SANCTI
PETRI CHRYSOLOGI
FOROCORNELIENSIS
RAVENNATUM ARCHIEPISCOPI
OPERA OMNIA.

Digitized by Google

Digitized by Google

SANCTI
PETRI CHRYSOLOGI
FOROCORNELIENSIS
RAVENNATUM ARCHIEPISCOPI

OPERA OMNIA,

Cum obſervationibus & Indice rerum locupletiſſimo

DOMINICI MITÆ.

Acceſſere præterea in hac noſtra Editione

S. VALERIANI

CEMELIENSIS EPISCOPI

HOMILIÆ

QUOTQUOT EXTANT.

P. M.

VENETIIS,
Apud AUGUSTINUM SAVIOLI.
M. DCCXLII.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

B. R.

624

Digitized by Google

Illuſtriſſimo ac Reverendiſſimo Domino Domino

FERDINANDO MILLINO

Sanctæ Imolenſis Eccleſiæ Epiſcopo, & Balneariæ Comiti &c.

DOMINICUS MITA F.

PRODIIT ex aureo calamo Divini Chryſologi Sermonum volumen laconico ſtylo exaratum illo ſeculo, quo quidem ob diram Hunnorum Regis perfidiam unum erat totius Orbis exitium. Propterea crebros ad illius tempeſtatis ſcopulos illiſum maxima ex parte periit. Reliquias e naufragio collectas coegit in unum Felix undevigeſimus ſucceſſor, dum turbines bellorum Juſtiniani II. & Regum Italiæ nimiopere deſævirent. Sic alteram calamitatem paſſæ vix intèr ſordes, ac tineas repertæ, ac recenſitæ ſunt, & per aliquot ſæcula variis jactatæ fluctibus, & procellis minimo minus demiſſæ fuerunt. Emerſit tandem e cœnoſis aquis manuſcriptorum Exemplarium perexiguus, qui remanſerat, libellus Agapiti Vicentini opera, qui primum typis excuſus eſt, quo tempore Carolus V. & Franciſcus Rex acerrimis præliis decertantes regionem noſtram acerbe divexarent. Sed eo compluries mendoſius recuſo, aurum in ipſo reconditum turpi ſcoria pene corruptum interiiſſe philologi perægre tulerunt. Nunc demum a ſordibus, ac mendis pro viribus vindicatum, & Scholiis, Indicibus, ceteriſque meis lucubrationibus adauctum Typographo imprimendum tradidi, qua ipſa tempeſtate non modo Æmilia noſtra, ſed totus fere Chriſtianus Orbis infeſtis belli flammis conflagrat. Veritus itaque ne poſthac aureus hic Codex meo non mediocri ſtudio recoctus, ſi adverſa fortuna inſurgat, rurſum infeliciter periclitetur, Illum ipſum Ampliſſimo Nomini tuo, (Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Antiſtes) humiliter Offero, reverenter Dico, ac perenne Conſecro. Tu enim is es, qui longa ſerie originem ducis a nobiliſſimis Romanæ Civitatis Proceribus, qui decumanis in fluctibus antiquæ Reip. Navem feliciter gubernarunt, ex quibus in ſequentium ætatum progreſſu Ciac. in Vita Sixti IV. *orti ſunt Savus ille Millinæ ſtirpis germen ſingulare, qui patriæ Urbi Vexillarius, Prætorque fuit, Petrus Conſultor Senatus, & ad Baſilienſe Concilium orator Pontificius, Franciſcus Eremitanæ familiæ, & Lucas Cæleſtinorum Abbas generalis, Theologi, ac Verbi Dei Præcones eximii; ſed religione, ac vitæ ſanctitate celebriores, Celſus Feretranus Epiſcopus, Joannes Baptiſta Urbinatum Præſul, Cardinalis, & Legatus Apoſtolicus: & noſtra ætate (ut innumeros ſcienter omittam) Joannes Garzias noſtratum Antiſtes, Cardinalis, ſæpe Legatus, at Vicarius Sum. Pontif. orbe toto fama virtutum notus, & tibi Patruus amantiſſimus; Quorum virtutes quaſi hæreditario jure adeptus, ita Sapientiſs. ac Beatiſs. Pontifici Max. Paulo V. fel. rec. gratus, & acceptus extiſiſti, ut tibi adhuc juveni Magnum hujus Imolenſis Eccleſiæ Pontificium ad numerum quinquaginta quatuor millium animarum commiſerit: Unde talem te in munere Paſtorali ſpectavimus, qualem fore peroptat D. ipſe Chryſologus dicens:* Sint prudentia ſenes, gravitate patres, charitate filii, virtute juvenes, dulcedine ſoboles, innocentia infantes, malitia parvuli, quæ mundi ſunt neſcien- Serm. 130. tes, totam Regni Dei præſentiam poſſidentes. *Quam ob rem ſingula tute in dies* Eod. Ser. *exequeris, quæ idem Divus de ſua in Epiſcopum conſecratione loquens Eccleſiæ Ravennati ſe præſtiturum methodo compendioſa præfatur. Quod probe indicant tua oculata ſæpius, ac laborioſa ſacrarum Ædium univerſæ Diœceſis perluſtratio, Synodalia Decreta, optima Cleri reformatio, Parœciæ erectæ, Templa addita, & ornata, Ædes Epiſcopi extructæ, & inſtauratæ, eleemoſynarum in egenos erogatio, Nobiliſſimorum Hoſpitum ſplendidiſſimæ receptiones, Vitæ integritas, morum comitas, mirifica in rebus agendis prudentia, infenſorum animorum nedum inter noſtrates, ſed etiam inter Sereniſs. Principes Pontificio nomine, & auctoritate conciliatio, ac denique omnium Paſtoris munerum indefeſſa perſunctio: Itaque Patrocinium hujuſmodi, quod demiſse peropto, & exoro, pene tibi a natura inditum videtur, & in primis tua præcellenti perſona dignum: Nam cum Pater, & Dominus meus ſis, & locum Patris D. Chryſologi noſtri cæleſti favore obtineas (Cathedram enim illam nobiliſſimus Romanorum tenes, quam S. Cornelius Romanus ejuſdem D. Petri pater Evangelicus*

D. Chryſ. Serm. 165. *ab initio decoravit, ut hac verba teſtantur*. Cornelius namque memoriæ beatiſſimæ vita clarus, cunctis virtutum titulis ubique fulgens, operum magnitudine notus univerſis Pater mihi fuit, ipſe me per Evangelium genuit, ipſe me pius piiſſime enutrivit, ipſe ſanctus ſancta inſtituit ſervitute, ipſe Pontifex ſacris me obtulit, & conſecravit Altaribus. *Nemo quidem aureum hunc librum, ac mea in eum qualiacunque ſtudia majori debet affectione proſequi, quam tu ipſe (clariſſime Ferdinande)* Idem Ser. 55. *ſi certum eſt illud, quod* Pater non poteſt non amare filium, & ſi amat, niſi quod bonum eſt, dare neſcit. *Hæc igitur omnia, quæcunque ſint, convenienter tuæ ſub excelſitatis auſpicio, ac dignationis jubare in lucem edita, obſecro, Nomen amplectere, & ſicuti magnanimi Principis, ac Patris optimi animum decet, ab imminentibus naufragiis vindica, pulſiſque tenebris late ſe intendentibus tuo ſplendore Illuſtra*. D. Chryſ. Serm. 33. *Ceterum licet germana ſit aurei Concionatoris ſententia:* Quia quicquid filiis parentes impenderint, repenſabit parentibus parens omnium Deus: *Meum tamen erit grati animi ergo Summum Paſtorem Chriſtum Dominum ſummis precibus ambire, ut te jugiter e cœlo propitius aſpiciat, quo hic Paſtor bonus gregem tuum diutius, & fortius ab inſidiantium luporum aſtu, furentive incurſu tutari valeas, & inter amœna camporum militantis Eccleſiæ ſalubrius paſcere, atque ad majora quotidie incrementa promovere; utque emenſo ad extremum mortalis vitæ curriculo in cœleſtia paſcua felicius provehat, ac beatius alat utroſque liberaliſſimi Numinis ſempiterna retributio. Vale. Datum ex Æde ſacra Parœciæ Sanctæ Agnetis Ugutionelli V. Kal. Aprilis M.DC.XLIII.*

DE METHODO,

AC RATIONE, QUIBUS

S. PETRI CHRYSOLOGI

SERMONES

ILLUSTRATI FUERE.

AUCTORIS PRÆFATIO AD LECTOREM.

AUrei Sermones B. Petri Chryſologi opera Reverendiſſimi D. Agapiti Vicentini Canonicorum Lateranen. Ordinis Rectoris e tenebris manuſcriptorum Exemplarium eruti prodiere in vulgus primo ex Bononienſi Typographia Jo. Baptiſtæ Phaelli anno Domini 1534. Exinde recuſi ſunt Coloniæ Agrippinæ anno 1541. & 1618. Pariſiis anno 1575. 1585. 1614. & 1631. Antuerp. 1577. Venet. 1588. & 1636. Mogunt. 1607. & 1613. Lugd. 1622. 1623. 1627. 1634. & 1636. ſicuti eodem anno 1636. iterum Bononiæ. At omnes Codices non ſine maximo mendorum numero ſunt, utpote qui ex prima Phaelli Editione non integre, ut aſſeruit Agapitus, emendata deſcendentes, & originalibus, & ſubſequentibus quorumlibet Impreſſorum peculiaribus erratis exiere deturpati. Mira tamen de habita correctione in illorum Exemplaribus prædicata leguntur, ſed ſingulorum collatione facta Typographos, ac Bibliop. ex propria magis utilitate, quam ex veritate id temere aſſeveraſſe deprehendi. Quemadmodum Indices ſacræ ſcripturæ, Rerum Notabilium, & ad Concionatoris uſum noviſſime appoſitos pro nihilo habendos eſſe ſuit experimento compertum. Qua de re non ſemel conqueſtus cum doctis probatiſque Viris amice hortatus ſum, ut pro genio, ac viribus experirer, num poſſem huic morbo mederi. Sed inſitæ imbecillitatis conſcius, quid valerem ego in arduo hoc opere, ubi interdum ſolius litterulæ, vel interpunctionis mutatio totum potis eſt Auctoris invertere ſenſum, dum tanti Ordinis Rector in multis defeciſſe noſcitur, non ſatis percipiebam. Lætus interim audio eruditiſs. & omnium præconiis celebrandum Antiſtitem PETRUM Rodulphium Tuſſignanenſem, olim Senogalliæ Præſulem hoſce Sermones ex quibuſdam manuſcriptis Romæ inventis emendaſſe, & ſuo marte Scholiis illuſtratos Senatui noſtro tranſmiſiſſe, ut ederentur; Ceterum nec Editio prodiit, nec Inſra p. 3. tanti Viri labor, & ſtudium tota diligentia perquiſitum uſquam gentium apparuit; forte enim invida aliquorum calliditate celatur, ut privatis uſibus tantummodo inſerviat. Veruntamen quoniam ingenium hominis trahitur in vetitum, expetitque negata, ulterius perquirendo didici hujus Operis adhuc quatuor ſupereſſe Manuſcripta Exemplaria, nempe duo Romæ parum ab Impreſſis diſcrepantia: ſed Urbini unum in Roveriana, Ceſenæ alterum in Franciſcana Biblioth. quæ inter ſe cunctis pene conveniunt, at in quamplurimis a vulgatis diſcordant. Quare aditu ad Manuſcripta vix patefacto, ea ipſa partim per amicos, partim per me ipſum pervolutavi, & adhibito ſodali ſemel ac iterum a capite ad calcem cum exemplari primum Bononiæ impreſſo contuli, atque errata quæcunque, ut licuit, calamo correxi; variaſque nec inutiles lectiones in margine adſcripſi, mendoſis, quibus MM. SS. exuberant, rejectis, & ſi quid ex illis omni ex parte emendari nequivit, ſtudui id mentis ſpeculatione ſupplere; tametſi hoc raro factum eſt, quod hæc ratio maximis difficultatibus obſtructa lubrica ſit, & fallax. Quamobrem B. Petro moderatore germana lectio, ni fallor, ita commode per me reſtituta eſt Operi, ut poſthac ex iis, quæ inveniri potuerunt, parum in eo ſit amplius deſiderandum. Abſolutis emendationibus ſupererat accuratiſſima Obſcuriorum locorum interptetatio, atque reſtitutæ correctionis ratio: Sed nunquid ex penu meo opimis poterat dapibus menſa parari, ſi is ſum ego, qui non prius ſacras attigi litteras, quam in legalibus ſtudiis, Forenſibuſque negotiis dimidiam tranſegerim ætatem? Fiſus tamen B. Antiſtitis patrocinio, cujus cauſa agebatur, hæc qualiacunque ſint Scholia meis lucubrationibus conſarcinata libuit apponere, ſaltem ineruditis non nihil profutura, vel litteratorum mentes ſtimulatura,

quo præſtantiora ſcrutentur: Etenim textu jam expurgato, & auro a ſcoria vindicato, facile a doctioribus vigilantiori animo magni Theologi, & aurei Concionatoris uberius, clariuſque abditi ſenſus enucleabuntur, & explanabuntur.

Ceterum ut hi Sermones tibi commodo eſſent, Indiculum eorum alphabetico ordine diſtinctum, & ad materias in quolibet Sermone primario exaratas accommodatum adjeci. Poſtmodum Scripturæ Verba litterario ordine librorum diſcreta, mihi inveniru faciliora alterum in Indicem extraxi. Ac tandem Notabilium quorumcunque locupletiſſimum Syllabum tum ex littera, rum aliquando ex ſenſu deductum appoſui, qui adhuc uberior prodiiſſet, niſi obſtaculo fuiſſet illud de ſale ab ipſo D. Chryſologo

Ser. 115. uſurpatum: *Amarat nimietas, quod poterat condire menſura*. Siquidem & ſententiarum profunditas, & ſingularitas verborum doctiſſimi hujuſce Viri aptius Concordantias requirebant, quam Elenchum. Utque facile indicata reperias in margine Sermonum numeros adſcripſi, ut invento Sermone pars etiam ipſius, ubi ſententia præciſe notatur, mox queat reperiri.

Tautologia Indicibus vitio eſſe non ſolet, quod varia cum ſint lectorum ingenia, nec idem verbum cunctis ſemper occurrat, & ad diverſa quilibet ex voto ſententias in illis perſcrutetur, id ipſum pluribus in locis collocandum putant, ut citius, quod requiritur, quiſque inveniat.

Elenchum juxta ritum Evangeliorum, quæ in ſacro pro tempore leguntur, neotericis ad Conciones uſurpatum, ceu ſupervacaneum in hoc opere non requiras, quia ex compoſitis Indicibus poterit Orator, quæ velit, ſibi gratius ſua diſquiſitione parare.

Vitam tamen hujus ſanctiſs. Viri ſtylo mediocri ſententias quam apertiſſime exprimenti uberrime deſcriptam offendes, ut purior veritas, quam antea a nonnullis ſit explicata, demonſtretur, ac qualis, quantuſque ſit D. Petrus noſter per eam innoteſcat. Opus elaboratum pellexit ad inſcribendum: *Sermones maxima ex parte illuſtrati*, quod eorum Codex, Vitæque index e tenebris erutus, & a ſordibus vindicatus magis, quam antea ſit legentibus enucleatus, ac declaratus: Nitore inſuper, atque ſplendore longe omnibus Exemplaribus hac opera præſtet. In quo faciundo quos ſumptus, labores, & pericula ſubierim, quam ægra ſæpius valetudine proſtratus jacuerim; quoſque adverſarios, ac deſertores domi, foriſque fuerim perpeſſus, ſcit ipſe, qui tandem e Cœlo protexit, Chryſologus Sanctus: ſciunt multi docti probatique Patres, qui me etiam inter ſylvas ad animarum curam longe a ſapientum congreſſu reſidentem, librorum, & bonæ valetudinis expertem adverſa prope omnia ſuperaſſe, & opus propoſitum aliqua demum ex parte abſolviſſe, mirantur. Quod adhuc in tenebris deliteſceret, niſi illorum ſincero judicio nunc edere fuiſſem compulſus.

epiſt. 116. In eo componendo juxta Senecæ monita magis quæſivi, quid ſcriberem, quam quemadmodum ſcriberem; propterea ſtylus multorum, & ex multis conſtans non idem ſemper habetur, quia aliorum ſententias referens propriis verbis tranſcribendas cenſui, ut ſua auctoritate fulgerent. Facile tamen tam in componendo, quam in tranſcribendo exciderint multa, quæ vel oſcitanter, vel minus apte poſita fuerint: Sed

Pſalm. 9. hoc Dei permiſſu factum arbitrare, ut tandem: *Sciant gentes quoniam homines ſunt*. Et hæc ſatis tibi ſint de meo hoc opere monita, lector amice. Sed quid dixi meum? immo jure non meum, cum præter errata, & ſi quid ineptius, ac pingui Minerva deſcriptum eſt, hic aliud de meo agnoſcere nequeam. Sermones namque Divi ſunt Chryſologi; Indices ab eiſdem deſumpti: Correctiones, Obſervationes, & Scholia ejus patrocinio ſuggeſta: illius Vita ipſo juvante collecta. Quamobrem ſi quid inſit, Deo, ac Divo gratum, vel utile Eccleſiæ, Altiſſimo tribuenda eſt univerſa laus, & gloria, B. Petro Chryſologo veneratio, & honor; Mihi autem nil aliud, niſi pro tua pietate (humaniſſime lector) a Patre miſericordiæ erratorum venia eſt exoranda. Vale.

Omnia, & ſingula S. Romanæ Eccleſiæ cenſuræ ſubjecta eſſe intendit Auctor atque perpetuum ſubjicienda ex animo profitetur.

VI-

VITA
D. PETRI CHRYSOLOGI
FOROCORNELIENSIS
Ravennatum Archiepiſcopi

Ex ipſius Homiliis, & variis Scriptorum monumentis tum impreſſis, tum Manuſcriptis accurate conquiſita, ſtudioſe collecta, & hic ordinatim digeſta,

Per Dominicum Mitam Sacerdotem Parochum.

Anno Domini M. DC. XLII.

Memoria juſti cum laudibus. Prov. 10. 7.

Ilium in Æmilia conditur.

VITAM ſcripturus Viri ſanctimonia æque, ac eruditione elariſſimi, *Petri Ravennatis Eccleſiæ Archiepiſcopi*, cui cognomen poſtea, *Chryſologi*; ex eloquentia fuit; priuſquam hujuſce rei initium expediam, res ipſa hortari videtur, pauca de *Forocornelio*, ejus Patria, ſupra repetere, quo dicenda omnia illuſtria magis, magiſque in aperto ſint. Illo igitur a Grecis capto, ferro, flammaque everſo multi nobiles ex Trojanis (ſicuti noſtri putant) (*a*) qui Antenore Duce profugi in Italiam venerunt, cum aliquando perveniſſent in Æmiliam, quæ præclara eſt ejuſdem Italiæ regio, apud Vatrennum amnem, ac ſecus viam Flaminiam conſidentes, ibi loci pulchritudine, ac ſoli fertilitate capti Oppidum Ilium nuncupatum condidere, atque habuere. Sed poſteaquam Lucius Sylla e Cornelia gente, maxima omnium quæ Romæ fuerint opulenta atque Patritia, oriundus, de Africa, atque Aſia ſubactis, & domitis, triumphavit; devictoque Mario ad Imperii ſummum pervenit; Oppidum hujuſmodi (ſicuti ex multis ego percepi) (*b*) emeritis militibus ſuis una cum incolis habitandum conceſſit, ibique Forum, ubi jus diceretur, Nundinæque agerentur inſtituit. Uique poſteri hanc Romanorum Coloniam, & a quo inſtitutam ſcirent, Oppidum poſthac a proprio ſuæ gentis cognomine Forum Cornelii cunctis nuncupandum præſcripſiſſe ferunt. Hi milites poſt quam paulatim per connubia noſtras ſibi miſcuere gentes, Forocornelium Ædificiis, ac populi multitudine ita celebre reddiderunt, ut brevi in amplam, atque munitiſſimam coaluerit Urbem, quæ non ſolum Octaviani Cæſaris (*c*) firmos exercitus capere, ac retinere potis eſſet; verum etiam poſt aliqua ſæcula Athaulpho maximo Gothorum Regi, ex celeberrima Balthorum gente orto, (*d*) ſic probaretur, ut nuptias cum Galla Placidia, Patre, ac fratribus Auguſtis clariſſima, ſummo apparatu ibidem concelebrare, & ultra annum cum Proceribus, & maximo exercitu conſidere ex cunctis hanc unam deligeret.

ForumCornelii appellatur.

II. Hæc initio, ſicuti finitimæ Gentilium Civitates cum ſemper Idola coluiſſent, tandem Evangelicam Fidem a Divo (*e*) Apollinare primo Ravennatum Antiſtite per univerſam Æmiliam prædicatam ſuſcepiſſe, & paucis poſt annis Epiſcopo donatam fuiſſe, traditum eſt. Verum labentibus annis cum ſæpius fuerit hoſtilia paſſa, & a Barbaris nationibus, quæ Diis Gentium litabant, promiſcue cum noſtris habitata, dum alius alio more viveret, & vires prævalerent Gentilium, facile & animarum Paſtore caruiſſe, & Chriſti nomen diuturnitate temporis apud noſtrates pene oblitteratum remanſiſſe, Majorum ſemper fuit gravis opinio. Cæterum Deus omnipotens ubi Forocornelienſium miſertus Caſſianum Virum doctrina, & Sanctitate illuſtrem, (*f*) qui Sabione in Germania Epiſcopus erat, tanquam novum Apoſtolum e partibus illis ad Urbem noſtram tranſmiſit, qui docendo, & prædicando incolas in Fide Chriſtiana diu inſtruxit, ac proprio demum corroboravit martyrio, (*g*) Univerſi Cornelienſes Evangelicam Fidem toto animo ſuſcepere; & ut perennem haberent, a Beatiſſimo Chriſti Vicario in terris firmiſſimo animarum Paſtore ſunt fulti.

ForumCornelii antiquo Evangelium.

Recipit Epiſcopum.

III. Atque inter alios Præſules, quorum memoria temporum injuriis apud nos delata non fuit, eminens erat Cornelius natione Romanus, (*h*) vitæ Sanctitate conſpicuus, cunctiſque virtutum titulis ubique fulgens. Per cujus tempora, antequam B. Joannes Chryſoſtomus Byzantii Epiſcopus migravit

Petrus Chryſologus naſcitur.

a Annales Imol. M.S. Jo Baptiſtæ Florii, alias Florentini penes nobilem Familiam de Quanis, ſeu magis Annalium fragmenta. Chronicon Imol. quod circumfertur ſub nomine Philippi Saai M.S. Jacobi Philippus Bergom. in ſupplem. Chron. *b* Annales Imol. qui ſuper Prudent. poeta in D. Caſs. Hym. Sigonius de Antiquo iure Italiæ lib. 2. Jo. Andr. Palatius in Oratione de Foro Cornelii edita Bononiæ anno 1573. Aliorum eſt opinio hoc nomen Foro Cornelium ab ipſis accolis ſponte ſuſceptum, quo gratiam Dictatoris inirent. *c* Cic. lib. 12. ad Caium Caſſium epiſt. 5. *d* Hieronym. Rubeus in ſecunda editione Hiſt. Ravennæ lib. 2. ſub ann. Dom. 412. Chorum ad Peutinger. in Epitom. de Inclinatione Imp. Rom. Volateran. lib. 2. Geogr. Baron. in Annal. Eccl. tom. 5. ann. 411. Jordanus Raveonas in Chron. Gothorum. Florius, & Saxus qui ſup. M.S. *e* Annal. Im. qui ſup. Illoſtriſs. D. meus D. Ferdinandus Millinus in Catalogo Epiſcoporum Eccl. Imolen. in ejus prima Synodo Diœceſana perſcripto. Rub. lib. 1. Hiſt. & lib. 5. an. Domini 1040. *f* Florius, Saxus, & reliqui Sriptores vitæ S. Caſſiani vel impreſſi, vel manuſcripti. *g* Ao. Dom 362. Idibus Aug. D. Caſſian. martyrio coronatur v. noſtras. Not. in Ser. 165. Auctoris. *h* D. Chryſol. in d. Ser. 165. Petr. Rodulphus Tuſſignanenſis in Vita S. Chryſologi penes me M.S. ac in Archivo Senatus Imolæ in fine Cod. Commentar. ipſius Senatus anni 1595. relata.

vit ad Deum, a Virgineo partu Quadrigenteſimo ſexto ex honeſta, & chriſtiani nominis religioſa Forocornelienſium Familia natus eſt infans, (i) cui parentes in Sacro Regenerationis lavacro ob honorem Principis Apoſtolorum Petri nomen imponi juſſerunt, quaſi jam futura pueri merita prænoſcentes, divino judicio cunctis prædicerent, Petrum vocari in eo nedum nominis appellationem fore, ſed & prærogativam virtutis.

Scholæ datur.

IV. Hic igitur Puer pulcher aſpectu, & delectabilis forma cum (i) mirificam virtutis idolem præſeferre videretur; ut primum per ipſius ætatem licuit, opera genitorum Scholæ adſcribitur, ubi in primis litterarum rudimentis, Chriſtianiſque moribus, ac divino timore ita ſane proficiebat, ut coætaneos longe ſuperaret, & virilem in puerili corpore animum gerens levia quæcunque ac infirma aſpernaretur; quare vel ipſa relaxationis tempora ad Sancti Caſſiani Martyris, ac Patroni Aram (o) humili ad Deum oratione frequentiſſime tranſigebat; ſeque ipſius B. Caſſiani vernulam inſigni quadam dilectione & eſſe, & ab aliis libere vocari piiſſime gloriabatur.

Servit Epiſcopo.

Sacris initiatur.

V. Quod cum crebro Venerabili Paſtori Sancto Cornelio admirabundo conſpicere contigiſſet, ex præſentibus futura prænoſcens B. Antiſtes, humilem ſcilicet adoleſcentem magnum in Eccleſia Dei aliquando futurum, ſi magis ſtudioſe inſtitutus Divino cultui conſecraretur, illum tandem hoc ipſum peroptantem ſuorum Eccleſiæ familiarium numero adſcripſit, (p) exindeque humanas, & divinas litteras ipſum adeo ſcite perdocuit, ut qua erat ingenii docilitate, & linguæ celeritate, celeriter omni præclaro eruditionis genere imbutus ſit, ac eam vitæ ſanctimoniam adeptus, ut a prudentiſſimo Epiſcopo ſacro etiam levitarum ordine rite initiatus; & Cornelienſis Eccleſiæ, quaſi Stephanus alter Jeroſolymitanæ, ſeu Laurentius Romanæ Eccleſiæ primarius Diaconus fuerit conſtitutus.

Levitarum munus.

VI. Erat tunc temporis Diaconorum munus Menſis miniſtrare hoc eſt, (r) Sacerdoti ſacra facienti adſtaret; eo impedimentis detento Sanctorum Patrum Homilias populo recitare: Eccleſiarum bona (ſ) penes ipſos conſervata in pauperes erogare: ac quibuſcunque perluſtratis, omnia, quæ opus eſſent, Epiſcopo referre, ut ſtantes confirmaret, ſuſtineret collabentes, lapſos erigeret. Quod munus non niſi probitate, (t) & doctrina pollentes obibant; qui Epiſcoporum quaſi oculi, (u) ac Tabellarii, immo verius Angeli, (x) & Prophetæ vocitabantur.

Petri Levitæ virtutes.

VII. Petrus itaque in hoc levitarum numero conſtitutus, ut erat idea Virtutum, & ſummus Theologus, ita prudentia, caſtimonia, & inſigni erga Deum, & proximum charitate eminens, ſe verum ſectatorem, quinimmo filium ne in minimo quidem a ſacro Præceptore degenerem civibus juxta, & exteris demonſtrabat. (a) Veruntamen quia præclarum hoc lumen virtutum non Patriæ tantum Urbi, ſed univerſo Orbi ut pelluceret, divinitus ſtatutum erat, quod tunc temporis quaſi ſub modio abſconditum exiſtimabatur, inde ex obſcura latebra in eminens Eccleſiaſticæ dignitatis faſtigium attolli debebat, velut jubar Eccleſiæ in Domo Dei effulgens, ut ſua charitate errorum caliginem longe, lateque profligaret: efferatorum hominum vitia, quæ tempora illa triſtia, miſeraque reddiderant, e medio tolleret, ac deleret.

Archiepiſcopus Ravennæ moritur.

VIII. Accidit propterea, ut, elato ad Creatorem Joanne hujus nominis primo, quem græca voce Ἀγγελόπτερον appellabant, (b) & vigeſimo eorum, qui Ravennatis Eccleſiæ gubernacula tenuerant, vitæ ſanctimonia claro, Provinciales Epiſcopi pro conſueta temporum illorum Metropolitani Antiſtitis electione Ravennam diverterent, quos inter adfuerit & Sanctus Cornelius cum ſuo Diacono Petro, ubi poſt varias, frequenteſque populi, ac Cleri in comitiis diſſenſiones unus tandem ex Ravennatibus deligitur, qui properanter ad Urbem cum Legatis Ravennatibus, & Sancto Cornelio Epiſcopo, Divino afflatu comitem itineris S. Levitam Petrum ducente, ad Canonicam Summi Pontificis confirmationem obtinendam contendit.

IX. Clavum Eccleſiaſticæ navis tenebat tunc Sanctus Sixtus hujus nominis III. cui per quietem Apoſtolus Petrus, & Martyr Apollinaris medium inter ſe ſe venerabilem Adoleſcentem habentes oblati ſunt, (c) quem ut in Archiepiſcopum Ravennatem, quocunque poſtpoſito, crearet, Pontifici edixerunt. Sixtus Divina revelatione commonefactus cum poſtera die Ravennates pro confirmatione Pontificiam Aulam ingreſſos ſibi adſtare videret, rejecto primum ab eis electo, inde ad ſe omnes, qui illic eſſent accedere juſſit: Ceterum cum inter Ravennates præmonſtratam Juvenis ſpeciem animo alte impreſſam nondum eſſet conſpicatus, Cornelio Epiſcopo juſſit, uti & ſuos in conſpectum proferret, quod ubi factum eſt, vix dum Pontifex Max. Venerabilem Petrum Cornelii Diaconum intuitus eſt, eum ipſum eſſe, qui cœlitus ſibi demonſtratus fuerat, agnovit, & læto animo cunctis audientibus dixit: Hunc quidem divina providentia electum Ravennatenſi Eccleſiæ Archiepiſcopum præficimus, non alium.

Petrus declaratur Epiſcopus.

X. Ceterum Pontificis inopinata ſententia non leviter & animos Ravennatum perculit, quod Cive ipſorum rejecto contra avitum morem exterus eligeretur, & mentem Petri gravi pondere concuſſit, viſceraque turbavit, quod onus Angelicis humeris formidandum exemplo ſumma auctoritate ſibi imponi conſpiceret. Quare ab Ravennatum querelis mutuata excuſationis opportunitate, cum alioquin ex reverentia, & humilitate ſibi jus magnæ contradictionis non eſſet, ad pedes Pontificis Max. provolutus ſupplex precabatur, maximum hujuſmodi munus, valde a ſua mente, & conditione alienum ut averteret.

XI. Quapropter Beatiſs. Sixtus ad pacandos Ravennarum animos, & vires humilis Petri ſublevandas rem omnem cælitus præmonſtratam ſatis luculenter aperit, validiſque rationibus utriſque ſuadet, Divinæ ut acquieſcant voluntati: Tantumque Pontificis vel auctoritas, vel ſacra eloquentia potuit, ut Petrus licet invitus, & tremefactus Pontificium Ravennatis Eccleſiæ munus Divinæ voluntatis ſignificatione, & Apoſtolica inſtitutione delatum ulterius reſpuere non ſit auſus; itaque impoſito oneri humeros ſubmittens, ne munus a Deo aſſignatum refugiſſe diceretur, mox ſe totum Divinæ voluntati addictum conſecravit. Ravennates vero Petrum, licet a Columba, ut alii multi præcedentes Antiſtites (d) haud præmonſtratum, cælitus tamen miro modo indicatum, & eorum Eccleſiæ opere toi Dei e-

lecto-

i Annal. Im. Baron. Natalis, Rodulph. & in MS. omnia. Adelphus Epiſcopus Ser. 207. inter ſerm. auctoris, & noſtræ in eum obſervat.

i Florius, ac Rodulphus qui ſupra.

o Rodulph. MM. SS. multa a me viſa.

p Chryſol. ſer. 165. de S. Projecto Epiſcopo Corneliano, & noſtræ ibi noſat.

r Act. c. 6. 2. Concil. Vaſente 2. cap. 2. Baroo. tom. 1. Annal. Eccleſ. an. 34.

ſ Baroo. t. 5. an. 402. innuit Chryſ. ſer. 135.

t Act. 6. 3. Baron. 1. 8.

u 93. diſt. ca. Diaconi quaſi oculi.

x Clemens Conſt. Apoſtol. lib. 2. cap. 30.

a Rodulph. ubi ſup. & Chryſ. ipſe ſer. 165.

b Rub. ſup. lib. 2. ano. 433. Rodulph. Florius, & alii; licet Baroo. tom. 5. eod. an. 433. dicat. Sanct. Cornelium caſu adfuiſſe Romæ cum Sancto Petro Chryſolog. nihilominus Rubeo ſe remittit.

c Petrus de natalibus in Vita Chryſ. Rodulph. Rub. Annal. Im. & Breviar. S. Pet. Chr. de quo inf. in obſerv. In Vitam Chryſ. n. 9. & Baron. An. Domini 433.

d Horum poſtremus fuit S. Severus XII. in ordine Archiep. Raven. Rub. 1. Hiſt.

lectorum præpoſitum novum Antiſtitem venerabundi ſuſceperunt, & conſalutatum ſummo in honore quaſi Angelum Dei jugiter habuerunt.

XII. Petrus itaque Archiepiſcopus vigeſimus primus Ravennatis Eccleſiæ deſignatus anno a Dominica Nativitate trigeſimo tertio ſupra quadringenteſimum, (*e*) poſtquam Sacerdos ordinatus limina Apoſtolorum veteri ritu inviſit, & reliqua Urbis loca ſumma religione referta pie demiſſeque perluſtravit, (*e*) Altiſſimum Sanctis intercedentibus exorans, ut quemadmodum Moyſi olim fecit, ita ſibi nunc vires ad tanti muneris onus apte ſuſtinendum impertiri dignaretur; tandem cum Sancto Cornelio, & Ravennatibus Ravennam profecturus iter arripiens, ubi ad forum Cornelii pervenit, ſingulari devotione Divi Caſſiani Martyris dilectum Templum ingreſſus fuſis lacrymis, ac humili oratione Sanctum Patronum iteratis vicibus precatus eſt, ut in tanta neceſſitate ſeſe deſerere nollet, quinimmo per Divinam illominationem favere, quatenus ſuſcepto Pontificatus muneri digne valeret inſervire per Deum. Moxque re familiari ſancte diſpoſita Ravennam a præfatis deductus eſt, ubi a Valentiniano Cæſare, & Galla Placidia ejus Matre Auguſtis (*g*) primum, inde ab Ravennatibus omnibus ſummo deſiderio, ac lætitia exceptus fuit, quibus id unum ab eis petere ſe dixit, ut qooniam tantum oneris pro ſalute ipſorum ſubire non renuit, ſtuderent & ipſi monitis ſuis obtemperare, Diviniſque præceptis non obſiſtere.

Baſilicas viſitat. *Ravenna excipitur.*

e Rub. Rodulph. Baron. *e* Rub. Rodulph. qui ſupra. *g* Rub. Breviarium antedictum, An. Imolenſ. Rodulph. & alii.

XIII. Demum proximo die Dominico præſentibus Chriſtianis Principibus, & Populo univerſo, incredibili apparatu, & exultatione inenarrabili ſummo in Templo a Sancto Cornelio, ut credimus, & aliis Coepiſcopis vetuſto more (*f*) Archiepiſcopus conſectatus eſt Ravennatis Eccleſiæ poſt Romanam ſecundo loco tunc in Italia (*h*) habitæ, quod ipſe Petrus aureo ſermone mox habito in quadam parte teſtatur dicens: *Hodie Eccleſiæ Ravennati pro patre natus eſt filius, qui eam non pondere inclinet, non auctoritate deterreat, non commotione ſolicitet, non aſperitate conturbet: ſed fideli ſuſtentet obſequio; cura pervigili faciat perſecuram; familiam blanda inſtitutione componat; hoſpitibus occurrat; parentibus ſerviat; Regibus obtemperet; Poteſtatibus collaboret; Dei ſenibus reverentiam, pueris gratiam, fratribus amorem, parvulis impendat affectum, liberam per Chriſtum cunctis exhibeat ſervitutem.* Quæ omnia, hiſque majora exacte, ut pollicitus eſt, ab eodem obſervata fuiſſe rerum quam optime probavit eventus.

Conſecratur & prædicat.

f Idem Chryſol. ſer. 130 Rodulp. Rub. ſub anno 449. & plurima vetuſtiſ. MS. vitam ipſius deſcribentia.

XIV. Siquidem, ut ſalutari remedio paulo ante in Liguria Mediolanenſis Eccleſiæ languoribus ſubvenerat melliflua Divi Ambroſii eloquentia & Hipponenſis Eccleſiæ neceſſitatibus in Africa doctiſſimum Sancti Auſtugini Eloquium; ſic ut Ravennatis Eccleſiæ primogenitæ Romanæ in Æmilia, ubi tunc proprie Occidentalis Imperii Sedes Auguſta fulgebat, ægritudo præclare repelleretur, donavit Omnipotens auream Beato Chryſologo noſtro eloquentiam, & ſummum magiſterium, ut Principes, & populum ipſius Imperii ſibi cœlitus concreditum, quæ ſalutis eſſent, lingua, manibuſque perdocere valeret. Quare Petrus Antiſtes immobile ſalutis fundamentum, intrepidus ad pericula, & ad laborem indefeſſus, qui unam commiſſi Gregis ſalutem ſibi propoſitam habebat, nec verbo, nec opere paſtorali munere fugandis vitiis, virtutibuſque inſerendis, vel ad horam defuiſſe viſus eſt.

Paſtoralia perficit.

h Luitprand. Eccleſiæ Ticinen. Diacon. Rub. lib. 5. ann. 913. Idem Chryſ. ſer. 130.

XV. Quod præſertim clare enituit, dum calendis Januariis homines non tantum paganica ſuperſtitione obvolutos, ſed etiam Chriſtianos ipſos Paganis adhærentes vidit, qui Gentilitio more ſeſe Idolorum ſimulacra effingebant (*i*) & per Auguſtam Urbem vitia, & crimina, quæ olim ipſos commiſiſſe ferunt, repreſentantes, cunctis fœda ſpecula præbebant, ſe ſeque & proximos miſera peccatorum mancipia reddentes, hæc vora eſſe jocorum, novitatis lætitiam, anni principium prædicare non verebantur. Quod B. Petrus pro munere paſtorali ferre non valens virtute pluſquam humana in Concionem aſcendit, & Diaboli portenta cum primum damnare cœpiſſet, plebemque averſam, & inſenſam mira dexteritate placare, adeo ſacrilegium illud fugiendum acerrima ſuaſione demonſtravit, ut poſt allatis excuſationibus populus reſipuerit, & a talibus de cetero libentes propter Deum abſtioere non recuſaverit.

Arguit fingentes ſimulacra Idolorum.

i Rub. Rodulph. Sur. MS. & alii. Idem Chryſol. ſer. 155.

XVI. Novitates præterea circa quadrageſimale jejunium contra Divinum mandatum ſuperſtitioſe quidem (*m*) inductas, quod ex Hebdomadibus in ſacra media aliæ eſſent immoderate rigidæ, aliæ nimium remiſſæ, & ſeparatim callida a frigidis, ſeparatim ſalita ab inſipidis propriis uſibus jejunantes deputarent, & totum vitæ negligerent conditorem, cohibuit, & abolevit, utque jejunium æquale, ſicut traditum eſt a Deo, & ab Eccleſia, ſervaretur ad corporis, & animæ diſciplinam, indixit, & obtinuit.

Jejunium ſuperſtitioſum vetat.

m Lege ſer. 166. Auctoris, una cum notar.

XVII. Morem ea tempeſtate apud pleroſque introductum maxime pernicioſum, (*n*) Deo odibilem, ac minime ferendum, ut, qui Cathecumeni eſſent, ſacrum regenerationis lavacrum ad longus tempus, declinantemque vitam diſerre conſueſcerent, interimque ſpe veniæ peccata peccatis cumularent, ſæpius ſumma animi pietate vitari monuit, & Chriſti fideles per Deum obteſtatus eſt, ut Chriſto ipſi baptizandos afferrent, & eos, quos ſponte accedere aut neceſſitas vetaret, vel ætas impediret, retardaret ignorantia, tenerent vitia, ſpectatio deciperet, aut falleret confuſione paupertas, attraherent, & opportuno tempore Sabbati Sancti, & Paſchæ, quando Divinum hoc Epiſcoporum manibus conferebatur Sacramentum, diligenter invitando adducerent, ut, quoniam de vita ſemper ſunt homines incerti, agendum curaret dicebat, ne ſervi, ne filii, ne conjuges, ne parentes nondum baptizati præventi morte, & præſenti vita carerent, & ad futuram haud pervenire poſſent; ſed potius in vinea Domini ſedulo laborantes & vitæ mercedem, & ſummam gloriæ coronam percipere mererentur. Qua vero doctrina, & charitate Petrus noſter, qui ſapientiæ ornamentis non minus, quam Pontificio fulgebat, perditos, ac depravatos Procerum, (*o*) Heroum, & Aulicorum mores corripuerit, nemo bene novit, niſi qui attentiſſime aureas illius conciones meditatus.

Cathecumenos ad Baptiſmum allicit.

n Ser. 10. per 101. & ſer. 59. *o* Lege ſer. 20. 21. & 127. Auctoris.

XVIII. Sed adhuc in paucis moramur; majora ſunt, quæ noſter Antiſtes per ea tempora geſſit, cum mare ſæculi, ut ipſemet inquit, (*p*) erat tumens pompa, elatum vortice, undoſum ſectis, inſcitia fluctuans, clamoſum litibus, furens ira, ſævum perfidia, peccatis naufragum, impietate demerſum; Unde Dominica Navis extrinſecus ab undis Gentium, intrinſecus a tumidis Hereticorum fluctibus jugiter quatiebatur. (*q*) At Petrus navigationis peritus clavum ſecundum tenens multo acrius vigilare ad ſalutem,

Petrus Piſcator, & Nauta Chriſti.

p Ser. 46. num. 6. *q* Ser. 21. num. 12.

Google

tem, quam tota Inferni caterva ad animarum perniciem conſpiciebatur. Propterea Navem, ne ſævientibus procellis mergeretur, tutans, meruit, & Nautæ Chriſti, & Apoſtolici piſcatoris privilegium, quemadmodum infans ſortitus fuerat & vocabulum: Cumque turbas errorum fluctibus merſas ad ſemet hamo ſanctitatis ſuaviter traheret, doctrinæ ſuæ retibus Chriſtianam concludebat ad fidem hominum multitudinem copioſam.

Baptizat.

XIX. Etenim placuit Deo, ut innumeros tum ex ipſis Ravennatibus, tum ex diverſis Italiæ Urbibus, multoque magis ex Barbaris nationibus orbe jam fere toto diffuſis qua vi, qua ſponte Ravennæ habitantibus, ſeu ad Valentinianum III. tunc Occidentis Imperat. Aug. confugientibus, aut bello captis ibidem ſervientibus, vel alio quovis titulo apud Ravennates diverſantibus Petrus cuſtos fidei ex barbarico cœno, & Paganica infidelitate ad finem, & vitam Chriſtianam Evangelica Doctrina evocatos ſacri unda Baptiſmatis expurgaret. Quod tanta animi propenſione peragebat, ut mancipiis, & ſimplicitate pueris non quadrare (ſ) ſed liquare ſermones, & teneris faucibus in modum lactis infundere videretur: ſeque totum imbuendis parvulorum mentibus imbecillem occupari, venia interim a prudentibus impetrata, profiteretur.

ſ Serm. 61.

Docet.

XX. Quare ex ipſa Chriſti doctrina, & dominica oratione quid credere, ac ſeparare Cathecumenos, qualiterque vivere deberent, & per fidem gratiæ, quæ per dilectionem operatur, ad vitam perpetem aſſumi poſſe arbitrarentur, tanta divini ſpiritus, & eloquentiæ ubertate Janitor hic Cœli perdocebat, ut cum illum alto ſilentio audiſſent, vel ante abſolutum Catechiſmum (t) baptiſmate expiari poſtularent; & jure optimo, ac celeri etiam per aliquot dies ab ipſo in quadrageſimali abſtinentia ob id prædicationis munere dimiſſo, & maximis laboribus gravato conſequerentur. Quare vitam, ſalutem, ac gloriam ſuam nuncupabat eos, quos haud patiebatur neſcire, quod Deus ſibi donaverat ſcire. (u) Etenim quæ a Deo acceperat, libere in Dei gratiam erogabat, ut homines captivas mortis, mancipia Dæmonum, Idolorum vernulas, criminibus compeditos lumine veritatis illuſtraret, & a malis Dominis liberatos, Sacraque unda ablutos, & ad obſequium Altiſſimi revocatos, Chriſto Reg. ſæculorum lucraretur.

t Lege ſer. 40. nu. 2. & omnes ſer. in Symbolum, & orationem Dominicam.
u Ser. 147. num. 1.

Diſputat.

XXI. Eximii decor ingenii tantus in hoc Sacro Præſule fuit, & rara eloquentia ipſius ingenii lumen, ſummaque rerum omnium ſapientia, ut homines quoſcunque mente acerrimos, & eruditione præſtantiores, ſive Gentiles, ſive Hebræos, aut Chriſtifideles, qui ex cunctis Orbis terrarum partibus tunc ad Auguſtam Urbem Ravennam conveniſſent, & de Divinis Scripturis ſubtiliſſime aliquando diſputaſſent, eruditiſſima interpretatione convinceret, ac Spiritu eodem, quo Beatiſſimi olim in Primitiva Eccleſia Apoſtoli, ad Chriſti Fidem, & morum converſionem, ni extrema tenerentur pervicacia, doctos quoſcunque captivato eorum intellectu, attraheret: ut vere dixerit S. Adelphus (a) Chryſologum noſtrum Beatiſſimum, & Apoſtolicum aucupem eſſe, qui juvenum ingenia per aera ſubtilium ſpeculationum volantia ſuavi ſuæ eloquentiæ calamo ad ſe alliceret, & ſolidæ veritati tanquam viſco inhæreſcere propria doctrina compelleret.

a Lege tot ſer. 107. una cum ſcholiis.

Agricola eſt.

XXII. Agri Domini Sabaoth cultor maxime ſtrenuus cum eſſet noſter Antiſtes in eo aliquando reperiit parabolicam ficum, hoc eſt homines ſuæ ſolertiæ commiſſos, qui nullum fructum ferrent; at ipſe artis peritus circa arborem ſodere, & omnem operam adhibere, ut fructum daret, ſemper in votis habuit, & ſi quem non illico ad bonam frugem revocare valebat, Dominum interim negare, ut alterum etiam annum patienter expectaret; nec arborem excindi, & operam ſuam perdere permitteret, ſæpiſſime obteſtabatur. Dominum non ad juſtitiæ ſeveritatem, ſed magis ad benignitatem, & patientiam provocando, & infrugiferæ arboris culpam in ſe potius, quam in ipſam conjiciendo, impoſterum ſe diligentius culturum pollicebatur: & irriguos lacrymarum fluctus ex intimo cordis affectu per luminum canales (b) identidem profundens, & ficus ſordes abſtergere, & radicibus fructuum ubertatem cælitus impetrare vehementius elaborabat.

b Ser. 107. qui ſupra.

Contrarium Hæreticis.

XXIII. Veruntamen quoniam in agro Domini non tantum vigebat arbor, quæ nullum omnino fructum præberet; ſed etiam (proh ſummum detrimentum:) quæ lethali umbra cæteras inficeret, & noxiis radicibus noxia ipſis germinaret pullulamenta; ita ut ex his infeliciſſime tot ſurgerent in Agro Domini pernicioſæ Hæreſes, quot ipſa Divinæ legis dogmata profiteretur, (c) Petrus noſter, qui Petra fundamentalis Catholicæ Eccleſiæ, & fidei non tam propagator, quam verus propugnator a Deo datus erat, perpetuus Hæreticorum gladius, quo tales e medio tolleret, nunquam non fuit. Unde Arianos, Manichæos, Novatianos, Pelagianos, Donatiſtas, Neſtorianos, alioſque Tartari non tam arbores, quam miniſtros, Catholicæ fidei maxime infenſos verbo, ſcriptoque quaſi falce ad radicem poſito aſſidue percuſſos, (d) perfidos, ac deliros eſſe manifeſta ſcripturæ luce demonſtrabat; veramque orthodoxam fidem, ac religionem ſtrenue tutans miſerrimam illorum perditionem, qui male de Deo, & præter unanimem ſenſum Catholicæ Eccleſiæ ſentirent, aperte prædicabat, & cæleſti eruditione lingua, calamoque ſæpiſſime perſuadere (e) nitebatur.

c Ser. 21. num. 27.
d Lege indicem notab. Chryſ. v. Hæreticus.
e Ser. 44.

XXIV. Non tamen paſſus eſt Dominus Petrum Chryſologum ab inſidiis Hæreticorum immunem, quo magis in conſpectu hominum firma ejus fides appareret. Cum enim Eutyches Abbas Byzantinus (f) jam ſenecta gravis in Cathedra peſtilentiæ ſedens, mellito ſermone ſub ſpecie fidei ſcindere, & diſtrahere fidei niteretur unitatem: Neſtorio docenti in Chriſto duas eſſe perſonas ut firmiter adverſari videretur, aſſerere non erubuit in Verbi Divini facta Incarnatione divinam naturam cum humana in idem recidiſſe, ac ſi alteri altera eſſet commiſcibilis, & ex utraque commixta tertia compoſita, ſeu verius confuſa conſurgeret ad quod impiiſſimum dogma factioſorum ope ſæculares non paucos attraxerat, & Eccleſiaſticos Proceres. Quare Flavianus Byzantii Epiſcopus virus doctrinæ lethalis perimere conatus Synodo coacta (g) Hæreſim cum ſuo Auctore damnavit, ſimulque geſta ad Beatiſſimum Leonem primum Sum. Pontiſ. per certos Nuntios tranſmitti curavit; (h) Qui Pontifex auream quandam ingenii, & eloquentiæ ubertatem Petri Ravenn. Archiepiſcopi pernoſcens, & de veritate fidei ab Hæreticis in controverſiam vocatæ illam ex more, inſtitutoque majorum conſulens, tandem magni Petri doctrina, (i) & litteris magnus Leo adiutus encyclicam epiſtolam a Chryſologo, ut ego ex multis probabiliter exiſtimo, dictatam, ſuo tamen nomine conſcriptam, Hæreſim Eutychetis doctrinis, rationi-

f Rub. Rodulph Baron. tom. 6. Anno 448. & omnes, qui de Chryſol. ſcripſere.
g Quæ habita eſt An. Dom. 448. Baron. ib.
h Flavian. hac de cauſa martyrio coronat. Baron. an. 449
i Rodulph. ſup. ait S. Leonem conſilio Chryſ. in re graviſſima uſum fuiſſe. Vide inf. Adopp. Reſponſio num. 5.

Digitized by Google

tionibuſque apertiſſime convincentem, & pleniſſimam fidei catholicæ rationem continentem (*i*) Flaviano Epiſcopo dedit, omnibus tamen communem, qua quidem poſtmodum in Chalcedonenſis Concilio ſexcentorum triginta Patrum approbata, randem Gelaſius Papa anathema eſſe, qui ad unum iota illam non reciperet, declaravit. Quam Sum. Pontif. epiſtolam ægre ferens perditiſſimus Eutyches, a llam fraudem aggreſſus litteris ſuis ad Occidentales, qui magni nominis erant, Epiſcopos adverſus Flavianum conſcriptis eoſdem in illum concitare conabatur, ut ſenſum in ſuam hæreſim induceret: inter quos præcipuus fuit Petrus noſter, cujus ſtudium Sancto Leoni præſtitum haud hæreticus compertum habebat: ſed fidelis Antiſtes nedum (*m*) Eutycheti auſcultavit: verum etiam auream proprio nomine reſcribens epiſtolam mira charitate ad obediendum Sum. Pont. litteris hortatus eſt, (*n*) & ut a ſua cæca, & temeraria diſputatione, & contradictione reſipiſceret, adeo angelice ſuaſit, ut, ni diabolica pertinacia ſenex delirus imbutus eſſet, facili negotio corrigi, & ad catholicam fidem reduci potuerit.

Docet ora- re.

XXV. In tanta rerum, ac temporum perturbatione Principes, ac populos Chriſtianos concionibus inſtruebat aſſiduis, (*o*) quomodo catholicam Fidem tueri, ac tenere deberent in ſummis Gentium, & Hæreticorum procellis, in occiſione gladii, in corporum, & animorum naufragiis, in Tyrannicis poteſtatibus Regna invadentibus, in multiplici animantium peſtilentia ubique gentium graſſante, in ſterilitate terræ, ac aliis Dei plagis; & cum ipſo ad Deum accedere, Deo vero confidere, & fortes in fide permanere, & diu, noctuque cum lacrymis, & pœnitentia Altiſſimum pro tranquillitate exorare commonebat: cumque ſemetipſum pro peccatis populi Hoſtiam Deo placentem offerret, quo divinam indignationem avertens peccatoribus veniam impetraret, & gratiam, quis dixerit, quam in conſpectu Cœli gratam aromatum fragrantiam redoleret? (*p*)

Canonicam erigit.

XXVI. Vix dum Ravennati Eccleſiæ præfectus erat B. Antiſtes, cum ad inſtituendam, vel reſtituendam in ejus Clero Apoſtolicam vivendi rationem animum intendit; & regularibus miniſteriis, communique vita in Dei ſortem electos inſtruere, ac detinere cogitavit. Propterea juxta Urſianam Ædem ampliſſimum Ædificium, quod (*q*) Tricollim appellabant, quia eſſet ad trium collium ſimilitudinem extructum (vulgo Canonicam dicimus) pro rata, aſſiduaque ſtatione Sacerdotum, & univerſi Cleri, qui in ipſa Metropolitana Æde omnipotenti inſervire deberent ingenti ſtructura fundavit; idque a ſucceſſoribus mira ædificatione abſolutum etiam vetuſtiſſima carmina a Rubeo relata teſtantur his verbis. (*r*)

Hic Petrus junior Chriſti præcepta ſecutus
Ut decuit, ſacris Moribus exiluit.
Hic quoque fundavit mirandis molibus Arcem.
Nominis ipſe ſui hæc monumenta dedit.
Hujus poſt obitum Aurelianus geſſit honores,
Poſt hunc Antiſtes extitit Eccleſius.
Hinc fuit Urſicinus, ſequitur poſt ordine Victor
Temporibus junior Maximianus adeſt.

Quod cum temporum injuriis hujuſmodi Ædificium modo non extet, ejus tamen vicem reddunt Horti, qui circa eandem Urſianam Ædem conſpiciuntur. Hancque monaſticam vivendi normam cum ceteris perſcripſiſſet Beatus Petrus, ipſe ſibi prius ſtrictiorem delegerat; & quanquam erat in vita maxime activa ob munus Antiſtitis aſſumptum, nihilominus Divino Choro cum Sacratis viris jugiter intentus aderat, ubi Deum opt. max. nocturnis (*ſ*) vigiliis, & horis precabatur; hymniſque ac canticis divinas concelebrabat laudes; Itaque tantam in Deum Charitatem in dies fuerat aſſecutus, ut aliquando Sacratiſſimam Domini paſſionem populo explanaturus verba proferre nequierit præ teneritudine amoris in ipſum Deum, qua lacrymæ & gemitus ex intimis præcordiis erumpentes verba cohibuere; quapropter ipſemet ſilentii cauſam in lætitiis Paſchalibus afferens dixiſſe fatetur. (*t*) *Noſtra occubuere tunc viſcera; Senſus eſt commortuus; ſermo noſter ſuo eſt conſepultus auctori, ut ejus totam ſuſcitaretur ad gloriam: iſta extitit ſilentii mei cauſa; iſta debiti mei devota dilatio fuit, cum ſermo noſter toto affectionis obſequio ad inferos etiam ſuum ſecutus eſt largitorem.*

Monaſtice vivit.

Charitate in ſpiritum fulget.

XXVII. Qualem vero charitatis affectionem in pauperes haberet, facili negotio quiſque ſibi perſuadere poterit, qui miſeras illorum temporum hiſtorias evolvens, maximam, ne dicam innumerabilem fuiſſe pauperum, & captivorum multitudinem ex crebris Hoſtium populationibus ſere ubique gentium factam agnoſcet; quos ut Chriſtiana pietas aleret, redimeretque ſæpiſſime Concionibus apte (*u*) perſuaſit, & proprio exemplo auditores hortatus eſt: cum omnia præterquam inopi ſuæ ſuſtentationi, & miniſtrorum neceſſaria (*a*) dandis eleemoſynis, captivis redimendis, ceteriſque miſericordiæ, & pietatis operibus præſtandis erogare conſueſſet.

Et in pauperes.

XXVIII. Ulteriuſque progrediens in via Domini B. Antiſtes carnem deſpiciens, & terrena; Itaque (*b*) frequentibus jejuniis, nocturnis vigiliis, aſperrimo cilicio, flagellis aſſiduis, & lacrymis uberrime ſuſis ita corpus in ſervitutem animæ redegerat, ut ora pallerent, & macie amplum, vividumque corpus, juſtam non excedens ſtaturam, attenuatum eſſet. Quare vivens, ac præſens, & fere in principio ſui Pontificatus a S. Adelpho, qui fuit, ut reor, Metenſium Epiſcopus, Sanctus, ac Beatiſſimus fuit in concione appellatus: (*c*) adeoque fama ſanctitatis, & doctrinæ Petri Ravennatum Archipræſulis totum repleverat orbem, ut ad eum undiqun ex diverſis regionibus viſendi ſtudio turba convolaret hominum: quique invias ſolitudines, aut cæcas eremi latebras incolebant mirabilem Petrum magis ibant ſpectaturi, quam ſæculum: Qui cum hoc mundo glorioſe luctans adverſus inſtructas delinquentium turbas aciem quandam diſponebat Sanctitatis; quoniam in eo Viro, qui mundo, ſibique crucifixus erat, (*d*) vivebat, regnabat, & imperabat Chriſtus.

Pœnitentiam agit.

XXIX. Viva Dei templa conſtruens Sanctiſſ. Paſtor, nec inanimata, ubi Deus peculiari modo inhabitare credimus, deſerebat: Quinimmo Ravennæ juxta memoratam Urſianam Ædem Divo Andreæ Apoſtolo (*e*) a fundamentis Eccleſiam conſtruxit, ubi ipſius B. Petri imago viſebatur in fornice ipſius Templi vermiculato intexto opere, taxilliſque depicta, cum piiſſimo Epigramate quod ab eo editum

Templa conſtruit.

i Concil. Chalced. Act. 4. & 6. Actum anno Chriſti 451. menſe Decemb.
l Concil. Rom. de libris authent. cap. Sancta Roman.
Bar. t. 6. an. 449.
m Baron. ſup. Rod. & MM. SS. omnia.
n Ep. Chryſol. incip. Triſtis legi triſtes, de relata in Annal. a Bar. an. 449.
o Ser. 20. 21 & 45.
p Rodulp. qui ſupra.
q Rubeus ſub an. 438 Chryſ. ſer. 39. n. 10. & ſer. 107.
r Rub. lib. 3. hiſt. prædictæ. p. 162.
ſ Ser. 39. & 107. ſup.
t Serm. 77.
u Ser. 103. n. 15. lege Indicem ſer. Auctor. v. Eleemoſ. & v. Paup.
a Rod. & MM SS. quæ vitam illius deſcribunt. Cæſum tantum ſuſpiciebat.
b Ser. 107. cum noſtris in eum obſervat. Rudulph. & MS. multa
c Ser. 107. ſup.
d Ser. 116. num. 12.
e Rub. lib. 2 an. 433. & ſeq. Rodul. & alii.

ferunt, & quod Petrum noſtrum ejuſdem Baſilicæ fuiſſe conditorem clarè demonſtrat, cujus exemplum hoc eſt: (f)

Carmina edit.

Aut lux hic nata eſt, aut capta hic libera regnat:
Lux eſt, antevenit Cœli decus unde modernum:
Aut privata diem pepererunt tecta nitentem,
Incluſumque jubar ſecluſo fulget Olimpo.
Marmora cum radiis vernantia cerne ſerenis,
Cunctaque ſydereo percuſſa in murice ſaxa.
Auctoris pretio ſplendeſcunt munera PETRI*;*
Huic honor; huic merito tribuit ſic condere parva,
Ut Valeat ſpatus amplum ſuperare coactis.
Nil modicum Chriſto eſt, arctas bene poſſidet ædes,
Cujus in humano conſiſtit pectore templum.
Fundamen Petrus, Petrus *fundator, & Aula,*
Quod domus, hoc Dominus, quod factum, factor & idem
Moribus, atque opere Chriſtus poſſeſſor habetur,
Qui duo conſocians mediator reddit & unum.
Huc veniens fundat parituros gaudia fletus
Contritam ſolidans percuſſo in pectore mentem.
Ne jaceat ſe ſternat humo, morboſque latentes
Ante pedes medici, cura properante, recludat.
Sæpe metus mortis vita fit cauſa beata.

f Leguntur hæc carmina in Rub. ſub an. 449. & in Rod. in Vita D. Chryſolog. Extat templum adhuc, ſed Imago, & carmina non cernuntur, aſſerunt iam Rub. & Rodulph. Floriuſq. non ea omnia ſua tempeſtate conſpexiſſe: Nunc Templum e recentioribus inſtauratum, ac dealbatum eſt, ideo prædicta non extant

Neque hoc contentus, aliam Baſilicam in honorem S. Petri (g) Apoſtolorum Principis, cujus nomen & ipſe cœlitus adeptus (h) fuerat, inchoavit, quam morte præventus abſolvere nequivit, in ædificationeque Templi Sanctæ Crucis, & Sacelli Sanctorum Nazarii, & Celſi, ubi Placidia Imperatrix Auguſta Sepulchrum ſibi delegerat, plurimum laboris, & induſtriæ adhibuit.

g Rub. ſub an. 438.
h Ser. 107.

XXX. Et quoniam memorata Placidia ex voto, quod in maxima maris tempeſtate emiſerat, Auguſtiſſimum D. Joanni Evangeliſtæ Templum Ravennæ conſtruxerat, & anxio, ſolicitoque nimis erat animo, quod Dedicationem ejuſdem juxta ritum tunc temporis in Eccleſia catholica obſervatum a Sacro Antiſtite noſtro conſequi nequiverat, eoquod nihil reliquiarum tanti Viri Dei eſſet, quo poſſet dedicatio canonice concelebrari, (i) Divum Barbatianum Presbyterum, ſibi pro Capellano inſervientem, miraculis in vita clarum conſulere decrevit, quanam ratione huic rei ſuccurri poſſe ſuaderet: Extemploque Viro Dei fuiſſe conſilium tradum, ut una ſacras in ipſa Æde agerent excubias, Deumque in hac re ſibi fore propitium ex animo orarent; Cumque tertia vigiliarum nocte ambo ante Altiſſimum in Templo adſtarent, ecce Barbatianus Virum conſpexit venerabilem Pontificiis amictum, ambulantem, ac thure Baſilicam ſufficientem. Quem B. Jo. Evangeliſtam ratus mox Placidiam ſomno oppreſſam monuit, ut & ipſa conſpiceret, quæ illico ſurgens, ubi ſacros Evangeliſtæ pergit, & molitur amplecti, ac deoſculari pedes, ſimulacrum e conſpectu delabitur, & in manibus Auguſtæ Saodalium pedis ab eodem Evangeliſta dimittitur, quod lætabunda recipiens pie, ſancteque deoſculans, Valentiniano Cæſari filio, ac univerſo populo mira exultatione commonſtravit, & ita ſolemni ritu, ac celeri pompa Dedicationem Templi cum cœleſti reliquia conſequi merita eſt: Hancque Ædem cum regio cultu ſacris Imaginibus Auguſta ipſa ornari curaſſet: effigiem D. Petri noſtri eaſdem quoque apponi voluit, in forma Sancti Epiſcopi ſacrum facientis, & ſtupentis ob cœlitis præſentiam, qui preces de ore ipſius ſuſcipere conſpiciebatur.

Templa conſecrat.

i Rub. a. 433 l Rub. an. 438. Rod. & alii: eſt ſer. S. Petri Damiani in Nat. S. Barbatiani die ult. Decemb. v. not. Bar. in martyr. Rom. hac die.
m Natalis Rub. & Bar. 5. 5. an. 4. 1. & 435. & Antonin. 2. p. Hiſt. tit. 21. c. 17 §. 6 Conſtant. Presbyt. de Vita S. Germani Rodulp. & Rabadanor. tam in vita D. Chryſ. quam in vita S. Germ die 31 Jul.

XXXI. Sic eodem ritu B. Antiſtes Ædem S. Joannis Baptiſtæ (l) reddidit ſacram, ubi præfatus Barbatianus verus Dei famulus morabatur, cujus obitum ex levi quidem, ſed pertinaci infirmitate divino, ut par eſt credere, afflatu Petrus prænoſcens, Placidiam tunc temporis Arimini commorantem admonuit, quæ e veſtigio Ravennam advolans, Barbatianum antequam animam exhalaret, inviſit; atque illius cadaver ablutum, unguentiſque pretioſis linitum Chryſologus ipſe in Æde prædicta ſepelivit.

Mortuos tumulat.

XXXII. Sicuti etiam Sancti Germani Antiſiodorenſis Epiſcopi (m) Britaniæ Apoſtoli nuncupati, qui Ravennæ ad Creatorem evocatus fuit anno Chriſti 435. Corpus unguentis arabica ſuavitate conditis oblitum ligneo loculo commiſit, quo poſſet in Galliam exportari, ut ipſe moribundus popoſcerat: cujus Cucullum cum interiori cilicio Petrus ipſe ſibi in hæreditatem vindicavit, & Antonius alter Pauli Eremitarum principis hæres, annos & ipſe quindecim ſupervivens, in ſumma veneratione habuit.

n Ser. 165. cum Notat.
o Ser 175. cum Nota:
p Rodulp. ſub. an. 449
q Rodulp. & multa M.S. v. ſer. 118. n. 1. & ſer 137. o. 4
r Ser. 107. ſic agebat Ambroſ. ut auct. eſt Aug. lib. 5. confeſs. c. 13. in fin.

XXXIII. Et quoniam non tantum in propriam, quam in aliorum Eccleſias erant admodum impenſa B. Chryſologi ſtudia, propterea Sanctum Projectum (n) Forocornelianum Epiſcopum, S. Cornelii Romani in Cornelienſi Eccleſia ſucceſſorem conſecravit. Et (o) Marcellinum olim piſcatorem piſcium Vicohaventinæ Eccleſiæ Antiſtitem pari conſecratione ordinavit anno Domini circiter 449. quem Appendix ad Uſuardi Martyrologium catalogo Sanctorum adſcriptum affirmat.

Epiſcopos conſecrat.

XXXIV. Ne vero quid officii, quod a ſe proficiſci poſſe arbitraretur erga populum Ravennatem ſibi cœlitus concreditum, prætermitteret, in Claſſe oppido Ravennæ contermino aquis potabilibus experte Ciſternam, quam alii Fontem appellant, miræ magnitudinis totius populi uſibus duplici alto muro conſtruxit, & habuit.

Fontem ædificat.

XXXV. Nec in tanta rerum ſolicitudine, vel temporum varietate Divini verbi prædicationem (q) vel e gradu, ſive ſuggeſto, vel e ſede Sacerdotali, ſeu ſacra exedra Dominicis præſertim, & aliis feſtis diebus omiſit. (r) Verum manifeſta luce ſacrorum voluminum myſticas reſerans quæſtiones, & præcepta juſtitiæ ferebat in populos, & quæ Divinæ virtutis erant pro captu auditorum aurea prædicationis ſuæ eloquentia, atque vitæ Sanctimonia docere non deſiſtebat; Deumque obteſtabatur, & exorabat

bat (ſ) ut totam doctrinæ plenitudinem in Auditorum mentis infundere dignaretur arcanum: Adeoque vehemens erat illius interdum concionis ardor, ut raptus divino quodam furore videretur, (t) ex quo omnium ora, animoſque ad ſe convertebat, verbaque illius ſic populos lætificabant, ut vel in æſtu magno ſeſe comprimerent Audientes: (u) Sicque amabilis erat, ut voce ſemel in Concione amiſſa (a) ab omnibus commiſerantibus, & collacrymantibus effuſa oratione Deo fuerit commendatus.

Chryſologus cognominatur.

XXXVI. Vigebat adhuc ea tempeſtate inter Italos latini ſermonis communis, & vulgata prolatio: attamen cum a diebus Ciceronis jugiter ad interitum declinaſſet Romana facundia, temporibus Chryſologi præ confuſione, & commixtione Barbarorum cum Italis gentibus adeo conſtrata jacebat, ut pene mortua diceretur. Nihilominus ne ab Eccleſia Dei penitus exul Romana eloquentia foret, cœlitus conceſſum, ut inter ſacratos viros ſæpe floreret, ſicuti & id Antiſtiti noſtro ad fructum animarum ſingulari quodam privilegio donatum conſpicimus; dum ex eleganti, atque diſerta latini eloquii, interdumque Græci ſermonis prolatione, ex acumine, & gravitate ingenii, & omnium ſcientiarum copia eximium *Chryſologi* cognomen adeptum experimur. Plurimi namque ex Græcis, aliquorum ſenſu, qui paucis ante annis ſuo *Joanni* cognomen Chryſoſtomi indiderant ob Atticæ eloquentiæ facundiam, Byzantio Ravennam ad Cæſarem profecti, ejuſdemque Cæſaris Aulici majori ex parte natione Græci Petri concionantis aureum orationis flumen audientes, ſimulque in eo ingenii permaturi, & ſinceræ doctrinæ limpidiſſimam ubertatem, & ſuavitatem admirati aureum ſermocinatorem, ſeu aureum Petri Ravennatis Archiepiſcopi eſſe ſermonem propria lingua conclamare volentes *Chryſologum* vocitabant: quod nomen exinde perpetua poſſeſſione apud quoſcunque ſingulariter retinere (c) meruit; quod ſermones illius, quos ore protulit, aurei etiam in libro exarati, veluti ex auro puriſſimo conflati, ac nervoſius conſcripti a doctis ubique gentium prædicentur. Tametſi Chryſologus ipſe humilitatis ergo ſe pauperem ſpiritu, (d) exiguum ingenii, & eloquii mediocrem fatebatur; & quam divinæ Scripturæ intelligentiam haberet, (e) ſibi a Deo Optimo Maximo ad ſalutem animarum emanatam profitebatur, ut plurimis concionibus id ab eo teſtatum fuiſſe perlegimus. Tantuſque erat in hoc viro Dei omnis humanæ gloriæ contemptus, ut vel majorum Gentilitia dimittens, ſe tantummodo Petrum Epiſcopum Ravennatem appellaret, atque ſubſcriberet. Genitorumque nomine obliterato (f) Filium Evangelicum Sancti Cornelii Epiſcopi Forocorneliani, a quo fuerat, ut ſupra memoravimus, ſacris oblatus altaribus, ſe nuncupari magnopere lætaretur. Erat denique Vir iſte Dei ea ſanctimonia atque doctrina præditus, ut ni temporum injuriis, ac bellorum incendiis ea, quæ ſcripſit, ac geſſit, nobis miſerrime ſublata fuiſſent, in utroque homine miraculum magnum extitiſſe cunctis perſpicue pateret. Sed quis ſcit an Omnipotens Summæ Sapientiæ conſilio hæc paucula tantum ſciri permiſerit, quo ex his longe majora cuique pro ſtudio ſpeculari daretur, & ita Deum ipſum in Sanctis colere, atque laudare?

Gentilitia majorum deponit.

Laudatur.

XXXVII. *Petrus* igitur *Chryſologus* Ravennatis Eccleſiæ præfulgidum Decus, in vita miraculis, & Sanctitate clariſſimus, (g) maximæ eruditionis & eloquentiæ Theologus, nec non ſacræ Scripturæ ſinceriſſimus interpres, Magnus ab Emin. Baronio in Annal. Eccleſiaſticis appellatus, poſt multos pro Eccleſia Dei ingentis animarum fructu exantlatos labores, omnibuſque officii ſui partibus, ac Pontificio munere annis duodeviginti ſanctiſſime perfunctus, meritis cumulatus, & Spiritu Sancto plenus diem repoſitæ ſibi Coronæ divina ſignificatione prænoſcens, ſpiritum redditurus ibi, ubi ab Altiſſimo per creationem ipſum receperat, & renovationem, (h) & Cornelienſem Eccleſiam (dicam ego) ſacris reliquiis, & ſui depoſitione corporis decoraturus, gradu concito natale ſolum repetiit. Cumque a Beato Antiſtite Projecto, ſacratiſque Viris, ac Civibus univerſis lætiſſime obviam egreſſis ſummo honore in Patriam grate admodum, pieque fuiſſet exceptus; poſtera die hora legitima in D. Caſſiani ad Aram ipſius B. Martyris ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium pro vivis, atque defunctis Deo ſanctiſſime obtulit. (i) Tum aſtantes, qui frequentiſſimi convenerant, allocutus de imminente ſui obitus hora commonefacere placuit. Tumulumque ſibi juxta Aram S. Caſſiani eligens ſacram Inſulam auro, gemmiſque pretioſiſſimis diſtinctam, Craterem aureum, & Patinam argenteam myſticis figuris, & characteribus exculptam, quibus in ſacro fuerat uſus, Aræ B. Caſſiani hæreditario ſuæ Evangelicæ paupertatis jure reliquit. (l) Ravennates vero, qui illum ſecuti fuerant, ut in deligendo optimo Paſtore invigilarent; Cives autem ſuos D. Caſſianum ſummis honoribus ut proſequerentur, cunctumque populum, ut fidem Catholicam adverſus quaſcunque Tartari inſurrecturas Legiones retineret; nec ullo tempore a Divinis mandatis abſcederet, pacem veram diligeret, Paſtores coleret; Verba Dei de ore ipſorum libenter audiret, & monita ſalutis quæcunque ſtrenue cuſtodiret, (m) divina propemodum facundia, & intimis præcordiis hortatus eſt.

Forum Cornelii repetit.

Mortem ſuam prædicit.

Orans moritur.

XXXVIII. Cæterum cunctis vel ad prima collacrymantibus quis plene commemorare valeat, quam paterne omnes in Domino fuerit conſolatus? quam ſanctis monitis, & divinis colloquiis animorum mœrores ſublevare tentaverit? Tandem Pontificio ritu benedictione omnipotentis Dei ſuper illos, & eorum filios in generatione, & progenie per ævum cœlitus exorata, & ſigno Sanctæ Crucis ſuper cunctos effuſa, mox ad B. Caſſiani Aram converſus eſt, demptamque ſuo capiti Mitram ad pedes Agni Dei pro nobis in Ara Crucis oblati ſuper Altare deponens Deum, & Sanctum Patronum genibus flexis devotiſſime precatus eſt, ut migrantem animam ſuam in Cœlum reciperent, haſque præ ceteris ferunt obtuliſſe preces. (n) *Deprecor te, Beate Caſſiane Martyr, intercede pro me; tuæ Domus quaſi vernaculus fui a Cornelio hujus Sedis Antiſtite in hoc ipſo templo nutritus: iterum ad te reverſus animam nunc Omnipotenti Deo reddo: Corpus autem meum tibi commendo.* Dumque prolixius hæc, & ſimilia oraret, hominem exutus, tranquilla, & ſerena fronte ſpiritum Deo reddidit, inſulas æternas hic a ſe paratas in gloria recepturus quarto Nonas Decembris, ſedente Leone Primo Pontif. Max. (o) & Valentiniano III. in Occidente, ac Teodoſio Juniore in Oriente Imperatoribus Auguſtis, anno vero Domini quadrigenteſimo quinquageſimo, ætatis ſuæ circiter XLIV. & ſacrum illius corpus incredibili omnium dolore, ac pietate maxima a S. Projecto ipſius Forocornelii Epiſcopo, ut ajunt, & Coepiſcopis Provincialibus de more, atque Sancto Donato Cornelienſi Diacono Primario prope

Sepelitur.

ſ Ser.63.n.1.& 126.n.20.& 159.1.

t Rub.l.2.ſub anno 451.

u Ser.52.n.1

a Ser.35.& 86.n.1.15.17

b P. Chriſtop.Veruchinus in opere inſcr. Porta aurea Sacræ Th. aperta M.S. in Archivo PP. Capuc. Bon. exiſt. ubi de S.Petro Chr. agit, quod ſæpius me audiente viva voce confirmav.

c Natalis, Rub.Rod.& quotquot de eo ſcripſ.

d Vid. ſer. 136.

e Ser.5.n.8 ſer.39.n.13 ſer. 94. 15. ſer.95.1.ſer. 109. 1.ſer. 136.per tot.

g Natalis, Tritem.Baron.t.1.an. 435. & B. Felix Arch. Raven. in Præf.inſ.relata āte ſer. Chry.Flor. & alii.

h Nat.Rub. Baron.Rod. Flor.& Breviar. ſup. memoratum,ac MS.

i Nat Rod. Flor.F.Jac. Januen. in legenda S. Caſs.Mart. in s.an.Domini 1582. Traditio perennis,& vetuſtiſs. imagines in Æde S. Caſſiani Imolæ.

l Rodul.& rub.an 450

m Acta Vallicellæ & Rod.in quibus plurima verba & orationes ab eodem ſanctiſs.prolatæ habentur.

n Acta Vallicellæ Rod. & MM.SS. multa.

o In Brev. præd. cum pro veriori tempore obiiſſe ſcribitur ann. 450. concordat originale Annalium Florii noſtri; & Baron. vel anno 449. vel 450. ſic etiam Rubeus.

corpus, & Aram Sancti Caſſiani juxta electionem ejus venerabili ſepulchro ſequenti die poſt ſedem ipſius Eccleſiæ conditum fuit; cui omnium conſenſu inter Divos relato Anniverſarii honores in teſtimonium vitæ pie, ſancteque tranſactæ eadem depoſitionis die ſuere decreti; & poſt quinquennium, extincto jam Dei gratia Athilamo furore, qui diu vaſtaverat Italiam, tumulus ſumptuoſe magis eodem in loco fuit condecoratus.

Patina ipſius.

XXXIX. Mirabilis ſane virtus argenteæ Patinæ Calicis ab eodem relictæ, cum aqua per eam demiſſa, & pie a fidelibus deguſtata ſæpiſſime rabidi canis morſum ſanare, (p) & febres peſtilentes tollere expertum ſit; ad quæ mala nullum naturale remedium ſufficere conſtat, (q) quo fit, ut multi canino, rabidoque morſu læſi undique ad Tumulum B. Petri Chryſologi oſſa ejus venerabundi, aquam potaturi, & aſportaturi conveniant. Ubi ex tot, tantiſque hujus ſancti Viri externis reliquiis paterno affectu traditis, hæc ſola Patina inter alias pretioſiores memoratæ reliquias venerabiliter aſſervatur, cum cetera ab eo donata aut bellorum incendiis perierint, vel fuerint hoſtili populatione direpta.

p Natalis, Rod. & experimentum.
q Plin. lib. 25. cap 5.
r Sixt. Senen. lib. 4. Biblioth. ſanctæ S. Ant. ubi ſup. §. 7. D. Agap. Vicent. in Pręf. ad ſer. Chr. inſ. relata.
ſ Ser. 29. n. 3
t Rub. Triſ. Rod. & MS. omnia, quæ vitam ejuſdem perſcribunt.

Scripturæ.

XL. Verum mirabiliora profecto illius ſcripturarum monimenta relicta, in quibus vere acumen ingenii, doctrinæ Sanctitatem, verborum, atque ſententiarum gravitatem, & ſinceritatem, ſtructuræque elegantiam, ac pene Divinam dicendi vim non jam Græci ſolum, ſed docti omnes admirantur & obſtupeſcunt; (r) & ſicuti, aurum omni metallorum genere pretioſius, ac jucundius eſſe ſolet, (ſ) ſic Chryſologi ſcripta in paucis quam plurima eruditiſſime, atque elegantiſſime complectentia omnium graviſſima, & jucundiſſima exiſtere fatentur: idque majori admiratione, quod non ex omnibus, quæ ſcripſit, & quemadmodum ſcripſit (commentaria enim, epiſtolas, & alia præclari ſui ingenii volumina, & eruditionis documenta edidit) (t) ſed ex paucis fragmentis Homiliarum, quæ temporum injuriis, ſeu bellorum incendiis, ac populationibus, tanquam ex buſto perpaucæ reliquiæ ſuperfuerunt, in multiſque alteratæ, mutilæ, & contaminatæ Petrum Chryſologum in ſuis lucubrationibus, quæ extant, Divinarum, Humanarumque ſcientiarum Bibliothecam, Cherubicum ſacræ Scripturæ Interpretem, & abſolutum, nervoſum ſimul, & breviloquentem oratorem extitiſſe prædicant. Unde apud Catholicos Concionatores accuratus ſermo non habetur, ubi ſæpius rutilum Chryſologi eloquium non effulgeat. Quod ſi videre omnia ab eo laconice, & perpolite conſcripta digni fuiſſemus, Divinum magis, quam humanum habuiſſe ingenium, ſummamque illius vim in Dei gloria, & ſalute animarum impendiſſe noſtra, omniumque ætas hominum aperte cognoſceret. Sed Deus mirabilis in Sanctis ſuis fortaſſe voluit ſic ex ungue cognoſci Leonem.

Scripturæ ejus perditæ Prima conjectura.

XLI. Nam (proh dolor!) periere ab ipſo exarata exemplaria, aut Ravennæ, aut Forocornelii; & utrobique vel Theodorici Oſtrogothorum Regis Ravennam occupantis perfidia, (u) qui cum Ariana labe tactus intrinſecus, & obvolutus extrinſecus eſſet, in Catholicos deſerviens eos, & omnia ipſorum Templa, omnemque regionem illorum perdere, & gladio, ac igne conſumere minabatur, tandemque Boetium, & Symmacum clariſſima Italiæ lumina, quod contra Arianos eſſent, interemit: Immo Joannem ipſum hujus nominis primum Pontificem Max. vitæ ſanctimonia clariſſimum (proh nefas!) carceri Ravennæ mancipatum pedore, ſitu, ac inedia conſumptum vitam ob id terminare coegit: Nec non Balthaſarem ex Familia Sancti Petri Chryſologi, (a) Virum omni ſacrarum litterarum eruditione ſapientem, quod tantummodo illis temporibus Urbem Ravennam inviſerit, Pontif. Max. in mortis genere conſimilem reddidit. Quare non levis conjectura ſurgit perfidum Regem Chryſologi ſcripta quæcunque omni diligentia conquiſiſſe, & Ravennæ, & Forocornelii, & apud ipſum Balthaſarem, qui probabiliter ea poſſidere credebatur, & ea omnia una cum actis, & Proceſſu Sanctitatis, & miraculorum Sancti Petri Chryſologi igni, & conſumptioni tradidiſſe; ne quis ipſius doctrina, Concionibus, & Commentariis contra Arianos, quibus fuerat lingua, calamoque omni tempore infenſus, uti valeret; Sanctimoniam, auctoritatem, & doctrinam ejuſdem Herodes alter adverſus ſuam perfidiam, & hæreſim pertimeſcens; Diocletianum ſecutus, (b) qui omnes Chriſtianæ Religionis Codices juſſit comburi, ſeu Julianum Apoſtatam, (c) qui ſtudia bonarum artium ethnicis, Chriſtianiſque magiſtris ademptis Chriſtianæ juventuti improbe eripere conatus eſt; Cum non ſit Tyrannis depopulatoribus Regionum, (d) ſeu Religionum efficacius machinamentum, quam ut libris tanquam firmiſſimis propugnaculis ipſas exuant: At brevi, Deo vindice, impius hic periit, mox quæ in ſui facinoris pœnam cruciatus Gehennæ ignis una cum Herode Joannis Baptiſtæ necatore merito percepit æternos.

Balthaſar ejus Cognatus.

u Rub. hæc de Theodorico circa an. Domini 524. confirmat Baron. in Annal. Dolionus in Compend. hiſt. & pleriq. alii.
a Ann. Im. Florii Savi, & aliorum M.S.
b Euſ. l. 8. cap. 2. & 3.
c Hiſtorici omnes in Vita Jul.
d Jo. Gerſ. de laud Scriptor. cap. 9.

Secunda conject.

XLII. Aut pariter Ravennæ circa Annum Domini ſeptingenteſimum, (e) tempore Damiani trigeſiminoni Ravennatum Archiepiſcopi, dum abſumpta incendio Epiſcopi Bibliotheca, ſcripturæ omnes illic repoſitæ ad unam in cineres ſunt redactæ. Quæ vero ex omnibus, quæ Chryſologus ſcripſit remanſerunt perpaucæ Homiliæ, breves quidem numero verborum, ſed graves pondere ſententiarum, a B. Felice XL. Raven. Archiepiſcopo Concionatore diſertiſſimo ex præcipuis, diverſiſque locis, ac perſonis maximo labore, & induſtria hinc inde conquiſitæ, atque Divina volontate exemplis quibuſdam inventis, in unum, licet confuſe, ac indiſtincte nullo temporis ordine ſervato enactæ ſunt, tanquam poſt uberem vindemiam perpauci recollecti racemi circa annum Domini decimumtertium ſupra ſeptingenteſimum. Quanquam, quæ modo extant D. Petri Homiliæ, non eſſe eaſdem numero, ordine, & perfectione, quæ a B. Felice editæ fuerunt, (f) liquido conſtat: verum poſtmodum currentium negligentia temporum, vel librariorum incuria, ſeu aliquorum invidentia quam plurimas ex ipſis eſſe deperditas; & ex iis, quæ remanſerunt, partim obſcuratas, & contaminatas, & partim adeo mutilas, atque perplexas, (g) ut ne vix quidem a doctis intelligi queant. Hæ tamen qualeſcunque extant, uſque eo ſapientibus probatæ ſunt, ut unico ſæculi ſpatio duodeviginti vicibus, quod viderim, typis fuerint demandatæ.

e Rub. l. 4. ſub dd. Annis. Rod. & M.S.
f Rub. ſup. aſſerit Homil. a Felice recollectar. opus adhuc extare in magna parte.
g Rod. & M.S.
h Raphael Vollateran l. 4. Geogr. Tarcagnot. l. 7. Hiſtor. mundi. Dolionus in Compend. Hiſt. Ann. Imol. M.S.

Tertia conject. Forum Cornelii eversum & reedificatum.

XLIII. Vel forſan antiquius Forocornelii circa annum Domini quingenteſimum quinquageſimumquartum, cum (h) Narſes Eunuchus Juſtiniani Cæſaris Præfectus, & ſuo Domino tandem ſervus infidelis, ut Oſtrogothorum reliquias, quæ ad Forum Cornelii confugerant, ſeque ibidem neceſſariis munierant, radicitus extirparet, ipſum Forum Urbem Florentiſſimam, & ampliſſimam poſt longam obſidionem adeptum, ac dira populatione direptum temere, & crudeliter igni, ferroque funditus evertere

auſus

Digitized by Google

auſus eſt; eoque poſtmodum Cæſari indignato Longobardos in Italicum Regnum e Panoniis evocante, (*i*) Clephis illorum Rex crudeliſſimus poſt ſexdecim annorum intervallum juxta veteris Forocornelii relicta veſtigia, loco tamen ad multos paſſus mutato, & ſatis anguſte retento, Urbem everſam Vatrenum amnem intra ſe continentem firmiſſimo ponte ſuper aquas conſtructo utrinque citiſſime reedificavit. Cujus Caſtrum ad alteram fluminis ripam a parte Auſtri ſuper adhærentem collem ambitu rotundum munitiſſima ingentique ſultum Arce, (*l*) ut Ravennatibus, finitimiſque Civitatibus quaſi *Cur Imola appelletur.* perpetuum ſtimulum opponeret; cum ab ejus duritie, & firmitate ſermone latino *Caſtrum Immolle*, hoc eſt Caſtrum durum, & quaſi ferreum, Arcemque hoſtibus natura, & ſitu obſiſtentem, tametſi ſecus molles aquas extructam, & ipſis undique vallatam appellare juſſiſſet, brevi Urbs ipſa, Arcis, Caſtrique nomen vulgo adepta, & continua poſſeſſione roborata noviſſime a recentioribus quaſi per ſyncopen, ſi non corrupto vocabulo, Imola appellari, nec non ſcriptione notari conſuevit. Quanquam D. Caſſiano dicatum Templum in occidentali parte antiquæ Urbis Corneliæ conſtructum, ubi Corpus B. Chryſologi quieſcebat, an fuerit ab everſione, & incendio exemptum, non ſatis noſtro tempore conſtat: Hoc tamen pro certo ſcimus, poſt Urbis excidium ibidem Oppidum Sanctum Caſſianum nuncupatum exædificatum fuiſſe, ubi & Cathedralis Eccleſia, & Epiſcopale Prætorium permanſerunt, (*m*) quoad Æmiliani, & Bononienſes invicem ſeſe bello prementes Oppidum illud poſtremo a Bononienſibus incenſum funditus everterunt, præfatamque Arcem, ſeu Caſtellum Immolle a fundamentis in perpetuum ſunt demoliti. Unde poſtmodum Eccleſia Divo Caſſiano dicata, (*n*) Sedes Epiſcopalis, & Sanctorum corpora multorum illic tumulo tradita in renovatam Imolenſium Urbem in lacunam tranſlata fuere: inter quæ fuit & corpus B. Petri Chryſologi ad dexteram ſepulchri D. Caſſiani ſub Ara *Corpus Chryſol. invenitur.* propria anno Dom. MCC. collocatum, (*o*) quod antea a Troilo Nordilio Cive Imolenſi tunc primario inventum in eadem, ubi mortem obierat, Eccleſia tumulo honorificentiori anno Chriſti 946. circiter fuerat conditum; dum Templum ipſum a Barbaris fœdiſſime conſpurcatum inſtaurandum curavit, & munera non pauca ab Agapito II. Pontif. Max. propter hæc conſequi meritus fuit.

XLIV. In nova autem, & nunc extante Divi Caſſiani in ipſa Urbe Eccleſia (*p*) Matthæus Phaellus Cathedralis ejuſdem Præpoſitus ex mandato Reverendiſs. D. Simonis Epiſcopi ſub an. Chriſti 1497. *Quieſcit.* idem corpus B. Chryſologi ſub Ara propria conquiſitum invenit, attrectavit, recognovit, marmoreoque Sarcophago fideliter ſupra ipſum Altare, quod eſt itidem ad dexteram Aræ Sancti Caſſiani pridie Kal. Septembris collocavit; cum ad lævam Lapideo loculo ſupra Altare B. Projecti Civis Cornelienſis, & Epiſcopi oſſa pariter quieſcant; ubi hac Sanctorum triade venerato Deo, eorum jugiter patrocinium a Civibus imploratur, & exteris non abſque ingenti Chriſtianorum fructu, & ſpirituali lætitia ad Altiſſimi laudem, & ejus Beatorum venerationem.

i Aon. Im. Blond. Forolivian. l. 8. hiſt. Rub. l. 3. an. 577. & alii Hiſt.
l Rub. Tarcagnot. Dalion. Blond. & plerique alii.
m Habentur hęc pluribus in act. Adm. RR. Canonicor. in Archivo Cathedralis Eccleſiæ Imolen.
n Tunc appellabatur Eccleſia Cornelienſis, ut legi pluribus in actis ut ſupra tradit etiam Gloſ. & Archid. in can. 12. diſt. 63.
o Flor. Rodulphuſq; in Vita Chryſol. in fine.
p Phaelli atteſtatio, quam infra retuli. Flor in Ann. Im. M.S.

Ad Oppoſita Reſponſio.

ET quanquam ea, quæ a nobis, de Vita, & Actis B. Petri Chryſologi ſincere ſcripta ſunt ex auctoritatibus in margine relatis ſatis probata videntur, nihilominus, quia nonnulla eorum oppoſitione non carent, propterea contrariis pro virili ſatisfacere fuit conſilium, quatenus relata veritas clarius eluceſcere, & in ea lectoris animus placide conquieſcere queat.

I. Primo igitur Petrum Chryſologum Patria Ravennatem, & Eccleſiæ Corneliæ Epiſcopum fuiſſe, & Blondus Forolivianus, & qui illum traſcripſit, (*q*) Jacobus Philippus Bergom. Eremitanus, & alii perpauci iſtorum ſectatores affirmant. Sed ni Blondus conſueta librariorum incuria male tranſcriptus habetur, illum toto cœlo erraſſe aliorum atteſtationes indicant, qui e Patria Cornelienſi in Archiepiſcopum Ravennatem Petrum noſtrum electum fuiſſe tradunt: ipſeque Petrus ſui ipſius teſtis omni exceptione major Forocornelii educatum, (*r*) ſancte inſtitutum, & Sacris initiatum a Sancto Cornelio illius ſedis Antiſtite conſtanter affirmat, Sanctumque Projectum ob præcipuum ſui Evangelici Patris amorem in Epiſcopum ejuſdem Fori Cornelii amabilius conſecrat; quod utique facere nequiviſſet, ſi Chryſologus ipſe Cornelianæ Eccleſiæ Præſul extitiſſet, ut cuicunque liquido conſtabit, qui ſermonem illius in ordine 165. una cum noſtris in eum obſervationibus, legere non dedignabitur.

q Blond. l. de Italia illuſtrata reg 6. ubi agit de Bergom. in ſuppl. Chron. lib. 6. ubi de Ravenna.
r Ser. 165.

Tempus Epiſcopatus. II. Apud Surium, Rabadan, & alios in Vita Chryſologi habetur, eundem conſecratum Epiſcopum anno Domini 430. & poſt decennium abiiſſe. At venia impertienda eſt ſcriptoribus iſtis, cum hæc apud Hieronymum Rubeum in Prima Hiſtoriæ Raven. editione legentes erraverint in verba magiſtri. Porro Rubeus ipſe in altera ejuſdem hiſtoriæ editione errata corrigens electionem anno 433. & obitum anno 450. cautius veritate perquiſita aſſeveraſſe legitur.

Tempus obitus. III. Antequam Rubeus ſuam ederet Hiſtoriam plerique homines vitam B. Petri Chryſol. ad Simmachi Papæ tempora prodocere non dubitarunt; cum ſcriptionem Petri Epiſcopi Ravennatis duobus in Conciliis ſub eodem Pontifice actis inſpexiſſent, (*ſ*) quæ etiam Petro noſtro in more poſita erat: nihilominus Rubeus multum, multaque legens, ut aſſeruit, veritatem nactus, non illum, qui Conciliis ſubſcripſit, Chryſologum; ſed alium ab ipſo Petrum fuiſſe damonſtrat; & Seriem Antiſtitum Raven. Eccleſiæ texens Chryſologo decedenti anno Chriſti 450. Neonem ſuffectum uſque ad an. 453. affirmat; Neoni Joannem uſque ad annum 493. & Joanni Petrum II. Antiſtitem natione Raven. qui fuit vigeſimus quartus Archipræſul illius Eccleſiæ, atque illis Conciliis interfuit, & ſubſcripſit. (*t*) Id convincitur etiam ſenſu Baronii ex epiſtola in ordine 37. S. Leonis Papæ ſub anno Domini 451. ad Neonem Epiſcopum Raven. data, quod ſi tunc vixiſſet Chryſologus, non utique fuiſſet Epiſcopus Neon. Ex aliis quoque non ſpernendis rationibus, & conjecturis non paucis probat Rubeus ſupra vera fuiſſe, quæ de tempore obitus B. Chryſologi narravimus, cui aſſentit Baronius, ad quos lectores remiſiſſe ſufficiat.

ſ Notat. in c. Concilia Sacerdotum 17 diſt. & diſt. 96. c. bene S. cumque lecta eſſet.
t Non Petrus Altinas, ut aliqui affirmant, licet & ipſe Concilio interfuerit.

IV. At quæ diximus prima facie nimis impugnare videntur ipſius Chryſologi verba dicentis Sermone 145. num. 16. *Chriſtus circa quingentos annos Nativitatis ſuæ cauſas præſtat; ortus ſui lites patitur.* Ex quibus in margine ab eo, qui primum ſermonem edidit, fuit notatum, *Chryſologi ætas.* Nam ſi, dum hæc ipſe protulit verba, anni fore quingenti erant a Virgineo partu, quis B. Chryſologum ad

illud

illud uſque tempus vitam produxiſſe negaverit? Veruntamen ſi prudens lector advertat, verba illa fuiſſe contra Eutyeben, & ejus hæreſim ab Auctore noſtro prolata, non alio opportuniori tempore, quam dum virus ad lethale per Dei Eccleſias ſerpere cœperat, hoc ipſum actum fuiſſe fatebitur: ſed ſupra oſtenſum eſt hujuſmodi hæreſim ortam anno Chriſti 448. a Concilio generali Chalcedon. ſexcentorum triginta Patrum anno Chriſti 451. damnatam, & Catholicam Fidem roboratam extitiſſe: unde quod anno 449. B. Petrus Eutyeheti litteris reſcripſit, eodem tempore Populum Concionibus inſtruxit. (*a*) Quod utique poſt annos quadraginta, & ultra a dicto Concilio Calcedon. facere non diſtuliſſet. Circa quingentos annos merito dixit, ut de ſæculo quingenteſimi anni cœpto, ac dimidiato, quanquam nec dum completo, loqoi videretur; pro ut ad ipſum Eutychetem reſcribens ſimili verborum phraſe uſus videtur, cum dixit: Chriſti generatio poſt tot ſæcula diſputatione temeraria ventilatur. Ita ut ad refellendum Eutyeben longiſſimam centenarii numeri præſcriptionem adhibens, locum amplificando, morem optimi oratoris uſurpaſſe nemo non videat.

a Ser. 145. & ſer. 175. num. 4.

V. Juſſu S. Leonis Papæ ad Chalcedonenſe Concilium adverſus Eutyehetis hæreſim, præter infraſcriptam reſponſoriam; S. Chryſologum ſcripſiſſe & manuſcripta, & impreſſa multorum documenta teſtantur, ipſamque epiſtolam extare, & ante acta illius Concilii deſcriptam haberi plerique aſſeverant. Verum hujuſce rei veritatem ſatis curioſe perſcrutatus ſolam ad Eurychetem Chryſologi reſponſoriam epiſtolam, de qua etiam omnes meminere Hiſtorici, incipientem: *Triſtis legi triſtes litteras, &c.* reperire potui. Nec tamen tot Scriptores alioqui veridicos in hoc omnino conjunctim erraſſe, ſed vera licet involuta dixiſſe ſum jugiter ratus. Quamobrem, hæc quæ ſæpius legens meditatus ſum, quæſo, prudens lector attendat.

VI. Conſtat apud omnes Eutychetem Abbatem conſtantinop. ſuam diſſeminaſſe hæreſim circa an. Dom. 448. eoque tempore a Flaviano illius Auguſtæ Urbis Epiſcopo Synodum multorum Patrum fuiſſe coactam, ut peſtifero pro viribus occurreret igni, contraque perfidum, ac contumacem Abbatem, & ejus Hæreſim canonice fuiſſe pronunciatum. Quod pertinax Eutyches graviſſime ferens ope Chryſaphi Eunuchi, Imperatoriæ cubiculo præfecti, ob peculiare odium Flaviano infenſi; confictis rationibus apud S. Leonem Pont. Max. per litteras de eodem Flaviano conqueſtus obtinuit, ut Sum. Pontif. ſuis ſcriptis Flavianum corriperet. Ceterum Pontifex brevi receptis a Flaviano epiſtolis, & totius cauſæ legitimo Proceſſu habito, ipſum Abbatem falſa ſcripſiſſe, & tanquam Hæreticum rite declaratum, recteque damnatum extitiſſe cognovit. Veruntamen quia de maxima fidei quæſtione agebatur, & decretoria reſponſio ſanctiſſimi in terris Chriſti Vicarii a fidelibus expectabatur, doctis Patribus de uſu Eccleſiæ Catholicæ deferentem Beatiſſimum Leonem, ut, quæ ſentirent, audiret, Petrum Chryſologum vel Romam evocaſſe, quod credibilius eſt, (*a*) vel ſaltem proceſſum, & Acta ad illum, tanquam ad ſanctiſſimum, & latine omnium tunc temporis Patrum doctiſſimum, Græcæque linguæ peritum tranſmiſiſſe, ut diſcuſſo Proceſſu, & tota quæſtionis veritate indagata, quæ ſibi viderentur pro fidei comprobatione ſcriberet, idque Petrum præcipuum Catholicæ veritatis Magiſtrum libentiſſime pro Eccleſia Dei feciſſe, nemo mentis compos negabit.

a Leg. ſer. 75. cum Notat.

VII. His tamen Studioſus lector id opponat, quod in Concil. Chalced. nuſquam apparet epiſtolam Chryſolog. ſed tantum Sancti Leonis Papæ fuiſſe lectam, quin & ipſe libenter ſubſcribens dicam epiſt. illam Sancti Leonis Papæ in ordine X. incipientem *Lectis dilectionis tuæ Litteris &c.* ab ipſomet Chryſologo fuiſſe in ſubſtantia compoſitam, ac Divo Leoni oblatam; & ne peculiaris Eccleſiæ Præſul, ſed Univerſalis Paſtor, & qui B. Petri Apoſtoli Sedem tenebat in terris, ut congruum erat, veritatem fidei quærentibus declararet, atque e via veritatis errantem corriperet, proprio Sancti Leonis nomine fuiſſe ſcriptam, Flaviano Epiſcopo tranſmiſſam, omnibus vero Catholicis communem. Hinc forſan aliqui negarunt (*b*) ab ipſo Sancto Leone compoſitam, cum maxime ſtylo, & doctrina a reliquis ipſius litteris diſtare videatur. Veruntamen in ea non animadvertentes acumen ingenii, ſententiarum doctrinam, & eloquentiam ſine ulla, ut arbitror, ratione non Chryſologo noſtro, ſed aliis adſcribere non dubitarunt.

b Marcell. Comes in Chron. ait has litteras a S. Proſp. dictatas Sancto Leoni Papæ. Id ipſum putavit Gennad. de Viris Illuſtr. cap. 84.

VIII. Non tamen inficior Beatum Leonem Doctorem Max. & elegantiſſimum acceptam a D. Petro Ravennate epiſtolam proprio tranſcripſiſſe ſtylo, & aliqua ſuo marte adſcripſiſſe: nihilominus in ea non potuit divinum Chryſologi ingenium, & ejus acumen omnino celari. Et hæc eſt illa Circularis epiſtola Flaviano data, & totius quæſtionis ventilatæ decretoria a Concil. Chalced. 630. Patrum magna veneratione recepta, quam Petrum Chryſologum ſcripſiſſe traduot auctores (*c*) licet non bene ſe explicent, vel eorum ſcripta ad noſtra tempora corrupta pervenerint. Hæcque ex illis ingenii mei diuturna obſervatio, ſi adhuc ſanam haud eſt nacta veritatem, fortaſſe aliquibus argumentum eſſe poterit, quo ſaniori judicio illam inveſtigare aveant.

c eſt in Conc. Chalced. Actio 2. p. 204 In Edit. Rom. ann. 1609. Græce, latine que retulit Baron. in Annal. t. 6. ann. 449. & nos infra perſcripſimus.

IX. Ex dictis de ætate D. Petri ſatis conſtat Effigiem ipſius noſtro tempore ex vero ab aliquibus non fuiſſe expreſſam, dum illam non Virum quadragenarium, ſed ſenem grandævum repræſentare conſpicimus; verum enim vero Pictores errore eodem, quo Scriptores decepti, qui D. Petrum jam ferme centenarium deceſſiſſe litteris mandarunt, poſſent in aliqua parte excuſari, ſi ſe Virum nondum certe quinquagenarium purixiſſe dicerent, ſed jejuniis, oratione, vigiliis, ſtudio, verberatione, ciliciis, laboribus, & lacrymis uſque eo extenuatum, ut ſeptuagenarii potius imaginem præſeferre videretur. Vera igitur, & probata ipſius Chryſologi effigies opere vermiculato elaborata viſitur Ravennæ in teſtudine Chori Metropolitanæ Eccleſiæ, quæ virum venerabilem annorum XLIV. ad ſummum exprimere videtur, vivida facie, barba ſubruſa, & libellum præ manibus in ſignum ſingularis ejus doctrinæ ſenentem. *Effigies.*

X. Mirum, ſi vel dies obitus ſanctiſſ. hujuſce Viri non eſſet in quæſtione poſitus: alii enim, ut Petrus de Natalibus, & Baronius in Martyrologio Rom. ac Annal. Eccleſ. IV. Nonas Decembris obiiſſe edixerunt: alii vero, ut Rubeus, & M.S. multa III. Nonas ejuſdem menſis deceſſiſſe ſcripſerunt. At ſi fœdere diſtinctionis procedamus, nullam prorſus contrarietatem lector offendet. Obiit ſiquidem D. P. Chryſologus quarto Nonas Decembris prope meridiem ante Aram D. Caſſiani in Templo, ut habent monimenta noſtra: at factum ejus Cadaver nonniſi poſtera die veſperi fuit Sepulturæ mandatum; cunque vetus Eccleſiæ noſtræ conſuctudo perennis extiterit annum concelebrandi depoſitionis diem,

quem-

quemadmodum & Eccleſia Ravennas, tunc nobiſcum conveniens ad Rubei uſque tempora id ipſum præſtitiſſe liquet, facili negotio decipi potuere Scriptores, qui tertio Nonas litteris deceſſiſſe mandarunt, videntes eadem die ab his Eccleſiis anniverſarios honores D. Petro noſtro deferri. Porro Ferrettus, & Carrarius Hiſtorici Ravennates, Floriuſque noſter, & pervetuſtum Eccleſiæ Imolen. ejuſdem: Sancti Petri Officium diem obitus quarto. Nonas, Depoſitionis autem tertio, ut diximus fuiſſe demonſtrant; unde a noſtris tertio, ab aliis quarto Nonas Decembris annua hujus Sacri Pontificii recolitur Feſtivitas Sancta.

Stylus. XI. Quibuſdam ſciolis laconiſmum, & breviloquium ſanctiſſimi Doctoris noſtri haud integre probatum alioquin comperimus, quibus brevitatem diſtinguentes alteram probandam, improbandam alteram eſſe dicimus: primamque eſſe, quæ ſubjectis rebus proportione reſpondet (*d*) ubi tantum verborum eſt, quantum ad ſubjectam ſententiam neceſſe eſt exprimendam; hanc certe aliquam apud eruditos obſcuritatem parere negamus. (*e*) Secundam vero inæqualem eſſe, & aliquo ad ſubjectæ rei expreſſionem (*f*) carentem, illamque unam tenebras habere non dubitamus, de qua D. Aug. tr. 67. in Jo. inquit: *Eſt ipſa brevitas altera obſcuritas.* At quis non videat brevitatem a Chryſologo in ſermonibus adhibitam, ubi textus alterati, corruptive non habentur, non ſolum ſubjectis rebus proportione adæquatam (*g*) verum etiam dilucidam, acumine ornatam, & ingeniis eruditis tantopere aptam, ut eam improbare fatuum, ſi non impium, quiſque ſapiens judicare queat? Hocque genere dicendi grandiloquo cum ampla & ſententiarum gravitate, & majeſtate verborum apte uſum fuiſſe reor, quia Nazianzeni ſenſu, (*h*) *Quicquid facile percipitur, facile quoque in contemptum venit; atque id omne, quod deſiderium noſtrum fugit, cupiditatem exercet.* Vel quia hoc genus virtute ceteris præſtet, quemadmodum ea, quæ de Phocionis brevitate a Plutarcho in Politiçes ſcripta feruntur, id apta ſunt indicare, dum ait (*i*); *Phocionis in dicendo brevitatem omnes admirabantur, quippe Polyeuctus Demoſthenem ajebat eſſe oratorem ampliſſimum, Phocionem vero perſuadendo graviſſimum: breviſſima enim ejus dictione uberrimas ſententias contineri. Quamobrem Demoſthenes ceteros non magnifaciens ſolitus dicere traditur, ut Phocionem ſurgere conſpexiſſet: Verborum meorum gladius jam ſurgit.* Hæc paucula ſi antea Scioli libero meditati fuiſſent intuitu, forſitan in ferendis judiciis cautiores extitiſſent, nec in ſua reprehenſione reprehenſibiles forent.

Sermones. XII. Sermones D. Chryſologi numero centum vigintiduo fuiſſe Sixtus Senenſis, (*l*) & ejus in hac parte tranſcriptor Bellarminus tradiderunt: (*m*) & ni error in tranſcribendo fuit, Codex Senenſis truncus omnino fuerit, oportet, cum in exemplaribus impreſſis, & multis M.S. centum ſeptuaginta ſex videantur: (*n*) quanquam ex illis quinque ſunt nempe ſerm. 53. 107. 129. 138. & 149. quos Chryſologum noſtrum haud dictaſſe conjicimus, ut etiam in eos noſtræ obſervationes demonſtrant.

Scriptoris proteſtatio. XIII. Et hæc pauca ſunt [candide Lector] quæ in tanta vetuſtiſſimorum temporum, & variantium Scriptorum obſcuritate diuturnis inveſtigata laboribus ſcrutator veritatis, non temerarius aſſeverator Divino afflante ſpiritu ego, qui lynceus non ſum, vix reperire potui: quæ in unum ſimpliciter collata, ut vides, ad Omnipotentis gloriam. B. Chryſologi venerationem, ac Civium noſtrorum ſpiritalem lætitiam, vel catervas, ſique futuræ ſint, contradicentium æquo animo expectant, ut multiplicata diſquiſitione magis, magiſque ſumma veritas innoteſcat, cui una cum Viris præclara, piaque eruditione præditis perpetuo inhærere valeam, & ob id Æternæ, immenſæque Veritati juges perſolvam æterna per ſæcula grates.

d Ariſt. de Arte Reth. lib. 3.
e Cic. l. 2. ad Quint. Fratrem.
f Horat. ad Piſon. de Arte Poetica.
g Flor. in Ann. ubi de Chryſ. agit.
h Nazianz. orat. 16. de pauperum amore Seneca ep. 76. vid. ſup. 96. an. 1. inf.
i Apud Granat. in collect. moralis Philoſophiæ t. 2. verb. Eloq.
l L. 4. bibl. ſanctæ.
m Deſcr. Eccleſiaſt. ubi de Petr. Chryſol.
n In Bibl. Patrum 4. edit. to. 5 in prinç. ubi de P. Chryſ. meminit auct. dixit aliquos ſer. non. fuiſſe ab eodem dictatos.

PRo majori teſtificatione aliquorum, quæ ſupra in Vita auctoris memoravimus, accipe, candide Lector, litteras D. Chryſologi ad Eutychen, epiſtolam S. Leonis Papæ, Dom. Matthæi Phaelli atteſtationem, aliqua de D. Petro elogia Scriptorum, B. Felicis in aliquot Chryſol. Sermones Præfationem, ac Reverendiſ. P. Petri Rodulphi Epiſcopi Senogal. epiſtolam ad Senatores Imolenſes, ut infra.

Epiſtola S. Petri Chryſologi ad Eutichen Hæreticum.

Dilectiſſimo, & merito honorabili Filio Eutycheti Presbitero.

Petrus Epiſcopus Ravennæ.

TRiſtis legi triſtes litteras tuas, & ſcripta mœſta mœrore debito percurri; quia ſicut nos pax Eccleſiarum, Sacerdotum concordia, tranquillitas plebis gaudere facit gaudio cœleſti; ita nos affligit, & dejicit fraterna diſſenſio, præſertim cum talibus oriatur ex cauſis. Triginta annis humanæ leges humanas adimunt quæſtiones; & Chriſti generatio, quæ Divina lege ſcribitur inenarrabilis, poſt tot ſæcula diſputatione temeraria ventilatur? Quid Origenes principiorum ſcrutator incurrerit, quomodo Neſtorius lapſus ſit diſputans de naturis non latet prudentiam tuam. * Magi Jeſum in cunabulis Deum myſticis muneribus confitentur, & Sacerdotes, quis ſit, qui Virginali partus de Spiritu Sancto natus eſt, dolenda interrogatione diſquirunt? Cum vagitus daret Jeſus in cunis, gloriam in excelſis Deo clamat cœleſtis exercitus; & modo, quando in Nomine Jeſu omne genu flectitur cœleſtium, terreſtrium, & infernorum, originis ejus quæſtio commovetur? Nos, frater chariſſime, una cum Apoſtolo dicimus: * Etſi novimus Jeſu ſecundum carnem, ſed nunc jam non novimus: nec poſſumus curioſe perſcrutari, qui jubemur honorem dare, & timorem reddere, & expectare, non diſcutere, quem Judicem confitemur. Hæc breviter reſpondi, frater, litteris tuis plura reſcripturus, ſi ad me frater, & Coepiſcopus noſter Flavianus aliqua de hac cauſa ſcripta miſiſſet: ſi enim tibi diſplicet, * quod quidem ſcribis, tibi ipſi electum judicium; nos quomodo de his judicare poterimus, quos neque vidimus, propter abſentiam, & quod intellexerunt eorum taciturnitate neſcimus? Juſtus mediator non eſt, qui ſic unam par-

* Concordat ſer. 157 num. 3.
* 2. Cor. 5. Concordat ſer. 60. n. 13
* Sic habet lect. græca.

partem audit, ut nihil alteri parti reſervet. In omnibus autem hortamur te, frater honorabilis, ut his, * quæ a Beatiſſimo Papa Romanæ Civitatis ſcripta ſunt obedienter attendas; quoniam Beatus Petrus, qui in propria Sede vivit, & præſidet, præſtat quærentibus fidei veritatem. Nos enim pro ſtudio pacis, & fidei extra conſenſum Romanæ Civitatis Epiſcopi cauſas audire non poſſumus. Incolumem tuam dilectionem Dominus tempore longiſſimo conſervare dignetur, chariſſime, & honoratiſſime fili.

* Loquitur de infraſcripta ep. a S. Leone ad Flav. data.

Extat hæc epiſtola in fine ſermonum D. Petri Chryſologi in Bibliotheca Patrum 4 Edit. tom. 5. par. 2. cum notis, & variis lectionibus Greg. Voſſii. Eſt etiam ante acta Concil. Chalcedon. 4. græce, latineque conſcripta, & in annal. Baron. tom. 6. & in Vita Chryſologi a Petro Rodulpho conſcripta, & in Archivo Senatus Imolæ relata.

Epiſtola S. Leonis Papæ primi ad Flavianum Conſtantinopolitanum Epiſcopum contra Eutychetis Perfidiam, & Hæreſim.

Leo Epiſcopus dilectiſſimo Fratri Flaviano Conſtant. Epiſcopo, ep. X.

* Habetur hæc ep. in Concil. Chalc. 4. Act. 2 græce latineq. deſcripta, in lib. ep. S. Leon. PP. in ord. 20. in Bibl. Patrum, & in Ann. Bar. to. 6. Pſ. 35. 34.

1 LEctis dilectionis tuæ litteris, quas miramur fuiſſe tam ſeras, & geſtorum Epiſcopalium ordine recenſito, tandem, quid apud vos ſcandali contigerit atque contra integritatem fidei exortum fuiſſet, agnovimus: & quæ prius videbantur occulta, nunc nobis reſerata eſſe potuerunt. Quibus Eutyches, qui Presbyterii nomine honorabilis videbatur, multum imprudens, & nimis imperitus oſtenditur, ut etiam de ipſo dictum ſit a propheta: *Noluit intelligere, ut bene ageret, iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo*. Quid autem iniquius, quam impia ſapere, & ſapientioribus doctoribuſque non credere? Sed in hanc inſipientiam cadunt, qui cum ad cognoſcendam veritatem aliquo impediuntur obſcuro, non ad propheticas voces, non ad Apoſtolicas litteras, non ad Evangelicas auctoritates; ſed ad ſemetipſos recurrunt. Sed ideo magiſtri erroris exiſtunt, quia veritatis diſcipuli non fuere. Quam enim eruditionem de ſacris Novi, & Veteris Teſtamenti paginis acquiſivit, qui nec ipſius quidem Symboli initia comprehendit? Et quod per totum mundum omnium regeneratorum voce depromitur, iſtius adhuc ſenis corde non capitur.

2 Neſciens igitur quid deberet de Verbi Dei Incarnatione ſentire, nec volens ad promerendum intelligentiæ lumen in Sanctarum ſcripturarum latitudine laborare illam ſaltem communem, & indiſcretam confeſſionem ſolicito apprehendiſſet auditu, qua fidelium univerſitas profitetur Credere ſe in Deum Patrem Omnipotentem, & in Jeſum Chriſtum filium ejus unicum, Dominum Noſtrum, qui natus eſt de Spiritu Sancto ex Maria Virgine. Quibus tribus ſententiis omnium fere Hæreticorum machinæ deſtruuntur. * Cum enim Deus, & Omnipotens, & æternus creditur Pater, conſempiternus eidem filius demonſtratur, & in nullo a Patre differens, quia de Deo Deus, de Omnipotente Omnipotens, de Æterno natus eſt coæternus; non poſterior tempore, non inferior poteſtate, non diſſimilis gloria, non diviſus eſſentia; idem vero ſempiterni genitoris unigenitus ſempiternus natus eſt de Spiritu Sancto ex Maria Virgine. * Quæ nativitas temporalis illi nativitati Divinæ, & ſempiternæ nihil minuit, nihil contulit: ſed totam ſe reparando homini, qui erat deceptus, impendit: ut & mortem vinceret, & Diabolum, qui mortis habebat imperium, ſua virtute deſtrueret. * Non enim ſuperare nos poſſemus peccati, & mortis auctorem, niſi naturam noſtram ille ſuſciperet, & ſuam faceret: quem nec peccatum contaminare, nec mors potuit detinere. Conceptus quippe eſt de Spiritu Sancto intra uterum matris Virginis, quæ ita illum ſalva virginitate edidit, quemadmodum ſalva virginitate concepit. Sed ſi hunc de Chriſtianæ fidei fonte puriſſimo ſincerum intellectum haurire non poterat, quia ſplendorem perſpicuæ veritatis obcæcatione ſibi propria tenebrarat, doctrinæ ſe Evangelicæ ſubdidiſſet, dicente Matthæo: *Liber generationis Jeſu Chriſti filii David, filii Abraham*. Apoſtolicæ quoque prædicationis expetiſſet inſtrumentum, & legens in epiſtola ad Romanos, *Paulus Servus Jeſu Chriſti, vocatus Apoſtolus, ſegregatus in Evangelium Dei, quod ante promiſerat per prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis de filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundum Carnem*; ad propheticas quoque paginas piam ſolicitudinem contuliſſet, & inveniſſet promiſſionem Dei ad Abraham dicentis: *In ſemine tuo benedicentur omnes gentes*. Et ne de hujus ſeminis proprietate dubitaret, ſecutus fuiſſet Apoſtolum dicentem: *Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini ejus. Non dicit & ſeminibus quaſi in multis; ſed quaſi in uno & ſemini tuo, quod eſt Chriſtus*. Iſaiæ quoque prædicationem interiore apprehendiſſet auditu dicentis: *Ecce Virgo in utero concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel, quod eſt interpretatum nobiſcum Deus*. Ejuſdemque prophetæ fideliter verba legiſſet: *Puer natus eſt nobis, filius datus eſt nobis, cujus poteſtas ſuper humerum ejus, & vocabitur nomen ejus magni conſilii Angelus, Admirabilis, Conſiliarius, Deus Fortis, Princeps pacis, Pater futuri ſeculi*. Hæc fruſtratorie loquens ita * Verbum diceret carnem factum, ut editus utero Virginis Chriſtus haberet formam hominis, & non haberet materni corporis veritatem. An forte ideo putavit Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum non noſtrum, eſſe naturæ, quia miſſus ad Beatam Mariam ſemper Virginem Angelus ait: *Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi, ideoque, & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei?* Ut quia conceptus Virginis Divini fuit operis, non de natura concipientis fuerit caro concepti? Sed non ita nobis intelligenda eſt illa generatio ſingulariter mirabilis, & mirabiliter ſingularis, ut per novitatem creationis proprietas remota ſit generis. Fœcunditatem M. Virgini Spiritus ſanctus dedit: veritas autem corporis ſumpta de corpore eſt, & *Ædificante ſibi ſapientia domum, Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*, hoc eſt in ea carne, quam aſſumpſit ex homine, & quam ſpiritus vitæ rationalis animavit.

* Concil. Chryſ. in ſer. 58 n. 4. 59. 5. 60. 7. 62. 14. & 57. & 145.

* Concord. Chryſ. ſer. 80. 8.

Idem ſer. 151. q. 111. 15. & 143. 17.

Matth. 1.

Rom. 1.

Gen. 22.

Galat. 3.

Iſai. 7.

Iſai. 9.

* Concord. Chryſ. ſer. 144. 6.

Lucæ 1.

Prov. 9.

Jo. 1.

3 Salva igitur proprietate utriuſque naturæ, & in unam coeunte perſonam ſuſcepta eſt a majeſtate humilitas, a virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas; & ad reſolvendum conditionis noſtræ debitum natura inviolabilis naturæ eſt unita paſſibili, ut, quod noſtris remediis congruebat, unus, atque idem mediator Dei, & hominum homo Jeſus Chriſtus, & mori poſſet ex uno, & mori non poſſet ex altero. In integra ergo veri hominis, perfectaque natura eſt Deus totus in ſuis, totus in noſtris. Noſtra autem dicimus, quæ in nobis ab initio creator condidit, & quæ reparanda ſuſcepit. Nam illa, quæ deceptor intulit, & homo deceptus admittit, nullum habuere in Salvatore veſtigium. Nec quia communionem humanarum ſubiit infirmitatum, ideo noſtrorum fuit particeps delictorum. Aſſumpſit formam ſervi ſine ſorde peccati, humana augens, Divina non minuens: quia exinanitio illa, qua ſe inviſibilis

* Concord. Chryſ. ſer. 83. nu. 11.

viſi-

* Idem ſer. 47. 1.

viſibilem præbuit, & Creator, ac Dominus omnium rerum unus voluit eſſe mortalium, inclinatio fuit miſerationis, non defectio poteſtatis. Proinde qui manens in forma Dei fecit hominem, idem in forma ſervi factus eſt homo. Tenet enim ſine defectu proprietatem ſuam utraque natura. Et ſicut formam ſervi Dei forma non adimit, ita formam Dei ſervi forma non

* Concil. idem ſerm. 48. per totum optime.

minuit. Nam qui gloriabatur Diabolus hominem ſua fraude deceptum Divinis caruiſſe muneribus, & immortalitatis dote nudatum duram mortis ſubiiſſe ſententiam, ſeque in malis ſuis quoddam de prævaricationis conſortio inveniſſe ſolatium, Deum quoque juſtitiæ exigente ratione erga hominem, quem in tanto honore condiderat, propriam mutaſſe ſententiam; opus fuit ſecreti diſpenſatione conſilii, ut incommutabilis Deus (cujus voluntas non poteſt ſua benignitate privari) primam erga nos pietatis ſuæ diſpenſationem Sacramento occultiore compleret, & homo Diabolicæ iniquitatis verſutia actus in culpam contra Dei propoſitum non periret.

4 Ingreditur ergo hæc mundi infirma filius Dei de Cœleſti ſede deſcendens, & a paterna gloria non recedens novo ordine, nova nativitate generatus. Novo ordine, quia inviſibilis in ſuis viſibilis factus

* Idemque ſup. term. 21. 6.

eſt in noſtris; incomprehenſibilis voluit comprehendi. Ante tempora manens eſſe cœpit ex tempore. Univerſitatis Dominus ſervilem formam obumbrata Majeſtatis ſuæ immenſitate ſuſcepit. Impaſſibilis Deus non dedignatus eſt eſſe homo paſſibilis, & immortalis mortis legibus ſubjacere. Nova autem nativitate generatus, quia inviolata virginitas concupiſcentiam neſciens carnis materiam miniſtravit. Aſſumpta eſt igitur de matre Domini natura, non culpa: nec in Domino Jeſu Chriſto ex utero Virginis genito, quia nativitas eſt mirabilis, ideo noſtræ eſt naturæ diſſimilis. Qui enim verus eſt Deus, idem verus eſt homo, & nullum eſt in hac unitate mendacium, dum invicem ſunt & humilitas hominis, & altitudo Deitatis. Sicut enim Deus non mutatur miſeratione; ita homo non conſumitur dignitate. Agit enim utraque forma cum alterius communione quod proprium eſt, Verbo ſcilicet operante, quod Verbi eſt, & carne exequente, quod carnis eſt. Unum horum coruſcat miraculis, aliud ſuccumbit injuriis. Et ſicut Verbum ab æqualitate paternæ gloriæ non receſſit; ita caro naturam noſtri generis non reliquit. Unus enim idemque eſt, quod ſæpe dicendum eſt, vere Dei filius,

Jo. 1.

& vere Hominis filius, Deus per id, quod *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*; Homo per id, quod *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*: Deus per id, quod *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil*: Homo per id, quod *Factum eſt ex muliere, factus ſub lege*. Nativitas carnis manifeſtatio eſt humanæ naturæ: Partus Virginis Divinæ eſt virtutis indicium. Infantia parvuli oſtenditur humilitate venarum. Magnitudo Altiſſimi declaratur vocibus Angelorum. Similis eſt rudimentis hominum, quem Herodes impius molitur occidere: Sed Dominus eſt omnium, quem Magi gaudent ſuppliciter adorare. Jam cum ad præcurſoris ſui Joannis Baptiſmum veniret, ne lateret, quod carnis velamine tegeretur, vox

Matth. 4.

Patris de Cœlo intonans dixit. *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*. Quem itaque ſicut hominem Diabolica tentat aſtutia, eidem ſicut Deo Angelica famulantur officia. Eſurire, ſitire, laſſeſcere, atque dormire evidenter humanum eſt: ſed & de quinque panibus quinque millia hominum ſatiare, & largiri Samaritanæ aquam vivam, cujus hauſtus bibenti præſtat, ne ultra jam ſitiat; & ſupra dorſum maris plantis non ſubſidentibus ambulare, & elationes fluctuum increpata tempeſtate conſternere, ſine ambiguitate Divinum eſt. Sicut ergo, ut multa prætercam, non ejuſdem naturæ eſt flere miſerationis affectu amicum mortuum, & eundem remoto quatriduanæ aggere ſepulturæ ad vocis imperium excitare redivivum; aut in ligno pendere, & in noctem luce converſa omnia elementa tremefacere; aut clavis transfixum eſſe, & Paradiſi portas fidei Latronis aperire: Ita non ejuſdem naturæ eſt dicere: *Ego, & Pater unum ſumus*, & dicere: *Pater major me eſt*. Quamvis enim in Domino Jeſu Chriſto Dei & hominis una perſona ſit; aliud tamen eſt, unde contumelia in utroque communis, aliud, unde communis eſt gloria. De noſtro enim illi eſt minor Patre humanitas, de Patre illi eſt æqualis cum patre Divinitas.

Jo. 10.

Jo. 14.

* Conc. ſer. 59. 9.

5 Propter hanc ergo unitatem perſonæ in utraque natura intelligendam, & filius hominis legitur deſcendiſſe de Cœlo, cum filius Dei carnem de ea Virgine, de qua eſt natus, aſſumpſerit: Et rurſus filius Dei crucifixus dicitur, ac ſepultus cum hæc non in Divinitate ipſa, qua unigenitus conſempiternus, & conſubſtantialis eſt Patri, ſed in naturæ humanæ ſit infirmitate perpeſſus. Unde unigenitum filium Dei crucifixum, & ſepultum omnes etiam in Symbolo confitemur ſecundum illud Apoſtoli, *Si enim cognoviſſent, nunquam Dominum majeſtatis crucifixiſſent*.

1. Cor. 2.

Cum autem ipſe Dominus noſter, atque Salvator fidem diſcipulorum ſuorum ſuis interrogationibus erudiret, *Quem* (inquit) *dicunt homines eſſe filium hominis?* Cumque illi diverſas aliorum opiniones retexiſſent, *Vos autem*, ait, *quem me eſſe dicitis?* Me utique, qui ſum filius hominis, & quem in forma ſervi, atque in veritate carnis aſpicitis, quem me eſſe dicitis? Ubi B. Petrus divinitus inſpiratus, & confeſſione ſua omnibus gentibus profuturus, *Tu es*, inquit, *Chriſtus filius Dei vivi*. Nec immerito beatus eſt pronunciatus a Domino, & a principali petra ſoliditatem & virtutis traxit, & nominis, qui per revelationem Patris eundem & filium Dei eſt confeſſus, & Chriſtum: quia unum horum ſine alio receptum non proderat ad ſalutem: ſed æqualis erat periculi Dominum Jeſum Chriſtum aut Deum tantummodo ſine homine, aut ſine Deo ſolum hominem credidiſſe. Poſt reſurrectionem vero Domini, quæ utique veri hominis fuit, quia alter non eſt reſuſcitatus, quam qui fuerat crucifixus, & mortuus, quid aliud quadraginta dierum mora geſtum eſt, quam ut fidei noſtræ integritas ab omni caligine mundaretur? Colloquens enim cum Diſcipulis ſuis, & cohabitans, atque conveſcens, & pertractari ſe diligenti, curioſoque contactu ab eis, quos dubietas perſtringebat, admittens, ideo & clauſis ad Diſcipulos januis introibat, & flatu ſuo dabat Spiritum Sanctum, & donato intelligentiæ lumine Sanctarum Scripturarum occulta pandebat: & rurſus idem vulnus lateris, fixuras clavorum, & omnia recentiſſima paſſionis ſigna monſtrabat dicens: *Videte manus meas, & pedes, quia ego ſum: Palpate & videte, quia ſpiritus carnem, & oſſa non habet, ſicut me videtis habere*. Ut agnoſceretur in eo proprietas Divinæ Humanæque naturæ individua permanere; & ita ſciremus Verbum hoc non eſſe, quod carnem, & ut unum Dei filium & Verbum confiteremur, & carnem. Quo fidei Sacramento Eutyches iſte nimium æſtimandus eſt vacuus, qui naturam noſtram in Unigenito Dei nec per humilitatem mortalitatis, nec per gloriam reſurrectionis agnovit. Nec ſententiam B. Apoſtoli, & Evangeliſtæ Jo. 10. pavit dicentis. *Omnis Spiritus, qui confitetur Jeſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt: Et omnis Spiritus, qui ſolvit Jeſum,*

Matth. 16.

Act. 1.

Jo. 20.

Luc. 24.

1. Jo. 4.

ex Deo non eſt, & hic eſt Antichriſtus. Quid autem eſt ſolvere Jeſum, niſi humanam ab eo ſeparare naturam, & Sacramentum fidei, per quod ſalvati ſumus, impudentiſſimis evacuare figmentis? Caligans vero circa naturam corporis Chriſti, neceſſe eſt, ut etiam in paſſione ejus eadem obcæcatione decipiat. Nam ſi Crucem Domini non putat falſam, & ſuſceptam pro mundi ſalute, ſupplicium verum fuiſſe non dubitat, cujus credit mortem agnoſcat & carnem. Nec diffiteatur noſtri corporis hominem, quem cognoſcit fuiſſe paſſibilem: quoniam negatio veræ carnis negatio eſt etiam corporeæ paſſionis. Si enim Chriſtianam ſuſcepit fidem, & a prædicatione Evangelii ſuum non avertit auditum, videat, quæ natura transfixa clarius pependerit in Crucis ligno, & aperto per militis lanceam latere crucifixi intelligat, unde ſanguis, & aqua effluxerint, ut Eccleſia Dei & lavacro rigaretur, & poculo. Nec tranſitorie legat ejuſdem Apoſtoli verba dicentis: *Scientes, quod*
1. Petr. 1. *non corruptibilibus argento, & auro redempti eſtis de vana veſtra converſatione paternæ traditionis, ſed pretioſo ſanguine quaſi Agni contaminati, & immaculati Jeſu Chriſti*. B. quoque Joannis Apoſtoli teſti-
1. Jo. 1. monio non reſiſtat dicentis: *Et ſanguis Jeſu Chriſti*
1. Jo. 5. *Dei emundat nos ab omni peccato*. Et iterum: *Hæc eſt victoria, quæ vincit mundum, fides noſtra, & quis eſt, qui vincit mundum, niſi qui credit, quoniam Jeſus eſt filius Dei? hic eſt, qui venit per aquam, & Sanguinem, Jeſus Chriſtus: non in aqua ſolum; ſed in aqua, & Sanguine. Et ſpiritus eſt, qui teſtificatur, quoniam Chriſtus eſt veritas. Quia tres ſunt, qui teſtimonium dant, ſpiritus, aqua, & Sanguis; & hi tres unum ſunt*. Spiritus utique ſanctificationis, & Sanguis redemptionis, & aqua baptiſmatis: quæ tria unum ſunt, & individua manent, nihilque eorum a ſui connexione ſejungitur, quia Catholica Eccleſia hac fide vivit, ac proficit, ut in Chriſto Jeſu nec ſine vera Divinitate humanitas, nec ſine vera credatur humanitate Divinitas.

6 Cum autem ad interrogationem examinis veſtri Eutyches reſponderit dicens: Confiteor ex duabus naturis fuiſſe Dominum noſtrum ante adunationem, poſt adunationem vero unam naturam confiteor. Miror tam abſurdam, tamque perverſam ejus profeſſionem nulla judicantium increpatione reprehenſam, & ſermonem nimis inſipientem, nimiſque blaſphemum ita omiſſum, quaſi nihil, quod offenderet, eſſet auditum; cum tam impie duarum naturarum ante incarnationem Unigenitus Dei filius fuiſſe dicatur, quam nefarie, poſtquam Verbum caro factum eſt, natura in eo ſingularis aſſeritur. Quod ne Eutyches ideo vel recte, vel tolerabiliter æſtimet dictum, quia nulla veſtra eſt ſententia confutatum, ſolicitudinis tuæ diligentiam commonemus, Frater chariſſime, ut, ſi per inſpirationem miſericordiæ Dei ad ſatisfactionem cauſa perducitur, imprudentia hominis imperiti etiam hac ſenſus ſui macula per te purgetur. Qui quidem ſicut geſtorum ordo patefecit, pene cœperat a ſua perſuaſione diſcedere, cum veſtra ſententia coarctatus profiteretur ſe dicere, quod ante non dixerat, & ei fidei acquieſcere, cujus prius fuiſſet alienus. Sed cum anathematizando impio dogmati noluiſſet præbere conſenſum, intellexit eum fraternitas veſtra in ſua permanere perfidia, dignumque eſſe, qui judicium condemnationis exciperet. De quo ſi fideliter, atque utiliter doleat, & quam recte mota ſit Epiſcopalis auctoritas, vel ſero cognoſcit; vel ſi ad ſatisfactionis plenitudinem omnia, quæ ab eo male ſunt ſenſa, viva voce, & præſenti ſubſeri-
Jo. 10. ptione damnaverit; non erit reprehenſibilis erga cor-
Luc. 9. rectum quantacunque miſeratio: quia Dominus noſter verus, & bonus Paſtor, qui animam ſuam poſuit pro ovibus ſuis, & qui venit animas hominum ſalvare, non perdere imitatores nos vult eſſe ſuæ pietatis; ut peccantes quidem juſtitia coerceat, converſos autem miſericordia non repellat. Tunc enim demum fructuoſiſſime fides vera defenditur, quando etiam a ſectatoribus ſuis opinio falſa damnatur. Ad omnem vero cauſam pie, ac fideliter exequendam fratres noſtros Julianum Epiſcopum, & Renatum Presbyterum tit. S. Clementis; ſed & filium meum Hilarium Diaconum vice noſtra direximus, quibus Dulcitium Notarium noſtrum, cujus fides nobis eſt ſæpe probata, ſociavimus confidentes ad futurum Divinitatis auxilium, ut is, qui erraverat, damnata ſenſus ſui pravitate ſalvetur. Deus te incolumem cuſtodiat, Frater chariſſime. Data Idibus Junii, Aſterio, & Protogene Viris Clariſſimis Conſulibus Æra 486.

Epiſtola Matthæi Phaelli Cathedralis Eccleſiæ Imolen. Præpoſiti, tranſumpta ex Tabella ipſius manuſcripta, qua teſtatur ſe corpus B. Petri Chryſologi attrectaſſe.

Matthæus Phaellus Præpoſitus Corneliæ Urbi ſalutem.

Tibi gratulor, & mihi gaudeo, Cornelia parens, tantum me pignus hic fodiendo comperiſſe, Chryſologi ſcilicet concivis noſtri corpus, quod tu forſitan dubitans quandoque hic latere titubaſti. Id igitur ego Matthæus Phaellus hujus Ædis Præpoſitus licet indignus plena fide confiteor a quatricenteſimo quinquageſimo quinto anno &c. honorifice ſepultum propriis manibus attrectaſſe, juxtaque Reverendi Patris, & D. Domini Simonis Imolenſis Epiſcopi iſtoc ſarcophago fideliter collocaſſe Anno Domini noſtri Jeſu Chriſti M. CCCC. IIIC. die vero vigeſima nona Auguſti, ſeu ſextilis, ſedente clementiſſ. Patre Domino Alexandro VI. Pontif. Max. & Præſiden. Illuſtriſſ. D. Catharina Sfortia, & præclariſſimo primogenito D. Octaviano Vicecomite de Riario Imolæ, Forolivii quæ pro S. Rom. Eccleſ. Vicar. Rogitemus itaque Cornelienſes, pientiſſime ſummum illum, Maximum, Cunctipotentem Deum, ut gregem ſuum Imolen. Paſtor verus non deſerat; ſed per merita ſanctorum omnium, quos noſtræ Urbis Civitas humiliſſime colit, nos a bellorum turbine protegat, veſana fame tueatur, & a dira peſte incolumes conſervare dignetur, qui vivit, & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

* Poſt Athilæ Hunnorum Regis direptiones, & incenſiones per Italiam factas, ſepulchrum B. Petri Chryſ. fuit honorifice conditum anno Chriſti 455. de quo hic meminit Phaellus.

Ergo precor, Præſul, qui nunc tua Templa recondo,
Sis mihi, ſiſque tuo propitius populo.

Eximii Doctoris Petri Chryſologi Vitæ Elogium ex Joanne Tritemio Religioſiſſimo Viro Abbate Spanhemenſi de Eccleſiaſticis Scriptoribus.

Petrus Archiepiſcopus Ravennas Vir eruditus, atque Sanctiſſimus, in vita multis corruſcans miraculis in declamandis Homiliis ad populum excellentis ingenii fuit; multoſque tam verbo, quam exemplo ad veritatis tramitem convertit. Multa ſcripſit pro ædificatione fidelium, de quibus feruntur:

Sermones, & Homiliæ plures lib. I.
Ad Eutychen Epiſtola, quæ incipit: Triſtis legi triſtes litteras.
Scripſit etiam Epiſtolas alias. Claruit ſub Mart. Aug. Anno ab Orbe redempto CCCCL.

Divi

Divi Petri Chryſologi elogium ex Epiſtol.: nuncupatoria Reverendiſs. Patris Agapiti Vicentini Canon. Lateran. Ordin. Rectoris.

Ad Eminentiſs. Card. Herculem Gonzagam, ante ſermones ipſius Chryſologi ejus ſtudio primum Bononia impreſſos anno Domini 1534. relata.

* Elogium in Dominum Agapitum mox, lector, Deo dante, offendes in opere inſcripto Gymn. Later. quod eruditiſs. & de utraq; lingua & verſu, & ſoluta oratione benemeritus Pater Reverendiſs. D. Celſus Roſinus Cæſennas, Doctor Th. ejuſd. ordinis Abbas perpetuus edere molitur, ubi heroico ſtylo Illuſt. Ord. Later. Virorum elog. proſequitur.

De iſto Felice vide Rub. in hiſtor. Rav. ab an. 702. ad 708 p. 212. 213. 215. 256.

Jo. 7 38. Pſ. 80. Prov. 2. Sap. 11.

CUm mihi ſanctiſſimi pariter, ac eloquentiſſimi Viri Petri Chryſologi Ravennatis Archiepiſcopi ſermones quamplurimi, omni certe auro, gemmiſque pretioſiſſimis longe pretioſiores in manus venerint, non injuria in avaritiæ crimen vocandus judicarer, ſi aut diutius e lariſſimis rebus tenebras obduci permitterem: aut noſtros homines tam excellentis ingenii monimentis non ſine magno eorum incommodo, detrimentoque ſpoliatos, atque orbatos æquo animo ſuſtinerem: cum præſertim, ut quidam inquit ſapiens, non plus utilitatis afferat hominum generi abſcondita ſapientia, quam aut gemmæ reconditæ, aut invitus, defoſſuſque theſaurus. Propterea ut, quantum in me eſt, non ſolum mihi, ſed aliis etiam proſim, eos nunc demum Chryſologi ſermones in publicum proferre ſtatui: quandoquidem in his nihil non eruditum, non excellens, non abſolutum offendas. Tanta eſt enim hujuſce Viri Divinarum omnium, humanarumque rerum cognitio, tamque incredibilis, ac propemodum divina dicendi vis, tantaque copia, ut neminem ſatis admiraturum putem, cum eum viderit aureum illud eloquentiæ flumen effundentem. Nam ſive occulta, atque abdita divinorum oraculorum ſenſa conetur explicare, quis hoc homine ſubtilior? Sive Cœleſtis, ac ſalutaris diſciplinæ velit rationes reddere, quis illo ſcientior? Aut ad virtutem eohortari cupiat, quis ardentior? Aut a vitiis revocare ſtudeat, quis acrior? Denique vel claros Viros contendat in Cœlum laudibus efferre, quis gravior? Vel in improbos invehi, quis vehementior? Unde non immerito Chryſologus a noſtris & habitus eſt, & nominatus: Cujus tamen in perpurgandis, ac potius inſtaurandis hiſce ſermonibus, incredibile dictu eſt, quantum laboris ſuſceperim: propterea quod is Codex, quem principio nacti fuimus, proximorum ſæculorum inſcitia quadam quaſi rubigine ita cum fœdatus erat, tum mancus, ut nulla ferme in eo pars integra, atque incorrupta reperiretur. Verum nos quantum ex antiquorum exemplarium collatione aſſequi potuimus, opem, auxiliumque afferre conati ſumus. Quare effectum eſt, niſi mea me fallit opinio, ut diſertiſſimi hujuſce Viri ſcripta in priſtinum jam bene nitorem, nonnullis tamen exceptis, reſtituta ſint.

Cetera omittuntur, quæ ad rem non faciunt.

B. Felicis XL. Ravennatum Archiepiſcopi in Sermones aliquot. S. Petri Chryſologi Præfatio.

Eſt in M. S. Codicibus Serm. Chryſol. Vallicellæ, Cœſennæque & alibi.

DIvina chariſmatum dona de cœleſti theſauro prolata dum largis virtutum myſteriis religioſa corda uberrime replevere, ita ſuavitatem ſancti Spiritus odorifica narratione diſtribuunt, ut & maniſeſtis pandantur elogiis, & ornamenta ſalutis exiſtant, juxta Domini vocem in Sacris Evangelii paginis intonantem: *Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ*. Et iterum: *Aperi os tuum, & implebo illud*. Et Salomon: *Spiritus dabit ſapientiam quærentibus ſe: Et docentium linguas facit diſertas*. Quamobrem Venerabilis, Beatuſque Pontifex Petrus Ravennatis Eccleſiæ præſulgidum decus, & Catholicæ veritatis præcipuus Doctor calore ſuperni amoris accenſus, & rigatione perrenis gratiæ irroratus digno eloquii ſui ornamento vernantium lectionum opuſcula de ſingulis Evangeliorum Parabolis polito ſermone conficiens delectabili dulcedine aures omnium replevit, & corda. Proinde, dilectiſſimi, Paſtoris tanti intenta, & anxia mente ſcripta legamus, & ardenti deſiderio ulnis ſpiritalibus amplectamur; quatenus fructum laboris in noſtræ mentis cellario recondentes ſimul cum eo magnificæ laudis gloria perfruamur; & præmia æterni muneris capiamus.

Hoc humilis Præſul Felix de pauperculo cordis cellario ſermone exiguo legentibus obtulit munus finis.

Epiſtola Reverendiſs. Patris Fr. Petri Rodulphi Tuſſignanenſis ad Senatores Imolæ relata in Commentariis ipſius Senatus anno Domini 1595.

Illuſtribus, & nobilibus Viris DD. Confalonerio, Conſervatoribus, ac Senatui Imol.

F. Petrus Rodulphius Tuſſignanenſis Epiſcopus Senogalienſis, & Comes ſalutem atque felicitatem.

PIam ſane, & ſalutarem, perſonaque veſtra digniſſimam cogitationem audivi, nunc vobis in animo verſari de Beatiſs. Petri Chryſologi, Civis olim noſtri clariſſimis ingenii monumentis in lucem revocandis. Quod quidem non modo ſummopere mihi probatur, qui video, vos tum Civi de Patria, vel potius de tota Chriſtiana Republica benemerito parem pro viribus gratiam rependere; tum vero univerſis ſacrarum litterarum ſtudioſis hoc pacto prodeſſe: verum etiam ut ad ſanctum propoſitum urgendum, & celeriter abſolvendum vos adhortor, eo magis impellor, quod inter omnes conſtat, vel imperitorum negligentia temporum, vel librariorum injuria, ſeu forſan nonnullorum invidentia factum eſſe ut ejus doctiſſima, atque ſanctiſſima ſcripta partim obſcurata, partim ſint deperdita; quæ vero ſunt relicta, quaſi naufragio tam corrupta, & contaminata, ut vix legi, quædam etiam adeo perplexa, & involuta, ut vix intelligi queant. Præterea ut ego communis Patriæ noſtræ, beneficentiæque veſtræ debita veluti gratiarum munera perſolverem; ipſius vero Chryſologi manibus gratum officium præſtarem, non ab re facturum me putavi, ſi veſtrum iſtud conſilium aliquo meo labore, & induſtria adjuvarem: Adjumentum autem nullum afferri poſſe majus a me comperi, quam Auctoris hujus Homiliis, quoad fieri poſſit, corrigendis, & emendandis, ut ab omni, quam adhuc inter ſordes, & tineas paſſa ſunt, injuria vindicentur; ſicque ab earum lectione, quapropter auream ſcriptoris eloquentiam, unde cognomen adeptus eſt, ſummi, & egregi Viri antea ſunt delectati, nullus poſthac refugiat. Vitam quoque hujus ſanctiſs. Viri, qua potui brevitate, ac diligentia deſcripſi. Pervolutavi hac de cauſa antiqua, veteraque Tabularia, quæ vel ex Vaticana, vel ex ampliſs. Serletana Bibliotheca habere potui; ſicque fideliſs. vetuſtiſſimorum Codicum collatione adhibita, hunc B. Petri Chryſologi ſermonum librum quam diligentiſſime emendare, ſanareque laboravi, & proprio nitori prope reſtituere. Denique nullo officii, pietatiſque genere omiſſo, non antea conquievi, quam Scholia quædam adjecerim, obſervationeſque plurimas, quibus, & emendationum noſtrarum ratio affertur, & difficiliora loca quam facillime explicantur. Hoc autem quicquid laboris eſt, quod libentiſſime vobis clariſſimis Viris dedicatum, & grati animi ergo conſecratum, volo, alacri vultu accipite, ac ſi probatur, edite, meique memores valete.

Senogaliæ pridie idus Martii 1594.

Digitized by Google

SANCTI
PETRI CHRYSOLOGI
FOROCORNELIENSIS
Ravennatum Archiepiſcopi.

SERMO PRIMUS.

De duobus Filiis Prodigo, et Frugi, et primo De Abſceſſu Prodigi a Patre.

1 HOdie Nobis Dominus patrem
cum filiis duobus vocavit, &
produxit in medium: ut im-
menſum ſuæ pietatis indicium;
ſęvam Judaicę gentis invidiam;
reditum ſupplicem populi
Chriſtiani pulchram panderet
per figuram. *Homo quidam*,
Luc. 15. inquit, *habuit duos filios, & dixit adoleſcentior ex*
illis patri: Pater, da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ me
2 *contingit. Et diviſit illis ſubſtantiam.* † Quantum pius
pater, tantum hæres impatiens; qui patris fatigatur
ad vitam; qui patris, quia tempus adimere non po-
teſt, nititur auferre ſubſtantiam: hic ipſam præro-
gativam filii meruit non habere, qui ea, quæ patris
erant, noluit poſſidere cum patre. † Sed quæramus, 3
quæ res filium rapuit hos ad auſus, ad petitionem
tantam fiducia quæ levarit. Quæ res? illa ſcilicet, qua
cœleſtem patrem ſciebat nullo claudendum fine, con-
cludendum tempore nullo, nulla mortis poteſtate
ſolvendum: Et ideo cupit vivendi libertate gaudere,
qui ditari non valuerat facultatibus decedentis. De-
nique illam fuiſſe hujus petitionis offenſam genitoris
largitas comprobavit. *Et diviſit illis ſubſtantiam.* † Pe- 4
tente uno, ambobus totam ſubſtantiam mox diviſit: ut
ſcirent filii, quod ante tenebat pater non fuiſſe ava-
ritiæ, ſed amoris; providentia, non iovidentia non
dediſſe. Tenebat pater, ſervare volens ſubſtantiam
filiis, non negare, & manere ea pignoribus cupiens,
oon perire. † Beati filii, quorum tota eſt in patris 5
charitate ſubſtantia. Beati, quibus manet tota in obſe-
quio in patris cultura poſſeſſio. † Cæterum facultates 6

SERMO PRIMUS.

Scholia, & Obſervationes.

AUctor noſter ſanctiſſimus ex myſterio præſentis Parabolæ tria deſumi poſſe proponit: Primum eſt Divinæ pietatis documentum, cui ſatisfacit 1. 2. 3. ſermone. Secundum eſt iovidia Judæorum io Gentiles, quod explicat 4. & 5. ſermone. Tertium eſt reditus populi Gentilis ad Chriſtum Dominum, de quo loquitur in 5. & in parte etiam io ſexto ſermone.

1 *Immenſum indicium*, hoc eſt argumentum pietatis infinitæ, ut dixit Auctor iofra ſermone 49. num. 7. *Ad indicium pietatis immenſæ*. Vel argumentum Divinæ pietatis adeo magnum in homines præcipue Gentiles tametſi malos, & peccatores, ut pene incomprehenſibile videatur.

2 *Qui patris fatigatur ad vitam*, qui adeo ægre fert patrem ſuum adhuc vitam agere, ut non minus angi, laſſarique videatur, ac ſi alter Atlas non patrem tantummodo, ſed Orbem fere totum humeris ſuſtineret.

2 *Tempus adimere*, ut legunt Manuſcripta Exemplaria, non autem Tempus audire, ut Codices hactenus impreſſi habent; quod eſt vitam præcidere: Vita enim proprie tempus dicitur, quia fluit temporis inſtar, & de præſenti io futurum tranſit, nihilque de ipſa præter nunc manet.

3 *Petitionis offenſam*, hoc eſt improbam actionem, qua filius in hac petitione uſus eſt: erravit ſiquidem triplici ex capite; quia petiit hæreditatem a patre viveate; quia conceſſam accepit; & quia a paternis bonis illam ſejunxit. Io hoc ſer. filius junior eſt populus Gentilis, qui per idololatriam a Deo patre receſſit & eſt præcipuus ſenſus Auctoris licet de quolibet peccatore poſſit exponi.

3 *Libertate gaudere*, Ideſt frui libertate propria vivendi. Libertas hic licentiam vivendi, ut velis, abſque ullo præcepti vinculo ſignificat.

6 *Regionem longinquam*, hoc eſt remotam, & a paterna domo multa milliaria diſtantem. Verum quia Auctor hanc longinquam regionem myſtice interpretatur, placuit addere, *Regionem longinquam eſſe Dei oblivionem*, ut docet S. Aug. lib. 2. qq. Evangelic. cap. 33. Divumque Ambroſ. io hoc caput 15. Lucæ dixiſſe. *Quid enim longinquius, quam a ſe recedere, nec regionibus, ſed moribus ſeparari; ſtudiis diſcretum eſſe, non terris; & quaſi interfuſo luxuriæ ſæcularis æſtu divortia habere factorum? Etenim qui ſe a Chriſto ſeparat, exul eſt patriæ, civis eſt Mundi.* Et Prov. 15. 29. *Longe eſt enim Dominus ab impiis*. Eodem Ambroſio teſte, *Regio longinqua eſt umbra mortis*, hoc eſt peccatum. Morales, variaſque expoſitiones exponit Petrus Berchorius in Diction. Morali verbo Longinquus.

unitatem ſcindunt; fraternitatem ſeparant; cogna-
tionem ſpargunt; parentum perdunt, & violant cha-
ritatem, ſicut ex ſequentibus clueſcit. *Pater, da
mihi portionem ſubſtantiæ, quæ me contingit. Et di-
viſit illis ſubſtantiam. Et non poſt multos hos dies, con-
gregatis omnibus adoleſcentior filius peregre profectus
eſt in regionem longinquam, & ibi diſſipavit ſubſtan-
tiam ſuam vivendo luxurioſe. Et poſtea quam conſum-
pſiſſet omnia, facta eſt fames valida in regione illa, &
ipſe cœpit egere; & abiit, & adhæſit uni civium re-
gionis illius; & miſit illum in villam ſuam, ut paſce-
ret porcos. Et cupiebat implere ventrem ſuum de ſi-
liquis, quas porci manducabant, & nemo illi da-*
7 *bat.* † Ecce quid facit cupiditas ad cenſum præceps.
Ecce quemadmodum ſine patre cenſus nudavit fi-
lium, non ditavit: cenſus filium tulit e gre-
mio patris; ejecit de domo; exemit patria; ſpo-
liavit fama; exuit caſtitate. Quod vitæ, quod mo-
rum, quod pietatis, quod libertatis, quod eſt glo-
riæ, nil reliquit. Civem denique in peregri-
num, filium in mercenarium, in egenum locuple-
tem, liberum mutavit in ſervum; junxit porcis a pa-
tre piiſſimo quem ſejunxit; ut ſerviret cœnoſo pe-
8 cori, qui pietati ſanctæ parere contempſit. † *Con-
gregatis*, inquit, *omnibus adoleſcentior.* Adoleſcen-
tior iſte plane non ætate, ſed ſenſu: qui congrega-
vit bona patris, & abiit longe plus mente, quam lo-
co: ut dato, non accepto pretio miseræ ſe venderet
ſervituti. Sic mercator ad talem contractum perve-
nit, qui parenti debitum neſcit ſolvere, qui vicem
9 neſcit redhibere generanti. † Eſt penes patrem dul-
cis conditio, libera ſervitus, abſoluta cuſtodia, ti-
mor lætus, blanda ultio, paupertas dives, ſecura
poſſeſſio. Namque ad patrem labor reſpicit, fructus
redundat in filios. *Diſſipavit ſubſtantiam ſuam.* Quæ
compoſita fuerant patre moderante, prodigente fi-
lio diſſipantur: ut vel tarde ſapiat patrem cuſtodem,
non incubatorem fuiſſe ſubſtantiæ. *Vivendo luxurio-
10 ſe.* † Mortalis eſt iſta vita, quia moritur virtutibus,
qui vitiis vivit: ſepelitur famæ, perit gloriæ, qui
manet turpitudini, creſcit infamiæ. *Et poſteaquam
conſumpſiſſet omnia, facta eſt fames valida in regione
illa.* † Luxuriæ, ventri, gulæ fames tortor apponi- 11
tur: ut ibi ultrix pœna ſæviat, ubi pœnalis reatus
exarſerat. *Facta eſt fames valida.* Ad talem finem
ſemper voracitas tendit: ad talem pervenit terminum
fugienda voluptatis effuſio. *Et ipſe cœpit egere.* Fi-
lium data facit egere ſubſtantia, * quæ divitem nega-
ta ſervabat: ut penes ſe deficeret habendo, qui pe-
nes patrem abundaverat non habendo. *Et adhæſit
uni civium regionis illius, & miſit illum in villam
ſuam; ut paſceret porcos.* † Sic invenit, qui ſe ne- 12
gat patri, qui ſe committit extraneo: ut ſentiat ſeve-
rum judicem, qui fugit indulgentiſſimum proviſo-
rem. Affectionis deſertor, pietatis refuga deputetur
porcis, porcis addicitur, porcorum traditur ſervi-
tuti, porcorum paſcua lutulenta percurrit, inquie-
ti gregis teritur, & maculatur excurſu: ut ſentiat
quam miſerum ſit, amarum quam ſit, quietis pater-
næ beatitudinem perdidiſſe. *Et cupiebat implere ven-
trem ſuum de ſiliquis, quas porci manducabant; &
nemo illi dabat.* † Quam crudele miniſterium! quin 13
neque convivit porcis, qui vivit porcis. Miſer, qui
ſqualentis pecoris deficit, & eſurit in ſaginam. Miſer, 14
qui ſqualentis cibi cupit, nec impetrat qualitatem. † His
edocti, inſtructi talibus, maneamus in domo patris;
matris in gremio perduremus; cognatorum conſtrin-
gamur amplexibus; viſcera nos paterna conſtringant:
ne nos ad ſupradicta mala pertrahat adoleſcentiæ mi-
ſeranda libertas. Sepiat nos paterna reverentia; ma-
tris componat affectio; cognatorum cuſtodiamur
affectibus. Inter propinquorum lumina non valent
delicta verſari. Propinquorum quot oculi, tot lu-
cernæ. Dies eſt aſpectus matris; ſol patris rutilat in
vultu. Unde viventibus inter tot virtutum duces cri-
minum tenebræ propinquare non poſſunt. Sed men-
ſa nos patris alit virtutis cibo, ſalutis epulo, deliciis
honeſtatis, & gloriæ. † Et quia latius nos de hac 15
parabola dicere cogit prolixa ſeries lectionis; quis ſit
pater in donando facilis, facilior in recipiendo; quis
ſit frater fratris triſtiſſimus in ſalute; quis ſit adole-
ſcentior in abſceſſu inſipiens, ſapientiſſimus in re-
greſſu, ſequenti ſermone votis communibus inqui-
remus.

SER-

* quæ diu negata ſaturabat mſ. Caſenn.

7 *Cupiditas ad cenſum*, Cupiditas eſt aviditas, libi-
do, ardor mentis, & impetus animi ad aliquid. Hic
ſumitur pro avaritia. Cenſus vero eſt annuus redditus,
& quicquid fortunarum quis habet.

8 *Longe plus mente, quam loco*, lege infr. ſer. 2. n.
10. ſerm. 5. num. 10. ſerm. 6. num. 13. ſerm. 38. n.
8. Quanquam Deus ubique eſt, ratione tamen diſſimi-
litudinis homo peccator longiſſime diſtat ab eo; quia
Deus ſemper juſtus, & beatus; peccator ſemper ma-
lus, & miſer.

11 *Tortor*, ideſt carnifex, qui torquet, cruciat, cæ-
dit. Alias Tortor ſignificat eum, qui eruendæ veritatis
cauſa tormenta admovet.

11 *Voluptatis effuſio*, hoc eſt effuſio, & prodigentia,
quæ a voluptate deſcendit. Voluptas enim eſt cauſa re-
rum, & pecuniarum effundendi. Quare Ambroſ. in hunc
tex. ait: *Egere ergo ideo cœpit, & famem pati, quia
nihil prodigo ſatis eſt voluptati; ſemper famem patitur
ſui, qui alimentis perpetuis neſcit impleri.*

12 *De ſiliquis.* Hæc ſunt ex interpretatione Maldo-
nati in hoc cap. 15. Lucæ quæ Italico vocabulo dicun-
tur: *Carobole*; ipſæque porcis in calidioribus regionibus,
ubi earum eſt magna copia, dari ſolent, quemadmo-
dum apud nos glandis; Vagina ipſa editur, grana re-
jiciuntur. Et quanquam porcis abundabant ad ſaginam
ſiliquæ, illis tamen cuſtos porcorum ſaturari non pote-
rat, non quia quiditatem, aut quantitatem non habe-
ret; ſed quia qualitatem earum cupiens minime impe-
trabat: ſiquidem, ut habent Matthiolus, & Caſtor Du-
rantes in Herbariis, ſiliquæ recentes, & prout ex ar-
boribus decidunt, humano eſcui haud aptæ ſunt, quia
crudæ acerbæque guſtui ſunt ingratæ nimis, & ſtoma-
cho abominabiles: propterea hominis arte ſuper crates
ſiccantur, ut prædulces fiant, & qualitatem melleam re-
cipiant, quatenus in cibis ab hominibus expetantur:
Has itaque dulces non impetrabat cuſtos, cum alioquin
recentes, & crudas ſatis poſſet habere: ſed qualitas il-
la acerba erat tantum eſca porcorum, non hominum
cibus, & quod erat ſuum ſagina, tunc erat inopia cu-
ſtodis: cupiebat enim ille hujus cibi qualitatem matu-
ram, ac melleam, ſed nemo illi dabat, quia ſiliquæ ſic-
cæ, quales edere poſſunt homines, non erant in cuſto-
dis poteſtate, ſed reconditæ ſervabantur in uſum Do-
mini ſui.

13 *Squalentis pecoris, & cibi*, hoc eſt immundi, &
multarum ſordium congerie contaminati, & inquinati.

14 *Propinquorum lumina.* MS. Cæſenæ habet: *Pro-
pinquorum limina*: Nam quiſque naturaliter horret,
ſcientibus, & videntibus propinquis, aut ſanguine con-
junctis actu peccare, præſertim peccato libidinis, ut hic
in tex. & dicitur etiam in Eccl. 41. 21.

*Siſte parumper, candide lector & primum animadver-
te Homilias haſce perpaucas D. Petri Chryſologi quam-
plurimis in locis mutilas, ab ipſoque Originali in mul-
tis alteratas, & corruptas eſſe, uti ex variis earum le-
ctionibus tibi quoque in aliqua parte id obſervanti pa-
tebit; propter eaque nunquam fragmenta Laconico ſtylo
exaratas ac interdum alteratas difficillimae intellectu vel
in littera tantum, non certe Auctoris eruditiſſimi culpa,
ſed textus corruptione haberi. Licet in ſenſuum profun-
ditate non adeo expeditæ ſint, & explicatæ, ut citra ſe-
dulam animi meditationem ab eruditionibus ex Auctoris
ſententia explanentur.*

II. *Ipſius*

SERMO II.

De eiſdem, ubi de reditu Filii ad Patrem.

1 LUxurioſum filium patris piiſſimi deſertorem quę
perculerint mala, in tantum, ut fame tabidum
porcorum dederit ſervituti, ſuperiore, quo valui-
mus, ſermone perſtrinximus. Nunc ejus reditum,
nunc ejus pœnitentiam, meliore jam voto, verbis
lætioribus proſequamur *In ſe*, inquit, *reverſus*
Luc. 15. dixit: *Quanti mercenarii patris mei abundant pani-*
bus, etc. † In ſe reverſus eſt; in ſe ante redit, ut re-
2 ditet ad patrem, qui a ſe ante receſſerat, cum receſ-
ſit a patre. A ſe migrat, & ab homine totus tranſit
in beſtiam paternæ pietatis immemor, gratiæ geni-
toris oblitus. *Quanti mercenarii patris mei abundant*
3 *panibus; ego autem hic fame pereo.* † Fames revocat,
quem ſaturitas exularat; fames illi patrem dedit ſa-
pere, cui copia ſuſtulerat ſentire genitorem. Et ſi
tantum præſtitit vel invita fames; probare, quid vo-
4 luntarium poſſit conferre jejunium. † Oneratus ven-
ter ad vitia cor deponit; premit mentem, ne ſuper-
Sapient. 9 nam valeat ſentire pietatem. *Corpus*, inquit, *quod*
Luc. 21. *corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terre-*
na inhabitatio ſenſum multa cogitantem. Unde & do-
minus inquit: *Attendite, ne graventur corda veſtra*
crapula, & ebrietate. Vacuandus eſt ergo venter
moderatione jejunii: ut exoneratus animus poſſit ad
alta pertendere; conſcendere ad virtutes; poſſit ad
3. Reg. 19 ipſum pietatis authorem totus aliger pervolare. Hoc
4. Reg. 2. Elias probat, qui dominici continuatione jejunii de-
fæcatus a carnali pondere, mortis victor evolavit ad
5 cœlum † *Surgam, et ibo ad patrem meum.* Jacebat,
S. Pet. Chryſ.

qui dixit ſurgam; intellexit lapſum, ſenſit ruinam,
jacere ſe turpis luxuriæ reſpexit in lubrico, & ideo
exclamat: *Surgam, et ibo ad Patrem meum.* † Qua 6
ſpe? qua fiducia? qua * conſcientia? qua ſpe? illa,
qua pater eſt. Ego perdidi, quod erat filii: ille, * Conſtantia *ms. C.*
quod patris eſt, non amiſit. Apud patrem non in-
tercedit extraneus: intus eſt in patris pectore ipſe,
qui intervenit, & exorat affectus. Urgentur patris
viſcera iterum filium genitura per veniam. † Ibo ad 7
patrem reus: ſed pater viſo filio coopetit mox rea-
tum; diſſimulat judicem, qui magis vult implere
genitorem: & ſententiam cito vertit in veniam, qui
redire cupit filium, non perire. † *Surgam, et ibo* 8
ad patrem meum, et dicam illi: Pater peccavi in
cælum, et coram te. Confeſſio patrem pandit, ge-
nitorem loquitur pœnitudo. *Peccavi in cælum, et*
coram te. † Cui peccatur in cœlo, non terrenus pa- 9
ter eſt, ſed cœleſtis, & ideo adjecit: Coram te.
Cui in cœlo, & in terra ante oculos ſunt omnia, quæ
geruntur. *Peccavi in cælum, et coram te; et jam*
non ſum dignus vocari filius tuus. † Peregre profectus 10
eſt iſte, & in regionem longinquam fugit; ſed accu-
ſatores ſuos, ſed teſtes ſuos, divini patris oculos non
refugit. Hoc David clarius aperit, ſic dicendo: Pſ. 138.
Quo ibo a ſpiritu tuo? et a facie tua quo fugiam? Si
aſcendero in cælum, tu illic es: ſi deſcendero in infer-
num ades: ſi ſumpſero pennas meas diluculo, et habi-
tavero in poſtremo maris. Etenim illuc deducet me
manus tua, et tenebit me dextera tua. † Videt iſte 11
per totum mundum nuda Dei oculis delicta conſiſte-
re: non cœlum, non terram, non maria, non a-
byſſum, non ipſam noctem, Deo velare poſſe pec-
cata. † Sentit, quantum ſit ſceleris, mali quantum, 12
in ipſo Dei peccare conſpectu, & ideo clamat: *Tibi*
ſoli peccavi, et malum coram te feci. Unde & iſte 50.

 adole-

II. Ipſas eſſe Rethoricis quibuſcumque figuris, ac tropis cumulatas, quarum præcognitionem ſi callueris, haud præter, vel contra mentem Auctoris extorquebis ſenſum in gravem tanti Viri Dei injuriam, qui in ſuis Scripturæ ſacræ dilucidationibus nil intortum, nil darias deductum, aut perperam, ſeu violenter explicatum protulit. Commoda enimvero, & ſincera explanatione periſſologiam ſummopere vitans, hyperbaton non deſpiciens tanquam e rivulo limpidiſſima fluente oratione ſemper Divinam interpretatus eſt Scripturam.

III. Vetuſtiſſimos Patres maxime in concionibus ad populum ſæpiſſime a ſenſu litterali ad myſticum deſcendere ſolitos; nec uno tantum myſtico detineri, ſed modo per Tropologicum, modo per Allegoricum, & aliquando per Anagogicum evagari pro ratione temporum, ut non raro Auctorem noſtrum factitaſſe conſtat.

IV. Verborum quorumcunque germanam, figuratam, & multiplicem ſignificationem vel ex probatis linguæ latinæ auctoribus, quæ in unum collecta methodice digeſſerunt Cornucopia, Calepinus, Nizolius, & uberrime omnium Theſaurus linguæ latinæ; vel a ſacris Doctoribus, qui ante ipſum, vel cum ipſo floruerunt, quærendam eſſe, utenim hanc ipſam ut plurimum omiſi, ne ampla Commentaria, magis quam ſcholia & Notationes ſcripſiſſe videret.

V. Non mirandum, ſi Scriptores hucuſque Chryſologum ipſum adducentes in ejus explanatione ſententiarum aliquando fuerint allucinati, quoniam non illis; ſed Codicum impreſſorum vitio id fuit ad ſcribendum tortes; quod & inpoſterum fieri haud continget, cum noſtrum hunc correctiorem nactis ſue ine Codicem; quem & ſi ad normam perfecti Originalis ab Auctore deſcripti minus aſſequi licebit; omnium tamen hactenus impreſſorum correctiſſima uti facultas erit; de quo latius in Præfatione ad lectorem, & in Vita ipſius D. Chryſologi differamus. Huc te volebam tuæ præmonitionis ergo, amice lector, ut tantum Auctorem recte intelligeres, quamvis illum fortaſſe ego male intellexerim, quod non eſſet mirum. Perge igitur ad reliqua, & vale, ac fave.

SERMO II.

Scholia, & Obſervationes.

a IN *ſe ante redit*, Ambroſ. in hunc tex. ait: *Enim, qui ad Dominum regreditur, ſe ſibi reddit; & qui recedit a Chriſto, ſe ſibi abdicat.* Homo namque peccando a ſe recedit, hoc eſt a ſua originali conditione, qua corpus animæ, anima Deo ſubjici debet, dicens non ſerviam. Redit in ſe, dum ſuam agnoſcit conditionem, & in futurum corpus animæ, animam Deo famulaturam eſſe pollicetur, ac tandem Deum adit per contritionem perfectam. Vel redit in ſe, dum miſerrimo peccatoris ſtatu viſo, & per quem inde liberari poſſit, cognito, timore, ac ſpe ducibus ad Deum recurrit, ut dicitur infra num. 5. vide Bellarm. in expoſit. Pſ. 39. verſ. 5.

2 *Tranſit in beſtiam*, Animal brutum non niſi coacte ſervit, gratiam genitoris fere non agnoſcit, & Domino ſuo pro beneficiis haud gratum eſt, quia rationis eſt expers. Filius iſte & uſum rationis amiſiſſe, & in beſtiam per imitationem tranſitum feciſſe ſic agendo, ut in textu, videtur.

3 *Luxuriæ in lubrico*, Quia fallit luxuria dulce promittens, & amarum relinquens: Vel quia ut ſus glandem unam habens alteram expetit; ſic homo his deditus uno potitus flagitio alterum avet ſemper inſatiatus, ut hic num. 19.

5 *Intellexit lapſum*, Peccator propriam intelligens miſeriam non poteſt non clamare ad Deum, qui ſolus illum adjuvare poteſt. Bellarm. in Pſal. 6. verſ. 5. & in Pſ. 129. verſ. 2.

7 *Pater coopetit mox reatum*, hoc eſt diſſimulat filii errorem, propterea feſtivus illi occurrit, & gaudens, ut filius fidenter ad Patrem revertatur. Quomodo autem dicatur Deus coopetire reatum peccatoris ad ſe redeuntis, Docet Bellarm. in Pſ. 31. verſ. 2. Mart. Becanus in ſum. Theolog. tract. 4. c. 2. de juſtificatione contra Luteranos quod deſeruit explicationi verſus. *Pater ſic curat filii vulnera &c.* ut infra ſerm. 3. num. 16. vide etiam Maldon. in cap. 6. Matth. num. 12.

adoleſcentior ſimiliter vociferatur, & clamat: *Pec-
cavi in cælum, et coram te, et jam non ſum dignus*
13 *vocari filius tuus*. † Non dicit, non ſum dignus eſſe
filius tuus; ſed non ſum dignus vocari filius tuus:
quia vocari ad gratiam pertinet, eſſe ad naturam.
ar. i. Audi Apoſtolum dicentem: *Ab eo, qui vos vocavit*
14 *in gratiam ſuam*. † Hic ergo adoleſcentior, quia
perdiderat, quod erat naturæ, judicat ſe, quod eſt
gratiæ, non mereri. *Fac me ſicut unum de mercena-
riis tuis*. Ecce poteſtatis ſuæ filius quo devenit! vo-
luptas luxuriæ, adoleſcentiæ libertas ecce filium quo
promovit! *Fac me ſicut unum de mercenariis tuis*.
† Ut locatione annua ſervitus innovetur: ut labore
jugi conditio conducta deteratur: ut die toto in ope-
re ſuſpiret miſeræ verna mercedis; ut ſit ſemper ven-
ditor ſui; nec unquam negare ſuam valeat ſervitutem.
16 † Et hoc petit, quia qui penes extraneum ſervam
ſenſerat libertatem, penes patrem credit ſibi futuram
17 liberam ſervitutem. † Jam nunc, fratres, vellem
lectionis hujus aperire myſterium, ſi non me revo-
caret iſtius utilitatis intentio; quia vos video non qua-
ſi noſtra audire debito cum dolore; ſed quaſi extra-
18 nea intellectu tranſvolare feſtino. † Noſtra, noſtra,
& omnibus profutura nobis ſemper loquitur Chri-
ſtus; & ob corrigendos nos myſtica frequentat ex-
empla dominus: qui pater ſuorum voluit eſſe ſervo-
rum: qui magis amari voluit, quam timeri: qui pa-
nem vitæ ſe dedit ipſum: qui ſanguinem ſuum in po-
culum ſalutis effudit. Præteritis comparationibus
præſentes corrigit, & futuros: ne bonum patrem,
ne genitorem pium deſerentes, ad mundi longinqua
& nimis peregrina tendamus: ibique vivendo luxurio-
ſe ſubſtantiam totam ſalutis diſſipemus, & vitæ: o-
mnibuſque conſumptis famem ſpei graviſſimam per-
feramus: & ſic nos primario regionis illius, hoc eſt
deſperationis authori Diabolo jam tradamur: & ille
nos mittat in villam ſuam, hoc eſt ad hujus ſæculi
illecebroſas convalles: mittat ad paſcendos porcos,
eos videlicet, qui proni ſemper in terram vivunt
ventri, & æſtus carnis in volutabro luti temperant;
in cœno premunt; refrigerant in gurgite vitiorum.
19 † Quod autem mercenarios ſuos mittat ad porcos, fa-
cit hoc inſatiata crudelitas, quæ contenta non eſt
homines criminoſos fieri; niſi eos vitiorum duces,
criminum faciat & magiſtros. Cum eos tales fecerit,
non ſinit eos ex ipſo porcorum cibo, paſtuque ſatu-
rari: ut eſurientes vitia plus delinquant: luxurioſos
ſatietas capere non poteſt: voluptas neſcit expleri.
† Unde nos cum bono patre ſimus, permaneamus 20
apud genitorem pium: ut & Diaboli laqueos poſſi-
mus evitare, & bonis patris jugiter perfruamur. Pro-
funda poſt ſcrutabimur: quia communioni, & mo-
ribus plus debemus.

SERMO III.

De eiſdem, ubi de occurſu Patris ad filium.

FIlii luxurioſi abſceſſum, regreſſum, culpam,
penitentiam percurrimus hactenus ſermone ge-
minato: occurſum modo patris, bonitatem patris, pa-
tris ineffabilem miſericordiam proſequamur. *Surgens*, Lucæ 15.
inquit, *venit ad patrem ſuum: cum autem eſſet lon-
ge, vidit illum pater ſuus, & miſericordia motus
eſt; et accurrit, et cecidit ſuper collum ejus, et oſculatus
eſt illum*. Surgens venit ad patrem ſuum. † Surrexit iſte
mentis & corporis de ruina: ſurrexit de profundo
inferni, cœli alta contingens: apud cœleſtem pa-
trem filius ſurgit plus de venia, quam corruit de
reatu. *Surgens venit ad patrem ſuum*. † Venit non 4
greſſu pedum, ſed mentis inceſſu: longinquus ter-
reni itineris non indiguit: quia compendia viæ ſa-
lutaris invenit. Divinum patrem neſcit viarum
curſu quærere, qui fide quærens mox ſibi illum in-
venit eſſe præſentem. *Surgens venit ad patrem ſuum:
cum autem eſſet longe*. † Quomodo longe eſt is, qui 6
venit? quia nondum pervenit. Iſte, qui venit, ve-
nit ad pœnitentiam, ſed nondum pervenit ad gra-
tiam: venit ad domum patris, ſed nondum perve-
nit ad gloriam priſtini vel habitus, vel honoris.
Cum autem eſſet longe, vidit illum pater ſuus. Vidit
pater ille, qui in altis habitat, & humilia reſpicit;
& alta a longe agnoſcit. † *Vidit illum pater ſuus*. Pa- 7
ter vidit illum, ut & ille patrem poſſet attendere: pa- Pſ. 39.
tris viſus illuſtravit filii venientis aſpectum; ut tota
fugaretur obſcuritas, quæ circumfuſa fuerat de rea-
tu. † Non ſunt tales tenebræ noctis, quales illæ 9
ſunt, quæ de confuſione veniunt peccatorum. Audi
Prophetam dicentem: *Comprehenderunt me iniquita-* Pſ. 152.
tes meæ, et non potui videre. Et alibi: *Iniquitates
meæ*

14 *Perdiderat, quod erat naturæ*, ſed ſi nullum eſt adeo magnum vitium, Auguſtini ſenſu, quod poſſit delere extrema naturæ veſtigia, quare hic ita? quia perdiderat, quæ ſibi ex ipſamet prolis natura competebant, vel honorem, vel gloriam ſobolis, argumento eorum, quæ dicuntur infra ab Auct. ſerm. 5. num. 23.

15 *Ut locatione annua*, hic animum prodigi redeuntis ad patrem pro agenda de commiſſis pœnitentia deſcriptum oſtendes.

16 *Servam libertatem*, illam nempe, quam una cum cenſum a patre recepit, per quam ſervus factus eſt; cum e converſo liberi ſint, qui Deo famulantur, ut late S. Auguſt. tom. 2. Epiſt. 120. cap. 2. docet. Vide infr. ſerm. 114. nu. 14. Vel ſervam libertatem eo ſenſu, quo dixit Cicero 5. Paradox. *Omnes ſapientes liberos eſſe, & ſtultos omnes ſervos*. Vel Theol. ut dicitur in 2. ſent. diſt. 25. littera I. & ſeqq.

18 *Mundi longinqua*, Repete ſcripta ſup. ſer. 1. n. 6. quæ a Deo creata ſunt, in mundo ſunt, & propria mundi: peccata dicuntur longinqua, & peregrina mundi, quia non ſunt a Deo, ſed a Diabolo, ab homine, a vitio: vide infr. ſer. 111. n. 3. & 8. & ſerm. 113. n. 7. *Mundus factus a Deo, a Diabolo redditur immundus* infra ſerm. 96. num. 1. ſimiliter malum dicitur longinquum mundi, quia eſt accidens, non creatum, ut dicitur ſer. 105. 11. num. 4. Vel intelligit longinquum Diaboli regionem, ut infra ſer. 5. num. 10. quia elongat habitatores ſuos a Deo.

SERMO III.

Scholia, & Obſervationes.

a *SUrgit plus de venia*, Ideo pater oſculatur filium, ut oſtendat majus incrementum gratiæ in pœnitentem dilabi; propterea in creatione inſpiravit in faciem hominis ſpiraculum vitæ, & in reformatione per pœnitentiam os ori applicans in ſpiritum viviſicantem confirmat: quia in reformatione per pœnitentiam ſolet altius reſurgere gratia. Bernard. vid. in ſerm. 16. in Cant. Sanctus Leo ſerm. 12. de Paſſione Domini ex Apoſtolo Rom. 5. dicente: *Ubi abundavit peccatum, ſuperabundavit & gratia*, infert; *Validius donum factum eſſe libertatis, quam debitum ſervitutis*: Propterea dat illi ſtolam primam, hoc eſt pretioſiorem, quam ante ipſum crimen induerat, ut innuit Mald. hic nu. 22. quo meliorem quendam ſtatum indicet, quam in quo ante crimen peccator manebat.

4 *Compendia viæ ſalutaris*, hoc eſt baptiſma, quod compendium viæ ſalutis dicitur, mox enim peccator per lavacrum regenerationis nullo labore ex inferno inferiori eruitur, & per Cœli viam graditur. Alias compendium viæ ſalutis eſt Deum firma fide quærere, & ad ipſum per veram pœnitentiam regredi.

Pſ. 37. *mea gravatæ ſunt ſuper me*. Et poſt: *Et lumen ocu-*
10 *lorum meorum non eſt mecum*. † Nox ſepelit heſter-
num lumen, peccata ſenſum, animum, membra con-
fundunt. Niſi ergo cœleſtis pater redeuntis filii ra-
diaſſet in vultu, & totam confuſionis caliginem re-
ſpectus ſui lumine ſuſtuliſſet, nunquam divini vultus
vidiſſet iſte filius claritatem. *Vidit eum de longe, et*
11 *miſericordia motus eſt*. † Movetur miſericordia, qui
loco non poteſt dimoveri: accurrit, non progreſſu
corporis, ſed pietatis affectu. *Cecidit ſuper collum ejus.*
12 Non lapſu viſcerum, ſed compaſſionis. † *Cecidit*
ſuper collum ejus. Ut erigeret ſic jacentem. *Cecidit*
ſuper collum ejus. Ut amoris onere onus tolleret pec-
catorum. *Venite ad me*, inquit, *omnes qui labora-*
Matt. 11. *tis, et onerati eſtis; Tollite onus meum ſuper vos,*
quia leve eſt. Videtis, quia filius juvatur iſtius patris
onere, non gravatur. *Cecidit ſuper collum ejus; et*
oſculatus eſt eum. † Sic pater judicat, ſic emendat,
15 ſic peccanti filio dat oſcula, non flagella. Delicta
non videt vis amoris; & ideo pater peccata filii re-
demit oſculo, clauſit amplexu: ne nudaret pater
16 filii crimina, pater filium ne fœdaret. † Pater ſic
curat filii vulnera, ne filio cicatricem, nevum fi-
lio ne relinquat. *Beati*, inquit, *quorum remiſſæ*
ſunt iniquitates: & quorum tecta ſunt peccata. Si
adoleſcentis hujus factum diſplicet, horret abſceſ-
18 ſus; nos a tali patre nullatenus diſcedamus. † Aſpe-
ctus patris fugat crimina: expellit noxam: cunctam
nequitiam, & tentamenta propellit. Certe ſi abſceſ-
ſimus: ſi ſubſtantiam patris totam luxurioſe diſperſi-
mus nos vivendo: ſi quicquid uſquam eſt commiſi-
mus facinoris, & delicti: ſi ad impietatis præruptum
totum, totam venimus ad ruinam; fugiamus ali-
quando, & ad talem patrem tali invitati redeamus
exemplo. *Cum autem videret eum, miſericordia mo-*
tus eſt, & accurrit, & cecidit ſuper collum ejus, &
19 *oſculatus eſt illum*. † Rogo, quis hic deſperationis
locus? quæ hic excuſationis occaſio? hic ſimulatio
quæ timoris? Niſi forte timetur occurſus: terret
oſculum: turbat amplexus: & capere ad vindictam,
non recipere ad veniam pater creditur, cum filium
trahit manibus: claudit gremio: ligat lacertis. Sed
hanc cogitationem debellatricem vitæ, ſalutis ini-
micam expugnant nimis, nimis auferunt, quæ ſe-
quuntur. *Dixit autem pater ad ſervos ſuos: cito pro-*
ferte ſtolam primam, & induite illum; & date a-
nulum aureum in manu ejus; & calceamenta in pedi-
bus ejus; & adducite vitulum ſaginatum, & occi-
dite; & manducemus, & epulemur; quia hic filius
meus mortuus fuerat, & revixit: perierat, et in-
ventus eſt. His auditis adhuc moramur? adhuc non 20
redimus ad patrem? *Cito proferte ſtolam primam, et*
induite illum. Suſtinuit filii crimina, qui non ſuſti-
nuit nuditatem: hinc eſt, quod a ſervis ante veſtiri
voluit filium, quam videri: ut ſoli patri nota eſſet
nuditas: quia pater ſolus videre filii non poterat nu-
ditatem. *Cito proferte ſtolam primam*. † Pater hic, 21
qui in ſecundis eſſe non paſſus eſt peccatorem, plus
de venia, quam de juſtitia gaudium vult habere.
Cito proferte ſtolam primam. Non dixit: unde venis?
fuiſti ubi? ubi ſunt quæ tuliſti? quare tantam glo-
riam tanta turpitudine commutaſti? ſed: *Cito pro-*
ferte ſtolam primam, et induite illum. † Videtis, 22
quia delicta non videt * vis amoris. Tardam miſeri- Jus mi. C.
cordiam pater neſcit. Delicta qui diſcutit, prodit.
Et date anulum in manu ejus. † Paterna pietas con- 23
tenta non eſt innocentiam reparare ſolam; niſi priſti-
num reſtituat & honorem. *Et date calceamenta*
in pedibus ejus. † Quam pauper redit, qui ditatus 24
abſceſſerat! & de tota ſubſtantia calceamenta in pedi-
bus non reportat. *Date calceamenta in pedibus ejus*.
Ne vel in pede remaneret deformitas nuditatis, cer-
te ut calceatus anterioris vitæ rediret ad curſum! *Et*
adducite vitulum ſaginatum. † Communis vitulus 26
non ſufficit, niſi fuerit pinguis, niſi fuerit ſagina-
tus: vitulus pinguis teſtatur paternæ pinguedinem
charitatis. *Et adducite vitulum ſaginatum, & occi-*
dite, et manducemus, et epulemur: quia hic filius
meus mortuus fuerat, et revixit: perierat, et inven- 27
tus eſt. † Hiſtoriam loquimur adhuc, & jam cogi-
tamus arcanum nudare myſterium. Mortuus filius
vituli ſuſcitatur ex morte; & unus vitulus totius fa-
miliæ funditur in ſaginam. Sed differendum eſt: ut
ſenioris dolorem vetuſtum, vetuſtiorem fratris in-
vidiam proſequamur.

SERMO IV.

De eiſdem, ubi de livore ſenioris filii in prodi-
gum redeuntem.

DE junioris filii reditu, & ſalute gaudentes, 1
ſenioris flebiliter pandimus, & dolemus in-
vidiam,

12 *Cecidit ſuper collum ejus*, S. Ambroſ. hic: *Et quaſi quodam patris amoris affectu ſupra collum cadit, ut jacentem erigat, & oneratum peccatis, atque in terrena deflexum ad Cælum reflectat, in quo ſuum quærat auctorem. Cadit in collum tuum Chriſtus, ut cervicem jugo exuat ſervitutis, & collo tuo jugum ſuave ſuſpendat*. Et Auct. noſter. Ut *erigat ſic jacentem* V. grat. grave aliquod deſuper ſi cadat ſuper tortuoſum, aut in extremitatibus peracutum lignum in terra, vel ſuper lapidem jacens, mox lignum illud jacens erigitur, & oneris in ſe dejecti virtute Cœlum verſus reflectitur, ſic ibi.

12 *Ut amoris onere onus tolleret peccatorum*, Peccatum eſt onus grave, ut dicitur Pſal. 37. verſ. 5. ſed amor Patris cœleſtis ſuper hujuſmodi onus cadens illud e collo filii levat, & jugum ſuave, quod eſt jugum Evangelicum, Ambroſii ſenſu, vel amor ipſius Dei, & conſequenter obſervatio mandatorum ejus ut Chryſ. docet, illius collo imponit; quo amoris cœleſtis onere non gravatur filius, ſed juvatur; licet enim ſit onus, tamen eſt leve, hoc eſt levans e collo filii graviſſimum onus peccatorum, & ejus loco ſemetipſum ſuave onus amoris reponens.

20 *Non ſuſtinuit nuditatem*, Homo nudus & alget, & confunditur, uti de Principibus generis noſtri aſſeruit S. Leo ſerm. 1. de Aſcenſ. Domini. Deus pater non ſuſtinet confuſionem peccatoris ad ſe redeuntis, ſed ſicut Adæ, & Evæ tunicas ex fide, ſpe, & venia illi præbet: lege inſr. ſerm. 99. num. 9. & 106. num. 11. Vel nuditas eſt carentia virtutum, quam in pœnitente non tolerat Deum. Vel eſt confuſio apud homines pro commiſſis peccatis, quam minime peccator incurret, ſi propria peccata Deo in confeſſione ſacramentali, & ejus Vicario confeſſario pandat. Verum ſi neget, ut abſcondat, permittet Deus, ut cunctis evidenter pateant, prout eleganter ſcripſit Laureotius a Ponte tr. in Sapient. hom 17.

21 *In ſecundis eſſe*, Vel quia peccatorem converſum ad pœnitentiam Deus vult eſſe in primo ordine ſuorum amicorum; vel quia non patitur eſſe in ſecundis peccatoribus, qui per mortem æternam damnantur. Vide Petr. Bercor. in Diction. Morali verb. ſecundus.

27 *Mortuus filius vituli ſuſcitatur ex morte*: Mortuus dicitur, quia morti proximus erat, etenim fame periiſſet, niſi comediſſet cito. Vel mortuus ob peccatum lethale. Myſtice vitulus occiſus Chriſtus Dominus eſt, ex cujus morte humano generi ſagina parata eſt; ideoque ſaginatus dicitur, quia ex millibus electus virtutibus impinguatus eſt, ut inſr. ſerm. 5. nu. 30. & 126. num. 13. & 160. num. 8. Vel opprobriis, & paſſionis ſaginatus ex Tertull. lib. 3. de Patientia.

vidiam, qui ſummum frugalitatis bonum extremo
zeli malo perdidit, & livoris. *Erat*, inquit, *filius
ejus ſenior in agro, & cum veniret, & appropinqua-
ret domui, audivit ſymphoniam, & choros, et vo-
cavit unum de ſervis, et interrogavit; quæ hae eſ-
ſent, Iſque reſpondit, frater tuus venit, et occidit
pater tuus vitulum ſaginatum; quia ſalvum illum
recepit: Indignatus eſt autem, et nolebat introire.*
2 *Erat*, inquit, *filius ejus ſenior in agro*. † Erat in
agro terram percolens, ſe deſertans; duritiam ſolvit
ceſpitis, cordis perdurat affectum; ſentes eradicat,
& gramina, ſtimulos invidiæ non evellit. Sic in ſe-
gete cupiditatis fructum zeli colligit, & livoris.
Et cum veniret, et appropinquaret domui, audivit
3 *ſymphoniam, et choros*. † Invidum fugat ſympho-
nia pietatis, chorus charitatis excludit; & quem
venire ad fratrem, & appropinquare domui vocat
ratio naturæ, hunc pervenire zelus non ſinit, livor
4 non patitur introire. † Invidia malum vetuſtum,
prima labes, antiquum virus, ſæculorum venenum,
cauſa funeris. Hæc in principio ipſum angelum eje-
cit, & dejecit de cœlo. Hæc de paradiſo hominem
principem noſtræ generationis excluſit. Ipſa hunc ſe-
niorem fratrem paterna ſecluſit e domo. Hæc Abra-
hæ progeniem, populum ſanctitatis ad auctoris ſui
5 cædem, ad mortem ſui Salvatoris armavit. † In-
vidia inteſtinus hoſtis non carnis quatit muros, non
elidit ſepta membrorum; ſed in ipſam cordis arietat
arcem; & antequam viſcera ſentiant, ipſam domi-
nam corporis animam prædo capit, & adducit inclu-
6 ſam. † Si ergo volumus cœleſtem mereri gloriam,
ſi paradiſi beatitudinem poſſidere, ſi æterni patris
inhabitare domum, ſi volumus rei cœleſtis par-
ricidii non teneri, pervigili fide, luce ſpiritus, tetras
invidiæ pellamus & excludamus inſidias; invidiam to-
tis armorum cœleſtium viribus comprimamus: quia
ſicut nos Deo jungit charitas, a Deo invidia ſic ſe-
7 jungit. † *Pater ergo illius egreſſus cœpit rogare il-
lum*. Cor patris anxium variis arctatur motibus fi-
liorum, & inter diverſos pignorum caſus genitoris
pietas ſtupefacta diſcurrit: quia videt fratrem fratris
reditu mox fugari, & ſalute alterius ſibi alterum mox
perire; ac mœrorem longum brevi gaudio penſatum
8 invidiæ livore turbari. † O zeli tumor! duos non
capit domus ampla germanos! Et quid mirum fra-
tres? Fecit invidia, fecit ut mundi tota duobus eſ-
ſet anguſta fratribus latitudo: namque ipſa Cain ju-
nioris erexit in mortem, ut eſſe ſolum zeli livor fa-
ceret, quem primum fecerat lex naturæ. *At ille
reſpondens dixit patri ſuo Pater ecce tot annis ſervio*
9 *tibi*. † Sic ſapit, qui patris audet judicare pietatem.
Ecce tot annis ſervio tibi. En patri filius naſcendi be-
neficia qua ſervitute compenſat! *Nunquam manda-*
10 *tum tuum præterivi*. † Hoc tibi non tua innocentia,
ſed patris venia dedit: quia multa charitate delicta fi-
lii maluit tegere, quam nudare. *Et nunquam mihi* 11
dediſti hædum, ut cum amicis meis epularer. † Fra-
tri invidus animus gratus eſſe non poteſt patri: & pa-
ternæ largitatis memor non eſt, qui eſt fraternæ im-
memor charitatis. Hædum ſibi datum negat, qui ſub-
ſtantiæ partem totam tempore diviſionis accepit.
Tunc enim cum frater junior dari ſibi ſubſtantiæ pe-
teret portionem, pater ambobus totum fratribus
mox diviſit, Evangeliſta dicente, *& diviſit illis
ſubſtantiam*. Sed invidus ſimulat ſemper: mentitur
invidus ſemper. † *Et nunquam mihi dediſti hædum,* 12
ut cum amicis meis epularer. Amicos paternos ſuos
eſſe non computat: hos non amicos, ſed extraneos
credit, a quibus vidit in patris gratiam ſe amari. *Sed
poſteaquam filius tuus hic, qui devoravit ſubſtantiam
tuam cum meretricibus venit, occidiſti illi vitulum
ſaginatum*. † Hic rediiſſe fratrem dolet, non dolet 13
periiſſe ſubſtantiam: nec damni cauſa quæritur, ſed
livoris: qui fratrem redeuntem de ſuo decorare de-
buit; non debuit de perdito ſic fœdare. † In filio eſt 14
ſubſtantia tota patris & ideo nil pater perdidit, filium
cum recepit. Frater credidit damnum, qui rediiſſe
conſpicit cohæredem. Et quando invidus non ava-
rus, quando quicquid habet alter, ſe computat per-
didiſſe? *At ipſe dixit illi: fili tu ſemper mecum es,
& omnia mea tua ſunt: epulari autem, & gaudere
oportebat, quia frater tuus hic mortuus fuerat, &
revixit: perierat, & inventus eſt*. † Oh quid facit vis 16
amoris! quamvis malo filio non eſſe neſcit, non eſ-
ſe non poteſt pater; videt filium degeneraſſe animo:
videt paternæ pietatis, paterni generis nil habere:
& tamen nuncupat filium: ſuadet affectum: ad gra-
tiam, vel ſpem revocat largitatis, dicendo: *Tu
ſemper mecum es, et omnia mea tua ſunt*. † Hoc eſt 17
dicere: patere filium rediiſſe patri: permitte patri
filium ſuſcepiſſe: nec ille aliud quam patrem quæſi-
vit, qui veniens non filii, ſed loco mercenarii voluit
collocari, dicens: *Pater peccavi in cœlum, et co-
ram te; et jam non ſum dignus vocari filius tuus: fac
me ſicut unum de mercenariis tuis*. Sint tibi omnia;
illi ſufficit pater: & ne quid tibi de præſentibus, de
veteribus exiſtimes imminutum, illi nova, & futu-
ra perquiram. † Certe ſi conſilium patris ſequeris, 19
& præceptum, participa præſentia cum fratre: ut
cum ipſo tibi communia ſint futura. Gaude ergo, &
inventum gaude: ut ille te gaudeat non periiſſe. Sed
jam ſermonem hiſtoricum concludamus; ut poſtea,
quæ ſunt myſtica, quæ profunda, Chriſto revelan-
te pandamus.

SER-

SERMO IV,

Scholia.

3 SYmphonia, eſt conſonus, & muſicus concentus ex diverſis vocibus, & inſtrumentis ut dicitur inf. ſerm. 116. num. 1. *Chorus*, proprie multitudinem canentium, vel ſaltantium ſignificat; ſic etiam multitudinem in ſacra collectam, vel in aliqua re conſentientem.

4 *Angelum ejecit*, qui Deo, hominique invidit. Lege ſerm. inf. 26. num. 4. 148. nu. 12. Chryſoſtomus Homil. 42. in Joan. c. 8. to. 3. ait: *Nam Diabolus, cum nullam haberet præter invidiam, cauſam, Adam perdidit*.

6 *Si volumus rei cœleſtis parricidii non teneri*, hoc eſt cum ſimus Origine rei ex ipſo Adam noſtræ generationis Principe, ſi cum eo nolumus etiam propria voluntate cœleſtis parricidii teneri, inſidias pellamus invidiæ. Adam etenim, Angelus, & Hebræi ex invidia in Deum creatorem inſurgentes cœleſti parricidio fuerunt obnoxii, Deum Patrem, qui in Cœlis eſt, offendentes.

8 *Cain erexit*, ideſt animum, audaciamque dedit Caino, ut Abel interficeret. *Erexit*, quia Cain fuit dedicator mortis, cum ipſe primus omnium mortem corporis intulerit homini. lege inf. ſer. 96. num. 7.

14 *In filio eſt ſubſtantia tota patris*, quia filius generatur de ſubſtantia patris, & pater pluris æſtimat filium, quam facultates omnes, quas pro tutanda filii vita libentiſſime profunderet, & pater magis ſecretue in filio, quam in ſe ipſo. Baldus in cap. peruas. De Probationi.

SERMO V.

De eiſdem Judæum, et Gentilem figurantibus.

1 CAllidi debitoris eſt, & inverecundi, ſæpe pa-
cta non ſolvere, & patientiſſimum credito-
rem longa, & artifici cavillatione protelare. De ab-
ſceſſu, de reditu luxurioſi filii quintus eſt hic ſermo
nobis; qui hiſtoricum ſenſum, ſicut promiſimus,
ad myſticam, & ſingularem Deitatis intelligentiam
2 conabitur attollere. † Vos orate, ut quia in tanto
credito ſum minus per me idoneus debitor, per
Luc. 15. Deum vobis idoneus ſolutor exiſtam. *Homo quidam*
3 *habuit*, inquit, *duos filios*. † Poſteaquam Chriſtus
noſtræ carnis ſuſcepit onus: & Deus induit exuvias
humanas; veraciter ſe Deus hominem vocat; Do-
minus patrem vere ſe duorum nuncupat filiorum:
quia humanitati permixta Deitas, Deitati conſocia-
ta pietas, miſcuit hominem, & Deum; quæ Do-
4 minum univit in patrem. † Hic ergo homo, Pater
hic duos filios habuit conditoris pontificio, non ne-
ceſſitate generantis: duos filios habuit, quos non
5 emeruit eſſe, ſed juſſit: quia † Chriſtus ſic in
oculis noſtris fuit homo, ut Deus ſemper in maje-
ſtatis ſuæ maneret arcano. *Duos filios habuit*, duos
ſcilicet populos, Judaicum, Gentilemque: ſed Ju-
daicum ſeniorem prudentia legis fecit, Gentilem
paganitatis ſtultitia reddidit juniorem. Quia, ſicut
ſapientia dat canos, ita quicquid viri eſt tollit inſi-
pientia. Hunc ergo juniorem mores præſtitere, non
* *ætas.* * ætates: ſeniorem illum non tempora fecerunt eſſe,
6 ſed ſenſus. † *Et dixit*, inquit, *adoleſcentior ex il-
lis patri: Pater da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ
me contingit*. Cognitorem pectoris non voce petit
iſte, ſed voto: quia a Deo bona, malave reportat
prima voluntas in nobis. Denique iſte cum patre
poſſeſſor totius ſortis, ad partem propria voluntate
pervenit, dicendo: † *Da mihi portionem ſubſtan-* 7
tiæ, quæ me contingit. Et quæ eſt iſta portio? quæ
eſt? Habitus, Sermo, Scientia, Ratio, Judicium,
quæ hominem præ ceteris animantibus in terrena ha-
bitatione contingunt, hæc eſt, juxta Apoſtolum, Rom. 2.
lex naturæ. † Et ideo diviſit illis ſubſtantiam, dan- 8
do juniori quinque iſta, quæ diximus, beneficia
naturæ: ſeniori quinque legis libros divinitus inſcri-
bendo: per quæ ſubſtantia impar merito, numero
par eſſet: humanum teneret iſta ordinem: divino
illa ſubſiſteret inſtituto: † utraque tamen lex filios 9
utroſque ad notitiam patris perduceret: ad reveren-
tiam ſui ſervaret authoris. *Et non poſt multos dies*,
inquit, *congregatis, adoleſcentior omnibus peregre
profectus eſt in regionem longinquam: et ibi diſſipavit
ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſe*. † Diximus ju- 10
niorem non tempora feciſſe, ſed mores: & ideo
dixit, *Non poſt multos dies*. Quia cum principio
ipſo mundi feſtinavit Gentilitas ad Idolorum pa-
triam: ad longinquam Diaboli regionem animo eſt
peregrinata, non loco: & per elementa varia eſt
pervagata cogitationibus; non eſt corporeis moti-
bus jactata per terras: namque coram patre ſine pa-
tre erat: & cum in ſe eſſet, non erat ſecum. † Hinc 11
eſt, quod luxurioſus per deſiderium ſæcularis elo-
quentiæ, per ſcholarum lupanaria, per trivia ſecta-
rum diſſipavit Dei patris dementi diſputatione ſub-
ſtantiam. † Et cum conſumpſiſſet conjecturis quic- 12
quid erat ſermonis, ſcientiæ, rationis, judicii,
egeſtatem ſummam, famem magnam cognoſcendæ
veritatis miſerrimus ſuſtinebat: quia philoſophia
quærendæ divinitatis indixit laborem; veritatis in-
veniendæ fructum contulit nullum. † Hinc eſt, 13
quod adhærebat primatio regionis illius, a quo mit-
tebatur in iſtud ſæculum, hoc eſt in unam multarum
ſu-

SERMO V.

Scholia.

1 *Cavillatione protelare*. i. Subdola, & multiplici ratione mendacii cooperiendi cauſa propellere, ſeu in longum protrahere creditorem, ne valeat exigere debitum.

3 *Miſcuit hominem, Deumque*, De hac re S. Athan. in ſymb. ait: *Non confuſione ſubſtantiæ, ſed unitate perſonæ*. In concilio Chalcedon. Actione 5. celebrato anno Chriſti 451. dicitur *Confitemur in noviſſimis diebus filium Dei unigenitum in duabus naturis inconfuſe, immutabiliter, indiviſe, inſeparabiliter agnoſcendum, nunquam ſublata differentia naturarum propter unionem*. Et S. Leo Papa, ſub quo actum eſt præd. Concilium, Serm. 1. de Nativit. Domini ait: *Salva proprietate utriuſque ſubſtantiæ, & in unam coeunte perſonam ſuſcipitur a Majeſtate humilitas, &c.* Idem affirmat in Epiſtola decima ad Flavianum Epiſcopum cap. 3. relata ſup. in fine vitæ D. Chryſologi. Dicitur tamen a Theologis Deus homini mixtus, & in unitate ſuppoſiti idem factus, & commixtio, ideſt diverſarum naturarum unio ſuo modo facta, licet iſta non fuerit mixtio proprie dicta; quia non commixtione Divinitatis in carnem, ſed aſſumptione humanitatis in Deum facta fuit iſta Incarnatio. v. Auguſt. tom. 3. de Fide ad Petrum Diaconum cap. 16. & 17. Ferdinand. Velloſillum in Advertentiis Theologiæ Scholaſt. in 2. tom. S. Aug. ad primum quæſitum. Vaſquez de Incarn. diſp. 14. cap. 2. & quod exempli gratia aſſerit de electro Joannes de Carthagena tom. 1. homil. 2. lib. 2. de Incarnat.

6 *Prima voluntas*, Uti habent Manuſcripta; non autem propria voluntas, ut dicitur in Cod. impreſſis; hoc eſt voluntas, quæ prima in nobis eſt ante opus. Jo. Chryſoſt. tom. 2. hom. 46. in cap. 23. Matth. littera E. ait: *Deus non ex operibus judicat, ſed ex cogitationibus cordis; voluntas enim eſt, quæ aut remuneratur pro bono, aut condemnatur pro malo: opera autem teſtimonia ſunt voluntatis; & dum opera quærit Deus, non propter ſe, ut ſciat, quod judicet, ſed propter alios, ut omnes intelligant, quia juſtus eſt Deus*. S. Aug. tom. 2. Epiſtola 204. quæ eſt ult. ait: *Nam quis neſciat, nec damnari hominem, niſi merito malæ voluntatis, nec liberari, niſi bonam habuerit voluntatem?* Et Auctor noſter infr. ſerm. 9. num. 13. *Deus de cordibus, non de manibus facta metitur*. Poſſet etiam legi per adverbium primo, vel primum voluntas, & eſſet idem ſenſus, ac ſi diceretur prima voluntas. Sed malui inhærere lectioni mss.

9 *Utraque tamen lex*. Chryſoſt. tom. 1. homil. in pſal. 147. verſ. Non fecit ſic omni nationi, ait: *Naturalem legem intus habebant omnes, ſcilicet Judæi, & Gentiles perſonantem quid ſit bonum, quid ſecus: cum enim hominem Deus fingeret, ſimul etiam hoc illi indidit incorruptum judicium, nempe uniuſcujuſque ſuum conſcientiæ calculum: Judæis autem hoc procuravit eximium, quod, quæ erant juſta, ac legitima, procuravit, ut per ſcripta cognoſcerent*. v. Lorinum in pſal. prædictum, & S. Thom. p. 1. q. 2. art. 2. & ibi Comment.

10 *Cum principio ipſo mundi*, ſcilicet renovati per diluvium: Idololatria enim in ſecunda mundi ætate cœpit, teſte Viguerio communiter recepta Inſtit. Theolog. de virtute juſt. cap. 5. §. 6. verſ. 2. Et a quo ortum habuerit docet Chryſoſt. hom. 18. in cap. 5. Epiſt. ad Epheſ. littera H. Idem Viguer. in Comment. Epiſtolæ ad Rom. in 4. part. com. cap. 1.

11 *Luxurioſus*. Hic eſt, qui immodice aliquid avet, & plus ſatis in eo laſcivit. lege infr. ſerm. 162. n. 9.

11 *Per lupanaria ſcholarum*. Lupanaria dicuntur loca turpia meretricum, quæ & lupæ nuncupantur, eo quod ſicuti lupi cibi, ita hæ vel libidinis, vel quæſtus appetentes ſint: quo circa lupanaria ſcholarum dicuntur ob immoderatam & luxurioſam appetentiam ſcientiæ philoſophicæ, cujus inveſtigatio curioſa nimis tangitur a D. Aug. tom. 1. lib. de vera Relig. cap. 4. & 5. Et quomodo in ea peracutum ingenium oſtenderit homo, docet Chryſoſt. hom. 8. in cap. 1. Geneſ. tom. 1. littera B.

Google

ſuperſtitionum villam : ut paſceret porcos ideſt Dæ-
Matth. 8. mones, qui dicunt Domino: *Si ejicis nos, mitte*
14 *nos in porcos*. † Ut paſceret Dæmones thure, vi-
ctimis, ſanguine; falſarum reſponſionum merce-
15 dem pro tali labore relaturus. † Occidebatur pecus:
ut quod vivum nil ſcierat, divinaret occiſum: &
loqueretur ex fibris mortuum, quod nunquam fue-
rat ore prolocutum. Verum cum nil divinum, nil
ſalutare, profuturum nil Gentilis inveniret in tali-
bus; deſperans de Deo, de providentia, de judi-
cio, de futuris ab ſchola ad ventris ſe deponebat in-
gluviem, cupiens ſaturari de ſiliquis, quas porci
16 manducabant. † Hoc norunt Epicurei, qui cum
Platonicas, & Ariſtotelicas percurrerent ſcholas,
nullamque illic aut divinitatis, aut ſcientiæ inveni-
rent diſciplinam, Epicuro ſe tradunt ultimo deſpe-
17 rationis, & voluptatis auctori. † Et manducant
ſiliquas, hoc eſt voluptatibus corporis male dulci-
bus inhiant, & paſcunt Dæmones, qui ſemper cor-
porum vitiis ſaginantur, & ſordibus: quia ſicut
18 † *Domino qui ſe jungit, unus ſpiritus eſt*: ita qui
1. Cor. 6. ſe jungit Diabolo, eſt Dæmon unus. Sed hic ju-
nior, quamvis cuperet, non tamen ſaturabat de ſi-
liquis iſtis ventrem ſuum. Quare? quia nemo illi
19 dabat. † Diabolus quidem volebat per famem ſcien-
tiæ, per voluptatum difficultatem Gentilem redde-
re avidiorem ad illicita perquirenda, ad perpetran-
Matth. 6. da delicta: ſed Deus pater ideo permiſit venire Gen-
tilem, ut erroris occaſio ſalutis fieret argumentum:
Namque Judæum ſic reliquit, ne perderet: &
Matth. 6. Gentilem ſuſtinere paſſus eſt famem, ut rediret.
21 Redit autem ad patrem, & clamat: † *Pater pecca-*
vi in cælum, et coram te. Rediiſſe juniorem ad
domum patris, & clamare Deum patrem vox Ec-
cleſiæ quotidiana teſtatur, quæ dicit: *Pater noſter,*
22 *qui es in cælis*. Peccavi in cælum, & coram te. †
Peccavit in cælum, dum in cælo Solem, Lunam,
Sidera, Deos eſſe blaſphemat; & hæc eadem profa-
nat adorando. *Et jam non ſum dignus vocari filius*
23 *tuus: fac me ſicut unum de mercenariis tuis*. † Hoc
eſt dicere, quia non mereor jam filii gloriam, vel
veniæ conſequar pro mercenario labore mercedem.
Et cui honor ſobolis perit, ſaltem vitalis maneat in
quotidiano pane ſubſtantia. Sed pater occurrit, &
Rom. 5.8. occurrit longe. † *Cum adhuc impii eſſemus, Chri-*
24 *ſtus pro nobis mortuus eſt*. Occurrit pater, occurrit
in filio; cum per ipſum de cælo deſcendit, & per-
venit ad terras. *Pater*, inquit, *qui me miſit, me-*
25 *cum eſt*. † *Cecidit ſuper collum ejus*. Cecidit; cum
Joan. 8. per Chriſtum divinitas tota noſtra decumbit, & in-
Pſal. 84. cumbit in carne. *Et oſculatus eſt eum*. † Quando?
26 quando *Miſericordia, et veritas obviaverunt ſibi:*
juſtitia, et pax oſculatæ ſunt ſe. *Dedit ſtolam primam*.
27 † Illam, quam Adam perdidit immortalitatis glo-
28 riam ſempiternam. *Poſuit anulum in manu ejus*. †
Anulum honoris, titulum libertatis, inſigne pi-
gnus ſpiritus, ſignaculum fidei, arram cæleſtium
nuptiarum: audi Apoſtolum: *Deſponſavi vos uni*
viro virginem caſtam exhibere Chriſto. † *Et calcea-* 29
menta in pedibus ejus. Ut eſſent calceati pedes in præ- 2. Co. 11.
dicatione Evangelii: ut eſſent beati pedes evangeli- Epheſ. 6.
zantium pacem. † *Et occidit ei vitulum ſaginatum*. 30
Illum de quo David cantabat: *Et placebit Deo ſuper* Rom. 10.
vitulum novellum cornua producentem, et ungulas. Pſal. 68.
Occiditur patre vitulus ſic jubente: quia Chriſtus
Deus Dei filius occidi ſine patris voluntate non pote-
rat: audi Apoſtolum: *Qui proprio filio non pepercit;* Rom. 8.
ſed pro omnibus nobis tradidit illum. Hic eſt vitulus,
qui in epulum noſtrum quotidie, ac jugiter immo-
latur. † Sed frater ſenior, ſed ſenior filius veniens 31
ex agro, populus legalis: *Meſſis quidem multa,* Lucæ 10.
operarii autem pauci, audit in domo patris ſymfo-
niam, audit choros, & introire non vult. Hoc
quotidie oculis noſtris intuemur: Nam venit Judæus
ad domum patris, id eſt ad Eccleſiam; ſtat foris per
invidiam; audit Davidicam citharam perſonare; au-
dit ex concentu Prophetico ſymfoniam; ex populo-
rum vario conventu choros audit: & introire non
vult per invidiam ſtans foris. Dum Gentilem fra-
trem priſtinis judicat, & horret ex moribus, ipſe
paternis bonis ſe eximit, ipſe ſe paternis excludit
gaudiis. † Quod autem dixit: *Ecce tot annis ſervio* 32
tibi: & nunquam mandatum tuum præterivi: et
nunquam dediſti mihi hædum. Tacendum potius,
quam loquendum eſſe jam duximus: quia Judæus
loquitur: & non facientis verba ſunt, ſed tumen-
tis. Pater egreditur, & dicit filio: *Filii, tu ſemper*
mecum es. † Quomodo? per Abel, per Henoch, 33
per Sem, per Noe, per Abraham, per Iſaac, per
Jacob, per Moyſem, per omnes ſanctos, per quos
Judaica generatio in Evangelio lecta derivatur: cum
dicit. Abraham genuit Iſaac: Iſaac genuit Jacob. Matth. 1.
Et omnia mea tua ſunt. † Quemadmodum? quia 34
tibi lex, tibi profetia, tibi templum, tibi ſacerdo-
tium, tibi ſacrificia, tibi regnum, tibi munera,
tibi (quod eſt ſuper omnia) natus eſt Chriſtus. Sed
quia tu per invidiam perdere vis fratrem, paternas
epulas, ac patris gaudia dignus es non habere. † 35
Anguſto ſermone res latiſſimas, non ut volumus,
aperire potuimus: ſed ſcientiæ veſtræ, intellectui
veſtro lata ſunt, quæ in ſermone noſtro videntur
anguſta: Non ſit hæc ingrata ſimplex, & inculta
collatio, quæ nos res myſticas, & excelſas, non
exornare, non declamare: ſed aperire compulit,
& explanare.

SERMO VI.

De Lætitia ob inductionem Gentium ad fidem, & gratiam; in Pſalmum 99.

QUoniam redeunte filio juniore familia tota 1
choros egit, cæleſtem cecinit ſymphoniam,
convenit & nos hodie pſalmum ſumere, da-
re tympanum, ponere organum, citharam tan-
gere,

14 *Falſarum reſponſionum*. De quibus Pamph. Euſeb. hiſt. ſchol. lib. 11. de fraud. Pagan. 134.

16 *Epicuro*. Comment. Horatii Flacci lib. Carmin. 1. Ode 34. dicunt *Hæreſis Epicuri radicitus exanimis hominum religionem extraxit, cum Diis immortalibus opem, & gratiam ſuſtulit*. de eod. Cic. de finib. bonorum, & malorum. Et S. Aug. de Civit. Dei pluribus in locis.

17 *Male dulcibus*. Quia finem relinquunt amarum.

20 *Erroris occaſio*. Fame cognoſcendi Deum verum diu multatus eſt Gentilis, quem ſuis quærens in Scholis, nec inveniens ad Chriſti recurrit Eccleſiam, ſi forte in ipſa inveniret, & eo mox invento, propriam ibi famem explevit. Aug. in Enchir. *Fecit Deus rationalem creaturam, ut ſummum bonum intelligeret*. Et Lactant. lib. 3. Inſtit. Chriſt. *Naturam hominis Deus veri adipiſcendi cupidiſſimam fecit*.

25 *Decumbit*. Hoc eſt requieſcit in noſtra carne. *Incumbit*, hoc eſt hæret hypoſtatice ut dictum eſt ſup. num. 3.

29 *Calceati pedes*. Ideſt cooperti affectus temporales, ut vel in ipſis Sanct. eſſent Prædicationes Evangelii.

35 *Non exornare, non declamare*, ideſt non rhetorice explicare, & vobis ex arte monſtrare; ſed tantum pingui minerva patefacere ob veſtræ intelligentiæ exilitatem. Loquebatur cum Gentilibus neophitis, & parum adhuc in Chriſtiana doctrina verſatis.

gere, & ad tantum Dei patris gaudium melodiam
Davidicam perſonare. *Jubilate Deo*, inquit, *omnis*
2 *terra*. † Quid eſt, quod intelligentia hujus exul-
tationis inquirit? Quid eſt, quod poſt tanta Deitatis,
tam terribilia tam mirifica præcepta terra nunc voca-
tur, & invitatur ad jubilum? *Jubilate*, inquit,
Deo omnis terra. Quid aliud eſt, niſi quod poſtea-
quam terribilis Deus mitiſſimi paſtoris elegit offi-
cium, perſonam paſtoris induit, nt vagos populos,
palantes plebes, diſperſas longe lateqoe gentes,
velut errantes oves, io unum paſtor miſericors con-
gregaret? Immo ut nationes feras, prædam mortis,
carnis cibum, potum ſanguiois, beſtiarum furo-
rem ſitientes, ad uſum lactis, ad cibum graminis,
ad ovium totam duceret & redderet lenitatem;
terræ omni paſtoralem mandat & imperat diſcipli-
3 nam, dicendo: † *Omnis terra jubilate Deo*. Si-
cut militem tubâ terribilis producit ad bellum: ſic
omnes ad paſcua dulcedo jubilationis invitat. Bellan-
di ergo fremitum paſtorali lenitate mitigare conve-
nit: ut Gentes tam mitis gratia ſalvaret, quas diu
5 peremerat feritas naturalis. † Quod autem paſtoris
bonus eſſet reditus, cum ad terras veniret Chriſtus,
Joan. 10. clamavit ipſe hodie: *Ego ſum paſtor bonus. Paſtor*
bonus animam ſuam ponit pro ovibus ſuis. Hinc eſt,
quod adjutores, quod ſocios ad curam totius orbis
ipſe magiſter inquirit, dicendo: *Jubilate Deo omnis*
6 *terra*. † Hinc eſt quod oves ſuas Petro vica ſua, ut
Joan. 21. paſceret, ad cælum remeaturus commendat. *Pe-*
tre, inquit, *amas me? paſce oves meas*. Et ut te-
nuja redditus primordia non cogeret poteſtata, ſed
pietate portaret, repetit: *Petre amas me? paſce*
8 *agnos meos*. † Commendat oves, ovium commen-
dat germina, quia fœcunditatem gregis ſui paſtor
præſcius noverat jam futuram. Petre amas me? pa-
ſce agnos meos. Iſtis agnis collega paſtoris Petri
Paulus pio paſtu plena lactis ubera porrigebat, di-
9 cendo: *Lac vobis potum dedi, non eſcam*. † Senſit
1. Cor. 3. hoc Rex beatus, & ideo pro balatu clamat: *Domi-*
Pſal. 22. *nus paſcit me, et nihil mihi deerit; in loco viridi ibi*
me collocavit: ſuper aquam refectionis educavit me.
Poſt juges argo bellorum gemitus, poſt triſtem ſan-
guinis vitam Evaogelicæ pacis ad paſcua jam redeun-
ti verſiculus ſequens lætitiam annunciat ſervituti.
10 † Erat homo peccati ſervus; erat captivus mortis;
erat mancipium Dæmonum; erat idolorum vernu-
la; erat vitiorum verbero; erat criminum compe-
ditus. Sic malis Dominis talibus tantiſque exhi-
11 bebat homo malam, & miſeram ſervitutem. †
Quando homo non ſub peccato triſtis? Quando non
ſub morte lugens? Quando non ſub Dæmonibus
pallens? Quando non ſub idolis tremens? Quando
non ſub vitiis ſuſpectus? Quando non ſub crimini-
bus deſperatus? Et ideo homo dabat extrema ſuſpi-
ria; quando tales tam crudeles Dominos jugiter ſu-
12 ſtinebat. † Propheta ergo videns nos a talibus libe-
ratos, & revocatos ad obſequium creatoris, ad pa-
tris gratiam, ad unius boni Domini liberam ſervitu-
S. Pet. Chryſ.

tem, merito exclamat: *Servite Domino in lætitia:*
intrate in conſpectu ejus in exultatione. † Intrate non 13
loco, ſed corde. *Intrate in conſpectu ejus in exulta-*
tione. Quia quos ejecerat reatus, quos expulerat
conſcientia, gratia reducit, intromittit innocen-
tia. *Intrate in conſpectu ejus in exultatione*. † Qui 14
ingreditur in conſpectu ejus in exultatione eſt a rea-
tu liber: eſt de præmio perſecurus. Tamen quid
eſt, quod hortatur? quod ſuadere nititur hic Pro-
pheta? *Intrate in conſpectu ejus in exultatione*. † 15
Quis in conſpectu Dei liber? divinis in oculis quis
mentitur? Quis exultam ante terrorem majeſtatis
ſupernæ? Archangeli tremunt, pavent Angeli,
poteſtates metuunt; in faciem cæli proruunt ſanio-
res: elementa fugiunt: ſolvuntur ſaxa: montes de-
fluunt: terra tremit; & homo terræ quam intrepi-
dus intrabit? & adhuc conſiſtit exultans? unde eſt,
quod Propheta hoc nos debere facera ſic præſumit?
unde eſt? Ex eo quod ſequitur: *Scitote*, inquit, *quod*
dominus ipſe eſt Deus. Quia dominus ille Deus eſt, qui
fuit in carne noſtra puſillus: hinc eſt, quod ille do-
minus Deus eſt, qui fuit incunabulis noſtris capax;
dulcis in gremio; mitis in habitu; in noſtro contu-
bernio blandus. † Et ideo, *Intrate in conſpectu ejus* 16
in exultatione. Quia totum pavorem Divinitatis,
totum metum judicis in habitum noſtrum abdidit,
& providenti locavit aſpectu: ut ingreſſus non pœ-
nas judicis metuat; ſed parentis præſumat ample-
xum. Et quomodo non exultet, qui genitorem re-
perit, quem timuerat cognitorem? *Intrate in con-*
ſpectu ejus in exultatione: ſcitote quod Dominus ipſe
eſt Deus. Ipſe fecit nos, et non ipſi nos. † Inanis 17
eſt patris, matriſque labor, niſi in germine aſſue- Pſ. 118.
rit opus, & auctoritas conditoris. *Manus tuæ*, in- Pſ. 138.
quit, *fecerunt me, et plaſmaverunt me*. Et alibi:
Tu formaſti me, et poſuiſti ſuper me manum tuam.
Ergo quod naſcimur, quod ſumus non debemus
ipſi nobis: quia totum debemus auctori. † *Nos* 19
autem populus ejus, et oves paſcuæ ejus. Probatum
eſt in proverbiis ſæpiſſime; quia cælitus venerit pa-
ſtor, qui errantes oves, & lethali gramine ſaucia-
tas, ſuperno jubilo vitalia revocaret ad paſcua. *In-*
trate portas ejus in confeſſione. Sola eſt confeſſio,
quæ nos fidei facit introire per januam. *Atria ejus in*
hymnis; confitemini illi; laudate nomen ejus. † Di- 20
ximus, quod nobis eſſet jam poſitis intra domum
patris aſſumenda cæleſtium canticorum ſpiritualis
ſymphonia: ut ſit nobis in ingreſſu confeſſio: ſint
in atriis hymni: ſit laus in penetralibus: ubi tota
Deitatis inhabitat plenitudo. † *Confitemini illi:* 21
laudate nomen ejus. Confitemini illi, quia Deus eſt.
Laudate nomen ejus. Per quod ſalvati ſumus: & in
quo cæleſtis, terreſtris, infernaque genuflectit,
& diligit Dominum Deum creatura. † *Quia ſuavis* 22
eſt Dominus. Unde? quia *In æternum miſericordia*
ejus. Vere ſuavis eſt per miſericordiam, per quam
ſolam totius mundi amariſſimam dignatus eſt auferre
ſententiam. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata* Joan. 1.

SERMO VI.

Scholia.

12 *Liberam ſervitutem*, quia etſi Dominus eſt, vult tamen & eſſe Pater; & quia hic anima noſtra libere Deo famulatur, etiam ſi aliter vellent corporei ſenſus; & quia hæc ſervitus ad ſupernam nos promovet libertatem; & quia ſoli boni, quos Cic. Sapientes appellat, liberi ſuot, vide not. ſup. ſerm. 2. num. 16.

20 *In ingreſſu confeſſio*, Is, qui baptizari cupit, prius ore proprio Chriſti fidem profitetur; exinde in atriis Eccleſiæ catechizatus lætanter hymnum Deo dicit; poſtremo baptiſmate expiatus in penetralibus Eccleſiæ offert Deo Sacrificium laudis, de quo in Pſalm. 49. 15. & 24. Et ſatis abundanter apud Lud. de Angelis de Vita & Laudibus S. Auguſt. lib. 3. cap. 16. ubi agit de Cant. Te Deum laudamus. In his penetralibus, hoc eſt in corde Eccleſiæ Sanctæ Dei tota inhabitat Deitatis plenitudo per aſſiſtentiam Spiritus Sancti, & per gratiam, quæ datur baptizato, & quia Chriſtus ipſe dixit Matth. ult. *Vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.*

mundi. Et uſque in ſæculum ſæculi veritas ejus. †
23 Deus enim ſalva veritate miſeretur; qui ſic dat pec-
cati veniam, ut juſtitiam in ipſa miſeratione, ra-
tioneque cuſtodiat, qui eſt benedictus in ſæcula ſæ-
culorum. Amen.

SERMO VII.

De Hypocriſi, & eleemoſyna in illud Matthæi 6. cum jejunatis nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes.

1 UBi Deus Dominum mutavit in patrem, voluit
charitate magis, quam poteſtate regnare;
& amari maluit, quam timeri: unde paterno mo-
nuit affectu; ne quid nobis de labore juſtiſſimo de-
Matth. 6. periret. Evangeliſta ſic ait: *Cum jejunatis, nolite
fieri ſicut hypocritæ triſtes: exterminant enim facies
ſuas, ut videantur hominibus jejunantes: Amen di-
co vobis, perceperunt mercedem ſuam.* † Hypocri-
2 ſis ſubtile malum, ſecretum virus, venenum la-
tens; virtutum fucus, tinea ſanctitatis. Adverſa
omnia nituntur viribus ſuis, armis ſuis pugnant,
impugnant palam: unde & caventur tam facile,
quam videntur: Hypocriſis ſecura ſimulat: fallit
proſpera: curioſa mentitur: & crudeli arte virtu-
tes truncat mucrone virtutum: jejunium jejunio pe-
rimit: oratione orationem evacuat: miſericordiam
miſeratione proſternit. Hypocriſis cognata febri
frigido poculo propinat ardorem. Quod corpori-
bus eſt hydrops, hypocriſis animabus hoc eſt: hy-
3 drops bibendo ſitit, hypocriſis inebriata ſitit. †
*Exterminant enim facies ſuas; ut videantur homini-
bus jejunantes.* Hypocriſis dum cupit captivare ocu-
los, oculis fit ipſa captiva. *Exterminant enim facies
ſuas.* Et ſi facies exterminatur, ornamentum cor-
poris quod manebit? Vere ſicut Dominus dixit: *Si
Matth. 6. lumen quod in te eſt, tenebræ ſunt: ipſæ tenebræ
quantæ erunt?* Hypocrita ſit licet tibi facies inculta,
neglecta cutis, triſtis vultus, exterminatus aſpe-
ctus, nec ab hominibus inveniſti laudem; & apud
4 Deum fructum jejunii perdidiſti. † Hypocrita ela-
boraſti jejuniis, ut labor tibi jejunii non prodeſſet.
Hypocrita abſtinentiæ fluctus intraſti; continentiæ
conſcendiſti undas; enataſti jejunii pelagus: & in
ipſo portu jejunii naufragaſti: quia non comparaſti
lucrum[4] ſed mercatus es vanitatem, qui de Dei
credito humanum negocium perfeciſti. Hinc eſt
quod Deo redditurus es rationem, qui ab homini-
6 bus percepiſti miſeræ fraudis uſuram. † Fratres,
fugiendum eſt virus, peſtilentia cavenda, quæ de
remediis creat morbos, conficit de medicina lan-
guorem; ſanctitatem vertit in crimen; placatio-
nem facit reatum; generat de propitiatione diſcri-
men. Hypocriſim qui fugerit, vincit: qui incur-
rerit, cadit. Fugiamus hypocriſim, fugiamus fra-
tres: ſit noſtrum de ſimplicitate jejunium, de inno-
centia ſit ſanctum, de puritate purum, de ſinceri-
tate ſincerum: ſit hominibus occultum, ignotum
Diabolo, Deo notum. † Theſaurum qui non ab- 7
ſcondit, prodit: virtutes proditæ non manebunt.
Virtutes ſicut proditores ſuos deſerunt, ſic ſuos in-
ſtant cuſtodire cuſtodes. † Ergo jejunium, quod 8
contra vitia prima virtus eſt nobis, in arce pectoris
collocetur: quia illo in interioribus præſidente, vi-
tia nos quatere in exterioribus non valebunt. Hoc
CHRISTUS ut Chriſtianus habere poſſit, horta-
tur cum dicit. *Tu autem cum jejunas, unge caput
tuum; et faciem tuam lava: ne videaris hominibus
jejunans; ſed patri tuo qui eſt in abſcondito: et pater
tuus qui videt in abſcondito reddet tibi.* † Cum dicit 9
unge caput tuum, & faciem tuam lava: non ut co-
ma capitis illecebroſo redundet unguento ſerius Ma-
giſter injungit: neque faciem niteſcere ſolito vult
lavacro; ſed habitu prandentis vult celari jejunium
Chriſtiano; quia Chriſtianum venditare non vult
artifici mœrore jejunium. Sed ad cœpta redeamus.
*Unge caput tuum; et faciem tuam lava: ne videaris
hominibus jejunans; ſed patri tuo qui eſt in abſcondi-
to.* † Sic non voluptuoſos indulget aſpectus; ſed 10
vultus, qui ſimulantur, excludit: facies mœrore
dejecta invitat famam non jejunium voluntarium
profitetur. Si vult, quare triſtis? Si non vult, je-
junus quare? † Merito tali pœna vivit, qui ſibi fa- 11
cit de virtute vitium, mendacium de veritate, de
mercede diſpendium, de remiſſione peccatum. † 12
Agricola ſi non impreſſerit cultrum; ſi ſulcum non
deſoderit; ſi non exciderit ſentes; ſi gramina non
evulſerit; ſi in tuto ſemina non locarit: ſibi menti-
tur, non terræ: nec terræ facit damnum, ſed ſibi
non facit fructum; & ita ſe vacuat, ita decipit,
impugnat ita, qui terræ manu fallaci mentitur. † 13
Quid ſeret? quid habebit? quid inveniet? qui
Deo, eſuriente carne, hypocriſi luxuriante, men-
titur? quia agricolæ fecimus mentionem, ſciat ille
ſuſtinere ſe laborem incaſſum, ſe nil habiturum:
qui præmens jejunii aratrum, & abſcindens gulæ
gramina, atque aradicans luxuriæ ſentes, miſeri-
cordiæ ſemina nulla jactaverit. Hoc Dominus ape-
rire voluit, qui de jejunio docens, mox iſta ſubji-
cit. † *Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra,* 14
*ubi ærugo, & tinea demolitur: & ubi fures effo-
diunt,*

---

23 *Deus ſalva veritate miſeretur.* Tum ex parte ip-
ſius Chriſti, qui debitam nobis chirographi ſententiam in ſe ſuſcepit, & noſtrarum pœnam culparum proprio ſuſtulit in corpore: tum ea parte noſtra, quibus a Deo datur venia criminum, ſi ex animo ipſis doleamus propter Deum ſumme dilectum. Aug. ſententia eſt in Pſal. 50. verſ. 8. *Deus ignoſcit confitenti, ſed ſe ipſum punienti: Ita ſervatur miſericordia, quia homo liberatur, & veritas, quia peccatum punitur.* Vide ſi placet Damaſc. lib. 3. de fide cap. 3. Licet etiam exponere de Animabus purgatorii, quibus ante decretum tempus datur locus refrigerii ſi a Chriſti fidelibus ad expiationem per actus juſtitiæ ab Eccleſia conſueta hic Deo ſuffragia offerantur.

SERMO VII.

Scholia.

3 H*Ypocriſis dum cupit captivare oculos, oculis fit ipſa captiva,* hoc eſt dum avet oculos hominum decipere, ut videant, credantque. Et verum, & bonum eſſe interne, quicquid oſtendit externe, & ita oculos ipſos ſibi reddere captivos, ne aliter cernant rem ſeſe habere, hypocriſis ipſa capitur oculis, quia ipſa fit cæca, ut notatur infra ſerm. 9. num. 4.

4 *De Dei credito,* Virtutes, quas fidei tuæ Deus commiſit, in humanum vertiſti negotium quod eſt propter illas velle ab hominibus laudari: At hoc non eſt adquirere lucrum, ſed mercari vanitatem; & quia divinis mercibus tibi deſuper concreditis fraudem intuliſti, pro qua humanæ laudis uſuram conſecutus es, idcirco de fraude, ac fœnore Deo rationem reddes.

8 *Jejunium prima virtus nobis.* Vel origine, utpote datum Adæ recenter creato, quo ſe immunem a culpa ſervaret: Vel potentia, quia rite, recteque ſervatum viodicat a vitiis.

diunt, et furantur. Sed theſaurizate vobis theſau-
ros in cælo: ubi neque ærugo, neque tinea demolitur: et
ubi fures non effodiunt, nec furantur. Quid tam pa-
ternum? quid ſic veniens de amore? quod tam pro-
vidum de charitate conſilium? nihil tibi perire vult,
qui tua in theſauris cæleſtibus vult reponi. Quam
ſecurus dormit, qui Deum ſuorum meruit habere
cuſtodem! quam neſcit curas, quam deponit an-
gores, quam non eſt anxius, quam ſervorum caret
15 faſtu, qui ſua patri ſervanda committit! † Quomo-
do paterna ſervat affectio, quod timor non poteſt
ſic ſervare ſervilis! Pater cum dat ſua filiis, non mi-
nuit commendata filiorum. Qui ſit pater neſcit,
16 neſcit ſe filium, qui non credit patri. † Tineam
non excludunt clauſtra, ſed claudunt; & generant,
non repellunt: rubiginem nutriunt ſervata, non
vitant: quia quod de re naſcitur, non vitatur. Ubi
eſt neceſſitas, fures deeſſe non poſſunt. Qui ergo
inter tineas, rubiginem, fures ſua ponit: exponit
quæ ſua ſunt, non reponit. Sicut de veſtimento ti-
nea, rubigo de metallo, de neceſſitate fures na-
ſcuntur: ita de divitiis avaritia, cupiditas de quæſtu,
17 de habendo habendi ardor acquiritur. † Qui ergo vult
avaritiam vincere, divitias proroget; non reponat.
Præmittamus, fratres, theſauros noſtros in cælum;
ſint vectores pauperes: qui poſſunt ſinu ſuo, quæ
noſtra ſunt, ad ſuperna portare. Nemo de fraude
dubitet bajulorum: tuta eſt iſta tranſvectio; per
quam noſtra ad Deum Deo fidejuſſore portantur:
cui eſt omnis honor, & gloria, virtus, & impe-
rium, & gratiarum actio, in omnia ſæcula ſæculo-
rum: Amen.

SERMO VIII.

De Jejunio, & Eleemoſyna.

1 GUbernator prudens a litore cum navem ſolvit,
cum mare tranſiturus intrat fluctus, domus,
patriæ, conjugis, pignorum, curas deponit; &
ita totus mente, corpore, ſenſu, nauticis labori-
bus occupatur: ut & fluctuum poſſit ſuperare di-
ſcrimina; & ſtationem lucroſi portus periculi vi-
ctor intrare. † Sic nos, fratres, ingreſſi iter abſti-
2 nentiæ, jejunii pelagus, quadrageſimæ viam, na-
vem corporis noſtri ſolvamus a litore mundano;
ſæcularis patriæ renunciemus curis; in crucis arbore
tota mentis vela tendamus; virtutum funibus, ſapientię
remis, gubernaculis diſciplinæ, navigii noſtri mu-
niamus inceſſum; & ſubducti terris ſpeculemur cæ-
lum: ut ducatu ſignorum cæleſtium inter liquidos
calles latentis viæ inoffenſum tramitem tenere poſſi-
mus; ac ſic gubernante Chriſto, flante Spiritu ſan-
cto, evictis voluptatum ſpumis, ſuperatis vitio-
rum fluctibus, decurſis criminum procellis, tranſ-
vectis ſcopulis peccatorum, atque omnium deli-
ctorum naufragiis evitatis, Paſchæ portum, lucrum

S. Pet. Chryſ.

vitæ, gaudia reſurrectionis intremus. † Verum 3
quia per campos nudos, per falſos vortices, per in-
certas ſolitudines, acturi ſumus viam, nobis tota
eſt eſcæ, & potus portanda ſubſtantia: imponamus
abundantem miſericordiam noſtræ ſitarciæ profutu-
ram. Fratres, eſurit jejunium, jejunium ſitit,
quod non pietatis cibo paſcitur; quod potu miſeri-
cordiæ non rigatur. Alget jejunium, jejunium de-
ficit, quod non eleemoſynæ vellus tegit; quod non
miſerationis operit veſtimentum. † Fratres, quod 4
eſt terris ver; hoc miſericordiam ſcimus eſſe jeju-
nio. Sicut verni flatus tota facit germina florere
camporum: ita miſericordia tota jejunii ſemina pro-
ducit in florem; in cæleſtem meſſem totam jejunii
facit fructificare virtutem. † Quod oleum lucernæ 5
eſt; hoc jejunio pietas: ſicut lucernæ lumen olei
pinguedo ſuccendit; & moderato paſtu facit illud
ad totius noctis ſolatium perlucere; ſic pietas facit
ſplendere jejunium; & ad totam radiare continen-
tiæ claritatem. † Quod diei ſol eſt; hoc elee- 6
moſyna noſcitur eſſe jejunio. Sicuti jubar ſolis cla-
riorem perficit diem; & totam nubium diſpergit
obſcuritatem: ſic eleemoſyna jejunii ſanctificat ſan-
ctitatem; totamque cupiditatis mortem lumine
pietatis excludit. † Ac ne multis immorer, 7
quod eſt anima corpori; jejunio largitas hoc habe-
tur. Sicut enim mortificatur corpus a corpore ani-
ma cum recedit; ita mors eſt jejunii largitatis ab-
ſceſſus. Eſt quidem jejunium vitiorum mors; vita
virtutum. † Eſt jejunium pax corporis; membro- 8
rum decus; ornamentum vitæ. Eſt jejunium ro-
bur mentium; vigor animarum. Eſt jejunium caſti-
tatis murus; pudicitiæ propugnaculum; civitas ſan-
ctitatis. Eſt jejunium ſchola meritorum; magiſterii
magiſterium; diſciplinarum diſciplina. Eſt jejunium
Eccleſiaſticæ viæ viaticum ſalutare. † Eſt jejunium 9
invictus Chriſtianæ militiæ principatus. Sed in his
virtutibus jejunium tunc viget, tunc vincit, tunc
triumphat, cum duce miſericordia pugnat. † Mi- 10
ſericordia, & pietas jejunii ſunt alæ, per quas tol-
litur & portatur ad cælum; ſine quibus jacet, &
volutatur in terra. † Jejunium ſine miſericordia ſi- 11
mulacrum famis eſt, imago nulla eſt ſanctitatis; ſi-
ne pietate jejunium occaſio eſt avaritiæ, non eſt pro-
poſitum parcitatis: quia parcitas iſta, quantum ſic-
catur in corpore, tantum tumeſcit in ſacculo. † 12
Jejunium ſine miſericordia non eſt veritas, ſed figu-
ra: ubi autem miſericordia, ibi & veritas; pro-
bante Propheta cum dicit: *Miſericordia et veritas* Pſal. 84.
obviaverunt ſibi. † Jejunium ſine miſericordia non 13
eſt virtus, ſed hypocriſis, dicente Domino: † 14
Vos autem cum jejunatis nolite fieri ſicut hypocritæ tri- Matth. 6.
ſtes: exterminant enim facies ſuas, ut videantur ab
hominibus jejunantes. † Qui non jejunat pauperi, 15
Deo fingit: qui jejunans prandium ſuum non ero-
gat, ſed reponit; cupiditati probatur jejunare, non
CHRISTO. † Jejunantes ergo, fratres, prandium 16
noſtrum reponamus in manu pauperis: ut ſervet no-

SERMO VIII.

Scholia.

3 I*Mponamus abundantem miſericordiam noſtræ ſitar-cia profuturam*, hoc eſt pro viatico noſtro impo-
namus nobis uberem miſericordiam, quod eſt abunde
noſtra largiamur pauperibus, ut hujuſmodi largitas no-
ſtra victui profit. Sitarcia verbum græcum hic anno-
nam militarem, ſeu victum, alimentumque ſignificat,
cum alias ſportulam indicet, ut infr. ſerm. 39. num.
14. in Notis.

6 *Cupiditatis mortem*. Forte legendum eſt, *Noctem*.
Nam cupidus dicitur eſſe nocte ob mentis cæcitatem,
& quia ad bene operandum lumine caret. Quod ſi
malis legere *Mortem*. Id erit per figuram, quia bonis
operibus mortuus eſt, ut infr. ſerm. 32. num. 13.

15 *Prandium ſuum non erogat*, ſi prandium totum
erogat, quid ſibi reſtabit ad comedendum? Cœnam
edet jejunator, quia cibus poſt meridiem ſumptus non
prandium, ſed cœna dicitur S. Greg. hom. in Evang.
Homo quidam dives fecit cœnam ait: *Refectio corporis
in diebus jejunii, poſt quam nulla alia paratur, non
prandium, ſed cœna vocatur*. Dicitur ſecundo loco cœ-
na, quia parce ſumenda eſt illa refectio, ſicuti ex Me-
dicorum præcepto parce cœnandum eſt, ut ſanitati con-
ſulamus. v. Aug. tom. 10. ſerm. 56. de tempore.

bis manus pauperis, quod venter nobis fuerat perdi-
17 turus. † Manus pauperis Abrahæ ſinus eſt; ubi
18 quicquid pauper acceperit, mox reponit. † The-
ſaurus cæli eſt manus pauperis: quod ſuſcipit, ne
Matth. 6. in terra pereat, reponit in cælum. *Theſaurizate*,
19 inquit, *vobis theſauros in cælo*. † Manus pauperis
eſt gazophylacium CHRISTI: quia quicquid pau-
20 per accipit, CHRISTUS acceptat. † Da ergo ho-
mo pauperi terram; ut accipias cælum. Da num-
mum; ut accipias regnum. Da micam; ut accipias
totum. Da pauperi, ut des tibi: quia quicquid
pauperi dederis, tu habebis: quod pauperi non
Oſee 6. dederis, habebit alter. Clamat Deus: *Miſericor-*
21 *diam volo*. † Qui, quod vult Deus, Deo negat;
a Deo ſibi, quod deſiderat, vult negari. *Miſericor-*
diam volo. Homo, petit Deus, ſed tibi, non ſibi.
Pſal. 35. *Miſericordiam volo*. Humanam miſericordiam pe-
22 tit, ut largiatur divinam. † Eſt in cælis miſericor-
dia, ad quam per terrenas miſericordias pervenitur.
Domine, inquit, *in cælo miſericordia tua*. Dicturus
cauſam in judicio Dei patronam tibi miſericordiam,
per quam liberari poſſis, aſſume. Qui de patroci-
nio miſericordiæ certus eſt, de venia ſit ſecurus,
23 de abſolutione non dubitet. † Miſericordia non
Jonæ 3. ſolum cauſam prævenit, anticipat cognitorem; ſed
etiam ſententiam revocat; abſolvit addictos: Quod
Ninivitæ probant: quos jam ſententiæ ſubjectos,
pœnæ traditos, ad victimam ſtantes, morti deditos,
miſericordia ſic rapuit, ſic tenuit, ſic prævenit, ut ma-
luerit Deus deduci ſententiam, ne miſericordiæ quid
24 negaret. † Stabat quidem & tunc pro cauſa jeju-
nium; aſpergebat cineres; ſternebat cilicium; da-
bat gemitus; fundebat lacrymas; & quod non po-
terat excuſare verbis, luctibus temperabat: ſed
non valuit mutare ſententiam; niſi perorans miſeri-
25 cordia ſubveniſſet. † Miſericordia & peccatores li-
2. Reg. 12. berat, & reſtituit ſanctos: quia niſi affuiſſet miſeri-
Matth. 26. cordia; etiam David cum adulterat, amiſerat pro-
phetiam: & Petrus cum negat, apoſtolici ordinis
perdiderat principatum; & Paulus cum blaſphemat,
remanſerat perſecutor: fatetur hoc Paulus cum di-
1. Tim. 1. cit. *Qui prius blaſphemus fui, & perſecutor, & in-*
26 *jurioſus; ſed miſericordiam conſecutus ſum*. † Fra-
tres, per miſericordias pauperum miſericordiam
* a pœna MS. comperemus: ut poſſimus eſſe * de pœna liberi; de
ſalute ſecuri. *Beati*, inquit, *miſericordes, quia*
Matth. 5. *ipſi miſericordiam conſequentur*. Gratis miſericor-
diam ſperat ibi, qui hic non fecerit miſericordiam.
Qui facit miſericordiam, currit ad præmium: qui
non facit miſericordiam, decurrit ad pœnam.

SERMO IX.

De eiſdem in illud Matthæi, attendite ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus &c.

AGit nobiſcum Deus, agit in hoc ſæculo*, ne 1
quid nobis pereat in futuro: ſicut ex ipſo lu-
cet principio lectionis. *Attendite*, inquit, *ne ju-* Matth. 6.
ſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videa-
mini ab eis: alioquin mercedem non habetis apud pa-
trem veſtrum, qui in cælis eſt. † Et quomodo quod 2
fit ab hominibus, coram hominibus non fit? pa-
tentis juſtitiæ latet ſenſus, publici operis quod ſe-
cretum. Qui poteſt celare radios ſolis, juſtitiæ po-
terit occultare fulgorem. Juſtitia lux rerum conci-
liis non velatur obſcuris. Juſtitia cum ſibi facto cla-
ret, omnes illuſtrat exemplo. Et quid eſt quod
eam Dominus coram hominibus fieri non vult, per
quam ſtatum capiunt res humanæ? Et ubi eſt illud:
Sic luceat lux veſtra coram hominibus: ut videant Matth. 5.
opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum,
qui in cælis eſt? Quomodo juſtitiam vult celare cu-
jus opera vult ſic elucere. † Fratres hic præceptio
cæleſtis vult jactantiam tollere, auferre pompam, 3
vanitatem demere, ſummovere inanem gloriam, ſic
juſtitiam vult celare. Juſtitia, quæ per ſe ſibi abundat
ad gloriam, ſpectaculum populi, vulgi laudes, fa-
vores hominum, mundi gloriam non requirit: a
Deo genita cælum expectat, in oculis agit divinis,
ſupernis virtutibus mixta ſemper a Deo ſolo, ut glo-
rificetur, expectat. † Sed hæc eſt juſtitia, quæ ex
Deo eſt: illa vero juſtitia quæ eſt hypocriſis, juſti- 4
tia non eſt, mentitur oculis, fallit aſpectum, vi-
dentibus illudit, decipit audientes, ſeducit turbas,
trahit populos, famam vendit, emit clamorem,
fit ſæculo, Deo non fit, mercedem rapit præſen-
tem, præmium non quærit in futuro, cæcat ocu-
los, cæca ipſa non videns vult videri, propter
quam cæcitatem Chriſtus præſenti ſic inchoat in
præcepto. † *Attendite*. Hoc eſt, ne geſtiatis at-
tendi. *Ne juſtitiam veſtram faciatis coram homini-* 5
bus. Quare? *Ne videamini ab eis*. Et ſi viſi fueri-
ritis, quid? *Mercedem non habetis apud patrem ve-*
ſtrum, qui in cælis eſt. Fratres, hic Dominus non
ju-

---

18 *Gazophylacium*. Eſt arca, in qua opes recondun-
tur, ſeu Theſauri ad ſervandum. *Chriſtus acceptat*,
hoc eſt per legalem acceptilationem ſe habuiſſe fate-
tur.

23 *Deduci ſententiam*. Hoc eſt revocari, vel remo-
veri ſententiam mortis latam in ipſos.

24 *Perorans miſericordia ſubveniſſet*. Sed quæ miſe-
ricordia? Dei ne, an Ninivitarum? Et Dei, qui
actus pœnitentiæ Ninivitarum cernens Deum ipſum
pro illis exoravit: & Hominum, qui pauperibus mi-
ſericordes extiterunt. S. Aug. doctrina tom. 1. de mo-
ribus Eccleſ. cathol. lib. 1. cap. 27. & 28. ea eſt,
quod: *Ideo miſericordia appellatur, quod miſerum cor*
faciat condoleſcentis alieno malo, & quod homo homi-
nem diligens partim corpori, partim animæ hominis be-
nefacit; quod pertinet ad corpus, medicina nominatur;
quod ad animam diſciplina. Medicina eſt, quicquid o-
mnino corporis vel tuetur, vel inſtaurat ſalutem. Per di-
ſciplinam ipſi animo ſanitas inſtauratur; quæ diſcipli-
na diſtribuitur in coertionem, & inſtructionem; prima
timore, ſecunda amore perficitur ejus, cui per diſcipli-
nam ſubvenitur. Sed Rex Ninive, & Proceres ex mi-
ſericordia proclamaverunt, ut in tex. quo æqua ſalus
eſſet & corpori, & animæ, ergo & hominum miſeri-
cordia ſubvenit, ſic etiam, ut ſcribit S. Efrem in hac
hiſt. ob reciprocum amorem, *Effecta eſt tota civitas vel-*
ut corpus unum tota civitas, ſicut unus homo erat ap-
pellata.

SERMO IX.

Scholia.

3 J*Uſtitia, quæ per ſe ſibi abundat ad gloriam*. Am-
broſ. ſenſu de offic. lib. 1. *Duplex eſt juſtitia ſpe-*
cialis, quæ dat cuilibet, quod ſuum eſt, nihil
vindicans alienum, & eſt una ex virtutibus cardinali-
bus, Generalis, & univerſalis, quæ eſt utilis vir-
tus, & perfectio nihil habens iniquitatis, vel peccati.
Unde S. Hieron. ad Demetr. dixit: *Omnes virtutum*
ſpecies uno juſtitiæ nomine continentur. Hic accipitur
juſtitia pro omni opere bono, quod poteſt ordinari ad
gratiam, vel præmium.

4 *Cæcat oculos cæca ipſa*. Juſtitia ex hypocriſi cæca
eſt, quia lumine veræ cognitionis, & gratiæ in eli-
gendo, judicando, & apprehendendo, caret: capreum
enim denarium pro aureo recipit, dum laudem ea ho-
minibus rapit, & divinum præmium non quærit. Cæ-
cat oculos mentis pulvere laudis humanæ, & æterna
non videns, vult ad gloriam inanem ab hominibus
videri.

Digitized by Google

judicat, ſed exponit, pandit cogitationum dolos,
ſecreta mentium nudat, injuſte juſtitiam tractanti-
6 bus modum juſtæ retributionis indicit. † Juſtitia,
quæ ſe humanis oculis locat, divini patris non po-
teſt expectare mercedem: voluit videri, & viſa eſt:
voluit hominibus placere, & placuit: habet mer-
cedem quam voluit: præmium quod habere noluit,
non habebit. Qua vero de cauſa ſint hæc præmiſſa,
7 ex ſequentibus audiamus. † *Cum facis eleemoſynam,*
noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt. Be-
ne tuba: quia talis eleemoſyna hoſtilis eſt, non ci-
vilis: non miſericordiæ dedita, ſed clamori: ſedi-
tionis vernula, non alumna pietatis: oſtentationis
nundinatio, non commercium charitatis. Eleemo-
ſynam quiſquis oſtentat, inſultat. *Tu*, inquit,
cum facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te: ſi-
cut hypocritæ faciunt in ſynagogis, & in vicis: ut
8 *glorificentur ab hominibus.* † *Amen dico vobis rece-*
perunt mercedem ſuam. Audiſtis, quemadmodum
notat eleemoſynam in conventu, in plateis, in tri-
viis, non impenſam ad levamen pauperum, ſed ho-
minum propoſitam ad favorem; ut probentur miſe-
ricordiam vendere, non donare. † Fugienda eſt
9 hypocriſis, fugienda fratres; quæ captiva gloriæ
verecundiam pauperum non relevat, ſed fatigat:
quæ de gemitu inopis pompam ſuæ gloriationis in-
quirit: quæ ſuam laudem dilatat pauperis ex do-
lore: quæ de miſeria petentis famam ſuæ oſtentatio-
10 nis expandit. † Sed dicit aliquis: Ergo in conventu,
in plateis, in triviis neganda eſt miſericordia:
non præbendus eſt victus? Plane, & in omni loco,
& in omni tempore facienda eſt miſericordia, præ-
bendus eſt victus, nuditas eſt tegenda; ſed ſic, quo-
modo docuit miſericordiæ author, ut miſericordia
non terræ ſit nota, ſed cælo: non hominibus inſi-
11 nuata, ſed Deo. † In plateis, in triviis ſuum pie-
tas habet ſecretum: e contra platea eſt, trivium
12 eſt, cum in ſecreto facit hypocrita nil ſecretum. †
Fratres, Deus monendo ſic vota culpat, non loca:
ſenſum, non opera: ſtudium, non datorem: ar-
guit largientem ad ſuam famam, non ad pauperis
famem: judicat, non ubi facias, quando facias;
13 ſed qualiter facias: quia † Deus de cordibus, non
de manibus facta metitur: & de ſenſu, non de locis
14 operum colligit qualitatem. † Miſericordiam co-
ram ſe ſolum vult fieri, qui ſolus eſt miſericordiæ
Matth. 25. & remunerator, & teſtis: & qui dicit, *Eſurivi,*
& dediſtis mihi manducare, vult in paupere ſibi da-
ri, & qui vult ſibi dari, vult, quod datum eſt, ſe
debere, & qui vult ſe debere quod datum eſt,
vult largientibus nil perire. Deus parva poſcit, ma-
15 xima redditurus. † Unde, homo, ſi in paupere
Deo fœneras, teſtes homines non requiras: fides ar-
bitros non requirit. De accipientis fide diſputat,
qui ſine mediatoribus nil dat: qui credita diffamat,
urit verecundia debitorem. Ergo, homo, datu-
rus Deo da ſecreto: ut quod dederis, non ſit one-
ris, ſed honoris. Ob hoc ad te venit tuus ditator
in paupere: ut eum non dubites accepta reddere,
17 qui tibi gratis dedit habere, quod dares. † Quam
vero in paupere ſit verecunda paupertas, quod lar-
gitatis tuæ quærat ſecretum, aperit ipſe cum dicit:
Te autem faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua
quid faciat dextera tua. Putas quam vult neſcire al-
terum, qui teipſum, qui facis, vult aliqua tui par-
te neſcire? † *Neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera* 18
tua. Sicut ſunt nobis in dextera parte virtutes, ita
nobis pars vitiorum in ſiniſtra. Ergo ut opus eſt
dexteræ, quod facit tacitus dator: quod facit dator
garrulus, hypocriſis eſt ſiniſtræ. Hypocriſis, do-
lus, ſimulatio, fraus, mendacium, elatio, tu-
mor, jactantia inſiſtunt nobis, & imminent a ſini-
ſtris. Quoties ergo nobis cum bonitate, pietate,
cum miſericordia cauſa eſt, neſciat hoc ſiniſtra. † 19
Siniſtra eſt, quæ nobis animarum prælia ſemper in-
dicit, & ne virtutes in effectum veniant, elaborat.
Ne ſit pietas, impietas agit: ne eleemoſyna vincat,
cupiditas pugnat: furit avaritia, ne miſericordia
convaleſcat: ne innocentia, puritas, ſimplicitas,
ſanctitas regnet, hypocriſis ſola confligit, quam
Chriſtus a nobis tali prædicatione ſecludit: *Te au-*
tem faciente eleemoſynam neſciat ſiniſtra tua, quid
faciat dextera tua. Fratres, in hoc ſæculo fugia-
mus, quæ a ſiniſtris ſunt: ſi in futurum a dextris de-
ſideramus aſtare, & audire: *Venite benedicti patris*
mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab
origine mundi. † Homo, da in terra pauperi, quæ 20
tibi manere vis in cælo: Homo, commilita hic pau-
peri, ſi vis ibi regnare cum ipſo Domino noſtro Je-
ſu Criſto, qui eſt benedictus in ſæcula ſæculorum.
Amen.

SERMO X.

De infidelibus ad Baptiſmum ducendis in Pſalmum 28.

OMnes qui arduas operum ſublevant & ſolan- 1
tur anguſtias, probant ad ſolatium laboris
datam nobis naturaliter cantilenam. Hinc nautæ
cantu ſuperant marina diſcrimina: hinc immenſa
pondera adducunt levamine canticorum: hinc vian-
tes colles arduos facit tranſcendere vox ſonora: hinc
prælistores ipſos præcedens cantus ſubire concitat
amara bellorum: Ac ne multis, omne quod duri
eſt operis, quod laboris, dulcis vincit & efficit 2
cantilena. † Sic nos, fratres, Quadrageſimæ jejuniis
cantica divina jungamus, ut abſtinentiæ pondus cœ-
leſtis temperet & ſublevet ſymphonia, provocan-
te nos ad hæc Davide beato: qui dum fiſtula pecus
charum mulcet, & oblectat in paſcuis, cantu dura
didicit ſuperare bellorum: cantu meruit ductare
populos ad ſalutem, cantu valuit vocare Gentes,
reducere Judæos, fugare Dæmones, Dei filios ad
ſuperni patris obſequium convocare, ſicut bene in-
vitans ejus cecinit melodia: *Afferte Domino*, in-
quit, *filii Dei.* † Putas ne cæleſtes taliter appellat 3
iſte virtutes? aut homines Dei aptat in filios? &
terrenam carnem cæleſtem ſublevat ad naturam? *Af-* Pſal. 81.
ferte Domino filii Dei. Homines, fratres, homines
nuncupat hic Propheta, quos Dei filios alibi ſic de-
cantat: *Ego dixi dii eſtis, & filii excelſi omnes.* † 4
Audivimus, fratres, quo nos tulit divina dignatio,
quo

9 *Pauperis ex dolore.* Hypocrita publice largiens eleemoſynam verecundo pauperi, illi triſtitiam, animique dolorem infert, quod non eſt bonos pauperi, ſed onus; ideo da illi ſecreto, ut eius ſublieves inopiam, nec ipſe ceu mendicus ab hominibus deſpiciatur.

15 *Fides arbitros non requirit.* Hoc eſt teſtes: Nam ſi tibi aliquid daturum ſpondeam, & tu teſtes ad comprobandam pollicitationem meam adhibeas, meæ fidei derogas. *Et diſputat.* Hoc eſt in controverſiam meam fidelitatem vocas, vel de ipſa dubitas, ſeu de firmitate illius, dum remotis teſtibus mihi nil credis.

20 *Homo commilita hic pauperi.* Hoc eſt ſis & tu Chriſti miles cum paupere ipſo in Eccleſia militanti: pauper, & egenus armis patientiæ uti debet adverſus internos, externoſque hoſtes; dives charitate in pauperes, & ſic erunt commilitones. V. S. Leonem ſer. 8. de jejunio in fine, & ſerm. 4. de jejun. ſept. menſis.

quo paternitas extulit nos ſuperna, credamus nos
Dei filios; reſpondeamus generi, vivamus cælo,
patrem ſimilitudine reſeramus: ne perdamus vitiis,
quod ſumus per gratiam conſecuti. *Afferte Domino*
5 *filii Dei*. † Videtis, quia cæleſtis pater ſentit amo-
rem donis, datis effectum, probat muneribus cha-
6 ritatem. † Et revera, fratres, filium ſe neſcit, vi-
ſceribus caret, naturam negat, ingratus eſt patri,
qui aothorem vitæ ſuæ non obſequiis placat, non
devincit cultu, muneribus non honorat. *Afferte*
Domino filii Dei. Videamus, quid ſit illod, quod
nos tanto patri hic propheta commonet, & horta-
7 tur afferre. † *Afferte Domino filii Dei, afferte Do-*
mino filios arietum. Hoc eſt totum quod expetit,
quod requirit, ovium fœtus, vile terreni pecoris
germen, ſtratos per viam partus, ſemina effuſa per
campos, divino patri ut divina ſoboles offerat, ad-
8 monetur. † Aut forte Judaicas victimas, ſacrificia
cruenta, balantes ſub cultris hoſtias creator omnium
nunc requirit Deus? Et ubi eſt illud, quod dixit?
Pſal. 49. *Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus*
tuis hircos: quoniam meæ ſunt omnes feræ ſylvarum,
jumenta in montibus, & boves. Cognovi omnia vo-
latilia cæli, & ſpecies agri mecum eſt. Si eſuriero,
non dicam tibi: meus eſt enim orbis terræ, & pleni-
tudo ejus. Et ſi iſta repulit, quos arietum filios ſibi
9 depoſcit afferri? Ad Abraham loqoitur: † *Accipe*
Gen. 22. *filium tuum dilectum, & offeres mihi in holocauſtum.*
Aries Abraham maturus ad innocentiam, grandæ-
vus ad fidem, perfectius ad hoſtiam, paratus ad ho-
locauſtum afferebat filium ſuum, filium arietis:
immo ſe immolabat in filio; ſanctificabat mentem
ſuam; lætificabat fidem ſuam: ut eſſet idem victi-
ma, & Pontifex; ſacerdos, & ſacrificium: patris,
patris erat paſſio ibi tota, ubi filius immolabatur:
ignarus filius ſiſtebatur, neſcius filius aptabatur vin-
ctus; ut tolleret de patris paſſione martyrium;
præmium de pœna patris; de conflictu patris rape-
10 ret coronam. † Denique patris ſuſpenſa eſt dexte-
ra; patris gladius eſt remotus: quia non quæreba-
tur mors filii, ſed patris charitas probabatur: nec
expetebatur ſanguis filii, ubi tota victima in patris
Gen. 22. dilectione conſtabat, Scriptura dicente: *Nunc ſcio,*
quia diligis Deum: quia non pepercisti unigenito filio
tuo propter me. Abraham diximus arietem, ut
Iſaac arietis filium probaremus: ac ſic luceret, quos
11 arietum filios Propheta vult Domino nos deferre. †
Afferte Domino filios arietum. Filios patrum, Pa-
triarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, Mar-
tyrum, Confeſſorum Chriſtianus modo, ut affe-
rat, admonetur: quando grex Dominicus fidei la-
xatur in pactum: quando agnos ſuos cæleſtis paſtor
ad ovile Dominicum vult deferri: ne diſperſi per
inculta Gentium luporum devorentur incurſibus.
Sed quid admoneat vox divina plenius jam loqua-
mur. † *Afferte Domino filios arietum*. Afferte Do- 12
mino baptizandos, afferte quos fides concipiat,
non caro: afferte, quos Dei gratia generet, non
mundana natura: afferte, quos agnos præſtet inno-
centia, non habeat pecoris hebetudo: afferte, af-
ferte, quos ſponte venire aut neceſſitas vetat,
aut ætas impedit, aut ignorantia retardat, aut te-
nent vitia, aut delicta remorantur, aut ſpectatio
decipit, aut fallit confuſione paupertas: adducite
volentes, attrahite nolentes; facite vobis de aliena
neceſſitate mercedem: † ſervum catechumenum, 13
ſi habet Dominus, adducat, ut habeat jam fidelem:
filium pater offerat, non retardet: ut cui præſen-
tem vitam præſtitit conferat & futuram. Vir conju-
gem deducat ad fidem: ne qood unum eſt in carne,
ſpiritu ſit diviſum. Amicus amicum attrahat ad ſa-
lutem: ut de gratia divina humanam comprobet
charitatem. Peregrinum civis, poſſeſſor hoſpitem
Dei ducat ad menſam: ut ſine ſuo ſumptu de divinis
copiis ſit humanus. † Attrahite nolentes; nemo 14
dicat, non vult: quia & Abraham, ut offerret fi-
lium, colligavit; & Lot Angeli, ut ſubtraherent Gen. 22.
flammis, extractum manibus ſuſtulerunt; & Pe- Gen. 19.
trum Dominus, ut iret ad martyrium, quo nole-
bat, auxilii ſui virtute præcinxit, dicens: *Præcin-*
get te alius, & deducet, quo tu non vis. Et pater Joan. 21.
cæleſtis non ſolum volentes ſuſcipit; ſed attrahit & Joan. 6.
nolentes, dicente filio: *Nemo poteſt venire ad me,*
niſi pater, qui miſit me, attraxerit illum. † Quo- 15
modo ſe Chriſtianum credit, qui non Chriſto an-
noſa, & vetera ducit? Aut quomodo domum ſuam
judicat ovile Dei ubi non paſcuale germen Dei pecus
dat balatum? Obſecro, & obteſtor, fratres cha-
riſſimi, per Dominum noſtrum, ut in hoc vigiletis
omnes, quatenus his diebus nullus a Dei gratia,
nullus a generatione divina relinquatur extorris:
quatenus, quod aliis Deus eſt per ſuam gratiam col-
laturus, veſtrum creſcat, & redundet in gaudium.
† Homines ſumus ſub incerto viventes: & neſci- 16
mus, quid pariat ſuperventura dies. Agamus ergo Prov. 27.
dilectiſſimi, ne ſervi, ne filii, ne conjuges, ne
parentes præventi morte, & præſenti vita careant,
& non perveniant ad futurum.

SERMO XI.

De Jejunio, & tentationibus Chriſti.

QUod curioſitas humana, quod veterum labor, 1
quod ſapientia mundana quærens, & diu
quæ-

SERMO X.

Scholia, & Obſervationes.

13 ATtrahit nolentes. Hic de Cathecumenis ad Baptiſmum ſuſcipiendum loquitur: Abuſus enim inoleverat ea tempeſtate valde pernicioſus, ut Cathecumeni ſacrum regenerationis lavacrum in longum tempus rejicerent; & interim ſpe veniæ conſequendæ peccatis faverent cum manifeſto perpetuæ damnationis periculo. Propterea Sanctiſs. Paſtor Chriſtianos omnes rogat, ut Cathecumenos ad ſuſcipiendum baptiſmum attrahant, non vi præciſa, & abſolute renitentes, ſed ſecundum quid impedimentis in tex. relatis detentos, nno ſemel tantum, aut perfunctorie illos invitando, ſed ſæpius quam diligentiſſime, vehementerque ad hoc ipſum hortando: obſtaculis ſiquidem præfatis detenti Chriſtianorum egebant auxilio, quo & Cathecumeni fidem opportune ſuſciperent, & attrahentes de bono hoc opere a Deo mercedem reciperent: & hæc vis quæcumque ſit magis fiet Diabolo, quam homini. Nam Diabolus ſuis fraudibus hominum corda deprimit, ut propriam negligant ſalutem. Tria dat Auct. exempla ad comprobandam intentionem, de Jacob, ſcilicet Loth, & Petro, qui libere, quod juſſerat Deus facere cupientes, obſtaculis quibuſdam nihilominus detenti alieno indiguerunt auxilio, ut quod in prima eorum voluntate erat, libere exequi valerent. Dat hac re fere ad caſum noſtrum S. Aug. Epiſt. ult. tom. 2. Vide S. Gregor. Niſſenum tract. in eos, qui differunt baptiſma.

14 *Attrahit & nolentes*. Quomodo id fiat, docet S. Aug. tract. 26. in cap. Joan. 6. & Serm. 2. de verbis Apoſtoli, & Maldon. in cap. 6. Joan. num. 44. qui ſatis docte contra Calvin. Luth. & Pelag. explicat hunc tex. ſimiliter docet, quomodo intelligantur verba Aug. ſup. Serm. 2. de Verb. Apoſtoli dicentis, violentiam, qua trahi dicimur, fieri cordi, non carni. Magiſter in ſecundo diſt. 26. art. 2. ait: *Deus nolentem hominem ſua gratia prævenit, ut velit.*

quærens, non potuit invenire; hoc ſcire, & ne-
2 ſcire facile præſtitit lex divina. † Unde malum,
culpa unde, vitiorum vis unde, unde criminum
furor, unde corporum bella, unde conflictus ani-
mæ, unde vitæ tempeſtas tanta, unde mortis nau-
fragium tam crudele neſciret homo; niſi Dei lex
3 Diabolum prodidiſſet. † Diabolus mali author,
nequitiæ origo, rerum hoſtis ſecundi hominis ſem-
per inimicus: ille laqueos tendit; lapſus parat; fo-
veas fodit; aptat ruinas; ſtimulat corpora; pungit
animas; cogitationes ſuggerit; immittit iras; dat
virtutes odio; vitia dat amori; errores ſerit; di-
ſcordias nutrit; pacem turbat; affectus diſſipat;
conſcindit unitatem; ſapit malum ſatis, bonum nil;
violat divina; humana tentat: Hinc uſque ad Chri-
ſtum tetendiſſe tentator temerarius ſic refertur: †
4 Matth. 4. *Et cum jejunaſſet quadraginta diebus, & quadragin-
ta noctibus, poſtea eſuriit: & accedens tentator di-
xit ei: Si filius Dei es, dic, ut lapides iſti panes
fiant.* Audientes iſta in Deum non vadant; non cri-
minentur naturam; non contumelientur authori;
non accuſent carnem; de anima non querantur;
non impetant tempora; aſtris non imputent; infa-
mare deſinant innocentiam creaturæ; malum ſen-
5 tiant accidens, non creatum; & † creatorem boni
Deum; Diabolum inventorem mali: ac ſic aſcri-
bant Diabolo mala; bona Deo; declinent mala, fa-
ciant bona; habituri in bonis adjutorem Deum, qui
dat poſſe, quod jubet: & quæ præcipit facit ipſe:
quia ſicut Diabolus impellit ad mala, ſic Deus de-
6 ducit ad bona. † Nemo ergo quaſi concreatis ſibi
vitiis obſequatur; & quod eſt criminis, eſſe putet
7 naturæ: ſed ſumat cum † Chriſto arma jejunii; cri-
minum propellat impetus; proſternat caſtra vitio-
rum; & de ipſo authore mali ſumat Chriſto dimi-
8 cante victoriam. † Diabolo victo vitia nil valebunt:
Ephes. 6. quia extincto tyranno ſolutæ acies ſunt tyranni.
Audi Apoſtolum dicentem: *Non eſt nobis colluctatio
adverſus carnem, & ſanguinem; ſed adverſus ſpiri-
talia nequitia in cæleſtibus.* † *Tunc*, inquit, *Jeſus
9 ductus eſt in deſertum a ſpiritu.* Non a Diabolo; ut
eſſet divinus curſus, non humanus incurſus: ut eſ-
ſet ſpiritus præſcientiæ, inſcitia non eſſet humana;
& eſſet poteſtas Dei, poteſtas non eſſet inimici. † 10
Diabolus ſemper primordia boni pulſat; tentat ru-
dimenta virtutum; ſancta in ipſo ortu feſtinat extin-
guere: ſciens quod ea ſubvertere fundata non poſſit.
† Hoc non ignorans Chriſtus Diabolo ſe quærenti 11
patienter indulſit: ut inimicus laqueo ſuo ipſe tene-
retur, & caperetur inde, unde capere ſe putabat;
ſicque a Chriſto victus, cederet Chriſtianis. *Et
cum jejunaſſet, quadraginta diebus, & quadraginta
noctibus.* † Videtis, fratres, quia quod Quadrageſi- 12
mam jejunemus, non eſt humana inventio, autho-
ritas eſt divina, & eſt myſticum, non præſumptum:
nec eſt de terreno uſu, ſed de cæleſtibus eſt ſecretis.
Quadrageſima quatuor decades quadratam fidei con-
tinet diſciplinam: quia ſemper eſt quadrata perfectio.
Quaternarius numerus, & denarius quæ in cælo,
& in terra teneant ſacramenta, quia aperire modo
non vacat, explicemus Domini cœpta jejunia. † 13
*Et cum jejunaſſet quadraginta diebus, & quadragin-
ta noctibus.* Homo, Deus in te jejunat, in te eſu-
rit: immo jejunat tibi, tibi eſurit: qui ſibi, ſicut
neſcit manducare, ſic non poteſt eſurire. Ergo cum
propter te jejunat Chriſtus, te eſurit. *Et cum jeju-
naſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus,
poſtea eſuriit.* † Hoc non eſt infirmitatis ſignum, 14
ſed eſt inſigne virtutis: quia cum dicit, poſtea eſu-
riit, quadraginta diebus, & quadraginta noctibus
probat in illo eſuriem non fuiſſe: eſuriem ſentire,
& vincere, eſt laboris humani; divinæ virtutis eſt
eſuriem non habere. † Ergo Chriſtus non jejunio 16
laſſeſcit, non eſurit fame; ſed eſurivit Chriſtus, ut
tentandi materiam Diabolus inveniret: quia ad jeju-
nium non audebat accedere; quia ſic jejunantem,
Deum non hominem ſentiebat. Tunc ſenſit homi-
nem, tunc mortalem credidit, tunc eum putavit,
poſſe tentari: quando eum eſurire callidus explora-
tor inſpexit. † *Et accedens tentator dixit.* Acceſſit 17
tentantis dolo, non obſequentis affectu. Acceſſit
pejus impudens, quam receſſit: ſed eſurienti quid
obtulerit, audiamus: *Dic ut lapides iſti panes fiant.*
† Lapides eſurienti offert: humanitas talis eſt ſem- 19
per

SERMO XI.

Scholia & Notationes.

4 M*Alum ſentiat accidens, non creatum.* Confirmat Auct. ſerm. 96 n. 13. & S. Aug. tom. 1. lib 1. Retract. cap. 10. in fin. refert. *Nullum eſſe malum naturale ad naturam talem, qualis ſine vitio primitus condita eſt, ipſa enim vere, ait, ac proprie natura hominis dicitur, translata autem verbo utimur, ut naturam dicamus etiam qualis naſcitur homo.* Idem de moribus Manichæorum lib. 2. tomo 1. inquit: *Natura nihil aliud eſt, quam id, quod intelligitur in ſuo genere aliquid eſſe, &c. Ab eſſe vocamus eſſentiam, quam plerumque ſubſtantiam etiam nominamus: ita veteres quia hæc nomina non habebant, pro eſſentia, & ſubſtantia naturam vocabant: idipſum ergo malum eſt deficere ab eſſentia, & ad id tendere ut non ſit.* Et tom. 3. de fide ad Petrum Diaconum cap. 20. ait: *Nullam eſſe malam naturam; quia omnis natura, in quantum natura, eſt bona; ſed quia in ea bonum & augeri, & minui poteſt, in tantum mala dicitur, in quantum bonum ejus minuitur: Malum enim nihil aliud eſt, niſi boni privatio.* Et lib. 7. confeſſio. cap. 12. tom. 1. *Malum non eſt ſubſtantia, quia bonum eſſet: aut enim eſſet incorruptibilis ſubſtantia, magnum utique bonum: aut ſubſtantia corruptibilis eſſet, quæ niſi bona eſſet, corrumpi non poſſet.* Et de moribus Manichæorum lib. 2. cap. 8. tom. 1. ait: *Nulla ſubſtantia mala eſt per ſe, ſed per incongruentiam* Idque probat exemplo veneni, quod per incongruentiam lædit, per congruentiam prodeſt. v. S. Leonem ſerm. 4. de quadrag. circa med.

11 *Et caperetur inde, unde capere ſe putabat.* Diabolus ut ſenſit Chriſtum Dominum jejunii eſuriem patienter ſuſtinere, ſtatim dolis illum aggreditur, ut idipſum ſubvertat bonum principium: At Chriſtus Dei ſapientia mox primis Diaboli ſuggeſtionibus intrepide reſiſtens Diaboli laqueum retorſit in ipſum, docens nos Diaboli laqueum, quo utitur ad capiendas animas, eſſe primis virtutum principiis doloſe obſtare, ne progrediantur: immo ut vel in ipſo ortu intereant. Ita fidelium Chriſti laqueum, quod Dæmonem ligent, optimum eſſe, ſi ſtatim primis Diaboli ſuggeſtionibus, vel tentationibus intrepide reſiſtant, nec in repellendo titubent: ſic fiet, ut Diaboli laqueus capiat idipſum, & deluſus victoriam homini cedat.

12 *Quadratam diſciplinam.* Ideſt eruditionem, & correctionem perfectam.

13 *Deus in te jejunat.* In tua humanitate. *Et tibi.* Ideſt ad tuam utilitatem.

16 *Non eſurit fame.* Chriſtus ut homo virtute divina fultus in illo quadragenario dierum numero fame non eſurit, ſed poſtea: non quia non poſſet diutius abſque fame manere, ſed ut ex illa eſurie Diabolo tentationis materiam præberet, non ergo coacte, ſed libens, & volens eſurit. S. Aug. vel quicunque ſit Auct. de Mirab. S. Scripturæ tom. 3. lib. 3. cap. 6. ait: *Quadraginta dierum inediam Domini incarnatio ſuſtinere ſine vitæ periculo poterat, quoniam ſermo dominicus, qui Moyſen per aera per quadraginta dies bis renovaverat, hic Chriſti actus, & nervos intus irrigabat.* Et paulo poſt: *Famem vero, & laborem Redemptor noſter conſummato tanto dierum numero ſuſtinet, quatenus & tentatori occaſionem afferret, & noſceretur quam veram humanæ carnis ſubſtantiam geſtaret.*

per inimici: ſic paſcit mortis author, ſic invidus
vitæ. *Dic ut lapides iſti panes fiant*. Diabole, fallit
te proviſio tua. Poteſt famem vertere in ſaturita-
tem, qui poteſt in panem lapides immutare. Quid
illi conſilium tuum, cui ſua ſufficit virtus? *Dic ut
lapides iſti panes fiant*. Diabole, & prodidiſti te,
22 & tuum Dominum non paviſti. † *Dic ut lapides iſti
panes fiant*. Miſer, malus vis eſſe, ſed non potes:
cupis tentare, ſed neſcis: eſurienti tenera offerre,
non dura debuiſti, famem non aſperis palpare, ſed
blandis; inediam non horridis urgere debueras, ſed
guloſis. Iſtis non modo Dei filium, ſed hominis fi-
lium tu laqueare non poſſes. Ad præſentiam Chriſti
23 deperire tibi artes tuas tentator intellige. † *Dic, ut
lapides iſti panes fiant*. Poteſt de lapidibus panes fa-
cere, qui aquas convertit in vinum. Sed ſigna fidei
ſunt præſtanda, non dolis: credenti danda ſunt,
non ſunt danda tentanti; & facienda ſunt ad petentis
24 ſalutem, non ad facientis injuriam. † Diabole,
tibi ut quid ſigna, cui nil ſubvenit ad ſalutem? cui
totum reſtat ad pœnam? cui & ſigna proficiunt ad
ruinam? Sed accipe reſponſum, ut tu intelligas, &
ſubiiciaris authori: *Non in ſolo pane vivit homo, ſed
25 in omni verbo, quod procedit de ore Dei*. † Audi pa-
tris Verbum verba ſalutis noſtræ eſurire, non panem,
& agere ut homo ſemper vivat cæleſti verbo, terre-
no pane non ſemper: ac ſi Deo vivat, ut ſui neſcius
ſit laboris; quia vere illa vita eſt, quæ ſudorem ne-
ſcit, dolores non habet, non habet finem.

SERMO XII.

De eiſdem.

1 QUoniam jejunii vernum, & tempus bello-
rum ſpiritualium cernimus adveniſſe; ſicut
Chriſti milites depoſito corporis animæ-
que torpore, virtutum procedamus ad campum:
ut membra, quæ ſunt nobis hyemali otio mol-
lita, exercitio cœleſtium roborentur armorum:
2 † Dedimus corpori annum, demus animæ dies:
impendimus nobis tempora, tempus deputemus
anthori: vivamus Deo paululum, qui ſæculo vi-
ximus totum: ſeponamus domeſticas curas: Ec- 2
cleſiæ maneamus in caſtris: vigilemus in acie
Chriſti: ſomnum cubilium non quæramus: jun-
gamur fortibus: ab amplexibus ſeparemur molli-
bus: amor nos teneat triumphorum: parvulorum
non avocent blandimenta: † Auribus noſtris in- 3
ſonet vox divina: familiaris ſtrepitus noſtrum
non confundat auditum: cibus parcus de cœleſti
ſumatur annona: terreni luxus copiæ non quæ-
rantur: in poculis ſobrietatis menſura ſervetur:
vires ebrietas non enervet. † De ſtipendiis quic-
quid exuberat, commilito pauper aſſumat: peſti- 4
lens effuſio nil perdat: in conflictu habebis in
auxilium, * eſurientem ſocium quem cibabis:
* Eſurientem ſaucium MS. C.
† Sic muniti fratres, inſtituti ſic indicemus bel-
la peccatis: ſtatuamus criminibus pugnam, con- 5
flictum vitiis nuntiemus, ſecuri de victoria: quia
nec arma cœleſtia hoſtes poterunt ſuperare ter-
reni; nec divino regi adverſa poterunt contrai-
re mundana; nec in procinctu fidei conſtitutos
prævenire poterit inimica ſubverſio; † neque 6
cautos, vigilantes, ſobrios Diabolus perturbare
ſuis ſuperventionibus prævalebit; certe neque nos
taliter armatos publico conflictu provocare au- 7
debit; dolis appetere non præſumet. Animus in
cœleſti ſpecula perſeveret; Diaboli fraudulentas,
& occultas deprimat, & declinet inſidias. † Eſt 8
quidem Diabolus per ſe nequam; fit tamen ne-
quior provocatus. Audi Apoſtolum dicentem:
Diabolus ſicut leo rugiens circuit, quærens quem 1 Pet. 5.
devoret. † Jejunantibus nobis Diabolus eſurit, 9
qui noſtris ſemper ſaturatur ex culpis. Ille ci-
bum noſtrum deducit in crapulam; potum no-
ſtrum in ebrietatem diffundit: ut mentem faciat
amentem; carnem luteam reddat; corpus animi
domicilium, animæ vas, murum ſpiritus, virtu-
tum ſcholam, Dei templum, in ſcænam criminum,
in vitiorum pompam, voluptatum redigat in thea-
trum. † Capit ille ſatietatem; voluptatem per- 10
cipit; expletur epulis: quando nos luxus ſolvit;
libido ſtimulat; pompa rapit; impellit ambitio;
urget ira; furor implet; ſuccendit invidia; cupi-
ditas inflammat; curæ ſolicitant; lites vexant;
lucra

22 *Malus vis eſſe*. Diabolus ſemper malus eſt men-
te, & ſpeculative: practice vero non ſemper, quia
divino nutu doloſæ illius artes ſæpe depereunt.

SERMO XII.

Scholia, & Obſervationes.

3 C*ibus parcus de cœleſti ſumatur annona*. Hoc eſt parce vivamus, & de fructibus, quos natura ipſa producit, non coquorum manus exquiſita præparat. Aug. doctrina eſt tomo 10. Serm. 56. de Tempore: *Nihil prodeſt tota die longum duxiſſe jejunium, ſi poſtea ciborum ſuavitate, vel nimietate anima obruatur; illico mens repleta torpeſcit, & irrigata corporis noſtri terra ſpinas libidinum germinabit*. Et S. Leo ſerm. 8. de Jejun. ait: *Quotidiano enim experimento probatur potus ſatietate aciem mentis obtundi, ciborum nimietate vigorem cordis hebetari; ita ut delectatio edendi etiam corporum contraria ſit ſaluti, niſi ratio temperantia obſiſtat illecebræ, & quod futurum eſt oneri, ſubtrahat voluptati*. Et ſerm. 8. de Jejun. ſept. menſis circa fin. *Ut proſit nunc voluntate non ſumere, quod ab initio contra vetitum nocuit uſurpaſſe; ut ſicut illic concupiſcentia vulneri, ita hic abſtinentia ſit ſaluti*.

3 *Vires ebrietas non enervet*. Multa ebrietatis mala refert Bellettus in 2. part. Diſquiſit. Clerical. §. 15. & hic inf. ſerm. 174. num. 6. alia invenies, ſic apud Athenæum lib. 10. & lib. 14. Dipnoſoph. Miles propter ebrietatem removetur a militia l. omne §. per vinum ff. de re milit.

4 *De ſtipendiis quicquid exuberat*. Speciatim ad milites Cæſaris loquitur, ut ſuperflua pauperi commilitoni tradant.

4 *Peſtilens effuſio nil perdat*. Hoc eſt ſtipendium pingue in opera criminoſa ne perdas, ſed illud da pauperi. Dicitur autem peſtilens effuſio, quoniam in animæ perniciem effunditur, quicquid pro peccato diſtrahitur, maxime in crapula, & ebrietate.

4 *Eſurientem ſaucium*. Hoc eſt militem vulneratum, & fameſcentem. Vel ut habent aliqua MS. *Eſurie ſaucium*. Ideſt maxima fame labefactum, confectumque vel cum aliis MS. *Eſurientem ſocium*. Hoc eſt pauper, quem fameſcentem cibaveris, tibi ſociabitur in bello, ſi non manibus, ſaltem oratione apud Deum; etſi tandem ingratus ille taceat, eleemoſyna ipſa clamabit ut innuit Job. 3. dicens: *Si non benedixerunt mihi latera ejus*. Hoc eſt, eſto quod lingua pauperis taceat, membra ipſa, quibus benefactum eſt per eleemoſynam, officio linguæ fungentur. De eleemoſ. & circumſt. ejus optime Julius Mazerinus part. 2. Coloſs. Babilon. conſiderat. 73.

5 *In procinctu fidei*. Eccleſia Dei Catholica dicitur procinctus fidei, hoc eſt murus inexpugnabilis. Similiter jejunium eſt procinctus contra hoſtes, ut inf. n. 12. Catholici dicuntur in procinctu fidei eſſe, quia jugiter parati ſunt pro fide ipſa uſque ad ſanguinem pugnare, ut faciunt Martyres Dei.

9 *Carnem luteam*. Ideſt impuram, hebetem, nulliuſque pretii, ut apparet in ebriis.

lucra capiunt ; uſuræ vinciunt ; chirographa li-
gant ; premunt ſacculi ; elidit aurum . Quando
moriuntur virtutes ; vivunt vitia ; voluptas ef-
fluit ; honeſtas perit ; miſericordia deficit ; abun-
dat avaritia ; regnat confuſio ; ſuccumbit ordo ;
11 proſternitur diſciplina . † Iſta militant adverſum
militem Chriſti : iſtæ ſunt Satanæ cohortes : iſtæ
Diaboli legiones ; iſta ſunt , quæ mundum ſepul-
chris obſederunt ; debellaverunt populos ; vaſta-
runt gentes ; orbem totum duxere captivum .
12 † Iſta ſunt , quibus nullus per ſe potuit obvia-
re mortalis ; & ideo ad vincenda iſta Deus ve-
nit ipſe : cœli rex ipſe deſcendit : ipſe victor ſin-
gularis advenit , jejunium quadrageſimæ ſtatuens
in procinctu : ut quatuor decade jejunii quadra-
turam mundi totam muro inexpugnabili com-
muniret . † Jejunium , fratres , ſcimus eſſe Dei
arcem ; Chriſti caſtra ; murum ſpiritus ; vexil-
lum fidei ; caſtitatis ſignum ; ſanctitatis tro-
13 phæum . † Hoc Adam * ſervavit in paradiſo , quem
14 inde detraxit gula . † Hoc in arca cuſtodivit Noe ,
* Servaſſet. MS. C. mundum ebrietas cum demerſit . Per hoc Lot
Gen. 3. Sodomiticum reſtinxit incendium ; qui per ebrie-
Gen. 7. tatem inceſti eſt aduſtus incendio. Hoc Moſen
divini fervoris fecit lumine perlucere , quando
comeſſatio , & ebrietas Iſraeliticum populum ſi-
Gen. 19. mulacrorum tenebravit erroribus . Hoc Eliam
pervexit ad cælum ; quando Achab impium ebrie-
Ex. 32. tas ad inferna dejecit . Hoc Joannem in natis mu-
lierum fecit eſſe majorem ; quando temulentia
Herodem principem imperio mulierum reddidit
20 homicidam . † Quadrageſimæ jejunium , fratres ,
4. Reg. 2. vetuſtas Diaboli prodidit , & patefecit inſidias .
Mar. 6. Diabolus nanque qui manducantem contempſerat
Chriſtum , bibentem velut hominem computa-
rat ; ubi jejunantem vidit , ſuſpicatur Deum ,
Dei filium confitetur . *Si filius Dei es* , inquit ,
22 *dic , ut lapides iſti panes fiant* . † Sic dicendo
Diabolus hominem vult monſtrare , non Deum ;
non cibum parare vult , ſed vult amputare jeju-
Matt. 4. nium . *Si filius Dei es , dic , ut lapides iſti pa-*
23 *nes fiant* . † Poſt jejunium panem , non divina
virtus , ſed infirmitas humana diſquirit ; nec ſic
laſſeſcit fame Deus , ut ad providendum ſibi ci-
bum , quod eſt ſuæ poteſtatis addicat . Ex ſe-
quentibus itaque Diabolus aperit , quid conetur .
24 *Si filius Dei es , mitte te deorſum* . † Satis homi-
nem probare vult cui non aſcenſum providit ,
ſed ruinam . Humana conditio ad aſcenſum dif-
ficilis , faciſis invenitur ad lapſum . *Si filius Dei*
es , mitte te deorſum . Erras Diabole , nec tenta-
re noſti ; cadere non poteſt Deus . *Tunc oſtendit ei*
omnia regna mundi , & gloriam eorum , & di-
xit ei : Hæc omnia tibi dabo , ſi procidens adorave-
6 *ris me* . † O auſus Diaboli ! Deo dicit , adora

S. Pet. Chryſ.

me ; ſed ſenſit mox virtutibus Deum , pœnis ju-
dicem , ſupplicem præmiis quem quærebat ; nam
Chriſti nomine , nomine jejunantis cœpit ab
obſeſſis corporibus effugari , & dare tremens il-
li gloriam , cui ſuperbus callide irrogarat inju-
rias . † Jejuniis vicit ut nobis vincendi vi- 27
res , vincendi formam taliter largiretur . *Hoc* , Mat. 17.
ait , *genus non ejicitur , niſi in jejunio , & ora-*
tione . Jejunemus ergo , fratres , ſi volumus imi-
tari Chriſtum , ſi volumus fraudulentas Diaboli
ſuperare verſutias .

SERMO XIII.

De eiſdem.

ECce tempus , quo miles procedit ad campum , 1
recurrit ad Dei jejunia Chriſtianus . Ecce
tempus , quo carnis otia , quo mentis ignavia ,
quo ventris cura , & tota eſt familiaris obſequii
deponenda torpedo . Ecce tempus , quo in armo-
rum cæleſtium meditatione animæ , & corporis
exercendæ ſunt vires . Ecce tempus , quo reſi-
dente Chriſto , aſtantibus Angelis noſtra lucta-
minis exercenda eſt fortitudo . † Nunc eſt tem- 2
pus , quo gula cum jejunio , abſtinentia cum cra-
pula , cum luxuria caſtitas , cum perfidia fides ,
pietas cum impietate , patientia cum furore , cu-
piditas cum liberalitate , miſericordia cum avari-
tia , humilitas cum ſuperbia , ſanctitas cum rea-
tu , Chriſto remunerante , confligit . † Si quis er- 3
go , ſpectante Deo , cœleſti reſonante jam tuba ,
Angelico inſiſtente occurſu , cubiculi irretitus il-
lecebris , enervatus mollitie plumarum , reſolu-
tus in totum jugalibus blandimentis ad exercitium
virtutis venire neglexerit ; perdit luctaminis præ-
mium , virtutis gloriam , certaminis palmam , ju-
ſtitiæ coronam ; deſertoris etiam crimine mulctabi-
tur in futurum . † Hodie , fratres , Chriſtus rex 4
noſter commilitones ſuos de Evangelico allocutus
eſt tribunali , indixit hoſtibus bella , permiſit præmia
pugnaturis , retulit bellorum cauſas , inimicorum
dolos perdidit , & conatus : ubi , & quomodo con-
fligendum ſit nobis triumphali conſtitutione ſigna-
vit . † Et quamvis ſolus poſſit obtinere victoriam ; 5
propter nos tamen & noſtram formidinem , a-
deſſe tota juſſit præſidia de ſupernis . Qui ergo
iſta noluit audire , qui ſtatuta regis noſtri talia ,
& tanta ſcire contempſit , judicate , ſi non ipſe
exuit noſtræ militiæ ſacramentis , & cœleſti con-
tubernio reddidit , & fecit extorrem . † At vos 7
fratres , qui ſequi vultis in hoc quadrageſimali jeju-
nio , jejunii dominici formam ; pugnaturos vos ,

11 *Sepulchris obſederunt* . Hoc eſt mundum repleve-
re ſepulchris propter innumera bella hinc ſecuta , & ho-
mines ſine numero interfectos .

12 *Quadraturam mundi* . Orientem ſcilicet , Occiden-
tem , Aquilonem , & Auſtrum : vel Aſiam , Africam ,
Europam , & Americam , quæ forte tunc erat nota .

20 *Vetuſtas Diaboli inſidias* . Hæ ſunt dolis ſuadere ,
ut amputemus jejunium ; ſic in mundi exordio , & in
prima tentatione ſuaſit Evæ noſtræ . Geneſ. 2.

SERMO XIII.

Scholia.

7 INformes concupiſcientiarum formas . Hoc eſt ſerinas concupiſcentias nullam formoſitatem , aut pulchritudinem habentes ; vel quia varia , & informia peccata veluti monſtra quædam pariunt .

7 *Dæmonum totas aeris* . Dæmones per aera diſcurrentes ſunt illi , qui nos oppugnant , non qui habitant in Inferno , ut vulgus aliquando putavit .

7 *Approbati* . Ideſt ex eiſdem tentationibus , quæ poſt Chriſti jejunium ſecutæ ſunt , vos ire triumphatum de Dæmonibus firmiter arguite .

ſicut prædiximus , contra vitiorum turmas , con-
tra acies criminum , contra informes concupiſcen-
tiarum formas , contra Dæmonum totas aerias ,
totas diffuſas & innumeras legiones ; triumphatu-
ros vos ex ipſis , quæ dominicum jejunium ſubſe-
8 quuntur tentationibus , approbate . † Ubi enim
Dominus quadrageſimæ jejunium indefeſſo illo vir-
tutis ſuæ aggreſſus eſt documento ; mox Diabolus
occurrit pugnaturus dolis , quia jejunanti viribus
obſiſtere non valebat . † Quantum enim crapula-
9 tioni deditis dominatur , & ebriis ; orantes timet
tantum ; tantum refugit ille jejunos , dicente Do-
mino : *Non ejicitur , niſi in jejunio , & oratione.*
Sed qua fraude Diabolus tentare auſus ſit , audia-
mus : *Si filius Dei es , dic , ut lapides iſti panes*
10 *fiant* . † Audiſtis , quid de jejuniis ipſe ſentiat , &
judicet inimicus . *Si filius Dei es* . Videtis , quia
jam non hominem , ſed Dei filium credit , quem
11 liberum a ventris conſpexerat ſervitute . † Senſit ,
ſenſit Diabolus jejunium cunctis virtutibus antefer-
ri . Joannem viderat urbium delicias ſqualentis ere-
mi habitatione mutaſſe ; molliciem carnis veſtis a-
ſperitate calcaſſe ; agreſti cibo mundi totam fre-
naſſe luxuriam : & quod ſolum Deitatis inſigne
eſt , hominibus dimiſiſſe peccata : Et tamen non
ei dixit : Si filius Dei es . At ubi dominum vidit
12 jugiter jejunantem , proclamat : † *Si filius Dei es.*
Errat Diabolus , qui contra dominum aſtutiæ ſuæ
nequitias , & argumenta jaculatur . *Si filius Dei es ,*
dic , ut lapides iſti panes fiant . † Quid eſt , quod je-
13 junante Chriſto Deitatis ſigna tota in ſola panis
permiſſione perquirit ? & quem Dei filium conti-
nua jejunii ſignificatione præſentit , eſſe Dei filium de
proviſione panis , de cura ventris deſiderat appro-
bare ? *Si filius Dei es , dic , ut lapides iſti panes*
fiant . Quare non dixit , ſi filius Dei es , dic , ut
homines , aut Angeli , aut aliquid aliud fiant ; ſed
dic , ut lapides iſti panes fiant ? Signum panis pe-
tit , qui ſignum jejunii pertimeſcit . Signum pania
petit , ut jejunii tremendum ſibi refugiat ſignum .
Panem malus ingerit conſolator , ut virtutem mu-
14 tet , ut propoſitum violet jejunantis . † Sed videa-
mus , quid reſponderit de pane panis , qui de cœ-
Deut. 8. lo deſcendit . *Non in ſolo pane vivit homo , ſed in*
omni verbo , quod procedit de ore Dei . Quam vere
15 vivit in verbo Dei Dei verbum ! † Quam vere
Matt. 3. panis non indiget pane ! Quam divine lapides con-
vertit in homines , qui de lapidibus Abrahæ filios
ad indicium ſuæ majeſtatis exſuſcitat ! † Et quia 16
impudens inimicus neſcit ſemel vinci , ad multipli-
cem vincentis triumphum , *Statuit dominum ſuper*
pinnaculum templi , & ait : Si filius Dei es , mitte
te deorſum . † O ſignum ! mitte te deorſum ? con- 17
venientius dixerit , ſi filius Dei es , aſcende ad cœ-
lum ; cum ſit hominis utique ad ima cadere ; Dei
ſit ad ſuperna conſcendere . *Si filius Dei es , mitte*
te deorſum . † Sic ſuis ſuadet , ſic ſuis provi- 18
det ſemper , ſic ſuos elevat ; ut de alto præcipi-
tet validius in ruinam . *Si filius Dei es , mitte te*
deorſum . Conſiliis ſuis ſe Diabolus prodit . *Mitte*
te deorſum . † Lapſus quærit , præcipitia imperat , 20
& tali conſilio per Africam martyres facit , ſine
clamore dicendo : ſi vis martyr eſſe , mitte te de-
orſum : ut eos impellat de alto ad mortem , non
de humili tollat , & elevet ad coronam . Et ſicut
ſe Diabolus conſiliis ſuis prodit ; ita reſponſione
ſua dominus ſe revelat , dum ait : *Non tentabis do-* Deut. 6.
minum Deum tuum . † Se utique Deum intelligi 21
voluit hæc dicendo , qui non de pinna templi
imam ſe dedit ad terram ; ſed e cœlis ſe ad infe-
ros uſque jactavit ; ut non cadentium forma , ſed
eſſet reſurrectio mortuorum . † Advertite , fratres , 22
ſi poſſit ſævus inimicus quamvis ſæpe victus homi-
ni cedere , qui audit , & ſentit dominum Deum ,
& tamen adhuc tentare non deſinit . *Poſuit eum*
ſuper montem excelſum , & oſtendit ei omnia regna
mundi , & gloriam eorum , & ait illi : hæc omnia
tibi dabo , ſi procidens adoraveris me . † Hæc di- 23
cit , non qui poſſit dare , ſed fallere : nec promiſ-
ſa conferre , ſed ipſa auferre , promiſſionibus ,
quæ habentur . *Hæc omnia tibi dabo* . † Offert , quæ 24
Dei ſunt , Deo , authori , quæ authoris ſunt , re-
promittit ; ſuadet , ut adoret ab omnibus adoran-
dus : & cæcatus auſibus ſuis ante judicium judici
quemadmodum ſimplices deciperet , confitetur :
cui dominus non tam teſtimonio legis ; quam di-
vinitatis ſuæ reſpondit imperio . † *Dominum Deum* 25
tuum adorabis . Tu dominum Deum tuum illum , Deut. 6.
cui genu flectunt omnia , non ſolum cœleſtia , & Phil. 2.
terreſtria , ſed etiam inferna . Adorabis ergo tu in
inferno ſtridens , & ejulans eum quem ad te adoran-
dum modo temerarius deſertor invitas . Itaque Dia-
bolus toties , & taliter repercuſſus a domino circa nos
ſervos ejus modo toto furore diſcurrit : & ſic ut Chri-
ſtus milites ſuos ; ita ille ſuos alloquitur , & armat
miniſtros . † Dicit ergo Diabolus , tempus nos modo 27
gravi-

---

11 *Totam frenaſſe luxuriam* . Joannes in ſe ipſo luxuriam , hoc eſt ſuperfluitatem cohibuit , quam Diabolus , Mundus , & Caro ſuis exhibent ſectatoribus.

11 *Et quod ſolum Deitatis inſigne eſt , hominibus dimiſiſſe peccata* . Quia dabat baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum : non quod baptiſmus Jo. per ſe daret remiſſionem peccatorum , ſed quia ad illam comparandam homines excitabat per pœnitentiam. Vide infra ſerm, 137. num. 5. hicque Auct. utitur figura amplificationis.

13 *Continua jejunii ſignificatione*. Hoc eſt quanquam aſſidua jejunii demonſtratione Dæmon argumentatur Jeſum eſſe filium Dei : quid eſt , quod firmius has cupit argumentationes ſtabilire , ſi Jeſus ipſe ſibimet eſurienti provideat panem ?

13 *Ut virtutem mutet* . Ut virtutem jejunii mutet in virtutem miraculorum . Valde cavendus eſt Dæmon cum alteram virtutum noſtrarum in alteram mutare contendit ; quia nos male , ideſt ad malum finem conſolatur : Agit enim doloſa iniquitas , ut in virtutibus inſtabiles ſimus , ſic ne in una quidem cœpta conſiſtamus , quo nos facilius ab omnibus deiiciat .

13 *Panem ingerit* . Sufficit Dæmoni panem famelico oſtendiſſe , licet manducare non ſuggerat , quia ſcit hominem oblata occaſione propriis concupiſcentiis ire ſatisfactum .

15 *Vivit in verbo Dei , Dei verbum* . Verbum Dei eſt lex ipſis Dei , quæ vere vivit in eodem Dei Verbo , hoc eſt in Chriſto per quem notum habemus verbum ejus . Et ſacroſanctam ipſius legem , & per ipſum jugiter vivet .

15 *Lapides convertit in homines* . S. Aug. tom. 8. in Pſal. 46. explicat dicens : *qui erant lapides , niſi Gentes , quæ lapides adorabant ? Adorando lapides dicti erant lapides , quia Pſ. prædixerat : ſimiles illis fiant , qui faciunt ea ; tamen de ipſis lapidibus reddidit filios Abrahæ : Modo omnes , qui lapides adorabamus , converſi ad Dominum filii Abrahæ facti ſumus , non deducendo ab illo carnem , ſed imitando fidem* .

20 *Per Africam martyres* . De hac re Aug. Hæreſi 69. & lib. 1. de Civitate Dei 2 cap. 17. uſque ad 28, & lib. 2. contra Epiſtolam Gaudentii .

24 *Simplices deciperet* . Populum Gentilem , a quo adorari quærebat in lapide &c.

24 *Ante judicium* . Factum a Chriſto in Cruce contra Dæmonem .

25 *Temerarius deſertor* . Qui elatus ſuperbia proditoris inſtar Chriſtum Dominum deſeruiſti , & cum adhuc eſſes in Cœlo , ab eo perfide diſceſſiſti .

graviter jejunil obſervatione debellat; per gulam, per
crapulam, per ebrietates, per luxuriam homines
attentare non poſſumus; armate lites; ſeminate di-
ſcordias; excitate odia; concitate iras; inſpirate
mendacia; extorquete perjuria; ſuggerite blaſphe-
mias; vaniloquia diffundite; iofundite dolos; con-
flate avaritiam; lucra turpia providete: ut quod ven-
ter modo ad luxuriam non dependit, vel ſacculus
claudat, & reponat ad pœnam. Cavete ante om-
nia, ne miſericordia, ne eleemoſyna, ne huma-
nitas præteritos labores noſtros deleat; præſentes
28 auferat; tollat futuros. † Sed nos, fratres, & no-
ſtri regis agnoſcentes monita, & quæ Diabolus
ſuis mandaverit audientes, jejunia noſtra ſine lite,
ſine clamore, ſine ira, ſine dolo, ſine ſimulatio-
ne, cum tota miſericordia, charitate, pietate,
peragamus, ut Dominus Chriſtus, qui ſpretis pe-
corum cruentis victimis, ſpiritus contriti, & con-
tribulati cordis ſacrificium requiſivit, cum ſilentio
pacis jejunii noſtri hoſtias placatus, & propitiatus
aſſumat.

SERMO XIV.

De Fructibus eleemoſynæ in Pſalmum 40.

1 PRæliorum peritis militaris tuba perſonat diſci-
plinam, imperitia tantum terrificum dat cla-
morem: tuba, ut magiſtra bellorum, dat ſuis vi-
res, hoſtibus dat pavorem. Qui ſine tuba dimi-
cat, miles non eſt: fertur furore, non prælio;
virtute non agit, ſed periculo; quærit perire,
2 non vincere. † Hoc diximus, ut Chriſti miles
intelligat, cœleſtis quare proviſa ſit cantilena. Con-
ſtituti in campo ſæculi pugnam cum Diabolo, cum
vitiis ſuſtinemus. Quoties ergo nobis intonat pro-
pheticus clangor, toties nos in pace cautos, & in acie
fortes, & in prælio reddit invictos. Namque hodie
beatus Pſalmiſta ad intelligentiam nos ſupernam
3 convocat per clamorem. † *Beatus, qui intelligit
ſuper egenum, & pauperem.* Et quæ eſt intelligen
tia, ubi eſt profeſſa paupertas? Vis eſt intelligen-
tiæ, ſi ſcrutetur viſcera; ſi deprehendat occulta;
ſi tecta nudet. Verum ſubjecta oculis, expoſita in
publico, ingeſta rebus, non eſt intelligere; ſed
videre. Nuditate algidus, tabidus fame, ſiti ari-
dus, laſſitudine tremens, defectu luridus, quod
egenus ſit, intelligere * quis labor? Et ſi labor (* Quis laborat *MS Vallis.*)
intelligentiæ nullus eſt, unde eſt intelligentiæ fru-
ctus? † Oremus, fratres, ut ipſe nobis intellige-
4 re intelligenda concedat, qui ſe intelligi in paupe-
re ſic demonſtrat: quod ipſe qui cœlum tegit ſit
nudus in paupere, quod in eſuriente eſuriat ſatu-
ritas rerum, quod ſitiat in ſitiente fons fontium,
S. Pet. Chryſ.
intelligere quomodo non magnum eſt? quomodo
non beatum intelligere, quod ei ſit ampla pauper-
tas, cui anguſtum eſt cœlum? qui ditat mundum,
quod egeat in egente? quod fruſtum panis, aquæ
calicem dator omnium quærat? quod ſe Deus amore
pauperis ſic deponat, ut non adſit pauperi, ſed ipſe ſit
pauper? hoc cui videre dederit Deus, ipſe videt. † Sed
quo modo aut in ſe transfuderit pauperem, aut ſe in 5
pauperem fuderit, dicat ipſe jam nobis: *Eſurivi,* Matt. 25.
inquit, *& dediſtis mihi manducare.* Non dixit e-
ſurivit pauper, & dediſtis illi manducare; ſed e-
ſurivi ego, & dediſtis manducare mihi. Sibi da-
tum * clamat, quod pauper accepit; ſe manduca- (* æſtimat. *MS. C.*)
re dicit, quod comedit pauper; quod bibit pau-
per, ſibi teſtatur infuſum. † O quid agit amor 6
pauperis! gloriatur in cœlo Deus, unde pauper
erubeſcit in terra; & hoc reputat in honorem
ſibi, quod pauperi computatur injuria. Dixiſ-
ſe ſuffecerat, dediſtis mihi manducare, dediſtis
mihi potum; ſed præmittit, eſurivi, ſitivi:
quia parvus fuiſſet amor pauperis, quod paupe-
rem ſuſcepiſſet, niſi & paſſiones pauperis ſuſce-
piſſet: & certe verus amor non niſi paſſionibus
probatur. † Verus amor eſt, feciſſe ſuas * angu- (* Anguſtantes *MS. Val.*)
ſtiati anguſtias: nimis eſt, quod ſapit Deo pau-
peris cibus: qui totius creaturæ bona non eſu- 7
rit, ſaginatum ſe in eſca pauperis prophetizat in re-
gno cœli, coram omnibus Angelis, in conventu
reſurgentium. † Quod Abel paſſus ſit, quod ſer- 8
vavit mundum Noe, quod Abraham fidem ſuſce- Gen. 4.
pit, quod Moyſes legem tulit, quod Petrus cru- Gen. 6.
cem reſupinus aſcendit, Deus tacet; & hoc cla- Gen. 15.
mat ſolum, quod comedit pauper. In cœlo pri- Exod. 20.
ma eſt eſurientis annona; prima ſtipendia pauperis
tractantur in cœlo; erogatio pauperis prima divi-
nis ſcribitur in diurnis. Beatus, cujus nomen to-
ties Deo legitur, quoties ratio pauperis recitatur
in cœlo. Sed iſtius beatitudinis audiamus & fru-
ctum. *In die mala liberabit eum Dominus.* Qui ſe 9
novit per mala ſæculi vitam ducere, eleemoſynæ
ſemper ſecum auxilium ducat; ad præſidium ſibi
turmas pauperum vocet; in paſtu pauperum lar-
gus prorogator exuberet; pauperum frequen-
tet donum, non trepidet erogando: deficere ne-
ſcit, cui porrigit manum parcus acceptor; ex-
hauriri theſaurus is non poteſt, de quo ſufficit
nummus. † *In die mala liberabit eum Dominus.* In 10
die mala illi Deus liberator aſſiſtet, qui a malis
pauperem liberavit. In anguſtiis illum Deus cla-
mantem audiet, qui pauperem, cum clamaret,
audivit; Non videbit diem malum qui dies bonos
habere pauperem fecit. Videbit diem malum, qui
diem judicii ſine advocatione paupertatis intrave-
rit. † Sine cauſa accuſant peccata, quem pauper 11
excuſat. Excuſari non poteſt, quem fames pau-
peris accuſarit. *Dominus,* ait, *conſervet eum, &*

SERMO XIV.

Scholia.

3 P*Rofeſſa paupertas.* Hoc eſt aperta, & manife-
ſta.
4 *Ampla paupertas.* Ut, quem Cœli capere non poſ-
ſunt, paupertas complectatur, quaſi amplum in ea ha-
bitaculum Deus ipſe invenerit.
6 *Pauper erubeſcit.* Naturaliter verecundum eſt elee-
moſynam petere; Unde Seneca apud Maſtrillum de Paſ-
ſione Domini part. 1. diſcurſ. 17. ait: *Oneroſum ver-
bum eſt, & non niſi demiſſo vultu dicendum, Rogo.*
Verum Deus amore pauperis ejuſmodi erubeſcentiam
parvifacere creditur, dum aperto ore ſibi datum cla-
mat, quod ejus amore pauperi datum eſt.
7 *Prophetizat.* Ideſt more prophetarum hodie prædi-
cit, quę futura ſunt in regno Cœli, ubi dicet, ſe in eſca
pauperi data ſaginatum eſſe, ut dicitur Matth. 25.
8 *In Cœlo prima eſt eſurientis annona.* Hoc eſt pri-
ma cauſa, quæ diſcutitur in Cœlo, eſt cibus pauperi
donatus, & ſtipendia eidem erogata: hoc enim in ca-
pite divinorum Codicum notatur, ut primo ſe legenti
pateat: quare felix atque iterum felix ille, cujus nomen
toties legitur eiſdem in libris, quoties pauperem eſu-
rientem cibaſſe deprehenditur: locutio metaphorica.
9 *Parvus acceptor.* Ideſt pauper, qui parvo conten-
tus eſt, mica nempe, gutta, & nummo; quare nec ſibi
ſubſtantia deficiet, nec theſaurus evacuabitur talia lar-
giendo.

12 *vivificet eum*. † Non dixit, conſervat, & vivifi-
cat: ſed dixit, conſervet, & vivificet. Dixit,
non ut denunciantis vox ſit iſta, ſed rogantis. Qui
audivit rogantem egenum, ecce audit orbe toto
pro ſe eccleſiam ſic rogantem: *Dominus conſervet*
13 *eum, & vivificet eum.* † Conſervet, * ne rapiatur ad
pœnam: vivificet, ut reſurgat a mortuis, & re-
cipiat vitam. *Et non tradat eum in manu inimicis ejus.*
Cujus inimici? nempe Diaboli: ipſe eſt inimici-
ſiarum princeps: deſpicit inimicos, qui ipſum ini-
micitiarum calcarit auctorem. *Dominus autem ad-
juvet eum ſuper lectum doloris ejus.* Exequitur pro-
14 pheta omnes ærumnas fragilitatis humanæ. † *Do-
minus autem adjuvet eum ſuper lectum doloris ejus.*
Quis eſt lectus doloris noſtri, niſi corpus noſtrum?
in quo anima jacet, & jacet dolens: & dolet, quæ
cœlum repetere cupiens premitur corporis terra.
† *Univerſum ſtratum ejus verſaſti in infirmitate e-*
15 *jus*. Juſtum non verſar in ſtratum nec injuſtum:
ſed ſtratum Dominus verſat infirmo. Caro ergo,
eſt quæ verſatur, & verſat. Ipſa eſt caro, quæ in
adverſis volvitur, in proſperis verſat. Dominus
vero verſat ſtratum noſtrum, quando nobis adver-
ſa vertit in proſpera: & quia in lecto doloris,
hoc eſt in lecto corporis animus volvebatur ægro-
tus, ipſe, qui volvebatur, proclamat: *Ego dixi,
Domine, miſerere mei, ſana animam meam: quia
peccavi tibi*. Quia per conſenſum carnis ſentit ani-
mi ſe contraxiſſe languorem, ut anima ſanetur im-
plorat: & miſericordiam petit fidens, quia in pau-
perem miſericordiam fecit. Beatus qui fœnerando
pauperi ipſum ſibi judicem præſtitit debitorem.

* Ne rapiat pœnam idem.

SERMO XV.

De Centurione.

1 Matt. 8. AUdituri eſtis hodie, fratres, quemadmodum
cohortis Romanæ Centurio Dux factus eſt
militiæ Chriſtianæ, & merito; quia ante cœpit
docere, quam credere. *Venit*, inquit, *Jeſus Ca-
pharnaum; & acceſſit ad eum Centurio rogans, &
dicens: Domine, puer meus jacet in domo paraly-
ticus; & male torquetur. Et ait illi Jeſus. Ego
veniam, & curabo eum: & reſpondens Centurio,
ait: Domine, non ſum dignus, ut intres ſub tectum
meum; ſed tantum dic verbo, & ſanabitur puer
meus: nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitu-
tus habens ſub me milites: & dico huic, vade, &
vadit: & alii veni, & venit: & ſervo meo, fac
hoc, & facit*. Videtis Centurionem antequam di-
ſcipulatus ſubiret officium, locum magiſterii ſuiſſe
ſortitum. Præbet enim petendi formam; dat nor-
mam credendi; fidei pandit cauſas; virtutum
commendat exempla: qui nondum Chriſtianæ
2 ſcholæ ingreſſus eſt diſciplinam. † *Acceſſit ad eum
Centurio rogans eum*. Hoc eſt ſapere, non roga-
re. *Puer meus jacet in domo*. Cauſas pueri quaſi ma-
giſter agit: vere Centurio, qui ſtipendia terrena
centenarium cœli mutavit in fructum: & ſervi-
tutem militiæ ſæcularis in divinam ſuſtulit dignita-
3 tem. † *Domine, puer meus jacet in domo*. Qui vo-
cat Dominum, fatetur ſuam fideliter ſervitutem.
Et quomodo hic Centurio, qui ſic agnoſcit Do-
minum, puerum ſuum auſus eſt profiteri, quaſi
neſciens ſervi peculium ad Dominum pertinere?
Aut ignorat communia, qui docet tam ſecreta,
tam profunda? *Puer meus*. Meum dico, quia ja-
cet: ſi tuus eſſet, Domine, non jaceret. Probat
hoc propheta, cum dicit: *Ecce nunc benedicite Do-
minum omnes ſervi Domini: qui ſtatis in domo Do-* Pſ. 133.
mini. Qui ſtatis, non jacetis, ait ſtant ſervi tui:
hominum ſervi jacent. Puer meus, qui jacet, ut
tuus ſit, ſurgat: meus, quia paralyticus: ut tuus
ſit, jam ſanetur. Meus, quia male torquetur: ut
tuus ſit, jam non ſit in pœna. † Domine, tuos 4
ſervos non decet malis ſubjacere: injuria eſt tua
tuorum pœna ſervorum: tuos ſervos poſſidere non
debet vis malorum: ſervi tui & ſi patiuntur ma-
la, non patiuntur ad pœnam; ſed ſubeunt ad co-
ronas. Adverſa illis non ſunt neceſſitatum cauſæ,
ſed ſunt cauſa victoriæ. Servi hominum ſunt, qui
mala patiuntur inviti: quia illis in deſperatione ſui
Domini nequeunt ſubvenire. † Tu autem, Do- 5
mine, cui virtutes ſerviunt, curationes parent,
obtemperant ſanitates, quomodo computabis ſer-
vum tuum, quem ſervum tantorum conſpicis eſſe
morborum? † Nota eſt circa malos bonitas tua: 6
pietatem tuam etiam impii confitentur: clamant
exteri miſericordiam tuam. Hunc tuum dicerem,
quem jacentem tua benignitas non requirit? *Jacet
in domo: et male torquetur*. † Hinc eſt, quod aſ- 7
ferre eum, & offerre tibi pœnæ non ſinit magni-
tudo: ne familiaris infirmitas publice oſtenſa & do-
lori ſit, & pudori. Movit Centurio judicem ta-
lia & tanta dum perorat; & ſic movit, ut ad
ſervum ſuum cœli Dominum ipſum ire velle per-
ficeret. *Ego*, inquit CHRISTUS, *veniam, et
curabo illum*. † Fratres, non Centurio ad pieta- 8
tem pietatis traxit auctorem; neque ad hoc ille
ire compulit CHRISTUM, ad quod venerat
CHRISTUS: ſed Centurio magis ſic ſentire, ſa-
pere ſic docetur: quare ad ſervum in ſervo vene-
rit CHRISTUS: quare ad hominem in homine
venerit Deus: utique ut levaret jacentes; eliſos
erigeret; ſolveret compeditos; & eos, quos jam
nemo nec afferre, nec offerre poterat, ipſe ope-
ris ſui vector clementiſſimus bajularet. Sed jam
quid reſponderit Centurio audiamus: † *Domine*, 9
inquit, *non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum*.
Dedit debitum de humilitate reſponſum: & ipſum
eſſe Dominum ſingulari pavore ſignavit, deducere
dum veretur ad animæ ſuæ domum; ad ſecretum
cordis ſui; ad tectum ſuæ conſcientiæ; ad pene-
trale mentis, in quo familia cogitationum incon-
dita, & confuſa verſatur: nec patitur aulam pe-
ctoris humani ſine vitiorum ſtrepitu in ſinceritа-
tis ſilentio permanere. Magiſtro ergo timore re-
ſpondit: *Domine non ſum dignus, ut intres ſub te-
ctum meum*. † Hinc eſt, quod Petrus, ubi CHRI- 10
STUM rerum cognovit auctorem, exclamavit di-
cens: *Exi a me Domine, quia peccator ſum*. Sic Luc. 5.
eum Petrus exire a ſe rogat, quomodo Centurio
eum ad ſe ſupplicat non venire: agit enim uter-
que, ne indignitas hoſpitii in hoſpitis manet in-
juriam. *Non ſum dignus, ut ſub tectum meum in-
tres*. † Hoc bene dictum eſſet, antequam Deus 11
hoſpitium noſtræ carnis intraret: at nunc quid ſic
Centurio tectum ſuum Chriſtum vetat intrare,
quem totum videt intra tectum ſui corporis jam
manere? † Fratres, Centurio jam videbat in Chri- 12
ſto corporis ſui formam; ſed paſſiones in illo ſui
corporis non videbat. Natus eſt in carne Chri-
ſtus; ſed natus eſt de Spiritu ſancto: accepit ho-
ſpitium carnis; ſed in aula virginis: ut & veritas
eſſet corporis humani, & de pollutione humani
corporis nil haberet. † Bene ergo Centurio tectum 13
ſuum indignum judicat Chriſto: quia ſub ſingula-
ri tecto manebat noſtri corporis Chriſtus, juxta
illud Prophetæ: *Vigilavi, et factus ſum ſicut paſ-* Pſ. 101.
ſer ſolitarius in tecto. † *Sed dic tantum verbo, et* 14
ſana-

ſanabitur puer meus. Centurio iſte cum ſine lege
eſſet, nihil ſine lege egit: dicit: *Dic tantum ver-*
Pſ. 148. *bo*. Quia dictum erat; *Dixit, et facta ſunt*. Et
ſi omnia perfecta ſunt dictu, quomodo dictu ſolo
unius infirmitas non curatur? *Dic tantum verbo*.
15 † Et ſine verbo quid dicitur? Sed iſte poſtulat ver-
bum non de loquendi uſu; ſed de virtute facien-
Pſ. 106. di: verbum, de quo dictum eſt: *Miſit verbum*
16 *ſuum, et ſanavit eos. Dic verbo tantum*. † Quia
iſte eredidit in verbo omnes manere virtutes. Ver-
bum tuum Domine ſanitas eſt; verbum tuum vita
eſt; verbum tuum, ubi acceſſerit, inde confeſtim
fugit dolor; infirmitas mox recedit: verbum in quo
Luc. 5. Petrus cum laxaret retia, piſcium multitudinem
cepit: ſine quo & ignorantiæ noctem pertulit: &
nullum fructum pervigil piſcator invenit, *Domine*,
inquit, *laborantes per totam noctem nihil cepimus;*
ſed in verbo tuo laxabo retia. Et quaſi non ſuffi-
ceret, quod de verbo egerat, verbo præſtari poſ-
ſe, quod poſtulat, rebus aſtruit, commendat exem
17 plo. † *Nam et ego homo ſum ſub poteſtate poſitus,*
habens ſub me milites: et dico huic vade, et va-
dit; et alii veni, et venit; et ſervo meo fac hoc,
et facit. Nam & ego homo ſum: hoc eſt dicere,
tu Deus. *Sub poteſtate poſitus*. Hoc eſt, tu ipſa
poteſtatum poteſtas. *Habens ſub me milites*. Hoc
eſt, tu virtutes. *Et dico huic vade, et vadit*.
Hoc eſt, dic infirmitati, vade, & vadit. *Alii ve-*
ni, et venit. Hoc eſt, dic ſanitati veni, & ve-
18 nit. *Et ſervo meo fac hoc, et facit*. † Ille puer
meus erit tuus ſervus, cum receperit ſanitatem.
Jo. 5. Audiat: quid audiat? *Sanus factus es, jam noli*
peccare: faciat juſtitiam, ut liberetur a paralyſi
omnium peccatorum, & poſſit pſallere cum Pro-
Pſ. 114. pheta: *Convertere anima mea in requiem tuam,*
quia Dominus benefecit tibi: quia eripuit animam
meam de morte, oculos meos a lacrymis, pedes meos
19 *a lapſu. Placebo Domino in regione vivorum*. † Fra-
tres imitetur Centurionem, qui ad centeſimum
fructum deſiderat pervenire. Ne ergo leviter Cen-
turionis hujus prudentiam tranſeamus, hodie de
ipſo dicta ſufficiant: quia myſterium permagnum
* Gentilis MS. eſt, quo * Judæus geritur in figuram. *Vacat Schol.*

SERMO XVI.

De duobus Demoniacis.

1 CHriſtus quod transfretat maria, quod loca
circuit, non eſt res humani deſiderii; ſed
cauſa eſt ſalutis humanæ. Ambulat Chriſtus, non
ut videret loca: ſed ut homines qui variis caſibus
2 perierant, inveniret. † Qui loca fecerat, quid
novi videret in locis? Aut illi quid aberat, qui
ubique erat? ut homo videbatur in locis; ſed ubi-
que videbat ut Deus: videbat utique, & deſperatos
videbat, quibus ibat divina remedia largiturus:
ibat ad eorum curam, quibus humana jam defece-
3 rat cura; ſicut hodierna probatum eſt lectione. †
Cum veniſſet, inquit, *Jeſus transfretum in re-* Math. 8.
gionem Geraſenorum, occurrerunt ei duo habentes
Dæmonia, de monumentis exeuntes ſævi nimis, ita
ut nemo poſſet tranſire per viam illam. Lucet ſciſſe,
& vidiſſe Dominum quid mali, quid periculi illis
haberetur in locis: & ideo illuc iſſe, ut ſic deſpera-
tis ſic afflictis, ſic miſeris ſubveniret. *Occurrunt ei*
duo Dæmonia habentes, de monumentis exeuntes. †
In monumentis ſedem fecerant mortis auctores. At-
tendite, quæ ſævitia, quis furor, quæ rabies Dæ- 4
monum erga humanum genus: quamvis breve tem-
pus hominum ferre non poſſunt: contenti non ſunt
mori homines; ſed vivos homines geſtiunt ſepelire.
† Se ſepulchris mandant; ut homines * redigant in 5
ſepulchra: paſcuntur cadaveribus; putredine ſagi- * reducant MS. C.
nantur; deliciantur fœtore, quibus tota voluptas
eſt homines interire. † Sed ſentiamus, quid ma- 6
chinentur fraudibus, quid moliantur malis, quo-
rum crudelitas modum non habet in aperto. Quid
faciunt iſti, quando divitias oſtentant, niſi ut ava-
ritiam ſerant, ut inſerant ſuperbiam, pompam pro-
ponunt? Singularitatem venditant, ut quod eſt
communionis excludant: ut iram nutriant, cauſas
colorant: ut pietatem violent affectibus dant quere-
las: philoſophiam fingunt, ut faciant nihil ſcire
homines plus querendo. Deos multos figurant, ut
Deus, qui unus & verus eſt, neſciatur. † *Occur-* 7
runt ei duo Dæmonia habentes. Quando ad duos ho-
mines Dæmonia multa, ad unum legionem totam
ſignificat conveniſſe, hoc ideo facit, ut doceat ca-
vendos eſſe Dæmones, non timendos: ſimulque
monſtrat, quam ſit potentia CHRISTI ſingularis:
quod nomine ſolo CHRISTI fugatur omnis Dæ-
monum multitudo. † *Occurrunt ei duo dæmonia ha-* 9
bentes. Exhibiti, non volentes, venerunt impe-
rantis juſſu, non ſuo auſu: attracti ſunt inviti: non
ſua ſponte currentes: denique ad præſentiam CHRI-
STI homines exeunt de monumentis; & verſa vice
captivos ferunt, a quibus fuerant captivati: ſiſtunt
pœnis, quorum cruciatibus torquebantur: aptant
ad ſententiam, a quibus addicti fuerant jam ſepul-
chris. † *Occurrunt ei duo Dæmonia habentes ſævi* 10
nimis, ita ut nemo poſſet tranſire per viam illam.
Videtis, quia Dæmones venientibus ad Chriſtum
præcluſerant viam, tranſitum denegarant. Eſt
enim Dæmonum iſta cura, ne ad Deum homines
poſſint reditum invenire. Non enim aliter poſſunt
homines poſſidere, niſi eos ab auctoris ſui ſocietate
ſubducant. *Ita ut nemo poſſet tranſire per viam il-*
lam. † Hinc eſt, quod CHRISTUS factus eſt via. 11
Ita ut nemo poſſet tranſire per viam illam. Il-
lam, non iſtam. *Ego ſum*, inquit, *via*. Ut ad Jo. 14.
viam per viam, ad Deum per Deum venientibus
obſiſtere vis Dæmonum non valeret. Ad Deum ni-
ſi per Deum non poteſt perveniri. Sed jam quid Dæ-
mones clamaverint audiamus. *Quid nobis, & tibi*
fili Dei? † Hoc eſt dicere: Vitæ auctor quid tibi 12
cum mortuis? Habitator cæli quid tibi cum ſepul-
chris? Odor paradiſi quid tibi cum fœtore? Quos de
cælo dejeciſti, quos de paradiſo excluſiſti; quibus
nunc

SERMO XVI.

Scholia & Notationes.

6 UT *iram nutriant, cauſas colorant*. Nempe cau-
ſas iratum, ut quod ſimpliciter dictum eſt ab
homine, ex injuria prolatum videatur.

6 *Affectibus dant querelas*. Hoc eſt inditas homi-
num animis affectiones, motus, ſeu paſſiones Dæmo-
nes criminantur, ut lædant, minuantque pietatem.
Pietas eſt Dei cultus, & Deus charitate colitur. Aug.
tom. 2. epiſt. 29. ad Hieronym. prope medium. Ve-
rum Dæmones ſtudent perſuadere hominibus, ſi minus
pietate utantur, id non ſibi adſcribendum fore, ſed
importunis hominum perturbationibus hanc digne co-
lere nequaquam permittentibus.

6 *Philoſophiam fingunt*. Lege D. Jo. Chryſoſt. tom.
4. hom. 3. in epiſtola ad Rom. cap. 1. littera D. &
tom. 3. hom. 1. in cap. 1. Jo. litt. E. repete notata
ſupra ſerm 5. num. 10.

11 *Chriſtus eſt via*. De hoc conſule Maldon. in Jo.
14. num. 6.

12 *Dignus injuria*. Qui cum fœtoribus, & ſepulchris
miſcearis.

nunc tollis urbes, regiones habitabiles negas, per-
mitte inhabitare nos vel ſepulchra: & ſi nos perſe-
cutione tanta digni ſumus; tu tamen non es dignus
13 injuria. † *Quid nobis, & tibi*. Quid? quod judi-
ci, & reo: quod vindici, & pœnali: quod Re-
gi, & deſertori. *Quid nobis, & tibi fili Dei?* Hoc
dicunt poſſeſſori fures: hoc Domino prædones: te-
nent ſpolia: prædam geſtant: & quid ſibi cum eo
ſit, qui ſua repoſcit, interrogant. *Quid nobis, &*
14 *tibi fili Dei?* † Quid? ut reddatis homines: mun-
dum reſtituatis auctori: & veniente creatore ſciatis
vobis in creaturis amplius nil licere. *Quid nobis &*
tibi fili Dei? Veniſti ante tempus torquere nos? Quid
nobis & tibi? Et vobis cum hominibus quid? Quid
15 nobis & tibi fili Dei? † Agnoſcunt, agnoſcunt
Deum; judicem confitentur; clamant judicium ſe
debere, & de tempore præſcribunt. *Quid nobis,*
& tibi fili Dei? Veniſti ante tempus torquere nos?
Auctori temporum tempus opponunt. *Veniſti ante*
tempus torquere nos? De tempore ſic queruntur,
quaſi ipſi cum tempore fecerint, ut vivos conderent
in ſepulchris. *Veniſti ante tempus torquere nos?*
Tempus abſcindit; prævenit mortem; ſepelit vi-
vos crudelitas immatura; & de tempore queritur:
quaſi ante tempus habere debuerit, injuſte quod
deſiderat; & non ut exorta eſt ejus malitia mox pu-
niri: de tempore cauſatur nequitia ſæculi indurata.
16 † Malis patientia brevis eſt, bonis tarda ultio: quod
læſis longum eſt, anguſtum eſt ad lædentes. *Erat*,
inquit, *non longe ab eis grex porcorum multorum pa-*
ſcens: Dæmones autem rogabant eum dicentes: Si
ejicis nos, mitte nos in gregem porcorum. Digna pe-
17 tit indigna ſervitus. † *Mitte nos in gregem porcorum*.
De monumentis mitti ſe precatur in porcos nequi-
tia, quia fœtores amittere neſcit, ſed mutare.
18 *Mitte nos in gregem porcorum*. † Cœnum petunt
ruentes cælo; poſt æthereas habitationes ambiunt
volutabra porcorum. *Mitte nos in gregem porcorum*.
19 † Grex in gregem mittitur: ut prodatur Dæmonum
multitudo: ut appareat hoc duos portaſſe homines,
quod numeroſitas non valuit ſufferre porcorum.
At illis: Ite: at illi exeuntes abierunt in porcos: &
ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare, &
mortui ſunt in aquis. † Traditur vile pecus non pro 20
voluntate Dæmonum, ſed ut tali facto innoteſcat,
quomodo in homines ſæviunt, quomodo quærunt
mortes hominum, qui ſic porcos ut perderent quæ-
ſierunt. † Dæmones, omne quod eſt, agitur, mo- 21
vetur, & vivit, ardent perdere, non habere. Ne
quis ergo talis fieri homo præſumat, humano gene-
ri inimicitia vetus, fixa ira, malitia deſtinata eſt.
† Dæmones niſi victi non cedunt, lædere non va- 22
lent niſi juſſi. Traditur ergo vile pecus, ut luceat
Dæmonibus in homines nil licere, quibus in porcos
juſſum eſt ut liceret. Nos ergo aut vitiis noſtris faci-
mus, ut illi accipiant poteſtatem nocendi, aut vir-
tutibus ſubjecta nobis Dæmonum colla Chriſto
triumphante calcamus.

SERMO XVII.

De Dæmoniaco.

VEniſſe Dominum trans fretum in regionem Ge- 1 Marc. 5.
raſenorum, & exeunti ei de navi ſtatim oc-
curriſſe hominem de monumentis habentem ſpiri-
tum immundum, catenis, & compedibus vinctum,
Evangelico hodie ſermone cognovimus. *Qui domi-*
cilium haberet in monumentis. † Auctor mortis 2
mortis incubat manſiones: & humanæ necis avidus,
quos crudelitate ſua occidere non poteſt, vivos ge-
ſtit feraliter funerare: ſævit, furit interitus noſtri
avarus exactor; † Cui pœna eſt, quod homo na- 3
ſcitur; quod tardius moritur, cruciatus: hominis
hanc ipſam breviſſimam vitam amandare horrida ni-
nitur per ſepulchra: confuſus hoſtis, & ad utrun-
que perverſus, ingerit ſepulchris vivos, mortuis
apponit cibos: mera fundit, ut & vivos enecet,
& mortuos inquietet. † Catenis, & compedibus 4
vin-

13 *Poſſeſſori fures*. Sed quomodo rem furto ſublatam quis adhuc poſſidere poteſt? Quia fures non auferunt Domino rei furtivæ poſſeſſionem, cum ipſa poſſeſſio ſolo animo retineatur l. 3. §. in amittenda, l. ſi id §. fin. ff. de acquirend. poſſeſſ. Et affectione ſola l. licet C. de acquirend. & retin. poſſeſſ. Dæmones dum hominem obſident, non quidem poſſeſſores, ſed detentores, & occupatores rei alienæ, & ita fures jure, ac merito appellantur: Homo enim creatura Dei eſt, & ad ipſius imaginem factus, propterea ut fures a poſſeſſione rei furto ſublatæ arcentur per l. 2. & l. 6. C. de furtis.

15 *Agnoſcunt Deum*. An Dæmones agnoverint Chriſtum, dum adhuc mortalis inter homines commorabatur tradit ex Theolog. Maldon. in hoc cap. Matth. 8. num. 29.

15 *De tempore cauſatur*. Hoc eſt in cauſam ſuæ defenſionis tempus adducit.

15 *Crudelitas immatura*. Hoc eſt dira maxime, & acerba; quod enim maturum non eſt, id magis acerbum ſit, oportet. Talis eſt Dæmon, cui placet vivos homines ſepulturæ mandare, quæ tantum confecto vitæ curriculo, mortuiſque hominibus dari conſuevit.

16 *Malis patientia brevis eſt*. Hoc eſt mali breviter patiuntur, quod ſibi diſplicet; ſed cito illatam ulciſcuntur injuriam. Boni vero diutiſſime adverſa ſuſtinent, & tardiſſime receptas ulciſcuntur injurias: ſic Dæmon, qui malus eſt, adeo eſt impatientia elatus, ut ante ſepulchro tradat hominem, quam morti datus ſit a natura. Deus autem, qui eſt ſumma bonitas, tardam ſumit de peccatoribus ultionem.

16 *Quod læſis longum eſt*. Læſi citiſſime vellent lædentem lædere; quocirca tempus ad ſumendam de lædentibus vindictam illis ſemper longum videtur, quanquam re ipſa ſit breve, citoque adveniat, juxta illud, quod dixit Salluſt. de bello Jugurth. *Et animo cupienti nihil ſatis feſtinatur*. Porro tempus vindictæ ſemper lædentibus breve videtur, licet revera longum ſit, tardeque eveniat.

20 *Quomodo quærunt mortes hominum*. Argumentum eſt: ſi Dæmones ſic perdunt porcos, quia tantummodo ad uſum hominis creati ſunt, quid de homine ipſo facerent, ſi illis permitteretur? Propterea ardent omnia perdere, non habere, quia his non egent Dæmones, ſed tantum indiget homo, cui ut obſint, creaturam ad hominis utilitatem factam perdere moliuntur, & avent.

21 *Ne quis ergo*. Hoc eſt ne homo præſumat omnia perdere, ſicuti Dæmon perdere ardet, factus eſt Diabolus inimicus homini, ne homo eidem aſſimilari audeat, ſed potius mores illius, tanquam inimici abhorreat, & ſic nil ad Dæmonis ſuggeſtionem gerat.

SERMO XVII.

Scholia.

2 A*Varus exactor*. Eſt ille, qui jugiter exigit cum fœnore temporis, vel rei.

3 *Confuſus hoſtis*. Inimicus habeo confuſionem, eo quia ordinem naturæ confundit, vivos mandans ſepulchris, & mortuis cibum, potumque præbens. Hanc Gentium ſuperſtitionem arguit ſevere S. Auguſt. ſerm. 15. de ſanctis.

4 *Vinctus alieno crimine*. Litteraliter exponitur de Demoniaco: Sed quomodo Auct. hic num. 6. myſticam ſubintelligit interpretationem, placet dicere, crimen alienum eſſe crimen Diaboli, qui Evæ peccatum ſuaſit in Paradiſo; vel eſſe originale peccatum, quod non

vinctus tenebatur homo: vinctus alieno crimine ;
& habitatoris ſcelere habitaculum innocens torque-
5 batur. † Diaboli culpa hominis redundabat ad pœ-
nam: & prædæ miſeris prædo ſaginabatur incluſus;
nec facientem, ſed patientem execrabilis exponit in-
6 vidia. † Huic morbo cupiens Dominus ſubvenire,
transfretat mare ; hoc eſt ad fluctuantis mundi ter-
minos ſe corporis noſtri navigio tranſmittit: ad li-
tora pervenit ſalutis noſtræ repleta naufragiis ; &
regionem cæcis ignorantiæ tenebris infuſam lucis ſuæ
ſplendore perfundit, callidi hoſtis deprehenſurus
inſidias; ipſumque principem nequitiæ ſpiritualis
cum ſuis legionibus regia poteſtate fugaturus: ut
tandem reddat liberos quos diu tenuit poteſtas inimi-
7 ca captivos. † *Videns*, inquit, *Jeſum a longe cu-
currit, & adoravit eum, & clamans voce magna
dixit: Quid mihi, & tibi Jeſu fili Dei ſummi? Ad-
juro te per Deum, ne me torqueas.* Ad nutum Chri-
ſti converſus eſt ordo pœnarum: ante latrocinante
Diabolo homo vexabatur innocuus: nunc homo
currit, ſed Diabolus incurrit: inclinatur caro, ſed
immundus jacet & proſternitur ſpiritus. *Cucur-
8 rit, & adoravit eum.* † Quid eſt, Diabole, quem
Matth. 4. trina tentatione provocabas ad lapſum, quem pro-
miſſione regni, ut te adoraret, ſubdolus ambiebas,
nunc tremens, & miſerandus prolaberis, & ado-
ras? Ecce qui honores omnes regni promittebat,
& gloriæ, habitare fœtidis corruptione cadaverum
9 reperitur in tumulis. † Sic, ſic iſte decipit cum
promittit: ut ad inferna ſecum pertrahat, cum de
ſupernis ſe conſulentes fallax promiſſor illudit.
Quid mihi, & tibi fili Dei ſummi? † Nam & modo
10 ut adulator, non ut devotus, & obſequens hic ado-
rat, evadere cupiens pœnam, prædam perdere
pertimeſcens. Credit infelix, ut eum, quem ten-
tatione vincere, quem muneribus nequivit inflecte-
re, poſſit adulatione pulſare: ſed ille conſuevit vin-
ctos abſolvere: revocare captivos: nec acquiſitos, ſed
conditos a ſe ſibi reſtituere terminos: hoſtem libera
virtute percellere: nec factione pellaci inimicum
11 ſuorum requirere poſſeſſorem. † *Et clamans voce
magna dixit: Quid mihi, & tibi JESU fili Dei ſum-
mi? adjuro te per Deum, ne me torqueas.* Quid agit
quid patitur fragilitas humana talibus, & tantis
ſubjecta miſeriis? Ecce Diabolus patrona voce ho-
minis hominem petiturus inclamat: & tota membra
12 hominis hoſti ſuo ſuam militant in ruinam. † *Quid
mihi, & tibi Jeſu fili Dei ſummi?* Quid mihi, &
tibi? quod puniendo, & judici: quod regi, & de-
ſertori: quod invaſori, & Domino. *Quid mihi,
& tibi Jeſu fili Dei ſummi?* Si agnoſcis filium, uti-
que non neſcis hæredem: ſi hæredem noſti, hære-
ditatem rapere cur præſumis? † *Adjuro te per Deum,* 13
ne me torqueas. Timet tergiverſator, & ſimulat:
fatetur filium; ſed ne Deus intelligatur, ſolita arte
contendit: adjurat Deum per Deum: ut alterum
videri ipſum faciat: ut aſtantium decipiat, & fallat
auditum. † *Interrogabat eum Jeſus, quod tibi no-* 14
men eſt? Interrogat, non ignorat; ſed implet ju-
dicem; ſervat ordinem cognitoris: nomen interro-
gat, ut de conditione diſcutiat; judicet de reatu;
addicat de crimine; Deum ſe eſſe data ſententia per-
demonſtret. *Reſpondit: legio, quia multi ſumus.*
Chriſti interrogatio noſtram ignorantiam ſic depel-
lit: nobis aperit, quod latebat: ad unum legio.
† Evidens eſt deſidia militis, ſi deſerat aciem, ſi 15
greſſum retrahat, ſi confligere pertimeſcat, ubi
unum numeroſo hoſte fortiorem pervidet eſſe capti-
vum. Ad præſentiam regis iſti quid ſunt, qui ut
unum, & nec dum tyronem caperent, toto cohor-
tis ſuæ agmine convenerunt? ubi eſſent, ſi vexillum
ibi jam crucis, ſi Chriſti ſigna vidiſſent? † Age 16
Chriſtiane, incede ſecurus: manus tanta, & tam
multa quæ ſic metuit inermem, procul fugiet; ſi
videat, ſi ſentiat, ſi cognoſcat armatum. † *Depre-* 17
cabantur eum ſpiritus dicentes: mitte nos in porcos.
Vide ubi Satanas ſedem deſiderat collocare: de ſe-
pulchris in porcos ſemel infectus putredine habita-
cula fœtida, & immunda perquirit: ſordibus dele-
ctatur, & cœno, qui utique ſemper fœtore crimi-
num, & ſquallore paſcitur vitiorum. † Sed ſic eſt
odor ejus tartareus, & crudelis; ut eum nec porco- 18
rum natura ſufficeret ſuſtinere: denique demergi in
mari, & fluctibus maluit deperire, quam ejus im-
munditiam pati, & putredinem tolerare. Aut quid
poſſunt præſumere † Dæmones, qui nec porcos 19
quidem contingere prævalent, niſi eos poteſtas di-
vina permiſerit? Miſer eſt, qui relicto judice fru-
ſtra carnificis requirit favorem, qui nec vexare, nec
parcere, nec minuere poteſt tormenta, nec adde-
re; ſed facit totum addictus ipſe verbero ad jus, &
arbitrium judicantis.

SER-

non eſt hujus Dæmoniaci præcipuum crimen, ſed pa-
rentum ſuaſione Diaboli lapſorum: quare corpus Dæ-
moniaci erat innocens quo ad propriam culpam, non
quo ad culpam parentum.

5 *Nec facientem.* Hoc eſt execrabilis invidia Dæmo-
nis non patitur ipſum in hoc facto apperire tortorem,
ſed ſolum permittit hominem videri talia pati quate-
nus hominis peccatum, propter quod ipſa mala pati-
tur, appareat, & Dæmonis culpa non cernatur.

7 *Latrocinante Diabolo.* Qui homini tempus vitæ
aufert, dum vivum adhuc ſepulturæ tradit.

9 *De ſupernis ſe conſulentes.* Hi ſunt, qui futura ſo-
li Deo cognita a Dæmone conſulto ſcire deſiderant,
quod olim Gentes feciſſe conſtat, cum Idola de futu-
ris conſulerent.

10 *Adulatione pulſare.* Eſt adulatio quarta tentatio
Dæmonis, de qua Athenæ. lib. 6. Dipnoſo. ait: *Adu-
latio eſt ars, ad redditus jucundiſſimus.* Et S. Ambroſ.
de offic. lib. 1. cap. 42. inquit: *Proſpiciendum etiam,
ne adulatoribus aperiamus aurem, emolliri enim adula-
tione non ſolum fortitudinis non eſſe, ſed etiam ignaviæ
videtur.* Et Cic. offic. 1. *Cavendum eſt, ne aſſentato-
ribus patefaciamus aures, nec adulari nos ſinamus, in
quo falli facile eſt.* Unde Bion interrogatus, quod eſ-
ſet animal omnium maxime noxium, reſpondit: *Si
de feris percontaris, Tyrannus: ſi de mitibus, Adula-
tor.* Refert Laertius lib. 1. cap. 6. De Adulatoribus v.
Petrum Beſſeum in concion. Domin. 23. poſt Trinit.
Et Didac. Niſſen. aſſumpto 1. in Dom. 22. poſt Pen-
tec. & Bellet. in 2. par. Diſquiſit. Cleric. §. 17. Gra-
natam in Collect. moral. Philoſ. lib. 3. verbo Adula-
tio; ſic etiam lib. 1. & lib. 2. eod. verbo. Dæmon
itaque ut ad rem redeamus, potentiſſimam tentatio-
num ſuarum adulationem ratus, ut in aliis tribus ſuc-
cubuit, ſic in quarta victum ire ſe credidit.

11 *Patrona voce hominis.* Diabolus in obſeſſo corpo-
re non tantum hominis voce, ſed corpore toto abutitur,
& hominem in ſui detrimentum vult eſſe Dæmonis
Advocatum, & Procuratorem.

12 *Hæreditatem capere cur præſumis?* Homo eſt hæ-
reditas Chriſti Domini. Pſal. 28. ait: *Poſtula a me,
& dabo tibi Gentes hæreditatem tuam.* Ubi S. Auguſt.
inquit: *Dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, quas poſſi-
deas ad earum ſalutem, & quæ tibi fructificent ſpiri-
tualia.* Et Pſal. 46. 4. *Elegit nobis hæreditatem ſuam,
ſpeciem Jacob, quam dilexit.*

15 *Ad unum legio.* Habet legio ſexmillia ſexcentos
ſexaginta ſex milites. Mamotrect. in Bibl. Bercor. in
Dict. Morali, & alii. Sic auct. Dæmonis vilitatem ar-
guit, qui niſi integra legione vallatus ſit, hominem
licet inermem aggredi veretur.

19 *Miſer, qui relicto judice.* Contra illos, qui in
neceſſitatibus Deo vero ex memoria deleto, aut omiſſo,
opem Dæmonis, ut olim Gentes, implorare non timent.

SERMO XVIII.

De Socru Petri infirma, & ſanata.

1 HOdierna lectione didicit attentus auditor,
quare cæli Dominus, reſtaurator univerſo-
rum, terrenas, & ſerviles intraverit manſiones.
Sed nihil mirum, ſi ad omnia dignanter acceſſit,
Math. 8. qui elementer venerat omnibus ſubvenire. *Cum ve-*
niſſet, inquit, *Jeſus in domum Petri, vidit ſocrum*
2 *ejus jacentem, & febrientem.* † Videtis, quæ res
ad domum Petri invitaverit Chriſtum: utique non
diſcumbendi voluptas, ſed jacentis infirmitas: non
prandendi neceſſitas, ſed ſalutis occaſio: divinæ
virtutis opus, non humani pompa convivii. In do-
mo Petri non vina, ſed lachrymæ fundebantur:
turbabat ibi familiam non cura convivii, ſed cura
languentis: febris ibi non edacitas æſtuabat. Unde
illuc Chriſtus non epulas percepturus, ſed vitam
3 redditurus intravit. † Deus quærit homines, non
humana: cæleſtia dare cupit, non concupiſcit in-
venire terrena: Chriſtus ergo recepturus nos, non
noſtra quæſiturus, advenit. *Cum veniſſet*, inquit,
in domum Petri, vidit ſocrum ejus jacentem, & fe-
4 *brientem.* † Ingreſſus in domum Petri CHRI-
STUS, ad quod venerat, vidit: non aſpexit qua-
litatem domus, non occurrentium turbas, non ſa-
lutantium pompam, non familiæ concurſum, cer-
te non ipſum præparationis ornatum; ſed inſpexit
gemitum languentis; febrientis attendit incendium;
vidit periculum deſperatæ: & ſtatim manus ad opus
ſuæ deitatis extendit: nec ante ad humana diſcubuit
Chriſtus, quam mulier, quæ jacebat, conſurge-
5 ret ad divina. † *Tenuit*, inquit, *manum ejus: &*
dimiſit eam febris. Videtis, quomodo dimittit fe-
bris, quem tenuerit Chriſtus: ibi non ſtat infirmi-
tas, ubi auctor ſalutis aſſiſtit: acceſſus illuc mortis
6 nullus eſt, ubi vivificatoris ingreſſus eſt. † *Tenuit*
manum ejus. Quæ neceſſitas tangendi erat, ubi
inerat jus jubendi? Sed Chriſtus tenuit manum mu-
lieris ad vitam; quia Adam de manu mulieris acce-
perat mortem. *Tenuit manum ejus.* Ut quod ma-
nus præſumentis amiſerat, manus repararet aucto-
ris. *Tenuit manum ejus.* Ut acciperet indulgentiam
7 manus, quæ carpſerat de morte ſententiam. † *Et*
ſurrexit, inquit, *et miniſtrabat ei.* Et Chriſtus
mulieris indigebat obſequio, & mulieris provectæ
ætatis, ſenectutis ſummæ, filiis aggravatæ? ſic in
domo Petri non erat vernula, non miniſter, non
familiaris, non propinquus, certe non uxor, quæ
matris obſequium præveniret? & ad ſummam, Pe-
trus ipſe cauſas ſuæ verecundiæ non videbat, ut hoc
anus, hoc ſocrus faceret magiſtro, diſcipulus quod
debebat? Fratres, Chriſtus ab illa humanum non
exigebat obſequium, cui miniſterium divinitatis
impenderat; ſed miniſtrare illam ad indicium red-
ditæ ſanitatis admiſit. Chriſtus ſic fugat morbos,
ut vires priſtinas mox reducat: ubi curat ars, ibi
infirmitatis reſidet laſſitudo: ubi ſanat virtus, ibi
languor veſtigium non relinquit. † Sed in hac le- 8
ctione quid ſpiritualis intelligentiæ lateat, ſi ſcire
volumus, verborum floſculos non quæramus: qui
maturitatis fructum quærit, deſpicit amœna cam-
porum: violæ, roſæ, lilia, narciſſus grati flores;
ſed gratior panis. Quod eſt odor naribus, hoc eſt
auribus ſermonis ornatus: quod dat panis vitæ,
hoc ſcientia dat ſaluti. Seponenda eſt ergo eloquen-
tiæ voluptas, quando ſcientiæ depoſcitur fortitudo.
† *Cum veniſſet*, inquit, *Jeſus in domum Petri.* Ad 9
domum Petri venit Chriſtus, ut domus Petri veni-
ret ad CHRISTUM: tunc ad domum Petri venit
Chriſtus, quando habitacula noſtræ carnis intravit.
Cum veniſſet Jeſus in domum Petri. Quæ eſt domus Matth. 2.
Petri? Illa, de qua dicit Dominus: *Et tu Bethle-* Mich. 5.
em domus Juda non es minima in principibus Juda; Rom. 9.
ex te enim exiet dux, qui reget populum meum Iſrael.
Unde & Apoſtolus: *Ex quibus Chriſtus ſecundum*
carnem, qui eſt Deus benedictus in ſæcula. † *Cum ve-* 10
niſſet in domum Petri, vidit ſocrum ejus jacentem,
et febricitantem. Vidit Synagogam jacentem in per-
fidiæ ſuæ tenebris; decumbentem ſub ſuorum ſarci-
na peccatorum; vitiis ad phrenesim uſque febrien-
tem: & ideo tenuit manum ejus: quia non tantum
verbo, ſed & manibus Judaicæ gentis operatur ſa-
lutem: audi Prophetam, *Deus autem rex noſter an-* Pſal. 73.
te ſæcula operatus eſt ſalutem in medio terræ. † *Te-* 11
nuit manum ejus. Ut ante Prophetarum ſanguine ma-
nus ejus mundaretur, quam miniſtrationis Eccleſia-
ſticæ ſumeret ſacramentum. *Et ſurrexit, et mini-*
ſtravit ei. Hinc eſt, quod erecta eſt, quæ jacebat,
& miniſtrat Chriſto, dum ſanctificat manus ſuas
modo in operibus bonis quas ante malis operibus
polluebat. *Veſpere*, inquit, *facto, obtulerunt ei*
multos dæmonia habentes, et ejiciebat ſpiritus verbo.
† Hoc humanitus quomodo intelligi poteſt, ut 12
contempto die, veſpere multos, & male ſaucios
ſalutis avidi ad ſalutis remedia bajularent? Sed veſpe-
re eſt, cum finitur dies ſæculi, mundus a luce tem-
porum cum declinat. Sero lucis redditor venit, ut
nobis Gentibus, qui in nocte venimus ſæculorum,
diem redderet ſempiternum. † *Veſpere autem fa-* 13
cto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes. Veſpe-
re, hoc eſt noviſſimo tempore nos Gentes offert
Deo Apoſtolorum pia, & ſolennis devotio: & pel-
luntur a nobis dæmones, qui nobis idolorum culti-
bus imperabant: audi Prophetam: *Omnes dii Gen-* Pſal. 95.
tium dæmonia. Ignorantes enim unum Deum innu-
meris diis ſerviebamus ſacrilega, & ſordidiſſima ſer-
vitute. *Et ejiciebat ſpiritus verbo.* † Quia ad nos 14
Chriſtus carne non venit, venit verbo: ubi ergo Rom. 10.
ve-

SERMO XVIII.

Scholia.

5 D*imittit febris.* Ex Galeno de febribus: *Febris eſt intemperies calida, totius corporis lædens operationes, producta a converſione coloris nativi ad igneam naturam.* Quapropter ubi hæc mulier miniſtravit, apparuit miraculum ſanitatis recuperatæ.

7 *Ubi ſanat virtus.* Hieronym. in Matth. *Sanitas, quæ confertur a Domino tota ſimul redit.* Et S. Thom. 3. p. q. 44. art. 3. ait: *Dominus in inſtanti infirmis perfectam ſanitatem conferebat.*

8 *Scientiæ depoſcitur fortitudo.* S. Aug. tom. 4. lib. de Cathechiz. rudibus cap. 9. ait: *Præponendas ſententias, ut præponitur animus corpori, ex quo fit, ut malle debeamus veriores, quam diſertiores audire ſermones; ſicut malle debemus prudentiores, quam formoſiores habere amicos.* Et Seneca epiſtola 76. *Non delectent* inquit, *verba noſtra, ſed proſint. Non quærit æger medicum eloquentem, ſed ſanantem.* v. Collect. moral. Philoſ. Granat. lib. 1. v. Eloquentia, ubi ad rem Auct. noſter ait: *Aliæ artes ad ingenium tota pertinent, hic animi negotium agitur.*

14 *Et vacuas per figuras inani quotidie timore vexabant.* Dæmones ingreſſi vacua Idolorum ſimulacra hominibus ſe conſulentibus reſponſa dabant; quibus homines ipſi vexabantur; ſed vanus erat is timor, quia minæ, & verbales terrores Dæmonis nil poterant in homines, niſi quantum Deus permittebat. Vacuæ erant
figuræ

Google

venit fides ex auditu, auditus per verbum, nos fe-
cit liberos dæmoniaca ſervitute: Dæmones reddidit
ex impia dominatione captivos. Hinc eſt, quod
Dæmones ſub manibus noſtris torquentur imperan-
tibus nobis, qui nos ſubjiciebat lignis, lapidibus
addicebant; & vacuas per figuras inani quotidie ti-
15 more vexabant. † Modo eſt, fratres, ne nos infide-
litas ad eorum revocet ſervitutem: non laqueemur
auguriis; non divinatione fallamur; non capiamur
ſortibus; non a manibus inducamur; non ſeduca-
mur mortibus; non peſtibus anhelantibus captive-
mur: ſed nos, noſtroſque actus commendemus
Domino; committamus patri; credamus Deo,
quia tempus hominum ſicut Deus agit: & ideo ſicut
pater actus dirigit filiorum, & ut Dominus curam
familiæ non relinquit.

SERMO XIX.

De ſcriba cui Chriſtus ſequi ſe non permiſit.

1 HOdie Evangeliſta ſic cœpit: *Videns Jeſus
turbas multas circa ſe, juſſit ire transfre-
tum.* Quoties circa Dominum ſe indocilis turba dif-
fundit, & jactatur in conſcientiæ procella, quie-
tem deſerit, petit fluctus, portum deſerit; nau-
fragia intrat, ad excelſa contendens mergitur in
Matth. 8. profundum, tunc CHRISTUS hoc mare talibus
turbatum turbia transfretari jubet. *Videns*, inquit,
Jeſus turbas multas circa ſe, juſſit ire transfretum.
Non ut fugeret homines, qui hominum venerat ad
ſalutem; ſed inſipientibus inducias dat credendi:
errantes ut revertantur exſpectat: patientiam præ-
bet, & veniam, qui non vult proferre ſententiam:
ſuſtinet contumaces, qui vult non perdere, ſed
2 ſalvare, quod fecit. † *Accedens*, inquit, *unus ex
ſcribis ait illi, Magiſter ſequar te quocunque jeris.*
Decidit, non accedit, qui promittit Dominum in-
caute ſequi. Sed ad omnia poſſe quis promittit?
Dixiſſet cautius: ſequar te quocunque juſſeris: hu-
manius certe, quocunque volueris. *Sequar te quo-
cunque ieris.* Sic dicit, qui inter ſe & Dominum
quid interſit, ignorat: ſic dicit, qui CHRISTUM
Deum non intelligit, ſed magiſtrum. *Sequar te
quocunque ieris.* Petrus per mare ſequitur; ſed ſub-
mergitur: ad paſſionem ſequitur; ſed negat. Et ſi
S. Pet. Chryſ.
Petrus ſic deficit, ſic ſuccumbit ad pauca: iſte;
quis eſt, qui ſe ad omnia ſequi Dominum ſic pro-
mittit? *Sequar te quocunque ieris.* † Sic dicit iſte, 3
quaſi poſſet eum Chriſto ſubire conflictum; igno-
miniam Crucis adire ad gloriam; intrare mortis ar-
cem; mortem mortificare per mortem; penetrare
ignotos tartari ſinus; dirumpere inferni vincula;
ſæculis jam diu gratam animas oblitas ad lucem pro-
pria revocare per corpora; concutere terram; ſaxa
ſcindere; ſepulchra reſerare; educere ſepultos ab
inferis; teſtes ſuæ reſurrectionis afferre. † Adhuc
adjiciat iſte ire, quocunque vadit CHRISTUS: 4
ſuperſedeat humeris Angelorum; conſcendat cæ-
los; conſedeat patri; apicem teneat omnium cæ-
leſtium dignitatum: ad iſta Chriſtum, ad hæc Do-
minum, ſcriba ſtultus, ſuperbus, vernula, ſequi
ſe Dominum cur promittit? Sed accipit a Chriſto
tam dignum pro tanta præſumptione reſponſum.
*Vulpes foveas habent: & aves cæli nidos; filius au-
tem hominis non habet, ubi caput reclinet.* † Quid
eſt hoc? Vulpis viribus infirma, calliditate potens, 5
inventrix doli, fraudis artifex, ſimulationis magi-
ſtra, ſimplicitatis vacua, plena ſtrophis, avium
domeſticarum prædo, tectis familiaribus inimica:
† Merito hanc Chriſtus in typum format Herodis 6
principis Judæorum, qui priſtinæ libertatis oblitus,
ſub Romana poteſtate conſiſtens, dominabatur ar-
te; calliditate regnabat; imperabat fraude; præſide-
bat dolis; ſimulatione pollebat: & quia ab exteris
gentibus non valebat referre prædam, familiarem
plebem, vernaculos populos, velut aves domeſti-
cas devorabat. Probat hoc Chriſtus, quando He-
rodi mandat, † *Ite, dicite vulpi illi.* Vere vul- 7
pis, qui regnum dolis rapit, quod nec naſcendo Luc. 13.
meruit, nec vivendo. Hic ergo Herodes in cordi-
bus ſcribarum uſque ad necem CHRISTI foveas ſi-
bi ſuorum ſcelerum collocavit: nec reliquit locum,
ubi CHRISTUS caput ſuum, quod Deus eſt, re-
clinaret. † *Vulpes foveas habent, & aves cæli ni- 8
dos.* Aves hic quoque appellat Dæmones in aere vo- 1. Cor. 2.
litantes, qui & ipſi in pectoribus ſcribarum malitiæ
ſuæ nidos fecerunt; ubi tota nequitiæ ſuæ germina
procrearent. Hinc eſt, quod ubi ſe Diabolus Judæ
animo immiſcuit, mox & concepit doli fructum,
& crimen peperit proditoris. † Videtis: quia ſcri- 9
bam Chriſtus non repulit volentem, ſed fingentem
prodidit; & horruit præſumentem. Aut quare

figuræ literaliter, quia intus illæ ſtatuæ erant vacuæ, vel eſſent ligneæ, vel ea aliqua metalli ſpecie confectæ: Vel myſtice quia nullum ſpiritum, aut ſenſum habebant; & dum credebantur loqui, erant Dæmones in illis verba confingentes. Lectio impreſſa habet: *Vacuas quotidie figuras inani timore &c.* ſed MMSS. correct. legunt nobiſcum, & recte. De Idolis reſponſa dare vetitis virtute Crucis Chriſti, & poteſtate diſcipulorum v. Mald. in c. 16. Jo. num. 8. in fin. remiſſive.

15 *Non peſtibus anhelantibus captivemur.* Peſtis, pernicies, & calamitas eſt, qua tunc homines vexabantur. Cic. in Luc. Catil. orat. 39. circa princ. ait: *In te conferri peſtem iſtam, quam tu in nos omnes jamdiu machinaris.* Hoc eſt perniciem, mortem, calamitatem, & iterum: *Catilinam furentem audacia, ſcelus anhelantem, peſtem patriæ nefarie molientem.* Vetat Auct. noſter, ne a calamitatibus in nos graſſantibus ſuperemur.

SERMO XIX.

Scholia, & Obſervationes.

6 H*Erodis Principis Judæorum.* Herodes Magnus Aſcalonita fuit Antipatri filius, cui Pop. Rom. Regis Judeæ titulum dedit. Hic annos tres & triginta Regni natus mortem obiens tres filios reliquit ſuperſtites, Archelaum ſcilicet, Antipam, & Philippum. Primus Rex Judeæ vulgo appellatus eſt. Alter Galilææ Tetrarcha. Tertius Traconitidis Tetrarcha. Antipas fuit & ipſe cognominatus Herodes, qui Jo. Baptiſtam obtruncavit, & Chriſtum Dominum in paſſione ſua alba veſte indutum illuſit. Hæc Maldon. ex multis in cap. 2. Matth. num. 22. Concordat Baron. t. primo Annal. Eccleſ. ubi plura de his Principibus ſcribit. An vero Auct. noſter de pr. Herode Aſcalonita, qui parvulos innocentes interemit, an de Herode Antipa loquatur, dubium eſt. Mihi de alterutro locutum fuiſſe placet, idque ex nominis ſimilitudine, prout in perſona Mariæ Magdalenæ quandoque ex nominis identitate perſonam B. Virginis Mariæ more oratorio ſubintelligit, ut ſerm. infr. 67. num. 7. & 75. num. 5. Vel quia unus pater, alter filius erat. Dicta ſiquidem hic ab Auct. noſtro conveniunt Herodi Aſcalonitæ; ſed tempore quo Chriſtus dixit: *Vulpes foveas habent &c.* non Aſcalonita, ſed Antipas Herodes inhumanus erat: Propter nominis ergo, & ſanguinis congruentiam, ac Principatus, quod de uno protulit, de altero quoque intellexiſſe credendum eſt: niſi maximam textus corruptionem, prout in multis aliis, hic etiam arguere liceat.

Chriſtus, aut quare pietatis auctor, largitor ſalu-
tis, iſtum venire volentem prohiberet, qui mox
alium diſcipulum ire cupientem retinuit, ne abi-
ret? *Alius*, inquit, *diſcipulus ait: Domine, per-
mitte mihi primum ire, & ſepelire patrem meum.
Jeſus autem ait illi: ſequere me; & dimitte mortuos*
10 *ſepelire mortuos ſuos.* † Nunquid ſic Chriſtus ne-
gat ultimum pietatis obſequium? vetat extremum
munus, parentibus quod debetur? Non pietatis ob-
ſequium negat; ſed divinam præponit humanis affe-
ctibus ſervitutem: audite quid diſcipulus dixerit:
Permitte mihi primum ire, & ſepelire patrem meum.
Hoc ei non primum eſſe debuit, ſed ſecundum: ter-
11 renus pater cæleſti poſtponendus eſt patri. † *Seque-
re me & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.* Hoc
eſt dicere, me ſequere ad contumeliam paſſionis:
ut mecum poſſis ad reſurrectionis gloriam perveni-
re. *Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.* † Fidei
12 filius ad domum perfidiæ cur rediret? Salutis proles
perditum cum perditis cur defleret? Reſurrectionis
pignus ad ſepulchra genitoris, quid curaret? *Seque-
re me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.*
13 Quomodo mortui ſepeliunt mortuos ſuos? † Fra-
Joan. 14. tres, ipſe dixit: *Ego ſum vita.* Quod eſt anima
corpori, hoc eſt animæ Chriſtus: ſine anima cor-
pus non vivit, non vivit anima ſine Chriſto: rece-
dente anima mox corpori fœtor, corruptio, pu-
tredo, vermis, cinis, horror, & omnia viſu de-
teſtanda ſuccedunt: diſcedente Deo, confeſtim
venit in animam peccatorum fœtor, corruptio cri-
minum, vitiorum putredo, conſcientiæ vermis,
vanitatum cinis, infidelitatis horror, & fit in cor-
* Alias ſepultæ. poris ſepulchro vivo funus animæ jam * ſepultum.
Matth. 9. † Accedebat ad cauſam, quod cadaver perfidiæ
perfidis agebatur obſequiis, & impietatis mini-
14 ſterio pietas curabatur. *Ingreſſus*, inquit, *Jeſus
domum principis, vidit ſymphoniam.* Nunquid ta-
les piaculum de pietate non faciunt, qui ad luctum
muſicam, ad funera ſuorum extranea lamenta con-
ducunt? ubi vero planctus non eſt, ibi eſt empta,
& mercenaria cantilena. Mortuum non artifex fi-
ſtula, ſed ſimplex plangit affectio. Chriſtus ergo
diſcipulum ſuum non deeſſe voluit exequiis paternis,
ſed prophanis luctibus noluit intereſſe.

SERMO XX.

De ſedata maris tempeſtate.

1 Eccleſiaſticæ lectiones ſic divino diſpenſantur
arcano; ut & peritis ſcientiam conferant al-
tiorem, & ſimplicibus ſalutaris intelligentiæ gra-
tiam largiantur. Aſcendente in naviculam Chri-
ſto, feciſſe motum magnum refertur auſa tempeſtas.
Matth. 8. *Aſcendente*, inquit, *eo in naviculam, ſecuti ſunt
eum diſcipuli ejus; & ecce motus magnus factus eſt
in mari; ita ut navicula operiretur fluctibus: ipſe au-
tem dormiebat.* † Mare, quod pedibus Chriſti tu- 2
mentia terga ſubmiſit, ſtravit in plano vortices Joan. 6.
ſuos, motus frenavit, aſtrinxit fluctus, & per li-
quentem viam ſaxea ſoliditate ſervivit: modo quid
eſt, quod uſque ad periculum ſui ſævit, furit,
contendit auctoris? quid ipſe Chriſtus futurorum
præſcius præſentium ſic videbatur ignarus, ut in-
ſtantem procellam, tempeſtatis horam, tempus
periculi non caveret; ſed inter vigilantes omnes,
tunc ſolus teneretur in ſomno, quando imminebat
ſibi, ſuiſque tam grande diſcrimen? † Fratres, 3
gubernatoris peritiam non probat temperies ſerena;
ſed procelloſa tempeſtas: blandiente aura, navem
regit ultimus nauta: in confuſione ventorum, pri-
mi quæritur ars magiſtri. Hinc eſt, quod diſcipuli
poſteaquam viderunt ſibi induſtriam nauticorum de-
periiſſe, in ſe maria ſævire, ſe fluctus petere, ad-
verſum ſe ventorum turbines conveniſſe; ad ipſum
gubernatorem rerum, vectorem mundi, elemento-
rum magiſtrum trepidi confugerunt: petentes ut
ſedaret fluctus; periculum ſummoveret; ſalutem
redderet deſperatis. Denique ubi juſſio ſola addixit
mare, recuſſit ventos, tulit turbines, dedit quie-
tem; navigantes ipſum eſſe omnium ſentiunt, cre-
dunt, fatentur auctorem. † Sed jam, quod intus 4
eſt, proferamus. Ubi Chriſtus Eccleſiæ ſuæ na-
vem, mare ſæculi transfretaturus, aſcendit; Gen-
tium flabra, Judæorum turbines, perſecutorum
procellæ, vulgi nubes, Dæmonum nebulæ ſic rue-
runt; ut totius mundi fieret una tempeſtas: Regum
ſpumabant undæ, ſervebant poteſtatum fluctus,
ſonabat rabies, * traditorum populorum gurgites ro-
tabantur, perfidiæ notabantur ſcopuli, mugiebant * Alias ſubditorum.
littora Chriſtiana, lapſorum naufragia vexabantur,
& erat totius mundi unum diſcrimen, unumque
naufragium. † *Tunc diſcipuli accedunt ad Dominum,* 5
*et ſuſcitaverunt eum, dicentes: Domine, ſalva
nos, perimus: et dicit eis Jeſus: quid timidi eſtis
modicæ fidei?* Suſcitatus ergo a diſcipulis Chriſtus,
mare, hoc eſt mundum corripit, tranquillat or-
bem, reges mitigat, poteſtates placat, ſedat flu-
ctus, componit populos, Romanos efficit Chri-
ſtianos, * ipſoſque executores verbi Chriſtianæ fi- * Ex ipſiſque.
dei reddidit, qui fuerant perſecutores nominis
Chriſtiani. † Hanc tranquillitatem ſervant Princi- 6
pes Chriſtiani, Eccleſia tenet, habet Chriſtianitas,
Gentilitas admiratur. *Tunc*, inquit, *ſurgens impe-
ravit ventis, et mari; et facta eſt tranquillitas ma-
gna. Porro homines illi mirati ſunt, dicentes: qua-
liſeſt hic, quia et venti, et mare obediunt ei?* † Di-
ſcipuli ſunt hi, qui accedunt ad Dominum; qui ſu- 7
ſcitant eum; qui ſalvari ſe humili ſupplicatione de-
poſcunt: homines vero dicuntur, qui elementa
Chriſto taliter obediſſe mirantur. † Vere homines 8
ſunt,

11 *Sine mortuos.* Mald. explicat: Permitte infide-
les, vel peccatores ſepelire ſuos infideles, & peccato-
tores in anima ſpiritualiter, ut ipſi, mortuos:
tu qui Chriſti fidem dediſti, noli his implicari.

12 *Reſurrectionis pignus.* Chriſtifidelis eſt filius re-
ſurrectionis, hoc eſt ipſius Chriſti filius, qui dixit:
Ego ſum reſurrectio, & vita, habetque jus, ut ad
perpetem vitam una cum capite Chriſto reſurgat: Ce-
teri homines infideles quanquam & ipſi in noviſſimo
die reſurgent, non tamen filii reſurrectionis proprie
dicti ſunt, cum minime ſint reſurrecturi ad vitam,
ſed ad pœnam. Nil ergo fidelis ad ſepulchrum genito-
ris infidelis curare habet, cum reſurrectio non ſit pa-
tri illius profutura; ſed tantum ipſi filio. Eſt & alia
ratio hujuſce prohibitionis, ut infra num. 14.

14 *Extranea lamenta conducunt.* Ambroſ. in cap. 8.
Lucæ, de filia Principis Synagogæ a mortuis excitata
inquit: *More veteri tubicines ad incendendos, excitan-
doſque luctus ferebantur adhibiti.* Uberius explicat Mal-
don. in cap. 9. Matth. num. 23. hunc Gentium fuiſ-
ſe morem, & ad Judæos quoque permanaſſe.

SERMO XX.

Scholia, & Obſervationes.

5 *Ipſos quoque executores.* MS. habent, *Ex ipſis quo-
que executores*, hoc eſt fecit ex Romanis vel
Romanos eſſe miniſtros exequentes Verbum Chriſtianæ
fidei, quod eſt credere in Deum &c.

ſunt, & ſæculi homines, qui mirantur ad obedien-
tiam Chriſti mundum ſic eſſe converſum; qui tem-
plorum vertices velut undarum tumores ſtupent ſic
eſſe dejectos; qui Idolorum ſpumas, Dæmonum
vident turbines ſic fugiſſe: quos attonitos reddit
Chriſtiani nominis toto orbe profunda, & diffuſa
9 tranqoillitas. † Et vere, fratres, dormiente in
morte Chriſto, in Eccleſia magna eſt exorta tempe-
ſtas: reſurgente a mortuis Chriſto, Eccleſiæ reddi-
10 ta eſt, ſicut ſcriptum eſt, tranquillitas magna. †
Modo oos dormientem in nobis Chriſtum toto præ-
cordiorum gemitu, fidei voce, Chriſtianis lacry-
mis, ploratu alto, Apoſtolicis clamoribus excite-
mus, & dicamos: *Domine, ſalva nos, perimus*.
11 † Et quia lectio apte tempori convenit, & ſicut
Prov. 25. Juxta LXX. ſcriptum eſt: *Aquilo durus ventus, nomine autem
dexter vocatur:* qui nobis gentes ſic feras, ſic ama-
ras advectat: hic ergo aquilo ventus durus per Dex-
srum, per Africum, per Auſtrum, per Eurum
diffundit ſe Chriſti turbine; maria confundit; delet
aera; montes dejicit; ſorbet urbes; provincias
mergit; totius orbis cogit unum eſſe naufragium.
Hinc eſt, quod navicula Chriſti nunc tollitur ad
cælom; nunc in trepidationum ima deſcendit; nunc
Chriſti regitur viribus; nunc formidioe jactatur:
nuac operitur fluctibus paſſionum; nunc confeſſio-
12 num remigiis enatat. † Sed nos, fratres, iterum,
atque iterum clamemus: *Domine, ſalva nos, peri-
mus*. Et revera, fratres, ſi eſſemus unum & hu-
manum corpus, ſi eos, qui pereunt, noſtra eſſe
viſcera crederemos, afflictione jejunii, precum ge-
mitu, effuſione fletuum jugiter clamaremus: *Do-
mine, ſalva nos, perimus*. Et ſtuderemus nobis in
noſtris fratribus ſubvenire: nec furente gladio ſan-
guinis noſtri mare videremus in terris: nec tanta
corporum, ſed nec animarum jam naufragia ſentire-
mus, atque humili voce precaremur: *Domine,
ſalva nos, perimus*. Nec tameo ulla compaſſio,
pietas ulla, ullus pavor, quicunque pudor nos,
13 vel conpunctio exſuſcitat ad dolorem. † Dei,
Dei eſt, quod urgemur malis; quod verberamur

S. Pet. Chryſ.

ſemper; quod Gentes valent; quod ruit grando;
quod rubigo inficit; quod impietas poteſt; quod
dominantur morbi; quod ſævit mors; quod tremit
terra: nos tamen nec tremimus, nec timemus: oec
declinamus a malis, nec appetimus bona. Avaritia
furit; anhelat pompa; iniquitas placet; aliena de-
lectant: ſed noſtra pereunt: Dei flagella veniunt;
ſed noſtræ provocant culpæ. † Si Deus juſtus, uti-
que noſtri miſericors: Fratres, revertamur ad Do- 14
minum, ut revertatur ad nos Deus: renuntiemus
malis, ut reſpondeant bona: ſerviamus Deo bono,
ut non malis Gentibus, & poteſtatibus iniquis ſer-
viamus, Chriſto Domino, ac gubernatore nos au-
xiliante, honor cujus, & majeſtas ſine fine perma-
net in ſæcula ſæculorum. Ameo.

SERMO XXI.

De eadem.

QUoties Chriſtus noſtra dormit in navi, & 1
ignaviæ noſtræ ſomno ſoporatur in corpo-
re, irruit procella tota confuſione ventorum; ſæ-
viunt minaces undæ; & dum ſpumoſis fluctibus
ſæpius elevantur, & decidunt, amara navigantibus
gignunt expectatione naufragia: ſicut præſens Evan-
geliſtæ lectio declaravit, dicens: *Et ait illi Jeſus illa
die, cum ſero eſſet factum: tranſeamus contra: &
dimittentes turbam, aſſumunt eum, ita ut erat
in navi.* † *Et ait illis Jeſus illa die.* Qua die? Il- 2
la nempe, qua juxta Iſaiam, *Conſurgit confringere* Mar. 4.
terram: illa die, qua tota mundanæ lucis claritas
veſperaſcit: illa, qua imminente tentationum no- Iſaiæ 2.
cte crebreſcunt imagines fugiendæ vanitatum. Iſa. 24.
† *Cum ſero eſſet factum*. Sero tunc eſt, cum tem- 3
pus extremum, & hora noviſſima ſenſibus huma-
nis confuſiones rerum nuntiant, quæ proceduot.
Tranſeamus contra. De terrenis ad cœleſtia; de
præſentibus ad futura. † Et hene contra; quia divi- 4
na ſemper contraria ſunt humanis: dum iſta ſub-

11 *Et quia lectio apte tempori cnavenit*. Nazianz. in Apol. ait: *Quidquid occurrebat, interioribus animæ moribus adaptabat, ut oculorum juſſio eſſet mentis eruditio.*

11 *Per dextrum, per Africum*. S. Aug. tom. 4. de conſenſ. Evang. lib. 2. cap. 4. *Mundus ipſe*, inquit, *quatuor partibus terminatur, quas aliquando ventorum nomine Scriptura commemorat, Ab Oriente, Occidente, Aquilone, & Meridie*. Auct. noſter quatuor Orbis partes intelligit, in quibus per ea tempora, licet noa ſemper eiſdem annis & menſibus, maximum erat in mundo naufragium. Quandoquidem Angli, domitis Scotis Pictiſque e Scythia oriundis, Britanniam ſubegerunt. Africa ſub Genterico a Vvandalis capta, direpta, & Ariana labe infecta, flamma, feroque conſumpta eſt. Sicilia prædata, Panormo obſidione cincto: Armorici ab Imperatore Occidentali defecerunt; Athila, qui Dei flagellum cognominabatur, Thraciam, Illyricumque vaſtavit, Galliaſque invaſit, ac demum ad Aquileiæ obſidionem, & Italiæ vaſtationem cum exercitu innumero ſe accinxit. In Gallia Imperium Occidentis nobiliſſimum exercitum amittit: Duces ab Imperatore defecerunt ad hoſtes; ita ut fame, bello, peſtilentia, terræmotu, cladibus, & incendiis Barbarorum totus Orbis agitatus ſit ob Gentilium impietatem, & Hæreſim Chriſtianorum. Vide in præmiſſis Annal. Baron. tom. 5. & tom. 6. ab anno Chriſti 430. uſque ad anoum 450. Rubæum Ravenn. Doliooem, Tarcagnot. ac illorum temporum Hiſtoriographos.

13 *Tremuit terra*. In oriente maximus fuit terræmotus; ſiquidem Cæſar Auguſtus una cum populo noa brevi tempore ſub dio vitam egerunt, ne a ruentibus Byzantii ædificiis opprimerentur. Baron. tomo 5. an. 446. Romæ Ædes plurimæ terræmotu dejectæ. Baron. ibid. ann. 442. & alii.

13 *Noſtra provocant culpæ*. Chartago Africana direpta ſcribitur a Salviano ob crimina Civium, & impœnitentiam, quæve crimina fuerint, & qualis direptio tradit Baron. ſupra anno 439. Lubet hic transferre Orationem, ut dicunt, S. Auguſtini in obſidione Hipponenſi compoſitam, quam Cardinalem Hieronymum Seripandum, olim ejuſdem S. Aug. Ordinis Generalem, inveniſſe, & multis in Concilio Tridentino tradidiſſe manuſcriptam refert Ludovicus ab Angelis in lib. de Vita, & Laudibus S. Auguſtini lib. 6. cap. 1. pag. 160. eſt autem oratio memorata hujuſmodi.

✠ *Ante oculos tuos, Domine, culpas noſtras ferimus, & plagas, quas accepimus, circumferimus: Minus eſt, quod patimur, majus eſt, quod meremur: Peccati pœnam ſentimus, & peccandi pertinaciam non vitamus: In flagellis tuis infirmitas noſtra teritur, iniquitas non mutatur: Mens ægra torquetur, & cervix non flectitur: Vita in dolore ſuſpirat & in opere non ſe emendat: Si expectas non corripimur, ſi vindicas, non duramus: Confitemur in correptione, quod egimus; obliviſcimur poſt viſitationem, quod flevimus: Si extenderis manum, facienda promittimus, ſi ſuſpenderis gladium, promiſſa non facimus: Si ferias, clamamus, ut parcas; ſi peperceris, iterum provocamus, ut ferias. Habes Domine confitentes reos, novimus, quod niſi dimittas, recte perimus. Præſta pater omnipotens Deus ſine merito, quod rogamus, qui feciſti ex nihilo, qui te rogarent.* Hæc ibi, & ſimiliter habentur in lib. Precationum piarum collect. per Simonem Vernapeum.

14 *Serviamus Deo*. Cic. orat. 31. de Aruſpic. Reſponſ. infra ait: *Faciles ſunt preces apud eos, qui ultro nobis viam ſalutis oſtendunt: noſtra nobis ſunt inter nos ira, diſcordiæque placanda.*

jectos attrahunt ad fragilitatem, ad virtutem illa,
5 qui ſequuntur, attollunt. *Et dimittens turbam.* † Di-
mittunt turbam, qui popularem auram, & vul-
gum deſerunt incerto ſemper judicio pervagantem:
neque addicti rumoribus humanis a virtutis itinere
retardantur: ſed de bono conſcientiæ ſtabiles, &
ſecuri laudum, & derogationum mendaces flu-
6 ctus Chriſto comitante pertranſeunt. † *Et aſſu-
munt eum*, inquit, *ita ut erat in navi*. Quid
hoc? Aliter eſt Chriſtus in cœlo, aliter ha-
betur Chriſtus in navi: aliter in majeſtate pa-
tris, aliter in hominis humilitate ſentitur: aliter
coæternus patri, aliter ætatum noſtrarum gradi-
bus cernitur temporalis: aliter noſtro dormit in
corpore, aliter in ſui vigilat ſpiritus ſanctitate.
7 † *Aſſumunt eum, ita ut erat in navi*. Laus fi-
dei eſt, ita Chriſtum recipere, ut eſt, & habetur
in navi, hoc eſt, in eccleſia: ubi natus; ubi ado-
levit; ubi paſſus; ubi crucifixus; ubi ſepultus; ubi
aſcendiſſe in cœlum, patris ad dexteram conſediſ-
ſe, unde vivorum, & mortuorum judicem eſſe ven-
turum ſingularis ſalutis eſt confiteri: qui taliter in
navi noſtra Chriſtum confeſſus aſſumpſerit; etſi
tunditur fluctuum ſcandalis, non tamen periculis
8 mergitur, & operitur undarum. † *Et facta eſt*, inquit,
*procella magna: venti, & fluctus mittebant in na-
vem, ita ut adimpleretur navis*. Et facta eſt pro-
cella magna: non auſa eſt explorare Domini dor-
mientis virtutem; ſed diſcipulorum pulſare fidem,
timorem prodere: ut auctori ſuo quantum ſervi-
9 tutis deberet oſtenderet. † *Et erat*, inquit, *in pup-
pi dormiens*. Ad dormientem confugiunt vigilan-
tes; & credunt obſiſtere ſævientibus elementis eum,
cui ſomnum dominari ſumma compreſſione con-
ſpiciunt: contemplantur irruiſſe taliter humanæ
neceſſitatis ſoporem; ut nec fragore maris, nec
clamore fluctuum, nec extremo imminente nau-
Pſ. 120. fragio potuerit ſuſcitari. Et ubi eſt illud: *Ecce
non dormitabit, neque obdormiet, qui cuſtodit Iſrael?*
Per ſe non dormit, neque ſibi dormitat majeſtas
10 expers laſſitudinis, quietis ignara; † ſed totum
per me mihi agit, qui quoties ſpeciem ſui actus,
ſui vultus immutat, toties noſtrarum varietates ar-
guit, & culpas animarum: audi prophetam dicen-
Pſ. 10. tem: *Palpebræ ejus interrogant filios hominum*. † Vi-
11 dete, quemadmodum Dei oculi clauduntur, ne
videant eos, ut vindicent, qui delinquunt: *Aver-
Pſ. 50. te*, inquit, *faciem tuam a peccatis meis*. Et ite-
rum patent, ut currentes incitent; laſſeſcentes eri-
gant; reſpiciant ſupplicantes. Hic ergo Domi-
ni ſomnus, explorat diſcipulorum fidem; dubi-
tationem prodit; & modicæ eos credulitatis ape-
rit eſſe, qui non modo in ſe tantum, ſed in ipſum
auctorem credunt poſſe elementa conſurgere. *Flu-
12 ctus*, inquit, *mittebat in navem*. † Quia domi-
nicam navem, quantum extrinſecus quatiunt, &
infundunt undæ Gentium molles: tantum intrinſe-
cus tumidi hæreticorum irruunt, & deſæviunt flu-
ctus. Hanc tempeſtatem beatus Paulus ſe pertuliſſe
13 declarat, cum dicit: *Foris pugnæ, intus timores*. † *Ita*,
2. Cor. 7. *ut adimpleretur navis*. Merito ſpumoſis fluctibus
Evangeliſta refert fuiſſe navem repletam: cum tot
pene hæreſes Eccleſia patiatur, quot divinæ legis
legimus eſſe quæſtiones. *Et erat*, ait, *ipſe in pup-
pi, dormiens ſuper cervicale, & excitant eum,
& dicunt ei: Magiſter, non ad te pertinet, quia
perimus? & exurgens comminatus eſt vento, &
dixit mari: tace, & obmuteſce, & ceſſavit ven-
tus, & facta eſt tranquillitas magna*. † *Et ait il-* 14
lis, quid timidi eſtis? necdum habetis fidem? Dum
factum pandit lectio, tempus commendat exem-
plo. Si quidem magna, & ſatis gravis imminet
procelloſa tempeſtas, dum ſe undique furens, ac
pernicioſus ingerit turbo ventorum; maria mu-
giunt; ipſæ quoque inſulæ funditus ſubruuntur,
& triſti ſonitu littora univerſa feriuntur. † Sed 15
quia, ut diximus, Chriſtus noſtra dormit in na-
vi, accedamus ad eum magis fide, quam corpo-
re, & pulſemus eum plus opere miſericordiæ,
quam deſperantium tactu: ſuſcitemus non inſolen-
ti ſtrepitu, ſed clamore ſpiritualium canticorum;
non murmuratione improba, ſed ſupplicatione per-
vigili: demus Deo aliquid temporis vitæ noſtræ:
ne totam diem infelix iſta vanitas, & ſolicitudo
miſeranda conſumat: ne noctem totam pernicio-
ſus ſomnus, & inanis ſopor expendat: ſed itidem
pars diei, & noctis ipſi temporum deputetur au-
ctori. † Vigila homo, vigila: habes exemplum, 16
ut quod tibi gallus impendit hoſpiti, tu tuo ex-
hibeas creatori: præſertim cum tibi ille inſonat
profuturus, cum te ad opus ſuſcitat, cum diem
nunciat jam vicinum, quanto magis hymnis cœle-
ſtibus te Deum de ſuperna ſede tuam ſuſcitare con
venit in ſalutem, audi prophetam dicentem: *De
nocte ſpiritus meus vigilat ad te Deus*. Et Pſalmi- Iſa. 25.
ſta: *Manibus meis nocte coram eo, & non ſum de-
ceptus*. † Diei vero tria tempora idem Pſalmiſta
Deo admonet deputanda, dicens: *Veſpere et ma-* 17
ne, et meridie narrabo, et annunciabo, et exau- Juxta
diet vocem meam. Per quæ tria tempora dum Da- LXX.
niel Deo ſedulus ſupplicaret, impetravit non ſo- Pſ. 76.
lum præſcientiam futurorum; ſed & captivæ diu Pſ. 54.
gentis ſuæ meruit libertatem. Dicamus ergo, cum Dan. 6.
Propheta: *Exurge, quare obdormis Domine? Exur-
ge, et ne repellas uſque in finem*. Dicamus cum
Apoſtolis: *Magiſter, non ad te pertinet, quia pe-
rimus?* † Et vere magiſter, quia non ſolum fa-
ctor eſt omnium elementorum, ſed etiam mode- 18
rator, & rector eſt: qui cum nos audierit, cum Pſ. 43.
fuerit evigilare dignatus, planabuntur undæ, &
tumidi fluctus ſternentur, * & colles: venti dif-
fugient, peribit procella, & tempeſtas iſta, quæ
imminet, & magna tempeſtas, in tranquillitatem
maximam commutabitur.

* Colles ventorum. *MS. C.*

SER-

SERMO XXI.

Scholia.

9 SUmma compreſſione. Ita conjectura reſtitui, cum in impreſſis legatur, *ſua compaſſione*, ſiquidem ly compaſſio hic ſenſum non habet, nec conjici poteſt ad quid ſincere deſerviat. Nos dicimus ſomnum Chriſto dominatum eſſe ſumma compreſſione vel ſumme comprehenſione, quod ſonet idem, quia adeo profunde ſuper cervical dormiebat, & a Somno compreſſus, vel comprehenſus erat, ut nullo ſtrepitu excitaretur.

13 *Tot pene hæreſes*. Aug. tom. pr. de Vera Relig. cap. 4. Hæreſes innumerabiles appellat.

15 *Vanitas, & ſolicitudo miſeranda*. Eſt illa, qua circa temporalia utimur, quæ ſtatim evaneſcunt, ſpiritualia deſerentes, quæ nos ad æternitatem promovent.

SERMO XXII.

De terrenorum cura deſpicienda, deque ſervo vigili.

1 PRæmia ſtatuuntur his ſemper, quibus certa-
mina dura proponuntur, ac pro magnitudi-
ne certaminis, præmii proponitur magnitudo.
2 † Hinc eſt, quæ diſcipulis ſuis Chriſtus regnum
ponit in præmio; ut in certamine non cedant pe-
riculis, non timori: pericula deſpicit, qui tendit
Luc. 12. ad regnum: victoriæ cupidus, neſcit timere. *No-
lite timere*, inquit, *puſillus grex; quia compla-
3 cuit patri veſtro dare vobis regnum*. † Grex pu-
ſillus mundo, magnus Deo: puſillus, quia glo-
rioſos vocat eos, quos inſtituit ad ovium innocen-
tiam, & manſuetudinem Chriſtianam: puſillus
grex eſt, qui non de magno minuitur; ſed creſcit
de puſillo: puſillus grex naſcentis Eccleſiæ ſic de-
ſignat infantiam, quam venire ad regni ſui infulas
incrementis cœleſtibus mox promittit. *Nolite ti-
mere puſillus grex, quia, complacuit patri veſtro
4 dare vobis regnum*. † Adjecit, quid faciendum ſit
regnaturis. *Vendite, quæ poſſidetis, et date elee-
moſynam: facite vobis ſacculos, qui non vetera-
ſcunt; theſaurum non deficientem in cælo*. Vendi-
te, quæ poſſidetis; non poteſt dominari omni-
bus, niſi is, qui propriis non tenetur: dejectæ
mentis eſt, qui familiaris rei meminit cum voca-
tur ad regnum: jacens animus plebejus nummu-
lum theſauris regalibus anteponit: pauper ſenſus
parvis incumbens, perdit magna: & inhians tem-
5 poralibus, deſerit ſempiterna. † *Vendite, quæ poſ-
ſidetis, et date eleemoſynam: facite vobis ſacculos,
qui non veteraſcunt; theſaurum non deficientem in
cælo*. Homo, tali monitu Chriſtus te ditare voluit,
non nudare: manere tibi tua voluit, non perire:
perpetuari, non vacuari ſacculos imperavit: juſſit
te transferre, non perdere. *Theſaurum non defi-
cientem in cælo; quo fur non appropiat, neque ti-
6 nea corrumpit*. † Pius conſilio patris agit, quam
jure dominantis: inter inſidias latronum, & tinea-
rum morſus, quare tua recondas, objurgat: per-
vigiles noctes, dies anxios, ſolicita tempora, ne
tibi ipſe facias commoneris. Auri cuſtos, ſerva-
tor argenti, ſecuritatem non habet; neſcit quie-
tem: & cui deeſt ſecuritas, quies perit; pœna di-
7 ves eſt ille, non cenſu. † *Theſaurum non deficien-
tem in cælo*. Hoc eſt dicere, ubi ego ſum, ibi
ponite: date mihi: ego ſervo. Homo, da patri,
crede Deo: quia & hæredi pater, & Deus homi-
ni creditum non negabit: tenere tua non poteſt,
qui ſua dedit. An humanis indiget, qui divina
largitur? an eſt noſtrorum cupidus, qui nos ſuo-
rum fecit hæredes? certe quibus regnum contulit,
quid negabit? † O homo, ſi hic permanſurus es, 8
quæ tua ſunt hic repone; ſi illuc iturus es, hic,
quæ tua ſunt, cur relinquis? Qui relinquenda ſer-
vat, alienorum cuſtos eſt, non ſuorum. † Si in 9
hac vita, qua peregrini ſumus, & vivimus, ad
modicum temporalem eſſe pauperem dolet, tri-
ſtem, inhonorum eſſe: quale eſt in perpetua pa-
tria, inter æternos cives, de contemptu dolorem,
de ignobilitate pœnam, de nuditate opprobrium
ſuſtinere; & tunc addici pœnis, quando alii pro-
moventur ad regnum? quando pauper ducitur ad
conſeſſum Dei, & dives trahitur ad conſortium
punitorum? Heu quam lamentandæ vices, quan-
do deſperati penes homines poſſidebunt ſpem divi-
nam: & humanis bonis præditi, bonis cæleſtibus
fraudabuntur! † Et hoc facit theſaurus, qui cor 10
hominis, aut per eleemoſynam levat ad cœlum,
aut per avaritiam demergit in terram. Et ideo di-
xit: *Ubi enim theſaurus veſter eſt, ibi & cor ve-
ſtrum erit*. † Homo, mitte, & præmitte theſau- 11
rum tuum in cœlos, ne cœleſtem animam demer-
gas in terram. Aurum de profundo terræ, anima
ab excelſis cœli. Melius proinde eſt ad ſedem ani-
mæ deferri aurum; quam in ſepulchro auri anima
demergatur. Exutos ergo totis divitiarum curis,
& jam per omnia expeditos, militare ſibi in ſæcu-
lo jubet, quos regnare donavit in cœlo. † *Sint 12
lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in ma-
nibus veſtris, & vos ſimiles hominibus expectanti-
bus dominum ſuum, quando veniat a nuptiis*. Sint
lumbi veſtri præcincti: ibi præcingenda eſt virtus,
ubi voluntas eſt comprimenda. Neſcit vincere vi-
tia corporis, virtutis cingulum qui deponit. Cin-
cti ergo caſtitatis balteo quod eſt inſigne militiæ
Chriſtianæ, fluxam carnis detruncemus ignaviam:
& regis noſtri expectatione pervigiles inſomnem
ſomnum ſæculi neſciamus. *Non dormiunt*, inquit, Prov. 4.
niſi cum malefecerint. † *Et lucernæ ardentes in ma- 13
nibus veſtris*. Beati, in quorum manibus bonorum
operum lucent lucernæ. *Sic enim luceat lux veſtra* Math. 5.
*coram hominibus, ut videant bona veſtra opera, &
magnificent patrem veſtrum, qui eſt in cælis*. Et ut
lucerna ante oculos, opus bonum in mentibus ſic
refulget. Non portanti tantum lucerna lucet, ſed
multis: & opus bonum dum facto in uno lucet,
multos illuſtrat exemplo. Lucerna repellit noctium
obſcura, opus bonum malitiæ fugat tenebras. Ac-
cendamus lucernam bonis operibus in manibus no-
ſtris, ſi volumus coram Domino, & hominibus
nos lucere. † *Et vos ſimiles hominibus expectanti- 14
bus Dominum ſuum, quando veniat a nuptiis*. Quia
ſem-

SERMO XXII.

Scholia.

3 GRex puſillus. Sunt Diſcipuli Domini ex Mald.
hic, & omnes ſimul fideles, & Euthymio pla-
cuit, quos mundus ideo puſillos vocat, & abjectos, ac
ſine honore; quia manſuetudinem Chriſtianam ſequen-
5 tes reddunt bonum pro malo; quos tamen gloria ple-
nos, immo & Dei filios Chriſtus ipſe & appellat, &
facit.

11 *Cœleſtem animam*. S. Aug. tom. 3. lib. de Ec-
cleſ. Dogmat. cap. 14. ſententioſe ait: *Dicimus creatio-
nem animæ ſolum Creatorem omnium noſſe; & corpus
tantum per conjugii copulam ſeminari, Dei vero judicio
coagulari in vulva, & compingi, atque formari, ac for-
mato jam corpore animam creari, & infundi, ut vivat
in utero homo ex anima conſtans, de corpore*. Et alibi:
Anima a Deo ex nihilo creatur. Magiſter in 2. ſentent.
diſt. 17. lit. C. inquit: *Sed quicquid de anima primi
hominis æſtimetur, de aliis certiſſime ſentiendum eſt,
quod in corpore creantur; creando enim infundit eas Deus,
& infundendo creat*. Vide Angelic, & Comment. in 1.
part. quæſt. 91. Propterea Auctor noſter dicit ani-
mam cœleſtem & ab excelſis, quia immediate ex nihi-
lo creatur a Deo, ut paſſim Theologi docent.

14 *Nuptiis amica faces*. Contra Novatianos, & a-
lios hæreticos, qui nuptias inepte damnant l. Epiphan.
hæreſi 59. & Aug. hæreſi 38.

14 *Multiplici coruſcas in lumine*. Faciens illicita nec
unius hominis probi ſuffert congreſſum, aut conſpe-
ctum; timet enim ne lux probi viri mala ejus opera
prodat, & arguat. At qui licita requirit, gaudet eſſe
in magno varioque lumine, & coram multis probatis
viris, ut videantur ſua opera quoniam & recta ſunt,
& juſta.

ſemper nuptiis amicæ ſunt faces : luminum teſti-
monio celebratur caſtitas nuptiarum . Sicut enim
fugit lucem illicita qui præſumit , ſic multiplici
15 coruſcat in lumine licita qui requirit . † *Et vos
ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum quan-
do veniat a nuptiis*. Homines ſunt, qui more de-
bitæ ſervitutis indefeſſis excubiis adventum ſui Do-
mini præſtolantur : qui vero ſic ventri ſerviunt ,
ut divinam neſciant ſervitutem ; & de carnis vo-
luptate ſoliciti , ſolicitudinem occurſus dominici
perdiderunt , homines non vocandi ſunt , ſed ju-
menta. *Et vos ſimiles hominibus expectantibus Do-*
16 *minum ſuum*, *quando veniat a nuptiis*. † Ex quo
ad deſponſandum ſuam Eccleſiam Chriſtus adve-
nit , thalamus ornatur ſponſæ : & ornatur auro fi-
dei , argento ſapientiæ , virtutum gemmis , ſan-
ctitatis velis , verecundiæ roſis , liliis caſtitatis ,
pudoris violis : & ad alta cœli pudicitiæ templum,
faſtigium virginitatis attollitur : nec deſunt pſal-
morum citharæ, prophetica organa, Apoſtolorum
voces, totæque ſymphoniæ cœleſtium nuptiarum.
Satis ſervus ſomni eſt, qui tali, & tanto clamore
non ad cœleſtis regis nuptias ſuſcitatur. † *Et vos*
17 *ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum* ,
quando veniat a nuptiis : ut cum venerit, *et pul-
ſaverit* , *confeſtim aperiant ei* . Veniens pulſat ,
corda bene conſcius aperit, male conſcius claudit :
juſta mens pateſcit ad præmium : injuſta, quia non
meruit, ſe præcludit . Vigilemus ergo, dilectiſſi-
mi, ut beatitudinem, quæ ſequitur, conſequamur.
Beati ſervi illi, *quos cum venerit Dominus*, *inve-
nerit vigilantes* . Sufficiant beatitudinis hæc pro-
18 miſſa ; ſed quia Chriſtus ipſius beatitudinis eloqui-
tur charitatem differamus hodie; ut plenius audia-
mus, quid ſuis filiis promiſerit talis pater.
19

SERMO XXIII.

De terrenorum cura deſpicienda, *& pro-
miſſione Regni*.

1 AUdiſtis hodie quemadmodum Dominus pa-
ſtorali jubilo clangorem tubæ cœleſtis ad-
junxit ; ut diu inclinatas ovium mentes ad divina
tolleret, cœleſte protinus promoveret ad regnum.
Luc. 12. *Nolite*, inquit , *timere puſillus grex* , *quoniam com-*
2 *placuit patri veſtro dare vobis regnum* . † Acquiſi-
vit humilitas, ſuperbia quod amiſit : & grex pu-
ſillus ac mitis totas & varias edomuit propria
manſuetudine feritates : puſillus grex vicit, ac fre-
git tot genera beſtiarum , quot diverſitates ſubdit
jugo Chriſti nationum . Grex puſillus ac mitis
diu contentus occidi, diu devorari paſſus eſt ; do-
nec Gentilis ſævitia ſanguine ſatiata, vel carnibus,
Evangelici pabuli ſuavitatem , & divini fontis flu-
enta deguſtans , totum contagium ſæculi evitaret
& paſtum atque in hominem rediret ex beſtia,
qui ex homine fuerat dilapſus in beſtiam . Hoc
ſenſiſſe ante Prophetas, hoc Apoſtolos impleſſe ,
hoc pertuliſſe martyres conſtat : atteſtante illo ,
qui dicit : *Propter te mortificamur tota die : æſti-* Pſ. 43.
mati ſumus ut oves occiſionis. † Ut vero iſte grex 3
novi ordinis aggrederetur prælium, ubi vivit ille,
qui fuerit occiſus; qui occuberit, vincit ; invenit
animam, qui amittit , imitatus eſt ſuum regem ,
illam ovem , illum ſecutus eſt agnum , qui *ſicut* Iſa. 53.
*ovis ad occiſionem ductus eſt : et ſicut agnus coram
tondente ſe non aperuit os ſuum*. Tacet, qui volens
patitur : clamat, qui laniatur invitus : nec poteſt
de morte conqueri , qui mortem dignatus , non
coactus aſſumit. † Poteſtatis inſigne eſt, cum pro 4
multis volens quis moritur : nolens cum moritur,
eſt neceſſitatis extremæ : quia venit de contemptu
mortis alterum , alterum de conditione naturæ .
Chriſtus ergo ſicut ovis , & volens , & tacens
tondetur : ut * tegat illam , quam Adam primus Velet MS.
intulit nuditatem : velut agnus occiditur, ut pec-
catum totius mundi, immolatus, abſolvat : ponit
pro ovibus animam ſuam, ut impleat & pietatem
paſtoris, & curam : Tibi ergo rex, tibi ſacerdos,
tibi paſtor, tibi ſacrificium, tibi ovis, tibi agnus,
tibi totum factus eſt, qui fecerat totum. † Et qui 5
ſibi nunquam , tibi toties immutatur ; propter te
varias monſtratur in formas, qui manet unica ſuæ
majeſtatis in forma. Et quid plura ? dat ſe tibi
Deus homo, ut ferre potes ; quia ut eſt, tu non
potes ſuſtinere. Sed audiamus jam , quid puſillo
gregi talis promiſerit paſtor . *Nolite timere* , in-
quit , *puſillus grex* , *quia complacuit patri veſtro
dare vobis regnum*. † O bonitas effuſa! O inaudi- 6
ta pietas! O ineffabilis affectio ! in ſocietate cen-
ſus paſtor oves aſſumit, atque ad conſortium do-
minationis ſervos Dominus aſſiſcit : ad participa-
tum regni rex gregem populi totius admittit: ſic,
ſic dat, cui deficere cenſus, cui regnum minui ,
vacuari poteſtas non poteſt largiendo . Providen-
ter autem cœpit Dominus , dicendo : *Nolite ti-
mere*

SERMO XXIII.

Scholia, *& Obſervationes*.

3 C*Ontagium ſæculi evitaret* , *& paſtum* . Per contagium ſæculi peccatum intelligo , & culpam , juxta illud Jo. 1. cap. 5. *Mundus totus in maligno poſitus eſt*: Et S. Leon. Serm. 2. de Nativit. Domini dicentis: *Venit enim Dominus Jeſus Chriſtus contagia noſtra auferre, non perpeti; nec ſuccumbere vitiis, ſed mederi*. Et ſingulariter Idololatriam ibidem agnoſco, per quam homines Dæmonibus ſupplicabant . Per paſtum ſæculi, doctrinas ſæculares, & terrenas ſapientias interpretor , ex quibus nulla Dei veri cognitio habebatur . Unde Gentiles ex morte tot Martyrum in veram fidei Chriſtianæ cognitionem deſcenderunt, ut ab Aug. græce Martyres , latine dicti ſunt Teſtes : eo quia fidem Chriſti veram eſſe proprio ſanguine nobis ſunt teſtati . Sic Aug. tom. 9. tract. 1. in epiſt. Jo. in princ. ait : *Quos enim teſtes latine dicimus , græce Martyres ſunt*. Et tom. 6. contra Fauſtum Manichæum lib. 22. cap. 76. *Per quorum confeſſiones , paſſiones , ac mortes hoc Deo placuit atteſtari*. Scilicet quod eſſet alia vita, pro qua præſens contemnenda eſſet. *Martyres appellantur , qui latine teſtes interpretantur*.

4 *Chriſtus volens , & tacens tondetur* . In tonſione Agni remanent velleris radices, quæ ſuapte natura iterum pullulant , & coaleſcunt . Chriſtus Dominus in morte ſeparationem corporis , & animæ paſſus , iterum in reſurrectione amborum unionem obtinuit ex vigore Divinitatis animæ , & corpori inſeparabiliter unitæ.

4 *Tibi Agnus* . Quam eleganter Chriſtus agnus in Ara Crucis pro nobis immolatus cernitur inciſus in ſacra , & mirabili Patina Calicis quam paulo ante obitum D. Petrus Chryſologus noſter Aræ Sancti Caſſiani Martyris, & Patroni dono dedit cum diſticho circumcirca dicente:

*Quem plebs tunc cæca Crucis , Agnus , fixit in ara,
Hoſtia fit Gentis primi pro labe parentis.*

Et cum aliis notis, cifris, ac ſchematibus ſacra myſteria figurantibus , quæ ni Chryſologus ipſe doceat , certe haud mihi nota fient, ea tamen aliqui conati ſunt interpretari , ſed an ſcopum attigerint , ſit penes lectorem judicium.

Digitized by Google

mere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro
7 *dare vobis regnum*. † Promiſſionem regni ſine ti-
more ſervilis ſtatus audire non ſufficit, quia, qui
libertate vix dignus eſt, capere non valet inſulas
principatus. Dominus ergo ſervorum mentes tali
voce confirmat, ne eos repentinus promiſſi regni
proſternat auditus. Regnum velle ſervum crimen
8 eſt: adire periculum; temeritas non timere. † Sed
hoc ad Chriſtum quantum eſt? aut quam mirum,
quod dat ſervis regnum, quod ſibi ſervos facit in
dominatione conſortes, qui ſervorum pedes lavat,
ut extrema ſervis ſerviat ſervitute? Veniant huc,
veniant, qui diſcutiunt poteſtatem ejus, & tunc
de ejus æquitate contendant, cum potuerint tantam
capere, loqui, æſtimare pietatem: nec jam calu-
mnientur, ſi ſe in noſtro corpore patre minorem
dicat, qui non dicto, ſed & facto, cum pedes
lavat ſervorum, ſe ſubdidit, & ſubjecit pedibus
* Ut tibi parceres MS. ſervulorum. Homo jam tibi parce, quia * ut tibi
parcas, tuos Deus lavit, tuos amplexatus eſt pe-
des. Sed ad cœpta redeamus. † *Nolite timere pu-*
9 *ſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare vobis*
regnum. Ecce qui dat, dare loquitur patrem:
nunquid largitatem ſuam denegat, ſic dicendo?
Abſit; non poteſtatem mittit, ſed pandit affe-
ctum, ſic dicendo. Non diſtantiam facit, ſed pa-
tris, ſuamque voluntatem monſtrat; firmat unita-
tem. Quod autem dixit complacuit, & non di-
xit, placuit, munus edocet Trinitatis: quia quod
erga nos filio placuit, hoc complacuit Trinitati.
10 † *Nolite timere puſillus grex, quia complacuit pa-*
tri veſtro dare vobis regnum. Poſt tantam ergo Do-
minus largitatem, poſt ſuam gratiam tibi copioſius
collatam, abjecta, & vilia peculia ſervitutis jubet
abjicere regnaturum. *Vendite, quæ poſſidetis, &*
date eleemoſynam. † Plebejum cultum regia non
11 admittit poteſtas; anguſtus honor non niſi diade-
Matt. 22. mate confertur, & purpura. Abjicere ergo debet
habitum ſervitutis, qui ſe regem credit divinitus
12 conſecratum. † Hinc eſt, quod Rex ſupernus il-
lum, qui cum indigna veſte majeſtatis ejus auſus
eſt intrare convivium, ligari, præcipitari, detru-
di in tenebras juſſit exteriores; quia deformitas in-
vitati ad invitantis redundat injuriam. Peculia quo-
que priſtinæ libertatis, jam divitiis, jam regiis di-
13 tatus opibus, qui reſervat, captivus miſeria ſe ne-
ſcit eſſe felicem. † Eſt conſuetudinis, eſt animi fe-
licis, ut adſcitus ad Regnum, quod fuit proprium,
quod privatum, mox parentibus, mox propin-
quis, & civibus indigentibus liberaliter prærroga-
ret: ne ſit mendicus animo, qui cenſu functus,
& honore. Tali ergo providentia Dominus, con-
ſilio tali, vilia, & caduca jubet ut vendamus,
ut largiamur, ut donemus, qui in cœleſti re-
gno omnia, quæ in cœlo, & quæ in terra 14
ſunt, volumus poſſidere. † Sed ſi vis ſervare tuo-
rum pretia prædiorum, & ſacculorum forte con-
dita te delectant, fac tibi ſacculos, quales ille præ-
cepit, qui jam cupiditatis tuæ cuſtos eſt, & pro-
viſor. Denique, ut vidit, quod durıter dixit:
Vendite, quæ poſſidetis, mox adjecit: *Facite vo-*
bis ſacculos, qui non veteraſcunt: Theſaurum non 15
deficientem in cælis. † Iterum contriſtatus es, quia
quod habes, in cœlis cogeris collocare? Rogo,
crede Deo tuo, qui ſervo credis; & magis Deo,
quam homini commenda. Sed ſi times, ne quid
inde præſumat, ne quid diſpergat pietas latoris,
ſigna fidei annulo ſacculos tuos; ut tali cuſtode 16
dormias tu ſecurus: quia ubi ille eſt, ibi locus nul-
lus eſt furi. Non poterit tibi tuam pecuniam de-
negare, qui tibi omnia ſua contulit, qui te regni
ſui & honore ditavit, & gloria.

SERMO XXIV.

De ſervo vigili, et felicitate Regni Dei.

SEmper, & ad omnia vigilias eſſe ſalutares 1
nullus ignorat: quia revera plus vigilare,
plus vivere eſt. Nam quid tam mortis ſimile,
quam dormientis aſpectus? quid tam vita ple-
num, quam forma vigilantis? Indulgendum ſo-
mno eſt ut corpus reparet, non reſolvat; &
vires revocet, non enervet. Semper ergo ad
omnia vigilias eſſe ſalutares nullus ignorat. † 2
Quæ ars, quod opus, quod tempus, quæ po-
teſtas, quod officium non vitæ lucra lucubratio-
ne perquirit? Hinc eſt quod Rex in procinctu
pervigil callidi hoſtis præcavet, & evitat inſi-
dias: tunc in caſtris miles ſupervenientes noctur-
nos impetus cauta pernoctatione propellit. Sic
nauta vigilando diffuſi itineris incertas vias in-
trat; & calles tranſit invios; & veſtigio furtivo
ad lucroſi portus votivam pervenit manſionem.
Hinc paſtor adjungit noctes diebus, & totum
ſibi

8 *Extrema ſervitute*. Ideſt infirma, & ab humanita-
tis conſortio aliena.
8 *Veniant huc*. Contra Actium, & Eunomium hære-
ticos v. Aug. hæreſ. 54.
8 *Homo jam tibi parce*. Hoc eſt ne te deſpicias,
homo, quem tanti æſtimat Deus, qui tuam aſſumpſit
naturam, ſup. Angelos evexit, tuoſque pedes Chriſtus
ipſe Dominus lavit, & amplexatus eſt, ut Chriſtus
Deus, & homo tibi infirmæ ſervitutis ſpecimen daret.
At quomodo, inquies, ſibi non parcit homo? Peccan-
do lethaliter ſibi neutiquam parcit, quinimmo ſe ipſum
condemnat, ut Pſal. 10. habetur: *Qui diligit iniquita-*
tem, odit animam ſuam. Hoc eſt ſe ipſum quoniam
propter iniquitatem graviſſime punietur. Quare Bellar-
min hic ait: *Qui diligit iniquitatem, licet videatur*
diligere ſe ipſum, quia ut ſibi ſatisfaciat, peccat; ta-
men revera odit animam ſuam, ac perdit, & hoc eſt,
quod Dominus ait: Qui amat animam ſuam, perdet
eam, ideſt qui male ſe amat, vere ſe odit. Ergo parce
jam tibi, homo, hoc erit, ſi amodo iniquitatem ode-
ris; alioquin ſi amaveris, te ipſum condemnabis v.
Chryſoſt. Hom. 22. in 2. Corint. 10. in Moral. &
Hom. 66. in Jo. S. Leonem in ſer. de Nativit. Domi-
ni, & Auct. noſtrum infr. ſerm. 148. num. 4.
13 *Si in Cælo, quæ in terra ſunt, volumus poſſidere*.
Quæ ſunt in terra, tunc a juſtis poſſidentur in Cælis,
cum de terrenis ſubſtantiis pauperibus eleemoſynas lar-
giuntur, quas quidem egenorum manus recondunt in
Cœlis.

SERMO XXIV.

Scholia & Obſervationes.

a PAſtor ſibi totum tempus denegat dormiendi. Hoc
eſt tempus noctis ſomno deputatum, vel eſt fi-
gura ſynecdoche totum pro parte. Noctes diebus ad-
jungit. Quia quo ad ſe facit de nocte diem, dum vi-
gilat in nocte, quæ ſomno, quietique dicata eſt. Et
quia nequaquam poteſt vivere ſine dormitione Paſtor,
ideo vel dormit in die, dum ſecure vigilat grex; vel
horas ſomni cum altero compaſtore partitur, ut ex
ordine excubias agant propter fures, & beſtias, vel
non dormit, niſi cum totus grex jam poſitus eſt in tu-
to loco.
a *Ante nos oratione liberet*. Chriſti oratio ad Patrem
nos liberos oſtendebat, ut membra unici filii tanto ca-
piti inſerta: paſſio vero non abſolute reſpectu omnium
liberos facit, ſed redemptos, quia tollens nos a ſervi-
tute Diaboli ſuos nos fecit ſervos, pretio tanti ſangui-
nis emptoſ. hæc Didac. de Baez. in Mural. Evang. to.
3. lib. 14. cap. 23. §. 2.

ſibi tempus denegat dormiendi: ne qua lupis
ſuffragante ſomno, graſſandi in gregem præbea-
tur occaſio. Sic viator ſolers per auras noctis
æſtus ſolis prævenit; actumque diem providen-
tius deputat manſioni. Hoc propheta ſciens non
die ſolo, ſed de nocte tota clamabat ad Domi-
Pſal, 87. num: *Domine Deus ſalutis meæ in die clamavi,*
Lucæ 6. *& nocte coram te*. Quid plura? Ipſe Dominus
pernoctat in oratione Dei: ut ante nos oratione
liberet, quam redimat paſſione. Et ſi pro ſer-
vis Dominus vigilat: merito pro ſeipſis ſervos
3 vigilare ſic jubet. † *Præcincti*, inquit, *ſint lum-*
Luc. 12. *bi veſtri, et lucernæ ardentes in manibus veſtris,*
et vos ſimiles hominibus expectantibus Dominum
ſuum, quando veniat a nuptiis. Sint lumbi ve-
ſtri præcincti. Novus ordo vigiliarum, novus ha-
bitus imperatur. *Sint lumbi veſtri præcincti, et lu-*
cernæ ardentes in manibus veſtris. Nil de veſtitu,
nil de calceamentis, nil de ipſius occurſus apparatu
ſervi vigiles admonentur; ſed tota in præcingen-
dis lumbis mandatur cura; tota in conſtrin-
gendis lumbis ſtatuitur vis præcepti, addito lu-
cernarum ſolatio tantum, ſine quo nec noctis
aperitur obſcuritas, nec venientis diei clareſcit
aſpectus. † *Sint lumbi veſtri præcincti: et lucer-*
4 *næ ardentes in manibus veſtris*. Cingulum quidem
eſt proprie indicium ſervitutis: quod & diſcuſ-
ſus expeditos reddat, & faciat obſequentes. Sed
dixiſſe ſuffecerat, eſtote præcincti: cur lumbos
potiſſimum nominat? cur tanta jubentis reveren-
tia lumborum facit magnopere mentionem? Quæ-
ris quare? quia in lumbis eſt tota corporis cau-
ſa: ex lumbis tota carnis negotia ſuſcitantur: in
lumbis tota eſt humani lapſus, humanæ fragili-
tatis occaſio. Inde venit, quod virtutis ignaros
5 reddit, efficit ſegniores. † Hinc eſt ergo, quod
principaliter Dominus lumbos noſtros adſtringi
jubet baltheo caſtitatis: & totum carnis noſtræ
pendulum, fluidum, reſolutum, conſtringi man-
dat continua zona virtutis: ut carne ſuccincta
ad Domini occurſum liber, velox, expeditus
6 noſtræ mentis reddatur inceſſus. † Hæc tamen
audiens homo ſcire debes, quia te non retardat
ab occurſu Dei caro: quia ipſius occurſus, of-
ficii ipſius eſt inſeparabilis comes, ſi tu ejus
componas ſarcinas; ſi releves onera ejus; ſi pen-
dula, & ſinuoſa involucra ejus tu providus via-
tor adſtringas. Quid plura? Erit tibi ſalubre con-
tubernium, ſi tu ejus deſes, & reſolutus non
fueris inſtitor: quemadmodum autem debeas æ-
quare ſarcinas ejus, ejus pondera injuria modera-
ri, Apoſtolus edocet, ſic dicendo. † *Mortificate* 7
membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram: fornica- Col. 3.
tionem, immunditiam, libidinem concupiſcentiam ma-
lam, et avaritiam, quæ eſt idolorum ſervitus.
Conſtringenda eſt ergo caro continentiæ cingulo,
ne effuſa vitiis, ac toto peccatorum gravata pon-
dere, ſupernis, & cæleſtibus inſiſtere non poſſit
inceſſibus. Bene ergo Dominus adjecit: † *Et lu-* 8
cernæ ardentes in manibus veſtris. Quia ſemper
ad innocentiæ teſtimonium lucernæ noctueno por-
tantur in tempore: & ſicut vitiis amicæ ſemper
ſunt tenebræ, ita lucernæ * ſemper inimicæ cri- * Inimicæ ſemper ſunt criminum. MS, C.
minibus: ſociæ ſemper boni operis ſunt lucernæ.
† Sed in manibus ſanctorum ipſa bona opera ſunt
lucernæ, dicente Domino: *Sic luceat lux veſtra*
coram hominibus, ut videant veſtra bona opera, Matth. 5.
et magnificent patrem veſtrum, qui in cælis eſt. 9
Et vere portant lucernas ſuas, vere fomentis ope-
rum, vere miſericordiæ unguento inflammant
lampades ſuas, quæ cum loco, propoſito, ſtu-
dio latitant; opere, virtute, meritis coruſcant,
ac ſplendent toto orbe terrarum. † Et quia ex- 10
pectationis ſuæ Dominus ſatis triſtes, ſatis anxias
noverat moras: ne quis ſuperaretur tædio, ne
quis laſſeſceret tarditate: ne quis longe expecta-
tionis fatigatione ſuccumberet, perſeverantibus
beatitudinem cæleſtem, cæleſte promittit obſe-
quium. *Beati*, inquit, *ſervi illi, quos cum vene-*
rit Dominus, invenerit vigilantes. Et ne ipſius
beatitudinis qualitas haberetur incerta, mox ad-
jecit: *Amen dico vobis, quod præcinget ſe, et fa-*
ciet illos diſcumbere, et tranſiens miniſtrabit eis.
† Præcinget ſe Deus, & faciet ſervos diſcumbe- 11
re, & miniſtrabit eis. En mutatio inaudita re-
rum! en terribilis correptio dominationis! en
pavenda converſio ſervitutis! Quia parumper ſer-
vus aſtitit in Domini ſui expectatione ſuccin-
ctus; & ſuſtinendi fidem brevi fatigatione por-
tavit, illi ut talionem redderet, diſſimulat ſe in
ipſa

11 *Præcinget ſe Deus*. Maximam in hac periodo auditorum animis ingerit admirationem triplici ex capite. Primo ex inaudita rerum mutatione, quod Dominus noſter Jeſus Chriſtus ſtatim ac in Angelos, & homines dominationem, judiciumque exercuerit, electos in Cœlum recipiens, dominatione, ac judicio ſepoſitis, non tamen a ſe abdicatis, eiſdem electis obſequium præſtabit, & miniſterium; quare, *De Dominatione*, inquit, *ad fidelium ſuorum pia tranſiet, & migrabit obſequia*. Secundo ex terribili correptione dominationis: corripit namque Dominus Jeſus Chriſtus ſuam dominationem, quia qui Angelos, homineſque judicavit æterna ſibi poteſtate conceſſa, mox ipſemet hominibus in gloria famulatur, perinde ac ſi propriam dominationem reprehenderet. Corripere enim dominationem eſt, quaſi tollere, id quod factum eſt, & pro eo id, quod magis idoneum videtur, reponere. Sic ſeponens Chriſtus dominationem in homines, ſuum illis exhibet obſequium. Hæc correptio dicitur terribilis, quia exceſſivum timorem in fideles excitare potis eſt. Nam terribilitas eſt exceſſiva timoris ſpecies, ſeu qualitas, quæ ab exceſſu alicujus ſubiti ſenſibilis, excellentis, & inſoliti generatur: propterea corripitur homo timore, dum animo ſupramemorata perpendit; & quod Chriſtus, qui ſemel, ac brevi tempore dominationem exercuit in homines, famulatum perpetuum hominibus præſtabit in gloria: Et quod Dominus & creator univerſorum, qui dominationem jugiter habet in homines, & judicii poteſtatem, illud tamen ſemel tantum exequatur: Homo vero ab ipſa origine ſervus audeat aliquando dominari, quinimmo & proprio obſiſtere Domino. Tertio ex pavenda converſione ſervitutis, quoniam timendum eſt illi, qui cum ſit natura ſervus, ad Regnum tamen extemplo aſſumitur; unde Auct. ſupra ſerm. 23. num. 7. ait: *Promiſſionem Regni ſine timore ſervilis ſtatus audire non ſufficit; quia qui libertate vix dignus eſt, capere non valet inſulas Principatus: Regnum velle ſervum crimen eſt; adire periculum; temeritas non timere*. Pavenda eſt etiam hæc converſio ſervitutis, quia qui via momento temporis Domino ſuo famulatus eſt, a Domino ipſo ſempiternum famulatum ſe recepturum audit.

12 *Illi ut talionem redderet*. Reddere talionem eſt æqualem reddere retributionem, quæ certe inter Deum, & hominem æqualis eſſe non poteſt, ſed ſolum aliquam poteſt habere ſimilitudinem. Secundum Jureconſultos in §. 7. Inſtit. de Injur. Reddere talionem eſt, eadem pœna mulctare aliquem, qua tu ipſe ab eo mulctatus es: propterea Dominus noſter pro famulatu hic ſibi ab homine præſtito talionem aliquo modo reddit, dum eidem homini famulatur in gloria.

13 *Diſſimulat ſe in ipſa Divinitate Divinitas*. Profunda ſunt quippe nimis hæc Chryſologi verba, & ſacro tecta velamine. Ratio, quare Deitas ſe in deitate diſſimulet, ea eſt, ut hujuſmodi talionem ſervitutis reddat: At quomodo hæc diſſimulatio fiat, hoc opus, hic labor eſt invenire. Pro varia hujus verbi *Diſſimulare*, ſignificatione libet dicere; quod ſi diſſimulate

12 ipſa divinitate divinitas! † *Præcinget ſe, et faciet illos diſcumbere, et tranſiens miniſtrabit eis.* Diſcumbenti homini Deus aſtat, & aſtat in cæleſtibus: epulanti ſervo ſervit Dominus & ſervit accinctus: pueris ſuis, miniſtris ſuis miniſterium facit Chriſtus, & facit hoc in patris jam gloria conſtitutus. Homo, calumniaris Chriſtum adhuc, quod detulerit patri? qui tibi in terra lavando pedes, extremum repræſentavit obſequium, & repromittit in cæleſtibus noviſſimam ſervitutem.
13 † Crede, hæretice, & tu illi ſtude reddere talionem. Ille tibi in cæleſtibus parat convivium ſe miniſtro, & tu illi in terra non deſinis continuas ingerere, & generare blaſphemias: faciet & ille tranſitus ſuos, quia tranſiens miniſtrabit illis: de dominatione ad fidelium ſuorum pia tranſiet & migrabit obſequia: ad te de miſericordi patre ſeveriſſimum tranſibit in judicem. *Et tranſiens miniſtrabit illis.* Confitentibus, expectantibus miniſtravit epulas: miniſtrabit & tibi, ſed dignam de tua negatione ſententiam. *Et ſi venerit in ſecunda vigilia, et ſi in tertia vigilia venerit, et ita invenerit, beati ſunt ſervi illi.* † Si in ſecunda, 14
& tertia vigilia venerit: Vigilias mundus plures, tres tantum vigilias novit expectatio Trinitatis: quare tamen a ſecunda cœpit, & tacuit primam? quia prima jam vigilia in ortu Dominicæ nativitatis exceſſerat. Probant hoc paſtores, qui dum ſupra gregem ſuum vigilant, gregis ipſum paſtorem in præſepio invenire, videre, tenere merentur & auctorem, ſed quæ ſit ſecunda, & tertia vigilia requiramus. Sicut utique prima vigilia eſt ſui ortus in carne, ita ſecunda eſt vigilia, qua noſtra redit, & reſuſcitatur in carne. Denique ut ad reſurgentem veniat, annuus excitatur & evigilat mundus. Tertia vigilia eſt illa, qua expectatio tota noviſſimo venientis finitur adventu: ut ſicut ille reſurrexit nobis, ita nos illi jam perpetuam reſurgamus ad vitam.

S. Pet. Chryſ.

idem eſt. quod connivere, ſeu clauſis oculis aliquid diſſimulare, ne videat, juxta illud Sapient. 11. 24. Diſſimulans peccata hominum propter pœnitentiam. Hoc eſt ſe oſtendens hominum peccata non videre, licet optime videat, ut interim convertantur: Hic Divina Majeſtas agit, ac ſi non videret, aut non haberet ſuam in homines dominationem æternam, tum ſui cauſa, ut ſic fiat ſervus ſervorum ſuorum, quaſi a parte poſita ſuæ Majeſtatis conſideratione, tum cauſa hominum, ne ipſi a tanta Majeſtate oppreſſi haud ſerre poſſint, ut ſibi a tali Domino ſerviatur, juxta dicta infra Serm. 29. num. 10. Ideo detinet in ſua Deitate ſupremum illud dominium, & poteſtatem, quam habet in homines, ut ipſi permittant, ſibi a Deo obſequium præſtari. Ita majeſtatem celavit uxor Jeroboam, ut facilius induceretur Propheta ad ſibi liberius reſpondendum, de qua dicitur 3. Reg. 14. 5. *Cum ergo illa intraret, & diſſimularet eſſe, quæ erat.* Divinitas ſe in ipſa Divinitate diſſimulat, quia obtegit, divino aſtu celat, & occultat in ſua deitate aliquid, quod vere in ea eſt, ne foris appareat. Communicat enim hujuſmodi beatam gloriam ex mera, & liberaliſſima gratia: Verum hoc celat, & prætextu debitæ retributionis ſe eidem homini communicare demunſtrat; forte ne homo magnitudine gratiæ confundatur, ſed potius extollatur ex ipſa prætenſa retributione. *Quare diſſimulat te &c.* quia dat, quod eſt Deitatis beatificando hominem, ſed aliquid, quod eſt Deitatis, in qua abtegit beatitudine: ſiquidem Deus, qui omnium bonorum auctor, & largitor eſt, ſi quid a nobis recipit, prius nobis illud donavit, & ideo ſemper eſt largitor in dando, non autem retributor. Veruntamen adeo generoſus eſt, ut gloriant ex retributione nobis ſe dare profiteatur. *Diſſimulare* etiam eſt, ſe in aliquo loco detinere, ut Geneſ. 19. 16. cum Angeli vellent a Sodomis Loth educere, ſacer tex. ait: *Diſſimulante illo, apprehenderunt manum ejus*: Hoc eſt domi ſe detinente. Detinet ſe ergo Deitas in Deitate, quia licet Deus homini beatitudinem communicet, non tamen totam bonorum ubertatem largitur, ſed quam poſſit ferre beatus, ut not. inf. num. 12. verſu: *Servit accinctus.* Et hæc, meo ſenſu, magis propria expoſitio eſt.

12 *Diſcumbenti homini Deus aſtat.* Hoc eſt rectus adeſt, ſuccinctus, & expeditus ad obſequium homini diſcumbenti præſtandum. *Diſcumbenti.* Hoc eſt toti per omnia quieſcenti: nam *Beatitudo eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus*, ex Boetio communiter recepto.

12 *Epulanti ſervo.* Quid habeat in his epulis ſcribit Auct. infr. Serm. 95. num. 4. & ſerm. 176. num. 14. Non guſtu, ſed viſu epulantur beati, nam viſio eſt tota merces ex Theol. paſſim.

12 *Servit accinctus.* Quia ſecundum Theophylactum hic Lucæ cap. 12. *Non totam bonorum ubertatem largitur, ſed hanc cohibet ſecundum certam menſuram. Quis enim* (ait ille) *Deum capere poteſt, quantus eſt?* Quandoquidem beatus totum videt Deum, ſed non totaliter, & ad menſuram luminis gloriæ ipſa beatitudo miniſtratur, & lumen gloriæ jux. meritorum capacitatem impertitur. S. Aug. tract. 67 in Jo. ait: *Nullus eorum alienabitur ab illa domo, ubi manſionem pro ſuo quiſque accepturus eſt merito.* Et tract. ſeq. *Quantum quiſque fuerit particeps ejus* (loquitur Chriſtum) *alius minus, alius amplius, hæc erit diverſitas præmiorum ex diverſitate meritorum; hæc erit multitudo manſionum pro diſparilitate manſorum; ſed tamen omnium in æternitate vivorum, & ſine fine beatorum. Vel ſervit accinctos.* Quia gloria Chriſti non obtenebrabit gloriam, & ſplendorem animarum, & corporum beatorum: Veluti ſi uno tempore Sol, Luna, Stellæque omnes, & ſingulæ ſplendorem proprium, & peculiare haberent oculis intuentium perfecte, diſtincteque viſibilem: Unde Apocal. 21. dicitur: *Et ambulabunt gentes in lumine ejus; & Reges terræ afferent gloriam ſuam, & honorem in illam*: Ubi per reges terræ expoſitores intelligunt homines, ut eſt apud Pererer. & Riber.

12 *Miniſterium facit Chriſtus.* Sed ſi Chriſtus cum Patre, & Spiritu Sancto ſummæ gloriæ objectum ſunt ex Theologis, quare Chriſtus tantummodo dicitur facere miniſterium beatis? quia ut ſerm. 23. ſup. num. 9. dicit Auct. *Quod ergo nos filio placuit, hoc complacuit Trinitati.* Chriſtus autem hominibus beatam gloriam miniſtrare dicitur, qua *Fercula convivii, potumque ſuo ipſe ſanguine promeritus eſt*, ut habet in hoc Evang. Barradas

12 *Extremum repræſentavit obſequium.* Ultimum obſequium a Chriſto Domino adhuc mortali in corpore Apoſtolis exhibitum fuit tunc, quando eorum pedes lavit, & ipſos ſuo ſacramentato corpore pavit. Quod fuiſſe anagogicum myſterium tradit Baez. Moral. in Evang. tomo 3. lib. 14. cap. 10. §. 22. quoniam idipſum ſe præſtiturum in Cælo pollicebatur. Vel ſicut Chriſtus Dominus extremum hic homini præſtitit obſequium illius pedes lavando præcinctus: ita noviſſimum præſtabit in Cælo ipſi homini ſerviendo accinctus; hoc eſt communicando homini ſuam beatitudinem ad menſuram luminis gloriæ, cujus arrham in Euchariſtico Sacramento habuit, ut dicitur infr. ſerm. 68. num. 11. Hæc extrema ſervitus hic a Chriſto Domino exhibita hujuſmodi, a B. Laurentio Juſtiniano *Prodigium* vocatur apud Maſtrill. de Paſſione Domini p. 1. diſcur. 10. & 11.

13 *Homo, calumniaris Chriſtum adhuc?* Hoc eſt, o homo hæretice, etiam uſque modo Chriſto Domino calumniam ingeris, quod Principatum deferat Patri, Cum dixit: *Pater major me eſt?* Arius ſiquidem ex hoc tex. arguit filium Dei etiam quoad divinitatem Patre minorem eſſe; ſed tex. illum cum catholicis ſincere noluit intelligere, qui communi ſenſu de humanitate tantum interpretatur, quod & ſæpius idipſum Auct. noſtrum docuiſſe pluribus in locis habetur. S. Ambroſ. lib. 2. cap. 2. Lucæ contra eoſdem hæreticos dixit: *Et miramur, ſi Chriſtus Patri defert, qui ſubditur matri!*

14 *Annuus excitatur & evigilat mundus.* Hoc eſt mundus etiam cum Chriſto reſurgente quot annis per ſui renovationem reſurgit.

14 *Jam perpetuam.* Ideſt Tunc, ſignat enim tempus futurum, ut Lucæ 5. *Ex hoc eris jam homines capiens.* Et exod. 19. *Jam nunc veniam ad te in caligine nubis.*

SERMO XXV.

De terrenorum cura deſpicienda, & promiſſione Regni.

1 Luc. 12. HOdie Dominus Evangelici gregis puſilla, & tenera primordia quam blanda exhortatione ſit conſolatus audiſtis. *Nolite timere*, inquit, *puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum*. Aufert ſpes anxias, dubios tollit eventus, omnemque propellit, & excludit timorem, quando in exordio ipſo regnum naſcentibus pollicetur. *Quoniam complacuit patri veſtro dare vobis regnum*.
2 † Quis de victu, quis de veſtitu, quis de plebejo cenſu, & vernalis ceſpitis vilitate ſuſpirat, de regno certus, de dominatione ſecurus? Satis ſibi invidet, qui elevatus ad ſumma, ipſe ſe ad humilia dejicit; ad egena deponit. Sed ſcire convenit, pater iſte quis eſt, vel qualis eſt, vel quod regnum ſuis filiis repromittit. † Quis ſit iſte pater, quoti-
3 Matth. 6. die te confitente cognoſcis, cum clamas: *Pater noſter, qui es in cælis*. Qualis autem ſit, ipſa operum magnitudine pervidiſti: ex nihilo fecit cælum: terram ſolidavit ex liquido: montes ſtatuit ad stateram: maria intra legitimos terminos ſola præcepti auctoritate concluſit. Verum ſi regni, quod promittit puſillis, deſideras noſſe qualitatem, ipſe ape-
4 rit, ſic dicendo: † *Sinite parvulos venire ad me,*
Matth. 19. *talium eſt enim regnum cælorum*. Eſſe in cælo mirum eſt: in cælo vivere, eſt majeſtatis. Jam regnare in cælo quanti ſit, ſenſus deſinit æſtimare mortalis, & tamen homo, quod æſtimare non potes, percepi-
1. Cor. 2. ſti, Apoſtolo ſic dicente: *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe*. Et quod te mereri dubitas, habere te, & poſſidere jam cogeris confite-
5 ri. † Quid ergo cum terra illi, qui poſſidet cælum? Quid illi cum humanis, qui indeptus eſt jam divina? niſi forte placent gemitus, eliguntur labores, amantur pericula, peſſima mors delectat, & illata mala bonis ſunt gratiora collatis. Sed videamus,
6 quod dat pater tantus conſilium regnaturis. † *Vendite quæ poſſidetis, & date eleemoſynam*. Si victuros vos, ſi regnaturos, ſi vos jam divites eſſe creditis in ſupernis, ubi futuri, quo migraturi, ubi regnaturi eſtis: vos illa, quæ veſtra ſunt, jam præcedant: opes miſeras miſericordia commutate: quæ humana ſunt in divina convertite. Et ne cui forſitan deeſſet evectio ad portanda illa, quæ dimittitis, angariatus eſt pauper: ferunt pauperes onera veſtra, & volentes ferunt: quia tali non deprimuntur pondere, ſed levantur. *Vendite, quæ poſſidetis, & date eleemoſynam: facite vobis ſacculos, qui non veteraſcunt, theſaurum non deficientem in cælis, ubi*
7 *fur non appropiat, neque tinea corrumpit*. † Facite vobis ſacculos, qui non veteraſcunt. Videtis, quia pater iſte ditare vult filios, non nudare. *Facite vobis ſacculos, qui non veteraſcunt*. Novo modo, imo cæleſti modo, qui hunc audit, vendendo comparat, recondit erogando: dum amittit, acquirit. Quam cupit pecuniam perdurare, perpetuare ſacculos divitiarum, condita permanere, qui dicit:
8 † *Facite vobis ſacculos, qui non veteraſcunt*! Ecce docet avaritiam, qui cœperat divitiarum ſuadere contemptum. *Facite vobis ſacculos, qui non veteraſcunt*. Et qui theſaurizantes temporaliter arguebat, ad totum cupiditatis fomitem jubet ſacculos ſine fine perquiri. Chriſte, quo te pertrahit amor tuorum? ut avarum lucrifacias, facis eum, quod deſiderat, non quod oportet, audire: ſacculos imperas: æternos theſauros, qui non deficiant, vis parari; ut avarus dum conſueta percurrit ad lucra,
9 aut virtutem capiat, aut a virtute capiatur. † Vere pater es, qui cum tuis quibuſcunque parvulis ſic agis. Namque & nos interdum noſtris parvulis pe-
tentibus noxia, ingerimus * ſalutaria ſub ſpecie noxiorum: fallentes inſipientiam, non decipientes affectum. Dixiſti: *Facite vobis ſacculos, qui non ve-* * Salubria *MS.*
10 *teraſcunt, theſauros non deficientes in cælo*. † Sacculus cur paratur? quid ibi clauſtra, ubi ipſa cuſtos eſt innocentia? ibi quid ſignaculum, ubi fraudis ſuſpicio non habetur? Si & in cælo ſacculis opus eſt, cura non amittitur, ſed mutatur. Domine, tu vidiſti, quia in theſauris tota fides, tota ſpes in ſacculis ſit avaris: & ideo imputribiles in cælo ſacculos vis parari, ut qui te non ſequitur ad cælum, ſequatur ſaltem ſacculos ſuos. Avare, fac tibi ſacculos, & fac jubente Deo: quia votis tuis annuit divina majeſtas. Sed fac tibi ſacculos erogando: quia quicquid pauper acceperit, pater cæleſtis ſuſci-
11 pit. † Et ubi recondit? in cælo. Et ne forte perdidiſſe te doleas vel uſuram, centuplum in cæleſti fœnore recipies, quicquid in cælo paupere tranſmiſeris perferente. Uſura mundi centum dat ad unum, Deus unum accipit ad centum: & tamen homines
12 cum Deo nolunt habere contractum. † Sunt forſitan de cautione ſoliciti. Quare? Nonne homo homini exiguæ chartulæ obligatione conſtringitur? Deus tot, & tantis voluminibus cavet; & debitor non tenetur? Sed dicis, eſto quod debeat; quo exigente reſtituet? ſeipſo: quia non poteſt * ille mentiri: idem ipſe eſt & executor, & debitor. Non erit in reddendo durus, qui profuſus eſt in largiendo. Crede homo Deo, quod tibi Deus dedit, majora reddere vult, cum vult debere largitor.

SERMO XXVI.

De fideli diſpenſatore.

1 QUod hodie Dominus interroganti Petro reſpondiſſe legitur, per figuram ad Apoſtolos ipſos, ad Doctores tantum, & ad eos, qui Eccleſiis præſident, dictum, multorum perſenſit auditus. Interrogat Petrus: *Domine, ad nos dicit hanc parabolam: an & ad omnes? Cui reſpondit Dominus: Quis putas eſt fidelis diſpenſator, & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, ut det illis in tempore tritici menſuram? Beatus ſervus ille, quem cum venerit Dominus, ita invenerit facientem: vere dico vobis, quod ſuper omnia, quæ poſſidet,* ve-

SERMO XXV.

Scholia.

1 SAter ſibi invidet. Ideſt multum ſe odit, vel propria gloria triſtatur. Sic ſapiens Eccleſ. 14. 6. dixit: *Qui ſibi invidet, nihil eſt illo nequius &c.*

8 *Docet avaritiam*. Spiritualem, & cæleſtem, ubi *Fœneratur Domino, qui miſeretur pauperi*. Prov. 19.

8 *Non quod oportet audire*. Qualiter cum incipientibus ſit agendum hic docemur. Ex communi regula perfectorum fideles jubentur poſſeſſa vendere, & pretium in eleemoſynas erogare: Avarus autem, qui jam Chriſtum incipit ſequi, ſacculos tantummodo mutare ſuadetur, ut gradatim ad altiora promoveatur.

9 *Aut virtutem capiat, aut a virtute capiatur*. Hoc eſt vel ſponte virtutem hanc amplectetur, vel ipſa ex ſe virtus eidem inſeratur.

conſtituet eum. Quod ſi dicat ſervus ille in corde ſuo;
moram facit Dominus meus venire: & cœperit percu-
tere pueros, & ancillas, & edere, & bibere, &
inebriari: veniet Dominus ſervi illius in die, qua non
ſperat, & hora, qua neſcit, & dividet eum; par-
2 *temque ejus cum infidelibus ponet.* † Eccleſiæ qui-
dem præſules iſta quam primum ſimilitudo conſtrin-
git; ſed hominem nullum, mortalem nullum pror-
ſus eximit hæc figura; quæ dum loquitur ad diſpen-
ſatorem, omnibus, uno interrogante, reſpondit.
Si eſt quiſquam qui a Deo oil acceperit, diſcuſſio-
nem diſpenſationis, diſpenſatoris officium non time-
* Quod es. bit. Homo, ſi hoc ipſum * quod das accepiſti, accepiſſe
MS. C. te quod habes, quomodo tu negabis? De cæleſtibus
conditis, de horreis divinis rationem reddet, præ-
3 ſtabit cauſas Eccleſiæ prorogator. † Et quanto ma-
jus ſuſcipit creditum; tanto majus ſe debitum non
Luc. 12. dubitat redditurum, dicente Domino: *Cui plus eſt*
Sap. 6. *creditum, plus exigetur ab eo.* Et alibi: *Potentes*
potenter tormenta patientur. Quanto altius aſcende-
rit homo, lapſus, tanto altius cadet. Quid altius
cælo? De cælo cadit in cæleſtibus qui delinquit:
deſperatus incurrit, qui in ipſis Dominantis oculis
offendit: & excuſatione caret, qui facious ipſo ju-
dice teſte committit. Aut quam defenſionem ſpe-
4 rat, quem teſtimonium cognitoris accuſat? † Sic
Diabolus cum eſſet Angelus, & in cælo, & coram
Deo ſemper clariſſimus verſaretur, & fulgens,
dum Dei tentat aures, dum in Dei ſuperbit aſpectu,
lapſus ad terram, ad tartara dejectus, in Diabolum
mutatur ex Angelo: & qui erat miniſter veniæ, fa-
ctus eſt dux pœnarum. Hinc eſt, quod Apoſtolus
noſtri ordinis hominem commonet, ne incidat in
5 ſuperbiam, & laqueum Diaboli. † Diſpenſator er-
go divini verbi, & cæleſtis doctrinæ prorogator,
qui ante Dominum ſtat jugiter, verſatur inter alta-
ria ſemper, neque a Dei oculis recedit unquam qui
peccatorum cauſas, dolores populi ſuſcipit, fert,
offert, ingerit preces; accipit, refert, reſtituit
impetrata, ex homine totus in Angelum ſubſtitutus,
non poteſt, niſi in ipſa Dei facie, inter ſanctorum
ſancta peccare: ut inde ſibi ſumat crimen, unde
6 aliis veniam conſueverat reportare. † Denique Na-
Levi. 10. dab, & Abjud ſacerdotes filii Aaron ſacerdotis,
dum contaminare externo igne altaria præſumunt,
ipſius altaris conſumuntur incendio, ut ſumerent
de ſacrificio pœnam, qui fecerant de propitiatione
peccatum: quod peccatum illis ſuſcitarat ebrietas:
7 † Nam vini odor odorem fugarat incenſi: & ebrie-
tatis ignis flammam provocarat altaris: unde quia
alienati vino alienum portaverant ignem, mox
divino igne referuntur extincti. Ebrietas in alio
crimen eſt, in ſacerdote ſacrilegium: quia alter
animam ſuam necat vino, ſacerdos ſpiritum ſan-
ctitatis extinguit: dicente Apoſtolo: *Spiritum* 1. The. 5.
nolite extinguere. Merito inter cætera, quæ in di-
ſpenſatore malo arguit hodiernus ſermo, vini con-
demnat inſaniam, dicendo: † *Quod ſi dicat ſervus* 8
ille, moram facit Dominus meus venire: & cœperit
percutere pueros, et ancillas, et edere, et bibere, et
inebriari. Proprie dixit, edere, & bibere, & ine-
briari, & percutere. Ebrietas cædis mater, parens
litium, furoris genitrix, petulantiæ deformiter eſt
magiſtra: hanc qui habet, ſe non habet: hanc qui
habet, homo non eſt: hanc qui habet, non pecca-
tum facit, ſed eſt ipſe peccatum. Ebrietas eſt Dæ-
mon blandus; venenum dulce; rabies voluntaria;
invitatus hoſtis; illecebra honeſtatis; & pudoris in-
juria: hanc nullus noverit Chriſtianus: ne auditu
quidem ſacerdos attingat: ne qui eſt forma virtutum,
vitiorum inde fiat, & inveniatur exemplum. Ve-
rum quia ad nos, & ad Eccleſiaſticos viros ſatis di-
ctum eſt: quemadmodum cunctos teneat reſponſio
Salvatoris, * quod non ſit, quia Dei diſpenſatione * Ne ſit.
inveniatur extraneus, perquiramus. † Apoſtolus Rom. 13.
dicit: *Non eſt poteſtas niſi a Deo.* Si a Deo poteſtas 9
omnis: a Deo Rex etiam diſpenſationis regiæ ade-
ptus eſt dignitatem. Sic dux, ſic miles, ſic pro-
vinciarum rectores, ſic urbium, rationem redditu-
ri ſunt omnes iſti, ſi in ullo creditæ poteſtatis exceſ-
ſere menſuram: ſi Rex juſtitiam cuſtodivit: ſi æ-
quitatem tenuit: ſi poteſtatem moderatus eſt: ſi mi-
ſericordiam non omiſit: ſi tenuit ſic ponderis ſui li-
bram, ut in neutram partem poteſtatis ſuæ trutina
perpenſa declinaret: ſi omnium curam geſſit: ſi ci-
vium procuravit quietem: ſi ſic temperavit cenſum,
ut neque militi ſufficientia deeſſet: neque tributarius
laſſaretur. † Et dux præſtabit Deo cauſas: ſi ſe- 10
quentibus ſe præbuit virtutis exemplum: ſi in excu-
biis pervigil: ſi in diſcurſibus indefeſſus: ſi pacem
omnium proprio labore perquiſivit. † Rationem
reddet & miles: ſi paruit imperatis: ſi concuſſit ne- 11
minem: ſi accepta ſtipendia juſtiſſimo labore penſa-
vit. Judex quoque judicii ſui ſupernum Judicem ſu-
ſtinebit. † Et tu, qui Dominus es domus tuæ, 12
diſpenſatorem te poſitum, pluſquam Dominum,
volo credas; ut exhibeas conjugi ſimplicem charita-
tem; doctrinamque ei, quam didiceris in Eccleſia,

SERMO XXVI.

Scholia.

4 IN *Diabolum mutatur ex Angelo.* Lege ſerm. inf. 148. num. 11. & ſerm. 172. num. 5. De lapſu Angelorum, & quod Lucifer primus inter Angelos hypoſtaticam Verbi unionem homini invidens eandem ſibi appetierit, & Angelis ſe ſequentibus ſupernaturalem pollicitus ſit beatitudinem tradunt Schol. in Com. D. Thomæ in 1. p. q. 63. in plurib. art. Becan. de Peccato Ang. ca. 4. q. 6.

4 *Qui erat miniſter veniæ, factus eſt Dux pœnarum.* Vel quia tunc creaturarum major Lucifer Angelus peccantibus veniam impetrare poterat a Deo; Vel quia cum Angelus inter alia hominis cuſtodiam ſit aſſecutus, hominem purgat, & illuminat per modum cujuſdam inſtructionis, ut ex D. Thom. 1. 2. q. 112. Atqui mutatus in Diabolum Dux pœnarum factus eſt hominum ſcilicet & Angelorum, quandoquidem eo duce, & ſuaſore Angeli ſectatores, nec non homines peccaverunt, ut dicitur Apocal. 12. v. 4. *Traxit ſecum tertiam partem ſtellarum.* Et Geneſ. 3.

8 *Non peccatum facit, ſed eſt ipſe peccatum.* Ebrius non facit peccatum dum ebrius eſt, quoniam ex defectu rationis liberam non habet voluntatem hic, & nunc ad bonum, vel malum: quod ſatis docte explicat Leonar. Leſſius de Juſt. & Jur. lib. 4. c. 3. dub. 3. num. 29. Porro quod pejus eſt, jam ebrios homo voluntarie effectus, ipſum fit peccatum: Mox enim ut voluit inebriari, fuit peccator, ut ex S. Thom. 2. 2 q. 150. At contracta ebrietate, & uſo rationis ad tempus amiſſo, non amplius dicitur peccator propter carentiam liberæ voluntatis ad peccatum neceſſariæ, ſed efficitur ipſummet peccatum, dicit Auth. At quomodo id, inquies? quia in peccato cum ſit ebrietatis, ab ipſo nequaquam tunc ſurgere volet, cum illud non intelligat, nec ratione, aut libera voluntate abhorreat, ut debet: quare ebrius peccatum dicitur, hoc eſt ſubjectum inconvertibile ad bonum pœnitentiæ, dum ipſa perdurat ebrietas, l. not. inf. ſerm. 30. num. 9. & Leſſium ſup. qui ex D. Auguſt. ſer. 231. docet modum, quo quiſque facili negotio ab hoc vitio ebrietatis liberari queat. v. S. Ambroſ. de Elia, & Jejun. cap. 12. ac per tot. lib. pulchre de mat. tractantem. Repete ſcripta ſup. ſerm. 22. ubi ex Belletto habebis pœnas in Sacerdotem ebrium remiſſive.

13 *Doctrinamque.* Hæc agens paterfamilias in domo ſua, Eccleſiaſticum, & quodamodo Epiſcopale implebit officium. S. Aug. tract. 51. ad caput. Joan. 12. in fine.

prudenter infundas: cui Apoſtolus in Eccleſia tace-
re præcepit; & domi diſcere te docente, dicens:
Mulieres in Eccleſiis taceant: ſi quid autem volunt di-
1. Cor. 14. *ſcere, domi viros ſuos interrogent.* Filiis impendas
affectum ſobrium: ſolicitam curam: eoſque fideli-
ter in Domini enutrias diſciplina. Servis victum,
& veſtitum debitum reddas: remittas culpas;
minas temperes; imperes diſciplinam: & ha-
beas eos fratres progenie cæleſti, quos ſubditos
14 mundana poſſides ſervitute. † Vos quoque ſervi
debetis Domino fidem in ipſa, quam geritis, ſervi-
tute: quia, qui pio, & puro corde carnali Domi-
no debitum non reddet obſequium, Deo ante, qui
corda videt, quam homini, tenetur obnoxius: qui
te parem fecit per gratiam, quem conditio fecerat
15 diſparem vilitate ſervili. † De divite quid dicam?
qui quanto plus habet, tanto amplius debet.

Deſunt nonnulla. Denique ſimul reddit, ſimul
tradit alteri: quæ ſi noluerit reddere, ſingulis com-
16 mittat per partes. † Et tu pauper commiſſam tibi
diſpenſationem non parvam paupertatis exiſtimes, ſi
patienter feras: ſi ingratus non ſis: ſi ſis vel in ipſa
neceſſitate ſobrius, & frugalis: ſi danti agas gratias,
non danti non ingeras blaſphemans injurias: ſi tan-
tum quæras, quantum dat miſericordia, non quan-
tum cupiditas importuna compellit. Certe & tu
pauper, qui libenter petis, da etiam tu libenter pe-
tentibus. Sed forte dicis, non habeo: ſit dandi
animus, & facultas non deerit largiendi: pone ad-
venienti ſellam tuam; pone menſam tuam, candela-
brum, lucernam: certe ex eo, quod accepiſti,
gratanter appone. Deus, qui videt adveniſſe hoſpi-
tem, mox tibi ipſe per hoſpitem neceſſaria largien-
1. Re. 17. da donabit. Sic Elias, ſic Eliſæus dum declinant ad
4. Re. 4. viduarum vacuas & inopes manſiones, copioſe,
17 quod viduis deerat, ſuppleverunt. † Adjecit au-
tem Dominus ad confirmationem ſimilitudinis hu-
jus, dicendo: *Ille autem ſervus, qui cognovit vo-*
luntatem Domini ſui, et non ſe præparavit, et non
fecit ſecundum voluntatem ejus vapulabit multis:
qui autem non cognovit, et fecit digna plagis, vapu-
labit paucis. Ille quidem, qui per conſcientiam
peccat, merito gravius ſolvit conſcientiæ pœnas;
ſed & iſte per ignorantiæ culpas, plagas ignorantiæ
non vitabit: Deum ſicut contemni non licet, ſic
non licet ignorari.

SERMO XXVII.

De ſcandala tollendo.

1 IN procinctu belli ſemper vigiliæ ſunt militum
diſtributæ: ut inſidiis nil liceat; nil pateat do-
lis. Pernicioſiſſimus nimis eſt repentinus hoſtis:
nam aut inſcios prævenit; aut incautos præoccu-
2 pat; aut opprimit dormientes. † Hinc eſt quod,
Chriſtus rex noſter ante ſæcula per totam ſæculi
noctem milites ſuos præmandatis vigiliarum vici-
bus commonuit contra Diaboli, id eſt veteris ho-
ſtis ſubtiliſſimum dolum: contra latentes impetus
vitiorum: contra criminum inſidias irruentes: con-
tra ſcandala, quæ nobis variis oriuntur ex cauſis:
contra tentamenta præſentis vitæ: contra furentes
acies ſæcularium preſſurarum, taliter admonendo.
Mat. 26. *Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem.* Et
Luc. 12. ſtatuens qualiter vigilaretur, adjecit: † *Et ſi ve-*
3 *nerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia ve-*
nerit, & ita invenerit, beati ſunt ſervi illi, quos,
cum venerit, invenerit vigilantes. Et plane beati,
quia qui vigilant, & anticipant dolos hoſtium,
de Domini ſui gloriabuntur adventu. Hodie ta-
men Dominus ipſas noſtrorum ducum contra
ſcandala exſuſcitavit, & armavit excubias, dicen-
do ad diſcipulos: *Impoſſibile eſt, ut non veniant* Luc. 17.
ſcandala, hoc eſt, impoſſibile eſt, ut non ve-
niant hoſtes. Et primum, fratres, ſcire nos con-
venit ſcandala hæc quid ſint. † Scandalorum ge- 4
nera ſunt diverſa, & prima ſunt illa, quæ Dia-
boli fraus parturit. Secunda ſunt, quæ generat
calliditas humana, Tertia ſunt, quæ parit ipſa
ex nobis ſuſpicax, & incauta natura. † Et a 5
Diabolo ſunt illa, quæ fallunt ſpecie; quæ præ- Gen. 3.
tendunt bona, cum mala inferant: ſicut illud ad Mat. 16.
Adam, cum nobis humana abſtulit, dum divi-
na promittit. Et illud, quod per Petrum: *Non*
tibi hoc erit Domine: triumphum Crucis vacuare
contendit, cum fervere ſe nimio amore menti-
tur. Nam cum Dominus loqueretur paſſionis ſuæ
gloriam, reſpondit per Petrum: *Non tibi hoc e-*
rit Domine. Venenum quam dulce ſerpentis! an-
te facit militem regis ſui negare victoriam, ſer-
vus ipſe Dominum quam negaret: unde Domi-
nus ſervum poſt ſe mittit, ſcandalum remittit
auctori, dicendo ad Petrum: *Vade poſt me:* &
Diabolo: *Satanas, ſcandalum mihi es.* Et vere
poſt Dominum vadit Petrus: quia ut eum ſe-
queretur ad cælum, Crucem reſupinus aſcendit.
Sed & illud eſt ſcandalum tale, quod fecit Ju-
dæis. Nam lapidem firmandis veſtigiis latum in
totam ulcavit, & exaſperavit offenſam: & totius
fundamenti petram vertit in ſcandalum; ut eſſet
miſeris ad ruinam. *Ecce pono*, inquit, *in Sion la-*
pidem offenſionis, & petram ſcandali. Hinc eſt, Iſa. 8.
quod Pſalmiſta anxia ſupplicatione depoſcit: *Cu-* Iſa. 28.
ſtodi me a laqueo, quem ſtatuerunt mihi: & a Pſ. 140.
ſcandalis operantium iniquitatem. Et quia tranſi-
lierat offenſam, ſcandalum vicerat, taliter glo-
riatur: *In petra exaltaſti me, & deduxiſti me:*
quia factus es ſpes mea. † Diximus primum ge- 6
nus ſcandali: dicamus & ſecundum, quod de hu- Pſ. 160.
mana calliditate diximus evenire. Scandalum po-
pulo Iſraelitico Balaam divinator objecit; quan-
do bellatoribus non cum feratis viris, ſed cum
puellis toto lenocinio fucatis occurrit: ut arma Nu. 31.
verteret in luxum: triumphum mutaret in infa- Apoc. 2.
miam: & in reatum reatus evocaret ultores: &
ad ſummam, profanaret totam de turpitudine
ſanctitatem. Hinc eſt, quod cum Moyſes tali
notavit ſententia, cum puniret. *Et Balaam*, in-
quit, *divinum occidite; quia hic miſit ſcandalum* 3. Re. 12.
ante filois Iſrael. † Scandalum molitus eſt Jero- 7
boam, qui ex auro vaccas populo in Deos fig-
mento miſerabili collocavit: ne Deum vivum,
ne verum templum, ne divinam legem, ne le-
gitimos reges, ne patrios ritus quæreret: ſic po-
pulus mancipatus errori ſcandalum facit juxta A- 1. Co. 8.
poſtolum: cum quis idolis immolata quaſi nihil
nocitura manducat: & inſenſatos lapides, & li-
gneos Deos, qui neque ſanctificare, neque pol-
luere quid poſſunt, tali facto æſtimat debere con-
temni. Sed quod ille fidei arbitratur exemplum,
fit ignorantibus erroris occaſio: quia non ad con-
temptum, ſed ad cultum provocat neſcientes,
& convivium religionis videri facit inſciis, quos
ſciens ſtudio deriſionis abſumit. Unde bene A-
poſtolus concludit, & aperit. *Et peribit infirmus*
in tua ſcientia frater, propter quem Chriſtus mor- 1. Co. 8.
tuus eſt. † Tertium genus eſt ſcandali, quod 8
nobis noſtris generatur ex ſenſibus: cum falli-
mur oculis: cum decipimur auditu: capimur o-
dore; & ſapore vitiamur. Unde Eva vetiti, &
letha-

leſthalis cibi ſic guſtu eſt ſauciata, ſic viſu. *Et*
Gen. 3. *vidit*, inquit, *mulier*, *quod bonum eſt lignum ad*
manducandum: *& quod gratum oculis ad videndum*;
& ſpecioſum eſt ad intuendum. Bene ergo Domi-
nus adjecit ſcandalizare ſenſus ipſos, dicendo:
Matth. 5. & 18. Mar. 9. *Si ſcandalizaverit te oculus tuus*, *aut manus tua*,
abſcinde, *& projice abs te*; *melius eſt tibi ſine ocu-*
lo, *& manu venire ad vitam*, *quam toto corpore*
9 *ingredi in gehennam*. † Et quamvis Dominus la-
pſus, & vitia juſſerit ſic nos ſecare, non mem-
* alias ſic. bra: tamen ſi hoc Eva mater humani generis *
tunc feciſſet, melius ſine oculo, & manu in vi-
tam veniſſet, quam totam poſteritatem ſuam la-
mentabilem remiſiſſet in mortem. Cavere ergo
oportet nos, fratres, ne ſcandalum faciamus alii:
10 neve ipſi alio faciente patiamur. † Scandalum
eſt, quod offendit ſenſus, quod mentem turbat;
quod confundit intelligentiæ puritatem. Scanda-
lum eſt, quod Diabolum fecit ex Angelo; quod
ex Apoſtolo reddidit proditorem; quod invexit
Mat. 18. peccatum mundo: quod hominem deduxit ad mor-
11 tem: audi Dominum dicentem: *Væ mundo a ſcan-*
dalis. † Scandalum ſanctos tentat; fatigat cautos; in-
cautos dejicit; confundit omnia; conturbat omnes:
& licet in præſenti loco Dominus de ſcandalo ſuæ
paſſionis loquatur, & Judam denotet, per quem
venit ipſum ſcandalum ſcandalorum: tamen ne
quis in hoc deveniret, admonuit, dicendo: *Im-*
Luc. 17. *poſſibile eſt*, *ut non veniant ſcandala*: *væ tamen*
12 *illi*, *per quem veniunt*. † *Bonum eſt illi*, *ſi lapis*
molaris appendatur collo ejus, *& projiciatur in ma-*
re, *quam ſcandalizet unum de puſillis iſtis*. Quare
non lapis, ſed lapis molaris? quia lapis molaris
dum triticum terit, dum farinam fundit, a polli-
ne furfurem dum ſecernit, panem pie laboranti-
bus ſubminiſtrat. Bene ergo illi, qui eligit mini-
ſter ſcandali magis eſſe, quam pacis, ad collum
lapis alligatur molaris: ut hoc illum ad mortem
trahat, quod illum trahere debuiſſet ad vitam:
quia ſenſus ad vitam datos mortis convertit in ſcan-
dalum, ſuadendo aliud videre, aliud audire, aliud
ſentire, aliud ſapere, quam erat in Chriſto; quam
13 erat in ſcientia ſalutari. † Hinc angularem lapi-
Iſa. 28. dem: hinc adjutorii lapidem, hinc lapidem ſine
* Qui eſt Chriſtus manibus abſciſum, * quod eſt Chriſtus, ſic puſil-
1. Re. 7. lorum circuit, & traxit ad ſcandalum, ut non pa-
Dan. 2. nem vitæ, ſed panem lacrymarum conficeret, &
Pſ. 126. doloris: ſicut propheta teſtatur, dicens: *Qui man-*
Mat. 18. *ducatis panem doloris*. Bene ergo illi, ſicut alibi
dixit, ut mola aſinaria alligetur collo ejus: & in-
de ſumat pœnam, unde ſumpſit & ſenſum: &
exæquetur jumentis inſipientibus, qui noluit ho-
minibus ſuperna ſapientibus comparari. *Vacat*
Schol.

SERMO XXVIII.

De Matthæi publicani ac divitis vocatione, & de Chriſto cum publicanis manducante & Apoſtolos pauperes eligente.

QUod ſit virtutibus cognata paupertas, terre- 1
na, & cæleſtis comprobat diſciplina. Athle-
ta ad luctamen nudus accedit: confligit cum flucti-
bus nauta nudus: miles in acie non niſi expeditus * * Aſtat
aſſiſtit: qui tendit ad philoſophiam totum, quod MS. C.
in rebus eſt, ante contemnit. Eſt ergo virtutibus
cognata paupertas: & ſi paupertas virtutum parens,
virtutum ſocia ſic habetur, ſapere convenit, quare
Chriſtus ad virtutis officium pauperes ſic elegit. † 2
Petrus, & Andreas: Jacobus, & Joannes: germa-
nitas combinata, imo congeminata paupertas, in
Apoſtolorum principes eliguntur; pauperes cenſu;
loco humiles; viles arte; obſcuri vita; labore com-
munes; addicti vigiliis; fluctibus mancipati; nega-
ti honoribus; injuriis dati; præſidio retis, ſolo pi-
ſcium captu, victum, veſtitumque conquirentes.
Sed in iſtis quantum vilis mundanus videbatur aſpe-
ctus, pretioſas tantum animas Dei intuitus tunc vi-
debat. † Erant cenſu pauperes, ſed innocentia lo- 3
cupletes: loco humiles, ſed ſanctitate ſublimes:
viles arte, ſed ſimplicitate pretioſi: obſcuri vita,
ſed vitæ merito perlucentes: labore communes, ſed
propoſito ſingulares: addicti vigiliis, ſed ad cæle-
ſtes victorias jam vocati: fluctibus mancipati, ſed
fluctibus non demerſi: negati honoribus, imo dita-
ti magis honoribus, non negati: injuriis dati, ſed
injuriis non relicti: captores piſcium, ſed piſcato-
res hominum jam decreti. *Venite*, inquit, *& fa-*
ciam vos fieri piſcatores hominum. Ut vitalis eſcæ
jactu, ut hamo cæleſtis verbi, de mortis gurgite a-
nimas ad lucem tollerent ſempiternam. † Captores 4
piſcium fiunt hominum piſcatores: de labore tran-
ſeunt ad laborem: quia labor neſcit * laſſeſcere me- * Laſſare
ditatus. Omnia, quæ de uſu veniunt, non fatigant. meditatos
Virtus exercitio perſeverat. Hinc eſt, quod Apo- MS. C.
ſtolos ſuos Chriſtus humanis laboribus exerceri vo-
luit, ut eos indeſeſſos redderet in divinis: voluit
eis Deus manere fortitudinem, de exercitio præſta-
re virtutem: & † quia fructus provenit ex labore, 5
voluit eos labores non perdere, ſed mutare: ipſe
ante illis uſum laboris indulſit, qui poſtea eis tole-
rantiam dedit virtutis. Hinc eſt, quod regna, gen-
tes, carceres, vincula, tormenta, mortes, ſævien-
tes homines terris omnibus ſic vicerunt. † Diximus, 6
quod in Apoſtolis amica virtutum, Deo chara, ſit
electa paupertas. Matthæum de telonio divitem, de
uſuris locupletem, lucris ſæculi onuſtum, quod in
Apoſtolatum Chriſtus elegerit, quid dicemus? Ho-
die Matthæus de ſe ipſo ſic cœpit: *Et cum tranſiret* Mat. 9.
inde Jeſus, *vidit hominem ſedentem in telonio Mat-*
thæum nomine, *& ait illi*: *ſequere me*. Matthæus
publicanus generat nobis non parvam ſuis quæſtibus
quæſtionem: & magnum nobis negotium ſua nego-
tiatio-

SERMO XXVIII.

Scholia.

4 LAbor neſcit laſſeſcere meditatus. Ideſt exercitus. Etenim meditari, non modo valet mente agitare, ſed etiam exercere. Unde Plauti verſus in Sticho: *Simulque ad curſuram meditabor me ad ludos Olympiæ*. Hoc eſt me exercebo. Sic exercitationes in Romana militia dicebantur meditationes: Nam ars militaris (teſte Vegetio) ut ceteræ omnes, meditatione perficitur, Itaque labor meditatus idem eſt, quod labor frequenter ſuſceptus, ſeu frequentatus, qui quidem uſu ipſo, & exercitatione fit levior, & tolerabilior: per habitus enim homo potens eſt ad prompte, faciliter, & delectabiliter operandum ex Philoſopho.

7 tiatione proponit. † Sed dicit aliquis: Quam quæ-
ſtionem? Quod negotium? Deus ſuſcipit pauperes,
ſed divites non repellit. Habentes ſuſcipit, & ad ſe
attrahit non habentes. Abraham dives: Dives Job:
Luc. 16. David dives. Et quid Abraham beatius? Quid for-
tius Job? Quid David ſanctius? Nam & Abraham
poſt terrenos mœrores pias animas, & revolantes ad
cælum in gremium ſuæ conſolationis includit: Et Job
Gen. 24. in ipſis divitiarum machinis Diabolum & ipſe vicit:
& nobis vincendi eum reliquit exemplum. Abraham
ſic poſſedit divitias, ut eas ſæpe & oblatas contemne-
ret, & calcaret indultas: & ſic diligeret poſſidere
divitias, non a divitiis poſſideri: habere eas ad lar-
8 gitatis materiam, non ad cupiditatis incendium. †
Sed ad hæc reſpondetur: fuerunt ſanctis innocentes
divitiæ, utpote a Deo datæ, non turpiter acquiſi-
tæ: conceſſæ ad uſum vitæ, non ad mortis uſuram.
Matthæum vero publicanum divitiæ ſic cupiditatis
publicabant magiſtrum, fornace avaritiæ ſic coque-
bant, ſic alligabant vinculis cautionum, ſacculorum
ponderibus ſic premebant: ut levari ad innocentiam,
ad juſtitiam ſurgere, ad virtutem progredi non va-
leret. Unde & ſedere ejus erat jam ſubſidere, non
9 ſedere. † Hunc ergo talem ad ſua cur vocaverit Chri-
ſtus, cur elegerit ad divina, niſi quæratur altius, fa-
cit altiſſimam quæſtionem: & non tantum quæſtio-
nem, ſed & ſcandalum: ſicut illo tempore circum-
ſtantium pateſecit intentio. Quomodo enim infirmi-
tas non laboraret humana, quando videbat apud
Chriſtum pecuniam ſic valere, ut daret fraudulento
fidem, venali gratiam, cupiditatis magiſtro officium
largitatis, doctori fœnoris magiſterium ſanctitatis,
publicano ſæculi cæleſte ſecretum? Urebat videntes,
quod uſura quæ vaſtat terram tollebatur ad cælum,
& hanc quam deteſtantur homines Deitas advoca-
bat. Sic autem ſenſiſſe tunc videntes aperit Matthæus
ipſe, qui dicturus vera de ſe non potuit hæc tacere.
10 † *Cum autem Jeſus diſcumberet in domo, ecce venie-
bant multi publicani & peccatores, & diſcumbebant
cum eo & diſcipulis ejus. Phariſæi autem videntes,
dicebant diſcipulis ejus: Quare cum publicanis & pec-
catoribus manducat magiſter veſter?* Et hoc dicebant
Phariſæi, ut eſſet magnum malum, quod & malis
poterit diſplicere: & ſi erat nefas publicanos Chriſto
participes vel in cibo eſſe: divinis ſociare quid erat
publicanum? Fratres, in quæſtione hac ingenium
laboraret interpretis, ſi non ipſe Dominus, cui ſit
ipſa quæſtio, totum quod eſt quæſtionis auferret.
Repetamus ergo ordinem lectionis: Chriſtus quare
11 ad Matth. venerit audiamus: † *Cum tranſiret*, in-
quit, *Jeſus*. Non dixit, cum ſtaret ibi: tranſivit,
& pertranſivit inde Jeſus, ne Matthæus remaneret
ibi, tranſivit inde Jeſus, ne Matthæus ibi taliter per-
maneret. *Vidit hominem*. Non dixit, vidit Mat-
thæum: quia in Matthæo hominem liberarat, hoc
eſt, homines quos pecunia poſſidebat, ſervire Deo
nequeunt, pecuniæ ſervientes. *Non poteſtis*, in-
quit, *Deo ſervire et mammonæ. Veni, ſequere me.* Mat. 6.
Non dixit affer ad me: quia Matthæum, non Mat-
thæi ſacculos requirebat. *Veni ſequere me*. Hoc eſt,
depone pondera: diſrumpe vincula: ſolve laqueos.
Me ſequere. Quære te, perde uſuram, ut te valeas
invenire. † Sed jam Phariſæis quid reſponderit, au- 12
diamus: *Non eſt opus*, inquit, *ſanis medicus, ſed ma-
le habentibus*. Ecce quare ad Matthæum venerat
Chriſtus, ut avaritiæ curaret vulnera: ut ſaniem ſa-
naret uſuræ. *Euntes*, inquit, *diſcite, quid eſt miſe-
ricordiam volo, et non ſacrificium*. Miſericordiam
voluit, ut Matthæus, quod tulerat per miſeriam,
in miſericordias prorogaret, & inde redimeret pœ-
nam unde comparaverat culpam. † *Non veni voca-* 13
re juſtos, ſed peccatores. Sic dicens non repulit ju-
ſtos, ſed injuſtos, qui ſe juſtos mentiebantur, ex-
cluſit. Chriſtus ergo, quod ad peccatores venit,
peccata delere voluit, *non peccatoribus voluit
commanare. Quod eſt dare vitam mortuo, hoc
largitatem tribuere eſt avaro. Itaque Chriſtus,
quod Matthæum vocat, non eſt illa pecuniæ ra-
tio, ſed eſt ratio tota virtutis. Denique Matthæus
mox factus eſt in terra pauper, ut dives haberetur
in cælo.

* Non peccata voluit commanere. *MS. C.*

SERMO XXIX.

De eiſdem, & de Auro.

CUm Matthæum publicanum Dominus ad 1
Apoſtolatus faſtigium evocat, & extollit,
dat manum lapſis: ſpem reſtituit deſperatis: red-
dit vitæ, quos ſibi jam mors detinebat addictos.
Cum præteriret, inquit, *Jeſus, vidit Levi Alphæi* Mar. 2.
ſedentem ad telonium. † Sedebat utique quia ſta- 2
re non poterat pondere cupiditatis oppreſſus, &
ipſa totus conſcientia fraudis incurvus. † Aurum 3
natura grave, gravius fit avaritia nimis. Hinc
eſt, quod plus habentem deprimit, quam feren-
tem, & vehementius aggravat corda, quam cor-
pora. Naſcitur in terra profunda; ſectatur ipſa
montium fundamenta; perque ima venarum cæ-
cis diſcurrit anfractibus: & dum ſuam ſemper
repetit ad naturam, cæleſtes animos ad inferna
deponit: obſcurat ſenſus ſemper: alta mentium
ſemper in terrena demergit. Aurum erogare bo-
num; reponere malum; contemnere validum;
fugere perſecurum: quod ſicut vincere virtutis
eſt, ita felicitatia eſt evaſiſſe. Auri furor arden-
tius humano fervet in pectore, quam caminus
totus igneſcit incendiis: & aerius hominea diſ-
ſolvit in terra, quam ſolvitur a calore flamma-
rum. Crudelitatia Dominus, ſævus hoſtis aman-
do lædit: nudat ditando: ipſum etiam captivat
aſpe-

13 *Quod eſt dare vitam mortuo, hoc largitatem tri-
buere eſt avaro.* Hoc eſt quemadmodum muneris eſt
divini, non creatæ naturæ ad vitam revocare mor-
tuum, cum naturaliter a privatione ad habitum non
detur regreſſus; ita opus eſt dexteræ excelſi, quo ava-
rus bona ſua largiatur: Propterea Matthæi liberatio ab
uſuris, & facultatum ejus in pios uſus erogatio, fuit
divinum munus.

SERMO XXIX.

Scholia.

3 A*Urum plus habentem deprimit, quam ferentem.*
Servus ferens aurum Domino, illud habet, ſed
non formaliter; habet enim ſolum, ut illud pro Do-
mino ferat. Porro avarus, cui eſt aurum, illud for-
maliter habet, quia intus, & extra poſſidet illud; &
magis ab auro gravatur, licet externe non portet,
quam ille, qui de loco ad locum pro aliis ſervili-
ter defert: fame etenim auri ad illicita quæque fer-
tur.

Et

aſpectum : fidem frangit : violat affectum : vul-
nerat charitatem: turbat quietem : adimit inno-
centiam : docet furtum; ſuadet fraudes : impe-
rat latrocinium. Et quid plura? Hoc eſt, quod
Apoſtolus ait: *Radix omnium malorum eſt ava-*
1.Ti. 6. 4 *ritia*. † Eſt commutatio ſane una, ſi homo pru-
dens illud ante mittat ad cælum, quam mitta-
tur ab illo ut ſtultus in tartarum. Mittat per
manum pauperis : quia quicquid propter Deum
pauperi dedit, ad cælum ſine dilatione tranſmit-
tit. Merito Matthæum Dominus talibus vincu-
lis abſolvi cupiens præpeditum ſuſcitat, dicen-
5 do: † *Sequere me*. Hoc eſt, me ſequere de ſu-
pernis ad ſuperna tendentem: & non aurum de
inferis ad inferna mergentem. *Ubi fuerit theſau-*
6 *rus tuus, ibi cor tuum erit*. † Aurum patriar-
Matth. 6. charum ſtirpem, progeniem ſanctam, tantam ger-
manitatis ſingularem coronam adeo corrupit, &
Gen. 37. totius reddidit pietatis extorrem: ut Joſeph Æ-
gyptiis, fratrem barbaris, innocentem noxiis, in-
genuitatem traderent ſervituti. Sic cæcavit men-
tes; ſic corda depreſſit; ſic, quod in eis fuerat
humani ſenſus, ferinam in rabiem commutavit;
ut non offenſam Dei, non ſancti patris dolorem,
non proprii ſanguinis ſenſum meminiſſe permi-
7 ſerit. † Intuere quid auro gravius : quod eum
mores hominum perdit, perdit & naturam. Au-
rum Judaicum populum ſic ſuo captivavit aſpe-
ctu, vicit illecebris, ſpecie perdecepit: ut hoc
eſſe Deum crederent, & Deum verum, Deum
tot beneficiis cognitum denegarent: ſic conver-
tit homines in jumenta, ut vituli caput, caput
ſuum crederent, & omnium rerum capiti caput
Exo. 32. pecudis anteferrent. Attendite quam ſit pernicies
iſta fugienda; quæ cum mores hominum, ho-
neſtatem, vitamque perdiderit, ipſum quoque
Math. 26. Deum voluit homini, & contendit auferre. Hoc
eſt, quod Judam fecit eſſe proditorem, ut ho-
minem cogeret Deum negare; vendere germa-
num ſui ſanguinis: diſtrahere conditorem: & ip-
ſum ſanguinem taxare pretio, quem ſponte Do-
8 minus erat noſtrum largiturus in pretium. †
Sed ne multa ſuper hoc generent exempla fa-
ſtidium, tranſeamus ad reliqua. *Sequere me, &*
ſurgens ſecutus eſt eum. Sæpe legitur & in ho-
ſte utilis virtus : ſæpe in adverſario comproba-
tur. Matthæus non ſubtrahitur operi, ſed mu-
tatur: & telonium ſuſcipit magis, quam relin-
quit : ut manſura Deo, non homini peritura
conquirat: ut non triceſimum in quadrageſimum,
quinquageſimumque nummum triſtis redigat ſup-
putator; ſed triceſimum in ſexageſimum, & cen-
Mar. 4. teſimum gaudii fructum lætus recondat divinis
10 commodis profuturus. † *Et ſurgens ſecutus eſt*
eum. Generoſus animus, qui ſic ea, quæ magna
putarat, facile, & quaſi nulla contempſit: appa-
ret illum per ignorantiam lucra ante præſentia con-
quiſiſſe, a quibus ut ſe ſenſit, & vidit liberum,
ſic raptus eſt ad divina. *Et factum eſt, dum ac-*
cumberet in domo illius, multi publicani, & pec-
catores diſcumbebant cum Jeſu, & diſcipulis ejus.
Diſcumbebat Jeſus plus in Matthæi mente, quam
ſigmate: & epulabatur non cibis, ſed reditu pec-
catoris: ut revocaret convivio, collegio, huma-
nitatis affectu, dulciſſima ſui confabulatione diſ-
cumbentes, quos ſciebat poſſe judiciis agnita po-
teſtate diſſolvi; percelli terrore majeſtatis ſuæ; Dei
nuda mox præſentia poſſe proſterni, velatus hu-
mano corpore, qui homini voluit ſubvenire. Oc-
cultavit Dominum, qui ſervis dignatus eſt fidu-
ciam non negare: majeſtatem texit, qui fragilem
ſtuduit parentis amore complecti. † Sed offen-
duntur Judæi, dicentes: *Quare cum publicanis, &* 11
peccatoribus manducat, & bibit magiſter veſter?
Miraris, Judæe, cur miſceatur convivio peccato-
rum, qui propter peccatores & naſci voluit, &
non recuſavit occidi? oblatras, cur peccatorum
vinum bibat, qui pro peccatoribus ſuum ſangui-
nem fudit? Et ſi vis noſſe amplius: ſuſcepit ipſe
peccatum, ne perderet peccatores: in ſe ſenten-
tiam ſuam judex retorſit, ut amaſſe ſe peccatores
proderet magis ſolvendo debitum, quam donan-
do. Sed talibus ipſum Dominum reſpondiſſe ſuf-
ficiat: † *Non neceſſe habent ſani medico, ſed ma-* 12
le habentes: non enim veni vocare juſtos, ſed pec-
catores. Et quis non erat ægrotus, ipſa generis
humani ſic ægrotante natura? Ad omnes ergo ve-
nit, qui omnes male habentes, ut curaret, inve-
nit; ſed plane mori meruit, qui medicum con-
tempſit ne ſe accuſaret, vel confiteretur ægrotum:
ſed dicti ſui Dominus aperit mox figuram, dicen-
do: † *Non enim veni vocare juſtos, ſed peccato-* 13
res. Non hic Dominus juſtos reſpuit, ſed ſuper-
bos: & eos notat, qui cum non ſint, eſſe ſe ja-
ctant juſtos. Et ubi erant juſti? cum juxta pro- Pſ. 13.
phetam: *Non erat, qui faceret bonum, non erat*
uſque ad unum. Ut intelligant ægritudinem, me-
dicum, ut curentur, admittant, confiteantur ſe
peccatores, ut modo Chriſtus parens, & convi-
va largiatur veniam: ne poſt judex ferat in con-
tumaces debitam ſine fine ſententiam.

SERMO XXX.

De eiſdem.

HOdierna Evangelica lectio Matthæum publi-
canum ſic in Apoſtolum commutavit, ut 1
qui erat fraudator pecuniæ fieret gratiæ diſtribu-
tor: & de impietatis ſchola ad pietatis magiſte-
rium perveniret : fieretque doctor miſericordiæ,
qui avaritiæ fuerat inſtitutor. *Dum tranſiret Je-* Matth. 9.
ſus vidit hominem ſedentem in telonio, Matthæum
nomine. † Cum tranſiret inde Jeſus: bene tranſi- 2
ret inde: tranſibat Judæam, ut veniret ad Gen-
tes: præteribat ſynagogam, ut in Eccleſia perma-
neret: prætergrediebatur carnis patriam, ut dei-
tatis ſuæ remearet ad ſedem. In Chriſto, fratres,
tranſitoria eſt carnis injuria, in quo divinitatis ho-
nor eſt ſempiternus. *Dum tranſiret inde, vidit ho-*
minem.

3 *Et acrius homines diſſolvit in terra*. Hoc eſt cru-
delius, aſperiuſque aurum homines a reciproco amore
disjungit, quam ipſum aurum a conjuncta materia in
igne ſeparetur. Vel aurum crudelius liquefacit homines
in terra, quam ipſum liquefiat in igne. Diſſolvere ho-
minem eſt illum ab humanitate in feritatem deducere,
vel humanos exuere mores, & ferinos induere.
8 *Divinis commodis profuturus*. Matthæus in Evan-
gelio, & prædicatione divinis commodis profuiſſe dici-
tur, quia nobis profecit: at noſtras utilitates ex ardo-
re charitatis ſuas computat Deus.

3 *minem*. † Vidit plus divinis oculis, quam huma-
nis. *Vidit hominem*, ut peccata hominis non vi-
deret. Vidit opus ſuum, ut deſpiceret opera pec-
catorum. Vidit illum Deus, ut ille videret Deum.
Vidit illum Chriſtus, ut ille pecuniæ latebras am-
plius non videret. Vidit illum Chriſtus ſedentem,
quia preſſus cupiditatis pondere, ſurgere non va-
4 lebat. † Fratres, deterius ſedebat in telonio pu-
blicanus iſte, quam paralyticus, de quo ante di-
ximus, jacebat in lecto. Quia ille carnis patieba-
tur paralyſim, iſte mentis: in illo fuerat compa-
go turbata membrorum, in iſto totus ordo fue-
rat ſenſuum diſſipatus: ille jacebat captus carne,
ſedebat corpore, & animo iſte captivus: ille do-
loribus ſuccumbebat invitus, iſte vitiis volunta-
rius ſerviebat: iſte ſibi innocens avaritiæ videba-
tur in crimine, ille ſe cognoſcebat inter vulnera
peccatorem: iſte lucrorum cumulabat peccata, il-
le dolorum gemitibus peccata delebat. Merito igi-
tur paralytico dicitur: confide fili, dimittuntur
tibi peccata tua: quia compenſarat delicta dolori-
5 bus: publicano autem dicitur: † *Veni ſequere me*.
Hoc eſt, ut ſequendo me repares, quod conſe-
quendo pecuniam perdidiſti. Sed dicit aliquis:
Quare publicanus, qui major videtur in crimine,
major habetur in munere? Nam mox Apoſtolatus
certa præditus dignitate non ſolum ipſe accipit,
ſed aliis indulgentiam tribuit peccatorum: totum
orbem ſplendore Evangelicæ prædicationis irradiat:
& paralyticus ſola dignus venia vix habetur. Vis
6 noſſe, quare plus conſecutus ſit publicanus? † Quia
Rom. 5. juxta Apoſtolum: *Ubi abundavit peccatum, ſuper-
abundavit & gratia*. Scimus, ut publicanus Genti-
lis populi typum teneat, paralyticus Judaici po-
puli ſit figura: qui hodie quoque malæ valetudi-
nis tenetur in lecto: ut niſi portatus fuerit fide
Gentium, oblatus Chriſto miſeratione ſanctorum,
Chriſtiani populi credulitate ſalvatus, ad domum
fidei, ad domum patriæ non poteſt pervenire.
*Et diſcumbente eo in domo, ecce veniebant multi
publicani, & peccatores, & diſcumbebant cum eo,
& diſcipulis ejus. Videntes autem Phariſæi dice-
bant diſcipulis ejus: quare cum publicanis, & pec-
catoribus magiſter veſter manducat?* † Arguitur
7 Deus, quare inclinat ſe homini: quare conjacet
* *Alias* pœnitentiam. peccatori: quare eſurit * pœnitentem: quare ſitit
reditum peccatorum: quare acceptat miſericordiæ
fercula: quare ſumit poculum pietatis. Fratres,
venit ad prandium Chriſtus, venit ad convivium
vita; ut faceret ſecum convivere morituros: ja-
cuit reſurrectio; ut de ſepulchris ſurgerent, qui
jacebant: decubuit indulgentia; ut peccatores le-
varet ad veniam: venit ad humanitatem divinitas;
ut ad divinitatem veniret humanitas: venit judex
ad reorum prandium; ut humanitas præveniret rea-
tus ſententiam: venit ad languentes medicus; ut
reficeret conveſcendo defeſſos: inclinavit paſtor
bonus humeros ſuos; ut ovem perditam ſalutares
reportaret ad caulas. † Sed hoc Phariſæus deteſta- 8
tur, & arguit, qui prandium dominicum putat
non virtutis eſſe, ſed ventris; non ſpiritus, ſed
carnis; non divinæ bonitatis, ſed voluptatis huma-
næ; terreni luxus, non gratiæ cæleſtis. Sic ſic vi-
det, qui Deum non videt. Quis arguit medicum
* jacentibus conjacentem, niſi humanæ ſalutis ini- * Jacentem cum jacente, *MS.*
micus? quis paſtorem ſubnixum laſſo pecori repre-
hendit, niſi qui lucroſi gregis amorem neſcit? quis
judicem de pietate judicat, niſi ille, qui fuerit deſ-
peratus? quis communionem Dei niſi ſacrilegus
ſpernit? indulgentiam quis, niſi crudelis, horre-
ſcit? † *Quare magiſter veſter cum publicanis, & 9
peccatoribus manducat?* Et quis eſt peccator, niſi
qui ſe peccatorem negat? * Magis ipſe peccator * Magiſter eſt peccatorum.
eſt, &, ut verius dicam, ipſe jam peccatum eſt,
qui ſe jam non intelligit peccatorem. Et quis in- Pſ. 142.
juſtus, niſi qui ſe judicat juſtum? Legiſti Phariſæe,
quia non *juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vi-
vens*. Quandiu ſumus in mortali corpore, & fra-
gilitas dominatur in nobis, etſi actu peccata vin-
cimus, vincere peccata cogitationum non poſſu-
mus, & injuſtitias fugere: qui ſi corpore poſſu-
mus evitare, & ſi conſcientiam malam devincere
velemus, culpas negligentiæ, ignorantiæ peccata
quemadmodum poſſumus abolere? † Phariſæe con- 10
fitere peccatum, ut Chriſti venire poſſis ad men-
ſam: ut ſit tibi panis Chriſtus: & panis ipſe fran-
gatur in tuorum veniam peccatorum: ut ſiat tibi
poculum Chriſtus, qui in tuorum delictorum re-
miſſionem funditur. Phariſæe prande cum pecca-
toribus, ut poſſis prandere cum Chriſto: agno-
ſce te peccatorem, ut tecum prandeat Chriſtus:
intra cum peccatoribus convivium Domini tui,
ut poſſis non eſſe peccator: intra domum miſeri-
cordiæ cum Chriſti venia, ne cum tua juſtitia
extra

SERMO XXX.

Scholia.

3 V*idit hominem*. Fragilem, ac debilem, & ſic divinis oculis venia dignum.

3 *Ut ille videret Deum*. Deus aſpectu ſuo peccatores illuminat, ut miſerrima ſua conditione cognita redeant ad ipſum per pœnitentiam. S. Gregor. ait: *Nullus Deum ſpiritualiter videt, qui carnaliter vivit: qui enim Deum videt, eo ipſo moritur ab hujus vitæ delectationibus tota mente ſeparatur*.

9 *Et quis eſt peccator, niſi qui ſe peccatorem negat? magis ipſe peccator eſt*: veluti habet *MS. Caſin. Magiſter ipſe eſt peccatorum, &, ut verius dicam, ipſe jam peccatum eſt, qui ſe non intelligit peccatorem*. Qui ſe peccatorem negat, antonomaſtice peccator dicitur, quia comparate ad alios majus peccatum habet: Etenim Deo contradicit in Sacris paginis dicenti, Nullum hominem in hac vita eſſe ſine peccato. 2. Paralipom. cap. 6. num. 36. propterquod omnes, & ſinguli dicere jubemur Deo: *Dimitte nobis debita noſtra*, hoc eſt peccata, ut ex Patribus advertit Maldon. Matth. 6. num. 12. Imo quantum ex ſe eſt, is Deum mendacem facit, ſi nunquam ſe peccaſſe dicat, prout eſt cap. Jo. primo quocirca non ſolum eſt magis peccator, quam alii ſint; verum ſit magiſter, & doctor peccatorum falſa dogmata diſſeminando cum Pelagianis, & Cæleſtinianis apud D. Aug. ſerm. 29. de Verbis Apoſtoli aſſerentibus hominem eſſe, qui non ſit peccator, & qui Chriſti reparatione non egeat; Unde ſequeretur Deum dici injuſtum, qui cum Adæ filios cunctos puniat, injuſte quidem, quoad eum, qui peccator non eſſet, punire diceretur, cum punitio deſcendat ex peccato, ut ait Auct. infr. ſerm. 112. num. 8. Imo verius de peccatore, & peccatorum magiſtro fit ipſummet peccatum; quia nolens ſe peccatorem agnoſcere, & fateri, fit impœnitens finalis, de ſua miſerabili conditione lætus, emendationis expers. Peccatum enim eſt quid corrigibile, ſed malum, quod natura ſua tale perpetuo eſt, & ſine propria corruptione bonum fieri minime poteſt. Fit ergo hic homo peccator, hoc eſt obſtinatus, & perverſus in ipſo peccato, dum ſe non intelligit, hoc eſt ratione comprehendit peccatorem. Aug. ſup *Qui non confitentur, non ideo non habent peccata; ſed ideo eis non relaxabuntur*. Videatur tot. ſerm. Aug. 29. Et epiſtola 89. tom. 2. ejuſd. qui & lib. 5. Confeſſ. de ſe ipſo ait: *Id erat peccatum inſanabilius, quo me peccatorem non eſſe arbitrabar, & execrabilis iniquitas*. S. Bern. ſerm. 3. de S. Andrea inquit: *Agnitio peccati eſt primus ad pœnitentiam, & remiſſionem gradus; cum ſecundus ſit dolor de peccatis; tertius vero ſpes veniæ*, v. Catech. Rom. par. 4. de 5. petit. dom. c. 14. ſect. 4. repete ſcripta ſup. ſerm. 26. n. 8.

extra domum miſericordiæ puniaris excluſus: a-
gnoſce Chriſtum: audi Chriſtum: audi Domi-
num tuum: audi cæleſtem medicum calumnias
11 tuas peremptorie confutantem. † *Non eſt opus ſa-*
Oſeæ 6. *nis medicus, ſed male habentibus.* Si vis curam,
agnoſce languorem. Non veni vocare juſtos, ſed
peccatores. Si cupis miſericordiam, confitere pec-
catum. *Euntes*, inquit, *diſcite quid eſt, miſeri-*
12 *cordiam volo, et non ſacrificium.* † Chriſtus mi-
ſericordiam vult, & non ſacrificium: aut quod
ſacrificium quæret, qui, ut te quæreret, ſacri-
ficium factus eſt ipſe? *Non veni vocare juſtos,*
Pſalm. 53. *ſed peccatores.* Non repulit juſtos, ſed quia ſi-
13 ne Chriſto innocens non habetur in terris. † *Non*
veni vocare juſtos, ſed peccatores: Sic dicendo,
non repulit juſtos, ſed quia omnes reperit pec-
catores: audi Pſalmiſtam: *Dominus de cælo proſpe-*
xit ſuper filios hominum: ut videat ſi eſt intelli-
gens, aut requirens Deum. Omnes declinaverunt:
ſimul inutiles facti ſunt: non eſt qui faciat bonum,
non eſt uſque ad unum. Fratres ſimus, ſimus pec-
catores confeſſione noſtra, ut Chriſti venia non
ſimus peccatores.

SERMO XXXI.

De Phariſæorum & diſcipulorum Joannis jejunio.

Bonitas virtutum mater, malitia origo vitio-
1 rum, virtutes comitatur gloria, inhæret vi-
tiis cognata confuſio: ſicut vitia teguntur dolis,
2 ita illuſtrantur libertate virtutes. † Hinc eſt
quod Chriſtus virtutum lux agebat libere, lo-
quebatur pure, præſtabat ut Deus, patiebatur ut
parens, ut Dominus arguebat: Judæi vero viperi-
num germen, genitricis mors, genitoris occiſio,
dum periment Chriſtum, ſynagogæ matris uterum
3 diruperunt. † Vere ſicut ſcriptum eſt: *Progenies*
Matth. 3. *viperarum ſummittebant capita*; adulabantur lin-
gua; vulnera dabant dolis, blaſphemiis venena
fundebant: & quaſi non ſufficeret ad odium con-
temptus, deſpectus ad injuriam, ſic Chriſtum
perſequebantur inſidiis, tentabant dolis, interro-
gatione pulſabant, appetebant contumeliis, & to-
ta cupidi ſimulatione vallabant, objiciebant curan-
dos ſabbato: ut ſi non curaſſet, fieret de impoſſi-
bilitate contemptus: de lege maneret calumnia ſi
Luc. 20. curaſſet. Interrogabant, in qua poteſtate faceret
ſola juſſione virtutes, ut ſi dixiſſet Deitatis, invi-
diam commoverent; ſi tacuiſſet, artis magicæ cri-
4 men inferrent. † Dicebant enim in *Beelzebub Prin-*
Matth. 12. *cipe Dæmoniorum ejicit Dæmonia*: Et ſicut hodie
lectum eſt, apud diſcipulos in magiſtrum notam
de publicanorum convivio componebant: apud
magiſtrum diſcipulos jejunii neſcios, gulæ dedi-
tos accuſabant: ſed ſic diſcipulis de magiſtro,
magiſtro de diſcipulis odiorum cauſas, diſcordiæ
ſemina livore jactabant. † *Acceſſerunt*, inquit,
5
Matth. 9. *diſcipuli Joannis, dicentes: Quare nos & Phari-*
ſæi jejunamus frequenter, diſcipuli autem tui non je-
junant? Et cum diſcipulis Joannis quæ ſocietas
Phariſæis? niſi quia junxerat invidia, quos dis-
junxerat diſciplina. Hic jam ſua perdit jura zelus:
junxit disjungere conſuetus. Judæi poſtponi Moy-
ſen Domino non ferebant: diſcipuli Joannis Chri-
ſtum nolebant Joanni ullatenus anteferri: ſic in
Chriſtum fremebant utrique livore communi.
6 † *Quare nos, & Phariſæi jejunamus frequenter,*
diſcipuli autem tui non jejunant? Quare? quia penes
S. Petr. Chryſ.

vos eſt de lege, non de voluntate jejunium: jeju- * Juben-
nium non jejunantem reſpicit, ſed * lubentem. Et tem MS.C.
quis vobis jejunii fructus eſt, qui jejunium jeju-
natis invitum? † Jejunium eſt ſingulare ſanctitatis 7
aratrum: colit corda: eradicat crimina; evellit
delicta: vitia ſubruit; charitatem ſerit; copiam
nutrit; parat innocentiæ meſſem. Diſcipuli ergo
Chriſti in tota ſanctitatis ſegete conſtituti, & vir-
tutum manipulos colligentes, habentes panem jam
novi fructus, inveterata non poſſunt jejunia jeju-
nare: quæ jactantur verbis; pallore proponuntur;
venditantur defectu placent humanis oculis, non
divinis. *Quare nos, & Phariſæi jejunamus fre-*
quenter, diſcipuli autem tui non jejunant? Reſpon- 8
dit Dominus: † *Numquid poſſunt filii ſponſi jejuna-*
re quamdiu cum illis eſt ſponſus? Quid eſt hoc?
Interrogatus Joannes ſponſum eſſe ſic teſtatus eſt
Chriſtum: *Qui habet ſponſam ſponſus eſt: amicus* Joan. 3.
autem ſponſi, qui ſtat, & audit eum, gaudio gau-
det propter vocem ſponſi. Convenienter ergo diſci-
pulis Joannis magiſtri ſui voce reſpondit: ut vel
illi crederent, & non cogerent tempora ſponſi læta
triſtitias intrare jejunii: quia, qui quærit ſpon-
ſam, jejunia ſeponit; relinquit auſtera; totum ſe
dat gaudiis; epulis indulget; totus blandus, totus
amabilis, totus feſtivus incedit: & facit totum,
quod ſponſæ tenera requirit affectio. † Chriſtus 9
ergo, qui tunc Eccleſiam deſponſabat, indulge-
bat ſe menſis; convivantibus ſe non negabat; hu-
manum, comem, blandum ſe pia charitate redde-
bat: donec divinis humana conjungeret: & face-
ret de terrena ſocietate cæleſte conſortium. Adjecit
Dominus dicens: *Nemo immittit commiſſuram pan-*
ni rudis in veſtimentum vetus: tollit enim plenitu-
dinem ejus a veſtimento; et pejor ſciſſura fit. † An- 10
tiquæ legis ſuppellectilem dicit Judaicis ſtudiis at-
tritam, corruptam ſenſibus, ſectis ſciſſam, impuris
actibus obſoletam. † Pannum rudem Evangelii 11
nuncupat indumentum. Sed audi pannum non ſciſ-
ſuræ partem, ſed principium texturæ. Tunc enim
primum regalis indumenti tela de Chriſti vellere
texebatur, de vellere quod dabat agnus, *Agnus* Joann. 1.
Dei, qui tollit peccata mundi. Texebatur autem
regium veſtimentum, quod in purpureum fulgo-
rem cruor tingeret paſſionis. † Merito ergo Chri- 12
ſtus hunc pannum rudem Judaicæ vetuſtati prohi-
bebat immitti: ne pejor ſciſſura fieret, ſi Judai-
cam vetuſtatem novitas ſcinderet Chriſtiana. Et
geminat exemplum dicens. *Neque mittunt vinum*
novum in utres veteres: alioquin rumpuntur utres;
et vinum effunditur; et utres pereunt: ſed vinum
novum mittunt in utres novos, et ambo conſervan-
tur. † Utres veteres Judæos vocat; novos utres 13
nuncupat Chriſtianos: quia ſicut utres pellium ab
omni ſqualłore purgantur, & pigmentis liniuntur
odoratis, ut ſaporem vini poſſint inviolabilem cu-
ſtodire: ita jejuniis corpora humana ab omni car-
nalium delictorum ſqualłore purgantur; & fiunt * Incorru-
utres divinis torcularibus apti: ut de prælo Crucis pta novi-
accipiant vinum novum, & * incorruptam novi- tate MS.
tatem conſervent. † Sed hoc ſicut accipiunt Chri- 14
ſtiani, ita Judæi, niſi Chriſtiani fuerint, non ha-
bebunt: qui corrupti vitiis, & inveterati malis;
vinum novum, quod eſt Evangelii verbum, ſi
acceperint, & rumpuntur, & fundunt. Agnoſcen-
dum eſt ergo, quia Chriſtus per exempla hæc non
diſcipulos ſuos noluit jejunare, ſed noluit jeju-
nium verum fraudulento miſcere jejunio.

Vacat Scholiis.

SERMO XXXII.

De eo, qui habebat manum aridam.

1 OMnia ſignorum Chriſti opera ſtupenda vir-
tutum, non humanitus, neque caſo, ſed
divina procuratione credenda ſunt eveniſſe: ſicut
hodie nobis Evangelicum demonſtravit eloquium.
Mat. 3. *Et intravit*, inquit, *Jeſus in ſynagogam*: *& erat*
2 *ibi homo habens manum aridam*. † Chriſtus qui-
dem ingreditur ſynagogam, ſed Judæus nec reci-
pit intrantem, nec agnoſcit præſentem, nec ope-
rantem cæcatus intelligit. Cernite quam nihil ſit
præſentia corporalis, ubi fuerit mentis miſeranda
ſeparatio, ſicut contra nihil officit abſentia corpo-
3 ralis, ubi corda fuerint ſociata per fidem. † *Et erat*
ibi homo habens manum aridam. In hoc homine
omnium hominum imago figuratur; in hoc geri-
tur cura cunctorum; in hoc univerſorum ſani-
tas diu expectata reparatur. Aruerat enim ma-
nus hominis magis ſtupore fidei, quam ſiccitate
nervorum: & plus culpa conſcientiæ, quam de-
bilitate carnali. Antiqua nimis iſta erat, & quæ
in ipſo mundi principio contigerat ægritudo, nec
arte hominis, aut beneficio poterat hæc curari,
quæ juſta Dei fuerat indignatione contracta, teti-
gerat vetita, inconceſſa præſumpſerat: cum ſe ad
arborem ſciendi bonum malumque porrexerat, au-
ctore indigebat, non qui malagma imponeret, ſed
qui poſſet illatam relaxare ſententiam; & ignoſcen-
do reſolvere, quod religaverat indignando. † In
4 hoc homine noſtræ tantum geritur umbra ſanita-
tis; perfecta autem ſalus nobis reſervatur in CHRI-
STO: quia tunc ariditas noſtræ manus miſeranda
diſſolvitur, cum cruore perfunditur dominicæ paſ-
ſionis: cum in illo vitali ligno Crucis extenditur;
cum carpit fructuoſam de dolore virtutem: cum
totam arborem ſalutis amplectitur: cum clavis Do-
mini corpus affigitur, quo nunquam ad arborem
5 concupiſcentiæ, & aridæ redeat voluntatis. † *Ob-*
ſervabant, inquit, *Phariſæi ſi ſabbatis curaret*, *ut*
accuſarent eum. Ad infamiam judicis, & nequi-
tiam cognitoris, quæritur de cura crimen, de pie-
tate accuſatio, reatus de virtute, de ſalute ſuppli-
cium. Sed mirum non eſt: ſemper offendunt bo-
na malos, pia impios, ſancta profanos; nat quando
non laſcivus diſciplinam, virtutem vitioſus, in- 6
nocentiam criminoſos accuſat? † Obſervabant ſo-
liciti ſacerdotes ſabbatis non ſi peccaret, ſed ſi cura-
ret: ut accuſarent eum. Amatores criminum invi-
gilant, inſidiantur in accuſatione virtutum: qua-
ſi contra ſalutem, non pro ſalute ſabbatum ſit pro-
viſum. Si ſabbatis curaret obſervant: tali legis in-
terprete, non dico laborat nimis, ſed funditus ex-
pirat ægrotus. Sabbatum non impie curam dene-
gavit infirmis, ſed tota pietate aliquoties quietem
præſtitit feſſis nimio labore mortalibus. † *Et ait* 7
homini habenti manum aridam: *ſurge in medium*.
Profeſſor debilitatis propriæ, ſupernæ pietatis ex-
actor, teſtis divinæ virtutis, Judaicæ * increduli- * Crudelitatis.
tatis aſſertor. Surge in medium: Ut quos non com-
pungit virtus tanta ſignorum, quos non opera tan-
tæ ſalutis inclinant, vel debilitatis tantæ miſeratio
conſtringat, & mitiget. *Tunc dicit eis*: *licet ſab-*
batis benefacere, *an male*? *animam ſalvam face-*
re, *an perdere*? † Hoc dicendo, bonitatem com- 8
mendat operis ſui; & illorum malitiæ concepta
conſcientiam accuſat: quia cum ille hominem ſal-
vum facere corpore, animoque geſtiret, illi eum
accuſandi ſtudio perdere moliuntur: qui & patie-
bantur eum ſabbatis curare inſidiantes animo utrum
curaret, ut cum curaſſet ſenſus ſui malignitate da-
mnarent eum: & eſſent tali patientia, quam ipſa
malitia nequiores: & plus furentes dolo, quam
tali judicio dementes. † *At illi tacebant*: *& cir-* 9
cumſpiciens eos cum ira, *contriſtatus ſuper cæcitate*
cordis eorum. Circumſpiciens dixit, non conſpi-
ciens, ideſt non tantum faciem ut homo intuens,
ſed ut Deus corpora, corda, mentes, ſenſus, præ-
terita, præſentia, futura contemplatus. † *Circum-* 10
ſpiciens eos cum ira, *contriſtatus*. Iraſcitur ut Do-
minus: contriſtatur ut parens: dolet ut homo: in-
tuetur ut Deus. *Dicit homini*, *extende manum tuam*:
& extendit; *& reſtituta eſt manus illius*. † Ex- 11
tende manum tuam: juſſione ſolvitur, quæ fuerat
juſſione devincta. *Extende manum tuam*. † Agno- 12
vit pœna judicem: opus Deum: indulgentia prodi-
dit conditorem. † Orate, fratres, ut ſola ſynagoga tali 13
debilitate fuſcetur: nec ſit in Eccleſia cujus manum
areſaciat cupiditas; contrahat avaritia; rapina de-
bilitet; tenacitas ægrotam conſtringat: ſed ſi acci-
derit idipſum, audiat Dominum: & cito eam in
opere pietatis extendat; relaxet & in miſericordia;
in eleemoſynis porrigat. † Sanari neſcit, qui neſcit 14
pau-

SERMO XXXII.

Scholia.

3 MAlagma. Emplaſtrum, ſeu medicamentum dicitur.

11 *Juſſione devincta*, Manus hominis juſſione fuit devincta in Paradiſo, quando præceptum fuit illi, ne de ligno ſcientiæ boni, & mali ſumeret ad eſum.

12 *Agnovit pœna judicem*. Hoc eſt ariditas manus experimento cognovit verum Judicem fuiſſe, qui illam condemnavit.

12 *Opus Deum*. Hoc eſt operatio hujuſmodi, qua manus hominis arida extenditur juſſione, cognovit divinum opus eſſe, non humanum.

12 *Indulgentia prodidit conditorem*. Ideſt pietas in ægrum adhibita demonſtravit factorem hujus operis fuiſſe ejuſdem manus conditorem: fecit enim nos Deus per creationem, & refecit per reſtaurationem; At conditor ſuæ facturæ nimis indulget.

13 *In opere pietatis extendat*. Manum ideo non habent animalia ratione carentia, quia nil dant, vel accipiunt, quem ad uſum condita ſunt manuum inſtrumenta. Athæo. lib. 8. Dipnoſoph. pag.m. 264. v. Ambroſium in cap. 6. Lucæ de Curat. hom. habentis manum aridam.

14 *Semper Judæus Herodianis jungitur*, *ut invadat Chriſtianos*. Herodiani erant, qui Cæſari tributum ſolvendum eſſe contendebant; ita vocati, quod Herodes Cæſari impenſe faveret, & Cæſaris tributis quodamodo in Judæa præeſſet. Orig. tract. 21. in Matth. Hieron. in Comment. refert, & ſequitur Maldon. Matth. 22. num. 16. Alii ſuſpicantur fuiſſe aulicam ſectam eorum, qui Herodi Regi adulabantur, cui, modo regnum ſuum conſervaret, omnis religio bona erat; quales hodie ſunt, ut ipſe Mald. obſervat, quos vulgo Politicos appellamus. Herodiani ergo qualeſcumque fuerint, licet propria natura Judæis infenſi, jugiter illis adhærent, ut Chriſtianos communes inimicos invadant: Propterea quod & Gentiles, & Judæi, Hæretici, & Politici ſemper veris, & Catholicis Chriſti fidelibus adverſantur, ut eos, & eorum religionem perdant: Quemadmodum de tribus ſectis, maxime inter ſe disjunctis, Phariſæis ſcilicet, Herodianis, & Sadducæis ad arguendum, irridendumque Chriſtum Dominum ſtricte conjunctis Mald. ibid. num. 23. arguit eas figuraſſe varias Hæreticorum ſectas inter ſe de Religione contrarias, nihilominus ad perſequendum Chriſtum, hoc eſt Eccleſiam Catholicam perfide conſentientes. Unde ſtat Chryſol. regula: *Semper Judæus Herodianis jungitur*, *ut invadat Chriſtianos*. Fere ſimile dixit Tertull. ſcilicet *Chriſtum ſemper inter duos latrones crucifigi*: quanquam alia via id explanatur a Mald. Matth. 27. num. 38.

pauperi fœnerari. *Tunc egreſſi Phariſæi ſtatim cum*
Herodianis conſilium faciebant, quomodo eum perde-
rent. Semper Judæus Herodianis jungitur, ut in-
vadat Chriſtianos. *Jeſus*, inquit, *cum diſcipulis*
15 *ſeceſſit ad mare*. † Ut comparatione fluctuum pra-
viorem Judæorum probaret & demonſtraret erro-
16 rem. † Sed quia Jeſus, deſerviente navicula, id
eſt Eccleſia, ſequeſtratur a confuſione turbarum,
& Chriſtiani populi gubernator reſidet indefeſſus,
vario genere moderandi & imperavit ventis, &
* Ut ab inquietudine per obedientiam conquieſcant. MS. C. mari, * ut tandem tranquillitatis obedientia conquie-
ſcant, juxta Prophetam: *Dirumpamus vincula eo-*
rum: & projiciamus a nobis jugum ipſorum: ut ſub
jugo pietatis manentes, divinæ gloriæ mereamur
eſſe participes.

Mar. 4.
Pſal. 2.

SERMO XXXIII.

De filia Archiſynagogi, deque muliere ſanguinis pro-
fluvio laborante.

1 AUdituri eſtis hodie, fratres, & Sancto Evan-
geliſta Marco referente mecum pariter co-
gnituri, qualiter ante Chriſtum ſynagogæ prola-
bitur, & proruit principatus, & eum duplici
modo Deum, & Dominum confitetur, eum ado-
rat pro legis imperio ſic dicentis: *Dominum Deum*
Deut. 6. *tuum adorabis*, & redditorem vitæ indicat, cum
ſalutem filiæ morientis implorat. *Venit*, ait, *ad*
eum quidam Archiſynagogus, nomine Lairus: & vi-
dens eum, procidit ante pedes ejus: & deprecaba-
tur eum multum, dicens: Filia mea in extremis eſt,
veni impone manum tuam ſuper eam, ut ſalva ſit,
2 *& vivet*. † Antequam Sermo Evangelici ſenſus
aperiat ſacramentum, libet in hoc loco paululum
parentum prodere paſſiones, quas ſumunt, & pro-
ferunt de affectibus, & amore filiorum. Circum-
ſtante familia inter tenera, & blanda obſequia pro-
pinquorum, molli filia decumbit in lectulo: pa-
ter pronus ſicca jacet & verſatur in terra: illa
deficit corpore, hic mente, & animo contabe-
ſcit: illa ſecretas languoris ſui ſuſtinet paſſiones,
hic fœdus, & lugubris totus, toto fertur & ja-
ctatur in populo: illa moritur ad quietem, hic
vivit ad pœnam. Et certe omiſimus anxia pa-
rentum vota, cum gignunt: periculoſos ordines,
ſobolem cum producunt: cum nutriunt, mœſtos
labores: & juges pœnas, cum ferunt ægrotantes:
* Procedut. pejor eſt mortis dies pignora cum * præcedunt.
† Heu me! cur tanta filii neſciunt? cur iſta non
3 ſentiunt? cur vicem parentibus reddere non de-
S. Pet. Chryſ.
ſudant? & tamen parentum pietas perſeverat:
quia quicquid filius parentes impenderint, repen-
ſabit parentibus parens omnium Deus. Sed ad
propoſita redeamus. *Venit autem quidam Archi-*
ſinagogus, nomine Lairus, & videns eum procidit
ante pedes ejus, & deprecabatur eum multum,
dicens: Filia mea in extremis eſt: veni et impo-
ne manum tuam ſuper eam, ut ſalva ſit. † Quod 4
ſupplicatione flebili extrema filiæ ſic lamentatur,
quod remedium languoris ſic poſtulat, deſpera-
tum ſatis probat, & demonſtrat affectum: unde
eſt, quod curæ ordinem ſic depoſcit, *Veni, im-*
pone manum tuam ſuper eam. † Ægrotus, non 5
quemadmodum curetur imperat, ſed tantum, ut
curetur, implorat. Sed cum eſſet Archiſynago-
gus, legis notitiam hic habebat: & cum verbo
cetera, hominem manu Dei legerat eſſe figura-
tum: credidit ergo Deo, quia eadem manu, qua
creatam ſenſerat filiam, recreari, & reduci poſ-
ſet ad vitam. † Cognovimus quid ſit: *Veni et* 6
impone manum tuam ſuper eam. Ut qui ſponte
poſuit ad creandum, ad reparandum iterum exo-
ratus imponat. Hoc eſt, quod Propheta fatetur,
cum decantat in Pſalmis: *Tu formaſti me, et po-* Pſ. 138.
ſuiſti ſuper me manum tuam. Quia, qui poſuit,
cum formaret ex nihilo, impoſuit iterum, ut
reformaret ex perdito. Denique idem Pſalmiſta,
ut manus hujus ſalutare ſenſit, & adeptus eſt
largitatem, repetitam prorupit in vocem: *Dexte-* Pſ. 117.
ra Domini fecit virtutem: dextera Domini exal-
tavit me. Dextera Domini fecit virtutem. Et ut
meruiſſe ſe quod Archiſynagogus popoſcerat, de-
monſtraret, adjecit: *Non moriar, ſed vivam*. † Il- 7
le cum peteret, dixerat: *Veni, impone manum*
tuam, ut ſalva ſit, et vivat: hic jam conſecu-
tus exultat: *Non moriar, ſed vivam. Dextera* Matth. 12.
Domini Chriſtus eſt, ſicut prophetico docemur elo-
quio. Et vere fecit virtutem, diabolum dum de-
bellat: dum alligato forti, ſicut ipſe dixit, vaſa
fortis diripit: dum infernum deſtruit: dum ipſam
mortificat mortem. Et vere exaltavit nos, quos
de profundo extulit, & elevavit ad cœlum. † Sed 9
jam ad mulierem ſermo tranſeat, quæ occulto
vulneri, & verecundo languori remedium ſic quæ-
ſivit, ut & ſuum pudorem tegeret, & curantis re-
verentiam cuſtodiret. *Et abiit cum illo, et ſeque-*
batur eum turba multa, et comprimebant eum: et
ecce mulier, quæ erat in profluvio ſanguinis annis
XII. et fuerat multa perpeſſa a compluribus medi-
cis, et erogaverat omnia ſua, nec profecerat quic-
quam, ſed deterius habebat, cum audiſſet de Jeſu,
venit in turba retro, et tetigit veſtimentum ejus,

15 *Ut comparatione fluctuum praviorem Judæorum probaret & demonſtraret errorem*. Ad mare Chriſtus Dominus doctrina, & exemplo diſcipulis oſtendere voluit, Judæos praviores eſſe fluctibus maris: Mare ſiquidem illum perdit, qui ei ſe temere committit: Judæi & ſponte Chriſtum invadunt, ut eum ſine cauſa perdant. Mare corpus demergit, non animum, non honorem, non virtutes demergit: Judæi hæc omnia in Chriſto perdere moliuntur. Mare non ſemper deſævit: Judæi jugiter. Mare Chriſtum recognovit auctorem, quando eo imperante facta eſt tranquillitas magna, & ſicco pede ſuper illud ambulavit: Judæi in Lege docti Verbum Dei pro nobis incarnatum agnoſcere recuſarunt, & agnitum occiderunt, ut inſt. ſer. 172.

16 *Dirumpamus*. Hoc eſt nos Chriſtiani vincula Judæorum, & Herodianorum, qui myſtice ſunt hi, quos ſupra memoravimus, dirumpamus. Hoc eſt eorum colligationem, & conventionem in nos factam noſtris virtutibus diſſipemus, & fide Chriſti jugum ipſorum a nobis projiciamus, ut gloriæ participes fieri mereamur.

SERMO XXXIII.

Scholia.

2 P*Ericuloſos ordines*. Hoc eſt ſyderum diſpoſitiones, & loca, dum filii naſcuntur loquitur nativitates hominum ex mente Aſtrologorum, ut infra ſerm. 157. in not.

2 *Pignora præcedunt*. Hoc eſt cum patri præmoritur filius. Vel cum *MS. Pignora cum procedunt*. Ideſt cum filiorum cadavera ad ſepulturam efferuntur.

6 *Exoratus imponat*. Tangit quæſtionem, an orationes ſanctorum Incarnationem Verbi impetraverint, de qua Schol. in S. Thom. 3. par. q. 2. art. 11. negantes quoad eſſentiam, & quoad circumſtantias affirmantes. Bonac. de Incarn. diſp. 2. q. 12. puncto 5. §. 1. a n. 9. Forte tangit etiam juſtificationem peccatoris, in qua Deus exoratur a nobis, quia primum nos ſua gratia prævenit, ut exoremus.

7 *Mortificavit mortem*. Dum illi mortuos aufert, & immortales per reſurrectionem reddit.

dicens: Si vel veſtimentum ejus tetigero, ſalva e-
ro. Et confeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis ejus, et
ſenſit corpore, quæ curata eſt a plaga. Non tan-
tum duo maria confunduntur fluctibus ſuis, quan-
tum mulieris hujus animus ancipiti cogitationum
10 cumulo jactabatur. † Poſt certamina deſperata
medicorum, ſed medicamina ſumptuoſa, poſt ina-
nem, & antiquiſſimam curam, ubi ars, & peri-
tia defecerat jam curantum, ubi languentis omnia
jam conſumpta fuerat ſubſtantia, ipſi auctori ve-
recundum vulnus non caſu, ſed divinitus occur-
rit: ut quod humana arte tot annis curari non po-
11 tuit, ſola fide, & humilitate curaretur. † Mulier
ſtabat eminus, quam natura pudore perſuderat:
quam per hoc immundam Judaica lex notarat, di-
Luc. 12. cens: *Immunda erit, et ſanctum non continget*:
contingere metuens, ne Judaicum furorem, ne
legis poſſet ſubire ſententiam. Dicere non eſt au-
ſa, ne circumſtantium confunderet, & oneraret
auditum: ne fieret populorum fabula, quæ tot
Id eſt, ca- annis ſtadium, & *σκάμμα* fuerat paſſionum. Si-
vea Judæo- quidem & amplius ferre, & ſuſtinere dolor diu-
rum. turnus, & continuus non ſinebat: & deliberandi
tempus Chriſti prætereuntis celeritas amputabat:
& e contra noverat, quod tacenti, quod occul-
tanti morbum ſuum ſanitas non daretur. † Inter
12 hæc bella cogitationum ſolam ſalutis viam mulier,
curam ut furaretur, invenit: ut raperet tacita,
quod petere non valebat & pro ſua verecundia,
& pro reverentia præſtaturi: & quæ non mereba-
tur corpore, corde perveniret ad medicum, fide
Deum, manu tantum tangeret veſtimentum: ſciens
hanc fraudem non ſolum veniam, ſed & reme-
dium præſtaturam, quam non voluntas, ſed ne-
ceſſitas verecunda generavit: præſertim cum & fu-
rantis lucrum quæreret, & ei cui auferebatur nul-
13 lum gigneret detrimentum. † Pium latrocinium,
quod miniſtra fide, fide attrahente committitur.
Ecce ubi virtus eſt quæſita contrariis, ubi fraus fi-
de connivente, quod nitebatur, obtinuit. Mulier
inter comprimentes, ut neſciretur, accedit, &
præſumpſit furari ſe poſſe curam fide ſola: ut ha-
bitu lateret, & corpore, retro accedit; & ad vi-
14 dendum ſe judicabat indignam. † Curavit fides in-
tra dictum temporis, quod XII. annis ars huma-
na curare non potuit. Poſt hoc exemplum ſuo vi-
tio longa trahit in languoribus tempora, & ſua ne-
gligentia diu laborat, quæ ſola fide neſcit curari,
15 ſed aromatum diſpendiis onerari. † Tetigit veſti-
mentum mulier, & curata eſt; & ab antiquo eſt
abſoluta languore. Miſeri, qui quotidie corpus
Domini tractamus, & ſumimus, & a noſtris vul-
neribus non curamur! Non Chriſtus infirmanti-
bus, ſed fides deeſt: nam multo magis modo in
nobis manens poterit vulneratos curare, qui laten-
tem præteriens ſic curavit. Sufficit hodie, fratres,
furta fidei, & Domini prætereuntis narraſſe virtu-
tem: cur autem Dominus veluti ignorans quærit,
quam virtutis ſuæ opere ſcit curatam; quia nunc
longum eſt, ſequenti ſermone narrabimus.

SERMO XXXIV.

De eiſdem.

OMnes Evangelicæ lectiones, fratres chariſſi- 1
mi, magna nobis & præſentis, & futu-
ræ vitæ commoda largiuntur. Sed hodierna le-
ctio & totum quod eſt ſpei contulit, & quic-
quid eſt deſperationis excluſit. † Eſt nobis dura, 2
& deflenda conditio: peccare nos cogit fragilitas
innata, & confiteri prohibet confuſio cognata pec-
cati: malum enim facere pudor non eſt, & pudor
eſt confiteri: timemus dicere, quod committere
non timemus. Sed hodie mulier cum quæreret
medicinam tacita vulneri verecundo, invenit ſilen-
tium, per quod poſſit peccator ad veniam perve-
nire. † Prima eſt felicitas in peccatorum turpitu- 3
dinem non veniſſe: ſed felicitas eſt ſecunda pecca-
torum veniam peccatis latentibus inveniſſe. Hoc
propheta ſenſerat, qui dicebat: *Beati quorum re-* Pſal. 31.
miſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt pec- Matth. 9.
cata. Ecce, inquit Evangeliſta, *mulier, quæ ſan-*
guinis fluxum patiebatur ab annis duodecim, ac-
ceſſit retro; & tetigit fimbriam veſtimenti ejus.
† Confugit mulier ad fidem ſubitam, cui longa 4
defecerat cura: quæ confundebatur medicinam pe-
tere, furari voluit ſanitatem: neſciri ſe ab eo vo-
luit, a quo ſe credidit poſſe ſalvari. † Ut aer ven- 5
torum turbine, ſic cogitationum procellis mulier
turbabatur: confligebat cum fide cauſa; cum ti-
more ſpes; neceſſitas cum pudore; timoris frigus
extinguebat crudelitatis ardorem: obſcurabat lu-
cem fidei vis * amoris: ſpei confidentiam neceſſi- * Pudoris.
tas verecunda frangebat; ſic mulier magni maris
iſtar confuſis æſtibus jactabatur: quærebat quomo-
do faceret occultum de publico, de turba ſecre-
tum:

---

10 *Sola fide, & humilitate curaretur.* Quia mulier in Paradiſo peccaverat infidelitate, & ſuperbia, dum magis Diabolo quam Deo credidit, & Deo ipſo aſſimilari concupivit, ideo contrariis curatur remediis, fide ſcilicet, & humilitate credens in Deum, & Jeſum Chriſtum ejus filium, & poſt illum ſe humiliter poſternens.

11 *Scamma paſſionum.* Italico vocabulo *berſaglio de' patimenti.*

12 *Non voluntas, ſed neceſſitas verecunda.* Ponit Auct. hanc mulierem in typum populi Gentilis, cui dicta ab Auct. conveniunt tam ante, quam poſt fidem ſuſceptam.

13 *Nullum gigneret detrimentum.* Deus, quicquid nobis largitur, non amittit: exemplum occurrit, dum quis ignem ab accenſa candela ſumit.

SERMO XXXIV.

Scholia.

a PEccare nos cogit fragilitas innata. Dum per malas complacentias noſtros ligat affectus, unde quaſi neceſſario compellimur cadere in peccatum. Quomodo inordinatæ paſſiones alliciant, ac voluntatem noſtram ad illicita protrahant habes hic infra ſerm. 41. nu. 5.

3 *Invenit ſilentium.* De quo infra hic num. 10.

4 *Confugit mulier ad fidem ſubitam.* Ut fecit Conſtantinus Imperator, qui ſubitam lepræ ſanationem aſſecutus eſt ex fide baptiſmatis Chriſti Domini, ſibi a B. Sylveſtro PP. miniſtrati.

5 *De ſummitate fimbria pervenit.* Super ſer. 33. nu. 12. d. Auct. *Fide Deum, manu ſolum tetigit veſtimentum.* Et Amb. lib. 6. in Luc. cap. 9. ait: *Fide tangitur Chriſtus; Fide Chriſtus videtur, non corpore tangitur, non oculis comprehenditur.* Et poſt pauca: *Neque tangit, qui non fideliter tangit.* Et paulo poſt: *Nam ſi conſideremus, quanta ſit fides noſtra, & intelligamus, quantus ſit filius Dei, videmus, quia comparatione ejus fimbriam tantum tangimus; ſuperiorem vero veſtimenti ejus partem nequimus attingere.* Et paucis interpoſitis: *Beatus ergo qui vel extremam partem Verbi contigerit, nam totum quis poteſt comprehendere?* Tangens ergo hæc mulier fimbriam Chriſti fide pervenit ad totam Deitatem, quia illum eſſe Deum experta, confeſſaque eſt. Per mulierem Eccleſiam a Gentilitate venientem intelligit. Per fimbriam Apoſtolus, & ſucceſſores recognoſcit, ut infra eodem ſerm. num. 7.

tum: agebat ut ſibi & rediret ſanitas, & verecun-
dia non periret: curabat ne cura ſua ad curantis
redundaret injuriam: providebat ut redderetur ſi-
bi ſalus, ſalva reverentia Salvatoris. Tali ergo ſen-
ſu mulier merito de ſummitate fimbriæ pervenit
6 totam ad deitatis ſummam. † *Acceſſit*, inquit,
retro. Sed ubi retro? *Et tetigit fimbriam veſtimen-
ti ejus*. Acceſſit retro. Sed ubi? Retro nil erat:
ibi faciem, quam declinabat, invenit. Erat in Chri-
ſto corpus multiplex, ſed erat deitas ſimplex: e-
rat totus oculus, qui poſt ſe ſupplicem ſic vide-
bat. *Acceſſit retro: & tetigit fimbriam veſtimen-*
7 *ti ejus*. † O quid iſta mulier vidit habitare in in-
terioribus Chriſti, quæ in Chriſti fimbria divini-
8 tatis totam vidit inhabitare virtutem! † O quam
docuit mulier, quantum ſit corpus Chriſti, quæ
in Chriſti fimbria tantum eſſe monſtravit! Audiant
Chriſtiani, qui quotidie corpus Chriſti attingunt,
quantam de ipſo corpore ſumere poſſunt medici-
nam: quando mulier totam rapuit de ſola Chriſti
9 fimbria ſanitatem. † Sed quod nobis flendum eſt,
* De fimbria vulneri. mulier * de vulnere medicinam tulit, nobis me-
dicina ipſa retorquetur in vulnus. Hinc eſt,
1. Cor. 11. quod Apoſtolus tangentes indigne corpus Chri-
ſti taliter admonet, & deplorat: *Qui enim tan-
git indigne corpus Chriſti, judicium ſibi ſumit*.
Et quod inde temeritas infirmitatem capiat, un-
de fides accipere debebat ſanitatem, rurſus intu-
lit: *Propterea inter vos multi infirmi, & imbe-
cilles, & dormiunt multi*. Item dormientes mor-
tuos dicit, quos luget in vivo corpore jam ſepul-
10 tos. † Petrus, & Paulus principes fidei Chriſtianæ
notitiam nominis Chriſti toto orbe diffuderunt:
mulier accedendi ad Chriſtum prima tradidit di-
ſciplinam: mulier prima dedit formam, quomo-
do peccator tacita confeſſione deleat ſine confu-
ſione peccatum: quomodo delinquens ſoli Deo
cognitus de reatu nudare apud homines verecun-
da conſcientiæ non cogatur: quomodo homo poſ-
ſit venia judicium prævenire. *At Jeſus converſus,
& videns eam, inquit: Confide filia, fides tua te
ſalvam fecit*. † At Jeſus converſus non motu cor- 11
poris, ſed divinitatis aſpectu: Chriſtus converſus
eſt ad mulierem, ut mulier converteretur ad Chri-
ſtum: ut ab ipſo curam ſumeret, unde ſumpſe-
rat vitam; & ſciret ſibi præſentis vulneris cauſam
fuiſſe perpetuæ rem ſalutis. *Converſus & videns
eam*. † Vidit eam divinis oculis non humanis: 12
vidit, ut ſaluti redderet, non ut agnoſceret, quam
ſciebat. *Vidit eam*. Donatur bonis, malis caret,
quem viderit Deus. Hoc univerſitas ſentit ex uſu
de felicibus ſic dicendo: *Vidit illum Deus*. Vidit
ergo iſtam Deus, quam curando reddidit ſic feli-
cem. Et quid plura? Chriſtus mulieris docuit ex-
emplo, quam fides ſola totam proficiat ad ſalu-
tem. † Sed de ſynagogæ principe jam loquamur: 13
qui dum Chriſtum ducit ad filiam ſuam, viam
dedit, qua mulier perveniret ad Chriſtum. Sic
cœpit hodiernæ principium lectionis. *Ecce prin-
ceps unus accedens adorabat eum, dicens: Domine,
filia mea modo defuncta eſt, ſed veni, impone ma-*
num tuam ſuper eam, & vivet. † Futurorum 14
præſcium Chriſtum non latebat, quod prædictæ
mulieris eveniret occurſus: per quam Judæorum
princeps diſceret, Deum non movendum locis:
non itinere ducendum: non trahendum præſentia
corporali; ſed credendum quam ſit Deus ubique
præſens; ubique totus, ubique ſemper: Et quam
totum poſſit juſſu facere, non labore: virtutes
mittere, non deferre: mortem non manu, ſed
imperio effugare: vitam non arte reddere, ſed
præcepto. † *Filia mea modo defuncta eſt, ſed ve-* 15
ni.

---

6 *Corpus multiplex*. Ob varias, multiplicesque partes, queis conſtat. v. Theol. in 1. par. diſt. 8. lit. D. vel propter corpus reale, & myſticum, in quo numerantur Apoſtoli, Paſtores Eccleſiæ &c.

6 *Deitas ſimplex* Quia Deus eſt ſpiritus ſimpliciſſimus, ut docent Theol. ſup. & litt. ſeqq. Vel quia eadem Divinitas, quæ eſt in phyſico corpore Chriſti, eſt etiam in corpore myſtico, in ſuis nempe ſanctis, qui Verbum Dei loquuntur in ipſo Deo v. ſerm. infr. 93. num. 18.

7 *In Chriſta fimbria Divinitatis*. Hoc eſt fide tetigit Chriſti fimbriam, & ſana effecta a morbo totam Deitatis virtutem experta eſt ineſſe in ipſamet fimbria, quia, *Deus ubique totus, ubique præſens, ubique ſemper eſt*. Ut hic n. 14. & ſeq. n. 7. Sed non videtur, niſi lumine fidei, qui per miram ſanitatem eidem mulieri donatam ſe ſe oſtendit. Per fimbriam, & veſtimentum Chriſti aliquando ex Aug. tract. 4. de Eſſentia divinitatis intelligitur *Eccleſia*, in qua lumine fidei totam inhabitare cernimus Deitatis virtutem, docti per eam, qualiter Chriſtus eſt in Eccleſia, & Eccleſia in Chriſto. Vel per fimbriam quamlibet minimam partem corporis myſtici Chriſti Dei agnoſcimus, ut ſunt Apoſtoli, Diſcipulique Domini, ſeu quilibet vel minimus Chriſti fidelis, & in hac fimbria totus ineſt Chriſtus, ut ſerm. ſeq. num. 7. Hanc fimbriam Eccleſia Gentium tetigiſſe, dicitur, cum diſcipulos de Chriſto loquentes audivit, non Chriſtum ipſum corporaliter loquentem audivit, vel tetigit. v. ſerm. ſeq. a num. 13.

9 *Mulier de fimbria vulneri medicinam tulit*. Hoc eſt Mulier prius infidelis tangens fimbriam Chriſti aſſecuta eſt medicinam, quæ proprium vulnus curavit, dum fidem, baptiſmum, & criminum remiſſionem aſſecuta eſt. *At nobis medicina ipſa retorquetur in vulnus*. Hoc eſt fides noſtra noſtrum redundat in vulnus. Etenim credentes corpus Chriſti ſubſtantialiter eſſe in Euchariſtia, & illud indigne ſumentes tangenteſque graviter peccamus, quod minime faceret illa, qui adhuc fidei expers Euchariſtiam corpus Chriſti continere ignoraret. Vel per medicinam intellige ipſam Euchariſtiam, quæ aliquando dat primam gratiam, ut docent Theol. de Sacramento Euchariſtiæ.

9 *In vivo corpore jam ſepultos*. Peccator mortuus eſt amiſſa vita ſpiritus, qui eſt Chriſtus Dominus, ſed jacet in ſepulchro corporis adhuc naturaliter vivus; Vel quia myſtice adhuc per pœnitentiam reſurgere poteſt; Ideo Auct. hos mortuos vocat dormientes, cum jam ſi velit Divino nutui aſſentire, per pœnitentiam valeant reſurgere, & vita juſtificationis vivere. Non moritur peccato, ſed dormit, qui poſt confeſſionem ſacramentalem brevi relabitur in idem peccatum, & hunc dormientem peccato B. Paulus luget.

10 *Peccator tacita confeſſione delet peccatum*. Quicquid dixerint alii, ex multiplicata ſermonis lectione arbitratus ſum, Auct. noſtrum hic de baptiſmo adultorum intellexiſſe, & de fide, qua accedimus ad ipſum, in quo Baptiſmo impertitur omnium peccatorum remiſſio quoad culpam, & pœnam abſque eorum propalatione. Cum vero poſt baptiſmum quis lethaliter peccat, tunc vocalis, & auricularis facienda eſt Sacerdoti confeſſio, ut de fide decretum eſt a PP. in Concil. Trid. ſeſs. 14. cap. 5. Quod hic ſenſus ſit Auct. reor, quia per hanc mulierem intelligit Eccleſiam venientem ex Gentilitate, & tempore Auct. plerique omnes Gentiles ad ſacrum regenerationis lavacrum ibant jam adulti: Imo in catechiſmo fidei plus durabant annos, quam par eſſet, ita ut Paſtor coactus fuerit huic etiam periculoſo valde occurrere malo, ut dicitur ſup. ſerm. 10. Sic igitur ſola fides totam proficit ad ſalutem, loquendo de fide, quam profitemur in baptiſmate. Quidam impreſſus Cod. legit. *Tacita contritione*. Quæ lectio ſi genuina eſſet, ſatis dilucida per ſe littera foret: ſed *MM.SS.* omnia legunt, *Tacita confeſſione*. Et Codex ille ſingularis potius corruptus, quam correctus habetur, cum cæteri omnes ſint in oppoſitum, nec ibidem appareat, onde hanc extraxerit lectionem. Non inficior tamen per tacitam confeſſionem poſſe intelligi contritionem, per quam ſoli Deo, non homini noſtra peccata pandimus: nihilominus non videtur inepta interpretatio de baptiſmo adultorum, lectori tamen alterutrum relinquo ſequendum.

ni. Hoc eſt dicere: Adhuc vitæ manet calor: ad-
huc animæ veſtigia videntur; adhuc eſt in via ſpi-
ritus; adhuc Dominus domus habet filiam; adhuc
mortuam tartarus neſcit: ergo ut euntem poſſis
animam retinere, feſtina. Stultus putavit Chriſtum
16 non poſſe ſuſcitare mortuam, niſi teneret. † Hinc
eſt, quod Chriſtus, ubi pervenit ad domum, &
vidit puellam quaſi perditam fleri, ut infideles ani-
mos promoveret ad fidem, dormire eam dixit non
defunctam: ut crederent facilius ſomno poſſe ſur-
17 gere, quam de morte. † *Non eſt, inquit, mortua*
puella, ſed dormit. Et vere apud Deum mors ſomnus
eſt: quia velocius Deus mortuum ad vitam ſuſcitat,
quam de ſomno dormiens ab homine ſuſcitetur; &
ante Deus frigentibus morte membris vivifican-
tem refundit calorem; quam homo ſepultis ſomno
1. Co. 15. corporibus vigorem poſſit infundere: audi Apo-
18 ſtolum: † *In momento, in ictu oculi mortui reſur-*
gent. Beatus Apoſtolus, quia velocitatem reſurre-
ctionis non potuit referre verbis, aptavit exem-
plis. Aut quomodo ibi celeritatem ſermonis per-
ſtringeret, ubi ipſam celeritatem prævenit vis di-
vina? Aut quomodo apparet ibi tempus, ubi æ-
terna ſine tempore res donatur? Sicut temporali-
tatem tempus attulit, ſic excluſit æternitas tem-
pus.

SERMO XXXV.

De muliere profluvio ſanguinis obnoxia.

1 QUid ſit Chriſtum tangere, hodie docuit mu-
lier in profluvio ſanguinis conſtituta: quæ
cum tangit fimbriam Chriſti, totum divi-
ni pectoris pulſat arcanum: & furto fidei ſummam
rapuit de fimbriæ ſummitate virtutem. Felix fraus,
quæ & lucrum ſalutis contulit; & damna ſuſtu-
lit mox pudoris: probat hoc Evangelicæ lectio-
nis auditus. *Ecce*, inquit, *mulier, quæ ſangui-*
Matth. 9. *nis fluxum patiebatur XII. annis, accedens retro te-*
tigit fimbriam veſtimenti ejus, dicens intra ſe: Si
tetigero tantum veſtimentum ejus, ſalva ero. † In
2 arduis languoribus dat crebro conſilium vis dolo-
ris: in deſperatis cauſis eſt ſæpe magiſtra neceſſi-
tas: invenit ipſa ſibi paſſio medicinam. Hinc eſt,
quod mulier verecundo vulneri qualiter ſubveniret
invenit; ut fidei inſinuaret ſilentio, quod inſinua-
re publico clamore non poterat: & ſecreta ſpiri-
ritus via cœleſtem perveniret ad medicum, ad
quem pervenire manifeſto carnis itinere non vale-
bat. Dabat audaciam multam pietas curantis; ſed
fiduciam pudendi languoris neceſſitas auferebat:
cogebat ad Chriſtum doloris accedere magnitudo;
ſed adire Chriſtum fœditas ulceris non ſinebat.
Sic anceps mulier, & fidei trepidante conſilio,
maluit de fide judicari, quam de fœdo vulnere ſic
perire. † *Acceſſit retro, & tetigit fimbriam veſti-* 3
menti ejus. Sciens, quod Deum nec tactus pol-
luit; nec offendit viſus; nec odor exaſperat; nec
auditus ſauciat; nec inquinat humana cogitatio.
Nam ſi ſol tangit ſtercora, non tamen ſtercoribus
inquinatur: quanto magis creator ſolis tangit om-
nia, & tamen non poteſt ullis contactibus inqui-
nari? † Et ſi medicus cum ſaniem vulnerum tra- 4
ctat, cum curat verecunda membrorum, non in-
juriam computat, ſed honorem: quanto magis
Deus non arbitratur injuriam, dum vulnera noſtra
curando reſpicit, tangit ad remedium, viſitat ad
ſalutem? † Dei conſpectum offendunt peccatorum 5
vulnera, non dolorum: morbi criminum, non
corporum paſſiones; vitiorum ſanies, non viſce-
rum fluxus: quia homo habetur voluntarius in de-
lictis, in languoribus tenetur invitus. Hinc eſt,
quod peccator pœnam recipit, ægrotus recipit cu-
ram. † Mulier ergo non voluntatis conſcia, ſed 6
doloris, nec confuſa crimine, ſed confuſa languo-
re, acceſſit retro; ut turbæ declinaret oculos,
non Chriſti vitaret aſpectum: a populis neſciri vo-
luit, non a Chriſto: geſtivit non Deum latere,
ſed homines: quia non niſi a ſolo Deo potuit la-
tens videri, audiri tacens, celata curari. *Acceſ-*
ſit, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus. † Quia 7.
in Chriſto nil poſtremum credidit, nil judicavit
extremum: quia nec minoratur Deus in homine:
nec virtus attenuatur in fimbria: nec cœleſtis na-
tura membrorum variatur officiis. Hinc eſt, quod
mulier per dorſum pervenit ad faciem: per veſti-
mentum penetravit interna; & per fimbriam ca-
pitis tetigit ſummitatem: nec hoc ſine myſterio:
audite Prophetam dicentem: *Sicut unguentum*, Pſ. 132.
quod deſcendit in oram veſtimenti ejus. Videtis,
fratres, in fimbriam veſtimenti hujus totam ple-
nitudinem divini chriſmatis, totam divini capitis
tranſiſſe virtutem. Sciens ergo mulier ſacram
Chriſti fimbriam geſtivit attingere, ut de occulto
myſterio vulneris poſſet ſumere medicinam. † Fra- 8
tres, magna hæc mulier, & nimium permiranda,
quæ ſcientia doctores legis vicit; ſacramento om-
nes Judæos ſuperavit, fide præceſſit Apoſtolum:
nam Judæa cum Scribis, & doctoribus ſuis Deum
totum deſpexit in corpore: Thomas Apoſtolus ut Joan. 20.
Chriſtus Deum crederet, immiſit manus; injecit
digitos; patefecit vulnera: & ut Chriſtum crede-
ret, iterum pati compulit Chriſtum. † Sed hæc 9
mulier quam perſonam teneat, cujus typum præ-
ferat, cujus præſentet imaginem, ſpirituali intelli-
gentia perquiramus. Quæ eſt iſta, quam ſic ge-
nuinus ſanguis, naturalis debilitas, originalis
morbus, ad cauſas mortis, ad lethale vulnus, ad
fœdi languoris adduxit anguſtias? & quam ſic ſor-
didavit vitiis, fœdavit criminibus, ſecretis vulne-
ribus ſauciavit; ut eam ars curare, non ſolum vi-
dere occulus, non ſolum honeſtas pateretur, non
præ-

16 *Ut crederent facilius de ſomno poſſe ſurgere, quam de morte*. Hæc lectio germana videtur, cum jam impreſſi Cod. contrarium haberent, ſcilicet: *Ut crederent facilius de morte poſſe ſurgere, quam de ſomno*: Quæ lectio impreſſa eſt contra mentem Auct. ut cuique meditanti patebit.

SERMO XXXV.

Scholia.

5 P*Eccator pœnam recipit, ægrotus curam*. Peccator, hoc eſt Judæus, qui ob legis ſcientiam peccator dicitur. Ægrotus hoc eſt Gentilis, qui ignoranter peccabat, cum Deum verum neſciret, nec legem ejus. Hic languore confuſus acceſſit retro, quoniam ante acceſſerat Synagoga.

8 *Iterum pati compulit Chriſtum*. Figurate loquitur; hoc eſt admodum patientis ſuſtinuit propria vulnera tangi, iteumque Apoſtolico digito aperiri, cum alias haberet corpus glorioſum, & impaſſibile.

prævaleret lex ipſa mundare : imo quam lex ipſa
juſſerat arceri templo, prohiberi ſacris, ſanctis o-
mnibus abſtinere: & quam ſic dixerat immundam,
ut quicquid tetigiſſet haberetur immundum. Iſta
eſt, fratres, iſta eſt eccleſia, quæ primi hominis
vulnerata peccato, toto fluebat ſanguine; tota ori-
ginaliter decurrebat in mortem.

SERMO XXXVI.

De Hemorrhoiſſa, & filia Archiſynagogi.

Hoc loco D. Petrus obmutuit, cujus ſilentii ratio
abunde redditur *Serm. LXXXVI.*

1 VEreeundi debitoris eſt mox promiſſa diſſol-
vere; nec creditoris animum aut deludere
moris, aut longa expectatione ſuſpendere. Cum
Archiſynagogi, vel Hæmorrhoiſſæ mulieris con-
nexa ſibi, & producta narratio a conſueta ſermo-
nis noſtri brevitate diſcederet, maluimus dimidia-
re tractatum : ne non recrearetur tantum, quan-
2 tum veſter oneraretur auditus. † Domino Archi-
ſynagogus occurrit, & totus prolabitur in terram:
cauſam refert; inſinuat dolorem; movet præſtan-
tis affectum; impetrat ut properet, & accedat ad
curam : e contra mulieri Dominus non quæſitus
occurrit; præteriens occaſionem ſalutis ingeſſit:
tacens cauſam tacentis agnovit; occultum vulnus
3 etiam celantis aſpexit. † Inter Dominum, & mu-
lierem furtivæ ſalutis agitur tam grande commer-
cium; & dum publica petitione viam facit roga-
tus, fidei cogitatio divinum penetrat & perve-
4 nit ad ſecretum. † Felix mulier, quæ in tanta mul-
titudine ſic eſt ſola cum Chriſto : ut ſola ſit con-
ſcia & ſalutis redditæ, & virtutis excelſæ. Beata,
quæ talem reperit acceſſum, cui nullus poſſit ob-
ſiſtere. Beata, quæ tali via ad ſuum proripuit,
& irrepſit auctorem : quæ antequam de vulnere
ſuo confunderetur ab homine, careret ipſius vul-
neris fœditate : ſciens ſibi apud homines, & per
homines interclusum totius aditum ſanitatis : qui
horrere magis, quam curare vulnera conſueverunt.
5 † Deus abſtergit vulnera humana, non deſpicit:
neque horret languores hominum, ſed depellit:
nec deteſtatur immunditias humani corporis, ſed
emundat: quia creaturæ ſuæ ad tactum neſcit Deus,
Deus non poteſt ſordidari. Sed Evangeliſta gene-
Mar. 5. rat quæſtionem, cum dicit: *Et ſtatim Jeſus in ſe-
metipſo cum cognoviſſet virtutem, quæ exierat de
eo, converſus ad turbam, ajebat: Quis tetigit ve-
6 ſtimenta mea?* † Dum interrogat, velut ignoran-
tiam profitetur: exiiſſe virtutem de ſe ſentit, ad
quam exierat, neſcit: quod præſtiterat novit, cui
præſtiterit, ignorat: de perſona dubitat, qui cer-
7 tus eſt de ſalute collata: † Verum non ignorantis
errore, ſed majeſtate Dominus hic ſcientis, &
præſcientis interrogat: nec quod occultum ſibi eſ-
ſet, requirit: ſed & ipſum ſibi bene eſſe cognitum,
ſic demonſtrat; dum taliter quærendo cunctis igno
rantibus ſolus aperit, quod latebat. Interpella
tricem tacitam, & ſuggerentem cogitationibus ſo-
lis, ac poſt tergum virtutis ſuæ conſiliis adhæren-
tem, non ut diſcuſſor neſcius, ſed ut præſcius in-
quiſitor producit in medium, ſuiſque facit aſtare
conſpectibus : ut quæ ſibi portarat ſalutem, om-
nibus reportaret & fidem : & quæ virtutem pro-
barat, agnoſceret majeſtatem: nec rediret, ut pu-
tabat, incognita, quæ plenam ſui dederat notio-
8 nem. † Dum erubeſcit vulnus, dum in tali cura
ipſum veretur ut Deum, fidei ſuæ mulier non par-
va nubila ſuſtinebat : & mentis ſuæ lumine con-
fuſionum nebulis ipſa caligabat. Vox ergo inqui-
rentis Domini, velut flatus ſalutaris fugavit nu-
bes; diſperſit nebulas; illuſtravit fidem: & illam,
quæ noctis latebat in tenebris, ipſo ſole reddidit
clariorem. † Aut minor eſt iſta ſole, quæ toto 9
orbe radiat; quæ toto Eccleſiæ fulget & reſplen-
det in cœtu? ſi ſic rediiſſet inviſa, date veniam,
eluſerat medicum, non probarat: & ſibi, quod
conſecuta fuerat, aſcribere potuit, non ſananti;
quæ ſe curam rapuiſſe de fimbria curantis credide-
rat, non de ſenſu: aut quid illius eſſe crediderat,
cujus in ſe virtutem ſenſerat, voto tamen judica-
bat extraneum? Quæ utique & ſi ante curam ve-
recundiæ fuerat, quod latebat, humilitatis,
quod ſe judicabat indignam, cur poſt curam non
ſponte, ut ageret gratias, ut honorem redderet,
ut gloriam tanti operis referret, occurrit? ſed
poſteaquam vidit Dominum in inquiſitione perſi-
ſtere, & diſcipulis excuſantibus, & compreſſio-
nem turbæ opponentibus, non poſſe conſpicit ſe
latere, poſtquam illam timor, & tremor conſcien-
tiæ cœpit arguere, venit in medium : ut quem
occulte ſenſerat medicum, palam profiteretur, &
adoraret ut Deum: & tam præſentibus, quam fu-
turis fieret de tanto ſuo languore medicina, dicen-
te Evangeliſta: *Mulier autem timens, ac tremens,
ſciens quod factum eſſet in ſe, venit, & procidens
ante pedes ejus, dixit ei omnem veritatem.* † Ve- 10
rum quia hiſtorica relatio ad altiorem ſemper eſt
intelligentiam ſublimanda; & figuris præſentibus
futura ſunt nocenda myſteria; Archiſynagogus,
vel ejus filia, ſive mulier in fluxu ſanguinis con-
ſtituta, quid ſub harum ſpecie perſonarum teneant
ſacramenti, allegorico nunc ſermone pandendum
eſt: † Archiſynagogi filia, ad quam venit Chri- 11
ſtus, vadit, & properat, & humano gradu iter
facit, qui divinitus loco non poteſt promoveri,
ſine dubio ſynagoga eſt, dicente Domino: *Non* Mar. 15.
*ſum miſſus, niſi ad oves, quæ perierunt domus
Iſrael.* † Sed dum ad illam Chriſtus tendit, Ec- 12
cleſia in cunctis gentibus poſita, amiſſo naturæ bo-
no, perdebat, & profundebat ſanguinem generis
humani: cujus languorem peritia humana dum cu-
rare nititur, ipſum cumulabat: nam cenſura fra-
gilitatis humanæ, ac mundanæ diſtrictio diſcipli-
næ & populorum ſemper ſanguinem fudit, &
tamen nec hoſtes abolere, nec civium bella com-
peſcere, nec criminum potuit dementiam perde-
lere. † Hæc ergo talibus confoſſa curis, ubi quic-
quid ſuæ fuerat & erat ſubſtantiæ vidit eſſe con- 13
ſumptum, id eſt, animum, mentem, ſenſum,
ingenium, laborem, induſtriam, rationem, quæ
utique rectoribus ad profectum velut medicanti-
bus commodamus, ubi Chriſti prætereuntis ſen-
ſit præſentiam, retro acceſſit : quia videre eum
ſanguine polluta non merebatur: accedit retro,
hoc eſt, fidei ſequitur auditum: & extrema Chri-
ſti velut ipſam tangit fimbriam: dum non hono-
ratur in patribus; non ſanctificatur in lege: non
ſe jactitat in prophetis : non dominico ipſo ho-
noratur in corpore: dum ab illo generationis Chri-
ſti ordine habetur extranea. † Poſt tergum, hoc 14
eſt noviſſimo tempore Chriſtum ſequitur: &
ſancitur occulto fidei ſacramento: & vere teti-
git veſtimentum, quod in ſepulchro reperit,
per quod reſurgentis Domini credidit, & prædi-
cavit inſignia. † Sed dum circa hanc Chriſtus
ſuis virtutibus occupatur, in archiſynagogi fi- 15
lia deficit, & moritur ſynagoga: ut & ipſa ad
vitam

vitam per fidem redeat, quæ per legem mortua
fuerat, & perierat per naturam. *Inter hæc veniunt,
de domo Archiſynagogi, & dicunt: Noli vexare ma-
giſtrum, mortua eſt puella.* Hodieque Judæi
nolunt vexari Chriſtum, quem cupiunt non ve-
nire, & mortem pronuntiant, qui ſpem reſurre-
16 ctionis infideliter perdiderunt. † Sed & illud huic
aſſertioni noſtræ quam convenit, quod Archiſy-
nagogi filia duodecim annos egiſſe refertur in vi-
ta, & hæc duodecim annos perſeveraſſe memora-
tur in vulnere, cum utriuſque noviſſimo, & ex-
pleto tempore ſalus redderetur, & vita! nam iſte
Iſa. 61. numerus tempus humanæ vitæ concludit: qui ut
Juxta LXX. annum faciat, duodecim diſtinguitur & numera-
Galat. 4. tur in menſibus: unde & Propheta ſub annum
Domini acceptum Chriſtum indicat adveniſſe, &
Apoſtolus temporis plenitudine Chriſtum veniſſe
approbat, dicens: *Poſtquam venit temporis pleni-*
17 *tudo, miſit Deus filium ſuum.* † Orate, fratres, ut
ſicut ſibi, & legi, ut Chriſto viveret, defuncta
eſt ſynagoga: ita & nos peccatis moriamur, &
carni; ut vivere poſſimus in Chriſto.

Vacat Scholiis.

SERMO XXXVII.

De Jonæ Prophetæ ſigno.

1 FRatres, ſanctorum geſta caſibus non ſunt depu-
tanda, ſed ſignis: & quæ vitia putantur il-
lorum, myſteriis ſunt applicanda, non lapſibus:
ſicut hodie dominica ſignavit & pateſecit in-
Luc. 11. ſtructio, dicens: *Turbis autem concurrentibus cœ-
pit dicere Jeſus: Generatio hæc nequam eſt, ſi-
gnum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſi-
gnum Jonæ prophetæ: ſicut enim Jonas ſignum fuit
Ninivitis: ita erit & filius hominis generationi iſti.*
2 † Ecce Prophetæ fuga ipſius Domini vertitur in
figuram: & quod credebatur ferale naufragium,
hoc ſacramentum Dominicæ reſurrectionis exiſtit.
Nam quemadmodum Jonas typum per omnia te-
nuerit & impleverit Salvatoris hiſtoriæ, quæ de
Joan. 1. ipſo ſcripta eſt, textus oſtendit. *Fugit*, inquit,
3 *Jonas a facie Dei.* † Nonne Dominus, ut homi-
nis faciem præferret, & formam, faciem, for-
mamque propriæ deitatis aufugit? Apoſtolo ſic di-
Phil. 2. cente: *Qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam
arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum
exinanivit formam ſervi accipiens.* Formam ſuſce-
pit ſervi Dominus, ut lateret mundum, ut dia-
bolum præveniret, in hominem ſe fugit ipſum.
Et bene typus Chriſti ipſius Jonæ ſervatur in ver-
bis: non dixit, fugio Deum, ſed a facie Dei e-
go fugio: Deus, qui ubique eſt, quo ſeipſum
fugiat, non eſt: ſed Chriſtus non ut loco, ſed
ſicut ſpecie faciem deitatis aufugeret, totum no-
4 ſtræ ſervitutis confugit ad vultum. † *Deſcendit*,
Joan. 3. inquit, *Jonas in Joppen, ut fugeret in Tharſis.* Au-
di deſcenſorem: *Nemo*, inquit, *aſcendit in cœ-
lum, niſi qui de cœlo deſcendit.* Deſcendit Domi-
nus de cœlo ad terram; deſcendit deitas ad huma-
na; deſcendit ad noſtram ſuperna dominatio ſer-
vitutem: & tamen qui deſcenderat ad navem, na-
vem navigaturus aſcendit: ſic Chriſtus, qui in
hunc mundum deſcendit, virtutibus, & mirabi-
libus Eccleſiæ ſuæ conſcendit in navem. † Quid 5
ſibi vult autem confuſa ventis procella, niſi dia-
bolum, qui cor Judæ penetrans, reges, gentes,
populos, militiam, judices marinos elevavit, &
inflavit in fluctus; ut aſcendentes, & cadentes un-
dæ auctorem ſuum ſæculi peterent ad quietem?
audi undas ſæculi, audi Prophetam dicentem:
Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt Pſal. 2.
*inania? Aſtiterunt reges terræ, & principes conve-
nerunt in unum adverſus Dominum, & adverſus
Chriſtum ejus.* † Et quia ſors Jonam proditura 6
non defuit, implet ſuper Chriſtum Davidicam
prophetiam, quæ dicit: *Et ſuper veſtimentum* Pſal. 21.
meum miſerunt ſortem. Quod autem Jonas auctor Jonæ 1.
ſuæ demerſionis exiſtit, cum dicit: *Tollite me,
& mittite in mare*; voluntariam Domini indicat
paſſionem: nam quare ſibi illi ſuſtinent hæc jube-
ri, qui ſibi in periculo tali ſponte poterant ſub-
venire? Quando enim multorum ſalus petit unius
mortem, mors in intereuntis arbitrio collocatur:
quia & moriturum retardare poteſt ad mortem vo-
luntas, & periclitantis mora periculum prevenire:
ſic hic, ubi totum Domini geritur in figuram,
expectatur morientis auctoritas, ut mori non ſit
neceſſitas, ſed poteſtas: audi Dominum dicen-
tem: *Poteſtatem habeo ponendi animam meam: &* Joan. 10.
*poteſtatem habeo iterum ſumendi eam: nemo tollit
eam a me.* † Quomodo? quia Chriſtus etſi emi- 7
ſit ſpiritum, non amiſit: quia, qui omnium in
ſua manu recipit, & tenet animas, ipſe animam
ſuam quemadmodum poſſit perdere non videtur:
audi Prophetam dicentem: *Anima mea in mani-* Pſal. 118.
bus tuis ſemper. Et alibi: *In manus tuas commen-* Pſal. 30.
do ſpiritum meum. † Sed quid plura? Currit, 8
occurrit, adeſt bellua de profundo totum domi-
nicæ reſurrectionis impletura, & proditura, immo
conceptura, & paritura myſterium, adeſt bellua,
adeſt imago horrida, & crudelis inferni: quæ dum
fertur avidis faucibus in Prophetam, vigorem ſui
ſenſit, & deguſtavit auctoris: incurrit namque je-
junium devorando; † ſed domicilium cordis ſui 9
tremens ad ſuperni hoſpitis aptat, & præparat
manſionem: ut ipſa, quæ fuerat tota cauſa diſcri-
minis, ipſa fieret neceſſeriæ navigationis inaudita
vectura, vectorem ſuum ſervans, & poſt triduum
referens ad ſuperna: & hoc daret Gentibus, quod
abſtulerat a Judæis, quibus ſignum quærentibus,
ſolum dandum Dominus eſſe ſignum hoc decernit,
per quod ſcirent gloriam, quam in Chriſto ſpe-
raverant, tutam eſſe Gentibus conferendam. *Ge-
neratio*, inquit, *hæc nequam eſt: ſignum quærit,
& ſignum non dabitur illi, niſi ſignum Jonæ Pro-
phetæ. Sicut enim Jonas ſignum fuit Ninivitis: ita
erit & filius hominis generationi iſti.* † Quia Judai- 10
ci

SERMO XXXVII.

Scholia.

9 I*Ncurrit jejunium devorando.* Juſſu Domini Jonam deglutiens, ut tradit Aug. tom. 3. de Geneſi ad litteram lib. 9. cap. 9. Sed illum nequiens digerere, immo poſt triduum evomens; qua de re per illud temporis ſpatium nec proprio ſtomacho alitum intulit ſatietatem ciborum, nec immenſum corpus enutrivit. De poſſibilitate hujus hiſtoriæ conſule Auguſt. tom. 2. Epiſt. 49. ad Deo gratias q. 6. Riber. & Franciſ. Fevardent. in Jonam.

9 *Tota cauſa diſcriminis.* Balæna bellua maris, quæ & Cetus appellatur, ſolet procellam, naufragiumque brevi futurum portendere, dum viſitur per mare diſcurrens, de cujus magnitudine, & natura poſt Plin. Aldroand. de Piſcib. cap. de Cete.

10 *Tota Tartara occulta perquirens.* Quomodo id factum

ca perfidia fluctuante inferni Christus demerſus eſt
in profundum: & triduano curſu tota tartari oc-
culta percurrens, & Judaicæ crudelitatis, & ma-
jeſtatis ſuæ, ac peremptæ mortis dedit indicium
cum reſurgeret: merito ergo ſurgent Ninivitæ in
judicio, & condemnabunt illam generationem;
quia illi unius Prophetæ naufragi, advenæ, igno-
ti præconio corriguntur; iſti poſt virtutes tantas,
mirabilia tanta, cum toto reſurrectionis coruſco,
ad fidem non veniunt; ad pœnitentiam non mo-
ventur: ipſum namque reſurrectionis ſignum non
credunt, ſed geſtiunt infamare; dum pretio mi-
litum claudunt oculos, corda corrumpunt, quod
ſcierant, quod viderant, ut tacerent; redimen-
tes mendacium, ut tollerent veritatem; facinus
ſuum in Chriſti retorſere diſcipulos, cum dicunt:
11 Math. 28. † *Dicite, quia diſcipuli illius nocte venerunt, &*
furati ſunt. Erras, Judæe, hoc diſcipuli non tule-
rant, ſed magiſter; & ipſe ſe furatus eſt, qui vi-
12 debatur occiſus. † Sed miror, quod Judæus Chri-
ſtum requirit, quem inter duos latrones feraliter
collocarat: committit male, cuſtodit impie, ini-
quius quærit. Judæe, Chriſtus perire non poteſt,
13 ſed tu eum tibi tuo ſcelere perdidiſti. † Veniet,
veniet in judicium Regina Auſtri, & eo ipſo, qui
furatus putabatur, judice, te condemnabit: quia
illa venit ab extremo terræ audire ſapientiam Sa-
lomonis, & tu ad te venientem ſapientiam Dei
feliciſſimus occidiſti. Ninivitæ crediturarum Gen-
tium, Regina Auſtri Eccleſiæ tunc proviſa eſt in
figuram. Beati ſumus, fratres, quia quod præceſ-
ſit in typo, quod promiſſum eſt in figura, nos
ſpecie, veritate veneramur, cernimus, & habe-
mus.

SERMO XXXVIII.

De injuria æquo animo toleranda.

1 Quanta ſit cæleſtis philoſophiæ magnitudo,
quanta virtus militiæ Chriſtianæ, hodie
Math. 5. docuit Dominus, ſic dicendo: *Si quis te*
percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe il-
2 *li & alteram*. † Hoc putat arduum, qui præ-
mia patientiæ, quanta ſint, neſcit. Putas ne po-
teſt iſte vulneribus invenire victoriam, qui nec
ictu palmæ acquirere vult coronam? Poteſt iſte
morte inquirere gloriam, cui pro honore divi-
no humana gravis videtur injuria? Homo non-
ne præceptis talibus infantiæ tuæ rudimenta com-
ponuntur? Palmæ parvulorum ſunt verbera, non
3 virorum. † Hinc eſt, quod levibus mandatis
pueritia Chriſtiana animatur; ut ad gravia toto
jam robore Evangelica juventus accedat: ut hoc
laboribus, pœnis, morte, ſe gaudeat obtinere,
quod per infantiam parvis injuriis acquirere non
valebat. Ut autem dura non eſſe, quæ præce-
pta ſunt, approbentur, mandatorum ſeries ipſa
Exo. 21. Deu. 12. replicetur. *Audiſtis, quia dictum eſt antiquis: O-*
culum pro oculo & dentem pro dente: Ego autem
dico vobis, non reſiſtere malo, ſed ſi quis te per-
cuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi &
alteram: & qui vult tecum in judicio contendere,
& tunicam tuam tollere, remitte illi & pallium:
Et qui te angariaverit mille paſſus, vade cum il-
lo & alia duo. † Audiſtis, quia dictum eſt an- 4
tiquis: Quibus antiquis? utique Judæis, quos
antiquos plus malitia fecerat, quam vetuſtas:
quos furor vindictæ cupidos ſic tenebat, ut pro
oculo caput, pro dente animam poſtularent.
Hoc eſt, quæ eos lex ad vindictæ viciſſitudi-
nem refrenabat, ut qui veniam culpæ ſapere non
valebant, vel modum ſaperent ultionis: & tan-
tum vindictæ exigerent, quantum læſionis intu-
lerat vis furentis. Sed hoc antiquis: nobis au-
tem per gratiam innovatis divina quid imperet
bonitas, audiamus: † *Ego autem dico vobis*: Qui- 5
bus? utique Chriſtianis. *Non reſiſtere malo*. Sic
cum dicit, vult nos vitia non repenſare vitiis,
ſed ſuperare virtutibus: & in ipſis ſcintillis ad-
huc extinguere iram: quæ ſi pervenerit ad to-
tum furoris incendium, ſine ſanguine non ſeda-
tur. † Ira vincitur lenitate, manſuetudine extin- 6
guitur furor: malitia bonitate palpatur, crudeli-
tas pietate proſternitur, impatientia patientia
punitur, contentio ſuperatur blanditiis: ſuperbiam
humilitas ſternit. Ergo, fratres, qui vult vitia
vincere, pietatis arma teneat, non furoris. † Et 7
quamvis poſſit lucere ſapienti, quid ſit, quod
inſtituuntur injuriis primordia Chriſtiana: tamen
quia non intelligunt quidam eſſe hoc virtutis,
eſſe hoc bonitatis culmen, pietatis eſſe hoc fa-
ſtigium, hoc eſſe divinæ philoſophiæ, non hu-
manæ, non reſiſtere malo, ſed vincere in bono
malum: maledicenti benedicere: percutienti ite-
rum percutiendi licentiam non negare: tollenti
tunicam dimittere pallium: & rapienti prædam
facere largitatem: angarianti mille paſſus addere
ſuam ad alia duo millia ſervitutem: ut vincat
neceſſitatem voluntas: impietatem pietas: & hoc
ſit patientis virtus, quod imperat vis cogentis:
ergo quamvis iſta doceant, quare miles Chriſti
ad virtutem roboretur injuriis: tamen ut plus
pateat: qua ex cauſa ſint præcepta altius requi-
ramus. † Fratres, ubi ſe peccatorum morbus, 8
vitiorum ſcelus, impietatis phreneſis mentibus
infudit humanis, & quicquid erat ſcientiæ, ſen-
ſus, & rationis extinxit, furore veſano fecit per
orbem diffuſas Gentes Deum fugere, ſequi Dæ-
mones: creaturas colere, contemnere creatorem:
deſiderare vitia, horrere virtutes: agi gladiis,
vulneribus ruere: vivos mortibus deperire: † un- 9
de ſanari aliter homines non valebant, niſi cæ-
leſtis medici armati pietate tota, & patientia
niterentur: qui ſic laborantium phreneſi pate-
rentur injurias; maledicta portarent; ſuſtinerent
verbera; vulneribus ſcinderentur: donec eos ad
ſobrietatem ſenſus, ad ſinceritatem ſpiritus, ad
mentium reducerent ſanitatem: ac ſic Deum quæ-
rere, fugere Dæmones, languores ſentire, ſape-
re ſanitatem, abjicere vitia, capere virtutes, de-
clinare vulnera, horrere ſanguinem, recuſare mor-
tem, vitam deſiderare perficerent. † Et ſi vul- 10
tis, ut quod diximus plenius innoteſcat; carna-
lium medicorum loquamur exempla. Nonne quo-
ties miſerum hominem cholera inflammaverit in-
cendium, & dominante febre veſanum reddide-
rit ægrotantem, turbatur ſenſus, mens deperit,
feritas accedit, recedit humanitas: & ne mulus,

S. Petr. Chriſ.

G morien-

ctum fuerit a Chriſto Domino, docent Theologi ab Eccleſ. 24. *Penetravit omnes inferiores partes terræ*. v. S. Thom. apud Suar. tom. 2. q. 52. art. 8. ſect. 2.

11 *Ipſe ſe furatus eſt*. Ambroſ. ſerm. 57. de ſepulchro Domini ait: *Ipſe enim tulit corpus ſuum, ſcilicet Chriſtus, qui ſuſcitavit, ipſe tulit corpus, qui illud jacens, & dormiens ſua aſpiratione collegit: ipſe tulit corpus, qui Divinitatis illud virtute geſtans portat ad Cælos; atque ideo ſapienter mulier interrogat, ac requirit: ſi tu tuliſti eum, dicito mihi, ubi poſuiſti eum.*

Digitized by Google

moriente homine furor vivit? Hinc eſt, quod
frendit dentibus; parentes laniat; ſcindit proxi-
mos; cædit pugno, morſu agit, atque afficit ob-
11 ſequentes: † tunc medicus ad virtutis laudem,
ad artis gloriam, ad famæ cumulum armatur pa-
tientia, tolerantiam ſumit, injurias deſpicit, mor-
ſus ſuſtinet, fert labores, & non leves pœnas
patitur, ut a pœna liberet laborantem: fovet o-
leo; inſiſtit cutis; erogat medicinam: certus quod
mercedem honoris obſequiis repenſet ægrotus,
12 dum receperit ſanitatem. † Rogo, quæ major
phreneſis, quæ gravior vis furoris quæ par de-
mentia ſancti hominis percutere maxillam? man-
ſueti fratris faciem verberare? placidi vultus gra-
tiam triſti livore perfundere? nudare hominem ſo-
lo quo tegitur veſtimento? & ob vilem prædam
nil Deo, nil homini, nil naturæ relinquere, nil
pudori? angariare hominem ſuis actibus occupa-
tum? & alienam pœnam ſuum ſolatium computa-
13 re? † Ergo, fratres, ſi talia perpetrantes graviſſima
phreneſi laborare cognovimus, obediamus Chri-
ſto, & furentum fratrum morſus, verbera, one-
ra, tota pietatis virtute portemus; ut & fratres
noſtros liberemus a pœna; & nos æternum pa-
tientiæ premium conſequamur: nec dedignetur ſer-
vus hoc accipere a conſervis, quod Dominus a
ſervis, & pro ſervis dignanter accepit: palmis fa-
ciem non negavit: tollenti tunicam, & pallium
dimiſit, & corpus: angariantem ſe ad laborem
14 gratus, ac libens eſt ſecutus ad mortem. † Ergo,
fratres, ſi dignum Dominus pati duxit: pati ſer-
vum quomodo, quomodo videtur indignum? Er-
ramus, erramus fratres: qui non facit, quod juſ-
ſit Dominus, gratis ſperat Dominus quod pro-
miſit. *Vacat ſcholiis*.

SERMO XXIX.

De perſeverantia orationis.

1 PEr ſe ſemper ſibi divina ſufficiunt, ſed ob hoc
hominibus humanis frequenter inſinuantur e-
xemplis; quia cæleſtis providentia, non quid ip-
ſa dicere, ſed quid auditor capere poſſit, atten-
2 dit. † Sic fons per tenues venarum primitus e-
rumpit meatus, atque anguſtis ſenſim ſerpit in ri-
vulis; donec digno ſucceſſu in totam ſe fluviorum
latitudinem prorumpat, & valenter effundat. †
3 Et ut vobis de nobis loquar: nato parvulo mox
coævum præparat ſuccum natura; eſcam commu-
tat in potum, & ſtupentes adhuc fauces, torpen-
teſque internorum meatus ad uſum ſolidioris cibi
longa lactis infuſione componit: ſic nos Dominus
ad capienda divina vernaculis erigit & informat
Luc. 11. exemplis, dicendo: *Quis veſtrum habebit amicum,
& ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice
commoda mihi tres panes: quoniam amicus meus
venit de via ad me: & non habeo, quod ponam an-
te illum: & ille de intus reſpondeat: noli mihi mo-
leſtus eſſe, quia jam oſtium clauſum eſt: & pueri
mei mecum ſunt in cubili: non poſſum ſurgere, &
dare tibi? dico vobis, ſi non dabit illi ſurgens, quia
amicus ejus eſt; propter improbitatem tamen ejus
4 ſurget, & dabit illi, quotquot habet neceſſarios*. †
O quam dare vult, qui ſe inquietari taliter, tali-
ter patitur ſuſcitari! O quam neceſſitatis eſſe ſuæ,
quod ſuæ poteſtatis eſt, vult videri! O quam pul-
ſanti iſte geſtivit occurrere, qui ſic ſecreti ſui cu-
bile ipſum collocavit ad januam! O quam negare
noluit, qui ſibi etiam neganti qualiter extorquere-
tur, oſtendit! O quam non ad januam tantum Do-
minus, ſed ipſa janua Dominus fuit! *Ego ſum*, Joan. 10.
inquit, *janua*. Qui, dormientibus ſervis, pulſantis
neceſſitatem ſolus & primus adivit. O quam pius,
quam miſericors, qui, quod mandatis docet, pro-
bat, & informat exemplis! *Cum facis*, inquit,
eleemoſynam, noli tuba canere. Et iterum: *Ne-
ſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua*. † *Quis* 5
veſtrum habebit amicum, & ibit ad illum media Matth. 6.
nocte. Parum eſt, quod facienti miſericordiam nox
velabat; quod largitatem dantis petentis obtege-
bat improbitas; niſi ad cumulum pietatis velandæ
aſcriberetur & ſomnus. Indicit in hac humanitate
geminam neceſſitatis ſpeciem, petentis, & dor-
mientis: ut illum petere hoſpes, dare compellat
hunc ſomnus: utpote qui propterea ſe daturum
ei dicat in tempore, quod non occurrere amico,
ſed recurrere videatur ad ſomnum: & ut ei magis
dormire liceat, quam dare libeat ſic petenti. Quid
plura? ecce pulſanti illi plus ſomnus, quam ſo-
nus extitit ſuffragator. † Nec otioſum reor eſſe, 6
quod horam petendi ſic aperit, ſic deſignat, di-
cendo; *Quis veſtrum habet amicum, & ibit ad il-
lum media nocte?* Quaſi non & prima, & ſecun-
da, & tertia hora noctis, cum ſe ſopor blandus
dormientibus primum fundit in corpora, & vi-
ſceribus diurno labore feſſis dulcis, ac totus illa-
bitur, moleſta & aſpera ſit inquietantis impro-
bitas. † Sed hoc tempus eſt, quod devotum, &
juge pernoctantis demonſtrat indicium: hoc tem- 7
pus eſt, quo inter præteritos, & futuros labores
ardens animus ſed ad divina, nil indulget corpo-
ri, nil quieti: ſed antequam finiat tranſacti diei
opera, inchoat, & anticipat jam futuri. Iſta ſatis
hora eſt efficax impetrandi: hoc ſciens Propheta,
ipſum tempus ſuæ ſupplicationis aſſerit extitiſſe,
cantando: *Media nocte ſurgebam ad confitendum ti-* Pſ. 118.
bi. In hac hora vigilantibus ſemper ſponſus ille
cæleſtis occurrit: qui dicit; *Media nocte clamor fa-* Matth. 25.
ctus eſt, ecce ſponſus venit. Non potuit non im-
petrare quod voluit, qui ut reciperet hoſpitem,
hoſpitem reficeret, totam ſibi requiem denegavit.
† Aut quomodo ſic petenti, ſic pulſanti non re- 8
ſponderet ille, qui ſe in hoſpite ſuſcipi confitetur,
cum dicit: *Hoſpes fui, & ſuſcepiſtis me?* Æſtimo Ibidem.
hoc dixiſſe pulſantem, aut forte taliter conveniſ-
ſe: feci quod juſſiſti, redde quod promiſiſti: ti-
bi credidi dicenti: *Nolite ſolliciti eſſe in craſtinum*. Matth. 6.
Unde heſterno hoſpiti quod apponerem, non re-
liqui: ſi tibi ego ſic habenti moleſtus ſum, quan-
to mihi ille extitit moleſtior non habenti? & ta-
men ego illi me excuſare non potui; quia tibi obe-
dire contendi. Plus hic jubentis, quam non ha-
bentis verecundia nunc laborat. Hoſpes in domo
eſt; & tu dormis; immo tu dormis, qui non dor-
mis. Ego ſuſcepi hoſpitem: niſi dederis panem,
panem hoſpiti tu negaſti. Merito ſic pulſanti,
petenti taliter, quotquot neceſſarios habuit Evan-
gelicus iſte fœnerator largitus eſt panes. † Quid 9
faciunt

SERMO XXXIX.

Scholia.

8 TU *dormis, qui non dormis*. Hoc eſt tenet ip-
ſum ad formam dormientis habes, qui ſemper
ad noſtram ſalutem vigilas; Vel dormis, ut homo, vi-
gilas, ut Deus.

9 *Collocas in ſepulchro*. Locutio metaphorica. Ec-
cleſiaſtici, & ſæculares, qui vel media nocte ſurgere de-
bebant ad Deum orandum; vel de more illorum tem-
porum per quatuor noctis vigilias, quaſi per excubias
in

faciunt, qui ſe non in cubili, ſed ipſo collocant
in ſepulchro? qui ſe non ſomno, ſed morti tra-
dunt? quos gallus non commonet; lucifer non ſu-
ſcitat; ſol ipſe non revocat, & producit ad lucem?
iſti & tempus ſupplicandi, & hoſpitis mercedem,
10 & ipſa diei opera perdiderunt. † Contriſtamur,
fratres, quando nos diluculo ſtamus ante Domi-
num; & nobiſcum noſtros filios non videmus. Il-
le noctis medio ſic pulſavit, in cujus domo ho-
ſpes venerat: rogo, tu quare vel diluculo non vi-
gilas, cui eſt hoſpes in domo? quod ille gratiæ,
* Tibi tribue. *MS.* * tu tribuæ vel pigritiæ: quod ille humanitati,
tu neceſſitati ſaltem plus ſomni, quam tui ama-
tor, impende: certe ut poſſis vigilare ad vitam,
qui dormis ad mortem, quæ ſequuntur auſculta.
11 † *Et ego dico*, inquit, *petite, & dabitur vobis:*
quærite, & invenietis: pulſate, & aperietur vo-
bis. Omnis enim, qui petit, accipit: & qui quæ-
rit invenit: & pulſanti aperietur. Sed dicis, eſto
quod petere poſſim, pulſare quomodo poteio cæ-
leſte ſecretum? quemadmodum? iterando preces,
& expectando judicium largitoris; moras dantis
patientiſſime ſuſtinendo: quia quicunque, cum ſe-
mel pulſaverit, indignatur mox, ſi non fuerit au-
ditus, iſte non eſt petitor ſupplex, ſed eſt im-
Pſa. 26. perioſus exactor; audi Prophetam dicentem: *Ex-*
pecta Dominum; viriliter age; & confortetur cor
tuum. Et ſi iterum diſtulerit in futurum, tu Do-
12 minum tuum patienter expecta. † Ubi autem quid
quærere debeas, vis noſſe: ſunt divitiæ in ſinu
Luc. 17. pauperis; & regnum cælorum intra te eſt: *Intra*
13 *vos eſt regnum cælorum*, dicit Dominus. † Quis
ſit autem amicus, qui dormit: & quis eſt amicus,
qui de via venit: & qui ſunt pueri, qui dor-
miunt: & quis eſt iſte, qui pulſat: & cur ſub
certo numero tres tantum poſtulat panes; eum pe-
tiero, quæſiero, pulſavero, & pervigil inquieta-
tor accipere meruero, vobis amicis mei Domini
S. Pet. Chryſ.

non negabo. † Sed dicitis mihi, ecce amicus Do- 14
mini tui venit ad te: iſte dare, non accipere con-
ſuevit: hanc denique ſitarciam de viatici ſui copia
paſtor avidus explevit: ut de noſtræ paupertatis
viliſſima præparatione guſtaret: nec paſſus eſt in-
tempeſta nocte me ſibi aliunde petere, hoſpi-
tum locupletiſſimus quod habebat. Nec mirum,
fratres, ſemper dare vult dives ad pauperem cum
declinat. Iſte illius Evangelici amici ſemper ma-
net in janua: in iſtius cubili ille cum pueris ſuis
largitor Evangelicus perſeverat; in cujus corde
Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus faciunt, &
collocant manſionem. Quid plura? Pater eſt: ab
ipſo petere, in ipſo quærere, per ipſum pulſa-
re me credidi: & ideo me vobis daturum non
incautus promiſſor aſſerui.

SERMO XL.

De bono Paſtore.

UBi vernalis auræ tempus annuos ovium cœ- 1
perit partus aperire, ubi per campos, pra-
ta, vias cœperit fœcundi gregis germina copio-
ſa diſpergere, paſtor bonus epulas ſeponit, &
cantus; & diſcurſu anxio teneros quærit, legit, col-
ligit fœtus; atque eos collo, humeris, ulnis,
lætus vector imponit, ut ſalvos omnes perferat,
& tutas perducat ad caulas. † Sic nos, fratres, 2
ubi quadrageſimæ arridente verno Eccleſiaſticum
gregem videmus fundere uberes partus, tracta-
tus noſtri cantus, & conſueti ſermonis epulas
ſeponentes, totam curam in colligendo & com-
portando cæleſti germine anxii graviſſimo labore
dependimus. † Sed quia agnos redditos gregi, 3
& totos intra CHRISTI videmus eſſe jam ſe-
pta, divinos lætiſſimi revocamur ad cantus, do-

G ij miniei

in ipſis Eccleſiis Deum laudare tenebantur, & omitte-
bant, merito ab Auct. arguuntur, quod in ſepulchro
mortis jacent: quandoquidem aures tum cordis, tum
capitis ita ſomno obturatas habebant, ut ne galli qui-
dem cantum, hoc eſt propriam conſcientiam ad ſurgen-
dum clamantem audirent: nec ſuſcitarentur aurora,
hoc eſt Angelica inſpiratione: Non ſole ipſo, hoc eſt
Chriſto revocarentur ad lucem; quoniam inerres exper-
giſci detrectabant; idque magis ii faciebant, qui ad
ſolis radios adhuc in ſtrato quieſcebant, quos omnes hoſ-
pitis mercedem amiſiſſe fatur, quia Deus hoſpitis in-
ſtar noſtris cordibus illabitur, quo laudibus, & oratio-
ne cibetur.

10 *Diluculo ſtamus ante Dominum.* Obſerva, quo-
modo B. Antiſtes noſter monaſticam regulam exercens
Divino Choro adſtaret, ut nocturnis horis Deum Pſal-
mis, & oratione deprecaretur, laudaretque.

10 *Cui eſt hoſpes in domo.* Per hoſpitem intellige
Chriſtum Dominum, qui mentaliter nobiſcum hoſpita-
ri deſiderat: Vel animam noſtram, quæ noſtrum hoſpi-
tatur in corpore, & pluribus eget, quæ ſibi perquiren-
da ſunt vigilii, & aſſidua oratione, ne pereat, & mor-
te æterna mulctetur. Hoſpes etiam dicitur humana fra-
gilitas, quæ in morte nos deſerens poſt reſurrectionem
corporum perpetuo exulabit a nobis: veruntamen dum
noſtris dominatur in membris, vigilantes, orantesque
Deum ſopplicare debemus, ne ab ipſa nos induei per-
mittat in peccatum, & mortem. Per hoſpitem aliqui
intelligunt Diabolum, & peccatum, ſed an hoc minus
apte textui conveniat, quam par eſt, lectoris pruden-
tiæ relinquo. Lege infr. ſerm. 74. num. 1.

10 *Quod ille gratiæ, tu tribue vel pigritiæ.* Hoc eſt,
quod ille, qui media nocte ſurgens panes petiit, in
gratiam ſui hoſpitis egit; tu eodem tempore Deum ora-
turus ſurgens, id ſaltem ad expellendam inertiam age;
& quod ille humanitati præſtitit, ut ſcilicet humanus,
benignuſque haberetur, quia ad amicum reſocillandum
panes petiit: Tu Deum oraturus ſurge propter inſtan-
tem neceſſitatem, qua illum orare compelleris, qui uſ-
que modo iners ſomni magis amator, quam tui ipſius
extitiſti.

13 *Non negabo.* Sed periit hæc promiſſa concio cum
aliis innumeris: Vide tamen de hac pollicita interpræ-
tatione Aug. ſerm. 29. de Verbis Domini ſecundum
Luc. & Tertull. ſubtiliter tractantem hunc locum ad-
verſus Marcion. 4. Item Bedam, Teoph., & Euthym
in Comm. Hinc obſervare licet, qualiter Sanctiſs. An-
tiſtes, ut gregem digne paſceret, ſcientiam a Deo po-
poſcit, & accepit.

14 *Venit ad te.* Hic aliqua deſunt, nec ſenſus eſt
abſolutus; non tamen datum ex MS. aliquid corrige-
re, vel ſupplere. Lege infr. obſer. in ſerm. 107. &
136.

14 *Hanc ſitarciam.* In 1. Reg. 9. 7. habetur. *Panis*
defecit in ſitarciis noſtris, & ſportulam non habemus.
Ubi tex. 70. legit. *Quoniam panes defecerunt de vaſis*
noſtris, & plus non eſt nobiſcum. Quo loco Abul. ait:
Ciſtaricium eſt vas de vimine complexum ad reponen-
dum panem, & ab aliquibus appellatur calathus. Gloſ.
inter lin. exponit: *Sitarciis noſtris, ideſt jacentis, vel*
pera. In Bibliis emendat. habetur, *Sitarciis.* Nonnul-
lem, ut erat in antiquioribus: *Ciſtarciis.* Mald. Matth.
10. num. 10. per ciſtaricium ſportulam intelligit, & ſi-
militer hic debet exponi.

SERMO XL.

Obſerv.

3 AGnos reddit gregi. Agnos appellat recenter ba-
ptizatos. Tempore quadrageſimæ Paſtor noſter

San-

minici vobis cibi exultatione tota vitales copias
apponentes; ut quos ſocios ſenſerimus in labo-
4 re, participes in gaudiis habere poſſimus. † Et
quia præfatio hæc noſtra paſtoris boni fecit &
intulit mentionem: de ipſo, qui ſolus bonus,
ſolus paſtor, ſolus paſtorum paſtor eſt, tota ſer-
monis noſtri, & tractatus repleatur, & habea-
Joan. 10. tur intentio. *Paſtor*, inquit, *bonus animam ſuam*
5 *ponit pro ovibus ſuis*. † Fortem faciat vis amo-
ris: quia nil durum, nil amarum, nil grave,
nil lethale computat amor verus. Quod ferrum?
quæ vulnera? quæ pœna? quæ mortes amorem
prævalent ſeparare perfectum? Amor impenetra-
bilis eſt lorica: reſpuit jacula: gladios excutit:
pericula inſultat: mortem ridet: ſi amor eſt,
6 vincit omnia. † Sed quæramus, utrum ſit ovi-
bus commoda mors iſta paſtoris: quæ deſtituit
oves: quæ lupis tradit inerme pecus: quæ ſic
charum gregem ferinis morſibus derelinquit, di-
reptioni dat, & exponit morti: ſicut ipſius pa-
ſtoris Chriſti probatur ex morte. Ex quo nam-
que poſuit ipſe animam ſuam pro ovibus ſuis,
ſeque Judaico furore permiſit occidi; oves ejus
Gentilium velut prædonum diripiuntur incurſu:
mactandæ in carceribus velut latronum claudun-
tur antris: a perſecutoribus quaſi a ſævientibus
lupis ſine ceſſatione laniantur; ab hæreticis quaſi
ab extraneis canibus rabido dente carpuntur.
Hoc Apoſtolorum peremptus probat chorus:
hoc Martyrum toto orbe fuſus clamat ſanguis:
hoc Chriſtianorum membra data beſtiis, con-
ſumpta ignibus, demerſa fluminibus, patenter de-
monſtrant; quod utique totum ſicut mors intu-
7 lit, ita vita potuit prohibere paſtoris. † Ideo pro
te paſtor amorem morte probat: quia cum vi-
deat ovibus imminere diſcrimen, cum gregem
defenſare non poſſit, mavult mori ante, quam
8 mali de ſuis ovibus quid videat. † Sed quid fa-
cimus, quia vita mori non poterat niſi voluiſ-
ſet? datori animæ animam quis tollere potuiſſet
nolenti? dicente ipſo: *Poteſtatem habeo ponendi*
animam meam: & poteſtatem habeo iterum ſumen-
di eam: nemo tollit eam a me. Ergo mori voluit,
qui ſe cum mori non poſſet, permiſit occidi.
Quæramus ergo hujus quæ vis, quæ ratio, ſit
amoris; quæ hujus cauſa mortis; quæ hujus ſit
utilitas paſſionis. † Eſt plane vis certa, vera ra-
9 tio, cauſa lucens, utilitas tanti ſanguinis pera-
perta: namque paſtoris una ex morte virtus emi-
cuit ſingularis: paſtor pro ovibus morti, quæ
ovibus imminebat, occurrit: ut auctorem mor-
tis Diabolum, novo ordine captus caperet; vi-
ctus vinceret; puniret occiſus; & ovibus mo-
riendo viam vicendæ mortis aperiret. Nam &
Diabolus, dum in hominem tendit, proſilivit in
Deum; dum in reum ſævit, incurrit in judi-
cem: invenit ſupplicium, dum ingerit pœnam:
ipſe accipit, dum dat ſententiam: & vivens mor-
talium paſtu mors moritur, dum devorat vitam:
abſorbens reos mors, abſorbetur innocentiæ dum
deglutit auctorem: & perit mors ipſa, quæ per-
debat omnes, dum omnium perimere vult ſalu-
tem. Ergo tali forma præceſſit oves paſtor, pa-
ſtor ab ovibus non receſſit: nec illas dedit lu-
pis, ſed tradidit lupos illis, quibus donavit ſuos
elidere ſic prædones: ut occiſæ viverent, laniatæ
reſurgerent: ſanguine ſuo tinctæ fulgerent regali
purpura: niveo vellere perlucerent: ſic bonus pa-
ſtor pro ovibus cum poſuit animam, non amiſit:
& oves tali tenuit, non reliquit: nec deſtituit o-
ves taliter, ſed invitavit: quas per mortales cam-
pos, per iter mortis vitalia vocavit & perduxit
ad paſcua. † Sed dicit aliquis: quando hæc erunt? 10
Ecce interim oves, id eſt Apoſtoli, Prophetæ,
Martyres, & Confeſſores jacent ſepulti: diſcerpti
toto ſparguntur in orbe: involuti ſanguine, te-
tris clauduntur ſepulchris. Et quis dubitat, quod
reſurgant, vivant, regnent occiſi martyres, quan-
do Chriſtus illis reſurrexit, vivit, & regnat oc-
ciſus? Audi vocem paſtoris hujus: *Oves meæ vo-*
cem meam audiunt: & ſequuntur me. Neceſſe eſt,
ut, quæ ſunt ad mortem ſecutæ, ſequantur ad vi-
tam; quæ ad contumeliam comitatæ ſunt, comi-
tentur ad honorem: & ſint participes gloriæ, quæ
paſſionis participes extiterunt, *Ubi ſum*, inquit,
ego ibi erit & miniſter meus. Ubi? utique ſuper
cælos, ubi Chriſtus eſt ad dexteram Dei ſedens.
† Homo non te turbet fides: ſpes te longior non 11
fatiget: quia certa tibi res eſt, quæ in ipſo tibi re-
rum ſervatur auctore. *Mortui*, inquit, *eſtis: &* Coloſ.
vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo: cum
autem apparuerit Chriſtus vita veſtra, tunc & vos
cum illo apparebitis in gloria. † Laborans meſſor, 12
quod in ſemine non videt, videbit in meſſe: &
quod in ſulco deflet, gaudebit in fructu.

SERMO XLI.

De Jejunio, & Eleemoſyna.

BElla Gentium legimus ſuperaſſe quam pluri- 1
mos, quos tamen pugnas carnis legimus non
viciſſe; & audivimus eos dediſſe delictis pectora,
qui dorſa hoſtibus non dederunt. Proh dolor,
victores Gentium vitiorum fuiſſe captivos: natio-
num Dominos turpi ſerviſſe criminibus ſervitute:
ſtetiſſe inter ſævientes gladios, & inter enervata
lenocinia corruiſſe: regnis fuiſſe terrori, ludibrio
fuiſſe peccatis: adverſas acies contriviſſe jejunos,
& crapulatos ſuarum caſtra diſſolviſſe virtutum:
jacuiſſe effuſo vino, qui jacere effuſo ſanguine ne-
ſcierunt. † Unde eſt hoc? unde? quia hoc non 2
eſt ratio, ſed languor; non vita, ſed febris: phre-
neſis, non natura. Nam quoties ciborum crudi-
tas vitalia dejicit, infirmat ſtomachum, corrum-
pit ſanguinem, vitiat humores, ſuccendit chole-
ram, extremum febris gignit incendium, toties
æger mentem perdit: amittit ſenſum; fertur deſi-
deriis; contrariis urgetur: ſalutaria reſpuit; quæ-
rit noxia; fugit curam: tunc medici * ſtudio pa- * Satagunt
rant abſtinentiæ remedio ſubvenire, ſanet abſti- abſtinen-
nentia, quod voracitas ſauciarat. † Et ſi pro tem- tiæ MS.C.
porali cura ægri medicis obediunt, ſervant arduam 3
parcitatem, quare pro ſempiterna ſalute ſit durum
Chriſto moderatis obedire jejuniis? corpus guber-
nare

Sanctiſſimus in evocandis ad fidem Gentibus plurimum præcipue inſudabat, & Catechiſmo inſtruens Sabbato Sancto Paſchæ, quo tempore volentes baptizabat: Tuncque mos erat in Eccleſia Dei, ut Adulti per immerſionem, & emerſionem ex aqua baptizarentur, prout ex D. Auguſt. accipimus, & aliis: quod cum propriis manibus ageret noſter Antiſtes, & innumeri propemodum eſſent baptizandi, nedum concionem eo tempore diminere cogebatur; ſed & graviſſimo labore ob id ſuſcepto nimis anxius erat, & laſſus: Cumque ſacratos viros in ipſo labore ſocios habuiſſet, eoſdem in gaudiis divinæ prædicationis participes habere peroptat.

pare menſura? mentem regere parcitate? ſenſum
ſobrietate frenare? † Sicut terræ nubes caligant cæ-
4 lum, ſic obſcurant animas intemperata convivia;
ſicut ventorum turbines elementa confundunt, ſic
fercula congeſta ſtomachum conturbant: ut na-
vem fluctus, corpus ebrietas ſic demergit: homi-
nem dat in profundum; lucra vitæ aufert: mor-
tis facit ſubire naufragium. † Eſt ergo febris, eſt
5 febris, quam Beatus Apoſtolus anhelare in hu-
Rom. 7. manis viſceribus ſic deplorat: *Scio, quia non habi-
tat in me, hoc eſt in carne mea bonum: ſi non bo-
num, utique malum: quod malum? fragilitas
certe, quæ dum ſerpit in carne, in venis æſtuat,
intrat oſſa, conditur in medullis, fervet in ſangui-
6 ne, in vitiorum phreneſim ſic erumpit. † Fragi-
litas febris naturæ, languorum mater, genitrix
* Ejuſmodi neceſſitates imponit, *MS.C* paſſionum: fragilitas eſt, quæ nobis * jus neceſſi-
tatis imponit: & ubi neceſſitas, non voluntas:
ubi extat de conditione captivitas, judicium de po-
Rom. 7. teſtate non conſtat. Fragilitas eſt, per quam va-
dit homo, non quo invitat voluntas, ſed quo ne-
ceſſitas ducit: audi Apoſtolum dicentem: *Non
quod volo, hoc ago*. Fragilitas dum parat homini
neceſſaria, facit illum ad non neceſſaria pervenire:
dum parat cibum, perducit ad crapulam: ebrieta-
tem ſuadet, dum potum miniſtrat: offert ſomnum,
ut inertiam tradat: curat ventris onera, ut ſalutis
auferat curam: dat carni totum, ut animæ nil re-
linquat: facit corpus paſſionum pompam: facit ut
ſit homo ſua mors, vita vitiorum. † Unde ſi ſe
7 homo taliter ſentit ægrotum, medico ſe cæleſti tra-
dat; ſecure ejus monitis acquieſcat; a cibis ſe tem-
* In poſtetum *MS.* peret; menſuram ſervet * in potu: ut poſſit ſic
fragilitatis ſuperare languorem; fragilitatem fugere
paſſionum; febrem, ac phreneſim vitare vitiorum.
8 † Abſtinentia eſt hominis prima medicina; ſed ad
plenam curam miſericordiæ requirit expenſas. Ab-
ſtinentia extinguit febrem; ſed areſacta membra
longæ febris incendio, niſi largo infundantur un-
guento, niſi blandiſſimis rigentur fomentis, niſi
juventur medicinæ ſumptu, ad integram ſanitatem
redire non poſſunt: ſic jejunium, quamvis exclu-
dat vitiorum morbos, carnis amputet paſſiones,
criminum cauſas propellat, tamen ſine miſericor-
diæ unguento, ſine pietatis rivo, ſine eleemoſynæ
ſumptu, perfectam ſalutem mentibus non reponit.
9 † Jejunium ſanat vulnera peccatorum; ſed cica-
trices vulnerum ſine miſericordia non emundat:
Luc. 11. Audi Dominum dicentem: *Date eleemoſynam; &
ecce ſunt vobis omnia munda*. Jejunium ſingulari
cultu evellit vitia; eradicat crimina; ad fructus
bonos agrum parat & mentis, & corporis: ſed ni-
ſi miſericordiæ jecerit fundamenta, ſenium eſt ſtu-
dium jejunantis. Jejunium eſt ſanctitatis hoſtia, ſa-
crificium caſtitatis; ſed ſine miſericordiæ incenſo
ad divinum non poteſt conſpectum in odorem ſua-
vitatis aſcendere. † Quod anima eſt corpori, hoc 10
miſericordiam conſtat eſſe jejunio: quando jeju-
nium ex miſericordia vivit, tunc vivificat jejunan-
tem. Jejunium, virtutum navis, portat quæſtum vi-
tæ, lucrum ſalutis advectat. Sed qui intrat carnis
pelagus, ſcindit vitiorum fluctus, inter ſcopulos
criminum tranſit, præterit littora paſſionum; niſi
cito portum pietatis intraverit, exercere virtutes
non poteſt, lucrum non poteſt habere virtutum.
† Qui ſe ſtare novit in hujus vitæ lubrico, qui 11
ſe intelligit carnis viam tranſire per lapſum, qui
ſe ſentit incurſionibus ignorantiæ, negligentiæ
caſibus ſubjacere, ſic jejunium teneat, ut miſe-
ricordiam non relinquat. Jejunium nobis aperit
cælum; jejunium nos intromittit ad Deum: ſed
niſi tunc affuerit nobis miſericordia noſtrarum
patrona cauſarum, qui de innocentia conſtare
non poſſumus, ſecuri de venia non erimus: di-
cente Domino: *Judicium ſine miſericordia illi,* Jacob. 2.
qui non fecerit miſericordiam. † Dies gratus, ſed 12
gratior eſt ſerenus: erit ergo jejunium noſtrum
illo clarius, ſi nobis quadrageſimæ dies ſplendor
miſericordiæ det ſerenos. Clamat Deus: *Miſeri-* Oſee 6.
cordiam volo. † Homo, da Deo quod vult, ſi 13
vis tibi dari a Deo quod vis. Miſericordiam
volo, Dei vox eſt: Deus a nobis miſericordiam
petit: & ſi dederimus, quid dicturus eſt? illud,
quod hodie lectum eſt: *Eſurivi, & dediſtis mi-* Matth. 25.
bi manducare: ſitivi & dediſtis mihi potum. Et
quid? *Venite benedicti patris mei: percipite re-
gnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi*.
† Qui dederit eſurienti panem, dabit ſibi re- 14
gnum: negabit ſibi fontem vitæ, ſitienti aquæ
calicem qui negarit. † Amore pauperis Deus 15
ſuum regnum vendit; & ut emere illud omnis
homo poſſit, fragmentum panis ponit in pre-
tium, quia vult habere omnes, qui tantum pe-
tit pretii, quantum hominem ſcit habere. Deus
regnum ſuum fragmento panis vendit: quis ex-
cuſare poterit non ementem, quem tanta vilitas
venditionis accuſat? † Fratres, prandium noſtrum 16
ſit pauperis cæna: ut menſa CHRISTI noſtrum
pare-

SERMO XLI.

Scholia.

6 F*ragilitas jus neceſſitatis imponit*, Hoc eſt debilitas noſtra, quæ & fomes, ſeu concupiſcentia dicitur. Humana natura poſt lapſum primi parentis proclivis facta eſt ad malum, &, ubi vulgata lectio Pſalm. 102. ait: *Quoniam ipſe cognovit figmentum noſtrum, recordatus eſt, quoniam pulvis ſumus*! Paraphraſtes Chaldæus legit: *Quoniam ipſe novit fomitem pravum, qui peccatum ſuggerit*. Job quoque de homine loquens cap. 4. ait: *Conſumetur velut a tinea*. Etenim ſicut tinea naſcens ex ligno vel panno laneo inſtar filii viperæ corradit viſcera matris; ita fomes peccati intra nos originali labe infectos exoriens, quantum eſt ex ſe, niſi divina gratia detineatur, ſpirituale humidum radicale abſumit, & nos infirmiores, & ad difficultates ſuperandas imbecilliores reddit. Fomes eſt appetitus ſenſitivus, juſtitia originali deſtitutus, qui ſuapte natura inclinat ad proſequendum ſuavia, & delectabilia ſibi, etiam ſi ſint contra dictamen rectæ rationis, qui ab Apoſtolo Rom. 7. *Peccatum* vocatur; vel quia proceſſit a peccato originali; vel quia vehementer, non tamen neceſſario, ad peccandum inclinat. Quod autem fragilitas jus neceſſitatis imponat, declarat Bellarm. in Pſalm. 24. verſ. 18. in quo David orat Deum dicens: *De neceſſitatibus meis erue me*. Subdit Bellarm. *Neceſſitates autem a quibus liberari cupit, videntur eſſe moleſtiſſima illa concupiſcentia, quæ volimus, nolimus, nos vexant, & aliquando in peccatum pertrahunt*. S. Aug. ſerm. 13. de Verbis Apoſtoli inquit: *Prorſus ſi defuerit auxilium Dei, nil boni agere poteris; & niſi ille regat, cadis; niſi regat, jaces*. Et ſerm. 12. *Per malum velle perdidit homo bonum poſſe*. Optime Viguer. in Epiſtola ad Rom. cap. 7. verſus fin. videndus. MS. C. legit: *Ejuſmodi neceſſitates imponit*, & eſt idem ſenſus.

9 *Senium eſt ſtudium jejunantis*. Senium eſt decrepita ætas: hinc David Pſal. 70. *Uſque in ſenectam, & ſenium Deus derelinquas me*. Comparat hic S. Chryſol. jejunium miſericordia deſtitutum ſenio ætati omnium infirmiſſimæ, baculoque indigenti, quo ſine ut decrepitus pedibus inſiſtere nequit, ſic jejunium labat, egetque fundamento miſericordiæ. Vel ſicuti ſenium labori, dolorique tantummodo ſupervivit, ut dicitur Pſal. 89. Ita jejunium abſque miſericordia comite labore, dolorique ſuccumbat, omnino neceſſe ſit.

paretur in prandium: promittente ipſo, cum di-
Luc. 22. cit: *Manducabitis in menſa mea in regno meo*.
Fratres, ſint deliciæ pauperum noſtra jejunia, ut
temporale jejunium noſtrum in æternas poſſit
17 nobis delicias immutari. † Homo, dando pau-
peri das tibi: quia, quod pauperi non dederis,
habebit alter. Tu ſolum, quod pauperi dede-
ris, hoc habebis.

4

SERMO XLII.

De eiſdem.

1 JEjunii bona, fratres, prout potuimus, ſupe-
riori ſermone perſtrinximus; & quod eſſet o-
ratio cognata jejunio patefecimus ipſa conclu-
ſione ſermonis. Sed quia jejunium ſine miſeri-
cordia deficit, jejunium ſine pietate jejunat, ſine
miſeratione infirmatur oratio: oratio ſine largitate
laſſeſcit: reficiamus noſtrum miſericordiæ exhibi-
tione jejunium: orationem noſtram pietatis eriga-
mus auditu; adhibeamus jejunio miſericordiam pa-
tronam: quia fames eſt avaritiæ jejunium ſine mi-
ſericordia: cupiditatis pœna eſt, ſine pietate jeju-
nium: ultio non devotio eſt, non Deo jejunare,
* Cupidi-tatis. ſed ſæculo: atterere ſe abſtinentia, & hydropi *
cupiditate inflari: exonerare ventrem cibis, &
mentem pecuniæ pondere prægravare. Ipſum ſe
redigit in ſacculum, qui pecuniam neſcit proro-
gare, ſed claudere: iſte alienorum cuſtos, non
Dominus eſt ſuorum: quia parat alii, negat ſibi;
eum miſericors eroget, quod avarus oppreſſit. †
2 Eſt ager cultus ſine ſemine, ſine miſeratione jeju-
nans. Ager cultus caret ſentibus, vitat gramina:
evadit totum, quod eſt negligentiæ, quod eſt ſqual-
loris: ſed ſicut ſine ſemine fit ſterilis, ipſo cul-
tu fructum non dat, dat laborem, & ad bo-
nam frugem non valet pervenire: jejunans ita ex-
colit animam; purgat ſenſus; cor mundat; ab-
ſcindit vitia; eradicat crimina; dat menti cultum;
corpori dat decorem: ſed ſine miſericordia ad fru-
ctum vitæ non pervenit: ad ſalutis præmium non
3 pertingit. † Quod eſt ſine Rege aula regia, hoc
eſt ſine largitate jejunium. Aula regis fulget auro;
nitet marmore: picturis ſplendet; grandeſcit ſpa-
tiis: levatur culmine; amœnatur viretis: ipſo ter-
ribilis eſt ſecreto: ſed ſine rege honorem non ha-
bet; caret gloria; eſt vacua ſolitudo: eſt clauſa
eremus; eſt horribilis ſolitudo: ſic jejunium lucet
innocentia: radiat caſtitate; fulget actu: pingitur
moribus; inceſſu micat; ſanctitatis toto magnifi-
catur ornatu: ſed ſine miſericordia gloriam non
habet; mercede caret: palmam non tenet: perdit
fiduciam ſupplicandi; impetrandi meritum non ca-
Prov. 21. Juxta LXX. peſcit: atteſtante Scriptura, quæ dicit: *Qui clau-*
dit aurem ne audiat infirmum, & ipſe clamabit,
Jac. 2. *& non erit, qui exaudiat*. Quomodo petet miſe-
Pſal. 111. ricordiam, qui negarit? *Judicium*, inquit, *ſine*
Pſal. 125. *miſericordia fiet illi, qui non fecerit miſericordiam*.
4 † Miſericordiam qui non dat alteri, tollit ſibi.
Miſericordia ſibi erit, qui ſpargit pauperi. *Diſper-*
ſit, inquit, *dedit pauperibus: juſtitia ejus manet*
in ſæculum ſæculi. Miſericordiam qui ſeminat ino-
pi, ſibi metet. *Qui ſeminant*, inquit, *in lacry-*
5 *mis, in gaudio metent*. † Non ſic imber infundit
terram, quomodo jejunium, lacrymæ rigant pau-
perem. Homo, in lacrymas pauperum jacta ſemi-
na jejunii tui: quia ſiccantur jejunii virtutes, are-
ſcunt jejunantium meſſes, quæ pauperum fletibus
6 non fuerint irrigatæ. † Cœli pluvia infundit ter-
ram, lacrymæ pauperis cælum rigant; ergo ſi-
tit cælum, & expectat de ploratu pauperum vi-
cem roris: quia miſericordia arat cæli campos;
ſulcos ducit pietas per ſuperna: illic miſericordia
ſeminat; quia, quæ ſuſceperit manus pauperis, ibi
metit; ibi ſegetem colligit, qui ſemen ſuum pau-
peri commiſerit hic ſerendum. Beatus, cui ſe-
minanti ſic æterna horrea perpetem præparantur
ad vitam! Hunc ferentem Beatus Apoſtolus per- 2. Cor. 9.
ſcribebat, cum diceret: *Hoc autem dico: Qui par-*
ce ſeminat, parce & metet; & qui ſeminat in be-
nedictionibus, de benedictionibus & metet: unuſ-
quiſque ſicut propoſuit cordi ſuo, non ex triſtitia,
aut ex neceſſitate; hilarem enim datorem diligit Pſal. 110.
Deus. † Magna ſunt opera Domini, ſed magnitu- 7
dinem præcellit miſericordiæ magnitudo: nam cum
dixiſſet Propheta, *Magna opera Domini*: adjecit Pſal. 144.
alibi: *Miſericordiæ ejus ſuper omnia opera ejus*. Mi- Pſal. 35.
ſericordia, fratres, implet cælum: replet terram:
Domine, inquit, *in cælo miſericordia tua*. Et idem
ipſe: *Miſericordia Domini plena eſt terra*. † Et re- 8
vera, fratres, periiſſet totum, quod Deus fece- Pſal. 32.
rat, niſi miſericordia ſubveniſſet. Culpa, & ultio,
quicquid in hunc mundum venerat, auferebant:
quia & fragilitas ſemper tendebat ad lapſum, &
cogebatur ad vindictam ſemper cenſura judicantis.
Sic Angelus dejicitur e cælo: ſic de Paradiſo exu-
lat homo: ſic mundus diluvio deletur: ſic Gen- Iſa. 14. Gen. 3.
tes confunduntur linguis: dantur gladio: ſic e- Gen. 7.
xuruntur urbes incendio divino: ſic ex Aegypto Gen. 11.
plebs educta in eremo occulcabatur: ſic terra hians Gen. 14. Gen. 19.
vorat populum; & ne multis, ſic Judæam ultor Exo. 19.
CHRISTI ſanguinis Romanus delevit exercitus. Num. 16.
† Hæc eſt CHRISTI magna, larga, ſola miſeri- Matt. 24.
cordia, quæ judicium omne in diem ſervavit u- * Hominis. MS. C.
num: & * homini totum tempus ad pœnitentiæ
deputavit inducias; ut quod de vitiis infantia ſu- 9
ſcipit, rapit adoleſcentia, invadit juventus, cor-
rigat vel ſenectus: & de peccato vel tunc pœni-
teat, quando ſentit jam ſe non poſſe peccare; &
tunc ſaltem reatum deſerat, quando illum relique-
rit jam reatus: faciat de neceſſitate virtutem: mo-
riatur innocens, qui totus vixit in crimine. Hinc
eſt, quod Propheta ad miſericordiam currit to-
tus: quia fiduciam de ſua juſtitia non habebat.
Miſerere, inquit, *mei Deus ſecundum magnam mi-* Pſal. 50.
ſericordiam tuam. Et quare magnam? *quia miſe-* Pſal. 85.
ricordia tua, inquit, *magna eſt ſuper me, & e-*
ruiſti animam meam ex inferno inferiori. † Et ſi 10
Deus reddit per miſericordiam, quod per judicium
deperierat, homo tibi quid ſtare, quid conſtare
ſine miſericordia tu putabas? Probatum eſt ergo
tibi, non jejunium ſolum, ſed omnes ſine miſeri-
cordia nutare virtutes. Abraham cæleſtis convivii
principem humanitas ardens Deo impenſa perficit: Gen. 8.
nam quia duos cum Deo terrenam ſuſcepit ad men-
ſam, orientis & occidentis populum menſam ſu-
ſcepit ad cæleſtem. *Venient*, inquit, *ab Oriente*, Matt. 8.
& Occidente, & recumbent cum Abraham, Iſaac,
& Jacob in regno Cælorum. Lot, quia hoſpitio ſu-
ſcepit Angelos, judicium prævenit: hinc gehen- Gen. 19.
nam vicit in carne: Miſericordem neſcit divinus
ignis exurere. Faciat ergo miſericordiam, qui vult
gehennæ incendium non timere. † Denique veniens 11
Chriſtus ante de miſericordia diſputat, quam judi-
cet de reatu. *Cum ſederit*, inquit, *ſuper thro-* Matth. 25.
num gloriæ ſuæ, dicet: Eſurivi, & non dediſtis mi-
hi manducare. Non dixit occidiſtis, furtum feci-
ſtis, ſed eſurivi ego, & non dediſtis mihi mandu-
care. De crimine non præſtabit cauſas, cui de mi- Luc. 11.
ſericordia cauſa conſtabit. Quare? quia, *date elee-*

moſy-

Digitized by Google

moſynam , & ecce ſunt vobis omnia munda . Non
judicabitur de culpa , cui de largitate laus defer-
tur a judice ; vindictam non exigit , humanitatis
debitum qui fatetur . *Eſurivi*, inquit, *& dediſtis
mihi manducare* . Manducat Deus in cœlo panem,
Matth. 25. quem perceperit pauper in terra . *Quamdiu feciſtis
uni ex minimis iſtis , mihi feciſtis* . Da ergo panem,
da potum, da veſtimentum, da tectum, ſi Deum
debitorem, non judicem vis habere: nihil nobis
nocebit in terra, ſi nobis in cœlo miſericordia ſit
patrona. *Vacat ſcholiis*,

SERMO XLIII.

De oratione, jejunio, & eleemoſyna.

1 POpulis populariter eſt loquendum ; commu-
nio compellanda eſt ſermone communi ; om-
nibus neceſſaria dicenda ſunt more omnium: natu-
ralis lingua chara ſimplicibus, doctis dulcis: do-
cens loquatur omnibus profutura ; ergo hodie im-
2 perito verbo veniam dent periti . † Tria ſunt ,
tria fratres, per quæ ſtat fides , conſtat devotio ,
manet virtus: Oratio , Jejunium, Miſericordia .
Quod oratio pulſat , impetrat jejunium , miſeri-
cordia accipit. Oratio , Miſericordia , Jejunium,
ſunt hæc tria unum, dant hæc ſibi invicem vitam.
Eſt namque orationis anima jejunium ; jejunii vita
miſericordia eſt . Hæc nemo reſcindat ; neſciunt
ſeparari. Horum qui unum tantum habet, vel iſta
qui ſimul non habet, nihil habet. Ergo qui orat,
jejunet: qui jejunat, miſereatur: audiat petentem,
qui petens optat audiri. Auditum Dei aperit ſibi,
qui ſuum ſupplicanti non claudit auditum . Jeju-
nium jejunator intelligat , eſurientem ſentiat , qui
vult Deum ſentire, quod eſurit: miſereatur, qui
miſericordiam ſperat: pietatem qui quærit , faciat ;
3 qui præſtari ſibi vult , præſtet . † Improbus pe-
titor eſt, qui quod aliis negat, ſibi poſtulat. Homo,
eſto tibi miſericordiæ forma, ſic quomodo vis, quan-
tum vis , quam cito vis miſericordiam tibi fieri ; tam
cito alii , tantum , taliter ipſe miſerere . Ergo ora-
tio , miſericordia , jejunium ſint unum patrocinium
pro nobis ad Deum ; pro nobis hæc advocatio ſint
una ; una hæc pro nobis oratio ſint triformis .
4 † Hæc ſunt , fratres, hæc ſunt, quæ tenent cœli
arcem, quæ ſecretum Dei judicis pulſant , quæ an-
te tribunal Chriſti cauſas humani generis exequun-
tur , quæ injuſtorum petunt indulgentiam , reo-
Exod. 7 rum veniam promerentur. Hæc cui in cœleſtibus
Eaod. 14. non aſſiſtunt, ipſe non ſubſiſtit in terris: hæc cum
teneant in cœleſtibus principatum, in terris rerum
ſummam moderantur: hæc regunt proſpera: hæc
adverſa propellunt: vitia extinguunt iſta: virtutes
iſta ſuccendunt: hæc reddunt caſta corpora: corda
pura: hæc pacem membris , mentibus dant quie-
tem; humanos iſta ſenſus ſcholam faciunt diſcipli-
næ ; per hæc in templum Dei pectora humana
conſurgunt ; hæc hominem præſtant Angelum ;
homini deitatis deferunt hæc honorem . † Hinc 5
eſt , quod fit horum ſuffragio Moyſes Deus , & Exod. 16.
ad triumphos ſuos militare ſibi omnia mandat ele-
menta: jubet mare diſcedere, durari undas, pro-
funda ſiccari, cœlum pluere dat frumenta, ventos
ſpargere cogit carnes , * noctem ſplendore ignis * Noctem ſplendor illuſtrat MS. C.
illuſtrat; ſolem nubis temperat velamento ; petram
percutit , ut de recenti vulnere frigida ſitientibus
* det fluenta: primus dat terris legem cœli ; ſcri- Eaod. 13.
bit vitæ normam; figit terminos diſciplinæ. † Per 6
hæc Elias neſcit mortem ; relinquit terras ; * cœ- Num. 20.
lum intrat ; commoratur Angelis, convivit Deo: Eaod. 24.
& terrenus hoſpes ſupernas poſſidet manſiones . & 35.
† Per iſta Joannes fit Angelus in carne ; cœleſtis in 7
terra: & auditu, viſu , tactu totam ſolus capit , * Defluant flumina. MS. C.
tenet , complectitur Trinitatem . † Et nos , fra-
tres, ſi volumus Moyſi gloriæ, Eliæ vitæ, Joan- 8
nis virtutibus , omnium ſanctorum meritis appli- 4. Reg. 2.
cari, inſiſtamus orationi ; vacemus jejunio ; miſe- * *Aliæ*, Cœlos.
ricordiæ ſerviamus: qui in his vixerit , qui per Mar. 1.
iſta fuerit communitus, jacula peccati, diaboli te-
la, mundi machinas, vitiorum cuneos, mala car-
nis , voluptatum laqueos, arma mortis Chriſtia-
nus armiger , bellator dominicus non timebit .
† Sed nos, qui ad incerta conſurgimus, qui inter 9
inſidias diem ducimus , qui horarum varietates ,
momentorum motus , verborum lapſus , actuum
pericula ſuſtinemus, quid eſt, quod eccleſiam ma-
ne nolumus intrare? quid eſt, quod matutina pre-
ce totius diei cuſtodiam nolumus poſtulare? quid
eſt , quod homini aſtare toto tempore libet , &
Deo aſſiſtere nec puncto libet ? † Non eſt noſtrum, 10
fratres , non eſt noſtrum , inimici eſt iſta ſurre-
ptio : decipere parat , quos non patitur orationi-
bus communiri . Quid de adverſis quæritur, qui
ſibi proſpera non precatur? Audiamus vocem Dei
monentem: *Orate, ne intretis in tentationem*. In Mat. 26.
tentationem vadit , qui ad orationem non va- Pſ. 94.
dit . Hoc ſciens Propheta , cantabat : *Venite ado-
remus, & procidamus ante Deum: & ploremus co-
ram Domino, qui fecit nos*. † Putas ne ante Deum 11
lacrymas fundere dignatur , qui verba non digna-
tur expromere? Manicemus, oremus vel humano
timore, ſi non amore divino : ſi non invitati bo-
nis , vel coacti malis . Mala tempora facit nobis
contemptus Dei , temporum curſus non facit .
Quod ergo contemptu perdidimus, jejuniis con-
quiramus ; animas noſtras jejuniis immolemus: quia
nihil eſt, quod Deo præſtantius offerre poſſimus,
probante Propheta cum dicit: *Sacrificium Deo ſpi-* Pſ. 50.
*ritus contribulatus : cor contritum & humiliatum
Deus non ſpernit*. † Homo , offer Deo animam 12
tuam,

SERMO XLIII.

Scholia.

1 P*Opulis populariter eſt loquendum*. S. Aug. de Tri-
nit. lib. 14. cap. 1. ait : *Niſi popularia proponerentur, deficeret fides ſimplicium*. Vide ut pro auditoribus accommodate Auct. noſter loquatur : & ut latino uteretur ſermone in declamandis Homiliis, ut Serm. 159.

7 *Totam ſolus capit Trinitatem* . Hoc eſt homines ſolus præ cunctis, tribus ſenſibus, nempe auditu, viſu, & tactu totam capit , tenet , & complectitur Trinitatem: hoc eſt ſenſibus ipſis , quantum ex ſe eſt, intelligit, apprehendit, & comprehendit Trinitatem ; quia tangit filium, quem baptizat; videt Spiritum Sanctum in ſpecie Columbæ ſuper filium deſcendentem; & audit vocem Patris de nube intonantem : *Hic eſt filius meus &c.*

8 *Vitiorum cuneos* , Uti ſerm. 11. ſup. num. 7. dixerat : *Caſtra vitiorum*. Cuneus inſtrumentum eſt ferreum, aut ligneum, quo ligna finduntur, prima pars illius acutior , ſequens latior, & amplior . Per tranſlationem ſumitur pro peditum multitudine in cunei formam redacta, teſte Vegetio lib. 3. cap 19. de re milit. Hic ſumitur tranſlate pro agmine vitiorum ad inſtar cunei diſpoſito , prout & infr. ſerm. 174. num. 7. Sic in 3. antiphona primi noct. officii S. Martini Epiſcopi legitur de eo quod dicit: *Ego ſigno Crucis, non clypeo protectus, aut galea hoſtium cuneos penetrabo ſecurus*. Hoc eſt acies inimicorum ad ſpeciem cunei redactas, v. Ælian. de Inſtr. acieb.

Digitized by Google

tuam, & offer oblationem jejunii: ut ſit pura ho-
ſtia, ſacrificium ſanctum, vivens victima, quæ &
tibi maneat, & data ſit Deo. Hoc qui non dede-
rit Deo, excuſatus non erit; quia datutus, ſe
non poteſt non habere. Sed accepta ut ſint iſta,
13 miſericordia ſubſequatur: † jejunium non ger-
minat, ſi de miſericordia non rigetur: ſiccatur
jejunium miſericordiæ ſiccitate: quod imber ter-
ris, hoc jejunio miſericordia eſt. Quamvis cor
excolat, carnem mundet, eradicet vitia, virtu-
tes ferat, ſi miſericordiæ fluenta non dederit, fru-
ctum non colligit jejunator. Jejunator, ager tuus
miſericordia jejunante jejunat: jejunator, quod tu
in miſericordia fuderis, tibi in horreo hoc redun-
dat. Homo, ergo ne ſervando perdas, collige
prorogando: homo, dando pauperi da tibi, quia,
quod tu alteri reliqueris, tu non habebis.

SERMO XLIV.

*De Conſilio impiorum, via peccatorum, & Cathe-
dra Peſtilentiæ in Pſalmum I.*

PEritus medicus, quoties vario languore de-
1 feſſis plenam deſiderat conferre medicinam,
altas aperit morborum cauſas; latentes peſtilentiæ
exponit incurſus; peſtiferas caveri commonet re-
giones; quamplurima remediorum genera demon-
ſtrat; herbarum vires pandit; medicamentorum
loquitur qualitates; obedientibus promittit longiſ-
ſimam ſanitatem: ſic ægros arduas, & aſperas ſua-
2 det & perducit ad curas. † Hinc eſt, quod Pro-
pheta ſanctus corporis, animæque medicinam cœ-
litus prolaturus, impietatis profundos patefecit re-
ceſſus; opertos peccatorum nudat morbos; iniqui-
tates oſtentat; ſecretum virus, vitiorum naturas,
origines delictorum, radices criminum mirabili ra-
tione depromit. Sic ægras mortalium mentes mo-
deratione pia, pro ætate, pro ſexu, pro tempo-
re, pro viribus ad ſalutem perpetem divina cura-
tione perducit. † Pſalmus, quem hodie cantavi-
3 mus, pſalmorum præfatio eſt, immo eſt pſalmorum
pſalmus; titulorum titulus; eſt argumentum gene-
rans argumenta; eſt tota cauſa ſequentium canti-
corum. Et ſicut clavis aulæ regalis, ubi primam
januam pateſecerit, penetrales reddit intimas ac
multiplices manſiones: ita Pſalmus iſte, ubi reſe-
raverit aditus intelligentiæ primos, Pſalmorum o-
mnium pandit myſterium, pandit ſecretum. *Bea-
tus vir, qui non abiit in conſilio impiorum: & in
via peccatorum non ſtetit: & in cathedra peſtilen-
4 tiæ non ſedit.* † *Beatus vir.* Sicut dimicaturo cum
beſtiis, & graviſſimorum certaminum diſcrimina
ſubituro pronuntiantur ante bravia, præmia, co-
ronæ; Propheta beatitudinem ſic præmiſit, ut pro-
* Tantam. MS. C. vocaret hominem * totam, quam poſt enumerat,
criminum vincere feritatem. *Beatus vir, qui non
abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum
5 non ſtetit.* † Quod in conſilio abire, & in via ſta-
re dixit, forſitan videatur abſurdum: cum in con-
ſilio conſiſtere, & in via abire magis hominum ſit
in uſu. Perverſa quidem ſunt univerſa perverſis;
nec poſſunt tenere ordinem, quæ per ordinem non
aguntur: tamen hic Propheta non de corporis lo-
quitur, ſed mentis inceſſu; neque prohibet pedum 6
lapſus; ſed ruinas arcet animarum. † *Beatus vir,
qui non abiit in conſilio impiorum.* Abiit, abiit a
ſe, a Deo impius cum receſſit: nec ſtat in conſi-
lio, impiis cogitationibus qui vagatur. Iſte mo-
do fertur ad cœlum, modo refertur ad terras;
jactatur per maria, levatur fluctibus, mergitur in
profundo: cumque ſua ſemper mente volutetur ut
ebrius, non ſe computat, & computat cœlum:
qui ſe ſcire exiſtimat totum, ſe naſcit: qui ſi ſci-
ret ſe, nunquam cœlum, Solem, Lunam, ligna,
lapides adoraret, quæ ſunt omnia ſuæ data &
ſubdita ſervituti; ſed adorat lapidem, ſervit li-
gno, qui Deo vivo, Deo vero ſervire contem-
pſit. † Et ut ab ipſo principio rerum impietatis 7
facta replicemus; impietatis conſilium perduxit ad
inferna Angelum de ſupernis; nuncium cæleſtis ſe-
creti in Diabolum commutavit; hominem de re-
gimine vitæ ad mortalis habitaculi tranſmiſit exi-
lium; de Paradiſi deliciis ærumnoſos ſæculi pepulit
ad labores; mulierem de virginitatis gloria gemitus
conſcios dejecit ad partus: inde eſt, quod antequam
gaudeat, non ignorat dolores; & ſolvit ante de
reatu pœnam, quam ſobolis gaudeat de proceſſu.
Multiplicans, inquit, *multiplicabo triſtitias tuas, & Gen. 3.
gemitus tuos: in triſtitia, & gemitu paries filios.*
† Qualis finis eſt, ubi eſt origo pœnalis? in vita 8
lætitiam quam tenebit, qui vitæ ſumit exordium
de mœrore? Hoc Propheta noverat, qui dicebat:
In iniquitatibus conceptus ſum, & in delictis peperit Pſ. 50.
me mater mea. Si ſic, fratres, ab utero in viam
projicimur peccatorum, & delictorum iter totas
currimus per ætates; cogitemus infantiæ vanitates,
adoleſcentiæ lapſus, juventutis ruinas, ſenectutis
morbos, & tunc nos non viam vitæ, ſed pecca-
torum viam carpere ſic videbimus. † Hanc viam 9
notat Chriſtus, ſic dicendo: *Quam lata, & ſpa-* Matth. 7.
*tioſa via, quæ ducit ad perditionem, & multi
ſunt, qui intrant per eam.* Delictis lata, diffuſa
fluxibus, criminibus ſpatioſa, & vere via eſt vi-
ta præſens, in quam venit, & vadit homo. *Ge-* Eccl. 1.
neratio, inquit, *vadit, & generatio venit, & ter-
ra in æternum ſtat.* Et ideo ante dixit: *Beatus
vir, qui non abiit in conſilio impiorum, & in via
peccatorum non ſtetit.* † Non dixit, non venit: 10
nemo enim in viam non venit peccatorum, in qua
nos lex ipſa naturæ perducit, & mortis; ſed bea-
tus ille, qui non ſtat in ea. Stat ille, ille demo-
ratur in ea, qui levat onera peccatorum, & onu-
ſtus viator tarde pervenit, & cœleſtem clauſam
ſibi invenit manſionem. Iſtis ponderibus impedi-
tus flebat Propheta, dicens: *Iniquitates meæ ſu-* Pſ. 37.
*perpoſuerunt caput meum, & ſicut onus grave gra-
vatæ ſunt ſuper me.* Et quia toto vitæ tempore
has ferebat, exclamat: *Miſer factus ſum, &
incurvatus ſum uſque in finem.* † Peccatorum viam 11
viator ille pertranſit, qui mala hujus vitæ videt;
ſed deſpicit: ſentit; ſed calcat: patitur; ſed vincit: &
dum fugit illa, plus currit: unde illi occurrit cœleſtis
janitor; cœleſtis illi manſio ſe non claudit. Sed quid
eſt, quod peccatorum viæ impietatis conſilium
ſic præmiſit? † *Beatus vir, qui non abiit in conſi-* 12
lio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit?

Quia

SERMO XLIV.

Scholia.

1 LAtentes peſtilentiæ exponit incurſus. Hoc eſt
cauſas declarat occultas, propter quas morbus
evenerit ipſe.

6 *Non ſe computat, & computat Cœlum.* Plurimi cœ-
lum facit, quod adorat &c. cum ſe nihili faciat.

12 *Impius trahit ſaporem de pinguedine peccatorum.*
Impius hic proprie pro eo ſumitur, qui de Deo Opt.
Max. male ſentit, & pro irreligioſo: cum alias impius
gene-

Quia etſi natus homo mox peccatorum venit in
viam, jacet tamen primum, non mox peccati cur-
rit in viam; ſed ubi cœperit impietatis venena gu-
ſtare, tunc ſaporem trahit de pinguedine pecca-
torum. Impius in Deum tendit, a Deo vadit cum
delinquit, peccatores Deus contemnit, qui ante
mandavit non debere peccare. Lucem tenebræ fu-
giunt, tenebræ luce redeunt abſcedente: ubi
Deus, peccatum nullum: ubi peccatum, non ibi
13 Deus: † Et ut ſcias, homo, a conſpectu Dei homi-
nem viam curſitare peccatorum, audi Prophetam:
Pſ. 9. *Non eſt Deus in conſpectu ejus: polluuntur viæ ejus
in omni tempore*. Gravius ergo homo tunc in via
labitur peccatorum, quando in ea per prærupta
14 impietatis illabitur. † *Et in cathedra peſtilentiæ non
ſedit*. Impietatem probat, qui facit; qui facit,
amat; qui amat non poteſt non docere: hinc eſt,
quod docens impietatem, peſtilentiæ reſider in ca-
thedra; & ſermone mellito virus doctrinæ lethalis
15 audientibus ſic diffundit. † Peſtilentiæ cathedram
philoſophiam poſuit, quæ docuit aut Deos mul-
tos, aut eum qui eſt vel non eſſe, vel non poſ-
ſe docuit inveniri: qui ipſam creaturam naturæ
dedit, ut naturæ negaret auctorem. Cathedram
peſtilentiæ phariſæus propoſuit; qui traditiones
humanas decretis cœleſtibus anteponens, vaſtam
lucem fudit populo Judæorum. In cathedra pe-
ſtilentiæ hæreticus ſedit, qui ſub ſpecie fidei, fi-
16 dei ſcindit, rumpit, diſtrahit unitatem. † *Bea-
tus ergo vir, qui non abiit in conſilio impiorum, &
in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſti-
lentiæ non ſedit*. Et plane beatus, quia iſta tria
declinando, ad Trinitatis beatitudinem meruit per-
venire. Meditetur ergo in lege Domini, & me-
ditetur die, ac nocte: ut quæ ſequuntur merca-
tur videre in futuro, & audire latius tempore com-
petenti.

SERMO XLV.

*De Homine fragili Deum orante, ne ſe arguat
in ira, in Pſalmum VI.*

1 RESponſorium, quod hodie Propheta ſuppli-
cante cantavimus, opportunum tempori,
aptum malis præſentibus, mecum veſtra probat
& cognoſcit affectio. *Domine*, inquit, *ne in ira
tua arguas me: neque in furore tuo corripias me*.
Et Deus tumeſcit ira? caleſcit furore? abſit fratres:
Deus nec ſubjacet paſſioni, nec ira accenditur,
nec furore turbatur; ſed ira Dei eſt delinquentium
pœna: furor Dei eſt ſupplicium peccatorum.
2 † Fratres, pulvere concreti, plaſmati luto calca-
mur vitiis, ſubdimur delictis, curis conficimur,
areſcimus membris, morte diſſolvimur, fœtidis
horremus ſepulchris, & ſic inhabiles ad virtutes,
ad vitia habiles invenimur. Propheta ergo memor
fragilitatis humanæ, & carnalis ſubſtantiæ conſcius,
quia non confidebat de meritis, ad auxilium mi-
ſericordiæ convolavit: ut Dei conſtaret circa eum
de pietate, non de ſeveritate judicium. † *Domi-
3 ne, ne in ira tua arguas me*. Hoc eſt dicere, ar-
gue me, ſed non ira corripe me, ſed non in fu-
rore: argua me ut pater, non ut judex: corripe
me, non ut Dominus, ſed ut parens: argue me,
non ut perdas, ſed corripias: corripe me, non
ut interimas, ſed emendes: & hoc quare? quo-
niam infirmus ſum. *Miſerere*, inquit, *mei Do-
mine, quoniam infirmus ſum*. † Quid infirmius ho- 4
mine, quem ſenſus fallit, ignorantia decipit, cir-
cumvenit judicium, pompa lædit, tempus deſerit,
mutat ætas, hebetat infantia, juventus præcipitat,
ſenectus frangit? Huic ergo Deum iraſci in ira,
indignari in furore, non eſt, non eſt creatoris
pii; ſed eſt ſeveriſſimi cognitoris. *Miſerere mei
Domine, quoniam infirmus ſum*. Et quid vis? *Sa-
na me Domine*. † Sentit iſte ſtatus ſui vulnera, 5
ſentit morſum ſerpentis antiqui, ſentit primi pa-
rentis ruinam, agnoſcit ſe ad has infirmitates ve-
niſſe naſcendo; agnoſcit ſe ad mortem naturali-
ter perveniſſe: & quia mortem removere non po-
terat ars humana, divinam cogitur expetere medi-
cinam; & ut facilius ægritudinis ſuæ impetret cu-
ram, ipſius ægritudinis cauſas aperit, qualitates
narrat, magnitudinem pandit, exprimit vim do-
loris. *Sana me Domine*. Quare? *Quoniam con-
turbata ſunt oſſa mea*. † Totam ſtructuram cor- 6
poris oſſa portant, & ſi oſſa turbantur, quæ mem-
brorum firmitas? quæ fortitudo nervorum? ubi
carnis miſeranda ſubſtantia? Turbantur oſſa, fra-
tres, peccatorum pondere, metu mortis, terro-
re judicii: audi ipſum alibi hoc dicentem: *Non* Pſ. 37.
eſt, inquit, *ſanitas in carne mea a facie iræ tuæ:
non eſt pax oſſibus meis a facie peccatorum meorum*.
Et poſt: *Anima mea impleta eſt illuſionibus, &
non eſt ſanitas in carne mea*. Merito ergo addit:
Et anima mea turbata eſt valde. † Inter Dei præ- 7
cepta & * cordis paſſiones, inter virtutes & vitia, * Corporis. MS.
inter adverſa & proſpera, inter pœnas & præmia,
inter vitam & mortem, ſtans in acie, bella ſuſti-
nens, ſuſcipiens vulnera, * raro ſtans, occumbens * Caro
ſenſu, turbatur anima, turbatur valde: quia car- ſtans, oc-
nis impedita ponderibus, priuſquam ad virtutes cumbit
veniat, vitiorum fit ante captiva. Hæc bella de- ſenſus.
ſcribit Apoſtolus, cum dicit: *Caro concupiſcit ad-* Galat. 5.
*verſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem; ut
non quæ vultis, illa faciatis*. Et alibi: *Video a-* Rom. 7.
*liam legem in membris meis repugnantem legi men-
tis meæ, & captivum me ducentem in lege peccati*.
Allegans ergo beatus Propheta has infirmitates,
hæc bella, has animorum turbationes, Deum tali
voce convenit: † *Et tu Domine uſquequo*? Hoc 8
eſt, quouſque pateris? quouſque diſſimulas? quo-
uſque non ſubvenis? quouſque diſſipari opus tuum,
deleri imaginem tuam, tuam tibi creaturam perire
permittis? Ubi eſt Chriſtus tuus toties nunciatus
per legem, per nos, per Prophetas * multifarie * Populum
repromiſſus? Veniat, veniat, priuſquam pereunte ſuum mul-
ſæculo in ſæculo nil inveniat, quod reſalvet. Ve- tiplicare.
niat, veniat, ut carnem reparet, innovet animam,
ipſam naturam in cœleſtem commutet ſubſtantiam.
Veniat, ut peccatum tollat, mortem deleat, de-
ſtruat infernum; vitam reddat, donet cœlum: ne
amplius terrena labes poſſit in nobis invenire quod
perdat. Hoc autem petere Prophetam, ſequens
ſermo demonſtrat. *Convertere Domine*. Homo
Deo, reus judicii, addictus ſic loquitur cognito-

generaliter pro quocumque peccatore ſumatur. Cum igi-
tur homo cœperit male de Deo ſentire, tunc quotidie
magis lætatur, quando ad nutum illi peccata ſuccedunt,
tam in quantitate, quam in qualitate. Sic olim lapſi
ſunt Gentiles, Philoſophi, Phariſæi, & in dies labun-
tur Hæretici, quos D. Ambroſ. Sermone 43. in vetuſt.
accommodate noctuis comparat.

15 *Vaſtam lucem fudit*. Hoc eſt lumen immenſum,
quod populus Hebræorum habebat, proſtravit, diſſipa-
vit, & ad interitum redegit: Namque ex humanis hi-
ſce traditionibus tenebræ ſpirituales factæ ſunt in popu-
lo Judaico, ut videntes non viderent: Quare Matt. 15.
dicitur: *Quare & vos tranſgredimini mandatum Dei
propter traditiones veſtras?*

ri? *Convertere Domine*. † Homo peccat, & Deus
9 Iſai. 53. Juxta LXX. convertitur? Ita fratres, quia juxta Prophetam:
Iſte peccata noſtra portat: & pro nobis dolet. Et
beatus Joannes: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit*
Joan. 1. *peccata mundi*. Suſcepit peccatum, ut peccatum
10 tolleret, non haberet. † *Convertere Domine*. Un-
de? ubi? De Deo in hominem: de Domino in
ſervum: de judice in patrem: ut pium converſio
te demonſtret, quem poteſtas terribilem commi-
natur. *Convertere Domine, libera animam meam*.
De inferno inferiori. *Salvum me fac propter mi-*
11 *ſericordiam tuam*. † Non propter meritum meum,
quem labor afficit, gemit, ſauciat, ſolvunt lacry-
mæ, ira turbat, impugnat inimicus. Sed hoc ut
clareat, ipſa prophetæ decantetur oratio. *Salvum
me fac propter miſericordiam tuam*. Quare? *Quia
non eſt in morte qui memor ſit tui, in inferno au-
tem quis confitebitur tibi? Laboravi in gemitu meo,
lavabo per ſingulas noctes lectum meum: lacrymis*
12 *meis ſtratum meum rigabo*. † Hoc dicebat ſanctus
David in regali vertice conſtitutus: qui ſic agebat
principatum poteſtatis humanæ; ut in ſe ſanctita-
tem ſpiritus, prophetiæ gratiam cuſtodiret; & nos
in ira tota Dei poſiti neſcimus dicere: *Domine,
ne in furore tuo arguas me*. † Terra negat fructus,
13 cœlum temperiem, aer ſalubritatem: hinc peſti-
lentia ubique diffuſa per urbes, per agros vario
morborum genere conſumit genus omne morta-
lium; & tamen nos non dicimus: *Domine, ne in
ira tua arguas nos: neque in furore tuo corripias*
14 *nos*. † Ille poſt triumphos gemitibus noctes, &
dies lacrymis occupabat; nos ſub hoſtili gladio
ſubjacentes nulla tempora Deo damus, nullas vel
ad horam lacrymas Deo fundimus; ſed jugiter ra-
pinis, fraudibus, perjuriis, dolis, detractionibus
noſmetipſos tradimus, & donamus; ut magis, ma-
giſque iram Dei in nos fomentis criminum ſuſcite-
15 mus. † Venite, fratres, venite cum Propheta;
Pſ. 94. *Venite adoremus, & procidamus ante Deum, & plo-
remus coram Domino, qui fecit nos*: venite dica-
mus: *Domine, ne in ira tua arguas nos: neque in
furore tuo corripias nos*. Ut memor miſericordiæ
ſuæ iram mutet in miſericordiam, reddat perdita,
captiva liberet; noſque ſibi cum lætitia ſervire jam
donet, qui vivit & regnat in ſæcula ſæculorum.
Amen. *Vacat Schol.*

SERMO XLVI.

De exultatione ſpirituali, & Confeſſione peccatorum in Pſalmum XCIV.

1 SIcut graviter æſtuanti, & longo ſitis ardore
ſuccenſo, fons frigidus ſatis lætus, & ſatis
ſalubris occurrit: ita nobis poſitis in mœrore, &
nimium tribulationum pondere depreſſis ad gau-
Pſ. 94. dia hodie propheticæ vocis extitit cantilena. *Veni-*
2 *te*, inquit, *exultemus Domino*. † Venite, quo?
vel unde? ex te homo in te: ubi non locorum
mutatio, ſed converſio ſenſuum adverſa depellit;
mœrores fugat; deſperationes abjicit; excludit an-
guſtias; & intra domicilium ſinceri pectoris læti-
tiæ divinæ æternam præparat manſionem. *Exulte-*
Matth. 5. *mus Domino*. Et ubi eſt illud: *Beati, qui lugent,*
Luc. 6. *& væ vobis, qui ridetis*. † Plane beati, qui lu-
3 gent mundo, & væ, qui rident mundo: ſed bea-
ti, qui exultant Domino, qui neſciunt de rapi-
nis, neſciunt de fraudibus, neſciunt lætari de la-
crymis proximorum. *Exultemus Domino*. Ille ex-
ultat Domino, qui verbo, actu, opere, non ſi-
bi, ſed ſuo exultat auctori. *Exultemus Domino*.
Ille exultat Domino, cui ſola, & tota lætitia ſem-
per eſt Deus. *Jubilemus Deo ſalutari noſtro*. † Non 4
eſt ovium vox iſta, paſtoris eſt, qui dulci jubi-
lo, & varia modulatione, aut gregem producit ad
paſcua; aut ſub nemore umbroſo feſſum pecus re-
tinet ad quietem; aut alta collium ſalubrioris gra-
minis hortatur cupiditate conſcendere; aut ad de-
vexa vallium ſenſim tota neceſſitate deſcendere.
† Sed beatæ ſunt oves illæ, quæ ſui vocem ad- 5
mittunt paſtoris, attrahunt, nutriunt, congre-
gant, & vere paſtori ſuo jubilant: quæ germina
ſui gregis Domino multiplicare moliuntur. *Præ-*
veniamus faciem ejus in confeſſione. † Et quis præ- 6
venit peccatorum cognitorem? ſcrutatorem cor-
dium? cogitationum conſcium? futurorum præ-
ſcium? præſentem ſemper, & ubique? ſed præ-
veniendus eſt, non ſenſuum vicinitate, ſed inge-
nii ſagacitate; non velocitate pedum, ſed provido
confeſſionis obſequio: ſiquidem non dixit, præve-
niamus eum tantum, ſed *præveniamus faciem ejus
in confeſſione*. Hoc eſt, cum ſpes miſericordiæ eſt,
cum tempus eſt veniæ, cum pœnitentiæ locus eſt,
confiteamur patri, ne judicem ſentiamus; pro-
damus quæ fecimus pietati, ne ſeveritati coga-
mur exolvere quæ tacemus: dicamus indulgentiæ
tempore delicta noſtra, ne ſi tacemus, ad exci-
piendam ſententiam defleamus. Et quid plura, fra-
tres? non judicem, ſed judicium nos hortatur Pro-
pheta clementiſſimus prævenire. *Et in pſalmis,
jubilemus ei*. Ne indicta pectori noſtro irrationa-
bilis jubilatio crederetur, † *In pſalmis*, inquit, 7
jubilemus. Ut * in pſalmis divinum reſonet ſacra- * In primis.
mentum: & quod ad provectum ſalutis animos
promoveat audientium, *Quoniam Deus*, inquit,
magnus Dominus. Hic dominici corporis operit ſa-
cramentum: quia Deus etiam & in noſtro corpo-
re magnus Dominus. *Et rex magnus ſuper omnes* Pſ. 88.
Deos. Juxta illud: *Quis ſimilis erit Deo inter filios
Dei?* quia omnes ſupernæ virtutes cum regant cæ-
teros, ipſæ tamen reguntur a Chriſto. *Quia in
manu ejus ſunt omnes fines terræ*. † Nam, quæ in 8
manu Dei ſunt, ſine Deo nequeunt obtineri: ſi
dilatare fines, ſi prorogare terminos, ſi deſidera-
mus amiſſa revocare, Deum fidei viribus deprece-
mur, per cujus offenſam nobis iſta depereunt, &
ipſius propitiatione redeunt ampliata; qui dat ſi-
cut vult, tollit & cum vult: ſi reddere non po-
teſt, omnipotens non habetur: multa facit ad ſuæ
majeſtatis indicium, ad noſtræ emendationis, &
correctionis exemplum. Vacant aliena præſidia, ſi
noſtri regis non ſubvenerint adjutoria. † *Quoniam* 9
ipſius eſt mare, & ipſe fecit illud. Ne putetis quæ-
ſitum, inventum, & non a Deo conditum. *Ipſius
eſt mare, & ipſe fecit illud: & aridam manus ejus
formaverunt*. Ubi ſunt, qui Deum de materia,
& maxime de aqua mundum figuraſſe confingunt?
Deus noſter in cœlo, & in terra, non ut inven-
tor, ſed ut conditor materiæ, ex nihilo cuncta
perfecit. † *Venite*, inquit, *adoremus*. Quæ ſe- 10
quuntur, fratres, ignorantibus velut immemo-
rem Prophetam exultationis ſuæ fuiſſe demon-
ſtrant, dum provocatos ad gaudia, mox evocat
ad ploratus. *Venite*, inquit, *adoremus, & proci-
damus ante Deum: & ploremus coram Domino, qui
fecit nos*. Dixerat: Venite exultemus: verum hic
Propheta ſecum fletus ſuorum nos deſiderat fun-
dere gaudiorum: quia ſemper lacrymæ ſicut dolo-
re magno, ita producuntur & gaudio: quæ utri-
que interni pectoris exponunt & teſtantur affe-
ctum. Qui ergo lapidibus proſternebamur, & li-
gnis,

Google

gnis, vero tandem Deo cognito, vult nos adora-
re, procidere, & repenſare lacrymis, atque con-
tinuo devotionis obſequio, quod diu, & longo
tempore neglexímus. Plorat ergo, dum de præ-
teritis pœnitet, gaudet de præſentibus, æſtuat,
11 & metuit de futuris: † Perfectæ autem lætitiæ fle-
tus fuiſſe ex ſequentibus ſic demonſtrat: *Venite a-
doremus, & procidamus ante Deum, & ploremus
coram Domino, qui fecit nos*. Et quaſi interroga-
retur, quare? reddit cauſas; aperit rationes: *Quia
ipſe eſt Deus noſter, & nos populus paſcuæ ejus,
& oves manus ejus*. Ex hoc utique quantum de-
votus eſt ille, qui gaudet, tantum certe, qui con-
12 triſtatur, ingratus. † Sed jam, quæ admo-
net, audiamus intentius. *Hodie ſi vocem ejus au-
dieritis, nolite obdurare corda veſtra, ſicut in ir-
ritatione ſecundum diem tentationis in deſerto; ubi
tentaverunt me patres veſtri; probaverunt, & vi-
derunt opera mea. Quadraginta annis proximus fui
generationi illi, & dixi: ſemper hi errant corde;
ipſi vero non cognoverunt vias meas: quibus jura-
vi in ira mea, ſi introibunt in requiem meam*.
13 † Cum dicit hodie, te convenit, ad te loquitur,
quicunque homo es auditor: ne audita voce ejus
contemptus reatum, contumaciæ crimen incurras;
quem non præcepta, quem non correxit exemplum.
Nam ob hoc Judaicam duritiam longo ſermone
narravit, ut te Chriſtiane faceret cautiorem; cui
non quadraginta annis tantum converſatur, & co-
habitat Deus; ſed toto vitæ tempore paret, &
militat ad ſalutem. *Vacat Scholiis*.

SERMO XLVII.

*De parabolis inventæ margaritæ, & ſagenæ
miſſæ in mare.*

1 CHriſtus Deus noſter, quod cœlum, terram,
mare, & in eis magnas, multas, & varias
condiderit creaturas, miranda potentiæ ſuæ docu-
menta monſtravit: quod vero humana ſuſcipit,
agit hominem, intrat tempora, tranſit ætates, do-
cet verbo, virtute curat, ſimilitudines loquitur,
proponit exempla, affectus noſtri in ſe pondus
aperit; ineſſe ſibi dilectionis humanæ pandit ineſ-
fabilem charitatem. † Hinc eſt, quod cœleſtia
2 terrenis commendat exemplis; de præſentibus ſa-
pere dat futura; inviſibilia viſibilibus inſimulat ar-
gumentis: probant hoc ſimilitudines, quas no-
Matth. 13. bis hodie Evangelicus clamat auditus. *Simile eſt re-
gnum cœlorum homini negotiatori quærenti bonas
margaritas: inventa autem una pretioſa margarita
abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit
3 eam*. † Neminem, qui hoc audit, nomen nego-
tiatoris offendat: hic negotiatorem loquitur, qui
dat miſericordiam; non qui dat fœnoris ſemper
uſuram: providentem ornamenta virtutum, non
irritamenta vitiorum: gravitatem morum, non
lapidum pondera perferentem: honeſtatis, non lu-
xus monilia portantem; geſtantem non voluptatis
4 pompam, ſed inſignia diſciplinæ. † Iſte ergo ne-
S. Pet. Chryſ.

gotiator has cordis, & corporis margaritas pro-
ponit, non humano commercio, ſed divino exer-
citio: non ad præſens commodum, ſed ut futu-
rum mercetur: non ad terrenam gloriam, ſed cœ-
leſtem: quatenus cœlorum regnum poſſit virtutum
præmio comparare, & innumeris bonis unam re-
dimere perpetuæ vitæ margaritam. Adjecit autem
ſimilitudinem Dominus, dicens: *Iterum ſimile eſt
regnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni
genere piſcium congreganti: quam, cum impleta
eſſet, educentes, & ſecus littus ſedentes, elegerunt
bonos in vaſa, malos autem foras miſerunt*. † *Si- 5
mile eſt regnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare*.
Similitudo hæc prodit cur in Apoſtolatum piſca-
tores elegerit Chriſtus, & captores piſcium fece-
rit hominum piſcatores; ut divini judicii typus
arte piſcatoria monſtraretur. Piſces congregat ca-
ptura confuſos, ſed in vaſa diſcretio dat electos:
ſic vocatio Chriſtiana juſtos & injuſtos, malos,
bonoſque congregat; ſed bonos, maloſque electio
divina diſcernit. † *Simile eſt regnum cœlorum ſage- 6
næ miſſæ in mare*. Ad hujus ſæculi mare tumens
pompa, elatum vertice, undoſum ſectis, inſcitia
fluctuans, clamoſum litibus fremens ira, ſævum
perfidia, peccatis naufragum, impietate demerſum
miſit piſcatores ſuos Chriſtus, hoc eſt Petrum,
Andream, Jacobum, Joannem, probatos arte,
cum dicit: † *Venite poſt me, faciam vos fieri pi- 7
ſcatores hominum*. Miſit ergo piſcatores ſuos retia Matth. 4.
portantes præceptis legalibus, & Evangelicis in-
nodata monitis, circumcincta virtutum donis, &
gratia dilatata, Evangelico ſinu congregantia ſine
fine capturam. Hoc tempus modo, hoc agitur,
fratres: per Gentes, per populos Chriſti retia
nunc trahuntur; & ducunt confuſas toto orbe cre-
dituras ſine diſcretione perſonas. † Sed quia ſæcu-
li vicinus eſt finis, & ad judicii littus capturæ no-
ſtræ retia jam propinquant, piſces, hoc eſt homi-
nes, qui profundo ſæculi diſcurſu feriato, ac li-
bero vagabantur, ſiccitate littoris, hoc eſt finis pro-
pinquitate turbati, tota ſe rerum diſpenſatione col-
lidunt: videntes impias Gentes triumphis ſucceden-
tibus ampliari, anguſtiari captivos toto orbe po-
pulos Chriſtianos: impios proſperis gaudere ſuc-
ceſſibus, pios malorum continuata ſucceſſione cal-
cari: ſubdi Dominos ſervituti, dominari Dominis
ſervos: rebelles filios in parentes, ſenes juvenibus
eſſe contemptui; omnemque naturæ ſtatum, vi- 8
tæque ordinem deperiiſſe. † Sed hæc cum ita ſint, 9
infirmos turbant, fortes turbare non poſſunt; quia
ſumunt vires de ſimilitudine, fortitudinem de fi-
gura. † Ejecti de profundo piſces parum quidem 10
in littore ſui confuſione volvuntur; ſed cita diſcre-
tio dum malos abjicit, eligit bonos: facit bonos,
non turbat, brevis iſta & cito tranſitura confu-
ſio. † Iſta diſcretio ſuperna, quæ dat malos pœ-
nis, bonos rapit ad honorem, impios deducit ad 11
tartarum, pios tranſmittit ad regnum, patres, ſe-
nes, juſtos, electos, omnes de contumelia exigua
perpetua gloria conſolatur: probat hoc autem
comparatio ipſa, cum dicitur: *In conſummatione
ſæculi exibunt Angeli Dei, & ſegregabunt malos*

SERMO XLVII.

Scholia.

1 TOta ſe rerum diſpenſatione collidunt. Hoc eſt
Cæci mortales, juſtorumque Dei judiciorum mi-
nime capaces hujuſmodi rerum humanarum adminiſtra-
tionem iniquam, & perverſam exiſtimant: etenim to-
ta ſe rerum diſpenſatione collidere, nil aliud eſt, quam
ſcandalizari, hoc eſt graviter offendi ob cunctas res
male, ut ipſis videtur, diſtributas; videntes impias gen-
tes ampliari, & cetera, quæ dicuntur in text. & hi,
qui ita ſcandalizantur, infirmi ſunt, non fortes: S. Hy-
lar. Comment. in Matth. 25. ait: *Atque his quidem
vexationibus multi turbabuntur, & tantis ſurgentibus
malis ſcandalizabuntur, & uſque in mutuum odium ex-
citabuntur, & falſi Prophetæ erunt &c.*

de medio juſtorum . † *In conſummatione ſæculi* .
12 Qui conſummationem ſæculi credit, qui de ſæcu-
li minoratione cauſatur, qui confidit manſura ſuc-
cedere, habere quid quærit tranſitura ? Fratres,
mundus de fine principium ſumit; fine innovatur,
non deficit creatura: ſæculum deficit non creato-
ri, ſed crimini: neque juſtis, ſed peccatoribus fi-
13 niuntur elementa. † *In conſummatione ſæculi exhi-
bunt Angeli ſeparare juſtos*. Nec quiſquam dubitet
ſanctis Angelos eſſe parituros, quibus obſequium
ſuum promittit & Chriſtus: Chriſti vox eſt: Præ-
Luc. 12, cingam me, & miniſtrabo vobis. *Exhibunt An-
geli Dei, & ſegregabunt malos de medio juſtorum*.
Portate juſti, portate, immo inducias juſti date,
brevis iſta mixtura longa ſeparatione penſabitur.
Separabunt malos de medio juſtorum, & mittent
14 *eos in caminum ignis*. † Ecce, qui ejiciunt vici-
nos, qui expellunt hoſpites qualem ſibi eligunt
manſionem: ecce, qui ſibi hic delicias pauperis
fame, pœnis præparant alienis, ibi ignem ſibi
quantum de exigua voluptate ſuccendunt. *Ibi erit
fletus, & ſtridor dentium*. Quam male ſtridet ibi,
qui hic male ridet; & qui nunc malis pauperum
gaudet, de bonis pauperum tunc lugebit; quia po-
tuit cum paupere gaudere, ſed noluit: vos autem
fideles gaudete in Domino ſemper.

SERMO XLVIII.

De Chriſto Fabri filio appellato, & de Invidia.

1 EVangeliſta hodie Judæorum circa Chriſtum
Matth, 13. proditurus invidiam, ſic cœpit: *Venit Je-
ſus in patriam ſuam, & docebat eos in ſynagogis
eorum, ita ut mirarentur, & dicerent: Unde huic
ſapientia, & virtus? Nonne hic eſt fabri filius?
Nonne mater ejus dicitur Maria, & fratres ejus
Jacobus, & Joſeph, & Simon, & Judas? & ſo-
rores ejus nonne omnes apud nos ſunt? unde ergo
huic omnia iſta?* Non ſic nubes cœlum, nox diem,
ſolem caligo, quomodo mentem cæcat, & tene-
brat invidia. Livor hoc Judaicus probat, qui Chri-
ſti ſapientiam miratur, virtutes ſtupet, attollit o-
pera, dicta ſuſcipit, & tamen ne in ipſo videatur
divinitas, deitas ſentiatur, carnalium parentum no-
mina commonet, & divulgat. † *Venit Jeſus in pa-*
2 *triam ſuam*. Nemo miretur, ſi conditor rerum
cœlorum Dominus, Deus omnium patriam, lo-
cumque ſortitur, quando ſe claudit utero; meti-
tur cunis; uberibus occupat; arctat gremio; dat
in ulnas: & ut anguſtias tollat humanas, huma-
nis ſe dedit atque aptavit anguſtiis. Homo, ad
te Deus ſe per iſta deponit; te per iſta ſequitur;
per iſtas te perquirit anguſtias: ut quem formavit
opere, reformet exemplo; quem judicio repulit,
reducat affectu; & in ſe ſervet, quem præter ſe
conſpicit deperiiſſe. † *Venit Jeſus in patriam*
3 *ſuam, & docebat eos in ſynagogis eorum*. Non in
templo ſuo, ſed in ſynagogis eorum; ſynagogæ
non poterant ejus eſſe; in quibus ſe turbæ perfi-
diæ, non fidei congregabant; in quibus convenie-
bat invidiæ populus, non amoris; in quibus con-
ſidebat concilium malignantium, non bonæ con-
cilium diſciplinæ. † *Docebat in ſynagogis eorum*, 4
ita ut mirarentur. Mirabantur indignatione, non
gratia: ſtupebant livore, non laude; furebant,
quia, quod ſapere non poterant ſuperba ſubſellia,
ſtans humilitas perdocebat. *Ita ut mirarentur, &
dicerent: Unde huic hæc ſapientia?* Sic dicit, qui
Deum, ex quo eſt ſapientia ex quo virtus, igno-
rat: ſic dicit, qui Chriſtum neſcit eſſe Dei ſa-
pientiam, Dei eſſe virtutem. † Unde ſit ſapientia 5
Salamon probat; qui cum regni apicem parvulus
ſuſcepiſſet, ut creditum ſibi populum regeret vir-
tute, non faſtu; ſapientia, non tumore; corde,
non vertice, a Deo ſapientiam voluit, popoſcit,
accepit. *Unde huic hæc ſapientia, & virtus?* † Vir- 6
tutem, quæ dat oculos, quos natura non dedit;
quæ auditum reddit debilitate concluſum; quæ in
mutis ſui ſolvit vincula ſermonis; quæ claudos re-
ducit ad curſum; quæ animas apud inferos jam
devinctas propria redire cogit ad corpora; a Deo
eſſe; niſi ſalutis invidus non negaret; at Judæi ſcie-
bant Chriſti opera divinæ virtutis eſſe, non eſſe
poſſibilitatis humanæ; ſed livoris nubilum, mali-
tiæ fumus, viſum ſpectantium caligabant: ne lu-
men Chriſti, ne tempus Evangelii pervidèrent,
dicendo; † *Nonne hic eſt fabri filius?* Dicebant, 7
hic eſt fabri filius; ſed cujus fabri filius non dice-
bant: dicebant fabri filius, ut arte vili ars lateret
auctoris; & deitatis nomen, fabrile nomen abſcon-
deret. † Chriſtus erat fabri filius; ſed illius, qui 8
mundi fabricam fecit, non malleo, ſed præcepto;
qui elementorum membra non ingenio, ſed juſſio-
ne compegit: qui maſſam ſæculi auctoritate, non
carbone conflavit: qui ſolem non terreno igne,
ſed ſuperno calore ſuccendit: qui Lunam, tene-
bras, noctem formavit, & tempora; qui ſtellas
variata luce diſtinxit: qui cuncta fecit ex nihilo,
& fecit o homo tibi, ut opificem operis æſtima-
tione penſares. † Sed tu, Judæe, hujus fabri fi- 9
lium notas, cui pro tantis beneficiis repenſare vi-
cem deberes in filium: hinc eſt, quod non acci-
pis futura, quia de præſentibus exiſtis ingratus.
*Nonne hic eſt fabri filius? Nonne mater ejus dici-
tur Maria?* Iterum, Judæe, matris nomen clamas,
occultas patris; patrem dicis, nomen non dicis:
fabrum dicis, opus non dicis, Judæe, decipiunt
te iſta, non decipiunt crediturus. † *Nonne ma-* 10
*ter ejus dicitur Maria? & fratres ejus Jacobus, &
Joſeph, & Simon, & Judas? & ſorores ejus non-
ne omnes apud nos ſunt?* Si mater, ſi fratres, ſi
ſorores apud vos ſunt; pater ubi eſt? vobiſcum
non eſt; quia Deus odit fictos: invides deſerit:
declinat ingratos: ſibi non ſinit crudeles & im-
pios commorari. *Et fratres ejus, & ſorores ejus
nonne omnes apud nos ſunt?* † Callide fratres inge- 11
ris,

14 *Ecce, qui ejiciunt vicinos*. Hic, & ſup.n.8.de ho-ſtibus Imperium occidentis infeſtantibus agit: & hoſpites e propriis Civitatibus, & Provinciis expulſos tangit, quod liquet ex hiſtor. lectione.

SERMO XLVIII.

Scholia.

a IN *ſe ſervet, quem præter ſe conſpicit deperiiſſe*. Perierat homo, cui cœlorum ingreſſus nequaquam patebat, priuſquam Deus aſſumpſiſſet hominem: ſervatur a Deo ipſo, cum Dei filius hypoſtatice humanam naturam aſſumpſit.

8 *Fabri filius*. De hoc ſcripſit etiam D. Ambroſ.ſer. 16. in vetuſt.

ris, oſtentas ſorores, ut numeroſo partu ſanctæ
matris virginitas lateat; obſcuretur integritas; &
ſentiatur de filio totum quod humanum eſt, ni-
hil divinum. Judæe, quos dicis fratres, & ſoro-
res Chriſti, Cleophæ ſuroris Mariæ filii ſunt, non
Mariæ: & fratrum, & ſororum filios, fratres nun-
cupat & divina lex, & humana cognatio. Ergo
Chriſti fratres fecit non matris virginitas, quæ
permanſit virgo poſt partum, ſed materteræ ejus
fecit propinquitatis aſſertio. Beata Maria, ſi a-
lios filios habuiſſet, a Chriſto mater in ipſo cru-
cis tempore, in articulo traderetur; non com-
12 mendaretur extraneo. † Invidia de cœlo deje-
Iſa. 14. cit Angelum; de Paradiſo excluſit hominem;
Gen. 3. ipſa primum contaminavit terras germano ſangui-
Gen. 4. ne; ipſa germanos compulit venundare germa-
Gen. 37. num; ipſa Moyſen fugavit; Aaron in fratris ex-
Exod. 2. Num. 12. citavit injuriam; Mariam maculavit livore ger-
mani; ac ne multis: quod pavet mens, quod vi-
* Ipſa. ſus tremit, quod auditus non capit, * ipſum Chri
13 ſti tetendit & pervenit ad ſanguinem. † Invidia
omnibus malis pejor: quos ceperit, liberari ne-
queunt: quos vulneraverit, ad curam non veniunt,
non redeunt ad ſalutem. Invidia delictorum ve-
nenum, criminum virus, peccatorum mater, o-
rigo vitiorum: hanc qui non viderit, bona videt:
1 hanc qui neſcierit, mala neſcit: hanc qui fugerit,
vivit. Invidia vitari fuga poteſt, non poteſt ſu-
15 perari conflictu. † Sed jam, quid Dominus re-
ſponderit, audiamus: *Non eſt Propheta ſine ho-
nore, niſi in Patria ſua, & in domo ſua*. Chri-
ſtus quidem venit in patriam ſuam, & in domum
ſuam; quia ſcriptum eſt: *In ſua venit, & ſui eum*
Joann. 1. *non receperunt*. Verum dicendo: *Non eſt Pro-
pheta ſine honore, niſi in patria ſua, & in domo
ſua*, docet, quia inter ſuos poſſe, morſus eſt, a-
duſtio eſt: inter cives eminere proximos, proxi-
morum urit gloriam: propinqui propinquo ſi ho-
15 norem debeant, computant ſervitutem. † *Et non
fecit*, inquit, *ibi virtutes multas propter incredu-
litatem illorum*. Non fit ibi virtus, ubi incredu-
litas non meretur. Etſi mercedem, eum ſanat,
non exigit Chriſtus, indignatur tamen dum pro
honore ſibi fertur injuria: qui eſt ſuper omnia Deus
benedictus, & glorioſus in ſæcula ſæculorum.
Amen.

SERMO XLIX.

De eiſdem ſecundum Marcum.

1 QUoties humana Dominum ſanctus Evangeli-
ſta ſuſtinuiſſe, aut egiſſe commemorat, to-
ties carnalium ſenſus tota velut fluctuum
commotione conturbat: imbecilles namque mentes
neſciunt Dominici corporis audire, diſcernere, &
diſpenſare myſteria: ſicut hodierna lectio monſtrat,
Matth. 6. quæ dicit: *Et egreſſus inde Jeſus, abiit in patriam*
2 *ſuam*. † Egreditur unde, quo ingreditur, qui
nullo continetur, nullo concluditur loco? ad quam
patriam vadit, orbem qui fecit, & poſſidet uni- Pſal. 88.
verſum? dicente Propheta: *Tui ſunt cœli, & tua
eſt terra: orbem terrarum, & plenitudinem ejus
tu fundaſti*. Verum non ſibi per ſe, ſed per te ti-
bi egreditur, & ingreditur Chriſtus, donec te in-
tromittat expulſum, exulem revocet, reducat, &
reportet ejectum. † *Abiit ergo Jeſus in patriam* 3
ſuam. Non ut ſuam ſibi, ſed ut tuam tibi, quam
Adam perdiderat, patriam redonaret. † *Abiit in* 4
patriam ſuam. Si natus, quomodo non homo?
ſi homo, quomodo non civis? ſi civis, eſſe illi
patriam quis miretur? Sed hic humanitatis modus,
non divinitatis ordo eſt quem fatetur: quia qui
eſt, & qui erat ante ſæcula Deus noſter, parens
noſter noviſſima voluit eſſe per ſæcula: ut quos
poteſtate fecerat, pietate ſalvaret: & compatien-
do reciperet, quos extorres arguendo fecerat, &
jubendo. Quicquid enim per hominem ſuſceptum
legimus egiſſe, aut pertuliſſe Chriſtum, non ad
divinitatis audiamus injuriam, ſed profeciſſe homi-
nis ad gloriam. † *Et ſequebantur*, inquit, *illum* 5
diſcipuli ejus. Merito diſcipuli Chriſtum redeun-
tem ſuam ſequuntur ad patriam, quos jam * in * In ſuperno ordine deſcriptos. MS. R.
ſuperni ordinis albo deſcriptos cœleſtis patriæ ci-
ves, & municipes electio tanta, tantæ gratiæ per- Luc. 10.
fecerat plenitudo, dicente Domino: *Gaudete, quia
nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis. Et facto ſabba-
to cœpit in ſynagoga docere: & multi audientes mi-
rabantur in doctrina ejus, dicentes: Unde huic hæc
omnia: & quæ eſt ſapientia, quæ data eſt illi? &
virtutes tales, quæ per manus ejus efficiuntur?* † In- 6
felix Judaicæ mentis, & deteſtanda nequitia ad diſ-
cutiendum ſemper promptior, quam ad creden-
dum, divinis virtutibus non ad fidem, ſed ad ca-
lumniam ſolicite commovetur. Vel quis meruit au-
dire ſapientiam tantam? ſed cum ſit malitioſe cu-
rioſa, vel querula, in bonis ſuſpicax, ad noxia
ſatis facilis, doctrinam deſpicit, quam miratur;
quæ probat præcepta, contemnit; ad Deum con-
tatur, ad idola perproclivis; in divinis aſtuta, li-
gno, lapidibus tota reſoluta; prophetiæ rebellis,
contraria veritati; auguriis, mendaciiſque perdita.
Rogo, cui cautum, quod cæcus videt? cui ſoli-
citum, quod mortuus ſurgit? cui dubium, quod
loquitur mutus? certe quis neſciat eſſe Deum, cu-
jus ſola curatur omnis debilitas juſſione? Moyſes
ſigna fecerat multa: Elias maxima monſtraverat do-
cumenta virtutum: nec diſſimilia opera fecerat
Eliſæus: cur nemo perſonam diſcutit? cur nemo
ſtatus commovet quæſtionem? cur nemo unde eſ-
ſent, quive eſſent, unde iſta, & per quem face-
rent curioſitate ſic requiſivit ingratus? † Sed judi- 7
catur hic ſolus, qui ſolus judicare noluit, ne pu-
niret: improba ſeveritate diſcutitur, qui ut lar-
giretur veniam, nil quæſivit: & cum ſolus inno-
cens invenerit omnes reos, ad indicium pietatis
immenſæ ſuſcipere maluit, quam abrogare ſenten-
tiam: ut vitam mortalibus olim perditam redde-
ret, & repararet occiſos. Vere ſicut dixit Apo-
ſtolus:

13 *Invidia delictorum venenum*. Qui armis veneno infectis vulneratur, mortem indubiam incurrit. Delicta, & crimina noſtra ſi virus aſſumant invidiæ, profecto animam ſpiritualiter occident: maximum exemplum eſt Judæorum invidia in Chriſtum Dominum.

SERMO XLIX.

Scholia.

7 S*Ed judicatur hic ſolus, qui ſolus judicare noluit, ne puniret*. Hoc eſt ſolus Chriſtus judicatur a Judæis, qui unus judicare noluit noe reos, ne puniret, punitione digniſſimos: At judicium, & ſupplicium nobis debitum ipſe volens, libenſque ſubiit.

Digitized by Google

1. Ti. 3. ſtolus: *Magnum pietatis eſt ſacramentum, quod*
8 *Chriſti noſtri manifeſtatur in carne.* † Extendit
tamen adhuc curioſitatem ſuam carnalis iſta æ-
mulatio, cui ſemper eſt inimica veritatis cogi-
tatio: nec patitur Chriſtum virtutibus, & ſa-
pientia Deum credi, ſed proximorum, paren-
tum, fratrum, affinium documento, hominem
tantum aſſerit, geſtit, optat intelligi, dicendo:
Joan. 15. *Nonne iſte fabri filius, & Mariæ? frater Jacobi,*
& Joſeph, & Simonis, & Judæ? nonne & ſorores
9 *ejus hic nobiſcum ſunt?* † Caiphas profano pro-
phetat ore; & cum ſacerdos eſſet falſitatia ſuæ
Num. 23. & 24. ſenſum vicit officio veritatis; ſententiam non ſuo,
ſed addicti probat imperio. Balaam * maledico
* maledicto. benedicit ore, & conductus ad nequitiam tota
loquitur myſteria veritatis: & ſicut in ſpinis ro-
ſa, hoc eſt in frutice horrenti miri odoris flo-
ſculi germinantur, ita ſenſus aliquoties peſſimo-
rum ad bona divinitatis impulſu aguntur inviti,
ut non ſit meriti, ſed myſterii, quod loquun-
tur: quod tunc malitiæ Judaicæ videmus eve-
niſſe, quæ in contumeliam dominicæ generatio-
nis, cum per artem Joſeph proſapiæ Chriſti e-
xaggerat veritatem, veri genitoris confitetur, &
10 loquitur qualitatem dicendo: † *Iſte eſt fabri fi-*
lius. Bene perſonam tacuit, ut proderet ex ar-
te genitorem, dicendo non Joſeph, ſed fabri fi-
lius. Et quis talis faber, qualis eſt iſte, qui ex
nihilo tantum, talem fabricatus eſt mundum?
& quis faber talis, qui totius bonæ artis ſolus
auctor, ſolus largitor exiſtit? Dic ergo, Judæe,
fabri filium, ut Dei filium fatearis invitus: dic
Mariæ, ut verum hominem, ſed Virginis fi-
lium confitearis impulſus; dic fratres, ut tantam
dignationem tui prædices, & proferas creatoris.
Et licet ipſe genitricis ſanctæ per hoc virtutes
moliaris abſcondere, tamen Evangeliſtæ veritas
non Joſeph, & Mariæ, ſed Cleophæ ſororis
ejus filios, quos tu fratres appellas, probat, &
aſſerit extitiſſe: uſus enim temporis etiam præ-
ſentis, germanorum, & germanarum filios, fratres
noſcitur nuncupaſſe † Nunquam enim contra pie- 11
tatis ordinem matrem Dominus extero, hoc eſt,
Joanni commendaſſet ex cruce, ſi alios ipſa præ-
ter illum filios ſuſcepiſſet: ſed Virgini Virginem
tradit, ut inter tales cura ſola ſacramenti, ſola
ſocietas religionis haberetur: nec mundanæ ſo-
licitudini diſcipulus tantus iſte ſerviret, ſed præ-
dicaturus virginitatis partum, domi haberet un-
de hoc dubitantibus approbaret: at Jacobus unius
fœminæ & matris habere non potuit curam:
qui inter primordia, & in illo Judaico tunc fu-
rore Jeroſolymitanam ſingulariter rexit Eccleſiam:
bene addit Dominus: † *Non eſt Propheta ſine* 12
honore, niſi in patria ſua. Ecce qualiter mun-
dani parentes ſentiunt, & honorant. Beatus,
qui cum patrem meruerit habere Deum, præ-
ter cæleſtem patriam nil requirit!

SERMO L.

De paralitico curato,

Divis Hieronymo, ac Joanni Chryſoſtomo
falſo adſcriptus.

CHriſtum in humanis actibus divina geſſiſſe 1
myſteria, & in rebus viſibilibus inviſibilia
exercuiſſe negotia lectio hodierna monſtravit.
Aſcendit, inquit, *in naviculam, & transfreta-* Matt. 9.
vit, & venit in civitatem ſuam. † Nonne ip- 2
ſe eſt, qui fugatis fluctibus maria profunda nu-
davit; ut Iſraeliticus populus inter ſtupentes un- Exod. 14. Matt. 14.
das ſicco veſtigio velut montium concava per-
tranſiret? Nonne hic eſt, qui Petri pedibus ma-
rinos vertices inclinavit; ut inter liquidum hu-
manis greſſibus ſolidum præberet obſequium?
Et quid eſt, quod ipſe ſibi maris ſic denegat
ſervitutem; ut breviſſimi lacus tranſitum ſub mer-
cede nautica transfretaret? † *Aſcendit*, inquit, 3
in naviculam & transfretavit. Et quid mirum
fra-

8 *Ad judicium pietatis immenſæ ſuſcipere maluit, quam abrogare ſententiam*. Poterat Deus ſolo actu ſuæ voluntatis liberare hominem; ſed ut maximam in nos miſericordiam oſtenderet, noluit abrogare, hoc eſt tollere ſententiam a divina juſtitia in peccatores latam; quinimmo ipſam mortis ſententiam maluit ſuſcipere in humanitatem aſſumptam, quam abrogare, ut majore ſe nos charitate diligere profiteretur.

9 *Addicti probat imperio*. Hoc eſt Chriſti, qui tunc Caiphæ erat addictus hoc eſt ab ipſo ad mortem adjudicatus; dumque Caiphas ſententiam morte in Chriſtum approbat, id non ſuo, ipſius Chriſti facit imperio.

11 *Ut inter tales una ſola ſacramenti, ſola ſocietas religionis haberetur*. Sed cujus ſacramenti? an Virginitatis, & Maternitatis B. Mariæ, quod magnum eſt ſecretum? An Eccleſiæ Sanctæ quæ vere ſacramentum eſt, cum in & omnia potuerit Deus ſub obſcuro fidei? ſic ab Auct. fides ſacramentum dicitur infr. ſerm. 57. nu. 4. An cæleſtia arcani, aut Religionis, & fidei? omnes quippe interpretationes recipit. De perpetua Virginitate B. Mariæ inde ſcholaſt. apud Bonac. de Incarn. diſp. 1. quæſt. 4. punct. 2.

SERMO L.

Scholia, & Obſerv.

1 C*Hriſtum in humanis; &c*. Quam falſo olim fuerit adſcriptus hic ſermo Divis Hieronymo & Chryſoſtomo Eccleſiæ latinæ alteri, alteri Græcæ Doctori, per ſe manifeſte patet, cum fieri haud poſſit, ut a duobus lingua, & natione diverſis per eadem verba fuerit omnino dictatus. Quod fuerit S. Petri Chryſologi, ex ſtylo clare conjicitur, & in Manuſcriptis exemplaribus eidem adſcribitur: Præterquam quod traditò peregrinis Eccleſiæ Latinæ tam in vetuſto, quam in noviſſime emendato Breviario in off. Dominicæ XVIII. poſt Pentecoſt. lectiones ſecundi nocturni ex hoc ipſo ſermone deſumptas habet, cum inſcriptione: *Homilia S. Petri Chryſologi; vel S. Petri Ravennatis*, quod eſt idem, nam utroque cognomine appellatur apud antiquos, ita ut ceſſet quæſtio an fuerit ab Auct. noſtro compoſitus. 2

3 *Medicus, qui non affert ſanitatem, infirmitates curare neſcit*. Sic habet antiquiſſimum Breviarium in hoc ab exemplari MS. deſumptum, Breviarium vero Venetiis apud Junias anno 1588. editum pro ly affert, habet infert, & eſt ſenſus: Medicus, qui ægroti curationem præ manibus tenet, ſi integram ſanitatem, & priſtinam valetudinem ei non confert, is profecto infirmitates curare neſcit: Etenim Medicus e corpore infirmi morbum expellere poteſt, ſed laſſitudinem ex vi morbi in eo relictam non tollere; nec priſtinis viribus, & incolumitati ægrum donare, ut de Jejunio differit Auct. ſup. ſerm. 41. nu. 8. & 9. Qui quis hoc modo curat, profecto neſcit curare perfecte, ut inquit Auct. ipſe infr. ſerm. 114. 4. Verum ut Medicus ægrum a morbo libere curet, ac priſtinam ipſi conferat valetudinem, oportet, ut cum infirmo infirmetur, eo ſenſu, quo D. Paulus 1. Corint. 9. dicebat: *Factus ſum cum infirmis infirmus, ut infirmos lucri facerem*. Quod eſt, quando Medicus animo condolentis facit pro curatione ægroti quicquid ſibi fieri vellet ſi ipſemet ægrotaret, & alienis malis veluti propriis tota ex arte medetur. S. Hieronym. ad Aug. Epiſt. XI. in 2. tom. S. Aug. explicans memorata ſuperius Apoſtoli verba ait: *Fit enim*

fratres? Chriſtus venit ſuſcipere infirmitates noſtras; & ſuas nobis conſerre virtutes: humana quærere, præſtare divina: accipere injurias, reddere dignitates: ferre tædia, referre ſanitates; quia medicus, qui non affert ſanitatem, infirmitates curare neſcit: & qui non fuerit cum infirmo infirmatus, infirmo non poteſt conferre ſanitatem. Chriſtus ergo, ſi in ſuis manſiſſet virtutibus, commune cum hominibus nil haberet; & niſi impleſſet carnis ordinem, carnis in illo eſſet otioſa ſuſceptio. Suſtinuit ergo has neceſſitates, ut homo verus humanis neceſſitatibus pro-
4 baretur. † *Aſcendit in naviculam*. Chriſtus eccleſiæ ſuæ navem ſæculi fluctus ſemper mitigaturus aſcendit; ut credentes in ſe ad cæleſtem patriam tranquilla navigatione perducat: & municipes civitatis ſuæ faciat, quos humanitatis ſuæ fecit eſſe conſortes. Non ergo Chriſtus indiget navi, ſed navis indiget Chriſto, quia ſine cæleſti gubernatore navis Eccleſiæ per mundanum pelagus tali, & tanto diſcrimine ad cæleſtem portum non valet pervenire. Hæc diximus, fratres, quantum ad intelligentiam pertinet ſpiritualem: verum nunc ipſius hiſtoriæ ordinem pro-
5 ſequamur. † *Aſcendit in naviculam, & transfretavit, & venit in civitatem ſuam*. Creator rerum, orbis Dominus, poſteaquam ſe propter nos noſtra anguſtavit in carne, cœpit habere humanam patriam; cœpit civitatis Judaicæ eſſe civis; parentes habere cœpit parentum omnium ipſe parens: ut invitaret amor, attraheret charitas, vinceret affectio, ſuaderet humanitas, quos fugarat dominatio; metus diſperſerat; fecerat jus poteſtatis extorres. *Venit in civitatem ſuam: & ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto: & reſpiciens Jeſus fidem illorum, dixit paralyti-*
6 *co: Confide fili, dimittuntur tibi peccata tua*. † Audit veniam, & tacet paralyticus, nec ullam reſpondet gratiam; quia plus corporis, quam animæ tendebat ad curam: & temporales ærumnas reſoluti corporis ſic deflebat, ut æternas pœnes reſolutioris animæ non defleret; gratiorem ſibi præſentem vitam judicans, quam futuram. Merito Chriſtus offerentium fidem reſpicit, & vecordiam non reſpicit ſic jacentis; ut fidei alienæ ſuffragio paralytici anima ante curaretur, quam cor-
7 pus. † *Reſpiciens*, inquit, *fidem illorum*. Cernitis in hoc loco, fratres, Deum non quærere inſipientium voluntates, non expectare ignorantium fidem, non infirmorum ſtulta deſideria perſcrutari; ſed ad alterius fidem ſubvenire, quod per ſolam gratiam conferebat, cum quicquid divinæ vo-
8 luntatis eſt non negaret. † Et revera, fratres, quando medicus languentium aut quærit, aut reſpicit voluntates, cum ſemper contraria deſideret, & requirat infirmus? hinc eſt, quod nunc ferrum, nunc ignem, nunc amara pocula ingerit, & apponit invitis, ut curam ſani ſentiant, quam non poterant ſentire ægrotantes. Et ſi homo injurias deſpicit, maledicta contemnit, ut ſauciatis morbo ſponte vitam conferat, & ſalutem: quanto magis Chriſtus medicus bonitate divina morbis ſaucios peccatorum, & phreneſi criminum laborantes, ad ſalutem etiam invitos attrahit, & no-
lentes! † O ſi velimus, fratres, o ſi velimus omnem 9
mentis noſtræ paralyſim pervidere, animam noſtram virtutibus deſtitutam jacere in vitiorum ſtra-
tis * cerneremus; luceret nobis, quemadmodum * Cernere.
Chriſtus & noſtras quotidie noxias reſpicit volun- MS. C.
tates; & ad ſalutaria nos remedia pertrahit, & perurget invitos. *Fili*, inquit, *remittuntur tibi*
peccata tua. † Hæc dicens, Deum ſe volebat in- 10
telligi, qui per hominem oculis adhuc latebat humanis: virtutibus enim & ſignis comparabatur prophetis, qui per ipſum fecerant & ipſi virtutes: peccatis autem dare veniam, quia penes hominem non eſt, & eſt ſingulare deitatis inſigne, Deum illum pectoribus inſerebat humanis. Probat hoc
phariſaicus livor; nam cum dixiſſet: † *Remittun-* 11
tur tibi peccata tua, *reſponderunt Phariſæi: Hic blaſphemat: quis enim poteſt peccata remittere, niſi ſolus Deus?* Phariſæe, qui ſciendo neſcis, confitendo negas: cum teſtaris, impugnas: ſi Deus eſt, qui remittit peccata, cur tibi Chriſtus Deus non eſt, qui unius indulgentiæ ſuæ munere totius
mundi probatur abſtuliſſe peccata? *Ecce*, inquit, Jo. 1.
agnus Dei: ecce qui tollit peccata mundi. Ut autem poſſis majora capere ejus divinitatis inſignia, audi eum pectoris tui penetraſſe ſecretum: aſpice eum ad cogitationum tuarum latebras perveniſſe:
intellige eum cordis tui tacita nudare conſilia. † 12
Et cum vidiſſet, inquit, *Jeſus cogitationes eorum, dixit: quid cogitatis mala in cordibus veſtris? Quid enim eſt facilius dicere, remittuntur tibi peccata tua: an dicere, ſurge & ambula? Ut autem ſciatis, quia filius hominis habet poteſtatem dimittendi peccata, dixit paralytico, ſurge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam: & ſurrexit, & abiit in domum ſuam*. Scrutator animarum prævenit mentium maligna conſilia, & deitatis ſuæ potentiam operis atteſtatione monſtravit, dum diſſipati corporis membra componit: nervos ſtringit: jungit
oſſa: complet viſcera: firmat artus: & greſſus ad 13
curſum ſuſcitat in vivo cadavere jam ſepultos. † *Tolle lectum tuum*. Hoc eſt, porta portantem, oneris muta vices; ut quod eſt infirmitatis teſtimonium, ſit probatio ſanitatis: ut lectus doloris tui, ſit meæ curationis indicium: ut receptæ fortitudinis magnitudinem ponderis aſſerat magnitudo. *Vade*, inquit, *in domum tuam*: Ne Chriſtiana fide curatus, in viis Judaicæ perfidiæ jam moreris.

SER-

---

enim tanquam æger, qui miniſtrat ægroto, non cum ſe febres habere monetur; ſed cum animo condolentes cogitat, quemadmodum ſibi ſerviri vellet, ſi ipſe ægrotaret. Simili explanatione illuſtrandus eſt alius Auct. locus infr. ſerm. 151. ubi ait: *Qui non compatitur, amputare non poteſt paſſiones*.

6 *Offerentium fidem reſpicit*. Quanquam fidem, & juſtificationem Deus ex ſola gratia largiatur, utiliſſimum eſt tamen viros optimos pro improbis Deo ſupplicare, quia quod dat ex gratia, vult videri ex fide alterius concedere. S. Ambroſ. lib. 5. in cap. 5. Lucæ. *Magnus Dominus*, ait, *qui aliorum merito ignoſcit aliis, & dum alios probat, aliis relaxat errata*.

9 *Pertrahit, & perurget invitos*. Ut declaretur ſup. ſerm. 10. nu. 12. & 14. dicitur enim perurgere nos invitos, quando contumaces flagellat, ut redeant, vel bonis cumulat, ut Deum auctorem agnoſcentes, ad ipſum redeant per pœnitentiam.

SERMO LI.

De Dæmoniaco ſurdo, & muto curato.

1 QUia ſolito amplius ſeſe terris æſtus inſuderat,
diu tacui, ne compreſſio, quæ ex deſide-
rio naſcitur audiendi, ipſa nobis cynocau-
matum generaret incendium: nunc ubi aerem tem-
peries mitigavit autumni, dominicum juvante Do-
2 mino revocamur ad verbum. † Cum filium ſuum
quidam ſurdi, & muti ſpiritus furore poſſeſſum
ingereret Domino curandum, Dominum præter
morem patientiæ ſuæ Evangeliſta ſic retulit fuiſſe
commotum, ut ante in patris vulnus ipſe inveheretur,
retur, quam ad filii moveretur curam. *Reſpon-*
Mar. 9. *dens*, inquit, *unus de turba*, *dixit*: *Magiſter*, *at-*
tuli filium meum ad te, *habentem ſpiritum mutum*,
qui ubicunque eum apprehenderit, *allidit eum*, *&*
ſpumat, *& ſtridet dentibus*, *& areſcit*: *& dixi di-*
ſcipulis tuis, *ut ejicerent eum*, *& non potuerunt*:
qui reſpondens eis, *dixit*: *O generatio incredula*! †
Reſpondens unus de turba: quid eſt, quod uno
interrogante feriuntur multi? quid eſt, quod con-
quirente uno, incredulitatis notantur omnes? quid
eſt, quod ad unius vocem tota generatio ſuperba
perfidiæ nuncupatur? Quid eſt? quia iſte non ad
Deum venerat, ſed ad magiſtrum venerat: curam
non a virtute exigens, ſed ab arte: tarditatem cu-
ræ non cauſæ deputans, ſed curanti: impoſſibili-
tatem diſcipulorum magiſtri imperitiæ aſſignans:
Judaico livori, invidiæ ſcribarum talem ſatisfaciens
per clamorem. † *Et dixi diſcipulis tuis*, *ut ejice-*
4 *rent eum*, *& non potuerunt*. Hoc eſt dicere, eſſe
Diabolum, qui Chriſto non cederet: eſſe Dæmo-
nem, qui parvi poſſit Chriſti nominis habere vir-
tutem. Diſcipuli non ſuo, ſed Chriſti nomine
Dæmones de obſeſſis corporibus effugabant. Quod
ergo Dæmon diſcipulis imperantibus non cedebat,
iſte ad infirmitatem Chriſti nominis, non diſcipu-
lorum trahebat ad culpam. Videns ergo Domi-
nus Judæorum ſic circumſtantes ſapere catervas,
in filiis patrum perfidiam ſic inurit, & in genito-
5 ribus germina ſic venenoſa percellit. † *O generatio*
incredula! *Veniens*, inquit, *Dominus ad diſcipulos*
ſuos, *vidit circa illos turbam magnam*, *& ſcribas*
conquirentes cum illis: *& confeſtim omnis populus*
videns Jeſum ſtupefactus eſt, *& expaverunt*. Ti-
mentes utique, ne quod inſultaverant diſcipulis,
veniente magiſtro hoc perderent, & tanto Dæmo-
ne fugato ipſa fieret diſcipulis cauſa gloriæ, quæ
fuerat confuſionis occaſio. Hinc eſt, quod Domi-
6 nus uno omnibus interrogante reſpondit: † *O ge-*
neratio incredula, *quamdiu apud vos ero*? Quorum
incredulitate neque unus Dæmon captivo fugatur
ex corpore. *Quamdiu apud vos ero*? Et non ad
Gentes mittam? ubi ad unius diſcipuli mei vocem
templa corruunt: ſimulacra fugiunt: conſumun-
tur aræ: cadunt idola: cæduntur luci: tota dæ-
monum poteſtas antiquis, & veternoſis ſedibus ſuis
gemens, & tremens, & ejulans effugatur: com-
mutantur in Eccleſias delubra: in altaria vertun-
tur aræ: pecorum victimæ mortuorum in vivam
cordis hoſtiam transferuntur; auguria, divinatio-
nes, ſomnia, in ſolo Dei nutu, in Dei tantum
conſtituuntur arbitrio. † *Quamdiu apud vos ero*? 7
quamdiu patiar vos? Patitur patientia, non timo-
re: non neceſſitate, ſed miſericordia: expectatio-
ne, non metu hos patitur, portat, expectat, qui
redire vult impium, non perire. *Afferte illum ad*
me, † quaſi longe poſitum curare non poſſit: ſed 8
afferte vos incredulitatis veſtræ cauſam, infidelita-
tis titulum, perfidiæ documentum. *Afferte illum*.
Ut qui docenti Deo noluiſtis credere, vel dæmo-
ne confitente credatis, & ſentiatis vos ipſo diabo-
lo nequiores, cum videritis illum confiteri, tre-
mere ſui mox præſentia cognitoris. *Et attulerunt*
eum, *& cum vidiſſet eum*, *ſtatim ſpiritus contur-*
bavit illum, *& eliſus in terra volvebatur ſpumans*.
† Volvebatur homo, ſed diabolus torquebatur, 9
invaſum vexabat cura, ſed invaſorem majeſtas ju-
dicis arguebat: ſiſtebatur captus, ſed puniebatur
hoſtis: Diaboli pœna cruciatu humani corporis
apparebat. † Opus eſt, fratres, opus eſt Dei lumine, 10
ne in opere Dei oculi ſic fallantur humani. *Et in-*
terrogavit patrem ejus, *quantum temporis eſt*, *ex*
quo hoc accidit ei? *at ille ait*; *ab infantia*. † Re- 11
quirit paſſionis tempus auctor temporis, medicus
paſſionis tempus requirit, non ut neſcius, ſed ut
ſciens neſcientibus prodat: denique interrogatione
tali tempus aperit, ætatem pandit, revolvit in-
fantiam; ut tanti mali cauſa non tangat ſobo-
lem, ſed parentem: quia a Deo ſibi datum pi-
gnus ad diaboli gratiam, dæmonum retulit ad
honorem, dicente Scriptura: *Et obtulerunt filios* Pſ. 105.
ſuos, *& filias ſuas dæmonus*. † Infantia ut in ſe 12
diabolo locum faceret, quid criminis admiſerat?
quid reatus? ſed replentur dæmone parvuli,
quando a parentibus ſuis offeruntur diabolo; dæ-
monum ducuntur ad curam. Denique patris fi-
de ſolvitur, quem patris infidelitas illigarat. Pa-
tris vox eſt: *Si quid potes*, *adjuva nos miſertus*
noſtri. † Hoc eſt, nos adjuva, miſerere nobis, 13
quorum reatus aggravat innocentem: ad quorum
pœnam infantis periculum ſic redundat. Et be-
ne Dominus a parente fidem repetit, dicens:
Si potes credere, *omnia poſſibilia ſunt credenti*. Et
pater: † *Credo Domine*, *adjuva incredulitatem* 14
meam. Pater credidit: &, ſicut diximus, patris
liberatur fide, qui patris fuerat infidelitate damna-
tus. Nam cui genitoris fides profuit, quomodo ei
genitoris perfidia potuit non obeſſe? Quomodo
autem ſanatus ſit, vel quare diſcipuli, qui mul-
tos ejecerant dæmones, hunc nequiverint effu-
gare, juvante Domino, ſecuturo ſermone pan-
demus.

SER-

SERMO LI.

Scholia.

1 C*Ynocaumatum incendium*. Cynocaumatum eſt pa-
trius caſus e græco *Ton cynocaumaton*, hoc eſt
æſtuum canicularium. Obſerva, ut eſſent populi fre-
quentes in Eccleſia ad audiendum verbum Dei ex ore
Paſtoris.

SERMO LII.

De eodem.

1 DOctoris officium eſt lecta diſſerere, & my-
ſticis obſcurata ſenſibus lucido aſtruere &
demonſtrare ſermone; ne minor intelligentia inde
perniciem generet auditori, unde ſcientiam con-
ferre debuit & potuit ſalutarem. Hæc eſt igitur
Mar. 9. hodiernæ conſonantia lectionis. *Et reſpondens unus de
turba, dixit: Magiſter, attuli filium meum haben-*
2 *tem ſpiritum ſurdum & mutum.* † Non dixit, attuli
filium meum ſurdum, & mutum, ſed attuli filium
meum habentem ſpiritum ſurdum, & mutum.
Nunquid nequitia ſpiritalis humanis diſtinguitur
membris, & ſenſibus anguſtatur humanis, ut de-
bilitates noſtras, noſtras perferat paſſiones? nec
videre poſſit, niſi feneſtris oculorum, & forami-
nibus aurium capere auditum, & ſermonem linguæ,
aut oris officio proferre? & per hoc ſurdi, muti-
que ſtatum miſerabilem ſuſtinere, cum tenuis, &
aeria natura carnem neſciat: refutet oſſa: velut
aura ſpirans orbem totum temporis tranſeat in mo-
mento: diverſas ſpecies aſſumat, varias mutetur
in formas, corda penetret, illudat animabus: in-
ſpiret impias, & turpiſſimas cogitationes: nec un-
de veniat, aut quo redeat, ſentiatur: ac ſic in-
nocuas mentes velut jaculum volans, lethali vul-
3 nere, & tota facilitare tranſverberet? † Parum
eſſet ſi hoc pater ſolus ſua ſupplicatione dixiſſet,
cum dicit: *Attuli filium meum habentem ſpiritum
ſurdum, & mutum.* Niſi Dominus ipſe immun-
dum ſpiritum tali increpatione depuliſſet. *Surde,
& mute ſpiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo.* Sed jam,
quæ ad ſolutionem quæſtionis pertinent, proſe-
4 quamur. † Deus, qui dæmones eſt perpetuo cre-
maturus incendio, qui jam eos & in præſentia
aſtringit vinculis, angit cruciatibus, urget pœnis,
poteſt & cum juſſerit tota debilitate truncare, at-
que eo modo quo vident, quo audiunt, quo lo-
quuntur cæcos reddere; ſurdos, & mutos facere
ne loquantur. Sed in hoc loco quid diabolus ho-
5 mini fecerit declaretur. † Antiquus refuga, ubi
Deum terris reperit adveniſſe, obſtruxit aures ho-
minum, vinxit linguam, & obſeratis humani ſen-
ſus foribus ſpeluncæ ſuæ latebram pectus fecit &
paravit humanum: æſtimans, quod illuc auditus
verbi, virtus divini nominis non veniret: ſimul ut
eſt doloſus, & callidus patrem capere, parenteſ-
que tali ſe credidit decipere figmento: ut deſpe-
rarent curari poſſe eum, qui audire nec poterat,
nec fari: & ut quod erat diabolici operis, eſſe cre-
derent debilitatis humanæ: deputarent pignori, ad-
ſcriberent naturæ, quod intulerat hoſtis incluſus.
Denique, ſicut Matthæus de eodem refert, & alia
ſimulatione iſtius miſeri fefellerat patrem: nam ibi
ſic ſupplicat: † *Domine, miſerere filii mei, quia luna-* 6
ticus eſt, & male torquetur. Aut humanæ naturæ, Matth. 17.
aut cæleſtis elementi dæmon, quod ſuæ artis fue-
rat, voluit tunc videri: aptans lunæ curſibus ho-
minis paſſiones, vexabat corpus lunaribus incre-
mentis, ut eſſe lunæ crederent, quod erat diabo-
lici criminis, & furoris. Sic homines illuſit, cir-
cumvenit ignaros: infamavit apud deſides creatu-
ram, quæ lumini tamen condita lædere neſcit ho-
mines, quos continua magis juvare cogitur ſervitu-
te. Verum poſteaquam venit occultorum cognitor,
inſpector validiſſimus ſecretorum, cui latentia dia-
boli non poterant obviare figmenta, adducitur puer
ſanandus perceptione divina; ut quicquid diabolus
vinxerat, ſolveretur a Chriſto. Egit, egit inimi-
cus, ut hoc, quod videbatur, eſſet naturæ. † Sed 7
quare diſcipuli non potuerunt ejicere eum? Quia
hic homo Gentilis populi producitur in figuram,
ſiquidem Gentilis populus, juxta Apoſtolum, ha-
bebat ſpiritum aeris hujus. *Aeris*, inquit, *ſpiritus*, Ephe. 2.
qui nunc operatur in filiis diffidentiæ. Hic ergo erat
ſurdus, & mutus, qui nec audire legem poterat,
nec Deum poterat confiteri; ſed in igne gehennæ,
& per aquas amari ſemper gurgitis jactabatur: nec
poterat a diſcipulis, vel ullo homine ſanari, quia
Chriſtus olim auditus fidei, confeſſio ſalutis Gen-
tium redemptio dicebatur, & vita. † Denique ubi 8
imperio Chriſti fugatus eſt diabolus, pateſcunt clau-
ſa, vincula ſolvuntur, ſermo redditur, auditus re-
dit, homo reparatur, & ſolus diabolus deflet diu-
turna ſe poſſeſſione detruſum. Hinc eſt, quod ve-
niens ex Gentibus impoſitione manus, & exorciſ-
mis ante a dæmone purgatur, & aperitionem au-
rium percipit, ut fidei capere poſſit auditum, ut
poſſit ad ſalutem, proſequente Domino, perve-
nire.

SERMO LIII.

De Pace.

BEati pacifici, ait Evangeliſta, chariſſimi, *quia* Mat. 5.
ipſi filii Dei vocabuntur. Merito Chriſtianæ 1
virtutes vireſcunt in eo, qui unanimitatem Chriſtia-
næ habet pacis: nec pervenitur ad vocabulum filii
Dei, niſi per nomen pacifici. † Pax eſt, chariſſimi, 2
quæ ſpoliat hominem ſervitute: dat nomen inge-
nuum: mutat apud Deum cum conditione perſo-
nam: ex famulo filium, liberum facit ex ſervo.
Pax fratrum voluntas eſt Dei: jucunditas Chriſti:
perfectio eſt ſanctitatis: juſtitiæ regula: magiſtra do-

S. Petr. Chriſ. I ctrinæ:

SERMO LII.

Scholia.

6 *Una curſibus.* Obſeſſi a Dæmone lunatici ap-
pellantur, quia pro variis lunæ incrementis
magis a Dæmone ipſo vexantur, ut lunam creaturam
Dei ita infament. Et certe cum Dæmones operari ne-
queant, niſi mediantibus virtutibus naturalibus, cor-
porum habitudines in ſuis operibus obſervant, & ad
habitus intentos aptitudines; Cumque cerebrum humi-
diſſimum exiſtat, lunæ operationi potiſſimum ſubjici-
tur, quæ ex ſui proprietate humorem movere habet,
eum autem in cerebro virtutes perficiantur animales,
Dæmones pro variis lunæ incrementis fantaſiam homi-
nis magis perturbant, cum cerebrum ad id magis diſ-
poſitum eſſe animadvertunt. Viguer. in Juſt. Theolog.
de voluntate Angeli cap. 3. §. 2. verſ. 13. Maldon.
Matth. 17. nu. 15. qui & patres, & rationes alias,
cum obſeſſus iſte lunaticus appelletur, adducit.

SERMO LIII.

Obſervationes.

1 STylus eſt facies, qua cujuſque ſcriptura cognoſci-
tur. Doctrina S. Patris Auguſtini tom. 2. epi-
ſtola 48. pagin. mihi 119. quare cum præſens ſermo,
& al-

ctrinæ: morum cuſtodia: atque in rebus omnibus
laudabilis diſciplina. Pax ſuffragium precum eſt:
ſupplicationum facilis, atque impetrabilis via: deſi-
deriorum omnium competens plenitudo. Pax dile-
ctionis mater eſt: concordiæ vinculum, ac puræ
mentis indicium manifeſtum: quæ ſibi exigit de Deo,
quod velit: quæ, quicquid voluerit, petit: quic-
3 quid perierit, ſumit. † Pax præceptis regalibus con-
Joan. 4. ſervanda eſt, ipſo Domino Chriſto dicente: *Pa-*
cem relinquo vobis, pacem meam do vobis: hoc eſt
dicere: In pace vos dimiſi, in pace vos inveniam:
proficiſcens voluit dare, quod deſiderabat rediens
in omnibus invenire. Cæleſte mandatum eſt ſerva-
re, quod dedit: una vox eſt, inveniam, quod di-
4 miſi. † Plantare pacem radicitus, eſt Dei: evellere
penitus, inimici; Nam ſicut amor fraternitatis ex
Deo eſt, ita odium ex Diabolo: quapropter da-
1. Joan. 3. mnanda ſunt odia, quoniam ſcriptum eſt: *Qui odit*
fratrem ſuum homicida eſt. Videtis ergo, fratres di-
lectiſſimi, quare pax amanda eſt, & diligenda con-
cordia: iſta ſunt enim, quæ generant, & nutriunt
charitatem: ſcitis autem ſecundum Apoſtolum,
quia *charitas ex Deo eſt*: ſine Deo ergo eſt, qui
1. Joan. 4. non habet charitatem. † Pax plebis, chariſſimi,
5 eſt gloria ſacerdotis, & pacis plena lætitia eſt perfe-
cta charitas filiorum. Sacerdotis eſt admonere, quod
decet, plebis eſt audire, quod monet: quicquid
non licet, paſtoris eſt prohibere, gregis audire, ac
velle ne fiat: utraque ſi conveniant, ſalva ſunt omnia;
nec Deus invenit in plebe, quod puniat: nec ſacer-
6 dos poteſt habere, quod doleat. † Servemus ergo,
fratres, mandata, quæ vitæ ſunt: teneat ſe profun-
dæ pacis nexibus colligata fraternitas: & ſalutari
vinculo charitatis, mutua ſe dilectione conſtringat,
quæ operit multitudinem peccatorum. Dilectio er-
go omnibus deſideriis amplectenda eſt: quæ tot bo
na poteſt habere, quot præmia. Cuſtodienda præ
omnibus virtutibus pax eſt, quoniam Deus ſemper
7 in pace eſt. † Locum non demus inimico, ne in tri-
tici ſegete valeat ſeminare zizania, & ſecuro jam ru-
ſtico, & ſpe longi laboris eluſo, expectatos fructus
ipſa meſſis maturitate perdat: aut vinum vetuſtate
ſuave in liquorem perfidiæ demutatum infuſa fæcis
permixtione conturbet: aut inter dulcia mella felle
8 venena amariora confundat. † Procul contentiones,
procul lites, procul maledicta mittantur: & quia
laqueus eſt mortis lingua ſuſurronis, & bilinguis,
parcat unuſquiſque animæ ſuæ, ne in ſupplicium
ſuum vincula ſibi mortis innectat. Amate pacem,
& tranquilla ſunt omnia, ut & nobis præmia, & vo-
bis gaudia reſervetis: ut Eccleſia Dei in pacis unita-
te fundata, perfectam in Chriſto teneat diſcipli-
nam.

SERMO LIV.

De Zachæo.

BEatus Evangeliſta proxime dum divitis inhu-
mani vitam deſcribit, & finem, humanos 1
movit, & mœſtificavit affectus: ſed hodie Za-
chæi divitis humanitatem fidemque referendo,
cæleſte nos exiluit & provexit ad gaudium. *Et* Luc. 19.
ingreſſus, inquit, *Jeſus*, *perambulabat Jericho*. † 2
Quare perambulat, non ambulat? Quia quod
Moyſes ambulaverat, perambulabat Chriſtus, &
populum, quem Moyſes induxit in via, Jeſus
ad quietem promiſſæ manſionis adduxit. *Peram-* Joſue 6.
bulabat Jericho. † Jericho civitas ipſa eſt, quam 3
Jeſus Nave ſepteno tubarum clangore ſubver-
tit. Sed quia Chriſtus venit ſalvare, quod pe-
rierat, ingreditur Jericho, ut quod lex terribili
vociferatione dejecerat, Jeſus clamore piæ præ-
dicationis attollat. *Jeſus*, inquit, *ingreſſus peram-*
bulabat Jericho, & ecce vir nomine Zachæus, &
hic erat princeps publicanorum, & ipſe dives. † 4
Princeps publicanorum in civitate perdita perditi
operis Zachæus egiſſe ſcribitur principatum: ex
loco, perſona; officio reatus magnitudo monſtra-
tur, ut ex magnitudine criminis remittentis lu-
ceat magnitudo. † *Et quærebat Jeſum videre*. Qui 5
Chriſtum videre quærit, cælum unde Chriſtus eſt,
non terram, de qua aurum eſt, intueatur. Dives
ergo, qui ſurſum reſpicit, non portat divitias,
ſed proculcat: nec incurvatur divitiis, ſed leva-
tur: atque agit divitias ad largientis obſequium,
non ad divitiarum avaritiæ ſervitutem: divitiarum
ſervus, non Dominus eſt avarus: at miſericors tot
ſervos ſe probat habere, quot nummos. † *Quæ-* 6
rebat Jeſum videre, & non poterat præ turba,
quia ſtatura puſillus erat. Satis hic animo magnus
erat, qui puſillus videbatur in corpore: nam men-
te tangebat cælos, qui corpore homines non æ-
quabat. Nemo ergo de brevitate corporis, cui
addere nil poteſt, curet: ſed ut fide emineat, hoc
procuret. † *Et præcurrens, aſcendit in arborem*. 7
Quibus putas iſte gradibus altiſſimæ arboris perve-
nit

& alter hic infra in ordine 138. Et tertius in ordine 149. valde diſſimiles a ſtylo, & oratione Auct. noſtri ſint, ab eo compoſitos fuiſſe omnino negamus. Hunc autem eſſe eloquium S. Barbatiani presbyteri ea tempeſtate moram Ravennæ trahentis, ubi miraculis clarus ad Creatorem evocatus eſt, non temere conjicimus. Sanctiſſ. noſtri Chryſologi precibus ductus Ravennates inter ſe diſſidentes paterne corripuit, & doctrina, ac ſanctitate tum ad pacem mutuam, tum ad veram ſuo Paſtori obtemperationem hortatus eſt. Sermo autem hic in ordinem 138. vel S. Germani, vel S. Projecti eſſe facile poteſt, ut in ipſo notatur. Sermonem vero 149. omnino D. Severiani eſſe opi. Sunt autem hi ſermones inter Homilias S. Chryſologi relati in honorem, & reverentiam, quam ſuis cujuſque auctoribus Chryſologus ipſe profitebatur. Carent titulo ſuorum auctorum, vel quia B. Felix XL. Raven. Archiepiſcopus, qui ex diverſis gentibus, & locis ſermones Chryſologi recollegit (cum exemplaria ab eo deſcripta, aut bellorum incendiis, aut perfidorum injuria conſumpta fuiſſent) auctoris nomen inſcriptum non vidit, & eos Chryſologi eſſe arbitratus eſt: vel quia currentibus annis injuria librariorum auctoris nomen antea inſcriptum, & a B. Felice appoſitum, oblitteratum eſt: ſicuti nec Homilias auct. noſtri numero, & perfectione completas, quas in unum Felix ipſe collegit, habemus, ut alias ſupra in vita auct. obſervatum eſt.

SERMO LIV.

Scholia.

2 Q*Uare perambulat, non ambulat?* Hic ambulare ſignat ſemper in motu eſſe, & in via: Unde lexicon Juris eod. verbo habet: *Ambulat, qui ſpatia facit, & in ſua veſtigia reflectit*. Perambulare autem circumire, ſed ad metam, & quietem pervenire. Ambulavit Moyſes, qui populum per viam tantummodo duxit: ſed Jeſus perambulavit, quia populum duxit ad quietem, hoc eſt ad ipſius gloriam perfruendam: ita ut Moyſis fuerit imperfecta ambulatio; Jeſus autem perambulatio perfecta.

7 *In arborem veniæ*. Quare ficus dicitur arbor veniæ? forte quia Adam, & Eva poſt peccatum ex fici foliis ſibi ſuccinctoria fecerunt, quibus pudenda tegerent, quod

Digitized by Google

nit ad ramos? Iſte calcavit terram, ſuperaſcendit
aurum, tranſcendit avaritiam, & totam divitia-
rum ſupergreſſus eſt molem, ut proſiliens in ar-
borem veniæ, miſericordiæ apprehenderet fru-
ctum: & de ſpecula confeſſionis, indulgentiæ cer-
8 neret largitorem. † *Aſcendit in arborem ſycomo-
rum*. Myſterio, non caſu aſcendit in arborem ſy-
comorum, ut unde Adam texerat nuditatem cor-
poris, Zachæus inde velaret fœditatem avaritiæ.
Aſcendit in arborem ſycomorum, ut videret Je-
9 *ſum, quia inde erat tranſiturus*. † Vere dixit tran-
ſiturus: quia Chriſtus per terrenas vias, & hu-
manos labores non manſurus venerat, ſed venerat
Joan. 1. tranſiturus. *Cum autem Jeſus veniſſet ad locum,*
10 *ſuſpiciens, vidit eum*. † Quaſi, ſi illuc non ver-
tiſſet oculos, non videret, qui Nathanael cum
abſens eſſet ſub eadem arbore longe vidit: ſed vi-
dit eum, vidit ad veniam: reſpexit ad gratiam:
intendit ad vitam: contemplatus eſt ad ſalutem.
Deus, quem videt, non ut ignorans agnoſcere cu-
pit, ſed ut ſciens ad gloriam vult videre. *Vidit
eum, & ait ad illum: Zachæe feſtinans deſcende,*
11 *quia hodie oportet me in domo tua manere*. † Si
bene aſcenderat, quare ei dicitur deſcende? Supe-
rius dixit: præcurrens aſcendit arborem: præcur-
rit ſervus Dominum: & ante Zachæus aſcendit
arborem, quam crucem dominator aſcenderet:
hinc eſt, quod dicitur ei, *Feſtinans deſcende*: ſi
ſapis, feſtinans deſcende: deſcende ante Dominum
de Adamatica arbore, ut poſt crucem dominicæ
Matth. 10. paſſionis aſcendas. *Niſi quis tulerit crucem ſuam,
& ſecutus me fuerit*: non dixit præceſſerit me.
Deſcende ergo, ut deponas tantæ fraudis onera,
pondera cupiditatis, uſurarum molem, magiſte-
rium publicani, exactionis crudeliſſimæ principa-
tum: expeditus intres paupertatis ſcholam, diſci-
pulatum miſericordiæ, pietatis uſum, patientiæ di-
ſciplinam, ſtudia virtutum, ſcientiam divinitatis,
tolerantiam paſſionum, philoſophiam mortis: at-
que inter vitalis ligni ardua jam perfectus aſcen-
12 das. † *Deſcende, quia hodie in domo tua oportet
me manere*. Cujus domum non intraverit Chri-
ſtus, ille ad divinam non perveniet manſionem:
& cujus hic ad menſam non ſederit Chriſtus, il-
le cæleſtem non accumbet ad menſam. *Et feſti-*
13 *nans deſcendit: & ſuſcepit eum gaudens*. † Gau-
det, quia ſuſcepit ſuſceptorem ſuum: quia paſto-
rem ſuum paſcit: quia reus judicem ſuffragio hu-
manitatis inclinat: quia cibi, & potus fœnore de-
bitorem ſuum ſibi facit, & acquirit: & ſic fit, ut
quæſtum non perdat publicanus iſte, ſed mutet.
Et cum viderent, omnes murmurabant, dicentes:
14 *quia ad hominem peccatorem divertiſſet*. † Et quis
ſine peccato? Et ſi nemo, ipſe ſibi veniam negat,
qui Deum, quia ad peccatores ingreditur, accu-
ſat. Deus quando peccatorem quærit, non pec-
cata, ſed hominem quærit: ut peccatum, quod
eſt opus hominis, deſpiciat: ut opus ſuum, quod
homo eſt, non amittat. Audi Prophetam dicen-
Pſal. 50. tem: *Averte faciem tuam a peccatis meis*: hoc
eſt ab operibus meis: de ſe autem: *Opera ma-* Pſal. 137.
nuum tuarum ne deſpicias. † Judex cum vult igno- 15
ſcere, hominem reſpicit, non culpam: pater cum
miſereri vult filio, affectum cogitat, non deli-
ctum: ſic in homine Deus ſui memor eſt operis,
ut operis obliviſcatur humani. Tu ergo, qui re-
prehendis, qui murmuras, cur ad peccatorem di-
verterit Chriſtus, viam ſalutis, exemplum veniæ,
miſericordiæ ſpem, de tali ingreſſu cape: & cave
ne hoc tibi ſit blaſphemandi materia, quod tibi
occaſio eſt ſalutis. † Quo medicus niſi ad ægrum? 16
Non eſt opus, inquit, *ſanis medicus, ſed male ha-* Matth. 9.
bentibus. Ubi anhelus paſtor niſi ad ovem perdi-
tam? Quando ſe rex hoſtibus immiſcet, niſi cum
vult liberare captivum? Et qui pretioſam perdit
margaritam, loca ſquallida non dedignatur intra-
re: & eam inter ſtercora ipſa perquirere non ab-
horret. In quod præceps poſt filium non ſe dat Gen. 1.
mater? Et arguitur Deus, qui creavit hominem
ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam, quare ho-
minem inter peccata charitate conditoris inquirit?
Murmuras, homo, quare hominem Deus inter pec-
cata quærat: quid facies, cum videris eum pro-
pter hominem ipſas tenebras tartari penetrare? Au-
di tamen quid ingreſſus ad peccatorem profecerit
Chriſtus. † *Stans*, inquit, *Zachæus dixit*. Vides, 17
quomodo erectus eſt, qui jacebat. Jacemus in vitiis,
& jacemus oppreſſi: ſtamus, cum bonis operibus e-
rigimur ad profectum. *Stans Zachæus dixit: di-* 18
midium bonorum meorum do pauperibus. † Iſte poſt
mortem ſe credit eſſe victurum, qui dimidium bono-
rum jam futuram tranſmittit ad vitam. Sit licet ille
perfectus, qui totum quod habet, illuc, ubi vi-
cturus eſt ſemper, hinc præmittit; eſt iſte tamen
virtutum ſocius, conſors prudentiæ, fidei parti-
ceps, qui ad Deum vel dimidium mittit: quia
homo quod hic reliquerit, hoc amittit. Et re-
vera, fratres, ſicut ſe iſte ibi credit vivere, qui
illuc tranſmittit ſua; ita ille ſe ibi non credit
eſſe victurum, qui ſibi illic, quod habere de-
beat, nil pararit. Nam ſi paupertatem vix fer-
re poſſumus temporalem, in æternum mendicus
fieri quis durabit? † Quis militans non ad pa- 19
triam mittit quicquid bellico ſudore conquirit,
ut adoleſcentiæ labores ſenectus delitioſa com-
penſet? Et Chriſtianus, cui militare eſt id, quod
vivit in ſæculo, quomodo non cogitat, ut pe-
ricula terrena otiis cæleſtibus conſoletur? Quali-
ter hæc faciat Chriſtianus, Zachæus ipſe & ver-
bo docet, & monſtrat exemplo. † *Dimidium bo-*
norum meorum do pauperibus: & ſi cui aliquid frau- 20
de abſtuli, reddo quadruplum. Qui aliena proro-
gat, plus dando diripit, quam furando: nec com-
peſcit inde dolentum gemitus, ſed producit. Au-
deo dicere, qui de fraude Deo offert, cumulat
crimina, non emundat, quia Deus in tali mu-
nere exuvias ſuorum pauperum, non miſericor-
dias intuetur. Sine cauſa Deo plorat, contra
quem juſte cauſa pauperis ploraverit Deo. Dei
vox eſt: *Si pignus tuleris fratri tuo tunicam, an-* Exo. 22.

quod eos peccaſſe puderet? ſic Aug. ſerm. 8. de Ver-
bis Apoſtoli tom. 10. Dominus autem curans ſalvum
facere, quod perierat, ad arborem venit, & tunicis
pelliceis induit peccatores, quo futuram eorum redem-
ptionem per ſanguinem immaculati Agni perficiendam,
permonſtraret: Unde arbor veniæ appellatur, quia ſub
illa fuit peccatoribus venia ab ipſo Deo præmonſtrata.
Ficus dicitur etiam, *Specula confeſſionis*, quia ibi Pro-
genitores noſtri manibus, & ore faſſi ſunt peccatum;
nam pudenda, inſignum, quod eos peccaſſe puderet, fe-
cerunt ex D. Aug. ſup.

20 *Qui aliena prorogat*. De bonis alienis faciens
quis eleemoſynam, plus diripit in faciendo eleemoſy-
nam, quam diripuerit in alienis furandis: ratio eſt,
quia furando, fraudem intulit homini; de re autem
furto ſublata faciendo eleemoſynam, & ſibi, & proxi-
mo, & Deo ipſo fraudem intulit. Homini, cui rem
non reſtituit ſibi, quia ſic faciendo ſibi falſo perſuaſit
ſatis feciſſe juſtitiæ; Deo, quia quantum ex ſe eſt pro-
pria commemoravit crimina, & furtum Deo Judici
oſtendit.

te ſolis occaſum reddes illi. Sicut ſurem lucerna
prodit, ita ſol eos qui fraudant alios accuſat.
Si volumus Deo offerre noſtra, ſi apud Deum,
quæ noſtra ſunt, poſſidere volumus, mereamur
& nos audire talia, qualia Zachæus audivit. †
21 *Hodie domui huic ſalus advenit, quia & hic filius*
eſt Abrahæ. Inhumanus dives cum eſſet filius A-
brahæ, factus eſt gehennæ filius: iſte cum eſſet
rapinæ filius, dando ſua, aliena reddendo Abra-
hæ adoptatur in filium. Ne quis tamen putet
Zachæum offerendo dimidium bonorum perfe-
ctionis non tenuiſſe faſtigium, qui poſt omnia
ſua, & ſeipſum ſic dedit Domino, ut Epiſco-
patus honore fultus, a menſa publicani quæſtus
ad menſam dominici corporis perveniret: & frau-
dulentas ſæculi divitias derelinquens, in pauper-
tate Chriſti veras futuri ſæculi divitias inveni-
ret.

SERMO LV.

De paterna Dei in nos dilectione, de Patrum in Fi-
lios charitate, & de Judæorum
pœna.

POſteaquam præcepta legis diffuſa volumini-
nibus, congeſta libris, amorem nobis non
1 ſufficerunt commendare divinum, duris homi-
num præcordiis comparationibus, exemplis inſe-
ritur Dei & inſinuatur affectus. *Quis*, inquit,
Luc. 11. *ex vobis patrem petit panem, nunquid lapidem da-*
bit illi? aut piſcem, nunquid pro piſce ſerpentem
dabit illi? aut ſi petierit ovum, nunquid porriget
illi ſcorpionem? Si ergo vos, cum ſitis mali, noſtis
bona data dare filiis veſtris, quanto magis pater
veſter cæleſtis ſpiritum bonum dabit petentibus ſe?
Quis ex vobis patrem petit panem, nunquid lapi-
dem dabit illi? † Charitas dolum neſcit; non ha-
2 bet fraudem pietas; affectio non recipit falſita-
tem. Si pater eſt, non poteſt non amare: ſi a-
mat, niſi quod bonum eſt dare neſcit: negat
patrem, qui de patris ſuſpectus eſt largitate:
ignorat ſe filium, quem data paterna ſolicitant:
totum, quod eſt pietatis excludit, qui ſalutare
non credit, quicquid dederit pater: aut quomo-
do pater poterit filiis dare mala pro bonis, qui
mala ſemper pro filiis paratus eſt ſuſtinere, qui
pro filiis mortem non refugit, pericula non de-
clinat? † Ideoque te Deus patrem fecit: ideo a
te voluit hominem procreari: qui utique, quod
3 te de terra fecerat, poterat feciſſe quampluri-
mos: ſed egit, ut generando ſcires, quanta eſ-
ſet generantis affectio: & in te amorem tui tan-
tum probares auctoris, quantum ipſe auctor pi-
gnoris tuo pignori conaris impendere. † Certe
4 non ſolum in te, quid eſſet generantis affectio,
ſentire te Deus voluit, ſed in feris, & in pe-
cudibus, & avibus, hoc Deus voluit te videre:
quæ, cum de terra produxerit ſola juſſione, po-
ſtea laborem ſentire compulit generandi: muta-
re patrias; loca cubilibus apta conquirere: fœtus
locorum difficultatibus communire: gemitibus e-
dere: maximis laboribus enutrire: ac ſe morti, ſi
natos ſuos capi viderint, non negare. Unde ſi non
hominis, vel ferarum comparatione, pecudum
ſimilitudine, exemplis avium diſce quanta ſit in
paterna charitate ſinceritas. † Si ergo Deum cre-
dis & confeſſus es patrem quicquid dederit, quic-
quid juſſerit, quicquid in te elegerit crede tibi ſa-
tis eſſe ſalutiferum, crede ſatis eſſe vitale. Matris
data diſcutere non licet: patris monita retractare
non convenit: ſit licet paterni mandati ſpecies tri-
ſtior, res tamen ipſa ſalutiſera, & vitalis. † Sic 6
Abraham, ubi Deum patrem credidit mandato- Gen. 17.
rum, formas non attendit aſperas & acerbas:
circumciſionem recipit verecundam: & quæ cæle-
ſtis pater jubet, non diſcutit; ſed judicat glorio-
ſa: parricidium conſiderat perſceleſtum; ſed quia Gen. 22.
Deus imperat, totum pietati committit: Hinc Jud. 11.
Iſaac patris ſuper ſe gladium cum videret, hoſtiam
ſe eſſe cum horrere, cum dolere poterat, eſt ga-
viſus: Hinc Jephte filia patris munus, patris vo-
ta ſua morte tota gratulatione perſolvit. † Quare 7
ergo jam ſciens Deum de patris diſputat datis, cum
parvulus, & innocens quærit a patre non niſi
bona, & profutura percipit? Sed cur has ſimili-
tudines Dominus fecerit, perquiramus. *Quis*, in-
quit, *ex vobis patrem petit Panem, nunquid la-*
pidem dabit illi? † Potuit dicere, nunquid ziza- 8
nia? nunquid lolium? quod ex vicinitate, & ſi-
militudine mentitur panem, ſed generat anguſtias.
Sed Chriſtus venerat filiis, id eſt Judæis, quos
genuiſſe tali clamore quærebatur: *Filios genui, &* Iſa. 1.
exaltavi: ipſi autem ſpreverunt me: venerat ergo
filiis, venerat Panis de cælo, qui dixit: *Ego ſum*
Panis, qui de cælo deſcendi: ſed Judæis eſt con-
verſus in lapidem offenſionis, & petram ſcandali,
dicente Domino: *Ecce pono in Sion lapidem offen-* Joan. 6.
ſionis, & petram ſcandali. Quare petram? Quia Rom. 9.
mordere petram, non panem a patre quærere ge- Iſa. 8.
ſtiebant. *Circumdederunt me*, inquit, *canes multi*. Iſa. 28.
Denique poſteaquam illi ex hominibus in canes Pſal. 21.
probantur eſſe converſi, cæleſtis illis in petram
converſus eſt Panis, non dantis vitio, ſed acci-
pientis nequitia: qui illos non reficeret, ſed ne-
caret; nec in fundamento poſitus promoveret ad
culmen; ſed eos, qui ſui patris tendebant ad ne-
cem, in profundum daret, & volveret in ruinam.
† Adjecit aliam ſimilitudinem: *Nunquid pro piſce*
ſerpentem dabit illi? Erat & piſcis Chriſtus Jorda- 9
nis levatus ex alveo: qui carbonibus impoſitus paſ-
ſionum, poſt reſurrectionem ſuis, & diſcipulis
eſcam præbuit tunc vitalem: ſed Judæis in ſerpen-
tem piſcis iſte commutatur, dicente Domino; *Si-* Joan. 3.
cut Moyſes exaltavit ſerpentem in eremo, ita exal-
tari oportet filium hominis. Judæus in ſerpente vi-
debat Chriſtum, quia impius oculis Deum vide-
re non poteſt: non poteſt videre pietatem. Dixit
& tertiam ſimilitudinem: † *Nunquid ſi petierit o-* 10
vum, porriget illi ſcorpionem? Conſuetum eſt, &
ſolemne ſemper parvulos ovum petere, & paren-
tes ovum puſillis petentibus non negare: ſed quia
Chriſtus venerat congregare ſicut gallina pullos
ſuos, ovum protulit verbi, per quod Eccleſiæ Matt. 23.
germina ſancta nutrirentur: ſed quia Judæus per in-
vidiam effundere magis, quam ſumere ovum id
volebat, reperit ibidem ſcorpionem: ut juxta A- Rom. 7.
poſtolum: † *Mandatum, quod erat illis in vitam,* 11
hoc illis eſſet ad mortem; In commendationem pie-
tatis tria Dominus protulit & demonſtravit exem-
pla; ut tribus teſtimoniis, ſicut tribus teſtibus,
& pios ad fidem ſui amoris animaret, & confuta-
ret impios, non patris, ſed ſuo vitio charitatis
gratiam non cepiſſe.

Vacat Scholiis.

SERMO LVI.

De ſymbolo Apoſtolorum.

1 SOlicitaret me acerbi partus ſubita, & confuſa tem-
peſtas, & immatura germinum graviter me pul-
lulamenta turbarent; niſi crebro diſruptis tempo-
rum moris, & rudi latrocinio effractis viſcerum
clauſtris; repentina vivendi lucra quærerent, & ra-
perent naſcituri: Hinc eſt, quod homo ſæpe men-
ſis decimi deſpiciens terminum, ſeptimo menſe an-
guſtas primæ domus & arctas uteri abjiciat & deſe-
rit manſiones; ut præliator novus ante ſe tempus e-
viciſſe gaudeat, quam dependat ipſe ſuam tempori-
2 bus ſervitutem. † Et ſi hoc humanæ licet naturæ,
naturæ cæleſti quid obſiſtere poterit & divinæ? Aut
quid ſanctus Spiritus non poteſt; ſi hoc poteſt caro?
Act. 9. Aut quomodo gratia ſuperna non efficit, quod fra-
gilitas obtinet & implet humana? Nonne ſic Pau-
lus acerbo dolore viam noſtræ vexavit & viſcera ge-
nitricis, ut cæleſti turbine, ac tota tempeſtate Ec-
cleſiæ præveniret tempora parientis? ut ſubito & in
via naſceretur, qui erat ad fidem viam Gentibus præ-
1. Co. 15. biturus? Merito ſe abortivum nuncupat, & miratur
ſe fuiſſe natum, qui novit ſe nulla conceptus tempo-
ra pertuliſſe: Namque cum adhuc hoſtis ipſe cæde-
ret extrinſecus ſanctæ matris uterum, & in ipſo ortu
pignora veneranda collideret, repente ſanctum mu-
tatur in germen, qui ipſius germinis fuerat ferociſſi-
3 mus perſecutor. † Eunuchus etiam generatur in via:
Acto. 8. ut quem caſtraverat humana temeritas ad hominis
ſervitutem, & intra regis aulam invita caſtitas collo-
carat, voluntaria caſtitas, & votiva ad cæleſtes aulæ
gloriam, ad æterni regis promoveret, & transfer-
ret obſequium. Beatus iſte, cui datum eſt, ut pala-
4 tii inſulas non amitteret, ſed mutaret! † Hæc dicit
ratio, filioli, ut vos, quos triſtes ſuſcepimus ad ma-
tris uterum, lætiſſimos perducamus uno eodemque
5 momento. Audite fidem: orationem diſcite. † Sed
quia impediente tempore nec nos vobis poſſumus a-
perire myſterium, nec vos nobis poteſtis ſolemniter
reddere, quæ traduntur, agite, ut & nunc ſymbo-
li ſimpliciter verba diſcatis, & Paſchali tempore,
quo plenius hæc traduntur, ſacramenti ipſius inte-
6 riora poſſitis agnoſcere. † Accipite, quod vultis:
Matth. 11. quod deſideratis, invadite: quia *regnum cælorum*
vim patitur: & qui vim faciunt diripiunt illud: ac-
cipite quod vultis, & quod vis poteſt tollere, gratia
largiatur. † Ingreſſus vitæ, janua ſalutis, introitus
7 fidei ſingularis, innocens, & pura confeſſio perdo-
cetur, dicente Propheta: *Intrate portas ejus in con-* Pſ. 99.
feſſione. Unde idem Propheta taliter admonitus, Dei Pſ. 117.
in ſe loquentis aditum domorum poſtulat, dicens:
Aperite mihi portas juſtitiæ, & ingreſſus in eas confi-
tebor Domino. Videtis, quia non poteſt confiteri,
qui non fuerit ingreſſus hanc domum ſalutis, & fidei,
in quam ſicut intromittit confeſſio, ita negatio de ea
indubitanter excludit. Sed quomodo confitendum Rom. 10.
ſit, audiamus: † *Corde*, inquit Apoſtolus, *creditur* 8
ad juſtitiam; ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Et
quid crederetur oſtendit: *Si credis*, inquit, *Domi-*
num Jeſum in corde tuo, & ore confeſſus fueris, ſal-
vus eris. Corde creditur ad juſtitiam; ore confeſſio fit
ad ſalutem: magnum, filioli, per hoc fidei noſtræ vi-
demus eſſe compendium, quando inter cor, & lin-
guam totum ſalutis humanæ verſatur, & geritur ſa-
cramentum. † Habes, homo, unde credere de- 9
beas, corde creditur ad juſtitiam: habes unde de-
beas confiteri, ore confeſſio fit ad ſalutem. Et quid
dicam? Totum in ſe habet homo, qui ſe habet:
ipſe autem ſe habet, qui Deum habet: Deum vero
habet, qui eum ſuum credit & confitetur aucto-
rem. † Signate vos. Fides, quæ capitur auditu, 10
corde creditur, ore promitur ad ſalutem, in ſecre-
to mentis eſt collocanda: & ipſis eſt noſtri pectoris
committenda vitalibus, ne dum chartis, & atra-
mento deſcribitur incaute, non reſervetur credulis
ad vitam, ſed prodatur perfidis ad ruinam. In te,
homo, cuſtodire debes, quod tibi extra te poſitum
poterit deperire.

SERMO LVII.

In ſymbolum Apoſtolorum.

BEatus Iſaias Evangeliſta non minus, quam Pro- 1
pheta, immunda labia ſe habere, & in me-
dio populi habentis labia immunda ſe habitare de-
plorat, dicens: *O miſer ego, quoniam compunctus* Iſaiæ 6.
ſum, quia cum ſim homo, & immunda labia ha- juxta
beam, in medio quoque populi habentis labia im- LXX.
munda ego habitem, regem Dominum ſabaoth vidi
oculis meis. Super humano percellitur hic dolore,
quia quod de Deo ſentit, & videt, loqui non va-
let; annunciare non poteſt; non poteſt confiteri.
† Quantum caro anguſta eſt, animo ſuo arcta ſunt 2
labia tantum brevis eſt ſuæ mentis interpres. In
carne ignis anhelat incluſus, vaporat venas, in-
flammat viſcera, exæſtuat in medullis, totaque
hominis interna ſemper incendit: quia quod men-
tis contemplatur affectu, ore depromere, effun-
dere

SERMO LVI.

Scholia.

1 RUdi latrocinio. Hoc eſt furto, vel impetito, vel crudeli, aut novo: etenim male agunt naſcendo ante tempus, quia adhuc perfecti ortus non exiſtunt.

2 *Menſis Decimi*. Scilicet inchoati, non autem completi: Homo ſiquidem ut plurimum decimo naſcitur menſe incœpto ex Ariſto. 10. de hiſtor. animal. cap. 3. & Galeno lib. de natura, & ordine cujuſlibet corporis: quanquam ſeptimo, nono, undecimo, duodecimo, & decimoquarto, menſe aliquando vitalis naſcatur, ſed raro. De hac poſſibilitate diſſerit philoſophice Speronus Speronius in Dialogo de tempore partus mulierum Italico Sermone conſcripto. Vel forte loquitur de menſe Lunari periodico, & ſic in menſe decimo Lunari completo ut plurimum homo naſcitur.

2 *Præliator novus*. Vel quia hæc eſt prima pugna, vel quia novo ordine, & præter uſum cum tempore pugnat.

1 *Eviciſſe tempus*. Ideſt extorſiſſe tempus vivendo quaſi per vim, & pugnam tempus ortus ſui obtineat ante tempus.

2 *Temporibus ſervitutem*. Nam tempori ſervit, cum tempus natalis expectat.

3 *Humana temeritas*. Temerarius eſt qui facit, quod non convenit per ſe, vel tunc, vel eo modo, quo facit: ſic hominem genitalibus privare præter cauſam ſanitatis, ſed ut dicitur in lex. temeritatis eſt crimen.

4 *Quos triſtes ſuſcepimus*. Adulti, dum baptizantur, ſunt triſtes, quia illos vitæ in peccatis anteactæ pœnitet: At læti illico fiunt, quia in ſacra Baptiſmatis regeneratione omnia ſibi dimittuntur peccata.

dere labiis, lingua diſtinguere, & in totum non ſuf-
3 ficit evaporare ſermonem. † Hinc eſt, quod Iſa-
ias, ubi vidit regem cœli, hoc eſt Chriſtum,
ipſumque eſſe Dominum Sabaoth clara viſione con-
ſpexit, ſua, ſuique populi labia immunda defle-
vit: quia ſicut illuſtrat corda, purgat ora, labia
emendat Chriſti confeſſa divinitas; ita Chriſti pol-
luit negata majeſtas. Sed quid iſte profecerit Pro-
Iſaiæ 6. phetæ gemitos audiamus. *Et miſſus eſt*, inquit,
*ad me unus de Seraphim, qui in manu habebat car-
bonem, quem forcipe acceperat de altari: & tetigit
os meum, dicens: Ecce hoc tetigit labia tua: &
abſtulit iniquitates, & peccata circumpurgavit.*
† Non eſt hujus temporis dicere, cur unus mitti-
4 tur: & quis ſit iſte, qui mittitur: & quantus eſt,
qui carbonem ſuperni ignis ſic manu geſtat intre-
pidus, immo ſic ſuo temperat attactu, ut Prophe-
tæ purget labia, non perurat: ſed nunc nos etiam
toto cordis compungamur affectu: noſque in hac
miſeria carnis miſeros eſſe fateamur, immunda quo-
que labia nos habere piis gemitibus defleamus, ut
unus iſte de Seraphim legis gratiæ forcipe acce-
ptum de ſuperno altari nobis ignitum fidei deſerat
ſacramentum, talique moderamine noſtrorum tan-
gat ora labiorum, ut iniquitates auferat, peccata
depurget, & ora noſtra ſic in flammam plenæ con-
feſſionis accendat: ut ſit iſta ſalutis aduſtio, non
doloris. † Petamus etiam, ut ad corda uſque no-
5 ſtra perveniat calor iſte carbonis; ut de tanta ſua-
vitate myſterii non ſolum labiis guſtum, ſed ipſis
totam ſatietatem ſenſibus, & mente capiamus: &
ſicut Iſaias poſt emendationem labiorum ineffabi-
Iſaiæ 7. lem partum Virginis eſt locutus, dicens: *Ecce
Virgo in utero accipiet, & pariet filium*: ſic nos
paſſionis ſacramentum, & reſurrectionis reſeramus
6 gloriam. † *Credo in Deum patrem omnipotentem*:
In Deum vos hodie merito confitemini credidiſ-
ſe, quando Deos, Deaſque ſexu diſpares, nume-
ro confuſos, turba populares, viles genere, ſama
turpes, impietate maximos, primos ſcelere, cri-
mine ſingulares, ipſis etiam ſepulchrorum ſuorum
vultibus accuſatos, lætamini vos fugiſſe: quia mi-
feriæ, doloris, & infelicitatis eſt, tantos, & tales
habuiſſe ſervulos, quantos vos, & quales Domi-
nos hactenus pertuliſtis: ſed ad unum vivum, ve-
rum, ſolum, ſed non ſolitarium Deum vos per-
7 veniſſe gaudere, dicendo: † *Credo in Deum Pa-
trem*. Jam confiteatur filium, qui nominat pa-
trem: quia, qui vocari pater, pater dici voluit,
habere ſe filium clementer oſtendit: quem non
accepit ex tempore: non ſuſcepit ad tempus. Di-
vinitas nec initium capit, nec recipit finem, nec
admittit poſterum, quæ non agnoſcit occaſum.
† Deus filium non doloribus parturit, ſed virtuti- 8
bus eſſe manifeſtat: nec præter ſe facit, quod ex
ſe eſt, ſed generat, dum, quod in ſe eſt, ape-
rit, & revelat. De patre proceſſit filius, non re-
ceſſit: nec ſucceſſurus patri prodivit ex patre, ſed
prodivit manſurus ſemper in patre: Audi Joan-
nem dicentem: *Hoc erat in principio*. Et alibi: Joan. 1.
Quod fuit ab initio. Quod erat, utique non acceſ- 1 Jo. 1.
ſit: quod fuit, apparet utique non cœpiſſe. *Ego* Iſa. 44.
ſum, inquit, *primus, & ego noviſſimus*. Qui pri-
mus eſt, non eſt iſte poſt alterum: qui noviſſi-
mus, poſt ſe alterum non reliquit: ſed iſta cum
dicit, non excludit patrem ſed in ſe, & patre u-
niverſa concludit. Sed ad ea, *quæ ante ſunt, ac-
cedamus. † *Et in Chriſtum Jeſum filium ejus uni-* 9
cum Dominum noſtrum. Sicut reges triumphorum * Quæ ſe-
ſuorum titulis nuncupantur, & ſubjectarum gen- quuntur.
tium nominibus conquirunt numeroſiſſima cogno-
menta, ita Chriſtus bonorum ſuorum titulis nun-
cupatur: a chriſmate enim vocatus eſt Chriſtus,
qui divinitatis unguentum aridis jam mortalium
membris pius medicator infudit: & ut a chriſma-
te Chriſtus, ſic Jeſus vocatus eſt a ſalute: qui ob
hoc nos divino infudit unguento, ut ægris cer-
tam ſalutem, perditis perpetuam redderet ſanita-
tem. † *Et in Chriſtum Jeſum filium ejus unicum*. 10
Quia etſi ſunt multi filii per gratiam, iſte unus,
& ſingularis eſt per naturam. *Dominum noſtrum*.
Qui nos de tantorum, tam crudelium, tam tur-
pium liberatos ſervitio Dominorum, ut non ad
conditionem priſtinam vendicet, ſed ut ad perpe-
tuam libertatem manumittat inquirit. † *Qui natus* 11
eſt de Spiritu Sancto. Ita, & taliter tibi naſcitur
Chriſtus, donec tibi, homo, naſcendi ordinem
mutet: ut ſit tibi novus ortus in vita, cui vetu-
ſtus ſemper in morte manebat occaſus. *Qui natus
eſt de Spiritu Sancto, ex Maria Virgine*. † Ubi 12
ſpiritus generat, virgo parturit, totum divinum
geritur, nil humanum: nec ullus infirmitati locus
eſt, ubi virtus eſt ſociata virtuti: ſoporatus eſt Gen. 2.
Adam, ut de viro virgo ſumeretur; nunc ſtupuit Luc. 1.
Virgo, ut vir repararetur ex Virgine. Quid ſibi
de tanto, de tali partu natura poterit vindicare,
ubi dum videt novari ordinem ſuum, tota ſua
conſpicit jura mutari, veniſſe in ſuam ſobolem ſuum
ſentit, & miratur auctorem? Videatur hoc perfi-
dis vile, magnum eſt credentibus ſacramentum.
† *Qui ſub Pontio Pilato crucifixus eſt, & ſepultus*. 13
Audis judicis nomen, ut tempus etiam paſſionis
agno-

SERMO LVII.

Scholia.

3 C*Lara viſione*. Vel per mentis ecſtaſim, vel pro-
phetico ſpiritu.

6 *Sepulchrorum ſuorum vultibus accuſatos*. Sæpius a-
cta criminoſa Gentilium defunctorum in eorum monu-
mentis ſculpta, & exarata viſebantur.

6 *Tales habuiſſe ſervulos*. Nam ſervi hoſtes inevita-
biles, domeſtica bella, indices arcanorum Domini, lin-
guæ ſunt vipereæ: Pauci ſervi, mali, multi autem, peſ-
ſimi. Petrarcha in Dialog. 33. lib. 1. & Dialog. 30.
lib. 2. de Remediis utriuſque fortunæ.

9 *Ut ægris certam ſalutem*. Hoc eſt indubiam, & ſe-
curam, pro cunctis ſufficientem, pro electis.

9 *Et in Jeſum Chriſtum*. Nomen Jeſu ex Theol. eſt
nomen Divinitatis ad humanitatem relatæ, & ſignificat
filium Dei incarnatum, ſive hominem factum: Nomen
Chriſti eſt nomen humanitatis relatæ ad divinitatem
perſonæ filii Dei, qui eam aſſumpſit; & ſignat filium
hominis Deificatum per hypoſtaticam unionem, & eſt
nomen græcum, quod hebraice dicitur Meſſias, latine
vero unctus chriſmate, ſeu unctione non viſibili, ſed
ſpirituali, & intelligibili. Plura ſcribit Viguer. in Epi-
ſtola ad Rom. cap. 1. verſ. 3. & 4. v. ſeq. ſerm. in
ſymb.

10 *Multi filii per gratiam*. Qui ſunt Angeli boni, &
homines juſti.

12 *Nec ullus infirmitati locus eſt*. Infirmitas hoc lo-
ci fomitem, ſeu concupiſcentiam, & ſi quæ ſunt alia
mala ex peccato originali manantia, ſignat.

12 *Stupuit Virgo*. Stupor eſt quædam alienatio ſen-
ſuum; unde Virgo quaſi ſoporata ſtupore putatur, ut
ſoporatus Adam Gen. 2.

13 *Salutem, per quod perierat, reparatam*. Ut quia
ex ligno mors, ex ligno eſſet vita. Aug. ſerm. 77. de
tempore ait: *Hoc enim egit Salvator, ut eiſdem veſti-
giis, quibus admiſſa fuerant, delicta purgarentur*. Et
Auct. inſ. ſerm. 77. num. 10. ſcribit: *Eiſdem lineis,
quibus perierat, ſalus humana reparatur*.

13 *Mors perfidorum*. Adæ, & Evæ, qui non Deo
vero, ſed ſerpenti fidem adhibuerunt Geneſ. 2.

Digitized by Google

agnoſcis: audis crucifixum, ut nobis ſalutem per-
ditam, per quod perierat, reparatam eſſe cogno-
ſcas: & ibi videas pendere credentium vitam, ubi
mors pependerat perfidorum: audis ſepultum, ne
mors putetur illuſa. Hoc eſt divinæ virtutis inſi-
gne, cum mors morte moritur: auctor mortis
proprio mucrone truncatur: prædo capitur ſua
14 præda: infernus vita dirumpitur degluita. † *Ter-
tia die reſurrexit a mortuis*. Tres dies ſepulturæ
ſuæ tribus impendit Chriſtus habitationibus profu-
turos, inferis, terræ, cœlo: inſtauraturus quæ in
cœlo ſunt: & quæ ſunt reparaturus in terra: &
quæ apud inferos redempturus: ſimul ut Trinita-
tis gratiam tridui ſacramento datam panderet ho-
15 minibus ad ſalutem. † *Aſcendit in cælos*. Aſcen-
dit, non ut ſe referret in cœlum, qui ſemper man-
ſit in cœlo, ſed ut te perferret, quem taliter vin-
ctum abſolvit, & ſubtraxit inferno. Intellige un-
de, ubi, homo, per Deum ſis levatus, ut eſſes in
cœleſtibus ſtabilis, qui eras lubricus, ac ſemper
mutabundus in terra. † *Sedet ad dexteram patris*.
16 Sed ſuis pater nil habet a ſiniſtris. Confeſſio no-
ſtra non divini conſeſſus loca, ſed virtutis aſſignat
indicia: Deus loca neſcit: Divinitas recipit nil ſi-
niſtrum. *Inde venturus eſt judicare vivos, & mor-
17 tuos*. † Eſto vivos, mortuos quemadmodum po-
terit judicare? Sed illi vivunt, qui nobis mortui
computantur. Ergo reſurrecturos eos confitemini
ad judicium, quos infidelitas exiſtimat deperiiſſe:
ut qui mortui fuerint, & qui reperientur vivi,
pariter ſuorum reddant actuum, vitæque ratio-
18 nem. † *Credo in Spiritum Sanctum*. Poſtquam ſu-
ſceptæ carnis confeſſus es ſacramentum, oportet
te deitatem ſpiritus confiteri: ut Trinitatis unitas
æqua, Patris, Filii, ſancti Spiritus, per omnia,
& in omnibus, virtutis integram fidei in noſtra
19 confeſſione cuſtodiat & teneat veritatem. † *San-
ctam Eccleſiam Catholicam*. Quia neque a capite
membra, neque ſponſa ſeparatur a ſponſo, ſed
dum tali conjunctione ſpiritus fit unus, fit om-
nia, & in omnibus Deus. Ergo ipſe in Deum cre-
dit, qui in Deum ſanctam Eccleſiam confitetur,
20 † *Et remiſſionem peccatorum*. Ipſe ſibi donat veniam,
qui ſibi peccata per Chriſtum remitti poſſe confi-
21 dit. *Carnis reſurrectionem*. † Bene credis, ſi te per
Deum credis reſurgere ex morte poſſe, cui reſur-
gunt ſemper elementa: ſic tempus ex tempore;
ſic ex nocte dies; ſic de ſepultura ſua ſemina;
nec tu perire poteris, cum illa reviviſcant: nec
difficile eſt Deo facere de te ſene, quod tu facis
ſemper ipſe de ſemine. † *Vitam æternam*. Hæc fi-
22 des, hoc ſacramentum non eſt committendum
chartis, non ſcribendum litteris; quia chartæ, &
litteræ magis cauta, quam gratiam proloquuntur: ubi
vero Dei gratia, donatio divina conſiſtit, ad pactum
fides, altitudo cordis ſufficit ad ſecretum: ut hoc
ſalutis ſymbolum, hoc vitæ pactum divinus arbi-
ter noverit, teſtis falſus ignoret. Signate vos. Ipſe
autem Dominus Deus noſter ſenſus veſtros, corda
veſtra cuſtodiat: & in his, quæ præcepit vobis,
ipſe vobis fautor aſſiſtat.

SERMO LVIII.

In idem.

QUi fidem quærit, rationem non quærit: *
qui divinam poſtulat, ſeponit humanam: * Divina poſtulat, ſeponit humana.
qui Deo genitore naſcitur, tranſcendit naturam:
& tempori nil debet, qui temporis meretur au-
ctorem. Ecce pia fidei germina videmus ante na- 1. Cor. 15.
ſci vos velle, quam concipi: ante percipere cœli
regnum, quam ventris anguſtias ſuſtinere: ſic ten-
dere ad patris gaudia, ut matris tranſeatis languo-
res: nec putetis abortivum, quod maturum cre-
ditis eſſe per Chriſtum. Sic Paulus Apoſtolus per
fidem maturus naſcitur, qui ſe abortivum clamat
eſſe per tempus. Accipite ergo fidem ſola fi-
de: nec quæratis aperiri vobis ipſius fidei ratio-
nem, quam vos, ne requireretis, intra fidem ve-
ſtra feſtinatione clauſiſtis. † Ad fidem vos, filii, ho- 2
die fides veſtri auctoris invitat, qui ante promiſ-
ſionis ſuæ fidem implet, quam fidem veſtræ per-
cipiat ſponſionis: & hoc reſtituit rebus humanis,
ut olim verbo promiſerat per Prophetam. *Dilata*, Pſal. 80.
inquit, *os tuum, & adimplebo illud*. Hoc eſt, tu
dilata in confeſſione, & ego illud ipſius confeſſio-
nis replebo ſacramento; myſtico ſermone ditabo;
& replebo illud toto eloquio cœleſtis arcani. Et
revera, filii, quicquid audientis, quicquid re-
ſpondentis obedientia profitetur, hoc donantis, &
docentis Dei redundat ad gratiam. † Accepturi 3
ergo ſymbolum, hoc eſt pactum vitæ, ſalutis pla-
citum, & inter vos & Deum fidei inſolubile vin-
culum, pectora parate, non chartam: ſenſum a-
cuite, non calamum: & audita non atramen-
to, ſed ſpiritu miniſtrante deſcribite: quia com-
mitti non poteſt caducis, & corruptibilibus inſtru-
mentis æternum, & cœleſte ſecretum, ſed in ipſa
arca animæ, in ipſa bibliotheca interni ſpiritus eſt
locandum: ne profanus arbiter, ne improbus
quod dilaceret diſcuſſor inveniat: & fiat ad con-
temnentis, & ignorantis ruinam, quod confiten-
tis, & credentis donatum eſt ad ſalutem: ſed di-
centi tibi Prophetæ: *Dilata os tuum, & implebo* Pſal. 80.
illud: tu reſpondere poſſis: *In corde meo abſcondi* Pſ. 118.
eloquia tua, ut non peccem tibi. † *Credo in Deum* 4
patrem omnipotentem. Qui confeſſus eſt patrem,
confitetur & filium, quia ſine filio pater dici non
poteſt: & quia Deo augeri, Deo addi nil poteſt:
ſemper fuit filius, quia fuit ſemper & pater: ne-
ſcit inchoari filius, quia deficere pater neſcit: nec
creſcit genitus, ubi genitor non ſeneſcit: æterna,
& coæterna Patris, & Filii ſubſtantia non gradibus
humanis, ſed divinis eſt æſtimanda virtutibus. † *In* 5
*Chriſtum Jeſum filium ejus unicum, Dominum no-
ſtrum*. Chriſtum unctum accipe non communi o-
leo,

17 *Deperiiſſe*. Negantes animarum immortalitatem.
17 *Qui mortui fuerint*. In opinione Gentilium, & Infidelium, ut infr. ſerm. 61. 12.
22 *Non eſt committendum chartis*. Non fuit ab Apoſtolorum conventu litteris, ac ſcripturæ mandatum hoc ſymbolum; ſed unuſquiſque ipſorum viva voce condidit. Clemens Epiſt. 1. ad Fratrem, & Hieronym. ad Pammachium inquiunt ab Apoſtolis traditum non ſcribi in charta, & atramento, quia retineri cordibus tradiderunt, ut ait Ruffinus in Symbolo. Ratio autem, quare Apoſtoli voluerunt ſcribi in corde, fuit, quia quæ traditione habentur, lateant memoriæ, nec ulla oblivione deleantur; quæ vero chartis committuntur variis nocumentis ſubjacent, tam pacis, quam belli temporibus: nihil enim ſecundum quod extra animum fertur. Inſuper hoc ſymbolum ex dignitate rei debet habere intellectum, & voluntatem pro ſede, tanquam locum nobiliorem. Hæc Angelus Del Pas tom. 1. Expoſition. in Symbol. lib. 1. cap. 9. S. Aug. de Symbol. ad Cathecum. in princ. ait: *Symbolum nemo ſcribit, ut legi poſſit; ſed ad recenſendum, ne forte deleat oblivio, quod tradidit diligentia, ſit vobis Codex veſtra memoria*. Hæc ille.

leo, ſed ſancto, quo natus eſt, ſpiritu. *Qui na-
tus eſt de Spiritu Sancto*. Tali nativitate conſecra-
ta eſt in Deo humanitas, non tali dignatione minora-
6 ta eſt in homine deitas. † *Qui natus eſt de Spiritu San-
cto, ex Maria Virgine*. Virginitas Deum credidit,
quia non niſi per Deum ipſa Virgo eſſe potuit, &
mater. *Qui ſub Pontio Pilato crucifixus eſt, &
ſepultus*. † Judicem indicat, ut tempus deſignet:
7 Crucifixum memorat, ut paſſionis referat qualita-
tem: & inde fides argumentum divinæ virtutis,
& veræ reſurrectionis colligat, unde impietas ma-
teriam contumeliæ, & occaſionem præſumpſit er-
roris. Crucifixus in Cruce, in edito coram om-
nibus inimicis, & tota crudelitate ſpectantibus, &
tota acerbitate obſervantibus, mortem ſuſcepit.
Sepulturam patitur, ne mortem non adiiſſet, ut
vinceret, ſed ſimulaſſe, ut eluderet, ab impiis
8 jactaretur. † *Sepultus, tertia die reſurrexit*. Etſi
in paſſione noſtræ ſe carnis veram probavit ha-
buiſſe ſubſtantiam, per trium dierum figuram to-
tam Trinitatis reſurgit in gloriam. † *Aſcendit
9 in cœlos*. Aſcendit nos perferens, non ſe reſe-
rens, qui nunquam receſſit e cœlo. *Sedet in dex-
teram Patris*. Ordo ibi divinus eſt, non hu-
manus: ſic a dextris ſedet Filius, ut Pater non
ſedeat a ſiniſtris; unica, & ſingularis eſt divina
confeſſio, ubi ſuperna virtus recipit nil ſiniſtrum.
10 † *Inde venturus eſt judicare vivos, & mortuos*.
Deſinant homines, deſinant Heretici judicare ju
dicem ſuum: ſperent veniam, ne incurrant de ta-
li præſumptione ſententiam. † *Credo in Spiritum
11 Sanctum*. Nunc perfecta eſt tua in Trinitate con-
feſſio, quando Spiritum Sanctum unius cum Pa-
tre, & Filio ſubſtantiæ fideli voce confeſſus es.
† *Et ſanctam Eccleſiam*. Quia ſic conjuncta Chri-
12 ſto eſt, ut totam divinitatis transferatur in gloriam.
Remiſſionem peccatorum. † Acquire tibi tua fide
13 veniam: quia ſatis ſibi inimicus eſt, qui hoc ſibi
dari non credit, quod tota benignitate largiſſimus
promittit indultor. † *Carnis reſurrectionem*. Cre-
14 de carnis reſurrectionem; quia qui hoc non cre-
dit, fidem non habet in prædictis, dicente Apo-
ſtolo: *Si mortui non reſurgunt, neque Chriſtus re-
ſurrexit*. Quos judicabit, quibus regnabit Deus,
ſi vitæ, ſi judicio reſurrectio non reddiderit, quos
ſæculo mors ademit? † *Vitam æternam*. Maniſe-
15 ſtum quia eſt, vita æterna ipſa morte moriente
ſuccedit. *Vacat Scholiis*.

SERMO LIX.

In idem.

1 AUdiſtis vocem Patris, vocem vocantis audi-
ſtis: venite filii, venite, venite; quia ve-
nit tempus fidei, credulitatis dies, confeſſionis ho-
ra: venite petitores fidei, afferte ſincerum pe-
ctus, cor mundum, puram vocem; ut quod per
nos ſermo ſalutaris inſinuat, vos ſancto capiatis
auditu. † *Fides ex auditu, auditus ex verbo con- 2
ſtat*. Placitum fidei, pactum gratiæ, ſalutis ſym- Rom. 10.
bolum tota ſimplicitate ſenſus audite, quatenus il-
lud confeſſionis tempore, & audire poſſitis, & red-
dere: quia iſtud reddere eſt habere: divinum munus
qui reddiderit, non amittit. † Daturus legem Deus 3
juſſit, ut populi lavarent veſtes, lavarent corpora ſua, Exo. 19.
totoſque ſe ab omni carnis contagione mundarent;
quia appropinquare Deo homo non poteſt fæce
corporali, mundano ſquallore pollutus: Lex illa,
quæ gratiæ umbram tenuit, & figuram, purifica-
tionem merito quærit tantam, tantam merito exi-
git puritatem. Adituris ſacramentum totum,
quanta mentis, quanta corporis opus eſt puritate?
Mundemus ergo corda, purificemus corpora, ape-
riamus oculos, reſeremus ſenſum, animæ januas
patefaciamus totas; ut ſymbolum, quod eſt fidei
pactum, audire, capere, tenere, & in ipſo cor-
dis noſtri ſecreto ſemper ſervare poſſimus. † *Cre- 4
do in Deum patrem omnipotentem*. Credimus in
Deum, ſi negamus Deos, ſi renunciamus idolis:
ſi diabolum, & ejus angelos abnegamus. *Audi*, Deut. 6.
inquit, *Iſrael, Dominus Deus tuus unus eſt*. Et Mar. 12.
iterum: *Non erunt tibi dii alii abſque me*. Habe- Exod. 20.
bit ergo Deum verum unum Deum, qui Deum
alterum non habebit. † Credimus in Deum, & 5
eundem confitemur patrem; ut eundem ſemper
habuiſſe filium nos credamus: habuiſſe autem fi-
lium, non conceptum, non inchoatum, non ſe
paratum partu, non actum tempore, non mino-
ratum gradu, non ætatibus immutatum; ſed intra
æternum genitorem germen permanens in æternum.
Ego, inquit, *in patre, & pater in me eſt*. Audi- Jo. 14.
vimus patrem, credamus filium virtute divina,
ordine non humano: arcano Dei, non ratione
mundana: non lege ſæculi ſed potentia, ſuperna.
† Quod ſcire licet, diſcutere non licet: credere 6
convenit, non convenit perſcrutari: nam ob hoc
omnipotentem Deum diximus, ut Deo impoſſibi-
le nil putemus. *Et in Chriſtum Jeſum filium ejus
unicum, dominum noſtrum*. † Ab unctione Chri- 7
ſtus, Jeſus vocatus eſt a ſalute: quia & unctio,
quæ per reges, Prophetas, & Sacerdotes olim cu-
currerat in figuram, in hunc regem regum, Sa-
cerdotem Sacerdotum, Prophetarum Prophetam
tota ſe plenitudine ſpiritus divinitatis effudit: ut
regnum, & Sacerdotium, quod per alios præ-
miſerat temporaliter, in auctorem ipſum refunde-
ret, & redderet ſempiternum. † Et Jeſus quidem, 8
id eſt ſalvator, recte dicitur ſalus, quia & dedit
rebus eſſe, & idem pereuntibus dat ſalutem. *Fi-
lium ejus unicum*. * In ſe eſt unicus filius, qui, * Ipſe. M.S. C.
quod aliis per ſuam gratiam donat, ipſe ſibi uni-
cam poſſidet per naturam. *Dominum noſtrum*. † Sicut 9
dere

SERMO LIX.

Scholia.

9 DEſiit in Chriſto ſubſtantiarum diverſitas, ubi ca-
ro cœpit eſſe, quod ſpiritus. Non autem legen-
dum eſt; *Subſtantiarum*, ut eſt in aliis impreſſis, ni
volumus contortius ſubſtantiam interpretari: Seq. lect.
noſtram Bonac. de Incarnat. diſp. 2. qu. 6. punct. 2.
n. 2. verſ. ſecundo intelligi: ex Scholaſt. docet, quod
ſubſiſtentia verbi eſt veluti forma humanitatis, cum hu-
manitas formaliter per ipſam ſubſiſtat. Deſiit ergo in
Chriſto ſubſiſtentiarum diverſitas, quia humanitas in
eo non habet propriam ſubſiſtentiam, ſed formaliter
per ſubſiſtentiam Verbi ſubſiſtit. Impreſſa lectio, quæ
dicit: *Subſtantiarum*, eſt contra Symbolum Athanaſii
dicentis: *Deus eſt ex ſubſtantia Patris ante ſæcula ge-
nitus; & homo eſt ex ſubſtantia Matris in ſæculo na-
tus*. Ideo ſcriptorum vitio corruptus tex. videtur, &
ob id pro ſubſtantia, ſubſiſtentiam, reſtituimus, quia u-
bi error ſcripturæ veroſimiliter conjicitur, ceſſat Bellarm.
doctrina lib. 3. de Chriſto cap. 15. dicen. Patres non
ſemper locutos juxta exactam Dialecticorum regulam;
ſed abſtracta pro concretis, & concreta pro abſtractis
aliquando uſurpaſſe. De communicat. idiomatum, ſeu pro-
prietatum, vel attributorum conſequentium unionem
hypoſtaticam lege ſcholaſt. in S. Thom. a Bonac. loc.
cit. adductos.

Digitized by Google

ſupra diximus, Dominus Deus, Deus unus conſtat
in Chriſto: quia quicquid eſt & deitate, & humani-
tate Deus unus eſt: deſiit in Chriſto ſubſiſtentiarum
diverſitas, ubi caro cœpit eſſe, quod ſpiritus: quod
9 homo Deus: quod noſtri corporis, & deitatis una
majeſtas. *Qui natus eſt de Spiritu ſancto, ex Ma-*
10 *ria Virgine*. † Quid terrenum naſcitur, ubi au-
ctore ſpiritu Virgo vocatur in partu? quis non di-
vinum credat, quando, quæ peperit, nil ſenſit
humanum? Deum mulier Virgineo portabat in
templo: hinc eſt, quod & acquiſivit honorem
matris, & Virginitatis gloriam non amiſit. *Qui*
11 *ſub Pontio Pilato crucifixus eſt, & ſepultus*. † No-
men judicis dicimus, ut paſſionis tempus, ut rei
geſtæ veritas ſic pateſcat. *Crucifixus eſt*. Ut quia per
lignum mors venerat, rediret vita per lignum.
12 † *Et ſepultus*. Ut officia tota mortis impleret:
ut mors morte moreretur: ut ex illius ſemine cor-
poris omnis humanorum corporum ſatio vitalem
13 ſurgeret & levaretur in meſſem. † *Tertia die re-*
ſurrexit a mortuis. Ut tribus in diebus Trinitatis
beneficium panderetur: ut per triduanum tempus
humana trium temporum generatio ſalvaretur, id
Joan. 3. eſt, ante legem, in lege, & in gratia. *Aſcendit*
in cœlos. Non ut petens, ſed ut repetens cœlos.
Nemo aſcendit in cœlum, inquit, *niſi qui de cœlo*
14 *deſcendit*. † *Sedet ad dexteram Patris*. Sed patrem
non habet ad ſiniſtram: Divinitatis conſeſſus re-
cipit nil ſiniſtrum. *Sedet ad dexteram patris*. Ut
patris deitate una. *Sedet ad dexteram*. Ne ſit mi-
nor gradu, poſterior ordine; ſed patri divinitate
Jean, 20. una, æqua poteſtate conregnet. *Ego*, inquit, *&*
pater unum ſumus. † *Inde venturus eſt judicare*
15 *vivos, & mortuos*. Si credimus venturum judi-
cem, innocentes judici nos præparemus: judicem
negat eſſe, advenire non credit, judicandum ſe
ſatis iſte diffidit, qui male vivit. Judicat vivos,
judicat & mortuos, quos utique judicaturus exſu-
16 ſcitat. † *Credo in ſpiritum Sanctum*. Hucuſque
Dominicæ Nativitatis, Paſſionis, Reſurrectionis,
Aſcenſionis, Adventus myſterium confiteores, ad
confeſſionem ſancti Spiritus jam venimus: ut ſicut
in Patrem, & Filium, in ſanctum Spiritum ſic
credatur: ut unam in Trinitate deitatem, virtu-
tem, gloriam prædicemus. † *Et ſanctam Eccle-*
17 *ſiam*. Credimus & Eccleſiam, quam Chriſti re-
ceptam, confirmatam credimus, & confitemur in
18 gloriam. *Remiſſionem peccatorum*. † In novum ho-
minem naſciturus, antiqui reatus, peccati veteris
quid habebit? qui præterita ſibi remiſſa non credit
19 debita, dubitat percipere ſe futura. † *Carnis Re-*
ſurrectionem. Crede, homo, de morte reſurgere te
poſſe, quia antequam viveres, nil fuiſti: aut qua-
re dubitas, quod reſurgas, cum tibi totum, quod
in rebus eſt, quotidie ſic reſurgat? Sol occidit, &
reſurgit: dies ſepelitur, & redit: menſes, anni,
tempora, fructus, ſemina, cum tranſeunt ipſa mo-
riuntur; cum redeunt ſua ipſa morte reviviſcunt:
& ut reſurrecturum te jugi & vernaculo inſtrua-
ris exemplo, quoties dormis, & vigilas, toties
20 moreris, & reſurgis. † *Vitam æternam. Amen*.
Neceſſe eſt, ut qui reſurgit, vivat in æternum;
quia ſi in æternum non viveret, non vitæ reſur-
21 geret, ſed morti. † Signate vos. Hoc ſpei pa-
ctum, hoc ſalutis placitum, hoc vitæ ſymbolum,
hanc fidei cautionem mens teneat, conſervet me-
moria, ne divinitatis pretioſum munus depretiet
charta vilis: ne myſterium lucis atrum tenebret
atramentum: ne ſecretum Dei habeat indignus,
22 & profanus auditor. † Si mihi ſilentium ſemper
veſtra charitas ſic præberet, ad omnes tractatus
mei Sermonis veſter perveniret auditus: ſed Deus
noſter & mihi fiduciam dicendi, & vobis audien-
di deſiderium donare dignetur.

SERMO LX.

In idem.

SI Cananitis mulier clamore ſubito, repenti- 1
na fide, juvante Chriſto, & quod petebat, Matt. 15.
accepit, & quod negabatur, extorſit: ſi Æthiops Act. 8.
ſpado arcanum vitalis lavacri præteriens invenit Act. 10.
in via, rapuit in tranſitu: ſi Cornelius centurio Luc. 13.
antequam intraret baptiſma, pervenit * ad ſpiri- * Ad Chri-
tum: ſi latro in ipſo momento mortis Paradiſum ſtum. MS. C.
invaſit; & vitam vobis, in articulo temporis, Deut. 32.
quam quæritis, quis negabit? Ex fide ergo ac- Juxta
cipite fidem: & ut fidei myſterium ſcire poſſi- LXX.
tis, acceſſu temporis laborate. † Moyſes latu- 2
rus legem, cœlum vocat, & terram: Sacerdos
quid invocabit gratiam prolaturus? Ille dixit:
attende cœlum, & loquar: & audiat terra verba
ex ore meo: ego dicam, attende Deus, loquar;
& audiat homo verba ex ore meo. Ille dixit:
Expectetur ſicut pluvia eloquium meum: & deſcen-
dant ſicut ros verba mea: ego dicam: veniat ſicut
ros ſpiritus tuus: & inundet ſicut flumen gratia
tua: fiatque nunc cœleſtis verbi unda ſaliens in
vitam æternam. Ille dixit: *quia nomen Domini*
invocavi, date magnificentiam Deo noſtro: ego di-
cam: quia fidem invocavi, date credulitatem Deo
veſtro. † Et quia navigia corporum noſtrorum
quadrageſimæ ſunt curata jejunio, neceſſe eſt, 3
ut placitum fidei, ſymbolum cœleſtis commer-
cii jam dicamus: quatenus ſub certa ſpe per to-
ta mundi æquora, per inſidos ſæculi fluctus lu-
cra manſura ſæculi conquiramus. † Accipite ergo
fidem, expectate rem: quia, cui fides non 4
præcedit in ſemine, res ei non ſequitur in fru-
ctu. Signate vos. Sermo creat auditum: au-
ditus concipit fidem: credulitatem parturit fi-
des: confeſſionem credulitas nutrit: confeſſio per-
petuam dat ſalutem. Hinc eſt, quod meo, ve-
ſtroque ore occurrit ſic ſibi fides; credulitas ſic
amplectitur ſe; ſalus ſe confeſſionis oſculo ſic ſa-
lutat. † *Credo in Deum Patrem omnipotentem*. Hæc 5
vox totum Trinitatis fatetur & aperit ſacramen-
tum. Deum dicit, non Deos, quia unum Deum
in Trinitate credit Chriſtiana fides: ſcit Patrem:
ſcit Filium: ſcit Spiritum ſanctum: Deos neſcit.
Divinitas in perſonis trina eſt, ſed una eſt in
Trinitate divinitas: perſonis Trinitas diſtincta eſt,
non eſt diviſa ſubſtantiis; Deus unus eſt, ſed Tri-
nitate: Deus ſolus eſt, ſed non ſolitarius: divi-
nitas nec Trinitate dividitur, nec confunditur uni-
tate: hæc ſentit fides cum dicit: *Credo in Deum*.
† Mox addidit: *Patrem*. Qui credit Patrem eſ- 6
ſe, Filium confitetur: qui credit Patrem, & Fi-
lium, ætates non ſentiat: gradus non cogitet: non
tempora ſuſpicetur: non conceptum quærat: ne-
ſciat partum: qui Deum credit, divina confeſſus
eſt, non humana. Sed dicit Hæreticus: quomo-
do pater, ſi non præcedit? quomodo filius, ſi
non ſequitur? quomodo non dat initium, qui ge-
nerat? quomodo, quod generatur, principium a
generante non ſumit? Hoc ratio docet; hoc natu-
ra probat. † Erras Hæretice: hoc habet huma- 7
na ratio, non habet hoc divina: hoc accipit na-
tura mundi, deitatis non recipit hoc natura:
fragilitas humana concipitur, & concipit; partu-

ritur, & parturit; generatur, & generat: accipit
* Mortem. initium, & dat * finem; mortem ſuſcipit, & re-
fundit; & reſervat in ſobole quicquid ſuæ con-
ditionis eſt, & naturæ: Deus vero pater non ge-
nuit in tempore, quia tempus ignorat: non dedit
initium, qui initium neſcit: non transfundit fi-
* Quia nec finem habet, nec initium. *MS.* nem, * qui non habet finem: ſed ſic genuit ex ſe
filium, ut totum, quod in ſe erat, eſſet & ma-
neret in filio: Honor geniti, generantis honor
eſt; perfectio geniti, generantis forma eſt: mino-
8 ratio geniti revolat ad generantis injuriam. † Sed
hæc audiens, Hæretice, non dicas, quomodo iſta
ſint: dixiſti Deum; credidiſti patrem; omnipo-
tentem confeſſus es; ſi dubitas, mentitus es: cre-
do ſi dicis, quomodo non credis, ſed diſcutis? ſi
putas impoſſibile, omnipotentiam, quam confeſ-
ſus es, ſuſtuliſti: ſed nos, qui Patrem, & Filium,
& Spiritum Sanctum unius majeſtatis, & gloriæ
confitemur, fidem dominici corporis jam loqua-
9 mur. † *Et in Jeſum Chriſtum filium ejus unicum*
Dominum noſtrum. Poſteaquam Dei filius, ſicut
pluvia in vellus, toto divinitatis unguento noſtram
ſe fudit in carnem, ab unguento nuncupatus eſt
Chriſtus: & hujus nominis extitit ſolus auctor,
qui ſic Deo ſuperfuſus eſt, & infuſus, ut homo,
Deuſque eſſet unus Deus. Hoc ergo onguenti no-
men effudit in nos, qui a Chriſto dicimur Chri-
ſtiani: & impletum eſt illud, quod cantatur in
Cant. 2. Canticis Canticorum: *Unguentum effuſum eſt no-*
10 *men tuum*. † *Et in Chriſtum Jeſum filium ejus*. Il-
lud ſacramenti nomen eſt, hoc triumphi: nam ſi-
cut a Deo unctus nomen ſortitur ex unguine, ita
cum ſalutem perditam mundo reddidit, a ſalvando
nomen ſalvatoris aſſumit. Sæpe jam diximus, quod
Jeſus hebraica lingua dicitur, Salvator dicitur hoc
11 latina. † *Et in Chriſtum Jeſum filium ejus*. Cujus?
utique Dei Patris: cum dicis ergo in Jeſum filium
ejus, confiteris Jeſum, qui natus eſt de Maria,
Dei eſſe filium. Cave ergo, ne amplius ſentias
de Chriſto, quod homo fuit; ſed, quod ſemper
2. Co. 5. Deus ſit, confitere, Apoſtolo ſic dicente: *Etſi*
novimus Chriſtum ſecundum carnem, ſed jam nunc
12 *non novimus*. *Unicum Dominum noſtrum*; † Hoc
convenit ad utrunque: quia & unicus patris eſt;
& unicus Dominus noſter eſt: alii filii, alii Do-
mini eſſe per gratiam perceperunt: ſolus Chriſtus
eſſe filius, eſſe Dominus habet, & poſſidet per na-
Matth. 1. turam. *Qui natus eſt de ſpiritu Sancto ex Maria*
Joan. 4. *Virgine*. † Si juxta Evangeliſtam, *quod in ea na-*
13 *tum eſt, de ſpiritu Sancto eſt*, quia *Deus ſpiritus*
eſt, Hæreticus jam Deum natum Virginea confi-
teatur ex carne: neque amplius cœleſte myſterium,
Virginitatis partum, trahat ad conceptum mun-
di; ad terrenæ fragilitatis injuriam. † *Qui ſub Pon-*
14 *tio Pilato crucifixus eſt, & ſepultus*. Nonne ju-
dicis audis, ut tempus paſſionis agnoſcas: audis
crucifixum, ut ex mortis ignominia magnitudi-
nem ſentias charitatis: mortemque quæ per lignum
venit, mortificatam ſcias eſſe per lignum, & cre-
das majora tibi eſſe reddita per Crucis arborem,
quam perdidiſſe te per Paradiſi arborem ſuſpirabas:
ſepultum dicis, † ut veram carnem Chriſti, mor- 15
temque non perfunctoriam probet confeſſio ſepul-
turæ: mortem ſuſcepiſſe, & viciſſe, intraſſe infe-
ros, & rediiſſe, veniſſe in jura tartari, & tartari
jura ſolviſſe, non eſt fragilitas, ſed poteſtas. † Con- 16
fiteris *die tertia ſurrexiſſe*, ut intelligas, reſurre-
ctionem Chriſti totius Trinitatis fuiſſe victoriam.
† Dicis *aſcendiſſe in cælos*, ut cœli Dominum cre- 17
das: ut unde venerat rediiſſe fatearis: quia ſupe-
rato Diabolo, calcata morte, liberato mundo,
ſuper cœlos triumphat Chriſtus, qui victus puta-
batur in terris. Clamas: † *Sedet ad dexteram pa-*
tris. Ut quia patris, & filii una eſt deitas, par 18
poteſtas, in cœleſti confeſſu nulla ſit ſiniſtræ ſeſ-
ſionis injuria. † *Inde venturus eſt judicare vivos,*
& mortuos. Quia veniente Chriſto reſurgent mor- 19
tui, ſiſtentur vivi, ut pariter cauſas reddant de
ſuorum ratione factorum. Et quia dominici cor-
poris jam diximus ſacramentum, ad confitendum
deitatem ſpiritus præveniamus. † *Credimus in Spi-*
ritum Sanctum. Quem Deum nobis inclamat vox 20
divina, cum dicit: *Quia Deus ſpiritus eſt*. *Credi-* Joan. 4.
mus in ſanctum Spiritum. Quem Propheta coope- Pſ. 32.
ratorem Patris, & Filii ſic decantat: *Verbo Domini*
cæli firmati ſunt, & ſpiritu oris ejus omnis virtus
eorum. Totus Deus, totaque Dei virtus eſt, qui
creator cœleſtium probatur eſſe virtutum. † *Cre-*
dimus ſanctam Eccleſiam. Quam ſic in ſe ſuſcepit 21
Chriſtus, ut eam divinitatis ſuæ faceret eſſe con-
ſortem. *Credimus remiſſionem peccatorum*. Quia,
qui per Chriſtum, & Eccleſiam in novum hominem
fuerit natus, veteris delicti nil habebit. † *Credi-*
mus carnis reſurrectionem. Ut credamus paſſionis, 23
mortis, reſurrectionis Chriſti hanc fuiſſe cauſam,
ut nos reſurgeremus ex mortuis. Reſurget caro,
reſurget, ut ipſi ſumus: ut agnitio maneat perſonarum:
ut & martyr de perſecutoris pœna lætitiam ſumat, &
perſecutor ſumat de martyris honore ſupplicium. 24
† *Credimus vitam æternam*. Quia poſt reſurrectionem
nec bonorum finis erit, nec malorum. † Signate vos. 25
Fidem, quam credimus, & docemus, non atramen-
to, ſed ſpiritu, committamus pectori, non chartæ: de-
mus memoriæ, non libro: ne divinum munus violent
res humanæ, ne cœleſte ſecretum arbiter profa-
nus aſſumat: ne quod eſt credentibus ad vitam,
exiſtat perfidis ad ruinam. † Sol lippientibus oculis 26
non lucem tribuit, ſed tenebras: vinum vires ſebrien-
tium non reparat, ſed enervat: ſine medico vitæ pocu-
lum ſit lethale: ſic perfidis pernicioſum eſt ſine fide
fidei ſacramentum. Sicut dicit Apoſtolus, capia- Rom. 10.
tur fides ex auditu: auditus autem capiatur ex ver-
bo: & vitæ placitum, pactum fidei, lex ſalutis non
hæreat morituris, ſed vivis ſenſibus affigatur.

SER-

SERMO LX.

Scholia.

11 DE *Chriſto, quod fuerit homo*. Scilicet tantum, ut impie Arius dogmatizavit; ſed quod Deus homo factus eſt, ut aperte docet catholica fides.

22 *Qui per Chriſtum, & Eccleſiam*. Quod per baptiſmi regenerationem omnia peccata tollantur, optime docet Aug. tom. 7. de peccat. meritis, & remiſſione contra Pelag. lib. 2. cap. 27. & contra duas Epiſtolas Pelagian. lib. 2. cap. 12. Cur autem filii e Chriſti Fidelibus nati baptizandi ſint, loco prius allegato inquit: *Innocenti parentes non ex primitus novitate, ſed ex reliquiis vetuſtatis carnaliter gignunt, & filii ex parentum reliquia vetuſtate toti vetuſti, in peccati carne propagati damnationem veteri homini debitam ſacramento ſpiritualis regenerationis, & renovationis evadunt.*

26 *Vinum vires febrientium non reparat*. Ex Athenæo lib. prim. Dipnoſ. pag. mihi 8. Vinum eſt inflammationibus adverſiſſimum.

26 *Sine medico vitæ poculum ſit lethale*. Quia licet per ſe bonum ſit, ratione tamen circumſtantiarum hic, & nunc ſit malum, dum manſuta, tempus, vires recipientis, & ſimilia non ſervantur. Medicus autem ſubſtantias, & accidentia æque conſiderans certam ægro medelam præbet. Ita fides noſtra per ſe ad ſalutem optima, niſi a fideli Doctore tradatur, erit pernicioſa perfidis, ut dicit. in tex. v. infr. ſer. 156. n. 1. & 2

SERMO LXI.

In idem.

1 Acto. 9. NIſi me ſolaretur Beati Pauli ſubita, & ino-
pinata converſio, vix crederem tam facile
vos de terrena labe in cœleſtem poſſe gloriam com-
mutari: Illum namque de perſecutore mox Apo-
ſtolum præſtitit repentina confeſſio, & Eccleſiæ
dedit inſignem magiſtrum, quem furentem Chri-
Acto. 8. ſtiani nominis invenerat vaſtatorem. Nec minus
animat me illius ſpadonis exemplum, quem fides
ante rapuit ad gratiam, quam currus ad Indiam,
domumque revocaret. Accedit illud etiam latro-
nis mirabile documentum, qui tunc rapuit para-
diſum, quando latrocinii ſui pœnas eſt appenſus
2 ut ſolveret. † Unde nos, filioli, quia ſic tempus
Luc. 23. veſtræ regenerationis aptaſtis, ut neque nos poſ-
ſimus dicere, quod neceſſe eſt, neque vos poſſi-
tis, quod oportet, audire, fidem fidei commit-
tentes tradimus breviter, quod latius commenda-
re non poſſumus. Nam quemadmodum exponen-
tibus nobis poteſtis cognoſcere ſymboli ſacramen-
tum, qui ipſum ſymbolum memoria capere vix
valetis; † hoc monemus ſolum, ne quis commit-
3 tat litteris, quod eſt cordi mandaturus, ut cre-
Rom. 10. dat: Apoſtolo ſic monente: *Corde creditur ad ju-
ſtitiam: ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* Audi-
turi formam fidei, credulitatis normam, confeſ-
ſionis ordinem, parate ſimul corporis, & cordis
auditum. † Sicut fons ore anguſto manans ma-
4 gnis fluviorum latieibus ampliatur, ſit fides ſym-
boli breviato ſermone credulitatis latiſſimos dat
meatus: Et ſicut radix alte fixa in excelſum ger-
men ſe protendit, fides ſic radicata pectoris in
profundo in excelſum credulitatis cacumen attolli-
tur. Ergo de cordibus veſtris expurgate perfidiæ
cœnum, ut pura per vos fidei fluenta percurrant:
incredulitatis fructeta in vobis radicitus amputate,
ut excreſcant ad alta credulitatis veſtræ robuſta
5 plantaria. † Et quia, auctore Apoſtolo, *corde*
Rom. 10. *creditur ad juſtitiam, ore confeſſio fit ad ſalutem,*
in confeſſionis vocem modo date, quod jam cor-
de creditis. *Credo in Deum Patrem omnipotentem.*
6 † Qui credit in Deum, Deum diſcutere non præ-
ſumat: Deus quod ſit, ſufficit ſcire: qui requirit
unde ſit, quantus ſit Deus, Deus quid ſit hic ne-
ſcit: ſol importunum tenebrat aſpectum: ad Deum
inconceſſus cæcatur acceſſus: Deum qui vult vide-
re, viſionis ejus diſcat tenere menſuram: Deum
ſuum qui vult ſcire, neſciat Gentium Deos: qui
Deos dicit, contradicit Deo. Servire uni libertas
eſt, captivitas multis. † Quem Deum confeſſus
7 es, crede patrem ut credens patrem, eſſe filium
diſcas: dicens filium genitum cognoſcas eſſe de pa-
tre: cognoſcens de patre genitum, quomodo ſit
genitus non requiras: quia dixiſti: *Credo in Deum
Patrem omnipotentem.* Omnipotens poteſt omnia:
& ſi omnia poteſt, quod in ſe, ex ſe, & ſemper
ſecum habeat filium quis negabit? Generatio Dei
initium non habet: neſcit finem: non admittit ex-
ceſſum: quando in genitore genitus permanet: &
in genito genitor permanere perſiſtit: dicente ipſo
Domino: *Ego in patre, & pater in me eſt. Ego,* 8
& pater unum ſumus. † Confeſſus es patrem, Jo. 14.
confeſſus es filium, confeſſus es divinitatis arca- Jo. 10.
num, confitere incarnationis dominicæ ſacramen-
tum. *Et in Chriſtum Jeſum filium ejus.* Chriſtus
a ſuperno vocatur unguento: eſt enim tota pleni-
tudine divinitatis infuſus: Jeſus nomen eſt a ſalu-
te: quod nomen omne quod in cœlo, quod in
inferno eſt, tremens, genuflexum, ſummiſſo verti-
ce confitetur. *Et in Chriſtum Jeſum filium ejus u-* Phil. 2.
nicum Dominum noſtrum. Ut patris, & filii eſt no
bis una deitas, ita dominatio una ſit nobis. *Qui*
natus eſt de Spiritu ſancto, ex Maria Virgine. † Spi- 9
ritus, & Virgo copula terrena non eſt, ſed eſt
cœleſte ſecretum: hinc eſt, quod naſcitur, eſt
divinum. Ergo quod natus eſt, confitendum eſt:
quomodo natus eſt, tacendum eſt: quia, quod
ſecretum eſt, ſciri non poteſt: quod clauſum eſt,
neſcit aperiri: quod ſingulare eſt, non refertur
exemplo. *Qui ſub Pontio Pilato crucifixus eſt, &*
ſepultus. † Judicis nomen audis, ne tempus igno- 10
res: Crucifixum audis, ut tibi mortis qualitas in-
noteſcat: & intelligas quid impenderit tibi, qui
propter te pœnam tantæ mortis excepit. Audis
ſepultum, ut ſcias mortem non fuiſſe perfuncto-
riam, ſed veracem. Mori nolle, eſt timoris hu-
mani; divinæ virtutis eſt ſurrexiſſe de morte: hic
ergo non offendat mortis auditus, ubi reſurre-
ctionis gloria abſcondit mortis injuriam. † *Ter-* 11
tia die reſurrexit. Quia hominis eſt, quod mo-
ritur: Trinitatis eſt, quod reſurgit. *Aſcendit in*
cælos. Hominem ferens illo, ubi ſemper ipſe per-
manſit. *Sedet ad dexteram patris.* Ad dexteram
ſedet, quia habet deitas nil ſiniſtrum. † *Inde ven-* 12
turus eſt judicare vivos, & mortuos. Judicabit
vivos, & mortuos, quia reſurgent ad judicium,
qui non putantur eſſe poſt mortem, quos Genti-
litas exiſtimat periiſſe cum ſæculo. † *Credo in Spi-* 13
ritum ſanctum. Ut in Patre, & Filio, & Spiritu
ſancto unam credas & intelligas eſſe deitatem.
Credo Sanctam Eccleſiam. † Ut confitearis Eccle- 14
ſiam Chriſti ſponſam in perpetua Chriſti ſocietate
manſuram. *Credo remiſſionem peccatorum. Carnis*
reſurrectionem. † Qui remiſſionem peccatorum, qui 15
carnis reſurrectionem non credit, aufert veniam
ſibi: ipſe ſibi ſubtrahit vitam. † Quod audiſtis, 16
& credidiſtis, quod confeſſi eſtis, cor habeat;
memoria teneat; charta neſciat; ſcriptor ignoret:
ne ſacramentum fidei divulgetur in publicum:

S. Pet. Chryſ.

SERMO LXI.

Scholia, & Obſervationes.

1 EX quolibet ſermone in Symbolum colligitur ſan-
ctiſs. Archiepiſcopum noſtrum quamplurimos ba-
ptizaſſe infideles adultos, tum Barbaros, tum Italos,
ac Ravennates; qui adeo ſanctis exemplis, & ſacra hu-
juſce Paſtoris doctrina ad fidem ſuſcipiendam invitaban-
tur, ut nec differre baptiſmatis ſuſceptionem, prout
multi ſolebant, ob magnam Spiritus ſancti in cordibus
eorum commotionem poſſent: quod eum ab externis
indiciis B. Antiſtes argumentaretur, eos quamprimum
baptizare nitebatur, fiſus exemplis in tex. adductis Pau-
li ſcilicet, Spadonis, & Latronis. Ea tempeſtate & Ro-
mæ multi ad Chriſti fidem convertebantur, ut innuit
S. Leo Papa primus ſerm. 2. de Nativit. Domini:
*Cum utique ad fidem primum venientibus oris noſtri of-
ficium debeamus.*

8 *Ita dominatio una ſit nobis.* Ambroſ. in c. 6 Lucæ
dixit: *Unus Dominus, quia unus Deus.* Et quomodo
id exponatur l. c. habet.

16 *Charta neſciat.* Ex Plutar. in Lycurg. *Retha Ly-
curgi leges diſciplinæ mandabantur, non litteris: Erat
enim lex, ne leges ſcriberentur, nimirum, ut moribus
cuſtodirentur.* Ita de Symbolo Auct. loquitur.

ne ad infidelem tranſeant fidei, & dilabetur arcanum. Deus, qui vobis ſacramentum fidei & audire dedit, & credere, ipſe vos æternam pervenire faciat ad ſalutem.

SERMO LXII.

In idem.

1 NUtritor pius, niſi totus fuerit redactus in
parvulum, nunquam parvulum perfectum
* Virum perducet in virum: denique tunc * vocem te-
MS.C. nuar, verba ponit, agit nutibus, ſenſus ſeponit,
infirmat viſcera, abjicit vires, membra diſſolvit,
greſſum tardat; geſtit non ambulare, ſed repe-
re, ridere ſimulat, timere fingit, flere menti-
tur: quia eſt in illo mendacium pietas, deſipuiſ-
2 ſe prudentia eſt, eſt infirmitas virtus. † Hoc
1. The, 2. reor beatum Paulum feciſſe, cum dicit: *Factus
ſum parvulus in medio veſtri, tanquam ſi nutrix
foveat filios ſuos*. Sed forte aliquis ſtupeat, cum
videat nutriculum iſta facientem: non irridet ſi
eſt parens: ſi pater eſt non miratur; hoc ſtul-
3 titiam dicere non poteſt, qui ſcit amare. † Un-
de vos jam patres, jam fortes, jam prudentes
deprecor, ut me patiamini parvulis Domini mei
* Educa- dependere debitæ * nutritionis obſequia: & blan-
tionis. dimentis hodie magis congrua, quam peritiæ
1. Co. 3. verba depromere: non quadrare, ſed liquare ſer-
mones: & eos adhuc teneris faucibus in modum
lactis effundere, docente Apoſtolo: *Lac vobis po-
tum dedi, non eſcam*: Mutare voces; amare va-
rios affectus; & quid plura? mente, corde, cor-
pore imbecillis parvulorum menribus occupari,
4 † Sed jam vos eccleſiæ pia germina prophetico
Pſal. 33. ſermone compello: *Venite filii, audite me*: immo
per me, & per meam vocem juſſa veri genito-
ris audite: quia vos meo ore Deus vocat. Veni-
te filii: quo venite? & ad quid? *Timorem Do-
mini*, inquit, *docebo vos*. Et quis veniat ad ti-
morem? ille, qui vult vitam: ille, qui cupit
videre dies bonos: ille, qui vult bonum facere,
fugere malum: ille, qui poſt carnis, & ſpiri-
tus conflictum quietem divinæ pacis deſiderat
obtinere. *Venite, filii, audite me: timorem domi-
5 ni*, inquit, *docebo vos*. † Quis eſt homo, qui
vult vitam: & cupit dies videre bonos? prohi-
be linguam tuam a malo, & labia tua ne lo-
quantur dolum. Sicut autem vitiant crimina con-
ſcientiam, ſic dolus labia polluit; linguam ma-
ledicta contaminant; ac ſic Deo confiteri non po-
Rom. 10. teſt labiis inquinatus, & lingua. Et quia, *Corde
creditur ad juſtitiam, ore confeſſio fit ad ſalutem*;
ſanctificate corda, mundate labia, juſtificate lin-
guam; ut vox fidei bajula de puro pectore toto
6 ſanctitatis procedat exemplo. † Signate vos. Pla-
citum, vel pactum, quod lucri ſpem venientis
continet, vel futuri, ſymbolum nuncupari con-
tractu etiam docemur humano: quod tamen ſym-
bolum inter duos firmat ſemper geminata conſcri-
ptio, & in ſtipulatione cautum reddit humana
cautela; ne cui ſurrepat, ne quem decipiat perfi-
dia contractibus ſemper inimica: ſed hoc inter
homines, inter quos fraus, aut a quo facta eſt,
aut cui facta eſt, ſemper lædit: inter Deum vero,
& homines ſymbolum fidei ſola fide firmatur; non
litteræ, ſed ſpiritui creditur; & mandatur cordi,
non chartæ: quia divinum creditum humana non
indiget cautione. † Deus facere fraudem neſcit, 7
pati non poteſt, quia non excluditur tempore:
non ætate vincitur: occultatione non fallitur: vi-
det abſcondita: furata tenet; negata poſſidet. Deo
ſalva eſt ratio ſua ſemper, quia ille, quod credi-
dit, ubi pereat non eſt: ac ſic homini, non Deo,
neganti perit, non perit fœneranti. † Sed dicis: 8
qui falli non poteſt, quid eſt, quod exigit placi-
tum? quid ſymbolum quærit? Quærit ille pro-
pter te, non propter ſe: non quia ille dubitat, ſed
ut tu credas: quærit ſymbolum, quia, qui ad
tuam ſortem venit ad tuum non dedignatur veni-
re contractum: quærit ſymbolum, quia, qui cum
totum ſemper ipſe commodat, vult deberi: quæ-
rit ſymbolum, quia te modo non ad rem convo-
cat, ſed ad fidem: & per placitum præſens futu-
rum pertrahit & invitat ad lucrum. Hoc Apo-
ſtolus commemorat, cum dicit: *Ex fide in fidem*. Rom. 1.
Et alibi: *Juſtus ex fide vivit*. † Nemo ergo im- Heb. 10.
memor ſymboli ſit; nemo initi cum Deo placiti 9
ſit oblitus: nemo cum fidem modo ſuſceperit,
rem requirat: cum ad ſpem venerit, quare non
mox ſperata percipiat conqueratur. Audi Apoſto-
lum dicentem: † *Spe ſalvi facti ſumus: ſpes au-* 10 Rom. 8.
*tem quæ videtur, non eſt ſpes: quod enim videt
quis, quid ſperat*? Si autem quod non videmus
ſperamus, per potentiam expectamus. Spes ad
futura tendit; fides ad promiſſa tranſmittit: cum
res venerint, advenerint & promiſſa, ſpes deſinit,
fides ceſſat. † Dulcis eſt epiſtola, ſed uſque dum 11
veniat ipſe, qui miſit: neceſſarium chirographum,
ſed uſque ad debiti reddibitionem: grati flores,
ſed uſque dum veniatur ad poma: ſed præſentia
epiſtolam delet; rumpit ſolutio cautionem; flo-
res conſumuntur a pomis: & ideo te ſuperni Pa-
tris Filium, hæredem Dei, cohæredem Chriſti,
participem regni cæleſtis, confeſſorem divini judi-
cis, cæli incolam, paradiſi poſſeſſorem modo de-
ſignatum te fide noveris: modo ſpe, non re no-
veris te promotum. Et ideo ſuſcipite fidem, tene-
te ſpem, dicite ſymbolum, ut ad rem, & ad il-
la valeatis bona, quæ prædiximus, pervenire.
Signate vos. Hodie, homo, repræſentata eſt Deo a-
nima tua. † *Credo in Deum*. * Quæ diu ante di- 12
cebat Deum, ſed neſciebat; vocabat Deum, ſed * Quem.
ignorabat: ignorabat utique, quem taliter per la-
pides, & ligna requirebat: dicat ergo modo, di-
cat: † *Credo in Deum patrem omnipotentem*. * Quæ 13
diu cum videret lapides, cui crederet non vide- * Quem.
bat: ſed eſt vere Deus, qui te præſtitit non vi-
dendo videre, quem videndo dii Gentium fece-
rant non videre. Audi dicentem Dominum: *In* Joan. 9.
judicium veni in hunc mundum, ut qui non vident,
vi-

SERMO LXII.

Scholia.

6 *SYmbolum nuncupari*. Symbolum hic eſt chirographum, ſeu ſcriptura inter duos contrahentes acta, ut quod ab initio placitum eſt illis, ratum habeatur, & eo chirographo id coram Judice probari queat, ſi forte contractus ab altera partium contingat negari. Vel eſt pignus ex utraque partium datum, ne ab inito contractu impune reſilire liceat.

7 *Deo ſalva eſt ſua ratio ſemper*. Quia Deus nunquam jus ſuum amittit, quinimmo furto ſublata tenet, atque negata poſſidet.

12 *Quæ diu*. Scilicet, quæ anima, ut dicitur infr. num. 13. & indicat totum hominem.

14 *videant, & videntes cæci fiant.* † *Credo in Deum*
patrem. Ineſt Deo pietas; eſt in Deo ſemper af-
fectio; paternitas permanet apud illum: ſemper
ergo Filium fuiſſe credas, ne Patrem ſemper non
fuiſſe blaſphemes. Sed dicis, ſi genuit, quomo-
do ſemper habuit? quomodo genuit? Qui ſic in-
terrogas, fidem negas, quam fateris. Credo dixi-
ſti ſi credis, unde venit quomodo? quomodo
ſermo dubitantis eſt, non credentis. Credo dixi-
ſti in Deum patrem omnipotentem: ſi eſt, quod
* Poſſit. MS. non * poteſt, omnipotens non eſt: ſed tu illum
genuiſſe ex aliquo Filium putas, quem totum fe-
ciſſe confiteris ex nihilo: ex aliquo utique ſi ex
* Patrem. tempore: quod ſi * Pater tempus non capit, Fi-
lius initium neſcit. Sed quam miſerum, ut tu il-
lum facias temporalem, qui te præſtitit ſempiter-
15 num! † Non ergo conceptione temporum, non
paſſione viſcerum, ſed Pater Filium generat, no-
bis dum revelat. *Et in Chriſtum Jeſum filium ejus*
16 *unicum Dominum noſtrum*. † Attende, homo, qua
reverentia tibi fides inſinuatur, & traditur: audi
Patrem, ut ſentias, intelligas, credas, non diſcu-
tias Filium: & quia eſt, confitearis: non unde,
& quando, & quomodo ſit, temerarius perſcru-
tator inquiras. Hinc eſt, quod tibi cæleſtis ſer-
mo ut annunciet Patrem, mox te ad Chriſtum,
ad Jeſum, ad filium, ad unicum Dominum no-
ſtrum ſana mente tranſmittit, ut cum videris ejus,
quæ ſunt humana, te nec aſſequi poſſe, nec æſti-
mare, nec capere, non audeas ejus, quæ ſunt di-
17 vina, contingere. † *Qui natus eſt de ſpiritu ſan-*
cto, ex Maria Virgine. Age homo, ſi tamen ho-
mo, progredere corde tuo; conſurge mente tua;
dilatare ſenſibus tuis; arripe ingenii tui acumina;
excita ſcientiæ tuæ vires; quicquid in te rationis
eſt exſuſcita; examina; diſcute; perſcrutare: &
* Stupenda, *M. C.* tunc * ſtupenti mundo ſolus aperi, quid eſt, quod
ſpiritus generat: Virgo concipit: Virgo parit:
permanet Virgo poſt partum: quemadmodum fit
Verbum caro: Deus homo: homo transfertur in
Deum: quemadmodum cunabula capiunt, quem
non capit cælum: quemadmodum portatur hume-
ris, orbem qui ſuſtinet totum: quare ipſe, qui
fecit omnia, inſtituit univerſa, cuncta modera-
tur, de te naſci, a te regi voluit, inſtituit nutri-
ri, ut te parente viveret, cujus ante deſpexerat
ſervitutem: & ſi hoc potueris de repoſito divini-
tatis attingere, & proferre de deitatis arcano,
tunc interius accede; aſcende altius; licentius in-
tuere: & tunc patris tempora, initia filii explo-
rator novus, ſingularis inventor, proditor divi-
nitatis expone: eſto major Iſaja, qui dixit: *Sicut* Iſa. 53.
ovis ad occiſionem ductus eſt: & ſicut agnus coram
tondente ſe ſine voce, ſic non aperuit os ſuum: in
humilitate judicium ejus ablatum eſt: generationem
ejus quis enarrabit? Cujus? hujus generationem,
qui ſicut ovis ad occiſionem ductus eſt. Si Chriſti
humana generatio extitit, * ſi divina; & ſi ut ge- * Sic divina, *M. C.*
neratur narrari non poteſt, quæ te homo unda,
qui te fluctus ad iſtud naufragium pertulerunt?
qui te ſpiritus per aera volitare impulit ad ruinam?
Pater, filius, & ſpiritus Sanctus, una deitas, una
virtus, una ſempiternitas, majeſtas una: quicquid
autem filius minoratur, accipit, neſcit, mei eſt
corporis, non ſubſtantiæ ſuæ. Aut miraris, ho-
mo, quia patrem vocat in cælo, qui matrem ha-
bere dignatur in terra? † *Qui ſub Pontio Pilato* 18
crucifixus eſt, & ſepultus. Quare homo, qui in
ſe æqualis eſt patri, hoc ſolum, quod in te mi-
nor eſſe voluit, accuſas? quem audis ſedente Pi-
lato aſtare, cognoſcente Pilato judicari, quare hoc
ſolum accipis, addici accuſantibus criminoſis? reo
pronunciante damnari? Sed ille de carne tua naſci
voluit, tuis voluit uberibus occupari, jacere, in
tuo pectore, tuis voluit humeris bajulari, qui ſem-
per a te amari voluit, non timeri. Require, quid
in lege mandaverit primum, & quid in gratiam
quæſierit, tunc videbis. Interrogatus Dominus,
ſicut Evangeliſta dixit, quod eſſet mandatum in
lege primum, ait: *Diliges Dominum Deum tuum* Matth. 12.
ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex
tota mente tua: hinc eſt, quod ad cor tuum ve-
nit, * & ad mentem tuam, qui animo, corde, * Suſcepit animam tuam. *MS. C.*
& corpore a te ab initio diligi perquiſivit. † *Qui*
ſub Pontio Pilato crucifixus eſt, & ſepultus. Huc
uſque Judæus: ſequitur hæreticus: expectet: ad 19
priora illorum nullus accedat: quia Chriſti pa-
ſcuntur, & ſaginantur injuriis: ſed vos filioli au-
dite, ut poſt paſſionem mortis, ſepulturæ mœ-
rorem reſurrectionis gaudiis effugetis. † *Tertia die* 20
reſurrexit. Ut eſſet noſtri corporis reſurrectio, Hic deſunt aliqua.
virtus, gratia, beneficium Trinitatis. † *Aſcendit*
in cælos. Per me, qui per ſe nunquam defuit cæ- 21
lo. † *Sedet ad dextram Patris*. Divinæ virtutis
ordine, non honoris humani. Diximus, ſic Filius
a dextris ſedet, ut nunquam Pater ſedeat a ſini-
ſtris. *Inde venturus eſt judicare vivos, & mortuos*.
Et quid debet judici mors? hinc eſt, quod reſur-
git,

---

17 *Age homo, ſi tamen homo*. Vel noo magis Angelus, aut Seraphim, ut iſta intelligas: Vel animal ratiooe careos, aut Diabolus malitia utens, qui temere hæc ipſa diſquiras.

17 *Si Chriſti humana, generatio extitit, ſi Divina*. Vel cum MS. *Sic divina*, contra Arium, & Eutychen Hæreſiarchas; ut in Epiſtola Auct. ad Eutych. & ſerm. iofr. 145. num. 16. De generatione Verbi conſule Theol. in 1. par. diſt. 9. & ibi Ambroſium, qui ineffabilem eam eſſe dicit.

19 *Hucuſque Judæus: ſequitur Hæreticus: expectet: ad priora illorum nullus accedat; quia Chriſti paſcuntur, & ſaginantur injuriis*. Hæc verba deſiderantur in MSS. Urbini, & Cæſenæ, in aliis vero MMSS. non variant ab impreſſis hucuſque & tameo periodus corrupta, mutilave videtur, tum ex iis, quæ notavit D. Agapitus Vicentinus in Cod. primum impreſſo Bononiæ, tum ex ipſiuſmet periodi lectura: ſenſus tamen Auctoris eruitur, quod hic agat contra Judæum, & Hæreticum, Judæus ſiquidem etſi faterur Chriſti mortem, & ſepulturam, ultra tamen non progreditur in fide, immo ipſius Chriſti reſurrectionem negat. Hæreticus vero, prout Sebaſtian. Medices refert, & confutat in ſumma omnium Hæreſum, verbo Reſurrectio 183. carnis reſurrectionem futuram negavit, ut fuere Saducæi: Origenes quoque aſſeruit corpora noſtra poſt reſurrectionem iterum futura mortalia, & poſt illam reſurrectionem multis ſæculis tranſactis corpora ipſa in nihilum redigenda: Et Eutychius docuit corpus noſtrum in illa reſurre?ionis gloria futurum impalpabile, & inviſibile: quaſi dicat Hæreticus per ironiam: Chriſtiani expecteot carnis propriæ reſurrectionem, hoc erit fruſtra: quia nullæ illorum animæ ad priora corpora accedent, poſtquam fuerint ab ipſis ſeparatæ. Contra hos inſurgit Auct. noſter primo, ut Chriſtianos auditores confirmet in fide reſurrectionis Chriſti contra Judæorum negationem. Secundo, ut in fide reſurrectionis humanæ carnis futuræ immortalis, viſibilis, & palpabilis corroboret contra Hæreticos, quod patet ex ſeq. dum ait: *Sed vos filioli &c.* Et infr. num. 23. *Hoc eſt totum fidei documentum, &c.* Et ſup. Serm. 59. nu. 20. *Neceſſe eſt, ut qui reſurgit. &c.* Et Serm. 60. num. 23. *Reſurget caro, &c.* Ut autem poſſim corrigi illa verba, *Huc uſque Judæus, &c.* atque ſuppleri, lectoris ſpeculationi relinquam, mihi namque ſatis eſt attigiſſe ſecretum, ſi tamen id factum eſt recte.

git, ut debeat. *Credo in Spiritum Sanctum*. †
22 Hunc in quem credit negat, qui Spiritum ſan-
ctum negat. *In ſanctam Eccleſiam*. Quia Eccle-
ſia in Chriſto, & in Eccleſia Chriſtus eſt: qui
ergo Eccleſiam fatetur, in Eccleſiam ſe confeſſus
eſt crediſſe. *Remiſſionem peccatorum*. Da tibi,
homo, veniam tu credendo, qui ad omnia pec-
23 cata dilapſus es deſperando. † *Carnis reſurrectio-
nem*. Hoc eſt totum fidei documentum, ſi car-
nem, quæ corrupta eſt, quæ putrefacta eſt, quæ
periit, per Deum reſurgere, repaginari, redire
poſſe credas, quem poſſe omnia, quando omni-
potentem confeſſus es, tunc juraſti. *Vitam æter-
nam*. Bene addidit vitam æternam, ut ſe reſurre-
cturum crederet, qui reſurget, per ipſum qui
cum Deo patre, & Spiritu ſancto vivit, & regnat,
nunc, & ſemper, & per immortalia ſæcula ſæ-
culorum: Amen.

SERMO LXIII.

De Lazaro a mortuis ſuſcitato.

1 Poſt Apoſtolicam lectionem cupientibus nobis
ad Evangelicas redire virtutes, mox Lazarus
ab inferis reverſus occurrit, apportans vincendæ
mortis formam; deferens reſurrectionis exemplum.
Si ergo placet, priuſquam ingrediamur pelagus le-
ctionis, priuſquam aggrediamur quæſtionum flu-
ctus, antequam facti talis altitudinem penetremus,
reſurrectionis hujus tantum contemplemur aſpe-
ctum: quia in hoc ſignum videmus eſſe ſignorum;
virtutum cernimus eſſe virtutem; mirabilium eſſe
2 mirificentiam pervidemus. † Suſcitaverat Dominus
Mar. 5. & filiam Jairi principis ſynagogæ, ſed adhuc fu-
nere calente, ſed adhuc mediante morte, corpo-
re adhuc præſente, adhuc inter homines homine
morante, adhuc viante ſpiritu, adhuc anima clau-
ſtra tartari neſciente: ac ne multis, ſic mortuæ vi-
3 tam reddidit, ut jus maneret inferni. † Suſcitavit
Luc. 7. & unicum matris, ſed ſic, ut retineret phere-
trum: ut anticiparet ſepulchrum: ut corruptio-
nem ſuſpenderet, & præveniret fœtorem: ut an-
te mortuo vitam redderet, quam tota mortuus
jura mortis intraret: circa † Lazarum vero quod 4
geritur, totum ſingulare eſt: cujus mors, cujus
reſurrectio commune nil habet cum prædictis:
quem circa & vis tota mortis impleta eſt, & for-
ma reſurrectionis plena reſplendet: audeo, & di-
co, totum rapuiſſet reſurrectionis Dominicæ ſacra-
mentum, triduanus ab inferis Lazarus ſi rediiſſet:
nam Chriſtus rediit triduanus ut Dominus: Laza-
rus revocatur quatriduanus, ut ſervus. Sed ad
probanda, quæ diximus, jam prælibemus aliqua
lectionis. *Miſerunt*, inquit, *ſorores ejus ad Domi-
num, dicentes*: † *Domine, ecce quem amas infirma-* 5
tur. Sic dicentes affectum pulſant; interpellant a- Joan. 11.
morem; conveniunt charitatem; neceſſitudinem
neceſſitudine geſtiunt ſubmovere: ſed Chriſtus,
cui plus eſt mortem vincere, quam removere lan-
guorem, cujus amare illud eſt, non ut dilectum
allevet, ſed ab inferis ut reducat, dilecto non lan-
guoris medicinam, ſed reſurrectionis gloriam mox
paravit: denique, † *Ut audivit infirmari Laza-* 6
rum, ſicut dicit Evangeliſta, *manſit in eodem loco
duobus diebus*. Videtis, quemadmodum dat locum
morti; licentiam dat ſepulchro; corruptioni poſſe
permittit; negat nil putredini, nil fœtori; atque
ut tartarus rapiat, trahat, habeat, admittit; at-
que agit, ut humana ſpes tota pereat, & tota vis
mundanæ deſperationis accedat: quatenus quod fa-
cturus eſt, divinum ſit, non humanum: Tantum
autem in loco expectatione mortis reſidet, ut &
mortuum ipſe nunciet; & tunc ad Lazarum de-
nunciet ſe venire. Ait enim: † *Lazarus mortuus* 7
eſt, & gaudeo. Hoc eſt amaſſe? gaudebat Chri-
ſtus, quia mœror mortis vertendus mox erat re-
ſurrectionis in gaudium. *Et gaudeo propter vos*. Qua-
re propter vos? quia in morte, & reſurrectione
Lazari figura tota mortis, & reſurrectionis Dominicæ
pingebatur: & quod erat ſecuturum mox in Do-
mino, jam præcedebat in ſervo. Dicebat ſemel,
& iterum diſcipulis ſuis: *Ecce aſcendimus Jeroſoly-* Matth. 20.
*mam: & filius hominis tradetur principibus ſacer-
dotum, & ſcribis: & condemnabunt eum morte,
& tradent eum Gentibus ad deludendum, & flagel-
landum, & ad crucifigendum*: † & iſta dicens, videbat 8
eos

22 *Qui Spiritum Sanctum negat*. S. Leo Ser. 1. de Pentec. quærens, cur peccatum in Spiritum Sanctum ſit irremiſſibile, juxta id, quod dixit Matth. cap. 12. ait: *Permanens itaque in hac impietate ſine venia eſt; quia excluſit eum a ſe, per quem poterat confiteri, nec unquam pervenit ad indulgentiæ remedium, qui patrocinatorem ſibi non habet advocatum: Ab ipſo enim eſt invocatio patris; ab ipſo ſunt lacrymæ pœnitentium; ab ipſo ſunt gemitus ſupplicantium: Et nemo poteſt dicere Dominum Jeſum, niſi in Spiritu ſancto, cujus æqualem cum patre, & filio omnipotentiam, unamque Deitatem evidentiſſime prædicat Apoſtolus 1. Cor. 12.* hæc ille & Serm. ſeq. ſubjungit: *Unde manifeſtum eſt, peccatorum remiſſionem ſine Spiritus ſancti advocatione non fieri, nec quemquam ſine illo, ſicut expedit, ingemiſcere, aut ſicut oportet, orare*. Et paulo poſt. *Quo*, ſcilicet Spiritu ſancto, *vacuari nimis exitiale eſt, unicuique mortiferum, quia nunquam veniam meretur, qui ab interceſſore deſeritur*.

SERMO LXIII.

Scholia.

1 A*Dhuc inter homines homine morante*. Sed ſi anima erat ſeparata a corpore, quomodo dicebatur homo? Equivoce tantum, non autem proprie.

2 *Adhuc viante ſpiritu*. At ſi anima illico a corpore ſejuncta pergit ad locum deſtinatum, quomodo ſpiritus hujus puellæ recenter mortuæ adhuc erat in via? Quia nondum tartara petierat, qui brevi iterum erat rediturus ad corpus; unde juſſu Dei aliquo ſpeciali loco ſuper terram morabatur: etenim diffinitive non erat ſententiatus, quia iterum mortalis corporis forma eſſe debebat per Chriſtum. Vel eſt color rhetoricus ad perſuadendum: vel accommodate ad vulgi opinionem locutus eſt Auct.

3 *Tota jura mortis*. Quia needum ſepulchrum ingreſſus, nec putredinem, aut cineres eſt aſſecutus.

4 *Totum rapuiſſet Dominicæ reſurrectionis ſacramentum*. Ideo triduanus reſurgit Chriſtus: *Ut eſſet noſtri corporis reſurrectio, virtus, gratia, beneficium Trinitatis*. Hoc eſt beneficium a tota Trinitate receptum: ut Ser. 61. num. 20. & Serm. 60. num. 16. *Et ut per triduanum tempus humana trium temporum generatio ſalvaretur ante legem, in lege, & in gratia*. Serm. 59. n. 13. *Simul ut tres dies ſepulturæ ſuæ tribus impenderet Chriſtus habitationibus profuturos, inferis nempe, terræ, & Cœlo: Inſtauraturus quæ in Cœlo ſunt; & quæ ſunt reparaturus in terra, & quæ apud inferos redempturus*. Serm. 57. num. 14. Si Lazarus itaque triduanus ſurrexiſſet, id, quod Dominicæ reſurrectioni ſervatum erat, ſibi aſſumpſiſſet, vel repræſentaſſet in ſe, quod mercle ſervum dedecebat. Reſuſcitatur itaque ante Domini reſurrectionem, ſed quatriduanus jam fœtens, ne Dominicæ reſurrectionis Sacramento præjudicium inferret, ſimulque ne diſcipulorum fidem raperet, ut hic n. 8. & infra 81. n. 12.

eos fieri ſatis dubios, ſatis triſtes, ſatis conſolationis
extorres: & noverat eos ita opprimendos eſſe ipſo
pondere paſſionis, ut nihil in eis ex vita, nihil
in eis ex fide, nihil in eis remanere poſſet ex lu-
ce; ſed tota pene perfidiæ nocte fuſcandos: & ideo
mortem Lazari uſque ad quatriduanum tempus pro-
1 tendit, uſque ad fœtorem prævalere permittit; ut
diſcipuli dubium non haberent, poſſe Dominum
poſt triduum adhuc recentem ſurgere, cum ſer-
vum vidiſſent poſt quatriduanum ſurgere jam fœten-
tem: & crederent illum facile poſſe ſibi vitam red-
dere, qui alium taliter revocarat ad vitam. Hinc
eſt, quod dicit: *Gaudeo propter vos, ut credatis.*
9 Neceſſe ergo erat, * ut & mors Lazari cum Laza-
ro, & diſcipulorum fides conſurgeret cum ſepul-
to. † *Quoniam non eram ibi*. Et erat locus, ubi
non erat Chriſtus? & quomodo non erat tibi, un-
de mortuum Lazarum diſcipulis nunciabat? Fra-
tres, erat ibi Chriſtus Deus, ſed ibi non erat ho-
mo Chriſtus: erat ibi Chriſtus Deus cum more-
retur Lazarus. † Sed tunc ad mortuum venturus

* Mors Lazari, ut & cum Lazaro diſcipulorum fides conſurgeret jam ſepulto. *M. S. C.*

10 erat Chriſtus, quando erat mortem Chriſtus Do-
minus ſubiturus, dicebat itaque: *Quoniam non e-
ram ibi*. Hoc eſt in morte, in ſepulchro, in in-
ferno, ubi per me, & meam mortem poteſtas to-
ta mortis eſt ſubruenda. *Marta*, inquit, *ut audi-
vit, quia Jeſus venit, occurrit illi dicens: Domi-
ne, ſi hic fuiſſes, frater meus non fuiſſet mortuus.*
11 † Mulier, & Deum confiteris, & dicis: ſi hic
fuiſſes? Deum nec abſentant loca: nec tempora re-
præſentant. Non moreretur Lazarus, ſi Dominus
fuiſſet ibi, qui erat ibi, ſed ſi in Paradiſo tu mulier
non fuiſſes: mulier tu quæſiſti lacrymas, tu in-
veniſti gemitus, tu mortem gulæ pretio compara-
ſti, & accuſas abſentiam Dei, quando cauſam mor-
12 tis fuiſſe tuam præſentiam non recuſas? † Mors
quando a te proviſa eſt, tunc lamentandi materia
fuit: nunc vero facta eſt virtutis occaſio, quia tunc
ad penam peccantis data eſt, nunc permiſſa eſt re-
ſuſcitantis ad gloriam: tunc tartarus invenit homi-
nem, nunc amittit. Sed jam quære per fidem mu-
lier, quod per perfidiam perdidiſti. *Domine, ſi
fuiſſes hic, fratres meus non fuiſſet mortuus: ſed &
nunc ſcio, quia quæcunque petieris a Deo, dabit ti-
13 bi Deus*. † Hæc mulier non credit, ſed credere
conatur, cujus credulitatem incredulitas confundit.
Quæcunque petieris a Deo, dabit tibi Deus. Deus
ex ſe dat, non a ſe petit: Quid affers moras mu-
lier ſupplicandi, cum jam præſtaturus aſſiſtat? Mu-
lier, judex ipſe eſt, quem tu deſideras advoca-
tum: in hoc dantis poteſtas eſt, non neceſſitas eſt
rogantis. *Scio*, inquit, *quia quæcunque petieris a
Deo dabit tibi Deus*. Mulier hoc credere, non eſt
credere: hoc ſcire, neſcire eſt: Probavit hoc A-
1. Cor. 8. poſtolus: quia homo, quando ſe putat aliquid
ſcire, tunc neſcit. Sed jam, quid Dominus re-
ſponderit, audiamus. *Reſurget frater tuus*. Et mu-
lier: *Scio, quia reſurget in reſurrectione in noviſſi-
mo die*. Martha, iterum ſcis, quod neſcis: ſcis,
quia in noviſſimo die poſſit reſurgere frater tuus:
ſed quod & hic poſſit neſcis: aut forte Deus, qui
tunc poteſt ſuſcitare omnes, unum modo mortuum
14 non poteſt ſuſcitare? † Poteſt, poteſt Deus ſuſci-
tare ad temporale ſignum mortuum unum, qui
tunc omnes mortuos ad vitam perpetem ſuſcitabit.
*Scio, quæcunque petierit a Deo dabit tibi Deus: &
ſcio, quia reſurget in reſurrectione in noviſſimo die*.
Martha, ante te eſt reſurrectio, quam tam longe
15 mittis. † *Ego ſum*, inquit, *reſurrectio*. Et quid
eſt, ego ſum reſurrectio? & non ego reſuſcito?
quid eſt? quia ſuſcepit hominem, ſuſcepit mor-
tem; ut qui reſuſcitat jubendo unum, reſurgendo
in ſe reſuſcitet omnes: & quibus Adam puteus
mortis extitit, his vitæ fons Chriſtus exiſtat: &
impleatur illud Apoſtoli: *Sicut in Adam omnes mo-
riuntur, ita & in Chriſto omnes vivificabuntur*.
Ego ſum reſurrectio, & vita: qui credit in me, 1. Cor. 15.
*etiam ſi mortuus fuerit, vivet: & omnis, qui vi-
vit, & credit in me, non morietur in æternum:
credis hoc?* Et mulier: † *Utique, Domine, ego cre-* 16
*didi, & credo, quia tu es Chriſtus filius Dei vivi,
qui in hunc mundum veniſti*. Qui ad Lazarum ve-
nerat, quid ſic occupatur in Martha? quid? ut
ante illa in fide ſurgeret, quam ille reſuſcitaretur
in carne. Sic facit, qui & vivis, & mortuis con-
ſulturus advenit: nec pertimeſcit faciendi moras,
penes quem facti & effectus permanet, & pote-
ſtas. Fratres, patimini hodie differri verbum, ſi
deſideratis audire latius, quæ ſequuntur.

SERMO LXIV.

De eodem.

SIngula Scripturæ verba ſi libris ſingulis manda- 1
rentur, nec ſic myſteria, quæ in ipſis ſunt,
audientibus perlucerent. Et quid faciet ſubitus,
& brevis ſermo, qui in modum fulguris, priuſ-
quam illuſtret oculos, iam refugit? nec dat lu-
cem videntibus, ſed pavorem? † Orate ergo, uti 2
quia in ſæculi obſcuritate verſamur, & in carne
poſiti noctis tempus agimus, non diei, lucernam
nobis verbi ſui Chriſtus accendat, qua prævia
myſterij cæleſtis ingrediamur obſcura: gradu len-
to perveniamus ad ſcientiæ divinæ quantam poſſu-
mus claritatem: ſicut illi Magi, qui mentis ſuæ Matth. 2.
oculos metientes, non audent ſplendori Solis, aut
divinæ ſe committere claritati, ſed nocte tene-
rum ſtellæ lumen tenerioribus oculis aſſumentes,
ad cubile Chriſti tenerrimum pervenerunt. Sed
jam, ſicut promiſimus, Evangelicæ lectionis quod
ſupereſt, exequamur. † *Martha*, inquit, *ut au-* 3
divit, quia Jeſus venit, occurrit illi. Sic ſervus Jo. 11.
non fuit, non proximus, non amicus, certe qui
aderat conſolator, ut mulier ſola medias per tur-
bas, per caſtrum totum, extra civitatem, & lu-
ctus tempore, venienti occurreret ſalvatori? Fra-
tres, in his perſonis non cauſæ currunt, ſed ſa-
cramenta ſignantur: Mulier currit pro morte,
quæ cucurrit ad mortem: feſtinat ad veniam, quæ
feſtinavit ad culpam: ad redemptorem pium per-
venit, ſeductor peſſimus quam prævenit: reſurre-
ctionem quærit, quæ quæſivit ruinam: & ipſa,
quæ mortem viro attulit, ut vitam viro referat,
hæc anhelat. † Hinc eſt, quod in loco Chriſtus 4
reſtitit; expectavit Chriſtus, quod non intravit
ad turbas; quod non contendit ad domum; quod
non ad ſepulchrum divertit; quod non ad Laza-
rum propter quem venerat feſtinavit, ſed mulierem
ſuſtinet, mulierem remoratur, mulierem primam
ſuſcepit, quam primam ſuaſor infecit: a muliere
perfidiam fugat, ad mulierem revocat fidem; ut
quæ fuit perditionis obſequium, ſalutis eadem
ſit miniſtra: & ſit tandem per Deum viventium
mater, quæ per diabolum diu mater extitit mor-

tuo-

5 tuorum. † Et quia mulier ſuerat mali caput,
cauſam mortis agit, ut ante crimen diluat, quam
veniam largiatur: ante cauſam tollat, quam ſen-
tentiam ſolvat: & cavet, ne vir mulierem, per
quam ſemel deceptus eſt, participem reſugeret ad
vitam: ac ne multis: periiſſet mulier, ſi ante ad
6 virum Chriſtus Dominus perveniſſet. † Hinc eſt,
fratres, quod per mulierem naſcitur Chriſtus;
hinc eſt, quod virum mulier ſemper ventris ſui
ſuſcitat de ſepulchro: ut doloribus revocet, quem
depulit blandimentis: * ut flendo reparet, quem
perdidit manducando. Denique ubi Martha con-
feſſa eſt Chriſtum, & * quicquid ſuæ culpæ non
in perſona mulieris pia confeſſione delevit, mitti-
tur ad Mariam, † quia ſine Maria nec fugari mors
poterat, nec vita poterat reparari. Veniat Maria,
veniat materni nominis bajula, ut videat homo
Chriſtum virginalis uteri habitaſſe ſecretum: qua-
tenus prodeant ab inferis mortui, mortui exeant
7 de ſepulchris. *Jeſus*, inquit, *ut vidit Mariam plo-
rantem, & Judæos qui cum ea venerant plorantes,
fremuit ſpiritu: & turbavit ſeipſum, & dixit:
Ubi poſuiſtis illum? Reſponderunt: Domine veni,*
8 *& vide: et lacrymatus eſt Jeſus.* † Plorat Maria:
plorant Judæi: plorat & Chriſtus: putas ne ſimi-
li compaſſione? Eſto, quod Maria ſoror fleret:
quia nec fratrem retinere potuit, nec morti po-
tuit obviare, quæ licet eſſet de reſurrectione ſe-
cura, deſtitutione tamen ſolatii præſentis, mora
abſentiæ tam longæ, triſtitia diutinæ ſeparationis,
non potuit non deflere: ſimul quia tam trux, tam
ſunerea, tam crudeliſſima imago mortis, quamvis
fidelem mentem non potuit non tangere, non
movere: flebant Judæi & conditionis ſuæ memo-
res, & futuræ vitæ deſperatione poſſeſſi: Mors
cum ſatis viventibus ſit amara, ſatis turbat ipſo
exitu, plus conturbat exemplo: mortuum quoties
quis viderit, toties ſe morti ejular deſtinatum. † 9
Sic de morte non poteſt non dolere mortalis. Quid
horum Chriſtus? & ſi nihil horum, quare flebat?
certe ipſe eſt, qui dixerat: Lazarus mortuus eſt,
& gaudeo: de quo gaudet mortuo, ipſum cum
reſuſcitat tunc lamentatur: qui cum amittit, non
flet; cum recipit, tunc deplorat: tunc fundit
mortales lacrymas, vitæ ſpiritum cum refundit.
Fratres habet hoc natura corporis humani, ut
producat lacrymas vis gaudii, vis mœroris. Quo-
ties enim viſcera, aut lætitiæ, aut triſtitiæ nimio
arctantur impulſu, oculi in lacrymas mox crum-
punt: Hinc eſt, quod Chriſtus non dolore mor-
tis, ſed illius lætitiæ recordatione lacrymatus eſt:
qui voce ſua, voce una omnes eſt mortuos per-
petuam ſuſcitaturus ad vitam. † Fremit ſpiritu, 10
& tota ſe viſcerum commotione conturbat, quia,
adhuc ſolum Lazarum, & non jam omnes mor-
tuos ſuſcitabat. * Quis ergo ex humana infirmita-
te exiſtimet hic fleviſſe Chriſtum, cum cæleſtis
pater luxurioſum filium non quando abiit, ſed
quando recepit tunc deplorat? Chriſtus recipiens
flevit Lazarum, non amittens: † Denique non 11
quando plorantes videt, tunc plorat Chriſtus; ſed
quando interrogat; & in reſpondentibus videt fi-
dei

* Ut faſtidiendo.

* Et quicquid fuit culpæ in perſonam mulieris pia confeſſione delevit. MS. C.

* Ne quis ergo. Luc. 15.

S E R M O LXIV.

Scholia & Notationes.

5 P*Eriiſſet mulier, ſi ante ad virum Chriſtus Dominus perveniſſet.* Ex litteris, quæ de Martha, & Lazaro eſt, Auct. deſumit ordinis documentum, quo humana reparatio tam in ſexu fœmineo, quam virili facta eſt a Chriſto Domino; & ante ad Martham, quam ad Lazarum perveniſſe Dominum tradit, quia ſi aliter factum eſſet, mulier periiſſet: quod hujuſmodi patet argumento. Chriſtus Dominus ſapientia Patris perdita reparat eo ordine, quo ceciderunt: Mulier per peccatum ante virum cecidit: ergo decuit mulierem ante virum reparari. Major patet ex multis Divinæ Scripturæ obſervat.: ab Auct. factis Serm. infr. 75. a num 5, 77. a num. 7. & 10. Serm. 79. a num. 3. Serm. 80 a num. 2. Similiter uſu comprobatur humano, ubi vel terrent Medici prudentia ſimol, & congruentia id habet, ut ei, qui primo infirmatur, & primo ars medica ſuccurrat. Minorem probat S. Aug. doctrina de Gen. ad litteram lib. 11. cap. 34. ubi ait: *Præceptum enim a Domino per virum uſque ad fœminam; peccatum autem a Diabolo per fœminam uſque ad virum.* Et cap. 37. *Prius data eſt pœna mulieri, quam viro:* Quod habetur ex Geneſ. cap. 3. Itaque ſi Chriſtus Redemptor ante ad virum, quam ad mulierem perveniſſet, utique mulier in ſua ægritudine relicta manſiſſet, cum ſolitus ordo reparationis haud fuiſſet ſervatus: vel ſaltem vir indignatus potuiſſet refugere illam habere participem vitæ ex divina reparatione acquiſitæ, quam ſemel mali caput fuerat expertus ad mortem. Vide ſere ad caſum noſtrum S. Aug. lib. 83. qq. q. 11. apud Magiſt. in 3. part. diſtinct. 12. litt. E. Sed quomodo, aut quando, inquies, pervenit Chriſtus ante ad mulierem, quam ad virum? Tunc primo pervenit, & ipſam mulierem in ſuam gratiam ſuſcepit, quando ex prævifis meritis, Chriſti venturi Verbum æternum ſibi elegit B. Virginem in matrem, & illam immunem ab omni labe peccati, etiam originali, vel in conceptione ipſa effecit per ſingularem redemptionem ante lapſum, ut multi Theol. docent: primumque ab omni peccato mulierem, hoc eſt Beatiſs. Virginem liberat, quia Diabolus primum mulierem Evam infecerat. Vel tunc ad mulierem Chriſtus Dominus pervenit, quando *Miſſus eſt Angelus Gabriel a Deo, &c.* Lucæ 1. Tunc enim B. Virgo, ut aliæ ſæpiſſime enixe Deum precabatur, ut ad redimendum genus humanum deſcenderet, ſicut promiſerat per Prophetas, ut obſervant SS. Bernar. & Vinc. Ferret. in Evangel. Miſſus eſt. Et curri pro morte auferenda, quando Eva cucurrerat ad mortem inferendam, & alia egit, quæ habentur in textum uſque ad verbum: *Anhelat.* Propterea Chriſtus reſtitit in loco, ideſt juxta Virginem ſterit, diſſerendo cum ea per Angelum. Expectavit parumper, nec ſtatim ad Mariam turbatam de Sermone Angeli Verbum Divinum ingreſſum eſt, neque Virginis uterum tanquam domum, ubi per menſes novem quieſceret, ſive tanquam ſepulchrum, ex quo naſceretur, adiit: Hæc ad mortuum hominem ſuſcitandum properavit: ſed mulierem ſuſtinuit, & remoratus eſt, hoc eſt B. Virginem coram ſe, dum loquebatur cum Angelo, expectavit: Ipſam primum ſuſcipit, hoc eſt in ſuam gratiam, & gratiæ ſuper eſſluentiam accepit, & in dilectiſs. matrem & immaculatam elegit, ut primam liberet mulierem a crimine, quam primam peccato Diabolus infecerat. Revocat ad mulierem fidem, quam perdiderat in Paradiſo, dum magis ſerpenti, quam Deo aſſenſum præſtitit; unde Mariæ dixit Eliſabeth: *Beata, quæ credidiſti.* Credens B. Virgo Angelo nuntianti Verbi incarnationem in ſuo utero faciendam ad formandum Chriſti Domini corpus libentiſſime proprium ſanguinem obtulit, jam ab æterno Verbo reparatum; atque humano generi ſalutem miniſtravit. Mulier hic in bono ſignat B. Virginem, in malo ſignat Evam & fœmineum ſexum. Mulier fuerat mali caput quoad virum, quia Adam ab Eva ſeductus eſt, non ab Angelo malo. Chriſtus agit cauſam mortis, hoc eſt ita judicio cauſam mortis humani generis per Adæ peccatum inductæ perſequitur, ut ante crimen abſtergat, quam veniam largiatur, ante cauſam tollat, quam ſententiam. Doluit autem crimen, quando perfidiam, quæ mortis cauſa fuit, ex gratia a muliere fugavit. Martha enim Chriſtus credens innuit fidem B. Virginis, quam Deo ex verbis Angeli obtulit. Naſcitur Chriſtus per mulierem ne vir mulierem vitæ participem recuſaret habere. Poſſet ſiquidem mulier dicere viro: Tametſi Chriſtus virilem, non muliebrem ſexum aſſumpſit, nihilominus ex muliere ſumpſit, & in utero mulieris conceptus ex ipſa natus eſt, propterea nec mulieri reparatio eſt deneganda, quæ ante Chriſto corporis ſubſtantiam miniſtravit.

Digitized by Google

dei nil manere. Dixerat: *Ubi poſuiſti eum? At illi*
reſponderunt: Domine, veni, & vide. Putaverunt
eum neſcire, ubi poſitus eſſet io terra, qui ſcie-
12 bat, ubi illum tartara dira retinerent. † Ille ſic
interrogans exigebat fidem, ſcientiam porrigebat;
ut aſtantes ſcirent, quod mors, quod ſepulchrum,
quod corruptio, quod putredo, quod fœtor non
ex conditione Dei, ſed ex delicto hominis homi-
nibus accidiſſet: Nam cum dicit, ubi poſuiſtis
eum, mulieres increpat: mulieres arguit: hoc
eſt, quem ego poſui in Paradiſo, in regione vi-
tæ, ecce vos ubi poſuiſtis eum. Sed & Judæi ad
ignorantiam requirentis reſpondebant: *Domine, ve-*
ni, & vide. Quid? illum iubere morti? quid?
jubere illum inferis credereot, qui eredebant eum,
quod erat in oculis, non videre? quide lacrymis
13 eius taliter diſputabant? † *Qui potuit aperire cæci*
nati oculos, quomodo facere non potuit, ut & hic
non moreretur? Potuit facere, ut non moreretur,
ſed mori permiſit is, qui mortuum ad ſuam glo-
riam voluit ſuſcitare: permiſit ad inferna deſcen-
dere, ut appareret Deus ab inferis hominem cum
14 reducit. † Sed, Judæi, apparent corda veſtra ob-
ſtructiora inferis, viſcera veſtra duriora mortuis,
oculi veſtri tetriores ſepulchris; cum vox, quæ
patefecit tartara, veſtra non patefacit arcana: cum
juſſio, quæ exſuſcitat mortuum, mentes veſtras non
ſuſcitat: cum lux, quæ illuſtrat ſepulchrum, ve-
ſtram non illuminat cæcitatem. Sed iſta ſufficiant,
ut cum Chriſto reſurgentis Lazari gloriam paten-
tius videre poſſimus.

SERMO LXV.

De eodem.

1 QUoniam mortem Lazari, Mariæ fletus, lacry-
mas Marthæ, Judæorum planctus jam per-
ſtrinximus ſermone geminato; nunc exo-
neremus animos, abjiciamus curas, occupemus
ſenſus, ut reſurrectionis tantæ gaudia totis men-
tibus & capere, & audire poſſimus. Evangeliſta
veniſſe ad monumentum ſic prædicat Salvatorem:
Jo. 11. *Jeſus, inquit, rurſus fremens in ſemetipſo venit*
ad monumentum: erat autem ſpelunca, & lapis
ſuperpoſitus erat ei. Jeſus fremens venit ad mo-
numentum. † Fremit Spiritus, ut caro revivi-
2 ſcat: fremit vita, ut mors fugetur: fremit Deus,
ut reſurgat homo: fremit indulgentia, ne ſen-
tentia contradicat: fremit Chriſtus debellans mor-
tem; quia non poteſt non fremere, qui ſingula-
rem rapit de hoſte victoriam. Quod autem di-
3 xit, † *Rurſus fremens*, fremit rurſum, ut gemi-
nata reſurrectionis demonſtret inſignia: quia vo-
ce Chriſti ſicut mortui corpore de ſepulchris ſu-
ſcitantur ad vitam, perfidia mortui ad vitam fi-
dei ſic reſurgunt. † *Erat*, inquit, *ſpelunca*. Di-
4 xiſſe ſuffecerat, Chriſtum veniſſe ad monumen-
tum: quid eſt, quod tantopere ſpeluncam Evan-
geliſta commemorat? Spelunca plane, ubi homi-
nem diaboli latrocinium collocavit: ſpelunca, ubi
virum fraus condidit mulieris: ſpelunca, ubi Dei
plaſma mortis rapacitas includebat. † *Et lapis ſu-* 5
perpoſitus erat ei. Duræ mortis janua durior du-
riſſimo lapide claudebatur: ſed plorans quid pro-
ficit ad ſepulchrum, quando ſic duros, & con-
geſtos obices noo penetrat vox plorantis? Chri-
ſtiani, ploremus Deo pro peccatis noſtris: &
mortuis * non audientibus cum Gentibus non 6
ploremus. † *Ait Jeſus: tollite lapidem.* Inter divi- * Nil audentibus. M.S.
nas virtutes humanum Chriſtus requirit auxilium?
non ſufficit amovere lapidem, qui mortem ſufficit
effugare? ſepulchri clauſtra reſerare non valet, qui
portas tartari prævalet aperire? Dixerat per Pro-
phetam: *Auferam cor lapideum de carne eorum*: Ezech. 11.
& dabo eis cor carneum: præcepit ergo, ut Ju-
dæi ex ſe cor lapideum tollant, evolvant perfi-
diæ ſaxum, ſilicem duræ incredulitatis excludant;
quatenus animæ per infidelitatem mortuæ de ſe-
pulchro pectoris proſilirent: & non tantum ſur-
rexiſſe Lazarum, quantum ſe Lazaro conſurrexiſ-
ſe gauderent. *Tollite lapidem.* Tollite miſeræ hu- 7
manitatis obſequium, ut divinitatis beatæ opera
nunc clareſcant. † *Tollite lapidem*: quem poſui-
ſtis vos, ut hominem, quem ego poſui, nunc
reponam. *Reſpondit Martha: Domine, jam fætet.*
Mulier, & quod fœtet, cuius eſt? *Jam fætet.*
Modoad te pertinet, quod a te venit: ad ſepol-
chrum non ſentires fœtorem, ſi in paradiſo ſua-
ſorem noluiſſes audire. *Jam fætet.* Quod perdi-
tori fœtet, non fœtet creatori. *Jam fætet.* Quod
horret alieni operis everſor, amator ſui operis
non abhorret. † Sed dicendo ſic, teſtaris mor- 8
tem, quam tu mulier intuliſti, fœtorem clamas,
ut plena mors audientibus innoteſcat: quatenus,
quod reſurget Lazarus, redeuntis ſit ſpiritus, non
latentis: Divinæ virtutis ſit, non ſit artis huma- Math. 9.
næ: neque Judæi, qui nos dicunt in principe dæ-
moniorum ejicere dæmones, iterum dicant nos
non imperio Dei, ſed humano præſidio mortuos
ſuſcitare. † *Jam fætet, quatriduanus eſt.* Dicit & 9
tempus, ut ſciant, quia auctor eſt temporum, cui
tempora nulla præſcribuntur. *Jam fætet, quatridua-*
nus eſt. Dicendo ſic exaggerat deſperationem; ut
qui adſunt videant, quia Deus eſt, qui ſic vitam
mortuis, deſperatis ſalutem, fœtentibus dat vigo-
rem. † *Elevatis*, inquit, *oculis ſurſum.* Elevat 10
oculos ſum, ut nobis formam ſuſpicandi tribuat,
non ut ſibi viam præparet impetrandi: namque
ſurſum reſpicit, qui ſemper eſt ſurſom cum pa-
tre: ſemper pater in ipſo eſt: & ipſe eſt ſemper
in patre. *Ego*, inquit, *in patre, & pater in me* Jo. 14.
eſt. † *Pater*, inquit, *gratias tibi ago, quia audiſti* 11
me. De præſtito agit gratias: & quod pater audierit
hoc dicitur, quod filius petierit, hoc tacetur. Fra-
tres, iorer patrem & filium audiendi eſt affectio,
non eſt neceſſitas ſupplicandi: charitatis aſſenſus eſt,

1

SERMO LXV.

Scholia.

a NOn *poteſt non fremere, qui ſingularem rapit de hoſte victoriam.* Hoc eſt Chriſtus Dominus non poteſt non turbari intimis animi ſenſibus, & turbatus exeitari ad maximam in hoſtem proiervum indignationem, quem ſpeciali, & raro modo ſic vincere parat. Vel Chriſtus indignatur, & obſtrepit, quia unum ſolum reſuſcitat, cum omnes ad vitam revocare veniſſet, interimque detinebatur, quoniam tempus a Divina prædinatione ſtabilitum nondum advenerat.

4 *Diaboli latrocinium.* Quoniam homini vitam innocentiæ, & cætera bona fraudibus ſuis abſtulit, ipſumque in mortis ſpeluncam occulit, ne quis furtum videret, aut reperiret.

5 *Cum Gentibus non ploremus.* Quæ & animas mortales putarunt, & reſurrectionem corporum ad perpetem vitam negarunt. In hoc ſermone plurimam phraſim rethoricam offendes.

non eſt auſteritas juſſionis: ibi amore geruntur o-
mnia, ubi neceſſaria non habentur obſequia: ſicut
ex ſequentibus eluceſcit. *Pater gratias ago tibi*,
quia audiſti me: ego autem ſciebam, quia ſemper
me audis. Vocat invocandi cura, ubi fiducia certa
eſt audiendi: Aut quid ibi facit petendi labor, ubi
præſtandi eſt cauſa communis? Nemo ergo ſic fi-
lium minoret precibus, ne patrem circa ſalutem
12 hominum ſic minoret. † Quare autem ſic loqua-
tur filius, ipſe aperit, ſic dicendo: *Pater gratias*
ago tibi, quia audiſti me: ego autem ſciebam, quia
ſemper me audis: ſed propter populum dixi, qui
circumſtat: Videtis, quia loquendo talia ſuum pa-
triſque affectum tollit: prodit, pandit gratiam:
Joan. 16. loquitur unitatem. Dixerat: *Omnia, quæ habet*
pater, mea ſunt: & ſi ſua ſunt omnia, quomodo
petit? Qui de ſuo petit, quod petit, non neceſ-
ſitatis eſt, ſed amoris. *Pater gratias ago tibi, quia*
audiſti me: ego autem ſciebam, quia ſemper me au-
dis: ſed propter populum dixi, qui circumſtat: ut
13 *credant, quia tu me miſiſti*. † Miſſum ſe dixit, ut
populi ſciant de cœlo veniſſe Chriſtum, non re-
ceſſiſſe de cœlo. Sic ergo mittitur, ſic & quod
habet accipit, quomodo unde venerat non receſ-
ſit: ſic ergo & filius quod habet, accipit: & pa-
ter, quod dederit, non amittit. Fratres, & quod
auditur, & quod mittitur, & quod venit, &
quod accipit, & quod naſcitur, & quod patitur,
& quod moritur, & quod reſurgit, non eſt hoc
divinitatis ſuæ, infirmitatis hoc noſtræ eſt; noſtræ
eſt hoc naturæ: quod tamen totum cauſa noſtra
tulit in noſtro corpore, non propter ſe in ſua per-
14 tulit majeſtate. Sed ad propoſita redeamus. † Quid
eſt, quod dicit: *Pater gratias ago tibi, quia au-*
diſti me? Quid eſt? Ubi Chriſtus cœpit inferi pul-
ſare fores, portas tartari ſubmovere, januas aperi-
re mortis, gehennæ ſolvere legem vetuſtam, de-
turbare antiquiſſimum jus pœnarum, repoſcere
Lazari animam, ab inferis viam reditus innovare,
occurrit ei tartari tota furens poteſtas; præferens
edictum ſuperni principis; excelſi regis portans de-
cretum; geſtans latam tot ſæculis Deo loquente
ſententiam: & videns hominem, ſciſcitabatur quis
iſte eſſet; quid auderet; quid ſibi vellet; cur ſo-
lus, aut ſine tremore tremendos mortis laceſſat &
inceſſat acceſſus. † Cui quærenti quis eſſet, re-
15 ſponderunt prophetica voce miniſtri reſurrectio-
nis Angeli: *Ipſe eſt rex gloriæ: ipſe eſt fortis, &*
Pſal. 23. *potens in prælio*. Sed refert Tartarus: Ego regem
gloriæ in cœleſtibus ſcio omnibus poteſtatibus cœ-
licis præſidere: cujus nutum tota ſufferre non po-
teſt creatura: hunc autem video de terrenis unum;
concretum limo; corpore mortali ſeptum; & in
ipſo habitu hominis hominibus viliorem; & ad
ſummam cito dandum ſepulchro; ſubdendum meæ
protinus eſſe ditioni. † Sed perſiſtentibus Angelis,
16 & repetentibus: Ipſe eſt Dominus virtutum: ipſe
eſt rex gloriæ: ipſe cœli præſul: ipſe creator mun-
di; ipſe Salvator ſæculi: ipſe redemptor omnium:
& de qua furis tu, lator ipſe ſententiæ: ipſe tuum
calcaturus caput: ipſe tuum contriturus imperium:
ipſe te ſuo judicio perditurus, qui reos juſſus ca-
pere, attrahis innocentes: ſanctos diripis; ipſi Dei
filio comminaris. Redde ergo unum, priuſquam
17 cogaris exſolvere multos. † Sed Tartarus adhuc iſta
non credens, per conſuetos nuncios recurrit ad
cœlum hæc invidioſa interpellatione deplorans.
Ego Domine, etſi extremus creaturæ tuæ, etſi
triſti ſervitio mancipatus, præcepta tua inviolabili
lege ſervo: pervigilo, ne quis ſententiæ tuæ vetu-
ſtum jus novus temerator immutet: ſed apparuit
homo, qui dicitur Chriſtus, tuum ſe filium ja-
ctans, ſacerdotes tuos notat: ſcribas tuos arguit:
ſabbata tua violat: legem tuam ſolvit: & animas
exemptas carne, & pœnæ jam, meæque cuſtodiæ
deputatas, ad corpora in quibus ſcelerate vixerant,
redire compellit: & tantis quotidie procedit auſi-
bus, ut Lazarum jam carcere noſtro clauſum, jam
lege noſtra vinctum, jam in jure noſtro manen-
tem, effractis clauſtris inferi conetur eruere. Aut
cito ſubveni: aut ſi patefecerit ſemel januas, om-
nes, quos tot ſæculis ſervavimus, nunc amittis.
† Ad hæc filius de ſinu patris reſpondit: Pater ju- 18
ſtum eſt, ut carcer non innocentes teneat, ſed no-
centes: pœna non juſtos cruciet, ſed injuſtos.
Quam diu ob unius hominis culpam, propter A-
dæ ſolius noxam, Patriarchas, Prophetas, Mar-
tyres, Confeſſores, Virgines, Viduas, in caſtita-
te conjugii permanentes, omnes ætates, utrum-
que ſexum, certe parvulos neſcientes bonum, vel
malum, hic carnifex ad ſe trahere crudeli infeſta-
tione non ceſſat? Pater ego moriar, ut non mo-
riantur omnes: Pater ego Adæ debitum ſolvam,
ut per me tibi vivant, qui per Adam moriuntur
inferno: Pater propter ſententiam tuam ego meum
ſanguinem fundam: tantum eſt, ut ad te tua re-
deat creatura; pretium chari tibi ſanguinis mei re-
demptio ſit omnium mortuorum. † Ad hæc to- 19
tius Trinitatis conſenſus & Lazarum præcepit exi-
re: & tartarus ad reddendos omnes mortuos Chri-
ſto juſſus eſt obedire: hinc eſt, quod filius cla-
mat: *Pater gratias tibi ago, quia audiſti me*. Te- Hebr. 4.
ſtatur Apoſtolus, quod Chriſtus advocatus noſter
ſit apud patrem: denique, quando ſedet, conju-
dicat patri: quando ſtat, officio fungitur advoca-
ti. Tunc Chriſtus peracta advocatione clamat vo-
ce magna: † *Lazare veni foras*. Tunc tartarus li- 20
gatis manibus, & pedibus, Lazarum retulit ad ſu-
perna: timens, & tremens, ne dum ſolvit, ne
dum moras facit, ne dum tardius refert unum,
omnes cogeretur afferre: ſic factus eſt vivorum re-
lator, qui raptor eſſe conſueverat mortuorum:
Nam quare Chriſtus vincula inferni dirupit, mor-
tis ligamenta diſſolvit, niſi ut nobis monſtraret in-
ferni tremendam ſervitutem? Nam ſi de Moyſi Judæ. 1.
corpore diabolus Angelo contradixit, quomodo num. 9.
non tartarus Chriſto de vita, & de reſurrectione
Lazari contradicet? † Orate fratres, ut qui gu- 21
ſtum reſurrectionis Lazaro propinante ſuſcepimus,
redeunte Chriſto univerſalis reſurrectionis voces
mereamur audire.

SERMO LXVI.

De divite, & Lazaro.

DUas hodie a duobus Evangeliſtis editas ita 1
recitari fecimus lectiones, ut ſermoni no-
ſtro veſter intellectus occurret; ut paterent abdi-
ta.

13 *Unde venerat non receſſit*. S. Aug. tract. 102. in Joan. ait: *Neque enim propterea debet incredibile videri, quia ſic ad mundum veniens exiit a Patre, ut non deſereret Patrem, & ſic vadit ad Patrem relicto mundo, ut non deſerat mundum. Exiit enim a Patre, quia de Patre eſt; in mundum venit, quia mundo ſuum corpus oſtendit, quod de Virgine aſſumpſit: reliquit mundum corporali diſceſſione: Perrexit ad Patrem hominis aſcenſione, nec mundum deſeruit præſentiæ gubernatione.*

ta. Lazari reſurgentis occaſio cur alterius nos La-
zari compulerit facere mentionem, ex ſequentibus
audietis: modo inhumani divitis, & Lazari pau-
peris, ſtupendas vices, pavendas ſucceſſiones, con-
ditiones admodum lamentandas in medium produ-
cere, & afferre geſtimus: quia dives, qui participem
pauperem in bonis præſentibus audire contempſit, in
futuris malis compatientem pauperem non meruit
invenire: nec ardens aquæ refrigerium percepit,
æſtuanti pauperi fame panis refrigerium qui nega-
2 vit. † *Cum eſſet*, inquit, *in tormentis*, *elevavit*
Luc. 16. *oculos ſuos*, *& vidit Abraham de longe*, *& La-*
zarum in ſinu ejus. Gratis reſpicit modo Lazarum
ſurſum, qui ante deorſum Lazarum videre deſpe-
xit. De talibus dixit Propheta: *Oculos ſuos ſtatue-*
3 *runt declinare in terram*. † *Cum eſſet in tormentis*.
Pſal. 16. Pungit pœna, quem non pœnitudo compunxit:
& vexant tormenta, quem Lazari vulnera non mo-
verunt: nec gratis aculeos percipit pœnarum,
qui in purpura volutabatur ingratus. *Vidit Abra-*
4 *ham de longe*. † Longe illi erat Abraham, cui non
fuerat proximus pauper. Vidit Abraham divitia-
rum conſortem, ſed inhumanitatis exortem: &
Abraham dives, ſed plus humanitate, quam cen-
ſu: tu dives inhumanitate tua major tuis divitiis
extitiſti: Abraham ſibi peregrinus, civis hoſpitum
fuit; tu palatia poſſidens, tectum pauperi non de-
diſti: Abraham dum ſervos ſuſcipit, Dominum
ſic recepit, & cunctis hominibus ponens panes,
ipſum Dominum ſuam ſuſcepit ad menſam; tu dum
ſingulari pauperi negas micas, ſtillam refrigerii
5 perdidiſti. † *Et ipſe clamans dixit*. Sic clamat ibi,
Pſal. 6. qui hic clamantes contempſit audire: ibi caſſa vox
eſt: iſtic inanis eſt clamor. Audi Prophetam di-
centem: *In inferno autem quis confitebitur tibi?* In
inferno quis miſericordiæ locus? in tormentis quæ
ſpes veniæ, & in hora ſententiæ tempus indulgen-
tiæ quis requirit? *Pater Abraham miſerere mei*.
6 † Crudelis fili, quam miſericordiam petis? quam
tibi negando, pauperi tu negaſti? *Et mitte Laza-*
rum. Miſer fili, ſi Lazarus ad tuam menſam ve-
niſſet, tu ad iſtum diſcubitum non veniſſes. *Ut*
intingat extremum digiti ſui in aquam. † Qui clau-
7 dit manum pauperi, extremi ſtipem digiti ſic de-
poſcit: & ſitit aquæ guttam, qui vini lacus, ne
guttam daret, incluſit. *Ut intingat extremum di-*
giti ſui. Qui divitias ſuas non miſerando pauperi
dedit, ſibi miſericordiam ſic minorat. *Et refrige-*
ret linguam meam, *quia crucior in hac flamma*.
8 † Quaſi reliquum corporis ab incendio haberet im-
mune: ſed lingua plus ardet, quæ miſericordia ut
fieret jubere neglexit: in lingua majus ſentit in-
cendium, quæ maledixit pauperi; pauperi miſeri-
cordiam contradixit; lingua in tormentis prima eſt,
quæ derogando pauperi, pauperis blaſphemavit
auctorem. Sed audiamus jam, quid reſponderit
Abraham: *Fili*, inquit, *recordare*, *quia recepiſti*
9 *bona in vita tua*, *& Lazarus ſimiliter mala*. † Ne-
mo putet, audiendo iſta, quia dives pro bonis re-
ceperit bona, quando hinc magis reus eſt, quod
cum a Deo pro malis receperit bona, bona pro
bonis Deo reddere contempſit: Nam de divitiis
tantis nec victum dedit pauperi: nec ſacrificium
10 Deo minima oblatione dependit. † At pauper,
dives vulnere, cenſu nudus, exutus corpore, ve-
ſtitus pœnis, animam, quam ſolam non tenebant
vulnera, Deo in hoſtiam jugiter offerebat: Hinc
eſt, quod recipit pro doloribus requiem, pro op-
probrio gloriam, pro contumeliis honorem, pro
deſpectu gratiam, pro pannis immortalitatem, pro
vulneribus præmia, pro ſiti refrigerii fontem, pro

ſame cœleſtis menſæ delicias ſempiternas: & quem
divitis angulus non cepit, ſinus divinæ conſola-
tionis includit. † Tu dives fulgens quondam pur- 11
pura, nunc tegere ſimo, pro coccino veſtire flam-
mis, pro molli diſcubitu ſuſtine tormentorum du-
ra, pro lautis ferculis epulare pœnas, copias ino-
pia compenſa, ebrietates ſiti digere: pro odori-
bus aſpergere fœtore, & cui aſtiterunt voluptatis
obſequia, aſtent tibi miniſteria nunc pœnarum:
quia iſta tibi deſpiciendo pauperem taliter tu mu-
taſti. Adjecit autem Abraham, dicens: *In his o-*
mnibus inter nos, *& vos chaos magnum firmatum*
eſt, *ut qui volunt hinc tranſire ad vos*, *non poſſint*:
neque inde huc tranſmeare. † Dicendo ſic, tam 12
juſtos, quam injuſtos ante adventum Domini apud
inferos fuiſſe declarat: & diſcretos locis tantum
non regionibus aperit fuiſſe diviſos. Poſtquam ve-
ro Dominus reſurgens a mortuis aperuit infernum,
pateſecit cœlos, Paradiſi clauſtra reſeravit, dedit
ſanctis Paradiſi intrare requiem; ad cœli gloriam
pervenire: Iſta qui ſic credit, intelligit, quid mor-
talibus veniens donaverit Chriſtus. † Inſipienter 13
ergo dives putat apud inferos mutari loca, quando
hic agendo homo bene, vel male ibi ſibi terminum,
aut pœnæ, aut quietis indicit. Stultus in vita di-
ves, ſtultior invenitur in pœna; & qui bonorum
ſuorum neſcivit tempus nec malorum ſuorum tem-
pus miſerandus agnoſcit. *Rogo te pater*. † Modo 14
rogas: modo tibi tempus patiendi eſt, non rogan-
di. *Rogo te pater*. Quid? *Ut mittas Lazarum in*
domum patris mei. Ante quam bene jacuit Laza-
rus ad illam januam, in qua fame ſua inhumani-
tatis tuæ titulos fixit: ubi poſtes tuos ſuis ulceri-
bus laureavit: ubi ſanie ſua pinxit micas tuas! Pa-
tere ergo ſtare vices: jam depone dolos: lucet,
quia tu Lazarum non potes ſic videre: ſcitur, ſci-
tur, quia prius felicitas Lazari, quam gehennæ
torquet incendium. † *Reſpondit Abraham*: *habent* 15
Moyſen, *& Prophetas*, *audiant illos*. Hoc eſt,
ſi Moyſen, qui regna Ægypti elementis ſecum mi- Exod. 7.
litantibus trivit, qui ſiccavit mare, qui dulcavit Exod. 14.
fluctus, qui lapides in fluenta convertit, qui ſo- Exod. 17.
lem texit nube, qui noctem luce radiavit, qui Exod. 13.
cœlum fecit pluere carnes, rorare panes, non ſo- Num. 16.
lum non audierunt, ſed & occidere ſunt moliti,
iſti Lazarum dignabuntur audire, quem tot vulne-
ra ſepiunt, quot Moyſen cinxere virtutes? pate-
re, & me ſentire, quod genui; & tu patere, quæ
feciſti. † *Non pater Abraham*. Vere non pater, 16
quia non erat Abrahæ filius, ſed gehennæ. *Non*
pater Abraham, *ſed ſi quis ierit a mortuis ad eos*,
pœnitentiam agent. † Hoc dives de corde omnium 17
dicit, hoc de deſideriis cunctorum petit, hoc de
votis omnium loquitur mundanorum: omnes enim
ſuſurrare conſuevimus: O ſi quis veniret a mor-
tuis, & quod ibi agitur hic referret, omnes cre-
derent ei. Certe, ut dubitantes dicerent, quis
inde venit, unde nemo venit? Poſt mortem quod
ſit aliquis, quis probabit? † Omnes audita lo- 18
quimur; dictis inſinuata ſentimus: nam quid ve-
ri fides habeat, merſum eſt in profundum: ſed
perfidiæ, non ignorantiæ eſſe, quod ſic loquimur,
cum ita credimus, hodie beati Joannis Evangeli-
ſtæ lectio ſecuta monſtravit: Nam ſicut dives pe-
tit, Deus pro Lazaro Lazarum miſit. Sed quid
miſſus, quid deſideratus, quid reſurgens profece-
rit, patienter audite: *Cogitaverunt*, inquit, *prin-* Jo. 12.
cipes ſacerdotum, *ut Lazarum interficerent*, *quia*
multi propter illum abibant ex Judæis, *& crede-*
bant in Jeſum. Quaſi ad hoc deſideratus advene-
rit, ut iteratæ mortis pericula ſuſtineret. Nolunt,

nolunt referri viſa, qui volunt audita non credi.
9 † Scimus, ſcimus & vitam parari bonis, & ma-
lis tormenta præparari: ſed dum vitiis capti vir-
tutum tempus nolumus advenire, fingimus neſci-
re, quod ſcimus: & poſt mortem quid ſit, volu-
mus ab inferis venire, qui dicat: cum de cœlo
Chriſtus veniens, & ab inferis ipſe rediens, &
quid bonos in cœlo maneat, & quid malos expe-
ctet in inferno, & verbo docuerit, & firmaverit
exemplo. Sed forte ideo nec iſta credimus, nec
Chriſtum volumus advenire, quia mundum tran-
ſire nolumus, immo non quia mundum tranſire
10 nolumus, ſed quia dolemus vitia præterire. † Chri-
ſtus venit, non vitam fugare, ſed mortem: mor-
tem fugare, non vitam: mundum revocare, non
tollere: vitia perdere, non ſuam diſperdere crea-
turam. Sed orate fratres, ut veniens nos inveniat
tales, quales regni ſui cupit & præcipit eſſe con-
ſortes. *Vacat Scholiis.*

SERMO LXVII.

In orationem Dominicam.

1 ACcepiſtis auditum fidei, fratres chariſſimi,
formam Dominicæ orationis audite; Chri-
ſtus breviter orare docuit, qui citò vult poſtulata
præſtare: Aut quid petentibus ſe non dabit, qui
ſeipſum non petentibus dedit? Aut in reſponden-
do quam facit moram, qui in dictandis precibus
2 vota ſupplicum ſic prævenit? † Hodie quod audi-
turi eſtis ſtupent Angeli; miratur cælum; pavet
terra; caro non fert; auditus non capit; non at-
tingit mens: tota ſuſtinere non poteſt creatura;
ego dicere non audeo; tacere non poſſum: Deus
3 det, ut & vos audire poſſitis; & ego dicere. †
Quid eſt magis tremendum, quod ſe dedit terris
Deus, aut quod vos dat cælo? quod ſocietatem car-
nis intrat ipſe, aut quod vos facit conſortium di-
vinitatis intrare? quod mortem ſumit ipſe, aut
quod vos reſumit ex morte? quod ipſe in veſtram
naſcitur ſervitutem, aut quod vos ſibi gignit in
liberos? quod ſuſcipit paupertatem veſtram, aut
quod vos ſibi facit hæredes, ſui unici cohæredes?
Eſt utique terribilius, quod terra transfertur in
cælum; homo deitate mutatur; ſervitutis ſors do-
4 minationis jura ſortitur. † Sed hoc quamvis me-
tuendum ſit, tamen quia cauſa non docentem reſpi-
cit, ſed jubentem, accedamus filioli quo vocat
charitas; trahit amor, invitat affectio: Deum pa-
trem viſcera ſentiant; vox perſonet; loquatur
lingua; ſpiritus clamet: & totum, quod eſt in
nobis, reſpondeat gratiæ, non timori: quia qui
judicem mutavit in patrem, amari voluit, non
Matt. 6. timeri. *Pater noſter, qui es in cælis.* † Hoc cum
5 dicis, non ſic habeas, quaſi non ſit in terris: non
ſic accipias, quaſi ſit loco clauſus, qui claudit
omnia: ſed intellige eſſe tibi genus e cælo, cujus
pater habetur in cælo: & age, ut vivendo ſancte
ſancto reſpondeas patri. Dei filium ille ſe probat,
qui vitiis non obſcuratur humanis: qui divinis
virtutibus eluceſcit. *Sanctificetur nomen tuum.* † 6
Cujus genus ſumus, ejus cenſemur & nomine; ro-
gamus ergo, ut nomen ejus, quod in ſe, & per
ſe ſanctum eſt, ſanctificetur in nobis: nomen
enim Dei, aut honoratur ex noſtro actu, aut ex
noſtris actibus blaſphematur: Audi Apoſtolum di-
centem: *Nomen Dei per vos blaſphematur in Gen-* Rom. 2.
tibus. † *Veniat regnum tuum.* Et quando non re- 7
gnavit Deus? Petimus ergo, ut qui ſibi regnavit
ſemper; modo regnet in nobis, ut & nos in illo
regnare poſſimus. Regnavit diabolus; regnavit
peccatum; regnavit mors; & fuit diu captiva mor-
talitas: petimus ergo, ut regnante Deo, pereat
diabolus, deficiat peccatum, moriatur mors, capti-
vitas captivetur; ut nos liberi perpetuam regnemus
in vitam. † *Fiat voluntas tua ſicut in cælo, & in* 8
terra. Hoc eſt regnum Dei, quando & in cælo,
& in terra Dei voluntas eſt ſola: quando in o-
mnibus hominibus Deus mens eſt; Deus vivit;
Deus agit; Deus regnat; Deus eſt totum: ut ju-
xta illud Apoſtoli: *Sit Deus omnia in omnibus vo-* 1. Cor. 15.
bis. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. † 9
Qui patrem ſe nobis dedit, qui ſibi nos adopta-
vit in filios, qui rerum nos fecit hæredes, qui
nos nomine ſublimavit, qui nos ſuo & honore * * Ditavit. *MS.*
donavit, & regno, ipſe nos ut panem quotidia-
num poſtulemus addixit. In regno Dei, inter
munera divina, quid quærit paupertas humana?
tam bonus, tam pius, tam largus pater panem
filiis non niſi poſtulatus indulget? Et ubi eſt illud?
Nolite ſoliciti eſſe, quid manducetis; aut quid bi- Matt. 6.
betis; aut quid veſtiamini. Hoc petere jubet, quod
prohibet cogitare, quatenus cæleſtis pater cæle-
ſtem panem cæleſtes filii ut poſtulemus horta-
tur: ipſe dixit: *Ego ſum panis, qui de cælo de-* Joan. 6.
ſcendi. † Ipſe eſt panis, qui ſatus in Virgine, 10
fermentatus in carne, in paſſione confectus, in
fornace coctus ſepulchri, in Eccleſiis conditus,
illatus altaribus, cæleſtem cibum quotidie fideli-
bus ſubminiſtrat. *Et dimitte nobis debita noſtra,*
ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. † Ho- 11
mo, ſi ſine peccato eſſe non potes, & vis ſem-
per dimitti tibi totum, dimitte ſemper: quantum
vis dimitti tibi, dimitte tantum: quoties vis di-
mitti, tibi, toties tu dimitte: immo quia vis to-
tum dimitti tibi, totum dimitte: homo, intel-
lige, quia remittendo aliis, tu tibi veniam dedi-
ſti. *Et ne nos inducas in tentationem.* † Quia in 12
hoc ſæculo eſt ipſa vita tentatio: *Tentatio*, in- Job. 7.
quit ille, *eſt vita hominis.* Rogemus ergo, ut
nos arbitrio noſtro non relinquat, ſed in omni
actu paterna nos pietate conſtringat: & in vitæ
tramite cæleſti moderatione confirmet. † *Sed li-* 13
bera nos a malo. A quo malo? a Diabolo quip-
pe, ex quo eſt omne malum. Rogamus liberari
nos a malo, quia, malo qui non caruerit, frui
non poteſt bono. † Si adhuc non nati, ſi adhuc 14
in utero conſtituti panem petunt, expetunt re-
gnum, quare ſit quæſtio, quod ſemper Dei filius
in Dei patris manſit arcano? Si Eccleſia generat,
ratio non eſt, eſt cæleſte myſterium, quod in
patre Deo Dei filius fuerit, quomodo humana
ratio-

SERMO LXVII.

Scholia.

1 SE *ipſum non petentibus dedit.* Scilicet Gentibus, quæ illum neutiquam petebant: Nam Hebræi in lege docti Chriſtum ad homines venire orabant dicentes: *Mitte, Domine, quem miſſurus es &c. Veni Domine noli tardare, &c.*

14 *Si adhuc non nati.* Hic ſe Catechumenos Dominicam orationem docuiſſe, & Gentiles nondum per Baptiſmum renatos erudiiſſe innuit.

14 *Quare ſit quæſtio, quod ſemper Dei filius in Dei* Patris

ratiocinatione tractetur non eſt: non eſt humano
modo divinitas æſtimanda: audiſti Deum, nil
terrenum cogites, nil humanum: audiſti patrem
Chriſti, hoc per ſubſtantiam crede: audiſti pa-
trem tuum, hoc crede per gratiam: ille ut eſſet
filius habuit ſemper, te eſſe filium dedit modo.
Sic ergo te filium ſcito, ut ſervum te eſſe non ne-
ſcias: ſic audi ad Chriſti ſimilitudinem te redu-
ctum, ut ſemper te Chriſto cognoſcas eſſe ſobje-
ctum.

SERMO LXVIII.

In eandem.

1 CONditio mortalis, terrena compago, limoſa
ſubſtantia vitæ, ac mortis incerta, labore
attrita, conſumpta pœnis, putredini, ac pulveri
ſubjecta natura capere non valet, æſtimare non
ſufficit, fugare non audet, credere pertimeſcit,
quod hodie cogitur confiteri: tantam donorum
Dei gratiam, promiſſorum magnitudinem, mune-
rum largitatem fragilitas humana unde promereri
2 valeat non poteſt invenire. † Hoc reor non ambi-
guum Habacuc Prophetam mentis intuitu prævidiſ-
ſe: dum ſe tanto pavore concuſſum, hujus aditus ta-
Hab. 3. Juxta LXX. liter exagitatum tremore, dicit: *Domine, audivi au-
ditum tuum, & timui: Conſideravi opera tua,
& expavi.* Auditum timuit, non quia tunc Pro-
pheta tantus audierit Dominum; ſed quia tunc
ſervus Dominum ſuum ſibi converſum reperit,
& audivit in patrem: non quia mundi hujus fa-
bricam elementis ita ſibi diſonis conſonantem con-
templatus expavit; ſed quia pietatis erga ſe tantæ
conſiderans tunc opera admirationis tremore con-
3 cuſſus eſt, & pavore. † *Conſideravi*, inquit, *ope-
ra tua, & expavi.* Adoptatum ſe tunc ſtupuit
in filium, quando perdiderat ipſius fiduciam ſer-
vitutis. Denique ut ſciatis hujus orationis, quam
vobis hodie divinitas inſinuat & infundit, effe-
ctum, Propheta tunc audet cælitus percepti hu-
jus muneris quodammodo pavore ſolutus. Quid
iterum dixerit pervidete: *Cuſtodivi*, inquit, &
*expavit venter meus a voce orationis labiorum meo-
rum.* Poſteaquam divini muneris ſenſerat largita-
tem cuſtodivit ſe, ne ſe hoſtem, ne inimicum,
ne latronem ſe iterum ſicut in Paradiſo ſuſtineret:
fit vigilantior, fit ſolicitior ſui cuſtos, qui ſe poſt
tantæ rei jacturam cæleſtem theſaurum in vaſis fi-
4 ctilibus cuſtodivit. † *Et expavit venter meus.*
Ventrem cordis interna nominat hic Propheta:
quia ſicut venter cibis, cor ſic ſenſibus paſcitur,
& repletur. *Et expavit venter meus a voce ora-
tionis labiorum meorum.* Si intellectus cordis in-
fuderat ori vocem, labiis dederat verba, cur vo-
ta ſua, cur deſideria ſua, cur ex hoc, quod eſt
exoraturus expavit? Quia non ſuggeſtione ſui cor-
dis, ſed divini ſpiritus loquebatur afflatu: Audi
Paulum dicentem: *Miſit Deus ſpiritum filij ſui in
corda noſtra clamantem Abba pater.* Quod audi-
tum cum ad interna tranſmitteret, tantum ſe me-
ruiſſe mirabatur: & interna tota hominis pave-
bant. Merito adiecit: *Et intravit tremor in oſſa
mea:* quia ipſa Prophetæ viſcera vexabantur. *Et
ſubtus me*, inquit, *commota eſt virtus mea.* Quid
eſt ſubtus me? quatenus ipſe, idemque homo
ſurſum per gratiam jam levatus, jacebat ſubtus pri-
ſtinam per naturam: nec virtutem cæleſtem vir-
tus poterat ſuſtinere terrena. † Jam fumavit mons 5
Sina, cum daturus legem Deus deſcendit in mon- Exod. 19.
tem. Quid caro faceret, cum deſcendit Deus in
carnem carni gratiam collaturus? Venit pater,
quia homo Deum, ſervus Dominum non ferebat.
Et quia fidelis eſt in verbis ſuis, qui dixit: *Ape-* Pſal. 80.
ri os tuum, & implebo illud; aperite nunc ora Matt. 6.
veſtra, ut ipſe ea tali prece, tali repleat & cla-
more. † *Pater noſter, qui es in cælis.* Ubi ſunt, 6
qui de Dei promiſſione diffidunt? Ecce quam cer-
to fidei eſt remunerata confeſſio: mox ut Deum
unici filii confeſſus es patrem, tu ipſe es Dei pa-
tris adoptatus in filium: ut eſſes cæli hæres, qui
Paradiſi exul habebaris, & terræ; & ideo nunc
vocas: † *Pater noſter, qui es in cælis.* Quia fuit 7
tibi quondam pater, qui te reſolvit in limum: qui
te ad clauſtra duxit & pertraxit inferni: terram
neſciat, amorem carnis ignoret, patrem pulveris
non requirat, nihil in ſe vitij licere permittat,
qui Deum patrem cæleſtem repetit ad naturam.
Et qui ſe Dei filium credit; actu, vita, mori-
bus, honeſtate tanto generi reſpondeat, ne ite-
rum ad terrena deſcendens ad ipſam tanti genito-
ris tendat injuriam. † *Sanctificetur nomen tuum.* 8
Si nomen Chriſti cæcis viſum, curſum claudis,
defeſſis vario languore ſanitatem, mortuis dat vi-
tam teque homo ipſum, totamque ſanctificat crea-
turam, quemadmodum tu ipſius nominis oras, &
expoſtulas ſanctitatem? Quia a Chriſto vocatus es
Chriſtianus: & ideo ſupplicas, ut prærogativa
tanti nominis meritis in te ſubſequentibus robore-
tur. † *Adveniat regnum tuum.* Devotionem man- 9
dat, exigit deſideria, vota perquirit ipſe, qui ad-
ventum ſuum in ſua continet poteſtate. Fidelis eſt
ille miles, qui regis ſui præſentiam ſitit; exoptat
regnum; expetit, & concupiſcit triumphos: ſed
hic petis, ut tibi, & in te adveniat regnaturus,
in quo Diabolus artem, mors imperium, diu in-
fernus geſſit, & tenuit * poteſtatem. Oremus er- * Principatum.
go fratres, ut Chriſtus ſemper ſuo regnet in mi-
lite: * & miles ſemper ſuo triumphet in rege. † * Alias ut.
Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra. Bea- 10
tus dies ille, qui terrenorum jungit, ſociat, exæ-
quat

Patris manſit arcano? Hoc eſt quare diſputamus id,
quod fide firma creditur? Scilicet quod filius æterni Patris
fuit ſemper in hoc vide ſup. ſerm. 58. nu. 4. ſerm. 60.
nu. 6. ſerm. 62. num. 14. hæc n. contra Hæreticos ſcri-
pta ſunt. De oratione Dominica Angel. 22. q. 83. art.
9. Leſſius de juſt. & jure lib. 2. cap. 37. dubit. 4.

SERMO LXVIII.

Scholia.

6 P*Atris adoptatus in filium.* Chriſtus eſt naturalis
Dei filius: Infideles ſunt quodammodo filii ſpurii
ipſius æterni Patris, qui ab eo creati, quia ad ejus
imaginem facti ſunt, ex natura, quaſi ex ancilla, non
ex gratia, quaſi ex libera geniti ſunt: ſicut Iſmael na-
turali virtute, non ſicut Iſaac ſupernaturali gratia.
Chriſtiani vero nec naturales, nec ſpurii, ſed adopta-
vi, & legitimi filii Patris æterni ſunt, unde hæredes
Dei, & cohæredes ſunt Chriſti. Mald. in hoc cap.
Math. 6. verſic. 9. v. Noſter.

11 Pa-

quat cæleſtibus voluntatem: ut inter diſpares ſub-
ſtantias, una, atque eadem ſit voluntas. Hæc eſt
fida pax, inconcuſſa concordia, gratia perſeve-
rans, quando per unius Domini ordinem ſamilia
natura diverſa, voluntate ſit una; eadem reperi-
11 tur & ſenſu. † *Panem noſtrum quotidianum da no-*
bis hodie. Poſt cæleſte regnum panem quis poſtu-
* Exinde. let temporalem? Sed quotidianum, * & in diem
vult nos in ſacramento ſui corporis panis viaticum
poſtulare, ut per hoc ad perpetuum diem, &
ipſam Chriſti perveniamus ad menſam: ut unde hic
guſtum ſumpſimus, inde ibi plenitudinem, totaſ-
12 que ſatietates capiamus. † *Et dimitte nobis debi-*
ta noſtra; ſicut & nos dimittimus debitoribus no-
ſtris. Qui ſic petit, & debita non relaxat, iſte ſe
etiam, per quod orat, accuſat: qui ſibi tantum
donari poſtulat, remitti tantum quantum ipſe
remittit & donat, ad placitum Deum, Deum
taliter invitat ad pactum quiſque ut quantum
ipſe præſtiterit alteri, tantum ſibi exigat & ipſe
præſtari. Dimittenda ſunt autem fratres debita,
non pecuniæ ſolum, ſed omnium cauſarum, cul-
* Homo incurrere poteſt. parum, criminum: quicquid, * homo, incurre-
re poteris, in his tibi cum incurrerit alter, igno-
ſce. Fidens peccatis ſuis petit veniam, qui pec-
13 canti libenter ignoſcit. † *Et ne nos inducas in ten-*
tationem. Hoc petere millies, & multis modis co-
gimur, fratres, ne fragilitas plus auſa, & de ſe
tumere præſumens; nec virium ſuarum modum
colligens, in conflictu male cauta ſuccumbat; dein-
de offenſus Deus tradat tentationibus, quos relin-
14 quit. † *Sed libera nos a malo*. Satis de ſe humi-
liter ſentit, nec ſalvari per ſe præſumit, qui ut a
malo per Deum liberetur, implorat. Signate vos.
15 † Intelligite, filioli, quanta perfectorum, quanta
fortium gloria ſit, & poteſtas, quando tanta vir-
tus in ipſo conceptu, tanta majeſtas aperitur in par-
tu. Nondum natus patrem vocat; ſanctitatem po-
ſtulat: regnum petit; dat jura terris: terrenas cæ-
leſtibus exæquat voluntates: & laboribus profutu-
ris exigit jam devotus annonam. *Panem noſtrum*,
inquit, *quotidianum da nobis hodie*. Beati eſtis, qui
cœpiſtis ante pugnam vincere, ante triumphare,
quam vivere: ante ad patris promptuaria, quam
matris ad gremium pervenire: ante paſtum gre-
gis, quam ſuccum lactis invadere: toto ante vi-
ctoriarum ſonare jubilo, quam vagitu reſpondere
1. Cor. 1. cunarum. *Vere*, ut dixit Apoſtolus, *infirmum*
Dei fortius eſt hominibus. Aut quis poterit tanti
conceptus referre ſacramentum? ubi virgo mater
toto parit orbe quotidie: nec relinquit poſteros
* Sed a terreno germine præmittit ad gloriam. ad laborem, * ſed æternam germina præmittit ad
gloriam.

SERMO LXIX.

In eandem,

PUtas ne mortale pectus Dominicæ charitatis 1
erga nos magnitudinem capit? Putas ne ter-
reni corporis pondere mens depreſſa erga nos di-
vinum intelligat ac ſentiat affectum? † Nam quic-
quid cæli micat, radiat, & ſplendet ornatus;
quicquid terra fragrat in floribus, ſapit in fru-
ctibus, in animantibus gaudet; noſtro amore fa-
ctum, noſtræ addictum eſt ſervituti. † Sed quam- 3
vis magna, parva tamen ſunt ad ſupernæ in nos
dilectionis indicium. Nobis principatus cælorum,
nobis ætheriæ poteſtates, nobis ſupernæ domina-
tiones, nobis Angelorum officia excubiis mili-
tant indefeſſis. Sed iſta adhuc aſſerendæ in nos
divinæ neceſſitudinis parva ſunt, & minora,
tantumque infima, quantum creatore ſuo minor
eſt creatura. † Deus vultu incontemplabilis, vi- 4
ſu imperſpicabilis, nullo ſenſu æſtimabilis, inac-
ceſſus mente, ne ipſo quidem ad plenum notus
auditu, quoties, qualiter, quam varie, quam di-
verſe ſe humanis aptavit obtutibus! quam ſe
communioni, quam ſe familiaritati præſtitit &
conceſſit humanæ! † Cum Noe conſilii ſui fa- 5
cit eſſe participem; & expiando mundo diluvium Geneſ. 6.
præmonet imminere; & totum ſæculum ipſo cu-
ſtode parvo arcæ deſignat in ſemine. † Cum ad 6
Abraham velut hoſpes adventat; invitatus tota Geneſ. 18.
dignatione ſuccedit; oblata non reſpuit; appoſi-
ta velut eſuriens, & laſſus aſſumit; & divina
collatione velut egens ſuſcipit, & acceptat hu-
mana. Hinc eſt, quod emortua mox ſenis mem- Genel. 21.
bra reviviſcunt; ſterilis vetulæ jam viſcera ſuſci-
tantur extincta: & natura in vivo cadavere per-
ſepulta proditura ſuum reſurgit auctorem: & ge-
nerat plurimos tranſacto jam tempore per unum,
quem crediderat conditorem. † Ad Moyſen 7
igneus Deus glomeratur in rubo: deinde confert Exod. 3.
facienda cum ſervo; exercetur variis in Aegypto Exod. 8.
virtutibus; & patefit ad nutum famuli; irrogat
flagella, vel tollit; & in mari quantus ſit, quan-
tumve homini * dederit, ultricis undæ demon- * Feceris. MS. C.
ſtrant obſequia: cum ſiccato gurgite cedit unda
piis; & liquore durato murum præſtat, muni-
men exhibet liberandis; ac tota naturæ ſuæ vir-
tute de hoſte ſæviſſimo triumphatura decurrit.
† Miro contubernio Iſraeliticis Deus converſa- 8
tus in caſtris; numeroſas gentes nunc ferit ful- Exod. 14.
mine, nunc tangit grandine, nunc ſolo tuba- Deut. 23.
rum clangore proſternit: ut ſine conflictu, ſine
vulnere Deus ducat victrices acies, quas præce- Joſue 10.
dit: aſſuit deſideriis, votis annuit ſingulorum: Joſue 6.
mox

---

11 *Panis viaticum*. Euchariſtia vel a ſanis ſumpta dicitur viaticum hominis, quia hic jugiter ſumus in via, donec ad terminum pervenimus in patria. Vel ideo viaticum dicitur communio ſacra, quatenus ad ſumendam illam ita digne præparemur, ac ſi ſtatim ea recepta hinc per mortem ad Dei judicium migraturi eſſemus. Euchariſtia eſt etiam prælibatio menſæ cæleſtis, in gloria, & qui digne illam ſumit, arrham futuræ gloriæ recipit.

15 *Virgo mater toto parit orbe quotidie*. Hoc eſt Eccleſia generat filios per baptiſmum, quos morientes ante ſe præmittit ad gloriam. Stabit. Enim mater Eccleſia hic, donec ſæculi conſumatio adveniat. Sed filios Chriſtianos quotidie præmittit ad Regnum, dum filii electi obeunt mortem.

SERMO LXIX.

Scholia.

6 P*Er unum, quem crediderat conditorem*. Quia Abraham credidit illum eſſe Deum, & univerſorum conditorem, qui ſibi dixerat, ex Sara uxore ſene ſe pariter ſenem ſuſcepturum filium, qui multarum gentium eſſet futurus pater. Ideo in gratiam fidei ſuæ conſequitur, ut tranſacto generandi tempore, nihilominus generet, & plurimos ex perſona Iſaac ſuſcipiat nepotes: hocque fit ex gratia illius, qui hoc dixerat, & quem credidit univerſorum conditorem.

15 *San-*

mox ad interrogata reſpondit; occulta prodidit,
prædixit futura; quæſita patefecit; regnum con-
tulit; donavit opes; temperavit pluvias; fœcun-
das præſtitit terras; conjugia ipſa filiorum co-
9 pia, & honore decoravit. † Sed adhuc parum
eſſe credidit, ſi affectum ſuum erga nos præ-
ſtando proſpera tantum, & non etiam adverſa
ſuſtinendo monſtraret. Poſt omnia mundum ſuum
pauper ingreditur: jacet in cunabulis ut homo:
vagitu ſuo implorat, inquirit, exigit quam tibi
præſtitit ipſe pietatem. Parens omnium uſus eſt
te parente: ſubjectus tibi extitit, cui omnis ſub-
jacet altitudo: timuit, quem timenda metuunt:
fugit, ad quem cuncta confugiunt: cælorum ar-
biter eſt hoſpes in domibus peccatorum: pane
paſcitur, qui paſcit omnes: & quid plura? *Pan-*
Id eſt omnipotens. *tocrator* tenetur ſæculorum: ſiſtitur terræ fun-
dator; judicatur humanæ largitor veniæ: diſcu-
titur cordis ſcrutator: punitur vitæ dator, &
10 redditor: † cunctorum reſurrectio ſepelitur, ut
tarda mens hominis, & intelligentia ſatis pigra,
vel morte in ſe Dei probaret affectum, quæ præ-
dictis, & innumeris Dei beneficiis Dei erga ſe
11 non intellexerat, non ſenſerat charitatem. † Qui
ergo eſſe fecit, dedit vincere, docuit & orare:
quia totum voluit præſtare, ſua ſibi prece vo-
Matth. 6. luit ſupplicari. *Pater noſter, qui es in cælis*. †
Joan. 1. Ecce, homo, tua te voce Chriſtus hodie, ut ſibi
12 faceret cohæredem, Dei patris adoptat in filium,
13 dum ait, † *Pater noſter*. Quod ſuæ dignationis
eſt, tuæ eſſe voluit poteſtatis, juxta illud: *Quot-*
quot receperunt eum, dedit eis poteſtatem fi-
lios Dei fieri: & tamen jubet dicere, ut digna-
14 tio donantis ſit, non temeritas præſumentis. †
Qui es in cælis. Non quod non ſit in terris, ſed
te, qui cæleſtem patrem jam vocas, ad cæleſtem
vult tendere & repetere jam naturam: ut gene-
ri tanto vita noſtra reſpondeat: ne terreni mores
degenerent, quos cæleſtis donavit & contulit
15 jam natura. † *Sanctificetur nomen tuum*. Non
quod tua ſit prece ſanctificandum quod te ſan-
ctificat nomen, ſed quia Chriſti nomine vocatus
es Chriſtianus, petendum tibi eſt, ut actu tuo
nomen hoc ſanctificetur, & honoretur in te.
Quia ſicut virtutum fama nominis tantum reſpon-
det ad gloriam, ita male converſantis infamia ad
ejuſdem nominis redundat injuriam: dicente Apo-
Rom. 2. ſtolo: *Nomen Dei per vos blaſphematur in Gen-*
tibus. Et revera, filii, tunc Gentilis nomini dero-
gat Chriſtiano, quando aliter quam profitetur,
16 & dicitur, vivere viderit Chriſtianum. † *Veniat*
regnum tuum. Non ut Deo veniat regnum ha-
benti ſemper, ſed poſtulas ut tibi veniat non ha-
benti: & percipias illud, quod tibi affectu ſuo
Dominus pollicetur, cum dicit: *Venite benedicti* Matt. 25.
patris mei, percipite regnum, quod vobis para-
tum eſt a conſtitutione mundi. Venite benedicti,
non dixit veniamus: percipite, non dixit perci-
piamus. † Nemo miretur, quia patrem vocat, 17
qui nondum natus eſt: nam ſi Joannes exultat, & Luc. 1.
Jacob colluctatur in utero, prudens æſtimet quid Gen. 25.
poſſit natura divina, ſi tantum poteſt per Deum
humana conceptio.

SERMO LXX.

In eandem.

OMnia, quæ divinitus dicta, factaque refe- 1
runtur, ſunt miraculo, ſunt ſtupori, ſunt
pavenda mortalibus, ipſis etiam cæleſtibus ſunt
tremenda; ſed nihil tam ſtupet cælum, pavet ter-
ra, expaveſcit univerſa creatura, quam quod vos
eſtis hodie nobis dicentibus audituri. † Servus 2
Dominum patrem vocare audet: judicem ſuum
reus nuncupat genitorem: conditio terrena ſua ſe
voce Dei adoptat in filium: qui terrena perdidit,
æſtimat ſe divinitatis hæredem. Sed audemus e
quia præſumptio dicentis non eſt, ubi auctoritas
eſt jubentis: ipſe enim nos hodie dicere ſic voluit,
qui nos docuit ſic orare. † Et quid mirum, ſi 3
homines Dei conſecravit in filios, quando ſe ho-
minis dedit & aptavit in filium? Carnis tunc na-
turam tranſtulit in divinam, deitatem quando hu-
manam detulit ad naturam: tunc hominem ſibi in
cæleſtibus præſtitit cohæredem, quando ſe partici-
pem reddidit terrenorum. † Aut homini negare quid 4
amoris potuit, quid muneris, qui totum, quod
erat hominis, etiam peccatum ſuſcepit, & mor-
tem? Aut quomodo hominem in ſuis proſperis
ſocium non habebit, qui in adverſis hominis ſe
fecit eſſe conſortem? † Homo redi ad Deum ſic 5
amatus a Deo: & ad illius gloriam da totum te, * Ad tuam.
qui ſe totum propter te * ad ſuam deduxit inju- Matt. 6.
riam: & voca patrem fidens, quem tanto amore Eccl. 3.
tuum probas, ſontis, intelligis eſſe genitorem. † 6
Pater noſter. Quod nondum natus patrem vocat, Luc. 1.
nemo miretur: Deo nata ſunt naſcitura: futura Gen. 25.
facta ſunt Deo. *Quæ futura ſunt*, inquit, *jam*
fuerunt. Hinc eſt, quod in utero ſuum Joannes
ſentit auctorem: & extat nuncius matri, qui erat
ſuæ neſcius vitæ. Hinc eſt, quod Jacob ante legi-
tur * bellare, quam naſci: ante triumphare, quam * Bellaſſe.
vive-

15 *Sanctificetur nomen tuum*. Nomen Dei non ſolum dicitur hoc nomen, Deus, quo ipſum appellamus, ſed hominum de illo exiſtimatio, & quicquid ad ipſum quoque modo pertinet: quod tunc ab hominibus ſanctificari dicitur, cum ab illis timetur, amatur, colitur, & cum ejus augetur gloria, cum bonitas, cum ſanctitas, cum majeſtas celebratur: Vel cum tanquam ſanctum colitur, & honoratur ejus nomen. Ita Mald. hic v. Sanctificetur nomen tuum. Vide Leſſium ſup. add.

17 *Nondum natus*. S. Joannes Chryſoſtomus tom. 2. hom. 20. in cap. Matt. 6. litera E. ait: *Nondum initiatus quippe baptiſmatis ſacramento non poſſe Deum patrem vocare*: Quod Auctori noſtro contradicere videtur: ſed Chryſoſtomus humano more loquitur, Chryſologus autem divino. Siquidem tantum deſignatus filius in mente divina, licet quoad nos phyſice non poſſit appellari filius, gratia baptiſmatis adhuc ſibi deficiente, tamen divino more filius Dei appellatur, cui præterito juxta ac futura ſunt præſentia. Vid. ſerm. infr. 70. num. 6. & 71. num. 3.

SERMO LXX.

Scholia.

4 E*Tiam peccatum ſuſcepit, & mortem*. Suſcepit ad delendum, non autem aſſumpſit, ut haberet, ut dicit ſup. ſerm. 45. num. 9. Supra Epiſt. S. Leonis ad Flavianum nu. 3. dicitur: *Aſſumpſit formam ſervi ſine ſorde peccati*. Ideo ſuſcepit, ut habetur 1. Petr. 2. *Peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum*. Et 2. Corint. 5. *Eum, qui non noverat peccatum pro nobis peccatum fecit*. Ideſt Deus fecit eum eſſe hoſtiam pro peccato. v. Bellarm. lo expoſit. Pſal. 21. verſ. 2. D. Ambroſ. lib. 2. in Lucam de Chriſto baptizato ait: *Unus omnium peccata ſuſcepit, ut in illo omnia peccata morerentur*.

Digitized by Google

vivere. Hinc eſt, quod jam ſunt Deo, qui ſibi
adhuc non ſunt, qui electi ſunt ante conſtitutio-
7 nem mundi. † *Qui es in cælis*. Non quod ille non
ſit in terra, ſed ut tu per hoc germen eſſe nove-
ris te cæleſte: & ſi te Dei filium eſſe fateris, vi-
8 ve quaſi Dei filius; ut actu, vita, virtutibus,
tanto poſſis reſpondere genitori. † *Sanctificetur
nomen tuum*. Quia a Chriſto vocatus es Chriſtia-
nus, petis ut prærogativa tanti nominis ſanctifi-
cetur in te: quia nomen Dei, quod per ſe, & ſi-
bi ſanctum eſt, aut ſanctificatur in nobis noſtro
actu; aut noſtro actu blaſphematur in gentibus.
Luc. 17. † *Veniat regnum tuum*. Ipſe dicit: *Regnum Dei*
9 *intra vos eſt*: ſi intra nos eſt ut veniat quid ora-
mus? Eſt in fide, eſt in ſpe, eſt in expectatione;
Matt. 25. ſed ut in re veniat, jam precamur. Veniat autem
nobis, non illi, qui ſemper conregnat patri ſuo,
ſemper regnat in patre, ſed veniat nobis, *Venite
benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis
paratum eſt ab origine mundi*. Dicimus. *Veniat re-
gnum tuum*, ut ſic Deus regnet in nobis, quate-
nus in nobis deſinat mors regnare, deſinat regna-
re peccatum. *Regnavit*, inquit, *mors ab Adam*
Rom. 5. Rom. 6. *uſque ad Moyſen*. Et alibi: *Non regnet peccatum*
10 *in veſtro mortali corpore*. † *Fiat voluntas tua ſi-
cut in cælo, & in terra*. Nunc in terra multa
fiunt pro Diaboli voluntate, pro ſæculi nequitia,
pro deſiderio carnis: in cælo vero fit nihil præter
Domini voluntatem: petimus ergo, ut interempto
Diabolo, ut renovato ſæculo, ut mutato corpore,
ut deſtructo mortis imperio, ut abolita domina-
tione peccati, in cælo, & in terra, in Deo, &
11 Matt. 6. hominibus una Dei ſit eademque voluntas. † *Pa-*
Joan. 6. *nem noſtrum quotidianum da nobis hodie*. Poſt re-
gnum cæleſte terrenum panem petere non jube-
mur, prohibente ipſo, cum dicit: *Nolite ſoliciti
eſſe animæ veſtræ, quid manducetis aut quid biba-
tis*. Sed quia ipſe eſt panis, qui de cælo deſcen-
dit, petimus, & precamur, ut ipſum panem quo
quotidie, id eſt jugiter ſumus in æternitate vi-
cturi, hodie, id eſt in præſenti vita de convi-
vio altaris ſancti ad virtutem corporis, mentiſ-
12 que capiamus. † *Et dimitte nobis debita noſtra,
ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*. Sic di-
cendo, homo, indulgentiæ modum, menſuramque
veniæ tu tibi dediſti, qui a Domino tantum ti-
bi petis dimitti, quantum dimiſeris ipſe conſer-
vo. Dimitte ergo delinquenti in te totum, ſi
vis ipſe de tuis nihil Domino debere delictis:
in altero dimitte tibi, ſi vis ipſe vindicem vita-
13 re ſententiam. † *Et ne nos inducas in tentatio-*
Jacob. 1. Gen. 3. *nem*. Deus, ſicut ſcriptum eſt, neminem tentat,
ſed tentare dicitur, cum contumaciter euntes ad
tentationum laqueos derelinquit. Sic Adam ten-
tatoris incurrit inſidias, dum ſui præcepta deſe-
rit conditoris. Unde autem, & a quo tentaretur
homo, prodit ſic dicendo: † *Sed libera nos a* 14
malo. Hoc eſt a Diabolo, qui totius mali &
auctor eſt, & origo. Diabolus natura cæleſtis fuit;
nunc eſt nequitia ſpiritualis; ætate major ſæcu-
lo; nocendi uſu trinus, lædendi arte * peritiſſi- * Promptiſſimuſque MS.
mus: unde non jam malus, ſed malum dicitur,
a quo eſt omne, quod malum eſt. Hinc eſt,
quod propriis viribus liberari homo non poteſt
carnalibus vinculis illigatus. Petendum nobis eſt
ergo, ut Deus nos a Diabolo liberet, qui Chri-
ſtum terris, ut Diabolum vinceret, commoda-
vit. Clamet homo, clamet ad Deum, clamet,
libera nos a malo, ut a tanto malo ſolo Chri-
ſto vincente liberemur. † *Pater noſter, qui es in* 15
cælis. Orandi thema, materiam petendi, ſuppli-
candi normam pauciſſimis in verbis ipſe, tibi,
qui tibi eſt exorandus, indulſit, ut ex hoc tu
petendi ſumas ſenſum; intellectum poſtulandi ca-
pias; menſuram colligas impetrandi; & breviſſi-
mo magiſterio orandi latiſſimam capias diſcipli- 16
nam: † ſimul quia ad amoris indicium rex ipſe
officio functus eſt advocati, ut preces quibus
reſponſurus erat, ipſe dictaret. Cunctatio abla-
ta eſt impetrandi omnis, immo fiducia collata eſt
tota promerendi, quando ipſum ſe legit in pre-
cibus, qui rogatur. Metus locum non habet,
ubi a patre filius pietate interprete deſiderat,
quæ ſancta ſunt, impetrare.

SERMO LXXI.

In eandem.

FRatres[a], qui vos donavit credere, ipſe vos 1
docuit & orare, & totam petendi formam
paucis aptavit in verbis; quia cum patrem po-
ſtulat, multa prece filius non laborat: ſicut e-
nim petere cogit neceſſitas genitum, ita urget cha-
ritas dare genitorem. Pater ergo, qui ſponte præ-
ſtat, non tam ut petatur, quam quid petatur,
oſtendit: ut filius petendo juſta placeat, qui poteſt
ſtulta poſtulans diſplicere. Audite patrem, & vos
filios eſſe jam credite; ut quæ petieritis incunctan-
ter impetrare poſſitis. † Quid valeat fides, cre- 2
dulitas quid poſſit, quanti ſit confeſſio hodie
monſtratur in vobis. Ecce Trinitatis trina con-
feſſio in cæleſtem ſobolem de terrena vos ſuſtulit
ſervitute: ecce fides, quæ Deum locuta eſt pa-
trem, patrem vobis Deum hodie conquiſivit: ec-
ce vox, quæ confeſſa eſt Deum filium, vos Dei
adoptavit in filios: ecce credulitas, quæ Deum
ſpiritum proclamavit, de carnis ſubſtantia mor-
tali in vitalem ſpiritus ſubſtantiam vos mutavit.
Quis pietatis tantæ dignus invenietur aſſertor?
Deus pater homines dignatur hæredes: Deus filius
non

---

14 *Chriſtum commodavit terris*. Nota vim hujus ver-
bi, Commodavit; hoc eſt utendum fruendum dedit.
Incommodato etenim redditur idem ipſum ſpecie, &
numero, quod fuerat commodatum, ut patet toto tit.
ff. commodati. Sic Chriſtus terris commodatus dicitur,
quia devicto Diabolo, & homine redempto, idem ſpe-
cie, & numero Cælo redditus eſt.

SERMO LXXI.

Scholia.

a DE *carnis ſubſtantia*. Hic carnis ſubſtantia pro
carnali homine, & ſpiritus ſubſtantia pro ſpi-
rituali homine ſumitur, & caro peccato libera, Deo-
que conjuncta ſpiritus dicitur; ſpiritum enim eſſe, &
ex ſpiritu naſci eſt Deo ſimilem eſſe, & ejus ſpiritum
accipere ex Mald. in cap. Jo. 3. nu. 6. Dicitur hic,
quod mortalis ſubſtantia carnis in vitalem ſpiritus ſub-
ſtantiam mutatur, quia percipit ſpiritus Sancti opera-
tionem, & gratiam: ſic vas vinarium ideo tale dicitur,
quia in ſe recipit vinum.

non dedignatur ſervulos cohæredes: Deus ſpiritus
carnem conſortem divinitatis aſſumit: fit cælum
poſſeſſio terrenorum; & inferis addicti juriſdictio-
ne ſuſcipiuntur in ſupernis, Apoſtolo probante,
3 1. Co. 6. cum dicit: † *An neſcitis, quia Angelos judicabi-
mus?* Vocate ergo Deum patrem; voſque etſi
nondum natos, jam tamen deſignatos filios eſſe
jam credite; & date operam quatenus ſit vobis cæ-
leſtis vita; ſint vobis divini mores; & forma dei-
tatis tota veſtra præferatur in forma: quia cæle-
ſtis pater reſpondentes generi filios muneribus di-
tat divinis, degenerantes ad pœnalem revocat ſer-
4 vitutem. † *Pater noſter qui es in cælis*. Succum-
beret conſcientia ſervilis, terrena conditio ſolve-
retur niſi nos ad hunc clamorem ipſius patris au-
Galat. 4. ctoritas, ipſius filii ſpiritus excitaret. *Miſit*, ait,
*Deus ſpiritum filii ſui in corda noſtra clamantem
Abba pater*. Laſſeſcit mens, caro deficit ad divi-
na, niſi Deus, quæ fieri jubet, impleat ipſe, qui
jubet. Quando auſa mortalitas Deum vocare pa-
trem niſi modo, quando ſuperna virtute hominis
5 animantur interna? † *Pater noſter qui es in cælis*.
Homo quid commune cum terris tibi, qui confi-
teris tibi genus eſſe de cælis? Ergo cæleſtem vi-
tam monſtra in habitatione terrena: quia ſi quid
in te geſſerit terrena cogitatio, cælo maculam,
6 cæleſti generi injuriam intuliſti. † *Sanctificetur no-
men tuum*. Nos petimus, ut ſanctificet nomen
ſuum Deus, quod ſanctitate ſua totam ſalvat &
ſanctificat creaturam. Fratres, hoc nomen eſt,
quod ſupernæ poteſtates pavent; quod tremenda
ſuſcipiunt ſervitute: hoc nomen eſt, quod mundo
perdito dat ſalutem: ſed petimus, ut nomen Dei
actu noſtro ſanctificetur in nobis: nobis enim be-
ne agentibus benedicitur nomen Dei: nobis male
agentibus blaſphematur: Audi Apoſtolum dicen-
Rom. 2. tem: *Nomen Dei per vos blaſphematur in Genti-
bus*. Petimus ergo, petimus, ut quantum nomen
Dei ſanctum eſt, tantum nos ejus mereamur in
7 noſtris mentibus ſanctitatem. † *Veniat regnum tuum*.
Quaſi non ſemper fuerit, ac ſit, ſic regnum Chri-
Luc. 17. ſti ut veniat nunc rogamus. Et ubi eſt illud: *Re-
gnum Dei intra vos eſt?* Intra nos eſt fide, ſed ut
8 re veniat, ſupplicamus. † Fratres, quam diu Dia-
bolus vario nequitiarum genere, multimoda arte
fallendi rerum faciem turbat, ſenſus hominum,
moreſque confundit, ſævit idolis, ſacrilegiis furit,
fallit auguriis, divinatione mentitur, ſignis deci-
pit, illudit aſtris, ſpectaculis occupat, obſidet vi-
tiis, peccatis vulnerat, criminibus ſauciat, deſpe-
ratione proſternit, Chriſti regnum prolongat, &
abſentat a nobis. Petimus ergo, ut veniat tem-
pus, quo mali tanti auctore pereunte, mundus
totus, creatura tota, totam ſolius Chriſti regnet
& triumphet ad gloriam: & fiat, quod ſequitur,
ut ſicut in cælo, ita & in terra una Domini ſit
voluntas. Sit terra cælum, vita Deus, tempus æ-
ternitas, patria requies, cenſus innocentia, ho-
nor immortalitas, gloria caſtitas, Deus totum.
9 Addidit: † *Panem noſtrum quotidianum da nobis
hodie*. Poſt paternitatem Dei, poſt divini nomi-
nis ſanctitatem, poſt cæli regnum, quotidianum
panem jubemur expoſcere. Chriſtus oblivioni non
ſubjacet: Chriſtus mandatis ſuis contraria non de-
Mat. 6. mandat, ipſe dixit: *Nolite ſoliciti eſſe animæ ve-
Joan. 6. ſtræ, quid manducetis, aut quid bibatis*. Sed quia
ipſe eſt panis, qui de cælo deſcendit, qui legis,
& gratiæ mola aptatus eſt in farinam, qui crucis
confectus eſt paſſione, qui magnæ pietatis fermen-
tatus eſt ſacramento, qui conſperſionis levamen-
tum ſuſtulit de ſepulchro, qui, ut divinitatis ſuæ

calore coqueretur, ipſe clibanum decoxit inferni,
qui ad cæleſtem cibum quotidianus Eccleſiæ de-
fertur ad menſam, qui in remiſſionem frangitur
peccatorum, qui edentes ſe perpetuam paſcit &
enutrit ad vitam: hunc panem quotidie nobis da-
ri petimus, donec illo in die perpetuo perfrua-
mur. † *Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos* 10
dimittimus debitoribus noſtris. Homo, penes te eſt
poteſtas veniæ, in te eſt indulgentiæ jus, tu tibi
remiſſionis auctor es conſtitutus. Gratis petis ve-
niam, qui tibi in alio indulgere contemnis. Ho-
mo, tu tibi miſericordiæ factus es ipſe menſura; 11
quantum quæris miſericordiæ, fac tantum. † *Et
ne nos inducas in tentationem*. Tentatio eſt, fra-
tres, ſpecies fallens, quæ proſpera in adverſis, ad-
verſa occultat in proſperis, humanamque ignoran-
tiam doloſos educit in lapſus: petimus ergo ne
peccatis impellentibus in tentationum foveas inci-
damus. Inducere autem Deus dicitur, currentes ad
crimina cum relinquit. † *Sed libera nos a malo*. 12
Hic mali malum deſignat auctorem hoc eſt, Dia-
bolum. Petimus ergo, ut munere hoc uno malis
omnibus cum mali careamus auctore. *Pater noſter
qui es in cælis*. † Nemo cum ſe filium clamat, 13
manere ſe miretur in habitu ſervitutis: ad divi-
num germen hodie deſignatus es, non promotus:
ſpem, non rem te noveris conſecutum. Audi A-
poſtolum: *Spe ſalvi facti ſumus: ſpes autem, quæ* Rom. 8.
*videtur, non eſt ſpes; quod enim videt quis, quid
ſperat? ſi autem quod non videmus, ſperamus: per
patientiam expectamus*. Hodie adoptionis eſt dies:
hodie promiſſionis tempus eſt, audi, crede, ex-
pecta: crede creditori tuo, qui tibi credidit debi-
tori: expecta parumper, ut veniat, qui te diu ſu-
ſtinuit, ut venires: da illi inducias de promiſſo,
qui tibi, quicquid erat debiti, jam donavit. † Aut 14
quare tu fatigaris ſpe Dei, cum genus omne ho-
minum ſubſiſtat ſpe, fide vivat? Agricola nunquam
fereret anhelus, ſi fructum laboris ſui de tempo-
re non ſperaret: viator laborem prolixi itineris
non ſubiret, niſi ſe ad deſtinata crederet perveni-
re: nauta mare non intraret incertus, ſi ſe lucris
ſequentibus compenſaturum viarum diſcrimina non
* ſperaret; miles tota juventutis tempora non a- * Penſaret
geret in periculis, ſi ſenectutis honores copio-
ſiſſimos non ſperaret: filius paternæ dominatio-
nis tempora non duraret, ſi ſe ſubſtantiæ pater-
næ non ſperaret hæredem. † Et tu ſi te jam 15
filium Dei credis, juxta Prophetam: *Expecta* Pſal. 26.
Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum,
& expecta, ut hæreditatem Dei de expectatio-
nis fide, & de virtute patientiæ conſequaris.
Audi Apoſtolum: *Filii Dei ſumus, & nondum* Joan. 3.
apparuit, quid erimus: ſcimus quoniam cum ap- Colo. 3.
paruerit, ſimiles ei erimus. Et iterum: *Vita ve-
ſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo: cum au-
tem apparuerit Chriſtus vita veſtra, tunc & vos
apparebitis cum ipſo in gloria*. Fratres, beati ſunt
filii Dei, quia & hæreditatem rerum omnium
poſſidebunt, & de exceſſu patris luctus tempo-
ra non videbunt.

SERMO LXXII.

In eandem.

QUod ego modo cum magno tremore di- 5
cturus ſum, quod vos eſtis nunc terribi-
liter audituri, immo terribiliter vocaturi,
ſtupent Angeli, paveſcunt virtutes, ſupernum

cælum non capit, ſol non videt, terra non ſu-
1. Co. 2. ſtinet, tota non alloquitur creatura. Quid ad
hæc mortale petus? Quid ad hæc mens ho-
minis imbecilla? Quid ad hæc humani ſen-
ſus anguſtiæ? Quid ad hæc humanæ vocis
2 ſura? Quid ad iſtud humana lingua cito ta-
citura? † Hoc Paulus inviſibiliter cum vidiſſet,
prodidit non prodendo, dicens: *Nec oculus vi-
dit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcen-
dit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe*. Hoc
Iſaias cum ſolo mox cepiſſet auditu, ad hoc ho
minum pervenire poſſe dubitat vel fidem, di-
Iſa. 53. cens: *Domine, quis credidit auditui noſtro?* Hoc
Jerem. 4. Jeremias cum divino concepiſſet auditu, partus
ſupernorum ſenſuum non ſuſtinebat, clamans:
Ventrem meum, ventrem meum doleo, & ſenſus
Hab. 3. *cordis mei perturbati ſunt*. Hoc Abacuc divini
ſpiritus perorabat afflatu, cum dixit: *Cuſtodivi,
& expavit venter meus a voce orationis labiorum
meorum: & intravit tremor in oſſa mea: & ſub-
tus me commota eſt virtus mea*: Elevatus virtute
Dei ſenſit ſuam ſub ſe ſuccubuiſſe virtutem. †
3 Longum eſt ſuper hoc ſacramentum pavoris pro-
ſequi, & dinumerare ſanctorum; tempus non ſi-
nit diu me in hoc timore demorari: cæleſtis
partus impetus non poteſt tardare naſcentium.
Dico ergo, & vos in utero adhuc penetrali vo-
ce compello, provida exhortatione præmoneo;
ut antequam videatis matrem, vocetis & patrem:
ante blandimenta matris, patris tendatis & fe-
ſtinetis ad regnum: ante patris perveniatis ad pa-
nem, quam matris ad ubera pendeatis. Nec in
vos quicquam ſibi aut matris neceſſitas, aut æta-
tis tempora vindicent; ſed in vobis totum divino
patri, totum cæleſti reſpondeat & occurrat au-
4 ctori. † *Pater noſter qui es in cælis*. Hoc eſt,
Mat. 6. quod pavebam dicere: hoc eſt, quod trepidabam
proferre: hoc eſt, quod neque cæleſtium, neque
terreſtrium quenquam ſinebat ſervitutis propriæ
conditio ſuſpicari: cæli & terræ, carnis & Dei
repente tantum poſſe provenire commercium, ut
Deus in hominem, homo in Deum, Dominus in
ſervum, ſervus verteretur in filium; fieretque di-
vinitatis & humanitatis ineffabili modo una &
5 ſempiterna cognatio. † Et quidem deitatis erga
nos dignatio tanta eſt, ut ſcire nequeat quid po-
tiſſimum mirari debeat creatura; utrum quod ſe
Deus ad noſtram depoſuit ſervitutem: an quod
nos ad ſuæ divinitatis rapuit dignitatem. Hinc eſt, * Quod.
homo, quod te divinitus adhortatur, * qui tan-
to nunc tuo amore flammatur: quod adhuc in
utero voce tua te Deus adoptat in filium; quod
te non fieri ſolum liberum vult ille, ſed naſci:
quod ipſam propter te manumittit naturam: ne
quem nevum, ne quam maculam imponat ortus
priſtinæ ſervitutis. † O vos beatos, quibus do- 6
minari datum eſt ante, quam naſci: ante regna-
re, quam vivere: ante ad Dei patris gloriam per-
venire, quam proſapiam propriæ vilitatis agno-
ſcere! Eccleſia felix mater, quæ vos tales reſpi-
cit; quæ cum virgo permaneat, genuiſſe tales,
& tantos vos taliter ſe miratur. † Olim partus iſte 7
præcedentibus deſignabatur exemplis. Hinc eſt, Gen. 25.
quod Jacob in utero matris cum fratre luctatur, Gen. 38.
præripit & triumphos. Hinc eſt, quod in utero
Thamar gemini de primatus honore præliantur,
retardant partus, nec ante lucem cupiunt videre,
quam vincere. Hinc eſt, quod Joannes exultat Luc. 2.
ante, & ante ſuo occurrit auctori, genitricis ex
utero quam procedat. Et ſi humana pignora ſic
ante Deo militant, quam naſcantur parentibus,
quam vivant ſæculo: quid mirum ſi Eccleſiæ di-
vina germina, ſi Deo ſua ſoboles in utero adhuc 8
quod ſit ſuperni germinis jam fatetur? † *Pater no-
ſter, qui es in cælis*. Stupor inſurgit: Chriſtus de
Dei patris pectore matrem vocat, & fatetur in
terra: & homo de matris utero patrem vocat, &
confitetur in cælis. † *Pater noſter, qui es in cæ-* 9
lis. Quo te homo repente provexit gratia? quo
te rapuit cæleſtis natura? ut in carne, & in ter-
ra poſitus adhuc & carnem jam neſcias, & ter-
ram, dicendo: *Pater noſter, qui es in cælis*. Qui
ergo ſe tanti patris filium confitetur, & credit,
reſpondeat vita generi, moribus patri; & mente,
atque actu aſſerat, quod cæleſtem conſecutus eſt
* paternitatem. † *Sanctificetur nomen tuum*. Cu- 10
jus utique genus eſſe cœpimus, ejus utique cen- * Alias per
ſemur & nomine; & ideo petimus, ut in nobis naturam.
illius nominis ſanctificatio perſeveret, honor, &
prærogativa nominis, quod ſublimavit ſic tanti ge-
nitoris celſitudo. † *Adveniat regnum tuum*. Non 11
illi petimus, cui nunquam deſiit regnum, immo
qui eſt ipſe regnum, totamque in ſe regni conti-
net poteſtatem, ſed qui nos vult ad promiſſam
re-

SERMO LXXII.

Scholia.

2 HOc *Paulus inviſibiliter cum vidiſſet*. Triplex cælum, ſeu contemplandi genus a vetuſtioribus Theologis traditur. In primo inviſibilia Dei per imagines corporeas intelliguntur; In ſecundo per intellectuales; in tertio, ſine ullis imaginibus, ſed in clara viſione, & facie ad faciem. In hoc tertio fuit ſolus inter homines Chriſtus Dominus permanenter: Paulus vero raptus ad tertium cælum fuit in clara viſione Dei per extaſim, ſeu per modum tranſeuntis. Unde S. Tho. Theologorum culmen, & apex in Epiſt. 2. ad Cor. enim ait: *Si aliquis videret ipſa intelligibilia, & naturas ipſorum non per ſenſibilia, nec per phantaſmata, hic erit raptus ad tertium cælum*. Paulus ergo vidit inviſibiliter, quia ſine imaginibus vidit arcana Dei. Prodidit non prodendo dicens loco citato: *Audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui*. Sic vidit inviſibiliter, quia oculis corporalibus Deus ſpiritus non videtur, ut ex D. Auguſt. docuit S. Fulgent. 3. reſponſ. ad Ferrandum Diaconum dicens: *Oculis porro corporalibus Deus ſpiritus non videtur; Unde quoſdam B. Aug., qui hoc voluerunt de Chriſto credere, quod Deum Patrem oculis corporalibus videat in Epiſtola ſua, quem ad Italicam ſcripſit, licet brevi ſermone, ſufficienti tamen ratione, convincit*. Vide not. inſr. ſerm. 90. num. 7. Item prodidit, non prodendo, contra eos, qui Pauli Apocalypſim confinxere, de quibus Aug. tract. 89. in Joan. verſus fin.

3 *Cæleſtis partus non poteſt tardare impetus naſcentium*. Hoc eſt vos, qui divina vocatione naſci ſpiritualiter cupitis chriſtiani & quodam impetu matris Eccleſiæ viſcera urgetis, ut ſtatim naſcamini, mihi haud permittitis jam diu morari in modo cœptis exemplis. Obſerva, ut Gentes baptizari, ac renovari cuperent.

8 *Chriſtus de Dei Patris pectore, &c.* Dei in nos pietatem a maxima illius humilitate conjicimus: quia cum Chriſtus Deus de patris pectore ſit genitus, Matrem nihilominus non dedignatur habere in terra: Et ſimul hominis prerogativam attendere poſſumus qui cum in terris ortum habeat ex utero mulieris, divino tamen juſſu Patrem ſe habere fatetur in Cælis, quod per baptiſmalem generationem conſequitur, per quam ex filio iræ efficitur Dei filius. Arguit ex hoc Auct. majorem quodammodo prerogativam factam eſſe homini, quam ipſimet filio Dei: quandoquidem homo ex utero terrenæ matris genitus patrem ſuum vocat in Cælis, & Verbum æternum ex utero æterni Patris genitum fatetur, ſe matrem habere in terris, quæ ſtupor eſt hominum, & Angelorum.

Digitized by Google

regni gloriam pervenire, monet nos expetere omnibus hoc votis; in hoc vult nos totis mentibus in-
12 hiare. † Quantum namque eſt temerarius, qui di-
* Ignavus. ſcutit de genere, * ignarus eſt tantum, qui non gaudet, æſtuat, anhelat, eum promiſſum intendit, & pertendit ad regnum. *Fiat voluntas tua*
13 *ſicut in cælo, & in terra*. † Sicut in cælo, ſic & in terra: tunc jam totum cælum eſt, tunc agit Dei mens una omnes, tunc in Chriſto omnes, & in omnibus Chriſtus, quando omnes ſolius Dei ſapiunt, & faciunt voluntates: tunc omnes unum, immo unus omnes, quando Dei ſpiritus in omnibus vivit unus. *Panem noſtrum quotidianum da*
14 Pſal. 67. *nobis hodie*. † Sicut in pſalmo: *Benedictus Dominus Deus quotidie*, ita hic: *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*. Quotidianum jugem dicimus:
Joan. 6. jugis panis ille eſt, qui de cælo deſcendit. *Ego ſum panis, qui de cælo deſcendi*. Perſectæ ergo beatitudinis eſt ille panis: hodie, hoc eſt in præſenti illius panis cibo jam vivere incipimus, cujus perpetuitate, quod eſt quotidie, ſaginabimur
15 in futurum. † *Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*. De ſupplicantis pectore veniæ fons emanat, & ad veniam refluet, quicquid pietatis exuberat, & effundit in alterum quando indulget ſibi tantum, quantum alteri condonarit. *Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*.
16 † Satis poteſt homo miſericors, qui eum Deo de pietate confligit, eum tantum ſibi dari, quantum dederit, quantum donaverit, tantum deſiderat & donari. Homo, ſit ſemper in pectore tuo venia,
17 ſi vis crimina non timere. † *Et ne nos inducas in tentationem*. Hæc interpretatione indigent, quia tentatio Diaboli prævia, & amara eſt miniſtra ejus: quamdiu vero hoc fragili continemur in corpore, neceſſario precamur, ut in nos nec tentationi pa-
18 teat aditus, nec Diabolo tribuatur acceſſus. † *Sed libera nos a malo*. Ipſe autem Dominus Deus noſter liberet nos a malo, & perducat ad omne bonum: qui vivit & regnat Deus modo, & ſemper, & per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

SERMO LXXIII.

De Paſchali ſolemnitate.

HOdierna feſtivitas, fratres chariſſimi, novis vetera non connectit, nec carnes agni ſervat in craſtinum; ſed dum præterita præſentibus ſolemni devotione participat, & paſcha noſtrum paſcha redeunte conjungit, novæ regenerationis ablactat infantiam: quia juxta Apoſtolum: *Vetera tranſierunt: & ecce facta ſunt omnia nova*. † 1
2. Cor. 5.
2
Annus Domini perficitur temporibus, non ſeneſcit; qui tam diu ſuo recurrit in circulo, quam diu nos ad diem retributionis adducat. Paſchalis hodierna ſolemnitas a lacte, quos ante genuit, nunc repellit; ut ſolidioris cibi paſtu perfectum Chriſti roborentur in virum. † Feciſſe Abraham 3
epulum magnum, totiuſque domus ſuæ lætitiam Gen. 21.
ſuſcitaſſe ablacto Iſaac, hiſtoria divina referente cognovimus: Et ſi ſenectutis ſoboles, ſi ſterilis unicus, choris tripudiantibus, cithara, & tympano, & toto pſalterii reſonante concentu, univerſæ familiæ corda traxit, & commovit in gaudium; quanto magis nos in hymnis ſpiritualibus convenit exultare, vel canticis, quando Virginei germinis ablactatur univerſa fœcunditas? † Anna 4
quoque Saræ conſterilis, quæ lacrymis orationum 1. Re. 2.
ſuarum tam diu madefecit ariditatem ſui corporis, & naturæ, quam diu fuerat longo vitæ tempore negata poſteritas, Samuelem divino munere ſuſceptum, ablactatum mox divinum refundit in munus; & lætitiam ſuam ſacrificiorum victimis ad plenitudinem liberationis accumulat: multo magis nos oportet laudis immolare ſacrificium, vota ſolvere, ſuavitatis incenſum adolere, & toto holocauſtorum pinguedine Deo patri victimas immolare, quando virgo mater enutrita, & ablactata tot numero pignora, quot ſtellas cæli, patri toto orbe repræſentat: ut impleatur illud Prophe-
ticum: *Benedices coronam anni benignitatis tuæ; & campi tui replebuntur ubertate*. † Nemo ergo Pſal. 64. 5
otioſum credat iſtud feſtivitatis noſtræ ſalutare myſterium; nec exiſtimet pannum novum veteri nos

14 *Perfectæ ergo beatitudinis eſt ille panis; hodie hoc eſt in præſenti &c.* Sic reſtitui ex MMSS. Urbini, & Cæſennæ. Quomodo ſi panis perfectæ beatitudinis Sacramentum Euchariſticum, in quo vi verborum adeſt corpus, ſanguis, anima, & divinitas Chriſti, cum in beatitudine una perſona divina non videatur ſine alia, dicas cum Theologis quod Pater, & Spiritus Sanctus adſunt in hoc Sacramento per concomitantiam. Auguſtinus pater Theologorum, & lumen ſerm. 3. de tempore ait: *Filius ſuſcepit carnem, & non deſeruit Patrem, nec ſe diviſit a Patre: ſuſcepit carnem in proprietate, ſed tamen Pater, & Spiritus Sanctus non defuit majeſtate*. Et ſicut Chriſtus eſt in Incarnatione, ita in Euchariſtia eſt Sacramentaliter.

SERMO LXXIII.

Scholia.

NOn videtur abſolutus hic ſermo. Eſt illius argumentum de iis, qui diu ante effecti ſunt Chriſtiani, & de iis, qui nuperrime. Hi ſecundi quaſi appenſi collo eorum, qui jam diu baptizati, confirmatique fuere, debent ex uberibus Eccleſiæ communis matris Verbum Dei, & inſtructionem in fide quaſi lac ſumere. Primi vero corpus Chriſti recipere; & cuncti una pariter ſacram Dei eruditionem ab ore Paſtoris audire *Paſcha* ſyriace, ſeu chaldaice, *Phaſe* hebraice, latine interpretatur *Tranſitus, ſeu tranſmigratio*.

Hodierna feſtivitas. Dum quot annis Chriſti Paſcha celebratur, non eſt, quod plures ſint feſtivitates, itaut ſit Paſcha vetus, & Paſcha novum, ſed eſt tantum unum. Nec ligatur, ſeu connectitur Paſcha noſtrum cum paſcha Hebræorum, tametſi fere eodem tempore utrumque celebretur, & quodammodo noſtrum videatur eſſe novum Paſcha illius veteris Paſchæ Judæorum; quoniam ſicuti carnes Agni paſchalis haud ſervabantur in craſtinum; ita Paſcha Hebræorum non eſt in noſtrum Paſcha ſervatum, ſed illud deſiit, & noſtrum omnino novum eſt, & diverſum a Paſcha Hebræorum.

2 *A lacte nunc repellit*. Ideſt a cathechiſmo, & teneris inſtructionibus, ut jam diu baptizati & in fide inſtructi nunc ſacram ſumant Euchariſtiam.

4 *Virgo mater enutrita*. Hæc eſt Eccleſia. Nota, ut eo tempore baptizarentur Cathecumeni in Sabbato ſancto Paſchæ, Ravennæ præſertim ab Antiſtite noſtro.

5 *Pannum novum*. Hoc eſt Hebræorum Paſca non aſſuitur noſtrum Paſchæ: Alludit ad illud Matt. 9 16. de quo ſerm. ſup. 31. a num. 10.

5 *Agnationem divinam*. Hoc eſt parentelam: nam per baptiſmum efficiuntur filii Dei. Agnationis nomen civile eſt, & per mares contingit, ut notatur in §. 5. Inſtit. de legitima agnat. tutela.

aſſuere veſtimento, ubi nihil Judaicæ vetuſtatis
2. Cor. 3. novitati conjungimus Chriſtianæ: ſcientes, Apoſto-
lo docente, novam totam in Chriſto nobis emer-
* Agoatio-nem. ſiſſe ereaturam: ſed * agnitionem divinam ſuper-
næ virtutis evehimus ad profectum: † Ut dum ſi-
6 mul nuper nati, quid facere debeant, imbuuntur,
& ante geniti, quantam Deo gratiam de perfe-
ctione ſua debeant, inſtruuntur, appendantur collo
ii, qui modo nati ſunt, & pietate tota ſub Eccle-
ſiæ matris uberibus occupentur, trahant teneris
faucibus innocentiæ pactum, in opere ſancto bra-
chia meditentur extendere, nitantur in curſu fidei
7 tremula firmare veſtigia. † Nunquid ſic relinquen-
di ſunt jam nutriti, ut non patris cura, patris ma-
no, patris regantur arbitrio? & ita matris conſilio,
matris fide muniantur, ut non humana ſolum, ſed
etiam divina prudentia percipiant & præripiant
8 ſalutaria? † Sic Jacob ſuo nimis timidus, matris
Geneſ. 27. conſilio ſatis auſus, patris ut præriperet benedi-
ctionem, plus myſticus, quam doloſus inceſſit t
nam primogenitum ſe mentitus non eſt: quia ille
primus eſt, quem cœleſtis gratia generat, non
natura mortalis: ille nos ſub hircorum pellibus
figurabat, qui, ut moriamur peccato, hortatu
matris Eccleſiæ mortificati corporis induimur ve-
ſtimento: & odore agri continuis confeſſionum
fructibus, & ubertate redolemus, donec cæcitati
Iſraeliticæ ſalutariter illudentes, paternam bene-
dictionem toto fidei præripiamus arcano, dicento
Rom. 15. Apoſtolo: *Cæcitas in parte in Iſrael facta eſt,*
donec plenitudo Gentium introiret. De ſunt multa.

SERMO LXXIV,

De reſurrectione Chriſti.

1 ALiquantulum nos tacere, fratres chariſſimi, &
vigiliarum labor fecit, & cogit jejunii laſ-
ſitudo: & ideo hodie reddimus de dominica re-
ſurrectione ſermonem: in qua, ſi divinum eſt,
quod ex Virgine naſcitur Chriſtus, quantum di-
* reſurrexit MS. C. vinius eſt, Chriſtus a mortuis quod * reſurgit?
Quod ergo divinum eſt humano non accipiatur
2 auditu. † *Veſpera*, inquit, *ſabbati, quæ luceſcit in*
prima ſabbati. Veſpera ſabbati: hoc neſcit dies
ſæculi, hoc non habet mundi uſus: Veſper fi- Matt. 28.
nit, non inchoat diem: tenebreſcit veſper non
luceſcit: non in auroram vertitur, quia lucis or-
tum ignorat: Veſpera mater noctis parturit diem,
mutat ordinem, dum agnoſcit auctorem: radiat
de novitate myſterium, anhelat creatori ſervire,
non tempori. † *Veſpera ſabbati, quæ luceſcit in* 3
prima ſabbati, venit Maria Magdalene, & altera
Maria videre ſepulchrum. Sero mulier currit ad
veniam, quæ mature cucurrit ad culpam: Ve-
ſpere quærit Chriſtum, quæ in matutinis Adam
ſe noverat perdidiſſe: † *Venit Maria, & altera Ma-* 4
ria videre ſepulchrum. Quæ de paradiſo perfidiam
ſumpſerat, feſtinat fidem ſumere de ſepulchro t
contendit rapere de morte vitam, quæ de vita
rapuerat mortem. † *Venit Maria*. Hoc nomen 5
matris eſt Chriſti: venit ergo mater in nomine,
venit mulier, ut fieret mater viventium, quæ fa-
cta fuerat morientium mater, ut quod ſcriptum
eſt, impleretur: *Hæc eſt mater omnium viven-*
tium. † *Venit Maria, & altera Maria*. Non di- 6
xit venerunt, ſed venit: ſub uno nomine vene- Geneſ. 3.
runt duæ myſterio, non caſu. *Venit Maria, &*
altera Maria. Venit ipſa, ſed altera: altera, ſed
ipſa: ut mulier mutaretur vita, non nomine:
virtute, non ſexu, & fieret reſurrectionis nun-
cia, quæ internuncia & lapſus extiterat, & rui-
næ. † *Venit Maria videre ſepulchrum*. Ut quam 7
deceperat arboris viſus, viſus repararet ſepulchri:
& quam proſtraverat illecebroſus aſpectus, aſpe-
ctus ſalutaris attolleret. *Ecce*, inquit, *terræmotus*
factus eſt magnus: Angelus enim Domini deſcendit
de cælo. † Tremuit terra, non quia Angelus de- 8
ſcendit de cælo; ſed quia ab inferis dominator a-
ſcendit. *Ecce terræmotus factus eſt magnus*. † Mo- 9
vetur chaos, diſſiliunt ima terrarum, timet ter-
ra, montium tremunt pondera, orbis fundamen-
ta quatiuntur, corripitur tartarus, ſiſtuntur infer-
na, addicitur mors, quæ in reos tendens incur-
rit in judicem, dominata ſervis, exarſit in Domi-
num, ſæviens in homines, proſilivit in Deum.
Merito ergo perit lex tartari, remota ſunt infer-
ni jura, poteſtas mortis ablata eſt, & in pœnam
temeritatis ſuſcitavit mortuos cognitoris injuria;
denique redduntur corpora, redintegratur homo,
vita reparatur, & conſtat de venia jam totum,
quia

SERMO LXXIV.

Scholia & Notationes.

FRater Antonius Gliſlandus in lib. qui inſcribitur *Opus aureum in Evangelia*. Super Evangelium Sabbati Sancti Paſchæ dub. 17., & 23. Et diei ipſius Paſchæ dub. 16. & 20. allegans hunc ſermonem D. Chryſologi noſtri, ait eſſe D Severiani, ſeu Severini, ſicut & ſerm. infra 76., quod forte a D. Thoma in Comment. mutuavit, ut innuere videtur Mald. Matth. 28. num. 9. Ex quibus patet quam corrupta eſſent manuſcripta illorum temporum, in quibus Scripturæ unius auctoris alteri adjudicabantur. Siquidem hi ſermones de Reſurr. tam ex ſtylo, quam ex communi conſenſu Doctorum Sancto Chryſologo merito ſunt adſcripti, & in omn. ss. exemplaribus a me viſis eidem, ut par eſt, attribuuntur, non autem D. Severiano.

1 *Vigiliarum labor*. Fuit in veteri Eccleſia ex Apoſtolica traditione mos ſacrarum vigiliarum: Nocte enim præcedente ſolemnitatem feſtorum vel Dei, vel Sanctorum ejus, vel etiam Sabbati Chriſtiani conveniebant fideles in publicis Baſilicis ad orandum, pſallendum, & ſacras audiendum conciones, quo puriores, ſanctioreſque eſſent in celebrando venturum feſtum: ipſaque nox in quatuor dividebatur vigilias, ſicuti more caſtrorum quatuor ſunt militum noctis excubiæ. In prima vigilia pſallentes primum divini officii nocturnum canebant; in ſecunda ſecundum, in tertia tertium, at in quarta, & ultima vigilia laudes matutinas perſolvebant; quæ omnia poſt modum currentibus annis rationabili de cauſa mediæ noctis tempore & in exordio tertiæ vigiliæ a ſacratis Viris, ac Virginibus Deo dicatis continuate adhuc perſolvi ſolent. Refert id Baron. in An. Eccleſ. tom. 1. anno Chriſti 51. cap. de Nocturnis vigiliis, & in Not. ad Martyrol. Rom. ſub. die 5. Jan. de vigilia Epiph., Fuſe de hoc Petrus Creſpetius in ſumma Catholicæ fidei ver. Vigilia Aug. lib. 9. confeſſ. cap. 7. & concion. 1. ſuper Pſal. 31. Et ad Cathecum. contra Judæos tom. 6. Ambroſ. ſerm. 27. de jejunio. Ultima quadrageſimæ hebdomada Magna dicebatur, quia in ea fideles & jejunium intendebant, & vigilias, & pernoctationes ſacras, eleemoſynaſque faciebant. Chryſoſt. relatus a Creſpetio ſup. hom. 19. in Geneſ. In hac hebdomada quot jejunii, orationes, & vigiliarum labores ſumpſerit Auct. noſter Sanctiſſimus, ex eo conjicitur, quod amatam concionem dimittere ſit coactus, ut in tex.

4 *Quæ de vita rapuerat mortem*: De qua vita? an de Paradiſo deliciarum, ubi vitam agere debebat? an de cibo, qui vitam reparans, vitam præbere dicitur? an quia cibus naturaliter factus eſt ad protegendam vitam? ſic de morte capit vitam, ideſt de ſepulchro, quod mortis ſedes aucupatur.

Digitized by Google

quia io auctorem vitæ mox eſt tranſgreſſa ſenten-
10 tia. † *Ecce terræmotus factus eſt magnus*. Modo
terræmotus magnus : O ſi tune vel levis turbo
arborem mortifera dejeciſſet! O ſi nebulæ fumus
illius mulieris tenebraſſet aſpectum! O ſi tetra nu-
bes lethalis pomi ſpeciem caligaſſet! O ſi manus
tangens inconceſſa tremuiſſet! O ſi peccati diem
tenebraſſet nox injuſta! & lamenta mundi, & in-
crementa mortis, & ereatoris injuriam tunc tuliſ-
ſet :ſed vitiis ſemper ſerviunt blandimenta, leno-
cinantur dulcia delictis; virtutibus vero auſtera,
11 & fortia ſunt amica. † *Angelus enim Domini deſcen-
dit de cælo*. Reſurgente Chriſto, morte pereunte,
terrenis redditur cæleſte commercium : & mulie-
ri, cui fuerat eum diabolo lethale conſilium, cum
Aogelo colloquium fit vitale. *Angelus enim Domi-
12 ni deſcendit de cælo : & revolvit lapidem*. † Non
dixit volvit, ſed revolvit : revolvit lapidem, qui
advolutus probavit mortem; & revolutus extitit
reſurrectionis aſſertor. Beatus lapis, qui Chriſtum
& revelare meruit, & velare! beatus, qui non
minus corda aperit, quam ſepulchrum! beatus,
qui dat reſurrectionis fidem, fideique reſurrectio-
13 nem; qui divinam carnem reſurrexiſſe teſtatur! †
Mutatur hie ordo rerum : mortem, non mor-
tuum devorat hic ſepulchrum : domus mortis man-
ſio fit vitalis : uteri nova forma mortuum conci-
pit, parit vivum. *Angelus enim Domini deſcendit
de cælo, & accedens revolvit lapidem : & ſedebat
14 ſuper eum*. † Et Angelo quæ cauſa ſedendi erat,
cui oulla inerat laſſitudo? Sed ſedebat ut fidei do-
ctor, ut reſurrectionis magiſter : ſedebat ſuper pe-
tram, ut ſoliditas ſedis daret credentibus firmita-
tem. Ponebat Angelus ſuper petram fundamenta
fidei, ſuper quam Chriſtus erat Eccleſiam funda-
Matt. 16. turus, qui dixit : *Tu es Petrus, & ſuper hanc
15 petram ædificabo Eccleſiam meam*. † *Erat*, inquit,
*aſpectus ejus ſicut fulgur, & veſtimenta ejus ſicut
nix*. Ad Angeli gloriam non ſufficit fulgor? ad
cæleſtem naturam quid attinet veſtimentum? Sed
ſplendore tali referebat ſpeciem noſtræ reſurrectio-
ois, & formam; quia reſurgentes per Chriſtum
16 Chriſti mutantur in gloriam. † *Præ timore autem
ejus exterriti ſunt cuſtodes, & facti ſunt veluti
mortui*. Miſeri, quos tune percutit pavor mor-
*Sue crudelitatia. tis, quando ſecuritas redditur vitæ : * ſed crudeli-
tatis miniſtri, perfidiæ executores alienæ fiduciam
ſumere quomodo poterant de ſupernis? Obſide-
bant ſepulchrum; reſurrectioni januas obſtruebant:
& ne qua poſſet intrare vita, mors perire, ſerva-
bant : merito eos Angeli perculit & proſtravit
adventus. † Miſera, & ſibi ſemper inimica mor-
talitas dolet ſe mori : ne reſurgere poſſit, oppu-
gnat : ſepulchrum aperire convenerat, & ad re-
ſurgendum quicquid erat facilitatis afferre, ut eſſet
miraculum de facto; de exemplo ſpes; de rever-
ſo res; credulitas de videndo. Grandis dementia
eſt hoc, hominem nolle credere, quod ſibi de-
ſiderat evenire. Hoc de his cuſtodibus hodie di-
xiſſe ſufficiat : quid autem noſtra fides habeat,
ne hodie longum ſit poſt dicemus, præſtante Do-
mino noſtro Jeſu Chriſto, qui vivit, & regnat
cum patre Deus in ſæcula ſæculorum. Amen.

SERMO LXXV.

De eadem.

QUantum a vobis ego, a me tantum peregri- 1
natus eſt ſermo : ſed orate fratres Domi-
num, ut ſicut me vobis Deus reddidit, ita mihi
dignetur reddere & redonare ſermonem. Audi-
ſtis Evangeliſtam dicentem : *Veſpera ſabbati, quæ* Matt. 8.
luceſcit in prima ſabbati. † Quid hic intelligit hu- 2
manus ſenſus? quid hic humana ſapit ſapientia?
Veſpera, quæ luceſcit. Veſper finit, non inchoat
diem : nec lucem parturit, ſed tenebras : ſed hic
elementorum auctor, vices elementorum mutat,
ut in reſurrectione Domini totum divinum ſentias,
nil humanum. † Denique reſurgente Chriſto fi- 3
delibus luceſcit veſper, dies infidelibus tenebre-
ſcit : Diſcipulis nox mutatur in diem, Judæis dies
vertitur & mutatur in noctem. *Ab hora*, inquit, Luc. 13.
*ſexta tenebræ factæ ſunt ſuper univerſam terram
uſque ad horam nonam*. Ut ipſa, quæ tota eſt me-
ridiana claritas, obſcuraretur : & illud, quod ſcri-
ptum eſt, impleretur : *Occidet illis Sol in meridie* :
occidet illis, id eſt Judæis : noſtris autem, *Nox* Amos 8.
ſicut dies illuminabitur. Quia veſper, qui in pro- Pſal. 138.
fundam ſemper caliginem vergit, totam tunc
Chriſti retendit & erexit in lucem : ac ſplende-
re toto tota mortalium pectora ab inferis Chriſto
reſurgente complevit. † *Veſpera ſabbati*. Quia illu- 4
minatur per Chriſtum ſabbatum, non deletur :
Non enim venit ſolvere legem, ſed adimplere. Il- Matt. 5.
luminatur, ut in die dominico luceat, clareſcat
in Eccleſia, quod in ſynagoga Judæis obſcuranti-
bus fuſcabatur. † *Venit Maria Magdalene, & al- 5
tera Maria videre ſepulchrum*. Præcedunt Apoſto-
los ad miniſterium fœminæ, quæ ſexu viros, quæ
ordine diſcipulos ſequuntur : ſed non hinc faciunt
Apoſtolos ſegniores, quæ non fœminarum for-
mas, ſed Eccleſiarum deferunt dominicum ad ſe-
pulchrum. Maria, & Maria, ſic altera ut ipſa :
ipſa ut altera : altera ipſa Maria, Maria mater
Chri-

10 *O ſi peccati diem tenebraſſet nox injuſta!* Sed cur nox injuſta dicitur? forte quoniam ſervit injuſtis, qui tenebras amant, ut liberius peccent : vel quia ſua caligine ordinem rerum perturbat? vel quia æque pulchrum obſcurat, ut turpe, bonum, & malum? Certe quia ſi ante tempus diem obſcuram reddidiſſet, injuſte illud egiſſet. Vel forte per noctem intelligit mortem, ut Bellarm. in Pſal. 21. verſ. 21. quaſi minus utique malum fuiſſet, quod Eva injuſte moreretur quam ſic Deum offenderet. Etenim ſi mors, quæ pœna peccati eſt, ante ipſum peccatum obtigiſſet homini, dici potuiſſet injuſta.

SERMO LXXV.

Obſervationes.

1 *QUantum a vobis*. S. Petrus Chryſol. peregrinatus a ſuis quadrageſimali tempore, vel Romam ſe contulerat ad Synodum Epiſcoporum ſub Leone I. Sum. Pont. bis celebratam contra Manichæos, vel ipſum S. Leonem juſtus adiit pro cauſa Eutychianæ hæreſis, & illum ſua ſapientia adjuvit, ut diximus in vita ipſius. Non enim credibile eſt, talem, tantumque Paſtorem eo tempore a ſuis abfuiſſe ovibus, niſi publica, magnaque Eccleſiæ univerſalis neceſſitate urgente. Non habuit eo tempore conciones, quamvis in illo genere omnes excelleret, quia tempus erat magiſtraliter diſputandi, & ſacræ Scripturæ doctrinis Hæreſes quam citiſſime confutandi, ut cito quod erat in eorum intentione, abſolverent, & mox Sancti Antiſtites ad greges paſcendos redirent.

Digitized by Google

Chriſti : unum nomen duas geminatur in fœmi-
nas, quia hic Eccleſia ex duobus populis veniens
una figuratur : ex duobus populis, ideſt ex Gen-
Matt. 20. tibus, & Judæis, quia *primi noviſſimi, & no-*
6 *viſſimi primi*. † Venit Maria ad ſepulchrum, ve-
nit ad reſurrectionis uterum, venit ad vitæ par-
tum, ut iterum Chriſtus ex ſepulchro naſceretur
fidei, qui carnis fuerat generatus ex ventre : &
eum quem clauſa virginitas vitam protulerat ad
præſentem, clauſum ſepulchrum ad vitam redde-
ret ſempiternam. Divinitatis inſigne eſt clauſam
Virginem reliquiſſe poſt partum : de ſepulchro
clauſo exiſſe cum corpore eſt divinitatis inſigne.
† Maria, & Maria venerunt, ut viderent ſepul-
chrum : vides quia venerunt, non ut Dominum
cernerent, ſed ſepulchrum : nec querebant cum
mortuis jam viventem, quæ Dominum jam reſur-
7 rexiſſe credebant. † *Angelus enim Domini deſcen-*
dit de cælo ; et accedens revolvit lapidem. Revol-
vit lapidem, non ut egredienti Domino præbe-
ret aditum, ſed ut Dominum mundo jam reſur-
rexiſſe monſtraret : conſervis ad credendum daret
fidem, non ad reſurgendum domino præſtaret au-
xilium. *Revolvit lapidem*. Revolvitur ad fidem,
9 qui ad perfidiam fuerat advolutus. † *Revolvit lapi-*
dem. Ut idem eſſet vitæ titulus, quia acceperat
* Cuſtodiam. mortis tenere * cuſtodem. Orate, fratres, ut nunc
deſcendat Angelus, & totam duritiem noſtri cor-
dis evolvat ; aperiat ſenſuum clauſa noſtrorum ;
* Et mentibus. MS. C. reſurrexiſſe Chriſtum noſtris etiam teſtetur * ex
mentibus : quia ſicut illud cor cælum eſt, in quo
vivit, & regnat Chriſtus ; ita illud pectus ſepul-
chrum, in quo Chriſtus adhuc habetur mortuus,
& ſepultus. Chriſti mors ſicut fuiſſe, ita pertran-
ſiſſe credatur : Chriſtus homo paſſus, mortuus, ſe-
pultus fuit : eſt, vivit, regnat, manet, perma-
2. Cor. 5. net Deus. Audi Apoſtolum dicentem : *Et ſi no-*
vimus Chriſtum ſecundum carnem, ſed jam nunc
Rom. 6. *non novimus*. Et : *Quod mortuus eſt peccato, ſe-*
mel mortuus eſt : quod autem vivit, vivit Deo :
10 hoc eſt, vivit Deus. † *Et accedens revolvit lapi-*
dem : & ſedebat ſuper eum. Sedebat ad docendam
reſurectionem, non ad laſſitudinem ſublevandam.
Cæleſtis natura ignorat laſſitudinem, neſcit labo-
rem : ſed factus eſt lapis vas Angelicæ ſeſſionis,
doctrinæ cæleſtis cathedra, ſchola vitæ, qui a Ju-
dæis ad mortis januam, ad cineris ſervitium, ad
11 triſte ſilentium fuerat conſtitutus. † *Erat*, inquit,
aſpectus ejus ſicut fulgur : veſtimenta autem ejus
ſicut nix : Vultus claritas a veſtium candore ſepa-
ratur, & facies fulguri, nivi veſtis Angeli com-
paratur, quia fulgur de cælo, nix de terra. Au-
Pſal. 148. di Prophetam dicentem : *Laudate Dominum de ter-*
ra ignis, grando, nix. In facie ergo Angeli clari-
tas cæleſtis ſervatur naturæ ; in veſte vero figura-
tur gratia communionis humanæ : & ſic tempera-
tur ſpecies Angeli colloquentis, ut carnales oculi,
& veſtium ferant placidam claritatem ; & ex ful-
gore vultus nuncium ſui tremerent, & revereren-
12 tur auctoris. † *Præ timore autem ejus exterriti*
ſunt cuſtodes. Quare territi ? quia cuſtodiebant cru-
delitatis ſtudio, non pietatis obſequio. Ruit, de-
ſtruitur, ſtare non poteſt, quem conſcientia de-
ſtituit, impellit reatus : Hinc eſt, quod Angelus
13 percellit impios, pios alloquitur, & ſolatur. †
Nolite timere vos. Hoc eſt, illi timeant : quæren-
tes non timeant, timeant perſequentes. *Nolite ti-*
mere vos : ſcio enim quod Jeſum qui crucifixus eſt
quæritis : non eſt hic. Hoc eſt, ego veni, ut in-
ſtruerem vos, non ut illum eximerem, qui & re-
rum factor eſt, * & ſui eſt ſuſcitator. *Non eſt* * Suus eſt ſuſcitator.
hic : ſurrexit enim ſicut dixit. Vides, quia venit
Angelus, ut factis aſſereret ſervus, * quæ Domi- *Quod MS.
nus prædixerat verbis : & doceret moriendi, &
vivendi penes illum poteſtatem fuiſſe, qui ante
ſuam mortem prædixerat reſurrectionem : † nam 14
utique qui ſcire potuit, potuit & cavere : ſed quia
vincere potuit, declinare contempſit, quia reſur-
gentis gloria ſepelivit morientis injuriam. De ſe-
quentibus, fratres, ſequenti ſermone tractabimus,
quia protrahere nos, & dilatare ſermonem adhuc
recens itineris prohibuit laſſitudo.

SERMO LXXVI.

De eadem, deque ſecunda Chriſti manife-
ſtatione facta mulieribus a monu-
mento regredientibus.

SUperiori ſermone Mariam, & alteram Mariam 1
Eccleſiæ ex duobus populis venientis figu-
ram diximus habuiſſe, hoc ex ſequentibus hodie
cupimus approbare, ſi modo nobis veſter beni-
gnus præbeatur auditus. *Reſpondens*, inquit, *An-* Matt. 28.
gelus dixit : Nolite timere vos, ſcio enim quia Je-
ſum, qui crucifixus eſt, quæritis : non eſt hic : ſur-
rexit enim ſicut dixit, Venite, videte locum, ubi
poſitus erat Dominus. † Angelus prædicat nomen, 2
crucem dicit, loquitur paſſionem, fatetur mor-
tem, ſed reſurrectionem mox, mox Dominum
confitetur. Et ſi Angelus poſt tanta ſupplicia,
poſt ſepulchrum agnoſcit Dominum, ſuam loqui-
tur ſervitutem, & injuriam paſſionis totam tran-
ſiſſe ſentit reſurrectionis in gloriam, cur homo
aut minoratum Deum in carne judicat, aut in
paſſione exiſtimat ejus defeciſſe virtutem, aut con-
ſumptam dominationem credit ſervitute digna ?
Dicit Angelus crucifixum, oſtendit locum, ubi
poſitus erat Dominus, ne alter, & non ipſe idem
reſurrexiſſe crederetur ex mortuis. † Et ſi Do- 3
minus eadem redit in carne, vulnera reportat,
ipſa clavorum foramina reſumit, & ipſa facit te-
ſtimonia ſui corporis, ſuæ reſurrectionis indicia,
quæ ſuæ fuerant contumelia paſſionis, quare ho-
mo ſe in alia putat, aut in ſua non putat carne
rediturum, aut carnem ſervus forte dedignatur
ſuam, cum noſtram Dominus non mutarit ? A-
cquieſce homo, ipſum te futurum eſſe in carne
tua, ne tu ipſe non ſis, ſi in carne ſurrexeris a-
liena. Adiecit Angelus, dicens : † *Et cito euntes*
dicite diſcipulis, quia ſurrexit, & præcedet vos in
Galileam : ibi eum videbitis. Angelus hic non fœ-
minas, ſed Eccleſiam duabus in fœminis mittit :
unam mittit, ut eam mittendo ſic longe, lateque
diffundat : Angelus hic ſponſam mittit ad ſpon-
ſum : denique euntibus illis occurrit Dominus,
& ſalutat eas dicens : † *Avete*. Occurrit, & non
poteſtate terret, ſed prævenit charitatis ardore :
non auctoritate turbat, ſed ſalutat lege ſponſi :
non

14 *Itineris laſſitudo*. Sed cur adeo laſſus ex itinere? quia licet corpore, procero, & ſatis vivido eſſet, jejuniis tamen, vigiliis, orationibus, ſtudio divinarum litterarum, ſacra ſcriptione, ſpirituali pabulo gregis innumeri, & ceteris ſanctis operibus ad Dei gloriam, & animarum ſalutem ab eo naviter peractis corpus adeo domitum habuit, ut vix, ægreque vitam traduceret : verus Paſtor, qui animam ſuam ponebat pro ovibus ſuis.

non dominantis jure onerat, ſed honorat dilectio-
6 ne conſortis, ſalutat : † *Avete*. Dixerat diſcipu-
Luc. 10. lis ſuis ipſe : *Neminem ſalutaveritis in via*, &
* Feſtinus quid eſt, quod hic in via tam * feſtinus ſalutat,
ſalutator occurrit, non expectat cognoſci, intelligi non re-
occurrit, quirit, non ut interrogatur admittit, ſed in ſalu-
non expe- tationem vadit totus, vadit fervens, & ſuum ſol-
ctat cogno- vit ipſa ſua ſalutatione mandatum? Fecit, fecit,
ſci? quia totum vincit, & exſuperat vis amoris : ſi-
mul, quia Chriſtus in Eccleſia ſe ſalutat, quam
ſuam fecit eſſe : & ſic viſcera ſua ſuum ſic rece-
Coloſſ. 1. pit in corpus : dicente Apoſtolo : *Et ipſe eſt ca-*
Luc. 24. *put corporis Eccleſiæ*. † In iſtis vero fœminis Ec-
7 cleſiæ figuram manere plenam res ipſa oſtendit e-
videnter, quia diſcipulos ſuos Chriſtus de reſur-
rectione nutantes arguit : trepidantes firmat : o-
ſtenſione lateris, clavorum cavernis, ſumptione
cibi, vix revocat ad fidem. Unde & merito in
Joan. 21. fide parvulos ſic pueros appellat, dicendo : *Pueri*
Joan. 20. *nunquid habetis pulmentarium?* ipſamque alibi Ma-
riam flentem quaſi de mortuo, mulierem vocat ;
atque tangendi ſe licentiam negat : iſtas autem ſic
perfectas invenit, ſic credentes, ſic non de ſexu
* Sic *MS.* trepidantes, * ſed myſterio currentes, ſic Domi-
num toto fidei ardore requirentes, ut habendum
8 ſe tradat eis ſalutatione tali, dicens : † *Avete*.
Angelus dixerat : *Scio enim, quia Jeſum crucifi-*
Joan. 20. *xum quæritis* : & requirentibus Chriſtus, *avete*
reſpondit : alibi autem Mariæ nec tangendi datur
facultas : hic non ſolum tangendi, ſed & tenendi
copia tota conceditur. *Illæ autem* : inquit, *ac-*
ceſſerunt, & tenuerunt pedes ejus. Iſtæ tenent pe-
des Chriſti, quæ in Eccleſia typum Evangelicæ
prædicationis tenent, & merentur ex curſu : ac
ſic fide tangunt ſui veſtigia Salvatoris, ut ad to-
tius deitatis pertingant gloriam ; perveniant ad ho-
norem : illa autem merito audit : *Noli me tan-*
gere : quæ in terris deflet Dominum, & ſic in
ſepulchro quærit mortuum, ut eum in cælis ne-
9 ſciat regnare cum patre. † *Noli me tangere*, id
Joan. 20. eſt, * obſequi tactu carnis, quem fidei tactus de-
* Obſequi beres attingere : nec quaſi hominem tantum tange-
tantum re * tu præſumas in terra, quem Deum nondum
carne quæ ſapis in cæleſtibus adorare : fœminea cura deſinat,
fidei tactu muliebris ſolicitudo deſiſtat, virilis credulitas tuam
& cum conſcendat in mentem, aſcenſum meum cordis tui
MS. C. capiat latitudo, ut in cæleſtibus æterna tactus mei
* Te præſu- beatitudine perfruaris. Juxta illud Prophetæ : *Bea-*
mas in ter- *tus vir, cujus eſt auxilium abs te Domine* : *aſcen-*
ra, quæ *ſus in corde ejus diſpoſuit*. In terra manu non tangit
Deum &c. Chriſtum, qui fide in Cælum non conſcendit ad
Pſal. 83. Chriſtum. † Quod ergo eadem Maria nunc in fidei
10 vertice conſtituta, nunc in Eccleſiæ ſublimata fa-
ſtigio, & tangit Chriſtum, & tenet toto ſancti-
tatis affectu, nunc imbecillitate carnis, & fœmi-
nea infirmitate dejecta dubitat, & tactum ſui non
meretur auctoris, non facit quæſtionem : ſiquidem
illud de figura eſt, hoc de ſexu : illud eſt de di-
vina gratia, hoc de humana natura : quia nos
idem ipſi cum divina ſcimus, Dei munus eſt : cum
humana ſapimus, cæcamur ex nobis. Sic Beatus
Petrus Chriſtum, dum Dei filium confitetur, pa-
tre revelante cognoſcit : cum negat Chriſtum, car-
nis ſentit, & patitur cæcitatem. † Inter hæc Ju- 11
dæi crimina aut male emunt ſua, aut diſtrahunt Matt. 16.
pejus aliena, dum peccata taxant pretio, dum pe-
cunia penſant, & compenſant delicta : dum in ſce-
leribus ſuis ſundunt, quod toto ſcelere congre-
gaverunt. Sic Judam comparant traditorem Do-
mini ſui ; & pretio Redemptoris mundi ſanguinem
penſant : ſic aperti ſepulchri fidem claudunt ſæcu-
lo, ut negandæ reſurrectionis crimen nummis cri-
minum mercarentur. *Pecuniam*, inquit, *copio-*
ſam dederunt militibus, dicentes : *Dicite, quia di-*
ſcipuli ejus venerunt nocte, & furati ſunt eum, no-
bis dormientibus : *& ſi hoc Præſes audierit, nos*
ſuadebimus ei ; *& ſecuros vos faciemus*. *At illi*
accepta pecunia fecerunt ſicut erant edocti : *& diffa-*
matum eſt verbum iſtud apud Judæos uſque in ho-
diernum diem. † Apud Judæos, nunquid apud 12
Chriſtianos? Judæe, quod tu in Judæa obſcura-
bas auro, fide toto claruit & eluxit in mundo :
Diſcipuli receperunt, non furati ſunt Chriſtum : Matt. 17.
tu perfidiam comparaſti, ſed non furatus es veri-
tatem : Judæe, reſurrexit Chriſtus, tu pecuniam
perdidiſti. *Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios*
noſtros. Judæe, Chriſtus vivit : tu & te, & tuos
poſteros occidiſti.

SERMO LXXVII.

De Reſurrectione Chriſti.

PLenum ſatis, & perfectæ devotionis indicium, 1
quod tempore paſſionis tota creatori ſuo com-
patitur creatura : Quæ caro terra tremente non
tremuit, quæ mens non torpuit, quod ingenium
non defecit, cum ſol ante tempus occidit, lux
refugit? Denique, fratres, & noſtra concubuere
tunc viſcera, ſenſus eſt commortuus, ſermo noſter
ſuo eſt conſepultus auctori, ut ejus totam nunc
ſuſcitaretur ad gloriam. † Iſta extitit ſilentii mei 2
cauſa : iſta debiti mei devota dilatio fuit. Nec mi-
rum, fratres, ſi provide ſermo meus toto affectio-
nis obſequio ad inferos etiam ſuum ſecutus eſt lar-
gitorem : quia ſine ipſo vobis talibus ac tantis cre-
ditoribus quod redderem non habebam : quod
ſi cupidus aliquis, & avidus exactor de ſolutionis
tarditate conqueritur, calumniam temporis nobis
deſiſtat inferre, quia dives Dominus meus multi-
plicem fœnoris ipſius auget & repenſat uſuram.
Abſolvat ergo nos jam Evangelicæ larga lectionis
humanitas, quos officii neceſſitas hoc tantum de-
duxit & addixit ad debitum. † *Veſpera*, inquit, 3
Sabbati, quæ luceſcit in prima Sabbati. In Domi- Matt. 28.
no reſurgente non humanæ ſolum converſum eſt
jus naturæ, ſed etiam ipſe creaturæ ordo inſigni-
ter

SERMO LXXVI.

Scholia.

9 N*Oli me tangere*. Quare prohibita fuerit Magdalena tangere pedes Chriſti, & quid ſibi vellet, *Nondum enim aſcendi ad patrem meum*, litteraliter etiam Mald. Matth. 28. n. 9. verſ. fin. Joannes autem de Carthagena duodecim interpretationes adducit lib. Homil. de Chriſto lib. 14. hom 14. Verior v. hæc noſtri auct. expoſitio, cui concordat S. Hieron. Epiſt. 95. ad Nedibiam. S. Ambroſ. ſerm. 58. & S. Aug. tract. 121. in Joan. non diſſentiunt, ut eſt apud Carth. l. c. expoſit. 4. & 5.

SERMO LXXVII.

Scholia.

3 V*Eſpera luceſcit*. Veſperam appellant Hebræi totam noctem ; ita ex Patribus explicat Maldon. Matth. 28. nu. 10.

Digitized by Google

ter eſt mutatus. † *Veſpera Sabbati , quæ luceſcit* .
4 Ecce Domino reſurgente non tenebreſcit veſpera,
ſed luceſcit: & fit lucis exordium, quod princi-
pium noctis eſſe conſueverat. *Veſpera Sabbati , quæ
luceſcit in prima Sabbati* . Sicut mortalitas in im-
mortalitatem , corruptio in incorruptionem, caro in
Deum, ita tenebræ transferuntur in lucem: ut ſe
nox ipſa taliter non periiſſe gaudeat, ſed eſſe mu-
tatam, quæ obſcuritate magis, quam tempore ſic
defecit : quæ intervalla , quæ vicem ſuæ felicius
perdidit ſervitutis , ut in perpetuæ lucis profluе-
ret & erumperet libertatem , dicente Propheta :
5 *Et nox illuminatio mea in deliciis meis* . † *Veſpera ,*
Pſ. 138. *quæ luceſcit in prima Sabbati* . Sabbatum ſecunda-
rium ſe lætatur evaſum, quod juſſione legis torpe-
bat in otio: & per diei Dominici primatum in di-
vinæ virtutis opera mirabiliter excitatum , quod
Judaicæ obſervationis inertia a virtute ſalutari red-
Luc. 6. debat extraneum, dicente Domino: *Non licet Sab-
batis ægris curam , afflictis opem , cæcis viſum , vi-
tam mortuis condonare ?* & interpretando taliter a
Deo diem Sabbati ſanctæ legis ſtudiis deputatum,
miſeræ tantum ventris addixerat ſervituti . *Veſpe-
ra Sabbati , quæ luceſcit in prima Sabbati , venit*
6 *Maria Magdalene , & altera Maria* . † Una venit
* Tunc in duabus unam. nomine, quæ nunc alia legitur in diverſa perſona.
Venit Maria , & alia Maria . Quo * & unam in
duabus nominis unitas figuraret : & mutatam fœ-
minam diverſitas panderet perſonarum : venit e-
nim, non venerunt: & cum dicit alia, in utraque
eandem myſtico deſignat afflatu , ut aliam veniſſe
ante fidem, aliam poſt fidem redituram eſſe mon-
7 ſtraret . † Venit mulier , ſed redit Maria : venit
quæ intulit mortem , redit , quæ genuit vitam :
venit Adam quæ deduxit ad inferos, redit quæ ab
inferis Chriſtum recepit . *Venit Maria , & alia*
8 *Maria* . Quare? † *Videre ſepulchrum* , & non Chri-
ſtum quærere : tantum videre ſepulchrum , rea-
tus ſui titulum, facinoris ſui triſte documentum,
ſuæ cum Diabolo præſumptionis , ſui quæſtus
ferale commercium ; ut inde recuperaret fi-
dem , unde perpetuum ſuæ prævaricationis ſu-
ſtinebat opprobrium . *Et ecce terræ motus factus
eſt magnus* . † Si ſic terra tremuit , cum ſuorum
9 Dominus reſurgit ad veniam , quemadmodum
contremiſcet , cum noxiorum conſurget ad pœ-
nam ? dicente Propheta : *Terra tremuit , &
Pſal. 75. quievit cum reſurgeret in judicium Deus* . Et quæ
conſervi, hoc eſt Angeli, præſentiam ſuſtinere non
10 valuit, quemadmodum Deum judicem ſuſtinebit?
* Eiſdem lineis. † Ecce * hiſdem lineis, quibus perierat ſalus hu-
mana, reparatur. Prima ad perfidiam mulier, pri-
ma procuratur ad fidem: prima currit ad interem-
ptorem mortis , quæ prima cucurrerat ad mortis
auctorem : prima audit ab Angelo , quæ prima
cum Diabolo fuerat collocuta. † *Angelus Domini* 11
*deſcendit de cælo , & accedens revolvit lapidem ,
& ſedebat ſuper eum* . Non ut conferret reſurre-
ctionem tali operatione , ſed ut proderet , dicen-
te Domino: *Poteſtatem habeo ponendi animam meam:* Joan. 10.
& poteſtatem habeo iterum ſumendi eam . Nobis
clauſa aperit, nobis occulta reſerat, nec auctorem
ſuum, qui jam non erat in ſepulchro, educit ad
lucem; ſed conſervos ſuos, qui poſiti erant in du-
bitationis obſcuro , ad fidem reſurrectionis addu-
cit, ipſo atteſtante eum dicit: † *Non eſt hic , ſur-* 12
rexit . Revolvit lapidem , & ſedebat ſuper eum .
Quare non volvit, ſed revolvit? Ut quem perfi-
dia Phariſæorum ad offenſam volverat & ſcanda-
lum, Angelus ad fidem revolveret & ſalutem , di- Iſaiæ 8. & 28.
cente Propheta: *Ecce pono in Sion lapidem offenſio-
nis , & petram ſcandali* . Revolvitur ergo lapis ,
ut evolveret mortem, qui vitam clauſerat advolu- Rom. 9.
tus, dicente Scriptura: *Videbitis vitam veſtram pen-* Deut. 28.
dentem coram oculis veſtris, & non credetis . † *Et* 13
ſedebat ſuper eum . Non laſſitudinem recreans, ſed
ſacri, & vitalis ſepulchri ſe eſſe præſidem ſic de-
monſtrans: & deſtructam eſſe mortem cœleſtis mi-
niſter officii tali ſeſſionis ſuæ declarabat indicio :
& eſſe Deum , qui paſſus eſt , Deum , qui intra
noſtri corporis eſt receptus anguſtias , Deum ,
quem habitu ſuperno ſic reſidens teſtabatur aſſer-
tor: & quid plura fratres? ſedet, quia ab illo tam
venerabili ſepulchro nunquam Angelus recedit .
† *Præ timore autem ejus exterriti ſunt cuſtodes: &* 14
facti ſunt ſicut mortui . Quos proſternit terror no-
xios , ad conſcios mox recurrit . Sic, ſic innocui
cum reſurgent, terror, & mors injuſtos, & im-
pios poſſidebit. *Erat autem aſpectus ejus ſicut ful-* 15
gur , & veſtimenta ejus ſicut nix . † Quid facit
veſtis, ubi nulla eſt nuditas , quid indumentum,
ubi tegendi neceſſitas non habetur: Sed Angelus,
fratres, noſtrum habitum , noſtram formam, no-
ſtram ſimilitudinem in reſurrectione taliter præfi-
gurat , ubi homo ipſa corporis ſui claritate reſti-
tuitur, dicente Domino: *Tunc juſti fulgebunt ſicut* Matth. 13
ſol in regno patris eorum . † *Reſpondens autem An-* 16
*gelus , dixit mulieribus : Nolite timere vos : ſcio
enim , quod Jeſus qui crucifixus eſt quæritis* . Ad-
huc crucifixum , & mortuum requirebant , qua-
rum fidem ſæva paſſionis procella turbaverat , &
tentationis eas ita pondus incurvaverat , ut cœli
Domi-

---

4 *Ita tenebræ transferuntur in lucem* . Difficilis ſen-ſus explicatio a num. 4. ad num. 5. Pro tenuitate ingenii arbitror , Auct. de homine per Chriſtum in noviſſimo die reſuſcitando loqui in cujus carne mortalitas in immortalitatem , corruptio in incorruptionem , caro in ſpiritum per beatam gloriam transferrentur . Tenebræ vero, quæ in lucem commutabuntur, ſunt vel cunctæ res adverſæ, quæ in lucem, hoc eſt in proſperas res transferuntur ; vel certe mors ipſa , quæ nox dicitur , & quæ depoſita obſcuritate in perpetem lucem mutabitur, idest in perpetem vitam. Non perit nox, hoc eſt mors, quia omnes morimur, ſed mors mutatur in vitam quoad juſtos , qui in Domino moriuntur : Non deficit tempus, quia auctor temporum tempora neſcit. Nox perdit vicem ſuæ ſervitutis , quia mors homini , homo morti deſervit: ſed libera eſt a ſervitute dum ipſe homo in reſurrectione luce perpetua fruitur. Hoc probat Auct. ex Pſalm. 138. verſic. 10. *Et nox illuminatio mea, &c*, quod ſic explico. Dicit homo; eſto: tenebræ me operiant in nocte mortis, ne ulterius videam lucem, hoc erit quidem in pœnam peccati : Sed nox , hoc eſt ipſa mors corporis erit illuminatio mea in deliciis meis; quia per gratiam Chriſto reſuſcitato & ego a morte reſurgam , & per viam mortis de morte ipſa tranſibo ad vitam, ubi lumine gloriæ illuſtratus deliciis beatæ viſionis perfruar. Lege Mald. in cap. 1. Lucæ n. 78. & 79. ubi per tenebras, & lucem cunctas res proſperas, & adverſas reſpective Patres intellexiſſe docet : Et in cap. 1. Joannis n. 4. v. fin. Vitam lucem, mortem tenebras Scripturam appellare ait: ſic Auct. noſter inſr. ſerm. 79. num. 2. hujus loci explanationem innuere videtur.

5 *Sabbatum ſecundarium ſe lætatur evaſum* . Diem Dominicum ob Chriſti reſurrectionem Sabbatum primarium, hoc eſt feſtum præcipuum, ac principale nuncupat : Sabbatum autem Hebræorum ſecundarium appellat, hoc eſt in ſecundo, & humiliori loco poſitum, & tanquam hujus primarii ſignificativum. De Sabbato Hebræorum in diem Dominicam converſo, & de ſanctificatione feſtorum pulchre , ut ſolet , S. Auguſt. ſerm. 251. de Tempore, in x. tomo.

Digitized by Google

17 Dominum adhuc quærerent in ſepulchro. † *Non
eſt hic*. Secundum id quod in loco exuiit: hic
eſt autem, per hoc, quod ubique eſt, & loci
capacitate non clauditur. *Venite, videte locum,*
18 *ubi poſitus erat Dominus*. † Mulieres vocat Ange-
lus ad videndum, ut ſacri corporis locus munda-
* Suadente. MS. ret oculos, quos Diabolo * claudente vetitæ ar-
boris macularat aſpectus. Ingrediuntur ſepulchrum,
Rom. 6. ut conſepultæ Domino totam fidei reſurgerent in
ſalutem. *Si complantati ſumus ſimilitudini mortis*
19 *ejus, ſimul & reſurrectionis erimus*. † *Euntes di-
cite diſcipulis ejus*. Revertere ad virum mulier jam
ſanata, & ſuade fidem, quæ perfidiam ſuaſiſti:
refer homini Dominicæ reſurrectionis indicium,
cui ante tentationis, & ruinæ conſilium dediſti.

SERMO LXXVIII.

De ſeptima Chriſti manifeſtatione facta diſcipulis ad mare Tiberiadis.

1 POſt illam terris inexpertam, tremendam cœlis, inauditam ſæculis, inferis non ferendam tempeſtatem dominicæ paſſionis, venit ad mare Dominus; & diſcipulos ſuos nocturnis in tenebris reperit fluctuantes: fugiente enim ſole quid de ſplendore lunari, quid de ſtellis ad noctis potuit ſolatium remanere? Erat enim una tetra & confuſa caligo, quæ non ſolum viſum corporis, ſed ipſum mentis cæcabat obrutum: nec ſinebat littus fidei, portum ſalutis petere, vel repe-
2 tere navigantes. † *Mane*, inquit Evangeliſta, *jam*
Jo. 21. *facto, ſtetit Jeſus in littore: non tamen cognove-
runt diſcipuli, quia Jeſus eſt*. Creatoris injuriam totam fugerat creatura; necem Domini ſui mundus evitare contendit; ſciens ad totam domum vindictam pertendere, in qua fuerit ſervorum ſcelere dominator occiſus: Hinc eſt, quod ſuis ſe deſerentibus fundamentis terra tremuit; Sol ne videret, aufugit; dies ne intereſſet, abſceſſit; petræ, quia non valebant diſcedere per naturam, novum ſcinduntur per vulnus, facinus tantum ſono, quia voce non poterant, accuſantes; infernus ubi ad ſe penetrare ipſum judicem vidit, victus, & ejulans, quos tenebat, amiſit: hinc eſt, quod redditæ corporibus ſuis animæ reſurrecturos mortuos, quos mundus putaverat deperiiſſe,
viventibus nunciarunt: † Ergo taliter cum mundi
3 compago tota confuſo ordine fluctuaret, & ad primordiales tenebras, atque antiquum chaos crederet ſe auctoris ſui morte devolutam, ſubito reſurrectionis ſuæ lumine Dominus diem reducit, & orbem totum priſtinum reformat in corpus; ut quem ſibi taliter viderat eſſe compaſſum, ſuam ſecum ſuſcitaret ad gloriam, dicente
4 Evangeliſta: † *Mane jam facto*. Ideſt, tranſacta nocte Dominicæ paſſionis. *Stetit Jeſus in littore*.
S. Pet. Chryſ.

Ut in antiquum terminum revocaret univerſa, firmaret dubia, jactata compeſceret, turbata componeret, & ſtatione ſua ipſa fundamenta orbis, quæ ſic commota fuerant, ſtabiliret: quo mox mundus ad ſui recurreret auctoris obſequium,
qui ad ſui diffugerat auctoris injuriam. † *Mane* 5
autem facto ſtetit Jeſus in littore. Ut Eccleſiam præcipue, in qua diſcipuli amaris tunc fluctibus jactabantur, ad fidam fidei ſuæ reduceret ſtationem: denique quia eos a fidei virtute repererat deſtitutos, & a virili robore invenerat perdejectos, arguit tales pueros nuncupando, cum di-
cit: † *Pueri, numquid pulmentarium habetis?* Ibi 6 Matth. 26.
enim erat Petrus, qui negaverat; Thomas, qui Jo. 20.
dubitaverat; Joannes, qui fugerat: non ergo ut Mar. 4.
fortiſſimos milites, ſed pueros compellat ut timidos: & quos idoneos nec dum deprehendit ad prælium, ut teneros invitat ad menſam, di-
cendo: † *Pueri, numquid habetis pulmentarium?* 7
Ut humanitas ad gratiam, panis ad fiduciam, pulmentum revocaret ad fidem: corpus enim reſurrexiſſe non crederent, niſi eum toto hominis ordine cernerent manducantem. Hinc eſt, quod petit eſcas ſaturitas tota rerum: panis ipſe manducat; quia non ille cibum, ſed ſuorum ſemper
eſurit charitatem. † *Pueri, numquid habetis pul-* 8
mentarium? responderunt ei: non. Et quid habebant? qui Chriſtum jam ſecum poſitum non habebant, qui coram ſtantem Dominum ſuis adhuc oculis non videbant? *Non enim cognoverunt diſcipuli, quod Jeſus eſt*. † *Dicit eis: mittite in dex-
teram partem navis rete, & invenietis*. Revocat 9
ad dexteram quos turbo paſſionis egerat & rodegerat ad ſiniſtram. *Miſerunt*, inquit, *& non
poterant illud trahere a multitudine piſcium*. † Mi- 10
ſerant in dexteram, miſerant in virilem partem, ſed ut pueri adhuc trahere non valebant: ſenſerunt tamen ex ipſo pondere, ſenſerunt piſces veniſſe ad jubentis imperium, non humanæ artis
incurriſſe capturam. † *Diſcipulus autem ille, qui* 11
diligebatur ab Jeſu, ait: Dominus eſt. Primus, qui diligitur, videt: quia ſemper amoris oculus acutius intuetur: & ſemper vivacius, qui diligi-
tur, ſentit. † *Petrus ut audivit*. Quæ res illam 12
Petri ſic tardaverat mentem, ut ab alio audiret Dominum, qui ceteris conſueverat nunciare? Ubi
eſt illud ipſius ſingulare: *Tu es Chriſtus filius Dei* Matt. 10. & 16.
vivi, ubi eſt? In domo aufugerat Caiphæ principis Judæorum, tardius ſuum Dominum videbat, qui vocem facile ancillæ ſuſurrantis audivit. *Ut audivit*, inquit, *quia Dominus eſt, tunica ſe præ-
cinxit, erat enim nudus*. † Mirum, fratres! cum 13
comprehenderetur Dominus, Joannes abjecit ſindonem, & Petrus inventus eſt nudus, quia Jo-
annem texit fuga; Petrum negatio ſic nudavit. Mat. 14.
Mirum, fratres, & vere mirum, quia qui in navi nudatus eſt, in mare ſe demergit indutus: quia innocentia nunquam nuda eſt: & reatus ſem-
per refugit ad velamen: denique ſicut Adam, ita Geneſ. 3.

SERMO LXXVIII.

Scholia.

13 S*Ancta nuditate veſtiti*. In Adam fuit juſtitia originalis, in Petro gratia juſtificationis, ſeu in utriſque innocentia, ut in tex. Sicuti nudus homo propria confunditur nuditate; ſic peccator ad aſpectum Judicis cognitoris. Ambroſ. de Parad. cap. 13. de Adam, & Eva inquit: *Nudi erant, ſed non ſine virtutum tegumentis; nudi erant propter morum ſimplicitatem, & quod amictum frondis natura neſciret*. Et de Elia, & jejunio cap. 4. *Opertus erat Adam virtutum velamine, priuſquam prævaricaretur; ſed tanquam exutus prævaricatione vidit ſe eſſe nudum, quia indumentum, quod habebat, amiſerat.*

17 *Quos præſentium finis*. Apoſtoli non longe erant a terra viventium, hoc eſt a Cœlo, quos finis rerum præſentium, & mundialium fecerat eſſe proximos rebus futuris: etenim Apoſtoli omnia relinquentes, ut Chriſtum ſequerentur, Cœlo appropinquaverunt.

& nunc Petrus poſt culpam ſuam geſtit tegere nu-
ditatem, qui ſuerant ambo utique ante culpam
14 ſancta nuditate veſtiti. † *Tunica ſe præcinxit: &
miſit ſe in mare*. Ut mare dilueret, quod negatio
Joan. 21. taliter ſordidaverat. *Miſit ſe in mare*. Ut eſſet pri-
mus in reditu, qui acceperat in ordine principa-
15 tum. † *Et tunica ſe præcinxit*. * Qui præcingen-
* Quia. dus erat martyrii paſſione, dicente Domino: A-
lius te præcinget, & ducet quo tu non vis. *A-
lii autem diſcipuli navigio venerunt, non enim lon-
ge erant a terra: ſed quaſi cubitis ducentis, trahen-
16 tes rete piſcium*. † Alii navigio perveniunt, &
capturam piſcium trahunt, ut Eccleſiam ſæculi
jactatam procellis, & eos quos Evangelico re-
te ad ſupernam lucem rapiunt, & elevant de
profundo, ad Dominum ſecum fideli labore per-
17 ducant. † *Non longe erant a terra*. Non erant lon-
ge a terra viventium, quos præſentium finis pro-
ximos eſſe fecerat jam futuris. *Sed quaſi cubitis
ducentis*. Ex Judæis, & Gentibus centenarium nu-
merum duplicat, qui duorum vitam ſalutemque
jungit populorum. Reliquam partem lectionis ſe-
quenti ſermone Domino juvante tractabimus.

SERMO LXXIX.

De reſurrectione Christi.

1 QUoniam Matthæi, & Marci ſuper Domini-
cam reſurrectionem jam eucurrimus lectio-
nes, modo quid hinc intonuerit Lucas bea-
tiſſimus, exquiramus. *Una*, inquit, *Sabbati val-
de diluculo venerunt ad monumentum mulieres por-
tantes, quæ paraverant, aromata*. Sæpe diximus,
quæ circa reſurrectionem Chriſti geſta ſunt, geſta
eſſe reſurrectionis noſtræ in formam: hinc eſt,
quod Evangeliſtæ ſermone plus myſtico quam no-
2 vo factorum Chriſti ſeriem proloquuntur. † *Una*,
Luc. 24. inquit, *Sabbati*. Bene una, quia reſurrectionis
dies alteram neſcit: lucis æternæ mater noctis tem-
pus ignorat: perpetuus dies perpetuo illuceſcit:
reſurgentium lux mori non poteſt: lux, quæ no-
ctem delet, neſcit extingui. *Venerunt ad monu-
mentum portantes, quæ paraverant, aromata: &
invenerunt lapidem revolutum a monumento: & in-
trantes non invenerunt corpus Domini Jeſu*. † Quid
3 eſt, quod, quæ ante de monumento fugerant,
nunc audaces redeunt ad ſepulchrum, intrepidæ
pavidæ revertuntur ad funus, ſepulchri triſtitiam
confidenter invadunt, & non invenientes Domi-
num, conſtanter quærunt, conſtantius immoran-
tur, nec illud paveſcunt, quod monumento nox
addita, dum tenebras generat, addit timorem?
Fratres, mulier mali cauſa; peccati auctor; via
mortis; ſepulchri titulus; inferni janua; lamenti
neceſſitas tota: ob hoc naſcuntur lacrymis; man-
cipantur mœroribus; gemitibus addicuntur; & in
lamentis tantum fortes ſunt, quantum viribus in-
veniuntur infirmæ: & quantum imparatæ ſunt ad
labores, tantum ad lacrymas ſunt paratæ: hinc eſt,
quod lacrymis arma vincunt, regna fletibus incli-
nant, lamentis totam fortitudinem virorum fran-
gunt. † Non eſt ergo mirum, ſi ad lacrymas, ad 4
funus, ad ſepulchrum, ad obſequium Dominici
corporis fœminæ ardentiores Apoſtolis hic viden-
tur, ubi mulier prima currit ad lacrymas, quæ
prima cucurrit ad lapſum: præcedit ad ſepulchrum,
quæ præceſſit ad mortem: fit reſurrectionis nun-
cia, quæ fuit mortis interpres; & quæ viro por-
rexerat interitus tanti nuncium, viris ipſa porri-
git magnæ ſalutis auditum: ut compenſet fidei nun-
cio, quod perfidiæ ademit auditu. † Non eſt hic 5
præpoſterus ordo, ſed myſticus: nec poſtponun-
tur Apoſtoli fœminis, ſed ad majora ſervantur:
fœminæ obſequium Chriſti ſuſcipiunt, Apoſto-
li Chriſti ſuſcipiunt paſſiones: illæ portant a-
romata, iſti flagella: illæ intrant ſepulcrum,
iſti carcerem: illæ ad obſequium feſtinant, iſti
pervolant ad catenas: infundunt illæ oleum, iſti
ſanguinem fundunt: mortem ſtupent illæ, ſu-
ſcipiunt hi mortes: & quid multa? reſident il-
læ domi, ad acies iſti tendunt; ut devoti mili-
tes probent adverſis fidem; virtutem laboribus;
injuriis patientiam; periculis mortem; vulnera-
bus tolerantiam; devotionem pœnis; viſcerum la-
ceratione conſtantiam: mulieres ergo ferunt pro
Chriſto lacrymas; Apoſtoli, diabolo ſuperato, &
victis hoſtibus, Chriſto & victoriam referunt,
& triumphum. † Verum quod Apoſtoli reſurre- 6
xiſſe Dominum, mulieribus nunciantibus, aut non Luc. 24.
credidiſſe, aut deliramentum judicaſſe referuntur,
graviter nemo arguat: alte dubitat, qui altius cre-
dit: decipi non poteſt, qui non eſt facilis: * audi- * Auditor.
tui ignavus nimis eſt, qui poſt exemplum inveni-
tur incautus: rudis miles ad aciem concurrit, qui
cauſam belli neſcit, vim bellatoris ignorat: peri-
tia eſt, non eſt ſegnities, cum ſenſim miles vete-
ranus incedit. † Sic Adam novus cito cecidit, dum 7
cito credidit: & dum facile dat aures ad mulieris Gen. 3.
auditum, ſe, ſuoſque poſteros peſſimo addixit ini-
mico: at veteranus Petrus fœminam non facile au-
dit; fœminis nunciantibus credit tarde; & ut ve-
teranus deliberat, ne ut puer incurrat; denique
ubi duo ex diſcipulis, qui poſt reſurrectionem
Chriſtum meruerunt itineris habere collegam, re-
verſi nunciabant Dominum ſe vidiſſe, † Apoſto- 8
li, quod audiunt non delirium judicant, ſed viri-
le: dant aures; ora figunt; aperiunt oculos; cor-
da pandunt; & quæ dicuntur ſic commendant ſen-
ſibus, ut poſt cunctationis æſtus ſitienter bibant
auditum fidei de flumine, quod collegarum lin-
gua fundebat. Sicut ardorem ſitis frigida pocula
reſtinguunt, & refrigerant; ita mentis auditus
lætior fit poſt mœrorem. † Fratres, quis cauſas 9
capere dominicæ nativitatis poteſt? Dominicæ re-
ſurre-

SERMO LXXIX.

Scholia.

1 L*Ucis æternæ mater*. Ut aurora Solis dicitur ma-
ter; ſic reſurrectio noſtra dicitur lucis æternæ
mater, quæ erit in gloria: locus iſte declarat locum al-
terum ſerm. 77. n. 4.

3 *Mulier mali cauſa*. Ipſa a Diabolo ſeducta virum
Adam ſeduxit, & omnium malorum cauſa, origoque
fuit. Quia ergo prima cucurrit ad lapſum, prima cur-
rere debet ad lacrymas. Eſt facilis ad lamenta, quia
fuit noſtri lamenti neceſſitas: E titulus ſepulchri, quia
nomen dedit ſepulchro, dum Adam in peccatum indu-
xit, per quod mortem nobis comparavit, & ſepulchrum.
Eſt ſepulchri titulus ſenſu Zamorræ in Monarchia my-
ſtica cap. de malis mulieribus, quia titulus ſepulchri
cum ſit, *Hic jacet*; mala fœmina nondum a pravis a-
ctibus, & fraudibus deſiſtit, donec amatorem libidino-
ſum ad ultimam deduxerit perditionem; ſed hæc mora-
lem ſapit expoſitionem.

7 *Veteranus Petrus*. Petrus mulieris ingenium jam
expertus, dum ad ancillulæ vocem Dominum ſacramen-
to negavit, deliberat ut veteranus; hoc eſt ante hæſi-
tat, perpendit, diſcutit, conſultat, ne ut puer incau-
tus errore ducatur.

ſurrectionis negotium exiſtimare quis meretur? Iſta cogitare, capere, æſtimare, ſapere, niſi, qui ab ipſo Deo acceperit, non valebit: quod creator rerum fœmineo ereatur partu: quod mondi Dominus in ſervitute videtur humana: quod paſtor omnium paſtu indiget: eis quod addieitur, qui abſolvit univerſos: quod punitur vita ſæculi: quod mortuorum moritur ſuſcitator: quod claudens omnia ſepulchro clauditur: quod ſupernorum Dominus apud inferos invenitur: qui ergo iſta capere poteſt, Apoſtolorum cunctationes, trepidationes, timores, ſugas, latebras profunde judicans
16 non miratur. † Ergo, fratres, quod Apoſtoli dubitant, quod iſta tam tarde tarda credulitate ſuſcipiunt, non miremur nos, qui hucuſque non eredimus: ſed oremus, ut de his tantum ſentire mereamur, quantum dederit ille, qui divina hominem ſentire largitur. Quod remanſit de ſerie lectionis Deo juvante proximo ſermone perſcrutabimur.

S. Petr. Chrif.

SERMO LXXX.

De Chriſti reſurrectione, & ſecunda manifeſtatione facta mulieribus a monumento regredientibus.

Sermone proximo quia primam partem perſtrinximus lectionis, hodie, quæ ſunt in ſe- 1
quentibus, audiamus. † *Reſpondens*, inquit, Matt. 28.
Angelus dixit mulieribus: nolite timere vos: ſcio enim, quia Jeſum, qui crucifixus eſt, quæritis: non eſt hic: ſurrexit enim ſicut dixit: venite videte locum, ubi poſitus erat Dominus. Putas ne Petri, Joannis, diſcipulorum omnium abſentia objurgatur, caſtigatur ignavia, quod reſurgenti Chriſto mulieres primæ ſolæ pervigiles ardenter occurrant, ipſa etiam virilis portio ſic notatur, ut ad reſurrectionis gloriam muliebris præcurrat infirmitas? Abſit, fratres; eſt iſtud cauſa, non caſus: myſterium non eventus: ordo, non culpa: † Nam 2
mulier hic virum ſeqoitur, non præcedit, ubi vir
reſurgit in Chriſto. * Sentias ergo Petrum non * Conſtar.
mulieribus ceſſiſſe, ſed Chriſto; non ancillæ, ſed Domino; ſacramento, non ſomno; ordini, non timori: denique jam vir erat in Chriſto, quando

N ij ad mu-

SERMO LXXX.

Scholia & Notæ.

1 P*Utas ne Petri, Jo., &c.* In hoc brevi verborum ambitu Theologica multa habeotur, ideo uberius ſolito explicanda cum Dei favore. *Vir reſurgit in Chriſto.* Hoc eſt, portio virilis ſive ſeaus virilis reſurgit in Chriſto, quia in humaoa incarnatione virilem ſexum aſſumpſit honorabiliorem v. Theol. in 3. diſt. 12. lit. E. *Hic non reprehenditur ignavia Petri, ſed hoc cauſa fuit, non caſus.* Hoc eſt non fuit caſus, ſeu inopioatus eventus, quod mulieres præcedereot Apoſtolos ad monumeotum, ſed rationabilis cauſa ex qua, & propter quam id actum eſt. *Myſterium non eventus.* Et hæc cauſa ſacrum fuit Dei arcanum, oon caſos, ut ajunt juriſtæ, fortuitus. *Ordo, non culpa.* Non culpa Apoſtolorum, ſed divina diſpoſitio. Sic enim in tali facto ab Excelſo decretum eſt: Quanquam mulieres ſexu viros (quod eſt in ordine naturæ) ordine Diſcipulos (quod eſt in ordioe gratiæ Chriſti) jugiter ſequuntur, ut dicit Auct. ſup. ſerm. 75. n. 5.

Sentios ergo Petrum non mulieribus ceſſiſſe, ſed Chriſto. Hoc eſt, quiſque cognoſcat ex ſupra memoratis, quod Petrus præeminentiam in ſe mulieribus minime conceſſit, tanquam victus, ſuperatusve eſſet ab illis: ſed Chriſto ceſſit, hoc eſt ipſi placuit, quod complacuit Chriſto taliter diſponeoti ſine præjudicio excellentiæ viri in mulierem. *Non ancillæ, ſed Domino.* Non mulieri ceſſit, quæ eſt ancilla viri, & ejus pediſequa; ſed Chriſto Domino, ita ſiogilatim hac in re diſpenſanti. *Sacramento, non ſomno.* Petrus non tanquam ſomoo oppreſſus mulieres præcurrere ſinit ad monumentum, cum tunc magis fleret peopriam de Domino ſuā negationem, & Chriſti mortem; ſed ceſſit Sacramento, ſive arcaoo Dei; ſacramentum enim pro arcano Dei ſumitur, ut eſt 1. Cor. 1. *Si noverim omnia myſteria*: ubi Aug. lib. de gratia, & lib. arbitr. legit *Sacramento*. Prætio namque mulierum ad monumentum fuit magnum Dei ſecretum ex cauſis traditis ab Auct. ſup. ſerm. 75. a num. 5. & ſerm. 77. num. 7. & 10. & ſerm. 79. num. 3. *Ordini non timori.* Non fuit Petrus timore mali eventus oppreſſus, cum mulieres non prævenit ad Chriſti Sepulchrum; ſicuti in atrio Pontificis ad vocem ancillæ timoit: ſed ordini, hoc eſt divinæ diſpoſitioni primas dedit partes, quia Deus rem hanc ſic concinne digeſſit ex infinita providentia, ut dicitur ſup. ſerm. 79. num. 5.

2 *Denique jam vir erat in Chriſto, quando ad mulieres Angelus venit.* Virilis portio hominis prius erat, non ſolum ad Chriſti ſepulchrum, ſed & in Chriſto ipſo per unionem hypoſtaticam, quando Angelus Chriſti miniſter venit ad doceodum mulieres de ipſius Chriſti reſurrectione.

2 *Ut quantum præcellit Dominus Angelum, tantum vir præcederet mulierem in honore.* Legendum eſt enim *Dominus, vel Chriſtus*, non aotem Deus, ut uſque adhuc fuit in impreſſis Codicibus. Facile enim fuit, ut verbum Dominus per compendium litterarum ioeaute immutatum ferit in verbum Deus. Scilicet iy ut ordinis demonſtrationem ſignet, ut dicat: Ideo vir erat in Chriſto, antequam Aogelus mitteretur ad mulieres ut ex hoc ordine pateret viri in mulierem præcedentia; ſicuti ex eo excellentia Chriſti Domini in Angelum oſtenditur. At quo ordine, inquies, Chriſtus Dominus Aogelum præcellit? aceommodate ad materiam ſermonis duplici præcellit ordine, & Capitis, & Sacerdotii. Primo oamque Chriſtus Dominus ſecundum humanam naturam eſt caput Angelorum jux. illud Coloſ. 2. *Qui eſt caput omnis principatus, & poteſtatis.* Et 1. Petr. 3. *Profectus in Cælum ſubjectis ſibi Angelis, & Poteſtatibus, & Virtutibus.* Unde gratia, & dignitate præſtat Angelis, ipſoſque illuminat, regit, ac moderatur, illorumque miniſterio utitur ad hominum ſalutem, ut Theol. docent. Secundo idem Chriſtus, ut homo, eſt Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech, qui Chriſtus in ultima cœna panem in corpus ſuuoi, & vioum item in ſanguinem per coofecratiooem convertit, & Deo obtulit. Quotidieque ſe ipſum offert in incruento Miſſæ ſacrificio, prævio mioiſterio Sacerdotum: Nam præcipuus Sacerdos eſt Chriſtus, cujus vices gerit homo Sacerdos, & habet claves Regni cælorum. Angelus autem horum nihil præſtat. Sic Vir eſt caput mulieris, ut doeet Apoſtolus primo Corint. 11. *Omnis viri caput eſt Chriſtus; caput autem mulieris vir: caput vero Chriſti Deus.* Quare domioio, & dignitate præſtet mulieribus, quibus dictum eſt Geneſ. 3. *Sub viri poteſtate eris.* Et non ſolum in ordine naturæ, ſed etiam in ordine gratiæ Chriſti, ut mox dicetur. Præterea a Chriſto Domino datus eſt Viro ſummus Sacerdotii honor, Cathedra Petro, & ſucceſſoribus delegata, jura ſacerdotalia tradita tam ſupra corpus Chriſti reale, quam myſticum, quod nullo modo mulieri conceſſum eſt; nec etiam Beatiſs. Virgini Apoſtolis omnibus excellentiori, ut dicitur in cap. Nova quædam. Extr. de pœnit. & remiſſion. perque jura ſacerdotalia licet Summus Pontifex, & alii Prælati non infundant in mulieres, & reliquam Eccleſiam dona ſupernaturalia per ſe ipſos proxime, & immediate; tamen cooperantur eo modo, quo poſſunt, adminiſtrando ſacramenta docendo verba Dei, indulgentias conferendo, & ſimilia.

Digitized by Google

ad mulierem Angelus venit: ut quantum præcel-
lit Dominus Angelum, tantum vir mulierem præ-
3 cederet in honore. † *Nolite timere vos*. Quia
bonos amor poſſidet, malos pavor; & impios ti-
4 mor terret, pios ſolatur affectio. † *Nolite time-
re vos*, Hoc eſt dicere, timeat Judæus, qui tra-
didit: Pilatus, qui addixit: qui illuſit, miles:
quæ crucifixit, impietas: crudelitas, amara pocu-
la quæ propinavit: ſævitia, quæ obſedit ſepultum;
perfidia, quæ emit mendacium: fidem quæ ven-
didit inhumanitas, quæ Dominum ſuum reſurre-
xiſſe dolet, non dolet occidiſſe: vos autem gau-
dere convenit, non timere; quia reſurrexit, quem
quærebatis mortuum, vivit, quem lugebatis oc-
5 ciſum. † *Scio enim, quia Jeſum, qui crucifixus
eſt, quæritis*. Hoc eſt, quid quæritis * viventem
cum mortuis, vitam quid quæritis in ſepulchro?
Ite potius ad occurſum viventis: & jam no-
6 lite concurrere ad morientis obſequium. † *Scio
quia Jeſum, qui crucifixus eſt, quæritis; non eſt
hic*. Sic dixit Angelus, qui aperuit ob hoc ſepul-
chrum, non ut inde exiret Chriſtus, qui ibi
jam non erat; ſed ut ibi Chriſtum jam non
eſſe monſtraret. *Surrexit ſicut dixit*. Gemina
virtus eſt, & redire a mortuis, & futura præ-
7 ſcire. † *Venite, videte locum, ubi poſitus e-
rat Dominus*. Venite mulieres, venite, vide-
te ubi Adam poſuiſtis vos: ubi ſepeliſtis homi-
nem; ubi virum veſtro conſilio contruſiſtis,
per quod feciſtis pro ſervis ipſis Dominum ſic ja
cere: & intelligite erga vos tantam magnitudinem
8 veniæ, quanta fuit Domino injuriæ magnitudo. †
Venite, videte locum, ubi poſitus erat Dominus.
Virtus Angelica eſſe Dominum qui crucifixus eſt

* Vivificaotem. MS.

confitetur: & infirmitas humana diſcutit utrum ſit
Dominus, qui reſurgit? Chriſtus ſic humanas ſu-
ſcepit paſſiones, ut totum, quod divinitatis eſt,
non amittat. † *Et euntes cito, dicite diſcipulis ejus,* 9
*quia ſurrexit: & ecce precedet vos in Galilæam:
ibi eum videbitis*. Neque hic mulieribus Apoſtoli
poſtponuntur, ſed mulier abſolvitur a reatu, dum
portat vitæ, portat reſurrectionis auditum, quæ
auditum mortis portaverat, & ruinæ. † *Et exeun-* 10
tes, inquit, *cito de monumento cum timore, & gau-
dio magno*. Mulieres intrant ſepulchrum, ut fle-
rent ſepulturæ participes, ſociæ paſſionis: exeunt
de ſepulchro, ut ante fide ſurgerent, quam reſur- 11
gerent carne. † *Exeuntes cum timore, & gaudio
magno*. Et ubi eſt, nolite timere? Quia timor non
ablatus eſt, ſed mutatus: timor abſceſſerat de rea-
tu, ſed de ſervitio permanebat: malus timor cul-
pæ, bonus reverentiæ timor: Adam datum perdi-
derant, ne perderent ipſum redditum pertimeſce-
bant. *Cum timore, & gandio magno*. Scriptum eſt:
Servite Domino cum timore: & exultate ei cum Pſal. 2.
tremore. Cum timore, & gaudio magno. Quia ti- Pſal. 18.
mor Domini ſanctus permanet in ſæculum ſæcu-
li. In ſanctitate ergo manet, qui Dei permanet in
timore. † *Currebant nunciare diſcipulis ejus: & ec-* 12
ce occurrit eis Jeſus, dicens: avete. Fideliter cur-
rentibus occurrit Chriſtus, ut quod fide credide-
rant, agnoſcerent viſu: & firmaret præſentia, quas
adhuc trepidas habebat auditus. † *Occurrit eis Je-* 13
ſus, dicens: avete. Occurrit ut Dominus: ſalutat
ut parens: affectu animat: ſervat timore: ſalutat,
ut per amorem ſerviant, non fugiant per timo-
rem. *At illæ acceſſerunt, & tenuerunt pedes ejus*.
Haberi ſe voluit, qui paſſus eſt ſe teneri. † *Acceſ-* 14
ſerunt,

14 *Ut ſcirent in capite Chriſti Virum eſſe, ſe in pedibus Chriſti, & datum ſibi Virum ſequi, non præire per Chriſtum.* Tota Eccleſia Dei dicitur unum corpus myſticum per ſimilitudinem naturalis corporis humani, quod variis membris conſtat, & juxta eorum rationem diverſos actus exercet, & officia. Chriſtus ſecundum Divinitatem auctoritative, & ſanctam humanitatem per poteſtatem excellentiæ a Deo acceptam eſt caput myſticum totius myſtici corporis Eccleſiæ, tam militantis, quam triumphantis. Epheſ. 1. *Omnia ſubjecit ſub pedibus ejus; & ipſum dedit caput ſuper omnem Eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius*. Et cap. 5. *Vir eſt caput mulieris, ſicut Chriſtus Eccleſiæ*. Et Coloſ. 1. *Ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ*. Et talis dicitur Chriſtus, deſumpta ſimilitudine ab humano capite, cujus proprium eſt influere in reliqua membra, illaque per intellectum, voluntatem, & alios ſenſus in ipſo capite reſidentes dirigere, & gubernare; ne in ſuis functionibus errent. Ita Chriſtus influit, vel ſaltem virtutem habet univerſalem influendi & infundendi gratiam in omnia Eccleſiæ membra, juxta illud Jo. 1. *De plenitudine ejus nos omnes accepimus*. Et quoniam Chriſtus non eſt amplius viſibiliter præſens, ſicuti erat ante Aſcenſionem, propterea dicitur caput inviſibile Eccleſiæ, quia dirigit, & gubernat Eccleſiam per internum gratiæ influxum, & donorum Spiritus Sancti. Huic capiti inviſibili ſuccedit caput viſibile, quod vices Chriſti viſibiliter ſuſtinet. Sicuti enim Rex ſi a Regno diſcedens diu eſſet abfuturus, alium in ſui locum ſufficeret, & ſubrogaret: Ita Chriſtus Cælum aſcendens alium ſubſtituit in Eccleſia vices ſuas tenentem, & hic fuit Petrus, & ſucceſſores Pontifices, ut paſſim Theologi docent, & Patres, de quibus Becanus in Compend. controverſiarum lib. 1. cap. 4. concl. 5. & Catechiſ. Roman. in 9. Symboli artic. Nec implicat ejuſdem corporis myſtici plura eſſe capita ſubordinata, ut primum, & ſupremum omnium caput, etiam ipſius Chriſti qua hominis ſit Deus 1. Cor. 1. *Caput vero Chriſti Deus*: Et Eccleſiæ univerſæ ſecundum Chriſtus: Tertium Pontifex max. Chriſti vices gerens, quartum reſpectu particularium Eccleſiarum Epiſcopi, & alii ſuperiores, debita proportione ſervata. His prælibatis pro neceſſaria textus intelligentia, dicit Auctor: *Vir eſt in capite Chriſti*. Hoc eſt in nobiliori parte corporis myſtici Eccleſiæ, qui fœminas, veluti pedes, & partem minus dignam dirigit, ac gubernat. Sicuti enim Chriſtus inviſibile caput Eccleſiæ Eccleſiam ipſam dirigit, & gubernat; ſic vir Eccleſiæ viſibile caput a Chriſto Domino conſtitutus, & ſibimet ſubordinatus viſibiliter regit, & gubernat ipſam Eccleſiam. (Etenim Auct. hic de Petro, & ſucceſſoribus, & ſic de Vicario Chriſti, ac Sacerdotibus Prælatis fatur.) non autem fœminæ id agunt. Unde vir eſt in capite Chriſti, hoc eſt factus eſt a Chriſto caput ſubordinatum Eccleſiæ ſuæ. Mulieres vero ſunt in pedibus, hoc eſt in numero Fidelium quibus datum eſt per Chriſtum ſequi virum per obedientiam, & ſubjectionem; non autem præire per uſurpationem munium ſacerdotalium, & capitis a Chriſto conſtituti, ut dicitur in dicto Capit. Nova quædam. Extra de pœnit. remiſs. quapropter ſerm. noſtr. 82. num. 13. dicitur. *Mulieribus audire, non loqui datum eſt in Eccleſia, diſcere, non docere*. Et quanquam interdum locutas audivimus, tunc Eccleſiam figuraſſe docuit Auct. ut ibi ait, & ſup. ſerm. 76. num. 1. & num. 7.

Non dicit Auct. Vir eſt caput Chriſti; Sed Vir eſt in capite Chriſti, ut Chriſtus ſit primus Eccleſiæ Rector, & Caput: Vir autem ſit caput, & Rector, ſed ſubordinatus huic capiti Chriſto, & in ipſo capite per fidem, & ſubordinationem. Non implicat, aliquando dici Virum eſſe in capite Chriſti, aliquando in pedibus, quia id fas eſt in corpore myſtico dici accommodate ad diverſa officia, quæ facit: Dicitur enim vir eſſe in capite myſtico Chriſti, quando fungitur officio capitis ſubordinati a Chriſto: Dicitur autem eſſe in pedibus, quia & Vir, & Fœmina reguntur ab hoc capite viſibili ſubordinato, Prædicantes Chriſtum dicuntur in pedibus Chriſti, quia Chriſti veſtigia ſequuntur: poſt cujus Aſcenſionem in Cælum annunciant ipſum Chriſtum Gentibus, quaſi olim viſibilis Chriſti veſtigia ſint. Fœminæ in pedibus Chriſti ſemper eſſe dicuntur, nullo autem modo in capite, quia munus capitis, & Sacerdotii ſunt illis a Chriſto denegatum, ut paſſim ex Theol. habetur.

Digitized by Google

* Ut invenirent. MS.

ſerunt, *& tenuerunt pedes ejus*. * Ut ſcirent in capi-
te Chriſti virum eſſe, ſe eſſe in pedibus Chri-
ſti: & datum ſibi virum ſequi, non præire per
Chriſtum. *Dicit eis: nolite timere*. Quod dixe-
rat Angelus, dicit & Dominus, ut quas firma-
15 verat Angelus, Chriſtus redderet firmiores. †
Sed ite, dicite fratribus meis, ut eant in Galilæam:
ibi me videbunt. Reſurgens a mortuis Chriſtus
reſumpſit hominem, non reliquit: vocat ergo
fratres, quos corporis ſui fecit eſſe germanos:
vocat fratres, quos patris ſui adoptavit in filios:
vocat fratres, quos benignus hæres ſibi præſti-
tit cohæredes. Sed reſurgente Chriſto impietas
16 qualiter reſurgat audite. † *Ecce venerunt quidam*
de cuſtodibus in civitatem: & nunciaverunt prin-
cipibus ſacerdotum omnia, quæ facta fuerant. At
illi congregati cum ſenioribus conſilio accepto pecu-
niam copioſam dederunt militibus, dicentes: dicite,
quia venerunt nocte diſcipuli ejus, & furati ſunt
eum dormientibus nobis. Qui dant pecuniam, non
perdenda comparant, ſed ſervanda: Judæi ven-
dente Juda emerunt, ut perderent Chriſtum:
nunc pecuniam copioſam, ut ſe, legem, tem-
plum, patriam perderent, effuderunt. Viri ſan-
guinum, & doloſi, ſtatuunt pretium falſitatis:
perfidiæ conficiunt inſtrumentum: commercio
crudeli fraudem fidei, veritatis latrocinium nun-
dinantur: corrumpunt milites; ut furtum vo-
17 cent, quod erat reſurrectionis arcanum. † *Ve-*
nerunt diſcipuli ejus nocte: & furati ſunt eum.
Non contenti interfeciſſe magiſtrum, quomodo
diſcipulos poſſent perdere moliuntur: diſcipulo-
18 rum crimen eſſe faciunt virtutem magiſtri. † *Ve-*
nerunt nocte diſcipuli ejus, & furati ſunt eum.
Plane amiſerunt milites, perdiderunt Judæi: ſed
diſcipuli magiſtrum ſuum non furto, ſed fide,
virtute, non fraude, ſanctitate, non crimine, vi-
vum, non mortuum ſuſtulerunt: hinc eſt, quod
in Galilæam, ut eum poſſint videre, mittuntur;
19 quia Deus in loco perfidiæ non videtur. † Quod
autem dixit: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo,*
& in terra. Quid ipſe in ſe ſibi dederit, hoc
2. Co. 5. declarat: probante Apoſtolo, cum dicit: *Deus*
erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi. Filius Dei
Virginis filio, Deus homini, divinitas carni con-
tulit, quod ſemper cum Patre poſſedit, & Spi-
20 ritu. Et ideo ait: † *Ite, baptizate omnes gentes*
in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.
Ut omnes gentes poteſtas una eademque recrea-
21 ret ad ſalutem, quas crearat ad vitam. † *Et ecce*,
inquit, *ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad*
conſummationem ſæculi. Eſt ſemper nobiſcum, qui
cum patre eſt ſemper: & veniet nobis per hoc,
quod aſſumpſit ex nobis: Et quid plura fratres?
Quod naſcitur, quod patitur, quod reſurgit,
quod accipit non eſt, non eſt neceſſitatis ſuæ,
noſtræ eſt hoc ſalutis.

SERMO LXXXI.

De quinta Chriſti manifeſtatione facta diſcipulis, cum Thomas abeſſet.

DUm rebellis Judæa creatorem ſuum debella- 1
re contendit, & in auctoris ſui necem le-
vat impias manus, terris abſtulit pacem, concor-
diam rerum ſolvit, elementorum ſic fœdus rupit,
ut mundum totum ad chaos revocaret antiquum:
denique diem fugat, noctem invadit, lucem tene-
bris, cælum rebus aufert, facit tremere terram,
miſcet mortuos vivis, inferos, ſuperoſque con-
fundit, & diſſipato ordine in creaturis pacificum
nihil, amicum penitus nil reliquit. Hinc eſt, quod
reverſus ab inferis Chriſtus, ut rebus pacem red-
dat, exclamat: † *Pax vobis*. *Dum hæc loquun-* 2
tur, inquit, *diſcipuli*, *Jeſus ſtetit in medio eorum*, Luc. 24.
& dicit eis: *Pax vobis*: Bene addidit vobis, quia
jam terra ſteterat, dies redierat, ſol recurrerat,
& ordinem ſuum compago mundi redditum jam
tenebat. Diſcipulis autem manebat adhuc bellum,
& collidebat eos acriter fidei, perfidiæque confli-
ctus: non ſic terram ſicut diſcipulorum corda tur-
bo concuſſerat paſſionis: & ideo animos eorum,
crudelitatis, & incredulitatis acies pertinaci dimi-
catione vaſtabat: inſiſtebant mentibus eorum co-
gitationum catervæ: & excurſibus deſperationis,
ac ſpei robuſta licet pectora rumpebantur. Inter
miracula innumeroſa ſignorum Chriſti, & multi-
moda paſſionis ejus genera, inter deitatis inſignia,
& imbecilla carnis, inter mortis damna, & dona
vitæ diſcipulorum ſenſus, menteſque ferebantur:
nunc ſpiritus eorum tollebatur ad cælum; nunc
eorum animæ collidebantur in terram; & in inti-
mis eorum tali procella ſæviente, portum quietis
nullum, nullam ſtationem pacis poterant inveni-
re. † Hoc videns ſcrutator pectorum Chriſtus, 3
qui jubet ventis, procellis imperat, & ſolo nutu
tempeſtates tranquillitate commutat mox eos ſua
pace confirmat, dicens: † *Pax vobis*, *ego ſum*,
nolite timere. Ego ſum crucifixus ille, mortuus, 4
ſepultus. *Ego ſum*. Per me Deus propter vos ho-
mo. *Ego ſum*. Non ſpiritus in figura carnis, ſed
ipſa veritas in carne. *Ego ſum*. Ego ex mortuis
ſum vivus: ex inferis ſum ſupernus. *Ego ſum*.
Quem mors fugit: inferna tremuerunt; tartarus
Deum confeſſus eſt cum paveſcit. † *Nolite time-* 5
re. Petre, quod negaveris: quod fugeris tu Joan- Matt. 26.
nes: quod deſeruiſtis omnes; quod infidelibus de
me totis cogitationibus judicaſtis: quod adhuc non
creditis, me videntes. *Nolite timere*, *ego ſum*. Mar. 14.
Qui vos per gratiam vocavi: elegi per veniam;
pietate ſuſtinui; charitate portavi; & modo vos
ſola bonitate ſuſcipio, quia culpas videre neſcit
pater cum filium recipit; ſuos affectio cum reſu-
mit. † *Conturbati*, *& conteriti exiſtimabant ſe ſpi-* 6
ritum videre. Quare? quia clauſis oſtiis intrave- Jo. 20.
rat Dominus. Diſcipuli ergo conſternati mæroris
ſomno, dabant Chriſto, non quod poteſt divi-
na virtus, ſed quod natura recipit humana. *Pu-*
tabant

SERMO LXXXI.

Scholia.

1 AD *Chaos revocat antiquum*. Figura rethorica, & amplificatio; vel dic, revocat, ſed non de-ducit, vel ipſe mundus id ſibi credebat, ut auctor ſup. ſerm. 78. num. 3.

6 *Anima ſubſtantia cæleſtis*. Quia poteſt anima per ſe ſubſiſtere, & eſt incorruptibilis, immortaliſque a Deo ex nihilo immediate creata, & corpori infuſa. Non eſt terreſtris ſubſtantia, quia non eſt corruptibilis, ut corpus, quod eſt de ſubſtantia elementaria.

tabant ſe ſpiritum videre. Namque ſpiritus homi-
nis in utero ſepta tranſit, penetrat muros, ut clau-
ſo corpore intret corpus incluſum: ſic anima,
quando dat vitæ finem, a corporis dulci contu-
bernio cum recedit, domorum clauſtris, munda-
nis obſtaculis non tenetur: ſubſtantia cæleſtis ter-
renis ergaſtulis neſcit includi, juxta illud: *Spiri-*
7 *tus neſcis unde veniat, aut quo vadat*. † Diſci-
Joan. 3. puli ergo, poſt reſurrectionem clauſis oſtiis Domi-
no ingreſſo, reportaſſe eum ſoliditatem corporis non
credebant: in imaginem carnis ſolam rediiſſe ani-
mam ſuſpicantes, ut dormientibus ſolent corpo-
8 reæ imagines apparere. † *Exiſtimabant ſe ſpiri-*
tum videre. Ergo, ſicut diximus, in diſcipulis
non ſedabantur cogitationum bella, non ſedaban-
tur, ſed magis magiſque cogitationum bella cre-
ſcebant: & tumultus mentium ipſis etiam viſioni-
bus augebatur: & unde reſurrectionis aſſerebatur
fides, inde totius cunctationis ſcrupulus naſceba-
tur. Quod venerat, erat res: quod clauſis oſtiis
intraverat, fides non erat. Non erat fides, ſed
virtus erat: humanum non erat, ſed homo erat:
ut eſſet verum corpus in Deitatis potentia, non
inanis carnis ſpecies in reſurrectionis injuriam. Er-
go ad comprimendos ex hoc naſcentes conflictus
9 cogitationum, reſpondit Chriſtus: † *Quid turba-*
ti eſtis? & cogitationes aſcendunt in corda veſtra?
Bene aſcendunt, non deſcendunt: quia depreſſæ
carnis pondere cogitationes humanæ ad altum
Dei myſterium conantur aſcendere, & conatibus
in ipſis franguntur, ruunt, deponuntur ad ter-
ram: niſi ille juverit, qui donat homini cogitare
10 divina. † *Quid turbati eſtis? & cogitationes aſcen-*
dunt in corda veſtra? Videte manus meas, & pe-
des. Videte, hoc eſt dicere, vigilate: quare?
quia non eſt ſomnium, quod videtis. *Videte ma-*
nus meas, & pedes. Quia gravatis oculis caput
adhuc reſpicere non poteſtis: videte carnis vul-
nera, quia Dei opera non videtis: conſiderate ini-
micorum titulos, quia Dei adhuc non conſidera-
ſtis inſignia: palpate, ut vel manus fidem faciat,
quia videns oculus ſic cæcatur: oculus non videt,
videat tactus: digiti veſtri intrent veſtigia clavo-
rum, manus veſtræ alta vulneris exquirant, ape-
rite manuum foramina, ſulcate latus, renovate
vulnera: quia negare non poſſum diſcipulis ad fi-
dem, quod inimicis in pœnam ſævientibus non
negavi: palpate, palpate, & uſque ad oſſa inqui-
ſitores ardui pervenite, ut vel oſſa carnis aſtruant
veritatem: & me eſſe ipſum vel vulnera ſervata
11 teſtentur. † Rogo, quare me reſurrexiſſe non cre-
ditis, qui innumeros mortuos ſub veſtris oculis
ſuſcitavi? Niſi forte virtus mea, quæ aliis affuit,
mihi defuit: juxta illam vocem, quæ mihi pen-
Matt. 27. denti inſultavit in cruce, dicens: *Alios ſalvos fe-*
cit, ſeipſum ſalvum facere non poteſt: ſi rex Iſrael
eſt, deſcendat de cruce, & credemus ei. Et quid
eſt majus, excuſſis clavis deſcendere de cruce,
aut ab inferis calcata morte conſcendere? Ecce &
meipſum ſalvum feci: & ruptis inferni vinculis ad
ſuperna conſcendi: & tamen neque apud vos fi-
Joan. 11. dem meæ deitatis inveni. † Aut forte triduana
12 mors abnegat fidem credendi? Nonne quatridua-
num Lazarum jam fœtentem vobis coram vocavit
ab inferis vox mea, mea juſſio revocavit ad vi-
tam? Et ſi ſervus quatriduanus ſurgit; cur tridua-
nus Dominus non reſurgit? *Adhuc autem illis non*
credentibus præ gaudio, & mirantibus. † Votiva 13
gaudia etiam cum data fuerint vix creduntur; o-
ptata cum perveniunt dant ſtuporem: hinc eſt,
quod Apoſtoli reſurrectionem Chriſti celeriorem
quam ſperaverant, admirantur: & quod credunt
tardius, non eſt perfidiæ, ſed amoris: ſcrutantes
enim taliter fidem non abnegant, ſed requirunt;
& dum intendunt altius, verum eſſe, quod in-
tuentur, exoptant. † Fratres, diſcipulos ad iſta 14
tardos, ſtupidos ad tanta, non perfidiæ timor,
ſed cauſæ præſtitit magnitudo: viſa non videre,
neſcire ſcita, credita non credere, non increduli-
tas facit, ſed miraculum ſingulare. † Fratres, ad 15
virtutes natura eſt nimis infans, quæ niſi per Deum
creverit, capere matura non poteſt, non valet per-
fecta ſentire. Deus ergo, quod per nos non poſ-
ſumus, ipſe nos capere per ſe, & ſentire conce-
dat.

SERMO LXXXII.

De Chriſti reſurrectione, & quarta ma-
nifeſtatione facta duobus eun-
tibus in caſtellum.

QUoniam Matthæus ſanctus jam nobis, quæ 1
de reſurrectione Domini cognoverat, ſa-
lutariter indicavit, hodie quid etiam beatus re-
ferat Marcus, audiamus: *Et cum tranſiſſet*, in- Mar. 16.
quit, *ſabbatum, Maria Magdalena, & Maria Ja-*
cobi, & Salome emerunt aromata, ut venientes
ungerent Jeſum. Mulieres hoc loco fœminea de-
votione diſcurrunt, quæ non ut viventi fidem,
ſed ut mortuo unguenta deferunt ad ſepulchrum:
& ſepulto parant mœroris obſequia, non reſur-
genti divinorum gaudia triumphorum. † Mortem 2
Chriſtus, ut mors moreretur, accepit: Chriſtus
dum occiditur, illud, quod omnes occidebat, oc-
cidit: ſepulchrum Chriſtus infernum patefacturus
intravit. Soluta ergo lege tartari, & inferni car-
cere deſtructo, & ipſo mortis imperio perem-
pto, jam Chriſtus non eſt ungendus ut mor-
tuus, ſed adorandus ut victor. † Mulieres per- 3
noctant, vigilant, inſomnes agunt, obſcura pe-
netrant erumpentis auroræ; unde etiam lucem du-
biam non minus cordis videntur ſuſtinere, quam
corporis. *Et valde mane*, inquit, *una ſabbatorum*
veniunt ad monumentum orto jam ſole. † Si valde 4
mane, quomodo orto jam ſole? Sic neſcit Evan-
geliſta quid dicat? Evangeliſta quid dicat ſcit, ſed
quid audiat, qui non didicerit, neſcit: non eſt erro-
ris iſta relatio, veritatis eſt: nec lapſum patitur ſer- Mar. 15.
monis humani, ſed rei geſtæ cælitus aperit veritatem.
Dixerat: *Ab hora ſexta, uſque ad horam nonam te-*
nebræ factæ ſunt: ergo ſol, qui præter horam, ut
Domino compateretur, abſceſſerat, claritate, cum
reſurgeret Dominus, ante tempus occurrit: & qui,
ut ſuo commoreretur auctori, ipſam meridianam
ſuam mortificaverat claritatem; ut conſurgeret au-
ctori ſuo, evictis tenebris, antelucanus erupit. † 5

Valde

11 *Innumeros mortuos*. Hoc eſt non facile ad nu-
merandum habiles, ut dixit gloſſa Inſtitut. de Jure nat.
gent. & civili §. jus autem gentium in verbo. Innu-
merabiles: quorum enim numerum ignoramus, ea nu-
merare non poſſumus, vel eſt amplificatio ut ſupra di-
citur de mundo ad chaos revocato.

5 *Valde mane*. Quia tunc ſol, ut mane faceret,
manicavit: & qui ante noctem fugerat, nunc ipſe
noctem prævenit fugatus; ut reddat luci nox ho-
ras, quas terror dominicæ paſſionis invaſerat. *Di-*
cebant, inquit, *ad invicem: Quis revolvet nobis*
6 *lapidem ab oſtio monumenti?* † Ab oſtio monumen-
ti, an cordis? a ſepulchro, an ab oculis? Mulie-
res, obſeratum eſt pectus, oculi ſunt clauſi, &
ideo patefacti ſepulchri gloriam non videtis: o-
leum non corpori dominico, ſed lucernæ cordis
veſtri, ſi videre deſideratis, infundite: ut luce
fidei pateat, quod clauditur incredulitatis obſcu-
7 ro. † *Et reſpicientes, viderunt lapidem revolutum:*
erat quippe magnus valde. Plane magnus, & ma-
gnus valde, & plus jam magnus merito, quam
forma, qui Creatoris mundi corpus & claudere,
8 & operire ſuffecit. † *Et introeuntes monumentum,*
viderunt juvenem ſedentem a dextris, coopertum
ſtola candida. Introierunt ſepulchrum, ut conſe-
pultæ Chriſto, Chriſto conſurgerent de ſepul-
Coloſ. 2. chro, & impleretur illud Apoſtoli: *Conſepulti*
9 *eſtis ei in baptiſmo, in quo & reſurrexiſtis*. † Vi-
dent juvenem, ut cernerent noſtræ reſurrectio-
nis ætatem; vident juvenem, quia neſcit reſur-
rectio ſenectutem: neque ætates recipit æterna
perfectio. Homo, ubi neſcit naſci, mori neſcit:
& ubi naſci, morique neſcit, ibi ætatum nec ad-
mittit detrimentum, nec indiget incrementis. Vi-
dent juvenem ſedentem a dextris, quia reſurrectio
Prov. 4. recipit nil ſiniſtrum. *Vias*, inquit, *quæ a dextris*
Matt. 25. *ſunt, novit Dominus*, Et: *Tunc ſtatuet juſtos ad*
10 *dexteram ſuam*. † Orate fratres, ut & nos mo-
riamur vitiis, ſepeliamur temporalibus pompis, ut
æternitati reſurgamus in Chriſto: & a dextris po-
Juxta ſiti mereamur audire: *Venite benedicti patris mei:*
LXX. *percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab origi-*
11 *ne mundi*. † *Coopertum ſtola candida*. Stola iſta non
Matt. 25. ex mortali vellere, ſed ex virtute vitali; ſplen-
dens cæleſti lumine, non colore terreno; & cla-
ra creatoris munere, non arte fullonis, dicente
Pſal. 103. Propheta: *Amictus lumen ſicut veſtimentum:* &
Matt. 13. de juſtis: *Tunc juſti fulgebunt ſicut Sol*. Terreni
terrenis velati ſunt veſtimentis; & ideo ſicut no-
vitate ſplendent, ita vetuſtate ſordeſcunt: cæle-
ſtes vero amictu cæleſtis luminis ambiuntur; & a
terreno ſqualore ſuſpenſi, nec fœdantur vetuſta-
te unquam, nec ullis ſordibus obſcurantur; ſed
veſtes quas ſemel dederit reſurrectio, perpetuo
12 lumine veſtiuntur. † *At illæ exeuntes de monu-*
mento, fugerunt: invaſerat enim illas tremor, &
pavor. Angelus ſedet in monumento, de monu-
mento fugiunt mulieres: quia ille de cæleſti ſub-
ſtantia confidit, turbantur iſtæ de conditione ter-
rena. Sepulchrum, qui mori non poteſt, timere
neſcit: mulieres autem & de facto tremunt, &
ſepulchrum ſicut mortales adhuc mortaliter expa-
veſcunt: hinc eſt, quod nemini quicquam dicunt.
13 † *Et nemini quicquam dixerunt*. Quia mulieribus
1. Cor. 14. audire, non loqui datum eſt: diſcere datum eſt,
non docere, dicente Apoſtolo: *Mulieres in Eccle-*
ſia taceant. Denique eadem Maria poſtea & va-
dit, & nunciat, ſed jam non fœminam, ſed Ec-
cleſiam geſtans: ut ibi ſicut fœmina taceat: hic
ut Eccleſia enunciet, & loquatur. † *Poſt hæc duo-* 14
bus ex his ambulantibus oſtenſus eſt. Quare non
tribus, quare non quatuor, ſed duobus? Quia
duobus populis, id eſt Gentibus, & Judæis re-
ſurrectionis fides hic prædicanda monſtratur: un-
de, ſicut diximus, probatur in duabus fœminis,
aut in diſcipulis duobus Eccleſiam unam figurari.
† *Oſtenſus eſt in alia effigie*. Nemo putet Chriſtum 15
ſua reſurrectione ſui vultus effigiem commutaſſe,
ut qui in vulnere erat ipſe, alter eſſet in vultu:
ſed mutatur effigies, dum efficitur ex mortali im-
mortalis, & ex corruptibili incorruptibilis; ut
hoc ſit mutaſſe ſubſtantiam, non mutaſſe perſo-
nam: & acquiſiviſſe vultus gloriam, non vultus
notitiam perdidiſſe. † Et ne feſtinus ſermo aut 16
fugiat, aut tranſvolet quæſtiones, quod ſequitur
proximo ſermone, Domino revelante, innoteſce-
mus. *Vacat ſcholiis*.

SERMO LXXXIII.

De nona Chriſti manifeſtatione facta recum-
bentibus undecim Diſcipulis.

HOdie beatus Evangeliſta ſic retulit Apoſtolos 1
in ipſo Crucis tempore menſis * deditos, *Detentos.
inhiantes epulis, conviviis occupatos, Dominicæ
paſſionis oblitos. *Recumbentibus*, inquit, *illis un-* Marc. 16.
decim, apparuit Dominus. Recumbentibus ubi? ad
ſepulchrum Domini, mox ad menſam ſervi? Hæc
eſt ſervorum fides? hæc diſcipulorum charitas?
hic Petri ardor? hæc eſt Joannis de ipſo Chriſti
pectore aſſumpta dilectio? hæc eſt tanto tempore,
tantis donis, virtutibus tantis, affectio conquiſita;
ut in ipſo articulo paſſionis, calente adhuc mor-
te, recenti adhuc funere, exultantibus inimicis,
inſultante Judæa tota, diſcipuli toto tori cultu,
totaque diſcumbentium voluptate pranderent? † 2
Moyſi mortuo aſſiſtunt Angeli; agit ſepulchri cu- Judæ. 11.
ram Deus ipſe; Judaica caſtra ſiſtuntur; diſſimu- Deut. 34.
latur iter; horrida eremi ſtatio duratur; indicitur
triginta dierum planctus; & longo lamentationis ob-
ſequio ſervile funus honoratur: & Chriſtus verus
Dominus, creator rerum, redemptor omnium,
unus poſt illam tragicam paſſionem, poſt mortem, &
mortem Crucis, triduanas a diſcipulis lacrymas
non meretur? † Terra tremit; turbatur tartarus; 3
ſcinduntur ſaxa; monumenta diſſiliunt; ſol fugit;
dies ſepelitur; fit nox totum: & ſoli diſcipuli al-
to ſigmate, choro uno, toto otio, deliciis ſecuri
epulantur: & hoc, fratres, reverſus ab inferis
ipſe ſic magiſter invenit? *Recumbentibus ergo illis* 4
undecim, apparuit Dominus, & exprobravit incre-
dulitatem eorum, & duritiam cordis, quia his, qui
viderant eum reſurrexiſſe, non crediderunt. Ad
hæc, Petre fidelis, Petre devotiſſime, quid dice-
mus? *Recumbentibus illis*. Nunquid prandentibus?
Fratres, hoc non erat dicumbere, ſed jacere; nec
convivii erat chorus ille, doloris erat ille con-
ventus: ibi panis non erat gaudii, ſed mœ-
roris: ibi Crucis felle, non vini dulcedine po-
cula miſcebantur. † *Erant*, inquit, *clauſi propter* 5
metum

SERMO LXXXIII.

Scholia.

1 IN *ipſo articulo paſſionis*. Id fuit ipſa die Domini-
cæ reſurrectionis, ut habent Euthym. & Theo-
phylact.

3 *Alto ſigmate*. Sigma eſt tabula menſalis capiens ſex
homines; hic abſolute ponitur pro nobili menſa opi-
pare inſtructa.

5 *Doloris lancea, tota*. Figurate dictum hoc eſt enim
totus lanceæ dolor, ſcilicet dolor a lancea cauſatus: Non
enim Chriſto jam mortuo lancea militis dolorem intu-
lit, ſed cordibus diſcipulorum, nedum cum latus Jeſu
fuit lancea apertum, ſed quotieſcunque in tempore id ip-
ſum Diſcipuli meditabantur.

metum Judæorum. Si metuentes, ſi clauſi, certe non prandentes : & ſi non prandentes, non erat domus illa, ſed carcer : illud ſigma non erat, ſed ſepulchrum : tunc tota ad diſcipulos pœna Dominicæ tranſierat paſſionis ; & non ſolum lateribus eorum, ſed & cordibus doloris lancea tota figebatur : tunc triſtitiæ clavis affixæ manus eorum, pedeſque tenebantur : tunc illis acetum, tunc fel amaritudo Judaica propinabat : tunc illis ſol occidit, dies fugit : tunc illorum mentes, animaſque nox profundiſſima poſſidebat : tunc illos in perfidiæ ſcopulos, in naufragium fidei cogitationum tentatio ſæviſſima collidebat : tunc deſperatio, quæ eſt inter omnia mala pejor, & in adverſis venit ſemper extrema, funereis illos ſternebat ſepulchris : unde, ſicut diximus, non diſcumbentes, non epulantes eos Dominus, ſed jacentes invenit, ſed ſepultos :
6 † & ideo exprobrat incredulitatem eorum, quia tantum crediderant deſperationi, ut reſurrectioni prædictæ a Domino nil crederent, a ſervis non crederent nunciatæ : atque in ſe nihil fidei relinquerent, & ſalutis ; ſed ſæculo mortui, ſepulti mundo, unam domum illam unum ſibi eſſe omnes crederent jam ſepulchrum. Hinc eſt, quod eos Dominus videns exemiſſe ſe mundo, ad mundum
7 revocat, remittit in mundum, dicens : † *Ite in mundum univerſum : prædicate Evangelium univerſæ creaturæ*. Venite in mundum, ut qui putatis vos in uno omnes domicilio jam jacere, ſubjacere vobis omnem mundum repente videatis. *Venite in mundum univerſum : prædicate Evangelium univerſæ creaturæ*, hoc eſt dicere, eſtote vos ſpes omnibus, qui vobiſipſis deſperationis cauſa fuiſtis : & incredulitas veſtra quanta ſit tunc probate, cum videritis auditui veſtro mundum credere, qui credere veſtro viſui non potuiſtis : & cordis veſtri quanta ſit duritia tunc ſcitote, cum ſenſeritis, non viſo me, orbe toto Gentes ferociſſimas me fateri,
8 quem poſitum veſtris in oculis vos negaſtis. † Videbitis * in terra diviſos, clauſos inſulis, pendentes rupibus, ſolitudine remotos, Magorum ſciolos, Græcorum quærulos, Romanorum peritos fidem fide ſola quærere, quam manu, digito, ſulcatis meis vulneribus vos quæſiſtis. Sed quia meæ paſſionis, meæ mortis, meæ reſurrectionis vos mitto teſtes ; altius vos iſta perſcrutatos eſſe concedo : dummodo cunctatio veſtra fiat eis, qui vobis cre-

* A terra. C. Bonon.

9 dituri ſunt, firmamentum. † *Qui crediderit*, inquit, *& baptizatus fuerit, ſalvus erit*. Fratres, quod eſt anima corpori, hoc eſt baptiſmati fides : hinc eſt, quod, qui generatur ex fonte, ex fide vivit : *Juſtus*, inquit, *ex fide vivet*. Moritur er- (Rom. 1.)
10 go omnis quicunque fuerit ſine fide. † *Qui crediderit*. Quia Trinitas Deus unus eſt : quia in Patre, & Filio, & Spiritu ſancto una eſt tota æqualitate majeſtas : quia deitas Trinitate diviſa eſt, non eſt unitate confuſa ; ſed deitate una eſt, eſt trina perſonis : quia Deus Trinitatis nomen eſt : quia Pater, & Filius non cenſendi ſunt ordine, ſed æſtimandi ſunt charitate : quod Spiritus ſanctus non eſt habendus inferior, plus, minuſve, non ut exterior habendus eſt plus, minuſve, quia

neſcit exteriora divinitas : † quia Chriſtus ſic ho- 11
mo factus eſt, ut quod Deus eſt permaneret : ſic eſt mortuus, ut mortuos totis ſæculis ſua reſuſcitaret ex morte ; quod non ſibi reſurrexit ille, ſed nobis ; quod nos cœlo intulit, dum ſe ſuſtulit * cælo : quod ſedet ad auctoritatem judicis, non ad requiem fatigati : quod veniet non loco, qui ubique eſt ad movendum ; neque ut mundum ſuum teneat, qui totum poſſidet mundum ; ſed ut mundus jam ſemper viſionem ſui mereatur auctoris. † 12
Credat homo etiam peccatorum remiſſionem : quia cæleſtis regio cum ſit latiſſima, non capit peccatorem, neque de ſuorum deſperet homo magnitudine criminum, quia ſi eſt, quod Deus donare non poteſt, omnipotens non eſt. Credat & carnis reſurrectionem, ut ſi homo ipſe, qui reſurgit : ut accipiat ipſe, qui peccat, pœnam : ipſe
præmium, qui laborat. † Credat æternam vitam, 13
ne locum habeat mors ſecunda. Quod autem de humanis corporibus Dæmones, id eſt hoſtes effugantur antiqui, quod ex uno ore varius funditur ſermo linguarum, quod tacti per Chriſtum neſciunt ſua venena ſerpentes ; quod venenata pocula bibentes non valent nocere per Chriſtum ; quod morbi corporum fugantur Chriſtum prædicantis ad tactum, eſt, fratres, ſummum credulitatis in-
dicium. † *Signa*, inquit, *credentes hæc ſequentur* : 14
In nomine meo Dæmonia ejicient, linguis loquentur novis : ſerpentes tollent ; & ſi quid mortiferum biberint, non nocebit eis ; ſuper ægros manus imponent, & bene habebunt. Homo, ergo eſto tibi per fidem medicus, ne cogaris extraneis medicis tuo diſpendio ſubjacere, & caro, quod gratis poſſides, comparare. Orate fratres, ut & in præſenti medicinam ſemper fidei ſentiamus : & ſub expectatione Chriſti poſiti in adventu ejus ſecuri de noſtra conſcientia, gloriemur.

* In Cælum.

SERMO LXXXIV.

De quinta Chriſti manifeſtatione facta diſcipulis cum abeſſet Thomas, deque ſexta cum adeſſet.

Diebus quadraginta, quibus poſt reſurrectio- 1
nem ſuam Dominus diverſo modo refertur & creditur ſuis apparuiſſe diſcipulis, haud immerito ſermone ipſis lectionibus, ipſis deſervit, & nititur ſacramentis ; ut Dominicæ paſſionis mœrorem multiplici reſurrectionis indicio perfectum veſtræ charitatis convertat in gaudium : & qui ante per virtutem ſuam noſtro reſurrexit in corpore, nunc etiam per fidem noſtris reſurgat in cordibus. *Et cum eſſet ſero de illa una Sabbatorum, & fores eſſent clauſæ, ubi erant diſcipuli congregati propter metum Judæorum, venit Jeſus ; & ſtetit in medio eorum*. † Cum eſſet ſero : ſero erat plus mœrore, quam tempore : ſero eſt mœroris, & triſtitiæ nubilo mentibus obſcuratis. *Sero erat*. Quia & ſi crepuſculum dederat aliquod reſurrectionis indicium, necdum tamen eis Dominus reſulſerat plena ſui luminis claritate. † *Et cum fores eſſent clauſæ, ubi* (Joan. 20.)

8 *Magorum ſciolos*. Merito hiſce epithetis hi tres deſcribuntur ; etenim Magus ſeu Aſtrologus omnia ſcire ſe autumat, & nihil non ignorat, & cum aſtris errantibus errat. Græcus quærulus dicitur, hoc eſt quotidie cauſas rerum, & ſcientias vel quæritans, vel ſcrutans, ut illorum problemata teſtantur. Romanus peritus dicitur, quia longo uſu in rebus humanis exercitus magnam aſſecutus eſt peritiam, & eſt ad omnia doctus.

10 *Deitas Trinitate diviſa eſt*. At ſup. ſerm. 60. n. 5. ait : *Perſonis Trinitas diſtincta eſt, & non eſt diviſa ſubſtantiis*. Quod etiam innuit infr. ſerm. 88. num. 17. Ita hic pro ly *Diviſa*. Forte ab Auct. ſcriptum erat magis Theologice, ac ſcholaſtice : *Diſtincta*, & ſcriptorum incuria corruptus creditur tex.

ſa, ubi erant diſcipuli congregati propter metum
Judæorum. Magnitudo terroris, & facinoris tan-
to turbine diſcipulorum domum ſimul & corda
concluſerat, & ita totum luminis abdicarat ingreſ-
ſum; ut magis, magiſque mœrore ſenſibus occu-
4 patis cæca noctis augeretur offuſio. † Nullæ no-
ctis tenebræ caligini mœroris & formidinis com-
parantur, quia nullo poſſunt aut conſolationis, aut
Pſal. 54. conſilii lumine temperari. Audi Prophetam: *Ti-*
mor, & tremor venerunt ſuper me: & operuerunt
me tenebræ. Et cum fores eſſet clauſæ, ubi erant
diſcipuli congregati propter metum Judæorm, venit
5 *Jeſus, & ſtetit in medio eorum.* † Rogo, cur du-
bitatur, clauſi corporis arcanum, & obſeratum to-
ta integritate domicilium virginale abſoluta divini-
tas potuiſſe penetrare, quæ poſt reſurrectionem
corporis noſtri craſſata myſterio, foribus ingredi-
tur & egreditur clauſis? talique indicio ſe totius
creaturæ demonſtrat auctorem, cui non obſiſtit,
* Quod ſi conceptum. cui deſervit ad omnia creatura? * Sed ſi conce-
ptum, partumque virginitas recuſare ſuo neſcit
creatori; ſi ingreſſum, egreſſumque clauſa janua
conditori ſuo non poteſt denegare; quemadmo-
dum lapis monumenti quamvis magnus, quamvis
Judaica malitia obſignatus, reſurgenti poterat ob-
6 ſiſtere Salvatori? † Sed ſicut virginitas, & janua
clauſtris ſuis fidem faciunt deitatis, ita revolutus
lapis fidem reſurrectionis affirmat, qui nullum re-
* *In alio MS. eſt.* Revolutus. ſignatus * Domino ſuo præparavit egreſſum ſed no-
ſtræ fidei præſtat, & admittit ingreſſum. † *Venit*
Jeſus: & ſtetit in medio eorum; & dicit eis: pax
7 *vobis*. Diſcipulorum corda fidei & dubitationis,
deſperationis & ſpei, defectus & magnanimitatis,
continui conflictus prælia ſuſtinebant: talium er-
go cogitationum bella, inſpector prævidens ſecre-
torum pacem primitus ſe videntibus reddit; ut qui
taliter ablatus materiam reliquerat confligendi, red-
ditus oculis eorum cauſam totam certaminis ampu-
8 taret. † *Gaviſi ſunt*, inquit, *diſcipuli viſo Domi-*
no. Gaviſi ſunt: quantum poſt tenebras gra-
tior lux eſt, ſerenitas poſt tempeſtatis obſcura;
9 tantum eſt acceptius gaudium poſt mœrorem. †
Dicit eis iterum, pax vobis. Quid repetitæ pacis
largitas iſta demonſtrat, niſi quod quietem, quam
ſenſibus indixerat ſingulorum, vult inter eos e-
tiam repetitæ pacis donatione ſervari, quos utique
non modica habituros eſſe noverat in poſterum de
ſua cunctatione certamina; dum unus ſe in fide
perſtitiſſe jactaret, dubitaſſe alter mœreret: Ut er-
go & arrogantis jactantiam, tumoremque reſecaret,
& ejus, qui infirmatus fuerat, ſanaret, & exclu-
deret paſſiones cauſæ, non diſcipulis quicquid ac-
ciderat pius moderator aſcribens, imperio pacis
ſuæ bella naſcitura compreſſit, ne alter alteri impro-
peraret, quod ipſe, cui totum debebatur, dona-
verat in futuro. Petrus negat, Joannes fugit;
Matt. 26. Thomas dubitat, cuncti relinquunt: quibus niſi
Matt. 14. pacem ſuam Chriſtus dediſſet, & Petrus qui pri-
Joan. 20. mus erat omnium putaretur inferior: & ſequenа

S. Petr. Chryſ.

indebite. forſitan extolleretur adverſus primum. † 10
Sicut miſit me pater, ſic & ego mitto vos. Miſſi
ſermo non minorat filium, ſed declarat: quia non
mittentis poteſtatem hic, ſed miſſi voluit intelligi
charitatem, cum dicit: † *Sicut miſit me pater*: 11
Non Dominus, ſed pater. *Sic & ego mitto vos*.
Non auctoritate adhuc jubentis ſed toto diligentis
affectu: mitto vos ad tolerantiam famis; ad one-
ra vinculorum; ad ſqualorem carceris; ad perfe-
renda omnia genera pœnarum; ad ſublevandum
cunctis execrabile mortis jugum: quæ omnia cha-
ritas utique humanis mentibus imperat, non po-
teſtas. † *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur* 12
eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt. Dedit
poteſtatem remittendi peccata, qui in ſufflatione
ſua infudit ipſum cordibus eorum & largitus eſt
remiſſorem. † *Hæc cum dixiſſet, inſufflavit eis,* 13
dicens: Accipite Spiritum ſanctum: quorum remi-
ſeritis peccata, remittuntur eis. Ubi ſunt, qui per
homines hominibus remitti peccata non poſſe præ-
ſcribunt? qui ſemel diabolica impulſione colla-
pſos opprimunt, * ne ſe erigant? qui languoribus * Ne reſurgant?
curam, vulneribus crudeli ſpiritu ſubtrahunt, ne-
gantque medicinam? qui peccatoribus redeundi
deſperationem impie inſultant? † Remittit Petrus 14
peccata, & toto cum gaudio ſuſcipit pœnitentes,
atque omnibus Sacerdotibus hanc a Deo conceſ- Matt. 26.
ſam amplectitur poteſtatem: qui poſt negationem,
niſi pœnitentiam repetiſſet, Apoſtolatus gloriam,
& vitam pariter perdidiſſet. Et ſi Petrus per pœ-
nitentiam rediit, quis ſine pœnitentia ſubſiſtit? † 15
Thomas autem cum audiſſet a condiſcipulis ſuis,
quod vidiſſent Dominum, reſpondit: Niſi videro fi-
xuram clavorum: & miſero manum meam in la-
tus ejus, non credam. Cur Thomas veſtigia fidei
ſic requirit? cur tam pie patientem, tam dure di-
ſcutit reſurgentem? cur ea vulnera, quæ manus
infixit impia, devota dextera * ſic reſulcat? cur la- * Sic inveſtigat.
tus, quod impii militis lancea pateſecit, reſode-
re manus nititur obſequentis? cur dolores perſe-
cutorum furoribus irrogatos, famulantis curioſi-
tas renovat immitis? cur tormentis Dominum, cur
pœnis Deum, cur cœleſtem medicum probaturus
de vulnere diſcipulus ſic requirit? † Cecidit po- 16
teſtas Diaboli, pateſactus eſt carcer inferni, diſru-
pta ſunt vincula mortuorum, moriente Domino
ſunt evulſa monumenta, & reſurgente Domino
tota mortis eſt mutata conditio, ab ipſo Domini
ſacratiſſimo ſepulchro lapis revolutus eſt, lintea-
mina reſoluta ſunt, aromata ipſa ſunt abſorta,
& reſurgentis ad gloriam mors fugit, vita rediit,
caro amplius caſum neſcitura ſurrexit; & cur ti-
bi ſolus Thoma ſola vulnera præſentari ad indi-
cium fidei nimis callidus explorator expoſtulas?
quid ſi iſta cum aliis abolita fuiſſent? quod peri-
culum fidei tuæ curioſitas iſta peperiſſet? Nulla
pietatis monumenta, nulla Dominicæ reſurrectio-
nis inveniri æſtimas potuiſſe documenta, niſi ma-
nibus tuis ſulcares Judaica crudelitate exarata, ſic

O viſce-

SERMO LXXXIV.

Scholia.

5 *Divinitas craſſata myſterio*. Hoc eſt Divinitas humanitati juncta. *Abſoluta Divinitas*. Hoc eſt ſimplex Deitas. Notandum quod perſona Chriſti præciſe, & ſecundum ſe conſiderata eſt quidem omnis compoſitionis expers. Perſona tamen Chriſti conſiderata ut ſubſiſtens in natura humana, ſeu ut eſt terminus reſultans ex unione, non eſt ſimplex, ſed compoſita, ſicuti ipſa unio incarnationis eſt vera compoſitio, ut rationibus & auctoritatibus poſt alios Theologice docet Bonacina de Incarnat. diſp. 2. quæſt. 5. punct. 3.

6 *Nullum revolutus*. Ita correxi ex MS. Cæſennæ, ubi prius erat reſolutus, ſed corrupte. Non enim Angelus revolvit lapidem, ut Chriſtus reſurgeret; ſed poſtquam reſurrexit ex clauſo ſepulchro Angelus lapidem revolvit, ut viderent homines Chriſtum amplius non jacere in ſepulchrum; propterea revolutus lapis ab oſtio monumenti Diſcipulos in fide reſurrectionis Chriſti confirmavit, Aliud MS. Legit. *Reſignatus*.

17 viſcera? † Quæſivit, fratres, pietas iſta, exegit
iſta devotio, ut reſurrexiſſe Dominum nec ipſa in
poſterum dubitaret impietas: ſed Thomas non ſo-
lum cordis ſui, ſed omnium hominum curabat in-
certum: & prædicaturus hæc in Gentibus, quem-
admodum tantæ fidei aſtrueret ſacramentum exe-
18 cutor ſtrenuus perquirebat. † Certe prophetia ma-
gis, quam cunctatio fuit: Nam cur talia peteret,
niſi a Domino ad indicium reſurrectionis ſuæ ſer-
vata ſola vulnera prophetali ſpiritu cognoviſſet?
* Niis. Denique ſponte præſtitit * ceteris, quod iſte tar-
19 dius implorat. † *Venit*, inquit, *Jeſus, & ſtetit*
in medio: & oſtendit eis manus, & latus. Nam,
qui ingreſſus fuerat clauſis oſtiis, & merito a di-
ſcipulis ſpiritus eſſe putabatur, non aliter ipſum
ſe, niſi ipſa corporis paſſione, ipſis vulnerum no-
20 tis, taliter dubitantibus poterat approbare. † *De-*
nique venit, & dicit Thomæ: Infer digitum tuum
huc: & vide manus meas: & affer manum tuam,
& mitte in latus meum: & noli eſſe incredulus
ſed fidelis. Ut effundant toto orbe iterum te ape-
riente hæc vulnera fidem, quæ aquam in lavacrum,
21 ſanguinem in omnium pretium jam fuderunt. †
Reſpondit Thomas, & dixit: Dominus meus, &
Deus meus. Veniant, & audiant hæretici: & ſi-
cut dixit Dominus, *non ſint increduli, ſed fideles*:
Ecce non ſolum corpus humanum, ſed pœnales
corporis paſſiones Deum, & Dominum eſſe Chri
ſtum, Thoma vociſerante, manifeſtant. Et vere
Deus eſt, qui vivit ex morte, reſurgit ex vulne-
re: qui talia, & tanta cum ſuſceperit, vivit, &
regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

SERMO LXXXV.

De ingreſſu Chriſti in Templum, &
Judæorum admiratione.

1 ETſi aliqua videntur occulta ſui profunditate
myſterii, nulla tamen eſt Eccleſiaſtici cultus
infructuoſa ſolemnitas: divina feſtivitas non pro
noſtris eſt voluntatibus conſecranda, ſed pro ſuis
2 eſt percolenda virtutibus: † Chriſtianus animus,
quæ ſunt traditione Patrum, & ipſis roborata tem-
poribus, neſcit in diſputationem deducere; ſed
Joan. 7. venerari ea toto deſiderat devotionis eloquio. *Jam*
die feſto, ait, *mediante, aſcendit Dominus in tem-*
3 *plum*. † Quod templum? *Neſcitis quia templum*
1. Cor. 3. *Dei eſtis, & ſpiritus Dei habitat in vobis?* Aſcen-
dit hodie Dominus noſtri pectoris in templum,
qui tam elementer noſtri corporis deſcendit in for-
mam: quod autem aſcenſus Dei ſit in humani
cordis excelſo, beatus Propheta aſſerit, cum de-
cantat: *Beatus vir, cujus eſt auxilium abs te Do-* Pſal. 83.
mine: aſcenſus tui in corde ejus. † *Jam die feſto* 4
mediante aſcendit Dominus in templum. Merito die
feſto mediante aſcendit Dominus in templum,
quia nobis erat perfectum diem feſtum præſtaturus
e cælo: quicquid ſublime, quicquid ad cælum
tendens in cordibus habebatur humanis, uſque ad
infernum Dominicæ pondus incurvaverat paſſionis:
Idnamque eſt, quod Chriſtus quadraginta diebus Act. 1.
reſidet & remoratur in terris: & ſi dici fas eſt,
patris occurſum differt, patris ſuſpendit amplexum,
donec totum ſe revelet, & reformet ſuæ aſcenſio-
nis in gloriam. † In cujus ergo templum hic non 5
aſcenderit Chriſtus, cælum non aſcendet ille cum
Chriſto. *Aſcendit in templum, & docebat: &*
mirabantur Judæi, dicentes: quomodo hic literas
ſcit, cum non didicerit? † Bene mirantur Chri- 6
ſtum quod non didicerit ſcire, quando ipſi pro-
bantur quæ didicerint & doceant legis præce-
pta neſcire: dicente Domino: *Tu es doctor in Iſrael,*
& hæc ignoras? Mirantur Judæi jam rebelles: no-
lunt credere: mirari nolunt, detrectant ſapere: * * Neſcire
neſcire poſſunt. *Mirabantur Judæi, dicentes: quo-* poſſint.
modo hic literas ſcit, cum non didicerit. † Quod 7
virgo peperit derogas, non miraris: quod Deus
noſtro * ſentitur & operatur in corpore abro- * Sentir.
gas, non fateris: quod cæcus videt, ſurdus au- Ms.
dit, claudus currit, ſurgit mortuus, & tota Chri-
ſtus arcana Dei loquitur, non miraris? hoc ſolum
quod ſciat, cum non didicerit, hoc miraris? † Hic 8
eſt ipſe, qui non didicit literas, ſed donavit: hic
eſt, qui ſenſum condidit, per quem literæ ſingun-
tur ipſæ. Peritus legis, auctor omnium cur lite-
ras non didicerit, admiratur? Deus utique adeſt
origo cunctorum, qui facit eſſe quod non fuit:
cum non didicerit, docet.

SERMO LXXXVI.

De Annunciatione, & conceptione Divi
Joannis Baptiſtæ.

Deeſſe videntur non pauca.

MUndanus ſermo, ut humano profertur ex 1
ſenſu, humanis ſervit & obſecundat in-
geniis: Divinus vero ſermo in poteſtate dantis
eſt, non dicentis. † Audiſtis quemadmodum Za- 2
charias ille ſummi ſacerdotii ſplendor, dum ex-
orat,

SERMO LXXXV.

Scholia.

4 D*Onec totum ſe revelet*, &c. Chriſtus Dominus ſe reſurrexiſſe revelans Apoſtolis, quos ſermone, & miraculis erudierat, reformatur, hoc eſt iterum formatur in mentibus ipſorum ille idem, qui prius erat ante mortem, Deus ſcilicet & homo in unitate ſuppoſiti: Et hoc redundat in gloriam Aſcenſionis ipſius Chriſti: etenim ſi Chriſtus Dominus Cælos conſcendiſſet, priuſquam ſe revelaſſet, ut fecit, Diſcipulis reſuſcitatum, forte illi neutiquam credidiſſent, ipſum eſſe Deum, & hominem in divina ſubſtantia æqualem Patri, & in humana natura pro nobis paſſum, & mortuum, neque talem mundo univerſo prædicaſſent, ut ab hominibus illi daretur gloria. Vel ut in gloriam Diſcipulorum redundaret Aſcenſio Chriſti; quia certiores facti de vera illius reſurrectione, & quod eſt Deus ſimul, & homo, de Aſcenſione ipſius gloriam ſumpſerunt. De ea S. Leo Serm. 1. ait: *Quod Chriſtus quadraginta dierum ſpatio differt Aſcenſionem, ut Dominus Jeſus vere agnoſceretur reſuſcitatus, qui vere erat natus, & paſſus, & mortuus.* Et in eod. ſerm. parum ſupra: *Quod ſervavit veſtigia vulnerum, ut non dubia fide, ſed conſtantiſſima ſcientia tenerent eam naturam in Dei Patris conſeſſuram throno, quæ jacuerat in ſepulchro.* Et de ead. ſer. 2. *Tunc igitur filius hominis Dei filius excellentius, ſacratiuſque innotuit, cum in Paternæ majeſtatis gloriam ſe recepit, & ineffabili modo cœpit eſſe Divinitate præſentior, qui factus eſt humanitate longinquior.* Et ſerm. 3. de Pentecoſt. de Apoſtolis loquens ait: *Vobis enim præſtatur hæc Aſcenſio, & ſuper omnes Cælos ad Patris dexteram collocanda veſtra in me humilitas elevatur.* Huc igitur firmiter credentes Apoſtoli Chriſtus reformatus dicitur miraculis, & ſermone in gloriam illorum, ac omnium fidelium, quorum humilitas elevatur in Chriſto.

6 *Detrectant ſapere*. Hoc eſt res Chriſti deguſtare recuſant: vel de ipſo rite, recteque judicare negant.

6 *Ne ſcire poſſint*. Supple ipſum Chriſtum, qualis, quantuſve ſit per cauſas cognoſcere.

Joan. 1. orat, obmutuit: tacuit pater vocis: *Ego*, inquit,
vox clamantis in deſerto: Genitor clamoris in de-
ſerto obmutuit, & egreſſus ſilentium retulit, qui
3 reſponſa relaturus intraverat. † Videtis ergo,
quia ſilentium meum, quod antea contriſtavit
vos, venit de antiquo pontificali uſu, non de
4 novitatis incurſu. † Ille, ubi ſenſit linguæ ſuæ
vincula ſui januam clauſiſſe ſermonis, imperavit
nutu; ne quis cauſas taciturnitatis inquireret, quia
cœleſte myſterium dicere non didicerat, qui di-
dicerat ſcire: ſed hoc ad tempus, quia ſacerdo-
tis differtur ſermo, non aufertur: reconditur,
non negatur: myſterio ſuſpenditur, non fuga-
5 tur: denique † Zacharias ipſe quod tacet, non
eſt pœna, ſed ſignum: nec eſt terrena debilitas,
ſed cœleſte ſecretum: Deus, qui loqui dat, ta-
cere facit; & imperat ſilentium, qui inſerit ver-
bum: dominatur divinus ſermo, non ſervit: quia
Deus Verbum: & ideo non cum jubetur, loqui-
tur, ſed cum jubet: non cum exigitur, ſed cum
donat: non cum cogitur, ſed cum venit. Unde,
fratres, & cum venit, audite: & cum non ve-
nit ſuſtinete: & cum ſe donat, accipite: & cum
ſe negat, orate: quia hoc doctor accipit, quod
6 meretur auditor. † Ergo tam vobis, quam mi-
Matth. 9. hi præteritus ſuſpenſus eſt ſermo, ut profluvium
mulieris, & verecundi vulneris cauſam, & illius
pudorem ſic noſtra verecundia celaret, ut, quod
illa tacuit, etiam noſtro ſilentio clauderetur: ſed
7 cœptum revertamur ad verbum. † Jeroſolymita-
Joan. 5. nus fons abundat, cum impellit Angelus, non cum
ſitit hauritor: ſic Sacerdotis ſermo exuberat, quan-
8 do dat Deus, non cum perorat Sacerdos. † Hinc
eſt quod Zacharias ipſe, qui prophetias loque-
batur populis, tacet ſibi, ut nos ingrati Deo
* Sæpius MS. non ſimus, ſi nos ſemel tacere voluit, quibus *
ſemper inoffenſum largitus eſt verbum: Ille non
dedignatur a filio verbum recipere, cui dederat
lucem: & vos filii orate nobis vocem, ut poſ-
ſitis audire ſermonem: reparate gaudium meum,
ut aſſuetam poſſitis lætitiam poſſidere, & implere
9 illud Apoſtoli: † *Quis eſt, qui me lætificet, niſi*
2. Cor. 2. *qui contriſtatur ex me?* Veniat ergo, veniat in
medium beatus Zacharias, qui nos tacens pio
conſolatur exemplo: & ſilentio ſuo nos de no-
ſtro non finit triſtes eſſe ſilentio. Veniat, veniat
præcurſor verbi, ſacerdotii ſpeculum, ſanctitatis
exemplum, Evangeliſtarum princeps, clauſula
10 prophetarum. † *Fuit*, inquit, *in diebus Herodis*
Luc. 1. *regis Judææ ſacerdos quidam nomine Zacharias*.
* Alias Dum dicitur ſub quo rege quis ſacerdos ſit, tem-
ſemper. perantur mala: adeſt * in mœrore ſolatium: nec
11 conſolator deeſt, cui imminet perſecutor. † *Fuit*
in diebus Herodis regis Judææ ſacerdos quidam no-
mine Zacharias. Uſque ad Herodem Judaicæ gen-
ti ſacerdotalis ſanctitas, ſenum gravitas, patrum
pietas præſidebat: jus erat lex divina: ambitio nil
ibi, nil temeritas, præſumptio nil valebat: quia
gerebatur totum divino ordine, non humano: ſed
Herodes veniens ex gente aliena invaſit regnum:
violavit ſacerdotium: confudit ordinem: mutavit
* Al. infecit. mores: ſprevit ſenes: * interfecit juvenes: tribus

miſcuit: delevit ſtemmata: corrupit genus: tulit
quicquid erat & divinæ, & humanæ funditus
diſciplinæ. Sed hoc quid ad Zachariam ſanctum?
Ne quid ergo tale & in ipſo Zacharia crederetur
admiſſum, Evangeliſta cogitur ſic referre: † *Fuit* 12
in diebus Herodis regis Judææ ſacerdos quidam no-
mine Zacharias de vice Abia. Quia ad ipſum ab
atavis, avis, patribus transfuſum genus manſit ſa-
cerdotii: tempus legis, ſacrificii omnis ſervata eſt
diſciplina, eo quod impietatem regis, iniquitatem
temporis, ambitionis rabiem, temeritatis furorem,
ſacerdotis & * meritum ſuperavit, & vita. Sed * Et meritum, & vita compeſceret. M.S. C.
quid ſequatur, audiamus: *Factum eſt, ut incen-*
ſum poneret ingreſſus in templum Domini: & omnis
multitudo populi orabat foris in hora incenſi. † In
13 hora incenſi, fratres, jam ſol Judaico occumbe-
bat in templo, ut in Eccleſiam matutinus exſurge-
ret: & Judaicæ doctrinæ inſtabat veſper, quia
Evangelii imminebat aurora: legis obſcurabatur
dies, ut totus reduceret in gratia: hinc eſt, quod
Zacharias in hora incenſi, hoc eſt in extremo
tempore legalium ceremoniarum prophetali ſpi-
ritu incenſum infert; offert preces; deſideria
ingerit; vota commendat: tempus admonet; pro-
miſſa repetit; exigit Chriſtum. † *Et omnis multi-* 14
tudo orabat foris. Ut ergo populus, qui ſtabat fo-
ris, intromitteretur, exorat, quia quos lex addu-
cit ad januam, gratia intromittit in templum. *Ap-*
paruit ei Angelus Domini ſtans a dextris altaris
incenſi: & videns Zacharias turbatus eſt: & pavor
cecidit ſuper eum. † Ergo non eſt mirum, ſi tur- 15
batur ſacerdos, ſi ſtupet doctor, ſi pavеſcit anti-
ſtes; ſi tacet minima, cum videt maxima, ſi deſe-
rit verba, cum ſigna conſpicit: Et ne ſolus Za-
charias timuiſſe videatur, audi alium Prophetam
dicentem: *Domine, audivi auditum tuum, & ti-* Hab. 3.
mui: conſideravi opera tua, & expavi. Qui cum
Deo loquitur expaveſcit? unde loquatur Angelus
ignorat? Et quid tenemus? unde ſacerdos taceat,
jam dicamus. † *Et reſpondens ei Angelus dixit:* 16
Ego ſum Gabriel, qui aſto ante conſpectum Dei: &
miſſus ſum ad te hæc loqui, & hæc tibi evangeli-
zare: & ecce eris tacens, nec poteris loqui. Quæ
tacentis culpa, ſi imperat ſilentium vis jubentis?
Ergo & nos tantilli, qui tacuimus, quod tacui-
mus habetote non oblivionis fuiſſe, ſed temporis;
divini negotii, non rationis humanæ. Ergo tri-
ſtes non * ſimus, quia donante Deo ſilentium mo- * Sumus.
menti continuato ſermone penſabitur; & modicum
quid triſtitiæ noſtræ magnum vertetur in gaudium.
† Gratias ago Deo meo, qui mihi in amoris lu- 17
crum vertit damnum ſermonis: nam quanta ſit in
me charitas veſtra, pallor prodidit; teſtatus eſt
clamor; oſtenderunt lacrymæ; oratio effuſa mon-
ſtravit.

SERMO LXXXVI.

Scholia.

5 DEus qui loqui dat, S. Leo ſerm. 5. de Pent. ait: *O quam velox eſt ſermo ſapientiæ, & ubi Deus magiſter eſt, quam cito diſcitur, quod docetur! Non eſt adhibenda interpretatio ad audiendum, non conſuetudo ad uſum, non tempus ad ſtudium*. Exemplum habemus in SS. Aug. & Bern. ut de primo ſcribit S. Ambroſ. in ſer. de baptiſmo Aug. & de utriſque Franc. Petrarcha de Remediis utriuſque fortunæ, lib. 2. dial. 40. tit. de Indocto præceptore. Eſt ſignum, quod Zacharias tacet, quia ſit mutus in argumentum veritatis Mald. hic n. 18.

11 *Herodes veniens ex gente aliena*. Vide not. ſup. ſerm. 19. n. 6.

SERMO LXXXVII.

De eiſdem.

1 Sicut nimio dolore, & infirmitate longa lumi-
nibus obſcuratis, niſi ſenſim refuſa fuerit,
ſit inimica lux, certe cum ſolis ſit condita lux o-
culis, ſolis ſit oculis lux amica, per quos utique
2 reliquo corpori vel traditur, vel negatur: † ita
diurno perfidiæ morbo contenebratis mentibus,
niſi paulatim fuerit fidei claritas reſtituta, ſubito
ipſa fidei ſplendore magis perfidiæ craſſeſcit cali-
go: longo uſu aut producitur, aut obtunditur
3 ſemper natura: † Hinc eſt, quod Dominus tetro
infidelitatis nubilo cordibus jam cæcatis, ut irra-
diaret partus virginei ſacramentum, deſperatæ, &
annoſæ ſterilitatis ante præmiſit conceptum: ut qui
videbat poſt ſenectutem longam arida membra re-
viviſcere, & tranſacto curriculo jam vitæ vetera-
neæ in primam refloreſcere pubertatem, atque
ipſam naturam * in occiduam ætatem ad naſcentis (* In occidua ætate. MS.)
ſervi inſignia ſuſcitari, pudicitiæ florem, pudoris
titulum, caſtitatis inſigne, virginitatis clauſtra ma-
nere poſt partum poſſe crederet, poſſe auctore ipſo
4 ex utero procedente ſervari. † Et ut præfationi
noſtræ, ac ſimilitudini, quam de oculis ſumpſi-
mus vetuſto languore defeſſis, ipſa de qua loqui-
mur modo, adſit, & aſtipuletur auctoritas, ac
probet oculos hominum nocti male aſſuetos, ob-
ſcuratos, promotos ſenſim revocatos ad lucem, in
Joanne Dominus accendit ſui luminis, & præmi-
ſit lucernam; ut deguſtato lumine in ſe jam divini
Solis jubar ipſum perferrent, ipſam deitatis cape-
rent claritatem: Juxta illud, quod dictum eſt de
Joan. 5. Joanne: *Ille erat lucerna ardens, & lucens*: ut il-
le denſas noctis placido lumine aperiret tenebras:
ipſe noctis neſcium diem jam deſiderantibus ad
5 lucem perpetem redonaret. † Hinc eſt, quod &
Matth. 2. Magos adhuc noctis incolas, & totis obſtupeſcen-
tes oculis, tenuiter micans ſtella aſſuefacit ad lu-
cem: & gradatim pertrahit ad ipſum fontem lu-
minis, & dierum. † Et revera, fratres, con-
6 gruit, ut quia totius anni metas temporum qua-
driga percurrit, ac nobis Domini noſtri natalitia
feſta revocat, & gaudia jam reducit, nunc de Jo-
annis ortu, de partu ſterilis jam loquamur: ut com-
pendio credulitatis iſto, ad illud, ubi partus eſt
ſine partu, ubi creatur auctor ipſe procreantis,
ubi naſcitur ipſa origo generantis, inter hyemales,
ac nubibus, & nebulis dubias luces, lucerna præ-
7 via ſtella duce pervenire poſſimus. † *Fuit*, inquit
Luc. 1. Evangeliſta, *Sacerdos quidam nomine Zacharias;
& uxor ejus Eliſabeth: & non erat illis filius, eo
quod eſſet Eliſabeth ſterilis, & proceſſiſſent ambo in
diebus ſuis* * Sterilitas ſenectute exaggeratur extre- (* Sterilitate ſenectus exaggeratur extrema. MS.C.)
ma: & ab ſpe generandi totum ſubducitur, quic-
quid eſt corporis, & naturæ: & ne vel cogitatio
ſobolis ulla remaneret, ad id perventum eſt tempo-
ris, & ætatis quo tranſacto calore vitali mortale fri-
gus ſterilia jam viſcera poſſidebat: ut genitor ipſe
cognoſceret inde jam per hominem non poſſe na-
ſci hominem, unde abſceſſerant res humanæ. † Sic, 8
ſic, fratres, duris, duris hominum præcordiis
credulitas aſſeritur, & inſeritur fides: & tunc to-
tum divinum creditur, cum fuerit nil humanum.
*Sorte exiit, ut incenſum poneret Zacharias ingreſſus
in templum Domini.* † Bene dixit ingreſſus in templum, 9
non ingreſſus templum: quia ipſe erat Dei familiarius
templum, portans in ſui pectoris puritate tota legis
arcana: & imponens non tam thuris, quam puræ
ſupplicationis incenſum. * Gratius namque Deus in (* Gratia namque. Dei tam in ſuo, quam in hominis opere requieſcit. M.S.C.)
ſuo, quam in hominis opere requieſcit; & non
tam libenter odoratur Arabicæ arboris guttam,
quam ſinceri cordis, & pectoris ſanctitatem;
† *Apparuit ei Angelus Domini, ſtans a dextris al-
taris incenſi*. Dicere ſuffecerat, apparuit ei Ange-
lus, quod magnopere a dextris altaris? Ut eſſe in 10
ſanctis Angelis auditor intelligas nil ſiniſtrum, di- Prov. 4. Juxta LXX.
cente Scriptura: *Vias, quæ a dextris ſunt, novit
Dominus*. † *Apparuit ei Angelus*. Cum jam de- 11
fecerat totus homo, ut ante Joannes naſceretur
ex ſterili, quam Chriſtus naſceretur ex Virgine; Matth. 1.
dictum eſt de Joanne: *Ecce ego mitto Angelum
meum*. † Felix, quæ, ut in Deum creſceret, in 12
ſenibus ſic defecit natura: felix, quæ ſterilitatis
damna virginea fœcunditate mutavit: felix, quæ
uno concepit in partu, quicquid in toto orbe *
conſundere deplorabat: felix, quæ facta eſt vita- (* Concipere, vel conficere jus. MS.)
lium * germinans mater, quæ erat ante origo mi- (* Germinum.)
ſeranda mortalium: ad gemitus edens ipſa cum ge-
mitu: ad pericula producens hominem cum pe-
riculo generantis: & in ipſo ortu occaſum nun-
cians per lamenta, & lacrymas: ſemper devo-
rans partus ſuos, ſciens ſe tantis mœroribus ge-
nerare morituros. † Paſcebatur ergo ſterilitate 13
magis natura, ne ipſa fœcunditate gravius deſæ-
viret, fletus potius editura, quam pignora: quæ
utique lacrymis, doloribus, mœrore, gemitibus,
tanto tempore ſuum quærebat, & interpellabat
auctorem: intelligens hoc ſibi accidiſſe per cul-
pam, non eſſe ab auctore piiſſimo inſtitutum,
cum crearetur. † Hinc eſt, quod Dominus con- 14
ditor ipſe naturæ viam Virgini conceptus, Virgi-
nei partus inviſibili veſtigio, & ignoto calle per-
tranſit, & iter humani ortus divino greſſu ambu-
lat, non humano; ut naſcendo ipſam naturam a
ſervitute mortis, cui taliter addicta fuerat, pri-
mitus liberaret; & fonte purgato ſupernam rivu-
lis redderet puritatem. † Merito Joannes in utero 15
exultat, qui originis ſuæ libertatem ante noſſe,
quam

SERMO LXXXVII.

Scholia.

2 *Longo uſu aut producitur, aut obtunditur ſemper natura*. Hoc eſt longo uſu aut habituatur, & fortior fit natura, aut debilitatur, ut eſt Philoſophorum aſſertio.

4 *Neſcium noctis diem*. Qui dies eſt æterna gloria beatorum in Cœlo.

8 *Credulitas aſſeritur*. Hoc eſt plantatur, & inſtar arborum in jam plantata credulitate ipſa fides inſeritur.

9 *Ingreſſus in templum*. Salomonicum ſcilicet, non in ſe ipſum, qui vivum Templum Dei erat, jux. dicta 1. Corinth. 3. 16.

11 *Defecerat totus homo*. Nam Zacharias, & Eliſabeth ſenectute grandæva copulata ſterilitati ad procreandam ſubolem natura ipſa inhabilior habebantur: Quare humana ſpecies, ſeu progenies naturæ ordine poſt obitum amborum defectura conſpiciebatur. Hic obiter id obſerva, quod Neſtor Hæros ter Senex appellatus eſt, quia trecentos vixiſſe annos refert Athenæus lib. 10. Dipnoſophiſtarum pag. m. 323.

12 *Felix, quæ*. De felicitate humanæ naturæ ob Virginis Matris conceptum, ac partum hic agere Auctor videtur.

14 *Et fonte purgato ſupernam rivulis*. Metaphorica locutio. Liberat prius naturam humanam, ut dicitur in text. tanquam fontem, ex quo homines veluti rivuli emanant, ut a ſordibus rivuli ipſi mundi reddantur.

Digitized by Google

quam eſſe meruit; ante meruit ſentire, quam vi-
16 vere. † In hora incenſi per Angelum aperitur ſte-
rilitas, conceptus jubetur, promittitur partus, &
in ſacrario nativitas ſacra procuratur: hinc eſt,
quod adhuc in utero cum membrorum compage
* Ante mutus loquitur, *MS.* pene concepta in Joanne eſt Prophetia: * ante nutu
Deum loquitur, quam perveniat ad vocis officium.
17 † Verum ne dum profunda, & mira latiſſimæ le-
ctionis breviato cupimus ſermone concludere, quæ
maxime dicenda ſunt tranſeamus, proxime, ſi
Deo placuerit, de ſequentibus diſſeremus.

SERMO LXXXVIII.

De eiſdem.

1 SEmper debere anxium eſt, fratres, ſemper
triſte fœnoris vinculis alligari: ſed mihi,
quem vobis mea ſæpe facit promiſſio debitorem,
ſatis ipſa de talis debiti natura, & obligatione blan-
ditur, quia dat, non accipit, qui promittit; &
qui dando debet, ſibi magit ipſum facit obnoxium
creditorem: atque ubi, qui credidit, debet, &
qui debet, credidit, ibi neceſſitudinis, non ne-
ceſſitatis probatur eſſe contractus: & in tali fœ-
nore animæ non oneris, ſed honoris prædulcis
2 currit uſura. † Poſteaquam Zachariæ Sacerdoti
apparuiſſe Angelum Domini Evangelicus ſermo de-
Luc. 1. ſcripſit, adjecit dicens: *Et turbatus eſt Zacharias
videns, & timor irruit ſuper eum.* Si de judicis
poteſtate ſolicitus eſt; qui ſemper de apparitoris
turbatur, & contremiſcit adventu; & mandati me-
ritum de perſona venientis æſtimat & metitur; &
quamvit bene conſcius pavet, donec cauſas venien-
tis agnoſcat, & intelligat qualitatem: quid faciet,
quo pavore trepidabit, cum poteſtatem ſupernam
ſenſerit hominis imbecilla natura, cum reſpexerit
homo Angelum, & divinæ ſedis miniſtrum vide-
3 rit? † Caro nunquam de ſua conſcientia * eſt ſe-
* Perſecura. *MS.* cura: ſicut Zacharias ipſe, de quo loquimur,
nunc comprobavit: qui in ipſo tempore placatio-
nis offendit: qui dum credit, dubitat, dicente
Angelo: Quia non credidiſti verbis: dum poſtu-
lata promeretur, incurrit: condemnatur, munera
ipſa cum ſuſcipit: qui vocem, cum vocem per-
cipit, tunc amittit. † Hinc eſt, quod Angelus
4 * Al. impetrata. antequam mandata pandat, dona tradat, referat *
imperata, metum diſcutit, fugat timorem, con-
fortat animot ancipiti cogitatione turbatos, ut
mens, quæ migraverat a ſe nimio pavoris ex-
ceſſu, in ſemetipſam reverſa beneficiorum tantam
5 ſentiret & caperet largitatem, dicens: † *Ne ti-
meas Zacharia, quoniam exaudita eſt deprecatio
tua: & uxor tua Eliſabeth pariet tibi filium: &
vocabis nomen ejus Joannem.* Putas, ne Sacerdos
tantus ſic eſt populi, ſic univerſitatis oblitus; ut
de conceptu veteranæ conjugis, de partu deſpe-
ratæ ſterilis rogaret; ut ſibi ſoli legatus omnium
tunc adeſſet; ut advocatus omnium prò ſe ſin-
gulariter oraret; ut tantum Pontificatus officium
intra domeſticas arctaret curas, inter familiares
clauderet & occuparet anguſtias, & incenſum
totius plebit in ſolum deſiderium proprii pigno-
ris addiceret veteranus antiſtes, ac tali deſiderio
grandevus, & ipſum tempus mortis jam reſpi-
ciens, ad partum ſuccenderetur intempeſtivum?
† Abſit, fratres, abſit, ut hoc de ſancto Zacha- 6
ria fidelis anima ſuſpicetur: ſed quid eſt, quod
Angelus in hoc fuiſſe refert totius ſupplicatio-
nis effectum, dicens: *Exaudita eſt deprecatio tua:
& uxor tua Eliſabeth pariet tibi filium?* Si Ange-
lus ad petita reſpondit, Sacerdos pro ſolo pigno-
re ſupplicavit; ſi pro omnibus egit ſupplicatio
Sacerdotis, cur Angelus de ſolo pignore retulit
impetrata? † Quid tenemus, quid diu ſuſpendimus 7
animos auditorum? quam non ſibi ſoli, ſed om-
nibus affuerit iſte venerandus Antiſtes, quam re-
ſponderit Angelus univerſis, quam Deus proſpe-
xerit in uno iſto germine Sacerdotis, quem ge-
nitoribus utique & ipſi ob hoc delegerat natu-
ræ, ut eum daret univerſitati, largiretur ſæcu-
lis, populis condonaret, & fieret Sacramenti fi-
lius inter ſacraria * delatus, inter Sacrmenta * * Annuntiatus.
conceſſus, eſſet Antiſtes de venerando generatus * Conceptus.
Antiſtite, eſſet Angelus ore Angali ſancta * di-
latatus in viſcera, eſſet vox Chriſti: *Ego vox cla-* Joan. 1.
mantis in deſerto, eſſet vox Chriſti ad Chriſtum, * Delatus.
ſua reſervatus ad tempora, eſſet præco judicis
præſentiam clamaturus, eſſet pœnitentia populos
Chriſti vocaturus ad veniam: † Sacerdos ergo iſte 8
jam ſui neſcius, jam ſibi mortuus, extraneus con-
jugi, ſoboli jam negatus quid egerit, quid om-
nibus impetrarit mox Angelo referente diſca-
mus: *Et multi*, inquit, *in nativitate ejus gaude-
bunt.* † Non eſt uni genitus qui eſt cunctorum 9
creatus ad gaudium. *Erit enim magnus coram Do-
mino.* † Qui coram Deo magnus eſt, quantus ſit 10
penes homines, quis probabit? *Et vinum, & ſi-
ceram non bibet.* † Qui natus eſt ſancto de corpo- 11
re Sacerdotis, & ſumma ſenectute ab omnibus vi-
tiis defæcato, atque exempto juventutit incendiis
vinum neſcit, ignorat ſiceram, quæ pariunt lu-
xus ebrietatis, & vitia; & tota diſſipant morum
decora, ornamenta virtutum. *Et vinum, & ſice-
ram non bibet, ſed Spiritu ſancto replebitur adhuc
in utero matris ſuæ.* Juxta illud Apoſtoli: † *Fra-* 12
tres, nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria, ſed Epheſ. 5.
*replemini Spiritu ſancto. Et Spiritu ſancto replebi-
tur adhuc in utero matris ſuæ.* † Beatus Joannes, 13
qui ante in Dei ſpiritu meruit intonare, quam
hominis vagiret in fletu: beatus, qui ante divi-
na poſſidere meruit, quam ſortiretur humana:
beatus, qui ante meruit cœlum ſcire, quam ter-
ram: beatus, qui ante quam videret præſentia,
futura meruit nunciare: beatus, qui ante Deum
capere potuit, quam ſuo ipſe caperetur a cor-
pore: beatus, & ſingulariter eſt beatus, qui an-
tequam ſaperet quærere, meritum conquiſivit:
beatus, qui non pervenit ad gratiam per labo-
rem, ſed ad labores ipſius gratiæ dignatione de-
ſcendit. † *Et multos filiorum convertet.* Ad quem? 14
dicat Angelus, ut qui blaſphemat, qui negat
hæreticus obmuteſcat: dicat Angelus, ut audiat
fidelis & gaudeat: credat hæreticus, & recurrat.
Convertet. Ad quem? *Ad Dominum Deum*, inquit,
ipſo-

SERMO LXXXVIII.

Scholia.

11 P*Ariunt luxus ebrietatis, & vitia.* Vinum eſt Me-
tropolis graviorum malorum, ſive primarius au-
ctor, & effector malorum, per quod ebrietates, furores,
& amentiæ gignuntur in illis, qui avidius, & ſupra
modum bibunt. Athenæus qui ſup. lib. 10. Vide ſupra
ſerm. 41. num. 1. & ſerm. 60. num. 26.

Digitized by Google

15 *ipſorum*. † Quis eſt hic Deus quem dicunt Deum
Baruc. 3. ipſorum? Eſt ille, de quo Propheta dicit: *Hic eſt Deus*
noſter, & non eſt alius abſque eo: qui invenit om-
nem viam diſciplinæ: & dedit eam Jacob puero ſuo:
& Iſrael dilecto ſuo. Quando dedit? Tunc utique
quando legalibus tabulis totius vitæ regulam, to-
16 tam diſciplinæ deſcripſit & normam. † Attentus
Baruc. 3. eſto auditor, ut ſcias quis eſt hic Deus noſter,
abſque quo alius non eſt. Quis eſt? *Poſt hæc in*
terris viſus eſt: & cum hominibus converſatus eſt.
Quis eſt alius viſus in terra, niſi Chriſtus, qui no-
ſtra eſt converſatus in carne? Et quis eſt alius con-
verſatus cum hominibus, niſi ille, qui cum ho-
minibus, humano eſt commoratus incorpore? Et
ſi hic eſt Deus noſter, & non alius abſque eo,
hæretice, cum hunc non habueris, quem habebis?
17 † *Non eſt alius*, inquit, *abſque eo*: & nunc non
Joan. 14. dicis, ergo ubi eſt pater? Propheta dicit: *Non*
eſt alius abſque eo: & ubi eſt? In filio utique,
quia præter filium non eſt pater: *Ego in patre*,
dicit, *& pater in me eſt*. Unde & Propheta non
dixit, non eſt alius, ſed non eſt alius abſque eo:
hoc eſt dicere, eſt; ſed in ipſo eſt. Sed dicis, &
ſi in ipſo eſt, quomodo ſic eſt alius? Hæretice,
ſic eſt alius perſona, ut ſit ipſe ſubſtantia: ſic eſt
ipſe ſubſtantia, ut nulla ſit confuſio Trinitatis:
ſic eſt unitas Trinitatis, ut nulla ſit in deitate di-
ſtantia: ſic in ſe eſt, & ſine ſe tota Trinitas non
eſt; ut inſit in Patre, & Filio, & Spiritu ſancto
18 perſonalitas diſfinita, non ſeparata divinitas. † *Et*
ipſe præcedet ante illum. Ante quem? Ante Chri-
Id eſt, eos, ſtum, qui eſt Deus ipſorum, Deus noſter, Deus
qui anima- omnium, Deus abſque quo alius non eſt. *In vir-*
rum demi- *tute Eliæ*. † Nemo cum hoc audit, *Metempſycous*
grationem imputet: hic ſpiritum dicit illum, quem per di-
aſſerunt. vinam gratiam meruit, non quem carnis eſt con-
19 ſecutus ad vitam: & virtutem dicit illam, quam
de ſupernis habuit, non illam, quam propter cor-
poris adeptus eſt firmitatem. † Joannes ergo Eliæ
20 venit in ſpiritu, & in ejus virtute graditur, qui
totum victu, veſtitu, honore, caſtitate, abſtinen-
tia, & omnibus Eliam virtutibus repræſentat, &
Chriſtum. *Præparare Domino plebem perfectam*.
Quam in vobis Deus, & Dominus noſter præpa-
rare, & confirmare dignetur in gloriam nominis
ſui.

SERMO LXXXIX.

De eiſdem.

OMnia, quæ a Deo creata ſunt nobis, bona
1 ſunt, & bona valde: dicente Scriptura: *Et*
vidit Deus omnia quæcunque fecit, & ecce valde Geneſ. 1.
bona. Ergo omnia, quæ a Deo creata ſunt, bo- Juxta.
na ſunt; & valde bona: ſed inter vitia, virtuteſ- LXX.
que media ſic habentur, ut ex ipſis, & periti do-
ctrinæ materiam ſumant: & erroris cauſam inve-
niant imperiti: Sapientes namque creatorem crea-
turæ contemplatione cognoſcunt; ſtulti vero dum
creaturas ipſas Deos exiſtimant, ſapere nequeunt
creatorem: † Hinc eſt, quod ſolem, lunam, ſtel- 2
las, aurum, lapides, ligna Deos ſibi fecerunt
Gentiles, quæ Chriſtiani addicta ſuæ ſapiunt ſer-
vituti. † Nec mirum ſic eſſe mediam creaturam,
quando ipſe creator omnium Chriſtus eſt fidelibus 3
in ſalutem, infidelibus in ruinam, Evangeliſta di-
cente: *Hic poſitus eſt in ruinam, & reſurrectionem* Luc. 2. 2. Cor. 2.
multorum. † Apoſtoli etiam aliis habentur in mor-
tem, aliis habentur in vitam: Paulo probante, 4
cum dicit: *Quibuſdam ſumus odor mortis in mor-*
tem: quibuſdam autem odor vitæ in vitam. Ergo
& Evangelicæ lectionis fiunt bonis intelligentiæ
ſalutaris, malis vero erroris occaſio. † Antehac 5
Evangeliſta beatiſſimus cum referret Joannem Ba-
ptiſtam Herodis adſtrictum vinculis, adulteriis He-
rodiadis extinctum, truncatum in premium ſalta-
tricis, ſenſimus aliquos fuiſſe permotos, cur Deus
ſacrilego ſanctum, adulteræ virginem, Angelum ad-
dixerit ſaltatrici. Fratres, virtutes Joannis, He- Iaſra ſermone 127.
rodis crimina abundanter alio ſermone tractavimus:
nunc eloquamur, quæ vinculorum cauſa, carce-
ris quæ neceſſitas, quæ mortis utilitas fuerit in
Joanne. † Joannes * non potuit mori communi 6
ſorte, qui natus eſt privilegio ſingulari: cum * Non debuit mori morte communi.
Chriſtus Deus naſceretur in carne, Joannes An-
gelus eſt generatus in terris, ut ita officia terrena
officiis ſe cœleſtibus miſcerent, ſicut humanis ſe
divina miſcebant: & in terra Deo Angelus, Do-
mino ordo cœleſtis obſequii non deeſſet. Sed au-
diamus ordinem naſcentis Joannis, ut cauſas mortis Lucæ. 1.
ejus invenire poſſimus. † *Fuit*, inquit, *in diebus* 7
Herodis regis Judææ ſacerdos quidam nomine Zacha-
rias de vice Abia: & uxor ejus de filiabus Aaron,
& nomen ejus Eliſabeth: Erant autem ambo juſti
ante Deum, incedentes in omnibus mandatis, &
juſtificationibus Domini ſine querela. Oratores ma-
gni, & excellentes ingenio, quoties illuſtrium vi-
rorum parant narrare virtutes, avos, atavoſque
commemorant; ut ad honorem præſentium acce-
dat dignitas antiquorum: & laus patrum filiorum
redundet ad gloriam: Major eſt innata gloria,
quam quæſita: præcedit quod venit ab origine,
ſequitur illud, quod eſt ex labore: gloriam bea-
tius eſt habere, quam quærere: hinc eſt, quod
Evangeliſta ut extollat Joannis gloriam, Zachariæ
patris, Eliſabeth matris genus dicit; avos memo-
rat;

19 *Metempſycous*. Aſſertores tranſmigrationis: Pythagoras enim falſo docuit animarum tranſmigrationem de corpore in corpus, hanc tenuit Simon Magus, ut tradit Irenæus lib. 1. cap. 20. hanc tenuere Manichæi, ut habet Epiphan. hæreſi 66. & Auguſt. hæreſ. 46. Sed an litteraliter, vel potius metaphorice eam intellexerit Plato, auctoritates, ac rationes hinc inde adducit F. Lavius Galantes Imolenſis late in Comparatione Chriſtianæ Theologiæ cum Platonica lib. 1. & alibi, ut videre poteris in Indice v. Metempſicoſim.

SERMO LXXXIX.

Scholia.

6 JOannes *non potuit mori communi ſorte*. S. Ambr. ſerm. 83. in Natali S. Jo. Baptiſtæ ait: *Qui præter communem hominum nativitatem ex repromiſſione generatus fuerat, hoc de Deo meruit, ne communi cum ceteris de ſæculo morte diſcederet: ſed corpus, quod Domino donante ſuſceperat, Dominum confitendo deponeret. Ergo Jo. per omnia voluntatem Domini fecit; quia propter opus Domini & natus eſt, & defunctus*. Alteram explicationem, ſed nimis contortam tradit Didac. Niſſenus in Quadrageſ. die martis quinto, Aſſumpt. 4. Se ipſum certe declaravit Auctor in ſerm. promiſſo hic n. 17. ſed ex conſueta temporum injuria eo privati ſumus. Sors communis eſt, ut arbitror, mors naturalis: At Jo. fuit primus, qui ſciens, & volens pro Chriſto Domino fuit decollatus, quare ipſi Domino, non naturæ ſingulariter debitum perſolvit, & ita morte communi, ſeu naturali non obiit.

rat; ſcribit merita; loquitur titulus; gradus dige-
rit; vitam pandit; dilatat inſignia; prædicat ſan-
8 ctitatem. † *Fuit*, inquit, *in diebus Herodis regis*
Judææ. Tempus memorat regis nefandi, qui ſa-
crum ſacerdotii violavit morem; confudit ordi-
nem; ſtatutum ſolvit; abſtulit inſtitutum: Et hoc
accedit ad meritum Zachariæ: quia cum in omnes
pene Herodes auſus ſuæ temeritatis extenderit, au-
ſus ſit nil in iſto, virtutibus ſit hujus oppreſſus;
ut ſacerdotis immaculata ſucceſſio ad gloriam ger-
9 minis ſervaretur. † *Et uxor ejus de filiabus Aaron*.
Aaron primus Pontifex in lege fuit ſacerdotii ori-
go: propterea merito prætermiſſis omnibus ejus
filia dicitur, cujus in ſe memoria prætulit ſancti-
tatem, quam tanti generis pia cuſtos glorioſiſſime
transfudit in filium: Sed hujus matris laudes E-
vangeliſta deſcribit. † *Erant*, inquit, *ambo juſti*
10 *ante Deum*. Eſt nova felicitas, eſt conjugium ſin-
gulare, quando manet in duobus mens una, una
ſanctitas in duobus: conſtabat mente, quod diſta-
bat in ſexu: & in moribus erat unum, quod ge-
minabat aſpectus: ac virtus reddebat pares, impa-
11 res dederat quos natura. † *Erant juſti ambo ante*
Deum. Placere judiciis humanis, coram homini-
bus eſſe juſtum, eſt virtutis humanæ, maximi eſt
& laboris: ante Deum, qui ſcrutatur corda, co-
gitationes diſcutit, videt mentium motus, eſſe ju-
ſtum humani laboris non eſt, muneris eſt divini.
Si magnus eſt, qui non peccat in carne, quantus
eſt, qui corde non peccat? Joannes ergo ſupra
carnem eſt natus de iſtis, qui ante Deum nec cor-
de, nec corpore peccaverunt. Adjecit Evangeli-
ſta, dicens: † *Incedentes in omnibus mandatis, &*
12 *juſtificationibus Domini ſine querela*. Incedentes;
incedit, qui non ſtat in triviis peccatorum: qui
peregrinum ſe hoc ſentit in ſæculo; qui aſperas
virtutum intrat intrepidus manſiones: qui montes
juſtificationum, mandatorum colles indeſeſſus via-
tor aſcendit: ut præſentia parentis Dei, patriæ
13 cœleſtis beatitudine perfruatur. † *Incedentes in o-*
mnibus mandatis, & juſtificationibus. Hi in omni-
bus, in quibus nemo, vel pauci. In omnibus
14 mandatis, & juſtificationibus. † Quis fumi neſcius
cupiditatum tranſit incendia? quis vitæ lubricum
nunquam lapſus evadit? per vitiorum gurgites
quis impollutus incedit? carnis negotia, vitæ cau-
ſas, actus mundi quis peragit, & non erit in que-
rela, cum naſci ipſum plenum ſit & lacrymis, &
querelis? Namque parturiens queritur ex dolore;
& natus in lacrymas quæritur ex natura: ſed in
Zacharia, & Eliſabeth reatus occidit, periit que-
rela, omnis eſt amputata cauſatio: quia in illis
parabatur unde tota ſanctitas naſceretur: ſed hoc
15 ex ipſa jam lectione luceat. † *Et non erat eis fi-*
lius, eo quod eſſet Eliſabeth ſterilis. Sterilitas iſta
non erat maledicta, ſed myſtica, in qua partus
non ablatus eſt, ſed dilatus: neque erat pignori
clauſa, ſed tempori: colebatur tempore, virtute
ſerebatur, maturabatur ætate, ſenectute creſce-
bat, ut in filio ſingulari tota fæcunditas penſare-
tur, quando in uno naſcebatur numeroſitas con-
geſta virtutum. Beata ſterilitas, quæ unum ſerva-
batur ad partum; & expectabat Joannem, cui,
quia prima omnia debebantur, primogeniti digni-
tas non periret. † *Et ambo proceſſerant in diebus* 16
ſuis. Proceſſerant, non deceſſerant: vivit in ſan-
ctis ætas, non deficit, ſed procedit. Aut quid il-
lis deficit, quibus accedunt ſemper incrementa vir-
tutum? Ergo in Zacharia, & Eliſabeth ſtupet ſe-
xus; frigeſcit caro; membra ſopiuntur tempus præ-
terit; ætas tranſit; * aboleſcit totum quicquid eſt * Abolitum
humani ordinis, & negotii conjugalis: ut divino totum.
munere, non partu humano ex hominibus Ange- *MS. C.*
lus naſceretur. † Promiſeramus de ortu Joannis 17
cauſas mortis ejus expromere: ſed quia nos hodie
longius ſermo protraxit, & ad probationem rei
ſatis nobis neceſſaria ſunt, quæ ſequuntur, quæ
modo dicta ſunt ortus ejus deputentur ad gloriam:
noſque ingrati non ſimus vobis, qui differimus de-
bitum, non negamus: nam debitoribus dilatio cre-
ſcit ad gratiam creditoris. Expectate ergo quod
promittit debitor, & expectate ſecuri; quia pro-
miſſa negari nequeunt, quando ſterili tam largi-
ter negata ſolvuntur.

SERMO XC.

De eiſdem.

ERigi nos ſanctorum lapſibus, ſanctorum tre- 1
pidatione fundari, cunctatio nos hodie Za-
chariæ docuit Sacerdotis: qui, cum non credit
Dei promiſſa, ſed diſcutit, & opera divina non
fide percipit, ſed humana ratione diſquirit, in-
fidelitatis culpam longa ſilentii condemnatione
perſolvit. Audierat ab Angelo: *Exaudita eſt de-* Luc. 1.
precatio tua: & uxor tua Eliſabeth pariet tibi fi-
lium. Qui tunc reſpondit: Unde hoc ſciam? Ego
enim ſum ſenex; & uxor mea proceſſit in diebus
ſuis. † Nonne quantum ſenectute longa ſpem 2
poſteritatis amiſerat, tantum longo vitæ uſu fue-
rat edoctus, quod Deus impoſſibile nil haberet?
Legerat tanti temporis Sacerdos, ſciebat vetera-
nus pontifex lege naturam, non auctorem natu-
ræ poſſe conſtringi: & tempus homini poſſe,
ſuo non poſſe præſcribere conditori: noverat de
Abrahæ, & Saræ emortuis extrema ſenectute Gen. 21.
corporibus, & a patris, matriſque nomine fa-
moſiſſima ſterilitate ſummotis, Iſaac ad totam
fœcunditatem Iſraelitici germinis erupiſſe: cui
non obfuit tantum defuiſſe naturam, quantum
naſci profuit auctoris beneficio, non naturæ: di-
dicerat Rebeccæ, & Annæ effœtis diu, diu na-
turæ ſuffragio deſtitutis, dediſſe Deum, quod
ſterilitas abnegaverat: edoctus ergo tantis quid
eſt,

10 *In duobus mens una*. Mirabilem cautelam viro datam, ut mentem unam cum uxore habeat, offendes apud S. Jo. Chryſoſt. Hom. 20. ad Epheſ. cap. 5. 10 Moralib.

17 *Debitoribus dilatio creſcit ad gratiam creditoris*. Sic interpretor: Debitum, cujus ſolutionis data dies jam ceſſit juxta legem cedere diem ff. de Verbor. obligat. hoc tamen non ſolutum, creſcit, hoc eſt, debitum ipſum augetur ad gratiam, utilitatem ſcilicet, & lucrum creditoris: & hoc duplici de capite; vel quia moroſus debitor ultra ſortem principalem cogitur inſuper ad ſolvendum temporis interuſurium, a jure quidem, ſi juſta fœnora debeantur; ſin autem, jure ſint vetita, ſaltem a fœneratoribus ipſis, qui protogati temporis, vel rerum credita pecunia juſto carius venditarum, ſeu mutuatæ pecuniæ uſuras temporis ſolvere compellunt debitorem. Et hæc dilatio in gratiam creditoris creſcere dicitur, hoc eſt in lucrum gratis datum. Etenim uſuræ temporis tantum gratis dari dicuntur, quia, ut injuſtæ, nulla chriſtiana lege debentur. Vel quia ipſemet debitor, ne de ſibi facta dilatione ingratus habeatur, gratiam creditori pro beneficio refert; hoc dilationem ipſam aliqua utilitate creditoris reipſa compenſat, & indultum ſibi temporis beneficium antidotali obligatione remetitur. Vel creſcit dilatio ob lucrum ceſſans, vel damnum emergens.

3 eſt, quod dicit, † *Unde hoc ſciam? Ego enim ſe-*
Gen. 25. *nex ſum ; & uxor mea proceſſit in diebus ſuis.*
1. Re. 1. Fratres, ſatis ad Deum trepida, ſatis ad divinas
virtutes hominis eſt imbecilla natura: nec talem
ſe in cauſa invenit, qualem ſe æſtimat ante cau-
ſam: & ſatis ſe ignorat ante quam ſe rebus pro-
bet, & experiatur exemplis; petit cælum; pe-
tit alta; ſcrutatur ſuperna; movet cælum, pul-
ſat cælum: ſed cum cælum moverit, cæli pon-
dera non poterit ſuſtinere; ambit fidei ſubire
verticem, ardet cælum ſua penetrare virtute:
ſed ætherias in vias ubi incedere humanis greſ-
ſibus inchoat, & cum ſuam deorſum reſpicit ad
naturam, non tantum fidit de prætetitis, quan-
4 tum trepidat de ruina. † Sic beatus Petrus cum
per æquora divinos imitatur inceſſus, & novus
viator molle iter duris greſſibus calcat, ante de
5 lapſu ſupplicat, quam gaudeat de donato. † Sic
Matt. 14. nunc Zacharias, qui cum diu fleret diabolum
poſſe, regnare mortem culpa hominis unius, na-
ſci homines ad labores, ad gemitus, ad pericu-
la; eos optare licet ærumnoſa, nocitura, nec ta-
men poſſe pignora promereri; ſtare inter acies
criminum; obſideri vitiorum catervis; infirmita-
tum quati & quaſſari ſemper impulſu; videre
eminus vexilla virtutum, ſpem legis, gratiæ liber-
tatem, nec tamen illuc quenquam propriis poſſe
viribus pervenire; velle bona, & non facere; cri-
mina odiſſe, nec vincere: debere jam miſereri
Deum; debere jam taliter ſubvenire captivis ſup-
6 plex, & gemens precabatur. † Pontifex ergo iſte
cum Dei aures continua & tali querela, tali la-
mentatione pulſaret, Deus ſic pia, ſic juſta po-
ſcenti, ex geminæ iplius reſponſionis ſuæ ſumpſit
& inſtituit mirabile documentum; quo crederet
poſſe Deum dare vitam mortuis, ſalutem reddere
deſperatis, ſi ſenectuti mortuæ ſobolem, ſi ſteri-
litati dediſſet filium deſperatæ: ſicut Evangelicus
7 aperit ſermo, cum dicit: † *Exaudita eſt depreca-*
tio tua: & uxor tua Eliſabeth pariet tibi filium;
Redemptionis hujus nuncium, hujus ſalutis præ-
vium: qui Deum non ſicut tu voce adeat, non
gemitibus flectat, non ad impetrandum noſtra il-
le ſicut tu ſuffragia requirat; ſed ipſe in noſtro
ordine conſtitutus, & Angelico honore fultus,
Deum ſatis ab omnibus deſideratum, nec ulli un-
quam cognitum, etiam ipſis Angelis inviſum, ma-
nu teneat; amplectatur gremio; & jam conſpi-
cuum mundo ulnis felicibus tradat; palmis beatiſ-
ſimis aſſignet humanis oculis pervidendum; Deum
cognitum faciat univerſis; perducat Dominum ad
conſortia ſervulorum; miſceat reis judicem; cen-
ſorem in ſe teſtetur noxiorum ſuſcepiſſe perſonam:
ac ſic probet condemnationis humanæ ſententiam
ceſſaturam, quando ipſe agit, ipſe currit per ve-
8 niam, qui reos erat daturus ad pœnam. † Ut lu-
ceat hoc myſterium pietatis immenſæ, Zacharia,
tuus filius ſuum Dominum pœnitentiæ demergit
in baptiſma; in remiſſionem diluit peccatorum:
quia voluit fons dilui, cognitor ſuſcipere veniam,
judex ipſe ſuam ſubire ſententiam ne damnaret reos:
ne vindictam proferret in noxios: aſcendit crucem,
deguſtat mortem, ſepulturam patitur, intrat in-
fernum, qui puniri voluit, ne puniret: qui ama-
ri magis voluit, quam timeri. † Quod ubi Za- 9
charias, fratres, audivit, tantum ſe meruiſſe ſuis
precibus ſacramentum, rei ipſius conſideratione
territus, ſacramenti ipſius æſtimatione turbatus,
nec ſe mereri tantum credidit; & Deum dubita-
vit ad hæc talia, & tanta deſcendere: hinc eſt,
quod dicit: † *Unde hoc ſciam? Ego enim ſenex* 10
ſum: & uxor mea proceſſit in diebus ſuis. Hoc eſt
dicere: quomodo me habere filium ratio non per-
mittit humana, ita naſci, & mori Deum majeſtas
non ſinit ſempiterna. † Cui Angelus veniabiliter 11
non credenti pœnam ſigni tantum dedit, non per-
fidiæ. Cautelæ eſt tarde de Deo humilia credere;
de Deo tardius contumelioſa ſentire: adjecit An-
gelus, dicens: † *Ego ſum Gabriel.* Ut ex nomine 12
tanto, & ex merito miniſtri tanti Pontifex pro-
miſſionis fidem penſaret, & crederet qualitatem.
Ego ſum Gabriel, qui aſto ante Deum: & miſſus
ſum loqui ad te. Dum dicit nomen, deſignat me-
ritum: cum ſe refert aſtare, ſe miſſum refert: ſer-
vitutem fatetur, ne prærogativa nominis debitum
celaret obſequium. † *Ego ſum Gabriel qui aſto an-* 13
te Deum: & miſſus ſum loqui ad te, & hæc tibi Pſal. 146.
nunciare. Vere magnus Dominus, & ſapientiæ ejus
non eſt numerus: infirmitatem curat de vulnere:
nutantem de ultione confirmat: de ſupplicio fidei
perficit argumentum, dicendo: † *Et ecce eris ta-* 14
cens; & non poteris loqui. Ut ex te, & in te cre-
dendi regulam conſequaris; & vernaculo exemplo
Deum poſſe credas facere, quod promittit; nam
cum vult tuæ vocis organum claudit, & cum vult
tui aperire oris officium profecto poteſt: & cum
vult fœcundam ex ſterili facere, ex fœcunda ſte-
rilem cum promittit, poteſt: cum vult largiri par-
tus officia, obſequia naturæ cum vult prævalet
denegare. † Egit ergo Angelus, ut tali documen- 15
to Pontifex eruditus non dicat amplius: *Unde hoc*
ſciam? Qui totius creaturæ indicio potuit appro-
bare, quod Deus omnia poſſit, & qui cœlum,
terram, mare, & omnia, quæ in eis ſunt, ex ni-
hilo legerat ſubſtituiſſe, credere debuit, quod po-
tuit ex aliquo facere quod vult: & deſperato red-
dere, qood promittit: & qui totum fecit ex eo,
quod non erat, ex eo quod eſt, quicquid vult
facere, non laborat. † *Et erat plebs expectans Za-* 16
chariam: & mirabantur, quod tardaret in templo.
Egreſſus autem Zacharias non poterat loqui ad illos:
& cognoverunt, quod viſionem vidiſſet in templo.
Ille autem erat innuens illis: & permanſit mutus.
Egreditur Pontifex geſtans in ore ſterilitatis indi-
cium,

SERMO XC.

Scholia.

7 I*pſis Angelis inviſum.* Trifariam quæri ſolet, an Deus a creatura rationali, ſeu intellectuali videri poſſit. Primo, an oculis corporis; Secundo, an oculis mentis; Tertio, an viſione comprehenſiva; & tertio hoc modo Deus dicitur inviſibilis Angelis, ſcilicet viſione, qualem Filius habet æterni Patris. Ferdinand. Velloſill. in Adverten. Theolog. ſcholaſt. ſuper primum tom. Chryſoſtomi quæſt. 5. vide infr. ſerm. 141. num. 3. & ſerm. 147. num. 13.

11 *Veniabiliter non credenti.* Etenim ejuſmodi incredulitas in humana ratione firmata fuit ſolum veniale crimen: conſentit Maldon. in hoc tex. num. 18.

13 *Infirmantem curat de vulnere.* Hoc eſt Deus cum ipſo vulnere, quod infert, curat ipſummet vulneratum. Zacharias erat infirmus in fide haud credens Angelo ea, quæ dicuntur in tex. At Deus dum illi vocem aufert, vulnus infert, ex quo vulnere ſanatur de ſua infidelitate, quia videns, quod Deus poteſt dare, & auferre nobis quicquid vult, & prout vult, fidelis efficitur, & in ipſa fide magis roboratur, dum recipit vocem.

cium, portans in pectore conceptionis figuram,
ut cum mater pareret filium, daret filius vocem,
tunc verbi pater ederet Sacramentum: & ante natus
daret patri veniam, quam dilueret crimina vetuſta
populorum: & quia, qui non credidit, tacuit:
merito Propheta, quia credidit, gloriatur,
17 Pſal. 115. dicendo: *Credidi propter quod locutus ſum*. † Fratres,
dat verbum fides; negat infidelitas verbum.
Si nos ergo, fratres, ſicut dixi, ſanctorum lapſus
erigit, firmat trepidatio beatorum, nihil onquam
Deo eſſe impoſſibile judicemus: neque inquiramus,
quemadmodum facturus ſit, quod promittit,
cujus voluiſſe, feciſſe eſt: cujus dediſſe, eſt
promiſiſſe.

SERMO XCI.

De eiſdem.

1 AUrum de terra legere, qui noverunt, ubi divitem
ſenſerint venam, ibi, quicquid artis
eſt, quicquid laboris impendunt: & nos, fratres,
quia in ſancto Zacharia cœleſtem novimus latere
theſaorum, in ipſo totum, quod ſermonis eſt noſtri,
quod veſtri auditus eſt, occupemus; quatenus
Luc. 1. nus commune lucrum ſit, quod fuerit communi
labore quæſitum. *Fuit*, inquit, *in diebus Herodis
regis Judeæ Sacerdos quidam nomine Zacharias,
ex vice Abia*. Hoc jam diximus. *Et uxor ejus*
3 *de filiabus Aaron*. † Sic cœpit Evangeliſta, ut in
conjuge Sacerdotis * ſervata Sacerdotalis ſtemmatis
generoſitas monſtraretur. *Erant*, inquit, *ambo
juſti ante Deum*. † Ambo juſti, quia in ambobus
erat una juſtitia. *Ambo juſti*. Quia conſtabat
inter eos non de diligentia, ſed de ſanctitate conjugium.
Ambo juſti. Quia ſexu diſpares, pares me-
3 ritis habebantur. *Ambo juſti*. Quia ut erat in duobus
una caro, ſic erat in duobus unos ſpiritus.
Imitentur conjuges, ut quos conjungit affectio,
4 jungat & virtus. † *Erant juſti ambo ante Deum*.
Pſal. 142. Ambo juſti ante Deum. Et ubi eſt illud: *Non juſtificabitur
in conſpectu tuo omnis vivens?* Ante homines
forte quis putetur juſtus, quia homines ut
culpas corporum norunt, ſic vitia mentis ignorant:
ante Deum vero, cui pectoris clauſtra patent,
quem cogitationum ſecreta non latent, quis
innocens habetur, & juſtus? Eſt ne homo, qui
corde non peccet, cogitatione non delinquat, non
offendat dubitatione, non lapſum trepidationis incurrat?
Moyſes dubitat: Aaron deviat: Petrus negat:
& quis juſtus? Et quomodo ambo juſti ante
5 Deum? † *Ante Deum*, ſed per Deum. *Ambo juſti*
Num. 20. *ante Deum*. Non labore, ſed gratia: Audi Apo-
Exod. 32. ſtolum: *Juſtificari gratis per gratiam ipſius*. Et ite-
Matt. 26. rum: *Non ex nobis, Dei donum eſt: non ex operi-*
Rom. 3. *bus, ne quis glorietur*. Et iterum: *Quid habes quod*
Ephe. 2. *non accepiſti, ſi autem accepiſti, quid gloriaris, qua-*
1. Co. 4. *ſi non acceperis?* Evangeliſta ergo ſic refert, non
quid non habuerit, ſed quid acceperit: non quid
6 quæſitum ſit, ſed quid donatum. † *Erant ambo
juſti ante Deum, incedentes in omnibus mandatis,
& juſtificationibus Dei ſine querela*. Incedentes dixit:
ut eos oſtenderet cucurriſſe virtutibus, non
ſteriſſe: & ambulaſſe in via juſtitiæ, non ſediſſe:
nec remanſiſſe in itinere mandatorum, ſed ad mandatorum
plenitudinem perveniſſe. † *Incedentes in* 7
omnibus mandatis, & juſtificationibus Dei ſine querela.
Beati, fratres, quos culpa non percutit, non
vulnerat crimen: ſed beatiores iſti, quos tetigit nec
querela. † *Sine querela*. Si pueritia, ſi adoleſcen- 8
tia, ſi juventus, ſine querela extitit, ubi tota
querela eſt, qualis horum ſenectus fuit? Si tale initium,
qualis finis? Aſcendiſſe juſtificationum vertices,
colles mandatorum, nec in aliquo titubaſſe, 9
eſt gratia ſingularis: eſt unicæ felicitatis inſigne. †
Et non erat illis filius, eo quod eſſet Eliſabeth ſterilis.
Non dixit non erant illis filii, ſed non erat
illis filius; quia ſingularis futurus erat, qui erat de
talibus naſciturus. Audi Dominum dicentem: *Non
ſurrexit major in natis mulierum Joanne Baptiſta*.
† *Eo quod eſſet Eliſabeth ſterilis*. Sterilis corpore, 10 Matt. 11.
ſed fœcunda virtutibus; tarda ſoboli, ſed non tarda
Deo; non germini clauſa, ſed tempori; non
negata pignori, ſed ſervata myſterio. *Et ambo
proceſſerant in diebus ſuis*. † Proceſſerant: ſic de- 11
ſcribitur ſacramentum ſenectutis, quæ nondum decidit
meritis, non ætate deficit, ſed procedit; nec
ſentit detrimenta corporis, quæ ſumit augmenta
virtutis. † Fratres, Eliſabeth ſanctæ partus non 12
ablatus eſt, ſed dilatus, donec tranſiret tempus
carnis, paſſio corporis, conjugii neceſſitas, voluptatis
cauſa, cupiditatis ſenſus, & totum quod humanum
confundit, gravat, onerat conſcientiam.
Mundabatur enim longo tempore ſacrificii domus,
ſanctitatis hoſpitium, metatus metatoris Chriſti,
Angeli domicilium, aula Spiritus ſancti, Dei templum.
Neſcitis, inquit Apoſtolus, *quia templum* 1. Co. 3.
Dei eſtis, Spiritus Dei habitat in vobis? † De- 13
nique ubi tota corporis ſedata querela eſt, & in
totum facti ſunt ſine querela, mox ſterilitas fugit,
reviviſcit ſenectus, fides concipit; parit caſtitas,
naſcitur major homine, par Angelis, tuba cæli,
præco Chriſti, arcanum patris, filii nuncius, ſignifer
ſuperni regis, peccatorum venia, Judæorum
correctio, vocatio Gentium; & ut proprie
dicam, legis, & gratiæ fibula, quæ diploidem
ſummi ſacerdotis ſancto patri jungebat in pectore.
† Evangeliſta ergo virtutes patris, matriſ- 14
que deſcribit, ut ex generatorum tantis meritis
dignitas germinis noſceretur: & probaretur major
homine, qui in ortu ſuo excedebat legem
nativitatis humanæ. † Sed ſi proceſſurus eſt, 15
jam naſcatur Joannes, quia inſtat nativitas Chriſti:
ſurgat novus lucifer, quia jubar jam veri
ſolis erumpit: det vocem præco, quia adeſt judex:
clamet tuba, quia venit rex: & quia pro-
ceſſurus eſt Deus, Angelus jam præcedat. † Ve- 16
rum, quia, quod ſupra homines eſt, homo referre
non ſufficit, virtutes naſcentis Angeli Angelus
jam loquitur. *Dixit Angelus ad Zachariam:
ne timeas Zacharia: exaudita eſt deprecatio tua:
ecce Eliſabeth uxor tua pariet tibi filium: & vocabis
nomen ejus Joannem: & erit tibi gaudium,*

S. Pet. Chryſ.

P &

*Servato ſacerdotali ſtemmate generoſitas monſtraretur. MS. C.

SERMO XCI.

Scholia.

12 SAcrificii domus. Joannes ſiquidem in utero matris exultans ibidem dignum Deo opt. max. ſacrificium obtulit laudis.

12 *Metatus metatoris Chriſti*. Ideſt locus præparatus, & delectus pro metatore, hoc eſt præcurſore, ſeu ut dicimus, *Foriero*, Chriſti; hic autem fuit Joannes, qui habitaculum, quod in hominibus Chriſto quærebat, elegit, & menſus eſt.

& exultatio: & multi in nativitate ejus gaude-
bunt: erit enim magnus coram Domino: & vinum,
& ſiceram non bibet: & Spiritu ſancto replebitur
adhuc ex utero matris ſuæ: & multos filiorum
Iſrael convertet ad Dominum Deum ipſorum: &
ipſe præcedet ante illum in Spiritu, & virtute E-
liæ, ut convertat corda patrum in filios; & incre-
dulos ad prudentiam juſtorum, parare Domino ple-
17 *bem perfectam.* † Vacat humanus ſermo, ſilet *
* Vox. prædicatio tractatoris, quando Angelico præco-
3* Laus prædicatur. nio Joannis profertur gloria: virtus inſonat: laus
* collaudatur: nec eſt quod illi adjiciat homo,
cui Deus contulit totum. *Spiritu ſancto reple-*
18 *bitur adhuc ex utero matris ſuæ.* † Videtis, fra-
tres, quemadmodum Joannes ante pervenit ad
cælum, quam tangeret terram: ante accepit di-
vinum Spiritum, quam haberet humanum: ante
ſuſcepit divina munera, quam corporis membra:
ante cœpit vivere Deo, quam ſibi: immo ante vi-
xit ille Deo, quam Deus viveret illi: juxta il-
Galat. 2. lud Apoſtoli: *Vivo autem jam non ego, vivit*
vero in me Chriſtus. Sexto menſe ſuæ matris e-
xultat in utero: & in uterum virginis veniſſe
19 nunciat Chriſtum. † Fervens nuncius, qui ante
geſtivit nunciare, quam vivere: impatiens dux,
qui antequam perveniret ad corpus, pervenit ad
regem: ante rapuit arma, quam membra: ante
aciem petiit, quam lucem: & ut vinceret mun-
dum, vicit ante naturam: ipſe ſine viſceribus vi-
ſcera matris exſuſcitat: & quia tardabat corpus,
20 ſolo ſpiritu implet Evangelizantis officium. † Quid
dicam? Joannes antequam Chriſtum præcederet,
ſe præceſſit: Patris, matris, filii corda unus at-
que idem implet Spiritus ſanctus; ut uno ſancti-
tatis organo reſonet nativitatis Dominicæ cantile-
na. Nec mirum, fratres, ſemper ortus regios ju-
cunda honorat feſtivitas, dulcis gratificat ſympho-
nia. Et nos, fratres, nativitatem Chriſti glorifi-
cemus canticis; honoremus muneribus: quia men-
titur fidei, ſi quod faciat Magus, non facit Chri-
Matt. 2. ſtianus.

SERMO XCII.

De eiſdem.

1 SEnſim nos ſermo Evangelicus ad altiora pro-
movet, ad ſuperna pertollit. Nec mirum,
fratres, ſi Eliam currus ætherius evexit ad cælum,
4. Reg. 2. cum quotidie iſta Evangeliorum quadriga, homi-
num genus cæli perferat & tranſmittat ad regnum:
Ecce jam nos ipſa, fratres, de partu ſterilis ad
Virginis partum adduxit, & a Joannis ortu, ad
2 ortum noſtri fecit proximos Salvatoris. † Sed quod
ſupereſt adhuc de Zacharia Pontifice patientius au-
diamus, ut ad cunabula noſtri regis regali itinere
pervenire poſſimus: qui ob hoc cæleſtis quadrigæ
fidam conſcendimus ſeſſionem, ut ſolicitas, & ar-
duas compendiorum ſemitas vitaremus. Sic enim
Luc. 1. lectum eſt: *Et factum eſt, ut impleti ſunt dies offi-*
3 *cii ejus, abiit in domum ſuam Zacharias.* † Ita uni
templo aſtabat tribus tota: parebant milia Sacer-
dotum: propter quod ipſa obſervatio pontificalis
officii erat diviſa per plurimos, diſpenſata per tem-
pora, diſtributa per vices, ne aut ordinem Sacer-
dotii multitudo confuſa turbaret: aut alter agendo
jugiter alteri debitum negaret officium. † *Poſt hac* 4
autem concepit Eliſabeth uxor ejus. Erat illis con-
jugii ſaculias, erat illis licentia donata generandi,
quibus inerat adhuc legis adoleſcentia; inſtabat ad-
huc religionis infantia. Lex, fratres, illicita pro-
hibuit, licita non negavit: intra donum tenuit,
ſupra donum conferre nil potuit: naturam rexit,
ſupra naturam hominem non erexit. Lex fidei ja-
nua, gratiæ nuncia, Evangelii prævia, pædago-
gus religionis infantiæ remiſit in ſacerdotio legalis
conjugii caſtitatem; ut in pontificatu gratiæ ven- 5
turam perpetuæ virtutis gloriam nunciaret: † Se-
cundum hanc ergo indulgentiam Eliſabeth annoſi-
tate jam mortua ſanctum reviviſcit in partum: &
arida, atque exarata rugis membra medullis vita-
libus in viſcera fœcunda viridantur: ipſum quo-
que tempus, ipſum quo defierat revocatur ad cor-
pus: & vetuſtate nimia domus uteri dilapſa, in
faciem novam repente reparatur: ſtupet ordo;
deficit conſuetudo; miratur ipſa natura; & ex ap-
paratu manſionis hoſpitis meritum, dignitaſque in-
noteſcit. † Verum Joannes in generali habitaculo 6
fatis ſe miratus eſt eſſe peregrinum, qui ſe exclu-
ſum tempore, abdicatum natura, receptum ſe in
eo auctoris beneficio didicit, non parentis. *Et ce-*
labat ſe menſibus quinque dicens: quia ſic mihi fe- 7
cit Dominus. † Bene totum feciſſe Dominum con-
fitetur, quia ſibi collatum per hominem nil videbat,
Et occultabat ſe menſibus quinque, quia etſi erat
divini muneris, ſui tamen temporis non erat, quod 8
habebat. *Celabat ſe menſibus quinque.* † Erubeſcit
anus fœta; verecundatur vetula primi partus; &
puerperam ſenectus abſcondit extrema, ne ſterili-
tatis opprobrium riſus fœcundæ ſenectutis augeret.
Quod autem riſui ſubjaceat ſenilis & veterana con-
ceptio, perſimilis hujus ſterilitatis & ætatis Sara Gen. 18.
probat, quæ ſibi cum reddi partum, donari fi-
lium, cui jam vita prope decrat, Domino pro-
mittente cognoſceret, & ipſa de ſuo partu riſit:
& quod riſui poſſet eſſe omnibus prægnans & o-
nerata canicies ipſius germinis teſtatur ex nomine, Gen. 21.
dicente Scriptura: *Et vocavit nomen filii ſui Iſaac.*
Quod interpretari riſum docuit, adjiciens: *Riſum*
mihi fecit Dominus. Hinc eſt, quod Eliſabeth ſa-
crum vult celare myſterium dicendo: † *Quia ſic* 9
mihi fecit Dominus. Ut modo conceptus fatiget
verecundia, quam diu negati partus ærumna affli-
xit: pater tacet ex pœna; ex verecundia mater ce-
lat. O quanto ſilentio vox naſcitur! O quanta ta-
citurnitate tuba ſæculis inclamatura generatur! O
quod ſecretum divini judicis dat præconem! *Quia*
ſic mihi fecit Dominus in diebus, quibus reſpexit au- 10
ferre opprobrium meum inter homines. † Honor
conjugii, matrimonii dignitas eſt procreatio dul-
cium liberorum: ſatis enim grave eſt, & ſatis triſte,
& virginitatis carere præmio, & filiorum ſolatia
non habere: ſuſtinere onera matrimonii, & ad fru-
ctum matrimonii non venire. Hinc eſt, quod gau-
det a ſe ablatum ſterilitatis opprobrium, dicendo: 15
† *Quia ſic mihi fecit Dominus in diebus, quibus*
reſpexit auferre opprobrium meum inter homines.
Quia

19 *Antequam perveniret ad corpus, pervenit ad Re-gem.* Rex medio in corpore exercitus morari ſolet, quo optimis undique vallatus præſidiis ſecurius pugnet. Nota quod præſens ſermo, in multis tamen mutilus, habetur inter ſermones S. Auguſtini ſerm. 21. de Sanctis, eſt tamen revera noſtri Auctoris compoſitio, uti ex ſtylo, ac MMSS habetur, atque ex lectura principii ſermonis uſque ad numerum 2. clare patet.

Quia hoc apud homines miſerum computatur,
apud Deum vero reatus nullus eſt, ubi parentis
culpa nulla eſt, ſed judicium denegantis: Certe ſi
hoc affert aliqua corporalis infirmitas, neceſſitas
12 in cauſa eſt, non voluntas. † Sed jam nunc omnia
ignava carnis intelligentia ſit remota, tota corpo-
rei ſenſus abjiciatur infirmitas, & quæcunque eſt
ingenii humani omnis excludatur intentio, fidei
pateant oculi, cordis reſerentur aures, mentis cur-
rat, & occurrat inceſſus; ut pervenire ad myſte-
rium virginei conceptus, ad ſacramentum partus
virginei penetrare poſſimus, adjuvante Domino
Jeſu Chriſto, qui ex ea genitus nunc in cæleſtia
regna cum Deo patre, & Spiritu ſancto vivit per
infinita ſæcula ſæculorum: Amen.

Vacat Scholiis.

SERMO XCIII.

De Converſione Magdalenæ.

1 AD prandium, & ad Phariſæi prandium ve-
niſſe Chriſtum ſolicitus forſitan miratur au-
ditor. Phariſæi domum Chriſtus intravit, non
accepturus Judaicos cibos, ſed divinam miſericor-
diam largiturus: neque accubuit pocula ſaporata
melle, floribus odorata ſumpturus, ſed pœniten-
tis lacrymas ex ipſis oculorum fontibus potaturus.
Deus delinquentium gemitus eſurit: ſitit lacrymas
peccatorum. *Rogabat*, inquit, *Dominum quidam*
Luc. 7. *Phariſæus, ut manducaret cum illo & ingreſſus do-*
mum Phariſæi, diſcubuit: & ecce mulier, quæ erat
in civitate peccatrix, ut cognovit quod accumberet
Dominus in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum un-
guenti: & ſtans retro ſecus pedes ejus, lacrymis
cœpit rigare pedes ejus: & capillis capitis ſui ter-
gebat: & oſculabatur pedes ejus: & ungebat un-
2 *guento.* † Videtis, quia ad Phariſæi menſam ve-
nit Chriſtus, non ut carnalibus repleretur eſcis,
ſed ut in carne negotium cæleſte monſtraret: ne-
que ut probaret poſita humanitus ante ſe, ſed poſt
3 ſe geſta divinitus approbaret. † Chriſtum namque
ſemper agnoſcimus per humanos actus divinas exer-
cuiſſe virtutes: dum nova, & præter uſus morta-
lium cuncta eſſe, quæ ab eo etiam corporaliter ge-
4 ſta ſunt, comprobantur. † Phariſæus ad mandu-
candum vocat Chriſtum: quid ibi quærit mulier
non vocata? Clauſtra domus non prorumpit ex-
traneus; convivii ſecretum non præſumit non in-
vitatus intrare; cibos paratos relaxandis mentibus
poſt laborem perturbare non audet arbiter luxu-
rioſus: & quid eſt, quod hæc mulier ignota, immo
male nota, onuſta luctibus, plena lacrymis, cla-
moſa planctu, neſcio janitore, nullo conſcio, ip-
ſo ignorante paſtore, domus aditus percurrit omnes,
tranſit totas miniſteriorum catervas, ipſum convivii
pervolat ad ſecretum, & facit domum lætitiæ do-

S. Petr. Chryſ.

mum lamentationis, & planctus? † Fratres, non 5
rogata venit illa, ſed juſſa: intravit exhibita,
non præſumens: ipſe ſic fecit eam ſiſti ſibi, qui
illam cæleſti ſententia juſſit abſolvi. † Denique 6
dum Phariſæus veſte clarus, primus in ſigmate,
in ipſis oculis Chriſti tumens, epulis homini,
non Deo placiturus, feſtivus infunditur, venit
mulier, & venit retro: quia reus animus poſt
tergum ſtat ad veniam: quia per culpam novit
ſe vultus fiduciam perdidiſſe: venit ſatis factura
Deo, non homini placitura cum venit: venit
pietatis illa, non voluptatis exhibitura convi-
vium: † Denique pœnitentiæ ponit menſam: 7
fercula compunctionis apponit: panem doloris
infert: potum lacrymis temperat in menſura:
& ad delicias deitatis totas, totam pulſat cor-
dis ſui & corporis ſymphoniam: organi plan-
ctibus dat clamorem: citharam per ſuſpiria lon-
ga modulatur: gemitus aptat in fiſtulam: & dum
pectus ipſam conſcientiam arguens ſæpe percu-
tit, facit placitura Deo cymbala perſonare: dum-
que taliter apportat divinis oculis cibos, totas mi-
ſericordiæ copias ſic reportat. † *Ecce mulier, quæ* 8
erat in civitate peccatrix. Exaggerat Evangeliſta mu-
lieris facinus, ut accumulet indulgentiam largito-
ria. *In civitate peccatrix.* * Civitati peccaverat, * Alias in Civitate.
quia fama ſua famam totius tetigerat civitatis: ſic-
que jam non peccatrix ſibi ſolum, ſed ipſius civi-
tatis facta fuerat ipſa peccatum. † Hæc cognovit, 9
quod niſi ab illo ſolo civitatis peccatum non poſ-
ſet auferri, qui ſolus mundi venerat abolere pec-
catum. *Et ut cognovit, quia accumberet Dominus*
in domo Phariſæi. † Non ad ſtantem, non ad ſe- 10
dentem audet venire peccatrix: Deus cum ſtat,
corripit: cum ſedet, judicat: proſtratis conjacet,
cum decumbit. *Ut cognovit, quod accumberet Do-*
minus in domo Phariſæi. † Inclinem ad miſeran- 11
dum ſupernam didicit majeſtatem: & ideo credi-
dit, quod eſſet ad veniam ſibi promptus, qui Pha-
riſæi venerat tam promptus ad menſam. *Attulit*
alabaſtrum unguenti. † Portavit oleum, quia me- 12
dicinam lethali vulneri a ſuperno medico perqui-
rebat. *Stans retro ſecus pedes ejus.* Ad pedes ten-
dit ſemper citam veniam qui requirit. Et bene
ſtans, quia jam cadere non poteſt, qui ad pedes
Chriſti meruit pervenire. † *Stans retro ſecus pe-* 13
des ejus. Ut Chriſti veſtigiis innixa percurreret
per viam vitæ, quæ per viam cucurrerat mortis.
Lacrymis rigabat pedes ejus. † En mutatur ordo 14
rerum: pluviam terræ cælum dat ſemper: ecce
nunc rigat terra cælum; immo ſuper cælos, & uſ-
que ad ipſum Dominum imber humanarum profi-
lit lacrymarum: ut juxta Pſalmiſtam & de aquis
fletuum cantetur illud: *Et aquæ, quæ ſuper cælos* Pſal. 148.
ſunt, laudent nomen Domini. Lacrymis rigabat pe-
des ejus. O quanta vis in lacrymis peccatorum!
rigant cælum: terram diluunt: extinguunt gehen-
nam: delent in omne facinus latam divina pro-

SERMO XCIII.

Scholia & Notæ.

1 EX *ipſis oſculorum fontibus potaturus.* Tunc Chriſtus ex fonte bibit, cum lacrymas ipſiuſmet peccatoris pœnitentis recipit: Ex rivis autem, dum fratrum lacrymas pro peccatoribus ipſis deprecantium reſpicit. Metaphor. locutio.

5 *Non rogata venit ad juſſa.* Hic efficacem Dei gratiam attende.

9 *Facta fuerat ipſius Civitatis peccatum.* Vel quia Civitas ex ſcandalo Magdalenæ apud exteros male audiebat, forte dicentes: Vah Jeruſalem, & nobiliores fœminæ tuæ meretricio dedecore deturpantur! ubinam eſt vetus ſanctitas tua? Quocirca homines Jeruſalem utriuſque ſexus bonæ alioquin exiſtimationis, & famæ ob Magdalenæ ſcandalum apud conterminos notabantur infamia. Vel tota Civitas ad laſciviam ob exemplum hujuſce mulieris fuerat redacta, vel ſaltem ad luxum indecentem, itaut hæc mulier univerſæ Civitati eſſet ſceleris occaſio.

10 *Proſtratis conjacet.* Uſus Hebraicæ antiquitatis erat, ut homines menſis accumberent ſedentes ſuper ſtratum humi jacens, vel parum a terra elevatum.

15 mulgatione ſententiam . † *Et capillis capitis ſui*
tergebat . Dominicos pedes lavat lacrymis , cri-
nibus tergit ; vacat ab excuſatione paupertas , in-
humanitas veniam non habebit ; quia in totum ſi-
16 bi natura ſufficit ad obſequium creatoris . *Et ca-*
pillis capitis ſui tergebat . † In peccatricis caput
purgandis criminibus refluebat unda , ut ſuo fonte
mulier in novum baptiſma ſuorum dilueret illu-
viem peccatorum . *Et capillis capitis ſui tergebat* .
Pſal. 67. Ut juxta Pſalmiſtam . *Verticem capilli , ex quo am*
bulaverat in delictis ſuis , in ſanctitatem tali ver-
17 teret ſervitute . † *Et oſculabatur pedes ejus* : Præ-
ceſſerant intervenientes lacrymæ , ut oſcula devo-
ta ſequerentur ; quia lacrymæ ſatisfactionis ſunt
documentum : oſcula ſunt reconciliationis indicia .
18 Matt. 26. † *Et ungebat unguento* . Mulierem ſuper caput Do-
mini fuiſſe oleum , alio Evangeliſta referente , co-
gnovimus : non eſt ergo , quod facit hæc mulier ,
mollis , & carnalis obſequii , ſed plenæ humanita-
tis eſt ſacramentum : quia in capite Chriſti Deus
19 eſt in pedibus Evangelizantium pacem . † Orate
* Vel nos fratres , ut * & nos in unguine Domini comme-
reamur aliquatenus computari ; ut ungamur un-
guento , quod pedibus funditur Salvatoris : quia ,
* Ita profecto Chryſma eſt. *MS.* ſicut oblatio eſt , cum offertur unguentum : * ita
Chriſma perfectum eſt , de Dominicis veſtigiis
cum redundat . Cujus autem mulier iſta typum
præferat , vel quam magnum præfiguret arcanum ,
donante Deo tunc dicemus , quando ea , quæ ſunt
in ſequentibus , exponentur .

SERMO XCIV.

De eadem , & Phariſæo murmurante ,
ac Chriſto reſpondente .

QUoniam ſermone proximo partem primam 1
hodiernæ percurrimus lectionis , admirati
pariter ſumus quo fervore , qua fide , quali auſu ,
quanta obſequii novitate peccatrix mulier ipſius ve-
ſtigia contigerit Salvatoris : modo quid Phariſæus ta-
cens dixerit , quid Chriſtus , cui loquuntur taci-
ta , reſponderit audiamus : *Videns* , inquit , *Phari-* Lucæ . 7.
ſæus , qui vocaverat eum , ait intra ſe , dicens : Hic
ſi eſſet propheta , ſciret utique quæ , & qualis eſt
mulier , quæ tangit eum . † Phariſæe , quod con- 2
ſpicis non eſt ignorantia , ſed poteſtas : eſt divini
judicii , non erroris humani , Phariſæe erras , ne-
ſcire magis potuit ſi fuiſſet propheta : quia pro-
pheta non eſt humani arbitrii , muneris eſt divi-
ni : unde propheta ſcit , non quantum vult , ſed
quantum dederit ille , qui tribuit prophetiam . † 3
Hic ſi eſſet propheta , ſciret utique quæ , & qualis
eſt mulier , quæ tangit eum . Mulieris malæ tactus
urit male conſcium : parem polluit : ſuſpectum
notat : hominem malæ voluntatis infamat : ceterum
peccatrix ſit bona , ſit ſancta , ſit innocens , cum
tetigerit veniæ largitorem . † Stercora contingunt , 4
ſed non inquinant ſolem . Medicum cum tangit
vulnera , putredo non polluit . Judicem quamvis
tangat reus , non poteſt maculare cum ſupplicat :
ſic peccator cum Dominum tangit , non Dominum
for-

18 *Mulierem ſuper caput Domini* . In hac contracta periodo Auctor docet myſticum Scripturæ ſenſum . Mulier eſt Eccleſia Dei , & quilibet Chriſti fidelis . Oleum ſuper caput Chriſti effuſum eſt obſequium , & humanitas ab eiſdem fidelibus perſonæ Chriſti exhibita . Oleum in pedibus Chriſti eſt obſequium , & humanitas præſtita Evangelizantibus pacem , hoc eſt Apoſtolis , & ſucceſſoribus quibuſcunque , qui Chriſti Evangelium prædicant , & univerſæ Eccleſiæ Dei conjunctim , & ſeparatim . Chriſtus eſt caput ſuper omnem Eccleſiam , quæ eſt corpus ipſius , ut not. ſerm. 80. num. 14. Pedes hujus myſtici corporis ſunt fideles , & ſingulariter Prædicatores Verbi Dei , quorum pedes a Chriſto capite diriguntur , &c. Sunt etiam Gentiles converſi ad fidem Chriſti poſt ejuſdem Aſcenſionem ad Cælos . Quod mulier nunc pedes Chriſti unxit , quæ jam caput unxerat ejuſdem , ſacramentum eſt humanitatis completæ . Dum enim unxit Chriſtum in capite , indicavit Eccleſiam tunc temporis obſequium , & humanitatem præſtitiſſe ipſimet perſonæ Chriſti , nec non ejus Vicario pro capite viſibili relinquendo , & pro tempore ſubordinando præſtaturam : At minime perfectum extitiſſet hujuſmodi obſequium , ſi pedes ungere detrectaſſet ; etenim ſolum caput , non autem totum Chriſti myſticum corpus unxiſſet . Itaque Chriſti pedes unxit , ut allegorice demonſtraret , ſe Apoſtolis , & cunctis ſacerdotibus Chriſti Evangelium prædicantibus , & univerſæ Eccleſiæ Dei obſequium preſtaturam , & humanitatem .

18 *Quia in capite Chriſti Deus eſt in pedibus Evangelizantium pacem* . Quia idem Deus , qui eſt in capite Chriſti , eſt etiam in pedibus ejuſdem corporis myſtici , in quibus ſunt Prædicatores Evangelii , qui ideo pedes Chriſti dicuntur , quia Chriſtus tanquam caput illos præcellit , illuminat , ac regit , ut ſequantur veſtigia ejus , prout dicitur inf. ſerm. 95. num. 8. Veruntamen obſervandum eſt in toto hoc corpore myſtico Chriſti , & Eccleſiæ Deum diverſo modo ineſſe . Siquidem eſt eminentiſſime in capite Chriſti , hoc eſt in humanitate Chriſti per hypoſtaticam unionem : In pedibus Chriſti , hoc eſt in Eccleſia , quæ præcipue ex Gentibus conflata eſt , per fidem adeſt , & gratiam , atque internam illuminationem , dirigens eorum actus , greſſus , &c. Unxit hæc mulier caput , & pedes Chriſti , ut pedibus per caput , & capiti per pedes obſequium præſtaret humanitatis , argumento eorum , quæ dixit Auct. infra ſerm. 173. num. 12. *Sicut honor capitis* , &c.

19 *Orate fratres , ut & nos* , &c. Brevis , & metaphorica locutio profunda myſteriis . Vult Deum orari , quatenus ſibi , cunctiſque indulgeat , ut in aliqua parte , & ad illam uſque talenti portionem , vel animi , vel corporis , ceu fortunarum , quam quiſque a Deo gratis accepit , digni fiant connumerari in unguine , ſeu unguento Domini , quod erit , ſi ipſimet de illa portione Dominum ungant taliter , ut de exuberantia , & effuſione & ipſi ungantur . Veruntamen quia nos Gentiles corporalem Domini præſentiam haud ungendam habemus ; ſaltem officium hujuſmodi pedibus impendamus , hoc eſt ſingulariter ungamus Prædicatores Verbi Dei , ac eos , qui ceu pedes habentur in infimo ordine Eccleſiæ , & oblata opportunitate Eccleſiam totam : quoniam dum humanitas perſonis hujuſmodi exhibetur oblatio eſt : Sed cum datur ad ſupereffluentiam , poſtquam Salvatoris veſtigia tetigerint , hoc eſt poſtquam humanitas hujuſmodi rite , recteque fuerit per nos illis exhibita , qui pedes Chriſti in Eccleſia nuncupantur , erit chriſma perfectum , hoc eſt unctio ſalutaris exhilarans , & nos ipſos corroborans in fide , & gratia Servatoris , ut digni efficiamur æterna ſalute . Sic Confirmationis ſacramentum milites Chriſti corroborat , &c. In quo oleum , balſamumque naturale Deo oblatum , & ab Epiſcopo , qui eſt pes Domini , conſecratum , fit perfectum Chriſma , hoc eſt ungentum Confirmationis ; quo ſemel per manus Epiſcopi noſtris in frontibus redundante ; corroboramur in fide , & gratia Salvatoris ut habetur in Catechiſmo Romano par. 2. de Sacramento Confirmat. Ex hoc textu ſingulares , multipliceſque alluſiones pro ſuo ſtudio prudens lector deſumere poterit , collatis iis cum ſerm. inf. 95. a num. 8. ad fin.

ſordidat; ſed ipſe & peccato caret omni, & rapit
ſubito ſanctitatem. Probat hoc mulier in profluvio
vio ſanguinis conſtituta, quæ ut tangit fimbriam
Domini, non fimbriam polluit, ſed ipſa mox in-
5 quinamento vetuſtæ caruit paſſionis. † *Hic ſi eſſet*
propheta, ſciret utique qua, & qualis eſt mulier,
quæ tangit eum. Phariſæus Chriſtum prophetam
crederet, ſi expoſita oculis, nota populis ſi vide-
ret. Quid putas crediturus erit, cum mox eum
mentis ſuæ arbitrum, cordis ſui judicem, teſtem
conſcientiæ ſuæ, cogitationum ſuarum didicerit co
gnitorem? Putas ne vel tunc fatebitur Deum,
quem modo poſt virtutes tantas judicat nec magi-
6 ſtrum? † *Hic ſi eſſet propheta, ſciret utique qua,*
& qualis eſt mulier, quæ tangit eum. Mulier ha-
bebat vulnus, ſciebat illud; & ideo taliter tanti
vulneris medicum perquirebat: Phariſæus perfidiæ
morbo ſaucius, ſuperbiæ flamma febriens, per
phreneſim ſe neſciebat inſanum. Hinc eſt, quod
Chriſtus illuc primum curam vertit, ubi ignota
ſæviebat infirmitas; ut cœleſtis medicus uno me-
7 dicamine duos curaret ægrotos. † *Videns Phariſæus,*
qui vocaverat eum, ait intra ſe, dicens: Cui, quia
intra ſe cogitaverat Phariſæus, Chriſtus publica
voce reſpondit: & dum Phariſæus cordis patefe-
cit arcanum, ipſum ſe eſſe totius prophetiæ de-
8 monſtrat auctorem. † *Reſpondes Jeſus ait: Simon,*
habeo tibi aliquid dicere. Tibi, cui opus eſt medi-
cina, & neſcis quærere medicinam: tibi qui Deum
magiſtrum vocas, & Dei deſeris diſciplinam: igno-
ras quoniam magiſtro magnam facit injuriam, qui
ſe diſcipulum fatetur eius, cujus non ſequitur in-
ſtitutum. Nam ſicut diſcipuli probitas laus eſt ma-
giſtri, ita magiſtri vituperatio diſcipulus neſciens
diſciplinam. *Simon, habeo tibi aliquid dicere. Re-*
ſpondit, magiſter dic. Iterum, magiſter dic, &
non Deus dic. Jam jam Deum ſentiens, quem vo-
cat magiſtrum. *Duo*, inquit, *debitores erant cui-*
dam fœneratori: unus debebat denarios quingentos,
& alius quinquaginta: Non habentibus illis unde red-
derent, donavit utriſque: quis ergo amplius dili-
git? Reſpondens Simon dixit: æſtimo, quod is, cui
9 *plus donavit: Et Dominus, recte judicaſti.* † Au-
diſtis quemadmodum cæleſtis creditor totum debi-
tum charitate compenſat, & ad incrementum to-
tius fœnoris amoris ſolius exigit & requirit uſu-
ram. Plectendus debitor, qui dilectione ſola ſuam
10 negligit redimere cautionem. † Vis ſcire homo,
quid Deo debeas? Quod factus es, Dei creditum
eſt: quod es rationis capax, Dei fœnus eſt: quod
diſcretionem mali, bonive poſſides, accepiſti: &
quod vivendi normam acceperis per chirographum
legis ſtipulanti Deo ſpopondiſſe te non potes diſ-
fiteri. Sed dum te per vitia carnis in lutum inſtar
ſuis demergis, & quadrupedum more vivens qua
præditus es ratione privaris, & in gurgite crimi-
num boni, malive perdita diſcretione confundis,
& divinæ legis ſubſtantiam diſſipas, mundana vo-
luntate captivus, factus eſt glorioſi fœnoris debi-
tor luctuoſus: cui deficientibus virtutum lucris
11 criminum multiplicatur uſura. † Sed licet in hac
ſe cecideris, licet fueris in iſta devolutus, vide
ne deſperes: homo remanſit tibi, unde puſſimo
ſatisfacias creditori: Abſolvi vis? Ama: *charitas* 1. Joan. 4.
cooperiet multitudinem peccatorum. Negationis cri-
mine quid peius? & tamen Petrus amore ſolo va-
luit hoc delere, probante Domino, cum dicit:
Petre amas me? Inter omnia Dei præcepta amor Joan. 21.
12 obtinet principatum: † *Diliges*, inquit, *Dominum*
Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima Mar. 12.
tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute
tua. Ama ergo homo Deum, & ama totus: ut
poſſis omnia ſine labore vincere & delere peccata.
Teneræ militiæ, delicati conflictus eſt, amore ſo-
lo de cunctis criminibus reportare victoriam: ſi-
cut ex ſequentibus eluceſcit. *Converſus*, inquit,
13 *ad mulierem, dixit Simoni*, † Quid eſt, quod con-
verſus ad mulierem Simoni loquitur Chriſtus?
Quia cum pœnitentem reſpicit, arguit oblatran-
tem. *Dixit Simoni: vides hanc mulierem? Intra-*
vi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedi-
ſti: hæc autem lacrymis rigavit pedes meos: &
capillis capitis ſui terſit; oſculum mihi non dediſti:
hæc autem ex quo intravi non ceſſavit oſculari pe-
des meos: oleo caput meum non unxiſti: hæc autem
unguento unxit pedes meos: Propterea dico tibi,
dimittuntur illi peccata multa, quoniam dilexit
multum: cui autem minus dimittitur, minus dili-
git. Probatum eſt, quia dilectio delet, & abluit
14 univerſa peccata. † Quid eſt autem, quod dixit:
Cui minus dimittitur, minus diligit? Ergo peccan-
dum ſatis eſt, ut maior charitas comparetur? Ab-
ſit, Charitas de præteritis ſubvenit, non liberat
de futuris: charitas neſcit peccare cum diligit:
charitas non eſt charitas, ſi delinquit: charitas
15 Dei cuſtos eſt ſanctitatis. † Fratres, ſi nos eſſe
peccatores novimus, & eſſe nolumus peccatores,
pedibus Chriſti demus lacrymas: ſpargamus capil-
los: figamus oſcula pietatis oleum tota devotio-
ne fundamus: ut dicatur nobis: dimittuntur vo-
bis peccata multa, quia dilexiſtis multum. Imite-
mur hanc mulierem, quam conſpicimus non ſo-
lum caruiſſe peccatis, ſed ad totum ſanctitatis ver-
ticem perveniſſe. Quæ ſit autem hæc mulier, quia
hodiernus ſermo charitatis nos diſtulit, ſicut jam
promiſimus, in ſequentibus Deo auctore pande-
mus.

SER-

SERMO XCIV.

Scholia.

6 *Sciebat illud.* Tunc David de erratis veniam pre-
catur, cum propriam agnoſcit iniquitatem: Nam
Deus enim hominis mentem illuſtrat, ut errata cogno-
ſcat, ſtatim ille peccata horret, ſuſpirat, lacrymatur, &
mox medicum Confeſſarium adit, ut curetur. Vide Bel-
larm. in Expoſit. Pſal. 102. verſ. 2 & 3.

6 *Per Phreneſim.* Phreneſis, ſeu Phrenitis, eſt mor-
bus lædens mentem, & ad inſaniam, furoremque per-
ducens, fitque ex inflammatione membranularum ſen-
ſu Galeni. Phariſæus per phreneſim ignorabat propriam
infirmitatem. Itaque primum Chriſtus medicus curam
vertit in illum, quam in Magdalenam, & uno medi-
camine cognitione ſcilicet proprii morbi curat utrun-
que.

15 *Pedibus Chriſti demus lacrymas.* Hi pedes ſunt
Apoſtoli, Sacerdoteſque Confeſſarii, ad quorum pedes
peccata ſunt deponenda per confeſſionem, dando lacry-
mas contritionis, ſpargendo capillos affectionis, pecca-
ta ore proprio nudando, amoris oſcula figendo, Deum
toto corde diligendo, oleum pietatis fundendo, & pec-
catorum ſatisfactionem exhibendo. Lege ſerm. inſr. 95.
a num. 8.

SERMO XCV.

De eadem, ubi de Magdalenæ allegorica converſione.

1 OMnia, quæ a Chriſto corporaliter geſta re-
feruntur, ſic ſubnixa ſunt hiſtorica verita-
te, ut plena ſemper ſacramentis cæleſtibus compro-
bentur. Et quia, quod erat in facie lectionis,
jam perſtrinximus ſermone repetito: orate ut,
ſicut promiſimus, interna eius Spiritu ſancto reve-
lante, pandamus. Inhonora eſt dictio, quæ Dei fa-
2 cta humana tantum expoſitione depromit. † *Roga-*
Luc. 7. *vit*, inquit, *Dominum quidam Phariſæus, ut man-*
ducaret cum illo. Phariſæus, fratres, catholicus
dicitur Judæorum: nam & reſurrectionem credit,
& a Sadducæo reſurrectionem negante diſſentit:
hinc eſt, quod rogat Chriſtum, id eſt reſurre-
ctionis auctorem, ut manducet cum illo; quia,
qui convivit Chriſto, mori neſcit, utique vivit
ſemper. *Rogabat Dominum, ut manducaret cum*
illo. Rogas, Phariſæe, ut manduces cum illo:
Joan. 6. crede, eſto Chriſtianus, & manducas ex illo. *Ego*
3 *ſum*, inquit, *panis, qui de cælo deſcendi*. † Sem-
per Deus meliora tribuit, quam rogatur: nam ſe
manducandum dedit, qui rogabatur, ut mandu-
candi ſecum fiduciam largiretur: & tamen ſic hoc
dedit, ut illud, quod poſtulatus eſt, non nega-
ret. Nonne promittit hoc & ſponte diſcipulis ſuis?
Luc. 22. *Vos, qui perſeveraſtis mecum, manducabitis; &*
4 *bibetis in menſa mea in regno meo*. † Chriſtiane,
qui ſe tibi hic manducandum dedit, quid ſuum
tibi denegare poterit in futurum? Et qui tantum
tibi viaticum paravit ad victum, quid in illa tibi
manſione perpetua non paravit? *Manducabitis in*
menſa mea in regno meo. Audiſti Dei convivium,
ſolicitus non ſis de qualitate convivii. Qui perve-
nire regis meretur ad menſam, manducabit, quic-
quid regni dominatio poſſidet, & poteſtas: ſic,
qui ad convivium venerit creatoris, habebit in de-
5 liciis ſuis, quicquid continetur in creatura. † Sed
ad cœpta redeamus. *Et ingreſſus domum Phariſæi*.
Quam domum? Nempe ſynagogam ingreſſus accu-
buit. In ſynagoga, fratres, tunc accubuit, quan-
do occubuit Chriſtus: ſed corpus ſuum Eccleſiæ
tranſmiſit ad menſam, ut eſſet cæleſtis caro man-
Joan. 6. ducaturis Gentilibus ad ſalutem. *Niſi manducave-*
ritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſangui-
nem, non habebitis vitam in vobis. Quemadmo-
dum autem manducetur caro Chriſti, quomodo
bibatur, & ſanguis ejus, norunt illi, qui ſunt ſa-
6 cramentis cæleſtibus inſtituti. † *Et ecce mulier, quæ*
erat in civitate peccatrix. Quæ mulier? Eccleſia
ſine dubio. *In civitate peccatrix*. In qua Civita-
Iſaiæ 1. te? in illa, de qua dixerat per Prophetam. *Quo-*
Pſal. 54. *modo facta eſt meretrix civitas fidelis Sion*. Et ali-
bi: *Vidi iniquitatem, & contradictionem in civi-*
tate: & iniquitas, & labor in medio ejus, & in-
juſtitia; & non defecit de plateis ejus uſura, &
dolus. In civitate ergo perfidiæ ſepta muris, ſu-
perbiæ turribus communita, diſtincta iniquitatum
plateis, obſerata contradictionum portis, depicta
doli fucis, indurata ſilicibus uſurarum, negotio-
rum doloribus aggravata, infamata lupanaribus,
id eſt idolorum templis, mulier hæc, id eſt Ec-
cleſia graviſſimum trahebat reatum ex tanta præ-
7 cedentium colluvie peccatorum. † Sed ubi audivit
veniſſe Chriſtum ad domum Phariſæi, id eſt ad
ſynagogam, ibique hoc eſt ad Judaicum Paſcha paſ-
ſionis ſuæ myſteria tradidiſſe, aperuiſſe ſui corpo-
ris, & ſanguinis Sacramentum, manifeſtaſſe noſtræ
redemptionis arcanum, ſcribas velut peſſimos de-
ſpiciens janitores; (*Væ vobis legiſperitis, qui tu-* Luc. 11.
liſtis clavem ſcientiæ,) irruptis contradictionum
foribus, contempto ipſo chori Phariſaici princi-
patu, ardens, anhelans, æſtuans, ad totum le-
galis convivii penetrale pervenit: ibique reperit
Chriſtum inter amoris epulas, & dulcia pocula
traditum, Judaicam occubuiſſe per fraudem, jux-
ta illud Prophetæ: *Quoniam ſi inimicus exprobraſ-* Pſal. 54.
ſet mihi, ſupportaſſem utique: & ſi is, qui ode-
rat me, ſuper me mala locutus fuiſſet, abſcondiſſem
me utique ab eo: tu vero homo unanimis, dux meus,
& notus meus, qui mecum dulces capiebas cibos,
in domo Domini ambulavimus cum conſenſu. † *Ut* 8
cognovit accubuiſſe Dominum in domo Phariſæi. Id
eſt in ſynagoga omni dolo, tota fraude addictum,
paſſum, crucifixum, & ſepultum; tamen a fervo-
re fidei tanta iſta non retardatur injuria, ſed por-
tat unguentum; portat Chriſtiani chriſmatis oleum:
& quia Chriſti faciem videre non meruit corpora-
lem, ſtat retro non loco, ſed tempore; inhæret
ejus veſtigiis, ut ſequatur; & jam deſiderii plus,
quam conſcientiæ lacrymas fundit: ut quem abeun-
tem videre non meruit, mereatur videre redeun-
tem. † Lacrymas ergo ad pedes Domini profluo 9
amore profundit, dum pedes Evangelizantium re-
gnum ejus bonorum operum manibus tenet; lavat
lacrymis charitatis; confeſſionis labiis oſculatur;
& totum miſericordiæ profundit unguentum: do-
nec converſus ad eam. † Quid eſt converſus? hoc 10
eſt reverſus dicat Simoni: dicat Phariſæis: dicat
negantibus: dicat populo Judæorum: Intravi do-
mum veſtram aquam pedibus meis non dediſtis.
Et hæc quando dicet? Quando venerit in maje-
ſtate patris ſui: & ſegregabit juſtos ab injuſtis:
quaſi paſtor, qui ſegregat oves ab hædis: & di-
cet: *Eſurivi, & non dediſtis mihi potum: hoſpes* Matt. 25.
fui, & non ſuſcepiſtis me. Hoc eſt dicere, aquam
pedibus meis non dediſtis: hæc autem, dum meo-
rum pedes lavat, pedes ungit, pedes oſculatur, fecit
ſervis, quod vos Domino non feciſti: fecit pedibus,
quod capiti vos negaſtis: impendit minimis, quod
vos veſtro denegaſtis auctori. † Tunc dicet ad Ec- 11
cleſiam: Dimittuntur tibi peccata multa, quia di-
lexiſti multum. Quia tunc erit remiſſio peccato-
rum, quando tolletur materia tota peccandi: quan-
do corruptio induet incorruptionem: quando mor-
talitas immortalitatem conſequetur: quando pec-
cati caro, caro totius efficietur ſanctitatis; quan-
do terrena ſervitus cæleſti dominatione mutabitur:
quando militia humana divinum promovebitur ad
regnum. Orate fratres, ut & nos in parte Eccle-
ſiæ conſtituti ad ea, quæ numeravimus, perveni-
re mereamur: auctore ipſo Chriſto, cui eſt ho-
nor, & gloria una cum Patre, & Spiritu ſancto
in ſæcula ſæculorum: Amen. *Vacat Scholus*.

SERMO XCVI.

De parabola zizaniorum.

SI dicta vel facta Chriſti paſſim carnalibus ſen- 1
ſibus * ſubjicerentur, torpeſceret animus, mens * Subiacerent.
vacaret, dormiret ingenium, cor tabeſceret, ex-
tingueretur quicquid humani vigoris eſt, & calo- Matt. 13.
ris. *Propoſuit*, inquit, *illis parabolam*. † Sicut 2
in lapide friget ignis, latet ignis in ferro, ipſe ta-
men ignis ferri, ac lapidis colliſione flammatur: ſic
obſcu-

obſcurum verbum verbi, ac ſenſus collatione re-
3 ſplendet. † Certe ſi myſtica non eſſent, inter in-
fidelem fidelemque, inter impium atque pium di-
ſcretio non maneret; & eſſet devotus, ſicut con-
tumax; iners, ſicut qui laborat; pervigil, ut ille
qui dormit: nunc vero cum petit anima, mens
pulſat, quærit ſenſus, ſperat pietas, fides exi-
git, meretur intentio apparet & ſudantis fructus,
& pœna deſidis, & juſtitia largitoris ſimul: quia
plus accepta ſapiunt, quam poſſeſſa: inventa ma-
gis, quam ſubjecta delectant. Hinc eſt, quod do-
ctrinam ſuam Chriſtus parabolis velat, tegit figu-
ris, ſacramentis operit, reddit obſcuram myſte-
4 riis. † *Propoſuit illis parabolam*. Illis, hoc eſt non
ſuis, ſed extraneis; inimicis utique, non amicis;
*Properantibus. * ſpectantibus ad calumniam, non audientibus ad
ſalutem. *Ideo in parabolis*, inquit, *loquar eis: quia
videntes, non vident: & audientes, non audiunt,
neque intelligunt*. Quare? quia, qui calumniatur
præterita, videre præſentia non meretur: neque
dignus eſt agnoſcere gratiam, qui legem, ne co-
Luc. 11. gnoſceretur, abſcondit. *Væ vobis*, inquit, *legiſ-
peritis, quia tuliſtis clavem ſcientiæ: ipſi non in-
5 troiſtis: & eos, qui introibant, prohibuiſtis*. †
*Propoſuit illis parabolam, dicens: Simile eſt re-
gnum cælorum homini*. Et quid offendit Chriſtus,
ſi in ſimilitudinem hominum factus eſt, ut pereun-
ti humano generi ſubveniret? Scandalizat Domi-
nus, ſi ut manumittat ſervos, inveniatur in habi-
tu ſervitutis? quando quicquid eſt majeſtatis futu-
ræ, quicquid adventus, & regni, ecce homini
comparatur. *Simile eſt*, inquit, *regnum cælorum
homini, qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo:
cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus,
& superſeminavit zizania in medio tritici; & abiit*.
6 † Audiſtis, quemadmodum ſator mundi rerum
principia bona ſevit: nec ullum malum ab origi-
nis proceſſit auctore: ab inimico ſuper ſeminatum
eſt malum, non eſt a rerum parente procreatum.
Geneſ. 1. *Et vidit Deus*, inquit, *omnia quæcunque fecit, &
ecce bona valde*. Bona, & valde bona: nam quem
Deus faciens vocavit mundum, inficiens reddidit
inimicus immundum: & hominem, quem Deus
in paradiſo deliciarum collocavit ad vitam, inimi-
cus in hac laboris vita detraxit ad mortem: & af-
fectum, quem carni Deus inſeruit per naturam,
inimicus in parricidium per invidiam commutavit.
7 † Cain probat hoc, qui primus germano ſanguine
Geneſ. 4. terram tinxit: & in exitium fraternum mortis di-
gnus extitit dedicator. Sic ex diſcordia nata mors
8 ſemper humanam ſcindit & ſeparat charitatem. †
Et quia longum eſt ire per ſingula, vel paucis a-
perire compellimur, inimicus qualiter bonis ma-
la, virtutibus vitia, vitalibus mortalia, noſtram
ſemper ſuperſeverit ad ruinam. Nonne ex uno ho-
mine Deus omnem replevit terram, & ſemine ex
uno pius ſator totum genus hominum tantam mul-
tiplicavit ad meſſem? Sed inimicus mox homines
in unum redegit omnes: & ſuperſeminando ma-
la, quod bene ſatum fuerat, delevit diluvio, non
9 rigavit. † Sic legem divinis & veracibus ſatam
præceptis, humanis & mendacibus fucavit in-
ventis: ut de ſacerdote fieret perſecutor; de do-
ctore depravator exiſteret: de defenſore legis redde-
retur inimicus. Sic creaturas ad agnitionem condi-
tas Creatoris, ut neſciretur Deus, Deos eſſe men-
titus eſt. † Hinc ſapientes ſæculi fecit ſtultos: ſpe- 10
culatores mundi docuit nihil videre: profeſſores
ſcientiæ fecit ſcientiam non habere: inquiſitores
rerum omnium dimiſit ignaros. † Sic Evangelicam 11
ſegetem ſatam cæleſti ſemine hæretica zizania ſu-
perſeminando confudit inimicus: ut manipulos fi-
dei gehennæ faſciculos faceret, ne triticum fieret
cæleſtium horreorum. Et quid plura? Poſteaquam
eſt ipſe in dæmonem converſus ex Angelo, ne
qua creatura in ſuo ſtatu conſiſteret, arte, dolis,
machinis, fraude, contendit. † Sed jam præſentis 12
parabolæ verba pandamus. *Simile eſt regnum cælo-
rum homini*. Cui? utique Chriſto. *Qui ſeminavit
bonum ſemen*. Quia in ipſo rerum ſemine neſcit
malum conditio Creatoris. *In agro ſuo*. Hoc eſt
in mundo, dicente ipſo Domino: *Ager hic mun-
dus eſt*. *Cum autem dormirent homines*. Ideſt ſan-
cti Patres, Patriarchæ, Prophetæ, Apoſtoli,
Martyres in ſopore mortis temporaliter dormien-
tes, quia ſanctorum mors ſomnus eſt: mors vero
peccatorum mors eſt; quia in inferno pœnæ vi-
vunt, vitæ pereunt peccatores. *Veniens inimicus
ejus*. Ideſt diabolus. † *Superſeminavit zizania*. 13
Superſeminavit, non ſeminavit. Præcedunt crea-
toris bona, mala diaboli poſt ſequuntur: ut ma-
lum, quod eſt ex diabolo, ſit accidens, non na-
tura. *Superſeminavit zizania in medio tritici*. Quia
diabolus hæreſes inter fideles, inter ſanctos pec-
catum, inter pacificos lites, inter ſimplices do-
los, inter innocentes nequitiam gratis ſerere con-
ſuevit: non ut acquirat zizania, ſed ut triticum
perdat: nec ut reos capiat, ſed ut adimat inno-
centes. † Hoſtis plus ducem, quam militem pe- 14
tit; nec obſidet mortuos, ſed impugnat viventes:
ſic diabolus non peccatores quærit capere, quos
poſſidet ſubjugatos; ſed ut juſtos capiat ſic labo-
rat. † *Superſeminavit zizania in medio tritici, & 15
abiit*. Quia diabolus impellit quidem viribus ad
ruinam, ſed poſteaquam proſtraverit derelinquit:
diabolus non quærit hominem, ſed hominis inte-
ritum quærit. † Fratres, ille malis noſtris gaudet; 16
ſurgit ruinis noſtris; noſtris vulneribus convale-
ſcit; noſtrum ſanguinem ſitit; noſtra ſaturatur ex
carne; * noſtris vivit ex mortibus. † Diabolus ho- 17
minem non vult habere, ſed perdere. Quare? quia *Noſtris
ad cælum, unde ille cecidit, non vult, non fert, ſaginatur
non patitur hominem pervenire. Et quia nos ſer- ex mortibus. *MS.*
mo trahit longius hodie, reliqua differamus: ut
& communem relevemus laborem, & quæ dicen-
da ſunt, plenius exequamur. Deus autem noſter
& mihi dicendi gratiam, & vobis audiendi deſi-
derium donare dignetur.

SER-

SERMO XCVI.

Scholia.

3 *Si myſtica non eſſent*. Ideſt arcana ſacra. Duplicem enim habet divina ſcriptura ſenſum, litteralem ſcilicet, & myſticum: Myſticus trifariam dividitur, nempe in Tropologicum, Allegoricum, & Anagogicum, de quibus D. Thom. 1. p. q. 1. a. 1. ad 10. art. Juſtinianus de ſacra Scriptura lib. 1. prima parte cap. 12. & ſeq. Et uberrime omnium Alfonſus Salmeron in Evangel. Prolegom. 7. & ſeqq.

8 *Sed inimicus mox homines in unum redegit omnes*. Scilicet tempore Diluvii univerſalis, quando omnis quippe caro corruperat viam ſuam; itaut morum, & criminum una eſſet hominum facies, & ſimilitudo.

9 *Sic creaturas*. Hic ſpeciatim de Gentibus loquitur.

SERMO XCVII.

De eadem .

1 QUia feſtinus antehac ſermo ut communem
temperaret laborem, ad totum parabolæ
prætereuntis non valuit pervenire ſecretum; nunc
Matt. 13. reliqua Domino revelante pandamus. *Propoſuit*,
inquit, *illis parabolam*, *dicens* : *Simile eſt regnum*
cælorum homini, qui ſeminavit bonum ſemen in a-
gro ſuo : *cum autem dormirent homines*, *venit ini-*
micus ejus : *& ſuperſeminavit zizania in medio*
2 *tritici* : *& abiit*. † Cum autem dormirent homi-
nes : inſidiator in noctibus latitat; in diebus vi-
gilantes fugit; appetit dormientes : fortis confli-
ctum petit; provocat palam ſpectantibus omnibus
& coram populi vult habere victoriam. Maximæ;
3 infirmitatis indicium eſt dormientibus irruiſſe. †
Cum autem dormirent homines, *venit inimicus ejus*.
Malus nunquam non ſtultus : Quid hic egit ini-
micus? Eſto, quod dormierint ſervi nunquid &
Dominus dormiebat? Eſto, quod oculos ſervo-
rum ſopor clauſerit poſt laborem, nunquid & do-
minantis oculos ulla vicerat laſſitudo? Inimice,
lucis refuga, vigilaſti, laboraſti, ſed non latuiſti:
nam dormientibus ſervis Dominus ipſe te videt:
deſertor cœli præveniſti, feciſti, ſed non profe-
ciſti : Deo perire non poteſt quod ipſe cuſto-
dit: fraudis auctor in Dominum non committis,
ſed in ſervos; dum facis ut negligentiæ illorum,
quod tuæ fraudis eſt, adſcribatur. † Ille, ille te
videt, qui totius & fraudis teſtis eſt, & laboris.
Manent ergo laboris ſui fructus beneficientem :
manent & nequitiæ ſuæ pœnæ fraudantem : illi
triticum ad horreum cæleſte portabunt, tu tibi
zizaniorum tuorum portabis faſciculos ad gehen-
nam. *Cum autem dormirent homines*, *venit inimi-*
5 *cus ejus*, *& ſuperſeminavit zizania*. † Ut quid?
ut periret dominica meſſis: & hoc ad lucrum quid
pertinebat inimici? niſi quod invidiæ ſpiritus ho-
minum damnum ſuum computat lucrum: & quod
perierit hominibus, hoc ſe æſtimat acquiſiſſe? Sed
diabolus hoc ideo, ut diximus, tenebris celanti-
bus eſt molitus, ut adulteratæ meſſis noxa redun-
daret ad ſervos : & hinc pœnam ſumerent, un-
6 de ſperaverant palmam. † Denique vigilantes ſer-
vi præ timore iſta cur evenerint, expaveſcunt: hoc
metuentes, ne zizaniorum germina ad illorum re-
dirent offenſam, quorum conſcientia præter jactum
boni ſeminis nihil habebat. Hinc eſt, quod au-
ditum ſui domini prævenerunt, ne ſecuri de in-
nocentia, reatum de ſilentio ſuſtinerent: cum vo-
catur innocens ad reatum, dum purgari æſtuat, ur-
7 get, & ſtimulat cognitorem. † *Cum autem creviſ-*
ſet herba, *& fructum feciſſet*, *tunc apparuerunt &*
zizania. Quod latet in herba, manifeſtatur in
* Germine. ſpica : & quod celatur in * gramine, aperitur in
fructu : ſic quos credentes putamus pares, fide
diſpares invenimus: ſic judicii prodit meſſis, quod
eccleſiæ germen occultat : Juxta illud dictum do-
minicum: *Ex fructibus eorum cognoſcetis eos*. † Flo- 8
res multi multitudinem fructuum pollicentur, ſed
examinati ventorum flabris ad fructum pauciſſimi
perſeverant : ſic credentes in Chriſto multi eccle-
ſiæ videntur in pace; ubi autem perſecutionis pro-
cella perflaverit, pauci martyrii reperiuntur in
fructu. Sed Euphemia ſancta plus ſolvit in fru- Matt. 7.
ctu, quam promiſit in flore: quæ manente vir-
ginitatis flore copioſum martirii pervenit ad fru-
ctum. † *Acceſſerunt*, inquit, *ſervi patris fami-*
lias, *dicentes ei*: † Acceſſerunt, fratres, mente 9
non corpore; non loco, ſed fide : dixerunt non
clamore vocis, ſed cordis tacito cum dolore. *Do-*
mine, *nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo*? † 10
Seminaſti, non ſeminavimus : nos quod * per te * Perfecte MS. C.
facimus, tibi ſemper noſtro aſſignamus auctori :
& tu in iis, quæ nobis facienda præcipis, ipſe
operator aſſiſtis : Ergo ſi nos operis tui facis eſſe
pro tua dignatione conſortes, non nobis ſolis,
quod zizania naſcuntur, adſcribas : Domine, aut
tecum nos munit innocentia; aut nobiſcum te rea-
tus attingit : nos noſtro operi non potuimus invi-
dere; magnis ſudoribus offenſam non potuimus
nos parare : tu quod vis, unde vis, quando vis,
habes : nos præter tuam gratiam nihil habemus :
per quam ſtamus, vivimus, movemur, & ſumus; Act. 17.
& ſine qua jacemus, deficimus, & perimus. Ergo Pſal. 120.
nos hæc nobis ſic laboravimus, ut perirent? † Sed 11
quis hoc fecerit, qui ſolus non dormis, nobis
dormientibus, tu vidiſti : & ſi tu vidiſti, juſte ju-
dex, (factum quis ſcit? ille qui vigilat, non il-
le qui dormit,) ergo tu prode eum, ut nos,
quos ſic anxios conſpicis, facias ſic ſecuros. † *Ait* 12
Dominus : *inimicus homo hoc fecit*. Inimicus ho-
mo hoc fecit : & tu quare hoc cum videres Do-
mine, permiſiſti? Quare? quia timere fraudes
non poteſt, cui nil poteſt deperire : & quia plus
eſt miſta diſcernere, quam prohibere miſturam :
majus eſt reparare perdita, quam illæſa reſervare :
ſimul quia oportet zizania eſſe, ut *qui probati*
ſunt, *manifeſti fiant*? † *Servi autem dixerunt ei*: *Vis* 13
imus, *& colligimus zizania*? Sic devoti ſervi in- 1. Cor. 11.
deſeſſum promittunt laborem; nec patiuntur do-
minicæ meſſis videre vel temporaliter fœditatem:
ſed Dominus, quem tempora non fatigant, &
quando vult, poteſt abolere ſuæ meſſis injuriam,
vetat dicendo : Non. Et quare prohibuerit mox
revelat: † *Ne forte colligentes zizania eradicetis ſi-* 14
mul cum eis & triticum. Sic imperiti erant culto-
res, ſic operis neſcii, ſic diſcretionis ſcientiam non
habentes, ut evellentes zizania eradicarent & tri-
ticum? Ubi ſunt Prophetæ per Dei ſpiritum pro- Matt. 16.
phetantes? Ubi Petrus, cui Pater revelat? Ubi Galat. 2.
Paulus in quo operatur, & loquitur Chriſtus? Ubi 2. Cor. 13.
omnes Sancti? plane Sancti : ſed ſervi tantum ſcien-
tes, quantum ſingulis ſcientiarum largitor indul-
ſit. † Sed dicis: hic occultum nil erat. Immo ibi 15
nil erat eis non occultum, quando aliud videba-
tur in ſpecie, aliud habebatur in flore : & quod
hodie erat zizania, cras in triticum vertebatur: &
quod

SERMO XCVII.

Scholia.

6 C*Um vocatur innocens ad reatum*. Cum innocens aliquis a Judice in jus adducitur, de impacto ſibi crimine rationem redditurus, dum avet ſumma cura defendi, aut a culpa ut innocens abſolvi, coram Judice opportune, importuneque inſtat, atque ipſum eumque ſtimulat, ut cauſam ſuam rite, recteque cognoſcere velit. Hi ſervi licet necdum ab Hero vocati ad reddendam de ortis zizaniis rationem, erant tamen ob id aliquando vocandi; itaque properant ſuam ante tempus exhibere innocentiam, ne ſilentium uſque ad tempus vocationis protractum ſibi obeſſe putetur.

6 *Quod celatur in gramine*. Ideſt in herba jux. illud Iſai. 42. 15. *Deſertos faciam montes*, *& colles & omne gramen eorum exſiccabo*. Id eſt omnem herbam: Alia litera habet *in germine*, & eſt idem, licet diverſo vocabulo.

quod ad præſens erat triticum, in futurum verte-
batur in zizania: ſic hodie habebatur hæreticus,
qui craſtina ſit fidelis: & qui ad præſens peccator
16 cernitur, in futurum juſtus aſſiſtit. † Hinc eſt e-
tiam, quod auctor utraque referebat ad meſſem,
id eſt uſque ad judicium divinæ patientiæ ſuæ, &
noſtræ pœnitentiæ tempus; ut qui ſe de malo
commutarit ab bonum, dominicum deputetur in
triticum cæleſtibus horreis aggregandus: & qui ſe
de fideli fecerit infidelem, gehennæ deputetur in-
17 cendio. † Et quid plura? Si zizaniis Dei patien-
tia non ſubveniret, nec Matthæum de publicano
Evangeliſtam, nec Paulum de perſecutore Apo-
ſtolum Eccleſia poſſideret. Denique Ananias era-
dicare triticum tunc quærebat, quando ad Saulum
Act. 9. miſſus, de Paulo talia querebatur: *Domine, quan-
ta mala fecit ſanctis tuis: hoc eſt, eradica zizania:
quid ad lupum ovis? quid ad contumacem devo-
tus? quid ad perſecutorem talis prædicator miſſus?
Sed cum Ananias videret Saulum, Paulum Domi-
nus tunc videbat: cum Ananias perſecutorem di-
ceret, tunc Dominus prædicatorem ſciebat: & cum
ille eum zizania indicaret inferni, Chriſtus eum vas
*Tenebat ex MS. C. electionis, triticum in cæleſti horreo jam * pone-
bat. *Vade*, inquit, *quia vas electionis eſt mihi*.

SERMO XCVIII.

De parabola grani ſinapis.

1 AUdiſtis hodie, fratres, quemadmodum gra-
no ſinapis tota regni cæleſtis comparata eſt
magnitudo? Et quod eſt, quod poteſtatem tan-
tam ſic parva ſic minima, immo minimorum mini-
ma ſimilitudo concludit? Sic enim ait Dominus:
Luc. 13. *Cui eſt ſimile regnum Dei? & cui ſimile æſtimabo*
2 *illud?* † Cum dicit: Cui eſt ſimile, quaſi quæ-
rentis indicat, & producit affectum: Et ille ſo-
lus Verbum, ſcientiæ fons, dicendi flumen, qui
omnium corda rigat, ſenſus aperit, ingenium di-
latat, in invenienda ſimilitudine nunc laborat? Sed
quid invenerit audiamus: *Simile eſt*, inquit, *re-
3 gum cælorum grano ſinapis*. † Quærens in cælo, &
in terra nil invenit, niſi granum ſinapis, in quo
potentiam totam ſupernæ dominationis includat,
& illud regnum ſingularitate potens, æternitate fe-
lix, divinitate fulgens, diffuſum toto cælo, tota
terra dilatatum, in grani ſinapis coarctat & con-
4 cludit anguſtias? † *Simile eſt regnum cælorum gra-
no ſinapis*. Spes iſta eſt credentium tota? Expe-
ctatio iſta eſt fidelium ſumma? Iſta eſt felicitas
virginum longis continentiæ laboribus comparata?
Iſta eſt gloria martyrum totius effuſione ſangui-
1. Cor. 2. nis conquiſita? Hoc eſt, quod *nec oculus vidit:
nec auris audivit: nec in cor hominis aſcendit*? Hoc
eſt, quod ineffabili ſacramento diligentibus Deum
5 promittit Apoſtolus eſſe præparatum? † Fratres,
non facile dominicis moveamur in dictis: nam
1. Cor. 1. ſi *infirmum Dei fortius eſt hominibus, & ſtultum
Dei ſapientius eſt hominibus*; hoc minimum Dei
tota magnitudine mundi magnificentius invenitur,
ſi modo hoc granum ſinapis nos ſic noſtris ſe-
minemus in mentibus, ut intelligentiæ magnam
nobis in arborem creſcat: & ſenſus altitudine to-
ta levetur ad cælum: ac totos ſcientiarum diſ-
fundatur in ramos: atque ita ora noſtra ferven-
tia vivido fructus ſui ſapore ſuccendat: & ita
igne ſeminis ſui toto nobis adeat, & flammetur
in pectore; atque noſtræ ignorantiæ totum no-
bis auferat ſua deguſtatione faſtidium. † *Simile* 6
*eſt regnum cælorum grano ſinapis, quod accepturus
homo miſit in hortum ſuum: & crevit: factum
eſt in arborem magnam: & volucres cæli requieve-
runt in ramis ejus*. Grani ſinapis, ſicut dicit, in-
ſtar eſt regnum Dei, quod de ſupernis affertur
verbo; ſuſcipitur auditu; fide ſeritur; credulitate
radicatur; ſpe creſcit; confeſſione diffunditur;
virtute tenditur, & dilatatur in ramos: ad quos
vocat aves cæli, id eſt ſpirituales ſenſus, atque
in ipſis eas quieta ſuſcipit manſione. † Veniat hæ- 7
reticus, veniat, quia redeuntibus Eccleſiæ ſem-
per pateſcit ingreſſus: veniat, audiat, & pieta-
ti dominicæ jam deſinat oblatrare. Si cæleſtis re-
gni majeſtas omnis ad grani ſinapis ſimilitudinem
venit, quid queritur, quod Deus ad hominem,
Dominus ſervi deſcendit in formam? Sic enim
venit, hæretice, ut tibi totum per fidem cre-
ſceret, cui jam totum defecerat per naturam. † 8
Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis. Sed ſina-
pis revertamur ad granum: ſic tota regni ſumma
manet & conſiſtit in regno cælorum: Chriſtus eſt
regnum cælorum, qui velut granum ſinapis in
hortum virginei corporis miſſus, orbe toto erectus
ſo arborem crevit, ac tantum dedit fructus ſui
ſaporem cum teritur paſſione, ut quicquid eſt vi-
tale ſuo ſaporaret & condiret attactu: Nam ſi-
cut in integritate grani ſinapis, ſinapis virtus ha-
betur occulta, apparet vero virtus ejus vehe-
mentiſſime, ſi teratur: ita Chriſtus corpore te-
ri voluit, qui ſuam noluit latere virtutem: Et
nos, fratres, teramus iſtud granum ſinapis, ut ejus
vim in hac ſimilitudine ſentiamus. † Chriſtus rex, 9
quia tota ipſe eſt origo regnandi: Chriſtus re-
gnum, quia in ipſo eſt regni ſui tota majeſtas a
Chriſtus homo, quia totus homo reparatur in
Chriſto: Chriſtus granum ſinapis, unde magni-
tudo tota Dei, tota hominis exiguitate minora-
tur: Et quid plura? Omnia ipſe factus eſt, ut
in ſe repararet omnes. † Chriſtus homo accepit 10
granum ſinapis, hoc eſt regnum Dei accepit ho-
mo Chriſtus, quod habuit ſemper Deus Chri-
ſtus: miſit in hortum ſuum hoc eſt in Eccleſiam
ſponſam: Hujus horti ſæpe meminit in Canticis
Canticorum, dicendo: *Hortus clauſus*: Eccleſia Cant. 4.
hortus eſt Evangelii vomere orbe toto diffuſa cul-
tura: clauſus ſtimulis diſciplinæ: ab omni peſſi-
mo gramine Apoſtolico labore purgatus: fide-
lium plantariis, liliis Virginum, roſis Martyrum,
Confeſſorum viriditate amœnus: flagrans floribus
ſempiternis; Hoc itaque granum ſinapis in hor-
tum ſuum miſit Chriſtus, id eſt, promiſſione re-
gni ſui, quod radicatum eſt in Patriarchis; natum 1. Cor. 12.
eſt in Prophetis; crevit in Apoſtolis; in Eccleſia
fecit arborem magnam; multiplices dedit in dona-
tionibus ramos, quos enumerat Apoſtolus, dicen-

SERMO XCVIII.

Scholia.

9 MAgnitudo tota Dei tota hominis exiguitate mino-
ratur. Hoc eſt abbreviatur, ut pſal. 88. ver.
44. *Minoraſti dies temporis*. Hebræorum tex. legit. *Ab-
breviaſti*, ut ibid. Bellarm. notat. Vel contrahitur, ideſt
in anguſtum redigitur, ſeu coarctatur. Non autem ex-
ponen. eſt ly *Minoratur* ut eſt ſup. ſerm. 35. num. 7.
ubi ſig. minuitur, jux Eccleſ. 16. 22. Vel fit minor,
quam eſſet, vel ſua jura perdit, ut Eccleſ. 52, 18. Vi-
de ſup. ſerm. 76, num. 2, & infr. 170. num. 2.

do : *Alii datus eſt ſerma ſapientiæ; alii verbum*
ſcientiæ; alii cura ſanitatum; alii operatio virtu-
tum; alii Prophetia; alii diſcretio ſpirituum; alii
11 *genera linguarum*. † Audiſtis, fratres, iſtud gra-
num ſinapis in arborem quam prorupit; audi-
ſtis quas fundavit radices; audiſtis quales, quan-
toſque ſe jam diffuſerit, & ſecaverit in ramos;
in quibus cæli, non aeris aves, in pennis ſapien-
tiæ, & prudentiæ volatu, fidei ſecuritate requie-
12 ſcant: † Et tu audi, ſi vis terrenas beſtias non time-
re, ſi vis evitare aves rapaces, voraces vultures,
hoc eſt aves aereas, quæ ſunt omnes nequitiæ
ſpiritualea, elevare a terra, terrena deſerere; ſume
Pſal. 67, alas columbe Propheticæ deargentatas; ſume pen-
nas divini ſolis fulgore radiatas; evola in ſpecie
auri; ut in tantis, & talibus ramis jam nullis la-
queis attentanda requieſcas ſemper, & de volatu
tali valida, & de tanta manſione ſecura. De ſi-
militudine ſequenti, ſequenti verbo, Domino do-
cente, declarabimus.

SERMO XCIX.

De parabola fermenti.

1 BEne cucurrit hodiernæ ſeries lectionis, ut
Evangelica mulier mater facta, & mater no-
ſtra acciperet a Domino fermentum, per quod
nobis hodie hoc templum tantam ſanctitatis erige-
retur & ſurgeret in maſſam. Sic enim cœpit Do-
Luc. 13. minus: *Cui ſimile aſtimabo regnum Dei? Simile eſt*
fermento, quod acceptum mulier abſcondit in fari-
næ menſuris tribus, donec fermentatum eſt totum.
2 † Bonus Dominus amator ſuorum Chriſtus regni ſui
ſimilitudines iterat, variat comparationes quas non
de occulto ſumit, non captat de cœleſtibus, ſed pro-
fert de quotidiano uſu, de communi converſatio-
ne proponit; ut ad omne genus hominum perve-
niat, quod eſt omnibus profuturum: juxta illud
Pſ. 48 Prophetæ: *Audite hæc omnes gentes: auribus per-*
cipite omnes, qui habitatis orbem: quique terrige-
næ, & filii hominum: ſimul dives, & pauper.
3 † Si quid de divinitatis occulto, ſi quid de ſecre-
to regali, ſi quid de penetralibus divitum afferret
in medium, hoc neſciret pauper, non caperet me-
diocritas, notum ſimplicitas non haberet: nunc ve-
ro loquitur nota diviti; uſitata pauperi; omnibus
vitæ ipſius neceſſitate vernacula: quia homo in Dei
vocatione quæritur, non diſcernitur in ejus voca-
tione perſona. Sed lectam ſimilitudinem replice-
4 mus. † *Cui ſimile*, inquit, *aſtimabo regnum Dei?*
Sic dicendo appendit animos auditorum, & atto-
nitos reddit ſtupore toto, quid regno Dei, quid
imperio divino valeat comparari: atque illis men-
te per multa, & magna pervagantibus, cœli Do-
minos in hoſpitio pauperis, in manu panicoctariæ
mulieris regni ſui invenit & format exemplum
5 dicendo: † *Simile eſt fermento, quod acceptum mu-*
lier abſcondit in farinæ menſuris tribus, donec fer-
mentatum eſt totum. Ante regnum ſuum grano
Sinapis comparabat, nunc illud efficit ſimile fer-
mento: Ante ſinapis granum memorat accepiſſe vi-
rum, mulierem nunc aſſerit accepiſſe fermentum:
dicit ante exiguum ſemen virum ſeviſſe in magnæ
arboris incrementum, mulierem modo fermentum
breve ad profectum totius maſſæ abſcondiſſe mani-
feſtat: Vere, ſicut dixit Apoſtolus Paulus, *Ne-*
que vir ſine muliere, neque mulier ſine viro in Do-
6 *mino*. † Ad unum regnum diverſum ſexum varia
1. Cor. 11. ſimilitudo perducit: neque virum ſeparat a mu-
liere vocatio Chriſtiana, quos Deus conjungit;
natura ſociat; & mira ſimilitudine ſimiles reddit
habitus; forma componit; & facit Deus, ut ſit
homo unus duo; duo unus; alter, ipſe homo in
copula conjugali: ne ſit aut ſingularitas deſtituta,
aut confuſa conjunctio. † Sed quare has ſimilitu- 7
dines regni ſui Dominus per virum producit, &
fœminam? Quare majeſtatem tantam tam vilibus,
tam diſparibus formas exemplis? Fratres, pretio-
ſum latet in hac utilitate myſterium, dicente A-
poſtolo: *Myſterium hoc magnum eſt, ego autem di-*
co in Chriſto, & in Eccleſia. Comparationibus iſtis Epheſ. 5.
humani generis negotium geritur principale: per
virum, & mulierem mundi cauſa ſæculis tractata
finitur. † Adam primus homo, mulier prima E- 8
va ab arbore ſcientiæ boni & mali ad Evangelici Gen. 3.
ſinapis arborem deducuntur; ut oculos, quos il-
lecebroſa arbor aperiendo clauſerat, ſinapis arbor
grani ſui collyrio, & acritudine ipſa dum claudit,
aperiret: ut ora, quæ venenoſæ arboris guſtus in-
fecerat, ſalutaris arbor flammeo guſtus ſui ſapore
ſanaret: & iſta arbor igneo paſtu ſuo conſcientiam
toto converſationis ſuæ ardore ſuccenderet, quam
frigidam illa toto jam rigore perfecerat. † Neque 9
hic jam vel alget, vel confunditur nuditas, ubi
hominem totum tegit venia; fidei facit calere ve-
ſtitus: ſed hoc per granum ſinapis; quod accepe-
rat vir, confertur fœminæ. Quid vero per fer-
mentum, quod accepit mulier conferatur homini,
ſolicitius perſcrutemur. † *Simile eſt*, inquit, *re-* 10
gnum Dei fermento, quod acceptum mulier abſcon-
dit in farina menſuris tribus. Res de uſu geritur;
vir in agro ſinapis arborem ſerit, domi mulier
fermentum procurat, & panes præparat alimoniæ,
quia virum foris expectat labor; intus mulierem
domeſtica cura conſtringit: † Hinc eſt, quod Sa- 11
ra ſterilis, & anus ex iſta præparatione fermenti,
& ex tribus menſuris tres ſubcinericios panes do-
minicæ hoſpitalitati offert, myſtico & apponit ob-
ſequio, ut ſterilitas mundi tota ſenectute conclu-
ſa, in menſuris tribus, hoc eſt, in æqualitate Pa-
tris, & Filii, & Spiritus ſancti fermentum fidei
collocaret, & Domino ſuo tres panes poneret con-
feſſione Trinitatis: atque pro munere hoc totam
Chriſtiani germinis fœcundaretur ad prolem: Sed
ad propoſita redeamus. † Mulier accepit a Deo 12
fermentum fidei, quæ acceperat a Diabolo perfi-
diæ fermentum: abſcondit in menſuris tribus, hoc
eſt in tribus hominum temporibus, quod eſt ab
Adam uſque ad Noe; a Noe uſque ad Moyſen;
a Moyſe uſque ad Chriſtum: ut mulier, quæ cor-
ruperat fermento mortis in Adam totam maſſam
generis humani, fermento reſurrectionis totam
carnis noſtræ maſſam redintegraret in Chriſto;
ut mulier, quæ confecerat panem gemitus, & ſu-
doris, panem vitæ coqueret, & ſalutis: & eſſet
omnium viventium mater vera per Chriſtum, quæ
erat in Adam mater omnium mortuorum. † Ob hoc 13
namque Chriſtus naſci voluit, ut ſicut per Evam
venit ad omnes mors; ita per Mariam rediret om-
nibus vita: Quæ Maria hujus fermenti implet ty-
pum, ſimilitudinem præfert, conſignat figuram;
dum de ſupernis ſuſcipit fermentum verbi, & hu-
manam carnem in alvo virginis, immo in alvo vir-
ginis cœleſtem totam conſperſit in maſſam. Sed
quid allegorici ſenſus in hac ſimilitudine maneat
jam prodamus. † Mulier, quæ accepit fermentum, 14
Eccleſia eſt: fermentum quod accepit, cœleſtis do-
ctrinæ eſt ſacramentum: menſuræ tres in quibus
perhibetur abſcondiſſe fermentum, lex, Prophe-
tæ, Evangelia; ubi divinus ſenſus myſtico ab-
ſcon-

ſconditur, & celatur in verbo, ut fidelem
non lateat, lateat infidelem. Quod autem di-
15 1. Cor. 13. xit: † *Donec fermentatum eſt totum*, illud eſt,
quod Apoſtolus dicit: *Ex parte ſcimus, & ex
parte prophetamus: cum autem venerit, quod per-
fectum eſt, ceſſabunt, quæ ex parte ſunt*. In con-
ſparſione ſcientia nunc divina eſt: aſpergit ſenſus:
levat corda: incrementat ingenia: & doctrinarum
more ad ſapientiæ cœleſtis dilatat, ſuſcitat, dif-
fundit augmentum: fermentatur totum: quando?
adveniente Chriſto.

Vacat Scholiis.

SERMO C.

De Syrophœniſſa, ſive Cananæa.

Deeſt finis.

1 HOdie Beatus Marcus cum Syrophœniſſæ mu-
lieris commendat prudentiam, fidem re-
fert, credulitatis extollit ardorem. ſolicitis audi-
toribus non parvam generat quæſtionem, dicen-
Mar. 7. do: *Et inde ſurgens Dominus abiit in partes Tyri,
& Sidonis: & ingreſſus domum neminem ſcire vo-
luit, & non potuit latere*. Voluit, & non potuit:
velle, & non poſſe, non eſt divinæ majeſtatis,
Pſ. 134. eſt infirmitatis humanæ; ſcriptum eſt enim: *Om-
nia quæcunque voluit Dominus fecit in cœlo, & in
Rom. 9. terra, in mari, & in omnibus abyſſis*. Et Apoſto-
lus: *Voluntati ejus quis reſiſtit?* Succumbit neceſ-
ſitati, quæ non eſt libera & abſoluta voluntas.
Leproſus dicit ad Dominum: *Si vis, potes me
2 Matth. 8. mundare*: & Evangeliſta dicit: *Voluit, & non po-
tuit?* † Quid ait Beatus Marcus? Nunquid extol-
lenda ita eſt mulieris fides, ut inclinetur Domini
poſſibilitas, & voluntas? Aut eſt tanta ſagacitas
fidei, ut nolente Deo divinum valeat inveſtigare
ſecretum? Tale mihi videtur & illud eſſe, cum
Dominus Hemorrhoiſſæ fidem in ſuæ virtutis vult
prodere, ac probare documento, interrogando:
Quis me tetigit? Cui diſcipuli dicunt: † *Turbæ te
3 Mar. 5. comprimunt, & dicis, quis me tetigit?* Diſcipulis
videbatur, quod omnes tangerent Dominum ſolo
corpore comprimentes: & tali carnali inceſſu o-
mnes ſimiliter jungerentur: ſimiliter ille, qui ali-
ter ſenſerat, & aliter inquirebat, perveniſſe mu-
lierem ad majeſtatem ſuam, ad ſuam penetraſſe vir-
tutem mente, non corpore, non communi tactu,
ſed fide, iſta ſciebat. Unde clamat non homo,
ſed Deus: non caro, ſed ſpiritus: Quis me teti-
git? ut eum proderet virtus operis, quem tunc
humanitas occultabat. † Sed quid ſit voluit, &
4 quid ſit non potuit, evidentius inquiramus. Pro-
miſſionis ſuæ memor Chriſtus Iſraelitici populi
primum venerat ad ſalutem, ut quod Abrahæ pro- Gen. 22.
miſerat, & ſemini ejus, David, ejuſque poſteris, Pſ. 131.
fidele redderet perſolutum: ſed quia indignos ſe
ſua perfidia præſtiterunt, obtinuit, rapuit, traxit
fides Gentium, quod infidelitas ſprevit, & per-
didit Judæorum. Audi ipſum dicentem: *Non ſum
miſſus, niſi ad oves perditas domus Iſrael*: † Sed o- 5
ves luporum contagione jam rabidæ, & ipſis be- Matth. 15.
ſtiis propria feritate ſæviores, laniare, & violare
ſuum ſemper voluere paſtorem: atque ideo velle
ſuum Chriſtus implere non poterat, non impoſ-
ſibilitate ſua, ſed nequitia perditorum, & quod
aliis detulerat, aliis conferre cogebatur, dicente
ipſo: *Regnum cœlorum vim patitur: & qui vim* Matth. 11.
faciunt diripiunt illud. † Vim fecit fides Gentium, 6
ut raperet hæreditatem patris; ipſam hæreditatem
totam diriperet filiorum: ſicut evidentius præſen-
ti lectione monſtratur. *Mulier enim ſtatim, ut au-
divit de eo, cujus habebat filia ſpiritum immundum,
intravit, & procidit ante pedes ejus: erat autem
Gentilis Syrophœniſſa genere: & rogabat eum, ut
Dæmonium ejiceret de filia ejus: qui dixit illi: Si-
ne prius ſatiari filios: non enim eſt bonum tollere
panem filiorum, & mittere canibus*. † Non di- 7
xit, non eſt bonum mittere canibus, ſed non
eſt bonum tollere filiis, & mittere canibus: quia
dare panem canibus, etſi humanitatis non eſt,
humanæ tamen eſt rationis. Canis, dormientibus
Dominis, nocte & cuſtos, & pervigil prodit extra-
neum, turbat furem, occurrit latroni, ut curam
relevet, & ſolicitudinem ſervulorum. † Verum- 8
tamen quomodo tulit panem filiis, quibus toties
& taliter obtulit, tribuit, ingeſſit? Sed illi obla-
tum conculcare ad ſcelus, non ad vitam ſumere
ſunt conati; & tamen comminutum, & concul-
catum a filiis canis tota fide, toto deſiderio lam-
bere feſtinavit. Hinc eſt, quod ſic reſpondit. *U-
tique Domine, nam & catelli ſub menſa comedunt
de micis puerorum*. † Merito, quæ ſe canem con- 9
feſſa eſt, in hominem commutatur: & juſte con-
vertuntur in canes, qui ſe filios eſſe noluerunt:
merito adoptatur in filiam, levatur, honoratur
ad menſam, quæ ſe ſub menſa laudabili, & pro-
vida humilitate dejecit: juſte toto nunc epulatur
ex pane, quæ ſuis meritis micas ſe intellexit &
confeſſa eſt vix mereri. Et quid plura? Hinc eſt,
quod propter juſtitiam ſuam Dominus nec Judæis
dare potuit, nec Gentibus negare.

S. Petr. Chryſ. Q ij SER-

SERMO C.

Scholia.

5 SEd oves luporum contagione jam rabidæ. *Oves ſunt
homines ex plebe Hebræorum; lupi eorum Prin-
cipes ſpirituales, & temporales; Contagio fuit eorum
avaritia, & propria utilitas, quæ alibi dicitur ab Auct.
Schola impietatis; fuit etiam invidentia in Chriſtum,
de qua idem Auct. ſup. ſer. 4. 15. ait: *Et quando invi-
dus non avarus? quando, quicquid habet alter, compu-
ta ſe perdidiſſe?* Hi Principes falſis eorum dogmatibus
ſic contaminatam plebem reddiderunt, ut oves evade-
rent rabidæ, & contra Chriſtum Paſtorem verum rabi-
dis dentibus armatæ Pilato Præſidi ſuaderent, Chriſtum
Paſtorem ut crucifigeret, Barabbam latronem dimitte-
ret. Propterea dicitur ab Auct. eod. ſerm. num. 4. *In-
vidia Abrahæ progeniem, populum ſanctitatis ad auctoris
ſui cædem, ad mortem ſui Salvatoris armavit*. Et Cy-
rillus egregie: *Quoniam multitudo Judæorum non modo
ad cognoſcendum Chriſtum a Principibus non fuit dedu-
cta; immo etiam ad cædem ejus inflammata, propterea
lapſa in barathrum periit*. Et S. Leo ſerm. 8. de Paſ-
ſione Domini: *Sciens igitur inferri ſibi quicquid ſacerdo-
tum inſtinctu furor popularis audebat, &c.* Concordat
dat cum tex. Jerem. 50. ubi ait: *Grex perditus factus
eſt populus meus, Paſtores eorum ſeduxerunt eos*.

8 *Conculcare ad ſcelus*. Quando Chriſtum panem ve-
rum occiderunt Hebræi; unde canis hoc eſt populus
Gentilis panem ſic conculcatum lambere feſtinavit.

SERMO CI.

De morte contemnenda a fidelibus, & quare illam permiſerit Deus: in illud Lucæ, Nolite timere eos, qui occiduot corpus, *&c.*

Deeſt aliquid.

1 AUdiſtis, fratres, quemadmodum milites ſuos
Chriſtus regia exhortatione compellat, ut
* Suorum deſpectu mortis interfectores * corporis non pa-
corporum. veſcant: denique eos in amicorum jura tranſcribis,
qui ſtudio triumphi, qui amore libertatis ſangui-
nem cum gaudio, & ſine trepidatione ſuderint, ſic
Luc. 12. enim ait: *Vobis autem dico amicis meis ne terrea-
mini ab his, qui occidunt corpus, & poſt hæc non
habent amplius, quid faciant: Oſtendam autem vo-
bis, quem timeatis: timete eum, qui poſtquam
occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam.*
† Vobis autem dico amicis meis ne terreamini:
2 quia libertatem probat virtus, metus indicat ſer-
vitutem: nam liber ad gloriam, ſervus natus eſt
ad timorem: merito ergo ad Dei amicitiam ſubli-
matur, qui propter Deum humanas deſpicis mor-
3 tes, neſcit timores. † Si amicos morum facit imi-
tatio, morum ſimilitudo conjungit, convenienter
eos amicos vocat Chriſtus, quos imitatione ſua
mundi jacula, & ipſam mortis formidinem conſpi-
cit, & prævidet calcaturos. *Vobis autem dico*, id
eſt non omnibus, ſed amicis. *Vobis autem dico*,
quos mors abſolvit iſta, non finit. † *Vobis dico*,
4 quos corporis reſolutio promovet ad melius, non
tranſducit ad pœnam. *Vobis dico*, quibus morte
vita inchoatur, non finitur. *Vobis dico*, quorum
mors pretioſa fit, non ſui qualitate, ſed cauſa:
dum vitæ magis lucra invenit, quam vitæ perdat
5 uſuram. † Sed audiamus, quid dicat amicis ſuis. *Ne
terreamini ab his, qui occidunt corpus*. Audiant,
qui de bono mortis veterum vetuſta volumina detri-
verunt, nihil tamen inde capere virtutis, aut con-
ſolationis aliquid invenire valuerunt: Quia etſi
totis eloquentiæ viribus ad tolerantiam mortis ar-
marunt animos, ſiccarunt lacrymas, ſuſpiria ſu-
ſtulerunt, negaverunt gemitus, incluſerunt dolo-
res; nihil tamen aut de ſpe certa, aut de perpe-
tua vita, aut de vera ſuis lectoribus ſalute con-
quiſierunt. Quis homini, quis ſapienti non dicat?
Mori naturæ eſt: neceſſe eſt deperire: Nobis vi-
xerunt veteres, vivimus nos futuris, nemo ſibi:
quod non poteſt tolli, velle virtutis eſt: ſuſci-
pe voluntarius ad quod urgeris invitus: mors an-
tequam veniat non eſt, cum autem venerit, ve-
niſſe neſcitur: Nec origo amiſiſſe te doleas, quod,
cum amiſeris, non dolebis. Sed hæc talia cum di-
xerint, dicunt totum de ſententia, non de vita:
6 † Quia unde, & quando, & quomodo tibi, &
per quem mors venerit, neſcierunt: nobis autem
auctor vitæ prodidit mortis auctorem: Deus nam-
que vitam fecit, Diabolus machinatus eſt mor-
Sapien. 2. tem divino eloquio ſic prodente: *Deus mortem
non fecit: invidia autem Diaboli mors introivit in
orbem terrarum*. † Sed dicis, quare Deus opere 7
Diaboli opus ſuum paſſus eſt deperire? O homo, Sapien. 2.
ſi interrogata ſcire velles, vacares paululum, da-
res animum; aperires aures, ut negotium princi-
pale arbiter ipſe tu tam curioſus agnoſceres: ſed
tu occupatus aliis ſemper, tibi nunquam, quare
neſcias rerum cauſas, negotia tota ſæculorum, ju-
diciorum profundum, & impenetrabile ſecre-
tum, deſes & otioſus accuſas. † Nonne, ut a- 8
pices literarum, ut elementa cognoſceres, addi-
ctus magiſtro, ſcholis affixus, totus patiens labo-
ris, & pœnæ, nec domum noveras, nec paren-
tes? Quam utile tibi eſt, ad quod tibi magiſter
addicitur, ingeritur ſchola, & tibi pœnis tuis,
labore ſuo doctor ſupplicat; ut iſta velis ſcire; ut
talia, & tanta digneris audire! † Probant hoc A- 9
poſtoli, & maxime Paulus, qui vapulando do-
cuit, non cædendo; ut eximius magiſter quot ſunt
homini mores, tot ferret & exciperet paſſiones.
Et nos ea in puncto temporis rerum principia,
cauſas ſæculi dicamus quia jubemur, & quomodo
nos jubemur, & tu audis non quomodo debes:
& nos iſta ſervitus, * neceſſitas talis excuſat: te *Neceſſitas
libertas tanta, voluntas talis indubitanter accuſat: talis fortaſ-
quod dicimus, officii noſtri eſt: quod minus di- ſis excuſat.
cimus, eſt faſtidii tui. † Quæris homo, cur non MS. C. 10
mortem Deus mox cum ipſo extinxit auctore, &
lethale virus ſua providentia tunc non providit,
ne ad totius orbis, & præcipue ad ſuæ imaginis
perniciem perveniret? † Cœlum, quod tu vides, 11
homo, firmatum aere toto portat aquas multas,
nec portatur ab aliquo ipſum, quia ſola illud ap-
pendit juſſio; ſola ſuſtinet vis præcepti, divino e-
loquio ſic prodente: *Qui extendit cœlum ſicut pel-* Pſ. 103.
lem: qui tegit aquis ſuperiora ejus. † Terra, quæ 12
tanto calcatur pondere, atque onere montium, ac
mole ſolidatur, ſupernatat liquido * elemento: di- * Alias
cente Propheta: *Qui fundavit terram ſuper aquas*; fundamen-
ut quod ſtat mandati ſit, non naturæ. *Ipſe*, in- to. Pſ. 135.
quit, *dixit, & facta ſunt: ipſe mandavit, &* Pſ. 148.
creata ſunt: ut quod ſtat, ſit divini operis, non
rationis humanæ. † Mare, quod tanto commo- 13
tionis ſuæ vertice fertur, & elevatur ad nubes,
frænant tenues arenæ: ut videamus poteſtatem tan-
tam non pulveri cedere, ſed præcepto. † Omnia
ergo; quæ in eis ſunt, moventur, ac vivunt, ſo- 14
lo juſſu facta, iterum ſola juſſione ſolvenda, con-
firmat Propheta, cum dicit: *Initio tu Domine ter-* Pſ. 110.
*ram fundaſti: & opera manuum tuarum ſunt cœ-
li: ipſi peribunt, tu autem permanebis: & omnes
ſicut veſtimentum veteraſcent: & velut opertorium
mutabis eos, & mutabuntur*. Mutabuntur? Quo-
modo? Ut tempori vetuſtas, non creatori pereat
creatura. † Sed tu jam nos quicunque quæris, e- 15
vagatos eſſe, dicis: quia cum tu quæris, quare
Deus mortem in deſtructionem ſui plaſmatis per-
miſerit permanere, nos cœlum, terram, mare ex
nihilo facta, & ſolvenda iterum ex nihilo longo
ſermone deſcripſimus, tibi magis, ac magis diſ-
quirendi materiam conquiſivimus. Dicis: Ego quæ-
ſivi cur homo pereat, tu & ipſa elementa peritu-
ra

SERMO CI.

Scholia.

5 D*icunt totum de ſententia non de vita*. De ſen-
tentia lata in homines, quod ſint mortales,
non de vita per Chriſtum reparata.

15 *Solvenda iterum ex nihilo*: Quoad vetuſtatem, ut
paulo poſt explicat, cum ait: *Ut tempori vetuſtas, non
creatori pereat creatura*. Mundus enim purgandus eſt,
& innovandus per combuſtionem omnium miſtorum in
terra, aqua, vel aere exiſtentium, & mutatio erit ac-
cidentalis, ut docent Theologi apud Bonac. de Incarn.
diſp. 3. quæſt. 5. punct. 5. & ult. Vide Bellarmin. in
Pſ. 101. verſ. 26.

ra firmaſti, ut de generalitate pereundi ſolatium,
non quietem de ratione feſſis mortalium ſenſibus
provideres: quaſi non doloris ſit perire cœlum,
ſolvi terram, & totam rerum faciem jure mortali-
16 tatis aboleri. † Dicis, rogo, quid pulchrius cœ-
lo? quid ſplendidius ſole? quid luna gratius? quid
ſalubrius terra? quid utilius mari? aut quæ in iſtis
vetuſtas? quæ ſicut nata, vel facta ſunt perſeve-
rant: quod utique gratius eſſet iſta ſtare, quam
perdere. † Homo, forſitan eſſet jucundius; ſed
17 non utilius: nam iſtis ſtantibus tu nutaſti; iſtis
lucentibus cœcatus es, ne videres; cœli claritas
ſtupefecit ſenſus tuos; oculos tuos ſol ſplendore
cœcavit: nam decore deceptus horum opificem tu
negaſti; iſtos rectores mundi, iſtos confeſſus es
Deos, quos tuæ Deus verus ſubjecerat ſervituti:
neceſſe eſt ergo ſolvi cuncta, novari omnia; ut
vel tunc facta credas, cum videris eſſe reparata.
18 † Nec nos æſtimes evagatos, quos in argumentum
tuæ intelligentiæ totam percurriſſe conſpicis creatu-
ram. Homo, quando te auctor tuus fecit ex pulvere,
non vidiſti: nam ſi te vidiſſes factum, nunquam te
moriturum ſic defleviſſes: vidiſti te perfectum, vidiſti
te viventem, vidiſti te decorum, auctori tuo te ſimi-
lem jam vidiſti: unde eſſes, qualis eſſes, quia nec
naſcentem, nec morientem videras, neſciebas: hinc
eſt, quod naturæ dediſti totum, tibi te, Deo ni-
hil: propterea Deus per naturam redegit te, per-
miſit ex nihilo in pulverem revocari; ut, quid
fueris ſic videas, & reſurrecturus agas gratias, qui
factus, * qui refectus ingratiſſimus extitiſti. † Non
* Alias qui creatus.
timeamus ergo, fratres, ſicut dixit Dominus,
19 eos, qui occidunt corpus, quia iſtam vitam non
perimunt, ſed deſtruunt, dum de temporali fa-
ciunt ſempiternam. Quid plura fratres? Permiſit
tunc mori, qui poterat ſuſcitare; qui vivificare
ſufficit, permiſit occidi: cui eſt honor, & gloria
in ſecula. Amen.

SERMO CII.

De Centurione.

1 CHriſtus in corpore noſtro manens quod o-
mnes non ſuſcitavit mortuos, omnes non
ſanavit ægrotos, credamus hoc non poteſtati de-
fuiſſe, ſed tempori. Tunc orbem totum toto
virtutis ſuæ fulgore radiaſſet: & ſuſtuliſſet tem-
pus fidei: & nihil ſecundi adventus ſui reſervaſ-
ſet ad gloriam. Nunc vero ſic virtutum ſuarum
temperavit inſignia, ut & divinitatis ſuæ * ma-
* Daret.
nifeſtaret indicium: & credendi documentum ple-
niſſimum largiretur, & excuſationem callidæ in-
fidelitatis auferret, ſicut hodie Centurio, cujus
Lucæ 7. Evangeliſta Lucas meminit, fide ſua, providen-
2 tiaque monſtravit. † *Centurionis*, ait, *cujuſdam*
ſervus male habens moriebatur, qui illi erat pretio-
ſus. Centurio hic Romanus erat: ſed plus erat
hic ipſe fructu centeſimo Chriſtianus: Et Deo
magis militabat iſte, quam ſæculo: & in huma-
no bello fortis, fortior in divinæ pacis cuſtodia
permanebat. *Cujus ſervus male habens moriebatur,*
qui illi pretioſus erat. † Servus erat, qui pretio 3
taxabatur. Quæramus ergo, quis eſt iſte ſervus,
qui illi erat pretioſus. Si dominatur anima, cor-
pus ſervit: & homini nil corpore pretioſius. Hic
ſervus Centurionis iſtius pretioſus infirmabatur ad
mortem: ergo Centurio rogabat, ut Chriſtus
ſolus mortali corpori largiendo vitam perpetem
ſubveniret. † *Cum audiſſet*, inquit, *de Jeſu*, *mi-* 4
ſit ad eum ſeniores Judæorum. Gentilis Judæos ad
Chriſtum mittit, & in lege poſitis, qui ſine le-
ge erat, legis demonſtrat auctorem. Nemo ergo
miretur, ſi Gentilis, hoc eſt Chriſtianus, aut
vocat, aut ducit, aut perducit ad Chriſtum. *Mi-*
ſit ad eum ſeniores Judæorum, rogans eum, ut ve-
niret, & ſalvaret ſervum ejus: At illi cum ve-
niſſent ad Jeſum, rogabant eum ſolicite, dicentes:
† *Dignus eſt ut hoc illi præſtes, diligit enim gen-* 5
tem noſtram, & ſynagogam ipſe ædificavit nobis.
Judæi rogant pro Gentili, qui pro ſe non ro-
gant: & agunt ſatis pro ſalute alieni ſervi, qui
pro ſalute ſuorum nihil agunt filiorum. Ajunt:
Dignus eſt, ut hoc illi præſtes. Si dignus eſt, qui
audit, credit, mittit ad Chriſtum: ad Chriſtum
qui venit, videt, & non credit quam probatur
indignus? † *Diligit enim gentem noſtram*. Ille di- 6
ligit gentem veſtram, quam ſic Chriſto ſuppli-
cem facit: ſed vos odiſtis eam, quam ſic Chri-
ſto redditis contumacem. Aut quomodo Chri-
ſtianus non diligit gentem veſtram; qui dum
Chriſtum fatetur ex gente veſtra, quicquid gen-
tis veſtræ eſt cœleſtem tollit, & extollit ad glo-
riam? † *Diligit enim gentem noſtram: & ſynago-* 7
gam ipſe ædificavit nobis. Audiſtis, quia ſemper
diruta eſt ſynagoga, & jacet jugiter in cœmen-
tis, nec cœleſtem ſurgit in fabricam, niſi eam
in Eccleſiæ culmen Chriſtianus fabricator inſtru-
xerit. † *Jeſus*, inquit, *ibat cum illis*. Sed illi 8
non ibant cum Jeſu, cum quo mente non ibant:
nec cum illo erant, qui ſejuncti corde, corpore
videbantur adjuncti. † *Et cum jam non longe eſ-* 9
ſet. A quo? A Gentili: Quantum Judæi ſe ſe-
jungebant a Chriſto, Chriſtus tantum Gentibus
jungebatur. *Et cum longe jam non eſſet*, † *miſit* 10
ad eum centurio amicos. Qui ante miſerat Judæos, Rom. 11.
nunc amicos mittit; ut Judæos ſic dicendo indi-
cet inimicos: probante hoc Apoſtolo, cum di-
cit: *Inimici propter vos*. Judæi dum credidiſſe Gen- Jo. 15.
tes invident, quicquid erat & legis, & gratiæ
perdiderunt. *Miſit ad eum amicos*. † Audi ad A- 11
poſtolos Dominum dicentem: *Jam non dicam vos*
ſervos, ſed amicos. * Sicut fides ſervos promo-
vet in amicos, ita perfidia filios in pœnalem re-
digit ſervitutem. *Miſit ad eum amicos, dicens:*
Domine, noli vexari. Quare? *Quia non ſum di-*
gnus, ut intres ſub tectum meum. † Videtis, quia
Chriſtus ducebat magis Judæos, quam adduceren-
tur a Judæis; ut audiret eſſe penes centurionem
* Sicut fideles ſervos promovet in amicos; ita perfidiæ filios in pœnalem redigit ſervitutem. MS.C.
divinitatis reverentiam, penes Gentilem legis cul- 12
tum, penes militem ſtipendium gratiæ, penes Ro-
ma-

18 *Deo nihil*. Cui laudes, & gratiarum actiones de tali, tantoque beneficio rependi debebant.

SERMO CII.

Scholia.

12 I*N tota ſæculi ſervitute*. Etenim Gentilis adorans Idola totus erat ſæculi ſervus propter falſos Deos, quos colebat innumeros, & quos quotidie recenter inventabat antiquitas.

manum fidei doctrinam; in frigore pagano Chri-
ſtianum calorem; in terreno pectore cœleſte ſe-
cretum, & notitiam totam dominationis ſupernæ
13 in tota ſæculi ſervitute. † *Domine, noli te vexa-*
re. Hoc eſt dicere, Deus quid te vexas huma-
no in corpore? quid te conficis labore terreno?
& viæ longitudine te fatigas? quid peregrinaris
locis, qui es ubique totus? atque intra te totam
14 tenes & poſſides creaturam? † *Domine, noli te*
vexare, non ſum dignus, ut intres ſub tectum
meum. Fratres, quod eſt tectum quod hominem
aut dignum facit, aut reddit indignum? quod
divinum invitet, aut repellat acceſſum? Fratres,
hoc tectum corpus eſt, quod tegit animam;
quod operit ſenſum ſpiritus; quod cordis domi-
cilium velat; quod libertatem mentis a cœleſti vi-
ſione ſecludit. Sub hoc ergo tecto Centurio indi-
gnum ducit intrare Chriſtum, hoc eſt in corpus
15 humanum divinam ſuccedere majeſtatem. † *Non*
ſum dignus, ut intres ſub tectum meum. Sed Deus,
qui, quod humanum eſt, cum vult facit eſſe di-
vinum, & quod noſtræ carnis eſt, cum dignatur,
ſuum commutat in ſpiritum, nec habitare carnem,
16 nec tectum noſtri corporis dedignatur. † *Propter*
quod, inquit, *& meipſum indignum arbitratus ſum*
venire ad te. Hoc eſt utrunque devoti; quia &
ad ſe Deum venire indignum ducit; & * ſe acce-
dere ad Deum ſcit eſſe non dignum. Quis intrat
ad judicem non vocatus? quis non juſſus ingredi-
tur ad regem? quanto magis ad Deum non venit quis
non vocatus. *Quos vocavit*, inquit, *eos & juſti-* Rom. 8.
ficavit. Centurio ergo non refugit adventum Do-
mini, Chriſti præſentiam non recuſat; ſed agit,
ut vocantis ſit gratia, non ſit temeritas præſu-
mentis. Nam Deus, quid poſſit, humano ſug-
17 gerit & informat exemplo, dicens: † *Nam &*
ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub
me milites: & dico huic vade, & vadit: & alii
veni, & venit: & ſervo meo, fac hoc, & facit.
Hoc eſt, ſi ego, qui ſum ſub poteſtate conſtitu-
tus, imperio verbi ſolo facio mihi parere ſubje-
ctos; quomodo tu, qui nulli ſubjaces, & cujus
omnia ſubjacent poteſtati, verbo non potes juben-
te curare, ſanitatem mittere, mandare virtutes?
Aut verbo reficere non potes, quod verbo feci-
ſti? *Dixit*, inquit, *& facta ſunt, mandavit &*
Pſ. 148. 6. *creata ſunt*. Aut aliquid ex aliquo reparare non
Pſ. 106. 20. ſufficis, cuncta ex nihilo qui paraſti? *Dic ergo ver-*
bo, & ſanabitur puer meus. Implevit, quod Pro-
pheta de Deo cecinit: *Miſit verbum ſuum, & ſa-*
navit eos; & eripuit eos de corruptela eorum.
18 † Fratres, Centurio iſte dicendo: *Non ſum di-*
gnus, ut intres ſub tectum meum, Chriſtiani po-
puli gerit figuram, qui Chriſti præſentiam corpo-
ralem ſe judicat non mereri: ſed ſolo verbo, nun-
cio, auditu fidei tantum, totas domini audit,
19 credit, reſpicit in ſua ſanitate virtutes. † Nam
quod dicit: *Dico huic vade, & vadit: & alii*
veni, & venit: & ſervo meo fac hoc, & facit,
Judæorum repulſam, vocationem gentium, Chri-
ſtiani populi obedientiam ſic demonſtrat. *Dico*
huic. Hoc eſt Judæo, qui non credidit. *Vade,*
& vadit: & alii. Hoc eſt Gentili, qui credidit.
Veni, & venit: & ſervo meo. Hoc eſt Chriſtia-
20 no. *Fac hoc, & facit*. † Oremus, fratres, ut
mereamur Chriſtiani non nomine tantum eſſe, ſed
fide: & ut, quæ jubentur, non audiamus tan-
tum, ſed faciamus audita: Quia ſicut devoti ſer-
vi eſt feciſſe juſſa, ita contumacis eſt non feciſſe.
Dic ergo verbo, & ſanabitur puer meus. *Quo au-*
dito Jeſus miratus eſt. † Creator mirabilium mira- 21
tur: aurium conditor quaſi, qui non audita ne-
ſciat, ſic ſtupet audita: ſed dum Gentilem ſic cre-
didiſſe miratur, incredulitatem corripit Judæorum.
Denique: *Sequentibus ſe turbis dicit*. In morte ma-
nentes arguens ſic Judæos: *Amen dico vobis, nec*
in Iſrael tantam fidem inveni. Verum eſt fratres e
fides ſola vivit, & viget in Gentibus: ſigna, &
virtutes laſſant, & nil proficiunt in Judæis.

* Se accedere ad Deum non æſtimat dignum.

SERMO CIII.

De filio viduæ excitato a mortuis, deque cor-
porum reſurrectione.

HOdie beatus Evangeliſta, quia viduæ ma- 1
tris unicum jam funereis vinculis illiga- Luc. 7.
tum, lamentabili impoſitum jam pheretro, pro-
ſequentibus turbis euntem jam * carceris ad ſe-
pulchrum, per Chriſtum vitæ redditum nun-
ciavit, omnium concuſſit corda; movit mentes;
ſtupefecit auditum. Sed hoc Gentes mirentur; Iſa. 26.
Judæi ſtupeant; mundus paveſcat: nos autem, Juxta
qui omnes a ſæculis mortuos ad unam vocem LXX.
Chriſti de ſepulchris excitandos credimus, cur Joan. 5.
miramur? *Exſurgent*, inquit Iſaias, *mortui; & re-* 1. Cor. 16.
ſurgent, qui in monumentis ſunt. Et Dominus:
Veniet hora, quando mortui audient vocem filii Dei:
& qui audierint vivent. Ad hæc Apoſtolus: *In*
momento, in ictu oculi, in noviſſima tuba: canet
enim tuba, & mortui reſurgent incorrupti. † Quæ 2
eſt iſta tuba, quæ inferis infert bellum, ſepul-
chrorum reſolvit moles, intonat mortuis vitam,
reſurgentibus in lucem perpetem dat triumphum?
Quæ eſt? Illa, quam ſuperius Dominus dixit:
Mortui audient vocem filii Dei. Tuba, non quæ
arctato ſpiritu per concavum cornu ligni, vel
æris triſtem bellantibus dat mugitum: ſed quæ
de corde Patris, ore Filii, vitalem ſimul & in-
feris, & ſuperis dat clamorem. † Et in noviſſi- 3
ma tuba: tuba, quæ in principio mundum vo-
cavit ex nihilo, ipſa in noviſſimo mundum re-
vocabit ex perdito: & quæ initio hominem ſu-
ſcitavit ex limo, ipſa in fine hominem reſuſci-
tabit ex pulvere. † Fratres, ſic credimus, quia 4
tuba divinæ vocis chaos diviſit, collegit orbem;
mundavit elementa; diſtinxit mundum; ſuſpen-
dit cælum; fundavit terram; mare vinxit; mer-
ſit inferos; dedit ordinum vices; juſſit rerum
continuam ſervitutem: ac ne vacuus horreret or-
bis, aptavit habitatores, habitacula ſic diſcrevit;
in cælo poſuit Angelos ſolo ſpiritu viventes; in
terra conſtituit vitas varias terrenorum; in ae-
re dedit animas aligeras pervolare; in aquis tam
puſilla, quam magna fecit, ut viveret animan-
tium multitudo; ac miro modo ſic ex disjun-
ctis partibus junxit compagem mundi; ut nec
commixtio diſcreta confunderet, nec diſcretio re-
rum

* Ad ſepulchri carcerem. MS. Val.

15 *Quod noſtræ carnis eſt, ſuum commutat in ſpiritum*. Per participationem, & gratiam Spiritus Sancti, ut habetur ſup. ſerm. 72. num. 2.

21 *Corripit incredulitatem Judæorum*. Qui Chriſtum videntes, & audientes, illi tamen credere noluerunt: Cum Gentilis tantum ex verbis Diſcipulorum crediderit Jeſum eſſe Chriſtum Dominum in legem promiſſum, verum Dei filium, pro noſtra ſalute incarnatum, &c.

5 rum ſcinderet unitatem. † Hinc eſt, quod diei,
ac noctis copula ſic diviſa eſt; ut ex quiete la-
bor, requies ex labore conſtaret. Hinc Sol, &
Luna viciſſim mundi circumeunt metas; ut Sol
geminata luce amplificet claritatem diei: & Lu-
na lumine ſuppari ex toto cæca noctis tempora
non relinquat. Hinc ſtellæ ſuo curſu varios mu-
tant ortus; ut noctibus & ſignent tempora; &
6 viantibus dent ducatum. † Hinc tempore eundo
veniunt; eſſe incipiunt dum deſiſtunt. Hinc ſemi-
na naſcuntur, creſcunt, adoleſcunt, juveneſcunt,
ſeneſcunt, decidunt, moriuntur: & iterum ſul-
cis ſepulta vitalibus, reſoluta putredine ſalutari,
ex morte in vitam ſuam redeunt: de corruptio-
7 ne * propria ſuſcitantur in forma. † Et ſi hoc,
fratres, Dei vox, tuba Chriſti per dies, per
menſes, per tempora, per annos vocat; revo-
cat; ducit, reducit, præcipit eſſe, facit non eſ-
ſe, dat morti, vitæ reddit: quare, quod in o-
mnibus ſemper facit, ſemel facere non poſſit in
nobis? Aut in nobis ſolis virtus divina laſſeſcit,
propter quos ſolos totum, quod prædictum eſt,
Dei eſt operata majeſtas? Homo, ſi tibi omnia
ſua ex morte reviviſcunt, cur tu Deo tua non
reviviſcas ex morte? Aut in te ſolo Dei crea-
tura deperit, propter quem ſubſiſtit, agitur,
8 mutatur, innovatur * tota die creatura? † Fra-
tres, hæc dico, non ſignorum Chriſti cupiens
exinanire virtutes, ſed honor, ut unius reſur-
gentis exemplo ad fidem reſurrectionis omnium
concitemur: & credamus, quod Crux noſtri cor-
poris ſit aratrum; fides, ſemen; ſulcus, ſepul-
chrum; reſolutio, germen; expectatio, tempus:
ut cum ver dominici adventus arriſerit, corpo-
rum noſtrorum matura tunc viriditas vitalem re-
ſurgat in meſſem, neſcituram jam finem; neſci-
turam caniciem; non paſſuram falces, nec fla-
gella ſenſuram: Quia depoſitis in morte vetuſta-
tis paleis novum glorioſi corporis conſurget in fru-
9 ctum. † Si ad unius viduæ lacrymas temporales
ſic motus eſt Chriſtus; ut occurreret in via; ut
ex oculis ſtillantia dolorum fluenta reſtingueret; *
ut recuteret mortem; reduceret hominem, reſu-
ſcitaret corpus; vitam redderet; planctum verte-
ret in gaudium; & exequias lugubres in feſtivita-
tem natalitiam commutaret; & pheretro datum,
matri vivum redderet ex morte: Quid modo fa-
ciet, quando incandeſcet viribus ſuis ad Eccleſiæ
ſuæ lacrymas diuturnas, ad ſponſæ ſuæ ſanguineos
ſudores? Nam per ſupplicantem Eccleſiam lacry-
mas fundit juges, per martyres ſacrum ſanguinem
ſudat; donec unicum ſuum, hoc eſt populum
Chriſtianum, quem tot ad mortem ferunt tem-
pora, occurrens Chriſtus de mortali pheretro per-
petuæ vitæ reddat in ſupernæ matris gaudium ſem-
piternum. † Verum quia naſcentis Chriſti venit 10
tempus, & miraculum cæleſte jam radiat paritura
virginitas, atque ortum divini regis nobis non ſtel-
la jam nunciat, ſed ipſe ſolis aſcenſus, adoraturi
occurramus omnes: & muneribus ſacris Deum,
regemque virgineo proceſſiſſe fateamur ex templo:
offeramus munera: quia naſcenti regi ſemper pu-
blica paratur oblatio: offeramus munera, quia ſa-
tis indevotus eſt vacuus adorator. † Hoc probat 11
Magus, qui onuſtus auro, ſuccenſus thure, ſa-
cratus myrrha Chriſti cunabulis inclinatur. Qua-
le eſt, ſi quod fecit Magus, non faciat Chriſtia-
nus? Quale eſt, ſi ad gaudium naſcentis Chriſti
flcat pauper; captivus gemat; hoſpes lamentetur;
ejulet peregrinus? Feſta cæleſtia Judæus decimis
ſemper honoravit: Chriſtianus quid de ſe ſentit,
ſi vel centeſimis non honorat? † Fratres, ne quis 12
me hoc dicere æſtimet declamantis ſtudio, non
dolentis affectu. Doleo, certe doleo, quando le-
go Chriſti cunabula Magos rigaſſe auro; & video
altare corporis Chriſti Chriſtianos vacuum reli-
quiſſe: & in tempore hoc præſertim, quando ſe
pauperum * fames vaſtat: quando ſe fundit turba
lamentabilis captivorum. † Non habeo nemo di-
cat: quando Deus ex eo, quod habes, non ex
eo, quod non habes, quærit: quando duo æra 13
viduæ in acceptum dignanter aſcribit. Devoti ſi-
mus Creatori, ut nobis devota ſit creatura. Pro-
ximorum noſtrorum ſuſtentemus anguſtias, ut a
noſtris liberemur anguſtiis. Repleamus altare Dei,
ut noſtra horrea repleat fructuum plenitudo. Cer-
te ſi non damus; quia non accipimus non quera-
mur. Ipſe autem Deus noſter donet vobis tam
præſentia, quam futura bona: per Dominum no-
ſtrum Jeſum Chriſtum, cui eſt omnis honor, &
perpetua gloria, una cum ſpiritu ſancto nunc, &
ſemper, & per omnia ſæcula ſæculorum: Amen.

SER-

* Perpetua ſuſcitantur in forma. MS. C.

* Tota quotidie creatura.

* Ut percuteret.

Matt. 2.

* Vaſta fames, quando ſe fundit turba, &c. MS. C.

SERMO CIII.

Scholia.

5 EX *quiete labor*. Dum apte quieſcit homo, aptior fit ad laborem: dumque temperate laborat, fit ſedatior ad quietem.

5 *Sol geminata luce*. Hoc eſt duplici luce. Lux proprie ſoli aſcribitur, lumen vero cereis lucentibus. Sol geminatam dicitur habere lucem, tum quia & ſuperiora, & inferiora illuminat, licet diverſo modo; tum quia jux. aliquorum Theolog. ſententiam habet genericam virtutem illuminativam, quam Deus in principio creavit, cum dixit: *Fiat lux*: & ſpecificam, ac determinatam ad varios effectus, & præcipuos. Vide S. Dionyſ. Areop. de Divinis nominibus cap. 4. p. 2. inter princ. & med. Vel dicas geminatam lucem habere, quia primo & per ſe lucet, ſecundo mediante luna, & ſtellis, quas ſua luce illuminat, & ipſæ lumen receptum a ſole ad nos transfundunt. Quidam impreſſus tex. habet. *Sol germinata luce* hoc eſt luce a ſole erumpente: ſed corruptus habetur, quia & tex. primum Bononiæ impreſſus, & MMSS. omnia habent *Geminata luce*, quod magis probatur.

6 *Reſoluta putredine ſalutari ex morte in vitam ſuam redeunt, de corruptione propria ſuſcitantur in forma*. MS. C. legit: *Perpetuam ſuſcitantur in formam*. Quia hæc ſeminum forma perpetuatur, ſeu continuatur in mundo ex corruptione, & vivificatione.

12 *Vaſtat fames*. Adeo magna pauperum eſt eſuries, ut ſe ipſam deſtruat; etenim cum cibo careat, quem devoret, ſemet devorat, & corpus ad internecionem deducit. Vel ſi legas cum MS. Cæſennæ, *Vaſta fames ſe fundit*: Hoc eſt ampla eſuries, & in multis hominibus exiſtens. *Se fundit turba*. Hoc eſt ejulatu, lacrymiſque adeo Chriſtianam clamat in ſe pietatem, ut metalli inſtar fundi, & liquefieri pauperum viſcera in camino egeſtatis videantur.

12 *Altare corporis Chriſti vacuum*. Tunc Chriſtianorum mos erat antiquus Eleemoſynas ad pauperum ſublevationem, captivorumque redemptionem ſuper Aram Templi deponere, quas Diaconi Epiſcoporum ſumentes egenis opportune diſtribuebant, ut etiam innuit Auct. inſr. ſer. 135. Et not. Baron. in Annal. Anno Chriſti 402. tom. 5.

13 *Deus ex eo, quod habes*. Optime concordat S. Leo ſerm. 3. de Jejun. ſeptimi menſis.

Digitized by Google

SERMO CIV.

De divite, cujus ager ferax fuit.

1 QUoties dives iſte venit in medium, quem tot
ſæculis, orbe toto, die omni, clamor di-
vinæ vocis accuſat; toties divitiarum fal-
lax fugatur illecebra: toties cupiditatum furens
flamma reſtinguitur; avaritiæ toties rabies veſana
Luc. 12. mitigatur. Sic namque hodie cœpit Dominus Je-
ſus: *Hominis cujuſdam divitis uberes fructus ager
attulit: & cogitabat intra ſe, dicens: quid faciam,
quod non habeo quo congregem fructus meos? Et
dixit: hoc faciam, deſtruam borrea mea, & majo-
ra faciam; & illuc congregabo omnia, quæ nata ſunt
mihi bona mea; & dicam animæ meæ: Anima, ha-
bes bona multa poſita in annos multos, requieſce,
manduca, bibe, epulare. Dixit autem illi Deus:
Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te: quæ
2 autem paraſti, cujus erunt?* † Miſerum, quem u-
bertas ſterilem, abundantia anxium, inhumanum
copia, divitiæ fecere mendicum. Humanus ager
inhumanum Dominum ſuſtinebat: & quod terra
fundebat largiter, concludebat, & congregabat an-
guſte; ut eſſet alienorum cuſtos, qui eſſe ſuorum
noluit prorogator; ingratus Deo, ſibi nequam;
hoſtis pauperum, divitum nota, carcer naturæ.
*Hominis cujuſdam divitis uberes fructus ager attu-
3 lit: & cogitabat intra ſe.* † Quaſi poſſit extra ſe
quiſpiam cogitare: ſed intra ſe iſte cogitabat, qui
in corde ſuo impietatis conſilio recepto nil pieta-
tis ſibi, miſericordiæ nil reliquit. *Cogitabat intra
ſe dicens.* Digno conſiliario ſe uſus, qui mali
animi non poterat habere ſolatium; non poterat
4 habere collega. † *Et cogitabat intra ſe dicens.*
Mens impia cum pietate certabat: & patiebatur
inteſtinum bellum, qui miſericordiæ pacem per-
diderat, & quietem. *Et cogitabat intra ſe dicens:*
5 † *Quid faciam?* Interrogantis vox eſt: & quem
putas interrogabat iſte? Erat in illo alter, quia ad
* Inſide-bat. ejus penetralia jam diabolus poſſeſſor * inſederat:
& qui intraverat in cor Judæ, mentis ejus tene-
bat arcanum. *Quid faciam? quod non habeo.* Au-
6 diſtis quomodo non habet dives? Ecce clamat: †
Non habeo. Verum eſt, quia non habet ſemper;
qui quærit ſemper: & non habet, ubi congreget;
qui, ut congreget, ſic requirit. Sed audiamus,
quid ei reſponderit conſiliarius internus. † *De-* 7
ſtruam borrea mea. Evidenter apparuit, qui late-
bat: quia a deſtructione incipit ſemper inimicus.
Agit, agit, ut & quæ habes deſtruas; & quæ con-
cupieris non reformes. Miſer dives ignarus de præ-
ſentibus diſputas ſtultiſſime de futuris: quam me-
lius præſentia, ubi eſt ſedes animæ, tranſtuliſſes.
† At nunc catenæ horreorum tuorum ſtrinxerunt 8
fauces pauperum; vinxerunt hoſpitum colla; eſu-
rientium viſcera contriverunt: unde pauperum te
præcedunt gemitus, & ſequuntur; accuſant te ho-
ſpitum luridi vultus; te turba impetit plangens pe-
tentium: ut addictus a ſuperno judice ſatietatem
pœnarum capias, qui horreorum tuorum ſeras ne-
gando ceteris tibimet concluſiſti. *Dixit autem illi
Deus, ſtulte.* † Merito illi taliter reſpondit, *Qui* 9
ſcit cogitationes hominum, quoniam vanæ ſunt. Pſal. 93.
*Stulte, hac nocte repetunt animam tuam a te: quæ
autem paraſti cujus erunt?* Bene ſtulte, quia ibi
totum de carne fuerat, nil de corde: Bene ſtulte,
quia migraturæ mox animæ condita ſatis longa
præparabat. † *Hac nocte a te repetunt animam tuam.* 10
Convenienter hac nocte, quia fugiens miſericordiæ
lucem, avaritiæ tenebris ſe mancipabat, dicendo:
Manduca, bibe, epulare. Quod autem bibentes fi-
lii noctis ſint, non diei, Apoſtolus ſic declarat:
Et qui inebriantur, nocte ebrii ſunt: per obſcura 1. Theſ. 5.
fertur, aſſumitur per tenebras, qui vitæ ſubſidium
clauſtris ſuorum mandavit & condidit horreo-
rum. *Repetunt animam tuam a te.* † Quare non 11
dixit, qui dederat repetit, ſed repetunt? Quia
ſanctorum Deus repetit animas, & reducit: tarta-
rii miniſtri repetunt, & pertrahunt animas impio-
rum. *Et cogitabat intra ſe dicens: Quid faciam?
quod non habeo quo congregem fructus meos? Et
dixit: hoc faciam; deſtruam borrea mea; & ma-
jora faciam: & illuc congregabo omnia quæ nata
ſunt mihi bona mea: & dicam animæ meæ: Ani-
ma, habes multa bona poſita in annos multos: man-
duca, bibe, epulare.* † *Dixit autem illi Deus: Stul-* 12
*te, hac nocte repetunt animam tuam: quæ autem
paraſti cujus erunt?* Unde iſte dives ſic præventus
eſt, ut magis cogitata perderet, quam parata: & Pſal. 145.
impletum eſt illud Prophetæ: *Exibit ſpiritus e-
jus; & revertetur in terram ſuam: in illa die pe-
ribunt omnes cogitationes eorum.* Cogitavit iſte,
quid poſt ſe relinqueret, non quid præmitteret
ante

SERMO CIV.

Obſerv.

1 U*Bertas ſterilem*. Ditiſſimus omnium, Socratis ſenſu, eſt ille, qui pauciſſimis contentus eſt, Anton. in Meliſ. par. 1. ſerm. 37.

2 *Abundantia anxium*. Anacreon Poeta talenta quinque auri Polycrati Tyranno reſtituit, quod iis acceptis inſomnes duas egerit noctes. Bruſ. lib. 5. cap. 17. Unde Plutarchus de cupiditate divitiarum ajebat: *Argenti cupidinem non extinguit argentum, nec aurum auri; neque ſi plura poſſideas, ceſſabit plura poſſidendi cupiditas.*

2 *Inhumanum copia*. Avaritia, Bionis ſenſu, metropolis eſt omnis improbitatis. Stobæus ſer. 8. de Induſt.

2 *Divitiæ facere mendicum*. Quia divitias non poſſidebat, immo ab illis poſſidebatur, ideo ſemper avarus eget, propter quod ait hic num. 6. *Non habeo*. Epictetus dixit illum divitem eſſe, cui ſatis eſt, quod habet. Propterea Epicurus ad Pitocleam ait: Si vis, Pitoclea, te divitem facere, non pecuniæ adjiciendum, ſed cupiditatibus dicta detrahendum eſt. Bruſ. lib. 2. cap. 26.

9 *Præparabat*. Senſit Demonex quoſdam eſſe in hac vita, qui non viverent, ſed magno ſtudio ſe præpararent, quaſi alteram vitam ſint acturi, non præſentem: hic enim avaro nil ſufficit, quaſi reſervet ſibi utendas poſt mortem, quas per fraudem comparavit divitias. Max. ſer. 12.

11 *Animas impiorum*. Divitiis ſuis poterat dicere hic avarus, quod in Medicum competit impoſtorem: *Pharmacum tuum morbum auget*. Quare S. Max. Serm. de S. Michaele ait: *Nudi in ſæculo naſcimur, nudi etiam accedimus ad lavacrum: quam ergo incongruum eſt, ut, quem nudum mater genuit, nudum ſuſcipit Eccleſia, dives velit intrare in Cælum?* Alludit ad pervetuſtum Eccleſiæ morem in baptizandis adultis, qui nudi trina merſione ter ab aqua ſurgebant. Vide Ludov. ab Angelis de Vita, & Laudibus S. Aug. lib. 3. cap. 5.

Rom. 1. ante ſe: unde juxta Apoſtolum: *Evanuerunt in*
cogitationibus ſuis; & obſcuratum eſt inſipiens cor
eorum: æſtimantes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt.
Cui dicitur ſtulte: & excitatus de ſomno præ-
ſentis vitæ in illa perpetuitate nihil invenit in
Pſal. 75. manibus ſuis, ſicut dixit Pſalmiſta: *Dormierunt*
ſomnum ſuum, & nihil invenerunt omnes viri di-
13 *vitiarum in manibus ſuis.* † Vigila ergo dives in
opere bono, in malo dormi, ut non ſit manus
tua pauperi vacua; ut tibi plena ſit ſemper:
Quia dives quantum largiter profundit, tantum
* In rivulis MS. C. largiter redundat * in rebus. Eſto ergo dives in
miſericordia, ſi ſemper eſſe vis dives: & tunc
erunt horrea tua majora, tunc plena, ſi non
fuerint largitate vacua, cupiditate incluſa.

SERMO CV.

De muliere, quæ habebat ſpiritum infirmitatis.

1 HOdie cura Chriſti, & divinæ virtutis de-
dit mirabile documentum; & diabolicæ
fraudis nudavit aſtutiam; & abſolvit mulierem
Luc. 13. longo, & obſcuro vulnere ſauciatam: ſicut ait
Evangeliſta: *Erat Jeſus docens in ſynagoga ſabba-*
tis: & ecce mulier, quæ habebat ſpiritum infirmitatis
annis decem & octo: & erat inclinata, nec omni-
no poterat ſurſum reſpicere. Quam cum vidiſſet Je-
ſus, vocavit illam, & ait illi: Mulier dimiſſa es
ab infirmitate tua: Et impoſuit illi manus, & con-
2 *feſtim erecta eſt: & glorificabat Deum.* † Habebat
ſpiritum infirmitatis: & erat inclinata: patebat
vulnus, ſed auctor vulneris non patebat: lan-
guorem videbant cuncti, ſed languoris materiam
non videbant: erat in aperto pœna, ſed in ipſa
pœna carnifex latebat incluſus: corpus aſpicieba-
tur incurvum, ſed non aſpiciebatur incurvi cor-
poris pondus: in medio civium portabat mulier
hoſtem ſuum, ſed hoſtem cives ut propellerent,
non videbant. Ars nequiſſimi ſpiritus corporis ne-
ceſſitas credebatur: ut prædo callidus teneret capti-
3 vam dolo, quam tenere viribus non valebat. †
Diabolus nihil eſſet, ſi eſſent ſolicitiores homines,
& cautiores. Aut quid in homine unquam præva-
luit ille virtute, niſi arte, mendacio, inſidiis,
fraude, dolo, nequitia, vitiorum miniſterio, fu-
rore criminum? Ille voluntates hominum ſemper
explorat: & bonas quidem voluntates refugit, ma-
lis autem voluntatibus obſecundat, ut ſit miniſter
ſcelerum; criminum leno; paraſitus ipſe vitiorum.
Et quia poteſtate non poteſt, dominatur turpiſſi-
4 mis mentibus turpiſſima ſervitute. † Sic menda-
Gen. 3. cio decepit Evam: ſic cupiditate laqueavit Judam:
Mar. 14. ſic Judæos cæcavit invidia: ſic Gentes idolorum
Mar. 15. caligavit errore: ſic confudit populos pompa re-
rum: ſic parvulos vanitate, ne ſana ſaperent, oc-
cupavit. Denique, quid circa præſentem mulie-
rem molitus ſit, audiamus: *Et ecce*, inquit, *mu-*
lier, quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem
& octo: & erat inclinata, nec omnino poterat ſur-
ſum reſpicere. † Videtis, quia hæc mulier depreſ- 5
ſa nequiſſimi ſpiritus onere ſuſpirabat: qui ſemper
oneribus peccatorum deprimit homines, & incli-
nat ad terram, ne cælum videant, ne ſuperna ſa-
piant, ne Deum aſpectent, ne ad libertatem ſuam
per ſuum revertantur auctorem: ſed inclino capi-
te, defixis oculis, prono vultu, captivi ſub jugo
ſemper hoſtis teneantur antiqui. † Sic premeba- 6
tur publicanus ille, qui oculos ſuos ad cælum tollere Luc. 18.
non valebat, ſed percutiebat peccati conſcium pe-
ctus: & quia negandi locus non erat, locum mi-
ſericordiæ perquirebat, dicendo: *Deus propitius*
eſto mihi peccatori. Hoc ſuſtinens propheta bea-
tiſſimus ſic canebat: *Iniquitates meæ ſupergreſſæ* Pſal. 37.
ſunt caput meum: & ſicut onus grave gravatæ
ſunt ſuper me. † Et ut ipſius operis aperiret au- 7
ctorem, alibi ſic profatur: *Verticem capilli peram-* Pſal. 67.
bulantium in delictis ſuis: quia, qui non reſiſtunt
delictis, ſed perambulant in eis, eorum diabolus
& equitat, & percurrit in verticem: ut qui ad
mala ſuo vadunt ſtudio, ad pejora diaboli ducan-
tur impulſu, Apoſtolo dicente: *Tanquam euntes* 1. Cor. 12.
ducebamini. Sed quid in hac hiſtoria ſpiritalis in-
telligentiæ maneat, perſcrutemur † *Et ecce mulier,* 8
quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem &
octo, & erat inclinata, nec omnino poterat ſurſum
reſpicere. Quæ eſt iſta, cujus infirmitatis etiam
tempora deſcribuntur? Quæ eſt iſta, quam non ferre
de terra, ſed inclinare ad eam languor callidus ſic ſtu- * Ipſa eſt Sanctorum genitrix filiorum Eccleſia ſancta, quam, &c.
debat? Quæ eſt? * Hæc, quæ modo eſt ſancto-
rum genitrix eccleſia ſancta filiorum: quam, ſi-
cut dicit Apoſtolus, *Spiritus aeris hujus, ſpiritus*
diffidentiæ, ſpiritus erroris, ſpiritali vexabat in-
commodo: atque ita ponderibus diverſis pronam
dabat, & deponebat ad terram, ut ad cælum nun- Epheſ. 6.
quam ſublevaretur aſpectu. † Sed quid eſt, quod 9
hæc, quæ Eccleſiæ typum portat in ſynagoga ſic
reperitur incurva? Quid eſt? Quia dum fugit Gen-
tium ſacrilegia, & declinat ſarcinas idolorum, gra- * Alias portavit.
viora incurrit & * portat pondera ſynagogæ,
probante Domino, cum dicit: *Væ vobis Scribæ,* Luc. 11.
& Phariſæi, qui alligatis onera gravia, & impo- Mat. 23.
nitis ſuper humeros hominum: ipſi autem nec vel Act. 15.
minimo digito ea vultis movere. Unde & beatus Mat. 11.
Petrus: *Nunc ergo quid tentatis Deum*, inquit,
imponere jugum ſuper cervices diſcipulorum, quod
neque nos neque patres noſtri portare potuimus?
Hinc eſt, quod Chriſtus ab his oneribus homines
cupiens alleviare, clamat: *Venite ad me omnes,*
qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos:
tollite jugum meum ſuper vos, quia ſuave eſt.
Cum dicit omnes, & Judæos utique vocat, &
Gentes. † Sed quare per decem & octo annos mu- 10
lieris hujus trahitur ægritudo? Quia niſi decalo-
gus legis ogdoadis veniſſet ad gratiam, nunquam
mulier hæc, nunquam Eccleſia ſancta ad plenitu-
dinem temporis, ad diem ſalutis, ad tempus ac-
ceptum, ad ſui ſalvatoris præſentiam perveniſſet.
Hanc autem mulierem geſſiſſe Eccleſiæ ſic figuram,
ipſius qualitas curationis * aſſignat. † *Vocavit*, in- 11
quit, *ad ſe illam: & impoſuit illi manus.* Sic cu- * Deſignat. MS. C.
rare ſemper Eccleſiam ſatis novit, qui fieri Chri-

S. Pet. Chryſ. R ſtianus

SERMO CV.

Scholia.

3 D*ominatur turpiſſima ſervitute.* Dum noſtris vo-
luntatibus obſecundat in malum, ut eas in pec-
catum incitet.

9 *Graviora pondera Synagogæ.* Hæc gravitas non eſt
peccati, ſed ponderis propter multa ſynagogæ præce-
pta, quæ vel gravem pœnam, vel mortem tranſgreſſo-
ribus minabantur.

10 *Ogdoadis veniſſet ad gratiam.* Tunc legis ſcriptæ
Decalogus ad gratiam octonarii numeri pervenit, quan-
do carnem noſtram aſſumpſit filius Dei, & in ea mor-
tuus reſurrexit nobis.

ſtianus meruit; & quotidie fieri conſpicit Chriſtia-
nos: Namque ut incurvus peccatis erigatur Genti-
* Ab eo. lis ad cælum, prius * e Gentili per impoſitionem
manuum nequam ſpiritus effugatur. Nam, qui ſo-
lo verbo fugarat dæmones, & infirmitates omnes
ſola ſanaverat juſſione, quare ſuper hanc mulie-
rem ſuas imponit manus? Quare circa iſtam cu-
randi ordinem novat? niſi quia jam tunc in una
ſanat omnes; immo quia non ante ſuſcipit Eccle-
ſiam, niſi eam per impoſitionem manuum ſuarum
purget a diabolo, & faciat Chriſtianam: & amplius
faciendorum Chriſtianorum curam præſentis cu-
12 ræ formet & inſtituat ſacramento? † Sed Archi-
ſynagogus indignatur, quare Chriſtus ſabbatis cu-
ret; hodieque Judæus in Eccleſiæ cura zeli furo-
re torquetur; dum cæleſtes ſenſus intelligentia ter-
rena pervolvit; ac putat ſabbatum jumentis, non
hominibus conſecratum: qui periclitanti bovi, vel
aſino ſabbato feſtinus occurrit, hominique mo-
rienti ſabbato pietatis quicquam, miſerationis quic-
quam non indulget: Et hoc facit excors, ut in
pecore violet Sabbatum; & in homine ipſam vio-
let ſanctitatem: ac ſic Deo Dei lege præſcribit: &
Pſal. 77. obſervando ſabbatum Deo ſabbatum ſic refundit,
* Operibus carnis. MS. quod Deus Judæo pro labore terreno, & * opere
carnis clementer indulſit: *Et converſi ſunt in ar-
cum perverſum*, qui in Dominum legis, legis præ-
cepta rectiſſima ſic retorquent, Judæe, qui te ab
humanis, ut vel uno die, vel ſabbato, ſalutis tuæ
13 curatione ceſſares. † (*Deeſt quippiam.*) Sed tu Chri-
ſtiana diem Domino dominicum ſerva: ſi vis il-
lum videre Domini diem, ſi vis quicquid eſt do-
minicum per Dominum poſſidere.

SERMO CVI.

De ficu, quæ fructum non protulit.

1 SIcut peritus magiſter ad audiendum rudes, ad
intelligendum tardos diſcipulorum ſenſus va-
rio genere doctrinæ pulſat, ſuſcitat, accendit in-
genium; ita Dominus ſimilitudinibus variis, diver-
ſis comparationibus populorum pigros, tardoſque
animos ad evangelicum convocat & invitat audi-
Luc. 13. tum; namque hodie ſic cœpit. *Arborem fici habe-
bat quidam plantatam in vinea ſua, & venit quæ-
rens fructum in illa, & non invenit: dixit autem
ad cultorem vineæ: Ecce tres anni ſunt, ex quo ve-
nio quærens fructum in ficulnea hac, & non inve-
nio: ſuccide eam? ut quid & terram occupat? At
ille reſpondens, ait illi: Domine, dimitte illam etiam
hoc anno, uſquedum fodiam circa illam, & mit-
tam ſtercora: & ſi quidem fecerit fructum: ſin au-
2 tem, in futuro ſuccides illam.* † Arborem fici ha-
bebat quidam plantatam in vinea ſua. Rogo, quid tam
planum, quid tam lucidum, quid tam commune,
quid ruſticis ſic vernaculum, quid proprium ſic pe-
ritis, quam propoſitæ ſimilitudinis forma? Quæ
da generali uſu veniens omnes & verbo inſtruit,
& convertit exemplo. Infructuoſa arbor intricat
ceſpitem; necat ſpatia; exhaurit terræ vires;
cultorem conficit damno; afficit tædio poſſiden-
tem: ac ſi excidere iſtam lucrum eſt; eſt iſtam
commodum non habere. † Sic utique homo qui 3
naturæ donum, munus animæ, rationis benefi-
cium, excellentiam ſenſus, judicium mentis, ar-
tis induſtriam, culturæ bonum, per ſteriles, at-
que inopes actus evertit, occupat, mergit, au-
ctori fructum, cultori gratiam negat; ſicut ar-
bor e terra, ſic iſte e vita meretur excidi. † Et 4
ſicut infœcunda arbor, ſi fuerit in vinea, dum
fundit mortiferam ſubjectis vitibus umbram, ini-
mica non ſibi ſoli, ſed etiam palmitibus fit fœcun-
dis: ita homo deſes, ignavus ſi præſit populis,
non ſibi ſoli fit noxius, ſed multis: dum ſequen-
tes ſe ſuo vitiat & perdit exemplo. † Sed hanc 5
ſimilitudinem quare Dominus dixerit, audiamus:
Arbor ficus, brumali tempore tranſacto, dum
groſſos producit in florem, & ſimulat ſuum ſuis
floribus fructum, decipit incautos; illudit igna-
ros: Namque mox projicit groſſos; pigrum pro-
ficit, & prorumpit in germen; & fit poſterior
ceteris fructu, quæ videbatur ceteras anteiſſe. † 6
Merito ergo a Domino ſynagoga arbori fici com-
paratur, quæ calefacta tempore legali temporali-
ter eccleſiaſtici fructus floruit in figura. Patriar-
charum namque radice ſolidata, ſacerdotali exal-
tata culmine, propheticis dilatata ramis, Judaicæ
obſervationis repleta groſſis florebat, tunc ſpe ſo-
la fructum datura per Chriſtum, immo ipſum
Chriſtum datura * poſt fructum, dicente Pſalmi- * Per fructum, MS.
ſta: *De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam.* Pſa. 131.
† Unde ſancti ſcientes hæc, ſpem fructus ex flore 7
capiebant; & ſolabantur præſentia de futuris; vi-
dentes jam jamque ſuccedere æterna mortalibus;
perpetua caducis; legi gratiam; Synagogæ Eccle-
ſiam; cæleſtia terrenis; humanis divina; omnibus
Chriſtum: quem, quia venturum longa patientia
ſuſtinebant, veniſſe fideli gaudio ſunt gaviſi. † Ex 8
iſtis erat Simeon ille, cui promiſſum erat, ut non
videret mortem, donec videret Chriſtum Domi-
ni: quem in ulnas habens, talem prorupit in vo- Luc. 2.
cem: *Nunc dimittis ſervum tuum Domine ſecun-
dum verbum tuum in pace: Quia viderunt oculi
mei ſalutare tuum.* † Ignari vero dum totam ge- 9
runt in lege fiduciam, neque ſunt de Chriſti ex-
pectatione ſoliciti, neque ſuſcipere Chriſtum, ne-
que agnoſcere meruerunt: & ita ſunt legalibus de-
cepti floſculis, ſicut neſcios groſſis ſuis decipit fi-
cus. Hinc eſt, quod Dominus adventus ſui tem-
pora ſcire cupientes mittit ad ficum, dicens: *Vi-* Luc. 21.
*dete ficulneam, & omnes arbores cum producunt
jam fructum, ſcitis quia prope eſt æſtas, ita & vos
cum videritis hæc fieri, ſcitote, quia prope eſt re-
gnum Dei:* † Videtis, quia ficus non ſignat præ- 10
ſentia, ſed indicat ſic futura. Sed jam per ordi-
nem propoſitum proſequamur exemplum. *Arbo-
rem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua.*
Synagoga eſt arbor ficus: poſſeſſor arboris Chri-
ſtus;

12. *Violet Sabbatum.* Violare Sabbatum eſt opus ſer-
vile in eo facere: violare ſabbati ſanctitatem eſt præ-
termittere, quæ ad Sabbati ſanctificationem pertinent,
utpote ſpiritualem, corporalemque hominis neceſſariam
orationem, & laudis, ac hoſtiæ immolationem Deo
debitam omittere; vel peccata in eo committere.

SERMO CVI.

Scholia.

5 G*Roſſos producit in florem.* De illis eſt ſermo, quæ
non niſi autumnali tempore fructus gignunt:
quandoquidem ſunt aliæ, quæ groſſos in æſtate matu-
rant, & alios, ſed minores fructus, in autumno cele-
berrimos donant.

ſtus: vinea in qua refertur plantata arbor iſta,
Iſraeliticus eſt populus, Iſaia Propheta ſic dicen-
Iſa. 5. te: *Vinea Domini Sabaoth domus Iſrael eſt*. *Venit*,
inquit, *quærens fructum in illa*, *&* *non invenit*.
Venit Chriſtus, & in ſynagoga fructum fidei re-
perit nullum; quia tota dolis erat inumbrata per-
11 fidiæ. † Ad ficulneam venit Chriſtus, ad quam
legitur Adam nudus fugiſſe poſt culpam, dicente
Geneſ. 3. Geneſeos libro: *Et cognoverunt*, *quia nudi ſunt*:
& *conſuerunt folia fici*, *&* *fecerunt ſibi ſuccincto-
ria*. Venit ergo ad ficum Chriſtus, ut inveniret
Adam: ut nudum tegeret pio ſui corporis indu-
mento: cujus ficus non velabat, ſed ſtimulabat
pudorem: cujus ficus iſta, id eſt ſynagoga, cir-
cumciſionibus ſuis nudabat partem verecundi cor-
poris, non tegebat. *Venit*, *quærens fructum*, *&*
12 *non invenit*. † *Dixit autem ad cultorem vineæ*:
Ecce anni tres ſunt, *ex quo venio quærens fructum
in ficulnea hac*, *&* *non invenio*: *ſuccide eam*. Cul-
tor vineæ, qui infructuoſam ficum jubetur excide-
re, eſt præſul ſynagogæ Angelus, qui ſterilitatem
quia non poteſt excuſare, inducias impetrat ſup-
13 plicando. † Sed illud prætereundum non eſt,
quod dixit: *Ecce anni tres ſunt*. Tres anni, tria
ſunt tempora, per quæ Chriſtus ad ſynagogam
fructum quæſiturus advenit: id eſt per legem,
per Prophetas, per ipſam ſui præſentiam corpo-
ralem: ut infructuoſa ficus, quæ jam divinitati
fructus velut non neceſſarios denegabat, vel ho-
mini, vel eſurienti, vel manducaturo Chriſto ci-
bos neceſſarios non negaret. Sed nunc quid cul-
14 tor vineæ reſponderit, audiamus: † *Domine*, *di-*

mitte illam & *hoc anno*. Cultor vineæ concedi
adhuc Evangelici temporis precatur annum: de
quo Iſaias dicit: *Prædicare annum Domini acce-* Iſa. 61.
ptum, *&* *diem retributionis*. Ut quid? *Uſque dum
fodiam circa illam*. Vult eam Apoſtolico vomere
perfodere, quia legalis cultri non valuit ſentire
culturam. † *Et mittam ſtercora*. Tantæ radici ne- 15
ceſſaria, quæ pro tanta pinguedine ceſpitis ſancti
toto cæleſti imbre non meruit eſſe fœcunda. Fi-
cus ſterilis, ſynagoga miſera miſeratione Gentium
ſtercoratur; ut viliſſimis adita fomentis redeat ad
fructum, quæ tanto, & pretioſo ubere deceſſit
de fructu: quæ ſi poſt hæc in eadem ſterilitate
permanſerit, jam non cultoris falce, ſed ipſius do-
minantis ſecuri deſperata, & inutilis ſuccidetur.
Et ideo non dixit in futuro ſuccidam eam, ſed
ſuccides eam: juxta illud Joannis: † *Jam ſecuris* 16
ad radicem arborum poſita eſt. *Omnis ergo arbor* Mat. 3.
non faciens fructum bonum excidetur, *&* *in ignem
mittetur*: Quia poſt Evangelici cultum temporis
infructuoſas arbores ſecuris judicii ſuccidet, & no-
viſſimum ſuſcipiet & cremabit incendium.

SERMO CVII.

In Divum Petrum Epiſcopum Ravennæ.

Eſt S. Adelphi Epiſcopi.

LIcet fandi ſterilitas ſilentium mihi indicere vi- 1
deatur, loqui tamen vehementia cogit, &
ſanctitas imperantis: Præſtantius eſt enim imperi-

15 *Miſeratione Gentium ſtercoratur*. Dum impiæ Gentes a Chriſto vocantur ad Deum verum agnoſcendum, ficus, hoc eſt Synagoga, ſtercorari dicitur, quia ex hoc aditus datur illi, ut ad viam fructum redire audeat, & Chriſtum jam tandem eſſe Deum, ac univerſorum ſervatorem agnoſcat.

SERMO CVII.

Scholia, & Obſervationes.

1 PRæſens ſermo, elegantiſſimus licet, ſtylo tamen, & doctrina a ſermonibus Sancti Petri Chryſologi differt. Habitus eſt in eadem, ubi Petrus hic laudatus præerat, Eccleſia, ut in ipſomet innuitur. At hiſtorias ſcrutatus ab anno 433. ad annum 450. Dominicæ ortus, quo tempore Auctor noſter Ravennati præfuit Eccleſiæ, nullum Petrum Epiſcopum in Italia, vel inter Latinos Antiſtites tunc vitam agentem reperire valui, qui doctrina, & ſanctitate, ut hic narratur, celebris eſſet, coram quo, & in cujus Eccleſiæ conventu Auctor noſter hujuſmodi concionem habere potuerit. Propterea certe quidem exiſtimo hunc non D. Chryſologi, ſed Sancti Adelphi Epiſcopi eſſe ſermonem. Ravennæ ſummo in Templo de Laudibus D. Petri noſtri, & coram eo habitum. Etenim Adelphus Epiſcopus doctrina, & ſanctitate celebris, & ut non temere conjicio, Eccleſiæ Metenſis in Galliis Prælatus, fama ſanctitatis, & doctrinæ Petri Ravennatis Archiepiſcopi ductus, Ravennam declinavit (an aliquod haberet cum Imperatore negotium non liquet) & ipſum concionantem audire concupivit, ut ſupra ſerm. 39. notatur. Petrus autem noſter nondum ſibi ea, quam in explanatione Evangelii habuit, concione ſatis probata, & quia aliud tunc dicere vetabatur ab ipſo Adelpho, alteram peculiarem in laudem ipſius S. Adelphi protulit hic in ordine 136. qua terminata, ut in ejus peroratione innuitur, ſtatim Sanctus Adelphus laudes Divi Petri noſtri eleganti hac Oratione proſecutus eſt. Vigebat ea tempeſtate Eccleſiarum optima conſuetudo, ut peregrini Epiſcopi (quorum munus eſt Verbum Dei prædicare) ad concionandum invitarentur ab ejus Civitatis, ad quam declinaſſent, Epiſcopo; quæ & canonice ſtabilita legitur in Concilio Carthag. 4. cap. 36. & obſervata apud S. Ambroſ. ſerm. 48. veter. edit. Et apud S. Cyrillum Alexandriæ Epiſcopum hom. 7. & 8. tanquam utilis vehementer, & admodum accepta eſſet peregrinorum exhortatio, & admonitio ad populum ex Baronio hæc ipſa notante anno Chriſti 46. cap. 13. in Annal. Eccleſ. Prætera univerſa, quæ hic dicuntur, veriſſime de Petro Chryſologo prædicantur, ita ut penes me certiſſimum ſit judicium, quod præſens ſermo laudes, non alterius, quam Chryſologi noſtri complectitur. De S. Adelpho Baron. in Notat. ad Martyrol. Rom. die 29. Auguſti hæc ait: *Adelphi Epiſcopi*. *Ponitur hic decimus in ordine in ſerie Epiſcoporum Metenſium apud Democh. de ſacrificio Miſſæ*. *Agit de translatione ejuſdem hac die Molan. in add. ad Uſuardum*. *Eſt ſermo Sancti Petri Chryſologi 136. in Natali Sancti Adelphi*. *An autem ſit ille*, *de quo hic agitur*, *non audeo affirmare*. Baronius. Cur autem auſus non fuerit affirmare illum Adelphum, quem Chryſologus laudavit, fuiſſe Metenſis Eccleſiæ Epiſcopum, fuit, ſi male non conjicio, quia Paulus Diaconus, qui hiſtorias ſcripſit uſque ad annum Chriſti 774. ut Poſſevinus, & Bellarm. annotant, deſcriptus in Biblioth. Patrum tomo 8. Editionis quartæ, hiſtoriam de Epiſcopis Metenſis Eccleſiæ deſcribens, ponit quidem hunc Sanct. Adelphum decimum in ordine Epiſcoporum, ſed quo anno Chriſti vixerit, non habet, neque ex illius hiſtoria conjicere potui. Verum cum in fine ejuſdem hiſtoriæ relata ſit quædam Tabella nomina Epiſcoporum, tempus cujuſque Sedis, & diem obitus complectens, ex illa per ſupputationem annorum arguitur, Sanctum illud Adelphum tempore Archiepiſcopatus Divi Chryſologi nequaquam fuiſſe in humanis, proptereaque Baronius de veritate dubius indefinitum hoc ipſum reliquiſſe arbitror. Nihilominus ut ego caute obſervavi, Paulus Diaconus nullibi Tabellam ipſam memorat, quod dubio procul feciſſet, ſi foret ejuſdem, cujus eſſe illa non poteſt, quia inferius Diaconi ætatem tranſcendit. Unde ab alio additam, & minus veridicam eſſe fateor, niſi forte quoad diem obitus tantum Epiſcoporum, prout ipſamet inſcriptio denotat, dicens.

Hoc obitum ſeriem Codice ſcripta lege.

Cætera gratis ab auctore ſuo conficta cenſeo, Eſto tamen: non fuerit ille Adelphus, quis negaverit aliquem doctum, ſanctumque Paſtorem fuiſſe qui Chryſologum noſtrum laudaverit, & hæc in præſenti ſermone protulerit, ſcripſeritque ſi Chryſol. ipſe in eodem ſerm. 136. id in parte confirmat? Præter ea Chryſologus hæc de nomine & vocabulo Petri neutiquam dixiſſet, ne ſe ipſum in eo laudaſſe diceretur.

tum prodere eloquium, quam officioſum negare
2 ſermonem. † Quis ergo tanti viri adhortationem
recuſet, cui e cælo contigit & Apoſtolici vocabu-
lum nominis, & ſummi privilegium Sacerdotis?
Neque enim abſque divino judicio fuiſſe credendum
eſt, quod prima illa vivendi rudis infantia tanti
3 nominis adepta eſt dignitatem. † Quem tunc affuiſ-
ſe, niſi Deum ipſum putamus, cum neſcii paren-
tes de futuris meritis judicarent? Petrum enim vo-
cari in aliis appellatio nominis eſt, in hoc præro-
gativa virtutis. Vera Beatus Patrus immobile fun-
damentum ſalutis, talem ſe exhibet in ſacerdotio,
quales videri volunt, qui ſacerdotium concupi-
4 ſcunt. * † Quemadmodum igitur ſanctitatis regu- (* Quomodo ergo.)
lam diſciplinis monaſterialibus imbutus exercet?
Matt. 26. Pallent ora jejuniis: macies corpos attenuat: ele-
emoſyna pro delictis ſupplicat: lacrymæ peccata
baptizant. Sed ne forte hoc devoti populi turba
miraretur, ſolet Petrus flere, cum in eum Chri-
5 ſtus intendit. † Nec quiſquam in Apoſtolo im-
Matt. 16. Luc. 5. brem irrigui luctus accuſet: Jucundæ ſunt lacry-
mæ, quæ gaudium immortalitatis emerunt. Ipſe
eſt ergo cuſtos fidei, petra Eccleſiæ, janitorque
cælorum: Ipſe eſt Apoſtolicus piſcator electus,
qui ad ſe turbas errorum fluctibus merſas hamo (* Retib. MS. C.)
ſanctitatis invitat: & doctrinæ ſuæ * rete conclu-
6 dit ad fidem hominum multitudine copioſam. †
Eſt etiam ipſe Beatiſſimus, & Apoſtolicus au-
ceps; qui animas juvenum per aera volantes, ca-
lamo divini ſermonis attingit. † Jure igitur vene- 7
rabilis Dei ſacerdos olim Apoſtoli * nactus voca- (* Sortitus.)
bulum, nunc adeptus & meritum, ferit in popu-
los præcepta juſtitiæ: & manifeſta luce reſerat
ſacrorum voluminum myſticas quæſtiones: tantum-
que eſt in cæleſtibus magiſterium diſciplinis, ut qui
convertitur, ipſi abſolutionem debeat; qui non cor-
rigitur, ſibi reatum. † Omnis undique ad eum ex 8
diverſis regionum partibus viſendi ſtudio turba
concurrit. Quicunque invias ſolitudines, aut la-
tentes eremi latebras incolebant, mirabilem Pe-
trum magis veniunt videre, quam ſæculum. † Da- 9
tum eſt illis aliquando diſcere, difficilius quidem,
ſed glorioſius, mundo præſente, luctari: & adver-
ſus inſtructas delinqoentes turbas aciem quandam
diſponere ſanctitatis: Quanta enim in mundo po-
ſitis poſt certamen palma eſt, ſi io ſolitudine
conſtitutis ſine luctamine coronæ debentur? † 10
Unde, fratres, quoniam Beatiſſimus Petrus o-
mnia, quæ ſunt divinæ virtutis, prædicationis
vos ſuæ doctrina inſtruit, pariter & exemplis e-
docet, deprecemur Dominum Deum noſtrum,
ut ævo longiſſimo doctrinæ cæleſtis vos ſermone
lætificet.

SER-

---

2 *Viventi rudis infantia*. Vel Petri Chryſologi, qui non grandævus, ſed infans adhuc ſacra ablutus eſt unda, opere & juſſu piorum Chriſtianorumque genitorum, qui Divino afflatu puerum Petrum vocari mandarunt in honorem, & reverentiam Principis Apoſtolorum, cujus & dignitatem exinde adeptus eſt ut in tea. S. Ambroſ. in cap. 1. Lucæ ait: *Habent hoc merita ſanctorum, ut a Deo nomen accipiant*. Dicitur rudis infantia Petri, cum ei oomen impoſitum eſt in baptiſmo, quia ætas illius erat adhuc imperita, ignaraque utpote quæ nedum animum expoliverat diſciplinis, ſed nec primam diſciplinarum exercitationem habebat. Vel rudis infantia genitorum Petri, quia eorum Chriſtiana ætas adhuc infans erar, & rudis. Fuerunt enim quodammodo in principio renaſcentis Eccleſiæ Corneliæ obdoctrinam, & martyrium S. Caſſiani, & ideo in rebus divinia veluti pueri rudes, indiſerti, ac loqui divina neſcientes: Cumque Puerum nomine Petri decorandum curarunt, magis divino dictante Numine, quam eorum ſuadenta peritia id egerunt; nec tanta illis in divinis rebus peritia erat, ut tale, tantumque nomen filio imponendum ex ſe ipſis meditarentur.

3 *Quales videri volunt*. Hoc eſt, videri ab effectu, qui ſacerdotium concupiſcunt, ideſt cum aliis una currentibus appetunt, ubi alter altero melior, aptiorque videri, ac eſſe revera deſiderat; qualiterque id eſſe debeat habet S. Paulinus apud D. Auguſt. Epiſtola 36.

4 *Quemadmodum igitur*. Hoc eſt, cognoſcitn ergo ex hoc, ut regulam ſanctitatis exerceat, quia monaſticis diſciplinis imbutus vitam monaſticam agit. Tricollim ſiquidem ædificium ad trium collium ſimilitudinem aatructum pro continenti, aſſiduæque Presbyterorum, & Clericorum ſtatione ædificavit, quo religioſe magis viverent, & diurnis, nocturniſque horis cum ſacro Paſtore in Divino Choro adeſſent, ut Deum Opt. Max. una pro omnium ſalute precarentur, quemadmodum & S. Auguſt. Hipponæ feciſſe tradit Ludovicus ab Angelis in Vitro ipſius, & S. Martinus Turonen. Epiſcopus, ut habetur in ejus vita in Breviario Rom. die 11. Novembris.

4 *Pallent ora jejuniis, macies corpus attenuat*. A pallida facie S. Petri noſtri, a macie corporis alioquin vividi, a jejuniis aſſiduis, a largitate eleemoſynarum, & a lacrymis jugiter pre ora diffuſis ipſius ſanctitas apparet.

5 *Cuſtos fidei*, Nam contra Arium, Eutychen, & alios Hæreticos, ac fidei Chriſtianæ hoſtes quoſcunque verbo, ſcriptoque fidem ipſam tutatus eſt.

5 *Janitor cælorum*. Ideo janitor Cælorum dicitur ab Adelpho Chryſologus noſter, quia Gentiles innumeros adducebat ad fidem, & peccatores ſuaviter trahebat ad pœnitentiam.

5 *Hamo ſanctitatis invitat*. Paſtor ſaluti hominum conſulere cupiens, ſanctus ſit & eruditua oportet. At ſanctitas ſimilis ſit hamo, doctrina retibus. Piſcator ad piſcium capturam uno utitur hamo: ita ſanctitas Paſtoris una ſit in cogitatione, verbo, & opere: nec res vel minima ſit, in qua illius ſanctitas non effulgeat: tunc, enim nullo labore homines capiet: ſicut enim piſces eſca illecti voluotate feruntur ad hamum, & ab ore in pectus receptum ab eo non divelluntur, donec a prudenti piſcatore capiantur; ſic homines viſa Paſtoris ſanctitate ſponte ad oſtenſam ſalutem volabunt, & non deficient, donec capiaotur ab ipſo. Retibus autem doctrinæ capere ſtudeat, quia multiplici, variaque doctrina juſta auditorum conditionem uti opus habet, quia ſapientibus, ac inſipientibus debitor eſt, ut habetur ſup. ſerm. 106. num. 1. Unde unus ſit hamus, retes autem multæ.

5 *Ad fidem hominum multitudine copioſam*. Hoc aſt, ad ducendos multos homines ad fidem; fides enim dilatatur ob multitudinem hominum, qui illam ſuſcipiunt: etenim Auct. Sanct. innumeros Gentiles tum Barbaros, tum Latinos, & indigenas ad fidem Catholicam evocatos ſacra abluebat unda.

6 *Auceps, qui animas juvenum per aera volantes*. Dum Petrus noſter propria doctrina, & aurea eloquentia eruditiſſimorum juvenum ſublimia, & peraucta ingenia per aera philoſophicarum, & ſubtilium ſpeculationum volantia, convicit; & hujuſmodi homines doctionis polleotes convictos ad fidem adduxit, & pœnitentiam.

8 *Magis quam ſæculum*. Hoc eſt, exteri, qui Ravennam declinant, ubi ſedes Occidentalis Imperii fulget, & ubi Cæſar, Proceres, & ſumma virorum nobilitas, & magnificentia reſidet, non ut hoc ſæculum auro, potentia, cunctiſque rebus fulgens ſpectent, ideo hic accedunt: ſed ut Petrum Antiſtitem mundo ipſo ſpectatu digniorem, mirabilioremque videant, & audiant, ad hanc Urbem divertunt. Petrus ſiquidem in mundo, hoc eſt in præcipuæ partis mundi ſpirituali regimine a Deo poſitus contra inſtructas delinquentium turbas, hoc eſt contra plebem innumeram, potenteſque multas quamplurimis peccatis, ac vitiis habenas laxantes aciem ſuæ ſanctitatis diſponit, quo peccata enecet, & homines captivos Diaboli ad liberam ſervitutem Chriſti ducat: quocirca quia illi arduum, aſſiduumque certamen paratur, jure, ac merito egregiæ quoque palmæ ipſi debentur.

Digitized by Google

SERMO CVIII.

De homine ut ſit hoſtia, & Sacerdos Deo: in verba Apoſtoli: Obſecro vos per miſericordiam Dei, &c.

1 MIra pietas, quæ ut precetur, ut largiatur,
exorat. Hodie namque beatus Apoſtolus
non humana petens, ſed divina conferens, ſic pre-
2 eatur: *Obſecro vos per miſericordiam Dei*. † Me-
Rom. 12. dicus auſtera remedia cum recipere perſuadet æ-
grotos agit precibus, non compellit imperio:
ſciens infirmitatis, non voluntatis eſſe, quod ſa-
lutaria reſpuit, quoties profutura repellit infir-
3 mus. † Et filium pater non poteſtate, ſed amore
ad rigorem pertrahit diſciplinæ, non ignorans quam
ſit aſpera immaturis ſenſibus diſciplina. Et ſi cor-
poralis infirmitas ad curam precibus ſic movetur,
ſi puerilis animus vix ad prudentiam ducitur blan-
dimentis: quid mirum ſi Apoſtolus, qui ſemper
eſt & medicus, & pater, humanas mentes mor-
bis carnalibus ſauciatas, ut ad remedia divina ſu-
4 brigat, ſic precatur: † *Obſecro vos per miſericor-
diam Dei*. Novum genus obſecrationis inducit.
Quare non per virtutem? quare non per majeſta-
tem? non per gloriam Dei? ſed per miſericordiam
Dei? Quia per ipſam ſolam Paulus & crimen
perſecutoris evaſit, & apoſtolatus tanti indeptus
1.Tim.1. eſt dignitatem ſicut ipſe fatetur, dicens: *Qui prius
fui blaſphemus, & perſecutor, & injurioſus: ſed
miſericordiam Dei conſecutus ſum*. Et iterum: *Fide-
lis ſermo, & omni acceptione dignus, quia Chriſtus
in hunc mundum venit peccatores ſalvos facere quo-
rum primus ego ſum; ſed miſericordiam ſuam con-
ſecutus, ad exemplum omnium, qui credituri ſunt
5 illi in vitam æternam*. † *Obſecro vos per miſeri-
cordiam Dei*. Rogat Paulus, immo per Paulum
rogat Deus: quia plus amari vult, quam time-
ri. Rogat Deus, quia non tam Dominus eſſe vult,
quam pater. Rogat Deus per miſericordiam, ne
vindicet per rigorem. Audi rogantem Dominum:
Iſa. 65. *Tota die*, inquit, *expandi manus meas*. Nonne
qui expandit manus, ipſo habitu rogat? Expan-
di manus meas: ad quem? *Ad populum*: Et ad
quem populum? *Non tantum non credentem, ſed
6 contradicentem*. † Expandi manus meas. Diſten-
dit membra, dilatat viſcera, pectus porrigit, of-
fert ſinum, gremium pandit, ut patrem ſe tan-
tæ obſecrationis demonſtret affectu. Audi & ali-
Mic. 6. ter rogantem Deum: *Popule meus quid feci tibi,
aut quid contriſtavi te*? Nonne dicit, ſi divinitas
ignota eſt, vel caro ſit nota? Videte, videte in
me corpus veſtrum; membra veſtra; veſtra vi-
ſcera; oſſa veſtra; veſtrum ſanguinem: Et ſi quod
Dei eſt timetis, quare vel quod veſtrum eſt,
non amatis? Si Dominum fugitis; quare non re-
7 curritis ad parentem? † Sed forte vos paſſionis
meæ, quam feciſtis, magnitudo confundit: No-
lite timere. Crux hæc non meus, ſed mortis eſt
aculeus. Clavi iſti non mihi infigunt dolorem,
ſed veſtram mihi infigunt altius charitatem. Vul-
nera hæc non educunt gemitus meos, ſed magis
vos meis viſceribus introducunt. Extenſio corpo-
ris mei vos dilatat in gremium; non meam cre-
ſcit in pœnam. Sanguis meus non mihi deperit,
ſed veſtrum prorogatur in pretium. Venite ergo,
redite, & vel ſic probate patrem; quem videtis
pro malis bona, pro injuriis amorem, pro vul-
neribus tantis tantam reddere charitatem. † Sed 8
jam quid obſecret Apoſtolus, audiamus: *Obſecro
vos, ut exhibeatis corpora veſtra*. Apoſtolus ro-
gando ſic omnes homines ad ſacerdotale faſtigium
provexit. *Ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam vi-
vam*. O inauditum Chriſtiani pontificatus offi-
cium! quando homo ſibi ipſe eſt & hoſtia, &
ſacerdos: quando homo non extrinſecus, quod
Deo eſt immolaturus, inquirit: quando homo
ſecum, & in ſe, & quod pro ſe eſt Deo ſacri-
ficaturus, apportat: quando & eadem manet ho-
ſtia, idem permanet & ſacerdos: quando hoſtia
mactatur & vivit: ſacerdos neſcit occidere, qui
litabit. Mirum ſacrificium, ubi corpus ſine cor-
pore, ſine ſanguine ſanguis offertur. † *Obſecro vos* 9
*per miſericordiam Dei, ut exhibeatis corpora veſtra
hoſtiam vivam*. Fratres, hoc ſacrificium Chriſti
deſcendit ex forma; qui corpus ſuum pro vita
ſæculi vitaliter immolavit: & vere corpus ſuum
fecit hoſtiam vivam, quia vivit occiſus. In tali
ergo victima mors expenditur; hoſtia permanet,
vivit hoſtia; mors punitur. † Hinc martyres mor- 10
te naſcuntur, fine inchoant, occiſione vivunt,
& in cælis lucent, qui in terris putabantur ex-
tincti. *Obſecro vos, fratres, per miſericordiam Dei,
ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam vivam ſanctam*.
Hoc eſt illud, quod Propheta cecinit: *Sacrificium,* Pſal. 39.
& oblationem noluiſti, corpus autem perfeciſti mihi.
† Eſto homo, eſto & Dei ſacrificium, & Sacer- 11
dos: non amittas, quod tibi divina dedit &
conceſſit auctoritas: induere ſanctitatis ſtolam:
præcingere baltheum caſtitatis: ſit in velamento
capitis tui Chriſtus: Crux in frontis tui muni-
mine perſeveret: pectori tuo appone divinæ ſcien-
tiæ ſacramentum: in odorem thymiama ſemper
orationis accende: arripe gladium ſpiritus: al-
tare cor tuum pone: & ſic corpus tuum admo-
ve Dei ſecurus ad victimam. Deus fidem, non
mortem quærit: votum, non ſanguinem ſitit:
placatur voluntate, non nece. † Hoc probat Deus 12
ad hoſtiam Abrahæ ſancti filium cum popoſcit. Gen. 22.
Nam quid aliud Abraham, quam corpus ſuum
immolabat in filio? Quid aliud Deus, quam fi-
dem requirebat in patre, qui filium ſicut offer-
ri juſſit, ſic non permiſit occidi? Tali ergo,
homo, confirmatus exemplo offer corpus tuum:
& non ſolum macta, ſed etiam ſeca per omnia
virtutum membra: Quia toties tibi vitiorum ar-
tes moriuntur, quoties a te Deo viſcera fuerint
immolata virtutum. † Offer fidem, ut perfidia 13
ſit

SERMO CVIII.

Scholia.

8 S*Acerdotale faſtigium*. Duplex eſt Sacerdos, internus, & externus. Prior dicitur quilibet bonus Chriſti fidelis, qui cor contritum, & humiliatum offert Deo, & vitiorum morte viſcera virtutum ſacrificat, de quo Princeps Apoſtolorum ait: *Regale ſacerdotium, gens ſancta*. Et B. Joan. in Apocal. cap. 5. *Feciſti nos Deo noſtro regnum, & Sacerdotes*. Externus vero eſt homo Chriſtianus ab Epiſcopo per ſacramentum ordinis Sacerdos conſecratus qui offert Deo viſibile ſacrificium, hoc eſt hoſtiam ſacram: hinc etiam dicitur Sacerdos viſibilis, & inviſibilis.

8 *Hoſtia mactatur, & vivit*. Hoſtia immolata adhuc vivit, quando homo ab hac vita deficit, & carnalibus vitiis ſe ſe mactat, mortificando membra ſua cum peccatis, & concupiſcentiis v. g. fuit ſuperbus, efficitur humilis, &c. Ita S. Remig. Epiſcopus Rhemenſis in hac Epiſt. ad Rom. 12, 1.

ſit punita : immola jejunium, ut voracitas ceſſet:
ſacrifica caſtitatem, ut moriatur libido : impone
pietatem, ut deponatur impietas : invita miſeri-
cordiam, ut avaritia deleatur : & ut conſumetur
ſtultitia, ſemper ſanctitatem convenit immolare:
ſic fiet corpus tuum tua hoſtia, ſi nullo pecca-
14 ti jaculo fuerit ſauciata. † Vivit corpus tuum,
homo, vivit, quoties a te Deo virtutum vita
vitiorum mortibus immolatur. Non poteſt mo-
ri, qui vitali gladio meretur occidi. Ipſe autem
Deus noſter, qui eſt via, veritas, & vita, & a
morte nos liberet, & perducat ad vitam.

SERMO CIX.

De Hoſtia corporis, & animæ Deo rationabiliter offerenda: in eadem verba Apoſtoli.

1 QUoniam præcedens ſermo tantum primordia
tangit Apoſtolicæ lectionis, nunc de his,
quæ ſequuntur, quod Dominus inſpirat, audia-
Rom. 12. mus; ſic enim cœpit: *Obſecro vos per miſericor-*
diam Dei, ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam vi-
2 *vam*. † Nunquid Apoſtolus ſic dicendo ſola cor-
pora digna divinis hoſtiis probat: & animas ve-
lut reprobas aut tacet, aut præterit, aut relin-
quit? Nonne anima de cælo eſt, corpus e ter-
ra? hoc regitur, regit illa? illa dominatur, hoc
ſervit? hoc vivit, vivificat illa? illa manet, hoc
deficit? hoc ætates patitur, illa neſcit? & ad ex-
tremum mors, quæ tantum dominatur in cor-
pus, nec corpus anima præſente contingit? &
quid eſt, quod tacetur anima, & ſolum corpus
3 ad Dei hoſtiam ſic vocatur? † Fratres, hic Apo-
ſtolus honorat corpus, non minorat animam: Nam
corpus, quod capiunt peccata, quod delicta vin-
ciunt, quod deprimunt crimina, quod vitia cor-
rumpunt, quod dejiciunt paſſiones, hoc Apoſto-
lus cupit ſolvere, liberare ſtudet, laborat attolle-
re, expiare contendit, ut corpus ad originem a-
nimæ conſcendat, non anima deſcendat corporis
ad naturam: & corpus animam comitetur ad cæ-
lum, non anima corpus ſequatur ad terram. Au-
di Scripturam dicentem, anima qualibus, & quan-
4 tis corporis cruciatibus aggravetur: † *Corpus, quod*
Sapien. 9. *corrumpitur, aggravat animam; & deprimit ter-*
rena cogitatio ſenſum multa cogitantem. Ergo non
deponit animam, ſed corpus Apoſtolus vult leva-
ri: & animam, & corpus, id eſt hominem totum
ad hoſtiam ſanctam, ad placitum Deo ſacrificium
vult venire, quod autem & anima ſit Dei ſacri-
ficium Pſalmiſta declarat, dicens: *Sacrificium Deo*
5 *ſpiritus contribulatus*. † *Ut exhibeatis corpora ve-*
Pſal. 50. *ſtra hoſtiam vivam, ſanctam, placentem Deo*. Quia
non homo ex eo, quod vivit, placet, ſed placet
ex eo, quod bene vivit: nec ex eo fit homo ho-
ſtia, ſi ſe Deo offerat, ſed ſi ſancte offerat Deo.
Quantum enim immaculata victima placat Deum,
tantum Deum victima, ſi maculata fuerit, exacer-
bat. Audi dicentem Deum: *Non offeras mihi clau-* Lev. 22.
dum, non luſcum, non mortis contagione pollutum:
ſed maturum ſine macula. Hinc eſt, quod Apo-
ſtolus vivam Deo petit hoſtiam. Ergo, fratres, ſi
nos ipſius propitiationis incenſum. (*Deſunt nonnul-*
la.) † Probat hoc Cain, qui cum Deo parva a quo 6
totum perceperat, igratus Pontifex ſic diviſit, ut Geneſ. 4.
quod erat peſſimum, hoc adoleret altari; quod
erat optimum in ſuam reſervaret offenſam: deni-
que cum ſua ſuo male cum partitur auctore, ſe
ſuoſque poſteros & a vita, & ab humano genere
perdiviſit. † Ergo Abel ſequamur ad præmium, 7
non Cain comitemur ad pœnam. Abel agnum
portans ad Dei ſacrificium, ſicut agnus aſſumitur:
Cain geſtans ſibi ſtipulam, fomentum ſibi, per
quod exureretur, invenit. † *Ut exhibeatis corpora* 8
veſtra hoſtiam vivam, ſanctam, placentem Deo,
rationabile obſequium veſtrum. Quantum placat ob-
ſequium, quod ratione ſubnixum eſt, tantum
quod rationem non habet exacerbat. *Rationabile*
obſequium, quod non præſumptione turbatur: non
temeritate confunditur: non violatur illicitis: non
ſimulatione fucatur. † Ad obſequium regis milita- 9
ris ſtatio contremiſcit: humana dominatio exigit
ſolicitam ſervitutem; ad arbitrium jubentis timor
obedientis invigilat: quia & cauta devotio præ-
mium juſtæ remunerationis acquirit: & temerita-
tis pœnam præſumptrix ſervitus non evadit. † 10
Quis non vocatus ad aulæ regalis ſe proripit ſer-
vitutem? Quis ſine titulo militari militem ſe auſus
eſt profiteri? Quis ſine dignitatis inſulis nomen di-
gnitatis invadit? Et ſi hæc penes homines ſolici-
ta, cautaque ſunt; ſi ratione conſtant, ſi convale-
ſcunt ordine, ſi tremore ſervantur: quanto penes
Deum magis cauta eſt devotio, magis tremenda
ſervitus, magis ſolicitus cultus, ut divinum ratione
præſtet obſequium? † *Rationabile*, inquit, *obſe-* 11
quium veſtrum. Obſequium ratione calens, fer- Exod. 32.
vor eſt: furor eſt, quod ratione non frænatur.
Hinc Judaicus populus Deum dum ſibi præter ra-
tionem quærit, Deum, cui cum ratione ſervie-
bat, amiſit. Hinc filii Aaron, dum rationis ſunt Lev. 10.
immemores, dum præſumunt terrenos ignes divi-
nis ignibus admovere, flammam ſacrificii ſalutaris
in pœnale ſibi incendium commutarunt. Hinc Saul 1. Re. 15.
tumens regali vertice, dum putat ſibi, etiam de
ſacerdotio quid licere, regnum, quod acceperat,
altaris temerator amiſit. Hinc Judæus, dum legem
ſine legis ratione excolit, legis intercmit aucto-
rem. † Hinc Gentilis, dum deorum populis, & 12
deorum monſtris, neſcius rationis, obſequitur, ad
Dei, qui unus & verus eſt, pervenire non me-
ruit ſervitutem. Hinc Arius Patri ſe putat obſe-
qui, Filium blaſphemando: & dum Filio dat ini-
tium, Patri finem miſerandus imponit. Hinc Pho-
tius dum coæternum patri filium negat, pater, ut
pater non ſemper fuerit, elaborat. Hinc omnes
hæreſes, dum feruntur ad divinitatis injuriam,
dum Trinitatem mentiuntur vocabulis, blaſphemiis
obſequuntur. † Nos autem, fratres, & corpora 13
noſtra

SERMO CIX.

Scholia.

1 A*Nima de Cælo*. Quia eſt a ſolo Deo ex nihilo creata incorruptibilis, immortalis, ut dicitur ſup. ſerm. 81. n. 6.

10 *Infulis*. Sumitur Infula aliquando pro corona Imperiali, ut l. 1. in fin. C. de quadr. præſcript. Secundo pro Mitra Epiſcopi, vel Abbatis, & ſignificat altitudinem ſapientiæ, qua præcellere debet Epiſcopus 1. q. 7. contravenientibus 2. q. 1. viliſſimus 25. diſt. 5. nunc autem 61. diſt. in Sacerdotibus. Et duo cornua ejus ſignificant duo Teſtamenta, vetus ſcilicet, & novum, quæ Epiſcopus debet memoria tenere 23. diſt. qui Epiſcopus. Et duo pendula, quæ ſunt in poſteriori parte memoriam duplicem indicant, nempe mandatorum Dei 63. diſt. Sit rector. Et peccatorum ſuorum ad compunctionem. De pœnit. diſt. 3. cap. Judas in fin.

13 *Blaſphemiis obſequuntur*. Hoc eſt voluntarie, & ex animo, ac læte blaſphemant.

noſtra aptemus in vivam Dei hoſtiam : & obſequium noſtrum rationabile procuremus : ut ſit fides vera, pura conſcientia, mens ſobria, ſpes firma, cor mundum, caro caſta, ſanctus ſenſus, pius animus, tuta ratio, caſta charitas, larga miſericordia, vita ſancta, verecundus habitus : & ad omne Chriſti obſequium humilitas noſtrum ſemper comitetur inceſſum.

SERMO CX.

De ſalute ſub fide repoſita, juſtificatione a Deo per Chriſtum, & de morte pro Chriſto ſubeunda : in verba ejuſdem : Non eſt autem ſcriptum propter Abraham tantum, &c.

1 BEatus Apoſtolus primis, & noviſſimis, id eſt
Judæis, & Græcis fidei vexillum unicum
ſemper, & ſingulare erigit ad ſalutem : quod quiſ-
quis habere non meruerit, & tenere, cæleſtium
poſſidere non poterit gloriam triumphorum. So-
lum eſt, fratres, quod contra perfidiam dimicanti-
bus aciem dirigit, regem indicat, connectit ſo-
lios, impiumque hoſtem ſola ſui viſione terrifi-
2 cat. Sic enim hodie cœpit : † *Non eſt autem ſcri-*
Rom. 4. *ptum propter Abraham tantum, quod reputatum*
eſt illi ad juſtitiam : ſed & propter nos credentes in
eum, qui ſuſcitavit Jeſum dominum noſtrum a mor-
tuis. Videtis, fratres, quia dum priores futura,
dum præterita credunt poſteri, ſic uno itinere fi-
dei utrique perveniunt ad ſalutem : dum illi ven-
turum Chriſtum, nos jam veniſſe profitemur : il-
li uſque ad mortem more hominis deſcenſurum
mirantur, & credunt ; nos eſſe mortuum, & re-
ſurrexiſſe gloriamur. Et quid plura fratres? Ideo
ſalus hæc tam antecedentium, quam ſequentium
3 oculis eſt negata, ut tota eſſet in fide. † Quod
Joan. 10. autem dixit : *Qui ſuſcitavit Jeſum Dominum noſtrum*
a mortuis. Ne quis ab alio credat, ipſe ſui factor,
& reſuſcitator eſt corporis, qui dixit : *Poteſtatem*
habeo ponendi animam meam : & poteſtatem habeo
iterum ſumendi eam : neque etiam ab alio reſurre-
ctio ſuſcitari, neque ab alio vivificari vita potuit :
nec eadem negare ſibi, quod erat omnibus collatu-
ra : Quia nec fons ſitit, nec panis eſurit : nec ſol
4 indiget luce : nec requies ipſa laſſeſcit. † *Qui tra-*
ditus eſt, inquit, *propter delicta noſtra : & reſur-*
rexit propter juſtificationem noſtram. Traditus pro-
pter delicta : non ut ea, quæ non poterat mori,
vita puniretur, ſed ut delicta, quæ nos a vita e-
xulaverant, ſola delerentur. *Et reſurrexit propter*
juſtificationem noſtram. Manente condemnatione
juſtificari non poteſt condemnatus : nos ergo,
quos primi culpa ſic parentis addixerat, ut mors
obnoxios ſibi jure retineret, Chriſtus cæleſtis, &
verus parens ſoluta mortis condemnatione per mor-
tem propriam reſurrectionem juſtificat : ut non
reus pereat, ſed reatus : ipſaque pœna, id eſt
mors, quæ reos fuerat juſſa percellere, merito de-
ficiat ; & ſuæ amittat infulas poteſtatis : quia in-
nocentem, & ipſum judicem crudelis, & impia eſt
5 auſa contingere : & ideo addidit : † *Juſtificati igi-*
Rom. 5. *tur ex fide, pacem habeamus ad Deum*. Hoc eſt
dicere, deſinat, deſinat mater diſſenſionum, ho-
ſtis quietis, pacis inimica contentio : non extolla-
tur Judæus per legem : Gentilis non ſuperbiat per
naturam : Philoſophus ab opinionibus ſuis ſpumo-
ſis, & inanibus detumeſcat : nemo de meritis,
nemo de operibus glorietur : quia vitam, quam
prævaricatio prima ſuſtulerat, & elongaverat a no-
bis furioſa contentio, reſtituit & reddidit pax di-
vina, † *Pacem habeamus ad Deum, per Dominum* 6
noſtrum Jeſum Chriſtum. Terra non rebellet in
cælos, caro non inſurgat in ſpiritum : ſed ſuper-
næ pacis humiles perpetem jungantur ad gloriam.
Per quem acceſſum habemus. Quia nobis ipſe fa-
ctus eſt via. *Fide in gratiam iſtam*. Dux viæ iſtius
fides eſt, fratres. *In qua ſtamus, & gloriamur in*
ſpe gloriæ filiorum Dei. Stamus certe fide, non cor-
pore : & in ſpe, non in re jam percepta gloria-
mur. *Non ſolum autem, ſed & gloriamur in tri-*
bulationibus : ſcientes, quod tribulatio patientiam
operatur : patientia autem probationem : probatio
autem ſpem : ſpes vero non confundit. † Ecce qui- 7
bus ætatibus juſtus perfectum roboratur in virum :
in tribulatione, patientia, probatione, ſpe. Tri-
bulatio, fratres, velut prima juſti viri concutit
& conturbat infantiam : ſed cum invenerit iſta
patientem, ad majora adoleſcentem jam bonæ in-
dolis tunc erudit. *Tribulatio patientiam operatur*.
Patientia eſt, fratres, quæ Chriſti juvenem aptum
probat eſſe virtutibus. *Spes vero non confundit*.
Spes eſt, quæ virum perficit : & ad menſuram
Chriſti plenitudinis indefeſſa perducit. Perfectæ
virtutis eſt, quod in re non teneas, ſpei robore
poſſidere. † *Quia charitas Dei diffuſa eſt in cordi-*
bus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt no- 8
bis. Et ut diffuſæ in nos divinæ charitatis oſten-
deret qualitatem, adjecit, *Ut quid enim Chriſtus,*
cum adhuc infirmi eſſemus ſecundum tempus, pro
impiis mortuus eſt? Vix enim pro juſto quis mori-
tur : nam pro bono forſitan quis audeat mori? Com-
mendat autem charitatem ſuam Deus in nobis : quia
adhuc cum peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis
mortuus eſt. Si Chriſtus genus hominum ſic dile-
xit, ut daret pro impiis, & peccatoribus mortem
ſuam : juſtis eum quid credimus largiturum, quam
vitam ſuam, regnum ſuum, gloriam ſuam? Ex
te ſuſcepit mortem, quam impiis impenderet ſuper
terram : reſervat tibi, quod in ſe, & per ſe ſem-
per poſſidet, & poſſidet in cælo. † Dicamus ergo 9
cum Propheta : *Quid retribuam domino pro omni-* Pſal. 115.
bus, quæ retribuit mihi? Calicem ſalutaris acci-
piam. Hoc eſt, & ego moriar pro illo. Et quid Joan. 21.
ſimile? Ille ſponte pro impio, & peccatore : ego
vix pro juſto, & bono : ego vix, quia me ad mor-
tem non tam voluntas, quam neceſſitas ducit. Au-
di ipſum dicentem ad Petrum : † *Cum autem ſenu-* 10
eris præcinget te alius, & ducet quo tu non vis.
In adverſis, fratres, neceſſitas voluntati non po-
teſt comparari : acquieſcere neceſſitatis eſt : velle
virtutis. Volenti mors ipſa ſubjecta eſt, quia ſem-
per dominata eſt mors nolenti. † Et tamen, fra- 11
tres, quia divinæ charitati nil ſimile poteſt homo
redhibere, det, quod poteſt : quia, ſecundum
quod habet, acceptus eſt. Deficiat ad gloriam ;
moriatur ad vitam ; pereat ad ſalutem. † Glorie- 12
mur, fratres, de nova iſtius commutatione con-
mercii : quia mors, quæ erat inter homines repa-
ratio tota pietatis, per Chriſtum divinæ commen-
datio eſt facta charitatis. *Vacat Scholiis*.

SER-

SERMO CXI.

De peccato originali: in verba ejuſdem: Propterea ſicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, &c.

1 PRæſens, fratres, Apoſtoli lectio cum dicit,
Rom. 5. per unum hominem mundum totum ſuſce-
piſſe ſententiam, non ad perorandum nos; ſed ad
2 flendum renovato, & intimo dolore compellit. †
Si enim eximii vates ſingularis populi, & unius
urbis, ac ſolius nonnunquam hominis diu lamen-
tavere diſcrimen; quæ mens non totis tenebris ob-
ſcuretur? quos ſenſus non tota hebetudo confun-
dat: quos oculos non redigat in fontes, & fluen-
ta lacrymarum? quando unius lapſus extitit ruina
cunctorum; & unius culpa omnium defluxit ad
pœnam; ac parentis vitium univerſo generi exi-
3 tium ferale præparavit, dicente Apoſtolo: † *Pro-
pterea ſicut per unum hominem in hunc mundum
peccatum intravit, & per peccatum mors*. Miſe-
rum me! ipſe, qui erat cauſa bonorum omnium,
janua omnium factus eſt hic malorum. *Peccatum
in hunc mundum intravit*. In hunc mundum: mi-
raris eum poſteris obſuiſſe, qui facinore ſuo da-
mnaverit mundum? Sed dicis, quomodo intravit?
per quem intravit? Quomodo? per culpam. Per
4 quem? per hominem. † Et quid? peccatum natu-
ra eſt, an ſubſtantia? Nec natura eſt, nec ſub-
ſtantia, ſed accidens: & adverſa eſt hæc poteſtas,
quæ videtur in opere, ſentitur in pœna: impugnat
animam; vulnerat mentem; ipſam violat, con-
5 funditque naturam. † Et quid plura fratres? Hoc
eſt peccatum naturæ, quod eſt fumus oculis; quod
febris corpori: quod dulciſſimis fontibus amara
ſalſedo. Utique purus, & lucidus eſt oculus per
naturam, ſed per fumi conturbatur, & obſcura-
6 tur injuriam. † At corpus membrorum partibus,
& ſenſibus ſuis per hoc, quod eſt a Deo condi-
tum, viget: ſed ubi vis febrium cœperit, & pro-
cella dominari, totum iners, totum efficitur im-
becillum: tunc amaritudo oris, tunc oculorum
caligo, tunc greſſuum nutabunda veſtigia, tunc
inimica cura, tunc chari graves, tunc ipſa obſe-
7 quia videntur odioſa. † Et fontes quantum grati
ſunt per ſuam dulcedinem, & naturam; tantum effi-
ciuntur ingrati, cum aliquod vitium ex acceſſio-
8 ne ſuſceperint. Sed ad cœpta redeamus. † *Sicut
per unum hominem in hunc mundum peccatum intra-
vit, & per peccatum mors*. Ecce, fratres, janua,
per hominem peccatum, & per peccatum intraſ-
ſe videmur in mortem. Peccatum! o crudelis fe-
ra, & non uno capite in hominum genus ſævire
contenta! quam videmus trino ore tota humanæ
ſtirpis germina tam pretioſa devorantem: trino
ore, fratres, peccatum capit; mors devorat; de-
glutit infernus. † Et quo, ſicut diximus, fonte 9
lacrymarum talis nobis * plane deflendus eſt pa- *Plene.
rens, qui nos tantarum miſeriarum reliquit hære-
des; qui non ſolum collata bona perdidit, ſed o-
mnes poſteros ſuos tam feris creditoribus obnoxios
ſic reliquit? O dura hæreditas, ac crudelis! o mi-
ſeri, quibus nec adpiſci libuit, nec renunciare li-
cuit nos hæredes! Audi quod ſequitur: † *Et ita* 10
in omnes homines mors tranſivit. Sed ne injuſtum
forte videatur, cur per unum in omnes, quia o-
mnes per unum: per eum te deteſtaris eſſe da-
mnatum, per quem te editum eſſe gloriaris in lu-
cem. Sed dicis, ſi generi debeo, quod natus ſum,
nunquid & crimini, ut ante me reum faciat natu-
ra, quam culpa? Huic quæſtioni tuæ mox qui
ſequitur Apoſtoli ſermo reſpondet, dicendo: † 11
In quo omnes peccaverunt. Si in illo omnes pecca-
verunt, merito per illum omnes ſuſcepere ſuppli-
cium. * *Sicut per unum hominem in hunc mundum
peccatum intravit, & per peccatum mors: & ita
in omnes homines pertranſivit, in quo omnes pecca-
verunt*. Sive in homine, ſive in peccato: per il-
lum, & in illo omnes peccaverunt. † Non ergo 12
peccatum verſum eſt in naturam, ſed dum pecca-
tum mortem ingerit, pœnam ſibi debitam exigit
per naturam. Deus naturam iſtam fecerat, ut ho-
mines crearet ad vitam: quæ tamen dum * morti * Ad mor-
nolens generat, illi ſe peccato fatetur obnoxiam, tem.
cujus pœnæ deſervit in vita. † Nam quis ita ſen- 13
tiat, fratres, quod extingui velit natura partus ſuos,
& germina ſua tam chara velit necari? Sed dum
ingemiſcit, & condolet amiſſam ſuſpirat, & deſi-
derat recipere libertatem. Sed per quem recepe-
rit Joannes primus ſignanter oſtendit: qui viſo
Chriſto proclamat, & vociferatur, dicens: *Ecce
agnus Dei, qui tollit peccatum mundi*. † Peccatum 14
mundi, hoc eſt fratres, quod per unum homi- Joan. 1.
nem Apoſtolus intraſſe teſtatur. Gaudete ergo,
fratres, quia peccatum, quod nos gravi ponde-
re deprimebat ad tartarum, a Chriſto ſublatum
eſt: & in tartara jam demerſum: & nos, quos
morti culpa primi parentis addixerat, ſecundi,
& divini parentis gratia a pœna revocavit ad vi-
tam. Salvari ergo ſine Chriſto * homo non pote- *Nemo po-
rat: quia totius mundi peccatum ante ipſius per- terat.
manebat adventum. † Sed tu, quod per Chriſtum 15
juſtificaris, amplecteris: & quod per Adam da-
mnatus es, tu refutas: & alterius tibi pœnam
obfuiſſe conquereris, qui tibi conſpicis alterius
ſubveniſſe juſtitiam. Nunquid non in ſemine to-
ta arbor? Vitium ergo ſeminis, vitium eſt to-
tius arboris. Si ſibi ipſa per ſe natura ſubveni-
re potuiſſet, nunquam eam ad reparandum in ſe
auctor ipſe ſuſcepiſſet. Ad vitam eam creatam
credis; qui adhuc eam per auctorem dubitas eſſe
reparatam? † *Uſque ad legem enim*, inquit, *pecca-* 16
tum

SERMO CXI.

Scholia.

TRino ore tota humanæ ſtirpis germina. Si tantum de originali peccato eſt ſermo, illud trino devorat ore, ob triplices mali effectus, qui ſunt Diminutio boni naturalis, Macula, & Reatus pœnæ: ſi de peccato actuali fatur, illud trino ore, hoc eſt triplici peccato devorat, nempe cogitatione, verbo, & opere mortifero; eumque hæc fera peccati aggreditur hominem, & tenet, mors poſtea devorat, & Infernus in foveam veluti in ſtomachum deglutit.

8 *Humanæ ſtirpis germina*. Metaph. locutio. Germina ſtirpis humanæ ſunt homines, ab ipſo Adam noſtræ generationis Principe pullulantes, ſicuti rami a ſtirpe, ſeu ſtipite producuntur.

9 *Renuntiare non licuit*. Uti hæredes neceſſarii, quemadmodum de ſervo hærede inſtituto diſponitur in §. 1. Inſtit. de hæredum qualitate, & differentia. Vel uti filii hæredes ſui, & neceſſarii ex jure 12. Tabul. abſque Prætoris privilegio, ſicuti §. 2. eod. tit. habetur.

14 *Salvari ſine Chriſto homo non poterat*. A Tartareo carcere, ne illuc caderet. Neque ſalvari poterat æterna ſalute, quæ in clara Dei viſione conſiſtit: & hoc ante Chriſti adventum: alias enim priores, & poſteriores ſalvi ſunt in fide Chriſti, illi in Chriſtum venturum, iſti in Chriſtum pro nobis paſſum, reſuſcitatum, &c. credentes, ut ſup. ſerm. 110. 2.

tum erat in mundo. Uſque ad legem cum audis,
uſque ad finem legis, hoc eſt uſque ad adven-
tum Domini noſtri Jeſu Chriſti accipe. † *Quia*
17 *peccatum non imputabatur cum lex non eſſet*. Et
quando lex non fuit, quæ cum ipſo homine cœ-
pit? Si lex non fuiſſet, Adam prævaricator uti-
que non fuiſſet: ſicut idem aperit Apoſtolus,
cum dicit: *Sed regnavit mors ab Adam, uſque*
ad Moyſen. Utrique legem acceperant: Sed Adam
mox prævaricatus eſt, ut accepit: Moyſes præ-
varicatoribus promulgavit acceptam, dicente A-
poſtolo: *Lex prævaricationum cauſa poſita eſt*. †
Galat. 3. Regnavit ergo mors per legem, quia gravius præ-
18 varicatores, quam peccatores, & non tantum pa-
rentis vitio, ſed ſuo jam lapſos facinore, ſæva de-
voravit. † *Sed regnavit mors ab Adam uſque ad*
19 *Moyſen, etiam in eos, qui non peccaverunt in ſi-*
militudinem prævaricationis Adæ. Quia non tan-
tum magnos, ſed devorabat & parvulos: & non
tantum noxios, ſed & devaſtabat innoxios; inno-
xios dico a culpa propria, non parentis. Et hinc
gravius erat lamentanda conditio, quia ejus pa-
rentis ſolvebat pœnam, cujus vix vitam deguſta-
rat infantulus: & luebat peccatum mundi, qui
20 mundum cognitum non habebat. † Acquieſcamus
ergo, fratres, quod per unum, & unius delicto
mors regnaverit; ſi omnes per unum abſolvi de-
ſideramus, & eſſe per Chriſtum: quia qui vivit,
Chriſto debet, non ſibi: & Adam, quod mori-
tur, id debebit.

SERMO CXII.

De morte per hominem, vita, & gratia per Chri-
ſtum habita, deque abundantia delicti propter le-
gem: in verba ejuſdem: Si enim unius delicto mors
regnavit per unum, &c.

1 SI quis poculum aquæ frigidæ ſitienti porrigit
viatori, aliquantum quidem animum recreat
æſtuantis, & humanitati, * plane ſuccurrit; non
* plene tamen penitus ſitim extinguit: ita & magnum di-
vinæ ſcientiæ deſiderantibus noſſe ſecretum noſter
ſermo non ſufficit; qui ad præſens feſtinationi de-
2 ſervit, & tempori. † Nam ſi ad humana perdi-
ſcenda tota hominis brevis eſt vita; quod tempus
ſufficere credimus ad intelligentiam poſſe divinam?
Date ergo veniam, fratres, ſi intra punctum tem-
poris, & horæ unius vix momentum obſcura lu-
cidare, clauſa reſerare, firmare dubia, profunda
contingere, tot ſæculorum ineffabile Sacramentum
per omnem modum aperire non poſſumus; & ſi
vel caute æmulis, ſecure filiis, credentibus confi-
denter, conſtanter incredulis eloqui non valemus.
3 † Verum, quia hodie apoſtolicus ſermo claro ſe
lumine ſenſibus audientium totus infudit, nec quic-
quam catholicis mentibus reliquit ambiguum, cum
Rom. 5. dicit: *Si enim unius delicto mors regnavit per unum*;
declamandi ſtudium ſeponentes, tota ſimplicitate
ipſis apoſtolicis eloquiis innitemur: ut verum ſcire
S. Pet. Chryſ.

cupientibus nulla ſermone noſtro generetur obſcu-
ritas. † *Si enim unius delicto*, ut dicit, *mors regna-* 4
vit per unum; quare mortem ab uno & primo
homine eſſe poſteris acquiſitam inſinuare, & ap-
probare evangelica laborat auctoritas? Et quamvis
ſufficiat illa ſententia, quæ dicit: *Deus mortem non* Sapient. 1.
fecit: quare eam tam trucem, tam crudelem, tam
immitem nonnulli a Deo velint eſſe conditam,
ſcire non poſſum. Nemo ſine piaculo æſtimat, tam
pium, tam bonum Deum mortem creare potuiſſe;
cujus univerſus mundus dolore continuo, gemitu,
lacrymis accuſat, & deteſtatur auctorem. † Si 5
mors etiam penes homines eſt criminum pœna,
quo auſu concreata homini, & pene ante creditur
innocenti a Deo inſita eſſe, quam vita? Sed audia-
mus Apoſtolum: † *Si enim unius delicto mors re-* 6
gnavit per unum, multo magis abundantiam gratiæ,
& donationis, & juſtitiæ accipientes, in vita re-
gnabunt per unum Chriſtum Dominum noſtrum. Ec-
ce unum, & unum: Adam, & Chriſtus. Per il-
lum peccatum regnavit in mortem: per iſtum gra-
tia regnat in vitam. Denique duo hæc principia
vitæ, & mortis, abſolutionis, & pœnæ, deſide-
ratæ libertatis, & damnationis extremæ, is, qui ſe-
quitur ſermo Apoſtoli, aperit, & declarat. † *Igi-* 7
tur ſicut per unius delictum in omnes homines in con-
demnationem: ita & per unius juſtitiam in omnes
homines in juſtificationem vitæ. Per unum, & u-
num, aut mors regnat, aut vita conceditur. Quid
hic ergo addere ſermo poſſet interpretis, quibus
adjungens ſilentium, omnis æmulorum ſuccumbit
intentio? *Per unius delictum in omnes homines in*
condemnationem: ita & per unius juſtitiam in om-
nes homines in juſtificationem vitæ. Sicuti fonti flu-
vius, ſicut fructus ſemini; ita origini deſervit aut
addicta, aut erepta poſteritas: ſicut ex his, quæ
adjecit Apoſtolus, plenius approbatur. † *Sicut e-*
nim unius hominis in obedientia peccatores conſtituti 8
ſunt multi; ita unius obedientia juſti conſtituentur
multi. Sit homo peccator, ut ſit Deus juſtus:
quia reatus redundat ad judicem, ſi pœna percel-
lit innoxium. Et ideo dixit: *Sicut per unius homi-*
nis inobedientiam peccatores conſtituti ſunt multi;
ut ſcirent ſe ejus culpæ fuiſſe participes, cujus pœ-
næ ſocios eſſe perſentiunt. † Sed jam quid lex pro-
fuerit, atteſtante Apoſtolo, audiant legis amato- 9
res. *Lex autem*, inquit, *ſubintravit, ut abunda-*
ret delictum: Ecce, ut Apoſtolus dicit: *Non im-*
minutionem delictorum lex fecit eſſe, ſed copiam:
Non per ſe, fratres, ſed per eum, qui legem per im-
becillitatem ferre non poterat. † Non magnitudo lu- 10
cis hebetat oculos, quæ ſolis a Deo creata eſt o-
culis; ſed oculorum infirmitas lucis totam ſuſtine-
re non poteſt & ferre claritatem: ita & lex, fra-
tres, quæ per ſe ſatis juſta erat, & ſatis ſancta,
dum ab homine fragili ſeveram exigit diſciplinam,
magis magiſque oneravit & prodidit delinquen-
tem. † Et hoc quare, fratres? Ut per gratiam, 11
& veniam conditoris rediret ad vitam, qui per
tumorem, & ignorantiam, cum male de inno-
centia gloriaretur, in debitum parentis deduceba-

SERMO CXII.

Scholia.

8 S*It homo peccator, ut ſit Deus juſtus*. Judex ipſe ſit reus, cum innoxium punit, ſi homo eſſet innocens Deus nomen juſti haud haberet, dum homines tot pœnis, ac miſeriis flagellat, ſed ideo hoc faciens juſtus omnino eſt, quia homo peccator eſt, & Deus juſtitiam in hominem, tanquam in vere peccatorem exercet.

11 *Cum male de innocentia gloriatur*. Homo juſtus adhuc ſub lege naturæ videns ſe agere quod rectum eſt, tumore plenus de innocentia lætabatur, quam ſe habere confidebat, & per ignorantiam minime ſentiebat ſe juſte a Deo ipſo puniri ob parentis delictum, & amiſſam in ipſo parente innocentiam. Venit lex Moyſis, quæ prodidit totum, &c.

tur & pœnam. † Morbus igitur latebat occultus,
12 per quem omnium ſecreta medullarum, & venarum meatus in ipſorum vitalium tendebant exitium: & quandam *ſyncriſiu* in omnibus generabat internis. Venit lex, quæ & vulnus proderet, & tandem vetuſto languori ſupernum advenire medicum
13 nunciaret. † Venit lex, quæ mandatorum ſomentis in cutem produceret, quod in altum lethaliter ſæviebat. Venit lex, ut gladio præceptorum velut apoſtema longi temporis aperiret: & collectam diu ſaniem ſalutaris ſubinde ſiccaret effuſio.

(Id eſt, contagionem.)

14 † Nec tamen per ſe, fratres, aut vulnus claudere, aut ægrotanti perfectam reddere valebat ipſa ſanitatem. Quod ubi vidit ægrotus, & tandem ſtatum ſuum miſerandus agnovit, cœpit tendere feſtinus ad medicum: ut quod per legem proditum, & per ipſam diu fuerat ampliatum, tan-
15 ti medici peritia curaretur, & gratia. † Ampliatum vulnus dicimus, fratres, quia poſt inciſionem, putredo, fœtor, horror, vexatio ipſi vulneri abſciſione generatur: & fit per curam deterior miſerandi facies ipſa languoris, quam fue-
16 rat ignoranti periculum eum lateret. † Venit ergo medicus, & jam feſſo curis, & curationum vexationibus perdefeſſo ſolius verbi auctoritate ſubvenit. Sicut Centurio ille confitetur, cum dicit:
Math. 8. Pſ. 106. *Dic tantum verbo; & ſanabitur puer meus*. Et impleretur illud propheticum: *Miſit verbum ſuum*,
17 *& ſanavit eos*. Et ideo ſequitur: † *Ubi abundavit peccatum, ſuperabundavit & gratia*. Ac ſi diceret, ubi dilatatum eſt vulnus, ſupereffuſa eſt ſanitas. Nemo ergo ingratus ſit legi: quia quem ægrotantem, & jacentem invenerat, levavit, ſovit; & ut ſaluti traderet, ipſum uſque ad modicum ſalubri exultatione perduxit: ut, ſicut dixit Apoſtolus: *Quemadmodum regnavit peccatum in mortem, ita gratia regnet in vitam æternam,*
18 *per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum*. † Gratia in vitam; peccatum regnat in mortem. Recta fides non mortem, non interitum hominis auctori Deo deputat, ſed ſalutem. Mors ſit hominis, ſit peccati; ut vita creata, & reddita ſolum credatur eſſe per Chriſtum.

SERMO CXIII.

De non permanendo in peccato, ut gratia abundet, & de virtutibus inſerviendo: in verba ejuſdem: Quid ergo dicemus? permanebimus in peccato, ut gratia abundet? &c.

1 BEatus Apoſtolus quando nota interrogat, quando manifeſta perquirit, eos videlicet objurgat, & increpat, qui eloquia divina ſua interpretatione corrumpunt; & inde concipiunt ſuffragia criminum, unde aſſumere debuerant documen-
Rom. 6. ta virtutum. Sic enim hodie cœpit: *Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato, ut gratia a-*
2 *bundet?* † Superius dixerat, fratres: *Ubi abundavit peccatum, ſuperabundavit & gratia*: & ideo ita exorſus eſt: ac pro illo divino, & ſingulari magiſterio, imperitis ſe velut interrogatione participat; ut quæ ſunt prudentiæ cœleſtis plena eruditione reſpondeat. Si enim ubi abundavit peccatum, ſuperabundavit & gratia, *Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato, ut gratia abundet?* Si prona eſt delinquentibus pietas, ſi gratia copioſa peccantibus, ſi injuſtis amica largitas eſt divina, certe ſi futura bona malis præſentibus acquiruntur; quid nobis virtutum iter arduum, quid durus obtinendæ juſtitiæ labor, quid inter malos jugis ſervandæ innocentiæ cruciatus? Augean- Rom. 3.
tur humana facinora, ut bonitas cœleſtis exuberet: faciamus mala, ut dixit, ut veniant bona: permaneamus in peccato, ut gratia abundet.
† Ad hæc fratres idem, qui interrogat Apoſtolus, 3
ipſe reſpondit: *Abſit. Qui enim mortui ſumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo?* Cum dicit abſit, taliter intelligentiam inſipientium execratus eſt, & ſenſum: ſi quidem medicus non vulneri, ſed curæ proficit, & ſaluti: nec putredini, nec morbis, ſed ſoli congaudet ille ſanitati: ita &
Deus; † qui pro magnitudine vulneris adhibuit 4
magnitudinem, vigoremque medicinæ: & nec peccato, ſed homini largitus eſt gratiam: nec ad multiplicanda, ſed ad delenda delicta imbrem ſuæ pietatis effudit. Nemo, nemo ſic de ægritudine gra-
tuletur, ut velit in vulnere permanere. † Ingra- 5
tus medico inimicus eſt curæ, qui ſemper curari æſtuat, nec unquam deſiderat hic ſanari: & ita Dei gratiam ſuis cupit exuberare peccatis, ut ſibi cupiat peccata cumulari. Miſer qui tali voto reus eſſe contendit per veniam. Fugienda, fratres, dementia iſta eſt, fugienda, quæ etiam poſt curam captiva tenetur amore morborum: recidiva enim
lethalis eſt ſæpius ægritudo. † Quod autem dixit: 6
Qui enim mortui ſumus peccato; præſentis temporis loquitur hic figuram: quia mortuos non dixit eſſe peccato, non nobis jam in toto mortuum dixit eſſe peccatum: quia etſi peccatum ipſum actu operis ſanctis, & fidelibus eſt defunctum; vivit tamen, & adhuc in noſtram deſævit mortem, tunc autem peccatum ipſum morietur in nobis,
cum corruptibile hoc induerit incorruptionem, & 1. Cor. 15.
mortale hoc induerit immortalitatem, & factus fuerit ſermo, qui ſcriptus eſt: ubi eſt mors aculeus
tuus, ubi eſt inferne victoria tua? † *Aculeus autem mor-* 7
tis peccatum eſt: Vivit autem peccato, qui ejus, ſicut in conſequentibus dicit, concupiſcentiis famulatur: & ſtimulis miſerandus inſervit: qui obſecundat vitiis: qui criminibus infelici, & continua captivitate ſuccumbit: qui quod delicti eſt, eſſe autumat hoc naturæ: & morbo, qui eſt accidens, utitur velut opere, & beneficio conditoris. Et ideo ad arguendum talium ignorantiam addidit, dicens:
† *An neſcitis, quia quicunque in Chriſto Jeſu bapti-* 8
zati ſumus, in morte ipſius baptizati ſumus? Conſepulti enim ſumus illi per baptiſmum in mortem. Audiant fideles, & intelligant, quemadmodum triduana Domini ſepultura trina demerſione figuratur in baptiſmo: & reſurrexiſſe cum Chriſto, etſi nec

dum

18 *Vita creata & reddita*. Hominis creationem in vitam ob prævisa merita Chriſti factam innuit, de qua eſt diſputatio apud Scholaſt. in 3. Sentent. & n. 3. p. D. Thomæ ad quos Lectorem remittunt &c.

SERMO CXIII.

Scholia.

7 C*Oncupiſcentiis famulatur*. Concupiſcentia quando vocatur peccatum eſt, ſed quia peccato facta ſit, ita vocatur: quemadmodum ſcriptura manus cujuſque dicitur, quod manus eam fecit. S. Aug. tom. 7. contra duas Epiſtolas Pelagian. lib. 1. c. 12.

dum corpore, vitæ jam novitate congaudeant: ſitque totus homo virtutum domicilium, qui rece-
9 ptaculum fuerat ante vitiorum: † *Ut*, ſicut dixit,
quomodo Chriſtus ſurrexit a mortuis per gloriam patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Chriſtus quicquid ſuarum virtutum eſt, refert ad gloriam patris: & homo, cujus ſuum nihil eſt, ſibi vendicare quod per Chriſtum reſurrexit elaborat?
10 † Quod autem dixit: *In novitate vitæ ambulemus*;
quæ ſuperius diximus, illa confirmat: ut ſi nec dum hoc corpore, vita tamen homo jam totus immutatus incedat: intelligat ſe, & dominetur elementis, qui elementis hactenus per ignorantiam ſerviebat: largiatur ſua per gloriam, qui prius turpiter ſurabatur aliena: & qui carnis exercebat illicita, contemnat etiam licentias corporales: & qui innocentiam hactenus impie moliebatur extinguere, pro innocentia glorioſius ipſe moriatur. Et quid plura? Si ex vetere homine jam novus effectus eſt, vitiorum gurgitem in fontem com-
11 muter ipſe virtutum. † Uſque ad finem autem le-
ctionis hoc ingerit Beatus Apoſtolus, hoc demonſtrat; illum poſſe cum Chriſto vivere, illum regnare cum Chriſto, qui reſurgentis Chriſti innocentiam ſequitur, imitatur vitam, implere nititur ſanctita-
12 tem. Quod dicit: † *Ut deſtruatur corpus peccati*;
deſtruatur, fratres, actu, non ſubſtantia; opere, non figura: quia peccato, non Deo vult
13 hominem perire, qui ait: † *Exiſtimate vos mor-*
tuos eſſe peccato: vivere autem Deo. Et ſupernæ libertati, fratres, reſtituere hominem tota pietate contendit, qui dicit: *Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore*. Et iterum: *Peccatum vobis non dominetur*. Non dixit, non veniat ad vos, non dixit, non provocet, non titillet, ſed non regnet, non dominetur; confligat ad vincentis gloriam; dimicet; & decidat ad triumphum victoris: & tandem ſe doleat impia peccati dominatio a ſervis quondam ſuis tota ſecuritate calcari; & crudelis tyrannus ingemiſcat ſubjectum ſe ſuorum pedibus captivorum: & ad eorum triumphum, de quibus diu triumphaverat, ſe veteranus hoſtis perveniſſe deploret.

SERMO CXIV.

De ſervis legis, & gratiæ: in verba ejuſdem: Peccavimus, quia non ſumus ſub lege, ſed ſub gratia, &c.

1 Sicut peregrinanti reditus ad propria dulcis ſemper, & charus eſt; & vernaculæ domus veſtibula ſunt gratiora poſt tempus: ita mihi poſt intervalla ſermonis ad Apoſtolicarum ſeriem lectionum ſuavior eſt recurſus. Siquidem a propoſito dicendi ordine, & continuo tramite loquendi diſcedere nos ſæpe neceſſitas religioſa compellit: quia ſic doctrinæ ordo moderandus eſt, ut nullo modo unum impediatur ex alio. Unde quod hodie Beatus Apoſtolus dixerit, audiamus. Quid er-

S. Pet. Chryſ.

go ait? *Peccavimus, quia non ſumus ſub lege, ſed* Rom. 6.
ſub gratia? Abſit. † Hæc interrogatio, fratres, eo- 2
rum arguit imperitiam, qui legis conſuetudine captivati, gratiæ * beneficio neſciunt ſentire virtu- * Beneficii.
tes: & quos præceptorum legalium ſeries prodidit contumaces, eos ſola munerum commoda, & feſtivitatum pompa obſervationibus vanis fecit & reddidit obſtinatos. Et cum legem tempus excluſerit, quid cultor legis a lege faciet abdicatus?
† Judæe, quid habes, quod non perdidiſti? Si au- 3
tem perdidiſti: quid gloriaris, quaſi non perdideris? Ubi eſt templum, ubi eſt ſacerdos, ubi ſacrificium, ubi incenſum, ubi purificationes tuæ, ubi ſolemnitatum tuarum non omittenda devotio? Sed ut ſis Judæus merito circumcideris: quia bonis omnibus abſciſus es ſupradictis. Scriptum eſt enim: *Maledictus omnis, qui non permanſerit in o-* Deut. 27.
mnibus, quæ ſcripta ſunt in libro legis. Si maledictus eſt, qui in uno offenderit, quoties maledictus eſt, qui nihil ex omnibus probabitur effeciſſe? † *Peccavimus*, ait, *quia non ſumus ſub lege,* 4
ſed ſub gratia? Ac ſi diceret, fratres: Peccavimus, quia in cura non permanſimus jam ſanati. Peccavimus, quia ignem, ferrum, medicamenta reliquimus jam curati. Infelix æger, qui poſt curam non vult curare tormentum. Et quid plura fratres? Nunquam curat, qui infirmantis quærit,
& expectat arbitrium. † Nam cum ex humore fri- 5
gido ſemper ignis ſuccedatur in corpore; & rigor nimius dum membra vexat, & concutit, acrius ipſe efficit & gignit incendium: ita ægrotus ad extinguendam flammam, quæ ſuis ſemper æſtuat & anhelat in venis, dari ſibi aquam frigidam impatienter expectet, neſciens, quæ tunc * calor ca- * Calor non
lore reſtinguitur; frigore nutritur incendium. extinguitur
† Lex ergo dum hominis ſemper expectat & ſu- frigore, ſed
ſtinet voluntatem, nec tamen homo peccati ſarci- frigore nu-
na præpeditus ſufficere legalibus prævalet obedire tritur in-
mandatis: ſic cultorem ſuum lex non abſolvit a cendium. 6
peccati vinculo, ſed crimine prævaricationis obligat. Et ideo addidit, dicens: † *Neſcitis, quod* 7
cui exhibuiſtis vos ſervos ad obediendum, ſervi eſtis ejus cui obediſtis, ſive peccati ad mortem, ſive obeditionis ad vitam? Quid eſt fratres, quod cum de lege loqueretur hominem prodidit ſervum fuiſſe peccati? *Sive peccati*, ait, *ad mortem, ſive obeditionis ad vitam*. Quia ſuperius dixerat: peccatum vobis non dominetur: non enim eſtis ſub lege, ſed ſub gratia. Qui ergo ſub lege ſunt peccati deprimuntur & incurvantur imperio: nec poterunt miſeri de peccati turpiſſima ſervitute, niſi gratia manumittente, liberari.
† *Gratias autem ago Deo, quia fuiſtis ſervi pec-* 8
cati. Sic gratias agit, quaſi qui congaudeat hominem ſervum fuiſſe peccati? Abſit. Gratias agit, non quia ante ſervi fuimus Domini tam crudelis, ſed quia ei jam non ſumus ſubjugati, ſicut ex ſequentibus id ipſum manifeſtat expreſſius, dicens: † *Obaudiſtis autem ex corde in eam formam doctri-*
næ, quam traditi eſtis: liberati autem a pecca- 9
to, ſervi facti eſtis juſtitiæ. Obaudivimus, fratres,

3 *Medicus non vulneri, ſed cura proficit, & ſaluti*. Non enim quæri ampliare vulnus, ut tale maneat, ac magis dilatetur; ſed quærit amputare, ac tollere vulnus e corpore, ut ſaluti conſulat ægroti.

SERMO CXIV.

Scholia.

5 N*Am cum ex humore frigido*. Ex humore frigido, putrido tamen minorem reſiſtentiam faciente ignis in corpore noſtro accenditur, ac putrido ipſo humore frigido nutritur: contrarium enim fit ex ſuo contrario, ut pr. phyſic. Ariſt. patet.

beneficio vocantis, non noſtro: quia captivi ſic
tenebamur arbitrio. *Obaudiſtis autem ex corde in
eam formam doctrinæ*. In quam? In Evangelii
nempe: ubi novo libertatis genere non eſt omiſſa
ſervitus, ſed mutata: quia melior eſt devota fa-
10 mulatio, quam vaga, & præſumpta libertas. † *Ser-
vi facti eſtis juſtitiæ*. Hæc ſervitus, fratres, non
obligat, ſed abſolvit: non onerat, ſed honorat:
abſtergit ſervitutis maculam, non inurit. Quid hic
rogo non divinum eſt; ubi ſervitus pellitur ſervi-
tute, ubi fugatur conditione conditio, ubi mors
morte moritur, ubi perditio perditione ſanatur,
& ut proprie ac breviter dicatur, ubi tota ad-
verſitas ipſius adverſitatis mucrone proſternitur?
11 Quod autem dixit: † *Humanum dico propter in-
firmitatem carnis veſtræ: ſicut enim exhibuiſtis
membra veſtra ſervire immunditiæ, & iniquitati
ad iniquitatem, ita exhibete membra veſtra ſervi-
re juſtitiæ in ſanctificationem*. Magnitudinem pie-
tatis oſtendit, cum Evangelicam doctrinam ad tam
humilia, & pene verecunda deponit exempla: ut
ſanctificati tantum, quantum immunditiæ, quan-
tum iniquitati, juſtitiæ tantum imponat, & im-
peret ſervitutis. Abſurda, fratres, atque indecens
videtur comparatio, quæ tantum gloriæ, quantum
turpitudini hominem cupit eſſe ſubjectum: ſed u-
tinam vel tantum! Et quando tantum Deo, quan-
tum mundo, quando tantum cœlo, quantum ter-
ræ; quando tantum virtuti, quantum vitiis fragi-
litas humana famulatur? Totus homo miſer ſic
carni deditur, ſic rebus præſentibus occupatur,
ut nihil in ſe, quod futuræ vitæ, quod divinis
12 bonis deſerviat, derelinquat. † Illecebræ tempo-
ralis vim Beatus Apoſtolus uno ſermone huma-
nis conſcientiis convenienter aptavit: convenien-
ter expreſſit, ut tanta voluntate juſtitiæ, pudici-
tiæ, ac munditiæ humana membra ſerviant,
quanta vehementia, dementiaque turpitudini, vi-
tiiſque ſe dederunt. † Parva, aut forte nul-
13 la exigit, qui cupit * devincta proprietate
* Detenta retenta.
concedere: & adimit excuſationem, qui poſſibi-
lia tibi, & uſitata præcipit te repenſari debere
pro maximis. Da ergo, homo, Deo tantum,
quantum carni, vitiiſque tribuiſti. Et quid eſt,
quod ante vitiis, non Deo debeas teipſum, quod
a te Deus tuo tantum utique amore perquirit?
14 Sequitur: † *Cum enim ſervi eſſetis peccati, liberi
fuiſtis juſtitiæ: nunc autem liberati a peccato, ſer-
vi facti eſtis juſtitiæ*. Ante ſervi peccati: nunc
ſervi juſtitiæ. Per Apoſtolum ecce ſuccedit ſer-
vitus ſervituti: contumax tu nunc tempus tuæ
libertatis oſtende: peccatum te ante mentiebatur
liberum, quem tenebat, miſerande, captivum:
nunc gratia te vocat ſervum, quem ut vere face-
ret eſſe liberum, Dei ipſius adoptavit in filium.
Matt. 20. Impleta eſt ergo Chriſti ſententia, qua dicit:
15 † *Qui vult eſſe Dominus, ſit ſervus*. Beata eſt hæc
ſervitus, quæ dominationem generat ſempiternam:
Illa enim libertas fructum pœnæ, & confuſionem
nobis intulit non ferendam, ſicut dicit: *Quem e-
nim fructum habuiſtis tunc in his, in quibus nunc
erubeſcitis? nam finis illorum mors eſt*. Ecce qualiter
manumittit, ecce quali præmio honorat illam Dia-
bolus ſervitutem: ut mors ſimul & vitam finiat,
& inchoet pœnam: & qui Chriſto ſerviunt, fra-
tres, illuſa morte cum ſtipendiis, ſanctitatis per-
petuam transferuntur ad vitam: finis enim Chri- 7
ſti non ſuſcipit finem: quia non interficit homi-
nem finis iſte, ſed perficit.

SERMO CXV.

*De lege abrogata per gratiam: in verba ejuſdem:
An ignoratis, fratres, ſcientibus enim
legem loquor, &c.*

POſteaquam Davidicam citharam ſpiritualis in- 1
telligentiæ plectro, & modulatione tangen-
tes, animos veſtros, & corda permulſimus: in-
tonantis quoque Evangelii ad ſuſcitandos ſenſus
veſtros principia metuenda præbuimus: ad Apo-
ſtolicum magiſterium mox credidimus eſſe reme-
andum, ut tripartitus ordo ſermonis Eccleſiaſti-
cæ doctrinæ ſalutiferam teneat & præbeat diſci-
plinam. † Nam & cantilena a continuo labore re- 2
laxat animos, & Evangelica auctoritas mentes
reparat, & exſuſcitat ad laborem: & Apoſtolicus
vigor tramite recto removeri, & noſtros non
ſinit ſenſus evagari. Hanc Beati Apoſtoli per or-
dinem ſequi hodie reperimus lectionem. *An igno-* Rom. 7.
ratis fratres, inquit, *ſcientibus enim legem loquor,
quia lex dominatur homini, quanto tempore vivit*?
Et inducit ſimilitudinem. † *Nam quæ ſub viro* 3
*eſt mulier, vivente viro, alligata eſt legi: ſi au-
tem mortuus fuerit vir ejus, ſoluta eſt a lege viri:
igitur vivente viro, vocabitur adultera, ſi fuerit
cum alio viro: ſi autem mortuus fuerit vir ejus,
ſoluta eſt a lege viri*. Videtis, fratres, Beati A-
poſtoli magnum cœleſtis magiſterii documentum,
quemadmodum legis tempora legalibus teſtimo-
niis aſſerit præteriiſſe; totamque ejus prærogati-
vam miro conjugii exinanit exemplo. Et merito
lex carnali conjugio comparatur, quæ non ob-
tinuit cum ſynagoga ſpirituale conſortium. Nam
cum accepiſſet eam ad obſervantiam diſciplinæ, ad
ſancti germinis fœcunditatem, ad augmentum pu-
doris, ad cuſtodiam caſtitatis; ad ſuperni thala-
mi ſacrum reverendumque ſecretum, ad myſti-
cam tori cœleſtis unitatem, reperit in ea totius
meretricationis illuviem. Occurrit enim tanto vi-
ro, id eſt legi, non compta moribus, non mo-
nilibus ornata virtutum, non inceſſu gravis, non
vere illo flammeo virginalis verecundiæ operta ve-
lamento; ſed laſciva oculis, ſoluta greſſibus, præ-
venta illecebris; & tota dolis, & ſimulationibus
perfucata. † Quam cum vir tantus viſam juſta in- 4
dignatione deſpiceret, & eam procul a ſua ſocie-
tate propelleret, atque toto execraretur judicio
gravitatis, illa nec deſpecta erubuit, nec contempta
ſe correxit, nec reſipuit ſic repulſa; ſed tota
præceps ad idolorum lupanaria convolavit; &
maluit ſubire fornicationis infamiam, atque adul-
terii crimen incurrere, quam male placiti habi-
tus turpitudinem non habere. Unde & merito
eam Beatus Propheta deplorat, dicens: *Quomodo* Iſaiæ 1.
facta eſt meretrix civitas fidelis Sion? Cujus adulteria
quoque Ezechiel ſanctus toto pene volumine perſcri- Joan. 8.
bit. † Hinc eſt, fratres, quod cum in Evangelio 5
a Scribis, & Doctoribus legis apud Dominum iſta
accuſaretur adultera, avertit faciem ſuam Domi-
nus, & declinavit in terram; nec crimen cerne-

13 *Parva, aut forte nulla*. Ut fit, cum res datur in emphyteuſim, ubi parum, quod fere pro nihilo habetur, pro canone ſolvi mandatur ab Emphyteut. Proprietas etenim, ac directum dominium penes concedentem remanet, ut C. de jure Emphyteut, & late per Julium Clarum, & alios tract. eorum.

ret, quod puniret: & maluit, fratres, in pulvere ſcribere veniam, quam dare in carne ſenten-
6 tiam. † Hanc Apoſtolus adulteram ad Chriſti nititur revocare conſortium: nec patitur priſtini lapſus timore tardari, quæ vivente viro merito extitit adultera, quia fuit cum alio viro: nunc vero non deſerit legem, quæ ad legis recurrit auctorem: ſed moritur legi legalibus addicta ſententiis, ut vivat gratiæ, & reſurgat per veniam, quæ fuerat interempta, & mortificata per legem.
7 † Denique cum eam a maritali jure defuncto viro aſſerit * abſolutam, ipſam potius, non virum, in ſequentibus defunctam eſſe teſtatur: quia non lex homini, ſed homo moritur legi: nec mandatum præterit, ſed mandato deficit ille, qui labitur a mandato. Audite, quod ſequitur: *Itaque, fratres mei, & vos mortificati eſtis legi*. Numquid dixit, mortua eſt vobis lex? *Et vos morti-*
8 *ficati eſtis legi*. Et bene addidit: † *Per corpus Chriſti*: Quia lex reum aſtringit, arctat obnoxium, punit, & interficit crimiuoſum. Qui ergo per corpus Chriſti ab omni crimine exemptus eſt, & erutus, feliciter moritur legi, ut in-
9 nocentiæ vivat, & gratiæ. † *Ut ſitis*, inquit, *alterius, qui ex mortuis reſurrexit*. Alterius. Alter ipſe effectus eſt, cum noſtram corruptionem in incorruptionem mutavit: & mortalitatem immortalitatis tranſvexit ad gloriam. *Ut fructificemus Deo*. Conſortes cœleſtis naturæ per Chriſtum, non terræ, ſed Deo: non morti, ſed vitæ: & Deo fructum aſſerit deferri, non carni. *Cum enim eſſemus in carne, paſſiones peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris no-*
10 *ſtris, ut fructificaremus morti*. † Cum dicit: Cum eſſemus, præteritum tempus indicat: dum in ſola carne poſiti, immo magis expoſiti, quæ carni ſunt tantum ſapere, facere, velle cogebamur, juxta illud Apoſtoli: *Qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt. Cum enim eſſemus in carne, paſſiones peccatorum, quæ per legem erant*. Dicam, ſicut dictum eſt a Domino: *Si lumen, quod in*
11 *te eſt, tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quantæ!* † Si per legem paſſiones peccatorum membris dominantur humanis, quid ipſæ per ſe faciunt paſſiones, quæ naſcenti mox homini infeliciter, & pœnaliter obſecundant? Cum taliter naſcentem, generatum taliter angores deprimunt, urgent pericula, afficiunt pœnæ: paſſiones ſunt, fratres, per quas infirmatur infantia, pueritia trahitur, adoleſcentia inſanit, juventus, & ſenectus multis luctibus cumulantur: ipſæ ſunt, quæ totam hominis vitam inimico conturbante comitantur ad lapſum: quas lex, dum prohiberet, admonuit; dum diſcuteret, ampliavit; dum accuſaret, reddidit chariores; & quæ per ignorantiam latebant,
12 fecit eſſe per ſcientiam notiores. † Et ſicut per falcem ſpinæ magis, dum ſuccidùntur, accreſcunt: ita dum reſecantur per legem, pullulant paſſiones: quia intrinſecus velut in radice carnis fixæ ſolidantur. Lex extrinſecus culturam fidei habet ſatis juſtam, nec proficit: unde ad frugem mortis ipſum ceſpitem humanæ carnis ſua excitatione perducit. † *Paſſiones*, inquit, *peccatorum*, 13
quæ per legem erant, operabantur in membris noſtris, ut fructificaremus morti. Inſtrumentum, quod ad vitam erat, ad frugem mortis ſibi in nobis vendicant paſſiones. Sauciati ergo taliter per Chriſti gratiam a lege mortis abſolvimur: & Spiritum Sanctum percipimus intrinſecus, debellatorem, victorem vitiorum; ut paſſiones foriuſecus excluſæ pulſent, tentent, provocent, ſed concidant ad noſtrorum gloriam triumphorum. † No- 14
bis, nobis cupit vincere qui cum dominaretur, nobis dignatus eſt militare, ſicut dixit: * Ergo ſerviamus in novitate ſpiritus a carnis ſervitute jam liberi: quia vera dominatio eſt famulatus dominicæ ſanctitatis: nam & vetus homo, & vetus littera totam corrupit, & perdidit diſciplinam. *Vacat Schol.*

* Liberatam.

Rom. 8.

Matth. 6. 23

* Deeſt aliquid.

SERMO CXVI.

De cognitione peccati per legem: in verba ejuſdem: Quid ergo dicemus? Lex peccatum eſt? Abſit &c.

QUoties diverſo genere, ſed voce conſona 1
miſta reſonat cantilena, mira dulcedine paſcit, & delectat auditum: ita cum vario modo, ſed uno ſpiritu, eodemque ſenſu, divina, & cæleſtis doctrina depromitur, libentius, & cum ſuavitate maxima Evangelicæ ſcientiæ pandit, & aperit ſacramentum. Et ideo poſt propheticam melodiam, & virtutum Chriſti ſtipenda miracula, ad Apoſtolicarum redeamus ordinem lectionum. Talis ergo hodiernæ extitit continentia lectionis. *Quid ergo dicemus? lex pecca-*
tum eſt? Abſit. † *Sed peccatum non cognovi, niſi* 2
per legem: nam concupiſcentiam non ſciebam, niſi lex diceret: Non concupiſces. Occaſione autem accepta, peccatum per mandatum operatum eſt in me omnem concupiſcentiam. Audiſtis, fratres, quo morbo ſine Chriſto laboraverit humana conditio; quam captiva ſine Dei gratia fuerit humana fragilitas; quæ lege, quæ mandatis non prohibebatur, ſed armabatur ad crimina; quæ ob hoc audiebat, ob hoc cognoſcebat, non ut vinceret peccata, ſed faceret. *Peccatum non cognovi, niſi per legem*. Vitia non noſſe felicitatis eſt: noſſe periculi: vi-
ciſſe virtutis eſt. † Rex nobilis, & fortis hoſti- 3
bus ſuis longius occurrit, & ita prævenit ingruentium dolos; ut dejici nequeat fides militum, civium nequeat conturbari conſtantia: ſic modo generoſus animus per Chriſti gratiam corporis ſui tranſgreditur miſerandas anguſtias, & ita totus delicta prævenit, proculcat vitia, & crimina univerſa tota internectione proſternit, ut nequeant fucis ſenſus fallere; dolis ingenium depravare; tumultuationibus miſera, & imbellia corda diſſolvere; ardore, ſanguinibus, fumantes occaſiones incendere; vario paſſionum genere membra naturaliter in-

SERMO CXVI.

Scholia.

3 FUmantes occaſiones. De titione ſub cineribus ſepulto, adhuc tamen fumigante recte dicitur, quod ignis in eo viget. Ita lethale peccatum quaoquam ſub cineribus pœnitentiæ ſepelitur, ſi peccator ipſe proximam delinquendi occaſionem nondum dimiſerit, & a ſe ejecerit, non dicitur penitus extinctum, ſed tantum cinere coopertum, ut iterum, lata opportunitate, accendatur, & ardeat. Vide Did. Niſſeo. in Concio. Dom. xi. poſt Pent. aſſumpto 3. ubi S. Ambroſ. appellat occaſiones fomites peccatorum, hoc eſt eſcam, & ſtimulum peccatorum.

4 infirma vexare. † Quod ignis aridæ ſegeti, hoc
vitia corpori ſunt humano: quæ ſola ſecurius ſe-
paratione vincuntur; necantur ignorantia; & ne-
ſcia feliciter evaneſcunt: Nam ſi ad mentem, &
ſenſus pervenerint, ſi contigerint animos, ſi ſe-
mel membra penetraverint, inextinguibile gigni-
tur, & exaltatur incendium: & niſi unda cæleſtia
corda rigaverit, mentes infuderit, membra ma-
defecerit, totum, quod eſt roboris humani, ſub-
ditur, & redigitur in favillam. † *Lex*, inquit,
*peccatum eſt? Abſit. Sed peccatum non cognovi,
niſi per legem.* Ac ſi diceret, Aurum avaritia non
eſt, ſed avaritiam non cognovi niſi per aurum.
Vinum ebrietas non eſt, ſed ebrietatem non co-
gnovi niſi per vinum: Pulchritudo corporis non
eſt concupiſcentia, ſed formæ decus concupiſcen-
tiæ me rapuit, & perduxit ad lapſum: Sic ergo
ipſa per ſe mala non ſunt, quæ a Deo ad utilita-
tem, ad ſalutem, ad gratiam ſunt creata, ſed per
6 ea delinquendi datur occaſio. † Ergo avarus au-
rum accuſat; ebrius vinum; laſcivus, aut lepi-
dus, formæ vult eſſe, quod contigit, ad ruinam:
Ita & lex, quæ a Deo data fuerat ad ſalutem,
quæ erat per ſe cæleſtis, & ſancta, facta eſt per
hominem miſeri hominis ad ruinam: ſicut ex ſe-
7 quentibus probat Apoſtolus, qui dicit: † *Itaque
lex quidem ſancta, & mandatum ſanctum, & ju-
ſtum, & bonum.* Quod ergo bonum erat non in-
tulit mortem, ſed peccatum, quod principaliter
intulerat mortem: quod fragilem, quod imbecil-
lem, quod humanam naturam pronam fecerat ad
lapſus, & vitia. Quod latebat, & hoſtiliter hu-
mano graſſabatur in corpore, lex deprehendit;
lex prodidit: dum admonet hominem de innocen-
tia, de ſanctitate, de juſtitia, de virtute, de fi-
de: dum arguit de vitiis, de delictis de crimini-
8 bus. † Sed homo audire quidem cœpit virtutes,
cœpit velle, ſed non attigit: cœpit deteſtari, ſed
ſequi vitia: odiſſe delicta, ſed facere; horrere cri-
mina, ſed implere: unde tarde ſe ſervum capti-
vum, ſe male rabiei ſenſit addictum, & cœpit
clamare: *Infelix ega homo, quis me liberabit a cor-
9 pore mortis hujus?* Cui reſpondetur: † *Gratia Dei
per Jeſum Chriſtum Dominum Noſtrum.* Quo au-
dito, cœpit libertatem quærere per auctorem, ſa-
lutem per veniam, vitam per ſolam ſperare gra-
tiam: Nam diu ignoraverat, unde eſſet difficilis
innocentia, unde laborioſa juſtitia, anxia ſancti-
tas, virtus ardua, fides tota periculis plena: unde
* Vitia. ſic tantas copias haberent delicta: unde * crimina
dum ſucciduntur, increſcunt: virtutes deficiunt,
dum coluntur. Lex aperuit, lex docuit, lex tota
luce monſtravit, crimina per peccatum, virtutes
per Deum in humanis ſenſibus, in humana men-
te dominari: nec poſſe ante ſuperari delicta, quam
delictorum fuerit auctor extinctus: quod eſt pec-
Joan. 1. catum, quod Chriſtus abſtulit: atteſtante Joanne,
10 cum dicit: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit pecca-
tum mundi.* † *Sine lege enim*, inquit, *peccatum mor-
tuum erat: ego autem vivebam ſine lege aliquando:
ſed cum veniſſet mandatum, peccatum revixit: &
ego mortuus ſum: & inventum eſt mihi mandatum
quod erat ad vitam, hoc eſſe ad mortem: nam pec-
catum occaſione accepta per mandatum ſeduxit me,
& per illud occidit.* Peccatum mortuum erat, non
quia non erat, ſed quia ignorabatur: & proprie di-
ctum eſt: *Peccatum revixit*, quia erat ſepultum in
ignorantia noſtra: non mandatum per peccatum,
ſed peccatum per mandatum revixit, dum facit
prævaricari, qui fuerat ante peccator: dum reum
perficit etiam contumacem, deſertorem exſuſcitat,
& rebellem. † Unde merito homo jam tunc ſe 11
exclamat mortuum, quando ſe unde, & quare, &
per quem moreretur, agnovit. Peccatum, fratres,
quam crudelis tyrannus ſit, jam videmus. *Per man-
datum ſeduxit me, & per illud occidit.* Quia argu-
mentum ſalutis tetendit in laqueum; quia curam
fecit eſſe languorem; quia inſtrumentum ſanitatis
exitiale mutavit in vulnus; quia vitam ipſam in
gladium lethalem convertit. † *Per mandatum ſe- 12
duxit me, & per illud occidit.* At quomodo ſibi
jam, quod eſſet occiſus, provideret jam mortuus?
nam quis poterat ſubvenire occiſo, niſi Chriſtus,
qui vitam reparavit occiſus; qui talionem morti
reddidit per mortem, mortem peremit; atque eam
prodidit contumacem, quæ incubare juſſa pœnis
reorum, attentare auſa eſt ipſum judicem; invade-
re ipſum innocentiæ præſumpſit auctorem; unde
merito mors mortua eſt; & in me non ego vi-
vo, ſed vivit, agit, regnat, & imperat Chri-
ſtus.

SERMO CXVII.

*De Adam primo, & noviſſimo: in verba ejuſdem:
Factus eſt primus homa Adam in ani-
mam viventem, &c.*

DUos homines beatus Apoſtolus hodie retulit 1
humano generi dediſſe principium, Adam
videlicet, & Chriſtum; duos homines pares cor-
pore, ſed merito diſpares: compage membrorum
tota veritate perſimiles, ſed ipſo ſui principio to-
ta diſſimiles varietate. *Factus eſt*, inquit, *primus ho-
mo Adam in animam viventem: noviſſimus Adam* 1. Cor. 15.
in ſpiritum vivificantem. † Ille primus ab iſto no- 2
viſſimo factus eſt, a quo eſt & animam conſecutus,
ut viveret; hic eſt ipſo ſe figuratus auctore, qui
vitam non expectaret ab altero, ſed ipſe vitam
ſolus omnibus largiretur: ille viliſſimo plaſma-
tur ex limo, ex utero pretioſo virginis hic pro-
cedit; in illo terra mutatur in carnem, in iſto
caro promovetur in Deum. † Et quid plura? 3
Hic eſt Adam, qui ſuam tunc in illo cum fin- * Al. ſuſcepit, & recepit.
geret imaginem collocavit. Hinc eſt, quod
ejus & perſonam * ſubiit, & nomen ſuſcepit: * Adam ille primus non habet initium; non habet hic noviſſimus finem: ſed noviſſ. ipſe eſt, qui & primus. MS. C.
ne ſibi, quod ad ſuam imaginem fecerat, depe-
riret. Primus Adam, noviſſimus Adam; * ille
primus habet initium, hic noviſſimus non ha-
bet finem. Quia hic noviſſimus vere ipſe eſt
primus, ipſo dicente: *Ega ſum primus, & no-
viſſimus.* Ego ſum primus, id eſt ſine initio: Iſa. 48.
Ego noviſſimus, utique ſine fine. † *Sed non prius*,
inquit, *quod ſpirituale eſt: ſed quod animale,
deinde quod ſpirituale.* Prius utique terra, quam
fructus, ſed non tam pretioſa terra, quam fru-
ctus: illa gemitus exigit, & labores; hic ſubſtan- 4
tiam

4 *Hoc vitia corpori.* Vitium hoc loci, peccatum, delictum, & crimen ſunt ſynonima, ſignificantque pravum actum, actionem turpem, noxam, maleficium, & animi labem, quorum aſpectus omnino nobis vitandus eſt, ne illis viſis ad talia indigne perpetranda accendamur: fumantes enim ſunt occaſiones, quæ mentis oculis obſunt, & ardore ſanguinum inflammatæ ad eadem, vel ſimilia facienda nos provocant, atque incendunt.

Pſal. 84. Pſal. 131. tiam largitur, & vitam. Merito Propheta de ta-
li fructu gloriatur, dicens: *Terra noſtra dedit*
fructum ſuum. Quem fructum? Illum nempe, de
quo alibi dicit: *De fructu ventris tui ponam ſu-*
5 *per ſedem tuam*. † *Primus homo*, ait, *de terra ter-*
renus: Secundus homo de cælo cæleſtis. Ubi ſunt,
qui conceptum virginis, virginis partum mulie-
rum partibus exiſtimant exæquandum: cum illud
de terra ſit, hoc de cælo? hoc divinæ virtutis ſit,
* In corporis paſſione. illud infirmitatis humanæ? illud ſit * in corpore
paſſionis, hoc totum ſit in tranquillitate divini ſpi-
ritus? humani corporis in quiete? Sanguis ſiluit,
caro ſtupuit, ſoporata ſunt membra, & aula vir-
ginis tota eſt in cæleſti commoratione ſuſpenſa,
donec auctor carnis carnis ſumeret indumentum; &
fieret homo cæleſtis, qui non ſolum terram red-
deret homini, ſed homini donaret & cælum. †
6 Virgo concipit: virgo parturit: virgo permanet.
Ergo virtutis eſt caro conſcia, non doloris, quæ
magis pariendo integritatis augmenta ſuſcipit;
damna pudoris ignorat; teſtis potius ſui partis
exiſtit, quæ nullas partus pertulit paſſiones; &
ſacramentis cæleſtibus interfuiſſe ſe nova mater
miratur: quæ naſcentis ordinem intelligit huma-
næ conſuetudinis nil habere. Si Deum ſic naſci
magus fatetur munere, fatetur dum adorat; ad-
vertite quid ſentire, quid credere debeat Chriſtia-
7 nus. Sed, quod ſequitur, audiamus: † *Qualis ter-*
renus, tales & terreni: & qualis cæleſtis, tales &
cæleſtes. Quemadmodum non nati taliter tales po-
terunt inveniri, non manendo quod nati ſunt,
& quod renati ſunt permanendo? Hinc eſt, fra-
tres, quod virginei ſonus uterum cæleſtis ſpiri-
tus arcana luminis ſui admixtione fœcundat: ut
quos origo limoſæ ſtirpis profuderat ſub miſera
conditione terrenos, cæleſtes pariat, & ad ſimi-
litudinem ſui perducat auctoris. Ergo jam rena-
ti, jam reformati ad noſtri imaginem creatoris,
8 quod præcipit Apoſtolus, impleamus. † *Igitur*
ſicut portavimus imaginem terreni, portemus &
imaginem cæleſtis. Fuerit neceſſitas, quod de ter-
ra concreti cæleſtia aſpirare nequivimus: quod
de concupiſcentia nati, concupiſcentiam non va-
luimus evitare: quod illecebris dominantibus ac-
quiſiti, coacti ſumus illecebrarum turpitudinem
ſuſtinere: quod ſæculi hujus habitaculo recepti,
captivi fuimus malis: ad inſtar noſtri Domini,
ſicut diximus, jam renati, quos utique conce-
pit virgo; vivificavit ſpiritus; portavit pudor;
genuit integritas; nutrivit innocentia; edocuit
ſanctitas; virtus exercuit; Deus adoptavit in fi-
lios: imaginem totam tota ſimilitudine noſtri por-
temus auctoris: non majeſtate, qua ſolus eſt, ſed
innocentia, ſimplicitate, manſuetudine, patien-
tia, humilitate, miſericordia, concordia, qua di-
9 gnatus eſt nobis fieri, & eſſe communis. † Ceſſet
vitiorum pruritus peſtifer; delictorum lethalia
blandimenta vincantur: execrandus furor; crimi-
num comprimatur origo; diſcutiatur a ſenſibus ca-
ligo tota pompæ ſæcularis; abjiciatur a mentibus
mundanæ cupiditatis illuſio; appetatur paupertas
Chriſti, quæ divitias in cæleſtibus poſſidet ſempi-
ternas; tota ſanctitas animæ cuſtodiatur, & cor-
poris: ut non magnitudine, ſed actu imago Crea-
toris noſtri portetur, & clareſcat in nobis. Affir-
10 mat quod diximus Apoſtolus, cum dicit; † *Hoc*
autem dico, fratres, quia caro, & ſanguis regnum
Dei poſſidere non poſſunt. Ecce quomodo carnis
reſurrectio prædicatur, quia ibi caro poſſidebitur
a ſpiritu, non caro ſpiritum poſſidebit, ſicut ex
ſequentibus eluceſcit: *Neque corruptio incorruptio-*
nem poſſidebit. Vides, quia non caro deperit, ſed
corruptio: non homo, ſed culpa: non perſona,
ſed crimen: ut homo in Deo, & coram Deo vi-
vens, finem ſe delictorum tandem gaudeat conſe-
cutum. † De reſurrectione proprius ſermo pro- 11
ferendus eſt, fratres: quia tranſcurſim, & in ip-
ſo verbi fine, non convenit dici de eo, quod nos
ad æterna tempora, ac perpetuam tranſmittat ad
vitam. *Vacat Scholiis*.

SERMO CXVIII.

De Morte, & Reſurrectione carnis: in verba ejuſdem: Notum autem vobis facio fratres Evangelium: &c.

QUoniam tota ſpes fidei Chriſtianæ reſurre- 1
ctione conſtituta eſt mortuorum: ne quiſ-
quam de ea auſus ſit dubitare, beati Pauli
aſſerentis eam auctoritate, rebus, exemplis, latiſ-
ſimam recitari vobis fecimus hodie lectionem: ad
quam ſermo noſter, quod adjicere poſſit, non po-
tuit invenire. Sed quia noſtri officii veſtra chari-
tas ſemper exigit ſervitutem, repetere hæc eadem,
inculcare vehementius hæc ipſa, reſurrectionis ip-
ſius ardore geſtimus. † Fratres, ſemper de reſur- 2
rectione libet dicere, jugiter de reſurrectione de-
lectat audire, quia mori nunquam libet; vivere
ſemper delectat. Reſonet ergo in ore noſtro re-
ſurrectio ſemper; ſemper reſurrectio ad noſtræ
mentis tranſmittatur auditum: ut mors, quæ no-
ſtros ſemper obſidet ſenſus, cum terrore ſuo, cum
lamentis ſuis a noſtris ſenſibus effugetur. † Quia 3
ſic agricola fructus uberes, & exatiatas epulas can-
tat, ut * imminentem vomeris laborem non ſen- * Immanem. *MS*.
tiat, & ſudorem. Sic nauta portus modulatur &
lucra, ne undarum ruinas, ne maris diſcrimina
pertimeſcat. Sic miles, ne vulnera metuat, ut gla-
dios non pertimeſcat, prædas perſonat, & trium-
phos. Unde reſurrectionem mente, ore, oculis
aſpectet, cantet, cogitet Chriſtianus: ut totam
mortis poſſit deſpicere & calcare formidinem. †
Mors eſt, fratres, deſperationis domina; incredu- 4
litatis mater; germana corruptionis; inferni pa-
rens, diaboli conjux; omnium malorum regina,
quæ omne genus hominum tali ordine inexplebili
impugnat: ut primum ſuſurratricem ſuam deſpe-
rationem præmittat talia ſuadentem: † Homo, in- 5
quiens, cur tua perdis tempora? Ecce domina
mors tua venit animam tuam in nihilum redigens;
carnem tuam putredine, oſſa tua vetuſtate conſu-
mens: ut te qui non fuiſti antequam naſcereris,
faciat non eſſe poſt mortem. Redde ergo debita
ante mortem, moriturus cito, tibi, ætatibus tuis;
da luſibus infantiam; da deliciis adoleſcentiam; da
voluptatibus juventutem; da ſenectutem mihi: ne
ſine cauſa de ſpe cogites deſperatus. † Poſt iſtam 6
mittit incredulitatem ſuam filiam, ſic minantem:
Quaſi non moriturus, quaſi evaſurus mortem, ſic
de vita diſponis. Homo, te decipit fides, tu fidei
credis, quæ ut tollat præſentia, futura promittit,
& ut auferat, quæ ſunt ante mortem, neſcio quæ
inviſibilia pollicetur eſſe poſt mortem. Quis inde
venit, aut quis ſapiens credit tot ſæculis promiſ-
ſa, nec reddita? O ſi manduces, & bibas! *man-* Iſa. 22.
duca, & bibe, cras enim morieris. † Tertiam 7
germanam nequitiæ ſuæ corruptionem tali dirigit
cum furore: ut aſpectus hominum invadat, attra-
hat, occupet: per ſepulchra extremos oſtendens
carceres, ſuos jacere ibi demonſtrat immobiliter
vin-

vinculatos: & ut omnes ſenſus hominis horrore
toto, toto pavore conturbet, effundit putredinem,
eructat ſaniem, ſpargit fœtores, atque ad unum
corpus hominis innumero carnifices ab ſe vermes
dediſſe proclamat. Quare non deſperationi, quare
8 non incredulitati crederent Chriſtiani? † Hæc ſunt
mortis bella: his ducibus, his conſiliis, tali con-
flictu captivat, vaſtat, interficit omnes, quos na-
tura præſentem perducit ad vitam, ducit reges;
trahit populos; gentes impellit: non divitiis re-
dimi, non flecti precibus, non lacrymis emolli-
9 ri, non viribus unquam potuit iſta ſuperari. † Er-
ravere, fratres, qui de bono mortis ſcribere ſunt
* Et quidem tunc. conati. * Et quid mirum? tunc ſe mundi ſapien-
tes magnos æſtimant & præclaros, ſi id, quod eſt
ſummum malum, hoc eſſe ſummum bonum ſim-
plicibus perſuaſerint: merito Scriptura de iſtis di-
Iſa. 5. cit: *Væ qui dicunt bonum malum, & malum bo-*
10 *num!* † *Væ qui ponunt tenebras lucem, & lucem*
* Quem non cæcarunt. *tenebras!* Et revera quem non iſti fallerent, *
quem non cæcare potuerunt, qui vivere malum,
mori bonum incautis credere perſecerunt? Sed
hæc, fratres, veritas ſubmovet; lux fugat; im-
pugnat fides; Apoſtolus notat; Chriſtus delet;
qui dum bonum vitæ reddit, malum mortis pro-
dit, damnat, excludit: ſic enim cœpit Apoſto-
11 lus: † *Notum autem vobis facio, fratres, Evan-*
1. Co. 15. *gelium, quod prædicavi vobis, quod & accepiſtis,*
in quo & ſtatis, per quod & ſalvamini: qua ra-
tione prædicavi vobis tenere debetis: niſi ſine cauſa
credidiſtis. Tradidi enim vobis in primis, quod &
accepi: quia Chriſtus mortuus eſt pro peccatis no-
ſtris: & quia ſepultus eſt: & quia reſurrexit ter-
tia die ſecundum ſcripturas. Dei largitas victu-
rum, non moriturum ditat: Aut cui bonum ac-
cipit, ſi non erit ipſe, qui accipit? *In quo &*
* Al. moriturus. *ſtatis.* Stat utique qui ſemper vivit: quia * mor-
tuus ſemper jacet. *In quo & ſalvamini.* Si qui
* Salvatur vero per illum, qui ſemper vivit. moritur, perit: * ſalvatur vero ille, qui ſem-
per vivit. *Qua ratione prædicavi vobis tenere de-*
betis: niſi ſine cauſa credidiſtis. Non ſolum, fra-
tres, ſine cauſa credidit, ſed & ſine cauſa vixit,
qui ſe ad hoc ſolum natum credidit, ut peri-
12 ret. † Homo, quid tibi oritur, quod non oc-
cidat? quid tibi, quod occiderit, non reſurgit?
Dies mane oritur, & iterum reſurgit in mane:
ſero ſepelitur in nocte, & iterum reſurgit in ma-
ne. Sol quotidie naſcitur, quotidie moritur, re-
ſurgit ipſe quotidie: tempora dum tranſeunt,
pereunt, dum redeunt, reviviſcunt. Unde, ho-
mo, ſi Deo non credis, ſi non acquieſcis legi,
ſi non conſentis auditui, vel oculis tuis crede:
vel elementis reſurrectionem tuam tibi jugiter
13 prædicantibus acquieſce. † Certe ſi iſta longe
ſunt inferiora, quæ in tuis manibus ſunt, & de
morte tuo opere ſuſcitantur, te poſſe Dei ope-
1. Co. 15. re, doceant, ſuſcitari. Vade ad ſemen, Apoſto-
lo te docente: tolle triticum aridum ſine ſenſu,
ſine motu, duc ſulcum, ſodi terram, fac ſepul-
chrum, ſepeli triticum, inſpice quemadmodum
morte deperit, humore turgeſcit, putredine cor-
rumpitur: & cum pervenerit ad totum quicquid
deſperatio, quicquid incredulitas, quicquid cor-
ruptela tibi ſuperius ingerebat; tunc ſubito re-
viviſcit in germine, in herba pubeſcit, juvene-
ſcit in caule, matureſcit in fruge; & ad illam
totam ipſam, quam tu periiſſe deflebas, ſpeciem
reſurgit, & formam: ut te homo triticum non
tam doceat manducare, quam ſapere, non tam
14 cogat laborare, quam credere. † Reliqua nos
taceamus, quia & unde, & quando, & quo-
modo, & per quem mors venerit, beatus A-
poſtolus plano, & ſatis lucido, ac divino de-
clarat eloquio. Homo accipe fidem, quia gra-
tis datur: crede reſurrectionem, quia qui pro-
mittit illam, pretium non requirit.

Vacat Schol.

SERMO CXIX.

De vero curſu pro corona gloriæ: in verba ejuſdem: Neſcitis quod hi, qui in ſtadio currunt, &c.

BEatus Apoſtolus Paulus non ſolum per do- 1
ctrinam legis, ſed ſæculi hujus exemplo ad
coronam nos gloriæ cæleſtis hortatur. Sic enim
inter cætera, ait, ut audivit dilectio veſtra: *Ne-* 1. Cor. 9.
ſcitis quod hi, qui in ſtadio currunt, omnes quidem
currunt, ſed unus accipit bravium? & addidit: † 2
Sic currite, ut comprehendatis. Secundum terre-
num exemplum multi quidem, ut ait Apoſto-
lus, in ſtadio currunt, ſed unus accipit coro-
nam, id eſt, ille, qui melius currit: ita & in
ſtadio vitæ præſentis multi quidem currunt, ſed
unus accipit coronam. † Currunt Judæi per le- 3
gem: currunt Philoſophi per inanem * ſapien- * Scientiam.
tiam: currunt & hæretici per falſam annuntia-
tionem: currunt Catholici per * veram fidei præ- * Veram fidei prædicationem.
dicationem: ſed de his omnibus unus coronam
accipit, id eſt populus catholicus, qui recepto
fidei curſu tendit ad Chriſtum: ut ad palmam
immortalitatis, coronamque perveniat. Quapro-
pter & Judæi, & Philoſophi, & hæretici in va-
cuum currunt, quia non recto fidei tramite gra-
diuntur. † Quid enim prodeſt Judæis currere 4
per obſervationem legis; qui Chriſtum Domi-
num legis ignorant? Currunt & Philoſophi per
inanem ſapientiam ſæculi, ſed ſuperfluus, & va-
cuus curſus ipſorum eſt, qui veram Chriſti ſa-
pientiam neſciunt. Vera enim ſapientia Dei Chri-
ſtus eſt, quæ non ornatur verbis, nec luculenta
oratione: ſed fide cordis agnoſcitur. Currunt &
hæretici per venenatam fidei ſuæ aſſertionem; cur-
runt per jejunia; currunt per eleemoſynam: ſed
pervenire ad coronam nequeunt, quia fideliter non
currunt: falſa enim fides eorum veræ fidei gratiam
accipere non meretur. Manifeſtat hoc Apoſtolus 5
alio loco, cum dicit. *Et ſi diſtribuero omnem ſub-* 1. Co. 13.
ſtantiam meam pauperibus, & ſi tradidero corpus
meum igni, ut ardeat; charitatem autem non ha-
beam; nihil mihi prodeſt. Non enim habet chari-
tatem Chriſti, qui Chriſto non fideliter credit.
Et ideo bene addidit Apoſtolus, dicendo: † *Sic* 6
currite ut comprehendatis. Currere ergo debemus
fideli curſu in fide Chriſti, in mandatis Dei, in
operibus juſtitiæ, ut ad coronam æternæ vitæ per-
venire poſſimus. Denique quemadmodum nobis
currendum eſt, idem Apoſtolus conſequenter o-
ſtendit dicendo: † *Omnis, qui in agone contendit* 7
ab omnibus continens eſt: & illi quidem, ut corru-
ptibilem coronam accipiant, nos autem incorrupti-
bilem. Vide, quibus nos Apoſtolus exemplis ad
* coronam promiſſæ immortalitatis invitat. In a- * Coronam promiſſam.
gone iſto terreno qui vincere volunt, abſtinent ſe
a cibis quibuſdam, a potu nimio: abſtinent ab
omni immunditia: ſub tanta caſtitate, ut etiam
propria conjugia non requirant; nec aliter ſe vin-
cere poſſe ſperant, niſi corpus ſuum caſtum pu-
dicumque ſervaverint: Et poſt tantum laborem
quid aliud quam parvam, & corruptibilem, & vi-
lem

Digitized by Google

8 lem quidem coronam accipiunt? † Si ergo pro cor-
ruptibili corona tantus labor a quibuſdam ſuſcipi-
tur: quanto magis nos omnem laborem ſuſtinere
debemus, quibus præmium cæleſte, & æternæ
gloriæ corona promittitur? Eſt ergo nobis agoni-
zandum non levi certamine: certamus enim con-
tra ſpiritualia nequitiæ; contra diabolum, & an-
gelos ejus; certamus contra injuſtitiam; contra
impietatem; contra malitiam; contra impudicitiam;
9 contra diverſas illecebras peccatorum. † Et ſi cer-
tantes * vincimus, tot coronas * accipimus, quot
vitiorum victores fuerimus. Magnus itaque agon
iſte eſt, in quo ſpectaculum * Domino exhibe-
mus: ſpectamur enim certantes a Domino; ſpe-
ctamur ab Angelis ejus; in terra vincimus, ſed
10 præmium virtutis in cæleſtibus accipimus. † De-
nique ſancti martyres in agone certaminis poſiti
non ſolum vitia peccatorum, ſed ipſam mortem
vicerunt: & præmia immortalitatis ſuſceperunt.
11 † In hoc agone primo Dominus, & Salvator no-
ſter, & certavit, & vicit, ut nobis exemplum
12 certaminis, & victoriæ demonſtraret. † Hæc ergo
vobiſcum tractantes, ſemen boni certaminis injici-
mus in cordibus veſtris, tanquam ſulcata invenien-
tes pectora veſtra aratro juſtitiæ. Colite igitur ver-
bum, quod ſparſimus in vobis, ut poſſit germi-
nare, quod ſatum eſt.* Deus autem viſitatione
ſua rore ſuæ vos pietatis inſundat: & det incre-
mentum ſeminibus veſtris, quo poſſitis in colle-
ctis manipulis meritorum ad fructum centeſimum
pervenire. *Vacat Scholiis.*

* Vicerimus.
* Accipiemus.
* Deo.
* Deus autem vobis rorem ſuæ pietatis infundat, & det iſtis incrementum ſeminibus, quo &c.

SERMO CXX.

De figura ſaeculi vitanda, & forma Salvatoris aſſumenda: in verba ejuſdem: Nolite configurari huic ſaeculo, &c.

1 Mat. 5. CHriſtus Apoſtolus ſal eſſe hodie pateſecit, di-
cendo: *Vos eſtis ſal terræ*: Ne quis ergo
impatienter ferat, ſi beati Pauli verba ut grana di-
vini ſalis diu terimus: quatenus altius ſoporati ſen-
2 ſus intelligentiam condire poſſimus. † Grana e-
nim ſalis integra ſaliunt, * quatenus in medullis
ipſa ſubtilius attenuata deſcendant: ſic ſermo Apo-
ſtoli communiter lectus præbet ſimplicem ſenſum:
profundam vero ſcientiam præſtat; ſi lectione ſe-
dula iteratur ad illa, quæ ante perſcrutati ſumus.
Rom. 12. Hodie dicit beatus Apoſtolus: † *Nolite configurari
huic ſaeculo*. Putas ne beatus Paulus Apoſtolus di-
3 cendo ſic, elementorum figuris ne configuremur
obſiſtit? neve ſimus ut Perſarum reges, qui ſub-
jecta nunc pedibus ſuis ſphæra, ut polum ſe cal-
care credantur, Dei vices mentiuntur: nunc ra-
diato capite ne ſint homines, Solis reſident in fi-
gura: nunc impoſitis ſibi cornibus, quaſi viros ſe
eſſe doleant, effœminantur in lunam: nunc varias
velut ſiderum ſumunt formas, ut hominis perdant
figuram, & nihil ſupernæ claritatis acquirant. †
4 Sed iſta licet de ſæculi vanitate deſcendant: & a
ſapientibus tam fugienda ſint, quam ridenda: ta-
meo Apoſtolus cum dicit: *Nolite configurari huic*

* Sed in medullas ipſas ſubtilius attenuata deſcendunt. MS.

ſaeculo, ſæculi vitam corrigit; arguit mores; ju-
dicat inſtitutum; caſtigat voluntates; luxuriam
condemnat: & totam vanitatum ſæcularium pom-
pam propellit, effugat, excludit a mentibus Chri-
ſtianis. † Sed hoc modo ſtrictim commonet, quod 5
eſt in principio hujus epiſtolæ latius executus, ubi Rom. 1.
figuram ſæculi in vitiis ſic figurat: *Repletos*, in-
quit, *omni iniquitate, malitia, fornicatione, ava-
ritia, nequitia: plenos invidia, homicidiis, conten-
tione, dolo, malignitate: ſuſurratores, detractores,
Deo odibiles, contumelioſos, erectos, ſuperbos, in-
ventores malorum, parentibus non obedientes, inſi-
pientes, incompoſitos: ſine affectione, ſine miſericor-
dia: qui cum juſtitiam Dei cognoviſſent, non intel-
lexerunt, quoniam qui talia agunt, digni ſunt mor-
te: non ſolum qui faciunt illa, ſed & qui conſen-* 6
tiunt facientibus. † Fratres, audiſtis formam ſæ-
culi; didiciſtis ſpeciem; vidiſtis figuram, ſi tamen
formam, & non informe monſtrum: ubi confuſio-
ne criminum tota rerum facies eſt deleta: ubi pec-
catorum connubio tota mundi figura eſt diſſoluta:
ubi delictorum morbis imago ipſa ablata eſt con-
ditoris: ubi homo in vitiis eſt ſepultus: ubi cor-
rupti corporis ſcatent ſcelera: ubi homo hominis
eſt ſepulchrum: ubi in homine non homo cerni-
tur, ſed cadaver. † Apoſtolus ergo huic formæ 7
nos prohibet eſſe conformes: & configurari nos
huic vetat figuræ; huic ſimilitudini conſimiles non
eſſe permittit: ſed ad formam Dei reformat; ad
ſimilitudinem revocat Chriſti; & totam reducit
ad imaginem conditoris, dicens: *Sed reformamini
in novitate ſenſus veſtri*. † Hoc eſt, ſitis per Chri- 8
ſtum ſenſibus innovati, abjecta ſæculi hujus figu-
ra; & tota inveteratæ imaginis deformitate proje-
cta, formam veſtram in formam veſtri reducite
Salvatoris: ut novitas ſenſuum veſtrorum in ve-
ſtris actibus eluceſcat; & cæleſtis homo cæleſti ha-
bitu jam gradiatur in terra. Qualiter autem com-
ponat formam novi hominis, jam pateſcat. *Sicut
enim in uno corpore multa membra habemus, omnia
autem membra non eundem habent actum; ſic mul-
ti unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem al-
ter alterius membra*. † *Habentes autem donationes* 9
ſecundum gratiam, quæ data eſt nobis, differentes.
Agit, agit ut corpus, quod collocat in cæleſti a-
ctu, in ſuperna vita, in moribus ſanctitatis, mem-
brorum conſenſu, & copulatione conſiſtat; neque
pes oculi miniſterium, neque oculus pedis offi-
cium perverſo rumore confundat: ſed ut ſanctita-
tis membra donis contenta ſint largitoris, & cre-
dant ſuum eſſe membra omnia, quod unum fece-
rit membrum: quia minorari neſcit membrum
unum, quod totum honoratur in corpus. Hinc
eſt, quod Apoſtolus actus membris, membra acti-
bus ſic depingit. † *Sive qui docet in doctrina; qui* 10
*exhortatur in exhortatione; qui tribuit in ſimplici-
tate; qui præeſt in ſolicitudine; qui miſeretur in hi-
laritate. Charitas ſine ſimulatione; odientes malum;
adhærentes bono; invicem honore prævenientes; in-
vicem benigni; ſolicitudine non pigri; ſpiritu fer-
ventes; Domino ſervientes; ſpe gaudentes; in tri-
bulatione patientes; orationi inſtantes; memoriis ſan-
ctorum communicantes; hoſpitalitatem ſectantes;*

SERMO CXX.

Scholia.

G*Rana enim ſalis integra, &c.* Ly integra pro re incorrupta, non violata ſanie, neque confecta ta-
bo, aut prò incontaminata ſumitur, ut dicat Auctor Grana ſalis res nondum corruptas ſaliunt quidem, ſed ita demum ſi ipſa grana in medullas ſubtilius attenuata deſcendant. D. Chryſoſt. hom. 55. in Matth. inquit; *Neque enim fieri poteſt, ut ea, quæ jam corrupta ſunt, ſalis perfricatione reparentur.*

*benedicite, & nolite maledicere; gaudere cum gau-
dentibus; flere cum flentibus; providentes bona non
ſolum coram Deo, ſed etiam coram hominibus. No-
lite eſſe prudentes apud voſmetipſos: nulli malum
pro malo reddentes: ſi fieri poteſt, quod ex vobis
eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes; non
vindicantes voſmetipſos, ſed date locum iræ. Si eſu-
rierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitit, potum da
illi: noli vinci a malo, ſed vince in bono malum.*
Superius, fratres, Apoſtolus pateſecit membra vi-
tiorum; revelavit modo nobis membra virtutum:
ut cæleſte corpus tantis ſolidatum membris, ner-
vis talibus roboratum, poſſit facile mundi bella
proſternere; diaboli ſuperare conflictus. Et ita vi-
vens, ut Apoſtolus docuit, non proſternit mun-
dum? non proterit carnem? non diabolum vincit?
11 non æquatur Angelis? non major eſt cælo? † Pla-
ne major cælo, quia cælum non movetur ſponte,
non voluntate agit, non judicio facit quicquam,
ſed ſola neceſſitate ſervit ſemper; quia ſemel juſ-
ſum eſt ſervire: impollutum ſe non viribus, non
labore cuſtodit: unde cum non ſit obnoxium pœ-
næ, ſic tamen nec conſiſtit ad præmium: at homo
ex terrena vilitate concretus, dum terrenam labem
vincit, dum ſanguinis ſtimulos frangit, dum car-
nis exſuperat paſſiones, tranſcendit cælum; & ad
ipſam deitatis pervolat ſedem; & ſic fit major cæ-
lo, meritis ſupergreditur Angelos, non natura. †
12 Probat hoc Apoſtolus Paulus, qui dum ſatis ter-
ram vincit; & intravit cælum, & tranſivit alium,
& uſque ad tertium meruit pervenire. Et juſte,
nam primus conſcendere debet cælos, qui ſic &
verbo, & exemplo homines penetrare docuit
cælos. Erit, erit major cælo, qui vixerit, ſi-
13 cut docuit Paulus: † Erit clarior ſole, qui ſic
virtutum radiis toto orbe ſplendet, ut fuſcari ſe
nulla vitiorum nocte permittat. Erit, erit iſte
lucidior luna, qui tenebras has non tenuato lu-
mine temperat, ſed totam ſæculi noctem pleno
meritorum fulgore depellit: nec ſicut luna quo-
tidiana lucis detrimenta perſentit, ſed jugi facto-
rum lampade in ſuperni luminis claritate perſi-
ſtit: nec iſte ſicut illa menſtruo interpollatur ob-
ſcuro, ſed in claritate Dei continua permanebit:
Et ſi magna eſt illa, quod mitigat noctem,
quanto hic major, cujus vita recipit nil de no-
14 cte? † De ſtellis taceo, quia quot cælum ſtellis
tot ſancti virtutibus elucefcunt, dicente Domino:
Matt. 5. *Vos eſtis lux mundi: lucete ſicut luminaria in mun-*
Phil. 2. *do*. Ad ſummum, cælum, ſol, luna, ſtellæ,
Matt. 24. (Deo dicente) tranſibunt, juſtus autem in clari-
15 tate Dei continua permanebit. † Velim, fratres, de
ſingulo Apoſtoli verbo ſingulas proferre dictio-
nes, ſed quia & frequentata lectio faſtidium ge-
nerat audienti, & nos diutius non poſſumus e-
vangelicas tacere virtutes: gratum ſit charitati
* Fine. veſtræ quod compendioſo * ſermone præſentem
clauſimus lectionem: Deus autem noſter & quæ
diximus, & quæ tacuimus, ipſe ſanctis veſtris
ſenſibus inſinuare dignetur.

SERMO CXXI.

De Divite, & Lazaro.

AUdiſtis, fratres, hodie & paupertatis finem, 1
& divitiarum qualis ſit exitus cognoviſtis, Luc. 16.
dicente Domino: *Homo quidam erat dives; &
induebatur purpura, & byſſo: & quotidie epulaba-
tur ſplendide: & erat quidam mendicus nomine La-
zarus ulceribus plenus; qui jacebat ad januam ejus,
cupiens ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa
divitis, & nemo illi dabat: ſed & canes veniе-
bant, & lingebant ulcera ejus.* † *Factum eſt au-* 2
*tem, ut moreretur pauper; & portaretur ab An-
gelis in ſinum Abrahæ: Dives autem mortuus eſt,
& ſepultus in inferno*. En fratres, quam rerum la-
mentanda mutatio! pauperem portant Angeli; di-
vitem deglutit infernus. En fratres, mors paupe-
ris totam vitam divitis vicit; & elatio ſola paupe-
ris totam divitis pompam tranſcendit, & gloriam.
Quare ſic ſepultura decipit oculos? quare ſic exe-
quiarum pompa mentitur? In obſequium divitis
migrat hic tota civitas cum funus effertur: pau-
per vadit ſolus: pauperem duorum portat miſe-
ratio bajulorum: nec quatuor ut mortuo, ſed duo
ſub uno vecte, quaſi projiciendo oneri portitores
addicuntur inviti: Merito ei mox angelica officia,
merito divina deputantur obſequia, cui tam cru-
deliter negata ſunt ipſa humanitatis extrema. † Fu- 3
nus divitis antecedit lugubris turba ſervorum: phe-
retrum pauperis præcedit Angelorum pſallentium
multitudo. In marmoreo tumulo, & aurata ve- * Materiali limo, & naturali ſitu *habens MS. C. & Vat.*
ſte jacet divitis corpus incluſum: pauperis caro *
naturali quieſcit in limo: & materiali ſitu ver-
mium morſus neſcit: prævenit putredines, &
fœtores. † Sed requiramus, fratres, quæ divitis
culpa, quod crimen, quod ſcelus eum ſuppliciis 4
addixit inferni: & ante judicium damnationis e-
jus, elogium tot ſæculis fecit, ipſo judice refe-
rente, cantari: dicente Domino: *Homo quidam
erat dives, & induebatur purpura, & byſſo: &
epulabatur quotidie ſplendide: & erat quidam men-
dicus nomine Lazarus, qui jacebat ad januam di-
vitis: & cupiebat ſaturari de micis, quæ cadebant
de menſa divitis*. Nunquid per ſe tantum divitiæ
criminoſæ ſunt? aut ſolæ, & per ſe penes Deum
damnandæ ſunt veſtes; & tantum per ſe punien-
dæ ſunt epulæ, ut non ſolum careant præmio bo-
norum, ſed omnium malorum ferant & merean-
tur * exitium? Aut ita per ſe probata eſt, & ſan- * Judicium.
ctificata mendicitas, ulcera tam ſacrata, ut An-
gelorum manibus Abrahæ ſancti rapiantur ad gre-
mium? † Et mirum fratres, quod Abraham quon- 5
dam dives nunc divitem ſpernit, dicente Scriptu-
ra.

12 *Et juſte; nam primus*. Quæ hic de ſanctis viris dixit Auct. de ſe ipſo prædixit; nam ea omnia ipſi rite, recteque adſcribenda cenſentur ob auream ejus doctrinam, & eloquentiam, unde Magnus effectus eſt in Regno Cælorum. Lege vitam ejuſdem, & plurima offendes ad rem facientia.

SERMO CXXI.

Scholia.

3 *MAteriali ſitu vermium morſus neſcit*. Quod provenire poteſt vel ex magna ſiccitate corporis ipſius mendici; vel ex natura telluris ſabuloſæ, nimis aridæ; vel quia ut caro putreſcere incipit, mox terra ipſa putredinem corrodit; immo propria virtute putredinem prævenit, & vermes ex ipſa gigni prohibet, quod verius videtur.

Gen. 30. ra : *Erat autem Abraham dives valde* : & eum,
quem habuit in bonis præſentibus parem, nunc
reprobat, & patitur eſſe pœnalem; præſertim cum
neque pauperis hujus bona, neque malis divitis
iſtius prodiderit ſermo divinus. Cur ego nunc A-
braham ambit pauperem; divitem refugit, & re-
6 futat? † Aut quemadmodum Abraham innocentem
habuere divitiæ, hunc fecere divitiæ criminoſum?
Illum promovere ad omnium requiem beatorum,
hunc in omnium malorum barathrum deputarunt?
Verum ne propoſitus ſermo veſtrum diu fatiget
animum, ſuſpendat auditum, acceleranda nobis eſt
7 hujus ſolutio quæſtionis. † Abraham, fratres,
non ſibi, ſed pauperi dives fuit : & opes non ha-
bere, ſed prorogare geſtivit : magiſque in ſinum
pauperis, quam in horreis recondere ſuas ſtuduit
facultates : ſicut toto vitæ ejus ordine perdocetur.
8 † Nam peregrinus ipſe jugiter laboravit : ſicque
Gen. 18. ne peregrinus peregrinum ſe eſſe ſentiret, ſub ten-
torio manens ipſe, ſine tecto advenam manere
non paſſus eſt; & hoſpitem hoſpes ſemper ipſe
ſuſcepit : extorris patria, domicilii neſcius, ipſe
& domus omnium fuit, & patria; ſciens ſe non
Gen. 14. incubatorem, ſed diſpenſatorem divinæ poſitum
largitatis : ut vindicaret oppreſſos, abſolveret ca-
ptivos, eriperet jam jamque morituros, ipſum ſe
morti novus bellator addicit, apud quem pietas
9 in alterum vita ſua charior fuit. † Abraham ſu-
ſcepto hoſpiti aſtitit, non aſſedit, & fuit iſte non
conviva hoſpiti, ſed miniſter : Abraham viſo pere-
grino Dominum ſe eſſe neſcivit : ipſe allator pran-
dii, ad coquinam ſatis delicatam ſolicitus addixit
uxorem : & qui ſe, ſuaque omnia famulis ſuis
credit, ac committit, committere vix audet ho-
10 ſpitem conjugi quamprobatæ. † Et quid plura
fratres? Hujus denique humanitas ſic ſancta ſan-
ctis eſt ſemper manibus præparata, ut invitaret
apud illum ipſum Deum, & compelleret hoſpita-
ri. Ille ad Abraham, ille ad requiem pauperum,
ille ad hoſpitum receptaculum venit, qui ſe in
hoſpite, & paupere receptum fatebitur in futuro,
Matth. 25. cum dicet : *Eſurivi, & dediſtis mihi manducare :*
ſitivi, & dediſtis mihi bibere : hoſpes fui, & ſu-
11 *ſcepiſtis me.* † *Factum eſt autem, ut moreretur pau-*
per, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ.
Non immerito, fratres, ſua nunc omnes ſanctos
ſuſcipit in requie, & in ipſa cæleſti beatitudine
fungitur diſpenſatoris officio : quia dum ſemper
hic ſuſcepit peregrinos, & pauperes, ipſum cum
Angelis ſuſcipere Deum, ipſum ſub tentorio ſuo
videre hoſpitem meruit, quem ſemper habuit
largitorem. Et revera, fratres, parum ſe beatum
credidit, ſi in ipſa ſuperna gloria ab hoſpitalita-
tis pio ceſſaret officio. Et ſolis donis frueretur
divinis, qui hic humana bona crudelem ſe cre-
12 didit cuiquam ſi negaret. † Abraham, fratres, ve-
nientibus longe ſemper occurrit : prætereuntes e-
tiam prece revocat; nolentes magna cum ſuppli-
catione ſuam compellit ad menſam : prima, &
* Hoſpiti. ſaginata de gregibus * hoſpitibus ſemper apponit;
S. Pet. Chryſ.

ſuis, & conjugis ſuæ manibus factos calentes of-
fert panes, quos frigidos, & heſternos eſſe uti-
que jugis humanitas non ſinebat. † At iſte alter 13
dives, immo divitiarum captivus, ſervus opum, &
ipſis cenſibus compeditus, tantum pompæ igno-
bile ſepulchrum, in quo pietatis totus utique &
viſus defecerat, & auditus, non jam perſonam,
non pauperem, ſed ipſam miſericordiam deſpicit
ad januam ſuam Lazaro ſic jacente. † Purpura, 14
byſſo, delicatis veſtibus, epulis blandis ferrea vi-
ſcera crudelis anima nutriebat : quem Deus hu-
manæ ſalutis avidus inquiſitor emollire cupiens,
non tam Lazarum, quam ipſum pietatis confla-
torium ejus projecit ad januam : conflatorium di-
xi, propter ferrea viſcera. Impiis ergo oculis men-
dicus Lazarus ingeritur, admovetur; & ut dives
dare poſſit, magis magiſque divitis cenſus cumu-
latur; ſed dives adamante durior quicquid Deus
pauperis propter alimoniam divitis conferebat ad
cenſum, ille aut effundebat turpiter, aut crude-
liter reponebat. † Item Deus, ut non taceret, ut 15
clamaret, ut admoneret divitem, ut panem ſe
quærere tantum jejunus pauper oſtendat, ut vel
ad minima largienda abundantis impellat animum
augetur pauperi fames. *Cupiebat*, inquit, *de mi-*
cis ſaturari, quæ cadebant de menſa divitis : At
dives variis crapulatus ferculis indigeriem ſuam
ructabat ad cælum, ne vocem pauperis humi &
taliter jacentis audiret. † Itemque Deus, quia 16
obduratis auribus unius oris nil erat vox cla-
mantis, ad aperiendum cor divitis totum cor-
pus pauperis vulneribus aperit; ut in admonen-
do divite tot eſſent pauperis ora, quot vulnera;
ſolvuntur viſcera; ulcera producuntur; hiatus vul-
nerum dilatatur; ſanies effunditur; & tota pau-
peris caro componitur in ſcenam pietatis : ut
quem vox eſurientis non moverat, vel ſuſpiria,
vel dolores, gemitus, & tota ærumnarum con-
geries commoveret : ſed dives ſuperbo oculo, &
inſatiabili corde hæc omnia & audire, & vide-
re, & ſentire contemnit. † Quærit adhuc Deus 17
quemadmodum dives a ſua obſtinatione ſolvatur.
Solvit pauperi manus a ſuis artubus, uti nec a-
bigeret canes divitis, quos vulneribus ſuis divi-
tis erat paſturus in vulnus : & novo modo,
fratres, humanitatis ordo mutatur : fit humana
mendicitas, ut cupiditas * prodatur inhumana. * Probare-
Dives pauperem nec cadentibus de menſa micis tur.
paſcit : & Lazarus pauper, quia aliud non habe-
bat, etiam de carnibus ſuis canibus humanus ex-
titit. † Miſer dives, ſi panem non dediſti, quare 18
vel canes abigere noluiſti? Sed mitiores te canes
tui, immo tu ſævior canibus tuis : nam te ſævien-
te illi parcunt, qui non ad morſum dentes, ſed
linguas ad obſequium ſic producunt, ut in mo-
dum ſpongiæ non vexent vulnera, ſed detergant.
Dives, in canibus tuis famem pietas vicit : in re
impietatem ſaturitas non evicit. Nam, quod ca-
nes hoc ſtudio fecere curantum, uſus ipſe, qui
ſemper eſt in oculis, probat. Nam canes lamben-

11 *Et in ipſa cæleſti beatitudine*. Mutat hic ordinem Auctor, & a Limbo Patrum ad locum Beatorum aſcendit, ubi Abraham fungi diſpenſatoris officio fertur.

13 *Ipſam Miſericordiam deſpicit*. Lazarus non ſolum miſer, ſed ipſa miſericordia erat, active ſecum habens Chriſtum Dominum, qui eſt divina miſericordia, & paſſive, ut omnis, qui videret illum, ad ipſius miſerendum moveretur.

14 *Nutriebat*. Ut ſtomachus male affectus cibaria quæque optima in peſſimos, ſenſu Medicorum, convertit humores.

16 *In ſcenam pietatis*. Ut amans in comœdia nil ad gratiam amatæ adquirendam relinquit; ita Deus Lazarum ſcenam pietatis faciens Divitis miſericordiam quam diligentiſſime perquirebat.

17 *Divitis in vulnus*. Spiritale vulnus Divitis erat, quod cum Lazarus mendicus ulcerum ſanie canes paſceret locupletis, ne micas quidem panis Lazarus a Divite ipſo in alimoniam recipiebat.

do ſemper curant vulnera ſua; canes curant pauperem magiſterio naturæ: & homo hominem negligit, ipſa graviter accuſante natura. Verum eſt, verum eſt, quod dives cum nec micas dare poteſt, ſemper avarus eget. Differendus eſt ſermo, fratres, quia & dicendi tempus abſumpſimus: & lectionis loca, quæ nobis tractanda ſunt maxime, ſubſequuntur.

SERMO CXXII.

De eiſdem.

1 DEberet, fratres, ſermo noſter hodie Sancti
Andreæ, inquantum ſufficit, referre virtutes;
ſed quia de divite illo Evangelico, & Lazaro
paupere, quod ſupereſt, nos diximus redituros,
& Beato Andreæ Apoſtolatus, & martyrii
ſui prærogativa ſufficit, & abundat ad gloriam; ſi
placet, nos, quæ promiſimus, quæ debemus, ipſo
2 Domino reddente ſolvamus. † Scientes namque
quod & dicenti, & audienti ſemper generet laſſitudo
faſtidium, ſuperiore tractatu maximam partem
propoſitæ diſtulimus lectionis: ut reparatis animorum
viribus ſalutaris verbi ſequentia toto vigore,
& debito caperemus auditu. Poſt illa enim,
quæ diximus, hæc ſequuntur: † *Et elevans ocu-*
Luc. 16, 3 *los ſuos cum eſſet in tormentis, Abraham vidit a*
longe, & Lazarum in ſinu ejus. Et elevans oculos
ſuos: ſero dives ſurſum levat oculos ſuos,
quos ſemper depreſſit in terram: Dives, quos oculos
levas, ipſi ſunt accuſatores tui: quos oculos
levas, ipſi non placant judicem, ſed inflammant:
non reportant veniam, ſed reatum: exigunt
pœnarum cumulum, non ſolamen. Quo oculos
levas? quid clamas adhuc dives? quo reſpicis
dives, ibi eſt Lazarus: ibi eſt impietatis tuæ
proditor: teſtis criminis, crudelitatis aſſertor. †
4 *Et clamavit*, inquit, *pater Abraham miſerere
mei.* Modo cognoſcis patrem, & modo tibi patrem
ſe eſſe neſcit, quem in Lazaro patrem ſic
ſpreviſti: modo tibi juſtus occurrit, qui tunc,
ut tibi pius eſſet, diu Lazarum paſſus eſt cruciari.
Infelix, quem ſic ipſa origo arguit; quem ſic ipſe
lucis auctor addicit! infelix cui in judicio pro magnitudine
criminis non miſereri genitor, non pater
ignoſcere, non affectio potuit ſubvenire! †
5 Quid clamas adhuc dives? Adhuc dives ſed crimine,
non cenſu: non ſubſtantia, ſed reatu. Quid
clamas? quid poſtulas? Hoc loco jam non geritur
poſtulatio, ſed controverſia: ubi e diverſo conſiſtit
ipſe, qui paſſus eſt; ſed agentium diverſus eſt
locus: hic agit de proximo, ille de longe: hic
de ſinu ſuggerit, clamat ille de tartaro: exorat
ille de requie, queritur hic de pœna. Sed quid
6 dicit dives? † *Pater Abraham miſerere mei.* Bene
diceres, ſi Lazarus in ſinu reſidens ipſum pectus
judicis non teneret: bene diceres, ſi Lazarus juſtiſſimi
cognitoris tota non poſſideret arcana. Gratis
rogat judicem, quem ſic innocens confeſſor accuſat:
& fruſtra ſibi credit judicem poſſe ſubvenire,
quando ore judicis pronunciat ipſa, tanta
qui pertulit. *Miſerere mei,* † *& mitte Lazarum.* 7
Adhuc tu in Lazarum ſic crudelis? *Lazarum mitte.*
Quo? Ad infernum de gremio, de ſolio ſublimi
ad profundiſſimum chaos: ad tormentorum
ſtridorem de ſancta quiete, de tanto ſilentio Beatorum.
† *Et mitte Lazarum.* Ut video, quod agit 8
dives non eſt novelli doloris, ſed livoris antiqui:
& zelo magis incenditur, quam gehenna.
Eſt grave illis malum, eſt illis incendium non ferendum,
quos aliquando habuere contemptui, videre
felices. † Adhuc divitem malitia non deſerit, 9
quem jam poſſidet pœna: qui non ſe ad Lazarum
duci poſtulat, ſed ad ſe Lazarum vult deduci.
Ad cruciatus tui ſtratum, dives, pius Abraham
Lazarum mittere non poteſt, quem tu ad menſam
tuam non es dignatus admittere. Jam vobis verſæ
ſunt vices: vides ejus gloriam, cujus ſupplicium ſic
ſpreviſti: videt ille cruciatus tuos, qui te tunc
tua mirabatur in gloria. Sed videamus, fratres,
quare ſibi mitti Lazarum ſic deplorat. † *Mitte La-* 10
*zarum, ut intingat extremum digiti ſui in aqua,
& refrigeret linguam meam.* Erras, dives, hæc
flamma non tam linguæ, quam mentis eſt: non
tam linguæ, quam cordis eſt: & adhuc iſte conſcientiæ
calor eſt, non illud extremum, quod te
manet, & expectat incendium. Nam ſi te jam
noviſſimi judicii totus ignis ambiret, & illius deſperatæ
damnationis ſententia jam teneret, nunquam
levares oculos, nunquam patrem colloqui,
nunquam pro te rogare, nunquam præſumeres intervenire,
pro fratribus. † Certe ſi te jam poſſi- 11
det totus ignis inferni, ſi te gehennæ flamma complectitur,
quare ſolius linguæ æſtibus deſideras
ſubveniri? Niſi quia cum pectus tuum anhelat
flamma ſui criminis, & reatus, magis lingua uritur,
ardet, æſtuat, quæ inſultavit pauperi; quæ
miſericordiam denegavit: hæc præcedit ad judicium:
hæc antea deguſtat, & patitur cruciatus:
hæc de toto corpore prima ſentit ardorem: quæ
cum prima hic varios delitiarum cibos, & odorata
deguſtaret pocula, mandare pietatem noluit:
fieri miſericordiam non præcepit: ſed & ipſa cum
alii facerent, derogabat. † Ipſe eſt, qui induebatur 12
purpura, & byſſo. Quid eſt dives? ab æſtu
byſſus non defendit? purpura non reſiſtit inferno?
Remanſerunt iſta; deſeruerunt iſta; & ipſe
nunc nudus ſudas, æſtuas, qui aliquando inſultabas
æſtibus artificioſa nuditate veſtitus. † *Et mitte* 13
*Lazarum, ut intingat extremum digiti ſui in aqua,
& refrigeret linguam meam.* Quid eſt dives? ubi
ſunt torrentes torcularium tuorum? ubi ſunt horrea
ad famem pauperis non minus cupiditatibus
dilatata, quam copiis? ubi ſunt vina ad inopiam
pauperis annoſitatibus, & ipſa temporum oblivione
ſervata? ubi ſunt effuſiones lapſus, flumina
miniſteriorum tuorum? Iſta omnia tibi periere, non
crimina; qui ſitis extremi digiti guttam, quam ſi
vel ſolam dediſſes pauperi non ſitires. † In miſeri 14
cordem te gutta & mica reddidit inhumanum,
in quibus totus pauperis, & victus conſiſtit,
& vita. Velim ſcire, dives, ſi vel ipſe tibi
in pœnis poſitus ignoſcis: quia ad hæc mala non
veniſſes, si de tantis horreis micam, guttam de
tan-

SERMO CXXII.

Scholia.

4 MOdo cognoſcis patrem. In hac homilia allegorice per Abraham Chriſtus, per Lazarum Gentilis populus, per Divitem Hebræus intelliguntur, & in hoc ſenſu dicta ab Auctor. eiſdem adſcribuntur, ut cuilibet vel mediocriter erudito patebit, ſi legat.

4 *Ipſa origo arguit.* Hoc eſt ipſe pater, qui principium, origoque filii dicitur. Allegorice ipſa origo eſt lex per Deum ab ipſa origine data Hebræo.

Digitized by Google

ſantis torcularibus tunc dediſſes. † Parum eſt,
15 quod caro eget, quod natura exigit, quod ſuffi-
cit vitæ; avaritia cauſa eſt, quod homo magna,
& multa recondit non ſibi, ſed aliis, ad ſuum
16 plane præſentem, vel poſterorum cruciatum. † Sed
dicis, dives: Ego etſi vinum negavi, aquam pe-
to, quam communem cunctis animantibus auctor
ipſe omnium præſtitit, & natura. Puto, dives,
quod & aquam pauperi tu negaſti; cui ne ingre-
deretur januam tuam, ne ad tuum puteum perve-
17 niret, canes quam plurimos objeciſti. † Quid eſt
autem, quod dicis? *Mitte Lazarum, ut intingat
extremum digiti in aqua*; & non deferat aquam?
ergo juxta te eſt aqua: & ſi juxta eſt, quare de
proximo non ſumis? Quare? quia vinctæ ſunt ma-
nus tuæ merito dives quia ſolutis debilitate Laza-
18 ri manibus ſubvenire templiſti. † Debet homo,
debet debilibus ſua membra partiri: quæ cum Job
Job. 29. juxta LXX. non daret, ſed redderet, ſic dicebat: *Ego fui ocu-
lus cæcorum, pes autem claudorum: ego eram pa-
19 ter invalidorum*. † Homo, ſi non habes nummum,
da pauperi manum, quia majorem miſericordiam
facit, qui ad menſam ſuam manu pauperem debi-
lem ducit. Ipſum ſe pauperi dedit, qui ſe aptavit
in obſequium pauperis, aptavit in pauperis ſervi-
tutem. Iterum, fratres, præſentis verbi plenitu-
dinem differamus, ut tertia auditione quam ſen-
tentiam ab Abraham beatiſſimo pertulerit dives,
proloquamur.

SERMO CXXIII.

De eiſdem.

1 INverecundi debitoris eſt, aut differre credita,
aut promiſſa denegare; honeſti ſine mora, &
* Perſolvere. mox utraque * diſſolvere. Promiſimus ut omne,
quod reſtat de illo divite, redderemus: qui cum
in Lazarum viſus ſit immitis, in ſe magis ſævus
extitit, & crudelis. Hactenus quid dives ad A-
braham locutus fuerit & ſanctus Evangeliſta, &
noſter ſermo, in quantum potuit, declaravit. Di-
Luc. 16. ctum eſt: *Et elevans oculos ſuos cum eſſet in tor-
mentis, vidit Abraham a longe, & clamans, di-
xit: Pater Abraham miſerere mei: & mitte La-
zarum, ut intingat extremum digiti ſui in aqua,
& refrigeret linguam meam, quia crucior in hac
flamma*. † *Cui nunc reſpondit Abraham: Fili re-* 2
cepiſti bona in vita tua. O mira pietas! adhuc vo-
cat filium, quem degeneraſſe propria crudelitate ſic
reſpicit. O ſingularis bonitas! adhuc vocat filium,
quem videt inferni vernulam, pœnarum ſobolem,
extremum mancipium jam gehennæ. Sed vocat fi-
lium, ut magis magiſque filii prodatur impietas,
quando * cum tali etiam paterni ſermonis pietas * In eam talis etiam paterni ſermonis pietas perſeverat.
perſeverat. † Tu vocas patrem, ego voco filium:
ut te graviter doleas perdidiſſe ad quod natus es.
Adhuc voco filium, ut amarus doleas perdidiſſe
te, quod tibi gratia dederat, & natura; quia non
habuiſſe doloris non eſt tanti, quanti habita mœ- 3
roris eſt perdidiſſe: voco filium, ut intelligas ju-
dicii eſſe, quod pateris, non furoris: voco filium,
ut in me mea patientia, & in te tua * maneat pœ- * Permaneat pœna. Joan. 8.
na. † Sed iſte, fratres, intelligit ſe non eſſe fi-
lium, qui fatetur, & penſat de ſuo merito eſſe,
quod tam pii patris perdidit de natura. Qui tunc 4
utique reſpondiſſet generi, ſi pius, ſi hoſpitalis,
ſi miſericors, in pauperem ſi fuiſſet humanus.
Qui genitoris opera non facit, negat genus, Do-
mino ſic docente: *Si filii Abrahæ eſſetis opera A-
brahæ faceretis*. Ille fidem generis probat, * cui * Qui paterni operis aſſertor aſſiſtit.
tantus paterni operis aſſertor aſſiſtit. † Sed quid
dicit Abraham? *Fili recepiſti bona in vita tua*. Si
tantum divitis hujus iſtud eſt crimen, quia rece-
pit bona?: quantum reus, qui invadit indebita? 5
Si tantum crimmoſus, qui ſua claudit, qui non
largitur accepta, quam pœnalis eſt, qui & ſuis
incubat, & aliena pervadit? Fratres, demus no-
ſtra, ſi tamen noſtra: demus tamen, quæ puta- 6
mus noſtra; vitemus aliena; declinemus extranea:
certe ſi cui aliquid tulimus tota celeritate redda-
mus: ne hic relinquentes omnia, illuc cenſu pau-
peres, crimine divites, ad iſtum divitem perduca-
mur. † Diſcat tamen dives, quia recepit bona,
non accepit. Videtis, fratres, quia Abrahæ ſan-
cti verbo iſtius divitis animus proditur, ſenſus ar-
guitur, intellectus punitur: qui non ſibi data, ſed
reddita credidit quæcunque Domino largiente poſ-
ſedit. Intelligite quo ſenſu inceſſerit, quo corde
ambulaverit, qui Deum ſibi credidit debitorem;
& Dominum ſuum male dives uſuris ſuis addixit
obnoxium, ignorans quia Dominus etſi pauper
inceſſit in terra, dives tamen aſcendit in cœlum;
dedit

15 *Artificioſa nuditate veſtitus*. Bombyces in inſula Co videntur ſpeciem telæ proferre, quæ ita lucida eſt, ut ea indutus magis nudus videatur, ſic habet Petrus Gregor, Toloſan. in Syntaxem artis mirab. tom. 2. lib. 24. cap. 10. Nihilominus Auct. hic de indumento byſſi loqui videtur, quod tenuiſſimi lini genus eſt, ex quo ſubtiliſſimæ fiunt veſtes, quæ non modo æſtum corpori deferentis non cauſant, ſed potius æſtum remittunt; propterea indutus dicitur, quia reapſe erat byſſo veſtitus, ſed artificioſa nuditate, quia, quoad æſtum, & calorem erat, ac ſi nudus fuiſſet: immo lætiori frigora ſic gaudebat, quam ſi omnino nudus fuiſſet, qui frigus in ejus corpore cauſabatur a byſſo.

SERMO CXXIII.

Scholia & Notationes.

3 P*Erdidiſſe ad quod natus es*. Etenim filius naſcitur ad hæreditatem patris poſſidendam; ita Hebræus cum Dei filius eſſet, Chriſtum Patrem occidit, & fratrem, populum ſcilicet Gentilem contempſit, Unde merito Patris Hæreditatem perdidit, eamque fides Gentium rapuit, ut dicitur in tex. ſup. ſerm. 100.

3 *Intelligas judicii eſſe, quod pateris*. Myſtice quod nunc patitur Hebræus, non eſt furor, aut ultio a Chriſto ſumpta ob ſibi iniquiſſimam mortem a Judæo illatam; ſed juſtum eſt Deitatis judicium, ut Hebræus, qui Gentilem viam ſalutis docere recuſavit, modo ipſemet a Gentili jam Chriſtiano facto doctus, ipſam ſalutis viam non apprehendat, lege ſup. ſerm. 101. num. 10. & infr. 172. a n. 4.

5 *Fili, recepiſti bona in vita tua*. Juxta varias hujus verbi, Recipere, ſignificationes varia explicantur ab Auct. animi ſenſa. Hic, Recipere, interpretor occultare jus. legem fin. C. oper. libell. factam ab Imperat. Valente, & Valentiniano, unde habentur crimina receptorum, eorum ſcilicet, qui fures, raptores, & ceteros malefactores, ut occultent, apud ſe recipiunt, ut ff. de Receptor. & Cod. de his, qui latron. Et in Can. ſicut ait, de Hæreticis, Ideo recepiſti bona in vita tua eſt idem, ac ſi diceret: Tibi, tuiſque improbis uſibus ceteris occultata bona reſervaſti.

6 *Diſcat autem Dives, quia recepit bona non accepit*. Hic recipere eſt aliquid ab alio habere ad negotiandum, ut opportuno tempore Domino reddatur, una cum fructibus perceptis. Accipere autem eſt gratis aliquid ab altero habere, vel quod ſuum eſt, ſibi vindicare: Sic innuit Petr. Bercor. in Dition. moral. verb. *Accipere, & Recipere*. Dives quæcunque bona hic poſſidet, Domino largiente poſſidet, non autem Domino reddente,
quia

& dedit ille, non accepit in fœnore, qui dedit
uniquinque talenta, alii duo, alii unum; unde &
promittit ſe exacturum, non redditurum uſuram,
7 Matth. 25. cum dicit ad ſervum: † *Serve nequam & piger,*
dediſſes pecuniam meam numulariis, & ego veniſ-
ſem, & exegiſſem eam utique cum uſuris. Hinc
autem plus impius dives iſte, quia non in alium
pius extitit: qui etſi recepit bona, non pro bo-
* Aliàs mala. nis * bona, ſed pro malis bona recepit indignus.
8 † Sed tranſeamus ad Lazarum, & quæramus quid
eſt, quod dicit: *Et Lazarus ſimiliter recepit ma-*
la. Et id ſufficiat ad meritum, abundet ad glo-
riam, ſi non fecit bona, ſed recepit mala. Plane
beatus eſt, fratres, qui ſe a Deo accipere bona,
mala recipere fideliter credit. Beatus, qui ſe Deo
ſemper judicat debitorem. Beatus, qui Deo ſem-
per reddit debita: certe ſi non poteſt, vel dimit-
ti ſibi debita tota humilitate depoſcat, ipſo Domi-
Matth. 6. no ſic docente: *Dicite*: *Dimitte nobis debita noſtra*.
Prov. 18. Beatus, qui Deo debita, & cum non intelligit ſe
Juxta LXX. contraxiſſe, perſolvit; altius Propheta inſtituente,
Pſ. 141. cum dicit: *Quæ non rapui tunc exſolvebam*. Bea-
tus, qui ſe apud Deum ſemper, ut excuſet, ac-
cuſat, Scriptura taliter admonente: *Juſtus in pri-*
9 *mordio ſermonis ſui accuſator exiſtit*. † Et ſi ju-
ſtus, quare ſe juſtus accuſat? quia: *Non juſtifica-*
bitur in conſpectu tuo omnis vivens. Homo co-
ram homine de juſtitia, de innocentia, de meri-
to forſitan glorietur: coram Deo qui ſe de in-
nocentia jactat, de ſua juſtitia gloriatur, homo
Luc. 18. non eſt. Hinc eſt, quod ille Phariſæus cum non
orat, ſed juſtitias ſuas computat, imputat, ru-
ctat, injuſtus, & publicano deterior abſcedit. Sed
10 accedamus ad reliqua. † *Nunc autem hic conſola-*
tur, ait, *tu vero cruciaris*. Videte, fratres, in-
telligite, fratres, ex his quæ dicta ſunt, quia ju-
ſtos, & injuſtos, etſi diſcretio locorum, una ta-
men inferni regio adhuc continebat: atque eos et-
ſi chaos jam magnum, nondum tamen cœleſtis ha-
bitatio ſeparabat: etſi dividebat illos hiatus tri-
ſtis, nondum tamen deputata ſuperius Angelis al-
titudo. † Flammea romphæa (ſicut legislator re- 11
fert) Paradiſi volvebatur in janua, ne illuc homi- Gen. 3.
ni pateret acceſſus: æreis januis, & ferreis vecti-
bus portæ inferi obſeratæ claudebantur ne anima-
bus, quæ illuc jactatæ fuerant, de ſupernis ullus
pateret egreſſus. † Nam & chirographum paterni 12
debiti, quod morti ſingulos addicebat, ſtylo cul-
pæ, & reatus ipſius atramento tenebatur aſcriptum:
& ad ſobolis noxam multa temporum currebat u-
ſura: nec erat idoneus, qui Paradiſum introiret;
flammam extingueret divinitus inſtitutam; aut ape-
riret januas inferni cœlitus obſeratas: aut ſolveret
chirographum, quod in arca legali Dei præcepto
tenebatur incluſum. † Hinc eſt, quod ipſe Do- 13
minus primi hominis, id eſt contumacis ſervi,
exulator advenit: ipſe Dominus, qui obſeravit
Paradiſum, qui clauſit infernum, ad terras, &
inferos tota poteſtate deſcendit: ut accenſa extin-
gueret; clauſa protinus aperiret; protoplaſti faci-
nus aboleret. † Hinc eſt, quod arietem ſuæ cru-
cis portat aggreſſurus infernum, ut conterat, & 14
confringat ipſas tartari januas ære munitas, & fer-
ro: De latere fundit aquam ut Paradiſi viam tem-
peret: ignem ex parte ſanctorum extinguat infer-
ni: totum chirographum debiti diluat & ſolvat
antiquum: & patiendo hoc remittat ipſe, quod
ipſe intulit imperando. † Agnoſcite, fratres, læ- 15
tamini fratres, poſt triumphum Chriſti ſanctorum
cuſtodiam diſſolutam; & in ſanctos ultra inferni
nil deberi: quando Chriſtus ut juſtos, non injuſtos
abſolveret, ad inferos uſque penetravit. † Intelli- 16
gamus, fratres, quantum Chriſtus profuerit, im-
mo quam ſine Chriſto in nullo fuerit ſalus, cum
præter iſtam corporum ſolutionem, ſanctorum
quoque animæ apud inferos tenebantur aſtrictæ.
Beatus ergo Lazarus, qui totum Deo debuit, ut
crimini nil deberet! Beatus, qui hic recepit tot
mala, ut ibi bona omnia poſſideret! Et adjecit
Abraham, dicens. † *Neque hinc ad vos tranſire*, 17
dum

quia Dominus non eſt nobis bonorum redditor, nec a-liquid a nobis unquam recepit ad nobis negotiandum. Cum autem Dominus hæc ipſa bona donat, apocham a recipiente quærit, ut ſortem cum fœnore reddat. Uſura autem receptorum bonorum pauperibus, & egenis per eleemoſynas, & opera pietatis reddenda eſt: Ideo dicitur Dives recepiſſe bona, ut terra ab Agricola ſerente recipit ſemen ad ipſum una cum fructu reddendum, quia recipit ad negotiandum, & lucrandum: Non dicitur accepiſſe illa bona, quia gratis largita non ſunt, neque in vanum, nec ut libere, gratiſque fiant occupantis, qui ad libitum vel claudat, vel male utatur: Neque accepta ſunt tanquam a Deo nobis debitore exacta, non enim accepta ſunt quaſi pro mercede a Deo debita: Neque bona a Deo accipit Dives, ut accipit uxorem, quam accipit ut ſuam: ſed bona accipit, ut fideliter negotietur & reddat, ut ſupra.

8 *Plane beatus eſt, fratres, qui ſe a Deo accipere bona, mala recipere fideliter credit*. Format regulam genericam in qua beatum hic in ſpe, & in futuro ſæculo in re illum eſſe docet, qui firma fide credit ſibi a Deo bona æque, ac mala ad meritum adquirendum provenire. Hæc facilis, & plana expoſitio eſt. Ceterum altior eſt Chryſologi ſenſus, ut beatum eſſe fateatur illum, qui credit ſe a Deo fideliter accipere bona, & fideliter recipere mala. Sed Fideliter, hoc eſt, fidei ſuæ eſſe commiſſa bona, & mala, ut ſine fraude negotietur, ac fideliter reddat, prout dicitur 2. Paralipom. 31, 12. *Intulerunt tam primitias, quam decimas, & quæcunque voverant, fideliter*. Hoc eſt nulla eorum parte ſibi fraudulenter retenta, nec vel in minima re Domino defraudato. Et ibidem num. 15. *Ut fideliter diſtribuerent fratribus ſuis partes*. Et c. 34. n. 12. *Qui fideliter cuncta faciebant*. Debent enim homines ſervi boni, & fideles eſſe pro Domino talenta negotiantes, ut ipſi Domino reddant, &c. Bona credit accipere fideliter a Deo, hoc eſt & ſpiritualia, & corporalia bona quotieſcunque habet, pro certo teneat ſe illa accepiſſe, non tanquam ſibi a Deo debita, ſed pro mera gratia Excelſi; & hoc ad negotiandum, ut pro illis fructuum, de ſorti ſe debitorem conſtituat. Quemadmodum partiarius Colonus partem ſeminum a Domino accipit, ut agrum fideliter ſerat, & ſemina cum fructibus reſtituat. Mala credit fideliter a Deo recipere, hoc eſt, quandocunque malis opprimitur, firmiter credit his a Deo opprimi tanquam a patre amantiſſimo, qui omnem filium, quem recipit, flagellat, ut ad ipſum per pœnitentiam revertatur. Vel mala recipere, quia illis dignus eſt, ut Lucæ 23. 41. *Nam digna factis recipimus*. Et Job. 33. 27. *Et, ut eram dignus, non recepi*. Cum enim homo non ſit, qui ſine peccato vivat, merito in pœnam erratorum malum recipit a Deo. Vel recipere mala, hoc eſt mala ſuæ fidei commiſſa credat, juxt. illud Geneſ. 44. 32. *Qui in meam hanc recepi fidem*. Et ut a Loth hoſpiti recepti ſunt Angeli, Hebræor. 13. 2. ut mala negotietur, & ex ipſis retrahat bona, vel patienter mala ipſa perferat, & uſuram pœnitentiæ pro malis receptis ad correctionem peccatorum ſolvat, ut dicitur infr. ſer. 167. n. 14 Vel ſaltem ut ſibi debita dimittantur, humiliſſime precando; & ſic tam pro bonis quam pro malis acceptis, vel receptis æque debitorem ſe Deo conſtituat, & ſortem cum fœnore, ut in tea. reſtituat. Ad meritum, & gloriam Lazari mala recepiſſe ſufficit, quia patientiſſime mala ſuſtinuit, & uberem patientiæ, ac pœnitentiæ fructum reddidit. *Si non fecit bona*. Hoc eſt eleemoſynas, & alia pietatis opera quæ quiſque Dives facere valet; horum enim vice ſpiritus multa bona fecit, ut dicitur ſupra.

17 *Pœnali cuſtodiæ deputatus*. De quo animarum loco hic Auct. loquatur, non ſatis ex textu conſtat. Mihi pro exilitate ingenii viſum eſt de Limbo ſanctorum Patrum loqui, de quo Doctor Angel. in 4. ſententiarum

neque huc tranſmeare quis poteſt. Terret, fratres,
terret nimis hujus vocis auditus, quæ oſtendit poſt
mortem, & ſemel apud inferos pœnali cuſtodiæ
deputatos ad ſanctorum quietem non poſſe trans-
ferri, niſi Chriſti gratia jam redempti, ab hac
deſperatione ſanctæ Eccleſiæ interceſſione ſolvan-
tur: ut quod ſententia negat, Eccleſia mereatur,
præſtet gratia. Hic tamen dives rogat adhuc, &
18 dicit: † *Pater Abraham*. Adhuc vocat patrem, qui
meritis ſuis & patrem, & patriam ſic amiſit. *Pa-
ter Abraham*. Hic miſer & in pœna mentitur.
Pater Abraham mitte eum in domum patris mei.
Si vere hunc patrem vocat, cujus domum pa-
tris alterius nunc requirit? niſi forte eum ſe in
abſentia habere patrem credit, quem in præſenti
ſe taliter conſpicit perdidiſſe: & ſic ſibi credit e-
jus patris domum ejus gratia cuſtodiri cujus ibi
negari ſibi ſinum videt, videt requiem pernegari.
† *Pater Abraham mitte eum*. Quem? Nempe La-
19 zarum. Ubi? *In domum patris mei*. Modo, &
tarde dives Lazarum ad domum patris ſui non
miſericors, ſed miſerandus invitat, quem tan-
to tempore ſubſtantiæ miſerationis ſuis * incum-
bentem januis non recepit: & ſub ſpecie pietatis
ad priſtina vulnera, ad præteritos gemitus Laza-
rum vult redire, quem prima petitione ad ſuos
20 devocare non potuit cruciatus. † Ante dixit: *Mit-
te ad me*. Modo dicit: *Mitte ad fratres meos*.
Dolet agit infelix, ne videat felicem, quem felix
aliquando putaverat infelicem. *Mitte ad fratres
meos*. Quo? *In domum patris mei*. Ad quid? *Ha-
beo enim*, inquit, *quinque fratres, ut teſtetur il-
lis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum*.
21 † Cui pius, qui ſibi ſic impius? Impudenter præ-
ſumit aliis impetrare pœnitentiam, qui ſibi tam
22 crudeliter ad veniam nil providit. † *Mitte Laza-
rum in domum patris mei: habeo enim quinque fra-
tres*. Et putas, quod quinque fratribus tuis ſuf-
ficiat Lazarus, qui tibi tanto tempore, tot vul-
neribus ſuis, toto clamans corpore nil profecit?
Merito ei reſpondit Abraham: *Habent Moyſen, &
Prophetas, audiant illos*. Sine Lazarum tantos re-
quieſcere poſt labores: & tu defle tuas, quas tuo
23 merito ſuſtines, pœnas: † Deus autem fratribus
tuis, & omnibus, non pro tuo conſilio, ſed pro
ſuo munere olim proſpexit ad ſalutem: dedit per
Moyſen legem, Prophetiam largitus eſt per E-
liam: audiant ergo illos, ne tuos ſentiant crucia-
tus: *Reſpondit dives: Non pater Abraham, ſed
ſi quis ex mortuis reſurrexerit credent ei*. Cui reſpon-
dit Abraham. † *Si Moyſi, & Eliæ non credunt,
24 neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent ei*. Ni-
hil tam verum, fratres: qui de cœlo loquenti per
legem, de cœlo venienti Chriſto credere noluit,
jam * non merebatur credere ab inferis reverten-
ti. † Ipſe Chriſtus, fratres, Deus, & Dominus 25
noſter ad Moyſen eſt locutus de cœlo: ipſe in
terra terreno eſt locutus in corpore: ipſe cum
terreno corpore ab inferis eſt reverſus: & tamen
referenti quæ bona in cælis, quæ ſint apud infe-
ros mala, fratres, divitis iſtius, qui Judaicis in-
telliguntur in populis, credere tota obſtinatio-
ne noluerunt. † Verum fratres, quia nos, quis 26
ſit dives, aut quis Lazarus pauper, & qui ſint
quinque divitis fratres, dicere nunc tempus ex-
cludit: nec quid in hac hiſtoria ſpiritualis intel-
ligentiæ lateat, aperire permittit: edocti per Chri-
ſtum, quid apud ipſum juſtos maneat, qui apud
inferos expectet injuſtos, agamus, curramus ver-
bo, opere, miſericordia, ut & ſuperna bona ap-
prehendere, & mala perterriti vitare, & decli-
nare poſſimus.

* Accubantem.

* Nec Lazaro credet ab inferis reverteoti. *MS.*

SERMO CXXIV.

De eiſdem.

QUoties nobis a Deo dives ingeritur purpura- 1
tus, quoties vulneratus pauper apponitur,
toties nobis miſericordiæ *Scamma* panditur,
toties nobis ſtadium pietatis aperitur: ut de ſpe-
ctaculo cœleſti poſſimus attendere, quam brevi
quantumvis pauper ad palmam, dives pervenit ad
ruinam. *Homo*, inquit, *erat dives, & indueba-
tur purpura, & byſſo: & epulabatur quotidie ſplen-
dide: & erat quidam mendicus nomine Lazarus,
qui jacebat ad januam ejus, cupiens ſaturari de mi-
cis, quæ cadebant de menſa divitis*. † Induebatur 2
dives purpura, pauper livore: dives byſſo, pau-
per ſqualiore: auro dives, pauper fœtore: dives
plumeo decumbebat in ſigmate, jacebat duriſſima
pauper in terra: dives ructabat epulas, ſanie pau-
per anhelabat: fundebat vina dives, pauper lacrymas:
exſatiatus dives projiciebat panes, micas pauper eſu-
riens non habebat: paſcebat oblatrantes pauperem
dives ferculis ſuis, pauper vulneribus ſuis ſatura-
bat divitis canes: † Ac ne plurimis, ad divitem bona
omnia, ad pauperem mala omnia perlegimus prove- 3
niſſe: neque tamen pauperem fregerunt adverſa,
aut diviti omnia ſecunda profuerunt; immo pau-
perem provexit ad philoſophiam paupertas; ad
virtutem dolor; contemptus ad patientiam; ne-
ceſſitas ad voluntatem; fames ad jejunium; ſitis ad
tolerantiam; ad vitam mors; ad præmium pœna;
ad cœlum terra; egeſtas ad regnum; & divitem
ſic extulit purpura ad ſuperbiam; byſſus ad lu-
xum; ad inhumanitatem copia; abundantia ad im-
pietatem; unguenta ad marcorem; ad cæcitatem
ſplendor; ſublimitas ad ruinam. † Ergo neque 4
pro-

Id eſt, cavea Judæorum.
Luc. 16.

rum diſt. 45. quæſt. 1. ait: *Locus, & Status, ſancto-
rum Patrum, quantum ad id, quod de bono, ſinus A-
brahæ dicebatur; ſed quantum ad id, quod habebat de
defectu, dicebatur Infernus*. Defectus ergo erat in eo,
quia ipſimet Sancti Patres ab illo exire nequibant, &
Abraham innuit dicens: *Neque hinc tranſire &c.* & ad
cœleſtem gloriam transferri, quæ eſt ſanctorum requies.
Stabant ſub pœnali cuſtodia, quia ibi detinebantur in
pœnam originali peccati, ne Deum bonorum auctorem
viderent. Adeoque ſtabilis erat divina ſententia, ut de
exitu jam eſſet deſperatum ab eis, niſi per mortem Chri-
ſti ab ipſa deſperatione redimerentur, ut factum eſt,
cum Chriſtus deſcendens ad Inferos, & tertia die re-
ſurgens a mortuis illinc Patres captivos eduxit &c. In
qua liberatione adfuit ſanctæ Eccleſiæ interceſſio, quo-
niam ab ipſo naſcentis Eccleſiæ principio Sancti Dei
orare cœperunt pro hac redemptione per Chriſtum Do-
minum facienda. Sed meritum Eccleſiæ fuit tantum de
congruo, non autem de condigno; quodque Eccleſia
ipſa in meritum recipere nequivit, Chriſti gratia dona-
vit. S. Ambroſ. in cap. 15. Lucæ per mulierem quæ-
rentem drachmam perditam intelligit Eccleſiam, quam
ſuffragari docet ibidem.

SERMO CXXIV.

Scholia.

1 MIſericordiæ ſcamma. Hoc eſt circus, ſive cam-
pus aperitur, in quo miſericordia excurrat.

proſpera ignavos erigunt, neque fortes adverſa pro-
ſternunt; quia neque divitiæ, neque paupertas,
ſed animus aut ducit gratos ad præmium, aut ad
5 pœnam deducit ingratos. † Januæ divitis pauper
apponitur ulceribus plenus: ac fit hoc non huma-
no caſu, judicio fit divino; ut divitis, & paupe-
ris conflictus eſſet in terra, ſpectaculum maneret
in cœlo. Dives totus indutus divitiarum ſtabat
armis, & contra pauper jacebat nec pelle ipſa ve-
ſtitus in carne: niſi forte lorica erat illi unum to-
tius corporis vulnus. Dives morabatur ſervorum
choris vallatus: pauper exutus cute dolorum ſti-
mulis agebatur. Jaciebat impietatis tela dives, cly-
peum miſerationis Lazarus opponebat: crudelita-
tem ſuam dives pauperis vibrabat in vulnus, fru-
ſtrabatur divitis ſontem animam pauperis robur,
quia corpore ſe deſerente totus migravit in ani-
mam: & calcata carne in ſpiritum totus armiger
ſupernus aſcendit, ne, ubi poſſit ferire, divitis
6 crudelitas inveniret. † Ob hoc enim egerat Deus,
ut dives pauperis, pauper divitis in oculis ſemper
eſſent, quatenus viciſſim ſibi ambo curam de va-
rio languore præſtarent. Ægrotabat pauper corpo-
re, mentes dives. Hinc eſt, quod differebatur
cura pauperis, ut a paupere dives ſumeret de vul-
nere medicinam; de gemitu compunctionem; de
lacrymis pœnitentiam; de patientia exemplum;
de fame miſericordiam; de ſiti ſenſum; Ad ſummam
cœleſte de terrena compaſſione conſortium; certe
ut tantis dives bonis fultus Deo gratus eſſet, quan-
do gratus Deo pauper in malis omnibus vidente di-
7 vite permanebat. † Merito ergo portabatur ab An-
gelis, qui jacebat; qui lugebat, Abrahæ conſola-
batur in gremio; & vivit Deo ſemper, qui ſe ſi-
bi vivere * nec ſcivit in mundo. *Factum eſt*, in-
quit, *ut moreretur pauper, & portaretur ab An-*
8 *gelis in ſinu Abrahæ*. † *Mortuus eſt autem & di-*
ves, & ſepultus eſt in inferno. Miſer accepit ante
animæ, quam corporis ſepulturam: nec ante quie-
ti corporis, quam pœnali traditus eſt ſepulchro:
ut vivat pœnæ ſemper, cum ſit ſemel mortuus vi-
9 tæ. † *Et ſepultus eſt in inferno: & vidit Abraham*
de longe, & Lazarum in ſinu ejus. Immutatio
quanta rerum! quo deſcendit dives! quo pauper
aſcendit! Reſpicit ibi ſurſum, quem deſperat hic
deorſum; & videt eum de inferno in ſinu Abra-
hæ, quem jacentem ſe coram ſuperbo de ſigmate
non videbat. † *Pater Abraham miſerere mei*. Stul-
10 te petit a patre miſericordiam, quam negaverat
fratri. *Miſerere mei*. Quid illi cum miſericordia,
cui jam totum ceſſit in pœnam? Aut quæ illi ſup-
plicatio apud patrem poterit ſubvenire, cui in ſi-
nu patris reſidet accuſator? Pectus patris Lazarus
tenet, & totam ſancti cordis pulſat æquitatem,
quatenus ſe filii patrem boni, mali judicem ſer-
11 vet. † *Pater Abraham miſerere mei: & mitte La-*
zarum, ut intingat extremum digiti ſui in aqua, &
refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.
Mitte Lazarum: ut ipſe, qui cruciatus mei cauſa
eſt, jam refrigerii miniſter extremum digiti ſui ſo-
lamen modo ipſe porrigat, cui ego jacenti manus
12 meæ totius ſolatium tunc negavi. † *Et mitte La-*
zarum, ut intingat extremum digi ſui in aqua, &
refrigeret linguam meam. Sitit itaque guttam, qui
vini lacus, ut pauper ſitiret, effudit: & ſtilla di-
giti extremi credit gehennæ flammas extinguere,
qui menſuris per totam diem ebrietatis non extin-
xit incendia. Sed hanc ſibi guttam ad refrigerium
dari petit, ad ardorem pauperis quam negarat.
Iſta gutta eſt dives, quæ te facit crudelem: iſta
gutta eſt, quæ os Lazari a te negata ſiccavit: quia
ad refrigerium pauperis & gutta ſuffieit, & mica.
† *Cupiens*, inquit, *ſaturari de micis, quæ cadebant* 13
de menſa. Spargebatur panis; fundebatur vinum;
& quod ad extremam vitam pauperis negabatur,
hoc totam diviti peribat ad pompam. *Et mitte*
Lazarum, ut intingat extremum digiti ſui in aqua;
& † *refrigeret linguam meam*. Lingua in capite ca- 14
put mali: ipſa derogat egeno; inſultat pauperi;
pietatem latrat; miſericordiam carpit: & merito
prima eſt in gehenna, in cruciatu prævia, dux
pœnarum, quia ipſa interdixit miſericordiam, cui
datum fuerat, ut juberet. † Et quamvis ſeries le- 15
ctionis & me compellat dicere, & vos invitet au-
dire, qui ſit purpuratus dives, qui ſit Lazarus pau-
per, qui ſint quinque fratres divitis, quomodo
ante diem judicii dives cruciatus ſentiat gehennæ;
attamen dolor revocat ad dicendum: mortuus eſt
dives, & ſepultus eſt in inferno. Mitte Lazarum,
ut intingat extremum digiti in aqua, & refrigeret
linguam meam; quia crucior in hac flamma. † Et 16
ſi eſt ſub terra tartari carcer, ſi eſt *Cauſis* ardens, Id eſt, com-
ſi eſt inferus ſine fine crucians, ſi eſt apparitor buſtio, ſeu
triſtis, qui nos ad iſta rapiat poſt ſæculi labores, crematio.
quid ſtupemus? ubi ſumus? quis eſt iſte, qui nos
eludit, ſomnus? quæ eſt iſta, quæ nos tenet,
oblivio lethalis? quare non omnibus contemptis
evadendi a malis talibus nobis ſola ſit cura, ne vi-
ventes mundo, ne aliis currentes, ad tantas, ta-
les, tam crudeles ſubito rapiamur pœnas? † Et ſi 17
eſt aſcendendi poſſibilitas ad ſuperna, ſi eſt facul-
tas vivendi in cœleſtibus, ſi eſt Abrahæ ſinus bo-
nis omnibus ad requiem præparatus, ſi eſt Lazarus
in ſinu patris tanti; immo quia dubium non eſt,
ubi & loca, & perſonæ, & nomina deſcribuntur:
quare non cœlo mutamus terram? quare non ca-
ducis emimus æterna? quare non perituris manen-
tia comparamus? ut & ſupplicia devitemus infer-
nis & hæc quæ audire deſideramus anguſte, late
videre, habere, & tenere poſſimus.

* Neſcivit. MS. Val.

SERMO CXXV.

De Villico iniquo.

OMnium quidem ciborum ſal ſalubre eſt con- 1
dimentum, ſi menſura non deſit: alioqui
ſine modo & ipſum perit, & quod ſalierit per-
dit; amarat enim nimietas, quod poterat condi-
re menſura: Sic qui in nobis eſt ſenſus ſi teneat
modum, dat ſaporem; intellectum parit; pruden-
tiam generat; cor dilatat; auget ingenium; ma-
turat dicenda; audienda componit: fitque ſibi dul-
cis; fit deguſtantibus tota dulcedinis plenitudo:
& plane erit ille melleus ſenſus qui ore profert
nil amarum. Hoc præmiſimus, ut ſit nobis in E-
vangelicis ſenſibus noſtri ſenſus conſtringenda men-
ſura; quatenus vitalem cibum, divinum paſtum,
cœleſtem ſaporem non violet, ſed cautiſſima no-
bis ſobrietate cuſtodiat, juxta illud Apoſtoli:
Non *plus ſapere, quam oportet ſapere: ſed ſapere* Rom. 12.
ad

9 *Superbo de ſigmate*. De menſa, vel ſtratu aureo, nobili, regioque luxu, & epulis referto.
16 *Apparitor triſtis*. Hoc eſt ſatelles, ſtipator ſævus, & crudelis.
16 *Cauſis*. Hoc eſt combuſtio, vel crematio.

2 *ad ſobrietatem*. † Sed jam , quid Dominus dixe-
Luc. 16. rit audiamus : *Homo quidam erat dives*. Et quis
erat homo iſte, niſi Chriſtus ? Quis dives, niſi
ipſe, qui in paupertate noſtra totas creaturæ di-
vitias poſſidebat ? *Homo quidam erat dives*. Hoc
Judæis ſæpius inculcabat, ut intelligerent, quod
ineſſet ei locuples deitas, cui erat humana pau-
pertas. *Erat dives*. Erat in majeſtate ſua dives,
qui in oculis Judæorum erat pauper. Et quo-
modo dives non erat, cui miniſtrabant Angeli,
Virtutes parebant, elementa ſerviebant, & quæ
3 non erant, fiebant juſſa, vocata veniebant? † *Ho-
mo quidam erat dives : & habebat villicum*. Quem,
niſi hominem, cui ad colendum mundum tota
fuerat commiſſa poſſeſſio ? *Homo quidam erat di-
4 ves, & habebat villicum, † & hic diffamatus
eſt apud illum*. Quaſi non præſcierit, quaſi non
prævideriт, cui occulta nota ſunt : cujus oculis
5 etiam illa nuda ſunt, quæ teguntur. † *Et hic
diffamatus eſt apud illum*. Ergo ille famæ credi-
dit ? fama nunciante cognovit ? Abſit : Sed quia
illa, quæ noverat, quæ pietate velabat, quærere
Gen. 4. tunc cœpit, quando accuſabat terra : *Vox ſan-
guinis fratris tui clamat de terra* : clamabat terra,
clamabat cœlum, dolebant Angeli, quando jam
Luc. 15. tota ſæculi fama loquebatur. *Et hic diffamatus eſt
apud illum, quod diſſipaſſet ſubſtantiam ejus*. Filius
junior ante iſtius hominis lectus eſt ſubſtantiam
diſſipaſſe, nunc ipſius bona villicus diſſipaſſe per-
hibetur. Sicut idem Deus & homo Chriſtus, idem
pater familias, & pater : ſic hunc eundem eſſe
& villicum conſtat, & filium, eſt hic cauſarum
diverſitas ; eſt mutatio nominum, non eſt varie-
6 tas perſonarum. † *Et diffamatus eſt apud illum,
quod diſſipaſſet bona ipſius, & vocavit eum*. Vo-
cavit per Evangelium. *Et ait illi*. Et quid per
Evangelium non agit ? Per quod mores arguit ;
occulta nudat ; conſcientiam pandit ; commiſſa ca-
ſtigat ; dinumerat mala : & in his preſiſtenti mi-
natur pœnam, quamvis converſo veniam repro-
7 mittat. † *Et vocavit eum ; & ait illi : quid hoc
audio de te ?* Cognita velut audita imputat, quia
in reum non vult accellerare ſententiam : & con-
victum penes ſe, velut accuſatum convenit, qui
judicium geſtit venia ſic præire. *Quid hoc audio de
8 te ? Redde rationem villicationis tuæ*, † *jam enim
non poteris villicare*. Tam piis tam ſevera cur jun-
git ? cur ante a villicatione ſubmovet, quam ra-
tionem cognoſcat ? *Redde rationem, jam enim non
poteris villicare*. Rationem modo inſtar hominis
expetit : modo ſicut Deus inſtantia denunciat fu-
9 tura. † *Redde rationem, jam enim non poteris vil-
licare*. Rationem petit, non ut exigat, ſed ut re-
laxet : petit, ut petatur : petit hic, ne petat ibi :
petit in ſæculo, ne petat in judicio : petit cito,
10 ne pœnarum tempus tempus ſatisfactionis excludat.
† *Redde rationem villicationis tuæ, jam enim non pote-
ris villicare*. Quare ? Quia venit finis vitæ ; tempus
mortis ; jam te apparitio ſuperna conſtringit ; jam
S. Pet. Chryſ.

judicium vocat. Feſtina ergo, ne ſatisfactionis tem-
pus perdas, qui tempus operis perdidiſti. † *Redde
rationem*. Hoc eſt dicere, compone rationem, com- 11
pone tua ne reddas mea : compones autem ſi jam
deſines diſſipare : priora debita ſuſcepi ego cum te
ſuſcepi ; ſolvi ego, cum te abſolvi ; ego cognitor
pro te cognitori audiendus aſtiti, judicium intravi
judex ; rei mei reus factus ſum ; a pœnalibus ſuſce-
pi pœnas ; a damnatis ſententiam non refugi ; mor-
tis perditor mortem excepi ; penetravi inferos de-
ſtructor inferni : ut te per iſta non modo ſubdu-
cerem tuæ pœnæ, ſed & meæ conſortem facerem
dignitatis. Age ergo, ut te, quem tempus tuæ
villicationis excluſit, perpetuitas * meæ donatio- * Meæ damnationis non includat. MS. C.
nis includat. † Sed villicus quid reſponderit, jam
perſcrutemur. *Ait intra ſe : quid faciam ?* Quid fa-
ciam modo ? ſemper homo bona facere tunc cu- 12
pit, quando mors faciendi tempus adimit. † *Ait 13
intra ſe*. Quærit, intra ſe conſilium, qui foris,
unde ſibi jam ſuccurreret, non habebat. *Ait in-
tra ſe*. Pungit cor ſuum, ſtimulat mentem ſuam,
& omnia vexat interna, ut a ſe pœnitentiam,
quam pro ſe dare poſſit, extorqueat. *Fodere non
valeo*. Non vires iſti, ſed tempora defecerant ad
laborem. † *Fodere non valeo : mendicare erubeſco*. 14
Confuſionem futuri judicii pertimeſcit, in quo jam
non pœnitendi tempus eſt, ſed pœnarum : & ubi
reus plus de conſcientia, quam de gehennæ eru-
beſcit incendio. † *Mendicare erubeſco*. Et quis non 15
erubeſcat in cœleſtibus mendicare ? Miſer quem
temporalitas habuit divitem, mendicum ſempiter-
nitas poſſidebit : & habebit hunc nudum tartarus,
quem locupletem ſuſcipere cœlum potuit, & te-
nere. † Præſens figura tendit ad populum : ſed 16
bonum nobis, bonum nimis, ſi ad nos iſta apte-
mus ſinguli, ſi ad nos iſta referamus, qui in ter-
ra nos debemus ſentire villicos, * Dominos non * Non Dominos aſtimare.
putare : prorogationis temporariæ miniſterium ſu-
ſcepiſſe, non inveniſſe jus perpetuum poſſidendi :
cavere ne ad patrem familias fama everſæ ſubſtan-
tiæ nos præcedat, juxta illud Apoſtoli : *Quorun-* 1. Tim. 5.
*dam peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad ju-
dicium, quoſdam autem & ſubſequuntur*. † Non
pervenit ad ſtatutum terminum vitæ, qui villica- 17
tionis amittit tempus ; quem ſonarit credita diſſi-
paſſe. Hinc, hinc eſt immaturus exitus : hinc
eſt ante diem mors : hinc eſt vocatio amara : hinc
eſt ſeipſa acerbior redhibitio, ſicut Propheta la-
mentatur clamans : *Viri ſanguinum, & doloſi non* Pſal. 54.
dimidiabunt dies ſuos. † Sed utinam, vel quando 18
nos de vocatione commonet ægritudo ; quando fe-
bris a villicatione inclementer excludit ; quando
vis doloris ad reddendam villicationem properare
compellit, præſentis villici factum, ſenſumque ſe-
queremur ; converteremur ad animæ conſilium ; ad
compunctionem cordis ; ad mentis pœnitentiam ;
ad miſericordiæ ſuffragium ; ad pietatis patrocinium ;
ad confeſſionis advocationem certe peteremus do-
minicorum chirographa debitorum ; & ſi non to-

V ta,

SERMO CXXV.

Scholia.

13 Q*Uærit intra ſe conſilium*. Nam rigor divini ju-
dicii externum advocatum non admittit : nec ullus remanet judicando, a quo conſolationem accipiat. Vel quærit intra ſe, quia per ſe ipſum, non per alium pœnitentiam agere debet reus. Ubi homo in exitu vitæ conſtitutus ad Deum regredi quærat, tradit Baez. in Moral. Evangel. tomo 4. lib. 16. cap. 22. §. 11.

15 *Et quis non erubeſcit in cœleſtibus mendicare ?* Chriſtianus adeo bonis cœleſtibus exuberat in militanti Eccleſia, ut aliunde quærere ſibi haud neceſſe ſit : nam Gloria, & divitiæ in domo ejus, quod & de Militanti ob virtutes, & dona Spiritus ſancti, & de triumphanti ob gloriam beatificam intelligitur a Patribus. Vide quam perperam agant, qui relictis ſacræ Scripturæ, & Patrum doctrinis, pro ſacris Concionibus profanos quoſcunque ſerutantur auctores, ut ex dictis eorum conceptus auribus prurientes extrahant, ac populo prædicent placentia.

ta, vel media, ſicut iſte villicus, ad noſtram ve-
niam ſolveremus: ut qui bona credita diſſipando
iniquitatis vocamur villici; in noviſſimis pia frau-
19 de ipſius laudem judicis conſequamur. † *Et lau-
davit*, inquit, *villicum iniquitatis*. Et quia Evan-
gelici factum villici non parvam generat quæſtio-
nem, qui reus de multis unam legitur placuiſſe
per fraudem; quare placuerit ſic, vel quis ſit iſte,
ſequenti per Deum plenius ſermone pandemus.

SERMO CXXVI.

De eodem.

1 QUam ſit commodum, quam lucroſum debi-
torum nodos ſolvere, cautionum vincla la-
xare, præſentis villici nos edocet & infor-
mat exemplum: qui dum chirographorum cumu-
* Alias Pio. los * prudenti moderatur aſſenſu, non modo eva-
* Alias certiſſimas. ſit * arctiſſimas diſcuſſionis anguſtias, ſed etiam
diſcuſſoris laudem manſuram ſeculis conquiſivit:
2 † Et vos, fratres, quod de præſenti lectione vo-
* Me conſtat promiſiſſe. bis * fecit promiſſio me debere, auditu piiſſimo
temperate: ne me, voſque ſimul oneret ſevera di-
Luc. 16. ſcuſſio, quos intelligentia poterit benigne revelare.
3 † Unde, quæ ſuperſunt lectionis, jam ſequamur: &
conſilium villicus quod invenerit, audiamus: *Ait*,
inquit, *intra ſe: Quid faciam, quia Dominus meus
aufert a me villicationem? fodere non valeo: men-
dicare erubeſco: ſcio quid faciam. Convocatis ita-
que ſingulis debitoribus Domini ſui, dicebat primo:
Quantum debes Domino meo? At ille dixit: Cen-
tum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem
tuam, & ſede cito: ſcribe quinquaginta. Deinde
dixit alii: Tu vero quantum debes? Qui ait: Cen-
tum coros tritici. Et ait illi: Accipe litteras tuas:
4 & ſcribe octoginta*. † *Et laudavit dominus villicum
iniquitatis, quod prudenter feciſſet*. Vel nunc liquet
in evangelicis lectionibus obſcuratas myſteriis di-
vinis, ſupernis velatas ſenſibus contineri quamplu-
rimas quæſtiones: nec facile humano intellectui
ſubjacere quod ore Chriſti de cœleſtibus profer-
5 tur arcanis. † *Et laudavit Dominus villicum ini-
quitatis, quod prudenter feciſſet*. Rogo quid hoc
loco mundanus capit animus? quid hic communis
capit, & recipit auditus? ubi inter villicum, &
dominicos debitores verſutæ fraudis laudatur inven-
tio: ubi debitoris honeſtas tollitur; aufertur pu-
dor; violatur innocentia; verecundia tota ſepeli-
tur: ubi villicus reddendæ rationis tempore plus
ardet in fraude, quam tempore villicationis anhe-
lavit in luxu: in articulo diſcuſſionis ipſum domi-
nicum plus in diſpendium ſævit, quam diebus ſuæ
fudit, & diſperdidit actionis: & qui ante ſubſtan-
tiam vacuaverat diſſipando, vacuando chirogra-
pha, quod remanſerat plus evertit: nec curat
unde poſſit ſarcire, quod deerat, ſed quod reman-
ſit, quemadmodum minorare poſſit, excogitat.
6 † *Dicebat debitori: Quantum debes Domino meo?* Non
dicebat, quantum debes mihi. Conveniebat con-
ſcientiam; teſtabatur debitoris animum, ſic dicen-
do: Et quid eſt, quod ſine reſpectu Domini * de- * Debitorem ad tantam fraudem villicus provocabat. MS. C.
bitor ad tantam fraudem villico conſpiraverat?
*Quantum debes Domino meo? Dicit ille: Centum
cados olei. Accipe cautionem tuam: & ſcribe quin-
quaginta*. Ad tantam fraudem villicus conſpira-
bat, & agebat, ut totam fidem perderet, dum
mediat cautionem. † *Quantum debes Domino meo?* 7
Sciebant ambo, quia præſens erat ubique & ſem-
per ſupernus creditor; nec poterat fraude præve-
niri: ſed neque in oculis dominicis deſinit, ſemel
cœperit qui furari. † Eſto tamen ſit humani moris, 8
ut debitor quærat compendia fraudulenta, & vil-
licus ſibi conſulat ſic furando; Dominus iterum
quare probat fraudem? furta collaudat? prædicat
falſitatem? Quod eſt nequitia, prudentiam dicit:
& hoc pium judicat, quod multis peſſimum fal-
ſitatis præſtat exemplum? † Sapiat ita carnalibus 9
ſenſibus: ſpiritualibus, quod eſt divini luminis,
jam luceſcat. Iterata eſt parabola per villicum,
quæ fuerat juniorem prælibata per filium. Villi-
cus iniquitatis a mammona iniquo Gentium po-
pulus nuncupatur. *Facite vobis*, inquit, *amicos* Luc. 16.
*de mammona iniquitatis, qui relicto creatore totum
ſe mammonæ tradiderat ſervituti*. Quiſquis eſt
ab hujus mammonæ captivitate liber, & pecuniæ
jam crudeli pondere non gravatur, conſiſtat in
ſpecula cœleſti, & inde deſpectet mammonam,
mundo, & mundanis tyrannico furore dominan-
tem. † Imperat gentibus; jubet regnis: bella man- 11
dat: comparat bellatores: ſanguinem vendit: agit
mortes: prodit patriam: urbes deſtruit; ſubdit
populos: arces urget: vexat cives: foro præſi-
det: jus delet: fas, nefaſque confundit: & ad
mortes uſque tendendo, fidem tentat: violat ve-
ritatem: famam carpit; honeſtatem diſſipat: ſol-
vit affectus: innocentiam tollit: pietatem ſepelit:
neceſſitudinem ſcindit; amicitiam ſubruit. Et
quid plura? Hoc eſt mammona, Dominus iniqui-
tatis, qui inique humanis & corporibus domina-
tur, & mentibus. † Hujus ergo mammonæ vil-
licus, hoc eſt Gentilis populus diſſipatæ taliter
ſubſtantiæ reus a Domino per Evangelium con-
venitur, ut reddat rationem villicationis ſuæ,
ideſt naturalis boni. Cui tunc dicitur: *Jam non
poteris villicare*. Quando ei finis ſæculi nuncia-
tur. Credit denique, juxta Apoſtolum, figuram 1. Cor. 7.
præterire mundi: tranſire tempora villicationis hu-
manæ: & intra ſe, in ſe reverſus, quid facere de-
beret interrogat. *Ait, intra ſe: Quid faciam?* In-
gemuit cor: doluit mens: reſpondit fides: credu-
litas dedit conſilium ſalutare, ut villicus ad verum
Dominum jam rediret: & erogando mammonam,
ſævum Dominum ſuæ victor ſubderet ſervituti:
ut fieret ſalutis occaſio, quod perditionis extite-
rat inſtrumentum. † Pergit ergo villicus Genti- 12
lis quondam, jam Chriſtianus, ad primum debi-
torem domini ſui, ſcilicet Judæum debitorem,
quem, quid, quantumque domino ſuo debeat,
interrogat; quaſi neſciat modum debiti: portitor
cautionis noverat jam per Evangelium, ſed in-
terrogando confeſſionem taliter perquirebat: qua-
litatem, igitur, & quantitatem debiti confitetur,
di-

SERMO CXXVI.

Scholia & Obſervationes.

10 V*iolat veritatem*. Non deerit multiplex con-
ventus falſorum teſtium, ſi tamen præſen-
tia ſit nummorum. Iſidor. de Summo bono lib. 3.
cap. 59.

13 dicens : † *Centum cados olei* . Quare non argen-
ti, vel auri pondus? quare non centum & decem,
aut nonaginta, ſed centum? Ut & de debito, &
de numero cœleſte luceat ſacramentum . Debebat
Judæus oleum, quod chirographo legis ad ungen-
dos Reges, Prophetas, & Sacerdotes Chriſtiani
chriſmatis acceperat in figuram: donec ad ipſum
Regum, & Prophetarum, & Sacerdotum prin-
* Deveniret. cipem * perveniret: cui tota reddenda, & infun-
* Centenarii. denda erat * centenaria chriſmatis plenitudo. Sed
quia contra cautionis fidem debitor, ne debitum
redderet, occidit impius creditorem: legalis ipſa
cautio pervenit ad Gentes, hoc eſt lex: ut Judæus
convictus per Gentilem, quia debitum convertit
in crimen, pœnitentiæ ſolvat uſuram. Vides er-
go quia villicus non fraudem, ſed pœnitentiam
ſuadet: ſolicitat ad acquirendam miſericordiam,
14 non impellit ad falſum, cum dicit: † *Accipe cau-
tionem tuam : ſede cito : & ſcribe quinquaginta* .
Quinquageſimum numerum ad miſericordiam per-
tinere David pandit, cum Pſalmum quinquageſi-
Pſ. 50. Levi. 25. mum cantat, clamans: *Miſerere mei Deus ſecundum
magnam miſericordiam tuam* . Quinquageſimus nu-
merus patefecit miſericordiam, dum quinquageſi-
mum annum, qui eſt Jubileus, lex debitorum
omnium contractuum delere, & ſolvere ligamen-
ta perſcribit. Villicus ergo iſte agit, ut per mi-
ſericordiam Chriſti idoneus ſit Judæus, qui per
cautionem legis inſolubilibus confuſus debitis te-
15 nebatur. † Debet Judæus oleum, qui juxta Apo-
Rom. 11. ſtolum feracis in ſe olivæ pinguedinem incredulita-
tis ſterilitate ſiccaverat. Unde & evangelicæ fidei
* In ramos Chriſtianos, totamque reviviſcit in gratiam. MS. calore jam tota reddit * in ramos: Chriſtiano to-
tam reviviſcit in gratiam. *Deinde alii dicebat : Tu
vero quantum debes? Qui ait* : † *Centum coros tri-
tici*. Poſteaquam granum tritici, quod eſt Chri-
ſtus, ſatum eſt in terra noſtræ carnis, & ad uber-
tatem ſupernam per dominicam fœcundatum eſt
Jo. 12. ſepulturam, factum eſt, ut homo centeſimum
16 fructum ſuo jam debeat auctori: *Niſi*, inquit,
*granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit,
ipſum ſolum manet* . Vides ergo quia villicus ſatis
17 providet, cum dicit: † *Accipe cautionem tuam,
& ſcribe octoginta* . Quia ſicut quinquageſimus nu-
merus miſericordiam confert, ita octogeſimus to-
tam fidem præfigurat, & gratiam. Hic eſt nu-
merus, in quo decalogum legis eſſe, & ogdoa-

dem gratiæ ſatis gnarus legis, ſatis ſtudioſius E-
vangelii lector intelligit. Itaque villicus cum di-
cit, ſcribe octoginta, id agit, ut per gratiam ſol-
vat, quod reddere non poterat per naturam. † Be- 18
ne ergo iſte villicus meruit laudem domini ſui,
qui in chirographis non fraudem molitus eſt, ſed
ſalutem. Quod autem dixit: † *Prudentiores ſunt* 19
filii ſæculi in generatione ſua, quam filii lucis. Ita
intelligendum eſt: quia qui erant filii ſæculi quon-
dam, id eſt Gentiles, nunc electi ſunt Dei: & †
qui erant filii Dei, hoc eſt Judæi, nunc in filiis
ſæculi ſunt relicti. *In generatione ſua*. Qua renati
ſunt, non qua nati ſunt: *Scribantur hæc*, inquit, Pſ. 101.
in generatione altera. Altera, *hæc eſt generatio quæ-* Pſ. 23.
rentium Dominum . † Deus autem ſcientiæ, & il- 20
luminationis illuminet corda veſtra; & totam ſcien-
tiæ ſuæ plenitudinem in veſtræ mentis infundat
arcanum.

SERMO CXXVII.

De Decollatione D. Joannis Baptiſtæ.

Qui falſo D. Chryſoſtomi titulo editus eſt.

HOdie nobis Joannis virtus, Herodis feritas 1
dum refertur, concuſſa ſunt viſcera; cor-
da tremuerunt; caligavit viſus; intellectus he-
buit; aufugit auditus. Aut quid conſtat in ſenſi-
bus humanis, quando perdidit virtutum magni-
tudinem criminum magnitudo? *Herodes*, inquit, Matt. 14.
*tenuit Joannem: & alligavit eum : & poſuit in
carcere*. † Joannes virtutum ſchola, magiſterium 2
vitæ, ſanctitatis forma, * norma juſtitiæ, virgi- * Norma morum.
nitatis ſpeculum, pudicitiæ titulus, caſtitatis e-
xemplum, pœnitentiæ via, peccatorum venia,
fidei diſciplina: Joannes major homine, par An-
gelis, legis ſumma, Evangelii ſanctio, Apoſto-
lorum vox, ſilentium Prophetarum, lucerna
mundi, præco judicis, præcurſor Chriſti, meta-
tor Domini, Dei teſtis, totius medius Trinita-
tis, datur inceſtui; traditur adulteræ; addicitur
ſaltatrici. Merito ergo concuſſa ſunt viſcera, cor-
da tremuerunt. † At Herodes ipſe eſt, qui pro- 3
fanavit templum: ſacerdotium ſuſtulit: confu-
dit ordinem; temeravit regnum: corrupit quic-

17 *Ogdoadem gratiæ* . P. Bercor. in Dict. morali verb. Octo, & Octoginta hæc ait: Numerus octo tranſcendit ſeptenarium, unde perfectionis eſt, quia tranſcendit ſeptenarium criminalium vitiorum, & aggregat virtutes. Nam prima virtus ſignat cultum unius Deitatis: Dualitas nexum duplicis charitatis: Ternarium fidem Trinitatis: Quaternarius quadraturam quadruplicis virtutis cardinalis: Quinarius quinque ſenſuum diſcretam cuſtodiam: Senarius ſex operum miſericordiæ completam clementiam: Septenarius ſeptem virtutum moralium completam juſtitiam: Octonarius octo beatitudinum perfectam excellentiam, de quibus dicitur: *Beati pauperes, beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*. Item per Octonarium deſignatur futura reſurrectio, quæ ſcilicet in octava ætate eveniet, ubi beatæ animæ æterna gloria perfruentur.

SERMO CXXVII.

Scholia & Obſerv.

1 MEtator Domini. Ideſt præcurſor, vel prænuntius Domini. Lege ſup. ſerm. 91. num. 12. & inf. ſer. 140. num. 8.

2 *Norma juſtitiæ*. MS. C. legit. *Norma morum*, Et Bercor. in Dict. Morali v. Joannis, habet infraſcripta. *Joannes norma virginitatis, ſpeculum pudicitiæ, titulus caſtitatis, exemplum pœnitentiæ, via peccatorum, venia vitæ*.

2 *Totius medius Trinitatis*. Bercorius ſup. legit: *Totius medius, ſeu nuntius Trinitatis*. De quo Joanne Auct. ſup. ſerm. 43. num. 7. ait: *Joannes auditu, viſu, tactu ſolus capit, tenet, complectitur Trinitatem*. Medius ergo, ſeu nuntius totius Trinitatis dicitur Joannes, quia eo mediante, dum Chriſtum baptizavit in Jordane, tota Trinitas innotuit Orbi, tres perſonæ, & una Deitas, atque eo nuntiante cognita eſt: de qua S. Aug. tomo 3. de fide ad Petrum Diaconum, cap. 9. inquit: *Firmiſſime tene Patris, & Filii, & Spiritus Sancti unam quidem eſſe naturam, tres vero eſſe perſonas. Patremque ſolum eſſe, qui dixit: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: & Filium eſſe ſolum, ſuper quem vox illa ſolius Patris inſonuit, quando in Jordane ſecundum carnem baptizatus eſt unigenitus Deus, qui carnem ſolus accepit: atque Spiritum Sanctum Patris, & Filii ſolum eſſe, qui in ſpecie Columbæ ſuper Chriſtum baptizatum, & aſcendentem ab aqua deſcendit &c.* Fuit itaque Joannes medius, ſeu nuntius totius Trinitatis, quia ab ipſo Chriſtum baptizante auditus eſt Pater loquens, tactus eſt Filius teſtimonium recipiens, & viſus eſt Spiritus in ſpecie Columbæ deſcendens, taliaque Mundo Joannes ipſe annuntiavit, & poſt illum Evangeliſta ſacer.

quid erat religionis: quod vitæ, quod legis,
quod morum, quod fidei, quod diſciplinæ, perdidit, & confudit. Herodes ſicarius in cives,
in nobiles latro, populator in ſocios, in domeſticos prædo, interemptor plebis, occiſor filiorum, homicida in extraneos, in proprios parricida, inebrians cruore terram in ſiti ſanguinis
permanebat. Hinc eſt, quod Joannis ſanguinem
pium ingenti poculo crudelitatis abſorbuit: ſed
4 ipſa lectio jam loquatur. † *Herodes*, inquit, *tenuit Joannem: & alligavit eum*. Qui vincula
ſolverat peccatorum, peccatoris vinculis alligatur; ut vincta venia locum veniæ non relinquat.
5 † *Alligavit eum: & poſuit in carcere*. Herodes,
* Feciſti, tu adulterium * facis, & in carcerem vadit Joannes? Sic judicas ſedens in loco judicis reus, in
loco vindicis innocentiæ perſecutor? Rogo ubi
rerum facies? ubi fama? ubi pudor? ubi exiſtimatio publici cognitoris? certe ubi Deus? ubi
homo? ubi fas? ubi lex? ubi ipſius jura naturæ?
Simul omnia ſunt Herodes te agente, te judi-
6 cante, te jubente confuſa. † *Tenuit Joannem: & alligavit eum: & poſuit in carcere*. Herodes te
cauſa petit: te arguunt vincula: te carcer accuſat: te divulgat producta in publicum Joannis
injuria: cauſam cuſtodiæ qui requirit, invenit in
te, quod puniat: & in Joanne, quod doleat.
Joannes orbi notus, fama virtutum cognitus,
celeberrimus ſanctitate, dum trahit ad ſe ſuæ
inquiſitores injuriæ, facit, ut tuus cunctis innoteſcat inceſtus: agit ut te habeat confuſio publica, quem corrigere non potuit ſecreta correctio
7 & privata. † Herodem Joannes monitis, non accuſatione pulſabat, quem corrigere voluit, non
perire: ſed Herodes facibus libidinis ardens perire maluit, quam redire: & uxorem fratris il-
8 licite poſſidere. † Capitivis criminum, innocentiæ inimicis odioſa fit ſemper libertas: virtus
contraria vitioſis; ſacrilegis exoſa ſanctitas; inimica caſtitas impudicis; corruptis integritas pœna; luxurioſis adverſa frugalitas; crudelibus miſericordia, pietas impiis, injuſtis juſtitia non ferenda: probat hoc Evangeliſta, cum dicit: †
9 *Dicebat enim illi Joannes: non licet tibi habere uxo-*
* Incurrit. *rem Philippi fratris tui*. Ecce unde Joannes * offendit: ecce unde Herodes furit: malos qui monet, offendit: incurrit odium, qui arguit criminoſos. Dicebat Joannes, quod erat legis; quod
juſtitiæ; quod ſalutis; certe quod erat non odii,
ſed amoris: ecce qualem conſecutus eſt ab im-
pio pro pietate mercedem. † *Volens*, inquit, *occidere eum, timuit populum*. Facile deviat a ju- 10
ſtitia, qui in cauſis non Deum, * ſed hominem * Sed homines.
pertimeſcit. Hic timor peccandi facultatem differre poteſt, auferre non poteſt voluntatem: unde etiam quos ſuſpendit a crimine, avidiores reddit ad crimen; & æſtuat animo quouſque perficiat, quod cogitat, malum. Solus eſt Dei timor, qui mentes corrigit; fugat crimina; innocentiam ſervat; perpetem tribuit facultatem. † 11
Sed audiamus ipſam Joannis beatiſſimi paſſionem:
*Die natalis Herodis ſaltavit Herodiadis filia in medio triclinio: & placuit Herodi: unde jurejurando
pollicitus eſt dare ei, quodcunque poſtulaſſet ab eo.
At illa præmonita a matre ſua, da mihi, ait, hic
in diſco caput Joannis Baptiſtæ*. Hæc eſt mulieris
antiqua malitia, quæ Adam ejecit de Paradiſi Gen. 3.
deliciis: hæc cæleſtes homines fecit eſſe terrenos:
hæc humanum genus miſit in infernum: hæc vitam abſtulit mundo propter unius arboris pomum: hoc malum, quod homines ducit ad mortem: hoc malum fugit Elias Propheta: & cujus 3. Reg. 19.
lingua clavis facta eſt cæli, tanquam reus fugit
a facie mulieris: hæc invenit verum laborem,
& preſſuram, quæ nunc occidit Joannem Baptiſtam; dejicit pueritiam; perdit juventutem; illicit, & inquietat emortuam ſenectutem. † *Præ-* 12
monita a matre ſua, da mihi, ait, *in diſco caput
Joannis Baptiſtæ*. De matris pectore dans rugitum nova bellua, contempta corporis præda, caput ipſum truncatura pervadit. *Et contriſtatus eſt
Rex: propter jusjurandum tamen, & propter diſcumbentes juſſit dari: miſitque decollari Joannem:
& allatum eſt caput ejus in diſco, & datum eſt
puellæ, & puella dedit matri ſuæ*. Audiſtis, fratres,
quanta ſit nata de voluptate crudelitas, de libidine impietas. † *Et allatum eſt caput ejus diſco*. 13
In arenam vertitur domus; menſa migrat in caveam; fiunt de pranſoribus ſpectatores; furore
mutatur convivium; fit cibus cædes; vinum tranſit in ſanguinem; finis * apponitur natali; in or- * Imponitur.
tu exhibetur occaſus; convivium in homicidium
commutatur; organa tragœdiam perſonant ſæcularem; intrat beſtia, non puella; quærit amputare,
non ſaltare; diſcurrit fera, non fœmina; ſpargit
jubas * per cervicem, non capillos; membra di- * Per verticem.
latat anfractibus; ſævitiæ creſcit augmentis; fit grandis crudelitate, non corpore; & ſingularis fera uſque dum capiat prædam, fremit ore; dentibus
ſtendit; ferrum non ſuſcipit, ſed producit. † Ve- 14
tum

---

7 *Herodes facibus libidinis ardens*. Erat Herodes veluti quatriduanus Lazarus in ſepulchro: Nam D. Aug. 8. Confeſs. 5. dixit: *Ex voluptate perverſa facta eſt libido, & dum ſervitur libidini, facta eſt conſuetudo, & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas*. Hæc tamen neceſſitas libertatem non aufert; ſed delectando captivat; unde dicit Auct. quod Herodes facibus libidinis ardens perire maluit, quam redire; quoniam per Joannem a libidinis ſepulchro evocatus excitari poterat, & ad bonam frugem redire; at noluit attendere, quia verba fiebant mortuo, ut eſt in adagium.

11 *Cujus lingua clavis facta eſt Cæli*. Quando Dei nutu aquas e Cælo prohibuit, deditque ad ſui libitum.

13 *Tragœdiam ſæcularem*. Sæcularis dicitur, quod centeſimo quoque anno fiebat. In tragicis hiſce ludis Præco prænuntiabat populum Romanum eos viſurum eſſe ludos, quos nemo ejus ætatis unquam vidiſſet, aut viſurus eſſet poſthac. Plin. lib. 7. cap. 48. Sic Jo: Baptiſtæ Decollatio tragœdia ſæcularis fuit, quia nemo unquam illius ætatis talem viderat, nec erat viſurum imposterum.

13 *Spargit jubas*. Quoniam puella hæc nova bellua appellatur, ideo crines e collo defluentes veluti bellua dicitur habere, vide inſ. ſerm. 174. num. 5. Athenæus lib. 13. Dipnoſ. pag. 414. ait: *Ex belluis omnibus meretrice nulla pernicioſior*. Et parum ſupra: *Thebanam ſphingem omnes vocare meretrices poſſumus*, Et cur ita, cauſam ibidem adducit.

14 *Saltatricum peſtis*. Nuſquam apud bonos, probos, & eruditos convivas ſaltatrices, fidicinæ, tibicinæ videantur, ex Athen. 7. lib. 3. pag. 74.

✠ Obſervandum ſuadeo præſentem ſermonem aliquando adſcriptum fuiſſe D. Joanni Chryſoſtomo, ut Franc. Garcia del Valle in Evang. Concionatore lib. 5. diſcurſ. 25. num. 18. affirmat eſſe Chryſoſt. Homil. 16. ex variis in Matth. Quanquam tantus patet aliis deterius ſtudiis ſtylum, ac phraſim Auct. noſtri parum attente obſervaſſe videtur: ſiquidem a ſtylo, & phraſi D. Jo. Chryſoſt. tam longe abeſt præſens ſermo, ut magis oppoſitus, quam diverſus appareat, cumque conveniat aureæ, ac ſpeoe divinæ brevitati S. Petri noſtri, ut ex collat. n. 3. cum ejuſdem ſerm. 86. n. 12. & 89. n. 8. & 156. num. 8. Et in MMSS. omnibus eidem attribua-

Digitized by Google

rum ne quis exiſtimet declamare nos velle de ta-
libus; nos non declamare volumus, ſed clamare;
ut feſtivitatum gaudia ſint cauta veſtrarum: nata-
liumque veſtrorum ſolemnitas teneat in exultatio-
ne menſuram: epulis veſtris interſit Chriſtus; in
facie prandeatur auctoris; honeſtate convivii natu-
ra ipſa, quæ vos produxit, honoretur; lætitia
menſæ veſtræ pertingat ad pauperes; familia ve-
ſtra innocentiæ tripudiet diſciplina; luxus abſiſtat;
fugetur effuſio; ſaltatricum peſtis, lenocinia can-
torum, voluptatum fomenta, ventris onera, nau-
* Mentis. fragia * mentium, cum Herodiadis conviviis ab-
ſcindantur; ut præſens gaudium veſtrum ad læti-
15 tiam perveniat ſempiternam. † Hodie, fratres, ſer-
monem tulimus non in Herodem tantum, ſed e-
tiam in Herodiadem: quia ſatis auditor intelligit,
quanta ſit felicitas martyris, quando miſeriam per-
ſecutoris audierit: ſcire tamen nos convenit, quia
& Joannes de morte ſua natus eſt, & de natali ſuo
mortuus eſt Herodes.

SERMO CXXVIII.

In Divum Apollinarem Epiſcopum, & martyrem.

1 BEatus Apollinaris, primus Sacerdotio, ſolus
hanc Eccleſiam Ravennatem vernaculo, at-
que inclyto martyrii honore decoravit. Merito
Apollinaris, quia juxta mandatum Dei ſui, hic
perdidit animam ſuam, ut eam inveniret in vitam
ſempiternam. Beatus, qui ita curſum conſumma-
vit, fidem ſervavit, ut vere primus a credentibus
2 ſuo reperiretur in loco. † Nec eum quiſquam con-
feſſoris vocabulo minorem credat eſſe quam mar-
tyrem, quam, Dei nutu, quotidianum, & mul-
tiplicem reverſum conſpicit ad agonem. Audi Pau-
1. Cor. 15. lum dicentem: *Quotidie morior*. Semel mori pa-
rum eſt ei, qui poteſt, regi ſuo glorioſam ſæpe
de hoſtibus referre victoriam. Non tam mors,
quam fides, & devotio martyrem facit: & ſicut
* Pro te amata. virtutis eſt, in acie, in conflictu, * pro regis a-
more ſuccumbere, ita perfectæ virtutis eſt, diu
agere, & conſummare certamina. † Non ideo per- 3
ſecutus eſt martyrem, quia non ſtatim tulit mor-
tem; ſed probavit martyrem, quia non elicuit fi-
dem: injecit tela, quæ potuit, & omnia armorum
ſuorum genera callidus exegit inimicus, nec tamen
fortiſſimi ductoris movere mentem potuit, aut te-
merare conſtantiam. † Summum eſt, fratres, pro 4
Domino præſentem vitam, ſi neceſſe ſit, conte-
mnere; ſed glorioſum eſt, etiam cum vita mun-
dum ſuo temnere & conculcare cum principe. † 5
Feſtinabat Chriſtus ad martyrem: martyr ſuum fe-
ſtinabat ad regem. Bene diximus feſtinabat, jux-
ta illud Prophetæ: *Exſurge in occurſum mihi, &* Pſal. 58.
vide. Sed ut propugnatorem ſuum ſibi Eccleſia
ſancta retineret, Chriſto vehementius occurrit: ut
vincenti juſtitiæ reſervaret coronam; & ſibi belli
tempore præliatoris ſui præſentiam condonaret. † 6
Fundebat ſæpe confeſſor ſanguinem ſuum; ſuiſque
vulneribus, fide mentis ſuæ, teſtabatur auctorem.
Cælum ſuſpiciens, carnem * deſpiciebat, & ter- * Contemnebat.
ram. † Vicit tamen, tenuit, & a ſuo deſiderio
retardari martyrem, tenera adhuc Eccleſiæ impe- 7
travit infantia: Infantiam dico, fratres, quæ to-
tum ſemper obtinet; quæ plus lacrymis, quam
virium ratione contendit. † Neque enim tantum 8
vultus, & ſudor fortium, quantum poſſunt lacry-
mæ parvulorum; quia ibi corpora, hic corda fran-
guntur: ibi mentis judicia vix moventur, hic to-
ta pietas inclinata deſcendit. † Et quid plura fra- 9
tres? Egit, egit Eccleſia ſancta mater, ut nuſ-
quam a ſuo ſepararetur Antiſtite. Ecce vivit: ec-
ce ut bonus paſtor ſuo medius aſſiſtit in grege:
nec unquam ſeparatur ſpiritu, qui corpore præ-
ceſſit ad tempus, præceſſit dico habitu: ceterum
ipſa inter nos corporis ſui habitatione quieſcit. † 10
Extinctus eſt Diabolus: perſecutor occubuit: &
ecce regnat, & vivit, qui pro rege ſuo deſidera-
vit occidi; qui vivit, & regnat cum Patre, in u-
nitate Spiritus ſancti Deus per omnia ſæculorum
ſæcula.

SER-

buatur, nullus remaneat ambigendi locus, quin ſit ipſius Chryſologi; præterquam quod ſi a Chryſoſtomo conſcriptus fuiſſet, græciſmum utique in multis ſaperet; ſed verum eſt, quod ait Philoſophus: *Ad pauca reſpicientes de facili pronunciant.*

SERMO CXXVIII.

Scholia.

1 *SOlus hanc Eccleſiam*. Ex quo deſumitur uſque ad D. Chryſologi tempora nullum ex Ravenn. Eccleſiæ Archiepiſcopis ſubiiſſe martyrium præter Divum Apollinarem: quod illos de mendacio utique arguit, qui aſſeruerunt ex quibuſdam MMSS. habuiſſe Sanctum Martianum quartum in ordine Archiepiſcoporum Ravenn. martyrio coronatum fuiſſe, de quo Rubeus lib. 1. Hiſt. Raven. ſub anno 127. meminit, non tamen hoc ipſum affirmat, ſed omnino negaſſet, ſi præſentem ſermonem vidiſſet, aut conſideraſſet.

1 *Merito Apollinaris*. Alludit ad nomen Apollinis, qui Medicorum Princeps, Præſeſque vaticinii fuit.

1 *Primus reperiretur*. Etenim primum locum tenebat inter Chriſti fideles, & ſanctos Viros, qui tunc temporis Ravennæ morabantur.

2 *Multiplicem agonem*. D. Apollinaris, ut pluries fuerit exilio mulctatus, & cæſus habent S. Petrus Damianus in ſerm. de eod. & Rub. lib. 1. Hiſt. Rav.

3 *Non ideo perſecutus eſt martyrem, quia non ſtatim tulit mortem*. Quoniam non tam mors, quam fides, & devotio martyrem faciunt; idcirco non ſtatim mortuus eſt Apollinaris, ut ſæpius fieret devotione martyr. *Perſecutus eſt martyrem*. Hoc eſt executus eſt martyris officium, ad conſummationemque perduxit, quia etſi pluries cæſus eſt, ſemper tamen vitæ ſuperſtes extitit: Nihilominus probavit ſe martyrem fuiſſe devotione, quia, *Non elicuit fidem*. Hoc eſt non abſtulit a re fidem ipſius martyrii, fiduciam ſcilicet, & votum ſubeundi martyrii v. S. Thom. 2. 2. q. 124. de martyrio.

5 *Chriſto vehementius occurrit*. Quaſi dicat Eccleſia tota majori precum efficacia, quam ſolus Apollinaris occurrit Chriſto; ſeu citius, velociuſque rogans, ut in tex.

6 *Fundebat ſæpe ſanguinem*. Percuſſionibus, & vulneribus ab Idololatris non raro receptis, & ſpontaneis verberationibus ſibi ob Dei amorem inflictis.

7 *Tenera Eccleſiæ infantia*. Fuit namque martyrio decoratus anno Domini 74. & præfuit Eccleſiæ Ravennati annos undetriginta.

9 *Præceſſit habitu*. Hoc eſt qualitate ipſa, ac forma corporis.

9 *Habitatione quieſcit*. Quoniam ſepultus eſt Ravennæ. Sic D. Petrus noſter obiit Forocornelii & in D. Caſſiani martyris, & Patroni ante mortem juſſit, ut oſſa ejus deponerentur, acquieſcerent, ex quo Cives ſcire poſſunt, ſe ab illo protegi, foveri, ac tueri, niſi hac tutela ſe omnino indignos reddant, ut etiam dicitur in ejuſdem Vita deſcripta.

SERMO CXXIX.

In Divum Cyprianum Martyrem.

1 QUoniam hodie Deo in natali ſancti Cypriani
martyris convenimus, in quo miro certa-
mine de diabolo triumphavit, & quia no-
bis virtutum ſuarum glorioſum reliquit exemplum:
2 ideo exultare nos convenit, & lætari. † Natalem
ergo ſanctorum cum auditis, chariſſimi, nolite pu-
tare illum dici, quo naſcuntur in terram de car-
ne, ſed de terra in cælum; de labore ad requiem;
de tentationibus ad quietem; de cruciatibus ad de-
litias, non fluxas, ſed fortes, & ſtabiles, & æter-
nas; de mundanis riſibus ad coronam, & gloriam.
3 Tales natales digne martyrum celebrantur. † Cum
ergo hujuſmodi feſtivitas agitur, noli æſtimare
chariſſime, quod in ſolis prandiis, & profuſiori-
bus epulis natales martyrum celebrentur, ſed imi-
tandum tibi proponitur, quod in memoria marty-
4 ris celebras. † Aſpice ergo, chariſſime, alacrita-
tem populi circumſtantis: In hac enim die aliquan-
do turba aſtitit impiorum, cum ſanctus Cypria-
nus Martyr juſſu tyranni feriretur: turbæ erant
malorum, expectantium chori; nunc multitudo
fidelium * ad collætandum devota confluxit: tunc (* Ad congratulandum.)
turba ſævientium, nunc exultantium: tunc deſpe-
ratorum, nunc ſperantium. † Iccirco ergo nata-
5 les martyrum annua lætitia celebrantur; ut quod
ſemel actum eſt, per omne ævum in memoria ma-
neat devotorum. Geſta res eſt, chariſſime, ne te
diceres ignorare; celebrantur annua, ne dicas,
6 oblitus ſum. † Ad hæc ergo imitanda vos anima-
te, chariſſimi: hanc magnanimitatis gratiam con-
cupiſcite: hoc petite dari vobis, quod ille me-
7 ruit adipiſci. † Cæleſtia enim cupientes terreno-
rum bonorum laqueis irretiri non poſſunt, quia
converſationem ſuam in cæleſtibus ſtatuerunt. Si-
cut ait Sanctus Apoſtolus: Noſtra autem conver-
8 ſatio in cælis eſt. † Dirigatur ergo cordis noſtri
deſiderium ad habitationem cæleſtem, ubi cum
diſperſus fuerit pauperibus theſaurus veſter, illic
erit & cor veſtrum. Theſaurus autem bonorum
omnium Chriſtus eſt, qui vos cum Patre & Filio
& Spiritu ſancto donis cæleſtibus, & nunc, & in
æternum cumulare & replere dignetur.

SERMO CXXX.

In conſecratione Epiſcopi.

SIcut magnæ promiſſionis longa expectatio ac- 1
cendit animum, mentem fatigat; ita ſenſus
omnes, & interna ipſe viſcerum ſuſcitat optatus
promiſſionis effectus. † Hinc eſt, quod hodie, Iſa. 51.
ſicut dixit Iſajas, Eccleſia mater ſancta feſtiva, to- 2
ta gaudens, & compta proceſſit, induit ſe tuni-
cam jucunditatis ſuæ: & ſicut ſponſa, impoſuit
ſibi mitram: ac vario ſe compoſuit, & decoravit
ornatu: & cælum ſtellis fulget luminibus, & ter-
ra vernat floribus ſuis, & ut hortus producit ger-
mina ſua ita produxit lætitiam in conſpectu omnium
filiorum ſuorum; † Quia, juxta pollicitationem 4
David, Hodie pro patre natus eſt ei filius, qui Pſal. 44.
eam non pondere inclinet, non auctoritate deter-
reat, non commotione ſolicitet, non aſperitate
conturbet; ſed fideli ſuſtentet obſequio; cura per-
vigili faciat perſecuram; ſolicito labore neceſſaria
procuret; familiam blanda inſtitutione componat;
hoſpitibus occurrat; parentibus ſerviat; regibus
obtemperet; poteſtatibus collaboret; det ſenſibus
reverentiam; pueris gratiam; fratribus amorem;
parvulis impendat affectum; liberam per Chri-
ſtum cunctis exhibeat ſervitutem. David dixit,
Audi filia, & vide. Ego dicam: Audi mater, Pſal. 44.
& vide: pro patribus tuis nati ſunt tibi filii.
Sint prudentia ſenes, gravitate patres; charitate
filii; virtute juvenes; dulcedine ſoboles; inno-
centia infantes; malitia parvuli; quæ mundi ſunt
neſcientes; totam regni Dei præſentiam poſſiden-
tes, atteſtante Domino, cum dicit: † *Sinite par-* Mart. 19.
vulos venire ad me, talium eſt enim regnum cæ- 5
lorum. Tales generat perpetuæ virginitatis copu-
la: tales generat cæleſtis vitæ conjunctio, ſexus
neſcia, conceptus conſcia, gnara partus, corru-
ptionis ignara, pudore integra, integritate clau-
ſa, caſta pignoribus, fœcunditate diffuſa. † Hæc 6
tam pia mater dum unius germinis ſui hodie na-
talitia feſta concelebrat, ſinus aperit; extendit
amplexus; emittit vocem; divinis * cantat in can- * Clamat.
ticis: ut omnes advocet; omnes capiat; omnes MS. C.
ad congaudendum ſibi gremio charitatis inclu-
dat.

SERMO CXXIX.

Obſervationes.

NEc germanam Chryſologi phraſim redolet, nec illius dignitati, & gravitati reſpondet hic ſermo, quod ex aliorum lectione conſtat, & ſingulariter ex ſerm. 133. in D. Andream. Verbum, *Chariſſimi*, ſæpius hic uſurpatum nequaquam eſt de ſtylo Chryſologi, qui ejus loco ſumma gravitate utitur verbo, Fratres, erit procul dubio alicujus ſimplicis Sacerdotis D. Petro Archiepiſcopo famulantis, qui abſque auctoris nomine inter ſcripta Chryſologi repertus eidem errore adſcriptus eſt: certe cujuſcumque ſit, Petri Chryſ. non eſt.

SERMO CXXX.

Schol. & Obſervat.

HUnc fuiſſe in ordine ceterorum primum, quem ad Populum Ravennatem habuit, D. Chryſologus ſermonem, nemo ambigere debet; cum hic de ſua in Epiſcopum conſecratione loquatur, uti Rub. Hiſt. Ravenn. lib. 2. anno Domini 449. teſtatur, & ex lectione patet, uti & nos in Vita Chryſologi aſſeruimus. Vide, lector, partes Epiſcopi, quas peroptime verbo, & opere executus eſt ſanctiſſimus noſter Antiſtes, ex quibus ipſius vitæ ſanctitas; & Divinus amor Sole lucidior apparet.

2 *Impoſuit ſibi Mitram*. Quia tres Epiſcopi Mitra fulgentes alium conſecrant Epiſcopum, & ei Mitram imponunt ex diſpoſitione Eccleſiæ. S. Anacleti Papæ vel in primo ſæculo facta, uti ex Platina, & Ciacon. in Vita Anacleti.

4 *Quæ mundi ſunt neſcientes*. Practice ſcilicet, & ut ea faciant; alias enim Epiſcopi omnia callere debent, quo rite, recteque commiſſum ſibi Gregem alere, atque regere poſſint.

7 dat. † Adeſt etiam ipſa mater Chriſtiani peren-
nis, & fidelis imperii, quædum fide, opere mi-
ſericordiæ, ſanctitate in honorem Trinitatis Bea-
tam ſectatur & imitatur Eccleſiam, procreare,
8 amplecti, poſſidere auguſtam meruit Trinitatem.
* In ſuo amore. † Sic remunerat Trinitas * in ſui amore, & ar-
dore ferventes: iſta meruit ut daret ſibi hono-
rem; gauderet, quod ſibi fecit Dei gratia reli-
gionem conſimilem. Iſta meruit ut genitricis di-
* Genitorem. gnitas per * genitricem redundaret in poſteros.
9 † Orate, fratres, ut Chriſtiani Principes, qui
pia devotione dignantur noſtris occurrere gau-
diis, noſtris ſolemnitatibus intereſſe, ipſos quo-
que pari gratia omnium Sacerdotum longo in
tempore obſecratio devota commendet.

SERMO CXXXI.

De Deo ut videatur, de livore, & pertinentia Judæorum, deque hominis morte: in illud Joannis: Si quis ſermonem meum ſervaverit, &c.

1 SÆpe diximus, quod Deus corporeis oculis
non videtur, quod divinitas non clauditur
mente carnali, quod humana ratio rerum non
capit conditorem, ſed Deum ſola fides attingit:
credulitas ſentit tota; nec quantus eſt, ſed quia
eſt, hominis quantuſcunque eſt intuetur aſpe-
2 Exo. 33. ctus. † Denique Moyſes, qui de ſervo in ami-
cum, de homine promovetur in Deum, Dei fa-
ciem quærit, ſed non invenit: petit, ſed non
accipit: & ut poſteriora tantum Dei videat, ad-
monetur: quatenus homo Deum quærat ſequi,
non præcedere: neque ante Deum quæ ſint,
quærere præſumant, ſed qui poſt Deum ſint o-
mnia, adorator agnoſcat. † Crebro Deus homi- 3
nibus formam hominis demonſtrat, & magnitu-
dinem ſuam tantam brevem noſtri corporis col-
ligit in figuram, ut præſentiam divinam poſſit
infirmus noſter oculus intueri, anguſtus noſter
recipere poſſit aſpectus. † Sic ad Abraham Deus 4 Gen. 18.
venit in hominis forma, ſuccedit hoſpitis in fi-
gura, & laſſi viatoris in morem accepit pedibus
ſuis aquam; ſed & invitatus ad menſam vituli,
& panis appoſitione ſaturatur: & ita ſe totus
humano credit, & committit obſequio, ut ipſo
tactu, viſu, verum hominem videatur explere:
& hoc eo tempore, quo verus Deus ſterilitati
extremæ ſenis deſperatæ patefactis viſceribus in
partum ſobolem largiturus advenit. † Sic Jacob 5 Gen. 32.
vianti conviator occurrit; & ita ſe humano col-
legio ſocium præbet, ut provocanti homini Deus
totus in luctam inſeratur; & tunc videatur ner-
vis, aut lacertis vincere, quando victor cæleſtia
dat dona, munera dat divina. † Sic Iſaias Deum 6 Iſa. 6.
regali habitu ſedere conſpexit, ut agnoſceret niſi
a Deo rege regantur reges, ipſos cum ſint ho-
mines nihil regere poſſe rectores. † Sic Daniel 7 Dan. 7.
Deum patrem, crine niveo, ſenectute reveren-
da, antiquitate terribilem, ſeptum Angelis, igni-
tum ſede ad judicandum reſidere conſpicit. Sic
ipſum filium Dei in hominis filio venientem cum
cæli nubibus intuetur; ut ignotum ante tantis
perfidis Chriſtum, fidelibus notum ſemper fuiſ-
ſe cognoſcat. † Si toties Deus ab hominibus in 8
figura hominis videtur, quid eſt, quod Judæus
modo hominem videns Chriſtum ſic exaſperatur:
niſi forte figura, honor, veritas putatur injuria. Joan. 8.
Retulit Evangeliſta hodie Chriſtum dixiſſe: *Si
quis ſermonem meum ſervaverit, non videbit mor-
tem in æternum.* Ad quod verbum reſponderunt
Judæi:

---

7 *Adeſt etiam ipſa mater.* Conjunctio, *Etiam*, neceſſario jungenda eſſet aliquibus verbis, quæ hic deſiderantur. Et quidem verba deeſſe videntur, quæ Valentinianum Cæſarem Auguſtum ibidem interfuiſſe dicant, ipſumque Laudibus extollant, prout Matrem Auguſtam memoravit, ac laudes ipſius proſecutus eſt Auctor. Ex hiſtoriis omnique habetur, ipſum Cæſarem ſua præſentia conſecrationem Petri noſtri cohoneſtaſſe, uti Rub. aſſerit, & liquido patet ex fine præſentis ſermonis, ubi Auctor rogat Sacerdotes pro Chriſtianis Principibus orare, qui ſuis interfuere ſolemnitatibus: & hi Principes erant Valentinianus III. Imperator, & Galla Placidia ejus mater Auguſta, quocirca mutilum in aliqua parte ſermonem conjicio.

7 *Mater Chriſtiani Imperii.* Galla Placidia fuit Theodoſii Imperatoris filia, ſororque Archadii, & Honorii Imperatorum ſucceſſorum, Rub. poſt alios, Hiſt. Ravennæ lib. 2. anno Chriſti 384.

7 *In honorem Trinitatis imitatur Eccleſiam.* Chryſologi conſecratio in Archiepiſcopum Raven. habita eſt die Dominico, in quo tunc temporis jux. ritum Eccleſiæ Romanæ, niſi aliud impediret, in Miſſa cantabatur Præfatio Sanctiſſimæ Trinitati dicata, ut habet Micrólog. de Eccleſiaſt. Obſervat. cap. 60. & Azor. Inſtit. moral. par. 1. lib. 5. cap. 13. In honorem igitur Trinitatis Auguſta ſectatur, & imitatur Eccleſiam, quoniam quolibet die dominico ſactis intererat, in quibus Præfatio de Trinitate Sanctiſſima cantabatur.

7 *Procreare, complecti, poſſidere Auguſtam meruit Trinitatem.* Locus ſatis obſcurus iis videbitur, qui acta Placidiæ ignorat. Placidia igitur procreaſſe Auguſtam Trinitatem fertur, quia fuit trium Imperatorum Auguſtorum procreatrix. Etenim ipſius cauſa, & reſpectu Conſtantius olim Honorii Cæſaris exercitus Ductor jam maritus ejuſdem Placidiæ factus, paulo poſt & Auguſtus, & conſors Imperii ab eodem Honorio eſt declaratus. Secundo loco ipſa Galla procreavit filium Valentinianum a Theodoſio juniore Imperatore appellatum Cæſarem, & ſeptimo ætatis anno Auguſtum, qui fuit eo nomine tertius, & huic interfuit conſecrationi. Tertio tandem ſe ipſam quodammodo procreavit Auguſtum, cum Honorius, ne ſororem præter dignitatem Conſtantio collocaſſe diceretur, & Conſtantium ipſum, ut diximus, & eandem Placidiam Auguſtos appellavit, quod eidem Placidiæ minime conceſſum fuit, cum primum Athaulpho nupſit. Tandem Placidia complexa eſt Auguſtam Trinitatem, hoc eſt ſuſcepit, aſſecuta eſt, ac reapſe poſſedit Auguſtam Trinitatem: Etenim triplici modo fuit Imperatrix Auguſta. Primo ſola: ſecundo una cum viro Conſtantio: Tertio cum filio Valentiniano, hunçque honorem Auguſtæ Trinitatis ſuſcepit ab ipſa Sacratiſſima Trinitate venerata.

8 *Dei gratia religionem conſimilem.* Placidia primo nupſit Athaulpho Gothorum Regi Barbaro, ſi non Pagano, forte ob impedimentum diſparitatis cultus, (quanquam tunc jus erat in armis, & hujuſmodi impedimentum non erat ab Eccleſia univerſali conſtitutum) ſaltem Hæreſis Arianæ ſectatori, & in religione diſpari [cum qua nuptias Regio apparatu Forocornelii celebravit, ac ipſum Forum ampliavit, ornavit, decoravit.] Sed eo ab humanis excedente, iterum nuptui data eſt Conſtantio viro Catholico, quemadmodum & Placidia Catholica erat, quem ex divina gratia Virum habuit ſecundo loco ſibi religione conſimilem, qualem primo loco haud fuerat nacta. De Gothorum religione vide S. Auguſt. ſerm. 29. de Verbis Domini in fin. tom. 1. & Annal. Baron. tomo. 5. anno 410.

8 *Genitricis dignitas.* Meo ſenſu legendum eſſet vel: *Genitoris dignitas*, vel *Auguſtalis dignitas*. Si quidem per Placidiam dignitas Auguſtalis redundavit in poſteros, hoc eſt in filios, ac nepotes ab ipſa, & Conſtantio Viro procreatos & hæc dignitas Auguſtalis proceſſit a Theodoſio Cæſare ipſius Placidiæ genitore, per quam in poſteros memoratos exinde reflexit.

Judæi: *Nunc cognovimus, quia dæmonium habes:*
Abraham pater noſter mortuus eſt, & Prophetæ,
& tu dicis: Si quis ſermonem meum ſervaverit,
9 *non guſtabit mortem in æternum?* † *Nunquid tu ma-*
jor es patre noſtro Abraham? Quem teipſum facis?
Omne perfidiæ qualiter excepit! O qualiter ocu-
los claudit livor! quantum judicium cordis ne-
quitia præjudicata confundit! o quam dure am-
putat obſtinatio rationem! ſenſus humanus per-
verſus audire non poteſt, quod ſemel ſtatuit odiſ-
ſe: malis bonitas exoſa: juſtitia injuſtis inimica.
10 † Hinc eſt, quod homines mendaces cognoſcere
nequeunt veritatem: judex animus invenire ve-
rum non poteſt inter nunciam ſalſitatum: Quod
vult, non quod eſt, audit ſemper, qui decrevit
11 errare. Dixerat Chriſtus. † *Si quis ſermonem*
meum ſervaverit, mortem non videbit in *æternum.*
Judæus non diſcutit audita: interpretari ſibi dicta
non quærit: quod ipſe impoſſibile æſtimat, exi-
git, ut ille aſtruat, qui promittit: ſed mox de
conceptu mentis blaſphemiam parturit; ſerit in-
jurias; maledicta diffundit; & auctoritatem dicen-
tis ita contumeliis vacuare nititur, ut & æterna
dare poſſe mortalibus non credatur, qui ſic huma-
12 nis videtur ſubjacere. † *Nunc ſcimus, quoniam*
dæmonium habes. Dæmon mali auctor mala pro-
mittit, non bona: occidere, non vivificare con-
ſuevit: nec vult æternos eſſe homines, quos nec
temporales eſſe permittit. * Ergo non eſt dæmon, [* Deus ergo Chriſtus eſt, non Dæmon qui redonat &c.]
ſed Deus eſt Chriſtus, qui redonat, quam dona-
verat, vitam: & verbo ſuo æternos facit homi-
nes, quos diabolus perſuaſione ſua fecerat tempo-
rales: † *Abraham mortuus, eſt, & Prophetæ:*
& tu dicis: Si quis ſermonem meum ſervaverit,
13 *mortem non videbit in æternum?* Audiat fidelis,
ut fide revelante cognoſcat, quod infidelis neſcit
audire; quod videre non poteſt, qui ſemet incre-
dulitatis demerſit obſcuro: dixit Chriſtus: *Mor-*
tem non videbit. Obſtinatio tua, Judæe, merito
dicere ſalſitatem quærit. Abraham & Prophetæ
verbum audientes tenaciter ſervaverunt; ſed tamen
mortui ſunt, ſed non in æternum. Ergo cum di-
cit, *Mortem non videbit*, & addidit: *In æternum;*
reſurrectionem promittit; non temporaliter negat
14 eſſe morituros. † Judæe, quos mors in præſenti
ſæculo faciebat non eſſe, hos reſurrectio perpetuos
reficit in futurum. Audi apertius hoc dicentem:
Joan. 5. & 11. *Omnis, qui crediderit, non morietur in æternum,*
ſed tranſibit de morte ad vitam. Quomodo non
moritur? Quia de morte tranſit ad vitam. Mori-
tur ergo, moritur omnis, qui naſcitur de condi-
tione mortali; ſed vivit, & in æternum vivit o-
15 mnis; qui naſcitur de generatione vitali. † Sed di-
co, qui potuit auferre mortem, quare hominem
voluit tranſire per mortem? gratior enim videtur
medicus, qui anticipat morbos, quam qui mor-
bis ingerit ſeram, & non ſine dolore medicinam.
Judæe, feciſſet & hoc medicus Chriſtus, ſi medi-
co ægrotus non fuiſſet ingratus. Ille & vitam de-
dit; & homini mortem venire prædixit: ſed ille,
qui adverſa non ſenſerat, proſpera ſervare neſci-
vit. Bona, quam ſint bona, ſcire, niſi malorum
cognitione non poſſumus. Ergo magnificabitur
Chriſtus, qui & ante inhabitam vitam dedit, &
perditam modo reddit: & homo plus gnarus vi-
tæ erit ſibi cautior, erit plus gratus auctori. † 16
Nunquid major es patre noſtro Abraham? Plane
major, & tanto major, quantum ſervo Dominus;
quantum Deus homine; quantum factura factor;
quantum vivificans mortuo; quantum ſuſcitando
ſuſcitator. *Reſpondit Jeſus, Abraham exultavit ut* 17
videret diem meum, vidit, & gaviſus eſt. † Il-
le, ut oſtenderet vivere Abraham, dixit illum vi-
diſſe diem ſuum, id eſt diem, quo mundo natus
eſt Chriſtus. Dierum conditor non tenetur die:
temporis auctor tempora neſcit: ſed Chriſtus pro-
pter hominem homo natus, & diem ſuſcepit, &
tempus. *Abraham exultavit, ut videret diem*
meum. † Si Moyſes, & Elias in monte occurrit, 18
ut promiſſum conſpicerent Chriſtum: quomodo
nec Abraham occurrit ad partum Virginis, ut pro-
miſſam benedictionem in gentibus, id eſt in ſemi-
ne ſuo, patientiſſimus expectator intenderet? † 19
Amen, amen dico vobis, quia ante Abraham ego
ſum. Si omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo
factum eſt nihil, & hic eſt, cui pater dixit: *Fa-* Gen. 5.
ciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem no-
ſtram: quomodo Abraham non vidit? *Faciamus*
hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram.
Angelus, & Deus, ut diverſa eſt ſubſtantia, ſic
imago. Ergo non niſi ad filium loquitur pater,
cum dicit: *Faciamus hominem ad imaginem, & ſi-*
militudinem noſtram, quibus eſt imago eadem,
eademque ſubſtantia. † *Tulerunt lapides, ut mit-* 20
terent in illum. Et ædificantes turrem, ut altius ca-
derent, ipſi ſibi lapides providerunt: & iſti lapi-
des, non ut Deum occiderent, ſed unde ſe occi-
derent miſerabiles attulerunt. † *Jeſus abſcondit ſe.* 21
Non timens, ſed ignoſcens. Deus peccatorem cum
fugit, parcit: Deus rebellem non vult perdere,
cum declinat. *Vacat Scholiis.*

SERMO CXXXII.

De unitate fidelium.

SI perfecta omnia, ſi robuſta, ſi nullius indiga 1
gigneret, & proferret natura, profecto abo-
leretur pietas; ingenium deficeret; ars periret; au-
rum obſcuraretur in terra; gemma occultaretur in
lapide: utraque tamen invenit, purgat, diſtinguit,
elimat opifex diſciplina: & ars eadem uſque ad
murenulæ pretioſæ ſpeciem, gratiamque perducit:
† Et quod terra naturæ largo de fonte producit, 2
aut aſperatur ſenſibus, aut agreſti luxuria domi-
nante ſylveſcit; niſi illud ad cultum ſuum ſolers
agricolæ revocet induſtria: & ne longius evage-
mur, uno, & vernaculo ea, in quibus nitimur,
aſſeramus exemplo. † In cunabulis jam natus ho- 3
mo in homine eſt, ſed latet: eſt corpus, & non
eſt: membra videntur, & non ſunt: vivunt, quæ
non vigent ſenſu: inclinatur pietas, deſudat in-
duſtria; ars laborat; & ut plenius dicam, quot
mem.

SERMO CXXXII.

Scholia.

3 IN *cunabulis jam natus homo.* Homo in cunabulis potentialiter eſt perfectus; eſt corpus, & non eſt complete, ex Ariſtot. 2. & 3. de generat. Membra videntur, & non ſunt perfecta: Vivunt, quæ non habent ſenſum proprie diſtinctum.

membra ſunt hominis, tot magiſteria, ut homi-
nem perficiant, elaborant. Et quid plura? cun-
cta, quæ natura generat, vel producit, pietas
4 nutrit; induſtria excolit; ars decorat. † Et quid
mirum, fratres, ſi Deus, qui pati propter ho-
minem voluit; ut hominis honoraret induſtriam,
in rebus præſentibus infirmari voluit & natu-
ram? Hinc eſt, quod ſenſus in litera latet, oc-
cultatur divinum in humano ſermone myſterium:
ut quæ credentibus adhuc futura jam petent,
jam facta perfidis, & non credentibus obſcuren-
tur; ac ſic infidelium pœna fidelium redundet ad
5 gloriam. † Non enim parvi eſt cruciatus viſa
non cernere; audita neſcire; ſalutifera velut no-
xia declinare; virtutes quaſi vitia ſic cavere, di-
cente ipſo Domino: *In parabolis loquor, ut vi-
dentes non videant, & audientes non audiant.*
Et ad fideles: *Vobis autem datum eſt noſſe my-*
6 *ſterium regni Dei.* † Nulli ergo, fratres, ſimpli-
Mar. 4. citate ſua aut communis, aut vilis ſermo evan-
Luc. 8. Matt. 23. gelicus habeatur, præſertim cum ipſa perſonans
Matt. 18. Evangelicæ lectionis tuba nihil bene petentibus,
& pie cupientibus prædixerit denegandum, di-
7 cendo: † *Quia ſi duo ex vobis convenerint ſuper
terram, de omni re, quamcunque petierint, fiet il-
lis a patre mea.* Audiſtis, quantum poſſit, & præ-
valeat ſanctæ petitionis aſſenſus: non dixit illud,
aut illud; ſed totum ſe promittit, quicquid uni-
tas poſtulationis concupierit præſtaturum, cum
8 dicit: † *De omni re, quamcunque petierint, fiet
illis.* Salva tamen ea cautela, & reverentia, ut a
Deo, quæ Deo digna ſunt, poſtulentur: qui enim
mala a Deo poſtulat, Deum mali judicat & ſen-
tit auctorem; & qui vilia, & indigna precatur,
præſtantis poteſtatem, & potentiam degener pe-
titor ignorat. Non ergo impia, ſed pia; non ter-
rena, ſed cæleſtia; non illecebris, ſed virtuti con-
grua; non digna odiis, ſed apta concordiæ a tali
9 ſemper exoranda ſunt largitore. † Ubi ſunt, qui
* Præſu- præſumunt Eccleſiæ conventum * poſſe contemni,
munt con- & ſolitarias preces venerandæ congregationi autu-
temnere. mant anteferri, ſi duobus, vel tribus ſimul poſi-
MS. C. Matt. 18. tis medium ſe futurum, & omnia ſe promittit,
quæ poſtulatus fuerit, præſtaturum? Qui nil ne-
gat tam paucis, quid in conciliis, & congregatio-
ne ſanctorum poſcentibus denegabit? Sic credens
Pſal. 110. Propheta hoc adeptum ſe gloriatur, cum dicit:
*Confitebor tibi Domine in toto corde meo, in conſilio
juſtorum, & congregatione.* Toto corde confite-
tur, qui totum ſibi in conſilio ſanctorum, quod
10 popoſcerit, * audit eſſe præſtandum. † Sed non-
* Audet ut erat in impreſſis. nulli ſub ſpecie fidei contemptus ſui excuſare ni-
tuntur ignaviam, ut neglecto venerandi cœtus, &
congregationis ardore, illud ſe tempus orationi
deputaſſe confingant, quod domeſticis dederint
& impenderint curis: & dum propriis deſideriis
mancipantur, divina contemnunt & deſpiciunt
inſtituta. Iſti ſunt, qui corpus Chriſti diſſipant:
membra diſpergunt, nec ad decorem ſuum patiun-
S. Pet. Chryſ.
tur formam dominici habitus pervenire: quam
Propheta cum vidiſſet in ſpiritu, ſic canebat: *Spe-
cioſus forma præ filiis hominum.* † Habent quidem 11
ſingula membra proprium ſui munus officii, quod Pſal. 44.
tamen tunc implere poterunt, ſi connexa ſibi, &
compaginata perfecti corporis perveniant ad deco-
rem. Hoc ergo intereſt inter congregationis ple-
nitudinem glorioſam, & ſeparationis præſumptam
de ignorantia aut de negligentia vanitatem: quod
in ſalute, & honore integri corporis ſpecies eſt
unitas membrorum: & in ſeparatione viſcerum eſt 12
fœda, lethalis, & horrenda pernicies. † Homo
quid aliud te docuit in tuo corpore aut ſic diviſa
conjunctio, aut tam conjuncta diviſio, niſi, ut ex
multis unus, & unus in multis viveres? † Eſt mem- 13
brorum commercio ſalutari pretioſus oculus, ſed
ſi perſeverat in corpore; alioquin, ubi corpori
defuerit, ſibi non aderit: debent illi membra o-
mnia ſuæ lucis obſequium; ſed & ipſe oculus ſen-
tit corpori ſe debere, quod lux eſt, qui utique
cum omnibus membris * miniſtratum membrorum * Miniſte-
provideat, evulſus a corpore nec ſibi videt. † tium'. MS.
Quiſquis ille eſt, qui ſe putat eſſe aliquid, tali in- 14
ſtitutus exemplo maneat in Eccleſia, ut ſit ali-
quid; alioqui ubi defuerit illi, ſibi eſſe mox de-
ſinit. Quod, qui plenius noſſe deſiderat, Apoſto-
li de corpore Chriſti loquentis perlegat inſtituta, 1. Co. 12.
quia nos illa percurrere ſermonis brevitas amica
non patitur. † Lex eſt data non uni, ſed omni- 15
bus: Chriſtus non pro uno, nec ad unum, ſed
ad omnes, & pro omnibus venit; ut redintegra-
ret omnes in unum, quod ſolum bonum, ſolum
jucundum Propheta futuri præſcius, ſic procla- Pſal. 132.
mat: *Ecce quam bonum, & quam jucundum habi-* Act. 2.
tare fratres in unum. Quia Deo non ſingularitas
eſt accepta, ſed unitas. † Spiritus ſanctus Apo- 16
ſtolis in unum congregatis ubertate tota ſui fontis
illabitur, cujus ut ſimul diſcipuli operirentur ad-
ventum dominica ſunt præceptione commoniti. † 17
Fratres, amittit divina munera, perdit gratiæ lar- Acto. 1.
gitatem, charitatis fraudatur bonis, unitatis illum
benedictio non manebit, qui de ſe maleſidus, &
ex defectu ſuo ſtulte ſibi ſufficiens, ſic præter Ec-
cleſiam vitam quærit, quam in ipſa tantum eſſe
Propheta teſtatur, dicendo: *Ecce quam bonum,* Pſal. 132.
*& quam jucundum habitare fratres in unum: quia
illic mandavit Dominus benedictionem, & vitam
uſque in ſæculum.*

SERMO CXXXIII.

* *In Divum Andream Apoſtolum.* * In natali S. Andreæ MS. C.

BEatus Andreas merito natus hodie creditur,
quando non ad præſentem vitam materno eſt 1
effuſus ex utero, ſed conceptu fidei, martyrii par-
tu, cæleſtem noſcitur generatus ad gloriam. Quan-
do non eum * terrena cunabula ſuſcepere vagien- * Alias materna.
X tem

4 *Senſus in littera latet.* Soli homini vitæ curſus in labore præſcribitur, ut rationabile, quod accepit, exerceat. D. Ambroſ. optime in Præfat. Evangelii Lucæ prope medium, ubi & congruentiam hujuſce rei adfert.

7 *Quia ſi duo ex vobis.* Miris modis hæc verba a Patribus exponuntur, ut eſt apud Maldon. in hoc tex. Matth. 18. num. 19. De Communi jejunio, ac precibus fidelium conſule S. Leonem de Jejun. ſept. menſis, & alibi in pluribus ſermon.

SERMO CXXXIII.

Scholia.

EX variis manuſcriptis correxi præſentem ſermonem, ut potui, ipſa namque exemplaria MMSS. nec perfecte correcta ſunt, nec facile leguntur in multis: ſi quid recti actum eſt, Deo gloria: Non videtur alia expoſitione indigere, quia hiſtoria horum Beatorum Apoſtolorum ſatis fidelibus eſt nota, & maxime eccleſiaſticis.

Digitized by Google

tem, ſed ſuperna triumphantem ſecreta recepe-
runt: quando non infirmum lactis paſtum genitri-
cis trahit ex pectore, ſed pro rege ſuo devotiſſi-
2 mus miles virtutis ſanguinem fudit. † Vivit, qui
moriendo mortem cæleſtis militiæ bellator occidit.
Sequitur hic moriendo Dominum æſtuans, & an-
helans, ac toto virtutis gradu dominicis incumbit
hærere veſtigiis, ne eum curſus faciat diſparem
fratri, quem natura ſimilem, vocatio ſocium,
parem gratia ipſa perfecerat. Ad unam vocem Do-
mini ſicut ille patrem, patriam, cenſum reliquit:
laboribus, opprobriis, itineribus, contumeliis,
vigiliis, Chriſto largiente, ſe indefeſſe germani ſo-
cietati donavit: † Solum eſt, qui tempore Domi-
3 nicæ paſſionis fugit, ſed neque hoc impar, quia
fugit, ne negaret: aut ſi aliqua putatur hic cul-
pa, non eſt gravius fugere, quam negare: ſed ta-
cenda ſunt alia: æquavit fratres venia, quos ſic di-
4 ſcreverat culpa. † Et ſubſecutus martyrii fervor
devotos perprobavit, quos metus improbaverat
antecedens. Nam crucem, quam refugerant, po-
ſtea conjunctis viribus ardenter invadunt, ut un-
de reatum ſumpſerant, inde conſcenderent cælum,
5 inde præmium ſumerent, & coronam. † Petrus
namque crucem, arborem conſcendit Andreas: ut
qui Chriſto compati geſtiebant, in ſemetipſis fi-
guram, formamque ipſius exprimerent paſſionis:
& redempti ligno conſummarentur ad palmam.
Sic Andreas noſter etſi cedit ordini, præmio ta-
men non cedit, & labori.

SERMO CXXXIV.

In Divam Felicitatem Martyrem.

QUoniam varios Martyrum, multiplicesque 1
triumphos, quos perſecutoris crudelitas to-
ties illuſa cumulavit, tempus nos dinume-
rare non patitur, ad illam tota noſtri ſermonis
confugit oratio, quæ meruit filios tot habere,
quot dies mundus accepit. † Vere mater luminum, 2
fons dierum, quæ ſeptenario coruſco germinis ſui
toto orbe ſplendet. Beata, quæ non ſolum pro
lege patitur, ſed ipſius legis * heptaliſmum me-
ruit mater ſancta generare: heptaliſmum, fratres,
qui non unius, & temporalis tabernaculi illu-
ſtraret arcanum, ſed Eccleſiam ſempiternam ſa-
cro illuminaret incenſo. † Felix, quæ meruit
portare tot virtutum pignora, quot illa arca præ-
ceptorum volumina ſacrata geſtavit: & ut illa 3
verbo, ita hæc doceret exemplo. Jam tunc eos
fratres Martyres genuit, quando eos partus ſui
ſeptenario numero conſecravit & myſtico. † 4
Huc, huc ſanctus Paulus veniat, qui adhuc par-
turit, donec Chriſtus formetur in homine. Ec-
ce mulier iterum atque iterum parturit, donec
in virtutem mutetur infirmitas; caro tranſcendat
in ſpiritum; terra transferatur in cælum. Arde-
bat, anhelabat, ut eos uno die ſacros Martyres
pareret, quos vix parvulos per annorum curri-
cula generaverat. † Ecce mulier, ecce mater, 5
quam vita filiorum fecit anxiam, mors ſecuram.
Beata, cui in futura gloria tot aſtant candelabra,
quot

* Heptaliſmus ponitur pro numero ſeptenario. Exo. 25. Galat. 4.

SERMO CXXXIV.

Scholia.

1 IN *natali S. Felicitatis*. MS. C. B. Felicitas una cum filiis Romæ martyrium paſſa dicitur ſub perſecutione Severi Imperat. circa annos Domini 200. vel paulo ante ſub M. Aurelio Antonino, tempore Soteris Papæ anno 176. circiter. Nomina Filiorum ejus ſunt, Januarius, Felix, Philippus, Sylvanus, Alexander, Vitalis, & Martialis. Non eſt eadem cum S. Symphoroſa, quæ & ipſa cum ſeptem filiis martirio coronata eſt Tiburti ſub Adriano Imperatore Eccleſiam perſequente circa annos Domini 125. prout ex Surio, & Baron. in Ann. habetur. Eſt Hom. 3. in Evang. S. Greg. PP. de S. Felicitate. Eccleſia Romana in Breviario correcto agit feſtum S. Symphoroſæ, cum filiis die 18. Julii, & de S. Felicitate die 23. Novembris; de ſeptem filiis ejus die 10. Julii, ubi & genus martyrii, & nomina martyrum habes, & Homil. S. Auguſt. ſerm. 110. de diverſis legit.

Filios tot habere, quot dies mundus. Non annus: Mundus enim dies ſeptem tantum accepit, ex nomine ſeptem errantium Sidarum: Annus autem ſi eſt Tropicus, quo ſcilicet ſol zodiacum luſtratione percurrit, reditque ad punctum eclypticæ, unde cœperat oriri, habet dies 365. horas quinque, minuta 49. Si vero eſt Annus ſidereus, qui eſt, quando ad ipſam ſtellam ſol revertitur, in quo præterito anno jungebatur, habet ſimiliter dies 365. horas vero ſex, ſcrupula novem.

2 *Mater luminum, fons dierum*. Comparat Felicitatem mundo ipſo, ex qua ſeptem filii, tanquam dies ſeptem, quibus conſtat mundus, emanarunt, qui & in ſe lucidi, & nobis ſplendore virtutum lumen præbent.

2 *Non ſolum pro lege patitur*. Alludit ad illam Matrem ſeptem filiorum 2. Machab. 7. quæ pro patriis legibus una cum filiis atrociſſima tormenta ab Antiocho Tyranno ſimul cum morte patientiſſime ſuſtinuerunt de quibus S. Gregor. Nazianz. orat. 20. in Machab. pulchre.

3 *Heptaliſmum*. Ponitur hic pro Candelabro aureo ſeptem luminaria continente ut dicitur Exod. 25.

1 *Temporalis tabernaculi*. Lex opponitur Eccleſiæ, illa enim temporalis fuit, quia deſiit in morte Salvatoris: Eccleſia autem ſempiterna eſt, quia ex quo cœpit, nunquam finietur, ſed poſt conſummationem ſæculi transferetur in Cælum.

2 *Illuminaret incenſo*. Thus divinis ſacrificiis, & Templorum ſuffimentis dicatur, quare hic illuminare ſcribitur? Forte quia etiam accenditur, & lumen præbet, ut dicitur Oſee 2. 13. *Et viſitabo ſuper eum dies Baalim, quibus accendebat incenſum*. Vel quia ſpiritualiter illuminet, dum hi martyres facti ſunt victimæ incenſi, quæ odore ſuaviſſimo mentes fidelium illuſtrant.

3 *Tot arca præceptorum volumina*. In Arca fœderis erat liber Deuteronomii ſcriptus in tabulis lapideis ex ſententia Toſtati. Forte ſenſu auct. ſi lapides erant numero ſeptem, in quibus Deuter. erat ſcriptum, quod præcepta continebat. Scribit Joſeph. de antiquit. Judæorum lib. 4. cap. 8. quod ſtabat liber legis prope latus Arcæ, ſed extra, & legebatur ſeptimo quoque anno omnibus in feſto Tabernaculorum a Summo Sacerdote. Vide ſi placet S. Hieronymum in Expoſit. Deut.

4 *Ecce mulier, ecce Mater*. Q. d. Et miraculum duplex, & Mulier, & Mater eſt: quibus & hominum, & filiorum viſa mors naturaliter ſemper eſt amara, Felicitati autem grata, ut in tex.

5 *Beatior, quæ ſuum in ſæculo nil amiſit*. Si filios omnes uno die extinctos vidit, quare nil ſuum amiſit? Forte quia non amittebat filios, ſed præmittebat, ut ait D. Aug. in hac Hom. Vel quia propriis adhortationibus jam martyres Deo ſacraverat: Vel quia Felicitas in filios nil proprium agnoſcebat præter maternitatem, quibus filiis naturaliter extinctis, & ipſa relatio maternitatis extinguebatur: ſed dum filiis vitam naturalem pro Chriſto Domino fundere fortiter ſuadet, Chriſto filios martyres generat, & ſic eminentiori modo Mater efficitur, quam antea eſſet, & ut talis in Eccleſia Dei tamdiu laudabitur, dum memoria rerum in ipſa manebit, quod erit in ævum ſempiternum.

quot germina. Beata, quæ tot præmiſit ad re-
gnum: beatior, quæ ſuum in ſæculo nil amiſit.
6 † Diſcurrebat lætior inter confoſſa cadavera, quam
inter cunabula chara filiorum: quia internis ocu-
lis tot cernebat bravia, quot vulnera: quot tor-
menta, tot præmia: quot victimas, tot coronas.
Et quid plura fratres? Non eſt vera mater, quæ
neſcit filios ſic amare.

SERMO CXXXV.

In Divum Laurentium.

1 HOdiernus dies beatiſſimi martyris Laurentii
corona illuſtratur, cujus egregii martyris
merita nulla pars Romani orbis ignorat. Paſſus eſt
in ipſo capite Gentium, id eſt in ipſa urbe Roma-
na: Ibi enim diaconus miniſtravit; & in ipſo ju-
ventutis ſuæ flore decorem juventutis ſuæ ſangui-
ne purpuravit. Paſſio ejus inſignis eſt, multum-
que mirabilis: hanc breviter Domino adjuvante
2 narrabo. † Illo tunc exiſtente Archidiacono Bea-
tus Sixtus erat Epiſcopus, cujus triumphus mar-
tyrii ante triduum fuit. Cum ergo ſanctus Lau-
rentius Epiſcopum ſuum Sixtum pergentem ad
martyrium ſequeretur, fide fultus, triſtis affectu,
non quia ille patiebatur, ſed quia ab illo ipſe de-
* Venerandum. ſerebatur, reſpexit venerabilis ſenex * venerabilem
juvenem, & ait illi: Noli eſſe triſtis fili, poſt tri-
3 duum me ſequeris. † Tunc ille ebibita prophe-
tia, jam corde paratiſſimus, & ſpiritu ebrius cer-
tum ſperavit futurum, quod prædixerat ille, qui
noverat. Deinde apprehenſus adductus eſt: & quo-
niam erat Archidiaconus, apud illum eſſe utique
credebantur opes eccleſiæ, quas deſiderabat perſe-
cutor, non tam avarus, quam furioſus. Oderat,
quem occidebat; ſed amabat apud eum, quod ille
4 contemnebat. † Erat autem ſanctus Laurentius
pauper opibus, dives moribus; non ſe negavit ec-
cleſiæ habere divitias, ſed ut eas oſtenderet tridui
dilationem petiit; deinde mandavit congregari ag-
mina pauperum. Atque ipſo die coronæ ſuæ præ-
ſentatus examini, tanquam demonſtraturus, quod
ille quærebat; demonſtravit, quod habebat. Tunc
ait perſecutor. Ubi ſunt eccleſiæ facultates? At il-
le manum extendens in pauperes, hæ ſunt, in-
quit, eccleſiæ facultates. Verum dixit, ſed ama-
rum. Quid autem mirum, ſi veritas auxit odium?
5 † Irriſum ſe dolens crudelis tyrannus, & avarus
inimicus, qui forte mitiorem pœnam cogitaverat,
ferro interficere venerabilem juvenem, parari flam-
S. Petr. Chriſ.
mas præcepit. Plus autem martyr ardebat, quam
urebatur, urebatur in carne, ſed ardebat in cor-
de. Supplicium ejus tanto erat gravius, quanto
interius. † Tunc oblata eſt torrenda, & ut verius 6
dicam, aſſanda martyrio nobilis illa Laurentii cra-
ticula: aſtrictus eſt ferro, ſed ille craticulam ſup-
plicii, lectum quietis putabat: ſupplicium dixi, * Patientiam ſuſtinens. MS. C.
ſecundum animum punientis, non ſecundum *
conſcientiam patientis. Nullum eſt enim ſuppli-
cium damnati, ubi non eſt pœna peccati: † Ita-
que beatiſſimus martyr oſtendens quam quiete ja- 7
ceret in illo * ignito ferro, ait circumſtantibus: * Lecto igneo.
Jam me verſate, & ſi una pars cocta eſt, vorate.
Miramur patientiam, donum Dei miremur. Ibi
fides non ſolum non arſit, ſed & conſolabatur ar-
dentem. † Quare fides conſolabatur ardentem? 8
Quia fidelem tenebat promittentem. Ut fides non
deficeret, ut ſpes non averteretur, ut charitas in-
ter pœnas igneas corporales plus accenderetur,
Dei dona erant. † Fratres mei, nemo arroget po- 9
tentiæ ſuæ, quod non dat niſi Deus. Merito A- Phil. 1.
poſtolus alloquens martyres, ut in epiſtola ejus
hodie cum legeretur, audiſtis, *Vobis*, inquit, *da-
tum eſt pro Chriſto, non ſolum ut credatis in eum,
ſed etiam ut patiamini pro eo*. Ergo martyrum
merita velut Dei dona laudemus, amemus, ho-
noremus, ſubinſeramus voluntatem noſtram: Vo-
luntas enim ſequitur, non prævenit. † Sed tamen 10
non deeſt charitas, ſi non deſit voluntas: ipſa e-
nim ardens voluntas vocatur charitas. Quis eſt,
qui timeat volens? quis eſt, qui amet nolens? Fer-
veat oratio, & feſtum martyris celebretur; ſed
ut non ſit inanis qui celebrat, imitetur.

SERMO CXXXVI.

* *In Adelphum Epiſcopum.* * De laude S. Adelphi. MS. C.

HAbet hoc Adelphi Antiſtitis ſanctus animus, 1
& plena pietate dignatio, ut dives paupe-
ris intret hoſpitium, pauperis ſe ponat ad men-
ſam, & humilibus ſe faciat eſſe communem, quem
divitiæ, poteſtas, honor fecit & reddidit ſingu-
larem. † Inter maximas enim virtutes numeranda 2
eſt iſta voluntas, quæ contempto obſequii ſui fa-
ſtu, deſpecta magnificæ domus reverentia, calca-
to etiam ſuæ faſtigio poteſtatis, & abjecta opum
ſuarum interna conſcientia, unde tumor maximus
humanis ſemper dominatur in mentibus, ad viliſ-
ſimas inopis ſe inclinavit anguſtias, ut ſuo paupe-
rem contubernio ſublimaret. † Beatus plane iſte 3
X ij animus

SERMO CXXXV.

Scholia & Obſerv.

6 NObilis craticula. Quemadmodum Crux Domini nobilis dicitur, quod ſancta membra tetigit. Hic glorioſus martyr paſſus eſt ex Panvino anno Domini 259. Extant de illo ſpeciales Sermones a SS. Ambr. Aug. & Leone compoſiti.

6 *Lectum quietis*. Secundum ſpem, rectamque fidem martyris, propterea Aug. ait: *Tormenta non ſentit, quia ex ardore cordis maxima tormenta corporis ſuperabat*. Conſentit Ambroſ. in Serm. de eod. v. S. Thom. 2. 2. q. 123.

10 *Quis eſt, qui timeat volens?* Timor eſt motus, ſive immutatio appetitus iraſcibilis, quo realiter movetur, & contrahitur a malo arduo imminenti, quod habet aliquo modo victoriam ſuper bonum, & cui non niſi cum difficultate reſiſti poteſt, quaſi excedat poteſtatem timentis; cujus timoris objectum eſt malum, quod de facili vitari non poteſt. Viguer. ex D. Thoma Inſtit. Theolog. de anima ſenſitiva cap. 1. §. 2. verſ. 3. Itaque ait auctor, nemo timet illud, quod vult, aut deſiderat. Vide S. Tho. 1. 2. q. 41.

SERMO CXXXVI.

Scholia & Obſerv.

1 TItulus in MS. habet. *De laude S. Adelphi Epiſcopi*. Fuit hic Epiſcopus Metis (ut ego exiſtimo) ſeu Metenſium in Galliis, ſanctus, & doctus, qui fama ſanctitatis, & eloquentiæ D. Petri noſtri ductus, Ravennam ſe contulit [in aliud haberet negotium non ſatis liquet] & ut concionantem audiret, apud illum diverſatus eſt, uti deprehendimus ex ſermone ipſius Chryſologi 39. num. 14. ea tantum concione contentus, quam populo Ravennati prædicare ſtatuerat:
qua

animus, & ab omni morbo arrogantiæ remotus,
qui ad hoc pauperis diverſorium primus intravit:
*Extiterit. ut ante humanitatis debitor, quam largitor * exi-
ſteret. Imitari Deum evidenter iſte geſtivit, qui
ante humana in corpore ſuſcepit obſequia, quam
beneficia homini divina concederet: quod Pontifi-
cem Dei ſummi præſentem Adelphum feciſſe con-
ſpicimus; qui cum ſit verbo dives, ſcientia copio-
ſus, magnus ingenio, loco primus, egeni ſenſus,
& mediocris eloquii noſtri audientiam concupivit:
4 † Illius Prophetæ inſtar, qui illius viduæ victum
3. Reg. 17. eſurivit extremum, & parvulorum ejus ſua fame
vexavit anguſtias, novum differens ſua petitione
miniſterium, ut petendo tribueret; eſuriendo ſatu-
raret; & exhauriendo deficientibus horreum divi-
na largitate cumularet. Et nos, filioli, quod ha-
buimus dediſſe non pœnitet: quia etſi nos factum
conturbavit ad tempus, relevat, & ſolatur exem-
plum. † Cito ad verbum hujus Dei hominis exi-
5 guitas ingenii noſtri, ut viduæ illius paſtus, cæle-
ſti proficiet incremento; ac deinceps a repoſito
cordis noſtri non vitæ ſubſtantia deficiet, ſed ipſa
inopia abolebitur, & defectus. † Felix vena, quæ
6 ſuo ditatur irriguo, & fluenta putei ſui tota acqui-
rit, atque attrahit libertate. Ecce venit, & ſubli-
mes veſtros animos cæleſtis imber infudit: totoque
impetu ſuperni fluminis, quæ in vobis eſt, civita-
tem Dei ſuo rigavit illapſu; ut terra noſtra divino
rore madida centeſimum uſque fœcundetur ad fru-
ctum. † Aperite ſenſus, corda dilatate, & gre-
7 mium veſtræ mentis extendite: ut quicquid de cæ-
leſtibus iſte theſauris vobis largiter effuderit, ad
æternam gloriam, & cenſum perpetem poſſidere
poſſitis.

SERMO CXXXVII.

De prædicatione Divi Joannis Baptiſtæ.

3 POſteaquam legis vomere, & jugi cultu exina-
nita Judaici ceſpitis eſt ubertas, Beatus Joan-
nes Gentium convolans ad deſertum, ſentes crimi-
num ſpiritus igne ſuccendens; infructuoſas arbores
excidens ultionis ſecuri, complanans aſperos ſu-
perbiæ colles, humilitatis convalles erigens ex-
æquando & planitiem terræ totam (gramine per-
dito) aptans, nutricibus fluentis ſubmittens irri-
gua Jordanis ſic Evangelico ſemini novalia diſ-
ſuſa præparat & fœcunda componit. † *Factum* 2
eſt, inquit, *verbum Domini ſuper Joannem Za-* Luc. 3.
chariæ filium in deſerto. Verbum caro factum eſt, Joan. 1.
& habitavit in nobis. *Super Joannem*. Quare non
ad Joannem, ſed ſuper Joannem? Quia, quod de-
ſurſum eſt, ſuper omnes eſt. *Factum eſt verbum*
Domini ſuper Joannem. Quia Joannes vox eſt,
Deus verbum. *Factum eſt verbum Domini ſuper*
Joannem. Deus ſuper Joannem: ſuper ſervum Do-
minus: ſuper vocem verbum. † Sed dicis mihi: Quid 3
eſt, quod vox præcedit verbum? Præcedit, ſed non
præcellit: antecedit ad ſequentis obſequium, non ad
propriæ poteſtatis indicium. Vox non eſt ipſa judex,
ſed eſt nuncia judicantis: verbum judicat, vox præ-
tonat: jubentem poteſtas reſpicit, non clamantem.
Sed hoc fateatur, teſtetur, aſſerat vox ipſa, præ-
co ipſe, qui clamat: *Qui poſt me venit fortior me* Matth. 3.
eſt. Quare? quia in me terror eſt, in illo eſt ſen-
tentia. † *Venit in omnem regionem Jordanis*. Ve- 4
nit ad Jordanem, quia Judaicas ſordes non pote- Joan. 2.
rat hydria jam lavare, ſed flumen. Sicut ſcriptum
eſt: *Erant hydriæ lapideæ ſex poſitæ ſecundum pu-*
rificationem Judæorum. *Venit ad Jordanem*. Ut pœ-
nitentes potaret aqua, non vino. † *Venit in omnem*
regionem Jordanis, prædicans baptiſmum pœnitentiæ 5
in remiſſionem peccatorum. Erat penes Joannem ve-
nia, ſed non ſine pœnitentia: erat remiſſio, ſed
luctibus comparata: erat cura vulneris cum dolo-
re: erat baptiſma, quod culpam tolleret, con-
ſcientiam non * deleret. Et quid plura? Per ba- * Al. aſ
ptiſma Joannis purificabatur homo ad pœnitentiam, oſtenderet
non promovebatur ad gratiam. † At vero Chriſti
baptiſma ſic regenerat, ſic immutat, ſic hominem
reddit ex vetere novum, ut præterita neſciat, non
recordetur antiqua, qui de terreno cœleſtis jam
cœleſtia poſſidet, & divina. † Hinc eſt, quod re- 7
deunti poſt luxuriam filio pater immortalitatis red- Luc. 15.
dit ſtolam primam: annulum libertatis imponit:
occidit vitulum ſaginatum: aquas pœnitentiæ gra-
tiæ convertit in vinum: ut convivium gratiæ jam
pocula mera ſatiarent; quatenus conſcientiæ dolo-
res,

---

qua quidem non plene ſibi probata, Auctor noſter altera die hunc præcipuum habuit ſermonem in laudem ipſius Adelphi, qui ex more temporum prædicare rogatus ea dixit, quæ hic Sermone 107. habentur in laudem ſanctitatis, & doctrinæ Petri noſtri, ut etiam ipſo Serm. 107. & Ser. 39. notatur.

1 *Dives pauperis intret hoſpitium*. Hæc ad litteram intelligendo non errabimus, cum Petri Chryſologi domus maxime frugalis eſſet: etenim in opera pietatis Eccleſiaſticos redditus, quos plurimos fuiſſe credere par eſt, impendere ſolitus erat; verus diſpenſator, non incubator, neque vorator bonorum Eccleſiæ. Metaphorice etiam intellecta de audita Chryſologi concione exponi poſſunt juxta dicta hic n. 3.

4 *Quod habuimus dediſſe non pœnitet*. Loquitur de concione 39. quam habuit coram eodem S. Adelpho ſibi haud expectato auditore.

6 *Felix vena*. Scilicet vena Chryſologi, & ſimilium, quæ Adelphi irriguo dicatur, & fluenta ipſius putei acquirit: metaphorica locutio.

SERMO CXXXVII.

Scholia.

5 Q*Uod culpam tolleret, conſcientiam non deleret*. *MS. Ceſenna* habet, *Conſcientiam oſtende-ret*, Qui baptiſmate Joannis lavabantur, erant tantum baptizati in remiſſionem peccatorum media pœnitentia; itaut virtute pœnitentiæ remitteretur culpa baptizati per illud baptiſma: At hoc modo baptizati quandocumque peccata ſibi in illo baptiſmate remiſſa menti eorum occurrebant, tenebantur denuo conteri, & corde pœnitere: qua de re conſcientiam non delebat illud baptiſma, hoc eſt conſcientiæ ſynterelim non auferebar, vel cum MS. *culpam tollebat, ſed conſcientiam oſtendebat*, hoc eſt ex ipſo mœrore, ac pœnitudine baptizati argumentabatur illum jam fuiſſe peccatorem. Vel oſtendebat in confeſſione, quam ante baptiſmi ſuſceptionem de commiſſis erratis ore proprio emittebat. Vel quia adhuc Chriſti baptiſmate lavandus erat. At baptiſma Chriſti Domini culpam delet, & pœnam, nec pro peccatis in eo remiſſis reſtat baptizato amplius quid pœnitendum, quare ſibi opus non eſt conſcientiam oſtendere, quia deletam jam habet, ut ſupr. Nec etiam ante ſuſceptionem baptiſmatis Chriſti opus eſt aliqua peccatorum confeſſione: Pro uberiori declaratione effectus baptiſmatis Chriſti Domini, ac Joannis videre poteris Suarium in 3. p. D. Thomæ tom. 2. diſput. 15. ſect. 2. hincque deſumes explicationem loci D. Chryſ. ſup. ſer. 13. num. 11.

7 *Domini Calicis*. Etiam Chriſti Domini baptiſmus Calix Domini dicitur, quia a Calice ſuæ Paſſionis effluxit,

tes, pœnitentiæ gemitus, peccatorum lamenta,
ſobria dominici calicis aboleret ebrietas. Dicente
Pſal. 22. Propheta: *Et calix tuus inebrians quam præcla-*
8 *rus eſt*. † Quantum enim terrena ebrietas eſt de-
formis, tantum præclara, & decora ebrietas eſt
cœleſtis. *Dicebat ergo ad turbas, quæ exibant, ut
ab illo baptizarentur: Progenies viperarum, quis
oſtendit vobis fugere ab ira ventura? Facite ergo di-
gnos fructus pœnitentiæ: & ne cœperitis dicere, pa-
trem habemus Abraham: dico enim vobis, quod
potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios A-
brahæ: Jam enim ſecuris ad radices arborum poſita
eſt. Omnis arbor non faciens fructum bonum excide-*
9 *tur, & in ignem mittetur*. † *Progenies viperarum*.
Exemplo corripit; comparatione notat; figura
prodit: ut jam non mores ſolum, ſed ipſam na-
turam poſſit venenoſi germinis immutare. *Proge-
nies viperarum*. Quia, quos Deus creaverat ho-
mines, fecerat filios Abrahæ, malitia peperit &
convertit in viperas, & quos conditos cœleſtis
dulcedine pietatis infuderat, hos impietas amara
fecit lethales vomitus, ſerpentium virus effunde-
re; & infando crudelitatis auſpicio de morte patris
concipi; matris de morte generari. † *Progenies vi-*
10 *perarum*. Soboles ingrata naturæ, cujus ortus eſt
genitoris exitium; cujus vita eſt mors parentis,
11 † *Progenies vipera um*. Vipera conceptus ſui tem-
pore intra os ſuum receptum caput conjugis refer-
tur abſcindere; ut per cruenta oſcula non fœtum
concipiat illa, ſed crimen: ac ſic carnifices ſceleris
ſui pariat filios, vindictæ ordine, non naturæ:
Nam genimina patris concepta de cæde, ſanguinis
antequam lactis exigunt nutrimentum, & ultio-
nem petunt: matris namque uterum viperæ dicun-
* Ecedere *MS.* tur * excidere, & ſceleſtum conceptus ſui domi-
cilium adhuc immaturis viſceribus maturo furore
confringere; ut hoc ſit illis vivere, matrem ſuam,
12 matrem, quæ illos tales genuit, non videre. † Com-
pulſi latius comparationis quam ſanctus Joannes fe-
cerat typum deſcripſimus, & figuram; ut non ma-
ledicti, ſed veritatis ſit, quod ab illo Judæi tali-
13 ter nuncupantur. † *Progenies viperarum*. Synago-
gam, fratres, ejuſque filios tales fuiſſe demon-
ſtrat: ad quam Chriſtus affectu conjugis cum ve-
Jo. 3. niſſet, dicente Joanne: *Qui ſponſam habet, ſpon-
ſus eſt*: inter amplexus, & oſcula cruenta Judæ,
Chriſti caput expetitum, & ore petitum, cum di-
citur: *Crucifige, crucifige*. Unde pignora ſanguine
concepta tanto, mox ad matris armantur interi-
tum, ut diſrupto ſynagogæ utero ad vocem Joan-
nis concurrerent, & regenerarentur ad Dei proge-
14 niem. † *Progenies viperarum, quis oſtendit vobis
fugere a ventura ira?* Quæ eſt iſta ira ventura? Il-
la, quæ non habet finem; quæ hominem non ab-
ſolvit morte, ſed colligat; nec jam veniæ ſpem
habere permittit, quem ſemel tartari deputarit ad
pœnam. Admoniti taliter cognoſcunt & genus,
15 & crimen; & ideo reſponderunt, dicentes: † *Quid
faciemus, Ut ſalvemur? Qui reſpondens, ait illis*:
Quod dicturus eſt, fratres, timeo dicere; ne quot
auditores hodie video contemptores, ille tot fa-
ciat contumaces. Quid faciam? Dicere timeo, ta-
cere non poſſum: aliud me prohibet pietas, ad
aliud impellit utilitas: Pietas ne auditor, dum con-
temnit, incurrat: utilitas, ne, qui facturus ſit,
non audiat, & per hoc doctor offendatur. Dico,
fratres, ut & nudus ſe veſtiat, & ego me e-
xuam. † *Qui habet*, inquit, *duas tunicas, det* 16
*non habenti: & qui habet eſcas, ſimiliter fa-
ciat*. Putas ne ſatis petit, qui de duabus tuni-
cis unam petit? Non ſatis petit: quia non petit
gemmam, ſed tunicam: non aurum, ſed panem:
Et ſi qui de duabus tunicis non dederit unam,
reus eſt: qualis eſt, unam de plurimis qui negarit?
qui ad hoc veſtes ſuas carcerat, & panem clau-
dit, ut pauper fame pereat, frigore conſume-
tur? Ille veſtes ſepelit, non reponit; non cre-
dit diligentiæ, ſed ſepulchris, qui, quod negat
pauperi, dat tineis, & ipſe veſtibus ſuis corporis
vorator eſt, dicente Domino: *Vermis eorum non* Iſa. 66.
morietur: Quia Chriſtum concuſſit pauperis fa-
mes; dolor hominis Dei proſilivit ad viſcera; ca-
ptivi gemitus ad Chriſti penetravit interna; ino-
pis contemptus ad creatoris ſui redundavit injuriam; Matt. 25.
profitente ipſo, cum dicit: *Eſurivi, & non dedi-
ſtis mihi manducare: nudus fui, & non veſtiſtis
me*. † *Venerunt & publicani dicentes: Quid facie-* 17
mus? Audiant publicani: *Nihil amplius quam con-
ſtitutum eſt vobis * petatis*. Prodidit, quæ res * Faciatis.
reum faciat publicanum, ne amplius petatis. Qui
plus petit, fraudis exactor eſt, non tributi: cogi-
tet quam Deo reus eſt, qui defeſſum, & depreſſum
publicat; magis ac magis ſua fraude deprimit, & fati-
gat; & ad debita vix ſufficienti ſuperimponit, &
auget indebita. † *Venerunt & milites dicentes*. Au- 18
diant & milites, quid etiam militibus interrogan-
tibus reſponderit hic magiſter: *Et nos quid facie-
mus? Et ait illis: Neminem concutiatis, neque ca-
lumniemini: contenti eſtote ſtipendiis veſtris*. Verus
miles eſt, qui non concutit, ſed defendit: qui ca-
lumniam non ingerit, ſed repellit: qui currit ad
regis ſtipendia, non civis currit ad prædam. † Bea- 19
tus Joannes ſic divina docuit, ut non turbaret hu-
mana: inſtituit rempublicam, non dimovit: pro-
bavit a Deo ordinata eſſe, quæ docuit, poſſe fa-
cere, & ſervare juſtitiam. Quid ſit autem inter
baptiſma Joannis, & Chriſti baptiſma, quia latius
explanandum eſt, nunc tacemus. *Sed hic ſermo
promiſſus non reperitur*.

SERMO CXXXVIII.

De Pace.

Non eſt Chryſologi.

MElius quidem fuerat, fratres chariſſimi, 1
ſi pater, ac magiſter noſter communis im-
peritiam noſtram latere permitteret: nec publica-
ret penuriam, quæ in nobis hactenus velamento
propriæ verecundiæ tegitur. † Melius fuerat, ut 2
qui

8 *Decora ebrietas*. Ebrietas eſt repletio ſive in bonum, ſive in malum accipiatur: Et eſt alia honeſta, alia vitioſa, alia doloroſa, alia gaudioſa, de quibus ſunt auctoritates ſacræ Scripturæ apud Bercor. in Diction. Morali enim Ebrietas. De ea, & vino plura dixit auctor, ut ex Judice materierum habebis.

SERMO CXXXVIII.

Obſervationes.

NOn jure quidem poteſt hic ſermo Chryſologo noſtro adſcribi, cum ſtylo, & eruditione longe diſtet ab illis, quos vere ipſum compoſuiſſe conſtat. Non levis eſt conjectura compoſitionem eſſe Sancti Germani Epi-

qui tam copioſe abundat in ſpiritualibus doctri-
næ divitiis de navicula pauperis nequaquam te-
nuis verbi vectigal exigeret. Quid enim aut e-
genus divitibus, aut peregrinus civibus, aut agre-
ſtis, & ignarus ſtudioſis conſerat? Tamen quo-
niam juſſis parere cogimur, eadem nos humilita-
tis ratio, quæ excuſare videtur, ad dicendum
cogit, cogit ad obediendum. † Quid igitur eſt, o
3 religioſa plebs Domini, quod vobis quamvis pau-
peres, quamvis inerudíti, attamen decenter offe-
Luc. 10. rimus? Pacem ſine dubio, quam Dominus no-
ſter Jeſus Chriſtus ingredientes nos offerre omni
domui jubet: unde & nos in principio ſaluta-
tionis noſtræ pacem vobis a Domino exora-
vimus: quæ & habenda ſemper eſt, & ſem-
* Exoran- per * oranda: non illa inſida, & ineffabilis hu-
da. jus mundi pax, quæ vel pro commodis quæ-
Phil. 4. ritur, vel pro timore ſervatur: † ſed pax Chri-
4 ſti, quæ ſecundum ſententiam Apoſtoli Pauli,
ſuperat omnem mentem: & credentium corda cu-
ſtodit. Pax, quæ charitatis fœcundis nutritur u-
beribus. Pax alumna fidei, columna juſtitiæ. Pax
5 futuræ ſpei pignus idoneum. † Pax, quæ præſen-
tes ſociat, abſentes invitat. Pax, quæ terrena cœ-
leſtibus, & divinis humana conciliat: ſic enim di-
Colo. 1. cit Apoſtolus: Quod Dominus noſter Jeſus Chri-
ſtus pacificavit per ſanguinem ſuum non ſolum,
6 quæ in terris ſunt, ſed quæ in cœlis. † Hæc
ergo vobis, chariſſimi, pro viribus pauperis via-
tici peregrinus viator expoſuit, expectans magis
una vobiſcum apud menſam potentis magiſtri af-
7 fluentibus, & copioſis dapibus ſaginari. † Deus
autem pacis, qui cœleſtibus terrena conjunxit,
concedat nobis eandem ſapere in alterutrum, &
plena unanimitate gaudere: per Chriſtum Do-
minum noſtrum per quem eſt Deo patri omni-
potenti gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

SERMO CXXXIX.

De remittendo fratri delicto.

1 SIcut in terra latet aurum, ita divinus ſenſus
verbis celatur humanis: & ideo quoties Do-
minica nobis eloquia panduntur, mens vigilet,
animus intendat, ut intellectus poſſit ſcientiæ cœ-
leſtis intrare ſecretum. Quare Dominus hodie
Luc. 17. ſic cœperit, audiamus: *Attendite*, inquit, *vo-*
bis. Quid ſibi iſta novitas elocutionis? Quo iſta
2 tendit admonitio præter uſum? † *Attendite, vo-*
bis. Ille attendit ſibi, qui non alienis actibus im-
3 portunis impudens, curioſus intendit. † *Attendi-*
* Paſſivus. *te vobis*. Vagus oculus, * laſcivus intuitus, im-
probus aſpectus, ſuas non reſpicit ad ruinas: alienos MS. & in-
currit, & decurrit ad lapſus; ſua cæcus ad crimina, pref. prima
ad aliena errata perlucet: malorum ſuorum ne- Bonon.
ſcius, alienorum eſt accuſator, & teſtis: ſuum
tepidus ad reatum, ad alterius & innocentis flam-
matur & excandeſcit examen. Et ne multis,
ſicut dixit Dominus: *Oculus in ſe trabem non vi-* Math. 7.
dens, videt in alio feſtucam. † Nonne oculus præ- 4
varicationis eſt auctor? *Et vidit*, inquit, *mulier*, Geneſ. 3.
quia bonum eſſet lignum ad manducandum: & quia
gratum oculis ad videndum. Mortis janua, invidiæ
fax, livoris caminus toto cupiditatis incendio ve-
locius per aliena percurrit, quam currit ignis a-
rida & terrena per gramina. † Dei eſt quod o-
culus in orbem ſic apertus arctatur anguſtiſſimus 5
in pupillam, quatenus moderate viſum videat,
non invideat: prævideat, non proripiat: proſpi-
ciat, non deſpiciat: oculus ſit animæ feneſtra;
ſpeculum ſit mentis; ſit lumen corporis, mem-
brorum dux ſit; non introitus vitiorum. Sed ad
præſata redeamus. † *Attendite*, inquit, *vobis*. 6
Vobis, non dixit tibi; quia quicquid alii atten-
derit homo, attendit ſibi: & quantum videbit ipſe
alteri, videbit alter ipſi: ſicut ex ſequentibus e-
luceſcit. † *Si peccaverit*, inquit, *in te frater tuus*, 7
increpa illum: & ſi pænitentiam egerit, dimitte il-
li. Age homo, mandante Deo, da vices, di-
mitte peccata; eſto miſericors ad delicta; in te
commiſſorum tu remiſſor eſto peccatorum; tu mo-
do ne perdas in te divinæ inſulas poteſtatis: quic-
quid in alio tu non remiſeris, tibi in alio tu ne-
gabis. † *Si peccaverit in te frater tuus increpa il-* 8
lum. Increpa ut judex; ut frater remitte; quia jun-
cta libertati charitas, charitati mixta libertas &
terrorem comprimit, & ſuſcitat fratrem: fratrem
frater eſt in febre cum lædit: eſt in furore proximo
cum delinquit, eſt ſui neſcius, eſt humanitatis ex-
traneus: huic, qui per compaſſionem non ſubve-
venit, hunc qui per patientiam non curat, per
veniam non ſanat, ſanus non eſt, ægrotat, infir-
matur, viſcera non habet, & ab humano ſenſu
monſtratur alienus. † Furit frater, aſcribe ægri- 9
tudini; tu illum juva ut frater; aſcribe tu quod
ſic geritur febri, & fratri non poteris imputa-
re commiſſum, dabiſque tu prudenter infir-
mitati culpam, fratri veniam: ut illius ſanitas ad
tuam gloriam recurrat; illius venia tuum redundet
ad præmium. † *Si peccaverit in te frater tuus* 10
increpa illum: ſi pænitentiam egerit, dimitte illi.
Nemo iſta audiens cenſuram ſibi remittentis aſſu-
mat, & imponat fratri delinquenti vana præſum-
ptione perſonam, ac ſic durum putet remittere de-
licta. Se peccatorem, peccaturum ſe homo cogi-
tet: & tunc incipit amare veniam, non amare vin-
dictam:

Epiſcopi Altiſiodorenſis vulgo *Aſſuerra di Borgogna*, qui pro ſalute populi Armorici Ravennam ad Cæſarem profectus, ibi miraculis clarus ad Cœlum conſcendit, & ab Auct. noſtro tumulo conditus eſt quo in Gallias tranſlatus eſt, ſicuti vivens petierat, quod Rubeus hiſtor. Ravennæ, & Rabadaner. in Vita Germani, & in Vita Chryſologi tradunt, & nos ſupra in collectione Vitæ auct. noſtri indicavimus. Hic Venerabilis ſenex a Divo Petro Chryſologo rogatus, hæc pauca de pace Chriſti, hoc eſt, de fide Chriſtiana ſumenda, & catholice retinenda locutus videtur, & more rethorico ſe ipſum in exordio orationis excuſans Patrem, ac Magiſtrum communem fatetur Chryſol. propter ipſius in ea Urbe Pontificium, atque doctrinæ catholicæ exuberantiam: ſeque peregrinum, & agreſtem nuncupat, cum ex locis Barbarorum deſcenderet; ſeque cum popolo magna perceptum ire ſperat, cum Petrus ipſe concionator extiterit.

SERMO CXXXIX.

Scholia.

3 P*Aſſivus intuitus*. Hoc eſt oculus aliena reſpiciens ex Paſſione, vel animi perturbatione, ut ex amore, odio, invidia, ſimilibus.

10 *Cenſuram ſibi remittentis aſſumat*. Ideſt non ſibi cenſoris officium aſſumat, & fratri delinquenti perſonam cenſura notandam affingat; ſed primum ſe peccatorem cogitet, judiceique ut in tex.

10 *Imputabit amplius, quam donabit*. Magis tibi ad rationem adſcribet, ad tuum debitum ponet, quam id tibi largiatur.

dictam. Audis tu, quia remittere debeas, & quia
tibi remitti debeat, non audis. Peccabis & tu illi
cras, qui tibi hodie peccavit: & erit tibi judex,
qui tibi erat reus ante: & reddet tibi veniam, ſi
dediſti; ſi non dediſti, aut negabit veniam, aut ſi
11 dederit, imputabit amplius, quam donabit. † Re-
mitte peccanti: remitte pœnitenti, ut cum tu pec-
caveris repenſetur tu venia, non donetur. Bona
ſemper venia, ſed tunc dulciſſima, cum debetur.
Vicit pœnam, judicem prævenit, evaſit judicium,
qui remittendo ante ſibi veniam, quam delinqueret,
12 jam providis. † *Et ſi ſepties*, inquit, *in die pecca-
caverit in te, & ſepties in die converſus, fuerit ad
te, dicens, pœnitet me: dimittes illi*. Quare ve-
niam lege conſtringit, anguſtat numero, fine con-
cludit, quam ſic pulſat per miſericordiam? per
gratiam ſic relaxat? Si ſepties, ſi octies, vincit nu-
merus gratiam? bonitati calculus obſiſtit? & ad-
dicit una culpa pœnæ, quem commiſſa ſeptem ve-
niæ jam dederunt? Abſit. Nam ſicut felix ille,
qui ſepties remiſit, ita felicior eſt iſte, ſeptuagies
13 ſepties qui remiſit. † Petrus mandati immemor
Matth. 18, hujus interrogat Dominum, dicens: *Si peccaverit
in me frater meus, quoties remittam illi? Septies?
Reſpondit Dominus: Non ſolum ſepties, ſed ſeptua-
gies ſepties*. Præſcriptus ergo numerus non angu-
ſtat veniam, ſed dilatat: & quod præcepto fi-
nit, ſine fine relinquit arbitrio; ut, ſi quantum
juſſerit, remiſeris, tantum ſit obedientiæ, ſit præ-
mii. † Verum ſeptimus numerus, qui numero vi-
14 detur parvus, invenitur ampliſſimus ſacramento:
nam ſeptimus numerus per dies gradiens Sabbatum
facit, quod benedixit Dominus, & deputavit ad
requiem tam ſui operis, quam laboris humani.
15 † Septimus numerus per ogdoadas currens ſic ſe-
Gen. 2. & ptem ſeptemplicat ſeptimanas, ut pentecoſten no-
Levit. 23. bis impletam myſterii ſolemnitate concludat; to-
tumque ſancti Spiritus imbrem in Eccleſiaſticam
16 ſegetem cœleſti ſonitu tunc effundat. † Septimus
numerus cum per menſes properat, ſeptimi men-
17 ſis feſta conſecrat tota nobis jejunii ſanctitate. † Se-
Deut. 15, ptimus numerus cum vadit per annos, ſeptimanas
facit: facit annum, qui requiem dat terræ; nexus
18 omnes fraternæ obligationis abſolvit. † Septimus nu-
Lev. 25. merus annorum cum circuit ſeptimanas, annum quin-
quageſimum, qui Jubileus vocatur, ad plenitudi-
nem totam veniæ, & remiſſionis adducit: ut tol- Lev. 25.
latur ſervitus, redeat libertas: ut cautionum do-
cumenta & venditionum monumenta rumpantur:
reſurgat debitor, debitum ſit ſepultum: redeat ut
ager pauperis: ut pereat divitis totus de cupidita-
te contractus. † Et ſi ſeptimus numerus ſeptem- 19
plicatus per dies, per menſes, per annos totum
contulit remiſſionis, & veniæ; ſeptemplicatus ſe-
ptuagies ſepties ſeptimus numerus quid afferre
poſſit, Chriſtianus æſtimet, & advertat auditor.
Tunc vere ceſſabit crediti contractus, & debiti:
tunc vere abolebitur tota conditio ſervitutis: tunc
illa, illa veniet ſine fine libertas: tunc æternus a-
ger victurus ſemper remeabit. † Veniet, veniet 20
remiſſio tunc vera, quando abolebitur etiam ne-
ceſſitas ipſa peccandi: quando pereunte immundi-
tia vere mundus jam vocabitur mundus: quando
redeunte vita mors non erit: quando regnante Chri-
ſto Diabolus jam peribit. Orate, fratres, ut &
nobis Dominus augeat fidem, quatenus hæc bo-
na credere, videre, & tenere poſſimus.

SERMO CXL.

De Annuntiatione Divæ Mariæ Virginis.

SAtis modo ſit oculorum noſtrorum * pura a- 1
cies, ut poſſit in divini ortus intendere cla- * Purus intuitus. MS.C.
ritatem: nam ſi naſcentis jubar ſolis oculorum no-
ſtrorum vix ſuffert ſanitas tota, vel puritas; quan- Luc. 1.
ta interni viſus eſt præparanda ſinceritas, ut ſplen-
dorem ſui ferre poſſit orientis, & radiantis Aucto-
ris? † *In ſexto autem menſe miſſus eſt*, inquit, 2
*Angelus Gabriel in Civitatem Galileæ, cui nomen
Nazareth, ad Virginem deſponſatam viro, cui no-
men erat Joſeph*. Locum, tempus, perſonam,
ſanctus Evangeliſta deſignat, ut relationis veritas
manifeſtis ipſarum rerum comprobetur indiciis. †
Miſſus eſt Angelus ad Virginem deſponſatam. Ad 3
Virginem Deus aligerum portitorem mitti, qui
dat arrham, dotem ſuſcipit; qui fert gratiam, fi-
dem refert, & tradit munera virtutis, qui mox
virginei conſenſus reſolvit ſponſionem. Pervolat
ad ſponſam feſtinus interpres, ut a Dei ſponſa hu-
manæ deſponſationis arceat & ſuſpendat affectum;
neque

13 *Quod præcepto finit*. Chriſtus illi pollicetur præmium, qui fratri in ſe peccanti remiſerit, etiam ſi ſepties peccaſſet, hoc eſt, quantumlibet, & ut ita dicam, quaſi infinite peccaſſet; Septenarius enim numerus pro incerto, atque infinito poni ſolitus eſt de uſu Scripturæ. Ita Maldon. obſervat in Matth. cap. 18. num. 21. & 22. In hoc enim expreſſo numero ſeptenario ob myſteria multa, & ſacramenta ipſius numeri numerus tacite continetur, ut innuerit Auct. Et quod talis ſit Domini ſenſus, cognoſcitur, inquit Auct. noſter, quia ubi Petrus Apoſt. credidit ultra ſeptem vices a Chriſto expreſſas nequaquam teneri remittere, Dominus numerum multiplicans dixit: *Non dico tibi uſque ſepties, ſed uſque ſeptuagies ſepties*, ut oſtenderet ſe hoc numero dilataſſe veniam non anguſtaſſe: Et ſi ſepties remittenti magnum pollicitus eſt præmium, ſeptuagies ſepties indulgenti maximum dabit, & ultra hos numeros condonanti ſupra maximum, ſi fieri poteſt, largietur, ut hic num. 19.

13 *Ut ſi quantum juſſerit, remiſeris*. Hoc eſt, Domini præceptum eſt fratri peccanti remittere ſemper &c. Sed eſto: ſit tantum uſque ad numerum ſeptenarium; uſque ad illum numerum qui remiſerit, præmium obedientiæ recipiet; qui vero ultra hunc numerum condonaverit, præmio ſupererogationis donabitur, quod maximum eſt ſupra præmium obedientiæ: etenim ſi bonum eſt ſepties dimittere, melius erit ultra ſepties dimittere, & optimum erit, ſemper, & quandocumque frater opus habet, ut ſibi dimittatur, dimittere: Nam virtus multiplicata præmium auget.

SERMO CXL.

Scholia.

1 P*Ura acies*. Vel cum M. S. C. *Purus intuitus*. Ne excellentia ſenſati corrumpat ſenſum.

3 *Qui dat arrham*. Arrha, quæ Mariæ Sacratiſſimæ datur ab Angelo ex parte Dei, eſt gratia: Donationes vero ob ſponſalitiam largitatem ſunt munera virtutis: Dos, quam accipit Angelus ab ea, eſt Fides ipſius Mariæ, & conſenſus præſtitus.

3 *Reſolvit ſponſionem*. Vel forte clarius: *Reſignat ſponſionem*. Hoc eſt aperit ablato quaſi nexu, vel pateſacit, aut Virginei conſenſus ſponſionem Deo reddit, vel refert.

3 *Neque auferat ab Joſeph*. Maria dum fieret, hoc eſt in ipſa conceptione quodammodo per obligationem pignoratitiam Chriſto Domino fuit aſſignata, ut illius mater, ac Dei ſponſa eſſet: Et quanquam exinde illam deſponſavit Joſeph, cum ipſa tamen obligatione in ſpon-

* In ono corpore ſubito jungit ereaturam. *MS.*

neque auferat ab Joſeph Virginem, ſed reddat Chriſto, cui eſt in utero pignorata cum fieret. Chriſtus ergo ſuam ſponſam recipit, non præripit nlienam: nec ſeparationem facit, quando ſuam *
4 ſibi totam jungit in uno corpore ereaturam. † Sed quid egerit Angelus, audiamus: *Ingreſſus ad eam, dixit: Ave gratia plena; Dominus tecum*. In hac voce oblatio eſt, oblatio muneris, non ſimplex ſalutationis officium. *Ave*. Hoc eſt accipe gratiam. Ne trepides: ne ſis ſolicita de natura. *Gratia plena*. Quia in aliis gratia, in te tota gratiæ pariter
5 veniet plenitudo. † *Dominus tecum*. Quid eſt, in te Dominus? Quia ad te non viſitandi ſtudio venit, ſed in te novo naſcendi illabitur ſacramento.
6 Adiecit congrue: † *Benedicta tu in mulieribus*. Quia in quibus Eva maledicta puniebat viſcera, nunc in illis gaudet, honoratur, ſuſpicitur Maria benedicta. Et facta eſt vere nunc mater viventium per gratiam, quæ mater ante extitit morientium
7 per naturam. † *Quæ cum audiſſet, turbata eſt in ſermone ejus*. Quid eſt, quæ perſonam vider, & de ſermone turbatur? Quia venerat Angelus blandus in ſpecie, fortis in verbo, mitis in habitu, in ſermone terribilis; humana * proferens, divina repromittens. Unde & Virginem, quam leviter viſus ſolicitaverat, nimium turbavit auditus: & quam miſſi præſentia parum moverat, concuſſit
8 toto pondere mittentis auctoritas. † Et quid plura? Mox ſenſit in ſe ſupernum ſuſcipi judicem, ubi ante jam cæleſtem vidit, & contemplata eſt metatorem. Quamvis enim blando motu, affectu pio Virginem ſibi Deus in matrem, ſervam ſibi verterat Dominus in parentem, turbata ſunt tamen viſcera ejus, mens reſugit, ipſa eſt tremefacta conditio, cum Deus, quem tota creatura non capit, totum ſe intra pectus recepit & condidit
9 humanum. † *Et cogitabat*, ait, *Virgo, quæ eſſet iſta ſalutatio*. Advertat veſtra charitas, ut diximus, conſenſiſſe Virginem ſalutationi non verborum, ſed rerum: & vocem fuiſſe non communis obſequii, ſed ſupernæ vim totam fuiſſe virtutis. Cogitat ergo Virgo, quia cito reſpondere eſt facilitatis humanæ, cogitare vero ponderis eſt maximi, & judicii permaturi. † Quantus ſit Deus 10
ſatis ignorat ille, qui hujus Virginis mentem non ſtupet, animum non miratur. Pavet cælum; tremunt Angeli; creatura non ſuſtinet; natura non ſufficit: & una puella ſic Deum in ſui pectoris * capit, recipit, oblectat hoſpitio; ut pacem terris, cælis gloriam, ſalutem perditis, vitam mortuis, terrenis cum cæleſtibus parentelam, ipſius Dei cum carne commercium, pro ipſa domus exigat penſione, pro ipſius uteri mercede conquirat: & impleat illud Prophetæ. † *Ecce hæreditas* 11
Domini, filii, merces fructus ventris. Sed jam ſe concludat ſermo, ut de partu Virginis, donante Deo, & indulgente tempore, gratius proloquamur.

*Preſereos. *MS.*

* Thalamo recipit, & oblectat hoſpitio, *MS.* al. In ſui pectoris ſcriniolum capit, tecipit.

Pſal. 1. 26.

SERMO CXLI.

De Incarnatione Chriſti.

1 Quantum ſecretum cubiculi ſit regalis, quali reverentia, quo tremore locus habeatur, ubi ipſa principis requieſcit poteſtas, quam nulli extraneo, immundo nemini, nulli infideli pateat illuc, & permittatur acceſſus; quam munda, quam caſta, quam fidelia ibidem præſtolentur obſequia, imperialis aulæ manifeſtis docetur inſigni-
2 bus. † Quis ad ipſas palatii fores vilis, quis propinquat indignus? Certe ad thalamum ſponſi, niſi ſatis proximus, niſi ſatis intimus, niſi bonæ conſcientiæ, niſi laudabilis famæ, niſi probabilis vitæ nullus admittitur. Intra thalamum vero ipſum Virginem Deus capit ſolam: ſuſcipitur ſola Virgini-

ſponſam recepit. Igitur dum Chriſtus Mariam accipit in matrem, non præripit, ſive præcerpit alienam ſponſam, ſed ſuam recuperat, & ſibi, quod jam ſuum erat, aſſumit. Neque propterea illam ſeparat ab Joſeph, verum magis ipſius ſponſam eſſe, perpetua tamen virginitate illibatam, permittit.

3 *Nec ſeparationem facit*. Hoc eſt, quis ambigendi locus erit, quod Chriſtus Mariam ab ſuo ſponſo Joſeph ſeparare voluerit, ſi ipſe unionem ita ſingulariter diligit, ſavet, ac tuetur, ut e Cælis ad terram ſe inclinaverit Divina Majeſtas, humanam uniturus cum divina natura? Vel quomodo Maria a ſponſo Joſeph ſeparat ille, qui ſtatim ac recipit ipſam in Matrem, & ſponſam, ſibi totam in uno corpore jungit rationalem creaturam in aſſumptione humanitatis noſtræ, in qua inſunt & Joſeph, & Maria? Addidit adverbium in tex. *ſubito* ex *MS.* C. convenienter appoſitum.

3 *Cui eſt in utero pignorata, cum fieret*. Ergo ſancta, & immaculata Maria vel in Conceptione. Non enim pignus odioſum quis ſponte recipit, ac multo minus ſi alteri jam eſſet obligatum. Ita Maria Virgo ſi antea fuiſſet Diabolo pignorata per peccatum, non dixiſſet Auct. Chriſto eſt pignorata cum fieret. Propterea ſenſu Chryſologi Maria dicitur pignorata Chriſto ſtatim ac cœpit fieri, ne ullo tempore Diabolo pignorata diceretur.

7 *Fortis in verbo*. Non autem in bello, ut corrupte legebatur in impreſſis Codicibus. Licet enim Gabriel eſſet mitis in habitu, & forma juvenis gratioſi, erat tamen fortis, & conſtans in verbo, objectis rite, & ex animo reſpondens.

7 *Humana proferens*. Vel cum *MS.* C. *Præferens*. Hoc eſt prodens, palam faciens, aut oſtendens humana: hoc eſt in habitu, & ſpecie hominis juvenis ſe ſe demonſtrans. Vel Proferens, hoc eſt, in lucem, aſpectumque humana oſtentans; at verbis divina repromittens; hoc eſt re ipſa promittens. Etenim Angelus præſeferebat formam hominis, quamvis homo non eſſet; ſed divina vere, & realiter pollicebatur.

8 *Metatorem*. Ly Metator ad Angelum refertur, & eſt is præcurſor, qui Principem præit, & locum, ubi conſidere, vel caſtra locare valeat, præſcribit, & metitur, ut Deuter. 1. 33. quem ſi aptum ſuis opportunitatibus exinde Princeps judicaverit, illum mox retinet, & ibi cum exercitu reſidet: Itaque Virgo turbata deſcribitur, non quod Angelum in ſpecie juvenis perviderit alati; quia ex aſpectu rata eſt eum eſſe æterni Principis metatorem, ſeu præcurſorem, qui locum thalamo Principi aptum in tota humana natura quæreret, ac metiretur, ſibi perſuadens corpus ſuum ab ea re ſore immunem. Verum turbata dicitur, cum ex verbis ipſius Angeli cognovit, proprium uterum jam ab ipſomet Angelo metatum, & a ſupremo Principe mox idoneum judicatum, qui ſe ſe recipere, & retinere poteſſet: Conſideravit enim B. V. nullam eſſe tanto Regi recipiendo nedum in ſe, quæ humillima erat, ſed ne in toto quidem hominum genere condignam præparationem; maxime quia Princeps eſt etiam Judex æternus, qui ſcrutatur Jeruſalem in lucernis, ut dicitur Sophon. 1. 12 Timet ergo Maria humanam agnoſcens imperfectionem ne quid in ſe habeat, quod Dei judicis aſpectum offendat. Altera turbationis cauſa habetur infra ſer. 143. num. 12. De Metatore tecole notata ſup. ſer. 91. num. 12. & ſerm. 127. num. 2. Adde cum Schoſaſt. Mariam vidiſſe Angelum in ſua ſubſtantia, de qua re ſunt Auctores apud Bonac. de Incarn. Chriſti diſ. 1. quæſt. 4. punct. 1. num. 6.

10 *Pro ipſa domus exigat penſione*. Magnanimitas B. Virg. ex eo arguitur, quod pro mercede uteri ſui, quaſi pro penſione domus a Deo inhabitandæ humanam exigat ſalutem, ut in tex.

3 ginitas illibata. † Unde o homo his admonitus e-
xemplis, æſtima quis ſis, quantus ſis, qualis ſis,
& tunc demum cogita, utrum poſſis Dominicæ
nativitatis penetrare ſecretum: utrum merearis ad
illius pectoris cubiculum pervenire; ubi tota ſu-
perni regis, tota divinitatis requieſcit majeſtas: u-
trum debeas humanis oculis, corporeis ſenſibus
conceptum Virginis temerarius diſcuſſor attende-
re: utrum poſſis ipſis Dei manus operantes ſan-
ctum ſibi corporis templum intra alvum genitricis
audax, & curioſus arbiter intueri; conſpectibus tuis
abſconditum ſeculis nudare myſterium; revelare ti-
bi ipſis Angelis inviſibile ſacramentum: & ita cæ-
leſti fabricæ præſidere; ut deprehendas liquido tu,
quomodo Deus penetrale clauſæ carnis intraverit:
quemadmodum ſacri corporis in illo venerabili u-
tero præter Virginis conſcientiam lineamenta pin-
xerit: quomodo præter concipientis ſenſum man-
ſura ſæculis oſſa ſolidaverit: qualiter præter ho-
minis ordinem hominis veram produxerit formam:
quemadmodum præter carnis ſolicitudinem totam
carnis aſſumpſerit veritatem: qua ratione præter
* Naturæ noſtræ. naturam * noſtræ carnis integram ſuſceperit quali-
tatem: & ſi ad hæc tibi liber non perpatuerit ac-
ceſſus, jam Deus ex carne nunc aſſumere non po-
4 tuit, quod in principio aſſumpſit ex limo? † Immo
quia totum Deo eſt poſſibile, & tibi ne ad mini-
mum quidem opus Dei poſſibile eſt pervenire,
conceptum Virginis noli diſcutere, ſed crede:
Deum voluiſſe naſci pie ſenti: quia facis injuriam,
ſi requiris: magnum Dominicæ nativitatis ſacra-
mentum fide percipe: quia ne minimam quidem
operum Dei aſſequi poteris ſine fide: dicente Scri-
5 ptura: *Omnia opera ejus in fide*. † Sed tu hic to-
Pſal. 32. tom * vis de ratione conſtare, ubi totum conſiſtit
* Niteris ratione conſtare. ex fide: quod tamen non ſine ratione ſubſiſtit:
ſed ratione Dei, non tua, homo. Quid tam ra-
* Quam. tionabile, * niſi ut Deus quicquid voluerit poſ-
ſit? Qui, quod vult, non poteſt, Deus profecto
6 non eſt. † Quæ ergo mandat Deus, * exequitur
* Nuntiat. Angelus; implet ſpiritus; efficit virtus; virgo cre-
dit; natura ſuſcipit; cæli enarrant; annunciat fir-
mamentum; oſtendunt ſtellæ; Magi prædicant,
Paſtores adorant; pecora cognoſcunt: atteſtante
Iſaiæ 1. Propheta: *Cognovit bos poſſeſſorem ſuum, & aſi-
7 nus præſepe Domini ſui*. † Tu homo ſi non mox
cum Angelis, agnoſce vel tarde cum jumentis: ne
dum moraris, & oblatras, ipſis jumentis, quibus
8 ante comparatus fueras, poſtponaris. † Ecce ju-
menta adulantur caudis; blandiuntur auribus; lin-
guis lambunt; & motu, quo poſſunt, auctorem
ſuum fatentur contra naturam in tuam veniſſe na-
turam: & tu cum Judæis diſcutis, carpis, qui
excluſerunt a diverſorjs ſuis Dominum ſuum, quem
jumenta ſuis in præſepibus ſuſceperunt. Unde ſi
tandem vel Angelis es pium præſtaturus auditum,
quæ ab Angelo dicenda ſunt, ſi non feliciter, vel
dignanter admitte: quod nos hodie differre, &
ſequenti referre ſermone, ſancti fratres, ſatis vo-
bis neceſſarius ſermo compellit.

SERMO CXLII.

De Annunciatione Divæ Mariæ Virginis.

AUdiſtis hodie, fratres, Angelum cum mulie- 1
re de hominis reparatione tractantem. Au- * Eiſdem gradibus.
diſtis agi, ut homo * curſibus eiſdem, quibus di-
lapſus fuerat ad mortem, rediret ad vitam. Agit,
agit cum Maria Angelus de ſalute, quia cum Eva
Angelus egerat de ruina. Audiſtis Angelum de
carnis noſtræ limo templum divinæ majeſtatis ar-
te ineffabili conſtruentem. Audiſtis in terris Deum,
in cœlis hominem ſacramento incomprehenſibili
collocari. Audiſtis inaudita ratione in uno corpo-
re Deum, hominemque miſceri. Audiſtis fragi-
lem noſtræ carnis naturam ad portandam totam
deitatis gloriam Angelica exhortatione roborari.
† Denique ne tanto ponderi cæleſtis fabricæ in Ma- 2
ria ſubtilis noſtri corporis arena ſuccumberet, * * Et Virginea virga. Ms. Lucæ 1.
& in virgine totius generis humani portatura fru-
ctum virga tenuis frangeretur, fugatura metum
vox Angeli mox proceſſit, dicens: † *Ne timeas* 3
Maria. Ante cauſam dignitas virginis annunciatur
ex nomine: nam Maria hebræo ſermone, lati-
ne Domina nuncupatur: vocat ergo Angelus Do-
minam, ut dominatoris genitricem trepidatio de-
ſerat ſervituris, quam naſci, & vocari Dominam
ipſa ſui germinis fecit & impetravit auctoritas. † 4
Ne timeas Maria, invenisti enim gratiam. Verum
eſt, quia qui invenit gratiam neſcit timere. *In-
veniſti gratiam*. Apud quem? *Apud Deum*. Bea-
ta, quæ inter homines audire ſola meruit præ
omnibus: *Inveniſti gratiam*. Quantam? quantam
ſuperius dixerat. *Plenam*. Et vere plenam, * * Perquam
quæ largo imbre totam funderet, & infunderet
creaturam. † *Inveniſti enim gratiam apud Deum*. 5
Hæc cum dicit, & ipſe Angelus miratur aut
fœminam tantum, aut omnes homines vitam me-

SERMO CXLI.

Scholia.

3 I*Pſis Angelis inviſibile Sacramentum*. Angelus natu-
rali lumine Incarnationis myſterium incognitum
habet, ſed ex Dei revelatione cognitum. Ambroſ. de
Fide ad Gratian. Auguſt. lib. 4. cap. 1. Bonac. ſup. di-
ſput. 2. quæſt. 1. punct. 2.

8 *Sancti Fratres*. Vel quia non paucos ſanctitate ful-
gentes habuit Chryſologus noſter auditores, ut de SS.
Adelpho, Germano, Barbatiano, Projecto, Marcellino,
& aliis quamplurimis, & conſtat ex ejus ſermonibus, &
credere par eſt. Vel quia Eccleſia dicitur Sancta, ut
docet Cathec. Rom. par. 1. de nono Symboli art. ſect.
25. Vel quia Chriſtiani, præſertim Eccleſiaſtici tunc
Sancti vocabantur, ut obſervat Bellarm. de Script. Eccle-
ſiaſticis obſer. in 5. tom. Sancti Ambroſii verſ. 4.

SERMO CXLII.

Scholia.

1 D*Eum hominemque miſceri*. Lege notata ſup. ſerm.
5. num. 3.

4 *Largo imbre totam funderet, & infunderet creatu-
ram*. Totam creaturam, ideſt hominem, qui tota crea-
tura dicitur per participationem, ut recte S. Gregorius
hom. 29. in Evang. & lib. 7. in Job cap. 8. habet. Vel
etiam per continentiam, ut Beda tradit in 16. cap.
Marci. Totum igitur hominem intus, & extra, hoc
eſt in anima, & corpore funderet, ideſt intro ſtillaret,
ac cæleſti gratia locupletaret. Infunderet, hoc eſt, ex-
tra madefaceret eadem gratia, quo corpori daretur im-
mortalis reſurrectio, ac animæ ſanctificatio, & glorifi-
catio, idque per gratiam, qua plena erat B. V. hoc eſt
per Chriſtum ipſum. De gratia Mariæ vide Maldon. in
hoc cap. 1. Lucæ num. 28. verſu, Gratia plena.

5 *Vix cauſam prodit audienti*. Stupor hujus ſacramen-
ti ſic Angelum apprehendit, ut vix cauſam Mariæ ada-
periat; adeoque Matrem Dei electam reveretur, &
colit, ut vix longa trepidatione cum ipſa loqui, ac
ſuum patefacere ſenſum audeat.

ruiſſe per fœminam ſtupet Angelus totum Deum
venire intra virginalis uteri anguſtias, cui tota ſi-
mul anguſta eſt creatura. Hinc eſt, quod remo-
ratur Angelus: hinc eſt, quod virginem vocat
de merito; de gratia compellat; vix cauſam pro-
dit audienti; ſane ut ſenſim promoveat, vix lon-
ga trapidatione componit. Æſtimate, fratres, qua
reverentia, quo tremore nos tanto intereſſe de-
ceat & conveniat ſacramento, quando ipſe An-
6 gelus non ſine metu metum diſcutit audientis. †
Ecce concipies in utero. Bene concipies, quod ca-
ro neſcit; conditio non habet; non admittit na-
7 tura. † *Ecce concipies in utero*. Quis ante ad fru-
ctum pervenit, quam terræ laborem ſentiat, &
ſudorem? Quis ante poma carpit, quam plantæ
ſuam tribuat & impendat induſtriam? Quis præ-
tar viam ad ullam pervenit manſionem? Quis præ-
ter naturam naturæ ſuſcipit incrementum? Beata
ergo, & vera beata Maria, quæ præter genaran-
di curas, præter materni doloris faſtidia tantam
germinis pervenit ad gloriam. Beata, quæ divi-
num pignus ſic ſuo ſuſcepit & ſervavit in pecto-
re, ut illud tota corporis externa neſciret. Bea-
ta, quæ, quod de ſupernis Angelo * referente, (* Deferente. *MS.C.*)
ſuſceperat, ſic menti ſuæ ſolæ commiſit, & cre-
8 didit. † Intra domum virginis negotium cœleſta
ſic garitur, ut manentibus clauſtris ipſa domus
9 ſepta non ſentiant. † *Concipies, & paries filium*.
Qui ingreditur, & egreditur, & introitus ſui,
& exitus nulla veſtigia relinquit, divinus habita-
tor aſt, non humanus: & qui conceptu ſuo vir-
ginem ſervat, & orto ſuo relinquit virginem,
non terrenus homo aſt, ſed cæleſtis. Noſtræ er-
go carnis ordo ſecedat, hic ſibi natura noſtra nil (* Chriſtianum.)
vindicet, ubi ad divinam progeniem cæleſtis or-
do divinam inſtituitur in naturam. Conceptus, & (* Virtutis Divinæ panguntur inſignia. *MS.*)
partus ſermo audientis animum non fatiget: nec
laviter ſenſum moveat * Chriſtiani, ubi ad cæle-
ſtem progeniem * virtutis Dei divina peraguntur
10 inſignia. † *Concipies & paries filium*. Non dixit
tibi, non dixit tuum: Quare? *Quia ſanctum vo-
cabitur filius Dei*. Virgo, te gratia matrem præ-
ſtitit, non natura: genitricem te dici pietas vo-
luit, quam non ſinebat integritas: in tuo con-
ceptu, in tuo partu crevit pudor; aucta eſt caſti-
tas; integritas roborata eſt; aſt ſolidata virgini-
tas; omnes perſeveravere virtutes. Virgo, ſi tibi
ſalva ſunt omnia, quid dediſti? Si virgo, quo-
modo mater? Si ſponſa, genitrix quomodo? Il-
le, quo tibi aucta ſunt omnia, nil minuit virgo. (*Alias gremio.)
Virgo, concipitur ex te auctor tuus; tua ex te (*Alias per te nobis dedit, qui.)
oritur origo; in tuo * germine eſt genitor tuus;
in tua carna aſt Deus tuus; & ipſe lucem mun-
di * per te cepit, qui lucam mundo dedit. † Mo- 11
nita ergo per Angelum, virgo, ne præſumas hunc
vocara filium tuum, ſed mox, ut genueris invo-
ca ſalvatorem: quia virginitas non ſibi parit fi-
lium, ſed parit pignus auctoris: & integritas ſuum
geſtat Dominum, non alumnum, dicente Ange-
lo: † *Et vocabis nomen ejus Jeſum*; quod ſalva- 12
tor latino vocabulo nuncupatur. *Dixit autem
Maria ad Angelum: Quomodo fiet iſtud*? † Ecce 13
Maria interrogat: & ſi qui interrogat dubitat,
cur ſolus Zacharia velut quærulus percontator in-
currit? Quia pectorum cognitor non varba, ſed
corda pervidit; non quid dixerint, ſed quid ſen-
ſerint judicavit: erat enim interrogantium cauſa
diſſimilis, ſpecies perdiviſa: hæc contra naturam
credidit, ille dubitat pro natura: hæc integræ rei
ordinem quætit, illa quæ Deus jubet, fieri non
poſſe perſcribit: illa impellentibus exemplis non
accedit ad fidem: hæc ſine exenplo percurrit ad
fidem: hæc miratur de partu Virginia, ille de
conceptu diſputat conjugali. Merito ergo hæc lo-
quitur, hæc Deum ſuo cognoſcit & confitetur
io aorpora; ille tacet, donec Joannem, quem ne-
gabat, convictus proprio redderet ex corpore. † 14
Quomodo fiet iſtud? Quare? *Quia virum non cogno-
ſco*. Mulier, quem virum quæris? quem tu in
paradiſo perdidiſti? Redda virum muliar: redde
depoſitum Dei: redde ex te, quem perdidiſti per
te: prætermitte naturæ ordinem, recognoſce or-
dinem creatoris. Illa ex te aſſumet, & faciet vi-
rum, qui in principio te fecit, & aſſumpſit ex (* Qui ad te venit hominem perveniſſe. *MS. C.*)
viro: ne quæras virum, ceſſet opus hominis:
quia ad reparationem hominis ſufficit ars divina.
Hinc eſt, quod Deus ipſe ad te venit, * quia te
pœnituit ad hominem perveniſſe. Nec jam caro (Joan. 3.)
ad carnem; † *Sed ſpiritus ſanctus ſuperveniet in* 14
te. Quia *quod de carne natum eſt, caro eſt: &
quod de ſpiritu, ſpiritus eſt*: qui ergo de ſpiritu
naſcitur, ſine controverſia Deus eſt, quia ſpiri-
tus eſt Daus. *Spiritus ſanctus ſuperveniet in te,
& virtus altiſſimi obumbrabit tibi*. Obumbrat Dei
virtus, ne portatura Deum fragilitas humana ſuc-
cumbat. † *Et virtus altiſſimi obumbrabit tibi*. *Æ-* 15
ſtus

8 *Domus ſepta non ſentiant*. Quomodo id factum ſit, docent Theol. apud Bonacinam ſup. de Incarn. diſp. 1. quæſt. 4. punct. 3.

14 *Quia te pœnituit ad hominem perveniſſe*. Duplex aruitur ſenſus. Primo ut B. V. in perſona Evæ matris communis mœrore fuerit affecta, ac pœnitudine, quod cibum vetitum ſumens voluerit in eſu illius ſocium habere maritum: Et eſt continuatio præcedentium verborum, quæ de actis Viri, & Mulieris in terreſtri Paradiſo loquuntur. Secundo ut dicat Auct. B. V. pœnitere ad hominem perveniſſe, vel acceſſiſſe, quando poſt inita ſponſalia cum Joſeph viro votum perpetuæ virginitatis emiſit: Cum enim conjuges in celebratione matrimonii per tacitum, & implicitum conſenſum ſe invicem obligent ad uſum illius, & copulam, ſi poſtmodum virginitatem voveant, eoſdem matrimonii pœnitere dicitur, non quoad dominium corporum, quod jam traditum eſt, ſed quoad uſum illius, & copulam: Atque hoc verbo pœnitere uſum fuiſſe Auct. credimus rhetorice, & per ea, quæ patent extra, non autem ut Virginis B. mentem aliquo tempore a virginitate declinaſſe intenderet, cum de oculto animi ſecreto minime loquatur: Et B. V. licet verum inierit cum Joſepho matrimonium, nunquam tamen conſenſit in copulam; Etenim vel divina inſpiratione ſciebat Virum haud petiturum uſum matrimonii, vel ab ipſomet Joſepho ante ſponſalia id ſibi fuerat pollicitum. *MS.* Cæſennæ habet: *Quia ad te venit hominem perveniſſe*, hoc eſt, Deus venit ad Mariam, quia inſpirando Joſeph viro voti caſtitatis emiſſionem, ſic prohibuit virum ad illam accedere per uſum matrimonii. Venit quidem Joſeph ad Mariam per matrimonium ratum, ſed non pervenit per matrimonium conſummatum. De virginitate, ac matrimonio B. V. vide S. Thom. 3. par. quæſt. 29. art. 2, & recentiores add. per Bonac. l. c. part. 2.

16 *Æſtus noſtri corporis neſcit*. Maria Virgo, nec peccatum ullum habuit, aut fomitem in actu ſecundo, vel primo S. Thom. ſup. q. 27. art. 4. plures apud Bonac. ſup. diſp. 1. q. 2. puncto 4.

16 *Nec ſecretum humanæ habitationis inquirit*. Forte Virginem excuſat, quæ a Conceptione Verbi incarnati perrexit in montana abſque ſponſo comite; hoc enim tunc faciebat ſacratiſſ. Virgo, quia ſepta erat velamento superni ſplendoris, propter quod nil ſibi adverſum metuebat. Vel hoc dicit, quia B. V. non cogebatur ſe intra domus ſepta celare, ut ceteri homines, quoniam nulla inquinata erat macula, ob quam verecundaretur in conſpectu hominum apparere, ideo ſepta superni ſplendoris velamento tota pulchra, & lucida erat in
conſpe-

ſtus noſtri corporis neſcit, quam divinæ protegit
umbra virtutis: nec ſecretum mundanæ habitatio-
nis inquirit, quæ ſe ſeptam superni ſplendoris cir-
17 Joan. 4. cumſpicit velamento. † *Propterea quod naſcetur*
ex te ſanctum, vocabitur filius Dei. Nemo hic
communiter accipiat ſanctum, ſed illa ſingularita-
Iſa. 6. te, qua clamatur in cæleſtibus: *Sanctus, ſanctus,*
18 *ſanctus, Dominus Deus ſabaoth*. † Mittitur autem
Maria ad Eliſabeth, virgo ad ſterilem, inſans ad
anum; ut certamine pio ſumant ambæ, percipiant
pariter, altera de novitate fidem, altera de neceſ-
19 ſitate virtutem. His auditis, reſpondit Maria: †
Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum
tuum. Quæ vocatur ab Angelo domina, ipſa ſe
cognoſcit & confitetur ancillam. Quia devotus a-
nimus inſulis beneficiorum creſcit ad obſequium:
augetur ad gratiam; non ad arrogantiam proſilit:
non ad ſuperbiam pertumeſcit. *Fiat mihi ſecun-*
20 *dum verbum tuum*. † * Quæ credit verbo, meri-
*Quia. Joan. 1. to concipit Verbum. *In principio erat verbum:*
& verbum erat apud Deum: & Deus erat ver-
bum: & ad totam rem pervenit, quæ ſecretum
fidei conſcendit auditu. Quantum peccat hæreti-
cus, qui poſt cauſam non credit, cum tantum
hanc crediſſe conſpicit ante cauſam?

SERMO CXLIII.

De eadem.

1 DEbetur quidem vobis natalitius ſermo, ſed
ineffabile nativitatis dominicæ ſacramentum
credere magis convenit, quam referre. Virgo pe-
perit: Quod natura non habet, uſus neſcit, igno-
rat ratio, mens non capit, pavet cælum, ſtupet
terra, creatura miratur, quomodo ſermo narrabit
humanus? Denique Evangeliſta conceptum Virgi-
nis, Virginis partum ſicut humano ſermone pan-
dit, ita divino claudit arcano: & hoc facit, ut
homo, quod credere juſſus eſt, diſcutere non
præſumat. Quis attingat arcanum Dei? partum
Virginis? rerum cauſas? ſæculorum negotium?
commercium divinitatis, & carnis? hominem Deum-
2 que unum Deum? Evangeliſta ſic ait: † *Miſſus eſt*
Luc. 1. *Angelus Gabriel a Deo in Civitatem Galileæ, cui*
nomen erat Nazareth: ad Virginem deſponſatam
viro, cui nomen erat Ioſeph: & nomen Virginis
Maria. Miſſus eſt Angelus a Deo: ubi mediator
eſt Angelus, humana ceſſet opinio: ubi cæleſtis
eſt nuncius, interpretatio terrena pellatur. Cu-
rioſitas humana torpeſcat, ubi ſupernus habetur
3 interpres. † *Miſſus eſt Angelus a Deo*. Qui audit
attentius, quia a Deo miſſus ſit, Deitatis reſugit
perſcrutari ſecretum. Quod per Angelum Deus
mandat, ille meretur ſcire, qui timet ſcire. Au-
Iſa 66. Juxta LXX. di Dominum dicentem: *Super quem reſpiciam, niſi*
ſuper humilem, & manſuetum, & trementem ver-
ba mea? Humilem, & manſuetum: quantum man-
ſuetus eſt ille, qui juſſis obtemperat, immanſue-
4 tus tantum eſt ille, qui juſſa diſcutit. † *Miſſus eſt*
Angelus ad Virginem. Quia ſemper eſt Angelis
cognata virginitas. In carne præter carnem vivere
non terrena vita eſt, ſed cæleſtis. Et ſi vultis ſci-
re, Angelicam gloriam acquirere majus eſt, quam
habere: eſſe Angelum felicitatis eſt, Virginem eſſe
virtutis: virginitas enim hoc obtinet viribus, quod
habet Angelus ex natura, Angelus ergo, & Vir-
go, divinum agunt officium, non humanum. *In-*
greſſus Angelus ad eam dixit: Ave gratia plena:
Dominus tecum: benedicta tu inter mulieres. † Ave 5
gratia plena dominus tecum: videtis quibus eſt
virgo oppignorata muneribus. *Ave gratia plena:*
dominus tecum. Ave, hoc eſt accipe: Quid? Vir-
tutes munerum, non pudoris. *Ave gratia plena*.
Hæc eſt gratia, quæ dedit cælis gloriam; terris
Deum; fidem Gentibus; finem vitiis; vitæ ordi-
nem; moribus diſciplinam. Hanc gratiam detulit
Angelus; accepit Virgo ſalutem ſæculis redditura:
† *Ave gratia plena*. Quia ſingulis gratia ſe eſt lar- 6
gita per partes, Mariæ vero ſimul ſe totam dedit
gratiæ plenitudo. *Omnes*, inquit Evangeliſta, *de* Joan. 1.
plenitudine ejus accepimus. Unde & David dicit: Pſal. 71.
Deſcendit ſicut pluvia in vellus. † Vellus cum ſit 7
de corpore neſcit corporis paſſiones, ſic virginitas
cum ſit in carne, vitia carnis ignorat: cæleſtis
ergo imber virgineum in vellus placido * ſe ſudit *Deſcendit Ms.
illapſu, & tota divinitatis unda bibulo ſe noſtræ
carnis celavit in vellere, donec per patibulum cru-
cis expreſſum terris omnibus ſe in pluviam ſalutis
effunderet. † *Et ſicut ſtillicidia ſtillantia ſuper ter-* 8
ram. Ut vitalibus partita ſtillicidiis tempora fidei Pſal. 71.
rigarent germina, non necarent. *Ave gratia ple-*
na: Dominus tecum. Miſſus eſt Angelus a Deo,
& quid dicit? † *Dominus tecum*. Ergo erat cum 9
Virgine, qui ad Virginem miſerat. Præceſſit nun-
tium ſuum Deus, ſed a Deo non receſſit: tene-
ri locis non poteſt, qui omnibus habetur in lo-
cis: & totus ubique eſt, ſine quo nihil eſt to-
tum. † *Benedicta tu inter mulieres*. Vere benedi- 10
cta virgo, quæ & virginitatis poſſidet decus: &
matris pertulit dignitatem. Vere benedicta, quæ
ſuperni conceptus meruit gratiam, & ſuſtulit in-
tegritatis coronam. Vere benedicta, quæ & divi-
ni germinis ſuſcepit gloriam, & regina totius ex-
titit caſtitatis. † Vere benedicta, quæ fuit major 11
cælo, fortior terra, orbe latior: nam Deum,
quem mundus non capit, ſola cepit. Portavit
eum, qui portat orbem: genuit genitorem ſuum:
nutrivit omnium viventium nutritorem. Sed vi-
deamus, quid ait Evangeliſta. † *Maria*, inquit, 12
ut vidit Angelum, turbata eſt in ſermone ejus.
Turbata eſt caro, concuſſa ſunt viſcera, mens
tremuit, tota cordis obſtupuit altitudo; quia in
ingreſſu Angeli Virgo ſenſit divinitatis ingreſſum.
Turbabatur humani corporis templum, & carnalis
domicilii movebantur anguſtiæ, cum ſe in virgi-
neo pectore tota Dei conderet magnitudo. Sed,
ſi placet, priuſquam fidei Chriſtianæ penetremus
arcanum, loquamur ad eos, qui partum Virginis,
qui magnum pietatis ſacramentum, qui reparatio-
nem ſalutis humanæ referunt ad divinitatis inju-
riam. † Venit ad Virginem Deus, hoc eſt ad o- 13
pus ſuum opifex: creator ad creaturam ſuam.
Quando ad opificis honorem operis reſtauratio
non redundat? Quando honor non deputatur ad

conſpectu hominum. Vel tota interius, exteriuſque e-
rat in Sole divino locata, quo magis, magiſque ejus
puritas, ſanctitaſque a cunctis ſpectari valeret. In te-
nebris lateant homines peccatis obnoxii; Maria Virgo
tota appareat in Sole, quæ ſola tenebras peccati non
habet.

20 *Quæ ſecretum fidei conſcendit auditu*. Ad perfe-
ctam Verbi Incarnationem, & Dei maternitatem per-
venit B.V., quia auditu proprio quaſi per ſcalæ gra-
dus fidei ſummitatem aſcendit. Maxima enim omnium
fuit Mariæ fides, quæ & ſecreta dicitur, tum quia fi-
des eſt de non viſis, tum quia nemini ob ſuam alti-
tudinem erat abſolute cognita.

Joan. 1. gloriam, ſi factor facturam ſuam reparet? Ne a-
mittat quis opus ſuum, nonne cum veteraſcit re-
novat? & cum cadit, erigit? & cum deſtruitur,
in melius non reformat? Ergo quod in partu vir-
ginis agitur, non eſt Creatoris injuria, ſed ſalus
14 eſt creaturæ. † Si Deus fecit hominem, quis ar-
guit cur refecit? & quod ex limo formaſſe digne
creditur, quare ex carne reformaſſe judicatur in-
dignum? Quid pretioſius, caro, aut limus? Er-
go reparationis noſtræ quanto pretioſior materia,
15 tanto major eſt gloria. † Aut quando Deus non
in utero plaſmator eſt hominis? Audi Job: *Ma-*
Job 10. *nus tuæ fecerunt, & finxerunt me.* Et poſt: *Ut*
Pſal. 138. *caſeum coagulaſti me: oſſibus, & nervis inſeruiſti*
Jer. 1. *me: vitam, & miſericordiam dediſti mihi.* Et Da-
vid: *Tu formaſti me, & poſuiſti ſuper me ma-*
num tuam. Et ad Jeremiam Deus: *Priuſquam*
eſſes in utero, novi te: & in vulva ſanctificavi te.
Si ergo parentis in alvo Job lineamenta depinxit,
ſi matris in utero David membra compegit, ſi Je-
remiam genitricis ſanctificavit in vulva, ſi Joan-
nem ſterilis in utero replevit ſpiritu Sancto, quid
mirum modo, ſi Virginis habitavit in utero, qui
16 mulierem hominis ſumpſit ex latere? † Ipſe ho-
minem mulieris reſumpſit ex utero, qui Virgi-
nem viri formavit ex corpore: ac perinde, homo,
quæ tibi videntur nova, Deo habentur antiqua.
17 Sed dicis: † Quæ naſcendi neceſſitas Deo, cui
ſuppetit faciendi poteſtas? Quæ? Ut ipſam naturam
naſcendo reficeret, quam fecerat operando: quia,
quæ facta fuerat, ut generaret ad vitam, ipſa ge-
nerabat ad mortem. Per peccatum primi homi-
nis natura lethale vulnus accepit; & cœpit eſſe
origo mortis, quæ erat initium vitæ. Hoc eſt er-
go negotium nativitatis, quod naſci compulit Chri-
ſtum, ut naturæ curam nativitatis daret auctoris;
& naturæ curatio eſſet vivificatio filiorum.

Vacat Scholiis.

SERMO CXLIV.

De eadem.

1 DE nativitate Chriſti nos comperendinare ſer-
monem altitudo rei facit, & cogit myſte-
rii magnitudo. Virgo peperit: quis loquetur?
Verbum caro factum eſt: quis narrabit? Si Ver-
bum Dei infantiæ dat vagitum, homo imperfe-
2 ctus quomodo clamabit in verbo? † Quantam ſtel-
la Magis nocte dedit quærentibus lucem, tantam
doctoris ſermo ortus dominici præbet audientibus
claritatem: ut Chriſtum inveniſſe gaudeant, di-
ſcurrere non præſumant: honorent muneribus in-
fantiam, non minorent. Sed orate, fratres, ut
qui noſtro ſenſim crevit in corpore, paulatim no-
3 ſtro creſcere dignetur in verbo. † Evangeliſta ho-
Lucæ 1. die Angelum retulit ſic locutum. *Ne timeas Ma-*
ria, inveniſti enim gratiam apud Deum. Ne ti-
meas Maria? quare? Quia inveniſti gratiam. Ti-
met, non qui invenit, ſed qui perdit. Invenit,
invenit, hæc concipiendo superni germinis gra-
tiam, quæ pariendo non perdidit virginitatis inſi-
gnia. † *Ne timeas Maria.* Quid timet, quæ ſe- 4
curitatem rerum concipit, parit gaudia ſæculorum?
Timor non eſt ubi divinum eſt negotium, non
humanum: ubi virtutis conſcientia eſt, non pu-
doris. Quid timet, quæ ſuſcepit eum, quem ti-
ment omnia, quæ timentur? Quid timet, cui ju-
dex cauſæ eſt aſſertor; integritatis teſtis innocen-
tia? † *Ne timeas Maria, inveniſti enim gratiam* 5
apud Deum. Quod erat in principio apud Deum Joan. 1.
Verbum Deus intra ſe Virgo reperit, & facta eſt
magnum deitatis templum, quæ erat puſillum hu-
manitatis hoſpitium: & quem non capiebat pu-
ſillitas humani corporis, cœpit virginalis * uteri * Meriti.
magnitudo. † *Ecce*, inquit, *concipies in utero.* Pro- 6
pter reverentiam dixiſſe ſuffecerat, concipies: quod
exaggerat in utero, quid eſt? Ut conceptus eſſet
veritas, non figura: ut partus eſſet proprietas, non
imago: ut ſicut de Deo vero Deus verus natus eſt,
ſic de vero conceptu veritas humani corporis naſce-
retur. In ortu Chriſti, fratres, humani corporis in-
juria ſublata eſt, non natura: nec eſt creatura dele-
ta, ſed culpa damnata. Eſt ergo hæreſis, quæ Chri-
ſtum aerium corpus aſſumpſiſſe mentitur: nec ha-
buiſſe carnem, ſed hominem ſimulaſſe confingit.
† *Concipies*, inquit, *in utero: & paries filium: &* 7
vocabis nomen ejus Jeſum. Quod hebraice Jeſus,
græce *Sotir*, hoc dicitur latine Salvator. Meri-
to ergo Virgini ſalva ſunt omnia, quæ omnium
genuit Salvatorem. † *Et vocabis nomen ejus Jeſum.* 8
Quia in hoc nomine deitatis tota adoratur maje-
ſtas: omnes, qui commorantur in cælis, univer-
ſi, qui habitant terram, cuncti, qui in profun-
do tenentur inferni; huic proſternuntur nomini:
hoc adorant. Audi Apoſtolum dicentem: *Ut in* Phil. 2. 10.
nomine Jeſu omne genuflectatur, cæleſtium, terre-
ſtrium, & infernorum. † Hoc nomen, quod de- 9
dit cæcis viſum, auditum ſurdis, claudis curſum,
ſermonem mutis, vitam mortuis, totamque dia-
boli poteſtatem de obſeſſis corporibus virtus hu-
jus nominis effugavit. Et ſi nomen tantum eſt,
quanta poteſtas? Sed quis eſt iſte, qui vocatur hoc
nomine? Jam dicat Angelus: † *Et filius Altiſſimi* 10
vocabitur. Videtis, quia quod concipit Virgo,
non terrenum germen eſt, ſed cæleſte: Virgo
peperit, ſed Deus ſuſcepit filium. Ergo, qui de
hac nativitate humano modo diſputat, ad omnem
tendit tanti genitoris injuriam. † *Et dabit*, in- 11
quit, *ei Dominus ſedem David patris ſui.* Hinc
hæreticus generat perfidiæ ſuæ nebulas; hinc ſi-
bi fingit erroris materiam. Ecce, inquit, non ego
dico, ſed Angelus, dabit illi Dominus Deus: num-
quid non major eſt qui dat, quam qui accipit?
& qui accipit antequam accipere non habebat.

Sed

SERMO CXLIV.

Scholia.

1 COmperendinare. Protrahere, procraſtinare, vel de die in diem differre.

2 *Si Verbum Dei infantiæ dat vagitum.* Hoc eſt ſi Verbum Dei haud diſtincte loquitur, ſed ejulatum emittit infantis, quomodo poterit homo, cui ne cogitare quidem aliquid datur, niſi ipſo Verbo annuente, alte clamare, & de ipſo Verbo verbum formare perfectum? Vel ſi Dei omnipotentis Verbum quodammodo in ſe ipſo deficit, & loqui recuſat, dum ſolum infantiæ dat vagitum, qui poterit homo apte loqui de Deo ipſo, cui ſine Dei Verbo ne ſermonis quidem cogitatio impertitur, quia innumeris gravatur imperfectionibus? Vel ſi Dei filius, qui Verbum eſt, ſibi denegat verbum, quis credat verbum hominibus datum?

5 *Cui Judex cauſæ eſt aſſertor.* Hoc eſt, quæ illum nacta eſt Judicem, cui perpetua ejuſdem libertatis defenſio cælitus demandata eſt.

5 *Virginalis uteri magnitudo.* Scilicet quantitate virtutis, ut d. ſup. *Magnum Deitatis Templum.*

6 *Humani corporis injuria.* Ut concipere ex corruptione, & in peccatis.

Sed nos iſta, fratres, audiamus, non ut perfidi,
ſed ut fideles, & ſit nobis argumentum fidei, quod
12 illis eſt erroris occaſio. † *Dabit illi Dominus Deus*.
Quis dat? aut cui dat? utique Deus homini dat;
Joan. 1. divinitas carni. *Dabit illi Dominus Deus*. Quis
2. Cor. 5. Deus? utique Verbum, quod erat in principio,
ſemper Deus. Cui dat? quod caro factum eſt, &
habitavit in nobis. Audi Apoſtolum dicentem:
Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi. Sibi
utique non alii. Hic ergo Deus, qui in Chriſto
erat, regnum ſibi dabat in Chriſto: & conferebat
ſuſcepto corpori, quod ſemper ſua divinitate
poſſederat: ſicut ex ipſo Angeli probatur eloquio:
13 † *Dabit illi Dominus Deus ſedem David patris ſui*.
Vides, quia quando accipit, David filius dicitur;
quando dat, Dei filius nuncupatur, ipſe dixit:
Joan. 16. *Omnia, quæ habet pater, mea ſunt*. Et quæ neceſſitas
accipiendi, ubi eſt habendi poteſtas? Ait:
Omnia quæ habet pater, mea ſunt. Quis accipit,
quæ ſua ſunt? Aut in gratia dantis eſt, ſi accipientis
eſt, quod donatur? Fatemur, quia accepit,
ſed iſte, qui natus eſt: qui ſuſcepit carnem:
qui ſuſcepit infantiam: qui cunabula pertulit: qui
ſuſcepit ætates: qui laborem ſuſtinuit: qui famem
ſenſit: qui ſitim paſſus eſt: qui tota injuriarum
genera non refugit: qui aſcendit crucem:
qui ſubiit mortem: qui intravit ſepulchrum:
14 hæretice huic, quod accepit, aſcribe. † Aut putas,
quod honorem a Deo dedignatur accipere,
qui ab hominibus tantas accepit injurias? Aut exiſtimas,
quod conferri ſibi regnum a patre faſtidit,
qui ab inimicis pœnas, mortemque ſuſcepit?
Hæretice, quod eſt injuriæ, quod infantiæ, quod
ætatis, quod temporis, quod dati, quod accepti,
quod minorationis, quod mortis, ſi intellexeris
non eſſe divinitatis, ſed corporis, tu nullam
filio irrogabis injuriam: nullam tu facies in
15 Trinitate diſtantiam. † Sed revertamur ad nos, &
quæ ſunt noſtra jam loquamur. *Dabit illi*, inquit,
*Dominus Deus ſedem David patris ſui: & regnabit
in domo Jacob in æternum: & regni ejus non
erit finis*. Qui in cælo ſemper conſedit patri, nunc
ſedem David accepit in terra: qui regnavit ſibi
ſemper, modo nobis in domo Jacob regnum ſortitus
eſt æternum. Gaudeamus, fratres, quia, qui ſibi
regnavit, regnaturus eſt nobis: gaudeamus, quia
venit regnaturus in terra, ut nos cum illo regna-
16 re poſſimus in cælo. † Audi Apoſtolum: *Si compa-
2. Tim. 2. timur, & conregnabimus*. Nobis natus eſt: no-
Matt. 25. bis utique regnum venit donaturus, ipſo promittente,
cum dicit: *Venite benedicti patris mei,
percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab origine
mundi*. Vobis dixit, non mihi: Veniet, ut
ſit nobiſcum ſemper: ut noſtris ſit ſemper in oculis,
qui nunc tantum noſtris habetur in cordibus:
Veniet, ut quibus eſt gloria de regno, ſit
17 de familiaritate fiducia. † *Et regni ejus non erit finis*.
Qui ejus adventum credis, gaude: quia regnum
ſine fine promiſit, ubi eſt ſine ſucceſſore
18 militia: ubi ſunt perpetuæ dignitates. † Sed quid
eſt, quod permanſura non ambiunt, qui ambiunt
tranſitura? quid eſt? Quid eſt; quod caducos
honores auro comparant; & nolunt gratis acci-
pere ſempiternos? Fratres, † hic parantur officia: 19
hic decernuntur loca: hic honores deſignantur:
hic qui non de Evangelii fide acceperit codicillos,
ibi æternarum inſulas non habebit dignitatum. Ergo
ſi delectat militia, ſi volumus ſemper militare,
arripiamus arma Chriſti; vigilemus; ſobrii
ſimus; vincamus diabolum; proſternamus vitia:
ut poſſimus accipere præmia pariter & coronas
ab ipſo Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui cum
Deo patre regnat nunc, & ſemper, & per omnia
ſæcula ſæculorum. Amen.

SERMO CXLV.

De generatione, Chriſti & de Joſeph Mariam dimittere volente.

AUdituri eſtis hodie, fratres, quemadmodum 1
nobis Beatus Evangeliſta generationis Chriſti
retulit Sacramentum. *Chriſti*, inquit, *generatio
ſic erat: Cum eſſet deſponſata mater ejus Maria
Joſeph, antequam convenirent inventa eſt in
utero habens de Spiritu Sancto: Joſeph autem vir
ejus cum eſſet juſtus, & nollet eam traducere,
voluit occulte dimittere eam*. Et quomodo juſtus,
qui conceptum ſponſæ duxit non diſcutere?
ſuſpecti non exquirit cauſam pudoris: conjugii
famam non vindicat, ſed relinquit? † *Vo- 2
luit occulte dimittere eam*. Hoc pio magis videtur
convenire, quam juſto: ſed humano judicio,
non divino. Penes Deum neque pietas ſine
juſtitia eſt, neque ſine pietate juſtitia: cæleſti
ſenſu ſine bonitate æquitas, ſine æquitate bonitas
non habetur. Virtutes ſi ſeparatæ fuerint
dilabuntur: equitas ſine bonitate ſævitia eſt: &
juſtitia ſine pietate crudelitas. Joſeph ergo merito
juſtus, quia pius: & pius, quia juſtus. Denique
dum pietatem cogitat, crudelitate caruit:
dum cauſam temperat, judicium cuſtodivit: dum
vindictam differt, crimen evaſit: dum refugit
accuſatorem, fugit ſententiam. † Æſtuabat ani- 5
mus ſanctus negotii novitate perculſus: ſtabat
ſponſa prægnans, ſed virgo: ſtabat plena pignore,
ſed non vacua pudore: ſtabat de conceptu
ſolicita, ſed de integritate ſecura: ſtabat veſtita
materno munere, ſed non honore virginitatis
excluſa. Sponſus quid faceret ad iſta? Accuſaret
de crimine? Sed erat ipſe innocentiæ teſtis. Culpam
diceret? Sed erat ipſe cuſtos pudoris. Urgeret
adulterium? Sed erat ipſe virginitatis aſſertor.
Quid faceret ad iſta? Cogitat dimittere
quia non poterat vel foris prodere, vel intus:
quod evenerat continere. Cogitat dimittere, &
dicit Deo totum, quia, quod homini diceret,
non habebat. † Et nos, fratres, quoties res tur- 4
bat, fallit ſpecies, facit color negotii interna
neſcire, declinemus judicium; ſubtrahamus vindictam:
ſententiam fugiamus; dicamus Deo totum,
ne dum facile innocentum ſorte geſtimus
in pœnam, ipſi nobis noxiam ſententiam profe-
ramus, dicente Domino: *In quo judicio judica- Matt. 7.
veritis, judicabitur de vobis*. Certe ſi nos tacuerimus,

17 *Sine ſucceſſore militia*. Duplex cæleſtis militia: Altera Sol, Luna, ſtellæ &c. quas res homo pro Diis adorans idolatriam committit: Altera eſt Angelorum multitudo, de qua Lucæ 2. 13. habetur: *Subito facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cæleſtis*. Solent enim Angeli, qui in Cælo ſunt, milites appellari, ſive quod Deo tanquam Duci obediant, ut opinatur Beda; ſive quod iis ad gerenda bella pro militibus utatur Deus: hæc ex Maldon. in cit. S. Lucæ. Ad hunc ſenſum in Cælo eſt animarum militia, ait Auct., ſed ſine ſucceſſore, quia quod ſemel datur Beato, id habet, tenetque perpetuo: etenim in Cælo eſt ævum, quod habet prius, ſed non poſterius; vel ſi habet, eſt ſine innovatione, & inveteratione.

timus, clamabit Deus; reſpondebit Angelus, qui
Joſeph ne innocentiam deſereret, ſic prævenit.
5 † *Joſeph*, inquit, *fili David, noli timere accipe-*
re Mariam conjugem tuam: quod enim in ea natum
eſt, de Spiritu ſancto eſt. Pariet autem filium, &
vocabis nomen ejus Jeſum: ipſe enim ſalvum faciet
populum ſuum a peccatis eorum. Joſeph fili Da-
vid: Videtis, fratres, in perſona genus vocari:
videtis in uno totam proſapiam nuncupari: vi-
* Non numeri. detis in Joſeph ſeriem Davidici ſtemmatis * jam
citari. † *Joſeph fili David.* Viceſima octava ge-
6 neratione natus quomodo David filius dicitur;
niſi quia generis aperitur arcanum fides; fides
promiſſionis impletur? ſuperna conceptio cæle-
ſtis partus virginea jam ſignatur in carne? *Joſeph*
fili David. Tali voce ad David prolata fuerat
Pſal. 131. promiſſio Dei patris. *Juravit Dominus David ve-*
ritatem, & non fruſtrabitur eum: de fructu ven-
tris tui ponam ſuper ſedem tuam. Quod factum
quidem tali gloriatur in cantico: *Dixit Dominus*
Pſal. 109. *Domino meo, ſede a dextris meis.* † De fructu
7 ventris tui: bene fructus ventris tui: bene de
utero: quia cæleſtis hoſpes, ſupernus habitator,
ſic in uteri deſcendit hoſpitium, ut corporis
clauſtra neſciret: ſic de habitaculo ventris exiit,
ut virginalis janua non pateret: & impleretur illud,
Cant. 4. quod cantatur in Cantico Canticorum: *Hortus*
clauſus ſoror mea ſponſa, hortus clauſus, fons ſi-
8 *gnatus.* † *Joſeph fili David noli timere*. Sponſæ
cauſas ſponſus ne timeat, admonetur: & vere
pius animus dum compatitur, plus paveſcit. *Jo-*
* Necum. *ſeph fili David noli timere.* * Ne qui de conſcien-
tia ſecurus ſis, de ſacramenti cognitione ſuccum-
9 bas. *Joſeph fili David noli timere.* † Quam vi-
des virtus eſt iſta, non crimen: hic non hu-
manus lapſus eſt, ſed eſt divinus illapſus: hic
præmium eſt, non reatus: hic incrementum cæ-
li eſt, non corporis detrimentum: hic non eſt
proditio perſonæ, judicis eſt ſecretum: hic pal-
ma cognitoris eſt, non ſupplicii pœna: hic ho-
minis furtum non eſt, theſaurus eſt Dei: hic
non eſt morti cauſa, ſed vitæ. Et ideo noli ti-
mere, quia, quæ vitam parturit, non meretur
occidi. † *Joſeph fili David noli timere Mariam*
10 *conjugem tuam accipere*. Sponſam vocari conju-
gem legis eſt hoc divinæ: ſicut ergo manente
virginitate mater eſt, ita conjux dicitur pudore
permanente. *Joſeph fili David noli timere accipe-*
re Mariam conjugem tuam: quod enim in ea na-
tum eſt, de Spiritu ſancto eſt. Veniant, audiant,
qui requirunt, quis ſit, quem Maria genuit. † 11
Quod in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt. Ve- Ideſt ho-
niant, audiant, qui græco turbine latinam nubila- minis pa-
re niſi ſunt puritatem, *Anthropotocôn, Chriſtotó-* renicem,
con, ut *Theotòcon* tollerent, blaſphemantes. *Quod* Chriſti pa-
in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt. Et quod ram, Dei param.
de Spiritu ſancto natum eſt, ſpiritus eſt: quia Joan. 3.
Deus ſpiritus eſt. Quid ergo requiris, quis eſt, & 4.
qui de Spiritu ſancto natus eſt, cum tibi, quia Joan. 1.
Deus eſt, Deus ipſe reſpondeat? cum te Joannes
increpet, qui dicit: *In principio erat verbum, &*
verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum:
& verbum Deus caro factum eſt: & habitavit in
nobis: & vidimus gloriam ejus. Joannes vidit glo-
riam: reſpicit infidelis injuriam. *Quod in ea na-*
tum eſt, de Spiritu ſancto eſt. Et vidimus glo-
riam ejus: cujus ejus? qui natus eſt de Spiritu
ſancto: ejus, qui verbum caro factum eſt, & ha-
bitavit in nobis. † *Quod in ea natum eſt, de Spi-* 12
ritu ſancto eſt. Virgo * concipit, ſed de Spiri- * Al. con-
tu: virgo parit, ſed eum quem prædixit Iſaias: cepit, parturiit.
Ecce virgo in utero accipiet, & pariet filium: & Iſaiæ 7.
vocabunt nomen ejus Emanuel, quod interpretatur Mat. 1.
nobiſcum Deus. Nobiſcum Deus, cum illis homo:
Et, *Maledictus homo, qui ſpem ſuam ponit in ho-*
mine. Audiant, qui requirunt, quis eſt qui natus
eſt de Maria. † *Paries filium*, inquit Angelus, 13
& vocabis nomen ejus Jeſum. Quare Jeſum? A- Jer. 7.
poſtolus dicit: *Ut in nomine Jeſu omne genuflecta-* Phil. 2.
tur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum: & tu
quis ſit Jeſus doloſus cognitor nunc requiris?
Omnis jam lingua confitetur, quia Dominus Je-
ſus in gloria eſt Dei patris: & tu adhuc * inqui- * Quæris
ris, quis eſt Jeſus. *Paries filium, & vocabis no-*
men ejus Jeſum: ipſe enim ſalvum faciet populum
ſuum. Non alterius ſalvum faciet. Unde? † *A* 14
peccatis eorum. Eſſe Deum, qui peccata donat,
ſi Chriſtianis non credis, crede, infideliſſime,
vel Judæis dicentibus: *Cum ſis homo, facis teip-* Jo. 10.
ſum Deum. Quis poteſt peccata dimittere, niſi ſo- Mat. 2.
lus Deus? Illi eum negabant Deum, qui eum pec-
cata dimittere non credebant: tu ab eo peccata di-
mitti credis, & Deum dubitas confiteri? † Ver- 15
bum caro factum eſt, * ut hominis caro promo- * Ut ho-
veretur in gloriam Dei, non ut Deus in carnis mo carne
verteretur injuriam, ſicut dicit Apoſtolus: *Qui* promoveretur.
ſe jungit Domino, unus Spiritus eſt. Et quomodo 1. Cor. 6.
non, quando ſe jungit Deus homini, unus eſt Chyſologi
Deus? zias. Matth. 2.

SERMO CXLV.

Scholia.

1 *Vigeſima octava generatione.* Corrupte legebatur *Trigeſima octava*; facile enim fuit librariis, & ſcriptoribus pro vigeſima, tranſcribere trigeſima: Matthæi enim cap. 1. 17. dicitur: *Omnes itaque generatione; ab Abraham uſque ad David generationes quatuordecim: Et a David uſque ad tranſmigrationem Babylonis generationes quatuordecim; & a tranſmigratione Babylonis uſque ad Chriſtum generationes quatuordecim.* Ergo vigeſima octava generatione a David natus eſt Chriſtus Dominus; non trigeſima octava, quod utique non ignorabatur ab Auct. Potuiſſet etiam ſcribi Trigeſima prima generatione, ut a David uſque ad tranſmigrationem Babylonis decem & ſeptem numerarentur generationes; nam in quibuſdam libris dicitur, quod Jonas genuit Joam, Joas deinde Amaſiam, Amaſias autem Oziam quæ tres generationes jure prætermiſſæ fuot a Matth. ut S. Hilarius, & alii in Coment. Matth. 1, 17. ajunt, pro quibus vide Baradam, & recentiores, ſed hoc minime Auct. noſtrum ſcripſiſſe reor, tum quia Matthæi narrationem ſecutus eſt, tum etiam quia argumentum ſuum firmius reddebatur, ſi tantum 28. generationes certas, & ab ipſomet Evangeliſta prolatas adduceret. Bellar. in Chronol. annos a Davide Rege facto ad Chriſtum natum 1065. interfuiſſe affirmat: & S. Leo ſer. 16. de Paſſio. Domini ait, David Chriſti Crucem præceſſiſſe mille, & pluſquam centum annorum ætate.

9 *Hic incrementum eſt Cæli.* Si Cælum pro loco Cæli ſumatur, augetur ex humana natura jam ipſum Cælum inhabitare incipiente: ſi pro Deo ipſo intelligatur, augeri dicitur quodammodo per hypoſtaticam unionem, ut alias dicit Auct. *Divinitas craſſata Myſterio*. Lege ſerm. 84. num. 5. & Bonac. de Incarnat. diſputat. ſecunda quæſt. 5. punct. 3.

Digitized by Google

16 Deus? † Humanæ leges intra triginta annos liti-
gioſas omnes interimunt quæſtiones: & Chriſtus
circa quingentos annos nativitatis ſuæ cauſas præ-
ſtat; ortus ſui lites patitur: ſtatus ſui ſuſtinet quæ-
ſtiones? Hæretice, deſine judicare judicem tuum:
& adora in cælis Deum, quem Deum Magus ado-
ravit in terris.

SERMO CXLVI.

De eadem, ac Joſeph ſponſo, & ſponſa Matre.

1 QUoties tranſcurſis anni metis dies dominicæ
nativitatis adveniat, & virginei partus ful-
gor orbe toto diffunditur flammeo coruſco,
* voluntatis, non pavoris eſt, quod tacemus.
Quæ mens in ipſo ortu divini regis objicere ſe
præſumat? † Solis radii cum erumpunt viſus he-
betatur humanus: radiante Deo quomodo non to-
tus animorum ſauciatur aſpectus? Reparatis ergo
2 ſenſibus novi luminis poſt ſtuporem, tempus eſt,
quo jam nos viſa Chriſti generatione per carnem,
ipſius etiam Divinitatis contemplemur arcana. †
3 *Chriſti*, inquit Evangeliſta, *generatio ſic erat*. Fra-
tres, ſi volumus intelligere, quæ dicuntur, divi-
na verba modis non penſemus humanis: ſeponen-
dus eſt humanus ſenſus, ubi totum, quod dici-
4 tur, eſt divinum. † Sic Chriſtus, quod naſcitur,
non eſt conſuetudo, ſed ſignum: non eſt natura,
ſed virtus: non ordo eſt, ſed poteſtas, & eſt cæ-
leſte miraculum, non humana ratio. Hic munda-
na ſcientia quid capiet? hic carnis intelligentia
quid requiret? *Chriſti*, inquit, *generatio ſic erat*.
5 † Non dixit ſic facta eſt, ſed ſic erat; quia Chri-
ſti generatio erat apud patrem, quando generaba-
tur ex matre. Quod erat, ſemper erat: quod fa-
ctum eſt, hoc reddebatur: erat Deus, reddeba-
tur homo: ex utero nos ſuſcepit ille, qui nos plaſ-
maverat ex * luto. † *Cum deſponſata eſſet mater*
6 *ejus Maria*. Suffecerat dixiſſe, cum deſponſata eſ-
ſet Maria. Quid ſibi vult ſponſa mater? ſi mater,
non ſponſa: ſi ſponſa, non adhuc mater. *Cum de-
ſponſata eſſet Maria mater ejus*. Virginitate ſpon-
ſa, fœcunditate mater: mater viri neſcia, partus
conſcia. Aut quomodo non ante conceptum ma-
ter, quæ poſt partum virgo mater? Aut genitrix
quando non, quæ ſæculorum generavit auctorem;
principium dedit rebus? * natura virgo mater ſem-
per: ſic rerum ſemper noverca corruptio. † Eſt
ergo muneris virginalis, ut regeneret per Deum
virgo, quod per Deum virgo generavit: Deus,
& integritas eſt cæleſte conſortium: virginitas jun-
cta Chriſto copula eſt perfecta virtutis. Quod vir-
go concipit, eſt honor ſpiritus, non onus eſt car-
nis: quod parturit virgo, ſecretum eſt Dei, non
eſt miniſterium conjugale: quod naſcitur Chriſtus
divinæ majeſtatis eſt, non eſt imbecillitatis huma- 7
næ: eſt gloria deitatis tota, ubi nulla carnis ſenti-
tur injuria. † *Cum eſſet deſponſata mater ejus Ma-* 8
*ria Joſeph, antequam convenirent, inventa eſt in
utero habens de Spiritu ſancto*. Quid eſt, quod ad
ſponſam, & non ad liberam cæleſtis innocentiæ de-
ſtinatur arcanum? Quid eſt, quod ſic zelo ſponſi
ſponſæ periculum comparatur? Quid eſt, quod
virtus tanta putatur crimen, ſalus certa diſcrimen?
Quid eſt, quod inter innocentes taliter laborat
pudor, verecundia ſuccumbit, fatigatur caſtitas,
ſauciatur fides, extat accuſatio, urget cauſa, fa-
cultas tota excuſatione aufertur? Qui excuſat ſpon-
ſam, quam conceptus accuſat? Aut quod proficiet
defenſor externus, quando facti teſtis internus aſ-
ſiſtit? † Quid tenemus fratres? Non apices, non 9
literæ, non ſyllabæ, non verbum, non nomina,
non perſonæ in Evangelio divinis vacua ſunt figu-
ris. Sponſa quæritur, ut jam tunc Eccleſia Chri-
ſti ſponſa ſignetur, juxta illud Oſee Prophetæ:
Sponſabo te mihi in juſtitia, & judicio, & in mi- Oſee 2.
*ſericordia, & miſerationibus: & deſponſabo te mihi
in fide*. Hinc Joannes ait: *Qui habet ſponſam,
ſponſus eſt*. Et Beatus Paulus: *Sponſavi vos uni vi-* Joan. 3.
ro virginem caſtam exhibere Chriſto. Vere ſponſa, 2. Co. 11.
quæ virginali partu novam Chriſti regignit infan-
tiam. † Procuratur Joſeph ſponſus, ut iſte in illo 10
Joſeph Chriſti figuram impleat paſſionis. Joſeph
prophetalibus ſomniis incurrit zelum, Chriſtus
propheticis viſionibus ſuſcepit invidiam. Joſeph
miſſus in lacum mortis, vivus emergit a lacu,
Chriſtus mortis ſepulchro datus, vivus remeat a
ſepulchro. Joſeph venundatus eſt, pretio taxatus
eſt Chriſtus. Joſeph tranſducitur in Ægyptum,
ad Ægyptum fugatur Chriſtus. Joſeph eſurienti-
bus populis panem copioſe ſubminiſtrat, Chriſtus
cæli pane manentes orbe toto exſaturat nationes.
Sic lucet, cur Joſeph iſto cæleſtis ſponſi typum
prætulerit, portaverit imaginem, ambulaverit in
figuram. † Maria mater vocatur: & quando non 11
Maria mater? Congregationes, inquit, aquarum Gen. 1.
appellavit Maria. Nonne hæc exeuntem populum
de

* Pavoris, non voluntatis eſt quod tacemus.

Mar. 1.

* Limo.

* Natura virgo vitiata finem attulit naturæ: ſicut rerum natura virgo mater, ſic rerum ſemper noverca corruptio. MS. C.

16 *Humanæ leges interimunt*. Præſcriptione triginta annorum finem litibus imponente, & omne jus, & actionem terminante C. auditis de Præſcriptionibus, & C. de Præſcript. 30. vel 40. ann. Concordat hic ſermo cum Epiſt. Auct. Reſponſoria ad Eutychetem Hæreſiarcham, in qua ait: *Triginta annis humanæ leges humanas adimunt quæſtiones, & Chriſti generatio, quæ divina lege ſcribitur inenarrabilis, poſt tot ſæcula diſputatione temeraria ventilatur?* & paucis interjectis: *Magi Chriſtum in cunabulis Deum myſticis muneribus confitentur &c.* Ex quibus etiam deducitur, non recte inferri S. Petrum Chryſologum vixiſſe uſque ad annos Chriſti circiter quingentos, eſto, quod dicat hic circa quingentos annos, cum de ſæculo quingenteſimi anni jam cœpto, ac mediato, nondum tamen completo, loquatur, quemadmodum de ipſo ſæculo in memorata Epiſtola locutus eſt: Hunc etenim ſermonem eodem, quo mortuus eſt, anno habuit ad populum feſtis Natalitiis Domini, ſi annum inchoare liceat ab ejus Incarnatione, vel ortu: aut anno 449. ſi tantum a Circumciſione initium anni ſumamus.

SERMO CXLVI.

Scholia.

6 N*Atura virgo vitiata finem attulit naturæ: ſicut rerum natura virgo mater, ſic rerum ſemper noverca corruptio*. Sic legit exemplar MS. Cæſennæ, hoc eſt, cum natura, quæ virgo a Deo creata fuerat, ob peccatum protoplaſti vitiata remanſit, finem attulit ipſi naturæ virgini, quæ ulterius parere nequivit virgo, ſed corrupta, ut dicat plurimus generationem unius eſſe alterius corruptionem; qua de re natura non amplius dicitur mater, ſed appellatur noverca propter ipſam corruptionem. Pro clariori explanatione vide ſcripta ſup. ſer. 87. num. 12. & 13. & ſer. 143. num. 17.

9 *Vere ſponſa, quæ virginali partu*. Hæc eſt Eccleſia Dei, quæ in exordio poſt Chriſtum natum iterum ejuſdem Chriſti Domini infantiam ſpiritualiter genuit, ut in occiſione Innocentum, in martyrio Stephani, & ſimilibus.

Digitized by Google

de Ægypto concepit uno utero, ut emergeret cæ-
leſtis in novam creaturam renata progenies? juxta
1. Co. 10. illud Apoſtoli: *Patres noſtri omnes ſub nube fue-
runt: & omnes mare tranſierunt: & omnes in Moy-
ſe baptizati ſunt in nube, & in mari.* Et ut ſem-
per Maria humanæ prævia ſit ſalutis, populum,
quem unda generatrix emiſit in lucem, ipſa jure
Exo. 15. præceſſit in Cantico: *Maria*, inquit, *ſoror Aaron
ſumens tympanum in manu ſua, dixit: Cantemus
12 Domino, glorioſe enim honorificatus eſt.* † Nomen
hoc Prophetiæ germanum eſt; hoc naſcentibus ſa-
lutare; hoc virginitatis inſigne; hoc pudicitiæ de-
cus; hoc indicium caſtitatis; hoc Dei ſacrificium;
hoc hoſpitalitatis virtus; hoc collegium ſanctitatis:
merito ergo matris Chriſti nomen eſt hoc mater-
num. Diximus, quare mater ſponſa, quare Joſeph
ſponſus, quare Mariæ maternum nomen, ut to-
tum circa ortum Chriſti fuiſſe myſticum pandere-
mus: nunc quare ſponſa quæſita ſit ad partum
13 Chriſti, aliis prodamus ex cauſis. † Prædixerat
Iſaiæ 7. Iſaias & virginem parere Deum cæli; regem ter-
ræ; orbis Dominum; reparatorem mundi; morti-
ficatorem mortis; redditorem vitæ; perpetuitatis
auctorem: hoc quam eſſet mundanis triſte, terri-
bile regibus, pavendum Judæis, ipſe Dominicæ
14 nativitatis probavit eventus. † Namque ubi natum
Chriſtum nunciantibus Magis audivit Judæa, He-
Matt. 2. rodes didicit, mox perdere Judæi, Herodes occi-
dere molitus eſt Chriſtum: & dum ſucceſſorem ſi-
bi timent, omnium perdere conati ſunt ſalvato-
rem: denique quia ipſum invenire nequierunt,
delent patriam, lac miſcent ſanguini, coævos ejus
parricidali furore collidunt, laniant innocentiæ ſo-
cios, quia culpæ particeps invenire non poterant,
quos punirent: Et ſi jam nato Chriſto hæc faciunt,
concepto Chriſto tanta feritas quid feciſſet? †
15 Hinc eſt, quod providetur ſponſus, providetur
maritalis ſpecies, ut celet miraculum; ut tegat
ſignum; ut velet virginis partum; ut crimini non
16 det locum; ut furentis inſidias ſic eludat. † Chri-
ſtus quamvis morti deditus in utero ſi fuiſſet ex-
tinctus, mors præceps, quod noſtræ ſaluti ve-
nerat, abſtuliſſet. Et quia locus iſte multa no-
bis conferre poterit ſi dicatur, prælibaſſe nos
hodie, fratres, dominicum ſufficiat ſacramen-
tum.

SERMO CXLVII.

De Incarnationis Sacramento.

1 DOminum Chriſtum, fratres, quæ res fece-
rit terreni corporis inire commercium, in-
trare humanæ carnis anguſtias, habitare virgina-
lis uteri manſionem, quia ante hac audire cœ-
pimus, hodie plenius audiamus. Vos mihi vi-
ta, vos mihi ſalus, vos mihi gloria: & ideo
non patior neſcire vos, * quod Deus mihi de- * Quod mihi Dominus ſcire donaverit.
derit ſcire. † Deum ſcivit Angelus, audivit ho-
mo, ſenſit mundus, vidit nemo, dicente ſcriptu-
ra: *Deum nemo vidit unquam.* Ergo Deum, Joan. 1.
quem ſciebat, agnoſcebat, ſentiebat, quia vide- 2
re non poterat creatura, ferebatur ſervitute du-
ra; triſte exhibebat obſequium pro inviſibili ma-
jeſtate; obſederat pavor omnia; timor ſolverat u-
niverſa; cuncta concuſſerat terror: in cælo divi-
nus ſplendor proſtraverat Angelos; in terra to-
nitrua, & fulmina corda mortalium quaſſabant.
† Sic nimius pavor amorem dominantis exclu- 3
ſit: Angelos fugavit ad terras, homines traxit ad
idola: mundum vanis erroribus occupavit: fecit
omnes creatorem fugere, colere creaturas. † A- 4
mare non poteſt, qui ſatis timet: hinc eſt, Gene. 4.
quod mundus perire maluit, quam timere: pa- 3. Re. 19.
vore mors ipſa levior. Denique Cain, ubi par-
ricidali cœpit terrore vexari, mortem petit, re-
quiem credit, ſi periret. † Et quid dicam Ca- 5
in? Elias ille, ubi ſenſit toto ſe timore aſpergi,
repetebat quam fugerat mortem, melius exiſti-
mans morti ſuccumbere, quam timori. † Petrus 6
quoque dominicæ virtutis timore turbatus, Chri-
ſtum ut a ſe diſcederet ſupplicabat. *Diſcede*, in- Lucæ 5.
quit, *a me, quia homo peccator ſum.* Hoc dice-
bat quia, quicquid erat amoris, & fidei, pon-
dus pavoris extinxerat: ſic timor, niſi amore
fuerit temperatus, quamvis devotam, ſervitutem
efficit contumacem. † Videns ergo Deus mun- 7
dum labefactari timore continuo, agit, ut eum
amore revocet; invitet gratia; charitate teneat;
& conſtringat affectu. † Hinc eſt, quod invete- 8
ratam malis terram abluit ulciſcente diluvio: & Gene. 7.
Noe novi ſæculi vocat parentem; blando ſermo-
ne compellat; dat familiarem fiduciam, pie de
præſentibus inſtruit; conſolatur per gratiam de
futuris; & jam non juſſis, ſed participato labo-
re una in arca claudit totius ſæculi partum; ut
ſocietatis amor timorem ſervitutis auferret: &
ſervaretur amore communi, quod fuerat commu-
ni labore ſalvatum. † Hinc eſt, quod Abraham 9
vocat de Gentibus, auget nomine, patrem fidei Gen. 12.
facit, comitatur via, inter exteros ſervat, ditat
rebus, honorat triumphis, promiſſis oppignorat,
eripit injuriis, hoſpitalitate blanditur, mirificat
germine deſperato, ut tot repletus bonis, tanta
divinæ illectus dulcedine charitatis, Deum dili-
gere diſceret, non timere; amando colere, non
pavendo. † Hinc eſt, quod Jacob fugientem 10
ſolatur in ſomnis, redeuntem pio certamine pro- Gen. 28.
vocat, luctatoris conſtringit amplexu, ut ama-
ret patrem certaminis, non timeret. † Hinc eſt, 11
quod Moyſen patria voce vocat, paterna allo- Exod. 3.
quitur

12 *Nomen hoc prophetiæ germanum.* Scilicet nomen Mariæ. Alludit ad Mariam ſororem Aaron, quæ fuit prophetiſſa Exod. 15. 20., cui & reliqua epitheta in tex. memorata adſcribuntur.

12 *Sacrificium Dei.* Eten. Maria obtulit Deo ſacrificium laudis. Exod. eodem.

16 *Quod noſtræ saluti venerat, abſtuliſſet.* Nempe Crucis vexillum, ſacramenta, doctrinam ab ipſomet Chriſto prædicatam, Apoſtolos, & ſimilia abſtuliſſet.

SERMO CXXV.

Scholia.

4 A*Mare non poteſt, qui ſatis timet.* Timenti ea, quæ timet, videntur terribiliora quam ſint ſecundum rei veritatem, & ideo illa non amat, ſed horret, ut noxia futura. S. Thom. p. 2. q. 44. art. *Spes vero eſt cauſa amoris:* idem quæſt. 40. 4. *Mundus perire maluit, quam timere.* Homines mundiales ne Dei timore vexarentur, quem maxime terribilem opinabantur & Deum eſſe negarunt, & animas hominum mortales dictitarunt, quo timorem ex hoc ipſo conceptum expellerent.

quitur charitate, ut ſit plebis ſuæ liberator in-
vitat. Et quid plura? dedit eum in Deum Pha-
raonis; Deum facit; munit ſignis; armat virtu-
tibus; juſſis bella expugnat; militem ipſo verbo
vincere tribuit; præceptis triumphare concedit;
atque per omnes virtutum coronas ad amicitiam
ſuam promovet, cæleſtis regni præſtat eſſe par-
ticipem; & ut ipſe ſit legislator indulget: totum
tamen ut amaret, accepit: denique tantum eſſet
Dei amore ſuccenſus, ut ipſe ardenter diligeret,
Deut. 6. & alios ut diligerent, ſic moneret: *Diliges Do-*
minum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota ani-
12 *ma tua, & ex tota virtute tua.* † Quicquid eſt
cordis, quicquid mentis, quicquid virtutis huma-
næ, ita Dei amore voluit poſſideri, ut hominis
mundanus non haberet, quid violaret, affectus.
13 † Sed per hæc, quæ memoravimus, ubi huma-
na corda flamma divinæ charitatis accendit, &
humanis ſenſibus amoris Dei tota ſe ſudit ebrie-
tas, ſaucia mente cœperunt Deum carnalibus vel-
le oculis intueri. Deum, quem mundus non ca-
pit, anguſtus quomodo capere poterat humanus
14 aſpectus? † Quid erit, quid debeat, quid poſ-
ſit, non reſpicit jus amoris. Amor ignorat judi-
cium, ratione caret; modum neſcit. Amor non
accipit de impoſſibilitate ſolatium, non recipit
de difficultate remedium. Amor, niſi ad deſide-
rata pervaſerit, necat amantem; & ideo vadit
quo dicitur, non quo debeat. Amor parit de-
ſiderium: deſiderium gliſcit in ardorem; ardor
15 ad inconceſſa pertendit. † Et quid plura? Amor,
quod amat, non poteſt non videre: hinc eſt,
quod omnes ſancti, omnia quæ meruerant, par-
va duxerunt, ſi Dominum non viderent. Et re-
vera, fratres, quomodo pro beneficiis reddet ob-
ſequium, ſi beneficiorum non videat largitorem?
Aut quomodo credit a Deo ſe amari, cujus non
16 meretur aſpectum? † Hine eſt, quod amor, qui
cupit videre Deum, etſi non habet judicium,
habet tamen ſtudium pietatis. Hinc eſt, quod
Exo. 33. Moyſes audet dicere: *Si inveni gratiam coram te,*
Pſal. 79. *oſtende mihi faciem tuam.* Hinc eſt, quod alius
dicit: *Oſtende faciam tuam.* Denique & ipſi Gen-
tiles ob hoc ſimulacra finxerunt, ut in ipſis erro-
17 ribus oculis cernerent, quod colebant. † Sciens
ergo Deus viſendi ſe deſiderio cruciari, laſſarique
mortales, unde ſe viſibilem faceret hoc elegit,
quod eſſet & terrenis magnum, & non minimum
ſupernis. Nam, quod in terra a Deo ſibi ſimile
factum eſt, in cælo non poterat honorificum non
Gen. 1. haberi. *Faciamus*, inquit, *hominem ad imaginem,*
18 *& ſimilitudinem noſtram.* † Perfecta devotio hoc
debet imagini, quod debet & regi. Si de cælo
ſumpſiſſet Angelum, nihilominus inviſibilis habe-
retur: ſi de terra minus homine, & divinitatis eſ-
ſet injuria, & dejeciſſet hominem, non levaſſet.
Nemo ergo fratres Dei credat injuriam, ſi Deus
ad homines per hominem venit; & aſſumpſit ex

nobis, * ut videretur a nobis: qui vivit, & re-
gnat Deus nunc, & per omnia ſæcula ſæculorum:
Amen.

* Ubi videretur.

SERMO CXLVIII.

De eodem.

HOdie, fratres, heſternum debemus redhibe- 1
re ſermonem: hodie Dominicæ nativitatis
lætitiam debemus iterare: quando concipit virgo
virgo parit, manet virgo, non eſt conſuetudo,
ſed ſignum: non eſt ratio, ſed virtus: auctor eſt,
non natura: non eſt commune, ſed ſolum: divi-
num eſt, non humanum. † Ceſſet ergo inanis 2
philoſophiæ labor: naſci Chriſtum non fuit ne-
ceſſitas, ſed poteſtas: fuit honor, injuria non
fuit: ſacramentam pietatis fuit, deitatis non fuit
detrimentum: fuit reparatio ſalutis humanæ, im-
minutio ſubſtantiæ non fuit hoc divinæ. † Qui 3
non naſcendo ex intacto limo fecit hominem, na-
ſcendo ipſe hominem de corpore fecit intacto;
manus, quæ in noſtrum plaſma lutum dignanter
aſſumpſit, ad reparationem noſtram dignanter aſ-
ſumpſit & carnem. Ergo, quod creator in crea-
tura ſua, quod Deus invenitur in carne, creatu-
ræ honor eſt, non eſt creatoris injuria. † Sed hoc 4
contumeliam deputat, qui credit lutum pretioſius
eſſe, quam carnem. Fortaſſe pœnitet de luti in-
juria in honorem carnis, in hominis gloriam ſe
mutatum? Homo, quare tibi tam vilis es, qui
tam pretioſus es Deo? Quare ſic honoratus a Deo
teipſum taliter inhonotas? Quare quæris, unde fa-
ctus ſis, & ad quid factus ſis, non requiris? † 5
Nonne tota iſta, quam vides, tibi facta eſt mun-
di domus? Tibi infuſa lux circumfuſas removet te-
nebras; tibi eſt temperata nox; tibi dimenſus eſt
dies; tibi cælum ſolis, lunæ, ſtellarum vario
fulgore radiatum eſt, tibi terra floribus, nemori-
bus, fructibus eſt depicta; tibi creata eſt in aere,
in campis, in aqua ſpecioſa continens mirabilis a-
nimantium multitudo: ne gaudium novi ſæculi tri-
ſtis ſolitudo confunderet. † Hinc eſt, quod fecit 6
te eſſe de terra, ut eſſes tu Dominus terrenorum;
& eſſes ipſis in ipſius ſubſtantiæ communione com-
munis: nec tamen te terrenum terreſtribus ſic æ-
quavit, ut non etiam cæleſtibus animatum te cæ-
litus exæquaret: & ut eſſet tibi cum Deo ratio
communis, corpus commune cum jumentis, de-
dit tibi animam de cælo, dedit tibi corpus de ter-
ra, ut in te nexa cæli, terræque concordia ſerva-
retur. † Adhuc tamen quid adjiciat ad honorem 7
tuum tuus creator excogitat: in te imaginem ſuam Gen. 1.
ponit, ut terris inviſibilem conditorem viſibilis
imago præſentem poneret: & in terrenis dedit ti-
bi vices ſuas; ut non fraudaretur Domini Vicario
mundi tam larga poſſeſſio. † Et ſi iſta ita ſunt, 8

14 *Amor necat amantem.* Niſi fruitione rei amatæ,
coerceatur. Athen. ſup. lib. 15.
18 *Aſſumpſit ex nobis.* Quomodo facta ſit Incarna-
tio Verbi exemplis docent Euthym. & S. Auguſt. apud
Malpon. In Joan. cap. 1. 14. quibus & ipſe aliud e-
xemplum addit, & Theodoretum Patres allegantem ad-
ducit.

SERMO CXLVIII.

Scholia.

1 SEd ſignum. Signum dicitur omne illud, quod eſt
alicujus rei futuræ, vel occultæ ſignificantivum.
8 *Ut proprietas eſſet ipſe.* Homo prius erat tantum ſi-
militudo Dei; nunc etiam proprietas dicitur, poſtea-
quam humanitas aſſumpta eſt a Verbo.

quare modo putatur injuria, quando Deus, quod
per ſe fecit in te, in ſe clementer excepit, & in
homine ſe vere videri voluit, in quo ante imagi-
nario voluit ſe videri, deditque ut proprietas eſ-
ſet ipſe, qui ante, ut ſimilitudo eſſet, acceperat?
9 † Concepit virgo: virgo peperit: non te conce-
ptus turbet, partus te non confundat auditus,
quando virginitas, quicquid eſt humani pudoris,
excuſat. Aut quæ ibi verecundiæ læſio, ubi init
deitas cum amica ſibi ſemper integritate conſor-
tium? ubi eſt interpres Angelus, fides pronuba,
deſponſatio caſtitas, donatio virtus, judex con-
ſcientia, cauſa Deus, conceptus integritas, virgi-
10 nitas partus, virgo mater? † Nemo ergo judicet
humano modo, quod divino geritur ſacramento;
nemo myſterium cæleſte diſcutiat ratione terrena;
nemo ex uſu tractet novitatis arcanum; nemo,
quod ſingulare eſt, metiatur exemplo; nemo con-
tumeliam de pietate componat; nemo periculum
11 ſubeat de ſalute. † Certe, qui ſcire deſiderat al-
tiora, recurrat ad legem; per legem legis ſcien-
tiam quærat; auctoris factum auctoritate cognoſcat
Geo. 2. auctoris. Divina lex refert, quod Deus hominem
propriam creavit ad vitam: quod homini terram
juſſit proferre fructus ſpontanea ſervitute: quod
beſtias, pecudes, armenta, humanæ juſſit poteſta-
ti ſubjacere, non arti; ut homo laboris neſcius,
12 doloris ignarus, beatus delicias poſſideret. † Sed
omnia hæc ne haberet homo, Angelus, qui inter
primos habebatur, invidit: maluitque in Diabolum
* Quam &c. ſic videre. commutari, * ne hominem plenum gloria ſic vide-
ret. Denique hoc livore ſuccenſus aggreditur do-
Geo. 3. lis fœminam, virginemque ut vetitum deguſtaret
pomum, inducit: inducta Virgo inducit virginem
mox maritum, ac dejecit vitæ ſtatum, mortis ci-
bum, peccati pabulum dum miniſtrat: & ipſa fit
totius materia ruinæ, quæ facta fuerat ad ſolatium
13 ſingulare. † Hinc peccatum primum; hinc origo
mortis; hinc labor; hinc dolor; hinc gemitus;
* Propagata eſt ſervitus. MS.C. hinc amara * noſtræ conditio ſervitutis. Namque
homo ante Dominus omnium in omnium dejectus
eſt ſervitutem: & timet omnes, qui timebatur ab
omnibus: & vix arte valet, qui poteſtate regnabat.
14 † Hinc eſt, fratres, hinc eſt, quod Chriſti talis
eſt ordo naſcentis: ad virginem Diabolus venerat,
venit Angelus ad Mariam: ut quod malus dejece-
rat Angelus, bonus Angelus allevaret. Perfidiam
ſuaſit ille, hic fidem: ſuaſori credidit illa, iſta
credit auctori. Naſcitur Chriſtus, ut naſcendo cor-
ruptam redintegret naturam: infantiam ſuſcepit
ille, patitur nutrimenta, percurrit ætates; ut unam
perfectam, manentem, quam ipſe fecerat, in-
ſtauret ætatem: portat hominem, ne jam cadere
homo poſſit; quem terrenum fecerat, fecit eſſe
cæleſtem: animatum humano ſpiritu, * ſpiritum * Spiritu vivificavit Divino.
vivificat in divinum: & ſic eum totum tollit in
Deum, ut in eo, quod peccati, quod mortis,
quod laboris, quod doloris, quod terræ eſt, nil
relinquat: præſtante Domino noſtro Jeſu Chriſto,
qui cum patre vivit, & regnat, in unitate Spiri-
tus ſancti Deus, nunc, & ſemper, & per immor-
talia ſæcula ſæculorum. Amen.

SERMO CXLIX.

De nativitate Chriſti, & Pace Chriſtianorum.

Eſt D. Severini Epiſcopi Gabalenſis.

IN adventu Domini, & Salvatoris noſtri, at- 1
que in præſentia ejus corporali Angeli ducen-
tes choros cæleſtes evangelizabant paſtoribus di-
centes: *Annunciamus gaudium magnum, quod erit* Luc. 2.
omni populo. † Ab ipſis ergo ſanctis Angelis etiam 2
nos mutuati vocem annunciamus vobis gaudium
magnum. Hodie enim Eccleſia in pace eſt, &
Hæretici in ira: hodie Eccleſiæ navis in portu eſt,
& hæreticorum furor jactatur in fluctibus: ho-
die, fratres, paſtores Eccleſiæ in ſecuritate, & hæ-
retici in perturbatione ſunt: hodie oves Domi-
ni in tuto, & lupi inſaniunt: hodie vinea Do-
mini in abundantia, & operarii iniquitatis in in-
digentia: hodie populus Chriſti, chariſſime, e-
xaltatus eſt, & inimici veritatis humiliati ſunt:
hodie, dilectiſſimi, Chriſtus in lætitia, & dia-
bolus in luctu: hodie Angeli in exultatione, &
dæmones in confuſione. † Et quid plura dice- 3
re? Hodie Chriſtus, qui eſt rex pacis, cum ſua
pace procedens fugavit omne diſſidium; diſſen-
ſiones depulit; diſcordiam perturbavit: & ſicut
cælum ſplendor ſolis, ita Eccleſiam fulgor pacis
illuminat. *Quia natus eſt vobis hodie*, ait, *Sal-*
vator mundi. † O quam deſiderabile nomen pa- 4
cis: quam religionis Chriſtianæ ſtabile fundamen-
tum: & altaris dominici cæleſtis ornatus! Et
quid dignum poſſumus de pace proloqui? Pax
nomen eſt ipſius Chriſti, ſicut & Apoſtolus di-
cit: *Quia Chriſtus eſt pax noſtra, qui fecit utra-* Ephe. 2.
que unum: quæ non ſententiis, neque fide, ſed
invidia diaboli diſſidebant. † Verum ſicut pro- 5
cedente rege & plateæ mundantur, & omnis ci-
vitas diverſis floribus, & ornatibus coronatur;
ut nihil ſit, quod minus dignum vultui regis
appa-

12 *Angelus invidit.* Concordat Auguſt. tom. 6. Concione ad Cathecumen contra Judæos cap. 2. De Invidia pulchre gloſ. in Proem. Inſt. Canon. Lancellotti §. ergo ſi.

12 *Diabolum commutari.* Diabolus dicitur a græco vocabulo *Diavoli*, hoc eſt a calumniæ delatione: fuit namque talis, cum falſum detulit, & Deo ipſo improperavit, quod ex veritate non eſſet locutus, cum hominem morti obnoxium fore prædixit, ſi de vetito ligno comediſſet: Et quanquam Angelus peccando in Deum malus effectus eſt, Diaboli tamen, hoc eſt calumniatoris nomen, & eſſentiam primum adeptus eſt in terreſtri Paradiſo.

SERMO CXLIX.

Obſervat.

ESt certe D. Severiani, vel Severini Epiſcopi Gabalenſis hic Sermo. Floruit Severinus anno Chriſti 398. ut Bellarm. obſervat de Script. Eccleſ. cap. de Severiano. Reperitur hujuſmodi Sermo in tom. 5. Operum S. Joannis Chryſoſt. ſub tit. D. Severiani, cui præcedit Homilia Chryſoſt. de Pace cum Severiano habenda, & hic, num. 7. auct. hujus ſermonis inquit: *Heſterno quidem pater noſter communis Evangelio pacis ſermone præfatus eſt: Hodie vero nos verba pacis promimus &c.* Hic pater communis erat ipſe Chryſoſtomus Archiepiſcopus Conſtantinop. qui cauſam hujus ſermonis explicat in memorata homilia: Inſuper ſtylo, & eruditione diſcrepat valde a D. Chryſologi noſtri compoſitionibus.

appareat: ita & nunc procedente Chriſto rege
pacis omne quod triſte eſt auferatur a medio:
& illuceſcente veritate, fugetur mendacium, fu-
6 giat diſcordia; reſplendeat concordia. † Et ſicut
frequenter fieri videmus, ubi regum, vel fra-
trum tabulæ depinguntur, ut inter utroſque una-
nimitatis declarentur inſignia, artifex pictor fœ-
mineo habitu poſt tergum utriuſque concordiam
ſtatuit, quæ brachiis ſuis utrumque complectens
indicet, quod hi, qui videntur corporibus ſe-
parati, ſententiis, & voluntate conveniant: ita
nunc pax Domini media aſſiſtens, & utrumque
noſtrum gremio palpante connectens, diſcreta
corpora in unum convenire animum ulnis jun-
gentibus docet: in quo ſine dubio completur
Zach. 6. ſermo propheticus, qui ait: *Et erit conſilium pa-*
7 *cificum inter utroſque*. † Et heſterno quidem pa-
ter noſter communis evangelico pacis ſermone
præfatus eſt, hodie vero nos verba pacis expro-
mimus: ipſe nos heſterno reſupinis manibus in
verbo pacis excepit, & nos hodie dilatato pe-
ctore, ulniſque patentibus ad eum cum muneri-
bus pacis occurrimus. Jam bella deſtructa ſunt.
8 † Omnia polchritudo pacis obtinuit: nunc in
luctu eſt diabolus, & in lamentatione omnis dæ-
monum turma: nunc in cæleſtibus lætitia, & in
Angelis exultatio, quibus ſpecialius familiaris eſt
pax: hanc enim etiam cæleſtes admirantur virtu-
tes, apud quas fons ejus habetur perennis; ex
quo etiam terreni, guttis quibuſdam exinde di-
9 ſtillantibus, irrorantur. † Et ideo etiam ſi in
terris pax laudatur a ſanctis, laudis ejus ſplen-
* Eam dor redundat in cælum: laudant * etiam cæle-
ſtes Angeli, & dicunt: *Gloria in altiſſimis Deo:*
10 *& in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. † Vi-
detis, fratres quomodo cæleſtes omnes, & ter-
reſtres invicem ſibi munera pacis mittunt, cæ-
leſtes Angeli pacem terris annunciant; ſancti in
terris Chriſtum, qui eſt pax noſtra, collaudant
in cæleſtibus poſitum, & myſticis choris con-
11 clamant: *Hoſi ah anna in excelſis*. † Dicamus er-
go & nos cum Angelis: Gloria in altiſſimis
Deo: qui humiliavit diabolum, & exaltavit
Chriſtum ſuum. *Gloria in altiſſimis Deo*: qui di-
ſcordiam fugavit: & pacem ſtatuit. Videte, fra-
tres, vocem Angelicam exultantem. *Gloria in*
12 *excelſis Deo: & in terra pax*. † Dico enim vobis
artem diaboli, cujus neque vos ignoratis aſtutias.
Vidit Satanas firmitatem fidei, ſtabilitatemque; vi-
dit eam pietate dogmatum ſeptam; vidit eam ope-
rum bonorum fructibus abundantem & ideo pro
his omnibus ad inſaniam venit, & rabie furoris
exarſit, ut inſcinderet concordiam: ut convelle-
ret charitatem: ut diſrumperet pacem: ſed pax
ſemper ſit nobiſcum.

S. Pet. Chryſ.

SERMO CL.

De fuga Chriſti in Ægyptum.

SI conceptum Virginis, Virginis partum ſermo 1
non aperit, ſenſus non recipit, non capit mens
humana: Deum fugiſſe hominem quis loquatur?
Apparuit, inquit, *Angelus Domini in ſomnis Jo-* Matt. 2.
ſeph, *dicens*: *Accipe puerum*, *& matrem ejus*,
& fuge in Ægyptum. † Si pietatis eſſe diximus, 2
quod natus eſt Chriſtus, Chriſtus quod fugiſſe le-
gitur, quid dicemus? Forte ſicut natum diximus,
ut repararet naturam: dicemus, quod ut fugaces
revocaret, aufugit? Et revera ſi, ut revocet er-
rantem ovem in montibus, ipſe errat, quomo-
do ipſe non fugit, fugientes populos ut redu-
cat? † *Accipe puerum*, *& matrem ejus*: *& fuge* 3
in Ægyptum. Quid eſt, quod ſic cœleſtis cauſa Matt. 18.
tractatur, ut humanus ſe confundat auditus, laſ-
ſetur animus, laboret intelligentia, ſenſus hebe-
tetur, fides nutet, ſpes titubet, credulitas ipſa
ſuccumbat? *Accipe puerum*, *& matrem ejus*: *&*
fuge in Ægyptum. Perſequente homine Deus fu-
git, ſæviente terra, cœlum trepidat: & volitan-
te pulvere, pavore turbantur Angeli: & pavor
patris filio fugiente monſtratur. *Accipe puerum*,
& matrem ejus: *& fuge in Ægyptum*. † David 4
perſequente Saul ad Judæam confugit, recepit vi- 1. Re. 21. & 22.
cina: domus unius viduæ Eliæ ſufficit ad late- 3. Re. 17.
bras: Chriſto fugiente locus deeſt; provincia de-
ficit; non ſubvenit patria domus. Dum migrat,
non vicinæ gentes, non finitimæ ſufficiunt regio-
nes: * ſed Ægypti triſtem locum, extorrem ha- * Sed Ægypti triſte loco, extorre habitu, lingua ignotum, moribus barbarum procuratur exilium. *MS.* C.
bitu, lingua, moribus barbarum procuratur exi-
lium. *Accipe puerum*, *& matrem ejus*: *&* † *fu-*
ge in Ægyptum. Si rerum refugium fugit, ſi au-
xilium lateſcit omnium, ſi formidat fortitudo cun-
ctorum, ſi ſe univerſorum defenſio non defenſat,
quare humana notatur fuga, arguitur trepidatio,
formido culpatur? Quare vocatur in crimen Pe-
trus, qui timet, & negat, Joannes, qui expave-
ſcit, & fugit: diſcipuli omnes, quia deſerunt per Mat. 26.
pavorem? † Et iſta, fratres, eſto facta ſint, qua- Matt. 14.
re litteris mandantur? quare referuntur in libris? 5
quare recitantur ſæculis? quare quotidianis lectio- 6
nibus innoteſcunt? quare omnes panduntur in
gentes? nunquid, ut divinum timorem lingua,
locus, ætas, tempus, univerſa cognoſcant? Sicut
enim cum virtutes leguntur animos erigunt ad
profectum: ita deponunt animos cum recitantur
infirma. † Quid ſibi vult ergo Evangeliſta, quod 7
hæc ſcribit ad memoriam ſempiternam? Devoti
militis eſt regis ſui tacere fugam, referre con-
ſtantiam: virtutes loqui, timores ſilere: aperire
fortia, infirma reticere: adverſa delere, prædica-
re victorias; quo & hoſtium frangere auſus poſ-
ſit, & ſociorum excitare virtutem. Evangeliſta
igitur referendo talia, videtur excitaſſe heretico-

SERMO CL.

Scholia.

3 *COeleſtis cauſa tractatur, ut ſenſus confundatur humanus, laſſetur animus, laboret intelligentia? hebetetur auditus, fides nutet?* Sic reſtitui ex *MS.* Cæſenæ, & Urbini.

4 *Sed Ægypti triſte loco, extorre habitu, lingua ignotum, moribus barbarum procuratur exilium*. Ita pariter legunt prædicta *MS.* *Triſte loco*. Hoc eſt exilium dirum ob loci aſperitatem. *Extorre habitu*. Hoc eſt exul habitu, videlicet diverſum a formis, & indumentis Hebræorum.

rum latratus, & defenſionem fidelibus ſuſtuliſſe.
8 † *Tolle*, ait, *puerum, & matrem ejus: & fuge*
in Ægyptum. Mandatur fuga, non profectio: im-
ponitur neceſſitas: non voluntas: indicit Angelus
latentem peregrinationem, non liberum commea-
tum: ut via, quæ eſt per ſe moleſta ſemper,
eſſet moleſtior per timorem. Ergo ob quam cau-
ſam hæc nobis ſcripta ſint, jam tempus eſt ut
9 quæramus. † *Tolle puerum & matrem ejus: &*
fuge in Ægyptum. Bellicoſus quod in bello fugit
artis eſt, non timoris: Deus quando fugit ho-
minem ſacramenti eſt, non pavoris: potens quan-
do ſe ſubducit infirmo, inſequentem non pavet,
ſed foris producit: vult enim in aperto vincere,
qui publicam referre cupit ex hoſte victoriam:
occultum ſe non patitur mire conflictum, qui man-
dare ſuum ſæculis vult triumphum. Secreta victo-
ria, virtuſque latens exemplum poſteris non re-
10 linquunt. † Hinc eſt, quod Chriſtus fugit, ut
credat tempori, non Herodi: neque enim mor-
tem fugit, qui venerat de hoſte reportare victo-
riam: neque humanas inſidias expaveſcit, qui to-
tas venerat diabolicæ fraudis aperire verſutias: ne-
que tunc timuit, quando infans, & ſecundum ho-
minem timere neſcivit: & ſecundum Deum potuit
11 non timere. † Chriſtus, fratres, ſi mactatus in
illo grege lactentium tunc fuiſſet, mors ei caſus
fuerat, non voluntas; non virtus fuerat, ſed in-
firmitas; neceſſitas fuerat, non poteſtas; & inno-
centiæ fuiſſet præmium, majeſtatis gloria non
fuiſſet. Certe ubi eſſet, quod a Deo dictum eſt:
12 *Non coques agnum in lacte matris ſuæ*? † *Futurum*
Exod. 13. & 34. *eſt*, inquit, *ut Herodes quærat puerum*. Herodes
quærebat, ſed quærebat Diabolus per Herodem,
qui videbat ſibi Magos, quos habebat in erroribus
ſuis principes, aufugiſſe. Chriſtus ſi vinctus pannis
ſi ſub matris uberibus occupatus, ſi tacens lingua,
ſi latens opere, ſi greſſu nullus, Diaboli ſignife-
ros, hoc eſt Magos in duces fideliſſimos commu-
tavit, perfectæ ætatis Chriſtus quid poſſet facere,
13 Diabolus jam videbat: & ideo † movebat Judæos,
inſtigabat Herodem, ut Chriſti ſuſpectam ſibi præ-
veniret infantiam: ut futura virtutis ejus anticiparet
* Saluberrimum. inſignia: ut peremptorium ſibi, nobis * victorio-
ſiſſimum vexillum Crucis callidus machinator * au-
* Evacuaret. MS.C. ferret. † Sentiebat Diabolus ſentiebat, quod Chri-
ſtus doctrinis, virtutibus vitam mox repararet:
14 & mundum totum, qui adhuc vagiens ipſum,
* Occuparat. quod erat mundani verticis, * occuparet, juxta
Iſaiæ 8. illud Prophetiæ: *Priuſquam ſciat puer vocare pa-*
trem, aut matrem, accipiet & virtutem Dama-
* Et ut ipſi probant Judæi. *ſci, & ſpolia Samariæ*. * Et ut ipſis probantibus
Judæis, cum dicunt: *Videtis, quia nihil profici-*
Jo. 12. *mus: ecce mundus totus poſt ipſum vadit*: † Chri-
15 ſtus ſe in carne venturum, aſcenſurum per ætatum
gradus, annunciaturum gloriam cœleſtis regni,
prædicaturum fidei doctrinam, & imperio verbi
ſolo fugaturum dæmones, daturum cæcis viſum,
claudis curſum, mutis verbum, auditum ſurdis,
* Veniam. peccatoribus * remiſſionem, mortuis vitam per le-
gem promiſerat, & per Prophetas: unde hæc
* Robuſtiori ætate. Chriſtus impleturus * vir, infans mortem diſtulit,
16 non fugit. † Denique fugam ejus non de periculi
metu, ſed de Prophetiæ veniſſe myſterio, Evan-
Oſee 11. geliſta aſſerit, ſic dicendo: *Accipe puerum & ma-*
Luc. 24. *trem ejus, & fuge in Ægyptum*. Et poſt: *Ut im-*
pleretur quod dictum eſt a Domino per Prophetam
dicentem: Ex Ægypto vocavi filium meum. Chri-
ſtus ergo fugit, ut ſtaret legis veritas, Prophetiæ
fides, Pſalmiſtæ teſtimonium, dicente ipſo Domi- 17
no: *Neceſſe erat impleri omnia, quæ ſcripta ſunt*
in lege Moyſi, & Prophetis, & Pſalmis de me.
† Chriſtus fugit, nobis, non ſibi: † Chriſtus fu-
git, ut diſpenſanda temporibus ſacramenta ſerva-
ret. Chriſtus fugit, ut futuris virtutibus ſubve-
niret, & perfidis materiam tolleret excuſandi: & Mar. 14.
crediturıs fidei fiduciam largiretur, quia in perſe-
cutione melius eſt fugere, quam negare. Deni-
que Petrus, quia fugere noluit abnegavit: Joan-
nes ne abnegaret, aufugit.

SERMO CLI.

De eadem.

HOdierna lectio movit corda, concuſſit vi- 1
ſcera, ſtupefecit auditum. *Ecce*, inquit, Matth. 2.
Angelus Domini apparuit Joſeph in ſomnis, dicens:
Surge, accipe puerum & matrem ejus, & fuge in
Ægyptum. Cui naſcenti virginitas non reſiſtit,
non obviat ratio, non contradicit natura, quæ
poteſtas, quæ vis, quod diſcrimen prævalet, ut
compelletur ad fugam. † *Accipe puerum & ma-* 2
trem ejus, & fuge in Ægyptum. Reverentius di-
ceret, vade in Ægyptum, ut eſſet profectio, non
fuga, voluntas non neceſſitas: judicium, non me-
tus: humanum ſaltem, ſi non divinum: at nunc
mandatur ut fuga, mandatur cœlitus, manda-
tur per Angelum, ut videatur cœlum timor
ante tenuiſſe, quam terram. † *Accipe puerum &* 3
matrem ejus, & fuge in Ægyptum. In Ægy-
ptum, fuge a tuis ad extraneos, ad ſacrilegos
a ſanctis, a templo tuo ad dæmonum fana: ad
idolorum patriam e regione ſanctorum. Sic Ju-
dææ non ſufficit latitudo, ſic anguſtatur ſæculi diffuſa
poſſeſſio, non capit ſecretum templi, ſacer-
dotum turba non ſuſcipit, non abſcondit numero-
ſitas inveſtigabilis cognatorum, ut ad deviatis late-
bras profana Ægyptus conducatur, ſic res urget,
ſi non vacat intueri verecundiam virginis, laborem
matris, ſexus pudorem, periculum in Joſeph,
longinquitates fatigationem, exitium totius do-
mus, & quod his durius, Judæos peregrinaturos
in Gentibus: quibus nec ipſa eſt communio, im-
mo eſt profundum legis tranſgreſſione naufragium.
† O quam dura eſt peregrinatio etiam inter ci- 4
ves, fratreſque! ſapit quid ſit ſua domus, qui ſen- Pſ. 89.
tit alienam: & ubi eſt illud: *Domine, refugium* Pſ. 45.
factus es nobis? Et, *Deus noſter refugium & vir-*
tus? Si refugium fugit, ſi timet virtus, ſi præſi-
dium migrat, quæ vita, quæ ſpes, quæ ſecuri-
tas, quod munimen? Eliæ contra inſidias liberi Re- 3. Reg. 17.
gis vidua una ſufficit: Chriſto contra Herodis ca-
ptivi minas Judæa tota non ſufficit. Elias miſſos ad
ſe cœleſti igne conſumit, Chriſtus ſola fuga fit
ſalvus? Hucuſque fugæ Chriſti quærimonias exag-
geraſſe ſufficiat. † Fratres, quod fugit Chriſtus, 5
fuit myſterii, non timoris: fuit liberatio creatu-
ræ non periculum creatoris: divinæ virtutis fuit,
non fuit fragilitatis humanæ: non fugit propter au-
thoris mortem, ſed fugit propter ſæculi vitam.
Nam qui mori venerat, quare fugeret mortem?
† Chriſtus totam cauſam noſtræ ſalutis occideret, 6
ſi ſe parvulum permiſiſſet occidi. † Chriſtus ve- 7
nerat,

11 *Mors ei caſus fuerat, non voluntas*. Juxta hominum exiſtimationem & tantum humano more loquendo.

nerat, ut quos præceptis docuerat, firmaret ex-
emplis: & ipſe faceret quæ facienda mandaverat:
& viſu probaret poſſibilia, quæ impoſſibilia vide-
bantur auditu. Venerat ut mundo notitiam ſuæ dei-
tatis infunderet: & humani generis ignorantiam
auferret. Venerat ut pigra mortalium corda ad fi-
dem virtutibus excitaret. Venerat Diabolum pu-
(* Hominibus.) blico ſuperare conflictu: ut ab * omnibus & di-
vino vinceretur juſſu, & humano proſterneretur
exemplo. Venerat præſentiæ ſuæ promiſſa perſol-
vere, ut quibus ſcire ſe dederat, concederet ſe vi-
dere. Veneret ut veniret Judæus de contemptu le-
gis. Venerat introducere ad fidem gentes. Vene-
rat eligere Apoſtolos doctores orbis, eoſque cœ-
leſtibus implere doctrinis; munire virtutibus, ar-
mare ſignis, ut ſignis edomarent feros, ſanarent
virtutibus infirmos, doctrinis dociles edocerent:
& ad ſummum, venerat mortem perdere morien-
do, penetrando inferna diſſolvere, reſurgendo ſe-
pulchra reſerare, aſcendendo ad cœlos cœleſtibus
8 donare terrenos. † Omnia hæc utique periiſſent
nobis, ſi Chriſtus cum eſſet in cunabulis, non fu-
giſſet. Sed auditor dicas, cum poſſet aliter, qua-
re tantis, quare talibus ſe ſummiſit injuriis? † Qua-
9 re? Primum, quia neque ſine homine poterat ſalvari
homo: neque ſine humanis injuriis injuriæ humanæ
(* Qui alterius.) poterant amputari: cauſam ſuam facit, * qui al-
teri vult cavere: qui non compatitur, amputare
(* Poterit Ms. C.) non * poteſt paſſiones. † Chriſtus nos in ſe ſu-
10 ſcepit, ut ſe daret nobis: pertulit paſſiones noſtras, ut
noſtras tolleret paſſiones: Hinc eſt, quod Chriſtus
fugit, ut noſtras fugas in perſecutionibus tempe-
11 raret. † Martyr comprehenſus debet tenere con-
ſtantiam, non comprehenſus debet fugere perſe-
quentem: ut & perſecutori indulgeat reſipiſcendi
tempus, & ſibi tempus non auferat ſupplicandi,
dicente Domino: *Si vos perſecuti fuerint in hac*
12 *civitate, fugite in aliam*. † Perſecutorem, qui
(Matth. 10.) provocat, facit: corrigit qui declinat. Fugere de-
bemus ergo, provocare non debemus ſi ſalvari
perſecutores noſtros volumus, pro quibus præce-
(Matth. 5.) ptum eſt nos orare. *Orate*, inquit, *pro perſequentibus*
vos. Orandum eſt, fugiendum eſt, ut & ille, qui per
ignorantiam furit, ſanetur, & ille qui patitur, de
patientia palmam ſubeat, non ſubeat de temeritate
diſcrimen. † Fratres, ſi Saulum Martyres non fu-
13 giſſent, Paulum Martyremque non feciſſent. Hoc
faciendum docuit Chriſtus: hoc nobis reliquit ex-
emplum, ut fugiente Domino fugere indignum
14 non putet ſervus. † Et alia eſt cauſa quod fugit
Chriſtus, quod infans tempus ſuæ diſtulit paſſio-
nis, quod Crucem ſupra triceſimum annum vitæ
corporalis aſcendit: ut qui ad vitam perfectum ho-
minem fecerat, perfectam repararet in vitam: &
qualem terris dederat, talem redderet cœlo. † 15
Et quod ad Ægyptum fugit, aliam procedit ad
cauſam. Fugit ad Ægyptum, ut perfidiam Judæo-
rum per fidem Gentium caſtigaret: nam Domi-
num ſuum quem Judæa fugaverat, Ægyptus ob-
ſequenter * accepit, ut Eccleſiam Synagogæ, Ju- (* Suſcepit.)
dæis Gentes anteponendas in fide ſuam panderet per
figuram. *Vacat Schol.*

SERMO CLII.

De Infantium nece.

Qui non recte tamen D. Severioi titulo circumfertur.

ZElus quo tendat, quo proſiliat livor, invidia 1
quo feratur, Herodiana hodie pateſecit im-
manitas: quæ dum temporalis regni æmulatur an-
guſtias, æterni Regis ortum molitur extingue-
re: ſicut ait Evangeliſta. *Tunc Herodes videns*, (Matth. 1.)
quia illuſus eſſet a Magis, iratus eſt valde: & mit-
tens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem,
& in omnibus finibus ejus. † Videns, quia illuſus
eſſet a Magis: dolet impietas ſe illuſam; dilatam 2
ſe crudelitas furit; fremit doloſitas ſe deceptam;
& in ſe fraus reverſa, colliditur. Herodes ſtridet
cadens ipſe in laqueum, quem tetendit: hinc ini-
quitatem, quam condiderat, evaginat: de ſule
perfidiæ ſumit arma: terreno quærit furore, quem
natum cœlitus non credit: ad ſinus matrum mili-
tum cogit caſtra: inter ubera arcem pietatis op-
pugnat: in teneris uberibus ferrum durat: lac
fundit antequam ſanguinem: dat ante mortem
ſentire, quam vitam: tenebras ingerit intranti-
bus lucem. † Sic agit magiſter mali, miniſter 3
doli, iræ artifex, inventor ſceleris, impietatis au- 4
ctor, pietatis prædo, inimicus innocentiæ, hoſtis (*Extinguere.)
naturæ, malus omnibus, ſuis pejor, peſſimus ſi- (* Quia capere non poteſt perditionem ſalus, occiſionem vita, æternitas finem. MS. C.)
bi: quem Chriſtus, non ut evaderet, ſed ne vi-
deret, aufugit. † In altum tendens cadit ab alto:
cœlum pulſans intrat profundum: in ſe vadit, qui
vadit in Deum: ſe occidit, qui vitam conatur *
occidere: quia * capi non poteſt perditione ſalus,
occiſione vita, æternitas ſine. O ambitio quam
cæca

SERMO CLII.

Scholia & Obſerv.

1 ZElus quo tendat. Non minor cæcitas, aut invidentia fuit illorum, qui præſentem ſermonem Chryſologo noſtro auferre conati ſunt, quam fuerit ipſius Herodis in vitam Innocentium: Ubi enim Auctor noſter Chryſologi cognomen magis adeptus jure merito cernitur, quam ex præſenti ſermone? Siquidem in hoc vere aureum Romanæ eloquentiæ flumen effudit, & ſummam profeſſus eſt eruditionem Stylo, & doctrina ab eminentioribus ejuſdem Homiliis haud diſcrepat: in Manuſcriptis quibuſcunque Exemplaribus a me viſis, Sancto Chryſologo adſcribitur; nec aliquis prudens hanc eſſe D. Severini nuper memorati compoſitionem dixerit, cum inia phraſi, & doctrina ab ejus ſermone hic in ordine 149. relato, diſcrepet, quem unum Severinus edidiſſe fertur. Fuit inſuper Severinus natione Græcus, græceque ſcripſit: At prædictus ſermo tota origine latinus nulla ex parte græciſmum redolet, neque ab exemplari græco in latinum idioma traductum quiſquam linguarum peritus uſque modo judicavit. Qua de re Auctor Bibliothecæ Homiliarum ex veritate D. Petro Chryſologo adſcribit. Adeoque mira venuſtate pollet, divinaque brevitate refertus eſt, ut, ſi alterum ab ipſo Chryſologo compoſitorem habuiſſet, certe is, non D. Petrus nollet Chryſologus vere appellandus eſſet; quare pro certo habeas (amice lector) Chryſologum noſtrum fuiſſe hujuſmodi ſermonis auctorem; immo verius Cherubim Cœli hunc ipſum eidemmet dictaſſe credas; cui, ſi coram Imperatore Auguſto, Proceribus, Judicibus, & doctis quibuſcumque orare mandatum fuiſſet, prout erat ſacri Antiſtitis munus, nec alio, meo ſenſu, uſus fuiſſet ſermone, nec alia ad rem accommodate adhibuiſſet verba. Vere ſuper omnes aurea, atque cœleſtis fuſius eſt facundia, cui non diſſimilis alter videtur, qui eſt infra hic in ordine 158. quem legas precor.

5 cæca ſemper ! † O quam ſemper præſumptio peſ-
ſima ! O quam perdit conceſſa, qui inconceſſa ca-
ptat ! Herodes obſidens terrenum regnum, impu-
gnat cœleſte : terrenis inhians, irruit in divina :
6 ipſamque pietatem tota impietate inſectatur. † Au-
dierat natum regem, quæſierat ubi, quando, un-
de, & ad quid : aſt qualiter debuerat, non quæ-
ſivit : quia * apud illum erat peccandi amor, a-
mor innocentiæ non manebat. Deſtinatus ad ſce-
lus, ad piaculum promptus, paratus ad crimen,
cauſas innocentiæ non requirit : jus abrogat : confun-
dit fas nefaſque, cui nequitia eſt ſodalis ; odioſa
eſt æquitas iniquitas ſemper eſt amica : qui cædibus
cui vivit ; qui ſe munit ſanguine ; qui crudelitatem
ſectatur ; cui de timore ſtat totum, de amore nil con-
ſtat. † Herodes tunc cæcus ſic Chriſtum gladiis
7 quærit ; inveſtigat cruore ; crudelitate rimatur :
ſucceſſorem timens, inceſſit in auctorem : peremit
8 innocentes, volens innocentiam deperire. † Re-
ctor populi, morum cuſtos, diſciplinæ cenſor,
juſtitiæ indagator, æquitatis defenſor, ſervator in-
nocentiæ, ampliator populi innocentis cauſam fa-
cit innocentium crimen : * munus nati natorum ver-
tit in pœnam : auctoris ortum, orientium mandat oc-
caſum : negotium ſalvantis, ſalvandorum jubet eſ-
9 ſe diſcrimen. † Judex audientes vocat ; interrogat
loquentes ; negantes arguit ; urget reos ; percellit
noxios ; conſcios corripit ; addicit * complices ;
ſententiæ dat detectos : † Infantes quid ? Quorum
10 lingua tacuit ; oculi nil viderunt ; nil audierunt au-
res ; manus nil fecerunt ; & quibus actus nullus
eſt, unde culpa ? * Sumpſerunt mortem, qui vi-
vere neſcierunt ; non tempus affuit ; non excuſa-
vit ætas ; ſilentium non defendit, quibus apud
Herodem ſolum, quod nati ſunt, hoc fuit crimen :
& revera quomodo non redderent naturæ creditum,
11 a quibus cauſa exigebatur auctoris ? † Infelix ho-
mo, qui ſibi ad accuſationem paravit omnia : ad
excuſandum ſpatium non reliquit, ſed totum pa-
ravit ad pœnam. Quis excuſabit, quem pulſat in-
nocentia, infantia impetit ? lac ut ſanguis accuſat ?
12 Hoc contra Herodem. † At Chriſtus futurorum
præſcius, conſcius ſecretorum, cogitationum ju-
dex, mentium perſcrutator quare deſeruit, quos
ſciebat quærendos eſſe propter ſe, & propter ſe
noverat occidendos ? Natus Rex, & rex cœleſtis
quare neglexit milites innocentiæ ſuæ, coætaneum
ſibi quare contempſit exercitum, quare cunabulis
ſuis deputatas excubias ſic reliquit ; ut regem ſo-
lum quæſiturus hoſtis totum graſſaretur in militem ?
13 † Fratres, Chriſtus non deſpexit ſuos milites, ſed
provexit, quibus dedit ante triumphare, quam
vivere ; quos fecit capere ſine concertatione victo-
riam ; quos donavit coronis antequam membris ;
quos voluit virtutibus vitia præterire ; ante cœlum
poſſidere, quam terram ; nec ante humanis * Inſe-
14 rere, quam divinis. † Præmiſit ergo Chriſtus ſuos
milites, non amiſit : recepit ſuas acies, non reli-
quit. Beati, quos martyrio natos vidimus eſſe,

* Apud illum peccandi timor, amor innocentiæ non manebat. MS.

* Munus vaticinatorum.

* Convictos MS.

* Subierunt.

* Inſeruit.

non ſæculo. Beati, qui labores in requiem, in re-
frigerium dolores, mœrores in gaudium commu-
tarunt. Vivunt, vivunt, quia vere vivunt, qui
pro Chriſto merentur occidi. † Beati ventres, qui 15
portaverunt tales ; beata ubera quæ ſe talibus in-
fuderunt ; beatæ lacrymæ, quæ pro talibus fuſæ
flentibus gratiam baptiſmatis contulerunt. Nam
diverſo modo, dono uno, in lacrymis ſuis ma-
tres, & ſuo filii ſanguine baptizantur. † In mar-
tyrio filiorum paſſæ ſunt matres : nam gladius fi- 16
liorum pertranſiens membra ad matrum corda per-
venit : & neceſſe eſt, ut ſint præmii conſortes,
quæ fuerunt ſociæ paſſionis. † Arridebat parvu- 17
lus occiſori ; gladio adjocabatur infantulus ; nutri-
cis loco attendebat lactans percuſſoris horrorem ;
neſcia lucis ætas moritura gaudebat ; infans filius
omnem hominem, non ut hoſtem reſpicit, ſed pa-
rentem. Matres tulerunt quicquid & angoris extitit,
& doloris : & ideo non carebunt martyrii gaudio,
martyrii lacrymas quæ fuderunt. † Hoc loco attendat 18
auditor, attendat, ut intelligat martyrium non con-
ſtare per meritum ; ſed venire per gratiam : In par-
vulis quæ voluntas, quod arbitrium, ubi captiva
ſint & ipſa natura ? De martyrio ergo * demus to-
tum Deo, nil nobis. † Vincere diabolum, cor- 19
pus tradere, contemnere viſcera, tormenta * ex-
pendere, laſſare tortorem, capere de injuriis glo-
riam, de morte vitam, non eſt virtutis humanæ,
muneris eſt divini. † Ad martyrium qui ſua vir- 20
tute currit, per Chriſtum non pervenit ad coro-
nam : ſed ipſe nos cœleſte perducat ad pabulum,
qui noſtro dignatus eſt jacere in ſtabulo Jeſus Chri-
ſtus Nazarenus Dominus noſter, qui vivit, & re-
gnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

* Debemus.

* Expandere.

SERMO CLIII.

De eadem.

FRatres, humani ſenſus non eſt, virginei par- 1
tus aperire myſterium : quod natura non ha-
bet, auctoris eſt, non naturæ : eſt opus ſuperni
ſpiritus, quod ſentire non poteſt caro : ubi non
eſt humanitatis indicium, ibi deitatis eſt ſignum,
dicente Propheta : *Ipſe Dominus Deus dabit vobis*
ſignum. Ecce Virgo in utero accipiet. Ubi nil eſt
terreni uſus, eſt ibi cœleſtis ordinis totum : quod
de mundo non eſt, mundano intellectui non po-
teſt ſubjacere. † Conceptus qui virginem ſervat, 2
partus virginem * qui relinquit, divinum eſt,
quod generat, non humanum : Deus graditur,
ubi veſtigium nullatenus humani tranſitus inveni-
tur ; conſuetudo deficit, miracula cum geruntur :
conſuetudines non reſpiciunt ſigna : ſingulari-
tas non admittit exemplum : ſicut hodierna pan-
dit lectio, quæ divina narrat prælia parvulo-
rum.

Iſaiæ 7.

* Qui non violat.

5 *O ambitio quam cæca ſemper* ! Timon Miſanthropos elementa malorum eſſe dixit avaritiam, & ambitionem ; Ut enim ex primis, & ſecundis principiis omnia naturaliter generantur ; ſic ea avaritia, & ambitione omnia vitia progenerantur alia. Ex Stobeo ſerm. 8. de injuſtitia : Quid egerit in Alexandro Magno, notum eſt, qui ab hominibus voluit appellari Deus decreto Lacedemoniorum ; & cum ab Anaxagora audiſſet plures eſſe mundos, illacrymaſſe dicitur, quia nondum unius Dominus factus eſſet.

6 *Deſtinatus ad ſcelus*, Hoc eſt, a perverſa voluntate diſpoſitus ad committendum ſcelus : Deſtinare enim eſt deliberare, ſtatuere, in animum inducere.

6 *Cui de timore ſtat totum*. Qui a ſubditis ſolum timeri vult, non vult amari : Sic eſt illud impium dictum : *Oderint, dum metuant*, & illud Caligulæ *Utinam populus Romanus unam cervicem haberet.*

Digitized by Google

3 rum. † Coorta regi cohors ſuo magis præmo-
ri, quam commori tota geſtivit Chriſto: dica-
ti milites cœperunt ante militare, quam vive-
re; ante pugnare, quam ludere; fundere ante
ſanguinem, quam lactis ubera perpotare; ardentes
animæ moras corporis non tulerunt, a gremio ad
furentes hoſtium cuneos pervolantes; anticipant
virtutibus blandimenta, vulneribus oſcula, un-
guenta ferro, ut cœlum poſſint ante inhabitare,
quam terram; præmia ſpiritus ante portare, quam
carnem; ante referre triumphos Deo, quam per-
4 ferre hominum nutrimenta. † Vere, vere, fra-
tres, iſti ſunt gratiæ martyres: confitentur tacen-
tes, neſcientes pugnant; vincunt inſcii; moriun-
tur inconſcii; ignari tollunt palmas; coronas ra-
piunt ignorantes. Ergo ſicut virginitas corruptio-
nis neſcia contulit honorem matri, ſic infantia
paſſionis ignara martyrii palmas rapuit, & coro-
5 nas. † Sed quid dicemus, quod rex ipſe, qui ſta-
re debuit, fugit ſolus, & fugit monente patre?
Fugere iſtud eſt amoris intimi, * non timoris igna-
viæ. Si ſtetiſſet Chriſtus, haberet eos ſynagoga
filios, hos Eccleſia martyres non haberet.

* Nnon eſt timoris ignavi, MS.

Vacat Scholiis.

SERMO CLIV.

In Divum Stephanum Protomartyrem.

1 SIcut Dominos prædiorum limitibus affixi titu-
li proloquuntur, ita nomina ipſa ſæpe ſancto-
2 rum merita indicant, teſtantur inſignia. † Ita Abra-
ham, quod fide credidit, nominis adjectione mon-
Gen. 17. ſtravit, quando ex Abram Abraham divinitus nun-
cupatur; ut dilatandus genere, nomine ante dila-
taretur, dicente Domino: *Et non vocabitur am-
plius nomen tuum Abram, ſed Abraham erit no-
meo tuum: quia patrem multarum Gentium poſui
te.* † Sic conjux ſancta ejus cum de ſterili fit fœ-
3 cunda, ex Sarai vocitata eſt Sarah: ut & ipſa an-
te creſcat nomine, quam creſcat pignore: & quia
promittente Domino riſum credidit, ſi vetula con-
ciperet exarata jam rugis, ſi pareret deſperata jam
fœcunditas, ſi ſterilitas jam penes ſenectutis extre-
ma prægnans fieret, riſum mox, quod genuit, Gen. 21.
nuncupavit: & hoc aptavit in nomine, quod ſen-
ſu paſſa eſt cum rideret: & vocavit nomen ejus 4
Iſaac, quod interpretatur riſus. † Sic Jacob, qui in Gen. 25.
utero cœpit ante luctari, quam vivere, ante viri-
bus ſuperare, quam membris, etiam inter viſcera
materna ipſa ſupplantatoris eſt vocabulum conſe-
cutus, eo quod antequam naſceretur, noſcitur di-
vinitus reprobatum ſupplantaſſe germanum. † Et 5
quia longum eſt ire per ſingula: ſicut Petrus a pe-
tra nomen adeptus eſt, quia primus meruit Eccle-
ſiam fidei firmitate fundare: ita Stephanus vocatus
eſt a corona, quia primus meruit pro Chriſti no-
mine ſubire conflictus: primus meruit ſanguine ſuo
militum Chriſti martyrium dedicare. † Petrus A- 6
poſtolici chori vetuſtum teneat principatum; ape-
riat intrantibus regna cœlorum; reos poteſtate vin-
ciat; pœnitentes clementer abſolvat: Stephanus eſt
martyrum primus: Stephanus purpuratum * ducit
exercitum: qui pro Domini ſui adhuc calente ſan-
guine, ſanguinem ſuum avidus bellator effudit.
† Et quia cruore proprio tinctam ſibi ipſe purpu- 7
ram conquiſivit, merito a rege ſuo conſecutus eſt
poſt coronam, qui jam cum naſceretur nomen ſor-
titus eſt a corona: vere quem præſcivit, & præ-
deſtinavit, ipſum nunc martyrii primum vocavit
ad gloriam.

* Duxit.

SERMO CLV.

De Calendis Januariis, quæ varia Gentium ſuperſtitione polluebantur.

UBi noſtram Chriſtus pie natus eſt ad ſalu- 1
tem, mox diabolus divinæ bonitati nume-
roſa genuit, & perniciosa portenta: ut ridiculum
de religione componeret: in ſacrilegium verteret
ſanctitatem: de honore Dei Deo pararet injuriam.
† Hinc eſt fratres, hinc eſt, quod hodie Genti- 2
les Deos ſuos fœditatibus exquiſitis, excogitato de-
deco-

SERMO CLIV.

Scholia.

3 EX *Sarai Sarah &c.* Ut ante nobilis fiat nomine, quam prole. Vel ante creſcat nomine, ideſt Princeps vel Domina fiat nomine, quam re ipſa: Ex eo enim quod multarum gentium erat futura mater, prout Abraham vir ejus futurus erat pater, propterea congrue decoranda erat & nomine. Porro nomen Sarai Principem, vel Dominam meam indicabat, quod uni homini, vel uni familiæ præcelleret; verum anguſte ſatis venturæ dignitati reſpondebat hoc nomen, propterea Deus illam Sarah in poſterum vocari juſſit, hoc eſt Dominam, ſeu Principem indefinite, ut multarum gentium prima origo Stirpi, ac Domina diceretur: quo etiam ex nomine maxima ejuſdem futura fœcunditas argueretur. Nomen quodammodo diminutum in litteris, ſed auctum in ſenſu. Vitam Abrahæ, & Sarai italico ſermone, charactereque politico elegantiſſime deſcripſit Ad. R. D. Jacobus Certanus Canon. Regul. Lateranenſ. orator celeberrimus, dignus quidem liber, qui ab eruditis legatur.

5 *Primus meruit martyrium dedicare.* Cain dedicator mortis, ut dicitur ſup. ſerm. 96. num. 7. Stephanus dedicator martyrii, quia fuit primus, qui pro nomine Chriſti jam pro nobis paſſi, mortui & reſuſcitati ſanguinem fuderit. S. Fulgentius ſermone de eod.

6 *Adhuc calente ſanguine.* Paſſus dicitur ab aliquibus die 3. Auguſti ejuſdem anni 34. quo Chriſtus Cruci affixus eſt pro omnium ſalute, ſed ex Traditione Eccleſiæ Patrum teſtimoniis comprobatu martyrio coronatus eſt VII. Kal. Januarii anno Chriſti 34. expleto, inchoante illo ipſo die anno 35. a Nativitate Chriſti. Sic tenet Rabadan. in Vitis Sanctorum. Sic comprobat Lorinus in Acta Apoſtol. cap. 7. verbo, In Domino. Miracula multa, quæ Deus operari dignatus eſt in tranſlatione Reliquiarum S. Stephani Protomartyris tempore Theodoſii Junioris circa annum Domini 420. narrat. S. Auguſt. de Civit. Dei lib. 2. cap. 8. *Fudit humiliter lapidatus, ſed ſublimiter coronatus.* Idem Aug. Tom. 8. in Pſal. 58. in ſ. p. Stephano Judæis prædicante, quomodo ipſi facti ſint velut aſpis ſurda mire explicatur ab eod. Aug. in Pſal. 57. verſ. 4.

SERMO CLV.

Scholia, & Obſerv.

1 R*idiculum de religione componeret.* Sanctitas, & vera religio in Calendis menſis Januarii penes nos eſt ob Chriſti Domini Circumciſionem, & octavum diem Natalis ejuſdem. At ipſo die Gentiles, & aliqui Chriſtiani ridicula, ſacrilega, & in Deum injurioſa faciebant, ut in tex.

2 *Gentiles Deos ſuos.* Ex hoc tex. dignum obſervatione cenſeo, ea tempeſtate multos de plebe, ac nobiles fuiſſe Ravennæ, qui adhuc Gentilitio more viverent, Idolaque colerent, quos paulatim divino affluente ſpiritu, Apoſtolicus piſcator Petrus Antiſtes de vera, & ſancta Chriſti Domini religione inſtructos per lavacrum regenerationis Chriſtianæ adſcribebat militiæ, ut diximus in vita ejuſdem.

Digitized by Google

decore, & ipſa turpitudine turpiores videndos tra-
hunt, diſtrahunt, pertrahunt, quos faciunt non
3 videndos. † Quæ vanitas, qualis dementia, quan-
ta cæcitas eſt, fateri Deos, & eos ludibriis infeli-
cibus infamare? Irriſores ſunt, cultores non ſunt,
qui Deos, quos venerantur, illudunt: injuriis af-
ficiunt, non honorant, qui Deos a quibus ſe for-
matos exiſtimant, ſic deformant: confundunt,
non glorificant, qui eos de ipſa confuſione com-
4 ponunt. † Vere, ſicut ait Apoſtolus, *quia non*
Rom. 1. *probaverunt Deum habere in notitia, tradidit illos*
Deus in reprobum ſenſum, ut faciant ea, quæ non
conveniunt: quando eis, quibus humana abrogant,
dant divina: quando eos judicant dignos cælo,
quos faciunt terra ipſa non dignos. Vere dati ſunt
in reprobum ſenſum: & non eſt hoc judicii hu-
mani eſt hoc ſapientiæ Dei, ut ipſi ſint injuria-
rum Dei vindices, qui injuriarum probantur au-
5 ctores. † Quæ ira, quæ ultio, ſic in Deum de
idolis exequeretur offenſam, ut eos, quos vetu-
ſtas aris, incenſo, victimis, gemmis, auro Deos
eſſe mentita eſt, poſteritas turpi cultu homines
fuiſſe turpiſſimos judicaret? & eorum vitam, mo-
res, actus ipſis eorum ſignaret in vultibus, ac do-
ceret tales fugiendos eſſe potius, quam colendos?
6 † Defleamus, fratres, & eos, qui talia ſunt ſecu-
ti; & nos evaſiſſe talia cœlitus gaudeamus: Quo-
rum formant adulteria in ſimulacris, quorum for-
nicationes imaginibus mandant, quorum titulant
inceſta picturis, quorum crudelitates commen-
dant libris, quorum parricidia tradunt ſæculis,
quorum impietates perſonant tragœdiis, quorum
obſcœna ludunt, hos dementia Deos crederent,
niſi quia criminum deſiderio, amore ſcelerum poſ-
ſidentur? criminum amatores Deos exoptant ha-
7 bere criminoſos. † Qui peccare cupit, peccato-
rum colit & veneratur auctores. Hinc eſt, quod
ſe Veneri adulter inſeruit: hinc eſt, quod ſe Mar-
ti crudelis addicit. Hæc diximus, fratres, ut pro-
deremus cauſam, quare Gentiles hodie faciant
Deos ſuos talia committere, quæ ſuſtinemus; &
faciant tales, qui videntibus & horrori ſint, &
pudori: Quod utinam faciant, ut eos aliquando
& ipſi, qui faciunt, horreant, & relinquant, &
8 † Chriſtiani glorientur a talibus ſe liberatos eſſe
per Chriſtum: ſi modo non eorum ex ſpectaculis
polluantur: ſi eorum non inquinent thura tactu:
ſi hujuſmodi fugiant de aſſenſione diſcrimen: quia fa-
ctis ſemper eſt æqualis aſſenſus, Apoſtolo proban-
Rom. 1. te, cum dicit: *Non ſolum, qui faciunt ea, ſed*
etiam qui conſentiunt facientibus. † Et ſi tanta eſt 9
* de aſſenſione damnatio, quis ſatis lugeat eos, qui
ſimulacra faciunt ſemetipſos? Nonne iſti amiſerunt
imaginem Dei, ſimilitudinem Dei perdiderunt?
Chriſti exuti ſunt indumentum, qui ſe ſimulacro-

* In ſimulacrorum cultura damnatio. *MS.*

rum formis ſacrilegia formaverunt. † Sed dicit a- 10
liquis, non ſunt hæc ſacrilegiorum ſtudia; vota
ſunt hæc jocorum: & hoc eſſe novitatis lætitiam,
non vetuſtatis errorem: eſſe hoc anni principium,
non Gentilitatis offenſam. Erras homo: non ſunt,
non ſunt hæc ludicra, ſunt crimina. † Quis de im- 11
pietate ludit? de ſacrilegio quis jocatur? piaculum
quis dicit riſum? Satis ſe decepit, qui ſic ſentit:
tyrannus eſt, tyranni habitum qui præſumit. † Qui 12
ſe Deum facit, Deo vero contradictor exiſtit:
imaginem Dei portare noluit, qui doli voluerit
portare perſonam: qui jocari voluerit cum diabo-
lo, non poterit gaudere cum Chriſto. Nemo cum
ſerpente ſecurus ludit: nemo cum diabolo jocatur
impune. † Si qua ſunt ergo viſcera pietatis in no- 13
bis, ſi qua eſt in nobis contemplatio humanitatis,
ſi qua nos habet fraternæ ſalutis affectio, abſtra-
hamus eos, qui ſic ad perditionem currunt: ra-
piuntur ad mortem: trahuntur ad tartara: feſti-
vi ſunt in gehennam. † Abſtrahat ergo pater fi- 14
lium; ſervum Dominus; parens parentem; civem
civis; homo hominem; Chriſtianus omnes qui ſe
beſtiis compararunt, exæquarunt jumentis, apta-
verunt pecudibus; dæmonibus formaverunt. Et
ille, qui liberat, invenit præmium: qui negligit,
acquirit offenſam. Beatus, qui ſuæ vitæ cuſtos
eſt, & proviſor eſt ſalutis alienæ.

SERMO CLVI.

De Epiphania, & Magis.

QUoties ſalutaribus ſuccis contra lethales mor- 1
bos antidotum temperat peritia præcauta
medicorum, ſi præter artem, præter medicinam,
præter tempus accipere præſumat ægrotus, fit pe-
riculi cauſa, quod proviſum eſt ad ſalutem: † Sic
Dei verbum ſi præter magiſterium, præter doctri- 2
nam, præter dogma fidei, ſcire temerarius præ-
ſumat auditor; quod eſt vitæ materia, fit perdi-
tionis occaſio. * Quærendum eſt, fratres, ne per
audiendi imperitiam, quod ad profectum nobis di-
vinitus ſcriptum eſt, ad animarum veniat detri-
mentum. † Putas ne Chaldæos ſiderum ſcrutato-
res,

* Curandum eſt.

2 *Deos ſuos videndos trahunt*. Hoc eſt quaſi per vim in varia loca, parteſque diverſas ducunt, itaque compellunt, ut ab omnibus videantur, ſed adeo obſcœnis actibus deturpatos oſtentant, ut penitus indigni ſint, qui ab aliquo videantur. Etenim homines habitum ſumebant, ac formam Deorum Gentilium, utpote Jovis, Veneris, Martis, Saturni &c. ſimulantes ſemet eoſdem eſſe Deos, & turpiſſima ſingulorum ſcelera nequiter agere, vel pati oſtendentes, ut viſa a cunctis irriderentur.

5 *Quæ ira, quæ ultio*. Accommodate argumentatur contra Gentiles, quo proprium agnoſcentes errorem idola deſerant, & Chriſtum fateantur verum Deum.

7 *Hæc diximus fratres*. Hanc periodum ſic ex *MM. SS.* & conjectura reſtitui.

9 *Qui ſimulacra faciunt ſemetipſos*. Primum arguerat Gentiles uſque ad num. 8. hic vero corripit Chriſti fideles, qui Gentibus juncti eadem larvati fingebant, una excuſatione muniti, quod animo jocandi, atque præbendi lætitiam ſpectantibus agerent, contra quos vehementius inſurgens omnino abſtinere mandat: immo quemlibet Chriſtianum a talibus abſtrahere proximum ſuum æquum eſſe docet. Hæc in larvatos utriuſque ſexus tempore bacchanalium maxime conducerent, niſi per hæc corrupta tempora adeo invaluiſſet iſ perniciosus abuſus, ut digito Dei, qui Pharaonem tetigit, opus eſſet.

SERMO CLVI.

Scholia.

3 P*Utas ne Chaldæos*. Agit in Aſtrologos judiciarios, & contra Priſcillianiſtas, opinantes Magos naturali aſtrorum ſcientia Chriſtum natum conjeciſſe, quos ſæpius Chryſoſt. Auguſt. Leo, & Greg. Sancti arguerunt; cumque Auct. neget Magos ſtella duce natum inveniſſe Chriſtum, de naturali, & humana ſcientia aſtrorum loquitur, ut innuit ſeq. ſer. num. 3. Etenim ex ſtella per Balaam prædicta, & ex Dei revelatione Deum ipſum factum hominem invenerunt, ut hic nu. 18. & 19. Sic vetuſti Patres communiter apud Maldon. Matth. 2. verſ. 2. qu. 4.

3 *De*

res, errantes per aſtra Magos, cœli negotia in tenebris noctium perquirentes, naſcendi, moriendique cauſas ſtellarum curſibus adſcribentes, bona, malave hominum de arbitrio luminarium firmantes, Evangeliſta hodie ortum Chriſti abſconditum ſæculis ſtella duce docuit inveniſſe? Abſit. Sic ſentit mundus; ſic Gentiles intelligunt; ſic fallit ſpecies lectionis: ceterum ſermo Evangelicus non humana loquitur, ſed divina; non uſitata, ſed nova; non arte fallentia, ſed veritate ſubnixa; non oculis alludentia, ſed cordibus infixa; non conjecturis nutantia, ſed auctoritate firmata; a Deo venientia, non a fato; non collecta numeris, ſed virtutibus acquiſita. † *Cum natus eſſet Jeſus*, in-
4 Matth. 2. quit, *in Bethlehem Juda, in diebus Herodis regis: ecce Magi ab oriente venerunt Jeroſolymam, dicentes: Ubi eſt, qui natus eſt rex Judæorum? Vidimus ſtellam ejus in oriente, & venimus adorare eum*. Cum naſcitur Jeſus, oritur origo rerum; generatur largitor generis; naſcitur auctor naturæ: ut repararet naturam; genus redderet; originem
5 recrearet. † Adam primus homo, pater generis, origo generationis, naturæ bonum, libertatem generis, & germinis vitam ſic perdidit, dum deliquit, ut malum naturæ, ſervitutem generis, ger-
6 minis mortem ſucceſſio lamentanda portaret. † Hinc eſt, quod Chriſtus naſcendo naturam reddidit; ſuſtulit moriendo mortem; vitam revocat dum reſurgit: & qui homini animam dederat de cœlo; inde hominem fecit & carne conſtare; ne terrena labes cœleſtem ſenſum rurſum carnis demergat in
1. Cor. 15. lapſum, dicente Apoſtolo: *Primus homo de terra, terrenus: ſecundus homo de cœlo, cœleſtis: qualis terrenus, tales & terreni; & qualis cœleſtis, ta-*
1. Jo. 5. *les & cœleſtes*. Et Joannes Evangeliſta: *Omnis, qui ex Deo natus eſt, non peccat: ſed generatio Dei ſervat illum*. Hinc eſt ergo, quod naſcitur Chriſtus, ut jacentes in terreno germine cœleſtem tol-
7 leret ad naturam. † *Cum natus eſſet Jeſus in Bethleem Juda*. Bethlehem, fratres, hebraice domus panis vocatur. His ergo vocabulis Judæ ſignatur domus, genus vocatur, ut promiſſionis fides, ut Prophetiæ veritas impleatur, dicente Jacob:
Gen. 49. Juxta LXX. *Juda te laudabunt fratres tui: manus tua ſupra dorſum inimicorum tuorum: adorabunt te filii patris tui*. Et poſt: *Non deficiet princeps ex Juda, nec dux ex femoribus ejus, donec veniat, cui repoſita ſunt: & ipſe erit expectatio Gentium*. Unde &
Pſ. 59. David: *Juda rex meus. Cum natus eſſet Jeſus in*
8 *Bethlehem Juda in diebus Herodis regis*. † Quid eſt, quod tempore regis nefandi Deus deſcendit ad terras? miſcetur divinitas carni? fit terreno corpori cœleſte commercium? Quid eſt? & quando non verus rex expulſurus tyrannum, vindicaturus patriam, inſtauraturus orbem, libertatem redditu-
* Gentis alienæ. rus adventat? Herodes refuga * gentis Judaicæ invaſit regnum; libertatem ſuſtulit; prophanavit ſancta; confudit ordinem; quicquid diſciplinæ, quicquid cultus eſt, abolevit: merito ergo genti ſanctæ, quia humana defecerant, divina ſuccurrunt; & adeſt Deus ipſi, cui homo non erat, qui
9 adeſſet. † Sic iterum Chriſtus veniet, ut Antichriſtus ſubruat; liberetur orbis; Paradiſi patria reddatur; mundi perpetuetur libertas; ſæculi ſervitus
tota tollatur. † *Ecce Magi ab oriente venerunt*. 10
Ab oriente ad orientem veniunt Magi, ut ſuſciperet venientes ipſe, qui juſſerat, ut venirent: quando enim Deum Magus, niſi Deo juvante, perquireret? quando regem cœli niſi revelante Deo Aſtrologus inveniſſet? quando unum Deum ſine Deo Chaldæus adoraret in terra, qui in cœlo diis
totidem, quot ſideribus ſerviebat? † Plus cœleſte 11
de Magis, quam de ſtella ſignum eſt: quod Judeæ regem, quod legis auctorem Magus ſcit, neſcit Judæus; Chaldæa deſert, non deſert Judæa; Jeroſolyma averſatur, & refugit; Syria ſequitur, & adorat. *Ecce Magi ab oriente venerunt, dicentes:*
ubi eſt qui natus eſt rex Judæorum? † *Vidimus ſtel-* 12
lam ejus. Et quid non eſt ejus quod videtur?
Vere ſicut dixit Apoſtolus: *Cum eſſet dives, pau-* 2. Cor. 8.
per factus eſt: cum eſſet in deitate ſua dives, noſtra factus eſt pauper in carne; & habere cœpit ſtellam unam, totam qui fecit habet & conti-
net creaturam. † *Vidimus ſtellam ejus*. Aliquando 13
videt Magus illum, qui habet ſtellam, non habetur a ſtella: nec ipſe agitur curſu ſtellæ, ſed ipſe ſtellæ agit curſum: cujus per cœlum ſic curſum dirigit, ſic moderatur inceſſum, ſic viam temperat; ut Magorum ſerviat & mittatur ad greſſum: nam ambulante Mago, ſtella ambulat: ſedente Mago, ſtat ſtella: Mago dormiente, excubat ſtella: ſic ſentit Magus, ut quibus viandi par conditio eſt, par ſit neceſſitas ſerviendi: & ſtellam jam non Deum credit, ſed judicat eſſe conſervam,
quam cernit taliter ſuis obſequiis mancipatam. † *Ubi* 14
eſt qui natus eſt rex Judæorum? Vidimus ſtellam ejus in oriente, & venimus adorare eum. Dicendo ubi eſt qui natus eſt rex Judæorum, non interrogant, ſed inſultant; quando ſcientes inter-
rogant * neſcientes, non ipſi ignorant, ſed negli- *Non ignorant neſcientes, ſed arguunt negligentes.
gentes arguunt, increpant deſides; malos produnt; contumaces verberant; ſervos Domino non
occurriſſe accuſant. † Nam quid ab hominibus quæ-
runt, qui per Deum noverant quod quærebant? 15
Ut quid illis ab hoc humanæ demonſtrationis offi-
cium, quibus ad hoc cœli ſidera ſerviebant? * Quid * Quo.
illis lucerna templi, quibus cœli ſidus mirabile
perlucebat? † *Ubi eſt qui natus eſt rex Judæorum?* 16
Hoc eſt dicere: Cur rex Judæorum in præſepe jacet, & non decumbit in templo? Cur non fulget in purpura, ſed ſquallet in pannis? Cur latet in ſpecu, & manifeſtus in ſanctuario non habetur? Receperunt jumenta in præſepi, quem in
domo ſua recipere vos ſpreviſtis. *Agnovit*, ſicut Iſaiæ 1.
ſcriptum eſt, *bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui: tu autem Iſrael tuum Dominum*
non quæſiſti. † *Vidimus ſtellam ejus*. Apparuit ſtel- 17
la non volens, ſed juſſa; non cœli nutu, ſed divinitatis impulſu; non lege ſiderum, ſed novitate ſignorum; non cœli climate, ſed virtute naſcentis; non ab arte, ſed a Deo; non Aſtrologi ſcientia, ſed præſcientia conditoris; non arithmetica ratione, ſed ſanctione divina; ſuperna procuratione, non curioſitate Chaldæa; non arte magica,

3 *De arbitrio luminarium*. Hoc eſt Solis, & Lunæ: ex ſitu namque luminarium quoad mundum, & cardines, & variis aſpectibus cum ceteris planetis, ac ſtellis fixis hæc tempore genituræ hominis ſignificari tradidit Ptolemæus in Quadripartito. Vide infr. ſer. ſeq. num. 4.

11 *Plus cœleſte de Magis*. Hic litteraliter Gentium vocationem agnoſco; myſtice vero peccatorem conſuetum, qui divina gratia præventus, ad Deum pœnitens revertitur.

14 *Servum Domino non recurriſſe accuſant*. Non autem, *cauſantur*, ut erat in impreſſis CC. Magi ſic Judæos interrogantes famulos Dei arguebant, qui Domino ſuo per temporalem nativitatem ſibi venienti non obviam iſſent.

18 ſed Judaica Prophetia. † Sic ubi vidit Magus hu-
manas periiſſe curas, ſuas defeciſſe artes, munda-
næ ſapientiæ exinanitos labores, omnium ſudores
obriguiſſe ſectarum, totius philoſophiæ theſauros
eſſe vacuatos, fugiſſe paganam noctem, opinionum
nebulas concidiſſe, ipſas Dæmonum deleviſſe um-
bras, ſtellam non ut cometem cincinnato crine
occultare quod nunciat, obſcurare quod lucet, ſic
dicit: Tempus eſt, ut te præviam ſequar, & no-
vo radio, ſignifero lumine, ſplendore certo vi-
deam te radiare in Judæam, atque illic natum re-
gem, præter mundi legem, præter carnis ordi-
19 nem, præter humanam monſtrare naturam: † Sic
depoſito errore, ſequitur, currit, pervenit, in-
venit, gaudet, procidit, adorat: quia non per
ſtellam, non per artem, ſed per Deum, Deum
ſe inveniſſe humana miratur in carne. * Ergo, (* Ecce fratres.)
fratres, lectione præſenti non eſt firmatus error
Magicus, ſed ſolutus. Sed ſufficiant iſta hodie,
ut per Deum quæ ſunt in ſequentibus clare clueſ-
ſcant.

SERMO CLVII,

De eiſdem.

1 DOminicæ feſtivitates cauſas ſuas ſuis vocabu-
lis eloquuntur: nam ſicut naſcendo Chri-
ſtus diem dedit natalem, & reſurgendo reſurre-
ctionis diem dedit; ſic lumine ſignorum diem ſuæ
2 illuminationis oſtendit. † Qui enim naſcendo an-
te humano corpore ſe velavit, poſtea operando
ipſe ſe cœleſti revelavit arcano: poſt Deus ipſe ap-
paruit trino modo, qui homo in partu paruit ſin-
gularis. Merito ergo ſolemnitas præſens Epiphaniæ
vocabulo nuncupatur, in qua illuxit deitas, quæ
noſtra nobis obſcuratur in carne. Iſta eſt, fratres,
iſta eſt feſtivitas, quæ concepta tempore diverſo
peperit tria deitatis inſignia. † Per Epiphaniam 3
Magi Chriſtum * Deum muneribus myſticis con- (* Alias Dominum.)
fitentur, & cultores ſiderum, noctis incolæ au- (Matt. 2.)
ctorem lucis denſis inveniunt in tenebris: ut ſit
hoc auctoris gratia, non ſit hoc induſtria ſic quæ-
rentis: non ſit ſtellæ, ſed Dei: ſit creatoris donum,
non ſit beneficium creaturæ: non ſit humanæ ar-
tis, muneris ſit divini. *Ecce Magi*, inquit, *ab
oriente venerunt, dicentes: Ubi eſt qui natus eſt
rex Judæorum?* † *Vidimus enim ſtellam ejus in orien-* 4
te, & venimus adorare eum. Vidimus ſtellam e-
jus. Et quid non ejus? Stella ejus eſt, non ille
ſtellæ. *Stellam ejus.* Quæ accepit eſſe, ſed non
dedit: ſtellam, cujus ortum tenebat auctor, non
quæ ortum teneret auctoris. *Stellam ejus.* Venien-
tem non a geneſi, ſed a genitore: mandato, non
fato: non a computatore, ſed ab auctore: non
quæ daret ortum, ſed quæ ſuſtineret occaſum:
Stellam non legiferam, ſed ſigniferam: ferentem (* Alias cognata.)
non dierum ordinem, ſed noctium lumen. * Stella
hæc miniſtra vitæ, non vitæ: comes Magorum, non (* Servulorum.)
* Cometa Chriſti: non dominantis domina, ſed an-
cillula * ſervorum. † Sed dicit aliquis: Quare Ma- 5
gi? Quare per ſtellam? ſi cum ſtellis, cum origi-
ne nulla cauſa eſt, nulla ratio cum natura? Qua-
re Magi? Quare ſtella? Ut per Chriſtum ipſa ma-
teria erroris ſic fieret ſalutis occaſio: quemadmo-
dum per Chriſtum mortis cauſa, cauſa facta eſt
vitæ. Hoſtem proprio mucrone turbare, ſingula-
re eſt inſigne virtutis. † Apud Magos in culpa e- 6
rat ignorantia, non voluntas: & erat in crimine
non ſtudium, ſed error. Quærere Deum, quem
neſciebant, & neſcire quærere, neceſſitas magis
eſt,

18 *Non ut Cometem &c.* Ita partim ex MM.SS. & partim conjectura reſtitui.

SERMO CLVII.

Scholia.

3 *NOctis incolæ.* Vel quia ſiderum obſervationibus addicti nocte ſub dio vigilare ſolebant, ut dictum eſt ſerm. prox. Vel myſtice, quia in tenebris Gentium vitam agerent perobſcuram.

4 *Venientem non a geneſi.* Natalem hominis diem Aſtrologis obſervatum hic, & ſup. ſerm. prox. compendioſe loquitur, & reprobat: Etenim Aſtrologi momentum temporis, quo naſcebatur puer, obſervantes figuram, quam vocant cæleſtem, erigebant ad poli reginois Nati elevationem, & per trutinam Hermetis, vel per animodar, ſeu per accidentia præterita rectificationes illam, Domos, altitudines, trigonos, fines, apogea, perigea, ſexus, & conditionem planetarum, nec non mutuas eorum conjunctiones, oppoſitiones, radios dexteros, ſiniſtroſque partiles, platicos, puros, & depravatos hexagoni, trigoni, & tetragoni obſervabant; Luminaria, Horoſcopum regionis, fortem, ac Medium Cæli præ ceteris conſiderabant; ex hiſque & annuis Solis, ac planetarum revolutionibus, ſignorum progreſſionibus, ac locorum hylegialium Directionibus Nati ipſi corporis complexionem, animi propenſiones, ægritudines, atque alia plura intrinſecus, vel extrinſecus contingentia ſi non per cauſas, & effectus, ſaltem per ſigna prædicere ſe poſſe conjecturaliter profitebantur, de quibus abunde Ptolemæus Mathematicorum princeps in quatuor lib. Quadripartiti ſatis obſcure diſſerit: Quæcum alia vana, & incerta nimis, ut ex diſcordantibus, contrariiſque Profeſſorum ſententiis ordum in virtutibus cælorum indagandis, ſed & in ipſorum motibus obſervatis manifeſte dignoſcitur, & ab experimentis, quæ ut plurimum non congruunt cum prædictionibus, comprobatur cum nec cœleſtes motus, nec virtutes eorum adhuc quiſquam hominum exacte percipere potuerit; aliaque ſint ab Arabum, & ſectatorum ſuperſtitioſis obſervationibus deturpata, & ideo pernicioſa facta, & Chriſtianæ legi adverſantia; alia Dæmonum fraudibus conficta, Fatumque more Gentilium ponentia, quorum uſus ſit ſæpiſſime malus, & ſtudium periculoſum, ut eſt videre poſt Picum Mirandulanum apud Suarium tom. 1. de Religione tract. 3. lib. 2. de Superſtit. cap. 11. & latius apud Martin. Delrium hujus artis peritum Diſquiſit. Magicorum lib. quarto cap. 3. quæſt. 2. merito a Sanctis, Doctiſque viris hucuſque contempta fuere, & ab Eccleſia Catholica per Bullas Sum. Pontif. Sixti V. & Urbani VIII. Chriſtianis vetata, etiam aliqua eorum ſub anathematis interminatione eo modo, quem noviſſime ſcribit Belletus Epiſcopus par. 2. Diſquiſit. Clerical. §. 20. num. 8.

5 *Ipſa materia erroris.* Gentes a ſideribus materiam ſumentes erroris crediderunt eas creatrices eſſe, non quid creatum: At Magi Gentium ſapientes videntes ſtellam ſibi præſtare ducatum, ancillam, non dominam fatentur.

6 *Quærere Deum, quem neſciebant, & neſcire quærere, neceſſitatis magis eſt, quam reatus.* Neceſſitas eſt vis quadam, quæ nos cogit ad aliquid moliendum: eſt etiam vinculum, & amoris conjunctio. Reatus eſt culpa, & crimen. Magus id a natura doctus, quod Deus ſit, naturaliter tamen ignorabat, quis eſſet iſte Deus; atque invincibilis ignorantia puræ negationis, cum neque præinſtructus eſſet in fide, neque divina ſcriptura illi cognita eſſet: Hebræus ſolus clavem ſcientiæ divinæ legis tenebat, ſed occultabat, ne Gentilis illam videret, haberet, aperiret, &c. ut alibi Auct. docet. Unde quod Magus perperam quæreret Deum in aſtris, quæ ſunt puræ creaturæ, non Deus, hæc voluntas haud culpabilis erat, ſed potius vis quædam, ſeu amor in Deum impellens Magum ad ipſum quærendum, ut inveniret. Ni magis dicamus hanc pœnam fuiſſe peccati originalis &c. Et quanquam male quærebat in aſtris Deum, hic non culpæ, & pravæ voluntatis error videbatur, ſed meræ ignorantiæ: ſtellas enim ex neſcien-

tia,

* Invenire ſe quærentibus.

eſt, quam reatus. Fuit ergo pium, ut & Deus*
inveniri ſe ſe a quærentibus daret, & culpam de-
putaret errori. † Denique Paulus judicio tali de
7 perſecutore factus eſt prædicator: quia per zelum
legis impugnabat legem; & in Deum Dei amore
peccabat: Hinc eſt, quod fides currit ad Paulum:
8 perfidia deputata eſt ad ignorantiam. † Sed adhuc
dicit auditor: Eſto, quod ſtella non nutu pro-
prio, ſed Dei juſſu oſtenderet viam quærentibus
Magis; unde tanta munerum ſcientia myſticorum,
unde donorum ſacramenta tanta? Id non de Chal-
dæa arte venit, ſed de priſca ſanctorum traditio-
ne majorum. Erant iſti de genere Noe, de filiis
Abrahæ, qui Chriſtum naſci per Deum didice-
rant, non per artem: eumque hominem Deum,
regem, hominem moriturum alto cognoverant ſa-
cramento. Hinc eſt, quod apta patrum fidei mu-
nera portaverunt: ut aurum regi, incenſum Deo,
morituro myrrham ſcienter offerrent; talique mu-
nere & pietati ſatisfacerent, & honori. Sed de
9 Magis iſta ſufficiant. † Per Epiphaniam Chriſtus
Joan. 2. in nuptiis aquas ſaporavit in vinum: ut Chriſtum
nuptiis interfuiſſe virtutis fuerit, non voluptatis:
non fuerit humanitatis, ſed poteſtatis: ſigni fue-
rit cauſa, non ventris; ebrietatis non fuerit ap-
paratus, fuerit deitatis oſtenſio. Denique ubi aqua
mutavit naturam, mox patefecit auctorem: & e-
lementorum creator mutatione revelatus eſt crea-
10 turæ. † Felices nuptiæ, felices illæ, quibus Chri-
ſtus eſt præſens: quæ non luxu, ſed virtutibus
conſecrantur? Quid ibi non tranſivit in gratiam,
ubi aqua tranſivit in vinum? Per Epiphaniam
11 Chriſtus † Jordanis alveum baptiſma noſtrum con-
Matt. 3. ſecraturus intravit, ut quos naſcendo in terra ſu-
ſceperat, hos renaſcendo relevaret in cælum: in ſe
haberet liberos, quos præter ſe viderat eſſe capti-
vos: faceret vitales ipſe, quos culpa fecerat eſſe
mortales: perpetuos redderet, quos mors dede-
rat temporales: & quos diabolus exules fecerat ter-
renorum, hos ipſe in cæleſtibus ſibi faceret eſſe
12 conſortes. † Hinc eſt, fratres, quod Spiritus ſan-
ctus tunc toto ſe fudit illapſu, quando pater de
cæleſtibus clamat: *Hic eſt filius meus dilectus*: ut Matt. 3.
quibus in creandis nobis operatio fuerat una cum
filio, una fieret de noſtra reparatione dignatio:
ſicque Chriſtus diverſo tempore, uno eodemque
diem Magorum munere, aquæ mutatione, atque
patris voce Deus trino teſtimonio noſceretur: fie-
retque de trina oſtenſione Chriſti Epiphaniæ una
& ſacrata ſolemnitas.

SERMO CLVIII.

De eiſdem.

SAepe quærimus, quare ſic mundum Chriſtus 1
intrat, ut ventris experiatur anguſtias; par-
tus patiatur injuriam, ſuſtineat vincla pannorum,
cunabula toleret imbecilla, lacrymis uberum nu-
trimenta diſquirat, ætatum gradus, neceſſitateſ-
que perſentiat. † Et qualiter venire debuit, qui 2
voluit apportare gratiam, timorem pellere, quæ-
rere charitatem? Natura docet omnes, quid va-
leat, quid mereatur infantia. Infantia quam barba-
riem non vincit, quam non feritatem mitigat,
quam crudelitatem non comprimit, quem non
compeſcit furorem, quam non poteſtatem depo-
nit, quem non mollit rigorem, quam duritiam
non reſolvit, quid non amoris expoſtulat, quid
non affectionis extorquet, quam non imponit gra-
tiam, quam non impetrat charitatem? † Hoc ita 3
eſſe ſciunt patres; matres ſentiunt; probant omnes,
viſcera humana teſtantur. Sic ergo naſci voluit,
qui amari voluit, non timeri: & tamen apud ma-
litiam humanam ſic blanda, ſic pia, ſic chara, au-
dite, quid proficit infantia. † *Audiens*, inquit, 4
Herodes rex turbatus eſt; & omnis Jeroſolyma cum Matt. 2.
ipſo: & congregans omnes principes ſacerdotum, &
ſcribas populi, ſciſcitabatur ab eis, ubi Chriſtus na-
ſceretur. Si Jeroſolyma, ſi rex, ſi ſcribæ, ſi
principes ſacerdotum ad Chriſti ſic turbantur in-

tia, non ex pertinacia Deus computabat: Illi proptе-
rea ſuccurrit Deus, quia errando neſcientia peccavit,
ſicut & Paulus, ut dicitur in tex.

7 *Paulus in Deum Dei amore peccabat*. Paulus non-
dum per Chriſti gratiam illuminatus militabat adver-
ſus ipſius Chriſti fideles, nequaquam credens Jeſum Na-
zarenum eſſe Dei filium; ſed potius ſeductorem plebis.
At lumine fidei illuſtratus, mox fit ſtrenuus Chriſti
miles; & quoniam antea zelum Dei habebat, non ta-
men ipſius ſcientiam; ejus perfidia non crimini, ſed
ignorantiæ adſcripta eſt.

8 *De Magis iſta ſufficiant*. Plura invenieſcetis apud S.
Thom. 3. par. q. 36. in plurib. art. Et apud Baron. tom.
1. Annal. Eccl. Pro Concione lege Carthagenam Hom.
de Chriſto cap. de Magis. Maldonat. in cap. 2. Matth.
filios Abrahæ fuiſſe ex Cæthura concubina, & poſteros
Balaam docet.

9 *Ubi aqua mutavit naturam*. Si ex Philoſophis Crea-
tor revelatur, dum novam ex nihilo producit creatu-
ram; non autem in alterationibus, & mutationibus e-
tiam ſubſtantialibus, cum quævis alia a Creatore ordi-
nata poteſtas illos valeat cauſare motus; quare ab
Auct. noſtro dicitur, Creatorem elementorum in mu-
tationibus creaturarum eſſe revelatum? Forte quia id
tam celeriter, & adeo abſolute factum eſt, ut non niſi
a Deo Creatore id eſſe poſſe hic, & nunc judicandum
ſit. Vel quia myſtice ſpectabat Auct. mutationes illas,
quibus homines a mala, & perverſa indole in ſalutis
fructus reformabantur, quæ mutationes ſunt ſolius dex-
teræ Excelſi, in illiſque evidenter patet Creatoris ma-
xima poteſtas; quare David ajebat Pſal. 50. *Cor mun-
dum crea in me, Deus*. Quia mutationes depravatarum
mentium in melius non fiunt, niſi a Deo Creatore.
Vide Baez. in Moral. Evang. lib. 15. cap. 9. §. 2.

11 *Quos naſcendo in terra ſuſceperat*. Chriſtus Domi-
nus oriens in tempore homines in aſſumpta humanita-
te ſuſcepit, quos per baptiſmum renaſcentes in ipſa hu-
manitate in Cælum levavit, quia eſt caput hominum,
noſque membra illius &c.

11 *In ſe haberet liberos*. Homines jam captivi pec-
cato, nunc liberi ſunt in ipſa Domini noſtri humani-
tate.

11 *Faceret vitales*. Homo dicitur mortalis corpore,
quia naturaliter moritur; dicebatur & olim mortalis a-
nima, quia ante Chriſti Domini reſurrectionem animæ,
ſive bonorum ſive malorum ab inferis egredi nequi-
bant: At gratia Chriſti Domini nunc homo fit vita-
lis anima; quia ſi, dum ſeparatur a corpore, Sancta
eſt, recipitur in æterna tabernacula; & corpus poſt
univerſale Judicium fiet vitale, quia una cum anima
perpetuo vivet in æterna gloria.

SERMO CLVIII.

Scholia & Obſervationes.

1 OBſerva hic aureum eloquentiæ Romanæ flumen
pro materia de Chriſto Rege nato, Magiſque
Chriſtum requirentibus fuſum; pro auditoribus, qui
erant Valentinianus III. Imperator, & Galla Placidia
ejuſdem mater Auguſta; nec non Heroes, Proceres, Sa-
cerdotes, Doctores, Aulici, plebeii, ac ſervi; pro tem-
pore, ubi mores hominum corrupti erant, ac depra-
vati; pro eruditione, ut tota animi placiditate illos ar-
guat, deſumpta ſimilitudine ab orationis argumento, &
quomodo ſanctis inſtruat præceptis. Fere ſimilem vidi-
ſti ſup. ſer. 152.

ſantiam, quid iſti facerent, Chriſtus perſectum
mox in hominem ſi veniſſet, ſi fultus divitiis, &
multitudine, ſi cum ſuſpectis, ſi cum extraneis?
Qui nil dant tempori, nil ætati, nil pauperi, nil
parenti, ſed ut audiunt natum, parant naſcenti
mortem, innocenti dolos, ſcelus pio, nudo gladios,
ſoli milites, vagienti necem, pœnam parenti: &
ut vis miſceatur ſanguini, crudelitas acerba cuna-
bulis bella indicit; ubera telis urget; clypeos illi-
dit gremiis: quatenus humanam, divinamque ſo-
bolem ante ſepulchrum faciat intrare, quam mun-
5 dum. † Eſto quod Herodes rex amore regni, ſuc-
ceſſoris timore coactus ſit talia moliri; quare Hie-
roſolyma, quare principes, quare ſcribæ? Qua-
re? Quia naſci non vult prophanus Deum; ſer-
vus dominum; judicem reus: rebellis principem;
6 perfidus cognitorem. † Jeroſolyma varia ſe con-
taminatione perfuderat: ſacerdotes prophanaverant
ſancta; & peccata vendentes, in quæſtum veniam
pietatemque converterant: ſcribæ doctrinam cæ-
leſtem, ſcientiam ſalutarem, vitale magiſterium in
ſævum ſenſum, in perfidiæ lapſum, in lethale va-
7 niloquium commutarant. † Hinc eſt quod Chri-
ſtum nolunt naſci, vivere timent, quia noverant
ſe mox ignominiæ dandos, trahendos opprobriis,
eijciendos templo; privandos ſacerdotio, oblatio-
num munere vacuandos. Semel enim cupiditate
flammati, capti pompa, vitiis ſauciati, vanitate
ebrii, madefacti luxu, quia de correctione nil co
8 gitare poterant, de venia nil ſperabant. † Bonus
villicus quando copioſum fructum continuo labo-
* Ad agrum ſuum, re conquirit, venire dominum ſuum* ad lucrum
ſuum cupit, ſuum concupiſcit ad gaudium: dili-
gens operarius quando opus ſuſcepti laboris imple-
verit, ut mercedem percipiat, patremfamilias de-
ſiderat advenire: devotus miles poſt conflictum,
poſt victoriam præſentiam regis optat, ut præmiis
ſudores, & vulnera remuneratione compenſet: ſic
ad palmam ſuam cupit venire Chriſtum, qui bel-
la mundi indeſeſſa virtute proſternit; ſic Chriſtum
venire non vult, qui ſuperatus illecebris ſæculi de
9 pœna trepidat, de venia nil præſumit. † Fratres,
faciamus bona, declinemus a malis; fugiamus vi-
tia, virtutes ſequamur; diſſimulemus præſentia,
futura cogitemus; noſtrum petamus ad regnum;
noſtram veniamus ad palmam; optemus ad glo-
riam; tendamus votis omnibus ad coronam. Sed
ad illa ſermo, quæ ſunt in ſequentibus, jam re-
currat. *Tunc Herodes*, inquit, *clam vocatis Ma-
gis diligenter didicit ab eis tempus ſtellæ, quæ ap-
paruit eis: & mittens in Bethlehem, dixit: Ite,
& interrogate diligenter de puero: & cum inve-
neritis, renunciate mihi, ut & ego veniens adorem*
10 *eum*. † Occulte vocat Magos, quia palam nil au-
det ſimulata mens, conſcientia doloſa: Occulte
vocat Magos, quia fur amat noctem, latro in oc-
culto tendit inſidias. Diligenter inquirit tempus
ſtellæ; ſed cum timet regnum, ſignum cæli non
timet; temporis non pertimeſcit auctorem. Quid
turbaris Herodes? Quid es tantum de ſucceſſore
ſolicitus? Cui ſidera militant, terreno imperio
non tenetur. *Ite, & interrogate diligenter de pue-*
ro, & cum inveneritis renunciate mihi. † Herodes 11
erras: Magus adorare juſſus eſt, non deferre; te-
ſtari venit ille, non prodere: videre illi datum
eſt, tibi non datum eſt invenire. *Ite & interroga-*
te diligenter. † Quaſi Magos ſemel interrogare non 12
ſufficiat. Interrogantibus pie datum eſt ſine pieta-
te reſponſum: ſalutis nuncius male audientibus
converſus eſt in ruinam. Contumax ſervus audit
natum Dominum, ſed Domino naſcenti parat la-
queos, non honorem: mortem præparat, ut ca-
reat ſervitute. † Sed quia nec finiri Deus, nec 13
perire ſalus, nec vita poterat interire, permanet
in honore dominus, ſervus remanſit in crimine;
& ad pœnam trahitur, qui ad obſequium venire
contempſit: rapitur ad ſententiam, qui ad gra-
tiam noluit pervenire. *Ite, & interrogate diligen-*
ter de puero: & cum inveneritis renunciate mihi.
† Convenienter dixit, renunciate mihi; quia ſem- 14
per diabolo renunciat, qui pervenire feſtinat ad
Chriſtum. Chriſtianus futurus a ſacerdote cum au-
dit, Renuncias diabolo? reſpondet renuncio. Pro-
prie ergo Herodes a magis ſibi renunciari debere
dicit, qui ſe diaboli ſciebat tenere locum; Satanæ
noverat implere perſonam. † *Ut & ego veniens* 15
adorem eum. Vult mentiri, ſed non poteſt: ve-
niet, ut ad tormenta curvetur; ad ſupplicia jacia-
tur; ſternatur ad pœnam, qui adorare finxerat,
ut ſæviret. Sed Magi ubi Judaicæ perfidiæ nubi-
la tranſierunt, & in Chriſtianæ fidei ſereno *revi-*
dent, quam viderant, ſtellam, ipſa prævia, ipſa
duce, ad ortus dominici locum ſacratiſſimum per-
venerunt. † *Et apertis theſauris ſuis obtulerunt ei* 16
munera, Aurum, Thus, et Myrrham. Aurum,
regi, Thus Deo, morituro Myrrham, domini-
cæ devotioni offerunt, ſcientiæ theſauros maxi-
mos in poſterum credituris: ſic ad ſua per in-
nocentiæ viam redeunt, qui iter Herodianæ frau-
dis calcaverant in ruinam.

SERMO CLIX.

De eiſdem.

ANte hos dies, ideſt diem octavum Calenda- 1
rum menſis hujus: quo creſcere dies cœ-
pit, quia dies verus illuxit, in carne natum Do-
minum Chriſtum Jeſum in Evangelio ſcriptum fa-
cile

6 *Peccata vendentes*. Etenim oblatas victimas ad peccatorum expiationem ſibi ipſis vindicabant, ſeu venditarum pretium ſibi recondebant.

12 *Sine pietate reſponſum*. Quod fuit illud, cum Magis pie de Chriſto nato requirentibus dixit Herodes: *Ite, & interrogate, &c.* quandoquidem ſic Chriſtum quærebat ad necem: Itaque nuntium illud Magorum, quod Chriſtus pro communi ſalute natus eſſet, fuit Herodi, Judæiſque in ruinam, qui illud male audierunt, hoc eſt: Ex odio, invidiaque in ſævum ſenſum receperunt.

SERMO CLIX.

Scholia & Obſervationes.

1 VEl *quia aurem legentibus præbuerunt*. Si tunc temporis erat Ravennæ latina lectio ſacri Evangelii, & ex auditoribus alii docti, alii litterarum expertes erant, qui potuiſſent omnes indefinite latinum intelligere ſermonem, ſi illa tempeſtate latina prolatio haud eſſet inter omnes in uſu? At hinc vera dixiſſe reor Anaſtaſium Germonium in Pomerid. lectionib. par. 2., Italos ſcilicet omnes uſque ad tempora Regni Gothorum, & Longobardorum ubique uſos fuiſſe, etiam inter plebejos, ac mulierculas latino ſermone; quanquam homines de plebe craſſe quidem, & impolite: docti vero eleganter, & grammatice loquebantur: Sicque; D. Pe-

Digitized by Google

eiſe recolunt, qui legerunt, vel qui aurem legen-
2 Lucæ 2. tibus præbuerunt. † Iſraelitici paſtores ſuper gre-
gem ſuum vigilantes Angelis nunciantibus cogno-
verunt: hodie in eadem carne manifeſtatum Gen-
tiles Magi curioſa ſectantes ſignis indicantibus in-
venerunt: illis ortum dominicæ nativitatis annun-
cians locuta eſt vox ſpiritalium miniſtrorum: iſtis
ſtella tanquam lingua cælorum. Dicunt illi, ad
quos ſæpius Prophetæ miſſi fuerant: *Tranſeamus
uſque Bethlehem, & videamus hoc Verbum, quod
factum eſt ad nos*; dicunt iſti, quibus nullus un-
quam locutus fuerat Prophetarum, & ſciſcitantes
3 interrogant: † *Ubi eſt qui natus eſt rex Judæorum?*
Matt. 2. *Vidimus ſtellam ejus in oriente, & venimus adora-
re eum*. Accedunt ergo illi de proximo, hi ve-
niunt de longinquo: utrique tamen ad unum
eundemque fidei locum pia devotione conve-
niunt: ibique regem Chriſtum appoſitum ante
duo prophetica illa jumenta, duorum videlicet po-
pulorum typum, figuramque geſtantia intuentur;
Iſajæ 1. admirantur; agnoſcunt. *Agnovit enim bos poſſeſſo-
4 rem ſuum: & aſinus præſepe domini ſui*. † Agno-
vit enim bos Judæus jugo legis excuſſo: agnovit
& aſinus paganus ſtultitiæ feritate depoſita: ille
deſerens ſuperfluum obſervationis laborem, hic
relinquens vagum ſuperſtitionis errorem. Uterque
agnovit, quia uterque ad unum præſepe Domini
epulaturus acceſſit; epulaturus non fœnum mortis,
5 ſed cibum ſalutis. † Edite, edite pia animalia æ-
ternæ vitæ cibaria, & perpetuæ retributionis eſcam
* Sed integram, ſolidamque eſcam ſumentes perpetuam. avidis quantum poteſtis faucibus occupate, non
dividentes in fruſta, * ſed integrum, ſolidumque
ſumentes. Non poteſt enim edi Chriſtus, & divi-
di: integer a credentibus ſumitur, integer in ore
cordis recipitur. *Verbum enim caro factum eſt, &
Joan. 1. habitavit in nobis*: habitavit, ex quo uterum vir-
6 ginis dignanter implevit. † *Obtulerunt illi*, ut ſcri-
ptum eſt, *Aurum, Thus, & Myrrham*. Nos fi-
dei Thus longinquæ regionis, nos proximæ con-
feſſionis Myrrham boni odoris, nos ſuave olentia
dona charitatis: tria namque iſta offerimus; quan-
do Chriſtum, & regem, & Dominum, & ho-
minem confitemur: † ſed in ſpiritu, & veritate
7 adoramus Chriſtum; ſi ei munera fidei, & con-
feſſionis obtulerimus: & nos ſicut illi Magi, qui
ſunt fidei noſtræ duces, credulitatiſque principes,
commoniti in ſomnis, ideſt in hac vita, quæ
ſomno eſt ſimilis, illuſo Herode rege, ideſt dia-
bolo hujus mundi principe, per aliam viam, ideſt
per alteram vitam ad illam noſtram patriam rever-
tamur, de qua per Adam ejecti infeliciter ſumus,
per Chriſtum vero miſericorditer nunc reducti.

SERMO CLX.

De eiſdem.

QUamvis in ipſo dominicæ incarnationis ſacra- 1
mento affuerint clara ſemper divinitatis in-
ſignia, Deum tamen veniſſe in humanum corpus
multis modis aperit, & revelat hodierna ſolemni-
tas; ne perdat per ignorantiam ſemper obſcurita-
tibus involuta mortalitas, quod tantam obtinere
meruit, & poſſidere per gratiam. Nam qui no-
bis naſci voluit, a nobis noluit ignorari: & ideo
ſic aperit, ne magnum pietatis ſacramentum magni
fieret erroris occaſio. † Hodie Magus, quem ful- 2
gentem quærebat in ſtellis, in cunis reperit va-
gientem. Hodie Magus clarum miratur in pannis,
quem diu in aſtris patiebatur obſcurum. Hodie
Magus quid ibi videat profundo ſtupore pervolvit:
in terra cælum, in cælo terram, in Deo homi-
nem, in homine Deum, & univerſo ſæculo non
capacem concludi corpore perpuſillo. Unde Ma-
gus, quia ſcrutari non valet, capere non poteſt,
mox adorat: videt enim non ſic lucere in cælo
ſtellas, lunam, ſolem; qualiter illuxiſſe carnem
contemplatur in terris: videt in uno, eodemque
corpore divinitatis, & humanitatis conveniſſe com-
mercium. † Hic dum credit Deum, ſentit regem: 3
intelligit humani generis amore moriturum: &
pavida cogitatione pertractat, quemadmodum
poſſit mori Deus: qualiter poſſit vitæ reſtitutor
occidi. Ac ſic Magus ceſſat arte quærere, quod
non arte poteſt invenire: & quia ſe in cælo diu
cum aſtris errantibus videt erraſſe, gaudet in ter-
ra ſe ad Deum ducatu unici ſideris perveniſſe: &
deprehendit Magus cuncta, quæ videntur in cæ-
lo humanis clara oculis, profundis eſſe obſcurata
myſteriis. † Jamque videns * credere ſe, & non di- 4
ſcutere, myſticis muneribus confitetur, Thure * Credit & non diſcentit, ſed myſticis muneribus confitetur. MS.
Deum: Auro regem: Myrrha eſſe moriturum.
Thure Deum: Auro regem: ut eam diviti pla-
caret obſequio, quem curioſo & importuno in-
ceſſerat & offenderat inſtituto: atque implet
illud, quod multi de ſpadone ex Æthiopia ſu- Pſal. 67.
ſpicantur: *Æthiopia præveniet manus ejus Deo*. † Joan. 1.
Videt Chriſtum Magus Judæum præveniens ma- 5
nibus ſuis, quia quando Chriſtum Judæus Hero-
di ſcelere prodebat, tunc Magus Chriſtum Deum
muneribus fatebatur. Hinc eſt, quod Gentilis,
qui erat noviſſimus, factus eſt primus: quia tunc
ex Magorum fide eſt Gentium credulitas dedica-
ta;

Petrus noſter ſermones ſuos, & Homilias latine pronuntiabat, & in aliqua parte græce propter Aulicos Imperatoris Aug., qui majori ex parte erant Græci, non tamen ita conciſe, ac compreſſe, ut ſcripti ſunt; ſed uberius, dilucidiuſque ut plurimum, ut a cunctis intelligeretur. Sapientibus enim & inſipientibus debitor erat in verbo; ſcripto autem eruditorum ingenia acuere peroptabat, ut innuit B. Felix XL. Archiepiſcopus Ravennæ in Præfatione ad ſerm. D. Chryſol. ſicque Deus opt. max. clare innoteſcere voluit hominibus, quantam huic famulo ſuo aureæ, ac miræ brevitatis, & eloquentiæ vim dederit: nemo enim certe plura ſcripſit unquam majore compendio; & jure merito aurei ſermones ipſius dicuntur, quia auri materia quo magis proceditur, & extenuatur, eo magis illius perfectio proſpicitur; ſic iſti ſermones quo magis leguntur, ac mente volvuntur, eo magis illorum excellentia, atque perfectio eruitur, ac propalatur; Chryſologus enim tanquam myſticus filius Iſrael aurum in terram promiſſionis intulit. Vide ſupra ſerm. 43. n. 5.

2 *Nullus unquam locutus fuerat Prophetarum*. Neque verbo, & ad aures, neque ſcripto, & per prophetiam: licet enim per prophetiam Balaam, & veterem majorum ſuorum traditionem ſervarint Magi, quæ dicuntur in textu, tamen Balaam non fuit Propheta, ſed ariolus; & ſicut Caiphas non Propheta prophetavit. l. Maldon. in c. 2. Matth. verſu: Vidimus ſtellam ejus q. 4. & Numer. 22. 5.

5 *Non enim poteſt edi Chriſtus, & dividi*. Ut Arius, aliique hæretici ſomniarunt.

6 *Fides thus longinquæ regionis*. Fides a Deo veniens dicitur a longinqua regione venire, quia homo infinite diſtat a Deo.

6 *Proximæ confeſſionis myrrham*. Vel fidei confeſſionis, quæ nobis proxima eſſe dicitur, quia de corde, oreque noſtro exit: Vel confeſſionis divinæ laudis, aut peccatorum noſtrorum, quæ pariter ex corde per os noſtrum exeat, neceſſe eſt.

6 ta; & Judæorum eſt notata crudelitas. † Hodie
Chriſtus Jordanis alveum mundi peccatum lava-
turus intravit: ad quod eum veniſſe Joannes ipſe
Pſal. 28. Matt. 3. teſtatur: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata*
mundi. Hodie ſervus Dominum, homo Deum,
Joannes Chriſtum tenet: tenet accepturus veniam,
7 non daturus. † Hodie ſicut ait Propheta: *Vox Do-*
mini ſuper aquas. Quæ vox? *Hic eſt filius meus*
dilectus in quo mihi complacui. Hodie vox Dei ſu-
per aquas, quia pater Deus ut probaret generis fi-
* Ipſe ſibi ſui teſtis filii. *MS.* dem, * ipſe ſui teſtis filii, ipſe aſſertor aſſiſtit.
Hic eſt filius meus dilectus, quia alterum, qui
teſtimonium diceret non habebat: arcanum patris
arbitrum non habebat: teſtem generationis gene-
ratio neſcit divina: divinitas externam non reci-
Matt. 11. Geneſ. 8. pit notionem, ipſo filio dicente: *Nemo novit fi-*
lium, niſi pater: neque patrem quis novit, niſi fi-
8 *lius*. † Hodie Spiritus Sanctus ſupernatat aquis in
ſpecie columbæ: ut ſicut illa columba Noe nun-
ciaverat diluvium diſceſſiſſe mundi, ita iſta indice
noſceretur perpetuum mundi ceſſaſſe naufragium;
neque ſicut illa veteris olivæ ſurculum portaret,
ſed totam in caput parentis novi chriſmatis pin-
guedinem fundit, ut impleat illud quod Prophe-
ta prædixit. *Propterea unxit te Deus, Deus tuus*
Pſal. 44. *oleo lætitiæ præ conſortibus tuis*. † Hodie Domi-
9 nus ſuper aquas: Bene ſuper aquas, & non ſub-
* Majeſtatis. *MS.* tus aquas: quia Chriſtus baptiſmati ſuo non ſer-
Joſue 3. vit, ſed imperat ſacramentis. Hodie Deus * majo-
10 ſtate intonuit: † & ſi pater de cælo intonat, ſi
filius Jordanis inſiſtit fluentis, ſi Spiritus Sanctus
corporaliter apparet de ſupernis, quid eſt, quod
Jordanis, qui fugit ad præſentiam legalis arcæ, ad
totius Trinitatis præſentiam non refugit? Quid eſt?
Quia, qui pietati obſequitur, incipit non eſſe ti-
mori. Hic Trinitas exercet gratiam totam: totam
ſecum loquitur charitatem: ibi elementa corri-
11 pit, ut ſervulos inſtituat ad timorem. † Inter hæc
tamen talia, & tanta intrepidus ſtat Joannes,
quia timere non poteſt, qui totus ad Dei amo-
12 rem natus Angelico teſtimonio comprobatur. †
Joan. 2. Hodie Chriſtus initium dat ſignorum cœleſtium,
dum convertit aquas in vinum: ut quem pater
voce filium jam probarat, ipſe ſe Deum virtuti-
* Manifeſtaret. bus * approbaret, quia auctor eſt elementorum,
qui elementa commutat, & naturam fecit ipſe,
* Ut deitatis vino. qui contra naturam facere non laborat; aquam
Matt. 14. transfert in vinum, * ut divinitatis in vigore natu-
13 ræ noſtræ proficiat hebetudo. † Nam qui panes
quinque fragmento profluo, & furtivo incremen-
to, ad quinque millia hominum tetendit & dila-
tavit ſaginam, potuit augmentis ſuccreſcentibus ad
nuptiarum feſta vini ampliare & perpetuare men-
ſuras. † Sed aquas in ſanguinis erat convertenda 14
myſterium, ut mera pocula de vaſe corporis ſuis
Chriſtus bibentibus propinaret: ut impleret illud
Prophetæ: *Et calix tuus inebrians quam præcla-*
rus eſt! † Tribus autem modis hodie Chriſti dei- 15
tas eſt probata, Magorum munere: patris teſti- Pſal. 22.
monio: aquæ mutatione in vinum: quia in tri-
bus ſtare teſtibus omne verbum ſcripturæ firma-
vit auctoritas, dicendo: *In ore duorum, vel trium* Matt. 18.
teſtium ſtet omne verbum. † Sed quia feſtivitas ipſa 16
ad menſam nos Domini, & calicis iſtius lætitiam
commonet jam venire; res amplas brevi ſermone
ſufficit concluſiſſe, per Dominum noſtrum Jeſum
Chriſtum, qui vivit, & regnat nunc, & ſem-
per, & per omnia ſæcula ſæculorum: Amen.

SERMO CLXI.

De parabola ſervi ab agro regreſſi,
deque hominis erga Deum
gratitudine.

AUdiſtis, fratres, quemadmodum famulatum 1
divinum Dominus exigit humanæ ſervitu-
tis exemplo, dicens: *Quis veſtrum habens ſer-* Luc. 17.
vum arantem, aut paſcentem, qui regreſſo ab a-
gro dicat: ſtatim tranſi, recumbe: & non dicit
ei, para quod cœnem, & præcingere: & miniſtra
mihi, donec manducem, & bibam: & poſt hæc
tu manducabis, & bibes? Nunquid gratiam ha-
bet ſervo illi, quia fecit quæ ſibi imperavit? Non
puto. Sic & vos cum feceritis omnia quæ præce-
pta ſunt vobis, dicite: Servi inutiles ſumus: quod
debuimus facere, fecimus. † Sic & vos. Quid ſi- 2
mile? Immo longe diſſimile. Tantum debet ho-
mo Deo, quantum debet homini homo? Ab-
ſit. Nam eſt alter ordo, diverſa cauſa, diſſimi-
lis fides. Deus hominem fecit eſſe, naſci juſſit,
dedit vivere, conceſſit ſapere, donavit & tem-
pora, diſtribuit ætates, conceſſit ad gloriam, a-
peruit ad honorem, præfecit animantibus, &
toti terræ Dominum definita lege & ætate præ-
ſcripſit; & cum talia tantaque prima homini Dei
beneficia deperiiſſent, ſecunda reparavit tanto
majora, quanto divina, præſtantiora tanto, quan-
to

SERMO CLX.

Scholia.

8 IN *caput parentis*. Scilicet Chriſti, qui omnium regeneratorum, ac ſalvandorum parens eſt.

10 *Spiritus Sanctus corporaliter*. Quod vera, ac naturalis Columba fuerit hæc, plerique negant, veruntamen corpus habuiſſe affirmat S. Auguſtinus; ſed corpus aereum in ſpeciem Columbæ. Non tamen fuit illud corpus, quodcunque eſſet, ab Spiritu Sancto hypoſtatice aſſumptum, ut falſo opinatus eſt Tertull. Sed Spiritus Sanctus fuit in illo, tanquam ſignatum in ſigno; ſicuti Angeli, ut ab hominibus videantur ſæpe humana corpora aſſumpſere. I. Maldon. in cap. 3. Matth. num. 16. verſ. Sicut Columba.

10 *Qui pietati obſequitur, incipit non eſſe timori*. Hoc eſt qui opus pietatis, & miſericordiæ facit, tunc nulli amplius timorem incotit, etiam ſi ante illud opus ſolitus eſſet aſſerre timorem.

13 *Furtivo incremento*. Panes illi primum in manibus Chriſti creverunt, exin in manibus, & cophinis Apoſtolorum jux. Mald. ſenſum in c. Matth. 14. Sed illud incrementum oculis non cernebatur, quare furtivum, hoc eſt obſcurum dicebatur. Sic Auct. de itinere per aquas maris ſup. ſer. 24. num. 2. ait: *Veſtigia furtivo*. Quia ibi veſtigium navis, vel hominis nullum apparet; neque demonſtrari poteſt in aquis fuiſſe, vel eſſe.

14 *Sed aqua in ſanguinis convertenda erat myſterium*. Scilicet in Sacrificio Miſſæ, & quomodo id fiat ex profeſſo Gabriel Biel in Canonem Miſſæ fuſe docet.

16 *Sed quia feſtivitas*. Hinc ſubinfero Auct. noſtrum prædicaſſe populo divinum verbum ante factum, ſeu antequam factum faceret.

SERMO CLXI.

Scholia.

2 DIſſimilis *fides*. Hoc eſt, fidelitas, vel conſtantia promiſſorum, ſeu obligatio.

Digitized by Google

3 to cæleſtia. † Nam cæli poſt habitatorem de-
dit, quem dederat ante incolam terrenorum, ut
adverſum nullum illi, nullus incorſus, nulluſque
ſerpens terrenis latens in bonis irrepere amplius
in hominem prævaleret: ſervaretque conditio jam
certa, quem perdiderat incerta libertas: & eſſet
homo liber omnium ſola Domini ſervitute, cui
conditionem qua factus eſt debet, debet origi-
nem: quod redemptus eſt, quod emptus eſt,
1. Co. 7. debet unique ſervitutem, dicente Apoſtolo: *Pre-
tio empti eſtis, nolite fieri ſervi hominum*. Et
Pſal. 115. Propheta ut conditionem, ut originem fateretur,
Ego ſervus tuus, inquit, *& filius ancillæ tuæ*.
4 † Deo iſta, homini quid tale debet homo? Et
tamen quærit Deus vel tantum: quia reddere ho-
mo Deo nil vult, cui debet totum. Sed repe-
tamus lectionem, & oculis noſtris ſimilitudinem
proponamus ipſam, & quod diximus tunc luce-
bit: quia nullam Deo, homini totam dependi-
5 mus ſervitutem. † *Quis veſtrum habens ſervum
arantem, aut paſcentem, cui regreſſo ab agro di-
cat: ſtatim tranſi, recumbe: & non dicit ei, pa-
ra quod cœnem: & præcingere, & miniſtra mihi,
donec manducem, & bibam: & poſt hæc tu man-
ducabis, & bibes?* Quam familiaris, quam ver-
nacula, quam de quotidiano uſu veniens, quam
communis eſt iſta doctrina. Si Dominus eſt, qui
audit, agnoſcit talia ſe exigere a ſervo: ſi ſer-
vus, exhibere ſe Domino iſta cognoſcit. Servus
namque poſt vigilias antelucanas, poſt totius diei
varios, & duros labores, poſt trepidantes, &
anxios concurſus, & parat Domino ſuo cœnam,
& cinctus, quod paraverat, ſumminiſtrat: non
eſt elatus, quia fecit, ſed cum devotione ſingu-
la faciens contremiſcit, & apponit Domino ſuo
cibos multiplices, arte te tota totius ſaporis con-
ditos, ipſe autem ſemicoctam, nec ſalitam for-
ſitan cœnulam guſtaturus: porrigens crebra po-
*Variat calices. cula, * varios calices, vina mutat: ad longiſſi-
mi convivii fabulas longiores ſtat fixus; ſtat mo-
veri neſcius; ſtat cui laſſeſcere non licet ſervitu-
6 ti. † Et cum Dominus jam partem noctis * in-
*In ſomno, in quiete. ſomnem deducit, peragit inquietem, ſervus col-
ligit, curat, accurat, ponit, componit, reponit:
& ſic in rebus neceſſariis immoratur, ut nihil
ſibi, aut parum noctis ad eſcam reſervet, & ſo-
porem. Poſt hæc omnia niſi pervigilet in cra-
ſtinum, & Dominum prævenerit dormientem,
feſſus, indefeſſus manicabit ad verbera: ad præ-
ſentem pœnam nihil heſterno ei ſubvenit de la-
bore: quia quicquid Dominus indebite, iracun-
de, libens, nolens, oblitus, cogitans, ſciens,
neſciens circa ſervum fecerit, judicium, juſtitia,
lex eſt: imperantis ira ſubdito jus eſt: & ad li-
bitum Domini vocem non habet conditio ſervi-
tutis. † Sic ergo & ſervus ſentit, quid Deo de- 7
beat homini taliter ſerviendo: & dominando do-
minus qualem ſervitutem domino dominorum
debeat, docetur, & intelligit ſe magiſtro. Hoc
implebat Paulus, qui ſervitutis ſuæ titulos ſic
ſcribebat. *Uſque ad hanc horam eſurimus, & ſi-* 1. Co. 4.
timus: & nudi ſumus: & colaphis cædimur. Et 1. Co. 9. Juxta
alibi: *Lividum facio corpus meum: & ſervienti* LXX.
ſubjicio. † Præbebat vindictam bonus ſervus, 8
qui ſe uſque ad livorem ſic agens jugiter ver-
berabat: nec laxabat fræna corpori, ne per in-
dulgentiam caro laxata alterius incurreret ſervi-
tutem. Sed homo, quod a ſervo exigis, im-
pende ei, qui te dominum fecit. † Tu qui ſem- 9
per dormis & a ſervo exigis vigilias indefeſſas,
aliquando vigila tuo domino pro te ſine ceſſa-
tione vigilanti: aſſiſte tuo domino vel momento
uno jejunanti, cui manducanti tuus ſervus inde-
ſinenter aſſiſtit: remitte ſervo innocenti, cui pec-
canti blanditur dominus tuus: da interim ve-
niam, cui tuus dominus ſemper ignoſcit. Certe
ſi quicquam boni feceris, crede te * dominanti * Domino perſolviſſe debitum.
ſolviſſe debitum, non beneficium præſtitiſſe. †
Cum feceritis, inquit, *omnia, quæ præcepta ſunt* 10
*vobis, dicite: ſervi inutiles ſumus: quod debui-
mus facere fecimus*. Quando per ſe homo utilis
ad divina, qui ſic ſibi eſt inutilis ad humana?
Cogitet homo cordis mala, carnis vitia, volu-
ptatum fluctus, deſideriorum procellas, irarum
ſcopulos, naufragia criminum: & tunc quicquid
in ſe eſt utile dabit Deo: ſibi quicquid inutile
eſt deputabit. Sed ad propoſita redeamus: ut
quare Dominus diſcipulos ſuos ſic admonuerit, 11
jam pateſcat. † Apoſtolos ſuos * Chriſtus ut mit- * Cum mitteret Chriſtus.
teret ad populos vario dolore languentes, dedit
illis virtutem ſpiritus; poteſtatem ſupernam de-
dit; dedit gratiam ſanitatum: unde perambulan-
tes illi reddebant viſum cæcis; claudis curſum;
ſurdis auditum; & ne per ſingula vos morer,
cunctis male habentibus dabant ſalutem: unde re-
deuntes gloriabantur dicentes: *Domine etiam in* Luc. 10.
nomine tuo dæmonia ſubjecta ſunt nobis. † Quos 12
Dominus temperat dicens: *Nolite gaudere, quia
dæmonia ſubjecta ſunt vobis: gaudete autem, quia
nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis*. Ergo ne per
elatio-

---

3 *Nam Cæli poſt habitatorem dedit*. Poſt humanitatem aſſumptam a Verbo.

3 *Nulluſque ſerpens terrenis latens in bonis irrepere amplius in hominem prævaleret*. Sic conjectura reſtitui: hoc eſt, Dæmon ſerpens antiquus iterum non poſſet terrenis rebus ſe occulte inſerere, & tentando ſic hominem ſuperare, ſicuti fecit olim in Paradiſo terreſtri.

3 *Quem perdiderat incerta libertas*. Incerta, quia in libero hominis arbitrio mutabilis reſidebat, nec videbatur, ad quam mallet declinare partem.

3 *Cui conditionem debet*. Ideſt, ſtatum, in quo creatus eſt.

3 *Debet originem*. Ideſt initium, cauſam, & ortum ſuum ſpiritalem: quia redemptus ad priſtinum ſtatum revocatus eſt. In redemptione ſiquidem homo ſpiritualiter renaſcitur ex Deo, & ancilla ejus, hoc eſt, ex humanitate, quæ Divinitati copulata & paſſionibus, & propria morte iterum genuit hominem.

5 *Poſt trepidantes, & anxios concurſus*. Dum ſervua in Domini ſui famulatu movetur, ſollicite, pavideque operatur, trepidatque, Domino ne diſpliceat, veritus.

7 *Servitutis ſuæ titulos ſic ſcribebat*. Tituli conveniunt Principibus, cur ergo Paulus ſervus ſibi titulos adſcribit? An quia Deo ſervire, regnare eſt? An quia famuli Dei tot decorantur titulis, quot mala hic fortiter ſuſtinent? vel quia titulares Domini, & ceteris eminentiores toties fiunt; quoties aliquid mali pro Deo ſuo libenter patiuntur?

9 *Cui peccanti blanditur Deus*. Blanditur vel temporalia largiendo, ut infr. ſerm. 170. num. 16. ut his illectus infinitam Dei bonitatem agnoſcat, & ad illum per pœnitentiam revertatur: Vel ſtatim non puniendo peccatorem, aut in ipſo peccandi actu, aut parum poſt, vel tandem pœnitentiam interne inſpirando, ut convertatur: Vel more optimi parentis, qui maledicta ſuorum infantium arridet, quo bonos efficiat: Vel ut de Saulo dixit S. Auguſt. ſer. 15. de Verbis Apoſtoli. *Sævis, & Miſereor*.

9 *Dominus ſemper ignoſcit*. Quotieſcunque peccator, dum eſt in via, vult ad Deum inſpirantem per pœnitentiam redire.

elationem perderent, quod conquiſierant per la-
borem, & deputarent ſibi, quod divinitus fue-
rant conſecuti, ad humilitatem quæ mater eſt do-
ctrinæ tali revocat exemplo. *Quis veſtrum ha-
bens ſervum arantem, aut paſcentem, qui regreſſo
ab agro dicat ei: ſtatim tranſi & recumbe: & non
dicit ei, para quod cœnem: & præcingere, & mi-
niſtra mihi donec manducem, & bibam: & poſt*
13 *hæc tu manducabis, & bibes?* † Poſt exactos la-
bores, & magna, & multa documenta virtutum,
Apoſtoli ſatis ſibi utiles videbantur: ſed verſari in
luto carnis, & limo corporis hujus, & quod eſ-
ſent inutiles neſciebant: ſed deprehenduntur cum
Mat. 26. Judas tradit, Petrus negat, Joannes fugit, relin-
Mar. 14. quunt omnes; ut ſolus in quo erat & ex quo erat
14 tota utilitas appareret. † Quod autem dixit: *Et
poſtea tu manducabis*; monet diſcipulos, ut poſt
aſcenſionem ſuam ſtatim copulari ſe Domino in il-
la beatitudine ſuperna geſtirent. Quod denique
hic relicturos approbat; & præcingit ad toleran-
* Proficit. tiam paſſionis, & miniſterii ſui * perficit ad labo-
rem. Nam tunc tanto tempore miniſtrarunt Apo-
ſtoli diſcumbenti, quanto tempore inter peccato-
rum coquinas, & Gentium ſocos, cœnam Domi-
ni ſuper menſis Eccleſiæ in memoriam perpetem
præpararunt. Hanc cœnam, qui fidelis eſt, no-
vit: qui neſcit, & ſcire deſiderat, ſit fidelis.

SERMO CLXII.

De eo, qui volebat dividere hæreditatem.

1 AUdiſtis, fratres, hodie quid a Domino hæ-
Luc. 12. res bonorum patierit mundanorum. *Magi-
ſter*, inquit, *dic fratri meo, ut dividat mecum
hæreditatem*. Præceps cupiditas, & incauta mun-
danæ litis arbitrum credidit ipſum ſæculi cognito-
rem: & eum fieri voluit diviſionis auctorem, qui
ad reſtituendam venerat humani generis unitatem.
2 † *Magiſter, dic fratri meo, ut dividat mecum hæ-
reditatem*. Hic non magiſter quæſtus eſt, ſed a-
moris. *Dic fratri meo, ut dividat mecum hæredi-
tatem*. Cum dicit, dic fratri meo: præmiſit quod
charitatem moneat; quod interpellet naturam;
quod pulſet affectum. *Dic fratri meo, ut dividat
mecum hæreditatem*. Non poteſt dicere fratri, di-
Pſal. 132. vide, qui per Prophetam docuit: *Ecce quam bo-
num, & quam jucundum habitare fratres in unum*.
3 † *Dic fratri meo, ut dividat mecum hæreditatem*.
Quæ major hæreditas, quæ melior hæreditas,
quam divinæ vinculum charitatis? Quia hæredi-
tas aliquando perit, charitas nunquam, dicente
Apoſtolo: *Charitas nunquam excidit*. Sed dicit 1. Co. 13.
aliquis: ergo charitas nunquam perit, nunquam
violatur? Plane nunquam, quia charitas ſi eſt,
permanet: ſi non permanet non eſt. † Sicut ſteri- 4
lis arbor, quæ vernali tempore cum tota cande-
ſcit in flore, * fructum non dat illa ſed fallit: ita * Fructum dat nullum
iſta charitas, quæ putatur, & non eſt occaſionum
concuſſa fluctibus, evaneſcit: ac ſic lædit ſolici-
tos, & decipit incautos. Sed ad cœpta redeamus.
† *Magiſter, dic fratri meo, ut dividat mecum hæ- 5
reditatem*. Hæreditas mundana ante poſteris in-
fert jurgia, quam conſerat cenſum: antequam di-
vidat facultates, ſcindit hæredes: antequam debi-
tas tradat ſingulis portiones, ſucceſſores ipſos de-
ſecat, & mittit in partes. Proinde non eſt hære-
ditas iſta, ſed pugna: & hæc noverca filiorum
eſt, non facultas. † Ille ditat filios, qui relinquit 6
filiis pleniſſimam charitatem. At tu quiſquis ille
es, qui Dominum tali petitione compellas, Do-
minum provocas, Dominum producis ad litem,
cum quo tibi Apoſtolus hæreditatem docet &
oſtendit eſſe communem. *Hæredes*, inquit, *Dei* Rom. 8.
ſumus, cohæredes autem Chriſti. Hic tibi ſic hæ-
res eſt, hic eſt tibi frater, qui naſcendi ſorte,
conditione creſcendi, vivendi ordine, moriendi
exitu, per omnia tibi voluit ſimilis inveniri. Nam
cum eſſet & ſolus Dei hæres, & filius unicus,
per naturam, te participem ſibi, te cohæredem
ſibi voluit, & fecit eſſe per gratiam; qui eras mi-
ſer, & ſubjectus ultimæ ſervituti. † Habebis ita- 7
que & collata poteris feliciter poſſidere, ſi man-
ſeris in aula patris; ſi fueris in divina hæreditate
communis. Dari poteſt, dividi non poteſt ſors
divina: quia cæleſtia & qui dederit, non amittit,
& qui acceperit, ſibi ſingulariter non recondit.
† Unde, homo, quid hunc ad diviſionem vocas, 8
quid hunc ad diſcuſſionem miſerandus invitas,
quid ab eo partem petis, qui tibi quæſivit, &
contulit totum? Vel expertus ceſſa: & jam pœni-
teat talia te petiiſſe. † Nam partem ſubſtantiæ prin- 9
cipalis, ſicut Evangeliſta refert, homo, accepiſti; Luc. 15.
& acceptam peregrinus, vagus, luxurioſus cum
luxurioſis helluo perdidiſti. Hinc Paradiſi exul,
hinc hæreditatis exors, hinc extorris a vita. † 10
Homo, dicit tibi Chriſtus, quod a me, & per
me conſecutus es, ſine me non poteris poſſidere:
quia ſine me qualis fueris jam vidiſti: hoc ſciens
pro te patrem ingrate omnium ſic popoſci: *Pater,
quos dediſti mihi, volo ut ubi ego ſum, & illi
ſint mecum*. Et quia nec hoc tibi ſufficere pote-
rat ad tutelam, nam cum mecum eſſes in Paradi-
ſo,

SERMO CLXII.

Scholia.

3 C*Haritas ſi eſt, permanet, ſi non permanet, non eſt*. Jux. S. Aug. relatum a Magiſtro diſt. 31. lib. 3. *Charitas, quæ deſeri poteſt, nunquam vera fuit*. Et Ambroſ. *Ficta charitas eſt, quæ in adverſis deſerit*. Quod quidem primo declarat Magiſter non referri ad eſſentiam charitatis, ſed ad efficientiam; quia charitas, quæ deſeritur, non efficit hominem vere beatum, nec perducit ad verum bonum. Secundo declarat prædicta intelligi de perfecta charitate, quam ſoli perfecti habent, quæ ſemel habita non amittitur: exordia vero charitatis aliquando creſcunt, aliquando deficiunt, ut ait Magiſter v. S. Thom. 2. 2. q. 23. art. 7. & 10. Auctor noſter exemplo ſterilis arboris apparentem tantum, & fictam, ut Ambroſ. loquitur, charitatem, non autem veram, & realem intellexiſſe videtur.

6 *Ille ditat filios, qui pleniſſimam charitatem relinquit*. Hic charitas ſig. reciprocum inter fratres amorem, claram unitatem, & pacificam concordiam de qua Pſaltes 132. ait: *Ecce quam bonum, & quam jucundum habitare fratres in unum*: Hancque filiis pater relinquet, ſi vivens inſtruxerit verbo, & exemplo, quomodo illam amplecti, ac retinere valeant: Quod pater in filium magis, quam Magiſter in diſcipulum facere poteſt. Veluti Cic. primo Officior. ait: *Optima autem hæreditas a patribus traditur liberis, omnique patrimonio præſtantior gloria virtutis, rerumque geſtarum, cui dedecori eſſe nefas, & vitium judicandum eſt*.

7 *Sibi ſingulariter non recondit*. Sed etiam univerſæ Eccleſiæ communicat, quare dicitur in Oratione Dominica: *Da nobis*; non autem da mihi.

9 *Nam partem ſubſtantiæ principalem accepiſti*. De qua ſerm. 5. ſupra a num. 7. ad 14. late.

* Et extreme petiiſſes. MS. C. ſō, * & extra me tu periiſti, adjeci, dicens: *Pa-
ter, ſicut tu in me, & ego in te, ita & iſti in
nobis unum ſint*. † Ego, ut patris bona habeam,
11 proceſſi de patre, a patre penitus non receſſi: &
ideo tantum te in nobis habere volo, quantum
nos ipſi ſumus, & manemus in nobis. Deſine er-
go vel ſuperna dividere; vel de terrenis me audien-
te litigare: ne quem tenes, & habes hodie largi-
torem pium, ſeveriſſimum ſentias poſtmodum co-
gnitorem: Sed jam quid reſponderit Dominus,
12 audiamus: † *Homo*, inquit, *quis me conſtituit judi-
cem, aut diviſorem ſuper vos?* Quis me conſti-
Joan. 5. tuit judicem? Et ubi eſt illud, quod tu dixiſti,
Domine: *Pater neminem judicat, ſed omne judicium
dedit filio? Aut diviſorem ſuper vos?* Et quis di-
Mat. 25. videt juſtos ab injuſtis, ſicut ſegregat paſtor oves
ab hœdis? Si tibi judicium debetur hominis, &
per te eſt totius ſæculi celebranda diviſio, quomo-
do dicis, quis me conſtituit judicem, aut diviſo-
13 rem ſuper vos? † Eſt quidem penes Chriſtum,
& fuit, atque erit, omne judicium, ſed tunc non
judicaturus venerat, ſed judicandus: nec addictu-
rus reos, ſed a reis innocens addicendus. In ho-
mine agebat Deum, in ſervo Dominum, ut eſſet
vernula temporis, qui erat & factor, & cognitor
14 ſæculorum: Merito ergo reſpondit: † *Quis me
conſtituit judicem, aut diviſorem ſuper vos?* Et
quis eum conſtitueret judicem, qui conſtituit, &
reſtituit univerſa? Chriſtus ad litigatoris arbitrium
arbiter eſſe non poterat, qui totius judicii ſumma
eſt, & poteſtas? At illi jurgator quare non oppo-
ſuit, quomodo non invitatus a fratre taliter tu pe-
tiſti? neſcis, quod juſtus mediator non eſt, qui ab
una tantum eligitur parte? verum hæc non dixit,
ſed inviſus aſtitit, ut adjudicantis illi fas eſſet, fra-
15 tri non eſſet, reſilire ſententiam. † Et quia Chri-
ſtus correcturus venerat, non damnaturus reum,
præcepto removet fomitem jurgiorum, dicendo:
Videte, & cavete ab omni avaritia. Hoc eſt di-
cere, abjiciatur avaritia, & non erit in hæredita-
16 te contentio. † Avaritia, fratres, parentes negat;
germanos dividit; ſeparat ſocios, amicitiam ſolvit:
excludit affectum: hanc qui intra ſe habuerit, erit
nullius; ſuus non erit. *Avaritia*, fratres, ſicut di-
1. Tim. 6. cit Apoſtolus, *radix eſt omnium malorum*: quæ
S. Pet. Chryſ.
cum radicari cœperit in corde, ſic morum diſſi-
pat ornamenta, ſicut arbor noxia feralibus radici-
bus nexa ſolvit, & diſſipat monumenta majo-
rum.

SERMO CLXIII.

De terrenorum cura deſpicienda.

BEati, quorum corda hodiernus Dominici ſer- 1
monis penetravit auditus. Beati, quorum
mentes promovit ad fidem tanta, & talis promiſ-
ſio Salvatoris. Beati, qui credulitate cæleſtium
mandatorum duris abſoluti ſunt præſentium curis.
Tali namque hodie diſcipulos ſuos, immo omnes
auditores ſuos, Dominus voce compellat: *Nolite* Luc. 12.
*ſoliciti eſſe animæ veſtræ, quid manducetis: neque
corpori veſtro, quod veſtiamini.* † *Anima plus eſt,* 2
*quam eſca, & corpus plus eſt, quam veſtimen-
tum*. Quis ſic ita invidus bonis ſuis, quis ſic de-
licus ſuis inimicus, ut ſpontanea, & cælitus præ-
parata deſpiciat, & concupiſcat mundanis labori-
bus, & doloribus conquiſita? Degener nimis ani- * Afflatus. MS. C.
mus, mens tota ſervilis eſt, quæ cocorum * aſſa-
tus, ſqualores coquinæ, heſterno horrore fœten-
tia perquirat obſonia, cui jugiter regius deſervit
atque adjacet apparatus. † Noli ergo, homo, inania 3
providendo gemere, noli laborare caduca præpa-
rando: quia prandii tui ſemper, & ubique Deus
præparator aſſiſtit. † Quis Rex devotis militibus 4
debitam non procurat annonam? Quis Dominus
fidelibus ſervis juſta cibaria non miniſtrat? Quis
pater non dat panem filiis? Si ergo nobis Deus,
& Rex, & Dominus, & Pater eſt, quod negabit?
† Stipendiis ſuis militans derogat miles Regi: ſuis 5
ſumptibus vivens Dominum ſervus accuſat: pro
ſe ſolicitus filius culpat ſuperſtitem patrem. Noli
ergo, homo, exponere Deum pro te taliter cogi-
tando, qui & juſtitia regnantis, & dominantis ſtu-
dio, & generantis affectu, in ſe totam tui recepit 6
ſolicitudinem, refudit & curam, dicendo: † *No-
lite ſoliciti eſſe animæ veſtræ, quid manducetis*. Sed
te forte mellitus imber, & ſingularis cibus Judai-
ci faſtidii deterret exemplo: nec carnem credis hu-

11 *Tantum te in nobis habere volo, quantum nos ipſi ſumus, & manemus in nobis*. Chriſtus Deus etſi a Patre proceſſit, non tamen penitus ab eo receſſit, quia Pater, & Filius licet relatione ſint duæ perſonæ, unum tamen ſunt ſubſtantia: Homo igitur, qui avet habere divina, quanquam hic in via longe eſt a Deo per gloriam, & beatificam viſionem, debet tamen eſſe cum illo per unionem charitatis. Hic ſenſus litteræ videtur, tametſi verba præſeferunt obſcuritatem, quia forte aliqua deſuat.

14 *At illi jurgator quare non oppoſuit &c.* Hic mutila non pauca deprehendi, atque mendoſa, quæ quoniam ex MS. C. collatione corrigere nequivi probabilibus ſaltem conjecturis & reſtituere, emendare, atque ſupplere in pleriſque cum participatione eruditorum conatus ſum: At ſi minus apte id factum eſt, ſciat lector, quia non omnia poſſumus omnes.

16 *Avaritia*. De qua S. Ambroſ. ad Coloſ. cap. 3. ait: *Omnium enim avaritia capax eſt delictorum, ut aviditatis ſuæ, quod impoſſibile eſt, impleat deſiderium, ſemper bibens, & ſemper ſitiens*. Et quoniam avaritia idololatriæ comparatur ab Apoſtolo, ideo Ambroſ. ſubdit: *Non immerito ergo ſub uno nomine utrumque malum oſtendit; pene enim uno explentur opere: quia ſicut Idololatria uni Deo auferre nititur gloriam, ne, quod ejus peculiare eſt, ſolus habeat nomen Divinitatis ſibi ſoli condignum: ita & avaritia in Dei ſe res extendit, ut, ſi fieri poteſt, unus, & ſolus creaturam ejus ſibi uſurpet, quam Deus communem omnibus fecit*. Hæc Ambroſ.

16 *Arbor noxia diſſipat monumenta majorum*. Antiquitus monumenta, quæ hominum cadavera reciperent, extra Urbem, & in arvis ſecus viam alia publica, alia privata erant, ut habet ex multis Aug. Barboſa de officio, & poteſtate Parochi parte 3. cap. 26. a num. 5. privataque maxime divitum talia ſpectabantur conſtructa. Effodiebatur eo loci terra, quantum opus erat, & in ipſa cavea ex magnis lateribus coctis apte fabrefactis loculus componebatur ad modum caſpæ pro longitudine, ac latitudine cadaveris undequaque adamuſſim abſque calce compactis, ubi depoſito cadavere, terra prius effoſſa ſuperponebatur, & lapis inſcriptus, qui vel dominum ſepulchri, vel ipſum ſepultum indicaret, ad caput ipſius ſepulti erigebatur, (ibique per octo, ac decem ſæcula oſſa mortuorum intacta, ac illeſa conſervata fuiſſe perſpexi in loco, ubi erat Caſtrum Imolæ) cumque plurima in eodem agro, quem noſtrates Cœmeterium appellant, juxta ordinem familiarum inter ſe diſcreta, ſed contigua fierent monumenta, ſi ibidem prope ſepulchra arbores plantatæ fuiſſent, illæ, radicibus intra laterum connexiones immiſſis, & lapides titulares, & lateres ſepulchrum componentes e proprio loco indiſtincte proſternebant, & ſic confundebant, atque diſſipabant diviſa, diſcretaque defunctorum ſepulchra.

morum varietate concretam per ſolum manna ſua
voluntate compleri: dicis, Deus ſicut corpus ex
diverſis voluit conſtare membris, ita variatis da-
7 pibus voluit & juſſit enutriri. † Superfluus eſt,
o homo, iſte qui te exagitat timor: nam crea-
toris ad prandium tota concurrit, & advolat
creatura. Unde ſi te legalis cibi ſingularitas, &
parcitas terret, invitet, & provocet Evangelici
convivii cæleſtis effuſio: quæ in uno ſereulo
manducaturo Petro totius apponit genera crea-
turæ: Nam quicquid Noe vector novi ſæculi,
ſæculi ſervavit ad ſemen, quicquid in aere vo-
litar, & fertur, quicquid gignitur, & vivit in
Act. 10. terra; quicquid in aquis eſt, & movetur, * hoc
* Hoc unam Petri. uno Petro cælitus mactatur, & exhibetur ad cœ-
8 nam. † Si ergo vis, homo, divinitus accipere &
omnia manducare, deſpice vilia tibi providere
cellaria. Et nos quidem magnis exemplis tibi
ſuperna cogitanti carnalia non deſutura probare
contendimus: Deus autem pro ſuæ majeſtatis
inſignibus de ſuis dubitantem promiſſis ad vilia,
& extrema remittit exempla: ut te tali exami-
natione redarguat, quem tanta mutatione non
9 traxit. † *Conſiderate*, inquit, *corvos*, *quia non
ſeminant*, *neque metunt*: *quibus non eſt cellarium*,
neque horreum, *& Deus paſcit illos*: *quanto ma-
gis vos pluris eſtis illis?* Dubium merito infide-
lem ad avem mittit amicam belli; furoris ſo-
ciam; crudelitatis miniſtram; inſatiatam ſangui-
ne; & in ipſos mortuos ferro gravius ſævien-
tem. Namque ceſſante gladio carnifex improbiſ-
ſimus exanime graſſatur in corpus, laniat, diſ-
ſipat, ſpargit: ne quid funeris inventum quieti
miſericors ſepultura commendet. Itaque Domi-
nus exemplo tali exaggerat dubitantis inſaniam:
qui putat Deum hoc piis filiis denegaturum,
quod impiis avibus ſubminiſtrat: & exiſtimat re-
linquentibus propter ſe patriam, domum, paren-
tes, filios, conjuges, victus ſubſidia non datu-
rum, qui naſcenti indulſit creſcere, terminavit
10 corporis incrementum. † O miſerum, o tota in-
felicitate digniſſimum, cui cum detur regnum,
ſuſpirat panem: cum perpetuitate donetur, de-
flet potum: cum immortalitatis gloria induatur,
plangit corporis veſtimentum! Genuinæ infelici-
tatis conſcius fieri non credit ſe felicem: & ter-
reno enutritus in pulvere cæli incolam dubitat ſe
futurum. Convenienter ergo Dominus quæ ſe-
11 quuntur, adjecit: † *Quis autem veſtrum cogitan-
do poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum*.
Humanarum mentium cogitationes intimus ſcruta-
tor exponit: nam omnis homo dum ſui corporis
pulchritudinem concupiſcit, procerum ſe eſſe ar-
denter exoptat: ſed cogitare homo hoc poteſt;
hoc per ſe homo obtinere non poteſt; ad id cre-
dendo pervenit, ad quod pervenire non poteſt
12 cogitando. † Hinc eſt, quod * Dominus huma-
* Deus. ni conſcius deſiderii hominem Chriſti tetendit in
formam: ut in menſuram Chriſti ſpecioſitate to-
ta decorus eſſet, qui in brevitate ſua erat ſe ipſo
13 erubeſcente deformis, unde bene ſubjunxit: † *Si
ergo neque*, *quod minimum eſt*, *poteſtis*, *de cete-
ris quid ſolliciti eſtis?* Hoc eſt, quid cogitatione,
homo, majora præſumis, qui per fidem minora
deſperas? Quid veſtimento minus? quid majus
corporis incremento? Crede ergo tibi a Deo ve-
ſtitum corporis poſſe præſtari, a quo tibi fides
14 corporis incrementa repromittit. † Verum, quia
Deus ſic humanum diligit genus, ut ipſos quos
dominantis jure corripit, mox paterno ſoletur
& mulceat blandimento: quos comparatione fœ-
diſſimæ avis exaſperaſſe videbatur, ad floris odo-
rati, & ſpecioſi nimium hos reducit exemplum.
Conſiderate, inquit, *lilia quomodo creſcunt*: *non la-
borant*, *neque nent*: *dico autem vobis*, *nec Salo-
mon in omni gloria ſua veſtiebatur ſicut unum ex
iſtis*. † O quantum ſe ſuperna pietas hominis a- 15
more deponit! Nam, qui poterat præcepta ſua
ſola auctoritate firmare, toto inſinuat & aſtruit
labore doctoris: & qui ſufficiebat in ſola fide pro-
miſſionis ſuæ terminum collocare, auditores ad fi-
dem promiſſi ſuaſoris perducit exemplo: † Du- 16
bios lilii comparatione confirmat: lilium Salomo-
nis ſublimat exemplo: quia ipſo Domino teſtan-
te, inter omnes mundi reges Salomon ſingulari
gloria, ornatu unico, ſpecioſus effulſit: & omnes
terræ flores lilium vincit, & præcellit in gratia;
tantumque diſtat ab univerſo germine lilium,
quantum regem ſpecie, honore, & gloria cunctis
conſtat excellere. Nec a nobis latius lilii deſcri-
benda eſt pulchritudo, cujus prærogativam Do-
minica teſtatio reddit ſingularem; iteranda ſunt
ſane illa, quæ ad robur fidei noſtræ geminato Do-
minus commendavit exemplo: † Quia Chriſtia- 17
nus de vita, de regno, de immortalitate certus,
* de paſtus, & veſtitus non debet neceſſitate pul- * De paſtu, & veſtitu non debet ambigere. MS.C.
ſari, cum videat Deum hodie nato, & perituro
in craſtinum germini tantam, * veſtibus gloriam * veſtitus gloriam.
contuliſſe: ſed ſicut ariditati iſta, ſicut clibani de-
putantur incendio, ita morti, ita gehennæ igni-
bus deſtinantur, qui præſentia ſibi a Deo præſta-
ri dubitant, cum futura ſibi jam ſentiant contri-
buta. † *Et vos nolite quærere*, *quid manducetis*, 18
aut quid bibatis: *& nolite in ſublime tolli*; *hæc e-
nim omnia Gentes mundi quærunt*; *Pater autem ve-
ſter ſcit*, *quoniam his indigetis*. *Veruntamen quæ-
rite regnum Dei*: *& hæc omnia adjicientur vobis*.
Cum ſe patrem noſtrum dicit, noſtri ſibi piam
curam comprobat non deeſſe: cum nos regnum
cæleſte jubet quærere, nobis ſubjicienda monſtrat
omnia: nobis quicquid cæleſtis exigit apparatus,
indicat affuturum. *Vacat Scholus*.

SERMO CLXIV.

De igne cæleſti, *de ſeparatione facta a Chriſto*, *&
de Eccleſia*, *& ſynagogæ diviſione*: *in illud Lu-
cæ*: *Ignem veni mittere in terram*, *&c.*

SIcut febrientibus amarus eſt ſemper ſalutaris 1
cibus, ita & ſæpe dominicus ſermo contra-
rius imperitis: utriuſque tamen aliter, aut ex cor-
poris, aut ex mentis infirmitate contingit. Hodie
Dominus exaſperaſſe nonnullorum videtur audi-
tum, dicendo: *Ignem veni mittere in terram*: *& Luc. 12.*
quid volo, *niſi ut accendatur?* Et infra: † *Puta-* 2
tis, *quia pacem veni mittere in terram?* *Non*, *di-*
co vobis, *ſed ſeparationem*. Et ubi eſt illud: *Ecce* Joan. 1.
Agnus Dei? Ubi illud: *Sicut ovis ad occiſionem du-* Iſa. 53.
ctus eſt, *& ſicut Agnus coram tondente ſe mutus*, Mat. 21.
ſic non aperuit os ſuum? Sed & illud: *Dicite filiæ
Sion*, *ecce rex tuus venit tibi manſuetus?* Et quid * Qui in patientia.
eſt, quod Agnus iſte tam dure in prædicatione
percutit? Quid ſic arietat in verbo, * qui in paſ- tanta mortem ſuſtinet. MS.R.
ſione tanta patientia tacet; in morte tota humili-
tate

3 tate ſuccumbit? † Et revera fratres mundum ſuum
Chriſtus per omnia mitis, & manſuetus intravit,
dum naſcitur noſtro dulcis in germine: dum cu-
nis blande blandior ipſe ſovetur: dum parvulus in
gremio ſe ſundit & reſolvit humano: dum pa-
rentis in collo ſtringitur, & ſtringit toto charita-
tis amplexu: & ut enutriat toto dum nutritur af-
fectu, per omnes ſenſim currit & adoleſcit æta-
tes: pauper agit ſemper; ſolitarius ſemper ince-
dit: quia pauper communis eſt ſemper, patet o-
mnibus ſolitarius ſemper. Et quid eſt, quod tan-
tum verbis ſpargit ignem, quod tanta, & talia in-
4 flammat, & dilatat incendia, dicendo: † *Ignem
veni mittere in terram?* Quid eſt? Ager quoties lon-
ga incuria ſylveſcit, & toto luxuriæ agreſtis ſor-
deſcit horrore, peritiſſimi cultoris utique ſemper
aperitur & purgatur incendio: ac ſtudio benigno
cultor ignis apponitur, ut exuſtis ſentibus reve-
letur prima facies campi: præſtetur agricolæ liber-
tas: fiat facilis via vomeri: ſit germinis ferax ſte-
rilis diu terra: & longa, ac mœſta otia læto læ-
5 tiſſima jam repenſet in fructu. † Ergo ubi Judai-
cus ceſpis continuo aratro legis, & jugi cultu ef-
fectus ad inopiam, non reſpondit germini, non
labori, ſed pro tritico lolium reddidit, protulit
pro viribus ſpinas; Chriſtus ad ſata Gentium di-
vini cultus convertit induſtriam: ac diu oppreſſa
dumis nationum cupiens novalia purgare, ignem
mittit primum maximus magiſter in terram, &
quicquid naturalis ſqualeſecerat luxus, quicquid
arcſecerat brumalis rigor, artifici depurgat & con-
ſumit incendio: quatenus ſola longo exhauſta je-
junio ipſo ſuo cinere ſaginata pingueſcerent; &
poſt diuturnam duritiem tenera redderentur, &
mollia: ac ſic evangelico apta cultro ſemini red-
derentur commoda; & felici ſulco jam redderent
trigeſimum, ſexageſimum, ac centeſimum fru-
6 ctum. † Sed hic ipſe cultus non eſt novus agri-
* Spargere. colæ veteri, & cæleſti: nam legem * pangere,
Exod. 5. gratiam ferere, ignis ſemper uti opere conſuevit.
Daturus legem ignem præmiſit in rubo: ſed divi-
num rubus portavit non concepit incendium:
jam tunc aculeis malitiæ plenum, & ingratum cul-
turæ legis populum præfigurans: & nunc ad arva
Gentium cum deſtinaret Apoſtolos, ſic eos igneo
imbre perfudit, & ignis conſedit ſuper eos, ut poſ-
ſent humecta ſiccare, ſicca infundere, decoquere
cruda, frigida caleſacere, accendere extincta, com-
burere noxia: & in opere diverſo uno atque eo-
dem igne ad cæleſtem copiam tota percolere de-
Pſal. 18. ſerta terrarum dicente Propheta: *In omnem terram*

*exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba
eorum.* Sed ad illud jam, quod ſequitur tranſea-
mus. † *Ignem veni mittere in terram, & quid vo-* 7
*lo niſi ut accendatur? Sed baptiſmo habeo baptiza-
ri: & quomodo coarctor donec perficiatur?* Urget
aqua ignem: cogitanda eſt talis, tam diviſa conjun-
ctio. Urget unda flammam: multiplicat flamma
undam. Quæ eſt talis, tam concors iſta diſcor-
dia? Geritur hic, ſicut diximus, agricolæ divini
ſpecies; plena namque omnia calore germinant,
humore nutriuntur. Unda rerum parens Deus ignis,
& aquæ commercio nos germinat, nos enutrit,
quorum tanto ardet, calet, exæſtuat, anhelat af-
fectu. † *Baptiſmo habeo baptizari*. Chriſtus ſuo 8
baptizatur in ſanguine, ut quicquid ex noſtra car-
ne ſuſcepit diluatur, renovetur, & totam ſuæ di-
vinæ majeſtatis redigatur in formam. Baptizatur
Chriſtus ſuæ baptiſmate paſſionis, qui totius pec-
catum mundi lavit, quod non niſi ab eo qui mun-
dum fecerat, poterat aboleri: † *Putatis*, ait, *quia* 9
*pacem veni mittere in terram? Non dico vobis, ſed
ſeparationem*. Quare? Quia conjunctio cæleſtis eſt
in iſta ſeparatione terrena. Nemo poteſt connecti
terræ, & jungi cælo. Grata ergo, & chara ſit iſta
terrena ſeparatio, quæ nos ſic a terrenis ſeparat,
ut inſerat nos divinis. † *Erunt*, inquit, *ex hoc* 10
*quinque in domo una diviſi: tres in duos, & duo in
tres: dividetur Pater in filium, & filius in patrem:
mater in filiam, & filia in matrem: ſocrus in nu-
rum ſuam, & nurus in ſocrum ſuam*. Cum quin-
que dixerit ex una domo dividendos numero, no-
mina ſex videntur, pater, filius, mater, filia, ſo-
crus, nurus: ſed quia eſt ipſa ſocrus, quæ mater
eſt, certum eſt quinque tantum perſonas in his no-
minibus inveniri. Dividuntur autem tres in duo,
dum in ſponſo & ſponſa conjunctis, ſocrus, quæ
tertia eſt, diviſa remanebit in domo. Ergo iſta,
in qua Eccleſia conjungitur Chriſto, ſynagoga,
quæ mater eſt, & ſocrus, permanet ſuo jam ma-
rito perdiviſa. † Duo ergo in tres ita dividuntur, 11
dum de iſto Chriſti & Eccleſiæ conſortio altera
hæres ſcinditur, & dividitur ſynagoga: ut Chri-
ſtus & eccleſia, diviſi * ab hæreticis, uno maneant * A Judæis.
& jungatur in ſpiritu. † Dividitur & pater in fi- 12
lium, & filius in patrem: dum Judaicus populus,
qui per carnalem Chriſti generationem paternum
ſortitus eſt nomen, a Chriſto filio per invidiam
ſeparatur: pater lividus in odium vertit affectum,
cui filii gloria jugis eſt pœna, eſt continuus cru-
ciatus, dicente Apoſtolo: *Quorum patres, ex qui-* Rom. 9.
bus eſt Chriſtus ſecundum carnem: qui eſt ſuper omnia

SERMO CLXIV.

Scholia.

3 *Solitarius ſemper incedit*. Tunc quando nondum ſi-
bi Diſcipulos adſciverat; vel longe a faſtu Re-
gum, licet Diſcipulos haberet; Etenim ii, quia paupe-
res erant, magis alios ad Chriſtum ducebant, quam
aditum excluderent ad eum.

5 *Sola longo exhauſta jejunio*. Hoc eſt terrena alias
natura ubera, ex longo tamen culturæ defectu ſterilia
affecta. Terra enim Columellæ ſenſu, quamquam na-
tura fertilis, ſterileſcit, ſi inculta relinquatur: concor-
dat in parte Cicero Tuſculan. q. 9. lib. 2. cum ait:
*Ut ager, quamvis fertilis, ſine cultura fructuoſus eſſe
non poteſt, ſic ſine doctrina animus.*

6 *Divinum rubus portavit non concepit incendium*.
Sicut terra, quæ ſemen concipiens, & in utero por-
tans & ſibi, & aliis fructum parit; ſic Judæus, ſi di-
vinam in ſe concepiſſet legem, & ſibi, & Gentibus pe-
periſſet profutura: ſed illam forinſecus tantum por-
tavit, non intus concepit, quod patuit in rubo qui
non intrinſecus, ſed ab exteriori tantum parte ardens
non comburebatur. Lege ſerm. 5. ſup. num. 34. & in-
fr. ſer. 172. num. 4.

7 *Urget unda flammam, multiplicat flamma undam*.
Experimento probatur hæc doctrina, dum lebeti, ſeu
æreo vaſculo aqua pleno ſubjicit ignis: Etenim flam-
ma, quæ ſurſum natura tendere vellet, a ſuperpoſito va-
ſculo, aqua referto, ne recta ſurſum pergat, ut vellet,
detinetur; qua de re contra undam vires auget, & gra-
vius urget; Aqua vero vi flammæ ignis ſic preſſæ, ac
irritatæ in ære bullit, undaſque bulliendo multiplices
ellevat. *Urget*. Hoc eſt aqua in lebete ſuper ignem lo-
cato præmit, ac irritat flammam, ſeu ignem extimu-
lat ad validiorem inflammationem, & ignis multipli-
cat undas aquarum, unde dicitur hæc diſcordia concors,
quia unuſquiſque auget vires proprias ex oppoſitione,
& impugnatione ſui contrarii. Dum vero ſupra dixit:
Urget aqua ignem; ibi ly Urget, ſignificat opprimere
ignem.

13 *Deus benedictus in ſæcula.* † Dividitur & mater in
filiam: eſt namque ſynagoga mater, ex qua per
Petrum, & ceteros Apoſtolos naſcitur eccleſia fi-
lia, quæ, ubi divini regis Chriſti meruit habere
conſortium, matrem & æmulam pertulit, & no-
vercam: Et quæ filiæ mater talis, qualis nurui ſo-
crus? Hæc namque ſynagoga mater, ubi Eccleſiam
nurum vidit ex Gentibus adveniſſe, occidit ſcele-
ſta filium, nurus conſortium ne videret: occidit
Chriſtum, ſi vel ſic amorem nurus furibunda va-
leret extinguere; ſed ex morte totum reſurrexit in
eccleſiæ conjugium Chriſtus: ut probaret charita-
14 tem non ſeparari morte, ſed creſcere. † Arguit
eos autem Dominus, qui faciem cœli, ortus nu-
bium, ſtellarum curſus, plagas orbis ſtudent ni-
mia curioſitate perquirere, & tempus ſalutis ſuæ
nullis ſtudiis, nullis indiciis nituntur agnoſcere. †
15 *Hypocritæ*, ait, *faciem cæli, & terræ noſtis proba-
re: & quomodo tempus iſtud non probatis?* Oculus
effuſus perdit lumen, quia tota hominis intra pu-
pillam viſio continetur: ne ergo ſtudeas videre multa, ut videas temetipſum: ne præſumas excelſa contueri, nec longinqua ambias conſpicere, quia anguſtus oculus non capit multa: non penetrat excelſa: longinqua non perſpicit: atque ita videt nihil, qui ſe videre exiſtimat totum. Agnoſce ergo diem ſalutis; tempus acceptum per Chriſtum Jeſum Dominum noſtrum, ſi vis a te. *Deeſt finis.*

SERMO CLXV.

[a] *De conſecratione Divi Projecti Epiſcopi Forocornelienſis.*

[a] In ordinatione Epiſcopi Forocornelienſis nomine Projecti. *M.S. G.*

OMnibus quidem Eccleſiis venerationem debere me profiteor, & fideliſſimam ſervitutem: ſed Cornelienſi Eccleſiæ inſervire peculiarius ipſius nominis amore compellor. † Cornelius 1 2

13 *Synagoga Eccleſia.* Synagoga græce, latine dicitur Congregatio, hocque nomine appellabatur & Conventus turbarum, & domus, in qua divinum verbum prædicabatur, & hæc apud Hebræos. Nos autem Chriſtiani conventum noſtrum, & Templum Eccleſiam vocamus, non ſynagogam, quia ſecundum Bedam in Luc. *Eccleſia dicitur convocatio, ſynagoga conventus: Hoc autem diſtare ait inter Synagogæ & Eccleſiæ populos, quod pecora, & quæque res in unum congregari poſſunt, convocari autem non poſſunt niſi ratione utentia: Unde novæ gratiæ populum quaſi majore dignitate præditum rectius Eccleſiam, quam Synagogam vocandum Apoſtolicis doctrinis viſum eſt.* Hæc ille. Alias affert interpretationes Cathechiſmus Rom. parte 1. de nono Symbol. artic. ſect. 2. 3. & 4. & Maldon. in Matth. 4. num. 23. verbo in ſynagogis.

15 *Tota hominis viſio intra pupillam continetur.* Pupilla eſt foramen unius ex tunicis, quæ in oculis ſunt, quam Græci vocant *Rhagoedea*, per quod foramen transfunditur ſpiritus viſorius in res externas; quæ pupilla, ut recte lumen recipiat, debet eſſe anguſta, non lata, aut profuſa, quia tunc latitudo viſionem aut tolleret, aut debilitaret.

SERMO CLXV.

Scholia & Obſervationes.

1 COrnelienſis Eccleſiæ. Eccleſia Cornelia, ſeu Corneliana fuit patria D. Petri Chryſologi noſtri, in qua ortus eſt, baptizatus, ſancte educatus, ſacris altaribus oblatus, & obiit, & ubi ejus oſſa venerantur, quæ hodie Eccleſia Imolenſis dicitur, & quare, fuſe habetur in Vita ipſius D. Petri n. 43.

2 *Cornelius mihi pater fuit.* Non per naturam, ſed forte per baptiſmum: certe per educationem, eruditionem, ordinationem, & conſecrationem. De B. Ambroſio ait D. Aug. *Baptizantem me veneror ut patrem, in Chriſto enim Jeſu per Evangelium ipſe genuit, & eo miniſtro lavacrum regenerationis accepi.* Aug. lib. 1. contra Julian. Pelag. cap. 3. Hic Cornelius fuit natione Romanus, & primus non re ipſa, ſed quem adhuc ſcire potuerim, poſt D. Caſſiani Martyrium Cornelianæ Eccleſiæ Epiſcopus. Ubi obierit, & quo loco ejus reliquiæ aſſerventur, non ſatis conſtat. Vide de illo Annales Baronii tomo 5. ſub anno 433.

✠ Ceterum quia de Eccleſia Cornelienſi, & ejus Epiſcopo nos ſermo admonuit, ſilentio præterire non fuit conſilium ea, quæ mihi multa legenti, multaque ab aliis audienti, & cum ipſis differenti, in maxima temporum obſcuritate magis conſona veritati viſa ſunt, ſuiuſque perſcribenda, quæ ſtrictim in Vita Auctoris retuli. Conſtans igitur, & meo ſenſu verior multorum ea eſt opinio, quod univerſa Æmilia Chriſtianam fidem a Divo Apollinare Sancti Petri Apoſtolorum principis Diſcipulo primum auditam ſuſcepit, & ſuſceptam nullo unquam tempore penitus deſeruit: Et quod Forocornelium ejuſdem Æmiliæ civitas eadem ipſa fidei rudimenta ab eodem S. Apollinare recepit, ſed & Epiſcopum habuit, ſi non ab ipſo Apollinare ordinatum; ſaltem non multo poſt a ſucceſſoribus Epiſcopis Ravennatibus, qui de Columba dicti fuere, ſicuti & finitimæ Civitates habuerunt. Porro cum ſæpius a barbaris nationibus Forocornelium direptum, ferro, flammaque conſumptum, præterea indigenis ex parte orbatum, atque ab ipſis convenis idololatris promiſcue habitatum fuerit, ut habent hiſtoriæ multæ; factum eſt, ut aliis alio more viventibus ſenſim Chriſtiana fides ibi in magna parte defecerit; & prævaleſcentibus iis, qui Idola venerabantur, Epiſcopus non raro fuerit deſideratus. Tandem Altiſſimus neceſſitati Cornelienſium proſpicere dignatus Caſſianum Sabionæ Epiſcopum, Virum ſanctitate, atque doctrina celebrem ad eorum animas iterum Chriſtiana fide imbuendas, ac roborandas decrevit. Erat autem Sabiona civitas [ut omnia liqueant] in Comitatu Tirolen. qui jacet in alpibus Rhœtiis prope Noricos Germaniæ [a qua poſtmodum Præſulum ſedes Brixinam translata fertur.] quæ Metropolitanum agnoſcit Archiepiſcopum Salisburgienſem, ut tradit Ortelius in Theatro Orbis tabula 64. ac prima Fidei Chriſtianæ ſemina a S. Valentino ſuſcepit, ut de eodem ſub die 4. Auguſti Surius innuit. Fuit aut Valentinus vir ſanctus, qui ubi Sabionenſes ad fidem Evangelicam convertit, ordinatus eſt Epiſcopus Pataviensis, qui poſtea ex canonica S. Anacleti Sum. Pontif. inſtitutione cum duobus aliis Coepiſcopis [quorum alterum Patriarcham Aquilejenſem fuiſſe aliqui tradunt, multique non ſpernendæ auctoritatis negant] eundem S. Caſſianum in primum Eccleſiæ Sabionenſis Epiſcopum conſecraſſe creditur; quem quidem, morte S. Valentini ſecuta, barbaræ illæ gentes a ſua ſede expulſum ejecerunt, & ab Evangelica fide declinantes iterum ad idola colenda ſunt regreſſi. Caſſianus itaque ad Gentium converſionem quo diverteret ignarus, divino afflatus numine Romam peregrinationis cauſa iter ſuſcepit; cumque ad Forum Cornelii perveniſſet, incolas maxima ex parte idolorum cultui deditos, ac Templa profana aperientes flebiliter conſpexit. Quare eorum ſaluti proſpicere cupiens, ibidem ſiſtere gradum, & Chriſtianam fidem inſtaurare, ac propagare cogitavit. Quod ut efficacius præſtaret, humanarum litterarum ludum aperire decrevit, ut primo teneram ætatem impreſſu faciliorem in fide Chriſtiana inſtrueret, eamdemque paulatim etiam grandiores ab idolorum cultu abſtinere, Evangelicam fidem ſuſcipere, ac retinere perſuaderet; quod ita ſuaviter doctrina, prædicatione, ac vitæ ſanctitate perficiebat, ut plurimos ad illam attraheret auditores, & Dei omnipotentis cultum in dies augeret, & obedientiam. Interim dum hæc Forocornelii placide peraguntur, in Oriente Julianus Imperator, Apoſtata cognominatus, quod vel ſacro ſubdiaconatus ordine inſignitus Chriſtianam abnegaverit fidem, & Deos Gentium fuerit ſecutus, acri perfidia in Chriſtianos, ut eos, ne nomen eorum radicitus evelleret, ſævire cœpit: ac inter cætera ſuæ impietatis decreta, Templa, & facultates Chriſtianæ plebis proſcribens legem promulgavit, ne ipſis docendi cauſa ſcholas habere liceret: quod ut quam citiſſime exequeretur, continuo

lius namque memoriæ beatiſſimæ vita clarus, cun-
ctis virtutum titulis ubique fulgens, operum ma-
gnitudine notus univerſis, pater mihi fuit: ipſe
me per Evangelium genuit: ipſe me pius piiſſi-
me nutrivit; ipſe ſanctus ſancta inſtituit ſervitu-
te: ipſe pontifex ſacris me obtulit, & conſecra-
vit altaribus: & ideo mihi charum, colendum,
3 mirabile Cornelii nomen. † Amor ergo nominis
me compellit Corneliensis Eccleſiæ deſideriis de-
ſideranter occurrere; & Projectum venerabilem vi-
4 rum amabilius Pontificem conſecrare. † Proje-
Pſ. 21. ctum dixi, ſed non abjectum: juxta illud: *In te
projectus ſum ex utero: de ventre matris meæ
Deus meus es tu*. Et vere iſte Projectus ex ute-
ro humanæ matris matris divinæ in utero jugi-
ter manſit, qui domus ſuæ neſcius domus Dei
eſſe perſtitit habitator. † Qualiter autem, fra- 5
tres, cunabulis ab ipſis gradus Eccleſiaſticæ mi-
litiæ conſcenderit, & officia, quia dicere mihi
longum eſt, ſicut dicit Dominus: *ætatem habet*, Joan. 9.
ipſe pro ſe loquatur: per Dominum noſtrum Je-
ſum Chriſtum, qui vivit, & regnat cum Spiri-
tu ſancto in ſæcula ſæculorum: Amen.

SER-

---

nuo Quæſitores cuncta exploraturos per Chriſtianam Rempublicam præmiſit: quorum unus cum ad Forum Cornelii in Æmilia perveniſſet, Caſſianum ludum aperientem, & fidem Chriſti docentem offendens, ipſum armato milite ad ſe evocatum, quam profiteretur artem, ac religionem ſuperbe interrogavit. Caſſianus ſe pueros humaniores litteras docere, fidem Jeſu Chriſti profiteri, eamque demum Cornelianis prædicare, ut eorum ſaluti conſuleret, intrepide, & ex animo reſpondit. Ira commotus eo reſponſo Quæſitor Virum Dei minis terrere, poſt præmiis allicere, ut fidem Chriſtianam abnegaret, & cum Gentibus, more Majorum, atque Cæſaris edicto idola percoleret, impie aggreditur: quod eum iterum, atque iterum fruſtra tentaſſet, nullaque re fortem Chriſti Athletam a propoſito ſanctæ voluntatis ad ſe deflectere potuiſſet, ipſum tandem ſævo plane, atque inuſitato genere mortis ſucceuſus damnavit: Nimirum propriis Diſcipulis, quos imprimis adeſſe juſſerat, omni ſupplicio publice conficiendum, & enecandum tradidit. Ad hæc cerneres immanem flagitioſiſſimorum lictorum manum repente innocentem Caſſianum e Prætorio ad locum Scholæ deducere, ibique laceratis veſtibus exuere; manus poſt terga colligare, & ad marmoream columnam, quæ porticum ejuſdem Scholæ, ubi docebat, ſuſtinuiſſe putatur, nodis funium arctiſſimis nudum Sancti Epiſcopi corpus conſtringere. Interea Quæſitor cunctis ſpectantibus Diſcipulos in Magiſtrum terrendo primum, exinde alliciendo irruare; præmia ſi conſoderent polliceri; ſi deliſtercat, pœnas minitari. Diſcipuli verbis Quæſitoris perculſi, deinde Idololatrarum adhuc ſuaſionibus incenſi; præterea natura ipſa, quæ eos ferme odio habet, a quibus illa ætate corripitur, ducti in Præceptorem quaſi agmine facto irruerunt, & pugillaribus ſtylis, quos Graphia appellant, tabellis, ſcurica, ſcamnis, ceteriſque ex ſchola ipſa raptis inſtrumentis tamdiu ſacrum Caſſiani corpus contuderunt, ac lacerarunt, donec viribus deſtitutus, non animo, ſpiritum Deo reddidit, & coronam Martyrii in gloria recepit Idibus Auguſti anno Domini trecenteſimo ſexageſimo ſecundo, quo adhuc primus erat Imperii Juliani Apoſtatæ: Cui ſuccedente Joviano Cæſare, cultus Chriſtianorum reſtitutus traditur, & Corneliæ Civitati ſanguine Martyris Caſſiani jam ſanctificatæ, & in Chriſtiana fide ſatis inſtructæ, ac roboratæ Epiſcopus redditus; atque D. Caſſiano ipſi in eodem loco martyrii ampliſſimum per ea tempora Templum a Civibus dicatum pereanis eſt noſtratum opinio. Ceterum cum ſæpius incendiis, ac direptione fuerint Imolenſium ſcripturæ deperditæ, nil certum ad noſtra tempora pervenit, neque aliorum Antiſtitum nomina, qui fuerint ante iſtum Sanctum Cornelium in præſenti ſermone memoratum, reliqua ſunt. Hunc tamen ab anno Chriſti circiter 406. ad annum circiter 442. Corneliæ præfuiſſe Eccleſiæ, & ad meliorem vitam commigrans Sanctum Projectum in præſenti ſermone memoratum, ſucceſſorem in dicta Eccleſia habuiſſe, ſcripturæ loquuntur. Senſit idipſum, quod ſupra, Pater Chriſtophorus a Verucchio Ordinis Cappuccinorum in laborioſo opere inſcripto: *Porta Aurea Sacræ Theologiæ aperta*. Adhuc manuſcripta in Archivio Patrum Cappuccinorum Bononiæ, cui veteris lectionis ſtudioſiſſimo obſervatori, & de Imolenſi populo benemerito id iſtud in primis ſolertiſſima indagatione perquirenti nefas eſſet fidem non adhibere; maxime quia ibidem deducta rationibus, & auctoritatibus in maxima parte comprobat, & contrariis recte reſpondet. Conſentiunt nobiſcum, Paulus Æmilius Luchinus in Martyrio S. Caſſiani, Florius, noſter in Annal. Flos ſanctorum Villegæ, Rabadaner. in Vita Caſſiani, & Joannes Andreas Grillus in lib. Perſecutionum Eccleſiæ lib. 3. pag. 240. & de his ſatis abundanter dictum ſit pro ratione ſcholiorum; ceterum nimirum anguſte, & improbiter pro ratione B. Martyris Caſſiani Patroni, & Sanctæ Cornelienſis Eccleſiæ.

3 *Amabilius*. Humaniter magis, magiſque ſuaviter.

4 *Projectum dixi, non abjectum*. Projectus dicitur puer expoſitus: Ita ſanctus hic Epiſcopus e propria domo in domum Dei projectus ſemper in ea manſit. Projectus quoque, inflexionis extenſionem ſignificat: ille extenſus eſt per omnia officia, & gradus Eccleſiaſticæ militiæ. Projectus idem, quod ad pedes proſtratus, quod fuit, cum a D. Chryſologo Cornelianæ Eccleſiæ Epiſcopus conſecratur; ſed quia Projectus etiam vilis dicitur, ideo ſubdit Auctor, non abjectum, hoc eſt, non vilem, ſed veneratione dignum.

4 *Domus ſuæ neſcius*. Projectus ab ipſis fere in cunabulis opera S. Cornelii Epiſcopi, ut diximus, in domum Dei receptus, educatuſque eſt, ac militiæ Chriſtianæ in ſortem Clericalem adſcriptus: Quo circa vel active fuit domus ſuæ neſcius, quia domum, in qua ortus fuerat, non agnovit: vel paſſive, quia illo naſcente, interiit ob genitorum mortem, & ſi qui extabant, cognatorum. Hic Projectus ab eodem B. Cornelio Antiſtite una cum B. Petro Chryſologo una hora factis Altaribus oblatus eſt, & Levita conſecratus; poſtmodum divina providentia ambo ſolium Epiſcopale tenuerunt, Petrus Ravennatis Eccleſiæ, Projectus Cornelienſis in patria. Ita Petrus Rodulphius in vita Chryſol. *MS*. Ita Acta *MS*. in Bibliotheca Vallicellæ Romæ, quorum meminit Baronius in Notat. Martyrologii Rom. die 2. Decembris: Petro autem Chryſologo in Archipræſulem Ravennæ elato, tunc S. Projectus tenuit locum Archidiaconatus ipſius in Eccleſia Cornelienſi. Divoque Cornelio in Cœlum evocato, illico Projectus electus eſt Antiſtes Eccleſiæ Corneliæ, & ab ipſo Chryſologo conſecratus tempore Pontif. Leonis primi circa annos Domini 443. Qui Projectus Epiſcopus conſecratus locum Archidiaconatus ſuæ Eccleſiæ conceſſit B. Donato Levitæ Cornelienſi, de quo in Obſer. in vita S. Petri noſtri num. 38. Cumque B. Projectus feliciter, ſancteque munere paſtorali functus fuiſſet, in quo & Sanctum Chryſologum, & poſt triennium S. Donatum Levitam majorem tumulavit, miraculis, & ſanctitate clarus migravit ad Deum, 9. Kal. Octobris circa annos Domini 470. Et a Maynardino Epiſcopo Imolen. corpus ejuſdem B. Projecti translatum in novam Cathedralem Eccleſiam anno Domini 1208. tandem ad levam ſepulchri, & Aræ S. Caſſiani martyris, & Patroni collocatum loculo lapideo ſupra propriam Aram aſſervatum veneratur, & colitur. Mendacium, ſeu magis allucinatio Biondi Foroliviani, & Bergomenſis ex hoc ipſo ſermone deducitur, dum ajunt Sanct. Chryſologum fuiſſe patria Ravennatem, & Forocornelianum Epiſcopum, ut obſervatum eſt ſupra in Vita Auct. in Reſponſ. ad opp. num. 1. quibus addimus non fuiſſe ea tempeſtate uſitatum, ut titulares tantum Epiſcopi conſecrarentur, ſed reales: Immo a Concilio Nyceno prohibitum, ne duos ſimul haberet Epiſcopos una, & eadem Eccleſia: Cumque nullibi conſtet D. Chryſologum Epiſcopatui renuntiaſſe, ſi fuiſſet, ut ii falſo opinantur, Epiſcopus Cornelianus, quomodo potuiſſe Projectum ejuſdem Cornelianæ Eccleſiæ Epiſcopum conſecrare? Præterea ſi hoc ſermone D. Chryſologus ait, ſpecialius teneri Eccleſiæ Cornelianæ inſervire ob honorem, & reverentiam Sancti Cornelii ſui educatoris &c. quis non videat ſpecialiſſimam fuiſſe obligationem ſi diceret ejuſdem Eccleſiæ ſe jam fuiſſe Antiſtitem? Inſuper ſi in ſedem Beati Cornelii ſucceſſit Projectus, quo tempore potuit eſſe ejuſdem ſedis Antiſtes Chryſologus? Sed haſtenus de hac re.

SERMO CLXVI.

De quadrageſimali jejunio.

1 HAbet quidem ſimplicitas innocentiæ ſuæ
gratiam ; habet fidei ſuæ fructum : ſcien-
tiæ præmium habere non poteſt ; palmam habe-
re non poteſt virtutum . Aliud eſt otio , & ſe-
curitati ſuæ vivere; aliud eſt pro omnibus ferre
2 vigilias , & labores . † Simplicitas civem bonum
facit, non facit militem fortem: hinc eſt, quod
ille cenſum ſolvit, hic ſtipendia percipit, & ho-
nores. Civis aut cedit , aut ſuccumbit adverſis ,
adverſa miles ſuſtinet , & propellit; ille pugnare
non didicit, hic non timere: ille cavet ſemper ,
3 hic vincit . † Hæc diximus , ut quæ ſit diſtantia
monſtraremus inter eum, qui Chriſtianæ fidei ſim-
pliciter accipit & ſequitur ſacramentum : & in-
ter eum , qui ſtudet ipſius fidei & apprehendere
ſcienter, & noſſe myſterium . † Ecce Quadrage-
4 ſimæ jejunium , quod devotione ſolemni die cra-
ſtino ſuſceptura eſt univerſalis Eccleſia, multi pu-
tant abſtinentiæ tantum ſtudio vel nobis traditum,
vel pro nobis Dominum peregiſſe; nec altioris in-
telligentiæ continere myſterium , ſed ſolummodo
caſtigandis corporibus , reſecandis vitiis , tempe-
5 randis mentibus hoc proviſum . † Porro quadrage-
narius iſte numerus tam ſacratus eſſe a ſæculis ,
tam myſticus reperitur , ut ſemper in efficiendis
rebus divinis , & maximis Dei negotiis explican-
dis adhibitus lege inviolabili perſcribatur: Quod ,
ut luceat ad purum , copioſis percurramus exem-
6 plis . † Cum mundus intra generis humani pri-
mordia perdeflenda nefando vitiorum ſqualore ſor-
deſceret, & totus criminum fœteret horrore, ac
Gen. 7. pene ipſo iniquitatis ſuæ fumo fuſcare cœli tantam
contenderet claritatem , quadraginta diebus , ac
noctibus expiaturus terram cœleſtis imber effun-
ditur: ut , quia perire ſibi mundus, quod factus
* Jam deſiebat. fuerat , * jam debebat, gauderet tali baptiſmate ſe
renatum : ſciretque quod eſt, non ſe naturæ, ſed
auctoris ſui gratiæ jam debere: ipſamque noſtri ba-
ptiſmatis formam terra noſtri corporis origo præ-
libaret: ut quæ ante natos homines producebat ad
mortem , hos ad vitam produceret jam renatos .
7 † Attendite , fratres , quantus ſit quadragenarius
numerus iſte , qui & tunc cœlum terris aperuit
abluendis: & nunc fonte baptiſmatis orbem totum
pandit Gentibus innovandis . Merito nos quadra-
ginta diebus per jejunium currimus , ut perveniа-
8 mus ad fontem baptiſmatis, & ſalutis. † Quadra-
Exod. 16. ginta annis populum Judæorum paniſicus in eremo
pavit imber: nec ſolito miniſtratu incrementa ger-
minis produxit e terra : ſed ipſe terris potius flu-
xit frumenta, totumque ſervitutis humanæ ademit
laborem , qui blando rore eſurientibus cœleſtem
præbuit & evexit annonam. † Quadraginta diebus 9
terram repromiſſionis exploratio miſſa divinitus cir- Num. 13.
cuivit ; ut hic ſacratus numerus promiſſas Iſraeli-
ticum populum evocaret ad terras : qui nos qua-
dragenariis jejuniorum curſibus evocat, & perdu-
cit ad cœlum . Namque & noſtri corporis terram
quadraginta diebus explorat nunc, & circuit cœ-
leſtis inſpectio : ut expugnatis , & expulſis vitio-
rum gentibus , regionem noſtri cordis poſſideat
turba virtutum . † Et quia nihil omittendum eſt, 10
Moyſes ipſe dierum quadraginta jejunio ita humano Exod. 24.
deſœcatus eſt, & exinanitus a corpore , ut totus
divinitatis mutaretur in gloriam: & adhuc in no-
ſtri corporis obſcuro toto fulgeret lumine deita-
tis : neque intueri eum mortalium viſus poſſet ,
qui ſubſtantia Dei diu paſtus tota mortalis cibi
oblitus fuerat adjumenta: unde didicit coram Deo,
& cum Deo commorantibus vitæ ſubſidia non de-
eſſe . † Et revera , fratres , neſcit laſſari , mori 11
non poteſt, cui panis, cui vita Deus eſt. Merito
hic talis legem ſancire meruit , qui totum, quic-
quid in homine lex urgere poterat , peramiſit .
Præſtiterat hoc Moyſi juge fortaſſe jejunium: ſed
nondum reddiderat talem, ſi defuiſſet quadragena-
rius numerus hic ſacratus . † Jejunium Eliam le- 12
vavit ad cœlum , & purificato ſic corpori ignei 4. Reg. 2.
currus addixit obſequium: ut oſtenderet gehenna,
quæ exurit reos, innocuis quam deſervit: ſed ut 3. Reg. 19.
ad hoc perveniat & Elias quadragenarii numeri an-
te viam myſticam præcurrit . † Ezechiel eximius 13
Prophetarum quadraginta diebus jacens latere uno, Ezech. 4.
ſcientibus legem loquor , captivitatem futuram
dum præfigurat , abſolvit : quia ſacratus nume-
rus iſte ſuſcipit iniquitates , ut deleat : captivi-
tates , ut abſolvat , ingreditur : vincula pati-
tur , ut relaxet . † Hinc eſt ergo , quod Domi- 14
nus auctor a ſæculis in hoc numero abſconditi ſa- Matth. 4.
cramenti intrat ipſum numerum dierum quadragin-
ta jejunii: ut quod adumbraverat in famulis, ipſa
per ſe jam veritas faciens , & cœpta perficeret ,
firmaret tenera, inchoata ſuppleret; & quæ præceptis
inſtituerat, roboraret exemplo: non enim ſuffece-
rat hoc tantum tanti numeri ſacramentum impe-
raſſe verbis , niſi commendaſſet & facto . † * Et 15
tamen, fratres, a tempore diluvii ſacramenti hujus * Et nunc
contendimus aperire myſterium: non auſi anterio-
ra contingere: ſuperiora rimari: loqui tacita: tam
diu certe repoſita proferre: præſertim cum & mi-
hi temerarium , & vobis non neceſſarium videam
cauſarum tales, tantaſque origines perſcrutari. Ve-
ræ devotionis eſt , fideliſſimæ ſervitutis eſt, quid
fieri velit, non quare velit dominator, inquirere.
† Si

SERMO CLXVI.

Scholia.

3 Q*Uæ ſit diſtantia*. Hieronym. ad Paul. cap. 4. ait: *Sancta quippe ruſticitas ſolum ſibi prodeſt ; & quantum ædificat ex vita merito Eccleſiam Chriſti, tantum nocet, ſi deſtruentibus non reſiſtat.*

10. *Subſtantia Dei diu paſtus*. Hoc eſt, eſſentia divina, vel ſermone dominico, qui Moyſen per aera per quadraginta dies bis renovaverat, ut ait auct. de Mirabilib. Sacræ Script. in tomo 3. operum S. Auguſt.

12 *Gehenna, quæ exurit reos, innocuis quam deſervit.* Gehenna dicitur Infernus; quæ in lege veteri locus dicebatur, in quo infantes cremabantur in Sacrificio Idoli. Moloch. Maldon. Matth. 5. 22. Hic generatim ſumitur pro quacunque crematione hominum. Et ſi referatur ad præſentem vitam, ipſa crematio nocet reis, & in corpore cremato, & in fama cremati; quandoquidem hoc illis evenit in pœnam maximi peccati. Innocentes vero, ut ſunt Chriſti Martyres, quanquam re ipſa cremantur, non tamen obeſt illis crematio, quia, *Nullum eſt ſupplicium damnati, ubi non eſt pœna peccati*, ut dicitur ſup. ſer. 135. nu. 6. Quinimmo Martyr Dei pro illa donatur fama, æternaque gloria. Si ad Tartareum ignem referatur, is punit, exuritque reos, hoc eſt eos, qui in inferno perpetuo ſunt damnati; eos vero, qui in gratia Dei hinc deceſſerunt, & in igne Purgatorii detinentur, a delictis levibus mundat, & a pœnis lethalium hic quoad culpam remiſſorum purgat, ſicuti aurum purificat ignis.

16 † Si ergo quadraginta dierum ſimplex, purum,
æquale, tantis teſtimoniis, ſub tanti numero ſacra-
menti traditum nobis a Domino jejunium perdo-
cetur; unde iſta varietas, unde novitas iſta, unde
hebdomadæ nunc reſolutæ, nunc rigidæ, nunc indul-
gentes nimium, nunc ſeveræ? Unde intemperati jeju-
nii uſus iſte, qui aut afficiat ſine venia, aut remittat
ad crapulam? Hoc eſt, ſeparatim calida, ſepara-
tim frigida, ſeparatim ſalis, ſeparatim cibi reme-
dia ſuis uſibus deputare, & totum vitæ negligere
conditorem? Certe qui corporis cibos condiunt,
ſapienter diſcant animæ pabulum temperare: ne
aut plus ſalitum, aut penitus inſulſum ſalutaris ci-
17 bi generet lethale faſtidium. † Jejunium ſit æqua-
le; & ut ex nobis traditum, ſervetur ad corpo-
ris, & animæ diſciplinam. Certe qui jejunare non
poteſt, non præſumat inducere novitatem: ſed fa-
teatur eſſe fragilitatis propriæ, quod relaxat: &
redimat eleemoſynis, quod non poteſt ſupplere
jejuniis: quia illius gemitus Dominus non requi-
rit, qui pro ſe gemitus pauperum ſic redemit.

SERMO CLXVII.

De Divo Joanne Baptiſta prædicante, deque pœnitentia agenda.

1 OPportune nobis Joannes beatiſſimus jeju-
nii tempore pœnitentiæ doctor advenit;
doctor dicto, factoque magiſter verus: quod verbo
2 aſſerit, demonſtrat exemplo. † Magiſterium ſtat de
ſcientia, ſed magiſterii auctoritas conſtat ex vita:
docenda faciens obedientem perficit auditorem.
Docere factis ſola eſt norma doctrinæ: doctrina
in dictis ſcientia eſt, in factis virtus. Scientia ergo
illa vera eſt, quæ fuerit mixta virtuti; illa, illa
divina eſt, non humana, Evangeliſta probante eum
dicit: *Quæ cœpit Jeſus facere, & docere*. Præce-
ptor eum docenda facit, & auditu inſtruit, &
3 Acto. 1. informat exemplo. † *In diebus*, inquit, *illis ve-*
* Matth. 3. *nit Joannes Baptiſta prædicans in deſerto Judææ, &*
dicens: Pœnitentiam agite, appropinquavit enim re-
gnum cœlorum. Pœnitentiam agite: quare non di-
xit magis gaudete, quia ſuccedunt humanis di-
vina; cœleſtia terrenis; temporalibus ſempiter-
na; malis bona; ſecura anxiis; ærumnis beata;
4 manſura perituris? † *Pœnitentiam agite*. Pœniteat
plane, pœniteat qui divinis prætulit humana:
qui ſervire voluit mundo, & dominationem mun-
di cum mundi Domino non habere. Pœniteat,
qui maluit perire cum diabolo, quam regnare
cum Chriſto. Pœniteat, qui virtutum libertatem
fugiens, captivus voluit eſſe vitiorum. Pœniteat,
& ſatis pœniteat, qui ne vitam teneret, manus
5 tradidit morti. † *Appropinquavit enim regnum cœ-*
lorum. Regnum cœlorum eſt præmium juſto-
* Impiorum pœna. MS. rum: judicium peccatorum, * impiis pœna. Bea-
tus ergo Joannes, qui pœnitentia judicium vo-
luit præveniri, peccatores non judicium voluit
habere, ſed præmium: impios voluit regnum in-
6 trare, non pœnam. † Et tunc Joannes vicinum
cecinit regnum cœlorum, quando adhuc puer
mundus ætatum conquirebat augmenta: Modo
cœlorum regnum quam proximum jam ſcimus:
quando mundus ſenectute feſſus extrema vacua-
tur viribus, membra deponit, amittit ſenſus,
doloribus urgetur, curam reſpuit, vitæ moritur,
vivit morbis, defectum clamat, teſtatur finem.
† Nos ergo duriores Judæis, qui fugientem ſe- 7
quimur mundum: qui futurorum temporum ob-
liviſcimur, præſentibus inhiamus: qui in ipſo po-
ſiti jam judicio non timemus: qui venienti jam
Domino non occurrimus: qui volumus manere
mortem, reſurrectionem nolumus mortuorum:
qui ſervire volumus, nolumus regnare: ut tantum
regnum noſtro Domino differamus. Ubi eſt il-
lud: *Cum orabitis dicite: Veniat regnum tuum?* Luc. 11.
Majori ergo pœnitentia opus eſt nobis; & pro
modo vulneris modus adhibendus eſt medicinæ.
† Pœniteamus, fratres, pœniteamus cito, quia 8
nobis ſpatium temporis jam negatur: jam nobis
ipſa hora concluditur: judicii præſentia jam no-
bis ſatisfactionis locum excludit. † Currat pœ- 9
nitentia, ne ſententia percurrat; quia Dominus,
quod non venit adhuc, quod adhuc expectat,
quod moras facit, nos ſibi redire deſiderat, non
perire: * quos pietate tali ſemper eſt allocutus: * Quos tali pietate conflatus eſt dicens.
Nolo mortem peccatoris, ſed ut revertatur impius
a via ſua, & vivat. † Pœnitentes ergo reverta-
mur, fratres, & ne de arcto temporis pertime- Ezech. 33.
ſcamus: quia auctor temporis tempore neſcit ar- 10
ctari: probat hoc Evangelicus latro, qui in cru-
ce, & in ipſa mortis hora rapuit veniam; inva-
ſit vitam; effregit Paradiſum; penetravit ad re-
gnum. † Et nos, fratres, qui de voluntate me- 11
ritum non quæſivimus, acquiramus vel de ne- Luc. 23.
ceſſitate virtutem. Ne judicemur, judices noſtri
ſimus: Pœnitentiam demus nobis, ut poſſimus
nobis auferre ſententiam. † Prima eſt felicitas per- 12
petua innocentiæ ſecuritate gaudere: inviolatam
ſervare mentis & corporis ſanctitatem: nulla im-
munda mundi inquinamenta ſentire: reatus con-
ſcientiam non habere: vulnera neſcire peccati:
gratiam ſemper poſſidere virtutum: ſemper ſub
ſpe vivere cœleſtium præmiorum: † Sed ſi quo 13
forte noſtra mens jaculo fuerit confixa peccati,
ſi caro tumeſcat ex crimine, ſi vitiorum ſanie
fragilitas humana corrumpatur; tunc ægris illa,
quæ non ſanis, pœnitentiæ medicina ſuccurrat:
ferrum compunctionis accedat: apponatur adu-
ſtio tunc doloris: adhibeantur ſuſpiriorum tunc
fomenta: tumentis conſcientiæ fervor evaporet:
tunc reatus ulcera lacrymis abluantur: immundi-
tiam corporis cilicia ut detergant. † Ferat, ferat 14
amaram pœnitentiæ curam, qui ſervare * debi- * Delicatam.
tam noluit ſanitatem. * Cui vita ſua chara eſt, * Cui vita ſua eſt chara, nulla cura eſt impura. MS. C.
dura nulla eſt cura: medicus non ſit ingratus,
qui per dolorem revocat ad ſalutem. Qui in-
nocentiæ creditum ſervat, pœnitentiæ non ſolvit
uſuram: Dominus hoc aperit dicendo; *Non eſt*
opus ſanis medicus, ſed male habentibus. Et qui
male haberent patefecit, iterum dicens: † *Non* Matth. 9.
veni vocare juſtos, ſed peccatores. Revocat per 15
pœnitentiam Joannes, Chriſtus per gratiam vo-
cat: hinc eſt, quod Joannes veſtitu, victu, lo-
co totus pœnitentia formatus incedit: † *Venit*, 16
inquit, *Joannes Baptiſta prædicans in deſerto Ju-*
dææ, & dicens: Pœnitentiam agite. Per deſerta
Ju-

16 *Unde iſta varietas?* De quadrageſimali jejunio, tam in græca, quam latina Eccleſia varie obſervato, & ab Hæreticis in controverſiam adducto habet Bellarm. in Controverſiis de Juſtificatione. Vide ejus indicem in verbo, Quadrageſima, quia pluribus in locis notatur. De ſuperſtitione in hoc jejunio a pluribus adhibita habet S. Ambroſ. in ſerm. 23. & 34. in vetuſtis.

17 *Redimat eleemoſynis*. De hac re optime S. Leo ſerm. de Jejunio ſept. menſis.

Judææ pœnitentiam clamat Joannes, quæ legis
cultum, Prophetarum laborem, fœcunditatem pa-
trum, frugem Dei ſua ſterilitate perdebat: unde
ad pœnitentiam merito vocat diſciplinarum de-
ſerta, non hominum, non locorum: Vacat cla-
17 mor, ubi non aſſiſtit auditor. † *Ipſe autem Jo-*
annes habebat veſtimentum de pilis camelorum. Po-
tuit de caprarum, ſed cilicio opus non erat: ſed ac-
cepit tortuoſiſſimi pilos animantis nihil habentis re-
cti, nihil gratiæ, nihil decoris: quem natura dedit
labori duro: addixit magno ponderi: extremæ
tradidit ſervituti: tali pœnitentiæ magiſter indui
debuit veſtimento, ut qui a recti detorſerant di-
ſciplina, & deformes ſe totos formis reddiderant
peccatorum, magnis pœnitentiæ ſarcinis ſubde-
rentur: addicerentur duris ſatisfactionis angoribus:
ſuſpiria compunctionis laborioſa portarent; ut di-
recti, & attenuati in modum acus per anguſtum
pœnitentiæ foramen ampla remiſſionis intrarent:
& impleretur dominicum dictum: Camelum per
18 foramen acus poſſe tranſire. † *Eſca autem ejus*
Matth. 19. *erant locuſtæ, & mel ſylveſtre*. Locuſta caſtigan-
* Merito gerit figuram pœnitentiæ. dis peccatoribus attributa * merito pœnitentiæ fi-
guratur in paſtum: ut de peccati loco exiliens,
in pœnitentiæ locum ad cœlum poſſit pennis ve-
Pſal. 108. niæ pervolare. Hoc Propheta ſenſerat, qui di-
cebat: *Sicut umbra cum declinat ſub latus ſum: &*
excuſſus ſum ſicut locuſtæ: genua mea infirmata
ſunt præ jejunio: & caro mea immutata eſt pro-
pter miſericordiam. Audiſtis, quemadmodum de
peccato in pœnitentiam excuſſus eſt, ut locuſta:
& curvavit genua, ut pœnitentiæ pondera baju-
laret: & adjicitur mellis cibus, ut amara pœni-
tentiæ dulcis miſericordia temperaret.

Vacat Scholiis.

SERMO CLXVIII.

De Parabola centum ovium.

1 SIcut profunda maris ingredi, & liquentis viæ
calles invios tranſmeare artifex viator invenit:
ita de Dei dictis aliquid audere, & ad divini ſen-
ſus penetrare ſecretum dedit, & docuit lex divi-
na. Hinc eſt, quod ratem noſtræ mentis carnis e
littore ſolventes in pelagus Evangelici ſermonis in-
tramus, credentes, quod flante Spiritu ſancto cœ-
leſtis intelligentiæ perveniamus ad portum. † Do-
2 minus noſter hodie ſpem peccatorum promovit ad
veniam: & ſuperborum murmur piiſſimo com-
preſſit exemplo. *Erant*, inquit, *appropinquantes*
Domino publicani, & peccatores, ut audirent il-
3 *lum: &* † *murmurabant Phariſæi, & Scribæ,*
Luc. 15. *dicentes: quia hic peccatores recipit, & manducat*
cum illis. Non minus invidi, quam ſuperbi mali-
tiam de Dominica bonitate capiebant: de pietate
Dei impii reddebantur: fiebant de Chriſti miſera-
tione crudeles: ſumebant de cœleſti curatione lan-
guorem: * & pœnitentium veniam vertebant judi- * Et peccati veniam.
cis in reatum. † *Peccatores recipit: & manducat*
cum illis. Sic videt invidus: ſic ſuperbus ſentit: 4
avarus ſic ſapit: intelligit ſic malignus: *Peccato*
res recipit. Non dicunt ſuſcipit. Quid amiſerat,
qui recipit? Donat culpas, iram vertit in gau-
dium, dolorem mutat in gratiam, quicunque in-
venit, quod amiſit. † *Peccatores recipit*. Recipit
peccatores Deus, ſed Deus peccatores eſſe non 5
ſinit, quos recipit: peccator Deum non violat ap-
propinquans. Deus peccatorem ſanctificat, cum
propinquat. † Phariſæe, Chriſtus peccata non re- 6
cipit cum recipit peccatorem: quia Deus non cri-
minis, ſed hominis eſt receptor. Unde Phariſæus
non quales venerant, ſed quales redibant videre
debuit peccatores. Certe Paulum quem perſecuto-
rem miſerant, prædicatorem * videant mox rediiſ- * Viderunt
ſe. † Sed jam Deus gaudium ſuum de reditu pec- 7
catoris comparatione qua, qua ſimilitudine inſi-
nuet, audiamus. *Et ait ad illos parabolam. Quis ex*
vobis, homo, qui habet centum oves: & ſi perdi-
derit ex illis unam, nonne dimittit nonaginta novem
in deſerto: & vadit ad illam, quæ perierat, donec
inveniat eam? Et cum invenerit eam imponit ſuper
humeros ſuos gaudens: & veniens domum convocat
amicos, & vicinos, dicens illis: Congratulamini
mihi, quia inveni ovem meam, quæ perierat. Ita
dico vobis gaudium erit in cœlis ſuper uno peccato-
re pœnitentiam agente, quam ſuper nonaginta no-
vem juſtis, qui non indigent pœnitentia. † Semper 8
quidem cum perdita reperimus, novum capimus
cumulum gaudiorum: & eſt jucundius nobis in-
veniſſe perdita, quam non perdidiſſe ſervata. Sed
hæc parabola plus divinæ pietatis, quam conſue-
tudinis humanæ loquitur & exprimit veritatem.
† Magna relinquere, amare minora Dei poteſtatis 9
eſt, non eſt cupiditatis humanæ; quia Deus, &
quæ non ſunt, facit eſſe: & perdita ſic ſequitur,
ut teneat quæ reliquit: & amiſſa ſic invenit,
ut quæ ſervata ſunt, non amittat: Ergo non ter-
renus hic paſtor eſt, ſed cœleſtis: & parabola hæc
tota non figurata eſt laboribus humanis, ſed divi-
nis eſt obumbrata myſteriis, ſicut ex ipſo numero
mox luceſcit, cum dicit: † *Quis ex vobis homo, qui* 10
habet centum oves, & ſi perdiderit ex eis unam.
Quare non quinquaginta, quare non ducentas,
ſed centum? quare non quatuor, quare non quin-
que, ſed unam? Ut oſtenderet * non ex damno * Non ex damno, ſed ex numero fuiſſe plus doloris.
fuiſſe, ſed ex numero plus dolorem. Namque a-
miſſio unius totum diſſipaverat centenarium nu-
merum: & totum * de dextera redegerat ad ſini- * Ea dextera redegerat in ſiniſtram.
ſtram: ut diſpendio unius & ſiniſtra clauderet o-
mnes, & dextera nil haberet. † Nonageſimus,
& nonus numerus in ſiniſtra latet clauſus conſtri-
ctus hæret, tenetur oppreſſus: qui tamen, ubi u- 11
nius

SERMO CLXVIII.

Scholia & Notationes.

4 P*Eccatores recipit, non dicunt ſuſcipit*. Hoc eſt Phariſæi minime conſiderantes, quod Chriſtus Dominus noſtrorum non indigens ſola miſericordia, & pietate nos ipſos quærit, dicunt: Peccatores recipit: hoc eſt peccatores veluti rem ſibi utilem recuperat amiſſam: quaſi dicere velint, Divinitatem ex perditione noſtra aliquid damni paſſam fuiſſe. Bene dixiſſent: Peccatores in ſuam gratiam libere, & gratis admittit, ut inf. ſer. 170. num. 1.

10 *Quare non ducentas, ſed centum?* Centenarius numerus plenus in omnibus, & perfectus oſtenditur, & totius rationalis creaturæ continet ſacramentum. Origen. in Geneſim hom. 2. Perfectione numeri Centenarii omnia ſignificantur. Auguſt. tom. 2. epiſt. 89.

15. *Ut inveniret omnes in uno*. In Adam totum erat genus hominum tanquam arbor in ſemine, quod ſignificatur per numerum centenarium plenum in omnibus, & perfectum: Quare Adam perdito per originale peccatum, totum genus humanum in ipſo perditum erat:
&

nius perceperit, & ſenſerit augmentum, mox dexteræ tranſit ad palmam: mox centenarii numeri pervenit ad coronam, & ſi non habuiſſe centenarium numerum doloris eſt, cujus doloris eſt, perdidiſſe? Videtis, quia per unius ovis amiſſionem paſtor iſte totum gregem cecidiſſe de dextera, & totum in ſiniſtram * dolucrat recidiſſe: & ideo relictis nonaginta novem unam ſequitur, unam quærit, ut inveniret in una omnes, re-

* Dolet. MS.C.

12 dintegraret omnes in una. † Sed jam cœleſtis parabolæ pandamus ſecretum. Homo habens oves centum Chriſtus eſt. Paſtor bonus, paſtor pius: qui in una ove, hoc eſt in Adam poſuerat totum gregem generis humani: hanc inter amœna Paradiſi, hanc in regione vitalis paſcuæ collocarat: ſed illa vocem paſtoris oblita dum lupinis ululatibus * credit, & caulas perdidit ſalutares, & tota lethalibus eſt ſauciata vulneribus. Hanc ergo Chriſtus veniens quærere in mundum in utero virgineæ regionis invenit. Venit ſuæ nativitatis in carne: & in crucem levans humeris ſuæ impoſuit paſſionis: & gaudens toto reſurrectionis gaudio per aſcenſum

* Credidit.

13 ad cœleſtem tulit & pertulit manſionem. † *Et vocavit amicos, & vicinos*. Hoc eſt Angelos, *dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quæ perierat*. Congratulantur, & congaudent Chriſto Angeli ſuper ovis Dominicæ reditu: nec indignantur in toto ſibi præſidere ſolio majeſtatis, quia de cœleſtibus invidia cum diabolo fuerat jam fugata: nec poterat per Agnum, qui peccatum mundi ſuſtulerat, in ſuperna amplius invidiæ penetrare peccatum. † Fratres, ille nos 14
quæſivit in terra, nos illum quæramus in cœlis: ille nos portavit ſuæ divinitatis ad gloriam, nos illum ſanctitate tota noſtro portemus in corpore: *Glorificate*, inquit Apoſtolus, & *portate Deum in corpore veſtro*. Ille Deum in corpore ſuo portat, qui nullum portat in ſuæ carnis operatione peccatum.

S E R M O CLXIX.

De Parabola drachmæ perditæ.

PEr omnes Evangelicas lectiones latere myſti- 1
cos ſenſus, & cœleſtis intelligentiæ manere ſecreta, norunt ſoli, quicunque divini Spiritus gratiam percepere. Ecce poſteaquam paſtor ſupernus perditam centenarii gregis ovem perquiſivit, invenit, & Angelorum ad lætitiam totam cœleſte jam retulit ad ovile; mulier Evangelica producitur in figuram: quæ lumine accenſo de decem drachmis unam drachmam perditam ſic requirit, ut inventa hac de lucro ſuo, de ſuo gaudio, cauſam pariat cœleſtium gaudiorum: ſic enim dicit: Luc. 15.
Aut quæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & everrit domum, & quærit diligenter, donec inveniat? Et cum invenerit convocat amicas, & vicinas,

11 & invento Adam totus grex humanus inventus eſt: Oves ergo centum ſunt homines, ex quibus una, hoc eſt Adam perdita eſt, quocirca ceteris relictis æternus Cœli Paſtor Adam quæſivit, eoque in utero B. Virginis invento, in ipſo homines omnes invenit; & de numero nonageſimo nono, qui eſt ſiniſtræ locus, in quem a centeſimo innocentiæ per peccatum dilapſi fueramus, iterum ad centeſimum, hoc eſt ad dexteram ipſam revocavit. Invenit autem Adam in utero B. Virginis Mariæ, quia dum Verbum æternum carnem noſtram abſque peccato aſſumpſit, factus eſt novus Adam, ut dicit ſup. ſer. 117. Et hic ſenſus litteræ præcipuus videtur, cui faset Maldon. Matth. 18, 12. ubi Chriſtum loqui de aliis hominibus in hac Parabola interpretatur. Ambroſ. quoque in cap. 15. Lucæ Ovem illam genere unam eſſe, non ſpecie exponit; quia unum omnes corpus ſumus, ſed multa membra. Verum major difficultas eſt ſcire, quomodo numerus nonageſimus nonus dicatur numerus ſiniſtræ, & centeſimus dexteræ. Pro intelligentia videatur Pierius Valerianus in Hieroglyph. ubi lib. 37. de digitorum numeris docet Ægyptios læva manu omnia indicare puncta ab unitate uſque ad novem, & nonaginta. Dextera vero a centenario ad nongenta, allegat S. Irenæum adverſus Valent. lib. 2. cap. 13. dicentem: *A numero nonageſimo nono, qui eſt in læva, per unius additionem transferri in dexteram & ibi centena conſiſtens*. Et fuſe, aperteque docet hanc numerandi methodum apud antiquos uſitatam, & quomodo: ita ut Auct. noſter hunc morem ſecutus dicat: *Nonageſimus nonus numerus in ſiniſtra latet clauſus, conſtrictus hæret, tenetur oppreſſus*. Quoniam cum læva manus digitis compreſſis, & pollice ſuper medium digitum ſuppreſſum oſtenderetur, nonageſimus nonus numerus indicabatur, cui numero ſi unum tantum numerum addamus, mox centenarius numerus evadit, qui non per lævam ut ſupra compreſſam oſtenditur, ſed per dexteram compreſſo verſus palmam auriculari digito. Unde numerus iſte nonageſimus nonus, cum per additionem unitatis fiat centenarius, ex Auct. noſtro tranſit ad palmam dexteræ dupliciter, hoc eſt & ad palmam manus, & ad gloriam dexteræ manus. Pervenit ſimiliter ad Coronam centenarii numeri, hoc eſt ad coronam, quæ digito auriculari imponitur, cum palmæ hærens ab aliis quatuor digitis quaſi coronatus aſpicitur, & ad coronam hoc eſt ad gloriam coronæ, quæ numero centenario debetur, ut diximus ſup. num. 10. Pleroſque tamen audivi Theologos hunc locum Auct. noſtri interpretantes de reparatione Angelorum, & hominum facta in Incarnatione Verbi, ponentes Angelos in ſiniſtra, niſi Chriſtus Deus & homo hominem quæſiſſet, & inventum perfeciſſet numerum centenarium; volentes bonos Angelos ex prævisis meritis Chriſti incarnati in gratia fuiſſe confirmatos, quia juxta gloſ. interlin. in cap. 15. Lucæ, & Aug. de Verbis Apoſtoli ſerm. 9. Nonageſimus nonus numerus Angelos ſignificare ſolet in Scriptura. Nihilominus quæſtio non caret difficultate, & eſt in maxima ſcholaſticorum controverſia, ut videre licet apud Theologos add. n Bonac. de Incarnat. diſp. 2. quæſt. 12. punct. Unde ſpecificam ſuperius allatam interpretationem Chriſologo magis principalem, qui bene animadverterit, cognoſcet: quod & ipſe clarius poſtmodum exponere videtur, cum antea obſcurius protuliſſet.

12 *Nec indignantur in toto ſibi præſidere ſolio majeſtatis*. Hic Auct. favet opinioni aliquorum Theologorum, qui aſſerunt, Lucifero revelatam fuiſſe unionem hypoſtaticam humanæ naturæ cum Verbo Divino, & inde ſumptam fuiſſe occaſionem ſuperbiæ, & invidiæ, quia ſcilicet Lucifer indigne tulit tantam excellentiam conferri humanæ naturæ, & eam ſibi appetiit, tanquam naturæ ſuæ magis convenientem, de qua opinione conſule Suarium tom. 1. diſp. 5. ſect. 4. & diſp. 42. ſect. 1. Forte id voluit innuere Auct. ſup. ſer. 148. n. 11. Quare autem Angeli non indignentur Chriſto, quod Dominica Ovis inventa, hoc eſt humanitas a Verbo aſſumpta ſibi præſideat, eſt, quia Invidia, hoc eſt auctor invidiæ Diabolus cum ſectatoribus e Cœlo expulſus eſt.

13 *Nec poterat per Agnum, qui peccatum mundi ſuſtulerat, in ſuperna amplius invidia penetrare peccatum*. Hoc eſt per gratiam bonis Angelis conceſſam ex prævisis meritis Agni, ex qua impeccabiles actu redditi ſunt, ſi volumus memoratæ ſup. opinioni n. 11. inhærere. *Vel per Agnum &c.* Hoc eſt illa Diaboli invidia ex poteſtate, & conceſſione facta per Divinitatem Agno ipſo jam e Cœlo fugata fuerat per eiuſdem Diaboli, & ſectatorum ſempiternam expulſionem vel *Per Agnum*, qui propria morte jam Cœlitibus pacem reddiderat, & Diabolum invidum homini ligaverat in Inferno, ut dicitur Apocal. cap. 20. Cur Chriſtus vocetur Agnus, pulchre Carthagena de Chriſto hom. prima lib. 7.

2 *cinas, dicens.* † *Congratulamini mihi, quia inveni*
drachmam, quam perdideram. Ita dico vobis, gau-
dium erit coram Angelis Dei ſuper uno peccatore
pœnitentiam agente. Putas ne mulier iſta communis
eſt, aut habuiſſe eam decem drachmas humano pu-
tatur ex ſenſu? aut unam caſu creditur perdidiſſe
mundano? aut ſimpliciter contigit, quod eam no-
cturno requirit in tempore? aut lucernam de no-
ſtri uſus more ſuccendit? aut conſuetum, quod eam
perdidit, & invenit intra domum? aut familiare,
quod amicas ad lætitiam convocat, & vicinas, quas
perdens convocaſſe non legitur ad mœrorem? No-
vum damni genus, & quod drachmam non abla-
tam pateſaciat, ſed dilapſam: & quod eam dome-
ſticis abſconditam tenebris, & non deſoſſam dolis
3 loquatur extraneis. † Videtis quam ſingulare ſit
totum, quam morem tranſeat & ſupergrediatur
humanum: quam divinum ſpiret & redoleat ſen-
ſum: quam attollat ad cœlum mentis intellectum;
* Superne. quam collocet in ſupernis: quam cogat * ſuperni
cordis accendere lucernam: & inſtar Evangelicæ
mulieris per dominicæ lectionis obſcura drachmam
4 quærere moneat ſcientiæ ſalutaris. † Antequam
Chriſtus ad ovem veniret errantem, & miſeran-
dis diſcurſibus attritam miſericordibus humeris ſub-
levaret ad cœlum, & onuſtus pecore pio inacceſ-
ſas lupis perveniret ad caulas, mulier habens decem
drachmas tenebras diutinas ſuſtinebat: & non ſo-
lum drachmam perditam deflebat unam, ſed ipſas no-
5 vem drachmas ſibi reſiduas non videbat. † Nox
ei erat jugis, erat ei profunda, & perſeverans
caligo, cui lucerna ſine divino igne ad noctis
ſolatium non lucebat: ſed poſteaquam ſupernus
ignis, ignis Spiritus ſancti flammeo ſe ſuper A-
poſtolos imbre diffudit, & non minus frigida,
quam tetra mortalium corda toto ignis ſui calo-
re ſuccendit: Mulier, id eſt Eccleſia accendit
Epheſ. 1. lucernam ſuam, id eſt internum illum ſui cor-
dis obtutum, hoc eſt: *illuminatos*, ut inquit A-
poſtolus, *oculos cordis veſtri*. Accendit ergo lucer-
nam ſuam: & illam Judaicam domum ignorantiæ cæ-
cam tenebris everrit Apoſtolicum per laborem,
donec jam de decem drachmis, hoc eſt decalo-
6 go legis drachmam perditam reperiret in Chri-
* Et pretium, ſto. † Chriſtus eſt plenum deitatis numiſma:
Chriſtus eſt drachma noſtræ redemptionis, * &
pretii: Chriſtus eſt, qui & erat in legis decalo-
go, & latebat: Chriſtus eſt, quem habebat ſy-
nagoga, & tenebris impugnantibus non videbat.
† Decem drachmas decem legis diximus verba: 7
ex quibus verbum perdiderat ſynagoga unum.
Quod unum? Illud, quod in Eccleſia primus,
quia lucerna ardens erat, Joannes invenit, dicen-
te Domino: *Ille erat lucerna ardens*, dicente E- Joan. 5.
vangeliſta: *In principio erat verbum: & verbum* Joan. 1.
erat apud Deum: & Deus erat verbum. Hoc fuiſ- Deut. 6.
ſe in decalogo jam pateſcat: *Audi*, inquit, *Iſrael*, Mar. 12.
Dominus Deus tuus, Deus unus eſt. Hoc ſynagoga
dum non videt in filio, amittit in patre; dum non
credit in Chriſto, Chriſtum lethaliter crucifigit;
cui merito per decalogum conſequenter dicit: 8
† *Non occides*. Siquidem dum Judæus ipſam man- Exod. 20.
datorum ſeriem capite detruncat, ante Chriſti,
quam legis extitit homicida: unde & totum cor-
pus decalogi retorſit in Chriſtum. *Non occides:*
non mœchaberis: damnata eſt ſynagoga, quæ jun-
cta diis Gentium repulit Chriſtum, qui ſepoſita
poteſtate dominantis, conjugis ad eam deſcendit
affectu. † *Non furtum facies*. Furata eſt domini- 9.
cam reſurrectionem, quæ pretium militibus de- Matth. 28.
dit, ut reſurrectionis infoderet, & occuleret ve- Matth. 26.
ritatem. *Non falſum teſtimonium dices*. Hæc ad- Pſ. 34.
verſus Chriſtum falſos teſtes conquiſivit, ut im-
pleret illud: *Exſurgentes teſtes iniqui, quæ ignora-* 10
bam, interrogabant me. † Et revera aliter trade-
re non poterat veritatis auctorem: quia ſemper ſo-
la impugnat falſitas veritatem. Sic ruit, ſic per
gradus cadit, qui de ſcalis labitur, & corruit præ-
ceptorum. Nam ſi Dominum Deum credidiſſet u-
num, ad hoc ruinarum barathrum non veniſſet.
† Sed nos lucernam matris Eccleſiæ jam ſequamur, 11
& ambulantes in lumine dominici vultus Chriſti
perveniamus ad drachmam, atque amicas, & vi-
cinas, id eſt Eccleſias Gentium convocemus, ne
matrem noſtram drachmam ſuam neſciant inveniſ-
ſe: & dicamus cum Propheta: *Paravi lucernam* Pſ. 131.
Chriſto meo. Et quid lucerna profuerit audiamus.
Ecce audivimus eam in Ephrata: invenimus eam
in campis ſilvæ. † *Introibimus in tabernaculum e-* 12
jus: adorabimus in loco ubi ſteterunt pedes ejus.
Ecce quod per diſtenſos campos, & nemora dif-
fuſa

SERMO CLXIX.

Scholia.

2 D*Rachmam non ablatam, ſed dilapſam*. Mulier, quæ perdiderat drachmam, Eccleſia Gentium erat, quæ ante Chriſti adventum Deum perdiderat verum, non quidem ablatum, ſeu ab aliquo ſibi ereptum vi, ſed dilapſum, hoc eſt qui paulatim ſuis manibus diffugerat, cum negligentius ignaviuſque cuſtodiretur, quo perdito, qui caput, principiumque Decalogi erat, & reliqua novem præcepta, quæ erant reliquæ novem drachmæ, cum prima eſſet ipſe Deus, deperdita fuere. Etenim Gentilis perdito Deo, nec divina cuſtodiebat præcepta, nec illa memorabat. Veruntamen ut primum hujuſmodi Eccleſia illuſtrata fuit igne Spiritus ſancti, & Judaicam domum, in quam Drachma erat dilapſa, ope Apoſtolorum everrit, & Drachmam Deum primus omnium Joannes Baptiſta invenit in Chriſto, & dein Eccleſia tota, tunc & reliquas novem drachmas vidit, agnovit, & cuſtodivit &c. Chriſtus erat in legis Decalogo abſconditus; ſed hunc minime inveniebat Eccleſia Gentium, quia ob malitiam, & invidentiam Hebræorum Eccleſia Gentium erat diviſa ab Eccleſia ipſorum Hebræorum.

5 *Drachmam perditam reperiret in Chriſto*. Quia Eccleſia Gentium Deum verum non non cognovit, niſi Chriſtum Dominum.

8 *Ante Chriſti, quam legis extitit homicida*. MS. Cæſenæ oppoſitum habet nempe; *legis antequam Chriſti extitit homicida: Unde & totum corpus Decalogi retorſit in Chriſtum*. Utra ſit germanior lectio, lectori dijudicandum relinquo; mihi probatur impreſſa cum add. *Totum corpus Decalogi retorſit in Chriſtum*. Hoc eſt Cum ſynagoga juncta Diis Gentium adulterium commiſit, & Chriſtum verum ſponſum repulit, tunc caput decem præceptorum Dei detruncavit, quod eſt illud: *Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, & de domo ſervitutis; Non habebis Deos alienos coram me &c.* Exod. 20. Unde prius Chriſtum mente occidit, quam legem; Et totum corpus Decalogi, hoc eſt alia novem præcepta retorſit, vel a ſe rejecit, quia illa nequaquam obſervavit, ut dicitur in text. Et hoc fecit in Chriſtum, hoc eſt contra ipſum Chriſtum; Etenim Synagoga egit contra omnia præcepta Decalogi, cum morti Chriſtum adjudicavit. Vel rejecit in Chriſtum, ideſt Chriſto, & ejus Eccleſiæ obſervantiam Decalogi remiſit, quam a ſe abdicavit.

10 *Sic per gradus cadit, qui de ſcalis labitur, & corruit præceptorum*. Duæ ſunt ſcalæ mandatorum Dei, altera primæ Tabulæ, altera ſecundæ: Qui de ſummitate harum per tranſgreſſionem primi præcepti alterius ſcalæ ruit, paulatim per omnes gradus mandatorum ruit, quia cetera mandata ipſius ſcalæ conculcat. Exemplum eſt in tex. ubi Hebræi ruentes de ſummitate primæ ſcalæ cetera mandata contempſerunt. De ſecunda ſcala compertum eſt filios, qui genitores inhonorant, brevi poſt in omnia alia peccata dilabi, & depcrire.

fuſa quærebamus , hoc in Domino matris inveni-
mus ad lucernam. Super hoc lætetur & cœlum :
quia in uno peccatore pœnitentiam agente totius
*Noſtra re. fulſit in drachma. MS. C. Chriſtiani populi claruit pœnitudo : & tota deita-
tis forma * Chriſti noſtram refulſit iodrachmam.

SERMO CLXX.

De Chriſto pro nobis varias formas ſuſcipiente, Apoſtolos vocante, morbos curatum mittente, & paupertatem præcipiente.

1 BEatus Marcus hodie cum Galileæ Dominum
retulit circumiſſe caſtella, ineffabilem circa
Mar. 6. nos prodidit ejus pietatem. *Et circuibat*, inquit,
Jeſus caſtella in circuitu docens. Audiſtis, quemad-
modum circuit, quemadmodum te, & propter te
2 ubique pietas indefeſſa perquirit. † Et ille, qui
capit in ſe omnia, nec ab ulla capitur ipſe crea-
tura, intrat, & tuo anguſtatur in corpore; tuis
in habitaculis ſe coarctat. Et ille, cuius majeſta-
Eccl. in fin. Præfat. Miſſæ. rem vox fidelium quotidiana teſtatur clamans : *Ple-
ni ſunt cœli, & terra gloria tua* : tuis propter re
circuit, apparet, videtur, & tenetur in locis.
Quo ſe movet immobilis plenitudo, quo accedit,
vel unde recedit, quo ſunt plena omnia? Et ta-
men? Et tamen vadit; redit; deſcendit; aſcendit:
& totum te, & propter te, homo Deus patitur;
3 * quia te nimis diligit, oimis amat. † Habitus ſu-
* Qui te. ſcipit; formas variat; commutat officia : & nunc
Exod. 3. igneus tibi reſplendet in rubo; ut perfidia te fri-
Exod. 13. gidum fidei calore ſuccendat : nunc eluceſcit cæ-
leſti flammeus io columna, ut remotis ignorantiæ
tuæ tenebris, per ſolitudines mundi hujus viam
poſſis ſcientiæ percurrere ſalotaris : nunc idem ti-
bi oubis vertitur in columnam, ut ardentes tuo-
4 rum temperet æſtus animorum; † oonc te ut a-
Deut. 32. Juxta LXX. quila protegit pennis ſapientiæ, & cæleſtem pro-
vocat ad volatum; diceote Moyſe : *Sicut aquila
Matt. 23. protegit nidum ſuum : & ſuper pullos ſuos conſidit :
extendens alas ſuas accepit eos : & ſuſcepit eos ſu-
per ſcapulas ſuas : Dominus ſolus ducebat eos : &
non erat cum eis Deus alienus*. Nunc ſicut gallina
educit, ducit, vocat, recipit, protegit, portat,
fovet, ambit, amplectitur : & ſui volatus oblita,
ſuæ temporaliter immemor libertatis, tuis in pe-
netralibus, tuo verſatur in pulvere; ut te verna-
culis, familiaribus, domeſticis, alat, erudiat, in-
5 ſtituat nutrimentis : † Nunc ot paſtor bonus altiſ-
Luc. 15. ſimis errantem ſolus requirit io montibus : ſolus
ioveoit : ſolus ſuis humeris imponit : & ne am-
* In terrenis paſcuis. plius * in terrena paſcua luporum morſibus perva-
daris, cæleſtes heveit & perducit ad caulas. Sic,
ſicut diximus, habitus ſuſcipit, formas variat; &
ut te mutet in melius, ipſe ſua toties mutat, &
6 cummutat officia. † Et quia diu circuierat, ut di-
riperet, & devoraret inimicus; nunc neceſſario
circuit, ut te vindicet, & eripiat Chriſtus, di-
cente Scriptura : *Adverſarius veſter ſicut Leo ru-
7 giens circuit quærens quem devoret*. † *Et convoca-
1. Pet. 5. vit*, inquit, *duodecim*. Poſt diuturna tempora te-
træ noctis, auroræ ſuæ deſiderato ſplendore æter-
nus dies Chriſtus noſter reluxit in lucem : qui duo-
decim ſuas horas in Apoſtolis ſuis duodecim ſi-
gnanter aptaret. Hunc diem beatus Pſalmiſta pro-
Pſal. 117. phetali vidit ſpiritu, cum canebat : *Hæc eſt dies,
1. Thim. 5. quam fecit Dominus, exultemus, & lætemur in ea*.
Unde & Apoſtolus lucis ac diei filios appellat
8 credentes : *Vos filii lucis eſtis, & diei*. † *Et con-
vocavit duodecim*. Duodenarius numerus iſte per
S. Pet. Chryſ.

quaternariom numerum tripartitum nobis mon-
ſtrat & format quadrigam; per quam Trinitas
tota toto orbe Apoſtolicis vehitur & fertur ex-
curſibus; ut diabolum mitis bellator expugnet : ut
mundi ſuperbiam manſuetus victor inclinet : ut
diſcordias Gentium pacificus auferat præliator : &
deſtructo inferno, hoc eſt peccati fovea, diutur-
no noſtrarum carcere animarum humani generis
captivitatem liberam triumphi ſui perducat ad glo-
riam. † Hunc Trinitatis currum beatus Pſalmiſta 9
vidit prophetali ſpiritu, cum dicebat : *Aſcendiſti* Pſal. 67.
*in altum : captivam duxiſti captivitatem : accepiſti
dona in hominibus*. Hunc currum ſibi, ſuoque Pa-
tri, & Spiritui Sancto, Dominus cum diceret,
præparabat : *Tollite jugum meum ſuper vos : quia* Matt. 11.
jugum meum ſuave eſt : & onus meum leve eſt.
Neſcit laſſeſcero bajulus miſericordiæ, pietatis e-
vector. † Duodecim Patriarchas duodecim diſtin- 10
ctos in tribubus, duodecim fontes eremi, duo- Gen. 49.
decim Jordanis lapides elevatos ex alveo io figu- Exod. 15.
ram, formamque Apoſtolici numeri fuiſſe deſcri- Joſue 4.
ptos ſcrutatori legis * relinquimus altius ad proban- *Relinquamus.
dum : quia nos, cur binos ad prædicandum diſci-
pulos miſerit ex propoſitæ lectionis ſerie conamur Marc. 14.
aperire. † *Et cæpit eos mittere binos, & binos*. Bi- 11
nos mittebat, ne deſtituta ſingularitas aut nega-
ret, ut Petrus, aot fugeret, ut Joannes. Cito ca-
dit fragilitas humana, quæ de ſe ſuperbe confiſa * * Socium.
ſocios deſpicit; non vult habere collegam, dicen- Eccl. 4.
te Scriptura : *Væ uni cum ceciderit : & non eſt ſe-
cundus, qui erigat eum*. Quantum autem alter al-
terius roboretur auxilio, eadem Scriptura teſta-
tur, cum dicit : *Frater, qui adjuvatur a fratre,* Prov. 18.
quaſi civitas munita. † *Et cæpit eos mittere binos,* 12
& binos. Nec mirum, fratres, ſi Trinitas, quæ
ex duodenario tiumero tripartitam conſcendit qua-
drigam, nunc aſcendit & bigam : ut duobus nun-
ciis duorum vocatio monſtretur & clareat popu-
lorum, dicente Apoſtolo : *Nunquid Judæorum
Deus tantum? Nonne & Gentium? immo & Gen-* Rom. 3.
tium : & impleatur Iſaiæ vaticinium, qui ſe aſcen- Iſa. 21.
ſorem bigæ vidiſſe teſtatur, ubi audit ſibi dici :
Quid tu vides? & reſpondit, video aſſeſſorem bigæ,
unde mox cecidiſſe Babylonem clamat, & omnia
ſculptilia. † Quis dubitat, fratres, per has bigas 13
Chriſtum ſalutares inequitaſſe diſcurſus? cum vi-
deat Apoſtolica prædicatione corruiſſe templa, ido-
la deperiiſſe, ceſſaſſe pecudum mugitus, & victi-
mas, ipſas aras cum thuris ſic fumo jam tota e-
vanuiſſe per ſæcula? Has bigas Habacuc viderat,
cum clamaret : *Qui aſcendis ſuper equos tuos : &* Hab. 3.
equitatus tuus ſanitas. † *Et dedit*, inquit, *eis po-* 14
teſtatem ſpirituum immundorum. Hoc eſt divinæ
virtutis inſigne; hoc trophæum ſingularis trium-
phi : ut prædæ ſuæ prædo ipſe, ipſis captivis ſuis
ipſe captivus, vinctis quondam ſuis vinctus ipſe
diabolus nunc tradatur; qoatenus eorum ſubjicia-
tur imperio, quorum ante fuerat magnificus ſer-
vitute. Merito dolet, gemit merito, merito ſtri-
det, qui ſe videt hominum ſententia, hominum
poteſtate percelli, qui ſe Deum hominibus lon-
ga diu fuerat perſuaſione mentitus. † *Et præcepit* 15
*eis, ne quid tollerent in via, niſi virgam tantum :
non peram, non panem, non in zonis æs*. Homo
cum operarios invitat ad opera, non neceſſaria vi-
ctus ſolum, ſed etiam largo fundit epulas appa-
ratu : ut convivium humanitatis effuſæ pondus o-
peris ſuperet, & laborem : Deum quantum cre-
dit inhumanum, qui ad opera ejus iovitatus, pe-
ra, pane, pretio onuſtus incedit, & anxius; ut
aut laſſus, aot tardior ad opus operarius infidelis

occurrat : aut occurrere fortaſſis non poſſit : præ-
mia promittit ille copioſa : tot chirographis, tot
teſtibus, largam ſpondet ille mercedem ; tu eum
neque panem, neque veſtimentum impio ſpiritu
16 æſtimas præbiturum? † Teipſum cum non eſſes de-
dit eſſe : & quicquid, homo, habes dedit ipſe :
& cum tibi, ac tuis voluptatibus viveres, victus
neceſſaria non negavit : hunc ſuis virtutibus, ſuis
operibus ſervienti, non panem, non veſtimen-
tum æſtimas largiturum? Hoc ipſum, quod in pe-
ra, quod in zona portas, quis dedit tibi? Quid
illi de ſuo inſultaturus occurris? Novit quia dives
17 es. † Cede homo opibus tuis : ſufficit tibi divina
paupertas : depone ſarcinas divitiarum tuarum : o-
nuſtus non poteſt per anguſtam viam ad opus do-
minicæ meſſis pervenire : veni expeditus, veni li-
ber ad opera, ante quam nudus, & expoliatus
omnibus infidelis operarius rapiaris ad pœnam :
Pſa. 48. quia, ſicut ſcriptum eſt : *Morientem divitiæ non*
18 *ſequuntur*. † Sit tibi pera conſcientia tua ; ſit tibi
panis vita tua : ut ſit tibi verus panis Chriſtus in
Joan. 6. vita, qui dixit : *Ego ſum panis*. Sit tibi in pre-
tium merces tua ; quia ille præmium exigit ſecu-
rus a Chriſto, qui, ut ſequeretur Chriſtum, nu-
dus deſpexit reſpuens fideliter quod habebat.

SERMO CLXXI.

De Diſcipulis illotis manibus prandentibus.

1 SIcut fulgura cum ſaxa, montes, arbores : ipſa
domorum culmina terribili colliſione diſſol-
vunt, ſenſus hominum, menteſque corripiunt : ita
Dominus quoties in Phariſæos intonat, ſuos ti-
more ſalutari corrigit, & emendat : ſicut hodie
Evangelicus ſermo perdocuit, Phariſæos, & ſcri-
bas vituperaſſe aliquos diſcipulorum Domini, eo
2 quod non lotis manibus manducarent. † Nemo
cum hæc audit, exiſtimet diſcipulos Domini ſub
ſpecie contemptus incultis, & lutulentis manibus
edere : nec menſæ Domini, nec convivii com-
munis ſervare, & colere honeſtatem : quando
iſtud neque natura patitur : neque hoſpitalitatis
admittit affectio. Quis aquam manibus non offe-
rat mox ad venientis obſequium, quis ad offeren-
tis triſtitiam mox recuſet? præſertim cum Domi-
nus ipſe arguat Simonem invitatus ad menſam di-
cens : *Pedibus meis aquam non dediſti?* Vult ita-
3 que fieri, quod ſic exigere perdocetur. † Sed Pha-
Luc. 7. riſæi non diligentiam corporis in diſcipulis Domi-
ni, ſed ſuperſtitionis ſuæ baptiſmata perquirebant ;
neſcientes unum eſſe baptiſma, quod Dominus non
lavandis ſolum, ſed innovandis animabus, & cor-
poribus inveniſſet : quod non corpus ad cultum
vitæ ; ſed conſcientiam dilueret ad ſalutem. Hoc
Propheta precabatur, cum diceret : *Amplius la-* Pſa. 50.
va me ab injuſtitia mea. Id eſt quouſque me le-
galiter lavas, & me non lavas? lava me per gra-
tiam ſemel, quem lavacra legis innumera non la-
verunt. Sed hoc aperiat nobis ipſe qui ſequitur
Evangelicus ſermo. *Phariſæi*, inquit, *& omnes* Mar. 7.
Judæi niſi crebro laverint manus non manducant,
tenentes traditionem ſeniorum : & cum de foro ve-
niunt, niſi baptizati fuerint non manducant, ſer-
vantes baptiſmata calicum & urceorum, ac æra-
mentorum, & lectorum. † Phariſæe, quid te 4
mundum credis, cum tua omnia per te tuo ſint
polluta convivio? In foro tu de innocentis ſan-
guine diſputaſti, de rapienda ſubſtantia pauperis
perquiſiſti, perſcrutatus es qualiter libertatem ad-
diceres ſervituti, & cum interiora tua tanto ſint
confecta crimine, quemadmodum te exterior la-
vare, & mundare ſufficiet aqua? † Corda, & cor- 5
pora noſtra mundare hæc poterit, cum fuerit &
ipſa Spiritus Sancti purificata commercio ; ut vi-
ſibili miniſterio inviſibile purificationis noſtræ per-
ficiat ſacramentum : † Sed tu Judææ calices, ur- 6
ceos, æramenta baptizas, quæ motu, ſenſuque
carentia per naturam, ut reatum neſciunt, ita
non ſentiunt ; hæc honoras, & te, per quem
contaminata ſunt omnia, non emundas : tuis uſi-
bus, tuis obſequiis hæc mancipata purificas, & te
divinis officiis, divinis miniſteriis non purificas
mancipatum. † Sed nos, fratres, non quid Judæis, 7
ſed quid diſcipulis ſuis Dominus reſponderit, au-
diamus : *Dicebat autem, quod quæ de homine*
exeunt, illa contaminant hominem. Abintus enim
de corde hominum procedunt cogitationes malæ, adul-
teria, fornicationes, homicidia, furta, avaritiæ,
nequitiæ, dolus, impudicitia, oculus malus, bla-
ſphemiæ, ſuperbia, ſtultitia : omnia hæc mala
abintus procedunt : & contaminant hominem. † 8
Quæ ſpatia terrarum, quæ magnitudo urbium,
quæ latitudo regionum tot ferre hoſtes, tot ini-
micos capere, tantas prævalet ſuſtinere nationes,
quot vitia, quot delicta, quot crimina rapiunt
humanos ſenſus, hominum corda patiuntur? Vi-
diſtis, fratres, ut ad unam ovem genera tota,
† tota feritas beſtiarum accedant : quæ magis eo 9
ſæviunt, quo ſe explere nequeunt, ſatiari non
poſſunt unius raptione voraci dente prædones : quæ
plus

SERMO CLXX.

Scholia.

17 CEde homo opibus tuis. Non autem ceſſa, ut im-
preſſi Codices habent. Cede hoc eſt renuntia, dic
vale divitiis tuis, abdica illas a te, ſi vis Deo perfecte
ſervire. Alludit ad bonorum ceſſionem, quam debitor
decoctus ſolet facere creditoribus ſuis, de qua toto tit.
C. qui bonis Cedere poſſunt.

17 *Sufficit tibi divina paupertas*. Quam Dominus
ſup. num. 14. mandavit, & de qua habetur ſup. ſerm.
117. n. 9. Quam autem Chriſtiana paupertas in mini-
ſtris Evangelicis potens ſit ad trahendas animas, optime
Didac. Baez. in Evang. lib. 15. cap. 8. §. 12. tom. 3.
oſtendit.

SERMO CLXXI.

Scholia.

3 *LAvacra legis innumera non laverunt*. Quam vim
haberent, quamque conferrent gratiam antiquæ
legis ſacramenta docent Theol. in 4. diſt. 1.

4 *Cum tua omnia per te tuo ſint polluta convivio*. Ob
Phariſaicam conſcientiam peccatis deturpatam, ut in-
fra.

4 *De Innocentis ſanguine diſputaſti*. Hoc eſt coram Ju-
dice diſputaſti, quomodo inique interficeres innoxium
ob odium in eundem conceptum.

4 *Perſcrutatus es, qualiter libertatem addiceres ſervi-
tuti*. Hoc eſt lucerna, ut ajunt, vel in meridie accenſa
inveſtigare non dubitaſti ; quomodo proximum tibi in
re aliqua debitorem, nec ſolvere valentem in auctione,
& ſub haſta pro ſervo vendere, vel Edicto Prætoris tibi
inſervire compelleres, quoad minimum quadrantem
ſatisfaceret.

5 *Corda, & corpora*. Hic de Sacramento Baptiſmi
loquitur, prout ſup. num. 3. etiam fuerat locutus.

Digitized by Google

plus hinc æſtuant, & tabeſcunt, quod capere ne-
queunt, & vorare. Vidiſtis, ut ad unam colum-
bam tot milvi, tot aquilæ, vultures tot voraces,
tantarum curſat congeries avium ſordidarum. Hanc
numeroſitatem, hanc multitudinem ſenſerat Pro-
pheta, cum caneret: *Circumdederunt me mala,*
quorum non eſt numerus: comprehenderunt me ini-
10 *quitates meæ: & non potui, ut viderem.* † *Abin-*
Pſal. 39. *tus de corde hominum procedunt.* Tolerabilis eſt
hoſtis, cum muros arietat extrinſecus: * cum fo-
ris poſitus cedit aliquando conflictui; cui vero eſt
intus inimicus, cujus adverſarius in ipſis penetra-
libus jam deſævit, iſte ſe intelligit, & ſentit op-
preſſum: iſte ſe & captivum pervidet, & deplo-
rat; * iſte ſuus expugnator eſſe non poteſt: ſuus
eſſe non poteſt liberator: alienum requirit auxi-
lium: quærit alterum defenſorem. † *Ab intus exeunt*
de corde. Novus eſt hic ordo bellandi: de homine
contra hominem gentes exeunt bellaturæ: non con-
11 tentæ in occulto vincere, proſternere in abdito;
12 quaſi quæ famam quærant hominis de ruina. †
Judæi, qui foris ſunt, ſe, & ſua forinſecus la-
vent, nos, fratres, ab iſtis vitiorum ſordibus e-
mundemur intrinſecus: has nequitiarum gentes in
noſtris mentibus Chriſto propugnante vincamus:
has delictorum beſtias de noſtris cordibus terrore
dominici nominis effugemus: has criminum ra-
bies, & voraciſſimas aves a noſtris ſenſibus crucis
13 haſta fortiter propellamus: † ut civitatis noſtræ
ſplendor, templi noſtri ſanctitas, domus noſtræ in-
teger, * & ſingularis ornatus ad habitandum ſem-
per in nobis noſtrum provocet, & invitet aucto-
rem. Illuc vitia redire nequeunt, ubi Chriſtus
cum ſuis virtutibus commoratur.

* Quia foris.
* Iſte ſuus expugnator eſt; ſed ſuus eſſe non poteſt liberator; alienum quærit defenſorem MS. C.
* Et ſincerus.

SERMO CLXXII.

De Invidia, & Hypocriſi.

Audiſtis hodie, fratres, quemadmodum, dum 1
ſeclusit alios, ſeipſum janitor invidioſus ex-
cluſit. *Væ vobis*, inquit, *legis peritis, quia tuli-* Luc. 11.
ſtis clavem ſcientiæ: ipſi non introiſtis, & eos, qui
introibant, prohibuiſtis. Audiſtis ergo quemadmo-
dum, dum ſecluſit alios, ſeipſum janitor invidio-
ſus excluſit. Acceperat claves Phariſæus non ut
clauderet, ſed ut intrare deſiderantibus aperiret:
ſed ne intraret alter, ipſe permanere foris maluit
per livorem. † Omnia quidem vitia ad ſuorum 2
ſemper tendunt, & proſiliunt læſionem; ſed ſuos
ſemper amplius invidia conſumit: invidia ſuorum
carnifex ſemper extitit: extendit ſenſus: torquet
animos: * diſcruciat mentes: corda corrumpit.
Et quid plura? Hanc qui receperit, ſua ſuſtinet
ſine fine ſupplicia: quia in ſe domeſticum ſemper
diligit habere tortorem. † Quis ibi malorum finis, 3
ubi alterius * bonum pœna eſt alterius? ubi cru-
ciatus alienus eſt aliena felicitas? Malum multi-
plex: quot ſunt proſperitates hominum, tot tor-
menta ſunt invidorum. Cum aliis vitiis animus
poterit confligere Chriſtianus; invidiam, quiſquis
antequam ſentiat non fugerit, non evadit. † Hæc 4
peritis legis legem ſuaſit non aperire, ſed claude-
re: & ſalutaris præcepti non commodare doctri-
nam, ſed negare: obſerare ſcientiæ fontem, * &
vitalis fluenti originis ſuæ ſecreto divitias obſtrue-
re. Iſte velociter ſugiendus eſt morbus: quia,
quos contigerit, non patitur jam ſanari. † Invidia
cælum tentavit: ibi enim diabolum fecit ex An- 5
gelo: uſſit terras, quæ utique paradiſi nobis a-
mœna flammeo cuſtode ſecluſit. Reges urget,
quia hæc Herodem in coævos Chriſti ſic compu-
lit deſævire, ut ante lac, quam ſanguis teneris fun-
deretur ex membris. Charitatem violat, nam hæc
Cain reddidit fratricidam: & innocuam adhuc ter-
ram * novi ſanguinis cruore perfudit. † Vaſtat po- 6
pulos,

* Cruciat.
* Honor.
* Et vitalis fluenti originem per ſuam invidiam obturare.
Matt. 2.
Gen. 4.
* Innocentis cruore perfudit.

10 *Iſte ſuus expugnator eſſe non poteſt.* M. S. C. legit: *Iſte ſuus expugnator eſſe poteſt; ſed ſuus eſſe non poteſt liberator.* Hoc eſt poteſt quidem per ſe pugnando vincere; ſed a moleſtiis, damnis, & periculis ſe eripere, aut penitus liberare non valet. Expugno ſignat, pugnando vinco: liberator vero dicitur periculi, & moleſtiæ ereptor. Jux. impreſſam lect. vult dicere, Nec victor, nec liberator ex ſe poteſt eſſe, ſed alienum requirit auxilium, & defenſorem.

SERMO CLXXII.

Scholia & Notationes.

4 Et *vitalis fluenti divitias originis ſuæ ſecreto obturare.* Hoc eſt occludere, & veluti ſera impoſita claudere divitias fluenti vitalis, ideſt ſcientiæ legis. *Secreto originis ſuæ*, i. celando originem ejuſmodi ſcientiæ, quæ eſt a Deo, per Deum, & ad Deum. MS. C. legit: *Et vitalis fluenti originem per ſuam invidiam obturare*, & eſt magis dilucida lectio.

5 *Invidia Cælum tentavit.* Lege ſerm. 26. 4. & Serm. 148. 11. ſup.

5 *Uſſit terras.* Ideſt combuſſit, vel cremavit terras, ſcilicet terreſtrem Paradiſum flammis ejus, quando protoplaſtis electis collocavit Deus ante Paradiſum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium, atque verſatilem ad cuſtodiendam viam ligni vitæ eidem tradidit. Geneſ. 3.

6 *In Chriſto enim Judæi non hominem tantum, ſed Deum filium Dei conati ſunt opprimere.* Pro corroboratione ſententiæ diætæ Auctor ſup. ſermone 4. num. 4. *Invidia Abrahæ progeniem, populum ſanctitatis ad Auctoris ſui cædem, ad mortem ſui Salvatoris armavit.* Et ſerm. 48. num. 6. *Judæi ſciebant Chriſti opera divinæ virtutis eſſe, non eſſe poſſibilitatis humanæ: ſed livoris nubilum, malitiæ fumus viſum ſpectantium caligabant, ne lumen Chriſti, ne tempus Evangelii perviderent.* Quandoquidem Judæi in lege docti cognoverunt Chriſtum eſſe Meſſiam, & Dei filium; & tamen poſtea invidia excæcati, & malitia ipſum morti adjudicarunt. De Invidia Auct. ſup. ſer. 48. num. 1. *Non ſic nubes Cælum*, inquit, *nox diem, ſolem caligo, quomodo mentem cæcat, & tenebrat invidia.* Et ſerm. 4. num. 5. *Invidia ipſam dominam corporis animam præda capit, & adducit incluſam.* Atque in his terminis auctoris ſententia interpretanda venit. Verumtamen quia non conveniunt Patres, & Scholaſtici in hac ipſa S. Chryſologi ſententia, mihi viſum pro ea dicere id, quod nullus hominum verius ſcire potuit, an Judæi, maxime qui in lege docti erant, cognoverint Chriſtum eſſe Meſſiam, & Dei filium, & tamen in Concilio Sanedrin, & in tempore paſſionis eidem mortem intulerint, quam ipſemet Chriſtus Deus, & homo, qui corda ſcrutatur, & ſumma ſapientia eſt: Cumque ipſe in Evangelio aperte dicat Judæos ſe cognoviſſe, mihi omnis quæſtio ſublata videtur. Quod dicat ſe cognitum a Judæis, manifeſte habetur apud Joan. cap. 7. 28. ubi Chriſtus docens in Templo alta voce clamavit: *Et me ſcitis, & unde ſim ſcitis.* Hoc eſt ut vere Maldon. exponit: *Non ſolum iſto modo, quo vos me cognoſcere profitemini, quis, & unde ſim ſcitis; ſed alio etiam modo,*

quem

Digitized by Google

pulos, namque Judæos hæc, ſi dici fas eſt, ſi ca-
pit ſermo, ſecit eſſe deicidas : deicidas diximus,
non quo pervenit, ſed quo facinus hoo tetendit:
Io Chriſto enim Judæi non hominem tantum, ſed
Deum filium Dei conati ſunt opprimere, necare
virtutes, cum dicunt : *Hic eſt hæres, venite oc-*
7 *cidamus eum : & noſtra erit hæreditas ejus.* † Sed
Mar. 12. Matt. 26. quid valet diabolus ad Deum? Invidia quid valet
ad dominicam charitatem? Invidit diabolus nobis
terram, ſed donavit cælum Deus : claves ſcientiæ
legiſperitus ſuſtulit, ſed claves cæleſtis regni per
Petrum largitus eſt Chriſtus : Ac ſic invidia ſuis
commodis eſt nudata : & homo ditatus eſt ipſa
neceſſitate damnorum. Beno ergo in ſequentibus
Dominus adjecit, dicens : *Attendite vobis a fer-*
8 *mento Phariſæorum.* † In fermento quippe non eſt
Luc. 12. moles magnitudinis, ſed tumoris : & conſparſio
tali ſpecie inflata eſt, non ditata : quantum enim
efferbuerit ferventius, tantum farris maſſa turge-
ſcit, & totam formam levitatis implet, & tumo-
9 *ris.* Congrue ergo a Domino dictum eſt : † *At-*
tendite vobis a fermento Phariſæorum, quod eſt
hypocriſis. Quid eſt hypocriſis, niſi ſpecies ar-
te compoſita, quæ aliud in te agit, aliud pro-
mit in vultu? Hæc penes Phariſæos per ſcien-
1. Cor. 8. tiam tumeſcebat, Apoſtolo ſic dicente : *Scien-*
tia inflat. Illos namque ſcientia inflabat ad ſuper-
biam, non inſtruebat ad vitam : & corrumpebat
ad malitiam, non ad prudentiam promovebat :
Erat in eorum facie hypocriſis : erat in eorum
mente invidiæ hydrops : erat in pectore ſiticulo-
ſus fons : erat ardens unda, quæ ſuis magis, ac
magis inflammabatur fluentis ; ut bibentis non ex-
tingueret ſitim, ſed augeret incendium. † Sic, ſic 10 1. Cor. 5.
hypocriſi miniſtrante ſuis ſemper invidia propinat:
Ab hoc nos morbo ſubtrahit Apoſtolus : Cum
nos *non in fermento veteri, neque in fermento ma-*
litiæ, & nequitiæ, ſed in azymis ſinceritatis, &
veritatis ſanctum Paſcha Domini celebrare com-
pellit. † Veritas neſcit tumorem, ſimplicitas hypo- 11
criſim prorſus ignorat. In azymis ſinceritatis, &
veritatis. * Hæc ſunt cordis azyma : hæc cæleſti
dulcedine confecta : hæc gratiæ ſaporata pingue-
dine : hæc Sancti Spiritus igne decocta : hæc nos
manducantes agnum Dei, agnum, qui tollit pec-
catum mundi, ad noſtrum Paſcha ſolemniter im-
molamus ; quibus Chriſtus ad lætitiam totam, to-
tam eſt natus & immutatus ad gloriam.

* Veritas eſt cordis azyma, cæleſti dulcedine confecta, gratiæ ſaporata pinguedine, ſancti Spiritus igne decocta, hanc nos manducantes: *ſic legit MS. Caſ.*

SERMO CLXXIII.

De Divo Joanne Baptiſta, & Herode.

PAſtor bonus pervigiles noctes, dies anxios du- 1
cit, ne quid callidus latro, ne quid lupo-
rum

*quem maligne diſſimulatis : Nec enim ſolum ſcitis me fi-
lium eſſe Mariæ, & ex patria Bethleem, aut Nazareth,
quod ipſum argumentum vobis eſſe oportebat me eſſe Chri-
ſtum ; cum inde Chriſtum venturum eſſe Scriptura dicat ; ſed
ſcitis etiam me filium eſſe Dei, & ab eo miſſum, cum
& Joannis de ea re teſtimonium audieritis, & ea in me
opera videritis, quæ nemo, niſi a Deo miſſus, facere po-
tuiſſet.* Præterea ſi Judæi Chriſtum non cognoviſſent eſſe
Deum, quomodo dixiſſet ipſe Chriſtus Joan. 15. 22. *Si
non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatum non habe-
rent?* ſcilicet ut Aug. & Beda hoc loci interpretantur,
peccatum, quod in Chriſtum credere noluiſſent. Unde
ſequitur in eodem loco : *Nunc autem excuſationem non
habent de peccato ſuo, &c.* Nempe quod credere nolint
Chriſtum eſſe Meſſiam, & Dei filium, quia & verbis,
& factis quis, & a quo miſſus eſſet ſæpius illis declara-
verat : quare eorum prætenſa ignorantia nedum culpam
excuſabat, ſed & ipſa culpa erat. Etenim ſi ignorarunt,
fuit, quia ſcire noluerunt, & quia odio, & invidia e-
rant occupati. Itaque ipſorum ignorantia & effectus, &
cauſa erat odii, ut recte Maldon. ibid. obſervat. Effe-
ctus, quia odium impediebat, ne cognoſcerent verita-
tem : Cauſa, quia ipſa viciſſim impediebat, ne illi de-
ponerent odium. Inſuper in hac Vineæ parabola cum
dicunt Hebræi : *Hic eſt hæres, venite occidamus eum* ;
Chriſtus manifeſte docet Judæos ſe cognoviſſe, & in hunc
ſenſum exponitur ab Origen. Tract. 19. in Matth., Ab
auctore Operis Imperfecti hom. 40. a Divo Hieronymo
in Comment. a Beda lib. 3. in Matth. ab Anſelmo, &
Salmerone de ead. tract. 36. qui Salmeron objectis A-
bulenſis in Matth. 21. quæſt. 204. recte reſpondet ; & a
Lyrano, qui dicit in gloſſ. *Agricolæ autem, ideſt Sacer-
dotes, & legis periti videntes filium, ideſt Dominum Je-
ſum Chriſtum opera Divinitatis facientem, & omnia,
quæ prædicta erant de ipſo, adimplentem, dixerunt in-
tra ſe, hic eſt hæres, quia de ipſo verum notitiam habue-
runt.* Id que paulo poſt uberius explicat, & rationibus,
& auctoritatibus docet. Favet D. Thomas in 3. part. q.
47. art. 5. ubi in corpore ait : *Poſſumus tamen dicere,
quod etiam verum Dei filium cognoviſſe dicantur, quia e-
videntia ſigna hujus rei habebant, quibus tamen aſſenti-
re propter odium, & invidiam noluerunt, ut eum cogno-
ſcerent eſſe filium Dei.* Et ad 3. argumentum. *Ignorantia
affectata non excuſat a culpa, ſed magis videtur culpam
aggravare : oſtendit enim hominem ſic vehementer eſſe af-
fectum ad peccandum, quod vult ignorantiam incurrere,
ne peccatum vitet ; & ideo Judæi peccaverunt non ſolum
hominis Chriſti, ſed etiam tanquam Dei crucifixores.* Et
quanquam Burgenſis in gloſſ. contra Lyrani rationes in-
ſurgit, nihilominus defenditur Lyranus a Matthæo
Toryngio in replicationibus, cujus concluſio, & qui-
dem vera, eſt, quod docti Judæorum habuerunt æſtima-
tionem veram de Chriſti Deitate in univerſali, particu-
laris autem æſtimatio fuit propter odium illius perſonæ
præpedita. Concordat Philoſophus 7. Etic. cum ait,
quod aliquid cognoſcitur in habitu, cujus tamen cogni-
tio actualis impeditur propter aliquam paſſionem, vel
habitum impedientem, ut habet exemplum de inconti-
nente a Lyrano allatum. Scripturæ quæ Judæos excu-
ſare videntur, quod ignoranter crucifixerint, intelligun-
tur vel de actuali æſtimatione in ſingulari, vel de igno-
rantia affectata quoad doctos Judæorum, qui & plebem
ſeduxerant ; ſed ignorantia hujuſmodi non procedit pri-
mo ex rationis errore, ſed ex voluntatis pravitate per-
vertente judicium rationis circa particulare, cujus uni-
verſale noverat, prout bene Toryng. animadvertit. Et
dum Chriſtus in Cruce pendens ait : *Neſciunt quid fa-
ciunt*, Gentiles intellexit, Senatoreſque Judæorum haud
in lege peritos, & alios de plebe Hæbrea, qui legem
ignorabant, ſeu Scripturas Prophetarum de Chriſto lo-
quentes neſciebant, ut docet Carthagena de ſeptem
verbis Chriſti lib. 11. hom. 1. circa medium. Quæſtio-
nem hanc magiſtraliter diſputat Suarez in 3. parte Tom.
2. diſp. 31. ſect. 4. Qui diſtinguit inter Judæos in Chri-
ſtum credentes, qui ipſum eſſe Meſſiam, & Deum ve-
rum agnoverunt ; ac inter eos, qui Chriſtum non ſunt
ſecuti, quos non agnoviſſe, ſed aliquam fidem huma-
nam cum formidine habuiſſe ait : Principes vero Ju-
dæorum, & Phariſæos verius videri non cognoviſſe aſ-
ſerit, licet poſtmodum titubet in ſententia quem ſe-
quitur Barradas in 2. Parabola Vineæ Matth. 21. Si,
quæ diximus ſupra pro ſententia Auct. noſtri doctiſſimi
juxta, ac Sanctiſſimi, qui & ſcripta veterum Patrum
Hieronymi, Ambroſ. Auguſt. Chryſoſtomi, & aliorum,
qui ante ipſum floruerunt, legerat, a prudenti, ſin-
ceroque judicio meditentur, & certam eſſe Chryſologi
noſtri ſententiam, cui ſincere contradici non poteſt,
& objectis minime a contrarium opinantibus fuiſſe pro-
prie reſponſum cognoſcet, me etenim longiorem pro-
trahere ſcriptionem brevitas notationum non patitur.

7 *Homo ditatus eſt ipſa neceſſitate damnorum.* Hoc eſt
quia homo ex invidia Diaboli neceſſario incidit in tem-
poralia damna ; propterea a Chriſto Domino ditatus eſt
bonis ſpiritualibus, quæ altioris ſunt gradus. Sic Jobo
ex Divina miſeratione duplicia reſtituta ſunt omnia, qui
ſi prius damna haud paſſus fuiſſet, duplicia non acce-
piſſet bona. v. S. Leonem ſerm. primo de Aſcenſione
Domini.

rum feritas aſtuta pernicioſum charo gregi, ne
quid noxium moliatur. Paſtor bonus, ſicut Do-
minus dixit, animam ſuam ponit pro ovibus ſuis.
2 †Sed & oves bonæ paſtoris ſui audiunt attentis au-
Joan. 10. ribus vocem, paſtoris ſui ſemper ſequuntur arbi-
trium, paſtoris ſui totam faciunt voluntatem: a-
ſcendunt colles; petunt ardua; mutant ſæpe re-
giones: ac ſic apta paſcuis, irrigua fluentis, um-
broſa, accommoda, ſecreta quietis loca pene-
trant; reperiunt amœnitates; & deliciis perfruun-
3 tur. †Et vos, filioli, Dominici gregis portio co-
pioſa, niveo, & divino veſtita jam vellere, mol-
li fœtu, cæleſti germine perfœcunda, ſi per no-
ſtræ vocis auditum ad loca ſæpe ſalutaria, ad ſa-
lutaria paſcua perveniſtis; ſi per noſtri ſermonis
fluenta animi veſtri æſtus, veſtræ ſitis temperaſtis
ardorem; ſi ſub doctrinæ noſtræ tegmine aliquan-
ta commoditate recubaſtis, quæ ordinamus, at-
tendite: quæ dicimus audite: quæ facimus ap-
4 probate: †Nec pro voluntate veſtra, ſed pro diſ-
poſitione noſtra prædicationis noſtræ percipite ra-
tionem: & ſive cum dicimus de gradu iſto, ſive
cum de ſacerdotali ſede pro temporis ratione tra-
ctamus, ut oves bonæ, ut chari greges, dilecta
pignora, ſine faſtu impigræ, ac toto fidei curſu
convenite, concurrite: nec vos locorum mutatio
tam propinqua, & ſpatia ſic arctata, aut reddant
5 deſides, aut faciant murmurantes: †Quia nec ovis
ad caulas pervenit, ſi pro ſuo libito pervagetur:
nec ſcientiam diſcipulus poterit obtinere, ſi do-
ceri pro ſua voluntate contenderit: ægrotus quo-
que nunquam poterit recipere ſanitatem: ſi pro
6 ſuo fuerit curatus arbitrio. †Sed quia nobis ho-
Matt. 6. die contra lupum furentem ſermo eſt, arrepto pa-
ſtorali baculo tranſeamus ad evangelicam lectio-
nem. *Audivit*, inquit, *Herodes rex*, *manifeſtum
enim factum erat nomen Jeſu*, *& dicebat*: *quia
Joannes Baptiſta reſurrexit a mortuis*, *propterea
7 virtutes operantur in illo*. †Stultus de mortuo pie
credit, quem feraliter perſecutus eſt vivum: *Joan-
nes reſurrexit* ait, & tamen confitetur ignorans,
8 quia in Chriſto pro Chriſto reſurgit occiſus. †
Herodes quid egit gladius tuus? crudelitas tua quid
profecit? quo proceſſit impietas tua? ſi ut ipſe di-
cis redit ad virtutes, reſurrexit ad opera divina,
qui furore tuo putabatur extinctus? Joannes reſur-
rexit, ſicut fateris ipſe: non hic perſona, ſed in-
firmitas periit: non hic Joannes, ſed mora magis

tali morte ſuccubuit: illuſa eſt pœna: carnifex
habetur irriſus: ipſa eſt cognitoris miſeri decepta
ſententia, quæ interemptum non perdidit, ſed
promovit. †*Joannes reſurrexit a mortuis*, *propte-* 9
rea virtutes operantur in illo. Etſi hoſtis legis,
per legem tamen ille reſurrectionem promiſſam di-
dicerat mortuorum. Et ſi reſurrecturum Joannem
noverat, cur inſanus occidit? Si ad totius divinæ * Cor ejus
virtutis culmen, ſi ad totum quicquid eſt poteſta- mortis au-
tis inſigne tali morte ſciebat elevandum, * cur ſe ctor eſſe
rantæ mortis eſſe ſecit auctorem? †Semper ſebrit ſuſtinuit?
impietas: a phreneſi ſemper crudelitas * obtinetur: 10
carere dementia furor neſcit, in ſe namque ſævit, * Poſſide-
quoties in alterum tendit: ſe punit dum percellit tur.
inſontem: ſibi lethalis eſt totus, cum erga juſtum
crudelis exiſtit. Ecce Joannes, ut ipſe dicis, jam
vivit in Chriſto: ad tuam pœnam redit, qui ve-
nit ad omnium cæleſti munere medicinam. *Alii
autem dicebant*, *quia Elias eſt*: *alii vero dice-
bant*, *quia Propheta eſt*, *aut quaſi unus ex Pro-
phetis*. †*Quo audito*, *Herodes ait*: *Ipſe eſt Joan-* 11
nes, *quem ego decollavi*: *hic reſurrexit a mortuis*.
Malevolo quidem, at veraci ſenſu teſtis ipſe cri-
minis ſui, aſſertor ſceleris ſui, ſui facinoris accu-
ſator exiſtit. †*Joannes*, *quem ego decollavi*, *ipſe* 12
eſt: *hic reſurrexit a mortuis*. Verum dicit: nam
ſicut in Chriſto ſui reſurgunt, ita in ſuis ipſe pa-
titur Chriſtus: & ſicut honor capitis ad membra
pertendit, ita membrorum pœna ad dolorem ca-
pitis, ad capitis redundat injuriam. †*Joannes*, 13
quem ego decollavi, *ipſe eſt*. Iſte rex ſapiens, e-
gregius judex, cenſor morum, diſciplinæ cuſtos,
vindex innocentiæ, criminum pœna, quod de-
collaverit Joannem dicit, quare decollaverit ta-
cet: ne poteſtatem regiam * tanti facti confunde- * Tanta
ret turpitudo: ſed Evangeliſta prodit, ut inter- facti.
fectoris dedecus interfecti producat ad gloriam.
Nam ipſe Herodes, inquit, *miſit*, *ac tenuit Joan-
nem*: *& vinxit eum in carcere propter Herodiadem
uxorem Philippi fratris ſui*, *quia duxerat eam u-
xorem*. †*Dicebat enim Joannes Herodi*: *Non licet* 14
tibi habere uxorem fratris tui. Herodias, quæ uxor
eſſe duorum fratrum ſceleris amore contendit; ut
affectione violaret affectum, & ſociaretur Herodi
Herodias, ne eſſent vel nomine diſſimiles, qui
erant ſcelere, moribus, vitaque conſimiles: &
jungerentur vocabulo, quos criminum junxerat
turpitudo: hæc ergo Herodias inſidiabatur Joanni. † 15
Hero-

SERMO CLXXIII.

Scholia.

3 ET *vos filioli*. Innuit Auct. multos tunc tempo-
ris ſuæ prædicationi interfuiſſe, qui recenter ad
Chriſti fidem converſi fuerant, quos hortatur, ac mo-
net, ut aſſidue concionem audiant, cum habetur, ne-
que itineris longitudine, quominus accendant, ſe excu-
ſent.

4 *Cum dicimus de gradu iſto*. Gradus eſt, quem Cy-
prianus martyr, lib. 4. Epiſt. 5. Pulpitum appellat, &
2. Eſdræ 8. dicitur: *Eſdras fecit gradum ligneum ad
loquendum*, *in quo ſtans ſuper univerſum populum emi-
nebat*. Sedes Epiſcopalis eſt Exedra, ſeu Cathedra, ſic
D. Aug. ab Exedra prædicabat, ut habetur de Civitate
Dei lib. 22. cap. 8.

6 *Arrepto paſtorali baculo*. Forte dum prædicabat
Auct. Sanctiſſimus baculum paſtoralem præ manibus te-
nebat, vel ſaltem a parte ſuggeſti Diaconorum mani-
bus ſuſtentabatur. Vel certe per baculum imaginem
Chriſti crucifixi intelligerem, ſi ea tempeſtate, ut nunc,
conſueviſſet ante faciem prædicantis haberi; at hoc mihi
non ſatis conſtat, nec ex quo hauriam habeo.

8 *Mors magis tali morte ſuccubuit*. Electi Dei dum
obeunt mortem, ipſam mortem interimunt, quia reſur-
gere habent perpetuo immortales.

8 *Ipſa eſt cognitoris miſeri decepta ſententia*. Hoc
eſt ſententia mortis, quæ a judice infelice dicitur, dum
Sanctum hominem interimit, deluditur; etenim illum
minime perdit, ſed taliter promovet per mortem, ut
fiat immortalis.

12 *In Chriſto ſui reſurgunt*. Chriſtus caput, electi
membra corporis myſtici ipſius Chriſti: electi reſurgunt
in Chriſto, quia in humanitate Chriſti ſunt. Sic Chri-
ſtus dicitur pati, cum electi, qui ſua membra ſunt,
flagellantur.

13 *Iſte Rex ſapiens*. Ironice.

14 *Ut affectione violaret affectum*. Amando Herodem
violaret affectum activum, paſſivumque Philippi ſui le-
gitimi viri: Et affectione in Herodem violaret Hero-
dias, & Philippi fratrum mutuum affectum.

15 *Herodes adultera non vincebat animum*. Quia He-
rodias in aviditate inceſtus Herodem ſuperabat: atta-
men illam non ejiciebat Herodes: Vel cum M. S. Cæſ.
Herodes adulteræ non vinciebat animum. Hoc eſt He-
rodes non tenebat animum Herodiadis ſibi per vim ſu-
bjectum, vel ad proprium uſum paratum, ita ut ab
ipſa recedere non valeret.

15 *Nefas tamen adultera differebat*. Attamen ab ea
non

* Non vincebat animum MS. C.

Herodes adulteræ * non vincebat animum : ne-
fas tamen adulteræ differebat. Illa, ne eſſet ar-
guens, arguentis tendebat ad mortem : ille, ut
placeret incæſtæ, captivus ipſe juſtum tantum te-
nuit, & vinxit incluſum, quia in innocentem reus
facile non poterat dictare ſententiam. *Cum acci-
diſſet*, inquit, *opportunus dies*, *Herodes natalis ſui
cœnam fecit principibus*, *tribunis*, *& primis Gali-
leæ : cumque intraſſet filia ipſius Herodiadis*, *&
ſaltaſſet*, *& placuiſſet Herodi*, *ſimulque recumben-*
16 *tibus*, *Rex ait puellæ* : † *Pete a me quod vis*, *&
dabo tibi*. *Et juravit illi*, *quidquid petieris dabo
tibi*, *etiam ſi dimidium regni mei*. Ingratus, inhu-
manus Rex, qui virtuti tantæ, tam glorioſo la-
bori, tam memorabili facto, non totum regnum
ſuum dedit ; ſed dimidium. Et quare ſibi vel pro
parte ſervavit ; qui poſt tantam domus ſuæ glo-
riam, poſt tantam familiæ ſanctitatem, poſt tale
caſtitatis exemplum, eſſe, videri, vivere, non debe-
17 bat? † Illa ergo criminis filia, non naturæ, non
tam ad matrem, quam ad ipſam ſentinam ſui ſcele-
ris mox cucurrit : ut quæ fluida tota, tota ierat re-
ſoluta, ſæva, & truculenta revolaret : & ut de
ipſis artibus loquar, ut tragœdiam nefandam ca-
neret, quæ impleverat turpiſſime comœdiam. *At
illa egreſſa dixit matri ſuæ : Quid petam? Illa ve-
ro dixit : caput Joannis Baptiſtæ*. *Et ingreſſa ſta-
tim cum feſtinatione ad Regem*, *petivit dicens : Vo-
lo*, *ut protinus des mihi in diſco caput Joannis Ba-
ptiſtæ* . *Et contriſtatus eſt Rex propter jusjuran-
dum*, *& propter ſimul recumbentes*, *noluit eam
contriſtare : & ſtatim Rex miſſo ſpiculatore*, *juſſit*
18 *afferri caput ejus : Ille autem abiit*, *&* † *decollavit
eum in carcere : & attulit caput ejus in diſco ; &
dedit illud puellæ*, *& puella dedit illud matri ſuæ*.
* Crapula.
Sic judicat mens oppreſſa * crapulis, ſoluta vino,
& toto quodammodo ebrietatis demerſa naufra-
19 gio. † *Volo*, *ut protinus des mihi in diſco caput
Joannis*. * Serpentis germen caput hominis petit,
cui ſuum caput ſententia principali ſciebat addi-
ctum : dicente Deo : *Ipſe ſervabit caput tuum*,
& tu illius obſervabis calcaneum. † In longum nos
trahit prolixitas lectionis : & ſatis in altum pro-
movet loci ipſius immenſa profunditas : differa-
mus hodie, quæ ſequuntur, ne dum ſermo feſti-
nat ad finem, quæ ſunt prolixe dicenda tranſmit-
tat. Id in clauſula noſtri commendamus eloquii,
quod ſine cauſa cucurrerit ſerpens : nam tota ger- 20
mina ſerpentis antiqui iſte Joannes noſter intere-
mit : & effuſione ſui ſanguinis extinxit occiſus.

* Germen ſerpentinum caput hominis quæris, cui tuum caput ſententia principali ſciebas addictum. Gen. 3.

S E R M O CLXXIV.

De Decollatione Divi Joannis Baptiſtæ.

HErodianæ cœnæ cruentas epulas, convivium 1
ſic ferale, tunc terra, tunc cælum, ho-
die mecum veſter horruit & expavit auditus. † 2
Herodes, inquit, *natalis ſui cœnam fecit*. Bene Mar. 6.
cœnam, quia non luci, ſed tenebris addictus eſt
hic natalis, in quo noctis filius natus eſt, non
dici. † *Natalis ſui cœnam fecit principibus*, *tribu-* 3
nis, *& primis Galileæ*. Quid agit incauta, & cæ-
ca ſemper impietas? Omnes evocat poteſtates, ut
non tam multos convivii ſui ſocios, quam innu-
meros criminis ſibi teſtes aſſumat : & tot habeat
facinoris ſui arbitros : quot habuit præſides diſci-
plinæ. † *Cumque intraſſet filia ipſius Herodiadis*, *&* 4
ſaltaſſet & placuiſſet Herodi. Reſpondit ſuo tur-
pis generi, dum patri complacet turpiori. De a-
dulterio namque non niſi turpis debuit procreari :
quæ fractis greſſibus, corpore diſſoluto, disjuncta
compage membrorum, fluentibus ex arte viſceri-
bus, tota patri fieret deformitate formoſior. Et
revera ſuam credidit tunc Herodes, cum talem
vidit : nam putaſſet alienam, ſi pudicam vel ali-
quantulum pervidiſſet. † Serpens tunc latebat in 5
fœmina, quæ reptans greſſibus flexuoſis lethale
toto corpore virus effudit : ut diſcumbentium men-
tes

---

non ſeparabatur, ſed cum illa in peccatis volutabatur. Vah quot hodie Herodi ſimiles, qui lupas domi haben-tes, nec vi tenent, neque libere ejiciunt! At videant quid actum ſit Herodi, paveant, & convertantur.

16 *Ingratus*, *inhumanus Rex*. Hæc ironice dicta ſunt de Herode, & gloria domus ejus, atque de aliis, ut in tea. uſque ad num. ſeq.

17 *Ut tragœdiam nefandam*. Comœdia a Comn laſciviæ, & commeſſationis Deo ſic dicta privatæ eſt perſonæ, & deſinit in voluptatem. Tragœdia eſt, in qua Reges, Principes, Heroes, & Dii introducuntur, quæ habet argumentum luctuoſum, & exitum triſtiſſimum, ut more Gentium loquar. Puella hæc ad Regem mollis, & in luxuriam defluens, & voluptatem veluti in Comœdia ingreſſa eſt. Dum autem caput Joannis petiit, horrida, & crudelis ad mortem, veluti in Tragœdia regreſſa eſt. Sed prius ad ſentinam, ſive ſui ſceleris receptaculum, matrem ſcilicet ſuam cucurrit. Herodias receptaculum ſceleris filiæ dicitur, quia abſciſſum Jo. caput a filia recepit.

18 *Ebrietatis demerſa naufragio*. Philarchus lib. 12. Hiſtor. apud Athenæum in Cœnis eruditorum lib. 15. ſcribit Græcos Soli mel libaſſe, non vinum, quoniam oporrebat id Numen, quod omnia regit, & continet, ac mundum perpetuo circumvolvit, alieniſſimum eſſe ab ebrietate.

20 *Id in clauſula noſtri commendamus eloquii*. Hoc eſt pro coronide ſermonis noſtri id probamus, laudamuſque quod ſerpens ideſt Diabolus in filia Herodiadis cucurrerit ſine cauſa finali, vel propter quod, ut ajunt, vel fruſtra. Etenim in morte Joannis Eccleſiam Chriſti credidit extinguere, & Judæorum ſynagogam ſervare; ſed oppoſitum evenit, quia tunc ſynagoga extincta eſt, & ejus loco Eccleſia ſurrexit : Ceſſavit baptiſmus pœnitentiæ Joannis, & baptiſmus gratiæ Chriſti ſurrexit.

S E R M O CLXXIV.

Scholia.

3 P*Ræſides diſciplinæ*. Nam filio Regis præſident Principes, ut illum congruis inſtruant diſciplinis.

4 *Deformitate formoſior*. Quo magis inhoneſta, ac fœda laſciviis puella ſaltatrix ſpectabatur, eo magis paternis oculis videbatur formoſa. Nam quo quiſque magis laſcivia deformis eſt, eo magis formoſus laſcivo videtur.

4 *Et revera ſuam credidit tunc Herodes*. Auctor noſter ſequitur D. Ambroſii ſententiam ſerm. 65. de S. Jo. Baptiſta in vetuſt. qui hanc ſaltatricem fuiſſe filiam Herodis Regis ex inceſtuoſo adulterio Herodiadis progenitam aſſeverat. Ceterum Maldon. Herodiadis quidem filiam, non autem Herodis, ſed Philippi ejuſdem fratris extitiſſe affirmat ; ſed in hiſtoriis facile erratur.

4 *Putaſſet alienam*. Hoc eſt alterius hominis ex ipſamet Herodiade adulterio procreatam. Etenim ut plurimum, genitorum mores induunt filii, & adultera cum uno facile talis ſuſpicatur cum altero per regulam : ſemel malus ſemper præſumitur malus in eodem genere mali. De reg. jur. in 6.

5 *Lethale toto corpore virus effundit*. Diabolus ſerpens antiquus perditurus incautos, dum mulieris impudice ſaltantis, vel quoquomodo laſcivientis utitur opera, mentes hominum ſauciat, & corpora, atque ipſos per imitationem in beſtias tranſire ſtudet.

5 *Nec pane rabidi*, *ſed carnibus veſcerentur humanis*. Alludit ad canes rabidos, qui panem non edunt, neque edere poſſunt ob rabiem, homines tamen, ac cuncta animantia mordere ſatagunt, ac rabie inficere, de quibus S. Auguſt. De Civit. Dei lib. 22. cap. 22. in medio.

tes furor, venenum corpora ſauciaret : homines
verterentur in beſtias : nec vino jam tales, ſed
ſanguine potarentur : nec pane rabidi, ſed carni-
bus veſcerentur humanis. Tales utique, tales red-
didit, quibus adhuc fumante ſanguine caput in-
tulit tunc Joannis : ut illud Pſalmiſtæ canticum
Pſal. 78. probaretur : *Dederunt carnes ſanctorum ſuorum be-*
ſtiis terræ : effuderunt ſanguinem eorum tanquam
6 *aquam*. † Ecce quid pariunt totis noctibus pro-
tracta convivia : ecce quid generat, quod cum men-
ſura emitur, & ſine menſura bibitur vinum : ecce
quo præcipitatur caro, cum ad luxuriæ facinus vo-
7 luptatis inflammatur incendiis. † Rogo, quid tan-
tis cuneis arctatur? Sufficit infelix caro ſibi ſuis
caſibus ad ruinam, atteſtante Propheta cum di-
Pſal. 61. cit : *Ut quid irruitis in hominem, interficitis u-*
niverſi vos tanquam parieti inclinato, & materiæ
impulſæ? Jacebat in Herode caro oppreſſa crapu-
lis, ebrietate captiva, quæ titillante luxuria, &
non tam ludente, quam illudente laſcivia, pro-
mitteret, quicquid turpitudo peteret, ſe datu-
8 ram. † *Pete a me quod vis*, inquit, *& dabo ti-*
bi : & juravit illi. Jurat miſer, dum quicquid
honeſtatis eſt, & virtutis abjurat. *Pete a me*
quod vis. Quid peteret luxuria, niſi caſtitatis in-
teritum, pudicitiæ necem, mortem ſibi ſemper
9 contrariæ ſanctitatis? † *Volo, ut des mihi in diſco*
1. Cor. 15. *caput Joannis*. Si caput viri eſt, juxta Apoſtolum,
Chriſtus, jam tunc novello ore antiquiſſimus ſer-
pens Chriſti Domini tendebat ad mortem. *Volo,*
ut des mihi in diſco caput Joannis. Jam tunc a-
vidus draco in ſervi capite Domini deguſtabat ſi-
10 tiens paſſionem. † *Volo, ut des mihi in diſco*. Cur
Pſal. 115. in diſco, cur pretioſe geſtas, quem viliter occi-
dis? niſi quia, *Pretioſa in conſpectu Domini mors*
ſanctorum ejus. Hoc ipſum, quod vis, non agis
quomodo ipſa vis : quia agit te ſuperna ratio aliter
quam vis : in illo quidem tunc ferali antro, non
aula regis, rabies tunc fera paſtum ſuum credidit,
cum caput martyris vidit : potum ſuum ſenſit,
cum liquorem ſacri ſanguinis ſitiens aſpexit : fer-
culum crudelitatis ſuæ toto ore, totis faucibus con-
11 tendit, & conatur abſorbere. † Sed Joannes ve-
nit in ſublimi poſitus, ut lucerna ſuper candela-
Joan. 5. brum, tenebras ut fugaret, dicente Domino : *Il-*
le erat lucerna ardens, & lucens. Venit Joannes,
ut judex in tribunali reſplendens : ut qui arguit
adulterum, exponeret, & damnaret homicidam :
& qui pie vivens inceſtum vocarat ad pœniten-
tiam, reſervaverat ad veniam, homicidium etiam
12 damnaret occiſus. † Quam quæſo meretur veniam,
qui in morte Joanni ipſam pœnitentiam tam cru-
13 deliter interemit? † Gratis cucurriſtis Herodes, &
Herodias, nomina non affectione ſociata, ſed cri-
* Alias quæ. mine : * qui vocem intercipi poſſe ſtultiſſime credi-
Joan. 1. diſtis. *Ego ſum*, inquit, *vox clamantis in deſer-*
Gen. 4. *to*. Vox occidi non poteſt, ſed magis clamat an-
guſtiis corporis abſoluta. Sic vox Abel in ſuo jam
effuſa ſanguine magis ſonat : magis penetrat : ma-
gis pertendit ad cœlum. Sic nunc Joannes toto
orbe clamat : totis ſæculis facinus veſtrum cunctis
refert & oſtentat in gentibus. † Ecce Joannes 14
Chriſti capite gloriatur, qui capite putabatur ad-
dictus. Ecce eo die, quo tu finiſti tuum, ille ſi-
bi natalem cælitus conquiſivit : quia quando tuus
ortus merſit in finem, tunc illius finis ortus eſt
in natalem. † Juſtus enim tunc inchoat vivere, cum 15
pro Chriſto meretur occidi : transfertur iſta mor-
te vita martyris, non aufertur : morte magis cla-
ruit, qui ob hoc mortuus eſt, ut viveret in æter-
num. † Ecce tu jaces in morte ; Joannes vivit 16
occiſus. Tu fucatam murice purpuram perdidiſti,
Joannes cruore ſuo fulgenti purpura ſemper glo-
riatur indutus. Tui convivæ nunc tuis participes
efficiuntur in pœnis ; Joannes cæleſti menſa cum
choris veſcitur Angelorum. Ille audit cæleſtem
jugiter ſymphoniam, tu audies inferni ſemper * * Gemitus.
gemitum, & ſtridorem. Ille meretricis tuæ, ſalta- Gen. 39.
tricis tuæ addictus in pretium, nunc regno, nunc
præmiis cæleſtibus honoratur ; tu mercedem ſen-
tentiæ tuæ cum tua filia in tartaro percepiſti. † 17
Veſtimentum Joſeph, cum adulteram fugeret,
dereliquit : Joannes ne videret adulteram, ipſum
projecit & corpus. Joſeph, ne adulterium face-
ret, libens carcerem ſuſcepit : Joannes, ut argue-
ret adulterium eremum carcere commutavit. Jo-
ſeph ſomnia dum revelat, evaſit ex morte : Joan-
nes, ut Dei filium revelaret, ſuſcepit & mortem.
Joſeph dum panem præparat temporalem, ex au-
ro torquem meruit, & honorem : Joannes, ut
oſtenderet cæleſtem credentibus panem, ſecundum
illud : *Ego ſum panis vivus* : martyrii torquem Matt 11.
meruit ex cruore. † Merito in natis mulierum 18
cunctis major eſt hic Joannes : qui non ſolum adul-
teras arguit, ſed & licita mulierum conſortia virgini-
tatis amore calcavit. † Et ſi Joannes tantus, Joannes 19
talis, tanta eremo ſeparatus a fœminis fœminarum * * Inſidias.
pericula non evaſit ; quis eſt, qui inter fœminas
vivens evaſurum ſe ſine labore maximo, maxima
ſine cautione confidit, niſi is, qui ſancto alitur
ſpiritu? Qui cum genitore, natoque una cuncta
diſponit ſæcula per ævi omnia ſpatia.

SERMO CLXXV.

De Marcellino Epiſcopo Vicohaventino, &
Divæ Mariæ Virginis partu.

OMnium quidem rerum primordia ſunt du- 1
ra, ſed duriora ſunt omnibus primordia
generantis. † Sancta Eccleſia Ravennas ut pri- 2
mum pareret, viam fecit : angores pertulit : * * Senſit labores.
ſenſit dolores. Et hoc egit, fratres, ut ordinem
partus divini toto veritatis tramite cuſtodiret :
nam poſteaquam primogenitum totius creaturæ

medio, Mirabile remedium pro iis hominibus, quos rabidi canes mordent habes ſupra in Vita S. Chryſologi num. 39.

6 *Totis noctibus protracta convivia*. Profuſiores Epulæ, & vino nimis exuberantes Alboino Longobardorum Regi ab Roſimunda uxore neci fuerunt, de quo Evagrius, Nicephor. Zonar. lib. 3. Paulus Diaconus lib. 18. Rub. Raven. Hiſt. lib. 3. ſub anno 570.

6 *Sine menſura bibitur vinum*. De malis ex nimio potu ſuccedentibus v. ſup. ſer. 41. num. 1. & ſer. 88. num. 11. *Eſt eadem vini, & ignis vis*. Athenæ. lib. 2. Dipnoſ. De Ebrietate conſule Angelicum, & Commeot. 2. 2. q. 150. Leſſium de Juſt. & Jur. lib. 4. cap. 3. dub. 3. recole ſcripta ſup. ſer. 12. num. 3. Pittacus tulerat legem, ut, qui per temulentiam ſceleris aliquid commiſiſſent, duplo plecterentur; ut eſt in Apophth. Pauli Manutii num. 3. Vulgus autem eorum, qui ebrii ſunt, crimen extenuant, & hoc ideo faciunt, quia vulgus eſt, & animal ſine judicio.

SERMO CLXXV.

Scholia & Notæ.

a SAncta Eccleſia Ravennas. Hæc ab initio poſt Chriſti Domini Aſcenſionem tota fuit in B. Petro

virgo mater ut pareret, viam totius patriæ per-
cucurrit: ſic virgineus partus, ſic primitivorum
3 Jo. 14. eſt dedicata nativitas. † Et neceſſario, fratres,
via generatur in via. *Ego ſum*, inquit, *via*: ut
omnis aditus excluderetur erroris, & viator tan-
dem cælum peteret, qui terreni itineris incaſſum
Luc. 2, diu ſudores pertulerat, & labores. *Et factum*
eſt in diebus illis, inquit Evangeliſta; *Exiit edi-*
ctum a Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus
orbis. Aſcendit autem & Joſeph a Galilea de Ci-
vitate Nazareth in Judæam ad Civitatem Da-
vid, quæ vocatur Bethlehem, eo quod eſſet de
domo, & familia David, ut profiteretur cum Ma-
ria deſponſata ſibi uxore prægnante. Et factum
eſt in diebus illis impleti ſunt dies, ut pareret:
4 *& peperit filium ſuum primogenitum*. † Libet
hic aliquid de dolore dicere. Edicto Cæſaris,
& pagani Dominus obtemperaturus occurrit: &
decreto Beati Petri, decreto Principis Chriſtia-
ni ſervus adhuc aliquis irreverenter obſiſtit? Ve-
rum, quia neque proſpera adverſis, neque gau-
diis miſcenda ſunt triſtia, his omiſſis hodierni
5 germinis lætitiam proloquamur. † Habeat modo
natus, qui primum natus eſt, primogeniti reve-
rentiam, teneat & honorem: Marcellinus hodie
6 vernaculi partus totum rapuit, & conquiſivit af-
fectum. † Circumſtant filii: adſunt propinqui:
cognatio tota concurrit: familia exultat omnis:
& ipſa penetralia domus tripudiant, & lætantur,
quia videre oculis, ſuſcipere manibus, hodie pri-
mum ſanctæ genitricis partum, ſobolemque me-
ruerunt. † Ipſa quoque genitrix ſponſa mater, 7
& virgo in ipſo ſponſi ſui thalamo, in ipſo
conjunctionis ſuæ cubiculo genuiſſe, nova gratu-
latione miratur. † Sed neminem turbet, nullum 8
moveat, quod in thalamo ipſo ſponſa ipſa cer-
nitur peperiſſe: talis non eſt de crimine, ſed de
virginitate conceptus; quando in tali germine
cœleſtis partus eſt, non humanus: nec ullus hic
eſt ſiniſtræ ſuſpicionis locus, ubi ipſe ſponſus
ſponſæ ſuæ teſtis habetur, & cuſtos. † Quicun- 9
que ſollicitus es de facto, eſto de exemplo ma-
ximo perſecurus: & præcedentis trepidatio ad
tuam cautelam proficiat, & munimen. † Joſeph 10
ille maritus ſolo nomine, conſcientia ſponſus,
prægnantem ſponſam fluctuans, & anxius intue-
tur: quia neque accuſare innocentem, neque
prægnantem poterat excuſare; tacere tutum non
erat, erat loqui periculum. Admittit, non pro- * Alias cri-
dit * crimen accuſator inſontis. Erat ipſe teſti- mina,
monium caſtitatis: erat cuſtos pudoris: aliud no-
verat, aliud intuebatur; confundebat viſus, quem
non confundebat virginis fides: actus, & vita in
bivio: mens juſta, & ſanctus animus ancipiti co-
gitatione torquetur: ſentit, ſed tantum non po-
teſt penetrare ſacramentum: quia nec accuſare
poterat, & defenſare penes homines non vale-
bat. † Merito mox occurrit Angelus: merito 11
reſponſum ſubvenit mox divinum, cui humano
deficiente conſilio juſtitia non defecit. Et quid
dicit?

---

tro Apoſtolorum Principe, exinde etiam in S. Apollinare ipſius D. Petri Diſcipulo, quæ ut Chriſtianos gigneret, iter habuit, labores tulit, & dolores: ſiquidem D. Apollinaris Antiochia Romam profectus, & Roma Ravennam miſſus ab eodem Jeſu Chriſti Vicario ad prædicandum Gentibus Evangelium; ſæpius ab Idololatris Ravennatibus exilio mulctatus eſt. Unde regiones non paucas Europæ, & Aſiæ docendo Evangelio peragravit; pluries Ravennæ percuſſus, & læſus tandem ibidem morte affectus eſt, & martyrio coronatus, ut optime Rub. Hiſt. Raven. de eodem ſcribit. Eaque facta ſunt, ſic Deo permittente, quia decebat primitivorum filiorum Eccleſiæ nativitatem ejuſmodi eſſe, quia talis ab initio dicata, conſecrataque fuerat. Quandoquidem Beatiſs. Virgo antequam Salvatorem pareret, totam ſuam provinciam peragravit, a Galilea ſcilicet in Judæam ad Eliſabeth, & ab ea in Galileam, & exinde in Bethlehem deſcendentes, ut ita primitivorum filiorum dicaret nativitatem.

4 *Edicto Cæſaris, & Pagani*. Præſens ſermo factus videtur in Natalitiis Domini anno ipſius 449. ſi anni principium ſupputetur ab ejuſdem Circumciſione, ſeu a Kal. Jan. vel anno 450. ſi ab Incarnatione, aut a Virgineo partu: Eo enim tempore Auct. Sanctiſs. Eutychen Hæreſiarcham reſponſoriis litteris monuerat, ut S. Petri Apoſtoli totius Eccleſiæ Præſidentis, cujus locum tunc tenebat Sanctiſs. Leo Papa primus, decreto pareret. D. Chryſol. literæ ſunt: *Triſtis legi triſtes &c.* Decretum S. Petri Apoſtoli aſt circularis Epiſtola ipſius S. Leonis Papæ Flaviano Epiſcopo Conſtantin. tranſmiſſa, ſed omnibus Chriſtianis communis, quam Chryſologum noſtrum dictaſſe in ejuſdem Vita ſcripſimus.

5 *Habeat modo natus, qui primum natus eſt, primogeniti reverentiam*. Hic Auct. de S. Apollinare martyre loqui videtur, qui uti primus partus Eccleſiæ Ravennæ primogeniti, de quo ſupra, reverentiam meretur. Quod ſi de Marcellino loqui placet, ſciendum eſt, quod Vicohaventia in primum ſuæ Eccleſiæ Epiſcopum habuit Oltradum exterum immediate a S. Sylveſtro Papa electum, & conſecratum anno Chriſti Domini 330. Exinde alterum habuit Epiſcopum pariter alienigenam; cui tertio loco ſuffectus eſt Marcellus iſte, qui non advena, ut ceteri ſupra memorati, ſed Vicohaventinus origine, educationeque fuit: Itaque Auct. ſenſus videtur. Ille Epiſcopus, qui fuit primogenitus Eccleſiæ Vicohaventinæ, habeat reverentiam primogeniti, quia peregrinus vim fecit, & more primogenitorum angores pertulit: At Marcellinus hodie non quidem uti primogenitus, ſed uti filius dominatus, & domeſticos partus, itineris, atque angoris expers [erat enim jam in fide Catholica firmata in Eccleſia] totum ſuorum ſibi adquirit amorem. Forte etiam intellexit Auct. de Chriſto ipſo primogenito Mariæ ſacratiſs. qui modo natus dicitur ante Marcellinum, quoniam erat annua dies Natalis ejus jam cœpta, fereque mediata cum Marcellinus Epiſcopus conſecratus eſt.

6 *Circumſtant filii*. Quanquam filiorum appellatione & Nepotes ex fratre, vel ſorore, nec non filii ſpirituales, & naturales intelliguntur, non eſt tamen abſurdum dicere hunc Marcellinum fortaſſe filios habuiſſe legitimos & naturales, ac uxore prædefuncta clericalem habitum ſuſcepiſſe: Nihilominus per filios & propinquos, ac cognatos poſſumus ſpirituales Eccleſiæ Vicohaventiæ filios, & ejuſdem conterminos interpretari.

6 *Primum Sanctæ Genitricis partum*. Primus partus Eccleſiæ Vicohaventiæ dicitur Marcellinus, vel ratione dignitatis, quia Epiſcopus, & Sponſus ejuſdem Eccleſiæ fuit; vel quia adhuc nullus alius Vicohaventiæ civis ordinatus fuerat ipſius Eccleſiæ Epiſcopus: Propterea nova gratulatione miratur Eccleſia, quia proprium filium in ſuum ſponſum, hoc eſt in ſuum Epiſcopum eligit; Sponſa enim Epiſcopi eſt ſua Eccleſia cap. audivimus 3. q. 2. fuſe Bellettus Diſquiſ. Cler. parte prima de diſciplina clericali §. 15. a num. 68.

8 *Sed neminem turbet*. Fortaſſe populum turbaverat hujuſmodi electio, nempe quod ceterus, ut alias, non fuerat immediate a Sum. Pont. electus, & conſecratus: ſed Civis a Civibus electus, arte piſcatoria ignobilis, olim fortaſſis uxoratus ac filiis ditatus, nec litteris ſatis eruditus, propterea ſuſpicio eſſe poterat, maxime apud invidos, qui nunquam moriuntur, & apud plebem ſeductam aliquam criminis interceſſiſſe labem: At Chryſologus noſter rationibus, & exemplo S. Joſeph, ac Beatiſs. Virginis hoc neutiquam ſuſpicandum ſuadet, cum præſertim ipſe Marcellinus ſponſus ſis teſtis, & cuſtos integritatis Eccleſiæ ſuæ ſponſæ: Etenim quam optime novit in ejuſmodi electione divinum adfuiſſe conſilium, cui contraire nefas eſſet. Quomodo autem diſtinctius peracta fuerit Marcellini electio, non eſt meum divinare, & ex pervetuſtis Ferrariæ memoriis aliud habere nequivi. Unum id notum, quinque fuiſſe Vicohaventiæ Epiſcopos ab anno Chriſti 330. ad annum 657. quo tempore tranſlata ſedes Ferrariam dicitur a Rub. Hiſt.

12 dicit? † *Joſeph fili David noli timere*. Qui ni-
hil fecerat, quid timebat? Timebat, quia etſi
nullus in facto reatus erat, erat in cauſa maxi-
mus pavor. Sanctus animus, quicquid non aſſe-
13 quitur, expaveſcit. † Cave ergo homo de par-
* Com & tibi Angelum. MS. C. tu noſtræ matris taliter diſputare, * cum An-
gelum reſpondiſſe ſufficiat. *Noli timere accipere*
Mariam conjugem tuam: quod enim in illa natum
eſt de Spiritu Sancto eſt. Feliciter peperit, quæ vir-
ginitatis coronam magis magiſque pariendo con-
14 quiſivit, & gloriam. † Hic vero, qui nobis ho-
die natus eſt, ſemper retia tetendit in mare.
Nemo ergo miretur, ſi piſcatorem Petrus geſti-
vit habere collegam. Orare ergo, fratres, ut pi-
ſcari mereatur homines, qui hactenus piſces ca-
pere hominum laboravit ad vitam.

SERMO CLXXVI.

De Cæca.

1 DEus, quoties deſperatas humanorum curat
corporum paſſiones, deitatis ſuæ toties po-
tentiam pandit: ſed in una eademque infirmi-
tate quando ordinem ſuæ curationis immutat,
cauſas, propter quas hoc faciat, facit nos altius
2 perſcrutari: † Nam juxta viam ſedenti cæco vi-
ſum ſola reſtituit juſſione: alii a nativitate cæco
nato non lumini, ſed tenebris, & cui natura
viſum inviderat, atque ipſa, quæ parat, & ape-
rit oculos, oculos clauſerat, & negarat, Chri-
ſtus imponit lutum: & collyrio materiali fingit,
Joan. 9. facit, procurat oculos, non recurat: ut creante,
non medicante manu inde homini ſuppleret lu-
3 mina, unde hominem fecerat totum. † Iſte ve-
ro cæcus, cujus nobis Evangeliſta Marcus retu-
lit curam, ſic novo ſanatur modo, ut omnes
compellat exquirere, cur contumax cæcitas mo-
ram facere ſic præſumit auctori, cujus nutu, vi-
ſu, juſſu, infirmitates pereunt, redeunt ſanita-
tes: vita oritur, mors finitur: ſtant omnia,
Mar. 8. cuncta dilabuntur. *Venit*, inquit, *Jeſus Bethſai-*
da, & adducunt ei cæcum, & rogabant eum ut
eum tangeret, & apprehenſa manu cæci, eduxit
eum foras extra vicum. † Quaſi eum curare non
4 potuerit in loco: aut beneficio loci indiguerit,
S. Pet. Chryſ.

univerſis qui contulit viſum. Hæc eſt Bethſai-
da, cujus perfidiam Dominus exprobrat, dicens:
Væ tibi Chorozaim, væ tibi Bethſaida: quia ſi Matt. 11.
in Tyro, & Sidone virtutes factæ fuiſſent, quæ
in te factæ ſunt, olim in cilicio, & cinere pæ-
nitentiam egiſſent. Apprehenſa igitur manu ejus
de domo infidelitatis educit: levat eum de perfidiæ
ſeſſione: ut ante fidem, quam oculos daret: an-
te menti, quam corpori redderet ſanitatem: an-
te præberet humani ducatus obſequium, quam
divinæ virtutis operaretur inſigne. † Illi rogabant, 5
ut vel tangeret eum: ſed Chriſtus, qui horrere
neſcit pauperem, pauperem ſcit amare, totam de-
dit pauperi manum: & debilitati Deus publicam
præbuit ſervitutem, ut homo non horreat homi-
nem: & videns * non videntem videat: & duce * Non videnti.
manu cæcum lucis faciat neſcire orbitatem: † nec 6
dicat homo, non habet manus mea, quod det
pauperi: det ipſam manum pauperi & plus erit
manum pauperi dediſſe quam nummum: iter præ-
buiſſe pauperi, quam pauperi panis dediſſe frag-
mentum. † *Et eduxit eum foras extra vicum:* 7
& expuit in oculos ejus. Domino ſputo vacuas
oculorum replet lacunas, divino ore luciferam
dat ſalivam, ut ſancti roris gutta baptizaret oculos
peccatoris, * ut aperiat venia, quos clauſerat cul- * Et aperiat.
pa. † Nemo ergo dubitet * divino imbre tota are- 8
facta mortalia membra poſſe reviviſcere: cum vi- * Divino imbre arefacta morte membra MS. C.
deat parva dominici ſputi gutta arentes cæcitate
oculos ſubito ſic ſuſcitatos in lucem. *Exurgent*,
inquit Iſaias, *mortui: & reſurgent, qui in monu-*
mentis ſunt: & lætabuntur, qui ſunt in terra. Iſa. 26.
Quomodo? *Ros enim, qui abs te eſt, ſanitas eſt* Pſal. 118. 73.
illis. Quod eſt pluvia ſemini, hoc reſurrecturis
Dominicus imber. † *Et impoſuit illi manus*. In fa- 9
ciendo, in reparando, in componendo homine
dominicæ manus curatrices homini ſemper adſunt.
Manus tuæ, inquit, *fecerunt me, & plaſmave-*
runt me. Et interrogavit eum, ſi aliquid videret. † 10
Interrogat ut homo, operatur ut Deus. Qui vi-
det abdita terrarum, qui cordis intuetur occulta,
cui omnia ſunt nuda, quæ ſunt tecta omnibus,
in opere ſuo, in oculis ſuis videre quærit, labo-
rat ſcire, alio referente cognoſcit? Abſit. Sed in-
terrogat, ut præſentes ſcirent, futuri cognoſce-
rent cæcitatis hujus non eſſe ſimplicem, ſed my-
ſticam curam. † Denique non lumen, ſed auro- 11

Hiſt. Raven. lib. 2, pag. 109. Edit. 2. Addentes ad Martyrol. Uſuard. hunc Marcellinum in numerum Sanctorum Dei locant, ſed an hoc fuerit communiter ab Eccleſia Catholica receptum, non ſatis conſtat.

12 *Sanctus animus*. Hoc eſt Vir rectus, ac juſtus timore corripitur, cum, quod ſibi occurrit, non agnoſcit; aut non percipit, an juſtum, vel iniquum ſit, an ex bono, vel malo ſpiritu procedat; an recipi, vel reſpui præſtet: propterea cum timore, & tremore ſalutem operatur.

SERMO CLXXVI. & ultim.

Scholia.

2 *COllyrio fingit*. Hoc eſt illa materia oculos cæci componit.

3 *Non recurrat*. Hoc eſt priſtino lumini oculos haud reſtituit, quia nunquam lumen habuit, ſed cæcus natus eſt: Quare cæci oculos creat, & manu, ac luto homini adhuc luminibus nequaquam donato, lumina ſupplet, & hoc quia manu hominem fecerat ex luto. Metaphorica locutio quoad manum Dei.

4 *Ante præberet humani ducatus obſequium*. In nos ante Deum naturæ, quam Deum gratiæ experimur: ſiquidem prius creatur homo naturalis, & exinde per gratiam baptiſmatis Chriſtiani regeneratur, atque renaſcitur ſpiritualis.

6 *Det manum pauperi*. Manu corporaliter adjuvando, vel ſpiritualiter exemplo bono.

7 *Lacunas vacuas*. Lacuna eſt concavitas oculorum, ſic appellata ob humoris affluentiam.

9 *Quos clauſerat culpa*. Oculos hominis clauſerat culpa ad bonum intuendum, aperuerat ad malum: clauſerat ad ſpiritalia, reſeraverat ad temporalia. Oculus compendium totius hominis dicitur, & ex oculorum reſurrectione in cæco nato arguitur totius humanæ generationis reſurrectio in Chriſti judicio facienda.

9 *In faciendo, &c.* In faciendo per creationem, in reparando per juſtificationem, in componendo per unionem animæ ad corpus in noviſſ. reſurrectione, manus Dei curatrices ſemper adſunt; etenim tria hæc Divinæ ſunt omnipotentiæ, non potentiæ creatæ.

11 *Imperfectis oculis grandeſcunt forma*. Id evenit ex abundantia humoris cryſtallini. *Turbantur ſpecies*, propter craſſitiem ipſius humoris; vident enim tunc per nebulam. *Res falluntur*; quia ex nimia craſſitie oculorum non bene illis imprimuntur ſpecies. *Sed adhuc umbram ſuſtinent viſionis*. Propter imperfectam ipſorum oculorum viſionem.

ram quandam, lucemque erumpentem datam ſibi
adhuc, qui curabatur, Domino interrogante, re-
ſpondit. *Video*, inquit, *homines*, *ut arbores am-
bulantes*. Imperfectis oculis grandeſcunt formæ,
turbantur ſpecies, res falluntur ipſæ; quia non
jam viſionem capiunt, ſed adhuc umbram ſuſti-
12 Pſal. 39. nent viſionis. † Et quare tamen ſicut arbores,
non ut columnæ, aut aliud quid; neque ſtantes,
ſed ambulantes? Quia poſt curam Chriſti viderat,
quod homines velut arbores tranſirent in hoc ſæ-
culo, non manerent: temporalem plantationem
* germinis humani eſſe in hac vita mox videt,
quem curaverit Chriſtus. Iteranda eſt ergo cura
Chriſti, ut perfecti oculi futura certa, manentia
videant, & æterna. *Iterum*, inquit, *poſuit manus
ſuper oculos ejus*, *& cœpit videre: & reſtitutus
eſt, ita ut clare videret omnia; & miſit illum in
13 domum ſuam dicens*: † *Vade in domum tuam: &
ſi in vicum introieris, nemini dixeris*. Aperiatur
jam ſpiritalis intelligentia, ut qui ſit iſte cæcus
cognoſcamus: & quare non ſponte venit, ſed ab
aliis adducitur; & ducitur manu Chriſti, & edu-
citur extra vicum: & alibi recipit viſum, qui diu
apud ſuos longam ſui pertulerat orbitatem: & ex-
puit in oculos ejus: & iteratur divinæ manus im-
poſitio: & cui videre extra domum datur, quid
viderit, quomodo viderit, per quem viderit, ſuis
dicere non donatur. † Fratres, cæcus iſte eſt Ju- 14
dæus, qui in ſynagoga, hoc eſt in perfidiæ do-
mo, & in vico, hoc eſt in conventu malignan-
tium ignorantiæ cæcitate tenebatur, & ſedebat op-
preſſus. Hinc eſt, quod non veniebat ad Chri-
ſtum, ſed venit ad eum Chriſtus, & apprehendit
manum ejus, ut dono vocatus, non beneficio le-
gis, non proprio curatum ſe gloriaretur arbitrio.
Educit eum foras, ut in Eccleſia lucem fidei vi-
deat per libertatem gratiæ, qui ſub legis velami-
ne nil videbat. Imponit ei primum manum, ut vi-
deat tranſire umbram legis: ut Sacerdotes, ſcribas,
Phariſæos, & figuram totam Judaicæ obſervantiæ
videat velut arbores præterire: quæ ut naſcuntur,
vireſcunt, floreſcunt, fructificant in tempore; ſic
cum tempore ſeneſcunt, pereunt, evaneſcunt. Ite-
rum imponit ei manum, ut reſurgens non jam ca-
duca videat, ſed æterna: & videat quicquid eſt di-
vini luminis, honoris, & gloriæ: † Sicut ille ma- 15
gnus ex ipſis Paulus, qui extra vicum, & in via Act. 9.
Judæus cæcidit, ut reſurgeret Chriſtianus; & cæ-
catus eſt in lege, ut videret in gratia: ſicut ab ip-
ſo perhibetur. *Nunc videmus in ſpeculo, & in* 1. Cor. 13.
ænigmate: tunc autem videbimus facie ad faciem.
Tunc quando, quod ſepultum eſt in morte, reſur-
get in vita: & quod ſatum eſt in contumelia, ſur-
get in gloria, Amen.

* Germen humanum eſſe.

14 *Videant quicquid eſt divini luminis*. De viſione beatifica conſule Theolog. in 4. diſt. 49. & D. Thom. in prima par. q. 12. Repete ſcripta ſupra ſerm. 25. per totum.

Utinam, atque iterum utinam, amice Lector, hæc Divi Chryſologi ſcripta, quæ mihi, tibique hic fortaſſe perobſcura videntur, clariſſima utrique noſtrum contemplari donetur in eadem gloria; ipſo Divo patrocinante Petro, per Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.

F I N I S.

SANCTI
VALERIANI
CEMELIENSIS EPISCOPI
SCRIPTORIS DISERTISSIMI
HOMILIÆ.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX
HOMILIARUM VALERIANI
CEMELIENSIS EPISCOPI,

quæ hoc volumine continentur.

I.	*De bono diſciplinæ.*	217
II.	*De arcta & anguſta via.* I.	219
III.	*Item de arcta & anguſta via.*	220
IV.	*De promiſſis & non redditis.*	221
V.	*De oris inſolentia.*	223
VI.	*De otioſis verbis.*	224
VII.	*De miſericordia.* I.	226
VIII.	*Item de miſericordia.* II.	227
IX.	*Item de miſericordia.* III.	229
X.	*De Paraſitis.*	230
XI.	*Qui gloriatur, in Domino glorietur.*	231
XII.	*De bono pacis conſervandæ.* I.	232
XIII.	*Item de bono pacis conſervandæ.* II.	234
XIV.	*De bono humilitatis.*	235
XV.	*De bono Martyrii.* I.	237
XVI.	*Item de bono Martyrii.* II.	238
XVII.	*Item de bono Martyrii.* III.	239
XVIII.	*De Machabæis.*	240
XIX.	*De Quadrageſima.*	241
XX.	*De avaritia.*	243
	Ejuſdem epiſtola ad Monachos, De virtutibus & ordine doctrinæ Apoſtolicæ.	245

SYL-

SYLLABUS CAPITUM.

Proloquium, Agendi pro Valeriano cauſæ, & modus.

Cap. 1. *Valeriani ſedes. De ejuſdem ætate, natione, genere, ſtatu privato, conjectanea.* 246

Cap. 2. *Quæ adverſus Valerianum facere viſa, aut videri potuerunt.* 250

Cap. 3. *Quæ prima Valeriani quoad Semipelagianiſmum defenſio, ejuſque improbatio.* 253

Cap. 4. *Germana erroris Semipelagianorum expoſitione tradenda; proluditur ad legitimam Veleriani ab ea labe exemptionem.* 255

Cap. 5. *Demonſtratur directe, Valerianum a Semipelagianiſmo proxime expoſito, abhorruiſſe.* 264

Cap. 6. *Quæ prioribus locis Semipelagianiſmum ſubolere in Valeriano viſa, demonſtrantur Catholica.* 266

Cap. 7. *Catholice omnino a Valeriano dictum eſſe*, noſtrum eſſe velle, Dei autem perficere, *multipliciter oſtenditur.* 271

Cap. 8. *Valerianus modum loquendi ſcripturarum æmulatus, atque adeo male notatus.* 277

Cap. 9. *Cum Valeriano, graviſſimi Patres, æque cauſa caderent.* 279

Cap. 10. *An Valerianus*, Sancti *titulo quoad hanc diem in MM. SS. potitur, exuendus.* 288

D. VALE-

D. VALERIANI
CEMELIENSIS EPISCOPI,
SCRIPTORIS DISERTISSIMI,
HOMILIÆ.

HOMILIA I.

De bono diſciplinæ:

MULTI qui ſanæ doctrinæ adverſantur, juſtitiam culpant, & diſciplinam imperium eſſe judicant, ac rationabilem caſtigationem ſuperbiæ aſſignant: cum non ſit imperium, niſi ubi aliquid jubetur injuſtum; nec ſit ſuperbia, niſi ubi negligitur diſciplina. Diſciplina igitur magiſtra eſt religionis, magiſtra veræ pietatis: quæ nec ideo increpat ut lædat, nec ideo caſtigat ut noceat. Denique mores hominum irata corrigit, inflammata cuſtodit, ita Salomone di-
Prov. 3. cente: *Fili, ne deficias a diſciplina Domini, neque fatigeris cum ab eo increparis. Quem enim diligit Dominus, increpat: flagellat autem omnem filium quem recipit.* Nihil profecto eſt, quod non diſciplina aut emendet, aut ſalvum faciat. Quam ſi quis ſapiens apprehenderit, nec gratiam amicitiarum perdit, nec periculum damnationis incurrit. Nemo diſciplinam irrationabilem putet, ſub qua vidit, univerſis quæ in cœlo & ſub cœlo ſunt verbo operante compoſitis, omnipotentis Dei ſtare conſilium. In principio enim operis ſuis Deus nihil prius quam diſciplinam fecit: Nam cum aſſiſtente ſapientia cœlum ſuſpenderet, terram pararet, maria concluderet, & ſuis locis ſuiſque temporibus curſum ſolis, lunæque globum diſponeret, omnia ſub diſciplina conſtituit. Quid autem non eſſet tenebroſum, quid non incompoſitum, quid non haberetur abſurdum, niſi conſtitutis legibus cuncta ſtarent elementa? Nunquid ſine diſciplina agitur ſolis curſus? qui quamvis divini itineris neceſſitatem infatigatus impleverit, ad officium tamen ſuum matutinus occurrit, & ſe parte cœli quotidie terrarum ſpatia luſtraturus oſtendit. Tanta eſt diſciplinæ ratio, ut intra temporum metas lege conſcriptas ita indeſeſſi itineris alternis vicibus ſiderum curſus agitetur, ut nec Luna defectionis ſuæ damna effugiat, nec Solem diurni luminis flamma deſtituat. Nunquid ſine diſciplina eſt, quod tanti maris fluctus humili terrarum littore continentur, & in ſuo ſinu frequenter incitata ventis altior aggere unda concluditur? Omnia profecto inſipiens natura confunderet, niſi mundum diſciplinæ ratio gubernaret.

Hæc ideo propoſuimus dicere, ut diſceretis obedire Evangelicis præceptis, & cœleſtibus obtemperare mandatis. Quid autem rationalem animam, & ad Dei imaginem factam expediat, facile poteſt homo intelligere, cum videt ſacratis per voluntatem Dei conſtitutionibus diſciplinæ etiam elementa ſervire.
Audite Prophetam dicentem: *Servite Domino in ti-* Pſalm. 2.
more, & exultate ei cum tremore. Apprehendite diſciplinam, nequando iraſcatur Dominus, & pereatis de via juſta. Bene in omnibus cauſis timor obtemperat diſciplinæ: qui pro hoc ipſo quod imminentes periculorum caſus aut iras judicum cavere novit, poteſtatem conſervandæ ſalutis obtinuit. Quid igitur adultero caſtum? quid furi eſſet tutum? quid latroni non pervium? quis non expaveſceret concava littorum, ſecreta ſylvarum? quid non præſumptio poſſideret, niſi furorem animorum ſub metu pœnæ compeſceret? Ac niſi conſtitutus eſſet ordo vivendi, nunquam profecto finem poneret natura. Nihil eſt quod non gula ſuadeat, ſi gulæ diſciplina conſentiat. Nihil eſt quod non perdat luxuria, ſi amore vitiorum a te diſciplina diſcedat. Nihil eſt quod non habendi ac poſſidendi cupiditate animus occupet, niſi avaritiæ vitium diſciplina condemnet. Omnia ſub metu diſciplinæ vitia jacent. Jam non eſt in quo fides unquam erubeſcat, ſi homo futurum Dei judicium reſpiciat, & cauſam reddendæ rationis intendat: nec eſt in quo vindex ſcelerum flamma deſæviat, ſi tuitu diſciplinæ aut quæ ſunt honeſta cogites, aut quæ ſunt pudenda caſtiges. Multi ibi nomen credulitatis imponunt, ubi pro amore diſciplinæ, crimen admiſſi ſceleris ſupplicio vindicatur latronis: cum ſententia judicantis juſtis legibus ſerviat, & non ſolum præſentibus, ſed etiam futuris manum porrigat. Quis igitur non licito crederet ſe debere peccare, ſi impudicis & impiis actibus judex non præſcriberet diſciplinam? Videamus quid
lex loquatur: *Non occides, Non adulterabis,* Exod. 20.
Non furaberis, Non falſum teſtimonium dices. Hæc ſunt diſciplinæ leges, quibus etiam diſtrictio ſententiæ ſæcularis obſequitur, impugnando turpia, reſecando criminoſa. Nam adjicit Scriptura: *Iudex non vindex poſitus boni operis, & mali.* Ita ut etiam vicarium pœnæ genus exigat, cum dicit: *Oculum pro oculo, dentem pro dente.* Sed iſtam antiquæ ſententiæ ſeveritatem facile vitare poſſumus, ſi flammas futuri judicii cogitemus. Abſolute autem docet Paulus Apoſtolus poſſe

Rom. 13. contemni ſæcularis arma judicit, qui dicit: *Si vis non timere poteſtatem, quod bonum eſt fac.*

Sed hæc non otioſe tractanda ſunt: Nam cum de his terrenis poteſtatibus Apoſtoli doctrina commemorat, ſenſibus noſtris cœleſtis judicii partes inſinuant: Nam cum docet ſerviendum ſæculi legibus, admonet neceſſario hominem futuris cavere temporibus. Si vis, inquit, non timere poteſtatem, quod bonum eſt fac. Hoc eſt dicere, ſi vis non futurum timere judicium, declina a malo, & fac bonum. Ergo hanc primam conſtitutionis formam, quæ ſæculi legibus caret, cavere debemus & vincere, ut poſſimus a nobis illud præjudicium futuræ mortis excludere: quia quos iſta temporalis non affligit pœna, hos illa in æternum inſatiabili tormentorum perſequitur dolore. Nemo autem illum homicidii crimen evaſiſſe æſtimet, quem excuſatum ſæcularis judicii corrupti ſententia abſolverit. Nec ille adulterii facinus prætermiſſum putet, qui indulgentiæ lege deprehenſus evaſit. Nemo cum ſanam dexteram videt fallitatis reo, debita jure ſupplicia judicet fuiſſe conceſſa. Defunctis corporibus ſalva ſunt crimina, niſi fuerint prius apud Deum lachrymarum intereeſſione purgata. Expectat enim reum ſuum gehenna debitis armata ſuppliciis. Ad confuſionem magis præſentis vitæ, non ad abſolutionem criminis, pertinet auctoritas ſententiæ ſæcularis. Illa ergo nobis ſunt ante omnia cogitanda ſupplicia, ubi homo vivit durante pœna, ubi nec tormenta corpori, nec deſunt membra tortori. Quæ tamen facile vitare poſſumus, ſi habenas diſciplinæ teneamus,
Rom. 13. ita dicente Apoſtolo: *Si vis non timere poteſtatem, bonum fac, & habebis laudem ex ea.* Quis ſapiens non ad hæc diſciplinæ bona animum lætus apponat, ubi poteſt homo non ſolum criminis pœnam vitare, ſed & gratiam laudationis
Pſal. 2. acquirere? Audite Prophetam dicentem: *Apprehendite diſciplinam, nequando iraſcatur Dominus, & pereatis de via juſta.* In hoc loco ad illos, puto, pertinet iſta ſententia, ad quos nondum diſciplina pervenit: qui adhuc in deviis morantur capti antiquo ſuperſtitionis errore. Probantur enim ſub lege nunquam vixiſſe, qui admonentur ut apprehendant ſtudium diſciplinæ. Sequitur in hoc Pſalmo: *Ne quando iraſcatur Dominus, & pereatis de via juſta.*

Igitur ſi illos Propheta ſtatuit reos, ad quos diſciplina nunquam pervenit; quid de illis judicandum putamus, quos diſciplina deſtituit? Inter utrorumque actus authoritas propheticæ lectionis incuſat minorem plane culpam non perveniſſe ad diſciplinam, quam legem diſciplinæ reſpuiſſe.
Prov. 16. Ecce dicit Propheta: *Qui ſpernit diſciplinam, odit animam ſuam.* Et vere ut dixit, ita eſt. Nam hoſtis eſt & inimicus animæ ſuæ, qui ſpretis diſciplinæ monitis, diabolicis occupatur officiis. Dicunt aliquanti diſciplinam ſatis duris legibus conſtitutam. Loquantur iſta ſatis miſeri, quos ad omne facinus ille diabolus auctor mortis invitat; quorum mentes inſatiabilis gula poſſidet; ſuper quos regnat ebrietas; quos turpis luxuria captivos tenet; & a quibus nunquam ſuperbia ingrata diſcedit. Illis autem quibus eſt ſtudium honeſtæ fidem ſervare continentiæ, humilitati pietatique ſervire, dulce diſciplinæ onus eſt & leve jugum Domini, quod non gravat niſi aut perditos aut perituros. Erubeſco dicere in confuſionem humanæ negligentiæ, quare apud aliquantos parum proficiat diſciplina, cum videamus paſtorale magiſterium etiam apud muta animalia non perire. Doceant nos ecce ſervare ordinem diſciplinæ tam dociles equorum animi, cum in gyrum ducti flexuoſis greſſibus membra componunt, & ſub unius habenæ retinaculo ita laxari ſe conſentiunt, ut & currendi & ſtandi modus ſub quadam legum diſpoſitione ſervetur. Ita quos natura numero dividit, ſtudio diſciplinæ conjungit. Videte quam fortia boum corpora plauſtro ſubjaceant: quæ in tantum imperio animum parant, ut tumentia naturaliter levi jugo colla ſupponant. Ita diſciplinæ conſtitutionibus ſerviunt etiam quæ in feritate naſcuntur. Unde miror aliquoties hominem, qui ineſt ſapientia & intellectus prudentiæ, paſſim præcepta diſciplinæ negligere: cum videamus mutum animal vitia cavere, juſſis obtemperare, imperio deſervire, atque ita ad omnem obedientiam animum aptare, ut cum opus fuerit armatis legionibus occurrat, & hoſtilibus ſe telis juſſum objiciat. Audite in hoc loco Pro-
Eſa. 1. phetam dicentem: *Cognovit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe domini ſui: Iſrael autem me non cognovit.* Vereor dicere, ne noſtram negligentiam pulſet iſta ſententia. Non autem cognoſcit Dominum, qui conditionis ſuæ non cognoſcit officium. Oſtendam ſane quomodo Dominus poſſit aut inveniri, aut cognoſci, ſi tamen eſt animus videndi. Si vis videre Dominum, require mendicum, ſuſcipe peregrinum, viſita infirmum, curre ad carcerem. Si vis videre Deum, vincula captivitatis abſolve, nodos iniquitatis incide.
Matt. 25. Audi de hoc Dominum dicentem: *Eſurivi, & dediſtis mihi bibere: hoſpes fui, & ſuſcepiſtis me: nudus fui, & cooperuiſtis me: infirmus fui, & viſitaſtis me: in carcere eram, & veniſtis ad me.* Moneo itaque ne deſpicias nudum, ne cœco manum ſubtrahas, ne involutum pannis contemnas. In hac enim veſte primum Dominus cum a Magis quæreretur, inventus eſt.

Et quia de diſciplina fecimus mentionem, ſub qua fides Chriſtiana urget, neceſſe eſt ut omnia in aures veſtras vitæ ornamenta deferantur, ut intelligat unuſquiſque parum ſibi prodeſſe converſionis famam, niſi in contemptu mundi amaverit diſciplinam. Ergo cui ſtudium eſt Chriſtum colere, prius cordis ſicut corporis indumenta ſuſcipiat. Omnis igitur vita religionis profeſſæ, integritatis debet famam ſentire, ne quem expectat corona virtutis, pudoris damno feriat. Corporis integritas vitam muniat, integritatem fides incontaminata cuſtodiat, ut manente utriuſque partis beneficio; immaculatum hominem faciat regnare cum Chriſto. Sed in hoc ſolo conſtat converſionis noſtræ ratio, ut boni ſimus. Laborandum igitur illi ante omnia eſt, ut qui bonitatem ſequitur, bonus eſſe judicetur: Nam quamvis homo purum corpus immaculatumque cuſtodiat, laceratam vitam ad Deum portat, cujus actus vultum infamat, licet ſciamus conſcientiam ſolam bonis actibus poſſe ſufficere. Sed quanto melius eſt ut ſemper de te bene ſentiat, qui circa januam tuam vanis ſuſpicionibus frequenter ægrotat! Inſitum eſt enim naturaliter vulgo, ut de bonis male ſemper judicet. Sed tu qui curam bonæ famæ colis, ſtudio tuo gratiam integræ opinionis acquire. Vita ergo noſtra ita ſit lucida, ut ſit omnibus nota. Integritas religioni, pudor ſerviat humilitati. Quem amor tenet ſervandæ integritatis, ante omnia falſi ad ſe famam non admittat erroris. Magnum eſt quidem, & glorioſum, & uſque ad cœlum omnium ore proferendum, nunquam malis actibus locum dediſſe: ſed multo fortius eſt nunquam falſis ſuſpicionibus laboraſſe. Quod enim tibi prodeſt ſobrie-

brietas, ſi vitia ebrietatis exerceas? Quis te non ebrium judicet, ſi inter effluentes vino calices ſaltantium gyros imiteris? Quis te caſtum putabit, ſi te viderit meretricum fabulis mixtum ſcenico ſermone compoſitis, aut loquentem turpia, aut inhoneſta reſonantem? Laudo quidem conſcientiam caſtitatis in te, ſed odi colloquium meretricis. In quo loco fortaſſe dicet aliquis: Sufficit mihi pura conſcientia. Quantum ad innocentiam pertinet, tibi ſoli ſufficit; ſed providendum eſt ne facilitate tua alter peccet, & alienum peccatum in te redundet, juxta illud quod dicit Scriptura: *Væ illi per quem ſcandalum venit*. Quamvis autem pretioſe corpus veſtias, & niveo vellere membra componas, non ſine macula diem tranſigis, ſi camini ardentis ora contigeris. In omni igitur actu tuo vitam tuam diſciplina comitetur. Si vis placere Chriſto, elabora ut profeſſionem tuam fides adjuvet, fama commendet. Præcedat vos patientia humilitatis ſocia, aſſiſtat pudicitia integritatis magiſtra: fugiat cupiditas, erubeſcat ebrietas, luxuria actus ſuos lugeat, ſuperbia confuſa diſcedat. Quicumque igitur eſt qui feſtinat Deum agnoſcere, ſub hoc diſciplinæ ordine Chriſtum noſtrum poterit invenire. Multa quidem ſuperabant adhuc, dilectiſſimi, quæ diſciplinæ ratio ſuadebat aperire: quæ interim putavimus differenda, ne otioſis auribus faſtidium pareret longa narratio. Sane ne quid in hoc opere ſubtraxiſſe videamur, elaborabimus ut ea quæ religioſis actibus competunt, ſequenti tempore differamus.

HOMILIA II.

De arcta & anguſta via.

MUltis atque innumeris diſciplinæ legibus, dilectiſſimi, ſicut audiſtis Evangeliſtam dicentem, vivendi rationem Chriſtus noſter inſtituit; & diverſis modis renaſcenti populo viam ſalutis oſtendit: nihilque occultum eſſe voluit, quod animam aut ſalvaret aut perderet: ne res tanto pretio comparata diabolicis ſuperſtitionibus ignorantiæ vitio decepta ſerviret. Sed quod pejus eſt parum prodeſt medicina moritura: & ideo difficilis eſt via ſalutis, quia facilior eſt ſemper e-
Matt. 7. xitus mortis: ita Scriptura dicente? *Quam ampla & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad mortem, & multi ſunt qui intrant per eam! Quam arcta & anguſta via, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt qui inveniunt eam!* Mirantur fortaſſe aliqui quare Evangeliſta amplam & facilem dicat eſſe viam mortis, cum iter vitæ toto arctetur acceſſu. Cui autem unquam difficilis fuit ad inferiora deſcenſus, ubi homo onere ſuo trahitur, & faſcis ſui victus mole portatur: Multa ſunt autem quæ viam proſperæ ſalutis impediunt. In quo loco illos ſpecialiter mortis injuria perſequitur, quibus vanitas & crudelitas dominatur. Concurrunt præterea in præjudicium vitæ diſſenſiones, æmulationes, lites, rixæ, ſacrilegia, adutelria, homicidia, fraterna odia, parricidalia conſilia, falſitatibus armata perjuria: quæ non ſolum aſcendentem impediunt, ſed etiam in profundum Tartari mergunt. Quando ergo fieri poteſt, ut ille homo facile ad ſuperiora perveniat, quem tanta vitia impediunt? *Arcta & anguſta via eſt, quæ ducit ad vitam*. Hæc eſt illa via, dilectiſſimi, per quam juſti pergunt, & ſancti, immaculatique gradiuntur: per quam illis iter eſt, qui humilitate, integritate, ſanctitate præditi, indefeſſi Chriſtum noſtrum proſequuntur. Hujus ergo viæ eligendus nobis & muniendus acceſſus eſt: quia ſicut eſt arduus, ita eſt pervius; facilem autem ſe volentibus præſtat, ſi non aut vanitas impediat, aut fallax hujus mundi ornatus obſiſtat: Liberum autem & exutum omnibus impedimentis illum eſſe convenit, qui iter ardui montis aggreditur. Sicut autem videmus injuſto faſce vacillare veſtigia; ita multis lapſibus ſubjacet anima, ſi fuerit iniquis actibus occupata. Unde exonerandum corpus eſt ſæcularibus deſideriis impeditum; ne per ardua & excelſa tendentibus, aut periculum mortis incumbat, aut deſperatio laboris adcreſcat. Quis igitur ſapiens animal ſuum impeditum ſarcina per anguſtum iter dirigat, cujus unum latus excelſi montis moles premat, aliud rupes præceps adſtet; ubi niſi temeritas prævaluerit, aut revertendum eſt, aut evadendum? Similis eſt & hominis illius cauſa, qui viam religionis ingreſſus eſt. Opus eſt ergo ut ſemper reſecet quæcunque aut inhoneſta videantur, aut turpia, qui animam ſuam ad cœleſtem gloriam deſiderat pervenire. Non ſine cauſa autem dicit
Dominus, *Relinque bona tua, & ſequere me*. Matt. 19.
Bona iſta, dilectiſſimi, mala noſtra ſunt, terrenis actibus enutrita: quibus dum aliquanti nimium attente ſerviunt, cœleſtia perdiderunt.

Si vultis itaque ut vobis pateat cœleſtis janua, removenda ſunt omnia, & pœnitentiæ deputanda ſunt, quæcunque in excidium vitæ negligenter & inconvenienter uſitata ſunt. Difficile autem eſt ot ad ea quæ præparavit Dominus credentibus in ſe, tibi perveniendi ſit aditus, niſi onuſtum vitiis pectus exoneres, atque omnes injuſtitiæ culpas religioſæ diſciplinæ auſteritate compeſcas. Superflue autem te putas ardui itineris & viæ aſperæ ſemitas tenere, ſi animæ impediaris errore. Ponite vobis denique, ſi videtur, ante oculos duos ad ſuperiora tendentes; quorum unus gravi pondere onuſtus pergat, alter levi tantum baculo nixus incedat: & videbitis quis facilius ad ſuperiora perveniat. Reſpicite prius ad illum qui gravatur onere: & videbitis hominis illius pendentia retrorſum feſtinare veſtigia, atque ita flexo genu incedere, ut putetur redire. Modo deſcendenti, modo cadenti ſimilis ita in diverſam partem penduli itineris toto corpore per ſingula momenta jactatur, ut ipſa neceſſitas ambulandi pene plus deſperationis habeat, quam laboris. Convertite modo oculos veſtros ad illum, cujus cervicibus nihil ponderis imminet: & videtis quam liber incedit, quam facile illi eſt per ardua exutis ire plantis, & in locis ſcrupeis pendulis hærere veſtigiis. Nunc levi curſu procerus attollitur: nunc per diverſa tota animi alacritate portatur: ut oſtendat difficultatem locorum liberis non impendere corporibus, nec laborioſa eſſe cuiquam itinera, quamvis ſint ardua; ſi exoneretur mens injuſtis ponderibus occupata. Similis eſt, dilectiſſimi, ratio ſive his, quos iniqui actus onerant, ſive illis, quos veteri exutos culpa pœnitentiæ lachrymæ commendant. Debet itaque quæ ſunt oneroſa deponere, qui vult ad judicium ſecurus venire: & terrena contemnere, cui eſt animus cœleſtia poſſidere. Sane, dilectiſſimi, quo facilius illius ardui itineris exſuperemus anguſtias, ſinceræ mentis adhibenda ſunt ſtudia; & removendum ſi quid litium aut infelix ſermo ſevit,

aut in opprobrium domus alienæ injuriæ forte veneni lingua commovit. Æſtimari autem non poteſt, quantum impediant viam vitæ vitia indiſciplinatæ linguæ: quæ dum nimium loquendo organum ſui oris exercet, odia adverſum ſe etiam de otioſis ſermonibus excitavit. Nam dicit Dominus Matth. 12. etiam de otioſis ſermonibus rationem eſſe reddendam. Videte ergo quid illi futurum ſit, quem cauſa culpæ principalis impugnat: cum non ſit ſine periculo animæ ad judicium etiam levia quæcunque portare. *Arcta & anguſta eſt via, quæ ducit ad vitam.*

Quicunque ergo eſt ſapiens, primo loco abjiciat a ſe impedimenta mundi & muniat iter ſuum ſtudio diſciplinæ, removeat, intercedente pœnitentia, quæcunque per negligentiam videntur impoſita; nec ſecum portandum putet, quicquid gloria ſæcularis impoſuit: quia licet ſint per ſe gravia fiunt tamen itineris difficultate graviora. Forte aliquantis in hoc ſæculo nimium delicatis anguſti & ardui itineris neceſſitas deſperationem parit. Et vere habet hoc ratio, ut aſpera quæque & difficilia rudis animos expaveſcat. Sed quid facimus, quod nulla delitioſis militibus virtutum patet janua? Quis autem fructus laboris eſſet, ſi per plana diſcurreres? aut quando te ad locum paratum veniſſe gauderes, ſi ſine injuria corporis pervenires? Quis unquam otioſus trophæa compoſuit? aut quis circumſtantibus undique hoſtium legionibus ad victoriam dormitando pervenit? Parum laudis habet virtutum corona, quæ ex labore non deſcendit. Poteſt quidem habere palmam, ſed non habet gloriam. Quando fuit ut agricola horrea ſua otioſus impleret? aut quis unquam legitimo tempore agri ſui fructum recepit, niſi prius multiplicato rudem terram ſulco confecerit? Hæc eſt autem magnarum ratio virtutum, ut quanto plus homo laborat, tanto plus mercedis acquirat.

Videamus tamen, qualis iſta via mortis ſit, quam Evangeliſta dicit amplam, & ſpatioſam, & fluctibus plenam: quæ quamvis referta ſit mortibus, nunquam tamen deſinit ſuſcipere criminoſos. Eſt enim hujus naturæ, ut cito ad ſe perituros invitet, facilem autem ſe illis præbet, quos diſciplina deſtituit. In comparatione autem plani & anguſti itineris, nihil viatori periculoſius ſpatioſis itineribus: quia ſine diſciplina curritur, ubi equorum habenæ laxantur, atque ita fit ut multos porta mortis recipiat: quia ubi liberius pergitur, facilius pervenitur. Matt. 16. Audite Dominum dicentem: *Tolle crucem tuam, & ſequere me.* Facilem profecto homo illius ardui itineris non expaveſcit acceſſum. Quare autem illum labor conturbet, cui alter manum porrigit? Quiſque igitur per ardua alterius latere tegitur, ad neceſſitatem cœptæ rei diviſo itineris labore portatur. Et ideo poteſt fieri ut ad promiſſa regni præmia non dubie perveniat, qui ad ſuperiora Domino comitante feſtinat.

Sed deponendum eſt prius, dilectiſſimi, ſicut ſuperius diximus, quicquid humanis corporibus infelix ſæculi error impoſuit: ne forte nos peccatorum mole adjecta, ad illa remunerationis tempora aut non patiatur pervenire; aut ſi pervenerimus, cœleſtis regni portas non permittat intrare. Sed dicis, non poſſumus pervenire, certis experimentis agitur. Videmus enim frequenter multos inſalutato patrefamilias, janua teſte, diſcedere; quos tamen nequitia, aut malitia, aut perfidia, aut luxuria, aut ſuperbia facit exoſos. Contempletur unuſquiſque veſtrum diabolicæ præſumptionis offenſam: & intelliget quantum ſuperbia gravet hominem ad ſuperiora tendentem: vel in quo ſtatu ſit poſitus cui elationis ſpiritus dominatur. Audite de hoc dominum dicentem: *Humilibus Deus dat gratiam; ſuperbis reſiſtit.* Jacob. 4. Sed nec minus impeditur neceſſitas hujus itineris vitio cupiditatis; quæ dum vult nimia pecuniæ mole gaudere, divitem in regnum cœlorum non permittit intrare, ita Domino dicente: *Amen dico vobis, quia difficile eſt divitem intrare in regnum cœlorum.* Matt. 19. Hinc ebrietas, luxuriæ malis conſcia, non parum humanis corporibus oneris inducit: quæ dum impudicis actibus ſervit, infelicem hominem a conſortio regni cœleſtis excluſit. Obſidet etiam anguſti itineris ſecretum credulitas cum impietate conjuncta: quæ dum cruentis legibus mortis inſtitit, cœleſtis gloriæ clauſit viam: ita Apoſtolo dicente: *Non fures, non avari, non ebrioſi, non maledici, non rapaces regnum Dei poſſidebunt.* 1. Cor. 6. Ad hæc ergo quæ diximus, pugnandum nobis eſt ſtudio diſciplinæ, ut perveniamus ad locum vitæ. Adhibenda magis eſt itineri noſtro pietas, miſericordia, humilitas, integritas, caſtitas, ſobrietas, pax, fides, charitas. Non autem prius ad locum promiſſæ hæreditatis pervenies, niſi ſub hoc vitæ ſtudio onuſtum prius vitiis corpus exueris.

HOMILIA III.

Item, De arcta & anguſta via.

OMnis homo, cui eſt cura Deum videre, & cœleſtia regna contingere, facile poteſt intelligere, anguſti & ardui itineris neceſſitates ad vitæ compendium pertinere, & ſpem obtinendæ gloriæ in labore conſiſtere. Nihil eſt enim quod non labor exſuperet: ſi tamen in alteram partem, ut aſſolet, animus non declinet. Conſtat autem illi omnes difficultates occurrere, qui illius ſpatioſæ viæ delectatur errore. Audite Evangeliſtam dicentem: *Quam ampla via & ſpatioſa eſt quæ ducit ad mortem, & multi ſunt, qui intrant per eam: quam arcta & anguſta via eſt, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt qui inveniunt eam.* Non dubito quod aliquantis in ordine cæleſtis militiæ conſtitutis deſperationem faciat, quod cœleſti militiæ ardui itineris arctatur acceſſus. Et vere, dilectiſſimi, non ſolum arduum, ſed etiam difficile & pluſquam laborioſum eſt ad celſiora tendentibus; ſed invitis, deſidioſis, & negligentibus, ſine dubio etiam per plana, neceſſitas laboris adcreſcit.

Quamvis autem ſint aſpera & difficilia quæcunque ſunt in excelſis poſita: non dubie fit ut in apertum campum veniant, ſi itinerantibus nihil deſperationis occurrat. Omne igitur opus, dilectiſſimi, in quo ſtudium humanæ converſationis invigilat, voluntarium requirit officium. Nam inæſtimabile eſt, quantum difficultatis accreſcat, ſi hominem voluntas in maxima rerum neceſſitate decipiat. Nunquam ille bene iter ardui montis aggreditur, cui deſperatio dominatur. Quando autem poteſt fieri, ut corpus aſſueſcat labori, niſi voluntas obtemperet laboranti? Reſpice & vide, quam cito ad terram reſilit, qui equum trepidus aſcendit: vel quantis laboret anguſtiis, qui invitus altum mare navigaturus ingreditur. Religio Chriſtiani nominis, in qua vocati ſumus, liberi arbitrii ſuſcepit officium. Ad quam ſi quis invitus venerit, oneri onus addit, & exutis antiqua lege corporibus deſperatæ vitæ pondus imponit. Inde eſt quod multos porta mortis recipit: quia perituris ſemper vitæ difficultas occurrit.

Neceſ-

Neceſſarium itaque, ut qui ad libertatis uſum pervenit, ſi quid in ſe eſt infidelitatis, reſecet & cœleſte teſtimonium ſtudio voluntariæ ſervitutis accumulet: ne homo tantis Deo beneficiis obnoxius, in parvis officiis inveniatur ingratus. A negligentibus & imperitis ſervitium Deo debitum forte judicetur oneroſum, ex hoc quod nullum tempus vacationis excipiat. Omnem hominem Deus, non ſolum ad libertatem vocavit, ſed etiam in ſumma rerum dignitate conſtituit. Ipſe autem ſibi ſervitium indicit, qui invitus ſervit: Nam ſi voluntati ſervitium accommodes, non te famulum Dei
1. Cor. 4. invenies eſſe, ſed filium. Nam ita dicit Propheta voce Domini: *Ego ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens.* Conditionis noſtræ, dilectiſſimi, talis eſt ſervitus, ut laudemus ſemper Dominum noſtrum in operibus ſuis, & extollamus eum in claritate majeſtatis ſuæ voce continua. Quid autem præter hoc humanum indiget inviſibilis, incomprehenſibilis, inæſtimabilis gloriæ poteſtas; aut in quo corporale requirat officium cui chorus obſequitur Angelorum? Illa eſt ſervitus intolerabilis, quam indicit tyrannicæ, hoc eſt diabolicæ dominationis ſuperbia, impiæ captivitatis injuria. Ad officium vero, non ad ſervitium pertinet voluntarie ſuperiori perſonæ ex-
Pſal. 53. hibere famulatum. Audite Prophetam dicentem: *Voluntarie ſacrificabo tibi, Domine.* Diſcite quantum diſtet inter addictam & voluntariam ſervitutem: Nunquam poteſt fieri ut ſine offenſa diem tranſigat, quem negligentia addictæ ſervitutis accuſat. Qui ex voto Domino ſuo paret, acquirit gratiam: invitus, accumulavit injuriam, ita Pro-
Jerem. 18. pheta dicente: *Maledictus homo qui facit opera Domini negligenter.* Si conſideret unuſquiſque veſtrum adhibitæ libertatis, quam Chriſtus noſter fidelibus populis per regenerationem vitalis lavacri & Spiritus ſancti effuſionem conceſſit, intelliget non otioſe Domino ſerviendum; cui quamvis quidlibet quotidie honoris aut muneris exhibeamus, nunquam tamen perſolvimus quod debemus. Quando autem eſt, ut ille perſolvat debitum, quem conſtat vicario pœnæ munere comparatum, niſi forte pro amore redemptionis ſe ſimilis ſententia aut mortis aut damnationis excipiat?

Sed dum iſta fortiſſimis quibuſque proveniunt, nos, vel quod ſolum poſſumus, Chriſto noſtro quotidie gratiarum hoſtias immolemus: ut ſi alios commendant virturum merita, nobis ſaltem locum gratiæ faciant voluntariæ ſervitutis officia. Exoneremes ante omnia corda noſtra impia contagione, ut fructus poſſimus nutrire juſtitiæ: debet enim ex integro terrenis actibus abrenunciare, qui vult cœleſtibus mandatis ſatisfacere. Nam ſicut homo nunquam invitus bene ſervit: ita nec occupatus bene commendata cuſtodit. *Voluntarie ſacrificabo tibi.* Non ſine cauſa Propheta hac ſe Domino voce commendat. Sciebat neceſſario multos dubio corde ſervire; & aliud ore promittere, aliud pectorum ſecreto diſponere. *Voluntarie ſacrificabo tibi.* Quamvis parva, ex voto offerentis magna fiunt munera; conſumunt vero auctorem ſuum beneficia, quæ conſtiterint extorta. Sic denique ſemper plangit quod erogavit, qui convivium invitus inſtituit. *Voluntarie ſacrificabo tibi.* Hoc eſt voluntario ſacrificio. Ut auctori tuo oris munuſcula quotidiana lætus exhibeas, ejus ſacrificium laudis verborum ſuavitate componas; atque ad officium operis deputati devotus occurras. Audite Prophetam dicentem: *Voluntaria oris mei fac benaplacita Domine.* Cum ergo convenimus ad Eccleſiam, dilectiſſimi, ante omnia ſecreta pectoris noſtri fides veritatis auxilio munita poſſideat, ut enim purum & immaculatum Deus diligit, non falſitate obſeſſum, non perjuriis occupatum, non fictum, non dubium, lenitatis enim perfectæ hæc ſunt indicia, aut ſanctitatis amor, aut ſtudia diſciplinæ; hoc eſt immaculatam hoſtiam ſacrificiis exhibere, tota Domino fideliter mente ſerviſſe. Servitii autem noſtri hæc eſt ratio, ut beneficia Chriſti noſtri ſemper recolas: & in quo religioſæ fidei labore profeceris, auctori tuæ libertatis adſignes. Inter omnia cuſtodias præcepta juſtitiæ, uni Deo ſervias, Trinitatis tamen honore ſervato. Unam fidem, unum baptiſma credas. Patris, ac Filii, vel Spiritus ſancti unam claritatis confitearis eſſentiam. Nec diviſa voluntate cujuſquam aut præcedere, aut regnare perſonam; ſed Patrem & Filium, & Spiritum ſanctum unius poteſtatis, unius credas eſſe virtutis. Ita igitur fiet, ut illud arduum & anguſtum iter in æternum victurus exſuperes: atque ea quæ juſtis laboribus in cœleſti patria promiſſa ſunt, non dubie conſequaris, ſi per hos diſciplinæ gradus excurras, & vitæ tuæ tempora ſub hac vivendi lege diſponas.

HOMILIA IV.

De promiſſis & non redditis.

SI homo obnoxius beneficiis, dilectiſſimi, promiſſioni ſuæ ſatisfaceret, & ſtudio devotionis implendæ fidem placitis exhiberet, neminem unquam repetitio debiti ingrata confunderet: nec eſſet cuiquam imputandi locus, ſi mox promiſſi muneris votum ſequeretur effectus. Sed inde eſt quod interdum amicitiarum fides læſa ſuſpirat; quia neceſſe eſt aliquoties homini aut redhibitionis increpare moram, aut debitoris exprobrare perfidiam. Inimicitias enim dixiſſe eſt promiſſa denegaſſe; quia ad litem pertinet, ſi quid aut hic invitus reddit, aut ille per moras exacerbatus exigit. Audiſtis Prophetam dicentem, *Sic pſallam nomini tuo, Deus in ſæculum ſæculi, ut reddam vota mea de die in diem.* Initium eſt, dilectiſſimi, quid beneficia gratiæ capiant, ſi ante diem creditorem ſuum debitor ſolutione præveniat. Quicunque autem commodatam pecuniam ultro reddiderit, ſibi reponit. Non difficile enim homo, cum opus fuerit, quodlibet impetrat, ſi fœneratori ſuo celeri ſatisfactione reſpondeat. Ille vero quem perfidia arguit, ſemper creditoris ſui januam clauſam invenit: & quamvis frequenter pulſet ac ſupplicet, triſtis & vacuus cum increpatione recedit. Si ergo homo homini mentiendo adverſum ſe odia excitat; quanto magis ſi Deum fallat, & cœleſtis majeſtatis Dominum lubrica promiſſione decipiat? Ideo hæc propoſuimus, dilectiſſimi, quia ſolent aliquanti imminentibus periculis ita animorum vota componere, ut accedente tempore obliviſcantur ſe aliquid Domino promiſiſſe. Hic hoſtiam corporis ſui offert: ille pœnitentiæ lacrymas repromittit. Alius in amore Eccleſiarum, alius in honore Sanctorum voti reus extitit. Sed iſta tam facile eſt promittere, quam negare, circa quos tam diu durat ſpes devotionis implendæ, quamdiu dolor ſentitur in capite. Ita paulatim conſueſcit promiſſa denegare, poſtquam mortem cœperit non timere. Et miramur quare aliquoties Dominus undantibus lacrymis tam tarde reſpondeat, nec exaudiat ſupplicantium

voces

voces juſtis doloribus ſervientes? Miramur quare non ſollicito agricola lætior ſe ſolito cultura componat? quare non fœcundo ceſpite multiplex ſpica parturiat? quare non pingues oleæ exhibeant pretioſa commercia? quare non plenis torcularibus ſudet copioſa vindemia? Nemo hic terræ imputet, nemo intemperiem aeris accuſet; manus arida nihil colligit: aut ſi collegerit, mox amittit. Infructuoſi agricolæ ſemper vacua & otioſa ſunt horrea: Nam & inde deſcendit, quod aliquoties non invenit medicina quos ſanet. Difficile eſt ut medicus manum fideliter accommodet, quem frequenter languentis promiſſio vana deſtituit. Ecce hic filii ſui infirmitate ſuſpirat, & Sanctorum januas die noctuque precibus inquietat. Hæc mariti, ille uxoris ſuæ valetudine afflictus ſecretum pectoris ſui pulſat, & flebili oratione auxilium cœleſtis miſerationis implorat, ſe ſuumque munus Deo offerens. Sed ita ſuccedentibus votis videmus aliquoties univerſa ſubito animum excedere, ut æſtimes miſeros oblivionis magis bibiſſe poculum, non ſalutis. Ita non ſemper fallacibus votis ſutura reſpondent.

Quando autem eſt ut beneficium inveniat, qui debitum non reportat? Non poteſt fieri ne aliquando ſuæ perfidiæ pœnas luat, qui inanibus verbis patientiam judicis frequenter illuſerit. Inde eſt quod otioſis Dei auribus hominum preces evaneſcunt, nec habet effectum interceſſio lacrymarum: quia difficile eſt ut exaudiantur, qui Deo ſuo frequenter vana promiſſione blandiuntur: Beati apud quos manet fides placiti, & nullum ſtudium mentiendi. Melius eſt profecto non promittere, quam promiſſa fraudare; ubi quamvis homo inhumanitatis notetur culpa, nulla tamen ſubdolæ circumventionis gravatur injuria. Recurrite denique ad actus Apoſtolorum, & invenietis ad damnum animæ pertinere promiſſi fidem frangere. Legimus igitur Ananiam & Saphiram uxorem ſuam vendito patrimonio ſuo partem diſpenſandæ pecuniæ ad Apoſtolos detuliſſe, partem domi reconditam reſer-
Act. 5. vaſſe, quibus ait Sanctus Petrus: *Implevit, Anania, iniquitas cor veſtrum mentiri Spiritui ſancto, cum eſſet fundus in veſtra poteſtate, non hominibus mentiti eſtis, ſed Deo.* Ita dum operantur fraudem, mercati ſunt mortem: & dum cupiditati ſerviunt, æterna munera perdiderunt. Ecce dicit Propheta:
Pſal. 115. *Vota mea Domino reddam in atriis domus Domini.* Obligatus legitima debiti eſt ſine dubio pactione, qui convincitur Domino aliquid promiſiſſe; qui autem redditurum ſe loquitur, neceſſario debitum confitetur. Tandiu enim juris tui eſt patrimonium tuum quandiu chirographi fide alteri non fuerit obligatum. In omni itaque placito, ſive quod amicitia obtulerit, ſive quod voluntas adſcripſerit, non lentanda redhibitio: Nam omnis oblati muneris gratia perit, ubi cauſa repetitionis incumbit. Ita nihil votis ſuis præſtiterit, cui neceſſe eſt invito reddere quod promiſit. Nam legimus in Salo-
Deut. 23. mone: *Si voveris votum Domino tuo, ne moram feceris reddere illud, quærens enim quæret illud Dominus tuus a te: & erunt in peccatum quæ egrediuntur per labia tua, niſi reddideris illud.*

Ergo, dilectiſſimi, moneo ut quicumque ſe Domino votum promiſiſſe novit, ſtatim reddat. Certe qui ſolvendo non ſufficit, non promittat. Non hic ut aliquanti putant, inhumanitatis vitia exaggeramus: ſed de fide dicimus, quam videmus apud aliquantos periclitari peſtilentia vanitatis. Nam multi ſunt, quod pejus eſt, qui ſubtracto libertatis ſuæ pretio, non integram pecuniam, hoc eſt ſemiplenam religionis fidem ad Dominum detulerunt. Audite Prophetam dicentem, *Vovete & reddite Deo veſtro munera.* Pſal. 75.
Vovete: his dat conſilium converſionis. Reddite: ab iſtis debitum promiſſæ repetit ſanctitatis. Parum autem ille habet de religione, quem ſtudere vides ſæculo, & plus præſenti vitæ ſavere, quam æternæ gloriæ. Tunc probas nihil te Domino de tua oblatione fraudaſſe, ſi juſtitiæ partes colas, integritatem diligas, ſanctitatem quam promiſiſti, exhibeas. Debet autem expaveſcere Ananiæ vel uxoris ejus exitium, qui intelligit ſe Domino fuiſſe mentitum. Vovete & reddite Deo veſtro munera. In hoc loco cauſam munificentiæ non importune proſequitur, quia teſtimoniis competientibus admonemur. Si quidem infructuoſis hominibus adquieſcamus, ut iſta vox affectum indicet poſtulantis. Nunquid a te Deus ideo aliquid requirit, quia illi deſit? quid autem non habet, qui totum poſſidet? Nunquid quia in tribulationibus tuis promittis aurum, aut in doloribus pollic eris argentum, Dei uſibus neceſſarium eſt? aut ideo aliquis pretioſos lapides, aut veſtes offert, quia his Deus indiget? Ob hoc a te tuum munus quæritur, ut ipſe fulgeas tuo auro, ipſe tuo niteas argento, ipſe tuis gemmis orneris, ipſe tuo ſerico veſtiaris. Tuis donis tuam vult Dominus animam componi, quam videt aut ſuperbiæ, aut nequitiæ, aut avaritiæ, aut luxuriæ vitio depravatam: Vovete & reddite Domino Deo veſtro munera.

Sed dicis forte: Non indiget Deus noſtro munere: Non quidem munere indiget: ſed fructum requirit, quem propter redemptionem animæ tuæ miſericordiæ deputavit: Nam præter illam hoſtiam corporis tui, quam incorruptam & inviolatam altaribus convenit exhibere, nec non exigit vocis officia, quæ noſtro debemus artifici: hoc eſt apud Dominum acceptabile ſacrificium, ut bonitati & miſericordiæ ſtudeas, ut juſtitiæ partes foveas, fide intemerata jugiter Domino placere contendas: ut nudum non invitus veſtias, ut inopem non invitus paſcas, ut captivos voluntarie redimas, ut in vinculo conſtitutum memor tuæ redemptionis abſolvas. Ad hæc forte reſpondeas: Quid pauperi faciam? quid filio derelinquam? Audi Dominum dicentem: *Qui plus amaverit filium aut filiam quam me, non* Matt. 10.
eſt me dignus. Videtis ergo nihil præferendum Deo, nec plus filium cogitandum eſſe quam Deum. Dicis, quid filio derelinquam? Si cum unum filium habeas, alium tibi deſperanti uxoris partus exhibeat, nonne utrumque tibi uno ſucceſſionis gradu pietas paterna commendat; & ut ſupervenienti locum facias, etiam teſtamenti jura reſcindis? Ita hæreditatem, cui ſolet unus inhæreditare, frequenter videmus inter multos numero accreſcente ſufficere.

Qui ergo habet unicum filium, cogitet Chriſtum ſibi natum; atque inter duos, aut tres, vel plures ita opes ſuas dividat, ne Chriſtus noſter exhæredatus abſcedat. Quod ſi tantum gaudes numero filiorum, moneo ut admiſſo ad conſortium hæreditatis Redemptore tuo, ita patrimonii tui diviſionem temperes, quaſi aut unum minus natum tibi judices, aut unum plus accreviſſe gratuleris. Fac ergo locum Chriſto tuo inter filios ſibi dilectos. Quare autem illos non una patrimonii in terra diviſio maneat, quos in cœlo eadem portio promiſſæ hæreditatis expectat? Quicunque autem indigentibus, & miſeris quæ ſunt vitæ neceſſaria ſubtraxerit, primogenito & quidem meliori inter omnes filios portionem ſubditam denegavit. Audite in hoc loco ſcripturam dicentem: *Qui pauperi miſeretur, Deo fœ-* Prov. 19.
nerat. Multi ſunt, qui miſerorum neceſſitatem ita

illu-

Digitized by Google

illudendam putant, ut in dies promittendo decipiant, & hoc ad illa vota pertinet, quæ ſuperius diximus oblivione conſumi. Quid juvat differri miſerum, ſi abundantia ſuppetit facultatum? Ubi vides hominem ſtatim poſſe benefacere, & eleemoſynam procraſtinata humanitate differre, ſolam ibi voluntatem intelligis defuiſſe. Audite ad hunc locum
Pſalm. 60. Pſalmiſtam dicentem: *Sic pſallam nomini tuo Deus in ſæculum ſæculi, ut reddam vota mea de die in diem.* Nunquid dixit de anno in annum; ſed dixit de die in diem. Omni ergo die operandum nobis eſt, dilectiſſimi; debitum autem Deo, & promiſſum munus non eſt tempore prolongandum. Nihil futuro judicio debet, qui quotidie vota perſolverit, nec eſt unde rationem in poſterum præſtet, qui de die in diem Domino bonorum operum fructum juſto la-
Matth. 25. bore ditatus obtulerit. Ecce dicit, *Quæcunque feceritis uni ex minimis iſtis, mihi feciſtis.* Sive ergo bonum, ſive malum quis fecerit, ad Domini majeſtatem noverit pertinere, utriuſque enim patris retributio hominem expectat. Unde ſtudendum nobis eſt miſericordiæ & eleemoſynis; ne cum venerit Dominus cœli ac terræ, inter cæteros animæ errores pauperum nobis nuditates opponat, & oculis noſtris infelicitates ingerat miſerorum. Nemo ergo deſpiciat nudum, nemo conturbet aſpero ore mendicum. Hæc eſt inter omnia placita Deo hoſtia: hic ordo ſalutarium ſacrificiorum, ut miſeris in neceſſitate ſubvenias, & ne in infidelitatis notam incidas, compos voti fidem tuæ promiſſionis abſolvas.

HOMILIA V.

De oris inſolentia.

NOn otioſum eſt, dilectiſſimi, quod inter omnia vitia, quæ vitam humanæ conditionis impugnant, ſpecialiter linguæ inſolentiam Propheta caſtigat. Sciebat neceſſario amari oris ſtudio aliquoties venena componi, nimia facilitate laborum frequenter odia comparari. Et vere, dilectiſſimi, ita eſt. Nam inquieta naturaliter lingua non parvum mortalibus affert vitæ detrimentum, ut cum bene compoſita diſſipat, aut diu pacata conturbat. Quando autem eſt, ut ſe rixa moveat, ſi ſe lingua compeſcat? aut quis ibi locus eſt inimicitiarum, ubi ceſſant venena verborum? Nam hoc habet ſemper lingua malitioſa commercium, ut lites ſerat, odia moveat, mortes adquirat: ita in hoc loco, Salomo-
Eccl. 23. ne dicente: *Lingua multos conturbavit pacem habentes, civitates deſtruxit, & domos effodit.* Falluntur profecto, qui putant nihil eſſe ferro fortius, nihil veneno violentius, quamvis autem iſta in perficiendis mortibus habeant peculiare naturæ beneficium, cedunt tamen in contentione verborum. Nihil enim eſt tam noxium, aut malitioſum, quod non viribus ſuis minus ſit, ſi ſe incitata ſemel lingua commoverit. Multa ſunt quidem humana corporis vitia, & ſatis gravia: ſed parum poſſunt conſiliis, virtutibuſque ſuis, niſi ſceleribus armentur alienis; ſicut eſt crudelitas, quæ impietati ſervit, & portas inferi cruenta mortis lege cuſtodit; quid autem falſitas poſſet, ſi cupiditas otioſa dormiret? nam & ipſe mortis exitus minor eſſet, ſi aut ferrum deficeret, aut venena ceſſarent. Singulare autem malum eſt lingua, in qua tantum malitiæ robur exultat, ut in perficiendo opere ſuo alterius auxilium non requirat.

Cohibenda ergo nobis eſt, ſicut Propheta admonet: ne forte cum proruperit, aut excitata lædat, aut incitata percutiat. Solet enim non impune recedere, cum ſe in verborum procacitate jactaverit: Nam commota flammas evomit, & cum alteri nocere quærit, totum intrinſecus male conſcium pectus incendit. Audite Prophetam dicentem, *De* Prov. 10.
multiloquio non effugies peccatum. Facilius, ſi neceſſe eſt, quilibet poteſt ferre armatas ferro acies, & inſtructas rebus bellicis legiones, quis autem ſuſtineat labiorum tela infixa pectoribus? Facilius ſine dubio recipiunt ſanitatem corpora ferro lacerata; aut quare aliquis tantum gladio occiſorum morti crudelitatis pondus imponat, cum aliquoties minora ibi ſint pericula, ubi major eſt cruoris invidia? Difficilius autem ſemper ſanatur quicquid extrinſecus colliſionis includitur. Non difficile eſt profecto medico ulcera quamvis tumentia in oculis poſita herbarum beneficio caſtigata mollire; habet & vis veneni remedium ſuum: quod hauſtum quamvis in ultima viſcerum ſede dominetur, ſalutaris tamen poculi unda perquiritur: in tantum ut miretur aliquoties artifex ſcelerum, ſuperveniente medicina, nihil oris ſui incantationem valuiſſe, linguæ vero inſanabilis plaga eſt: quæ quamvis leviter percutiat, alta tamen ſemper movet pectoris dolore ſuſpiria. Sciebat ſine dubio Propheta quantum malum eſſet
lingua, cum clamaret: *Pone, Domine, cuſtodiam ori* Pſalm. 140.
meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis, ut non declinet cor meum in verba mala. Si quis ergo eſt ſapiens, ponat cuſtodiam ori ſuo, & det labia vinculo taciturnitatis. Sed nec unius tantum partis ſtudia procacis linguæ pulſat invidia. Agendum quidem eſt huic, ne aliquid injurioſum proferat: ſed nec minus illis providendum, ut inſanientis hominis dicta rationabili verborum reſponſione ſupplodat. Magnum autem ſtudium eſt ſervandæ pacis, ſi amaritudinem alienæ linguæ blando proſequaris alloquio; cito autem iniquorum labia amicus ſermo confundit. Sed quod pejus eſt, facilius invenies, qui aut male ſemper dicere, aut libenter mala velit audire. Nihil eſt ſævius, nihil violentius amaris aſperiſque ſermonibus: quorum vulnera tanto difficilius curantur, quanto facilius proferuntur. Ferri ſpicula per cœlum volantia facile ſcuti objectione contemnis: verborum vero jactus nec revocari poteſt, nec prohiberi; multo enim velociores ſagittis ſunt. Quæ autem ibi propugnacula ſubveniant, aut quæ munitio tam parata ſuccurrat, ubi emiſſum telum pene ante percutit, quam procedit? Enumerari non poteſt, quantis ſit lingua jaculis accincta verborum, quibus ſatis promptum eſt etiam quæ ſunt animæ ſecretiora percutere. Quamcunque autem aures injuriam ſuſcipiunt, illico ad cordis ſecreta tranſmittunt: ubi ſi ſemel introierit, ſine mortis exitu non recedit. Res autem quæ nullis medicinæ beneficiis indagata excluditur, in perpetuo dolores operatur. Unde caſtigandus eſt linguæ ſonus, ne de facilitate verborum faciat venenum.

Si reſpiciamus, dilectiſſimi, ad omnes qui corporibus dominantur dolores, nihil inveniemus quod non poſſit aut ferro ſanari, aut blanda medicaminis confectione molliri. Latere autem neminem poteſt, quam graves ſint luporum morſus, quam periculoſum ſerpentium virus; ſed his facile obſiſti poteſt aut herbarum ſucco, aut arte medicorum. Verborum vero intolerabile vulnus eſt; difficile autem ſanare poteſt alius doloris cauſam, quæ ſemel pectori infixa ſedem animæ latenter invaſerit. Audi-
te Prophetam dicentem: *Mors & vita in manibus* Prov. 18.
linguæ. Vere, dilectiſſime, ſi ad interiora reſpicias,

&

Digitized by Google

& tumorem exaſperati cordis diligenter inquiras, invenies verborum vulnera mortes operari. Quid mihi autem aliquis io comparatione malitioſæ linguæ artificium beneficii increpet, & noxas poculorum compoſitiones accuſet? Exceſſit illa res omne genus veneni, quæ non poteſt niſi morte compeſci. Omnis quidem malitia ex corde deſcendit; ſed hæc ipſa, quamvis ſit noxia, facile poteſt tolerari, ſi res iniquo nutrita conſilio non provocetur in litem; ſed aut tacita doleat, aut in ſuis volutata ſedibus conquieſcat. Tandem enim ſanari poteſt iniquarum valetudo cogitationum, quandiu id quod corde concipitur, ore tacito continetur. Verum ubi ſemel lingua rotante proruperit; fruſtra medicum quærit; ſine remedio eſt enim culpa verborum: quia deleri non poteſt quicquid lacrymarum inſerta per aures propagavit injuria. Au-
Eccl. 25. dite Dominum dicentem: *Facito ori tuo oſtia & ſeras, & verbis tuis facito ſtateram.* Ad hæc forte reſpondeas: Quis poſſit in tantum oris ſuis labia continere, ut tacitus diem tranſeat? Non hæc ſententia honeſtæ linguæ vinculum taciturnitatis inducit. Vult plane loqui hominem, ſed honeſta proferentem, ac pacifica cogitantem. Multum autem verbis honoris accreſcit, ſi dulciſonos organi cantus nulla mentis amaritudo confundat. Hæc ideo propoſuimus, dilectiſſimi, quia invenimus multos aliquoties uno atque eodem ſermone dulcibus verbis venena miſcere; & fictis pacis blanditiis litium pugnas introire. Quid iſtis infelicius, quid periculoſius eſſe poteſt, qui fallacis linguæ ſtudio vitæ inſidiantur alienæ? Quare iſti non reſpiciunt ad illum propheticum Pſalmum, qui dicit: *Diſperdat*
Pſalm. 11. *Dominus labia doloſa?*

Videtis ſub quali maledictione vivit, qui aliud in corde ſerit, aliud in lingua diſponit? Bene profecto noverat Dominus cœli ac terræ, aliquoties malos Sanctorum ſtudia ficta humilitate decipe-
Matth. 7. re, qui ore Evangelico dicit: *Veniunt ad vos in veſtimentis ovium, ab intus autem ſunt lupi rapaces.* Inextricabile profecto malum eſt, doloſa conſilia miſcere blanditiis. Nolo ſuſpectas munerum ſuavitates. Quis autem libenter habet acidos latices, & triſti herbarum ſapore conditos? Difficile igitur poteſt fieri, ut ille cuiquam placere poſſit, qui ſimul dulcem & ſalſam aquam profert. Quando autem eſt, ut guſtus non offendat, ſi favo mellis quæcunque amaritudo ſe miſceat? Cor ipſum hominis, quamvis ſit vivum & ſapiens, integra prudentia caret, quod amaritudo fellis infecerit. Omnis itaque ſubdolæ mentis compeſcenda ſunt vitia: ne dum cœperint aliqua extrinſecus amara conficere, etiam ea quæ ſunt in ore noſtro dulcia incipiant diſplicere. Audite Prophetam dicentem: *Pone Domine cuſtodiam ori meo.* Hæc eſt utilis cuſtodia oris noſtri, ut non facile declinet cor noſtrum io verba, quæcunque ad expugnanda pacis ſtudia aut turpis ſermo profert, aut vilis actus perſonæ confingit. Inter confuſos autem linguæ ſonos neminem pœnituit tacuiſſe: Nam videmus frequenter etiam verborum facta in crimen venire & nimia facilitate verborum amicitiis odia ſuccedere. Quando autem poteſt fieri, ut homo aut magniloquus, aut maliloquus non habeatur ingratus: Quod tamen vitium ſi requiras, ſuperabundat in aliquantis fœminis: quæ ſicut non dubitant quæ ſunt turpia dicere, ita nec ea quæ ſunt pudenda confunduntur audire. Sed nec nos iſta dicimus, ut aliquis ſemper vocem ſuam preſſo ore contineat, & linguæ ſonum obductis labiis perpetua taciturnitate includat. Ut oimium malos loqui ingratum eſt, ita inutile eſt bonos ſemper tacere. Cum opus ergo fuerit, proferamus verba juſtitiæ, ſit os noſtrum conditum.

Sed dicis forte: Non poteſt non aliquando reſpondere provocatus. Tacendum eſt plane, cum improbus ſermo labia quieta ſollicitat: & loquendum, cum os amicum pacis ſtudia commendat. Ita & loqui, & tacere perfectio eſt. Eſt autem utriuſque partis cauſa, verborum tenuiſſe menſuram. Magnum eſt tacere: magnum eſt & loqui; ſed ſapientis eſt utrumque moderari: Nam aliquoties nimia taciturnitas ſtultitiæ adſcribitur, ſicut & verborum nimietas ad furorem refertur. De qua re ſi noſtri ſententiam requiras arbitrii, jam malo aliquis tacendo ſtultus, quam nimium loquendo judicetur inſanus. Loquamur ergo, ſed cum timore & tremore, cogitantes de omnibus verbis rationem eſſe reddendam: ita ut nihil de corde noſtro iniquum exeat, nihil de ore blaſphemum procedat, nihil reſideat in cogitatione quod lædat: Nam præter illa quibus auditus offenditur, quorundam interiorem conſcientiam
Propheta caſtigat: *Labia doloſa, in ore & corde locuti ſunt mala.* Pſalm. 21.
Ioter illas ergo inſolentis linguæ culpas ſunt cogitationes: Nam quicquid in corde loqueris, Domino confiteris; quia Deus ſcrutator eſt cordis. Videte ergo ſi poſſit fieri, ut illi occultum aut excuſatum poſſit eſſe quod clamas, quem non poteſt latere quod cogitas. Omni itaque ſtudio, dilectiſſimi, æquali vinculo ora noſtra moderentur. Nihil ingratum lingua proferat, nihil injurioſum improbus ſermo confingat, nihil ſubdolum, nihil doloſum in corde noſtro ſit, nihil aſperum, nihil otioſum: Nam Dominus dixit etiam de verbis otioſis rationem eſſe reddendam: Quamvis autem aliquis vitam fide muniat, ſcientia regat, caſtigatione & ſobrietate componat, nihil eſt quod in homine placeat, ſi in toto corpore ſola lingua diſpliceat.

HOMILIA VI.

De otioſis verbis.

QUotieſcunque, dilectiſſimi, pro ſtudio neceſſitas nobis creditæ cauſam tractavimus diſciplinæ, dum graviora perſequi volumus, aliquanta neglexinus; quæ licet aliquantis videantur facilia, ſi diligentius requiras, multis criminibus inveniuntur obnoxia. Quibus nunc porrigenda manus eſt, & elaborandum ſtudio medicinæ, ut unaquæque res culpas ſuæ infirmitatis agnoſcat. Currite ergo per ſingula, ſi videtur, quæ aut pœnæ ſerviunt, aut lætitiæ blandiuntur: & invenietis non ſolum in ſævis draconibus regnare noxium virus, ſed etiam in exiguis apum venena latere corporibus. Frequenter diximus, dilectiſſimi, ebrietatem & cupiditatem quoſdam fontes eſſe vitiorum, ex quibus quidam torrentes præcipitati peccatorum naſcuntur, qui ſecum maximam partem humani generis in profundum trahunt: cum hinc ebrietas gulæ gurgitem fovet, inde cupiditas furorem improbæ pervaſionis accendit; hæc enim mater eſt ſuperbiæ, illa luxuriæ: quarum una falſitatis, altera deformitatis eſt ſocia; quibus ſtudii eſt homicidia exercere, adulteria fabricare, amicitiarum fundamenta deſtruere: cum quodam commercio fœditatis furtivo amori mercedem ſuggerit cupiditas, occaſionem præſtat ebrietas. Sed hæc, dilectiſſime, ſicut aliquoties diximus, parvo poteris labore cohibere, ſi illa prius, quæ peccandi fomitem præſtant, volueris reſecare: nec plane difficile tibi erit

com-

compeſcere quæ ſequuntur, ſi ea quæ ſunt in capite vitia caſtigata damnentur. Cito enim univerſa corporis junctura deficiet, ſi non ſit qui ventri improbo pabulum ſubminiſtret. Unde ante omnia ebrietatis, ſive cupiditatis caſtiganda ſunt vitia, quæ ſibi inter cætera vindicant principatum: ut illa quæ his obſequuntur, ſuo periclitentur officio. Facile eſt enim quamvis profundi gurgitis undam ſiccari, ſi ortus aquæ poſſit excludi.

Multa quidem, dilectiſſimi, adhuc de his quæ recolimus, memoriæ ſuggeruntur. Sed quia aliquoties in earundem caſtigatione ſatisfecimus diſciplinæ, putamus pro commemoratione rerum hodie dicta poſſe ſufficere. Unde ex his quæ præſenti materiæ videntur inſerta, interim temperamus, donec illarum partium crimina, quæ aliquantis
Math. 12. facilia videntur, exponamus. Audiſtis, dilectiſſimi, Evangeliſtam dicentem de otioſis verbis Domino rationem reddendam. Si reſpiciatis, dilectiſſimi, ad hæc quæ propoſuimus, & illa quæ in caſtigatione indiſciplinatæ linguæ aliquoties diximus; intelligetis hanc ſententiam ad oris inſolentiam pertinere; cujus dicta licet otioſa dicantur, non tamen otioſe tractanda ſunt. Nemo autem credat levem eſſe culpam, quam tantopere cœleſtis ſententia diſtrictionis impugnat. Hujus generis eſt quicquid fama mentitur. Otioſa ſunt enim ſemper infructuoſa colloquia ficti rumoris expoſita. Quis autem putandus eſt otioſus eſſe ſermo, niſi ignarus rationis & nuntius falſitatis; cui id ſtudii eſt, aut ridenda confingere, aut de incertis quaſi certa ſentire? Eſt autem hoc genus hominum, quod dum fabulis paſcit, neſcit cavere menda-
Sap. 1. cium. Audiant iſti Dominum dicentem: *Os quod mentitur, occidit animam*. Otioſa verba ſunt figurata convitia, ſtulta fatigatione compoſita, dulcibus, ut aliqui putant, ſed multis accincta plagis, ac mortiferis inſuper armata ſuppliciis: Nam quamvis lætitiam excitent, in odia tamen frequenter incidunt. Multa ſunt, dilectiſſimi, his ſimilia, quæ forte non ſunt prætermittenda, licet inter omnia verborum vitia videantur extrema. Si verbi gratia hominem fuſci coloris appellas argenteum, otioſum verbum injuriam facis; quia ſi verum dixeris, accuſaſti: ſi falſum detuleris, irriſiſti. Cum hominem proceræ ſtaturæ & antiquæ infantem vocas, nonne injuriam facis, ſi veritate ſuppreſſa puerili ſtudio mentiaris? Ad contumeliam enim pertinet, ſi verbis tuis humano corpori aut aliquid addas, aut detrahas. Sed dicis forte, ſatis levia eſſe iſta, & facile portanda. Verum eſt: Nam talia ſunt iſta genera vocabulorum, ac ſi alienis crinibus leves plumas inſeras, vel ſi per totum verticem juventutis primæ honore fulgentem, liquentes cineres aut pulverulenti aliquid candoris aſperſeris; non quidem caput oneras, ſed deformas. Similiter & detracta per locos coma, quamvis nihil operetur doloris, multum tamen exhibet fœditatis.

Cavendum eſt ergo, dilectiſſimi, ne ſcenico ſermone alter alterum lædat, & theatralibus verbis verecundiam fratri læſæ æſtimationis incutiat. Solet igitur nimia oris facetia excitare motus animorum, & ſermo lætitia accinctus reciprocum parare convitium. Sic denique ſcintilla quamvis parva flammas evomit, & ex nihilo exorta, magna frequenter movet incendia. Otioſus ſermo ſatis otioſo nutritur auctore. Unde quia theatralium verborum fecimus mentionem, forte pro ſtudio diſciplinæ nec illa debeo reticere, quæ otioſis verbis curioſas aures capiunt, atque alti pectoris ſecreta concutiunt, dum plagis modulantibus blandiuntur. Hæc ſunt illa vitia, quæ ſuperius commemoravimus quadam mellis ſuavitate componi; hoc illud opus, quo diximus admixta dulcedine triſtes vulnerum dolores inſtitui. In hoc loco forte aliquis pro amore diſciplinæ interrogandum putet, quæ ſint iſtæ otioſæ voces, quæ injuriam excitent, & periculum audientibus parent. Bene requiris, ne per ignorantiam periclitetur auditus. Invenimus igitur frequenter, ita impudicitiæ viam muniri, atque ex hoc fomenta adulterus miniſtrari: cum hic agili plectro tinnientis citharæ ſonos expedit, ille docili digito laborantis organi blandimenta componit. Iſti ſunt laquei, quibus famulantibus inter cætera vulnera diabolus hominum mortes operatur: Nam quotieſcunque dulci voce mulcetur auditus, ad turpe facinus invitatur aſpectus. Nemo inſidioſis cantibus credat, nec ad illa libidinoſæ vocis incitamenta reſpicitat: quæ cum oblectant, ſæviunt; cum blandiuntur, occidunt. Sic frequenter videmus blandis ſibilis aves decipi, & hebetes feras in laqueum mortis dulcedine vocis impelli. Similis eſt, dilectiſſimi, cauſa mortalium, quos dulciſoni cantus cura ſollicitat. In hoc autem proficiunt varietates vocum, & producta ſine ſyllabis verba, ut homo aut capiatur, aut capiat. Explicari non poteſt, dilectiſſimi, quam periculoſos laqueos exhibeant inimicæ ſtudia voluptatis. Nam ſi aliquis poſſet humani pectoris ſecreta perquirere, inveniret ad ſingulos ſonos fiſtulæ corda infelicium ſuſpirare.

Intelligite ergo, quid inter viros ac mulieres nimium familiaris ac ſecretus ſermo faciat, quid juncta vicinia, quid jocis mixta colloquia, quid gula deliciis invitata, quid auri fames ad omne facinus proſtitutionis expoſita, ſi alienum furorem etiam mutæ vocis blandimenta decipiant. Refugiendus eſt ergo ut error iſte vocis ſonus, qui humanis pectoribus dulcedine ſua amaritudinem fecit: & perſuaſione quadam melliflui cantus frequenter mortifera ægris venena commiſcuit. In quo loco primum obturandæ aures ſunt, opponentes ſcutum fidei: quo facilius omnis lenocinantis vocis excludatur auditus. Adhibenda etiam diſciplina, quæ oculorum deſideria repellat, & tabeſcentis cordis incitamenta compeſcat: Nam ita docet Evangeliſta dicens: *Si te ſcandalizat oculus tuus, erue eum*. Math. 5.
Nemo, dilectiſſimi, in hoc credat hujus ſententiæ ſtare rationem, quaſi Dominus humanum corpus deformare velit, quod ad ſimilitudinem ſuam plaſmavit, & ad ſpeciem ſuæ dignationis inſtituit. Hoc eſt oculos eruere, quæ ſunt in homine turpia reſecare, & viles actus emendatione compeſcere: caſtigatis illecebris truncare luxuriam, & bono conſcientiæ, manus improbæ cupiditatis abſcindere. Ille autem manus ſuas incidit, qui in ſe infidelitatis tela confregerit, & juſto judicio infidelitatis calamos amputarit. Ad ſalutem igitur animæ pertinet, ſi debilitentur vitia iniquis actibus enutrita, & radicitus vellatur impiorum aſpectus oculorum: quibus cito mortis ſtimulus acquieſcit, ſi hæc quæ ſuperius dixi, integra & illæſa permiſeris dominari. Sed quo facilius iſta operemur, audiendus eſt Chriſtus, qui dicit: *Relinque omnia bona tua, & ſequere me*. Matt. 19.
Scio quidem, dilectiſſimi, quod laborioſe ſuſcipiunt iſta, qui ſæculi actibus occupantur, quibus dulcis eſt iſtius vitæ uſus. Sed ſi diligenter requiras, vanitate plenus, & quodammodo tenui umbra veſtitus, ad tempus mundus obſequitur, & hæc, quam vides, fallax divitiarum pompa blanditur. Bene iſta noverat S. David, qui dicit: *Averte* Pſal. 118.
Domine, oculos meos, ne videant vanitatem. Quę eſt iſta vani-

vanitas, niſi cultus divitiarum, ſæcularium ſtudia voluptatum. Confirmat hoc in Salomone qui di- Eccl. 1. cit: *Vanitas vanitatum omnis homo dives*. Nemo ergo, dilectiſſimi, in hujus mundi vanitate confidat, quam videt infirmis ſtare veſtigiis; cujus cultus temporalis atque inanis eſt, & oneratus fumo, ventoque ſimilis. Talis eſt autem decor vultus ejus, ac ſi ſpeciem illius vitis aſpicias, quæ ſolſtitiali flore compoſita, præmiſſæ fructum neſcit exhibere vindemiæ, quæ dum nimium parturit, maculam perpetuæ ſterilitatis incurrit. Longe alium nobis, dilectiſſimi, æternæ vitæ tempus promittit ornatum, ſi tamen homo peccatis pauper incedat. Ille autem ad Chriſtum dives vadit, qui miſericordiæ fructus congregat, & ſtultæ ſtudia cupiditatis impugnat. Ille ad cœlos opulentiſſimus pergit, qui a ſe pompam temporariæ vanitatis excudit. Ille ſecum magnas opes ad paradiſum portat, qui onuſtum vitiis pectus ſtudio religionis exonerat. Ille poſtremo omnem penuriam mendicitatis evaſit, qui quotidie in corde ſuo Chriſti noſtri mandata ſervaverit, & pervigili fide horrea pectoris ſui ſeminibus divinæ inſtitutionis impleverit. Ita ut ante omnia illius otioſi ſermonis compeſcas libertatem, quæ ſi inter illa religioſæ vitæ ſtudia mixta conſederit, non dubie in examinatione futuri judicii præjudicat ſanctitati. Cito autem quæ ſunt in homine optima revileſeunt, niſi inter cætera quæ emendationem requirunt ſtudioſe ea quæ ſuperius commemoravimus, linguæ vitia reſecentur.

HOMILIA VII.

De miſericordia.

SI reſpiciamus, dilectiſſimi, omnes juſtitiæ gradus, per quos opus religionis inſtruitur, non inveniemus cui non apud Dominum gratioſa ſervitus locum comparet dignitatis. Sed hæc ipſa, quæ fides in nobis operatur, quamvis humano labore proficiant, ad Dominum referenda ſunt: per quem, & in quo, ſi qua ſunt bene geſta, conſiſtunt, & in poſterum quibuſque profutura ſervantur. Unde nemo ſapiens Dei beneficia ſuis virtutibus æſtimet applicanda: ne audiat illam Apoſtoli ſententiam di- 1. Cor. 4. centis: *Quid habes quod non accepiſti? aut ſi accepiſti quid gloriaris quaſi non acceperis?* Scimus quidem, dilectiſſimi, quod juxta Evangeliorum fidem, quæ beatitudinis promiſſa commemorat, homini juſtitia in cœleſtibus locum fecit, id eſt promiſſionem paradiſi, & terram repromiſſionis, gratia manſuetudinis & humilitatis obtinuit: cordis puritas Chriſtum videre meruit: miſericordia conſimilem mercedem retributionis accepit: pacis jucunditas multis inter Filios Dei locum paravit: pœna Sanctorum victoriæ coronam, & cœleſtis regni gloriam ex virtutum meritis acquiſivit. Sed hæc omnia una atque eadem Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, in nobis virtus operatur, quæ perfectionem juſtis laboribus præſtat, ac bonæ voluntati quæcunque ſunt optima ſubminiſtrat. Unum eſt ſane & pernimium, quod ex illa miſericordiæ ſede deſcendit, in quo ſibi quotidie juſte poſſit mortalis homo gloriari: hoc eſt refectio pauperum, & redemptio captivorum: ſi tamen ipſa non aut jactantia diſſipet, aut triſtitia ingrata con- Matth. 24. turbet. Audiſtis ecce Evangeliſtam dicentem: *Venite benedicti Patris mei, poſſidete mecum regnum cælorum promiſſum vobis a conſtitutione mundi. Eſurivi & dediſtis mihi manducare: ſitivi & dediſtis mihi bibere: nudus eram & veſtiſtis me.*

Videtis ergo quod ſi gloriari cuiquam oportet, non niſi in hoc opere convenit gloriari, in quo paſci ac veſtiri ſe Dominus præcepit: & in dies famem ſuam portiuncula panis fracti poſtulat ſaturari. Si vultis ergo ut non ſit inanis noſtra gloriatio, primo loco abundantibus eleemoſynis ſummi Regis redimamus amicitias: & ut nobis pateat cœleſte regnum, omne miſericordiæ ſtudium convertamus ad Dominum. In cujus amore non otioſe aut negligenter pauperum tractandæ ſunt lacrymæ: ne ille qui totum orbem ſolet paſcere ad noſtram confuſionem inter mendicos videatur eſurire. Contemplare denique ſingulorum neceſſitates, & noſtri erga miſeros ſollicitudinem Salvatoris: & intelliges ibi eſſe Chriſtum noſtrum, ubi abundantiam videris lacrymarum. Nec enim longe tibi quærendus eſt Dominus; ſi non ſis avarus. Expectat nos ecce foris, cum illa ſuorum turba famulorum. Non enim tibi errandum eſt oculo, ut dubites circa quem potiſſimum opus miſerandæ erogationis impendas. Ipſum ſcias eſſe Chriſtum noſtrum, quem videris nudum, quem aſpexeris cæcum, quem offenderis claudicantem, quem pannis involutum, quem videris ſordida veſte contectum. In hac denique veſte, cum a Magis quæreretur, inventus eſt: & cum in præſepi poſitus jaceret, ſub hoc habitu apertis theſauris munera oblata ſuſcepit. Ad hæc reſpondet illa Evangelica ſententia, quæ dicit: *Theſauri-* Matth. 6. *zate vobis theſauros in cælo, ubi neque tinea corrumpit, neque fures effodiunt*. Hi ſunt illi theſauri, qui cœleſtibus meritis deputantur, quos nulla res adverſa contaminat: hoc eſt, facultatum per miſeros diſpenſata ſubſtantia.

Audi itaque primo, in hoc loco conſilium meum quicunque divitiarum abundantia gloriaris. Si times tineam, commoda: ſi furem metuis, in ſuperiore parte commenda. Ecce habes idoneum cuſtodem, qui opes tuas ſervet tibi in æternum & in ſæculum ſæculi profuturas. Addit ad hæc, *Nolite vobis theſaurizare theſauros in terra*. Non ab re eſt, dilectiſſimi, quod admonet Dominus, ne quis theſaurum ſuum terræ commendet. Frequenter enim videmus congeſta terræ vitio periclitari; & opes omnium defoſſas quadam limi tabe conſumi. Unde utilius judico eſſe commodare quam abſcondere, & fœnori magis credere, quam terræ deputare. Stultitiæ autem genus eſt, clauſum tenere, quod poteſt multiplici labore proficere, & ad uſum æternæ vitæ fructum exhibere juſtitiæ. Moneo ergo ne quis in terra abſcondat theſaurum ſuum: hoc eſt ne quis terrenis actibus cœleſtis animæ dignitatem deputandam putet. Illius autem theſauros tinea comedit, qui vanitati ſervit, & vitam ſuam in hujus mundi pompa conſtituit.

Tinea igitur, dilectiſſimi, vermis eſt invidiæ & avaritiæ: qui ſecreta cordis ſolus poſſidet, ſolus quæ ſunt in abditis congeſta conſumit. Furem vero diabolum credite: qui ut bonis operibus inſidietur, objecta ſæculi pompa blanditur: & ut hominem a conſortio regni cœleſtis excludat, aurum manibus ingerit, argentum oculis opponit, gemmas collo inſerit. Ita ſuperbiam nutrit, & deſideria carnis ſtimulo cupiditatis accendit: quæ ſicut Scriptura dicit, *Mergunt hominem in interitum*. Non dubie 1. Tim. 6. autem ille pœnis exonerat profundum, qui theſauros ſuos præmittit ad cœlum. Audite quid Dominus offerat: *Venite benedicti Patris mei, poſſidete* Matt. 25. *mecum regnum promiſſum vobis a conſtitutione mundi. Eſurivi, & dediſtis mihi manducare: ſitivi, & dediſtis mihi bibere: nudus eram, & veſtiſtis me*. Quis dubitet poſt hanc vocem de hoc ſæculo cum tota

patri-

patrimonii ſui pompa migrare? Stultitiæ profecto vanitas eſt, vitium in electione meritorum, plus mundum eligere, quam cœleſte regnum; magis ſæculo placere, quam Chriſto. Si quis itaque vult locum invenire in cœleſti ſede, non deſinat indigentibus neceſſaria miniſtrare. Sed forte dicat aliquis, tenues ſunt facultates meæ: non patiuntur tantas erogationis expenſas. Si tibi aliquis domum præclaram hujus temporariæ poſſeſſionis offerret, nonne pretio collato undique nummos aggereres? & ſi forte ſacculi tui pondus non ſufficeret, rem tibi neceſſariam mutata pecunia comparares, donec ampliata novo ceſpite poſſeſſione gauderes? Ecce poſſeſſio tibi regni cœleſtis offertur, & quidem parva pretii mercede taxata; quæ poſſit etiam ab illo facile emi, qui ſolet de paupertate cauſari. Videamus tamen quid ſit, quod a te pretii nomine poſtulatur, cibus, potus, & veſtitus. Ad hæc non invenio cui erogatio non quotidiana ſuppetat. Si requiras, forte horreis tuis annonæ ſpecies exuberat, & novas vini cellulas antiqui guſtus fama commendat. Quid tibi prodeſt ſervare iſta, ſi neſcias lucrativis ſtudere commerciis? Sed dicis, pauper ſum. Nunquid ſub hac voce illis excuſare te poteris, quibus pretia ſpecierum pro temporum ſterilitate deponis? Sine cauſa exiguitatem tuæ facultatis accuſas. Potes habere quod vendas: non potes habere quod dones? Non ſine cauſa dictum eſt: *Frange eſurienti panem tuum*. Ad inhumanos puto pertinere iſtam ſententiam: quorum panes reconditos & incontaminatos ſolet caries exeſa conſumere. *Frange* ergo *eſurienti panem tuum*, ne pereat, & te a conſortio regni cœleſtis excludat. Addit ad hæc, *Et domeſticos ſeminis tui ne deſpexeris*. Qui ſunt domeſtici noſtri? neceſſario omnes, qui nobis ſunt naſcendi lege conjuncti. Quid eſt quod in faciendis eleemoſynis non eſt cujuſquam excipienda perſona, nec habendum electionis judicium? quia res quæ neceſſitati ſervit, erogationis ordinem non requirit.

Quid autem tibi eſt opus quærere, utrum Chriſtianus an Judæus, utrum hæreticus an Gentilis, utrum Romanus an Barbarus, utrum liber an ſervus ſit ille qui poſtulat? Ubi incumbit neceſſitas, non opus eſt ut perſonam diſcutias: ne cum indignos miſericordia ſegregas, Dei Filium pariter amittas. Unde autem ſcire poſſumus, in qua parte terrarum habitet Chriſtus? Ubique credendus eſt eſſe, qui totum noſcitur poſſidere. Sequitur ſuperiora: *Tunc erumpet temporaneum lumen tuum, & veſtimenta tua ante orietur, & præibit te juſtitia, & claritas Dei circumdabit te. Tunc clamabis ad Dominum, & Dominus exaudiet te. Adhuc te loquente dicet, Ecce adſum*. Et hoc propter fracti panis particulam: quam plus putas acquires, ſi majora præſtiteris? Audite Evangeliſtam dicentem: *Beati miſericordes, quoniam ipſis*
Matt. 5. *miſerebitur Deus*. Multi quidem gradus ſunt miſericordiæ: ſed requirendum eſt, qui potiſſimum exiſtant. Principatus miſericordiæ eſt quidem, lapſo manum porrigere, erranti viam ſalutis oſtendere, infirmos viſitare, in tribulatione poſito ſolatiis inhærere; ſed illa eſt præcipue expectanda miſericordia, eſurientem paſcere, nudum veſtire, captivum redimere, ad tempus non habenti neceſſaria commodare. Invenimus aliquoties præterea multa genera miſericordiæ, quibus ſe vulgo ſtudia humana commendant: quæ cum nullum exhibeant miſericordiæ fructum, miſericordiæ tamen mentiuntur affectum. De his enim dicit Jacobus in epiſtola ſua: *Si frater aut ſoror nudi ſint, & indigeant victu quotidiano, dicat aliquis veſtrum,* Jac. 2.
Ite in pace, calefacimini & ſaturamini: & non dederitis eis quæ neceſſaria ſunt corpori, nihil vobis proderit. Quis non oderit tale genus miſericordiæ, ubi oris elegantia infirmo pietas otioſa blanditur, & infructuoſæ cœlo lachrymæ porriguntur? Quid juvat alienum flere naufragium, ſi negligas corpus expoſitum? aut quid prodeſt animum excruciare dolore alieni vulneris, ſi deneges poculum ſanitatis? Non paſcunt eſurientem blanda colloquia, nec veſtiunt alienam nuditatem infructuoſa conſilia. Quid juvat fomentis mollibus palpaſſe mendicum, ſi non reficias fame moriturum? Quod iſtud genus eſt miſericordiæ, ut hominem velis vivere, & nolis in neceſſitate juvare? Crudelis eſt profecto pietas, quæ fecit dolere miſeris, & neſcit ſubvenire perituris.

Quid amplius quæritis, dilectiſſimi pro erogatione fracti panis? etiamſi non fuiſſet vobis cœleſtis regni portio repromiſſa, ſufficere peccatoribus deberet illa ſententia, quæ mortalibus ſpem futuræ ſalutis, & lætitiam perpetuæ detulit ſecuritatis. Nam ſi reſpiciatis ad veſtri labii fructus, & cœleſtis indulgentiam pietatis, multo plus recipitis quam datis. Ecce pro paſtu pauperis in Evangeliis cœlorum vobis regnum promittitur: pro erogatione fracti panis, & hoſpitii receptaculo, vel nudati corporis veſtimento, opem ſuam vobis invocantibus per Prophetas Dominus pollicetur: in Pſalmis juſtitia miſericordiæ veſtræ in ſæculum ſæculi collocatur. Si comparemus terrenis cœleſtia, ſatis parvo conſtat res tam pretioſa commercio, aut quanta pars eſt eleemoſynæ veſtræ ad illa quæ videtur mortalibus Dominus præſtitiſſe? Ecce nos damus terrena, ille cœleſtia: a nobis temporanea offeruntur, ille ſempiterna largitur. Vultis ſcire quantum diſtent a cœleſtibus donis veſtri cenſus? In comparatione beneficiorum, non eſt eadem ratio, divitias accipere perpetuas, & dare quæ erant peritura. Ante omnia illis lacrymis conſulendum eſt, quas nuper furor cruentæ hoſtilitatis indixit. Nec enim deeſt in quo ſe opere bona voluntas exerceat: Nam quod pejus eſt, multos videmus de ſua, ſuorumque redemptione ſollicitos: quibus manus porrigenda eſt. Sed dicis: pauper ſum, nec nos quemquam ſuademus dare quod non habet, ſed cujus facultas tam tenuis eſt, ut non poſſit redimere captivum, ſaltem illud quod eſt minimum, addat ad pretium: ut vel parvo nummo videatur ſatisfeciſſe mandato.

HOMILIA VIII.

Item, De miſericordia.

MUltæ cauſæ, dilectiſſimi, ex Evangelica lectione venientes in diverſam partem animum trahunt, quas ſi voluerimus ſub unius materiæ propoſitione diſponere: neceſſe eſt ut cauſa cauſæ impediat, alterius negotii intellectum alter excludat. Quando autem poteſt fieri, ut non confuſione multarum aut dicentis, aut audientis impediatur ingenium? Inter cætera ergo, dilectiſſimi, quibus pro meritis ſuis beatitudinis gratiam Evangeliſta commemorat fuiſſe collatam, interim cauſam miſericordiæ apud vos putavimus exponendam, quæ quotidiani operis fructum requirit; cætera temporibus ſuis, cum uſus fuerit,

exſequemur: ut unaquæque res cum propriis viribus fixa conſtiterit, alterius cauſæ materiam non Matth. 5. requirat. Ecce dicit Dominus, *Beati miſericordes, quoniam ipſis miſerebitur Deus*. Miror ſi poſt hanc vocem dubitet aliquis nummum ſuum expendere, cum viderit juſtis lucra reſpondere beneficii. Quid autem prodeſt congeſtam auri maſſam ſacculo cuſtodire, cum poſſis quotidie & bene facere, & expenſæ fœnus pecuniæ reportare? *Beati miſericordes, quoniam ipſis miſerebitur Deus*. Gaudete, dilectiſſimi, & ſecuri donate, atque indubitanter expendite. Quis autem non certatim opes ſuas larga per miſeros erogatione diſpenſet, cum multiplices fructus, & duplicia dona ſe intelligat recepturum? Ecce denique beatos illos Dominus in hac vita judicavit, quibus in futuro miſericordiam repromiſit. Audite in alio loco Dominum dicentem, *Omni petenti te tribue*. Non Eccl. 6. eſt otioſum, dilectiſſimi, quod omnibus petentibus eleemoſynam Dominus dare jubet. Sciebat neceſſario aliquoties inter malos etiam bonos latere: atque ideo bonos, maloſque commiſcuit, ne cum indignos erogatio nimium cauta præteriret, etiam dignus miſericordia indonatus abſcederet. Nulla eſt diſcretio poſtulantis; nec eſt neceſſitas exploranda pauperis: dantis, non accipientis fructus quæruntur. Non intereſt cui petenti eroges, non enim requirit Dominus, utrum mereatur ille qui poſtulat: ſed quærit quantum præſtet qui donat. Audite ad hunc locum Apoſtolum 2. Cor. 9. dicentem, *Qui parce ſeminat, parce & metet*. Profecto nobis præſtamus, quotieſcunque miſeris ſubvenimus: lucrum noſtrum eſt, noſtrarum erogatio facultatum. Nam ſi reſpicias ad ſpem futuræ retributionis, fœnori traditur, quicquid eſurientibus miniſtratur; ita dicente Propheta, *Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus*. His omnibus fidejuſſor eſt Chriſtus, qui dicit, *Ego vobis in centuplum red-* Matt. 19. *dam*. Inſuper & vita æterna promittitur: impietati & avaritiæ judicii diſtrictio reſervatur, ita Evangeliſta dicente, *Cum venerit filius hominis in* Matth. 25. *majeſtate ſua, & omnes Angeli cum eo, tunc ſegregabit omnes ab invicem, oves a dextris, & hædos a ſiniſtris: dicens illis qui a dextris ſunt, Venite filii mei, poſſidete mecum regnum cælorum. Eſurivi, & dediſtis mihi manducare: ſitivi, & dediſtis mihi bibere: hoſpes eram, & collegiſtis me; nudus eram, & veſtiſtis me.* Dicet illis qui a ſiniſtris ſunt, *Recedite a me maledicti in ignem æternum. Eſurivi, & non dediſtis mihi manducare. ſitivi, & non dediſtis mihi bibere*.

Cogitemus ergo, dilectiſſimi, & provideamus ne nos retributio impietatis inveniat. Nam ſicut in paſcendis, veſtiendiſque pauperibus placatur Dominus, ita læditur in contemptu miſerorum: cui tanta eſt cura infelicium, ut ſibi datum judicet, quicquid inopem aut veſtit, aut reficit. Audite Eccl. 29. Salomonem dicentem, *Fili, bene fac tecum: conclude eleemoſynam in ſinu pauperis*. Quiſquis ergo utilitatibus ſuis conſulere deſiderat, non invitus pauperem paſcat. Non deeſt autem, in quo quotidie poſſis lucrum facere, ad neceſſitatem reſpicias Prov. 15. paupertatis alienæ. Nam dicit Scriptura, *Eleemoſyna & fide peccata purgantur*. Ecce hic jejunis faucibus paſtum requirit: ille miſerabile veſtimentum deeſſe ſibi in nuditate teſtatur. Satis crudelis eſt & nimium durus, quem non tangit dolor, cum partem corporis ſui aut debilitas, aut nuditas, aut paupertas ſtimulat. Parum profecto ſibi proſpicit, qui non cauſæ alienæ, qui non alienæ neceſſitati intendit. Nil tibi proſunt divitiæ tuæ, ſi divitiarum beneficiis non utaris: Nam pars mendicitatis eſt, congeſtam ſecreto pecuniam poſſidere. Neſcis quod non recipit fructum quicunque non ſeminat; juxta illam ſententiam, quam ſuperius com- 2. Cor. 9. memoravimus, *qui parce ſeminat, parce & metet*? Hæc eſt igitur exercendæ culturæ ratio, ut quanto plus homo ſeminum terræ commendat, tanto futuris meſſibus ſpes major accreſcat. Qui non ſeminat, otioſis manibus alios metentes ſpectat: Nam qui inter cæteros agricolas plus laboraverit, plus reponet. Quomodo autem poteſt fieri, ut horrea ſua vacua reſpiciat, qui ſemina multiplicato jugiter ſulco terræ commiſerit? Quid tibi prodeſt congeſtis incubare divitiis, ſi de his nullum lucrum capias? Videmus denique frequenter inveteratam frugum maſſam vetuſtate conſumi, & vitiata temporibus vina nullis in poſterum uſibus profutura jactari. Illud ſolum aliquoties Domino magis intelligimus profuiſſe, quod renovandi gratia ſolet agricola indigentibus commendare. Quicquid autem avaritia ſervaverit, aut ætas nimia decipit, aut vetuſtas ingrata conſumit, aut tinea damnoſa corrumpit. Hoc ſolum ſibi homo reponit, quicquid cauſa miſerationis expenderit. Nam ita dicit Dominus, *Theſaurizate vobis theſau-* Matth. 6. *ros in cælo, ubi neque tinea conſumit, nec fures effodiunt & furantur*.

Provideamus ergo, dilectiſſimi, ne facultates noſtras vermis avaritiæ exterminet. Præmittamus illuc opes noſtras, ubi nullus fur irruat, nullus inſidiator incendat. Commendemus divitias noſtras Domino dicenti, *Nolite vobis theſaurizare theſauros in terra*. Quiſquis enim facultates ſuas in onore Dei fideliter erogaverit, in parte cœli reconditas ac repoſitas ſub juſto fidejuſſore cuſtodit. Nemo ſapiens ad hujus ſeculi ornamenta reſpiciat; quæ dum temporaliter voluntatibus hominum ſerviunt, animis poſſidentis illudunt. Duo ſunt genera divitiarum. Unum quod ſuadet ad mortem: aliud quod ducit ad vitam. Divitiæ mortis ſunt, incubare facultatibus alienis, & coacervatam pecuniam infelicium lacrymis comparatam, in diem adnumerare ſeculi hæreditatibus profuturam. Illæ integræ & incorruptæ divitiæ, quibus animæ redimuntur, quibus peccata purgantur. Illius divitiæ acceptabiles Deo ſunt, cujus largitate pauper alitur, nudus veſtitur, captivus redimitur, vinctus abſolvitur, cœleſtis regni hæreditas comparatur. Nolo illas divitias, quæ quotidie augmento ſuo famem faciunt: & in poſterum dignitatis ſuæ flore nudatæ, amatores ſuos eſurire patiuntur. Recurramus denique ad Scripturas, & intelligetis in comparatione divitiarum ſub meliore ſorte ſtare pauperem. In caſtigatione enim avaritiæ, Dominus quendam divitem apud inferos Abrahæ patri noſtro ita ſupplicaſſe adſignat, ut mendicum Lazarum in ſublimiori loco reſidentem mitteret, qui refrigeraret os ejus, & æſtuantia ſiti labia reſtingueret. Cui ita traditur fuiſſe reſponſum, *Fili, recordare quia recepiſti* Luc. 16. *bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic conſolatur, tu vero cruciaris*. Videtis quod quædam vices ſtudia bonorum ac malorum hominum manent: quas ſtudio miſericordiæ convenit præveniri; ne infructuoſæ divitiæ adverſum ſe ultrices criminum flammas accendant? Paremus itaque nobis, dilectiſſimi, apud Dominum locum gratiæ, & viam vitæ noſtræ munificentia & largitate muniamus. Affectuum noſtrorum labem apud Dominum præmiſſa ſatisfactione purgemus, reſpicientes ad illam propheticam ſententiam,

quæ

Digitized by Google

Pſalm.125. quæ dicit, *Qui ſeminant in lacrymis, in gaudio metent.* Si quis ergo conſcientiam ſuam diligenter interrogat, non otioſis auribus iſta ſuſcipienda putet. Non enim poteris in illa die futuri judicii aliter invenire refrigerium, niſi vulnera tua aut curaveris refectione pauperum, aut laveris inundatione lacrymarum. Profuſius autem ipſi flete, & facultates veſtras flentibus erogate: ut futuris temporibus inter cæteros gaudia metentes fructus miſericordiæ colligatis.

HOMILIA III.

De eadem miſericordia.

QUotieſcunque, dilectiſſimi, charitatem veſtram pro ſtudio religionis admonere opus eſt, toties nobis illa ſententia Evangelicæ lectionis occurrit, quæ in futuro judicio inter bonos maloſque diſcernet. Quam ſi quis neglexerit, lacrymas metet: ſi quis excoluerit, abundantiſſimos lætitiæ
Matt. 25. fructus acquiret, ita Evangeliſta dicente: *Cum venerit Dominus in majeſtate ſua, & ſegregaverit malos a bonis, dicet ad illos qui a dextris ſunt: Venite, poſſidete mecum regnum cœlorum. Eſurivi, & dediſtis mihi manducare: ſitivi, & dediſtis mihi bibere.* Dicet & ad illos qui a ſiniſtris ſunt: *Recedite a me maledicti, in ignem æternum. Eſurivi, & non dediſtis mihi manducare: ſitivi, & non dediſtis mihi bibere.* Quicunque ergo, dilectiſſimi, veſtrum ad illud cœleſtis regni conſortium venire deſiderat, primo loco paupertati manum porrigat, nec alienas lacrymas otioſe reſpiciat: quia unumquemque ſive boni operis, ſive mali ſententiam retributionis expectat: ita Do-
Gal. 6. mino dicente, *Quæcunque ſeminaverit homo, illa & metet.* Inter cætera ergo, dilectiſſimi, quibus religioſæ vitæ ſtudio opera adponimus, non prætermittamus neceſſitatem pauperum, ne perdamus infelicium commercia lacrymarum. In hoc enim ſtat apud Dominum ratio pecuniæ per miſeros diſpenſatæ, ut quanto plus homo erogat, tanto fœnoris plus reponat. Sic multis ſeminibus multa parturiunt: ac multis parturientibus multiplicata conſurgunt. Audite de hoc quoque Dominum dicen-
2. Cor. 9. tem: *Qui parce ſeminat, parce & metet.* Si ergo videtis, quod qui parum ſerit parum metet; ita & qui parum erogaverit parum recipiet: qui nihil ſerit, nihil reponit: ita fit ut qui parum recondit, invitus ſæpe jejunet. Quomodo autem poteſt fieri, ut homo horrea ſua plena magnis frugibus videat, qui nihil ſeminis terræ commendat?

Si vultis ergo ut fructus lætitiæ colligamus, largius in lacrymis ſeminemus: *Qui parce ſeminat, parce & metet.* Invenimus frequenter hominem, qui cum eſurienti ſemel eleemoſynam dederit, mandatum ſe perſolviſſe credit. Non igitur deficientes fame artus unius diei paſtu refeciſſe ſufficit: ſine cauſa autem una die bonus eſt, qui altera deſcendit ingratus. Nam præcedentis miſericordiæ beneficium perdidit, qui putat eſurienti ſemel ſufficere quod donavit. Ille autem ad Dominum integros miſericordiæ fructus præmittit, a quo pauper nunquam triſtis abſcedit. Jugi medicamine opus eſt medico, ut gemitus alieni doloris excludat: quia infirmitas quæ in diem creſcit, medicinam in diem requirit. Sed nec minore cura nobis providendum eſt, ut abundantibus eleemoſynis curemus, ſi quid in nobis cruentum, ſi quid eſt ſordidum. Non enim ſtatim ſanantur vulnera, quæ ſemel laveris. Sæpe excisi corporis medicina repetenda eſt. Si vultis itaque, dilectiſſimi, ut dies vitæ noſtræ nulla avaritiæ culpa contaminet; non claudamus aures noſtras ad clamorem infelicium, nec avertamus oculos noſtros a nuditate miſerorum. Nemo autem ſibi putet perire, quod pauperibus donaverit: Nam ſicut mendacitas inhumanitatem ſequitur, ita opulentia humanitatis ſtudio comparatur: ita Propheta dicente: *Qui dat pauperibus,* Prov. 8.
nunquam egebit; qui vero avertit faciem ſuam, in maxima penuria erit. Ecce aures veſtras clamor eſurientis increpat, & jejunis faucibus januam tuam ſonus vocis deficientis accuſat. Quare tibi non occurrit illa ſententia: *Beatus qui intelligit* Pſal. 40.
ſuper egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus? Satis illum negotiatorem conſtat ſtultum, qui reconditum ſacculo tenet nummum, de quo inde poteſt habere commercium. Sed quod pejus eſt, avaritiæ multa conſentiunt. Hic ne miſereatur pauperi, obſtrepit vocem poſtulantium conturbatione ſermonum: ille ne audiat, aliud audiſſe ſimulat. Satis miſera eſt iſta vivendi conditio, ut homo dum ſtudet avaritiæ, auribus ſuis gravitatem conetur imponere. Reſpice ad illam ſententiam quæ dicit: *Qui pauperi miſeretur,* Prov. 19.
Deo fœnerat. Quare ergo dubitet aliquis indigentem paſcere, cum videat ſe iſta Chriſto noſtro in pauperis refectione conferre? Sunt aliqui, qui miſerabilem mendicitatem ſpe procraſtinatæ humanitatis includunt, qui cum excuſare ſe poſtulantibus erubeſcunt, miſeros promittendo decipiunt. Ecce hic dicit, clavis deeſt, cuſtos abſens eſt: cum primum fueris reverſus, recipies. Non cogitas illam ſententiam Salomonis, quæ dicit: *Ne dixeris,* Prov. 3.
abi & revertere, cras ego dabo: cum poſſis ſtatim bene facere. Unde ſcis quid contingat ſequenti die? Dicis, cum primum fueris reverſus, accipies. Quando eſt illud, eſurienti ut villicus tuus redeat, qui forte te volente, frequenter abeſt? quando eſt, ut ad clamantem illa faſtidioſa ſecretorum tuorum clauſtra diſſiliant, quæ dum tuæ ſerviunt voluntati, neſciunt aperiri? Dicis: cum fueris reverſus, accipies. Quid ſi nudum gravior ſolito tempeſtas cædat? quid ſi deficientes fame artus exitus vicinæ mortis excipiat? Quis non judicet tuo judicio deputatum morti, quem videt tuo beneficio potuiſſe ſervari? Cum fueris reverſus, accipies. Cujus fide redit, quem virtus tota deſtituit? aut qua ſpe domum repetit, qui pridie confuſus abſceſſit? Deponamus quod promiſſioni tuæ redeundo ſatisfaciat; forte ſub hac qua pridie conditione venturus. Multo juſtius plane eſt, eleemoſynam ſtatim negaſſe, quam eſurientem ſpe promiſſa decipere. Audite Dominum dicentem: *Frange eſurienti panem tuum.*

Requiramus ſi vultis, dilectiſſimi, qua fractus panis mercede penſetur. Ecce dicit Dominus:
Frange eſurienti panem: ſi videris nudum, veſti eum: Eſa. 58.
& domeſticos ſeminis tui ne deſpexeris. Tunc erumpet temporaneum lumen tuum, & veſtimenta tua cito orientur: & præibit ante te juſtitia; & claritas Dei circumdabit te. Tunc exclamabis, & Deus exaudiet te: & dum adhuc loqueris, dicet, ecce adſum. Videte, dilectiſſimi, quantum nobis conſtet erogatio tenuis expenſæ, ut ad petitionem noſtram tantæ majeſtatis Dominus dignetur occurrere. Nam & alibi dicit: *Qui dederit uni ex mi-* Matt. 10.
nimis iſtis calicem aquæ frigidæ, amen dico vobis, quia non peribit merces ejus. In hoc loco voluntas requiritur, non facultas. In maximis enim affectum

inte-

integræ devotionis oſtendit, qui in minimis votum miſerationis exhibuit. Unuſquiſque ergo, dilectiſſimi, prout habet, ut poteſt, eroget, largiatur, expendat. Nemo claudum refugiat, nemo ſurdum non audiſſe ſe fingat: nemo debili manus ſubtrahat: quia omnia iſta in retributione conſiſtunt. Veſtire enim pauperem, corporis ſui eſt operuiſſe nuditatem, lucrum autem magnum eſt refeciſſe mendicum.
Matth. 25. Sic enim dicit Dominus, *Quæcumque feceritis uni ex minimis iſtis, mihi feciſtis*. Tanta eſt enim apud Dominum noſtrum cura miſerorum, ut ſibi præſtitum putet, quicquid egentibus erogatio miſerata contulerit. Videmus igitur aliquoties inter abundantis vini, frumentique commercia egentes viduas, quas ſexus & ſenectus decepit: quibus nec laborandi, nec providendi virtus ſuppetit. Satis ille impius eſt, quem non ad miſericordiam provocat aut infelicitas deſolationis, aut infirmitas ſenectutis. Videmus & quod pejus eſt, frequenter multitudinem captivorum nudis errare corporibus. Quid tibi prodeſt abundantia divitiarum tuarum, ſi in conſpectu tuo unus algeat, alter eſuriat? Ecce imminet tempus, dilectiſſimi, juſtæ retributionis, & promiſſæ in cœleſtibus munus hæreditatis. Erogemus ergo, & expendamus in hoc ſæculo, ſi velimus partem divitiarum obtinere in cœlo. Audite Dominum
Matt. 6. Luc. 12. dicentem, *Theſaurizate vobis theſauros in cælo*: & alibi, *Facite vobis ſacculos, qui non veteraſcunt*. Bene, dilectiſſimi, Chriſtus noſter boni operis fructum penſata facultatum qualitate diſpoſuit: ut in faciendis eleemoſynis nec dives, nec pauper excuſare ſe poſſit. Ita ut huic qui plurimum poſſidebat, theaſuros juberet erogare: illum quem noverat paupertatis ſqualore ſordere, eſurienti panem juberet frangere. Quæ autem tam vacua horrea, quæ ſuſtinere non poſſint tam tenuem erogationis expenſam? aut qui tam miſeri cenſus, quos poſſit conturbare mendicus? Facile ſane & ſine difficultate poteſt implere mandatum, cui ultra poſſibilitatem nihil conſtat impoſitum. Scio quidem cenſus tenues frequenter bonæ voluntati obſiſtere: ita ut non ſit in quo ſe opera pretioſæ cogitationis extendant. Sed ſi illa quæ majora ſunt, implere non poſſumus, vel hæc quæ parva & facilia ſunt, non præter mittamus. *Frange eſurienti panem*. Ad hæc quis non devota mente reſpondeat, quamvis paupertate oppreſſus ſit, & tota victus mendicitate ſuſpiret? Alioquin aut nimium mendicus, aut ſatis vanus eſt, qui in facienda eleemoſyna non eſt fracti panis erogatione contentus. Sed dicis, multa minutatim diſpenſata maſſam faciunt. Verum eſt: ſed quantum eſt iſtud ad illud quod dicit Dominus,
Matt. 19. *Ego vobis reddam in centuplum, inſuper & vitam æternam*? Tu tamen, qui tam invitus fracti panis portiunculam porrigis, quid faceres ſi a te auri pondus ſi argenti pretioſum talentum, aut aliquid integrum peteretur? Neſcio ſi tu aliquando dato magno pretio captivum redimas, qui de re tam parva ſuſpiras. *Qui pauperi miſeretur, Deo fœneratur*, Unde, dilectiſſimi, moneo ut nemo partem divitiarum Deo ſubtrahat: qui juſtis laboribus non difficilem boni operis fructum reportat, cum miſericordiæ mercedem multiplici miſeratione compenſat. Non dubitemus itaque erogare: non diſſimulemus expendere: Maxima enim ſemper fuit apud cultores terræ ſpes alendæ vitæ, ex abundantia ſeminaſſe.

HOMILIA X.

De Paraſitis.

QUotieſcumque, dilectiſſimi, pro ſtudio diſciplinæ, ad confuſionem malorum, opus fuit bonarum partium virtutes exponere, multum amicitiis honoris exhibuimus, cum ſingula quæque pro ſuis meritis laudaremus; præferendo fraternæ conjunctionis ſtudia, quæ pacis & charitatis juncta conſortio, vitam perfectæ religionis inſtituunt. Sed dum aſſidue ſingularium rerum cauſas curioſus inquiro, & honeſtis actibus officium ſermonis accommodo, multum in ipſis amicitiis quod mihi diſplicet, inveni. Unde nequid in adulatione bonarum partium ſubtraxiſſe videar diſciplinæ, auſus ſum inter illas inimicitiarum culpas etiam amicitias caſtigare: ſi tamen amicitiæ dicendæ ſunt, ubi operatur injuria multis acta vulneribus. In quo loco ad excuſandam execrabilis erroris invidiam, aliquanti forte luſum prætendant, & pœnalibus cauſis lætitiæ nomen imponant. Ferat hoc quolibet animo, qui hujuſmodi contumeliis ſubjacere conſuevit. Ego ibi amicitias exceſſiſſe omne genus captivitatis puto, ubi nec læſo iraſci, nec irato convenit vindicari. In quo loco, dilectiſſimi, quem ex duobus infeliciorem judicem, neſcio: utrum illum qui aliena deformatione vivit, an iſtum qui corpus ſuum ludibrio proſtituit, & illuſionibus tradidit. Nemo mihi in talibus cauſis patientiæ nomen imponat, ad luxuriam profecto pertinet pœna, quam iraſcentis inimici non extorquet injuria. Sed forte iſtis danda venia ſit, quos ad omnem contumeliam paupertas trahit, & infelix penuria luxuriantibus plagis ſubjacere compellit: qui dum neceſſitati ſerviunt, contumeliis adquieſcunt. Eſto ut his patientiam cauſa improbæ paupertatis indicat, quid de illis judicabimus, quos aliena paſcit contumelia? Qualis iſte gradus eſt amicitiarum, quem vinxit pœna, aſperavit injuria; aut quæ illi poteſt eſſe gratia familiaritatis, ubi eſt quotidie pœna venalis? Erubeſco quidem, dilectiſſimi, in confuſione miſerorum, quos fames improbæ cupiditatis illexit: ſed multo plus illorum actu & converſatione ſuſpiro, apud quos pœnalis amicitiæ triſtitiam removit, & lætitiam cruentus amor familiaritatis exegit. Infelices quidem illos judico, quos ad jugem contumeliem venter invitat, & ad omnem injuriam gula nunquam poculis exſatiata ſollicitat. Sed iſtos multo infeliciores puto, qui amica inſtigatione pugnas inſtituunt, & inter fluentes mero calices alieno ſanguine ſatiantur. Ecce hic convivium inſtituit, & votivo quodam apparatu undique greges adulantium congregavit. Inter quos procedit paraſitorum gula: cui conſuetudinis eſt injuriam mero vendere, & poculis ſciſſa plagis veſtimenta ſarcire. Videte ergo, quomodo iſti ferant odiorum cauſas, apud quos cruentas eſſe placet amicitias. Quid non invenit infelix ac damnoſa luxuria? Ecce fit ſpectaculo homo homini: & ad excitandam lætitiam aut ſermo turpis, aut vultus exigitur fœditatis. Huic denique manducanti barba vellitur: illi bibenti ſedilia ſubtrahuntur: hic ligno ſciſſili, ille fragili vitro paſcitur. Tanta eſt igitur libido ridendi, ut putent miſeri nullum ſine lætitia tranſire convivium, niſi in cibos verterint aut veſtimenta corporum, aut miniſteria poculorum. Quantis autem putatis miſeriis iſta conſtare? Ecce quicquid detrimenti menſa

fece-

fecerit, inſatiabilis venter acquirit: Nam qui hujuſmodi voluptatibus ſervit, etiam mercedem laboris ſui aut bibendo conterit, aut vapulando conſumit. Sed hæc ante omnia illis imputanda ſunt, qui lætitiæ cauſa ad tam fœdum miniſterium gradum amicitiæ & familiaritatis inclinant. In meliore profecto ſtatu eſt apud Dominum ſervitus, quæ ſtandi lege deputato paret officio. Eſt illi inter accumbentes locus ridendi, & nulla tamen inter expectantes tenetur culpa peccati. Ecce inſtruitur acies poculorum telis armata. Expectatur primum in contentione verborum victoria, nec finis ponitur, donec abundantibus lacrymis aſpera quæque poculorum temperentur. Polluere eſt magis, quam exornare convivium, expectare infelicium pugnas amicorum: ſi tamen amici dicendi ſunt, qui captivorum lege ſerviunt, & gladiatorum more paſcuntur. Datur miſero inter ciborum novitates, vini liquores, quicquid vilius, quicquid aſperius: ut in tanta rerum abundantia incertum ſit, utrum eſurire, aut ſitire ſit melius. Minus plane ludibrio ſubjacet tenebroſis ſedibus deputata captivitas: ubi quamvis ſuſtineat homo durum dominationis imperium, accipit tamen ex ipſa rerum neceſſitate ſolatia. Non enim habet, in quo poſſit erubeſcere, cui neceſſe eſt invito ſervire. Velim tamen ſcire, dilectiſſimi, in quo reficiat expectantis animum injuria deformitatis alienæ. Aſſerant forte hujus rei amatores locis iſta præſtari, quaſi revera deſit, unde homo non requirat. Oſtendam vobis, ſi placet, oblectamenta non incommoda: quæ facile omnem tabeſcentis animi poſſint mœſtitiam removere. Ecce infantibus quam ſunt verborum admiranda principia, ubi primum informis littera vocabulum matris operatur, & diſtantis ſyllabæ gemitus patris nomen orditur! Quis autem ibi lætus non ſit cum inter illa ſermonum dura rudimenta, luctantes labiorum ſonos rudis lingua decipit, & os trepidum ſtillantia verba deſtituit? Quod ſi forte ſpectaculis delectaris, habes equorum, licet aliquoties periculoſa, ſatis tamen grata certamina; cum plagis gradu concito ventos aut teneant, aut rapiant. Nec parum lætitiæ conferunt illa ſtudia venationum, & canibus acta certamina, quæ nec periculis nec damnis conſtat expoſita: cum hic in conflictu æmulis curſibus aurito lepori imminet, ille argutis naribus cervi veſtigia latentis inquirit. Quæ tamen dimittenda ſunt ſæculo, in quo antiquo æſtuat errore luxuria. Nos vero aliter decet, quos Chriſtus noſter ſuis legibus vinxit, & ab illa ſuperſtitioſæ gentilitatis ſtultitia ſegregavit. Licet nec nobis deſint ſpectacula, quæ triſtitiam relevent, & anxium curis animum ſufficienter oblectent. Ponamus nobis ante oculos illas pugnas Martyrum, & intueamur admirabilium exempla virtutum: & videbitis ſubito, adcreſcente lætitia, cedere omnes infelicium æſtus animorum. Cui autem non lætitiam paret pugna, juſtis partibus ſuccedente victoria quam ferus hoſtis admotis tormentorum ſtimulis in Sanctorum perſecutione compoſuit? Quis igitur non rideat, quis non lætus ſit, cum videat militem Chriſti noſtri ſuppliciis exultantem? erubeſcente perſecutionis auctore, victum plagis ceſſiſſe tortorem? Si quis forrte dulciſoni cantus delectatur auditu, ad pſallentium Prophetarum choros ſollicita latius corda convertat. Impleatur os noſtrum cœleſtium exultatione Pſalmorum, referente Chriſto noſtro gratias, qui ſpe redditæ ſalutis in honore nominis ſui jugiter exultare nos voluit. Hæc ſit exultatio cordis noſtri, die noctuque lætemur in Domino. Hoc eſt autem exultare, mandatis Domini tota mente ſervire. Mandatis autem Domini ſervit, qui vitam ſuam ab omni vitiorum contagione cuſtodit. Ille vitam ſuam cuſtodit, qui fidem proximis ſuis exhibet, pacem diligit, amicitias colit. Hoc eſt igitur amicitias colere, alienam iracundiam moderationis ſtudio ſuſtinere & ferventes fratris animos patientia temperare. Ita eſt ut futuro judicio inter cæteros inculpatus incedas, ſi de Chriſto noſtro in his omnibus quæ diximus, te probatum caſtigatus exhibeas.

HOMILIA XI.

Qui gloriatur, in Domino glorietur.

NOn recte ſentiunt, dilectiſſimi, qui putant vitæ ornamenta proprio labore componi, & ſine adjutorio omnipotentis Dei virtutum poſſe merita comparari. Si ergo noſtrum eſt tantum quod boni ſumus, quare vitiis ſubjacemus? aut ſi ex nobis deſcendit omne, quicquid poteſt hominem aut ornare, aut ſalvum facere, quare pereundi lege concluditur? Omnem profecto modum ſacrilegæ ſuperſtitionis exceſſit, qui in laboribus juſtis partem Deo ſubtrahit a quo ſapientiæ ſpiritum accepimus: qui totum hominem regit, & ad omne opus bonum mortalium mentes accendit, cujus eſt quicquid ex illa juſtitiæ ſede deſcendit. Omnia itaque laborum inſignia ad Deum referenda ſunt, ne ſancti Spiritus dona reſcindat. Nimiæ autem præſumptionis eſt vitium, Imperatore pugnante, militem ſolum palmam velle reportare victoriæ. Sane ſi vultis, poteſtis agnoſcere, cui mala, cui bona debeant imputari, Propheta dicente, *Bonitatem feciſti cum ſervo tuo* Pſal. 118.
Domine. Item alibi, *Dixit inſipiens in corde ſuo, non* Pſal. 113.
eſt Deus. Videtis ergo, quod bona noſtra divinitati debemus adſcribere, mala autem humanis moribus imputare: quia ut bona procurante Domino creantur, ita mala diabolo auctore naſcuntur. Sed ut intelligatis vitam Dei munus eſſe, mortem diabolo ſubjacere, audite Evangeliſtam dicentem: *Venite filii, poſſidete mecum regnum promiſſum vobis* Matt. 25.
a conſtitutione mundi. Eſurivi, & dediſtis mihi manducare. Aliis vero dicit, *Recedite a me maledicti in ignem æternum, quia non dediſtis mihi manducare*. Videte ergo quod boni actus cœlo ſerviunt, mali inferni ſedibus deputantur. Diviſio autem actuum noſtrorum eſt: cum bene facimus, Chriſti ſumus; cum mala operamur, in diaboli poteſtatem tranſimus. Nunquam enim deſerit Dominus voluntatem religionis ſtudio florentem: nec deſunt ſolatia divinitatis, ubi ſunt actus bonæ converſationis. Tunc ſane nos bona deſerunt, cum deteriora ſuccedunt; quia non dubie divino auxilio deſtituimur, poſtquam iniquitatis deſideriis occupamur. Adſiſtente igitur Deo ac Salvatore noſtro, ſine dubio dominatio diabolicæ poteſtatis abſcedit: Ubi autem virtutum Dominus diſceſſerit, facile hoſtis aulam vacuæ poſſeſſionis invadit. Una eſt itaque ſpes ſalutis noſtræ, ut malorum actuum ordinem nobis imputemus; bonorum, Dei virtutibus adſcribamus. Cito autem ille ad ſe imperium diabolicæ poteſtatis admittit, qui divinæ majeſtatis ſolatia non meruerit obtinere. Sperandum ergo in Domino, ut boni ſimus: & cum boni fuerimus, in Domino gloriandum. Audite Apoſtolum dicentem: *Quid habes quod non accepiſti?* 1. Cor. 4.

Si ac-

Digitized by Google

Si accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperit? Hæc actuum noſtrorum perfecta gloriatio eſt, ſi gloriemur in Domino, apud quem victoribus virtutum corona componitur. Ibi ſane de ſe hominem gloriari oportet, ubi pro nomine Domini voluntaria crucis pœna ſuccedit, quæ tamen gloriatio hunc habet fructum, ſi auxiliante Chriſto mereamur effectum.
Pſalm. 126. Nam Propheta in hoc loco dicit: *Niſi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam: in vanum vigilant qui cuſtodiunt eam.* Videtis ergo, quod nec ſine Domino quod bonum eſt ædificari, nec ædificatum ſine Domino poterit cuſtodiri. Ædificatio divinæ hujus domus ædificatio eſt vitæ noſtræ, quam oportet divinæ majeſtatis auxilio communiri. Rogandus itaque ſemper eſt Chriſtus noſter, ut in nobis bona nutriat; & exorandus, ut nutrita cuſtodiat: atque ita intelligentiæ noſtræ corda componat: ut omnia quæ bona ſunt gloriæ cœleſtis poteſtatis adſignet. Stultitiæ vero genus eſt, ut homo ſuum eſſe judicet quod laboravit; qui in alterius poteſtate conſiſtit. Ecce hic modo divitiis exultat, modo paupertate ſuſpirat: ſi in manu noſtra ſunt bona noſtra, quare non cum volumus aut penuria ceſſat, aut divitiæ perſeverant? Hic modo ſanitatis vigore attollitur, modo infirmitatis dolore vexatur, ſi in poteſtate hominis eſſet vitæ noſtræ ſalus, nunquam periclitaretur mendicus, nec moreretur infirmus. Requirat denique unuſquiſque initia vitæ ſuæ, & auctorem quærat generis humani: quis corpus formaverit, quis membra compoſuerit, quis terrenam materiam in humanum uſum fecerit vegetare: Nonne hæc omnia Dominus ſapientia procurante conſtituit? Cum ergo non ſit noſtrum quod ſumus, quomodo noſtrum eſt quod habemus? Stultitiæ genus eſt, ut cum alii debeas vitæ beneficium, tibi adſcribas ornamenta virtutum. Ecce hic honore extollitur, ille ſibi de corporis integritate blanditur; hic divitias labori ſuo imputat, ille ſcientiam doctrinæ vigiliis adſignat. Nec nos negare poſſumus, ornamenta religioſæ vitæ vigilantiæ ſtudio comparari. Sed ibi Deus eſt, ubi integræ religionis eſt
Rom. 7. animus, ita Apoſtolo dicente: *Exemplum ejus quæritis qui in me loquitur Chriſtus?* Satis ibi vacillat humanum ſtudium, ubi non requiritur Dei auxilium. Nam non dubie periclitatur fides, ſi non muniatur patrocinio divinitatis. Noſtrum eſt igitur bonum velle, Chriſti vero perficere. Nam ita Apoſtolus
Pſal. 13. loquitur: *Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio.* Vides ergo boni operis voluntatem ex nobis debere deſcendere, perfectionem vero a Dei poteſtate pendere. Quare autem aliquis mortalium fieri bona ſuo tantum ſtudio adſignet, cum dicat
Ibidem Propheta: *Non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum?* Et Evangeliſta itidem doceat non eſſe bonum, niſi ſolum Deum? Ergo videtis, quod ſi quando boni videmur, bonitatem Dei operamur. Au-
1. Cor. 5. dite Apoſtolum dicentem: *Vos eſtis templum Dei, ſi tamen Spiritus Dei habitet in vobis.* Templum profecto Dei ſumus: ſed cum bene facimus. Si ergo templum Dei eſt homo, neceſſario Dei eſt quod habemus in templo. Sed hæc de bonis diximus. Verum non eſt Dei templum, ubi convenit multitudo vitiorum: Nam ubicumque crimina porriguntur, ibi diabolus dominatur. Ad illum ſcilicet reſpicit pompa divitiarum, qui ſibi in magna domo vindicat principatum. Nos procuratoris loco fungimur, ſi aliquid lucri fecerimus, refertur ad Dominum; ſi damni, refertur ad procuratoris exitium. Quicquid enim ſervus in Domini poſitus poteſtate laboraverit, neceſſario Domini eſt. Habet quidem ſervus gratiam laboris ſui, ſed Domino debet fructum operis impleri. Denique utili ſervo ad hoc pecunia creditur, ut Domino duplicati fœnoris lucra numerentur. Reſpicite itaque ad conſuetudinem converſationis humanæ, & intelligetis utili ſervo ad hoc pecuniam credi, ut Domino duplicati fænoris lucra numerentur: Nam ita in hoc loco Evangeliſta dicit ad eum, qui lucrum quadruplicatæ pecuniæ reverſo de peregre Domino portavit: *Euge ſerve bone, quia in pauca fuiſti fidelis, in multa te conſtituam: intra in gaudium Domini tui.* Ita Dominus laudatur in ſervo bono: ſervus bonus prædicatur in Domino. Unde cavendum eſt, ne quando quod ad gloriam boni operis pertinet, noſtris virtutibus adſcribamus: ſcientes quod non per jactantiam victoriæ corona componitur; ſed per fidem & confeſſionem Dominicæ paſſionis, quibus reſpondent bonorum operum ſtudia. Hæc eſt illa pecunia, cui diximus cœleſtis regni reſpondere beneficia. Hoc illud negotium juſto fœnore duplicatum. Hæc eſt illa retributio meritis debita, ac beatis laboribus repromiſſa. Multiplicetur ergo in nobis pietas, fides, miſericordia, bonitas: ut cum venerit Dominus facere rationem cum ſervis ſuis, intremus in gaudium Domini Dei noſtri. Quod facile obtinere poſſumus, ſi uſque in finem cœleſtia mandata ſervemus. Sed non otioſe nobis laborandum eſt, ut mercede digni judicemur. Juſtis autem actibus facile honeſta ſuccedunt, ſi tamen non occupent animum pravæ voluptates: quæ non difficile in ventos evaneſcunt, ſi non divinæ majeſtatis ſolatia requirantur. Quiſquis ergo eſt in hoc, quo ſtat ſalus homini, religionis ordine conſtitutus, non extollatur gloria ſanctitatis; ſed magis fructum laboris ſui Domino reſervet, qui unicuique pro meritis cœleſtia dona componit. Qui gloriatur itaque, in Domino glorietur. Omni ergo ſtudio agendum eſt, dilectiſſimi, ut vitam noſtram Domino ita fides pura commendet, ne quid extollentia humana ſibi vindicet, aut ſuis laboribus donet. Totum autem perdidit quod laboravit, qui propriis virtutibus fructum ſanctitatis adſcripſerit.

Matt. 25.

HOMILIA XII.

De bono conſervanda pacis.

SOlliciti ſunt forte aliqui malevolis exprobrare verbis ſtudium bonæ voluntatis, & timori aut ignaviæ adſcribere, ſi quando homo litibus cedit, & exulceratus injuriis ad omnem patientiam quietis amore confugerit. Ad confutanda tam pravæ mentis judicia, ſufficere quidem deberet Evangelicæ lectionis admonitio. Sed quod ex nobis eſt, ſidem rerum etſi exiguo ſermone proſequimur: atque ea quæ plenitudo religionis poſtulat, pro affectu quo charitati ſtudemus, votis competentibus adjuvamus. Licet ſciam antiquis legibus ita multos devincto amore ſervire, ut odiis ſemper impugnent quicquid ſervandæ pacis cura ſuggeſſerit. Si quidem id ipſum quod dicturi ſumus multis divinarum Scripturarum teſtimoniis adprobemus: ita in hoc loco Domino dicente: *Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui vos oderunt.* Non dubito quod aliquantis ſatis otioſum, & impoſſibile videatur pro inimicitiis amorem deferre, pro contumeliis gratiam retuliſſe. Et vere, dilectiſſimi, difficile eſt, ut accepta injuria dolor non in quacumque parte corporis deſæviat. Sed ſapientis eſt ſupervenientem dolorem aut patienter ferre, aut fomentis mollioribus temperare. Infinita autem Matt. 5.

virtus

virtus eſt, odia viciſſe beneficiis. Nam ille inter cæteros palmam perfectæ virtutis obtinet, qui ad vicem veneni pocula dulci melle componit. Primus itaque dilectionis gradus eſt, charitatis affectum amicitiis nutrire: integræ autem dilectionis eſt cumulus, odium amore repenſare. Illud beneficiis adſcribitur: hoc virtutibus deputatur. Additur præterea ad cumulum perfectæ dilectionis
Rom. 12. illa ſententia, quæ ait: *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitit, potum da illi; hoc enim faciens, carbones ignis congeres ſuper caput ejus*. Quicunque ergo tu es, quem alienæ inſolentiæ inquietat injuria, & dolor contumeliis excitatus ſtimulat, ſi vis perfectus eſſe, animorum iracundiam moderatione compeſce, & a te patientiæ bono odia improbæ indignationis exclude; aut certe, ſi tantum vindicare deſideras, miſerere his qui ignorant ſalutem animæ in hac dilectionis perfectione pendere. Forte odiis odia compenſentur, & ad compenſandum facinus vicaria injuria. Provocaſſe quidem ad iracundiam fratrem, crimen eſt; ſed provocatum non ceſſaſſe, deforme eſt. Ita enim odiorum ſemina abundantiſſimos iniquitatis fructus reddunt, & ſcelerum pœnas operantur: & cum auctor litis erubeſcit fratri ſatisfacere; & læſis juſto, quantum ipſe putat, judicio vindictam illatæ requirit injuriæ. Audiſtis ecce, dilectiſſimi, quibus pacis ſtudia fructibus gratulentur: nunc diſcite, quantis odia criminibus incuſentur: Sic enim proponit Evangeliſta, Domino dicente: *Qui odit fratrem ſuum, homicida eſt*. Videte utriuſque partis retributionem. Huic pro odio fratris homicidii macula adſcribitur: illi vindicta pro parva eleemoſyna præparatur. Reſpice denique & vide, quanto te amicitia quietis & pacis honore circum-
Matt. 5. det: quantum ubi favoris exhibeat, ſi averſus inimicitias amore contendas. *Diligite inimicos veſtros*. Longe autem minor fructus eſt, ſi amantem te diligas. Alienis enim moribus ſervit, qui non amantem diligit: ſuis autem moribus ſervit, qui amantem diligit. Ad illum neceſſario charitatis gratia pertinet, qui inter duos prior affectum amoris exhibuit: qui amantem diligit, debitum reddit: Nam non eſt novum meritum, ubi alterius præcedit officium: nec perfectioni adſcribendum eſt, ubi muneribus munera, præmiſſis officiis redduntur
Rom. 12. officia. *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum*. Nunquid dixit, ſi eſurierit amicus tuus, ciba illum? Tu inimicum tuum paſce: nam amicus ipſe ſibi præſtat, ut non eſuriat; quid autem ibi operatur tua eleemoſyna, ubi amicum paſcit amicitia? Videmus tamen, quid interſit inter eum qui indigentem amicum paſcit, & eum qui eſurientem inimicum reficit. Ille gratiæ reddit debitum: hic exhibet miſerationis & virtutis exemplum. Glorioſum eſt quidem indigentem fratrem paſcere: ſed fortius eſt inimico in neceſſitate poſito ſubvenire. *Diligite inimicos veſtros*. Forte illi quem recens pulſat injuria, videatur iſta non convenire rationi. Sed reſpiciat, quicunque eſt, ad vitæ ſuæ quietem, & intelliget quia inimicum dilexiſſe, viciſſe eſt. Infinitum autem eſt, quantum periculi homini incumbat, cum duos æmulos furore conſimiles ad pugnam ille diabolus magiſter litis armaverit: cujus eſt conſuetudinis ad inſtiganda odia amaros portare ac reportare ſermones. Quando eſt autem, ut ille diem ſine tribulatione tranſigat; vel quando eſt, ut ab illo vox ſine impia cogitatione diſcedat, quem ira indignatione ſtimulat? Nunquam profecto ſine ſuſpicione vitam ducet, cui eſt ſemper neceſſe cogitare & timere quem læſerit. Summa itaque cura ſunt do-

lores aſperi blando verborum medicamine temperandi; quatenus & duritia cordis pacis ſtudio caſtigata molleſcat. In quo loco beatos illos judico, qui verba labiorum ſuorum tacito ore cuſtodiunt: & memores cœleſtium mandatorum alienæ vocis contumeliam non requirunt. Ceſſant enim odia, ubi non reputatur injuria: nec habet ullam virtutem iracundia, ſi deſit unius in contentione perſona. Ita duplex patientiam manet victoria, hominem viciſſe proprios animorum motus, & temperaſſe mores alienos. Scimus quidem, dilectiſſimi, quod aliquoties in contentione verborum laceratis auribus corda ſuſpirant. Sed ipſe ſibi injuriam facit, qui litigioſi hominis verba cuſtodit: ipſe ſe maculat, qui alterius dicta queritur in ſe fuiſſe collata. Plena victoria eſt, ad clamantem tacere, & non reſpondere provocanti: Habes enim mercedem & de tua patientia, & de fratris medela, ſi oblivioni deputetur injuria: ubi enim verbis verba ſuccedunt, incendio fomenta præſtantur. Sicut nihil eſt deformius reſpondere furioſis: ita nihil utilius tacere provocatis: Nam ſic accreſcunt inimicitiæ, ſi cum alter ſe verbis defendit, alterius dicta alter accuſat; nullus autem eſt finis inimicitiis, niſi ad tempus obtemperemus iratis. Dicis forte, non eſt culpa, ſi illud quod dicit Propheta, feceris:
Pone, Domine, cuſtodiam ori meo, & oſtium circum- Pſal. 140.
ſtantiæ labiis meis. Si non vis injuriam pati, religa plectrum oris tui, & obtura aures tuas, ne ad te iraſcentis fratris verba perveniant: aut certe ſi pervenerint, ſilentio deputentur. Sic fit ut conceptus furor virtutem perdat, ſi uno tacente alter ſolus
inſaniat. Audite Apoſtolum dicentem: *Dilectio* Rom. 13.
proximi malum non operatur. Vultis ſcire quod ſit iſtud malum, quod gratiam fraternæ dilectionis excludit? odia, rixæ, ſimultates, lites, æmulationes: quæ omnem curſum vitæ præſentis infamant. Hoc ergo malo abſolutus eſt, qui charitati ſervit: nec habet in eo locum ruina vitiorum, qui calcatis odiis, integrum charitatis cuſtodit affectum. Addit ecce dilectionis augmentum Evangeliſta di-
cens: *Dilige proximum tuum, ſicut temetipſum*. Vi- Matt. 5.
deamus quis ſit iſte proximus, quem tanto ſtudio Evangeliſta commendat. Non ita Propheta gradum parentelæ, aut neceſſitudinem conſanguinitatis expoſuit, ut extraneos a gratia fraternæ dilectionis excluderet. Proximus tuus eſt omnis homo, qui eadem tibi eſt Chriſtianitatis lege conjunctus; proximus tibi eſt, qui ab Eccleſiæ conſortio non videtur alienus; proximus tibi, quicunque eſt proximus Chriſti. *Qui ergo proximum diligit, Deum diligit*. Ita qui Deum diligit, oportet ut Chriſti ſui proximum veneretur. Propheta laudans conjunctionem
fraternam dicit: *Ecce quam bonum & quam jucundum* Pſal. 132.
habitare fratres in unum. Quid in vita hominis eſt bonum niſi pax, ſub qua omnia quæ ſunt honeſta, proficiunt, ac religioſa nutriuntur? Quid eſt jucundius, quam ut omnes gentes uni Deo in pace ſerviant, atque in unius Domini laudem omnium populorum vota conveniant? Habitare in unum, hoc eſt in unum Deum credere, & in uno Dei Filio fideliter permanere. Hæc eſt mortalibus utilis & jucunda conjunctio, ut non dividamus, ſicut hæretici faciunt, Patrem a Filio, nec Filium a Patre, nec Spiritum ſanctum ab utroque; ſed credamus hæc tria nomina per perſonas diviſa unius deitatis gaudere conſortio. Ita fit ut cum in unum convenerit, nullum ſit in Eccleſia diſſidium charitatis. Vitemus ergo ſemper, dilectiſſimi, odia; ſed ut odia vitare poſſimus; ante omnia cauſas vitemus odiorum. Primo loco ceſſet invidia, quæ ad omnem litem animos humanæ mentis accendit.

Nemo in comparatione perſonæ alterius natales infamet; & non eſt quem inſolentia ſui oris accuſet. Cavendum ante omnia eſt, ne quid per concertationem ſimultatis accreſcat: Solet enim inſanabilis inimicitia ex contentione deſcendere. In quo loco patientia opus eſt, cui non ſine fructu propriæ ſalutis obſequeris. Nam ſicut illum qui injuriam fratri infert, gravis peccati manet culpa: ita re maxima protegit virtutis corona, ſi accepta non iraſceris injuria. Ille enim dilectionis plenus affectus eſt, ſi obliteratis contumeliis infirmitatibus miſerearis alienis. Scimus quod glorioſum eſt aliquantis, expectare benignis oculis pœnas corporum, aut damna miſerabilium facultatum. Sed ſi qui ſunt iſti, audiant

Matt. 5. Dominum dicentem. *Orate pro calumniantibus vobis*. Multi accepta injuria vicariam contumeliam parant, & vindictam cum animo latrocinanti expectant. Et ubi eſt illud quod Domi-

Rom. 12. nus dicit: *Nemini malum pro malo reddentes*. Ac ne aliquid ſibi vindicaret iracundia poteſta-

Ibidem. tis, etiam ſpem abſtulit ultionis, cum dicit: *Mihi vindictam, ego retribuam, dicit Dominus*. Dimittat ergo unuſquiſque fratri ſuo ex toto corde. Nullus recolat injuriam, nemo quærat ira perſeverante vindictam. Sint tibi cum inimico tuo ſemper blanda, pura colloquia, ceſſent obtrectationes, & ceſſent lites. Sic ut a te diligatur inimicus, ſi non addas cauſas, quibus ſemper inflammetur iratus.

HOMILIA XIII.

Item, De bono pacis conſervandæ.

ALiquanti forte æſtimant, dilectiſſimi, ab antiquis legis juſtitiam, quam criminoſi ſatis duram judicant, nimiæ bonitatis præjudicio fuiſſe, calcatam; ex hoc quod dicat Dominus in Evan-

Matt. 5. gelio, *Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui vos oderunt, & orate pro calumniantibus vobis*. Satis crudelis eſt, dilectiſſimi, qui putat juſtitiæ non convenire bonitatem: cum una atque eadem ſit ratio providentiæ, malos bonitate compeſcere, bonos legis vinculo cuſtodiſſe. Denique currite ad ſanctum David, & invenietis fontem juſtitiæ ac bonitatis unius eſſe virtutis, qui ita in parte Pſal-

Pſalm. 118. morum loquitur: *Bonus es tu Domine, & in bonitate doce me juſtificationes tuas*. Nemo ergo, dilectiſſimi, legis deſcriptionem, aliud putet eſſe, quam bonitatis, pietatiſque conſortium, quæ cum diſciplinæ ſtudet, honeſtis actibus mores inſtituit; & concitata iniquis cogitationibus corda ſeveritate compeſcit. Nam ut ſciatis nihil de antiquo jure fuiſſe ſubtractum, audite Dominum dicentem:

Matt. 5. *Non veni legem ſolvere, ſed adimplere*. Non ſine cauſa, dilectiſſimi, Chriſtus noſter præſentis ac veteris teſtamenti præcepta unum corpus eſſe voluit. Sciebat alteram partem ſine alterius adjutorio ſtare non poſſe; & vere ita eſt: Nam ubi eſt diſtrictio judicantis, temperamentum ſemper opus eſt bonitatis. Omne denique poculum, dilectiſſimi, cujus auxilio medicina ſpem humanæ ſalutis operatur, ex amaris ſpeciebus & dulcibus conſtat: Quod ſi quis medicus rationis ignarus nequeat temperare; dum remedium quærit, mortifera ægris venena componit quæ ita omnes extrinſecus dolores accendit, ſi triſtes herbarum ſuccos æquis neſciat miſcere ponderibus. Ita & lex, dilectiſſimi, quæ Chriſtiana jura moderatur, ex amaris & dulcibus, hoc eſt ex antiquis & præſentibus inſtitutis eſt condita. Nam ut eſt peccatoribus ingrata, ita & juſtis tota eſt verborum ſuavitate compoſita, in tantum ut his cœleſte promittat regnum, illis gehennæ minetur incendium. In qua ſi quis ſapiens noverit humilitatis & pacis adjectione confectionis ſervare menſuram, nullam exinde diſtrictioris juris patietur injuriam. Nam ut eſt facile aſpera quæque pocula mellis ſuavitate mollire; ita non eſt difficile, honeſtis actibus antiqui juris amaritudinem temperaſſe. Si quis itaque veſtrum juſtitiam amat, utriuſque Teſtamenti mandata ſtudeat; atque ita novellis legibus ſerviat, ut illa quæ ſint antiquitus conſtituta non prætermittat. Sic ergo implebis legem Chriſti, ſi nihil de antiquis aut præſentibus inſtitutis ſubtraxeris veritati. Quis autem ſapiens opus juſtitiæ fructum neget eſſe bonitatis, cum audiat Prophetam dicentem: *Bonum mihi, quod* Pſal. 118.

humiliaſti me, ut diſcerem juſtificationes tuas? Non dubito eſſe aliquos, dilectiſſimi, qui ſub hac ſententia perfectam putent ſtare juſtitiam, quæ dicit,

Oculum pro oculo, dentem pro dente. Dominabatur Levit. 24.

quidem iſta dudum apud ſæculi homines: ſed ideo, quia necdum auctor venerat bonitatis. Qualem autem illam putatis fuiſſe juſtitiam, quæ ſolam mortis operabatur injuriam? Et nullus profecto adhuc pœnæ finis eſſet, niſi Chriſtus noſter cruentis legibus oleum miſericordiæ miſcuiſſet: hoc eſt vere ſine dolo impleſſet juſtitiam, bonitatis exhibuiſſet doctrinam. His ergo, dilectiſſimi, eruditionibus inſtituti, antiquæ legis amaritudinem dilectionis ſtudio temperemus: ne videatur ille perfectæ modum exceſſiſſe juſtitiæ, qui illatæ vicem reportat injuriæ.

Ecce dicit Evangeliſta: *Diligite inimicos veſtros*: Matt. 5.

Forte aliquantis videtur abſurdum, contumeliam amore repenſare. Non eſt impoſſibile inimicum diligere, ſi partium tuarum utilitatem cogites. *Diligite inimicos veſtros*. Nemo ſub hoc mandati titulo, æſtimet ſe aliquod inimico præſtare beneficium. Qui inimicum diligit, ſe diligit: Sibi enim pepercit, qui latrocinantis dexteram magni muneris præda compeſcuit: & ſuum corpus texit, qui armato hoſti precibus obviavit, negotio quodam conatus ſervare reverentiam pugnatori. Nam partem conſtat eſſe victoriæ, prælium oblato auri pondere redemiſſe.

Diligite inimicos veſtros. Hoc eſt inimicos dili- Ibidem.

gere, odiis non reſpondere, acceptam contumeliam patienter ferre, donare injuriam, aut manu factam, aut verborum ſtimulis excitatam. Nam

ita dicit Dominus: *Qui te percuſſerit in dexteram* Ibidem

maxillam, præbe illi & ſiniſtram. Iſtud præbere ſcio quod aliquantis ingratum eſt, qui neſciunt lites cavere, & imminentes ſuppliciorum pœnas moderatione compeſcere. Infinitum eſt autem, quantum uni patientia ſua præſtet, ſi alter ſolus inſaniat. Nam ſicut duplicatas in ſe plagas excitat, qui repugnat; ita majoris rixæ lucrum facit, qui manus ſuas, alio feriente, continuit. *Benefacite his*

qui vos oderunt. Primus gradus eſt ille quem diximus, ut inimicum tuum diligas: ſecundus vero, ut Ibidem

inimico benefacias: Nam ibi affectus docetur, hic opus miſerationis exigitur. Aliud eſt enim inimicum diligere, aliud miſero ſubveniſſe. Parum igitur apud inimicum tuum proficit gratia dilectionis tuæ, ſi eum quem diligere te aſſeris, eſurire patiaris. Audite Paulum dicentem: *Si eſurierit inimicus tuus,*

ciba illum: ſi ſitit, potum da illi: hoc enim faciendo, carbones ignis congeres ſuper caput ejus. Rom. 12.

Hic quantum video miſericordia crudelitati famulatur. Quare ergo non ille circa inimicos ſuos pecuniam ſecutus expendat, quem promiſſæ tempus ultionis

expe-

expectat? Neſcit ſine dubio iraſci, qui dubitat
miſereri. Ultra felicitatem autem eſſe conſtat vi-
ctoriæ, inimicum ſalvum feciſſe, & injuriam vin-
dicaſſe. Sequitur id hoc ipſo loco: *Orate pro ca-*
Matt. 25. *lumniantibus vobis*. Sine dubio hic Dominus
conſcientiam ficti cordis admonuit. Sciebat enim
dilectionem verbis compoſitam, ac licet largam
erogationis expenſam, fieri frequenter ingratam.
Ita ergo te oſtendis non invitum illam vindicem
tui eleemoſynam feciſſe, ſi inimici tui plagas cœ-
leſti Medico ſupplici oratione commendes, &
profuſis lachrymis auxilium ſalutis implores. *Di-*
ligite inimicos veſtros. Si inimicos diligere jube-
mur, in quo ſtatu putatis eſſe illum, qui fratrem
nullis excitatus injuriis impia inſectatione inſequi-
tur? De hoc mihi videtur Apoſtolus dixiſſe:
Qui odit fratrem ſuum ſine cauſa, homicida eſt.
Et vere ita eſt ac ſi occiderit hominem, qui
odiis perſequitur innocentem. Sed videamus ta-
men qui ſunt iſti, quos propter odia fraterna
ſanctus Joannes damnandos credidit. Puto illos
eſſe, de quibus Propheta dicit, invidia percuſ-
ſum eſt cor eorum. Iſti ſunt, qui adverſus ſe
pugnas inſtituunt, & domos ſuas proprio igne
incendunt: in quorum ſinu clauſo flamma tenetur
incendio. Nam non eſt his quod alteri debeat
imputari, ubi nullus eſt cum adverſa parte con-
flictus, cum omnes pene cauſæ, & omnia inter
perſonas in acie provocatas deſæviant. Si credi-
bile eſt, ecce invenimus reum, qui adverſarium
non habet: habemus itaque qui poſſit puniri,
& non invenimus qui debeat vindicari. Felicem
plane illum judico, cujus glorioſam vitam torvis
oculis alter aſpexit. Nam ſatis bono loco eſt il-
lius cauſa, qui aliena laborat invidia, quia non
livet homo niſi melioribus: nec invidiæ ſubjacet,
niſi quem ad celſiora melior vitæ profectus eve-
xerit. Illos vero pluſquam miſeros puto, quos
lucra alienæ felicitatis exagitant; & iracundia im-
pia æmulatione concepta, occultis cordis jaculis
inquietat. Bene iſtos ſua tela puniunt, ut videa-
tur mihi ipſa invidia aliquid habere diſcretionis,
eum auctoris ſui cor repercutit, & male con-
ſcium pectus cruento jugiter livore conſumit.
Primo ergo caſtiganda invidia eſt, quæ ſemel a-
nimo concepta dolores operatur. Sane ubi oc-
currit oculis noſtris alienæ gloria felicitatis, æ-
mulationis nos magis ſtudium teneat, non livo-
ris: juxta illud quod dicit Apoſtolus, *Æmula-*
mini chariſmata meliora. Ille profecto nihil ſub-
trahit veris amicitiis, qui ſine invidia bonis æmu-
latur alienis: nec alteri injuriam facit, qui exem-
plis ad meliora contendit: ſi quis ergo eſt ſa-
piens, imitetur fructus juſtitiæ, ſequatur actus
continentiæ, apprehendat humilitatis gratiam, &
cum bonis æmulo amore currat, ut ad meliora
perveniat: reſpiciens ad illam Apoſtolicam ſen-
1. Cor. 9. tentiam quæ dicit: *Sic currite ut apprehendatis*.
Quicunque ergo movetur aliena gloria, currat
poſt bonos, & elaboret ut apprehendat: & ac-
quieſcat ut præcedat, tantum ut ſine animi livo-
re contendat. Hoc eſt vere immaculatam exer-
cuiſſe virtutem, ſine injuria viciſſe meliorem.
Superbis ſane locum demus: tantum ut nos in
humilitate vincamus. Non nos ad æmulationem
provocet lucrum militiæ ſæcularis. Maneat illos
pompa divitiarum, quos admonet cura filiorum:
licet multo plus lucri faciat, ac ſibi reponat,
qui culturam miſerationis exercet. Nihil eſt au-
tem tutius, quam in ore pauperum partem re-
condere facultatum. Nam ita dicit ſcriptura, Do-

mino dicente: *Qui parce ſeminat, parce & me-* 2. Cor. 9.
tet. Tibi fraudas quiequid reſervas. Erogemus
ergo, dilectiſſimi, multum, ut multiplices colli-
gamus fructus miſericordiæ. Sine lucro eſt autem
pecunia, quæ ſæculo tenetur incluſa: quæ ſi nego-
tio deputata fuerit, non multo poſt tempore qua-
druplicata reſpondet. Quicquid pauperibus dederi-
tis, ſine dubio fœnori deputatis, redditurо vobis
in poſterum, cum uniuſcujuſque labores multipli-
cato honore cenſentur. Expectat enim ſingulos re-
tributio operis ſui, ſive quos religioſa fides ornat, ſi-
ve quos manus larga commendat. Nam ita Evangeli-
ſta dicit: *Beati miſericordes, quoniam ipſis miſerebi-*
tur Deus. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.
Sit ergo nobis, dilectiſſimi, primo loco cura pacis;
ſecundo miſerationis. Nihil fictum labiis corda noſtra
ſuggerant: nihil dubii ora reſpondeant: reſpicien-
tes ante omnia ad illam ſententiam, quæ dicit: Jac. 4.
Quod tibi non vis, aliis ne facias. Hæc illa, quam
diximus, perfecta dilectio, quæ affectum integri a-
moris inſtituit. Ita eſt ergo, ut in te antiqui juris
diſtrictio nihil habeat poteſtatis, ſi ea quæ legis
plenitudo poſtulat, obedienter obſervas.

HOMILIA XIV.

De bono humilitatis.

NOn ſine injuria partis alterius, dilectiſſimi, eſt
quotieſcunque opus eſt vocis præconia vir-
tutum meritis exhibere: quia cum homo meliora
laudat, deteriora caſtigat. Non enim dubie ſtultus
non deſtinat, ſi bonorum judicio Sapiens laudatus
abſcedat. Sed quid facturi ſumus, qui non poſſu-
mus nec bona ſine malorum increpatione diſpo-
nere, nec mala ſine bonorum commemoratione
damnare? Dabit ergo veniam, qui ſe in hoc opere
injuriam æſtimet accepiſſe. Melius eſt enim, ut
mala conſcio pudore confuſa diſcedant: tantum
ut ea quæ ſunt laudatione digna non lateant.
Duæ igitur cauſæ in unum veniunt, humilitas &
ſuperbia: quarum exponi alteram ſine alterius ve-
recundia, rerum natura non patitur: quia una
ſuis actibus, altera erubeſcit alienis. Dicendum
igitur eſt, quantum humilitas utilitatis habeat: ut
poſſitis intelligere quantum ſuperbia infelicitatis
incumbat: & exponendum, quantum ſuperbia
odium pariat, ut diſcatis quantum amoris gra-
tia humilitatis acquirat: quo facilius unuſquiſque
agnoſcat veſtrum quid in ſe debeat emendare,
vel quid poſſit eligere. Non ita ſuperbiæ caſti-
ganda dominatio eſt, ut humilitatis prætermit-
tenda ſit gratia: nec in tantum humilitas præferenda,
ut ſuperbiæ tacenda ſint vitia. Quid enim prodeſt
ſcire valetudinis cauſam, ſi neſcias medicinam?
Aut quid juvat noſſe auxilium ſanitatis, ſi nulla
ſit compeſcendi cura languoris? Audite de his
Scripturam dicentem: *Humilibus Deus dat gra-* Tob. 4.
tiam, ſuperbis autem reſiſtit. Diſcite nunc, dile-
ctiſſimi, utriuſque partis retributionem: & intelli-
getis quid diligere, quid odiſſe debeatis. Ecce hic
pro amore humilitatis invitatur ad gratiam: ille
pro ſuperbiæ crimine deputatur ad pœnam. Ca-
ſtiget ergo unuſquiſque in ſe, ſi cui accreverit
tumor animorum: ne adverſum ſe cœleſtis juſti-
tiæ arma commoveat. Difficile autem ſine peri-
culo vitæ ſuæ tranſigit, cui adverſus ſublimio-
rem poteſtatem cauſa dimicationis incumbit. In-
clinandus eſt itaque ad omnem humilitatem ani-
mus: ut ſit apud Dominum obtinendæ locus gratiæ,

Poteſtis autem intelligere quam gravis ſit culpa tumentis ſupercilii, quam oeceſſe eſt tanto divinitatis labore compeſci. Bene humilitas ſemper inlæſa eſt: neſcit enim vinci, cui non eſt cauſa pugnandi. Superbia vero non ſolum odiis, ſed etiam periculis ſubjaceret. Difficile enim poteſt fieri ut non ſuſtineat pugnam, qui injuriam indicit. Sed facile a nobis omne periculum hujus neceſſitatis excludimus, ſi adverſus ſuperbiæ vitia humilitate Jacob. 5. pugnemus. *Humilibus Deus dat gratiam; ſuperbis autem reſiſtit*. Si diligenter requiritis, dilectiſſimi, univerſa, quibus ab initio mundi Domino cœpimus diſplicere; invenietis omnium vitiorum principem fuiſſe ſuperbiam: & cognoſcetis facile, in quo aut humilitas meruerit cœleſtem gratiam, aut ſuperbia inciderit in divinitatis offenſam. Periclitari denique ſuperbia hominem diaboli exitus docuit: qui in ſublimiori conſtitutus loco, humiliora deſpexit; ac propter vitium præſumptuoſæ mentis engelica dignitate depulſus, tyrannicæ ſententiam damnationis excepit. Videtis itaque, quod ſuperbiæ partes agit qui ſuperbiæ ſtudet. Quid autem ſupereſt illi, niſi damnationis ſententia, cui arrogantia dominatur? Comparemus, ſi placet, bonis mala, & deteriora melioribus: & intelligetis quantam homo in diem ſuperbiæ vitio laboret ac invidie. Sed nec longe quærenda perſona eſt. Tu aſſume officium libertatis, & ſtatim animum ſuperbientis agnoſces. Quæ, rogo, illis eſt vita, quibus quotidiana ſont odia, Nunquam profecto ille aut ſine ſuo, aut ſine alterius peccato diem tranſigit, qui ſupercilio elatus incedit: quia ioter ſuperiores inferioreſque perſonas, ſemper aut deſpicitur, aut timetur. Superbia vilitatis eſt vitium, & indicium ignobilitatis: neſcit autem extolli nobilitas mentis. Semper adoleſcit apud indignos mores cum poteſtate ſupercilium: Verum ubi eſt vitæ ſplendor, humilitas otioſa blanditur. Humilitatem illam veram & ſanctam dico, quam religionis & Dei amor ſuadet, non timor dominationis extorquet. Illius humilitatis facimus mentionem, quæ cheritatis eſt juncta conſortio: quæ non auctoritate extorquetur imperii, ſed nutritur lege vivendi. Nemo profecto mores naturæ tantum vitiis æſtimet imputandos: eum facultete nutritur ſupercilium; cum poteſtate creſcit imperium. Quando igitur infirmis corporibus ſufficeret medicina, ſi cum homine naſcerentur & vulnera? Nutritur ſuperbia, dum hic ſe verbis ſapientiorem, natalibus judicat ille meliorem: hic dum non vult loco moveri, ille dum putat ſe poſſe contemni. Ita videmus vitio ſuperbiæ odia creſcere in comparatione perſonæ; dum hic adulantium oculis auri, argentique pondus ingerit: ille ambitum honoris opponit: hic dum in ſe præfert abundantiam opum, ille ſermonum: hic dum, ſe vult propter conſilium expeti, ille propter convivium deſiderat ſalutari. Enumerari vix poſſunt vitia ſuperbiæ, quæ ſi homo vincere aut cavere poſſet, nullum laqueum diabolicæ damnationis incurreret. Ecce hic ut ſemper novus eſſe videatur, excuſationem ſalutatoribus mandat: ille ut quotidie ſalutetur, ægrotat, hic ut inveniat imputandi locum, fingit ſe da omnibus eſſe ſolicitum; non quod ebſentem deſideret, ſed ut reum inofficioſitatis accuſet. Quærit enim quam ex matutinis horis januam Salvator obſederit, ut imputet quare amicorum pompa defuerit. Ita eum ad ſalutationem non admittatur ille, qui præſto eſt; reus ſtatuitur ille qui deeſt: ac ſic cum huic qui occurrit, clauditur janua, illi qui deeſt, paratur offenſa. Nolo illos ducere faſtus animorum, eum egreditur diu meditato ſupercilio, ac ſuis locis ſoiſque meritis ordinationes inſtituit: ita ut cum hic oſcula porrigat, ille pectus opponat. Nullus illi ſermo gratus; nullus confabulationis ſervatur affectus: elios oculis prætérit, alios ſermone deſpicit: iraſcitur, ut alteri ſe oſtendat iratum. Quæ, rogo, ibi eſt ſpes vivendi, ubi unus ſub ſpecie emicitiarum præſumit dominationem, alter dum nimium obſequitur, ſuſtinet ſervitutem? Videamus autem qualis ſit hic ſuperbus, eum inter æquales in judicio ſententiam daturus forte conſederit. Videor mihi videre pugnas verborum eructatione compoſitas, cum unus miſericordiæ ſtudeat, alter juſtitiæ favere ſe fingat; non ut recto judicio fidem ſervet, ſed ut ſtudia perſonæ ſuperioris expectet. Aliud enim ſenſiſſe ſe ſimular, ut alterius diſceptione diſſentiat: Non putat in concilus rectum, niſi quod ſolus ſenſerit: non putat juſtum, niſi quod ſibi ipſe perſuaſerit: Vult ſolus audiri, ac ſolus omnium ore laudari; nec deeſt, quod pejus eſt, ex hac parte qui faveat. Cito enim ſuperbia adulationi dat locum, dum aut hic quærit gratiam, aut ille veretur offenſam. Nec parva eſt in ipſis conviviis ſuperbia, cum altior toro locus paratur; atque intentum ſublimior lectus ſternitur, ut magis pendere, quam jacere videatur. Ita ſuperbia acquieſcit injuriæ, ne pati videatur injuriam. Quæritur quis adſurgenti manum porrigat, quis humerum regat, quis latus fulciat. Nemo mihi excuſare poteſt hoc vitium non eſſe tyrannicæ dominationia. Officium enim, quod homo homioi exhibet, ſi non ad hoc ſolum deferatur, ut tueatur infirmum, conſtat eſſe ſervitium. In quo loco laudo paupertatis patientiam, quæ cum propriis virtutibus deſeritur, alienis moribus famulatur.

Sed quid ſolis divitibus tantum ſuperbiæ pondus imponimus, cum videamus frequenter homines in ſumma penuria conſtitutos ſimili enimorum infelicitare ſordere? De quibus dicit ille ſapientiſſimus Salomon: *Tres odit anima mea pauperem ſuperbum*, & cætera quæ ſequuntur. Excedit Eccleſ. 25. ſine dubio ille ſuperbiæ modum, cui nulla eſt conſcientia facultatum. In maximis, & in ſublimioribus humilitas præferende eſt: humilem vero paoperem nemo miratur: invitus enim ſe humiliat, quem neceſſitas paupertatis inclinat. Humilitas in paupere grate eſt, in divite glorioſa: humilitas inter inimicos blanda; ſuperbia vero etiam ioter amicos ingrata. Requiramus e contrario, dilectiſſimi, quæ ſint bona humilitatis. Blanda eſt & officioſa ſemper humilitas: emicitiis grata, in contumeliis otioſe: non extollitur proſperis, non mutatur adverſis: non inducit ſervitium, non extorquet: officio prior ad ſalutandum, tardior ad ſedendum: non ſe adulantium grege expectat deduci, non ſe ambitioſe deſiderat ſalutari; non laudis ſtudia poſtulat, non favorem vocis expectat: odit acclamantium choros, quia non ſine verecundia laudatur bona conſcientia. Non requirit voces adulantium, niſi qui ſe laudatione novit indignum: verecundius autem ſemper laudatur amicorum ſtudiis, qui meretur. Verum ubi indignitas dominatur, notari actus ſuos æſtimat ſi inlaudatus ebſcedat. Circumſepte eſt humilitas bonitate. Ut facere injuriam neſcit, ita contumeliam non requirit. Vir humilis contentionibus magis volt tacere, quam vincere: in judiciis acquieſcit imperitus videri, quam imprudens judi-

judicari: non in verbis promptus, non ad reſpondendum paratus. Citatus vero, & facilis eſt ſuperborum ſermo: plenus contumeliis, & refertus injuriis: nunquam ſine vulnere miſſus; nunquam ſine dolore jaculatus: cujus inſanabilis plaga eſt, & irremediabilis macula. Ubi autem prævenerit verborum culpa, mox per ſatisfactionem ſequitur medicina. Hanc ergo amare, dilectiſſimi, hanc quærere, hanc aligere, hanc tenere nos convenit, ut non perdamus gratiam mercedis munere promiſ-
Luc. 14. & 18. ſam. Audite Evangeliſtam dicentem: *Qui ſe humiliat, exaltabitur, & qui ſe exaltat, humiliabitur.* Exaltatio iſta damnatio eſt: quæ circa arrogantes & ſuperbos futuri judicii exerit poteſtatem. Inclinandus itaque nobis eſt animus, quatenus ſupploſa omni nota ſuperbiæ, odiorum ſtudia conquiaſcant. Sicerit ut homo de humiliori loco ad celſiora perveniat, & remuneratus honore condigno cœleſtis gratiam poteſtatis acquirat.

HOMILIA XV.

De bono Martyrii.

MUlta mihi loquendi apud vos fiducia eſt, dilectiſſimi, quotieſcunque opus eſt in amore beati Martyris ad memoriam præconia revocare martyrii, quæ animoſa fides peperit lucrativis incitata ſuppliciis, licet non tantum lingua ſufficiat, quantum martyria poſtulant. Quando autem omnia humani oris officium poterit expedire, quæcunqua in paratum belli cœlitus virtus operata eſt? Itaque quod ſolum poſſumus, favorem labiorum meritis exhibemus, ſi quidem nullius ſenſum latere poſſent facta certaminis, quod nobis per annos ſingulos reparat documenta vir-
Pſal. 115. tutum. Audiſtis Pſalmiſtam dicentem: *Pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus.* Quid pretioſius eſſe poteſt illa morta, quæ in conflictu pugnæ hoſtilibus telis neſcit cedere? maximam profecto illam animam conſtat palmam reportare victoriæ, quæ non acquieſcit impiis legibus decepta ſervire. Hoc eſt vere eximiæ virtutis indicium, perſecutionis tempore plus morti ſavera quam vitæ. Licet æternæ vitæ locum faciat, quem in confeſſione Chriſti voluntaria crucis pœna commendat:
Jacob. 21. ita Domino dicente; *Qui amat animam ſuam, perdet illam: & qui odit animam ſuam, in vita æterna inveniet eam.* Quis non ſapiens contempta hujus lucis uſura, ſi ita uſus venerit, ad martyrium ambitioſe feſtinet, cum videat ad lucrum vitæ pertinere morti animam deputaſſa? Quara autem non homo ad tam pretioſum opus devotus occurrat, ac ſe in impiorum manus audacter objiciat, quem cœleſtis gratia remunerationis expectat? Juxta illud quod Dominus in illa beatitudi-
Matth. 5. nis deſcriptione commemorat: *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam: quia ipſorum eſt regnum cœlorum.* Videtis quantos fructus humanois fides ſuppliciis probata contulerit: vel in quo loco ſit poſita contemptu corporis acquiſita victoria? Quis autem poſſet de hac, quam commemoravimus, mercede dubitare, cum videat ecce in amore Sanctorum totius orbis ſtudia convenire, & paſſim undique ad devotionem annuæ ſolemnitatis occurrere? Facile profecto intelligimus, quis illis in cœleſti ſede locus paretur, quorum memoriam tanta officiorum cura proſequitur. Aptemus itaque animos ad futuram gloriam, quæ repoſita eſt nobis? & præponamus terrenis cœleſtia, ut poſſimus illa æternæ vitæ promiſſa contingere. Nemo autem ſibi de hujus mundi ambitione blandiatur, quem videt in diem deficere acceſſu ætatis & temporis. Si comparemus denique æternis præſentia, ſatis vilia & inutilia conſtat eſſe quæ temporaliter poſſidemus. Require denique gratiam debitæ hæreditatis, & intelligis hujus mundi divitias diſplicere; ac judicas nihil auro obſcurius, nihil argenti ſplendore ſordidius. In comparationa autem paradiſi, vitio ſimilis eſt gemma pretioſior. Ita aſt enim hujus lucis & futuri temporis dignitas, ac ſi ſtante in cœlo luna, oculis hominum radius ſe matutinalis infuderit. Tamdiu enim placet lunara commercium, quamdiu tenebroſæ nocti conſtitutis legibus præſtat officium, quæ quamvis placeat candora nocturni luminis, obſcuratur tamen ſupervenientis ſideris claritate melioris. Hoc eſt ſolum quod tempora præſentis vitæ commendet, ſi ea agimus, quæ futuro judicio non ſubjaceant accuſationi, nec poſſint accuſata convinci. Sed ut nulla in poſterum anima apud Deum injuſtitiæ laboret invidia; amplectendus eſt illa profecto Pſalmus qui dicit: *Qui* Pſalm. 125.
ſeminant in lacrymis, in gaudio metent. Hoc eſt in lacrymis ſeminare & gaudia metera, præcedentes vitæ actus proprio confutare judicio, & laſcivientem animam juſto ſubdidiſſe ſupplicio. Cito enim triſtitia lætitiam conſequitur, ſi diſtrictionem judicis ſatisfactione prævenias, & admiſſi criminis culpas aſſidua caſtigatione confundas. Sed ne minorem ex hoc gratiam comparaſſe puteris, afflictis & mœrore confectis ſubvenias, & cauſam tuam apud pauperes larga erogatione componas. Nam Matth. 5.
ita dicit Dominus; *Beati miſericordes, quoniam ipſis miſerebitur Deus. Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.*

Si quis itaque veſtrum, dilectiſſimi, ſtudioſa Chriſti conſolationem requirit; alienos dolores eleemoſynis reſecet, ac ſtudioſe lacrymas ſuas huic, in cujus honore convenimus, patrono commendet: ac ſe frequentibus patrociniis inſinuet, quo facilius poſſit impetrare quæcunque Domino pro ſua utilitata ſuggeſſerit. Occurrendum eſt ſemper Dei amicis, ac ſerviendum eſt proximis, & inceſſabilitar ſupplicandum, ut ſanctæ interceſſionis poſſimus obtinere ſuffragium. Quis antem apud juſtum judicem locus erit veniæ, ſi amicis regis neſcias ſupplicare? Denique reſpicita ad ſæcularis ordinem diſciplinæ: & intelligetis quæ circa Sanctorum obſequia cura manera vos debeat. Sine dubio niſi prius placata fuerit illius anima, qui ſecreta domus prætoriæ obſervat, non facile pervenitur ad ſublimioris amicitiam poteſtatis. Studioſe profecto expectanda ſunt ſuffragia patronorum, quibus ſolis datum eſt iraſcentis Domini animos noſſe mollire, & iracundiam temperare. In magna igitur domo poſt Dominum ſecundus eſt ſemper gradus amicorum. Soli ſunt per quos apud dominum & ſuggerendi liber locus, & impetrandi facilis præbeatur acceſſus. Peculiari itaque venerationa excolenda nobis eſt memoria Sanctorum, ut januam ſalutis aperiant, & in notitiam Domini deſideria noſtræ pervenire faciant ſervitutis. Magna enim ſecuritatis eſt portio, in rebus aſperis de domo Regis habuiſſe ſuffragium. Nam decreſcit quodammodo invidia criminis, ubi reus ad amicitias regalis familiæ cœperit pertinere. Ita ſine periculo homo vitam tranſigit, ſi ſit qui apud Dominum negligentiam peccatoris excuſet. Nemo autem eſt, cui non opus ſit potentioris, etiam in maxima ſecuri-

tate

tate ſuffragium. Nam quamvis aliquantos in hoc numero fides probata ſanctificet, opus tamen eſt ut ſit qui ipſam fidem Domino ſupplici interceſſione commendet: Nullum enim tam fortem invenias, ut non egeat auxilio fortioris: ſicut bene ſub ſcuto militatur, ita tuto teſtibus ſub patrono res agitur; ubi quamvis immineat pœna, ſi ſit qui intercedat, non dubie obnoxia legibus donatur injuria. Quis autem modus eſſe poteſt mortis, ſi cum judex ſententia feriat, non ſit qui reo ſupplici interceſſione ſubveniat? Si cogitaremus, dilectiſſimi, quantum nobis civis Martyris virtus præſtitit, a laudibus Dei noſtri nunquam linguæ ſtudium, nunquam oris ceſſaret officium. Reſpicite ad illorum ſtudia, qui peregrinas aquas bibunt, & fontes longe poſitos ſitientes inquirunt: & videbitis quantum gratiæ habeat ſuis aquis inundata poſſeſſio. Æſtimari autem non poteſt, quantum patrimonio utilitatis accreſcat, ſi quando quod alibi ambitioſe quæritur, in propria poſſeſſione naſcatur. Vobis ecce Dominus virtutum, de quo quotidie ſitieretis, dedit fontem vivum habere, non deficientem, non aſperum, non amarum: de quo ſi quis voluerit bibere, ſemper juſtitiam ſitiet, nec unquam ab illa cœleſtium mandatorum lege diſcedet. Si vultis ergo, dilectiſſimi, ut ſit nobis in cœleſti ſede portio, quam victoribus Dominus repromiſit; imitemur primo loco ſancti Martyris fidem in confeſſione, & ſequamur viam ejus in virtute; nec dubitemus in amore Domini cruentis lictoris manibus pectus opponere. Voluntarium autem militem in conflictu pugnæ cito protegit corona victoriæ. Sed dum iſta beatis ſuperveniunt, & felicium meritis conferuntur; nos interim, quod ad præſentem animæ ſalutem pertinet, reſiſtamus adverſis. Non deeſt autem in quo poſſis quotidie vincere, ſi volueris carnis deſideriis repugnare. Reſpice, & vide quanta circa te ſæviant certamina criminum, vel quam multa ſit acies inſtructa vitiorum. Hinc ſuperbia, inde fidem noſtram impugnat invidia: modo ebrietas luxuriæ materiam ſuggerit: modo cupiditas animum ad omne genus falſitatis incendit: cujus ſtudium eſt inter cætera rixas ferere, lites movere, odia comparare. Adverſus iſtas ergo legiones nobis eſt armis ſpiritualibus dimicandum, & die noctuque in acie ſtandum, donec aut vitia cedant, aut pœnitentiam inclinata confugiant. Quibus ſuperatis non dubie etiam illum, qui ſummam Martyrii palmam requirit, poterimus inire conflictum. Quis autem ibi nolit pugnare, aut quis non conetur vincere, ubi non ſolum homo præcedentibus laborum meritis, ſed etiam præſentibus virtutum docetur exemplis?

HOMILIA XVI.

Item de bono Martyrii.

SAtis neceſſaria fuit, dilectiſſimi, huic mundo, quantum res docet, ad excitandam virtutum gloriam victoriæ tam præclaræ cognitio. Qui adhuc ſine dubio jaceret in tenebroſis vinculis, ſi non inclytis Sanctorum illuminaretur exemplis: & circa devia & incerta pugnaret, niſi incredulas hominum mentes diffuſa per totum orbem Martyrii corona confunderet. Ob quam rem Deo agendæ ſunt gratiæ; qui ad tantam patientiam mortalium mentes armavit, nec otioſus operis magni labores adſpexit: ita ut cum amatoribus ſuis indiceret pugnæ neceſſitatem, victoribus pararet juſta retributione mercedem: ita Evangeliſta dicente: *Beati qui perſecutionem patiuntur* Matth. 5. *propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Quiſque ergo ſapiens ſtudio religionis ad ſuperiora contendit, diſcat prius unde magis veniat corona virtutibus. Nec enim longe nobis quærendus, quem ſequamur. Ecce ante oculos noſtros eſt, qui quotidie exemplis ſalutaribus provocat, & paterna affectione ad conſortium ſanctitatis invitat. Facile ergo, ſi vultis, ea quæ ſunt cœleſti regno digna apprehendetis, cum habeatis quotidie quem poſſitis ſequi, & quem debeatis imitari. Reſpicite, dilectiſſimi, ad aliarum regionum ſtudia, quæ videmus in amore Sanctorum peregrinis latius florere commerciis: & intelligetis quantum nobis Dominus præſtiterit, vel quantum circa nos ſollicitudinis aut amoris impenderit, qui inter cæteras nationes quas ſalvandi ſtudio reſpexit, etiam loca noſtra Martyrii cruore perfudit. Requirite, & invenietis quam ambitioſe totus pene orbis expetat patrocinium ſanctitatis: ita ut tantarum virtutum merita certantibus votis ac frequentibus jugiter proſequantur officiis. Facile ergo agnoſcitis, quam ſpecialis circa vicem Martyrum officiorum cura nos maneat, cum videatis huc etiam extraneas nationes devotæ mentis amore concurrere; & prout cauſa exigit ſancti Martyris ſolatia poſtulare. Habetis plane, quod peculiarius gratulari debeatis. Nam ex veſtro fonte oritur, quicquid religionis ubique bibitur: & ex vobis naſcitur, quicquid alibi ſitientibus miniſtratur. Diſcite ergo ex hoc, dilectiſſimi, Deum diligere, qui ſe quotidie cœleſti imperio ſanguinis ſui effuſione commendat: & agnoſcite quantum amatoribus Chriſti noſtri patientia, quantum religionis actibus conferat in perſecutione triſtitia. Ecce ſicut lectio docet, victorem poſſeſſio regni cœleſtis excipit. Tanti eſt plane ſuſtinuiſſe carnificem, cui paret pœna mercedem. Quis igitur ſapiens, ſi vitæ uſus venerit, tantæ virtutis operam bene ſibi conſcius non requirat, ac ſe hoſtibus audacter objiciat? Quare autem ille flammas non ſecurus aſpiciat, aut quare tortoris ungulas expaveſcat, quem tam pretioſa gratia remunerationis expectat? Perfectæ fidei eſt lucrativis locum dare ſuppliciis: præſertim cum tantis præcedentium virtutum doceatis exemplis. Perfacile profecto poteſtis intelligere, quid proſit fortiſſimis quibuſque in perſecutione viciſſe: cum videatis quotidie adverſus nequitiam diabolicæ præſumptionis per ſingula Sanctorum loca ſpiritalis judicii ſævire ſententiam. Non autem otioſa res eſt, dilectiſſimi, quod videmus frequenter in caſtigatione immundi ſpiritus corpora humana vexari, & invocatis Sanctorum nominibus, actus ſuos auctorem ſcelerum confiteri. Quando incredulis mentibus lectio ſola ſufficeret? quando humanis ſenſibus antiqua cognitio integram fidem veritatis infereret? aut quando ad credulitatem tantarum rerum deſcenderet animus, ſi ad aſſertionem præteritorum ſolus expectaretur auditus? Satis igitur infelix eſt, & alienus a Chriſto, cujus corda adhuc obſidentur ſtultæ incredulitatis errore: cum videat merita Sanctorum tantis ſtare virtutibus. Ad hos enim reſpicit, quod videmus frequenter aereum ſpiritum ſub alterius perſona pſallentem, & alieno ore trepidæ confeſſionis proferre ſermonem. In quo cum operetur flamma, non videtur injuria, alter cæditur, & alius con-

Digitized by Google

confitetur. Tantum igitur Dominus per Sanctos ſuos virtutis operatur, ut diabolicæ nequitiæ actus per occultas vulnerum plagas, & inviſibiles lachrymas, judicii auctoritate confundat; & latentia ſcelerum blandimenta ſub quodam terrore caſtigata compeſcat. Quis ſapiens hæc expectet, & non ſtatim quicquid illud eſt in ſe infidelitatis accuſet: & memor conditionis ſuæ jugi officio Sanctorum memoriæ condigne honorem paret? Facile videlicet poteſt intelligere, quis illis apud Dominum locus ſit, vel quo honore a nobis habendi ſint, quibus examinatione palmarum commiſſum videt eſſe judicium. Horum ergo, dilectiſſimi, exempla ſectanda ſunt: horum fides ſequenda: horum virtus imitanda. Nec difficile eſt cuiquam iſta perficere. Nam ſi cogitetis promiſſæ remunerationis coronam, facile vobis erit vincere perſecutionis injuriam. Ecce

Apoc. 2. dicit Dominus, *Qui perſeveraverit, dabo illi victoriæ coronam*. Nemo ergo diffugiat, ſi ita uſus fuerit, ſonitus catenarum, & tenebroſis ſedibus otioſa ſupplicia, in uſum impiorum parata nervorum. Sine dubio univerſus apparatus mortis cedit, ſi tamen pugnandi voluntas accreſcat. Omnis igitur ſpes obtinendæ victoriæ in fide & voluntate conſiſtit. Si enim voluntas ſequatur fidem, nunquam deſerit voluntatem. Difficile autem eſt, ut ille ſentiat pœnam corporis, qui ſuſceperit injuriam voluntariæ paſſionis. Sane quo facilius in acie poſitus ſecurus incedas, ante oculos ponenda ſunt ſemper facta Sanctorum. Nam in maximis prælis non deſunt pugnatori ſolatia, ſi fortiſſimorum virorum requirantur exempla. Ecce dicit Dominus,

Matth. 16. *Tolle crucem tuam, & ſequere me*. Sed forte non omnibus iſta conveniunt: quia frequenter delicatum corpus cedit injuriæ. Qui de corporis ſui fragilitate deſperat, ad arma juſtitiæ confugiat, quæ voluntario deputantur officio. Facile autem ſupervenientis hoſtis impetum ſuſtinet, quem ad pugnam voluntas armaverit: nec expaveſcit cruenti lictoris gladium, quem munit virtus animarum. Sed cui iſta laborioſa videntur, dilectiſſimi, faciliora ſuſcipiat. Unum quidem eſt & arduum iter, ſicut Evangeliſta dicit, quod ducit ad vitam. Sed ſi requiramus, multæ viæ ſunt, per quas venitur ad gloriam. Ecce incumbit luxuria, dominatur ſuperbia, ſævit avaritia: adverſus iſtas pugnandum eſt nobis ſtudio diſciplinæ, cui omnis cœleſtis gloria virtutis obſequitur. Inclina denique ſuperbiam, & ſtatim conſequeris gratiarum coronam; compeſce avaritiam, & non dubie de omnibus vitiis poteris obtinere victoriam. Vince ergo prius deſideria carnis, & non difficile tibi erit vincere tormenta carnificis. Noſtis quantis malis invidia ſubjaceat: quæ dum aliis livet, ipſa ſe percutit: vel quantum anima cupiditatis periclitetur incendio. Scitis quam gravis aſpectus ad excitanda deſideria; quam ſint veloces jactus oculorum; quam turpis ebrietas; quam periculoſæ verborum ſagittæ, quæ non ſine dolore percutiunt, non ſine fatigatione diſcedunt. Adverſus hæc ergo paranda nobis eſt crucis pugna. Toties denique in die tolles præmium, quoties deſideria vinces animorum. Multa ſunt præterea, dilectiſſimi, quæ nobis neceſſitatem pugnæ frequenter indicunt, quibus devictis ac ſuperatis, non minimam palmam juſto victor labore conſequeris. Nam ſicut quanta ſunt in homine vitia, tanta ſunt & vulnera: ita quanta ſunt certamina, tanta ſunt præmia: quot ſunt victoriæ, tot ſunt coronæ. Non enim ille ſine triumpho parvo diem tranſigit, qui caſtigatis vitiis ani-

Matt. 16. mo purificatus incedit: Ecce dicit Dominus, *Tolle crucem tuam, & ſequere me*. Scio quidem paucis deberi martyrii coronam, ipſo Domino dicen- Matth. 20.
te: *Multi vocati, pauci electi*. Sed dum iſta felicibus ſuperveniunt, in his quæ ſuperius expoſuimus, excitanda fides eſt, ut nos, cum opus fuerit, exercitio religioſæ vitæ in hoſtiles impetus paratos inveniat. Virtus enim magna in minoribus ſemper experimentum capit. Sic rudis miles, priuſquam ad pugnam veniat, adverſus arborem truncatam robur exercet, & indocta manus vulnera ludendo componit. Nunc pedes attollitur, nunc rapido equorum curſu ventos imitatur. In tantum denique proficit ſtudium, ut pene minor labor ſit viciſſe hoſtem, quam exercuiſſe virtutem. In ſimilibus ergo, dilectiſſimi, præludendum nobis eſt, & aptandus eſt ſtudiis animus ad fortiora venturus. Virtus enim quæ in parvis promitur, facilius in maximis exhibet. Sic dum conſueſcimus minora vincere, majora diſcimus tolerare.

HOMILIA XVII.

Item 3. De bono Martyrii.

Aſſerunt, dilectiſſimi, ſolliciti, agricolæ rudem terram, & nullis unquam examinatam ſulcis, non ſtatim juſtis reſpondere ſeminibus: nec bene conceptum ſulco germen nutrire, niſi prius ſciſſa ac ſæpius repetita molleſcat. Jam tunc neceſſe eſt, ut dominus agelli ſui fructus ſecurus expectet, cum antiqui ceſpitis amaritudo ceſſaverit. Ubi ſi arandi ſtudium ſubito cultura deſtituit, prope eſt ut priſtino ſqualore terra ſordeſcat. Hæc eſt enim boni malique diſcretio, quod diligentia naturam unxit, negligentia revocat ad naturam. Sub hac, dilectiſſimi, vivendi ratione Chriſtianæ religionis cultura aut creſcit, aut deficit: nec minore in hoc opere cura ſuſpirat, cui neceſſe eſt duritiam humani cordis aſſidua caſtigatione mollire, & expoſita frequentius fide obſeſſum vitiis pectus excollere. Non autem dubie apud negligentes periclitatur religioſæ ſtudium profeſſionis: præſertim ſi cœleſtium verborum ſemina mens amara ſuſcipiat, & indociles animi neſciant fructus nutrire juſtitiæ. Nam ſicut ceſſante ſtudio ſolent ſpinis arva ſordeſcere: ita ubi religionis cultura negligitur, vitium naturæ renovatur. Apud illas forte nationes, dilectiſſimi, laborioſum ſit viam ſalutis juſto ſermone diſponere, quibus tantum verbo fides Chriſtianæ religionis innotuit. Inveniant iſti forte, etſi vanum, excuſationis ingenium, qui dicant nulla ſibi unquam quæ ſequerentur exempla admirabilium credita fuiſſe. Quorum vocem Propheta convincit dicens: *In om-* Pſal. 8.
nem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Nos ad hæc, dilectiſſimi, quem gradum excuſationis opponimus, ſi quid in nobis Dominus aut negligentiæ deprehenderit, aut infidelitatis invenerit, apud quos Chriſtianum nomen a virtutibus cœpit? quorum non ſolum auribus, ſed etiam oculis quotidie ſub præſentia tanti Martyris fidei religionis inſervitur? Et cujus tandem Martyris? Illius neceſſario, qui in hoc loco pugnam inclitæ virtutis primus exercuit, & quo ordine cœleſtis regni poſſionem obtineremus oſtendit: qui in dies quid agendum nobis ſit exemplo docet; quid proficiamus, inquirit. Nemo autem dubitet illum pro actibus ſuis eſſe ſolicitum, quem videt ſibi

paren-

parentelæ affinitate conjunctum. Oportet primo loco, ut nos huic patrono frequentibus inſinuemus officiis, quatenus pro nobis apud Dominum peculiaris intereeſſor invigilet, & viam noſtram dignationis ſuæ favore commendet. Nihil autem eſt quod non poſſit homo in qualibet neceſſitate poſitus obtinere, ſi amien ſummi imperatoris non deſinat ſupplicare. Reſpicite illorum ſtudia, dilectiſſimi, qui ſitientes aquas a peregrinis ſontibus petunt: hoc eſt qui ſanctas ac venerabiles Martyrum reliquias per extenſa ſpatia terrarum ſtudio religionis inquirunt; & diffuſa per totum orbem virtutum merita peculiaribus officiis proſequuntur: & intelligetis quo honore nobis ille habendus eſt, qui hujus urbis locum in conflictu cœleſtis pugnæ ſuo victor cruore perſudit. Vidimus enim per diverſas & longe poſitas regiones ſciſſi corporis plagas paſſim dividi, & pretioſa vulnerum documenta toto cominus orbe portari: ita ut non minor ſit illis Sanctorum cura, quibus ſola martyrii creduntur indicia. Patrocinium ergo, quod aliis fides præſtitit, nobis ultro Dominus majeſtatis exhibuit. Non itaque longe quærendus eſt, quem ſequamur. Hic habemus patientiæ magiſtrum, hic exempla præmiorum, hic formam virtutum, hic documenra meritorum. Aptemus itaque, ſi ita uſus venerit, ad omnem patientiam animam: & memores annuæ ſolemnitatis, quem veneramur meritis, ſequamur & exemplis. Videte quæ ſunt ornamenta pectoris, quæ pretioſo ſerico quaſi opus Dei tegitis, & ſulvo auro ſidereum vultum oneratis: & diſcite, quæ ſit pompa vulnerum, quæ corona lacrymarum, in quo ſtet ſuſtinuiſſe carnificem, vel quanti conſtet viciſſe tortorem; vel in qua deſcendat exultatione victoria ſuppliciis comparata; ita Propheta dicente, *Qui ſeminant in lacrymis, in gaudio metent*. (Pſal. 125.) Quis ſapiens his rebus edoctus non judicet temporalis vitæ uſum in comparatione martyrii debere contemni? Si autem reſpiciatis ad hæc, quæ quotidie Sanctis exhibentur officia, agnoſcetis perſecutionis tempore melius eſſe perire, quam vivere. Sed quare dicimus perire, cum Propheta dicat, *Juſtus vita vivet in æternum*? (Ezech. 18.) Huic ergo, dilectiſſimi, virtutum magiſtro profuſis in diem lacrymis ſupplicamus, ut ut nos profuturis doceat ſervire vulneribus: oſtendat adverſum bellis pectus opponere, atque omnem conflictum injuriæ ſuſtinere. Neque enim difficile eſt inire pugnam, ubi videas præceſſiſſe victoriam. Cito autem inſidet animis, quod docetur exemplis. Sed quod pejus eſt, propter vanitatem hujus mundi difficile cuiquam ad cœleſtia prævenire. Non autem obtinet regnum promiſſum corporis delicata cuſtodia: nec ad coronam virtutum ſacile pervenit, qui non legitimo agone certaverit. Neceſſe eſt igitur, ut ad omnem injuriam corpus inclinet, qui ad locum victoriæ pervenire diſponit. In hoc autem ſtat obtinendæ locus gloriæ, ut diſcat prius diſplicere ſæculo, qui placere vult Chriſto. Audite in hoc loco Dominum dicentem: *Qui amat animam ſuam, perdet illam; & qui odit animam ſuam, in vitam æternam inveniet eam*. (Joan. 12.) Multa ſunt genera paſſionum, quæ Deo noſtro mortalem hominem vivendi lege commendent: in quibus etſi non eſt corona Martyrum, eſt tamen non minima palma virtutum. Sane, dilectiſſimi, quia repoſita eſt hæc, de qua diximus, corona victoribus, nos interim vel quod poſſumus, peccatis circumſtantibus repugnemus. Cui ergo illa prima martyrii pompa nun ereditur, elaboret ſaltem, ut inter fortiſſimos, quoſque honeſtæ ac religioſæ vitæ præmia conſequatur. Non igitur ignoratis, quantis naufragiis mens humanaa ſubjaceat. Ecce cupiditas oculorum noſtrorum portas jugiter pulſat, & corda hominum divitiarum ſtimulis inquietat. Hunc hominem ad omne facinus animus, inde invitat aſpectus. Non deeſt ergo, in quo vincas, ſi pugnare non deſinas, & quaſi in acie poſitus hoſtilibus telis per momenta configas. Ad hæc ſane exponenda Evangelica inſtitutione opus eſt, quæ dicit, *Si te ſcandalizat oculus tuus, erue eum*. (Matth. 5.) Hoc eſt oculum eruere, vitia caſtigare, deſideria carnis extinguere, & diſciplinæ ſtudio vitæ laſciviam deprimere. Paratus tibi eſt ecce campus, luxuriæ provocaris illecebris; & ut ſolet fieri, ſpecie, cultuque deciperis. Si vis ut iſta ſuperes, pugnandum eſt ſtudio caſtitatis. Occurrat tibi Theclæ inter flammas & rabidas beſtias cuſtodita pudicitia: quæ in tantum mundi hujus ornamenta deſpexit, ut amore ſervandæ pudicitiæ conjugales thalamos deſponſata contemneret, & integritatem profeſſæ virginitatis pugnando nutriret, vincendo ſervaret. Frequenter nos ad pugnam provocat iracundia, & ſuror animorum, inſtigamur injuriis, contumeliis laceſſimur. Diſcite quo ſtudio iſta vincamus, armemus ad pœnitentiam animos, & quod oratione obtinere non poſſumus, docet nos ad hæc Evangelicus ſermo, qui dicit: *Qui te percuſſerit in dextera maxilla, præbe illi & alteram*. (Ibidem.) Videtis quod injuriæ acquieviſſe, viciſſe eſt. Nam non minimam coronam illum conſtat reportare victoriæ, qui juxta hæc quæ præmiſimus verba mandati, læſus neſcit iraſci. Suggerunt nobis aliquoties oculi quod animus non requirit: frequenter etiam ipſa ſuos lingua prodit errorres: erumpit in vocem turpia & inhoneſta reſonantem. In hoc loco hæc eſt ratio adhibenda virtutum, ut taciturnitatis ſtudio amoris verba claudantur, ubi in altercatione ſermonum loquendi modus eſt virtutis cumulus. Audite de hoc Prophetam dicentem, *Pone, Domine, cuſtodiam ori meo, ut non declinet cor meum in verba mala*. (Pſal. 140.) Vincenda ergo eſt avaritia, conſutanda iracundia, caſtiganda luxuria, & circumſtantiæ vinculo ora reſrenanda. His gradibus ad paradiſum tenditur: his virtutum meritis ad Sanctorum conſortium pervenitur.

HOMILIA XVIII.

De Machabæis.

MUlta quidem ſpe, dilectiſſimi, ad æternam ſalutem animus accenditur, ſi quando ſingulorum Martyrum facta recoluntur, ſed multiplicato quodammodo anima gaudio in amorem Domini, favoremque ſe commovet, quotieſcunque memoriæ Machabæorum mater occurrit, quæ adhortatione ſua una die ſeptenarium numerum martirii corona veſtivit, tanto fide fortior, quanto partu videtur fuiſſe fœcundior. In qua tanta virtutum documenta, quanta fuerunt pignora. Nam tot una die omnipotenti Deo Martyres tradidit, quot filios mater diverſis temporum vicibus acquiſivit. Beata inter omnes matres, & ipſa orbitate ſelicior: cui tantum fides contulit ut ſub una die ad cœleſtis regni gloriam cum tota ventris fœcunditate migraret. Hinc reſpicite illam Evangelicam ſententiam, quæ dicit Chriſto noſtro nec parentes præſcrendos eſſe, nec filios. Apud aliquantos forte glo-

riosum

rioſum ſit, & exemplis ſalutaribus proferendum, unum filium Deo hoſtiam obtuliſſe. Hæc omnem animarum virtutem & vota præceſſit: ita ut in dolore ſævientis pœnæ nullum filiorum affectus maternæ pietatis exceperit. Videte autem per quot virtutum gradus pretioſa fides creverit, cum acquieviſſe ſemel ſatis ſit, hæc ſepties in amorem Domini pietatem maternam voluntaria orbitate multavit, bene ſibi conſcia, quæ ſciret omnem fructum ventris ſui in illa vitæ æternitate conſiſtere, juxta illam ſententiam quæ di- Joan. 12. cit: *Qui amat animam ſuam, perdet illam; qui odit animam ſuam, in vitam æternam inveniet eam*. Docet lectio veteris teſtamenti Abraham patrem noſtrum unicum filium ſuum Iſaac immolandum Deo ſacrificium obtuliſſe. Quod per totum orbem memorabile fidei conſtat eſſe documentum. Ac licet nullus perfuderit ſanguis altaria; fuit tamen in voluntate victoria: quia apud Dominum hoc eſt velle, quod facere: Cui ita Angelum Gen. 22. legimus acclamaſſe: *Abraham, Abraham, ne mijicias manus in puerum*: Sufficit quod agnovi quod diligis Dominum Deum tuum. Si ergo Pater noſter Abraham unum filium ſacrificium obtulit, & placuit: quanto magis hæc, quæ uno tempore ſeptem votis conſentientibus immolavit, ſeipſam octavo loco hoſtiam Deo offerens? ut quæ fuerat ad incitamentum cœleſtis gloriæ magiſtra tot fortiſſimorum virorum, fieret etiam ipſa eximiæ virtutis exemplum. Sed ſi placet, dilectiſſimi, ipſius pugnæ ordinem recolamus, ut diſcant parentes amare filios ſuos, & filii obtemperare parentibus, Chriſti noſtri amore prælato, qui victoribus legitimo agone certantibus coronam vitæ cœleſti flore compo- Apoc. 2. nit, ita Domino dicente: *Qui vicerit, dabo illi coronam vitæ*. Ecce, dilectiſſimi, quantum rei geſtæ fides eloqoitur, inſtituitur pugna pro patriis legibus inter omnipotentis Dei & diaboli miniſtros, multis atque innumeris inſtructa ſupplieiis; quibus armatus auctor iniquitatis venena nequitiæ ſuæ conſuevit exercere. Sed quamvis adverſus juſtitiæ miniſtros multis ſæviat hoſtilis ira terroribus, fit ſine trepidatione conflictus. In quo loco artifex ſcelerum & inimicus bonorum altiori interpellat corda conſilio. Molitur igitur adverſus ſingulos impietatis ſuæ tela, & pœnali quodam argumento, ut mos eſt, certamen ſingulare diſponit: dum credit in adverſis diviſam per patres fraternitatem facile poſſe turbari; nec difficile vinci, ſi ſingulos in quæſtione poſitos pœna conſecerit. Producitur itaque primo loco natu primus, circumſtantibus ac frementibus undique cum toto mortis apparatu impietatis officiis: non otioſe perſecutore tractante, qui putaret, ſublato conjuratæ virtutis capite, omne bellum poſſe finiri. Sed ſe fellerunt cum miſero crudelitatis magiſterio nimium edocta conſilia. Non tanto fœdius hoſtis vincitur, quanto adverſus unum juſtum virum major tyranno ſatellitum turba famulatur. Maximum autem eſt indicium ignaviæ, inter conſertos hoſtium globos unum palmam victoriæ retuliſſe. Sauciato itaque hoſtis furore, cui diverſa tormentorum genera ſerviebant, currit per ſingulos manus cruenta carnificis: & ad incutiendum mortis timorem, unicuique fraternum ſanguinem potat, explorans metu mortis teſtimonia crudelitatis. Sed dum apud alterum victoriæ locum molitur, victum ſe ab alio confitetur. Stetit autem apud omnes inconcuſſa fides, his ſuorum animata ſuppliciis. Succedit io aciem ſecundus: nec longo intervallo procedit & tertius: quibus

coronatis, pugnam quartus aggreditur: nec quin- Math. 20. tum, aut ſextum mors funeſta deterruit. Et denique in omnibus una fides, una virtus, una conſtantia: ot omnes unum putares, atque omnes unum eſſe crederes: cum tamen ſingulos per partes laceraret injuria. Ita fraternitas victoriæ animata conſortio, dum paternis legibus ſervit, multiplicis virtutis inſignia reportavit. Inter tot igitur pompas funerum diſcutit mater attonita, & curis anxia, ac metu & pavore conterrita. Sed neminem iſta res decipiat: trepidat quidem, ſed de victoriæ eventu, non de morte filiorum. Ad ſingulas interrogationes mater ſtat ſollicita, ne quem fides deciperet, ne quem a collegio ſanctitatis fragilitas humana ſegregaret. Nam adverſus cruentas hoſtis minas unumquemque ſedula adhortatione perſequitur, ne vellet aliud eſſe, quam frater. Singuli quidem patiuntur: ſed iſta cum ſingulis patitur, & cum ſingulis animo ſola torquetur. Tollit ergo palmam propriæ virtutis in amore omnipotentis Dei. Sed ſi reſpiciatis ad ſingula, quæ ſedulitas materna ſuſtinuit, cum omnibus filiis partem eſt ſortita martyrii. Poſt tam innumeras virtutum palmas, venitur ecce ad illum, cujus ætas hoſti obtinendæ victoriæ ſpem fecerat: & qui viderat circa fortiores ætate viros parum profeciſſe minacis inquiſitionem ſermonis, pueriles animos lactandos blandæ adhortationis alloquio, omni denique via ſubdolæ perſuaſionis aggreditur. Hunc divitiis & honore dignum judicat, illam unius filii abſolutione æſtimat eſſe palpandam. Sed animus jam totus directus ad cœlum non facile recipit de terrena parte conſilium: accenditur magis ad virtutis culmen intrepidæ animus infantiæ, adhortante matre. O novum & mirabile virtutis exemplum! orbitate ſua mater exultat: & unde pietas damnum patitur, lucrum reportat. Præmiſſo etiam hoc quem delicatius amabat filio, ipſa quoque vim glorioſæ mortis ingreditur, nec longa innumeris vexata ſupplieiis, cum triumpho proſecuta filios, ad cœleſtia & æterna contenta hac temporali luce proripuit. Cui ergo, dilectiſſimi, curæ ſunt ventris ſui pignora, hujus matris imitetur exempla, tam numeroſa, tam fortia. In quam ſi quis vincendi ſtudio intenderit, non dubie multiplicis gloriæ honore oumeratus incedit. Quæcunque itaque mater eſt, filios ſuos hoc honore dignos judicet, ac ſub iſta quam didiciſtis adhortatione doceat, ut diſcant cœleſtium legum inſtituta ſervare. Qui autem Chriſto noſtro ſerviunt fortiſſimorum virorum pugnas imitentur. Illa mater probat ſe amare filios ſuos, quæ hoc quo mundus nititur errore depulſo, de fructu ventris ſui hoſtiam Deo tradiderit, ac ſe ſuoque Domino quotidie immolatura libenter obtulerit. Sed quo facilius illius cœleſtis virtutis inſigna obtinere poſſimus, contemnenda ſunt munera & honores hujus ſæculi, quæ humanos oculos vanitate ſuadente decipiunt. Hoc autem apud Dominum acceptabile conſtat eſſe ſacrificium, ſi prælato cœleſti honore ſæculum cœperis deſpicere.

HOMILIA XIX.

De Quadrageſima.

SI reſpiciamus, dilectiſſimi, cauſam præſentis ſolemnitatis, quæ nobis ſpem ſalutis æternæ futuræ reſurrectionis lege commendat: non abs re eſt, ſi omnes hos in lætitia dies ducamus, atque

jlla diſtrictioris vitæ ſtudia temperemus. Sed in hoc mihi aliquoties diſplicet lætantium chorus, quod putat homo totum ſibi licere, quicquid Quadrageſimæ tempore illi religioſæ deputaverat diſciplinæ. Unde nulli dubium eſt, præcedentia officia jn confuſionem venire, ſi neſcias cuſtodire quæcunque ad purificationem animæ jejuniorum & vigiliarum labore te conſtiterit comparaſſe. Cito autem ille quæ ſunt comparata reſcindit, qui immemor ſpiritalium munerum carnalibus deſideriis acquieſcit. Oportet enim inter hæc quæ diximus gaudia, illam religioſæ diſciplinæ viam teneri, quæ non dubie Domino hominem bonæ voluntatis inſinuat. Cui ſi ſciremus condignam legibus ſervare reverentiam, nullum gehenna ſuſciperet, nullum perpetuæ mortis pœna damnaret. Omni ergo ſtudio nobis agendum eſt, dilectiſſimi, ne purificati corporis conſcientiam indulgentia nimiæ remiſſionis impugnet: non tantum dierum illorum obſervatione contenti, quos annuatim jejuniorum cura commendat. Licet hanc ipſam aliquantis ob inutilem ſomnum & inſatiabilem gulam eſſe conſtet ingratam: qui dum ad ſanctæ Paſchæ dies deſiderio inſtigante feſtinant, accuſant vigiliarum ſtudia, continentiæ bona, Paſchæ convivia, & jejunia copioſa. Quaſi revera quod quadrageſimæ dies prohibeant, licito fieri ſolemnitas votiva permittat, & in abſolutione jejunii data ſit licentia peccandi. Ideo nemo putet ex eo omnia ſibi licere, quia videt diſtrictioris vitæ tempora præteriſſe. Solet enim omnem honeſtæ vitæ ſtatum remiſſio incauta decipere. Non æſtimet ille ebrietati aliquid fuiſſe permiſſum, qui videt conſtituto tempore ceſſare jejunium. Non credat mentes hominum ſomnolentiæ deputatas, qui videt juges vigilias ſupervenientes ſolemnitate fuiſſe ſuſpenſas. Non eſt utilis ſervus, qui feriatos dies ad hoc expectat ut dormiat. Major ſollicitudo agricolæ manet, poſtquam diutino terram labore contigerit. Vigilandum igitur eſt primum, ne forte commendata ſulcis ſemina, aut fera præſumptuoſa ſibi vindicet, aut avis inſidioſa contemnat. Sequitur ut ex otio in uſum aquæ bibula foſſa deducatur, ne ſuperveniens tempeſtas pullulantia germina aut occidat, aut rapiat. Opus eſt etiam herbas velli, & aridum ceſpitem ſarculo operante molliri: ac per illos quos ſibi agricolæ vindicant feriatos dies improbum animal circumducta ſepe prohibere. Tantus eſt enim amor alendæ vitæ, tanta providentiæ cura, tantum culturæ ſtudium, ut nec tunc quemquam otioſum eſſe conveniat, cum agricolæ ariſta fructus perfecto flore commendat: Nam ſolent adultæ meſſes ſpinis accreſcentibus impediri: atque illa quæ in ſpe maturitatis conſtituta ſunt, alieno ſemine ſuffocari. Ita intelligendum & multa agricolæ ſtudio creſcere, & maxima quæque per negligentias ſolemnitates excuſant. Omnibus ſine dubio periculis ſubjacet, qui vitam ſuam quolibet tempore negligentiæ tradiderit. Nunquam denique equis otio deputatis bene fræna laxantur. Ita & poſt hyemis rigorem cito inebriata aquis terra luxuriat. Videamus etiam frequenter navigia maris portu proximo, quieſcentibus remis, ſubita vi incurriſſe naufragiis. Ad hæc ergo, reſpicientes, fratres dilectiſſimi, ita vitæ noſtræ ordinem diſponamus, ut primo loco caſtigemus illum conviviorum luxum, quatenus a nobis deſideria carnis fugitiva diſcedant: Nam igitur ideo dico, quaſi adeo ſit abſtinendum cibis, aut in totum parcendum poculis: quia licet ſint ad crucem parata, tamen ſemper ſuſtinenda ſunt corpora. Diſplicet mihi ſolum in his diebus inſatiabilis gula, atque illa venetris infructuoſa commercia. Diſplicet profuſum ebrietate convivium, per totam noctem ludibrio expoſitum. Excedit profecto diſciplinæ modum, ſi quis plus bibat quam ſitiat. Quid igitur apud illos exoſum, ubi præter ebrietatis vitium, etiam detrimenta conveniunt facultatum? quis autem ferat illa damna vinoientiæ, ubi plus vergitur ebrietatis cauſa, quam bibitur? aut quis apparatum illius triclinii libenter aſpiciat, in quo omnia pereuntis vini odore ſordeſcunt? Nam ubi ſupercurrit merum, horret neceſſario turpi ſqualore convivium, perit profecto quicquid hydria plena ſuſceperit. Videat ergo quid futurum ſit, cui ebrietas placet: atque ad hæc quæ dicturi ſumus, animum ſapienter accommodet: & non difficile cauſam ſuæ infelicitatis agnoſcer. Si oleo nimio vas compleveris ad os patulum recurrit fervens unda vindemiæ, & cum fœditate removet quicquid ex nimietate ſuſceperit. Videmus etiam frequenter exundante vino caprini generis vaſa corrumpi, & undis luctantibus cuppas figuli rimas aperire. Nihil profecto liceret morti, ſi ſcirent miſeri cauſas vitare pereundi. Debilitatis autem viam munit, qui infirmis corporibus plus aliquid oneris imponit. Ita eſt ut dubie cæptum iter peragat, quem injuſti faſcis pondus accuſat. Moneo itaque, dilectiſſimi, ut ſi quis Chriſto noſtro placere diſponit, primo loco deſideria gulæ caſtiget: quæ ebrietate famulante magiſtra ſolet eſſe damnorum. Denique hinc nuditas, hinc mendicitas, hinc ſolet aliquantis venire egeſtuoſa paupertas. Ita Salamone dicente, *Omnis ebrioſus pannis veſtietur*. Prov. 13

Perſeverent magis in bonis illi fructus continentiæ, quibus videmur Domino Quadrageſimæ diebus devota jugiter mente ſervire: ne cum forte nos poſſidendos negligentiæ dederimus videamur ſtudium honeſtæ vitæ temporibus ſolum præſtitiſſe, non moribus. Quid prodeſt, ſi te Domino quadraginta diebus bonum exhibeas, & una die furore impiæ crudelitatis offendas? Quid juvat per multa temporum ſpatia pudicitiæ ſervaſſe reverentiam, ſi poſtmodum ad turpe facinus luxuria inſtigante rapiaris? Quid prodeſt cupiditati ad tempus fraudem feciſſe, ſi poſt tantos miſericordiæ fructus, quos tibi manus larga contulit, alienis damnis & lachrymis delecteris? Petit profecto quicquid gratiæ homo per multos annos juſtis operibus acquiſivit, ſi ſub unius horæ ſpatio quocunque turpis vitæ depravetur errore. Hæc eſt igitur ſervandæ diſciplinæ ratio, ut integritatem in te nutrias, caſtitatem diligas, pacem colas, atque omnia quæ iniquitati ſerviunt, ſub metu diſciplinæ confundas; ita ut ſuperiori non ſuperbiat mediocritas, nec deſpiciatur in perſonarum comparatione paupertas. Sicut autem magnum eſt ſemper ſerviſſe melioribus: ita utile eſt & glorioſum humiliori perſonæ reverentiam præſtitiſſe: quia in quantum homo dignitate præditus humiliatur, attollitur. Ita Domino dicente: *Qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui* Matt. 24.
ſe humiliat, exaltabitur. Humilitatis itaque ante omnia via eligenda nobis eſt, quæ nec odiis ſubjacet, & multum ſemper amoris acquirit: ita Apoſtolo dicente: *Humilibus Deus tuus dat gratiam, ſuperbis autem reſiſtit*. Jac. 4.
Cogitet ergo quis hujuſmodi labore iniquo de pœna dubitare futuri judicii, qui videt adverſus ſeſe pœnam cœleſtis iracundiæ commoveri. Quam ſi quis humilitate prævenerit, non difficile erit, ut in cœleſti ſede locum æternæ poſſeſſionis inveniat, de quo ille diabolus ſuperbia operante depulſus ſententiam perpetuæ damnatio-

nis

Digitized by Google

nis excepit. Sectemur ergo humilitatem, ſobrietatem, continentiam, pudicitiam: elaboremus obtinendo ſtudio ſanctitatis, ut vita noſtra nullis damnis animæ concutiatur, nullis unquam apud Dominum odiis addicta ſuſpiret.

HOMILIA XX.

De Avaritia.

ASſerunt, dilectiſſimi, authores omnium curationum diverſis doloribus medicinæ beneficia diverſa competere, & ſingulis infirmitatibus ſingula quæque beneficium peculiare præſtare: ita ut doceant tumentia aut ferro debere compeſci, aut medicaminis confectione molliri: latentia melius eſſe poculis indagari, frigida corporum ferventibus paſci, calidiora frigidioribus temperari. Ego vero in opere divinæ inſtitutionis aliter ſentio: Nam ſi illam epiſtolam ad Timotheum factam recenſeatis, invenietis ſub uno medicamine, & unius vulneris reſecatione multas valetudines poſſe curari. Quod autem iſtud vulnus ſit, in quo infirmitates diverſæ conveniunt, & mortiferos dolores operantur, ſanctus
1. Tim. 6. Apoſtolus Paulus evidenter expoſuit, dicens: *Radix omnium malorum eſt cupiditas; quam quidam appetentes erraverunt a fide & inſeruerunt ſe doloribus multis.* Tractandum eſt ergo, dilectiſſimi, quo opere, quo labore debeat tanta criminum ſylva ſuccidi. Sed prius concurrentium undique in unum omnium vitiorum cauſas debetis agnoſcere: & ſingula quæque unde deſcendant, quo vadant, quid deformitatis, quid doloris exhibeant, diligenter inquirere. Maxima enim ſpes eſt recuperandæ ſalutis, fontem noſſe languoris. *Radix omnium malorum eſt cupiditas.* Et vere, dilectiſſimi, ſi reſpiciamus ad ſingula, quibus ab initio vitam ſuam habendi ſtudio conditio humana proſtituit: nihil eſt malorum, quod non cupiditas aut concipiat, aut parturiat, aut paſcat, aut nutriat. Ex hoc enim fomite videmus pullulare odiorum cauſas, hinc evenire criminum pugnas, hinc fraternas acies inſtrui, hinc amicitiarum fœdera diſſipare. Nemo ergo ſingulis infirmitatibus proprii doloris crimen aſſignet: Nam cum omnia vitia conſtent nominibus ſuis; pendent tamen ſceleribus alienis: Videmus igitur ſuperbiam vanitatis tumore componi, & humillimum quemque arrogantiæ contagione moveri. Quem ſi inter æquales poſitum ſubito forte reſpicias, alium judicas eſſe quam fuerit. Ita elatum verbis incedere, & tumenti aſpectu aſpicias ad cœlum collum portare: ac paupertatis beneficio diu clauſum iter linguæ, verborum munire ponderibus: atque in tantum faſtidioſi oris verba diſponere, ut cum ipſe velit loqui, alium nolit audire. Sed hæc quamvis ſint per ſe gravia, conſtat illecebris cupiditatis animari. Ceſſet denique divitiarum pompa, & non tam facile invenies, qui ſuperbiæ laboret invidia. *Radix omnium malorum eſt cupiditas.* Curramus per ſingula, ſi videtur: & invenietis quantis malis pullulet vitium cupiditatis. Ecce armatur vicinitas frequenter ad litem. Unde eſt, niſi quod hic forte terminos tranſcendere, & ceſpitem juris alieni cogitat occupare? Quare non occurrit o-
Prov. 22. culis illa ſententia: *Ne tranſeatis terminos quos poſuerunt Patres veſtri?* Ecce fit primum in hoc loco de proprietate contentio: & dum ſuam quiſque cupiditatem verbis fovet, ſtimulum litis accendit. Creſcit poſtmodum de contentione cauſatio; atque utinam hoc ſolum ſufficeret cupiditati. Illud gravius eſt, quod dum nemo vult inchoatæ calumniæ facere jactura, pervenitur ad rixam. Armantur ſervi, incitantur propinqui, & in alterius lucrum pectus opponitur alienum: animatur vino furor conductus, & effuſus ſanguis fit pretium poſſeſſionis. Aperitur poſtmodum legibus forum: & dum ultionis locus quæritur, congeminatur homicidium. Videmus etiam frequenter acies cupiditate componi: dum aut hic vult videri ditior, aut ille erubeſcit eſſe pauperior. Quibus inter ſe æmulantibus periclitatur interim vicina poſſeſſione conſortium, dum quærit quis primus invadat, & cogitat ut immune poſſideat. Ita fit ut dum cupiditatis quærit augmentum, patrimonium vacillet alienum. Quare non cogitant iſti illam ſententiam, quæ dicit, *Stulte, hac nocte requiretur* Luc. 12.
a te anima tua: hæc quæ paraſti cujus erunt? Et vero nihil eſt ſtultitius, quærere dubia, & acquirere peritura. Quid enim proſunt homini opes, quæ ad hoc ſolum congregantur ut pereant? Certe te moriente remanet ceſpes avaritia propagatus: relinquitur ampliata poſſeſſio, & quamvis ſit in alterius poteſtatem transfuſa, teſtimonium tamen tui ſceleris ſervatura. In quo loco cogitandus eſt ſemper ille Propheticus ſermo: *Væ illi qui jungit villam ad vil-* Eſa. 1.
lam. Sed dicis, lego parentes filiis theſaurizare de- 1. Cor. 12.
bere. Ex hac ipſa ſententia potes agnoſcere, quid profecerit pietas. Ecce ad alium tranſeunt divitiarum tuarum ornamenta, & tecum remanet perſuaſionis invidia. Apud alium facultatum tuarum pompa recedit, & tecum pœna migravit. Stultitiæ genus eſt; aliis feciſſe lucrum, & ſibi paraſſe ſupplicium. Nam
ita dicit Apoſtolus: *Qui volunt divites fieri, incidunt* 1. Tim. 6.
in tentationem & laqueum diaboli. Sed nec longo intervallo cœleſtis ſententia diſtrictionis ſuæ exerit poteſtatem. Nam quodammodo per gradus ad ultionem quandam præteritorum actuum vitiorum incrementa ſuccedunt. Denique hic parricidali animo, aut patris vitam increpat, aut matris mortem expectat; Tueatur illum forte ab hoc crimine cauſa debitæ hæreditatis. Verum eſt; ſed quanquam legitimus hæres ſit, non tamen ſine cupiditatis vitio ſucceſſionis vota componit. Vellet denique unicus eſſe, ſi poſſet: modo de patris morte cogitat, modo de fratris vita ſuſpirat. Non eſt hoc ſine grandi ſcelere impietatis: Nam quiſque hominum parentivæ mortis expectatione animam paſcit, parricidali crimine in hæreditate ſuccedit. In quo loco cupiditatis impulſu nutriuntur inter cohæredes odia. Necdum funus effertur, & jam teſtamenti fides juris interpretatione vacuatur. Alter de ſubſcriptione patris diſputat: alter de fratris perſona deſperat. Hic adſtruit Scripturam non ſtare teſtibus: ille aſſignat teſtamentum non convenire temporibus. Ita vacillat prædium in colliſione cauſarum: & quod acquiſivit avaritia parentum, perdit cupiditas filiorum. Audite Scripturam dicentem:
Ne concupiſcas rem proximi tui. Enumerari non po- Exod. 20.
teſt, quantis modis cupiditas ſæviat. Ecce ubi teſtamentum profertur, ſtatim de falſitate cogitatur. Quæritur quis mutum audierit loquentem, quis mortuum hæredes noverit ordinantem. Nec difficile eſt, quod pejus eſt, cuiquam invenire perſonas, aut ſcelere conjunctas, aut pretio comparatas. Imitatur hic infelix ſubſcriptionem manus alienæ. Ita ſcripturam, quam teſtator non inſtituit, cupiditas calamo repente componit. *Radix omnium malorum eſt cupiditas.* Hic ad confirmandam fraudem armat perjurio falſitatem: ille alienis litibus corruptum nonnunquam pectus opponit. Ita ſub unius cupiditatis vitio facultas & acquiritur, & laceratur. Ubi eſt quod dicit Scriptura, *Falſus teſtis non erit impunitus?* Cui hoc imputan- Prov. 5.
dum putamus, quod inter illos, quos audimus aliquoties criminibus interfuiſſe, etiam innocentes in cri-

men vocantur? Venit enim frequenter in quæſtionem ſuſpicio: & cum apud alterum reſideat furti culpa, ad alium tranſit perſuaſionis invidia. Ita dum augmentum facultatum quæritur, etiam bene acquiſita lacerantur. Sic fit ut aliquoties deſcendat ex cupiditate falſitas, & ex falſitate paupertas. *Radix omnium malorum eſt cupiditas.* Unde eſt quod videmus inter ſe frequenter armatas ſtare legiones? Quid auautem aliud eſt, niſi quod aut ille aliena occupare quærit, aut ille occupata cuſtodit? Inde deſcendit, quod aliquoties de imperii poteſtate contenditur & de primatus ambitione certatur. Omnia profectò in pace conſiſterent, ſi hominem impetrandi cupiditas non teneret. *Radix omnium malorum eſt avaritia.* Requiramus cujus ſit vitium quod tenui tabulato hominis vita committitur, & dubiis caſibus pelagi incerta tentantur. Nonne cupiditati adſcribendum eſt, cum ſuperveniente procella altum mare nauticus clamor incuſat? Nonne ad cupiditatis recurrit invidiam, cum ſcrupeis rupibus naufragum corpus illiditur, & tumentia aquis membra ignotis littoribus pelagi unda jactantur? Nunquam ſe profectò natura navigio credidiſſet, niſi navigandi deſiderium negotiandi cupiditas incitaſſet. Fertur denique homo undis voto quadruplicandæ pecuniæ: portatur aurum, ut reportetur cum falſitate perjurium. Nunquam enim negotium ſine fraude agitur, ubi ad hoc ſolum vilius emitur, ut carius diſtrahatur. In qua re etiamſi votis hominum navigatio quieta ſucceſſerit, non ſine naufragio eſt, cum inter vendentem & ementem iniquis aut ponderibus, aut menſuris, quis aut operatur, aut patitur. Quare iſti non cogitant illam ſententiam,
Matth. 27. quæ dicit: *Sicut menſus fuerit, metietur tibi?* Erubeſcimus illa dicere, dilectiſſimi, quæ luxuria agente deferuntur, cui deſcendit ex cupiditate commercium. Frequenter igitur conjugalis pudor pecuniæ taxatione vileſcit: & diu incontaminata virginitas ſub parvo auri pondere proſtituta fidem integritatis amiſit. Tanta eſt apud aliquantos cupiditas, ut venalis pudor pretium fœditatis inveniat. Nam ita ad corruptionem corporis pecunia ſtudioſe penſatur, quaſi dignum comparetur. Infelix profectò eſt, qui plus cupiditati conſulit, quam pudori. Damnaſſe eſt promiſſæ hæreditatis gratiam, integritatis feciſſe jacturam. Videte ſub uno crimine quam diſſimile commercium cupiditatis! Hic pecuniam dedit, ut corruptionem emeret: illa pudorem perdidit, ut pecuniam compararet. Nihil enim ſine cupiditate agitur, quotieſcunque peccatur. Nam ſi removeas ornamentorum cultum, nullum patieris in corporis contaminatione naufragium. Ceſſet denique auri deſiderium, & nec conjugalis fides perit, nec virginalis integritas erubeſcit. *Radix omnium malorum eſt avaritia.* Hic proditionis arguitur, ille delaror alieni criminis accuſatur. Quis dubitet, quod ſecretum pectoris oblatæ pecuniæ pondus irruperit? Nihil clauſum conſtar, quod auro argentoque non pateat: nihil occultum, quod non pecunia indagante ſit cognitum. Unde periculoſe illis conſcientiæ fides creditur, quibus cupiditas dominatur. Haberet profectò integritas totum ſecretum; ſi in aliena domo proditrix pecunia non haberet ingreſſum. *Radix omnium malorum eſt cupiditas.* Ecce ille Dominus ac Salvator noſter exitum volnotariæ paſſionis vitio alienæ cupiditatis implevit. Legimus damnationem Redemptoris noſtri triginta argenteis comparatam. Sed ſicut vidiſtis proditionem ex cupiditate venire: ita debetis agnoſcere damnationem ex proditione deſcendere. Proditus quidem ductus ad ſupplicium, ſed proditor currit ad laqueum. Ecce quid fructus habet cupiditas; pecunia damnationis ad comparationem ſepulturæ repoſita, hoc eſt funeribus deputata. Intelligite ergo, in quo ſtatu ſit culpa cupiditatis, cum in damnationem venerit pretium proditionis. Nam & Apoſtolus Petrus dicit, *Pecunia tua tecum ſit in perditionem.* Forte Act. 8. ſit aliquis de ſtultis & avaris, qui ſibi de hac ſententia blandiatur, & præferat quod audit, ſecum ſuam pecuniam migraturam. Nihil votis iſtius ex hac parte ſubtrahimus. Ventura quidem tecum eſt, non ut putas ad ornamentum corporis, ſed ad teſtimonium falſitatis. Non tamen ad illos eſt ratio, quos miſericordia comitatur. Alia illos manet cauſa, quos pecunia ſua circa pauperes expenſanda Domino larga erogatione commendat: alia illos, quos reconditæ per ſcelus facultates accuſant. Iſtis denique admumeratur ad ſupplicium: illis vero paratur ad regnum, ita Domino dicente: *Venite filii, poſſidete mecum re-* Matth. 55. *gnum paratum vobis a conſtitutione mundi. Eſurivi, & dediſtis mihi manducare: ſitivi & dediſtis mihi bibere: nudus eram & veſtiſtis me.* Sit ergo, dilectiſſimi, unuſquiſque veſtrum illa peconiæ qualitate contentus, quæ gratiam ſalutis acquirat, non quæ cauſam damnationis accendat. Caſtigemus itaque primo loco cupiditatem, ſi volomus ot omnium vitiorum vincamus errorem. Nemo appetat aliena, & non eſt qui inimicitiarum laboret invidia; nemo imperat conſortium, & nullum eſt de pervaſione certamen. Sit unuſquiſque contentus propria, & nulla eſt de occupata poſſeſſione cauſatio. Contemne aurum & paratum evaneſcit homicidium: nec parricidalia odia feruntur, ſi cupiditatis oculus caſtigetur. Non eſt in quo hæres erubeſcat, ſi quis ad mediocritatem portionis ſuæ contentus accedat. Non ſit qui pecuniæ augmentum quærat; & neminem culpa proditionis accuſat. Si non requiras lucrum, nullum patieris in tempeſtate naufragium; & cum agelli tui otioſus ſecreta cuſtodis, alienum periculum ſecurus aſpicies. Vitate iſta, dilectiſſimi, per ſingulos gradus forte difficile eſt, & laborioſum multis ſimul hoſtibus per diverſos errores occurrere. Quærendum eſt ergo compendium belli, & aoctor litis requirendus: ut cum illo nobis ſit pugna, a quo proceſſit injuria. Non enim dubie legiones armis inſtructas poteris vincere, ſi tyrannum potueris obtinere. Totam autem cauſam belli finivit, qui auctorem pugnæ ſuperavit. Inſtruamos ergo virtutum acies adverſus paratas ſcelerum legiones. Sed ante omnia adverſus ipſam, quæ caput belli eſt, hoc eſt cupiditatem, fide auxiliante, pugnemus. Ita non difficilis erit de illa quam diximus vitiorum labe victoria, matre captiva.

HOMILIARUM FINIS.

VALERIANI
EPISCOPI CEMELIENSIS
EPISTOLA AD MONACHOS.

De Virtutibus & ordine doctrinæ Apoſtolicæ.

IMpoſitæ mihi votorum circa me veſtrorum ſarcinæ etſi interim corpore, ut ſcriptum eſt, abſens, præſens tamen ſpiritu ac mente ſuccedo. Nec parum, ut reor, dilectioni veſtræ officii atque amoris exhibeo: quia vos quoque in ſpiritu, non
Rom. 8. in carne agere confido, dicente Apoſtolo: *Quicunque in carne ſunt, Deo placere non poſſunt. Vos autem in carne non eſtis, ſed in ſpiritu: ſi tamen ſpiritus Dei habitat in vobis.* Nec ſane incognitam ſpiritualibus viam teneo, ſi ædificationis veſtræ ſollicitudinem ſermonibus eloquii epiſtolaris expromo: præcipuum beatiſſimi Pauli exemplum præ manibus habens; quem ſequi cupimus, etſi conſequi non valemus. Etenim etſi nos comparatio illius in nullo recipit; vobis tamen obedientia eorum eſt coæquanda quos edocet. Ut doctrinæ ordine conſtituto, cum Romanis prædicari credulitatem veſtram in toto orbe cupientes, ſecunda emendatione correcti, pace integra, charitate non ficta invicem vos, ut ſcriptum eſt, ſancto oſculo ſalutetis. Cum Galatis menſium, temporum, dierumque obſervatione rejecta, repudiantes mundum, ac ſequentes Deum, non ancillæ vos filios intelligatis, ſed liberæ. Ut in verbo veritatis cum Epheſiis permanentes, unum Dominum, unam fidem, unum Deum Patrem omnium, qui ſuper omnes, & per omnia, & in omnibus nobis eſt, noveritis. Cum Philippenſibus, irreprehenſibiles & ſimplices, omnia ſine murmuratione & hæſitationibus facientes, in medio gentis pravæ, ſicut luminaria luceatis. Cum Coloſſenſibus verbo Chriſti in vobis abundanter habitante, invicem vos pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritalibus doceatis. Cum Theſſalonicenſibus voluntatem Dei abſtinentes a fornicatione ſectemini, orantes ſine intermiſſione, omnia probantes, quæ bona ſunt retinentes. Dehinc præcepti ordinem cum omni labore ſectantes: ut ſi quis operari non vult, nec manducet. Ipſe enim eſt panis, qui de cœlo deſcendit; cui admiſceri neminem decet, niſi opera quibus delectatur, exerceat. Ut Timotheus vobis forma ſit, etiam poſt diuturnam aquam vino modico uti præceptus ad ſuſtinendum ſtomachum, non ad opprimendum: quia quamvis geminis commonitionibus erudiatur: niſi quis ſobrius fuerit, miniſterium ſuum implere non poterit. Ut Titi vos informet exemplum, non ſolum ſobrios eſſe debere, ſed etiam continentes: quia omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil eſt mundum. Denique hæc Apoſtolicæ concluſio tota doctrinæ myſtici numeri ſummam, abſterſi corporis purificationem complevit: quia nihil eſt tam Deo proximum, quam hominem non eſſe corruptum. Attendamus quippe poſt hæc circumſpectius quid ſequatur. Fugitivus quondam Domino famulus redit, & conditio converſione mutatur: Apoſtolicis vinculis genitus ad utilitatem inutilis proficit: nec ſolum in fratrem, ſed etiam in chariſſimum fratrem, gradum conjunctorum nominum faſtigio tranſcendit animorum; nec tantum appellationis meretur vinculum; ſed etiam amoris affectum. Ad hoc enim Domini dignatione perducitur pura caſtitas ſobrietate nutrita, ut quod parcitas vini curavit in Timotheo, quod abſtinentia & continentia purgavit in Tito, id ad indulgentiſſimam libertatem acceſcat in Oneſimo. Hæc & exſequenda doctis, & agnoſcenda ſunt imperitis: quia ſicut ſcriptum eſt, & ignorantia mors eſt, & fides ſine operibus mortua eſt. Gemina vobis ratio adhibendæ obſervationis incumbit, ſciendi cura, cum labore complendi: quoniam ea quæ in divinis eloquiis præcipiuntur, non ſolum non facere, ſed etiam ignorare peccatum eſt. Hebræos denique in exemplum conſummatæ perfectionis aſſumens, contemptum præſentium rerum ob amorem cœleſtium infinito præmiorum. Ut ſi forte quiſpiam vobis, aut perſecutionis pondus tulerit, aut diripuerit univerſa, quæ veſtra ſunt; vos quoque nobile illud ac ſingulare teſtimonium, quod in eximia eorum laude venerando Paulus ore deprompſit, non diſpari ſanctæ imitationis proſequatur affectu, quo ait: *Nam & vinctis compaſ-* Hebr. 10.
ſi eſtis, & rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis.

FINIS.

PRO-

Digitized by Google

PROLOQUIUM.

Agendi pro VALERIANO cauſæ & modus.

AD omnes æque cum ſe dat occaſio, nec facultas deeſt, pertinere cenſendum eſt, illud ſive monitum, ſive præceptum parentis optimæ, ad dilectum uteri ſui Samuelem in viſione qua eum erudit Proverb. 31. *Aperi os tuum muto, & cauſis omnium filiorum qui pertranſeunt.* Si maxime genuinum loci, alioqui non perſpicui, ſenſum quærimus; muto os aperit, quiſquis innoxium, qui tamen pro ſe dicere, & cauſam ſuam tueri nequeat indemnem præſtat ab inſultibus quibus appetitur: Quod ipſum eſt, cauſam filiorum pertranſeuntium, hoc eſt imbellium, & ad ſui defenſionem inidoneorum (cujuſmodi fere ſunt pertranſeuntes & advenæ) propugnandam ſuſcipere, eique os aperire, quod tanquam inſigne charitatis opus, mater amantiſſimo filio commendatum voluit, eſtque cuivis alteri imitatione exprimendum. Hoc conſilio, cum e diuturnis tenebris nuper eductus Valerianus Cemelienſis Epiſcopus; acri Theologi cujuſdam criminatione, ac zelo incenſiſſimo, quem ne ipſi quidem Alpini rigores temperare valuerunt, famæ diſcrimen adierit ac etiamnum adire pergat; eo quem dixi PARCO CHARITATIS criminatore, Valerianum tanquam Semipelagiani erroris compertum atque convictum, ubique proſcindente; & quibus poteſt clamoribus annitente; ut Valeriani opus, ac nomen, priſtino ſepulchro ac tenebris redonetur, charitati conſentaneum duxi, viro ſin minus ſancto (nam hoc etiam ei decus per accuſatoris zelum periclitatur) aut muto ſaltem, nec jam pro ſe dicere idoneo, aperire os meum, & pertranſeuntis cauſæ, laborantique Valeriani famæ, opitulari. Nam quamvis maculæ ei a criminatore inſperſæ, non parvæ duntaxat ſint, ſed etiam minimæ; tamen etiam labeculæ exquiſitum candorem infuſcant & muſcæ (tantulæ licet) unguenti cui immoriuntur, ſuavitatem exterminant. Ad hoc porro officium præter communem hactenus propoſitam, ea me impulit privata cauſa, quod harum (ut de Eucherii lucubrationibus ſcite dixit Hilarius Arelatenſis) florulentarum, omnique amœnitate vernantium homiliarum fragrantia viciniæ noſtræ cui Valerianus Epiſcopus præfuit, atque adeo etiam oris noſtri, quamvis alterius & Diœceſeos & Provinciæ, tamen non adeo diſſitis, afflata ſit tam multis ante ſæculis, dignumque videatur omnem ab eis pudorem, ut ſuaviter afflare pergant, diſpellere. Quod commode præſtiturus videor, ſi præmiſſis iis quæ ad Valeriani perſonam ſpectant (quod ita neceſſarium videatur ad avertendam doctrinæ labem, ut ex dicendis liquebit) has ejus homilias, quas negata benigna interpretatione, PARCA CHARITATIS criminatio impetit, naviter diligenterque excutiam, prolatis iis omnibus, unde labes aliquas ſinceræ & undecunque Catholicæ, Scriptoris hujus doctrinæ aſpergi videtur. Illis autem expoſitis, & ad ſanæ doctrinæ amuſſim exquiſite aptatis, alterum quoque criminationum caput attingat; diſquirens, rectene Valerianus, *Sancti*, titulum, quo illum MM. SS. perantiqui Codices donant, retinere in poſterum debeat.

CAPUT I.

Valeriani ſedes. De ejuſdem ætate, natione, genere, ſtatu privato, conjectanea.

ELeganter ut omnia Theodoretus orat. 9. de provid. imitatus Chryſoſt. hom. 7. in ep. ad Coloſſ. ad illud, *vita veſtra abſcondita eſt*, pleroſque Sanctorum, etiamſi apud Deum illuſtres, jamque gloria cumulatos, tamen quandiu ſæculi fluctibus volvuntur, margarito conferri poſſe obſervat; quod velut in oſtreo abditi, & quod homines inglorii deliteſcant: ut propterea concludat, providendum a Deo fuiſſe alterius ſæculi ſtatum, quo decus uniuſcujuſque ac pretium in aperto ſtatuatur, appareatque quid fuerint etiam cum obſcuri incognitique premerentur. Hoc cum in aliis ſanctiſſimis viris innumeris, tum nominatim in Valeriano deprehendere licet: quem tametſi ſanctitatis nomine ſuperſtes aliqua antiquitatis aurula illuſtrem ferat; magna tamen hactenus in pleriſque obſcuritas, & communis, ut ita dicam, livor ævi preſſit: ita ut e capitibus propoſitis de ſola ſede conſtet; in cæteris, conjectura fere utendum ſit: conabimur nihilominus a ſede quæ explorata eſt, reptare ad reliqua.

2. Sedes itaque Valeriano Cemeli, ſive Cellæ

aut

aut Cemelini. Totidem enim nominibus dictam invenio civitatem, cujus nunc vix aliqua rudera ſuperſunt prope Nicænam Salyum, in colle cui etiamnum Cemelii appellatio, & florentis quondam civitatis ſama rerum vacua, durat. Nam ſi Deiparæ ædem ſacram, & S. Pontii Abbatiam demas, cætera campi tantum ſunt, & vincia, ubi Cemelium fuit. Nimirum ut eſt apud Senecam epiſt. 91. *Nihil privatum, nihil publice ſtabile eſt. Tam hominum quam urbium fata volvuntur*. Et quod idem ſcire dixit epiſt. 71. *Certis eunt cuncta temporibus, naſci debent, creſcere, extingui. Nulli non ſenectus ſua eſt. Omne humanum genus quodque eſt, quodque erit, morte damnatum eſt. Omnes quæ uſquam, rerum potiuntur urbes, quæque alienorum imperiorum magna ſunt decora, ubi fuerint aliquando quæretur*. Sapienter etiam de morte Antonius lib. 4. de vita ſua num. 38. *Quot urbes mortuæ, ut ita dicam, ſunt? Helice, Pompeis, Herculanum, & aliæ innumeræ*. Nec diſſimiliter S. Ambroſius epiſt. 8. quæ eſt ad Fauſtinum, memorat *ſemirutarum urbium cadavera, terrarumque ſub eodem conſpectu expoſita funera*. Ad has Cemelium adjungo. quam vixiſſe aliquando, nec ingloriam, rudera indicant, & Plinii, ac veterum Geographorum teſtimonia, non obſcure produnt.

3. Ex conſtituta Valeriani ſede non invalida de ævo conjectura ducitur: Nam ex Epiſtola Hilarii Papæ ad quoſdam Galliæ Epiſcopos habetur, decreto ſancti Leonis magni, Epiſcopatum Cemelienſem, conjunctum fuiſſe Epiſcopatui caſtri (ita enim appellat) Nicænſis, haud dubie ob tantam utriuſque loci viciniam, & Diœceſeon anguſtiam. Ab eo itaque tempore, idem Cemelienſis, qui Nicænſis Epiſcopus fuit. Nec Cemelienſis tantum, vel tantum Nicænſis; ſed conjuncta utriuſque civitatis nomenclatione nuncupatus eſt, ut liquet ex V. Synodo Aurelianenſi, cui Aetius Presbyter ſubſcripſit, nomine Magni Epiſcopi Cemelienſis & Nicænſis. Quanquam in excuſis Synodi illius exemplaribus, mutila eſt ea ſubſcriptio, ut notavit R. P. Jacobus Sirmondus, qui Valerianum eduxit. Subinfert autem ex propoſita obſervatione, quandoquidem Valerianus abſolute Cemelienſis Epiſcopus nuncupatus legitur, oportuiſſe eum ante factam a ſancto Leone utriuſque ſedis conjunctionem, Cemelienſi Eccleſiæ præfuiſſe; atque adeo poſteriorem non eſſe ſancto Leone Magno. Hoc non gravate conceſſerim. Addit præterea Valerianum ſub annum Chriſti 450. hoc eſt ſancto Leoni æqualem ſtatuendum, argumento inde ducto, quod extet ad Valerianum & Ingenuum Ebredunenſem, Valeriani Metropolitanum, cæteroſque vicinarum Galliæ Provinciarum Epiſcopos, ejuſdem ſancti Leonis epiſtola de Vaſenſis Epiſcopi ordinatione, ex Cod. MS. Arelatenſi a Card. Baronio evulgata: & alia, inter ſancti Leonis Epiſtolas num. quadrageſima-ſecunda, ad omnes Galliæ Epiſcopos, qua Valerianus & Ingenuus, inter Galliæ Epiſcopos, quorum ad ſanctum Leonem epiſtola proxime præceſſerat, referuntur. Item quod Concilio per eadem tempora Rhegii in Gallia celebrato, ſubſcripſiſſe legatur Valerianus, cum aliis illius tractus Epiſcopis. Tandem quod habeatur Valeriani Epiſcopi cum laude mentio, in recens reperto Concilio Arelatenſi ſub Ravennio ſancti Leonis æquali in hæc verba. *Cauſam quæ inter ſanctum Epiſcopum Theodorum, & ſanctum Valerianum, vel ſanctum Maximum, item Epiſcopos; atque Abraham Fauſtum, necnon & reliquos fratres inſulæ Lyrinenſis acciderat, abſque dubio, omnes nos qui in Chriſto unum ſumus, differre non poſſumus, niſi id agamus qualiter curetur & abſtergatur*. Erat Theodorus Epiſcopus Forojulienſis; Maximus vero Rhegienſis, cui poſtea Fauſtus ſucceſſor, *bis ſucceſſor*, ut ad eum canit Sidonius. Itaque ſuborta inter Theod. Lerino vicinum, & Fauſtum Lerini Abbatem, controverſia: Maximus Lerini olim Abbas, tunc Rhegienſis Epiſcopus, pro Fauſto & Lirinenſibus ſtetit. Et tempora ac loca conſentiunt, ut Valerianus ille Epiſcopus, qui item a Fauſti partibus ſtetit, fuerit hic noſter Cemelienſis Epiſcopus, quem olim in Lerinenſi Aſceterio Monachum egiſſe, poſtea attingam. Has conjecturas, ut non diffiteor eſſe admodum probabiles, video tamen conjecturas tantum eſſe & quæ indocilem animum ægre permoveant: præſertim quia in citatis Epiſtolis & Conciliis, Valerianus nuſquam appellatur Cemelienſis. Nec Ingenuus, qui poſt Valerianum adſcribitur in citatis Epiſtolis, dicitur fuiſſe Metropolita Ebredunenſis: idque ex ipſa poſteriori loco poſita Ingenui adſcriptione, infirmari videtur, ut non urgeam, quod ad Concilii plenitudinem, aut tituli poſtea appoſiti vitium referri poſſe video: Nempe Epiſcopos illos ad Metropolim Arelatenſem, & diverſam ab Ebredunenſi, cui Cemelium ſubeſt, & ab Aquenſi cui ſubjacet Rhegium, pertinere. Denique plures ſimul eodem tempore in illo Galliæ tractu floruiſſe Valerianos Epiſcopos, docet Gallorum Epiſcoporum Epiſtola ad ſanctum Leonem, & ejuſdem Pontificis ad eos Reſcriptum, quod eſt inter Epiſtolas 52. ut plane incertum fieri neceſſe ſit, quis eorum hoc noſtro recurrat. Quanquam cum pro Valeriano plures ſuppetant, & reliqua adjuncta conſentiant, non injuria exiſtimatur, eorum aliquem eſſe hunc ipſum quem quærimus Valerianum Cemelienſem, Et ita omnino habeo perſuaſum. De Valeriani ævo ſatis.

4. Natio minus obſcura eſt. Ex dictis enim perſpicuum videtur, Gallum fuiſſe, & ſedes conſentit. Nam quamvis Cemelium a Plinio, Ptolomæo, Leandro, aliiſque nonnullis Geographis in Italia collocetur, tamen apparet id ab eis idcirco factum, quod Italiæ limitem ſtatuant Varum fluvium: cum tamen olim Galliarum finibus ad Alpem ſummam porrectis, Cemalium Galliæ finibus concluſum fuerit, & ita ferant antiqua itineraria, ac notitia civitatum Galliæ, quæ Cemelium inter Alpium maritimarum civitates Ebredunenſi metropoli ſubjectas, numerat. Sed & in Romano Martyrologio, pridie Idus Maii, ſanctus Pontius qui duos Philippos Cæſares ad Chriſtum adduxerat, in Gallia ſub Valeriano & Gallieno paſſus proditur. At paſſum Cemelii conſtat, & diſerte utrumque, id eſt, & Cemelii, & in Gallia paſſum; affirmant Uſuardus ad eam diem, & Petrus Exquilinus Epiſcopus in Catalogo (qui eum etiam facit Epiſcopum Cemelienſem) annuuntque antiqua acta quæ Surius edidit. Hunc Pontium Cemelii pro Chriſto obtruncatum, triplici homilia de laude martyrii celebravit Valerianus, tanquam peculiare Eccleſiæ ſuæ decus, ut docent illa ex homil. 17. trita de eo argumento: *Illius Martyris qui in hoc loco pugnam inclytæ virtutis primus exercuit*: Nam quamvis in eo tractu, imo Niciæ quæ Cemelio ſtanti prope continens erat, ante ſanctum Pontium alii ſanguinem pro Chriſto fudiſſent, ut S. Baſſus ſub Decio 5. Decembris, tamen Cemelii

Cemelii

Digitized by Google

melii primus Martyrii agonem conſummavit Pontius. Igitur Galliæ finibus concluſum eſt Cemelium; quando Cemelii paſſum Pontium, in Gallia, ut vidiſti, paſſim produnt Martyrologia, & Acta, in quibus ex Italia egreſſus, Cemelium adiiſſe ſcribitur. Nec aliud ſane de Cemelio quam de Nicia; Cemelio, ut dixi prope continente, ſtatui poteſt. Ac Niciam Galliæ finibus concludunt, Romanum Martyrologium 12. Cal. Junii, cum de S. Hoſpitio Confeſſore; & ejuſdem occaſione Gregorius Turonenſis lib. 6. hiſt. Franc. c. 6. Sigebertus anno Domini 581. aliique paſſim. Itaque Valerianus in Gallia Epiſcopus, non abs re Gallus conjicitur, cum nihil ſuppetat quod illum aliunde eo delatum, ſedem Cemelii nactum ſuadeat. Ut ex hoc proinde novo ſidere, tot micantiſſimis, illius quod dixi ævi, Galliæ aſtris adjuncto, Eucherio Lugdunenſi, Hilario Arelatenſi, Solonio, Verano, Claudiano, aliiſque præſulibus; Gennadio item, Vincentio, Salviano, Poſpero, Presbyteris, inſignem plane Galliarum, jam illis temporibus, ſplendorem liceat agnoſcere.

5. Et quando Eucherii facta mentio, non debeo inter alias de Valeriano conjecturas miſſam facere quam ſuggerit Heribertus Roſuedius in notis ad Eucherii Parænesim: eum videlicet Valerianum ipſius cognatum, quem philoſophiæ ſæculari tunc addictum, Eucherius omni floridiſſimæ ſcriptionis vere oſtentato ad mundi contemptum invitat, hunc ipſum eſſe Valerianum Cemelienſem. Quod ſi admittimus, lux affunditur Valeriani generi, ac nobilitati. Nam Valerianum illum ad quem Eucherius ſcribit, fuiſſe ipſi ſanguine junctum, frons ipſa Paræneſeos Eucherii præfert. Et cum Eucherium conſtet ſplendidiſſimis natalibus inſignem fuiſſe, idem decus ad Valerianum transfunditur; ipſeque Eucherius illum ita affatur eo quem ſignavi loco. *Quamvis in maximos ſæculi apices; patre, ſoceroque elevatus, illuſtribus ex utroque titulis ambiaris: ego tamen longe ſuperioris in te honoris faſtigia concupiſco*. Vides genus illuſtriſſimum. Sed & obiter *soceri* vocem adverte, quæ Valerianum illum conjugio illigatum prodit. Id vero videri poſſet omnem conjecturæ hujus vim elidere, cum Valerianus Cemelienſis & Epiſcopus fuerit, & ante Epiſcopatum Monachus vixerit, ut aperte habetur ex initio Epiſtolæ ad Monachos, qui illum ſibi tametſi abſentem, in Præfectum elegerant. Nihil tamen conjecturæ propoſitæ inde decedere perſpicuum eſt ex ipſa Eucherii ad ſanctum inſtitutum invitatione; quæ docet vel Valeriani conjugium non fuiſſe niſi deſignatum, ideoque fas illi adhuc fuiſſe ad aliud vitæ genus convolare: vel quod aliis pleriſque accidit Valerianum, annuente conjuge, aut non ultra ſuperſtite, liberum fuiſſe ad ſanctum inſtitutum capeſcendum, & conſecutam promotionem in præfecturam monaſticam ac Epiſcopatum.

6. Et hinc via utcunque aperitur, ad agnoſcendum Valeriani ſanctum obitum, & beatitatem. Nam quod per ea tempora, *altrix magnorum montium plana Lerinus*, ut eam Ennodius nominat; illuſtriorum virorum a ſæculi fluctibus in Gallia ſecedentium frequentiſſimus portus eſſet; admodum veriſimile eſt, in ea inſula Monachum egiſſe Valerianum; indeque primo alicubi a Monachis abſentem in Præfectum fuiſſe expetitum: tum vitæ ſanctitate ſanguinis ſplendori conjuncta illuſtrem, ad ſedem Cemelienſem in ea ora poſitam, fuiſſe translatum, ubi ſancto fine quieverit, juxta ea quæ de S. Valerii Lerinenſis olim Monachi depoſitione, Arnauldus in Martyrologio monaſtico his verbis tradit. *Nono Cal. Auguſti, Niciæ in Provincia, depoſitio ſancti Valerii Epiſcopi & Confeſſoris, qui ex Monacho Lerinenſi ad Epiſcopatum aſſumptus boni Paſtoris officium implere ſtuduit, & in gaudium Domini ſui introductus, audire meruit, Euge ſerve bone*, &c. Idem conſignatur in tabulis Lerinenſibus ea die. Hunc porro eſſe noſtrum Valerianum, exiſtimant nonnulli Nicienſes. Quos inter V. C. nec juris tantum utriuſque conſultiſſimus, ſed omni quoque politiore literatura exculiſſimus, D. Honoratus Leotardus, datis de eo argumento litteris, hunc eſſe ſenſum ſuum ſignificavit. Nec vero refert, quod Sanctus ille ex Lerinenſi Monacho Epiſcopus, Valerius dicatur, non Valerianus. Nam potuit in antiquioribus tabulis, unde illud Martyrologium confectum eſt, perfeſtinationem amanuenſium, notarum compendia (ut aſſolet) conſectantium, ſcribi pro Valeriano, Valerius, adhibita nota, qua in alia exſcriptione non adhibita, manſerit Valerius. Hac ſane vel ſimili alia ex cauſa, in Concilii Arauſicani ſubſcriptionibus, Valerius cum Valeriano confunditur in pleriſque Codicibus. Minus etiam movet, quod locus depoſitionis, non Cemelium, ſed Nicia notetur in iiſdem tabulis, & Martyrologio. Nam juncto per illud tempus a S. Leone Epiſcopatu Cemelienſi & Nicæenſi, contingere facile potuit, ut Valerianus utriuſque ſedis Epiſcopus, Niciæ potius quam Cemelii corporis exuvias poneret: & in tanta Niciæ Cemelii propinquitate, mirum non eſſet, etiam ſtante Cemelio Niciæ exceſſiſſe e vivis Valerianum tametſi in gregis ſui excubiis aſſiduum. Præterquam quod non ultra ſtante Cemelio cum illud Martyrologium confectum eſt, vel exſcriptæ tabulæ antiquæ, e quibus fuit depromptum, facile potuit qui Valerianum iis inſeruit, ut obſcuritatem vitaret, abjecta Cemelii diruti mentione, civitatem continentem, in quam Cemelium, ejuſque populus, & ſedes Epiſcopalis, aliaque jura conceſſerant, aſſignare pro loco in quo e vivis exceſſerit ſanctus ille Epiſcopus. Quid ſi vero ne locum quidem obitus ſignavit, ſed locum quo ejus illa die e vita excedentis depoſitio recolitur, quod Cemelio everſo, Niciæ fieri oportuit?

7. Sed me quidem conjectorem diutius agere in tam obſcuris Valeriani rebus piget. Multoque etiam magis pigeret, niſi animadverterem, criminatorem, longe tenuioribus indiciis, immo apertis hallucinationibus nixum; ſecure Valerianum harum homiliarum parentem longe aliis coloribus expingere, quam prout a me expreſſus eſt. Statuit enim per ſe evidens, ac illuſtriſſimi Card. Baronii teſtimonio firmat, hunc eſſe nefandiſſimum hæreticum Pelagii & Cœleſtii partiarium ex Occidente profectum Alexandriam, ut habetur ex Epiſtola Euſebii cujuſdam ad S. Cyrillum Alexandrinum, quam profert Baron. anno Chriſti 457. 55. 55. Ea Epiſtola, is quem dixi Euſebius amice expoſtulat cum S. Cyrillo, quod truncati gladio ſedis Apoſtolicæ, Pelagius & Cœleſtius, communione Alexandrinæ Eccleſiæ potirentur, interventu ac opera hominis peſtiferi, eorumdem hæreſeos capitum fœderati Valeriani ventriloqui, gulæ ventriſque mancipii, genere humili, & conditione ipſa ſervi, Ariminenſis poſſeſſionis illuſtriſſimi Valerii Comitis. Additque Baronius conjectare ſe, hunc eſſe illum ipſum Valerianum, cujus apud S. Hieronymum eſt mentio epiſt. 79. Qui enim ibi in vulgatis codicibus dicitur Annianus Pſeudodiaconus Celedenſis, cujus libros contra ſe editos S. Hieronymus teſtatur ſe per Euſebium Presbyterum ſuſcepiſſe; reſpondens S. Auguſtino & Alippio, qui ſuſcitati erant eoſne libros confutaſſet; hunc Baronius ſuſpicatur corrupte legi Annianum, dicendum autem Valerianum.

Digitized by Google

num. Quandoquidem veriſimile eſt, hunc eſſe illum Euſebium, qui Valerianum apud Cyrillum inſimulaverat, atque adeo non alium quoque eſſe Annianum illum, quam Valerianum Euſebio inviſum: Qui item corrupte dicatur Celedenſis Diaconus, cum de Eccleſia Celedenſi nuſquam ſit mentio, ſed Cenetenſis potius ſit dicendus. Ita enim ſubſtituit Baronius, teſtatus aliam lectionem habere, *Arelatenſis*. Quid ſi *Avellanenſis*, quæ Juliani aliquando Capuani Epiſcopi, Pelagianorum acerrimi, agnominatio ex patria, teſte Proſpero? Quid ſi item *Celanenſis*? Nam hunc Julianum, Beda lib. 5. in Cant. *in ipſo initio*, vocat Epiſcopum Celanenſem, in Campania. Hic Valeriani noſtri criminator, triumphum canit, & Cardinalis Baronii auctoritate eum aperte gravari, immo opprimi, perſpicuum exiſtimat.

8. Verum hæc exiſtimatio tam inſulſa eſt, ut ne ingeſto quidem ſalis modio, deſatuanda videatur. Tota enim vis argumenti quo nititur, eo univerſa revolvitur, quod Cardinalis Baronius de Valeriano Cemelienſi, & his homiliis, earumque parente prorſus tacens, prodat Hieronymi & Auguſtini ætate, vixiſſe Pelagianum quemdam nomine Valerianum, Diaconum Cenetenſem. Inde infert criminator, hunc eſſe Valerianum Cemelienſem Epiſcopum, harum homiliarum parentem. Quæ cujuſmodi ſit conſecutio, ineptiam ipſe quoque ſi demonſtrare contendam. Quare obiter tantum dico, non ſi unus aliquis fuit hæreticus nomine Alexander, aut Joannes, aut Sergius, fas illico eſſe, omnia quæ perverſe ab illo facta dictave ſunt, transfundere in quemcunque ejuſdem nominis ea ætate florentem, quamvis neque munus, neque alia perſonarum adjuncta diverſa eſſent, ut hic ſunt plane diverſa. Periclitabitur ſane per hanc inferendi & criminandi licentiam auctor Catholicæ Epiſt. B. Judas argui proditionis & venditionis Chriſti Domini, patratæ a bipedum nequiſſimo, ejuſdem nominis, muneris, ac ævi cum S. Apoſtolo. Deſino calamum per ſe quaſſatum conterere.

Nihil porro præterea ſuppetere quod Valerianum noſtrum gravet ex iis quæ ſive ex Euſebio illo, ſive ex Hieronymo adducta ſunt, nullo negotio evinco. Nec urgeo quanta ſit fides quorundam ſub Euſebii illius nomine vulgatorum ſcriptorum de vita S. Hieronymi, & aliorum ejuſdem ingenii partuum ad S. Cyrillum, & Auguſtinum, quæ hæreſibus atque ineptiis farta, Lovanienſes tom. 2. Auguſtin. obſervarunt, ſuffragante Baronio anno Chriſti 420. a num. 42. & in Rom. Martyr. ad 30. Sept. Hæc tametſi diſſimulata velim, quis non videt eum Valerianum, quem Euſebius ille ἐγγαστρίμυθον nominat, fuiſſe Pelagii & Cœleſtii diſcipulum ac fœderatum: hunc autem Valerianum, cujus homilias indemnes præſtamus, fuiſſe eorundem juratum hoſtem, ut & Semipelagianos reliquos, quibus ab adverſario non ſatis memori, poſtea adjungitur? Semipelagiani enim, viri alias probi & docti, Pelagium & Cœleſtium, quorum Valerianus ille ventriloquus, partiarius proditur abominabantur, ut infra referam. Nihil igitur noſtro huic Valeriano, cum Valeriano illo quem Euſebius apud Cyrillum eſt inſectatus, commune revera eſt, præter nomen. Unde quo jure criminator, Valeriano noſtro infamiam Valeriani hæretici affricat, tantum qui ejuſdem eſt nominis; eodem noſter, ſi ineptire liberet, cumulari poſſet elogiis queis per eadem tempora Prudentius Valerianum Epiſcopum celebrat hymno 10. periſteph. aut quibus Valerianus Epiſcopus Aquilejenſis ſub eam ætatem florens exornatur a S. Hieronymo, & Ruffino aliiſque.

9. Tametſi vero cauſæ præſenti nihil incommodat, quod Valerianus ille ventriloquus, idem ſit cum Anniano Celedenſi Diacono, ut Baronius conjectabat: multa tamen ſunt quæ ſuadeant fuiſſe longe diverſum, & conjecturam ſcriptoris ſapientiſſimi omnique ſuperioris, infirment. Omnes enim antiqui Codices & Hieronymi & Auguſtini (nam hujus quoque tom. 2. ea Hieronymi epiſtola inſerta legitur) conſtanter legunt Annianum; nec ulla lectionis varietas, in manuſcriptis quæ Marianus Victorius, & Auguſtini emaculatores adhibuerunt, notata eſt in eo nomine: Quod vero Euſebius aliquis (incertum an idem qui ad Cyrillum ſcripſit) ad Hieronymum Anniani ſcripta tranſmiſerit, non ſufficit ad transformandum Annianum in Valerianum. Immo quia potior eſt plurium Codicum fides, unius novi Codicis teſtimonio; ſi demus eumdem eſſe illum Euſebium, qui ad Cyrillum de Valeriano ſcripſit, & ad Hieronymum ſcripta ejuſdem erronis tranſmiſit, colligendum potius erit mendum eſſe in ea Euſebii epiſtola quæ recens profertur, legendumque in ea eſſe, pro Valeriano, Annianum. Sed demus ſane irrepſiſſe mendum in Hieronymi & Auguſtini Codices, proque Valeriano, corrupte in eis legi Annianum. Quid Valeriano Celedenſi Diacono, cum Valeriano Cemelienſi Epiſcopo? Quid blaſphemo ſcriptori, poſt deluſam cum Pelagio Synodum Dioſpolitanam, calamum adverſus S. Hieronymum ſtringenti, cum ſcriptore cujus omnes apices, pietatem, humilitatem, charitatem, & reliquas Chriſtianas virtutes inſigunt?

Altera prætenſa in Hieronymi Codice vitiato, ut maxime admitteretur, pugnaret potius quam fœdaret Valerianum Cemelienſem, probri quod ei inſpergebatur, derivatione in alium Valerianum ex ſuſpicione Cenetenſem, aut ut una lectio habet, Arelatenſem. Nullam tamen extare Celedenſem Eccleſiam, (quæ fuit unica mendum cauſandi ratio) ſcriptori diligentiſſimo excidit, cum Hieronymi epiſt. 77. quæ illi 79. prope continens eſt, ſcripta ſit ad Marcum Presbyterum Celedenſem. Ex qua conſtare videtur Celedenſem Eccleſiam in Syria fuiſſe; quandoquidem S. Hieronymus, Marcum illum qui in Celedenſi Eccleſia plurimum poterat, expoſcit auxiliatorem adverſus eos, qui e Syriæ eremo, quam tunc incolebat Hieronymus, ipſum extrudere nitebantur. Nec eſt quod data gratis identitate Valeriani illius de quo Euſebius ſcribebat ad Cyrillum, & Anniani de quo Hieronymus; novum videatur, hominem forte in Occidente natum (quod Ariminenſis illa ſervitus ſignificat) adſcriptum fuiſſe Celedenſi Eccleſiæ in Syria. Frequentiſſimum enim per ea tempora erat, ut qui in Occidente nati eſſent, commeantes in Orientem, ibi inaugurarentur. Ipſeque S. Hieron. origine Dalmata, Antiochiæ initiatus eſt ſacerdotio.

Video me tempus prodigere; & tam male ſubnixam Valeriani noſtri ex ea Euſebii epiſtola denigrationem, jam ſatis ſuperque obductam eſſe; planeque conſtare quanto jure Valeriani noſtri Criminator, ſibi ex ea Epiſtola triumphum cecinerit; quam denique veriſimiliores ſint conjecturæ noſtræ, ſi earum cum Criminatoris argumentis fiat contentio. Qualiacunque vero fuerint quæ præmiſi conjectanea, placuit ea non præterire, quod & ſua probabilitate non vacent, & aliquid apud cordatos & affectu liberos conferre poſſint, ad ſuſpendendum vel temperandum judicium de Valeriani recta fide, in ea criminatione ad quam progredior.

CAPUT II.

Quæ adverſus Valerianum facere viſa, aut videri potuerunt.

1. DUo in Valeriano ſugillat Criminator, doctrinam Semipelagianam, & Sancti prænomen. Auſpicabor a priore criminationis parte cui etiam ſubnectam ſi quæ alia in doctrina Valeriani occurrerint vel morboſa, vel ſuſpicionem latentis mali movere apta. Qua in re nec criminatoris diligentia, nec mea inſuper indignatione & ſcrutatione contentus fui; ſed oculatiſſimorum præterea Cenſorum judicia & emunctiſſimæ naris hominum ſagacitatem ſtudio meo adjunctam volui.

Semipelagianiſmi ſuſpectum Valerianum, vel etiam (ſi accuſatorem audimus) plane compertum; faciunt quæ variis harum homiliarum locis, ſparſa habentur. Signabo quæcumque occurrerunt. Homilia prima, omnium judicio undecunque ſana eſt: & idcirco apud Auguſtinum tomo 9. ubi jampridem habetur ſub nomine libri *de bono diſciplinæ*, non modo Eraſmi arroſionem effugit, ſed etiam Lovanienſium Theologorum cenſuram; qui quamvis recte libellum illum loco movendum pronuntiaverint, tanquam ab Auguſtino non conſcriptum, nihil tamen in eo reprehenderunt; ut neque Card. Bellarminus in cenſura Tomi 9. D. Auguſt. quamvis de parente libelli anceps ſit, nec definire audeat, aliuſne ab Auguſtino ſit, an ipſe Auguſtinus. Quæ dubitatio, poſtea quam ea ſcripſit Bellarminus, plane evanuit, prolatis poſteriorum diligentia veteribus Codicibus ex Floriacenſ. & S. Galli Bibliotheca, in quibus diſerte liber ille Valeriano Cemelienſi adſcribitur. Et ut fides veterum Codicum deeſſet, ſtylus plane clamat, auctorem non eſſe Auguſtinum, ſed eundem cui adſcriptæ leguntur reliquæ unde-viginti, hoc eſt Valerianum. Ex eo tamen quod tantus vir auſus non fuerit eum libellum D. Auguſt. abjudicare, perſpicuum eſt nihil illum ſubolfeciſſe in eo minus ſanum, olidumve. Itaque intacta ſane abire poſſet ea prima homilia, niſi Valeriani criminator, qua eſt in deprehendendis aliorum erroribus odora vi, hac quoque primam homiliam ſuffixiſſet, quod prima ejus verba hauſta ſint a Pelagio, quem ait, *ſæpius eo dicendi modo eſſe conqueſtum*.

2. Homilia ſecunda *ſub initium* ita loquitur Valerianus de anguſta via. *Hæc eſt illa via, dilectiſſimi, per quam juſti pergunt & ſancti immaculatique gradiuntur*. Liquet ſermonem eſſe de via juſta arcta, non philoſophice tantum, ſed etiam Chriſtiane: Et tamen hæc ſubit quæ Maſſilienſe fermentum ſubolent, quo voluntas, Dei manum veluti prehendere, & ad illam ex ſe ſurrigi dicitur: *Hujus ergo via & eligendus nobis & muniendus acceſſus eſt, quia ſicut eſt arduus, ita eſt pervius: facilem autem ſe volentibus præſtat ſi non aut vanitas impediat, aut fallax hujus mundi ornatus abſiſtat*. Hoc illud ipſum eſſe videtur, quod Caſſianus, & alii ejuſdem furfuris toties ingeminant, damnaturque Cano. 6. Conc. 2. Arauſicani, *miſericordiam Dei conferri volentibus*.

In eandem ſententiam hom. 3. *Omne igitur opus dilectiſſimi, in quo ſtudium humana conſervationis invigilat, voluntatum requirit officium.* Et mox: *Religio Chriſtiani nominis in qua vocati ſumus, liberi arbitrii ſuſcepit officium*. Hæc voluntaria liberi arbitrii officia, Caſſiani & Fauſti, ut locutionem, ita & fuliginem referunt. Diſerte ſane Fauſtus Epiſtola ad Lucidum, ſalutis initium, quod naturæ viribus tribuit, ait; *officii rem eſſe non meritum*. Rurſus inferius, eadem homilia. *Chriſto noſtro, quotidie gratiarum hoſtias immolemus, ut ſi alios commendant virtutum merita, nobis ſaltem locum gratiæ faciant, voluntariæ ſervitatis officia*. Quid clarius pro eorundem Maſſilienſium errore, cum humana ſervitus gratiam devocare, eique locum facere perhibeatur? Nomen porro *officii*, deſignare opus honeſtum intra naturæ ordinem, atque adeo non niſi humanam ſervitutem Deo ab homine impenſam denotare, docent Tullii, ut Lactantius non ſemel nominat, *Officiales libri*: itemque Panætii & filii ejus; ac etiam Ariſtotelis (referente S. Ambroſ. 1. offic. c. 7.) libri de officiis. Item Nicolai Damaſceni opus de eodem argumento, ac cum eadem inſcriptione, commendatum a Simplicio in c. 37. Enchir. Epicteti. Et denique Zenonis Stoici ſcriptio, prænotata voce quæ latine *officium* vertitur, ut eſt apud Laertium lib. 7. in Zenone. At conſtat hos Ethnicos, ſupra honeſtatem mere naturalem non aſſurrexiſſe. Igitur qui gratiæ locum fieri per voluntaria, ſive liberi arbitrii, officia, affirmat, ut hic a Valeriano factum, videtur tribuere humano labori advocationem gratiæ, qui eſt Maſſilienſium error.

3. Homilia 7. æque lubrice, poſt enumerata ſancta pleraque opera, quibus cœlum virtutum meritis emercari licet, ſubjungit: *Sed hæc omnia una & eadem Patris, & Filii, & Spiritus ſancti in nobis virtus operatur, quæ perfectionem juſtis laboribus præſtat, ac bonæ voluntati, quæcunque ſunt optima ſubminiſtrat.* Agnoſcat Lector, ſolemnia verba quibus Semipelagianiſmus apud indubitatos ejus aſſertores concipitur: *Deum eſſe qui perfectionem præſtat, homine initium præbente*: Et ſubminiſtrari quidem a Deo optima omnia, nempe cœleſtes ſuppetias, & gratiam, cum actualem tum ſanctificantem; tamen præmiſſa ex homine per naturæ vires bona voluntate.

An non vero idem fuerunt illa ex homilia 9. *Videte, dilectiſſimi, quantum nobis conſtet erogatio tenuis expenſæ, ut ad petitionem noſtram, tanta majeſtatis Dominus dignetur occurrere?* Dominum occurrere dicit, ſed expetitum, & humanis votis advocatum, quod noſtrum quantulumcumque initium, Maſſilienſes dandum naturæ viribus in ſalutis negotio contendebant, ut eſſet unde Deum acceptionis perſonarum labe eximerent, qui aliquibus præſto eſſe, alios abjicere videatur. Eoque trahit Valerianus locum ex c. 15. Eſaiæ, quod item facit Caſſianus Collat. 13. cap. 8. & 11.

4. Homilia 11. error, de quo agimus, traditur primum ſubobſcurius, verbis illis: *Nunquam deſerit Deus voluntatem religionis ſtudio florentem, nec deſunt ſolatia divinitatis ubi ſunt actus bonæ converſationis*. En, voluntatem ex ſe ſtudioſam Deus ſuperinditis auxiliis communit ac promovet, & actibus noſtris humanis ſolatia gratiæ aſciſcuntur. Mox vero apertiſſime, & ita ut ipſius Solis radiis ſcriptus videatur Semipelagianiſmus. *Nec nos negare poſſumus ornamenta religioſæ vitæ, vigilantiæ ſtudio comparari: ſed ibi Deus eſt ubi integra religionis eſt animus, ita Apoſtolo dicente, Exemplum quæritis ejus qui in me loquitur Chriſtus? Satis ibi vacillat humanum ſtudium, ubi non requiritur Dei auxilium. Nam non dubie periclitatur fides; ſi non muniatur patrocinio divinitatis. Noſtrum eſt igitur bonum velle, Chriſti vero perficere. Nam ita Apoſtolus loquitur: Velle adjacet mihi; perficere autem bonum non invenio. Vides ergo boni operis voluntatem ex nobis debere deſcendere, perfectionem Dei poteſtatem pendere.* Rurſuſque infra. *Habet quidem ſervus gratiam laboris ſui, ſed Domino debet fructum laboris impleti.*

Con-

Digitized by Google

Conclamatus plane videri poteſt Valerianus, nec videtur tam morboſo loco, Chiron ullus medicinam ſatis idoneam facturus. Quid enim aliud Pelagianorum reliquiæ obtruderat? Audi Caſſianum collat. 13. cap. 9. in fine. *Ut evidentius clareat, etiam per naturæ bonum quod beneficio Creatoris indultum eſt, nonnunquam bonarum voluntatum prodire principia, quæ tamen niſi a Domino dirigantur, ad conſummationem virtutum pervenire non poſſunt, Apoſtolus teſtis eſt dicens: velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio.* S. item Auguſtinus in expoſitione quarundam propoſitionum ex Epiſt. ad Rom. num. 60. cum junior tunc ſic ſcripſiſſet: *Quod credamus noſtrum eſt, quod autem bonum operemur illius eſt qui credentibus in ſe dat Spiritum ſanctum;* poſtea recenſens illud opus 1. retract. c. 23. & lib. de prædeſt. SS. cap. 3. reprobat eam propoſitionem; quam tanquam Semipelagianiſmo fœtam, commendabant Semipelagiani, & D. Auguſtino objiciebant, ut teſtatur Hilarius Epiſt. ad Auguſt. Immo Julianus Capuanus, Pelagianorum ſignifer, cum quo S. Auguſtin. gemino certamine confligit; eo tandem adactus eſt, ut non aliud aſſereret, quam quod proxime propoſito loco Valerianus: *Volens intelligi*, verba ſunt Auguſtinis, ſententiam ejus referent l. 4. prioris reſponſ. c. 3. *hominem per ſe incipere ſine gratia, quod perficit gratia.* Et ibid. lib. 2. c. 8. *Volunt*, Pelagii ex parte aſſeclæ de quibus ibi agit, *in homine ab ipſo homine incipere cupiditatem boni, & hujus cœpti meritum, etiam perficiendi gratia conſequatur.* Ut jam Valerianus non tantum Semipelagianiſmi, hoc eſt Pelagianiſmi diluti, ſed ipſius fœcis Pelagianæ propinator audire poſſe videatur.

5. Quid ſi & Ethoiciſmi? Hierocles ſane, homo Gentiliſſimus, ad verſ. 47. Pytag. late confirmat, electionem bonorum in bonis eſſe, perfectionem autem eorum eſſe a Deo, & ſtudium quidem noſtrum, eſſe veluti extenſionem manuum ad bonorum captationem; Deum autem eſſe, qui manum porrigentibus præſto eſt, & largitur volentibus ac petentibus. Itaque tanquam formam materiæ, preces operi & conatui noſtro eſſe imprimendas docet, ut eo inter nos petentes & Deum largientem medio interpoſito, perficiamus juvante numine, quod per nos ipſos non adduceremus ad perfectum. Vocatque Hierocles impiam virtutem (ſi ita dici poteſt) illius qui in ſuis duntaxat operibus confidens, exprompta vi ſua naturali perfectionem a Deo non expectet. Seneca eodem ſenſu, Epiſt. 73. in fine, negat Deos faſtidioſos eſſe; *admittunt, & aſcendentibus manum porrigunt.* Quaſi diceret: plane Dii homines admittunt, ſed venientes. Manum iiſdem porrigunt, ſed adſcendentibus & ex ſe conantibus id præſtare quod per naturam poſſunt. Unde ita ſubdit, nullam ſine Deo mentem bonam eſſe, ut tamen naturalia boni ſemina, per culturam in fruges promovenda, non ſileat. Tantum non dicens, noſtrum eſſe velle, Deo vero perficere. Plane gemina habet initio Epiſtolæ 41. ubi bonum virum ſine Deo nemini eſſe conteſtatur, nec poſſe quemquam niſi ab illo adjutum exſurgere; non poſſe item rem tantam ſine adminiculo numinis ſtare; a nobis tamen ducendum eſſe initium, eo quod Deus prout a nobis tractatus eſt, ipſe nos tractet; eſſeque proinde a nobis ipſis impetrandam bonam mentem, ſive bene volendi exordia, quibus Deus conſummationem adjungat. Qui eſt Stoicus ille typus, quem S. Auguſtinus in gratiæ hoſtibus toties exarat; ac nominatim ſerm. 13. de verb. Apoſt. & tract. de Stoicis & Epicureis.

Philo pulcherrime lib. de ſacrific. Abelis & Caini ad illud, *& factum eſt poſt aliquot dies*, hoc ipſo errore ait laboraſſe Cainum, & proinde liceat teterrimi hujus dogmatis aſſertores, pro Caini germanis habere. Diſtinguit enim Philo tres claſſes eorum qui Deo gratias non agunt. Primam leviter præ reliquis peccantium; eorum videlicet qui per beneficiorum oblivionem, gratiarum actionem, qua nihil pretioſius, miſſam faciunt. Alteram deterrimam hoc eſt eorum qui per nimiam arrogantiam, ſeipſos habent pro auctoribus bonorum ſuorum. Tertiam malignitatem veluti mediam eorum qui bona ſua referunt ad auctorem Deum; ſed ita ut cenſeant ſe merito ſuo illa conſequi, attracto ad ſe per bonum aliquod ſuum opus, Deo: & per illud rati ſe dignos factos divina gratia. Diceres expreſſos a Philone, pluribus poſt ſæculis naſcituros Pelagianos & Semipelagianos. Nam Pelagianis perbelle congruit claſſis illa ſecunda, Semipelagianis vero tertia. Et utramque Philo manifeſtis veteris inſtrumenti oraculis, quæ profert, convulſam docet, & Cainitarum eſſe confirmat. Annuitque de more S. Ambroſ. lib. de Cain & Abel. c. item 1. quamvis initio capitis ſecundi, aliam eorundem duorum fratrum allegoriam, magis approbet, hac non rejecta. En igitur quantum virus in prolatis Valeriani locis latet: ſi tamen latet, & non potius aperte ſe prodit; cum tam diſerte, homini initium bonorum ſuorum arroget, ſolam vero perfectionem Deo tribuat, ut Semipelagiani reliqui.

6. Fides autem Catholica hæc eſt, ait Chryſoſt. aut quivis alius auctor homiliæ de Adam & Eva, cujus hanc partem legere etiam licet apud Cœleſtinum, Epiſt. ad Epiſcopos Galliæ: *Ut omnium bonorum effectuum atque operum, & omnium ſtudiorum, omniumque virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur Deum profiteamur auctorem, & non dubitemus ab ipſius gratia, omnia hominis merita prævenire, per quem item fit ut aliquid boni & velle inveniamur & facere.* Ex hac plane Catholica regula, malus cæteroqui auctor, nec prorſus abs re Eutychianiſmi inſimulatus Joannes Maxentius, in calce profeſſionis Catholicæ, in hunc modum ferit eos quibus relata ex Valeriano verba placent. *Abominamur eos qui contra vocem Apoſtoli audent dicere*, noſtrum eſt velle, Dei vero perficere: *idem Doctor, & velle, & perficere donum teſtatur eſſe divinum, ipſo dicente, Deus enim eſt qui operatur in vobis & velle, & perficere pro bona voluntate.* Ita ille, conſentanee ad Catholicum dogma de Deo ſalutis humanæ initiatore: Nimirum qui filii Dei fiunt; imitatione filii naturalis, ut Fulgentius lib. de Incar. & grat. Chriſti cap. 20. recte advertit non ex voluntate carnis aut viri, ſed ex Deo naſcuntur. Et quamvis unuſquiſque præeunte Deo, poſſit ſibi pater effici, & matrem ſe vel fœminam, hoc eſt ſanctum vel improbum efficere, ut pulcherrime tradit Nyſſenus hom. 6. in Eccleſ. & l. de vita Moyſis, ac Bernardus ſerm. 57. ex parvis, tamen niſi Deus præcedit, jacendum eſt homini æternum in nihilo, multo magis quoad eſſe gratiæ (quippe ſublimius) quam quoad eſſe naturale.

Ipſe fidei, & totius ſanctitatis noſtræ, ut Fulgentius ſupra ex Apoſtolo urget, non conſummator tantum, ſed etiam initiator & auctor. *Ipſe* juxta D. Auguſtinum Homil. 14. ex 50. *retribuendo bona pro malis, invenit quo modo retribueret bona pro bonis, &c. Cum ergo bona retribuit prævenit ſe, dando bona quibus retribueret bona. Ipſe*, ut eſt apud eundem Auguſt. cap. 32. Enchir. *hominis voluntatem bonam & præparat adjuvandam, & adjuvat præparatam. Præcedit enim bona voluntas hominis multa Dei dona, ſed non omnia. Quæ autem non præcedit ipſa, in eis eſt & ipſa.*

Hæc e triplici in nos ad ſelutem diffuſa benedictione, omnium ſuaviſſima, & animæ recogitantis palato maxime ſapiens, eodem Bernardo judice ſerm. 39. ex parvis. Ubi miſericordiam ac benedictionem Dei prævenientem nos, adjuvantemque & conſummantem diſtinguens; *Verum*, inquit, *in his tribus, non immerito dulcius ſapit, ea quæ non modo immeritos, ſed male meritos prævenit: ut dum adhuc filii ſumus iræ, & operemur opera mortis, ipſe cogitet ſuper nos, cogitationes pacis; & ne petentibus quidem, immo & impetentibus: non invocantibus, ſed provocantibus: non interpellantibus, ſed etiam repellentibus, ſpiritum bonum, ſpiritum vitæ, ſpiritum adoptionis largitur. Quid illi animæ dulce ſapiat, cui miſericordia tanta non ſapit? Merito proinde benedictio dulcedinis nominatur, ea quæ prævenit*. Admodum igitur corrupta, aut nulla, ſpiritualiter guſtandi vi præditum oportuit Valerianum, cui ea benedictio dulcedinis, non modo dulce non ſapuit, ſed ne ullo quidem pacto percepta eſt. Aliter ſentimus Catholici. Non, inquam, quod Valerianus affirmabat, prævenimus ipſi Deum, ac veluti ſollicitamus, ut operi per nos cœpto, opitulator & conſummator accedat, ſed ipſe anteoccupat & prævenit nos. Videndus quoque Richardus Victorinus lib. de gradibus charitatis cap. 3. initio.

Concludo hunc locum inſigni plane diſputatione Eccleſiæ Lugdunenſis in opere contra Joannem Scotum, circa caput ejus quartum, *in fine*, ubi hæc ejus propoſitio refertur. *Semper naturam inchoare poſſe, ac perficere non niſi per gratiam*. Hoc Lugdunenſis Eccleſia his verbis rejicit. *Quod ſi ita dicit, quaſi natura hominis per liberum arbitrium ſuum ſemper poſſit bonum inchoare, ſed non niſi per gratiam Dei perficere, ut inchoatio totius boni ſemper homini deputetur, Deo autem tantummodo ejus perfectio; ut primam partem boni agendi ſibi vendicet homo, ſecundam Deus; talis ſenſus omnino Pelagianus eſt, & contrarius Evangelicæ & Apoſtolicæ veritati. Quia ipſe Dominus, ut initium boni noſtri oſtendat non eſſe ex nobis, ſed ex illo, ait*, Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos. *Et Apoſtolus dicit Fidelibus*, Quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet uſque in diem Chriſti Jeſu. *Et iterum*: Vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolum ut in eum credatis; verum etiam ut pro illo patiamini. *Et beatus Joannes Apoſtolus dicit*: Non quaſi nos dilexerimus Deum; ſed quia ipſe prior dilexit nos, & miſit Filium ſuum propitiationem pro peccatis noſtris. *Et iterum beatus Paulus Apoſtolus ait*, Per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen, aſpicientes in auctorem & conſummatorem fidei noſtræ, Jeſum. *Si ergo vere Catholici eſſe cupiamus, totum fideliter divinæ gratiæ deputare debemus, & initium videlicet boni operis noſtri, & finem: quia ſicut præmiſſis Scripturæ ſanctæ teſtimoniis clariſſime demonſtratur, Dominus elegit Sanctos ſuos, non illi eum. Deus in ſuis Fidelibus & incipit bonum & perficit. Ab ipſo donatur Fidelibus qui pro eo patiuntur, & initium fidei & finis martyrii. Ipſe prior dilexit Sanctos ſuos, ut & illi eum poſſent diligere. Et fides noſtra Dominum Jeſum habet auctorem, eam in nobis inchoando; & ipſum habet conſummatorem perficiendo. Hæc ergo fideliter teneamus, ut in vera fide fundati ab errore hæretico tuti ſimus*. Non eſt quærenda fortior & dilucidior confutatio erroris Valeriani, quoad ſupernaturalis operis initium ex nobis, ſolam vero perfectionem ex Deo.

7. Aliorum contra ſanam doctrinam errorum, notatum e criminatore Valerianum, non inaudivi. Amicus tamen homo, ingenio acri & perſpicaci, quem ad ſcrutandum in lucernis Valerianum adhibui, ſignificavit unum præterea & alterum locum, in alio negotio, poſſe lectori minus attento, aut æquo duriorem videri.

Quinetiam ne quid præteream quod gravando Valeriano conferre poſſit, moneo his ſemel ac iterum pridem vulgatis, incidiſſe me in opus Bernardi Vindingi, cui titulus *Criticus Auguſtinianus caſtigatus*. Ibi in Obſervationibus ad Auguſtini Tomum nonum, cui inſertus eſt liber de dono diſciplinæ, qui idem eſt cum prima Valeriani Homilia, abjudicatur ea lucubratio Auguſtino, nec in ea aliud reprehenditur, quam quod cap. 1. dicatur, *non eſt imperium, niſi ubi aliquid jubetur injuſtum*. Idemque quod cap. 8. obſcure admodum dicatur, *cui ſtudium eſt Chriſtum colere, prius cordis & corporis ſuſcipiat indumenta*. Sed non eſt quod iſta nos moveant: Nam quod auctor illius lucubrationis quæ recte B. Aug. abjudicatur, dicat imperium non eſſe, niſi cum jubetur injuſtum; ſumi debet juxta phraſim murmuratorum quos ſibi ſugillat Valerianus, qui ſollicitudinem & accurationem Præpoſitorum inſimulabant tyrannidis ac ſuperbiæ. Hoc perverſe dici monſtrat Valerianus contendens bene moratum & humilem ſubditum, quandiu nihil ei injuſtum mandatur, non debere duri ac tyrannici juſſi inſimulare præceptum Superioris. Locus ex cap. 8. optime habet. Agit enim ibi Valerianus de converſo qui illius in ſæculo calcibus factus ſit Monachus, ac proinde veſtem mutarit. Eum ergo monet ut ſicut aggrediens ad ſervitutem Dei & religioſum cultum iniens, mutavit veſtem corporis, ita novam animæ veſtem ſuſcipiat propoſito & voluntate. Quid ibi obſcurum aut non nitens? Quare his, quæ exordia ſunt, prætermiſſis, excutiamus bina illa quæ ab amico, emunctiſſimæ naris homine, Joanne Garatio notata dixi.

Prior locus habetur hom. 3. ubi cæteros quidem Chriſtianos negat perſolvere unquam Deo poſſe quod debent: At Martyres, Deo debitum exacte perſolviſſe, profitetur. *Non otioſe*, inquit, *Domino ſerviendum, cui quamvis quilibet quotidie honoris aut muneris exhibeamus, nunquam tamen perſolvimus quod debemus. Quando autem eſt, ut ille perſolvat debitum, quem conſtat vicario pœnæ munere comparatum? niſi forte pro amore Redemptoris ſe ſimilis ſententia aut mortis, aut damnationis exſpiat*. Audactar plane, ſanguis hominis puri pro Deo fuſus cum pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati componitur; quandoquidem debitum quo Chriſtus nobis ſibi obſtrinxit, dicitur perſolvi, ac velut extingui ea ſanguinis repenſione. Sapientius Chryſoſtomus, aut quivis alius, auctor homiliæ de Adam in creaturas reliquas prælatione nominum, quibus Deo obſtringimur, indiſſolubilitatem expendit. Suaviſſime de more S. Ambr. lib. de virg. prope in fine. *Bonus ſervus in pretium ſtudet præparare Domino quod pro ſe ſolutum eſt. Noli aurum parare filia, noli argentum. Non divitiis iſtis te Chriſtus redemit. Paratum habeto pretium, non ſemper exigerit, ſed ſemper debes. Sanguinem ſolvit, ſanguinem debet. Ille pro te ſolvit, tu pro te redde. Eramus oppignerati malo creditori peccatis. Contraximus chirographum culpa, pœnam ſanguinis debebamus. Venit Dominus JESUS; ſuum pro nobis ſanguinem obtulit. Sed non poteſt ſanguinem reddere*, ipſum inquam Chriſti ſanguinem, nam de eo agit, negatque reddi vel compenſari poſſe: *Bonus quidem ſervus debet pretium ſuum reparare Domino ſuo. Sed ſi non poteſt pretium reddere, vel hoc faciat, ne pretio videatur* indi-

Digitized by Google

indignus. Ergo & tu dignum te gere tali pretio. quaſi diceret, compenſatio ejus deſperanda tibi eſt: ſaltem igitur connitere, ne tantum harum fruſtra ſit exhibitum. Diſertiſſime item ac veriſſimo Salvianus l. 2. ad Eccleſ. *Quidquid libet, homo pro Deo perferat; ſolvi omnino non poteſt, quod Deus pro homine perpeſſus eſt. Quia etiamſi paſſio ipſa non differat genere pœnarum, multum tamen diſtet neceſſe eſt diverſitas patientium.*

Poſterior ſuſpectus Valeriani locus habetur homil. 8. Valerianus videtur aſſerere, peccatum linguæ eſſe vulnus abſque remedio. Sic enim loquitur: *Tamdiu ſanari poteſt iniquarum valetudo cogitationum, quamdiu id quod corde concipitur, ore tacito continetur. Verum ubi ſemel lingua rotante proruperit, fruſtra medicum quærit. Sine remedio eſt enim culpa verborum: quia deleri non poteſt, quicquid lacrymarum inſerta per aures propagavit injuria.*

8 Hæc ſunt, quæ præter Semipelagianiſmum de quo Valerianus a criminatore traducitur, ajebam poſſe in eo dure dicta videri, quæ tamen nullo negotio molliuntur: Nam prior locus tantum continet decus illud Martyrum, quo mortem Salvatoris morti rependunt; & ex divina conceſſione ac privilegio martyrii, abſtergunt omnem reatum & maculam, uſque ad noviſſimum quadrantem perſolventes quod debent; juxta illud Tertulliani in calce Apologetici: *Quis non pati exoptat, ut totam Dei gratiam redimat, ut omnem veniam ab eo compenſatione ſanguinis ſuis expediat? Omnia enim huic operi delicta donantur.* Et S. Cyprianus epiſt. 52. Martyres omnia peccata paſſione purgaſſe ait, ſtatimque ab obitu ad gloriam pervenire, ut proinde neque ſuffragiis, neque ſacrificiis, per vivos abſque injuria juvari queant, ut Innocentius Papa dixit: Qua neceſſitate, adulti fere omnes qui aliter e vita excedunt, obſtringuntur. Rari enim ſunt adulti, quibus ad purum alia via, id eſt per baptiſmum, aut contritionem abſolutiſſimam vel ſatisfactionem perfectam, abſtergantur ſordes peccatorum, abſque additione ignis emendatorii. Itaque non cogitavit Valerianus de contentatione & æquiparatione ſanguinis Chriſti, & ſanguinis Martyrum. Quanquam ſi aliquid tale protuliſſet, non difficilius exponeretur quam Sanctus Cyprianus, cujus ſunt illa ad calcem libri de laude Martyrii. *Cum ad exemplum Dominicæ Paſſionis, atque ad omne teſtimonium Chriſti, animam tuam ponas, nec fundere ſanguinem metuas, martyrio totum neceſſe eſt cedat. Martyrii inæſtimabilis gloria, infinita menſura, immaculata victoria, nobilis virtus, inæſtimabilis titulus, triumphus immenſus, quippe quo & propria confitentis laude præfertur, velut ſocio Chriſti cruore decoratus.* Et mox, *o beati, & quibus vere dimiſſa ſunt peccata! Si tamen qui Chriſti compares eſtis, aliquando peccaſtis.*

9 In poſteriore loco, noluit Valerianus aſſerere linguæ peccatum eſſe immedicabile; ſed tantum oſtendere intendit quantum ſit nocumentum, quod verbo improvide emiſſo plerumque infertur, quamque ſæpe ea plaga ægre obducatur, immo frequenter nullo unquam tempore obducatur; eo qui transfixus eſt, ſpiculum cordi infixum, non tantum non revellente, ſed etiam altius ac firmius adigente. *Sagitta enim infixa femori carnis, ſic verbum in corde ſtulti.* Præclare omnino in hanc rem diſputat noſter, hom. 5.

Quare his, quæ plane levia ſunt, nec a criminatore objiciuntur, prætermiſſis, inſiſtendum eſt depellendo Semipelagianiſmi probro, cujus Valerianus acriter vehementerque incuſatur. Unde etiam a criminatore ſubinfertur ejus de Sancti gradu dejectio: cum enim ſine fide recta impoſſibile ſit placere Deo, temerarium omnino cenſet, homini cujus fides ambigua ſit, vel potius aperte oblæſa, Sancti prænomen arrogare. Accedit altum de Valeriano ſilentium in tabulis Eccleſiaſticis, & omnibus retro Sanctorum indicibus, in quibus veriſimile non eſt prætermittendum, tam univerſaliter, tamque conſtanter fuiſſe Valerianum, ſi ſanctitatis laude vivus claruiſſet, & Sancti nomine dignus exceſſiſſet e vita.

C A P U T III.

Quæ prima Valeriani quoad Semipelagianiſmum defenſio, ejuſque improbatio.

1 PRiuſquam relego veſtigia adverſus Valerianum preſſa, & oſtendo quam vana ſuſpicio, tetram ei Semipelagianiſmi labem affricuerit, referre juvat, quid in ejus defenſionem proponi poſſet, & revera ad aliorum graviſſimorum Patrum purgationem eſt neceſſarium.

Erunt ergo qui exiſtiment, eam maculam eſſe in Valeriano adverſariorum opinione minorem; quod Valerianus eo ævo vixerit, quo Semipelagianiſmus nondum erat exploratus error, eaque in religione, cujus plerique omnes Præſules, & viri ſanctitate ac eruditione præſtantes, ad eundem ſcopulum naufragantes, de initio fidei ex humanæ voluntatis aliquo per ſeipſam niſu; deque gratia Dei humanæ invocationi ſubjuncta; & omnibus quantum ex Deo eſt, divinæ gratiæ rore æque reſperſis; a D. Auguſtino impune diſſentiebant: donec poſt annos circiter ſexaginta, eoque amplius, Concilii Arauſicani 2. definitione, proſcripto errore, veritas Catholica conſtabilita eſt: quod juxta poſtremam, (nam multoties in hoc puncto variavit) Cardinalis Baronii ſententiam, contigit anno Chriſti 529. ſub Conſulatu Decii junioris, quæ eſt anni nota Concilio adſcripta, cum tanto ante floruiſſet Valerianus. Itaque videri poſſet ex hoc capite Valerianus, non niſi leviter, immo non niſi materialiter erraſſe. Tametſi tota accuſatio de Semipelagianiſmo homiliis ejus inſperſo, veritate niteretur. Unde non eſſet, quod quicquam de ejus Sanctitate detractum cenſeretur, cum conſtet, viros ſanctiſſimos, ſalva ſanctitate, in multo apertioribus impegiſſe, non communi errore, ſed privata ſua opinione ac ſenſu ductos. *Non enim error hæreticum, ſed pervicax obſtinatio facit*, inquit Petrus Damiani lib. 1. epiſt. 13. *nec omnes hæretici dicendi ſunt, qui opinantur errorem: ſed qui pertinaciter & audacter prædicant falſitatem.*

2 Mitto reliquos; cum in hac ipſa Semipelagianiſmi cauſa, ſuppetant exempla luculenta Caſſiani & Fauſti Rhegienſis. Caſſianus enim, etiam poſt ſcriptas & evulgatas collationes, S. Leone familiariſſime uſus eſt, ut docet epiſtola qua Caſſianus S. Leoni opus de Incarnatione inſcripſit. Quanta autem ſanctitatis laude claruerit, docent non tantum ejus ſcripta, quæ Chriſtianæ perfectionis medullam jure dixeris, ſed etiam memoria quæ in benedictione eſt Maſſiliæ, ubi a tam multis ſæculis, ſancti titulum retinet & Cœleſtium honoribus colitur. Ejus enim caput, argentea theca incluſum inter ſacras reliquias Abbatiæ S. Victoris; ubi Caſſianus olim vixit, exhibetur venerandum, Sacrum de eo, & quidem peculiare ac proprium,

cele-

celebratur; die feſto honoratur, omni denique cultu qui cœlitibus impendi ſolet, religioſe afficitur. Quæ videtur fuiſſe cauſa, cur Petrus de Natalibus l. 7. catalogi Sanctorum c. 59. eum Sanctis adſcripſerit. Varias Diœceſes in quibus Caſſianus colitur ut Sanctus, notavit Alenardus, in præludiis ad concordiam regularum S. Benedicti Anianenſis cum de Regularium auctoribus Paulinus Aquilejenſis Epiſcopus lib. 1. contra Felicem Urgelitanum *ſub finem*, & lib. 2. ſemel ac iterum, nec non lib. 4. initio allegans Caſſianum, appellat eum, *Beatum Caſſianum*. Diſertiſſime quoque Thomas Vvaldenſis lib. 3. doctri. artic. 3. cap. 28. num. 2. Caſſianum adducens, vocat *Sanctum Caſſianum*, & a Catholicis talem agnoſcendum, luculento præconio ei exhibito, contendit. In concordia Regularum per S. Benedictum Anianæ Abbatem, frequentiſſime allegatur regula Sancti Caſſiani, & raro omittitur prænomen Sancti. Iidem honores Fauſto Rhegii in Provincia habentur; ubi templum Deo, in Fauſti tanquam Sancti honorem, jam olim extructum cernitur, & quotannis feſtum de eo, cum Octava tanquam de inſigni Sancto celebratur. Primus eum Joannes Molanus, non ita pridem e Gallicano Martyrologio, cui illuc uſque tanquam Sanctus adſcriptus fuerat, expunxit; exemplo nequaquam probando in Doctore privato. Quamvis igitur & Caſſianus, & Fauſtus hujuſmodi fuerint, tamen utrumque errori patrocinatum, & materialiter fuiſſe hæreticum, ita exploratum eſt, ut non ſit effugio locus.

3 Nam Caſſianus, ut poſtea apertiſſime demonſtrabo, quibuſdam eorum qui ſalutem capeſſunt, ſalutis initium ex naturæ viribus conceſſit. Nec audiendi ſunt, ſive Hedricus Cuichius, ſive Petrus Ciaconius, ſuis ad Caſſianum annotationibus: quorum ille Collationem 13. ob Proſperi impugnationes, & Gelaſii decretum, eſſe hæreticam fatetur; ſed abſque Caſſiani labe, quem ait retuliſſe tantum non etiam approbaſſe, ſententiam Abbatis Chæremonis: alios autem Caſſiani libros errore liberos contendit: & ſicubi Caſſianus contrarium videtur tradere, interpretatur id Cuichius de bona voluntate per gratiam excitata, & præcedente uberiora auxilia, eaque utcunque promerente. Ciaconius vero propoſitione 2. & 10. ex Caſſiano excepta, & paſſim in cæteris propoſitionibus ad quæſtionem de gratia pertinentibus, etiam collationem 13. purgat a crimine; eo quod Caſſianus & ea collatione, & multo magis alibi, aſtruat tantum naturale aliquod meritum remotum, ſive naturalem diſpoſitionem remotam ad gratiam ſanctificantem, non autem proximam diſpoſitionem, quam ſolam Ciaconius cum errore admitti cenſet.

4 Sed neutra Caſſiani excuſatio eſt idonea: Nam mens Chæremonis non eſt alia quam ipſius Caſſiani, qui, ut cum Proſpero loquar, in proœmio libri contra Collatorem, *Chæremonis ſe oſtendit per omnia probaſſe ac ſuſcepiſſe ſententiam*. Et ſane niſi hanc admittamus fuiſſe Caſſiani mentem, fatendum erit omnia quæ in collationibus habentur, ad eos tantum ſpectare, qui inducuntur loquentes: quod non minus extra rem eſſet, quam ſi quis Platonis Dialogos, Platonis mentem continere negaret: aut ſi quis diceret in Dialogis S. Hieronymi contra Pelagianos, non haberi quid revera de gratia ſenſerit S. Hieronymus. Itaque perſpicue Caſſianus revincitur erroris quoad collationem 13. Eccleſiæ authoritate ſuffixam. Dicere autem, quod in ea collatione aſſeritur morbidum eſſe; quæ vero alibi iiſdem prope verbis ab eodem authore traduntur, eſſe alio ſenſu accipienda, divinare eſt, vel potius tenebras gratis effundere. Evaneſcit ergo omnis illa prior Caſſiani excuſatio.

5 Nec poſterior eſt magis idonea. Nam admittere naturale aliquod meritum remotum, & naturalem diſpoſitionem etiam remotam, ad gratiam ſanctificantem, reprobum eſt & maledicto proximum. Ea ſiquidem diſpoſitio, quamvis eſſet remota reſpectu gratiæ ſanctificantis, eſſet tamen proxima reſpectu alicujus gratiæ auxiliantis, per quam gradus fit ad ſanctificationem. At concedere, auxilium gratiæ poſſe naturaliter acquiri; & ſub meritum cadere, eſt Semipelagianus error, quem proinde ſibi affricat, qui ea ratione Caſſianum purgat. Quod ſi nomen diſpoſitionis remotę, acciperetur impropriè, quo pacto uſurpatur a pleriſque Scholaſticis, admittentibus naturalem diſpoſitionem remotam, id eſt meram obicis remotionem abſque inductione ullius proportionis, & quacunque, moraliter idonea, ſive Dei attractiva, & qualitercunque meritoria, aut etiam imperatoria, aptatione ſubjecti ad formam ſupernaturalem: ſic vitio vacaret ea Ciaconii doctrina, ſed ad rem non faceret: quia Caſſianus perſpicue agit de naturali diſpoſitione; tenui quidem, ſed tamen proprie accepta, & aliquali gratiæ merito fœta. Quare fatendum eſt Caſſianum erraſſe circa initium ſalutis. Eumque errorem, iis quæ extant ejus operibus contineri docent, quæ in Caſſiano reprehendit Proſper, habenturque etiamnum apud Caſſianum. Ut propterea diſpliceat quod Card. Baronius anno Chriſti 433. affirmat, nempe nunc quidem ſanum eſſe Caſſianum: olim tamen priuſquam Eucherii Lugdunenſis & Victoris Martyritani, ac Caſſiodori labore purgaretur, iis reſectis quæ cum Eccleſiæ Catbolicæ doctrina non cohærebant, morboſum extitiſſe. Hoc rejicio; cum extent ut dixi etiamnum apud Caſſianum, quæ Proſper ex eo verbatim retulit, atque confixit.

6 Fauſtum quoque laboraſſe errore Semipelagianorum quoad ſalutis initium, diſerte aſſerit Petrus Diaconus lib. de Incarn. & grat. Chriſti cap. ult. & non poſſe eum nota illa eximi, quamvis ſubobſcure plerumque errorem prodat; at ita ut ægre teneatur, mihi videtur indubitatum, ex tam multorum illius ævi Catholicorum Doctorum concitatione in Fauſtum. Nam S Avitus Viennenſis Epiſcopus, in quo (ait Ennodius in vita Euphanii (*ſe peritia velut in diverſorio lucida domus incluſit*; S. Fulgentius, S. Cæſarius, & in Oriente Joannes Presbyter Antiochenus, adverſus Fauſtum, partim adhuc ſuperſtitem, partim non ita multo ante defunctum, inſurrexerunt, ut docemur ex Iſidoro l. de viris illuſt. c. 14. Gennadio c. 86. Catalogi, Auctore vitæ S. Fulgentii cap. 28. Adone Viennenſi in Chronico ad Chriſti annum 492. Joanne Maxentio in reſponſione ad Hormiſdæ epiſtolam: Ut proinde operam laudant recentiores, qui pro Fauſto pugnant, & eum uſquequaque Catholicum fuiſſe, tanto poſt tempore perſuadere nituntur, decepti exilitate meriti naturalis quod reſpectu gratiæ admittit, & interdum vix nomine meriti dignatur, ob tenuitatem; ita ut non obſtante aliquali illo merito, gratiam agnoſcendam inculcans, eandem ſincere aſſerere videatur.

7 Caſſianus ergo & Fauſtus, pii & ſancti viri, nec in vita duntaxat pietatis laude clari, ſed etiam poſt mortem, iis in locis in quibus ævum exegerunt, ſanctitate commendati, & cœlitum honoribus illuſtres, humanum aliquid paſſi, re nondum per Eccleſiam perſpicue definita, aliter de ſalutis initio ſcripſerunt, quam ſana doctrina ferat: nec tamen idcirco omnino proſcribuntur: Quin potius quæ utiliter ſcripſerunt, cum fructu leguntur, eorum memoria in benedictione eſt. Erit igitur qui non aliter de Valeriano ſtatuat.

Mihi tamen hujuſmodi excuſatio, perparum re-

ipſa

ipſa, vel nihil a vera accuſatione, quod punctum de quo agimus, abeſſe videtur. Sic enim non homiliæ, de quarum ſinceritate & ſana doctrina quærimus, errore liberæ demonſtratur, ſed probabilis ignorantia Auctoris,ejuſque involuntaria ceſpitatio allegatur. Quod unicum eſt pro Caſſiano perfugium, interelufis, propter authoritatem Proſperi, cui Romana Eccleſia ſuffragata eſt, omnibus benignis Caſſiani in ſenſum Catholicum interpretandi viis quas inire aliqui antehac infeliciter tentarunt ut monſtravi; nec deſunt qui idem etiamnum cogitent, eventu ut auguror non diſſimili, conſilioque parum probabili. Quid enim attinet, collaudatam a Gelaſio, cum cæteris Proſperi opuſculis, impugnationem Caſſiani, retractare; ipſumque etiam Caſſianum, eodem decreto in plenis ac non corruptis editionibus ſuffixum velle indemnem præſtare,iis quæ adverſus eum conſtituta ſunt, labefactandis, aut potius male tentandis? Eo ſane devenire videntur qui Caſſianum purgant, ut Proſperum Cœleſtini & Gelaſii elogiis illuſtrem, vel calumniæ in detorquenda Caſſiani mente, vel inſcitiæ in ea perſpicienda, inſimulent: quod quam ſit intutum & injuſtum, nihil attinet dicere. Ipſeque Caſſianus, quamvis Proſperi impugnationem moleſte tulerit, ut Proſper ſub initium epiſtolæ ad Ruffinum refert, tamen non eſt calumniam cauſatus, quod fuiſſet avertendo Proſpero accomodatiſſimum. Fauſti vero, quamvis non adeo explorata videri poſſet hallucinatio; & nonnihil anceps cauſa, quod complures pro eo Catholici Scriptores ſteterint (ſane Sinodius Fauſtum habuit pro *viro doctrinæ ſalutaris ac ſingularis*. Ruricius vocavit, *doctorem eximium, paſtorem egregium*. Hilarius Arelatenſis, adhuc Abbatem ita honoravit, ut medium locaret inter ſe ac Theodorum & Maximum Epiſcopos. Hilarius Pontifex dignum duxit qui in Synodo Romana ſecum una præſideret) tamen eadem mihi videtur eſſe ratio; & illum æque rejecit Gelaſius Pontifex.

8 Non igitur e re & exiſtimatione Valeriani eſſe videtur; ſi Caſſiano & Fauſto, ut erroris, ſic excuſationis ſimilitudine accenſeatur. Et quod communis eo ævo, eaque in regione, fuiſſe Semipelagianus error obtenditur, pertinet ad potentiorem labis illius diffuſionem, non autem ad Valeriani ab ea immunitatem. Nam ſicut bonum juxta Senecam epiſt. 73. Dionem Chryſoſtomum orat. 40. & Tyrium diſſert. 33. quo communius & diffuſius, eo etiam auctius eſt: Ita & malum, quod idem Dio eleganter de more proſequitur orat. 32. quoad plures permanat, eo eſt tetrius & gravius. *Quæ paria ſunt merito*, ait Proſper contra Collat. c. 9. de malis agens, *non minuuntur coeundo, ſed creſcunt*. Pulcherrime item S. Hilarius initio ſexti libri de Trinit. demonſtrat quanta ſit gravitas erroris, ex quo pervulgatus & communis efficitur. Quare alia via ineunda eſt purgando ſolide ac vere Valeriano; ita ut non commiſerationem erga eum movere velle, aut deprecari juſtam cenſuram, ſed innoxium oſtendere, & juſto judicio interpoſito, cauſaque diſcuſſa evincere, judicemur.

CAPUT IV.

Germana Semipelagianiſmi expoſitione tradenda, proluditur ad legitimam Valeriani ab ea labe exemptionem.

1 QUia criminator, dicam Semipelagianiſmi, Valeriano maxime impingit, minus de reliqua accuſatione ſollicitus; operæ pretium eſt præmittere quis fuerit Semipelagianorum germanus error, quod diſcrepantes de eo ſententiæ ſint, & verendum videam, ne Valeriani criminator aliter fortaſſis Semipelagianiſmum quam par ſit & veritas ferat, interpretetur; & idcirco fucus fiat imperitis. Idque exequtere, in errore non adeo pervio, magis neceſſarium videtur: Quandoquidem idem Valeriano maſtix, qua eſt antiquitatis Eccleſiaſticæ & hæreſeon peritia, ac ſagacitate in pervadendo ad ipſa errorum cubilia; Arrianiſmum, quo vix ullus fuit in Eccleſia error minus ambiguus, non eſſe de divino verbo in natura tantum divina ſubſiſtente, ſed de Chriſto ex divinitate & humanitate compacto, accipiendum contendit: quaſi idcirco erraverit Arrius, & tot Synodorum fulminibus contritus ſit, quod dixerit Chriſtum eſſe Patre minorem: Quæ quanta ſit, ut quam mitiſſime dicam, ceſpitatio, nihil attinet exaggerare.

Delatores Semipelagianorum Gallorum, Proſper & Hilarius alius ab Arelatenſi.

2 Ut igitur vera Semipelagianiſmi notitia habeatur, adeundi ſunt Proſper & Hilarius, qui de eo errore ad D. Auguſtinum adhuc ſuperſtitem litteras dederunt, quæ extant præfixæ libro D. Auguſtini de prædeſtinatione Sanctorum. Ex quibus, ut hoc præmittam, quod uſum aliquem in hoc negotio habere poteſt, conſtare puto, Hilarium illum non modo non eſſe S. Hilarium Pictavienſem, ut ſenſerunt aliqui relati a Baronio ad Rom. Martyrol. 5. Maii *littera I.* Et idem per calami vel Typographi exerrationem, habetur apud Caſſiani Gloſſatorem ad l. 12. de inſtit. c. 13. (hallucinatione plane gemina ei qua impegit Eraſmus in notis ad Eucherii Parænesim) ſed etiam non eſſe Hilarium Arelatenſem Epiſcopum, ut paſſim affirmatur. Nam Hilarius Epiſcopus Arelatenſis, unus fuit eorum qui adverſus D. Auguſtinum querelas moverunt. Audi Proſperum in calce epiſtolæ ad Auguſtinum. *Speramus non ſolum tenuitatem noſtram diſputationum tuarum præſidio roborandam; ſed etiam ipſos quos meritis atque honoribus claros, caligo iſtius opinionis obſcurat, defæcatiſſimum lumen gratiæ recepturos. Nam unum eorum præcipuæ auctoritatis & ſpiritalium ſtudiorum virum, ſanctum Hilarium Arelatenſem Epiſcopum ſciat Beatitudo tua admiratorem ſectatoremque in aliis omnibus tuæ eſſe doctrinæ, & de hoc quod in querelam trahit, jampridem apud ſanctitatem tuam, ſenſum ſuum per litteras velle conferre. Sed quia utrum hoc facturus, aut quo fine ſit facturus, incertum eſt*, &c. expendo particulas illas, *unum eorum* utique adverſus Auguſtinum agentium, de quibus ſermo erat: Et *in aliis omnibus*: Nam quoad negotium, de quo Proſper tota epiſtola, atque adeo quoad errorem Semipelagianum, non erat Auguſtinianæ doctrinæ admirator, immo eam *in querelam habebat*. Et Proſper liquido teſtatur, ſe eum habuiſſe ſuſpectum; cum dubitet, quo fine eſſet cum Auguſtino per litteras acturus, quod ſe præſtiturum receperat. Ut propterea plane videatur Hilarius Arelatenſis is fuiſſe *& vitæ*

meri-

meritis antecedens, *& adepto nuper ſummo ſacerdotii honore ſupereminens, ad cujus authoritatem ſe parem non eſſe*, agnoſcit Proſper eadem epiſtola: Numerus enim pluralis, quem eo item loco adhibet, facile referri poteſt ad communem loquendi modum de aliquo, cum ejus nomen ex cauſa premitur.

Is vero Hilarius cujus epiſtola ad Auguſtinum extat, non modo non erat Epiſcopus, cum Proſper ad Auguſtinum de hoc negotio deque Hilario Arelatenſi Epiſcopo ſcriberet, ſed etiam laicus fuiſſe videtur: Quandoquidem ſuæ ad D. Auguſtinum ſcriptionis rationem reddit, quod D. Auguſtini *contradictores eſſent ex parte tales*, *quibus conſuetudine Eccleſiaſtica*, laicos, ſummam reverentiam neceſſe ſit exhibere: quod ita ſe ſervatum ſubdit, ut tamen modeſte pro Auguſtino egerit, quæ liquet cadere in laicum. Quid quod Hilarius Arelatenſis Epiſcopus, vir fuit & doctiſſimus, & quod ejus ſuperſtites lucubrationes aliquæ produnt, eloquentiſſimus. Hic vero Hilarius, haudquaquam ſe ſtylo ſimilem Hilario Arelatenſi exhibet in epiſt. citata, in cujus etiam calce fatetur ſe tenuitatis ſuæ conſcientia adactum agere *cum viro*, inquit, *tum moribus*, *tum eloquio*, *tum ſtudio claro*, *ut quanta poſſet collecta ſuis litteris intimaret*, *quas conjunctas his deſtinare curavi*. *Eſt enim talis*, *qui etiam præter hanc neceſſitatem*, *dignus tuæ ſanctitatis notitia judicetur*. Quæ aperte cadunt in Proſperum, qui ſe Auguſtino de facie ignotum teſtatur initio epiſtolæ, & cum Hilario pro Auguſtino apud Cœleſtinum Papam poſtea ſtetit. A quo cum uterque vocetur filius, ea ipſa epiſtola qua alii Galli Epiſcopi, ad quos ſcripta eſt, vocantur fratres; cum item uterque a Divo Auguſt. vocetur filius, initio libri de prædeſt. Sanct. perſpicue haberi videtur, ne Proſperum quidem eo tempore Epiſcopum fuiſſe: ac fortaſſis etiam neque poſtea; cum a Gelaſio, Fulgentio, Marcellino Comite, & aliis eum ſubſecutis, nunquam vocetur Epiſcopus, ut paſſim alii in Gelaſii decreto, ſed tantum *vir religioſus*, *eruditus & ſanctus*. Ac ut Epiſc. Rhegienſis fuiſſet, num tamen videtur fuiſſe præmittendus Hilario Arelatenſi, longe ſublimioris ſedis Antiſtiti, *& ex pleniſſima mundanæ poteſtatis ſede*, ut in parænesi loquitur Eucherius, ad religionem primum, tum ad Arelatenſes inſulas evecto, quæ aperta eſt confirmatio diſcriminis quod ſtatuimus inter Hilarium Arelatenſem Præſulem, & iſtum qui pro Auguſtino ſtetit cum Proſpero.

Emendandum vero eſt in Scriptore cæteroquin diligentiſſimo, quod Hilarium iſtum Auguſtini ſtudioſum, non tunc quidem cum Auguſtinum interpellavit, ſed poſtea, fuiſſe Arelatenſem Epiſcopum ſtatuit; illum ipſum Hilarium, qui non minus eruditione & eloquentia quam nobilitate clarut, ac etiam ſanctitate; cum vero Auguſtinum interpellaret, ait fuiſſe duntaxat Presbyterum. Ita; habet anno Chriſti 426. num. 20. & anno 430. nu. 89. & anno 441. num. 3. pleneque in Rom. Martyrolog. ad 5. Maii *littera I.* Hæc ex dictis per ſe concidunt. Oſtenſum enim eſt, cum Auguſtinus ab Hilario & Proſpero interpellaretur, celebrem illum Hilarium Arelatenſem jam fuiſſe adeptum eam ſedem, & ab iis ipſis Auguſtini interpellatoribus, vocatum in ſuſpicionem. Item monſtratum eſt, Hilarium cujus eſt epiſtola ad Auguſtinum adverſus Semipelagianos, cum eam ſcriberet, non niſi laicum fuiſſe, ac proinde non fuit tunc Presbyter.

Ex quo obiter præterea deprehenditur, ambigi poſſe, an hic Hilarius diverſus ſit ſtatuendus ab illo Hilario Syracuſano qui longe anterius, in cauſa Pelagii tunc in Sicilia verſantis, Auguſtinum pulſavit iis quæſtionibus quæ apud Auguſtinum epiſt. 88. leguntur, & enodantur epiſt. 89. ubi Auguſtinus eum ſemper vocat filium. Eo enim guſtu Auguſtinianæ doctrinæ percepto, potuit hic Hilarius ad Auguſtinum in Africam pergere, ſalubribus ejus uberibus præſens nutriendus; quo beneficio excidiſſe magnopere dolet ſub finem epiſtolæ adverſus Semipelagianos, addens id ſibi maxime accidiſſe fratris cauſa, quem cum matrona ſua continentiam profeſſum renunciat, ex Galliæ ora maritima, unde dici poſſet ad Auguſtinum ſcripſiſſe, ſive in tranſitu, ſive aliqua ex cauſa eo divertens.

Cum vero hoc ambiguum videri poſſit, exploratum tamen arbitror, illum alium Hilarium quem D. Auguſtinus epiſt. 94. de recenti errore Pelagii admonet; ab Hilario Semipelagianorum delatore, diverſum eſſe. Ille enim alius Hilarius, conſacerdos & Paſtor a D. Auguſtino vocatur, ea epiſt. 94. cum tamen Hilarius Auguſtini familiaris, laicus (ut dixi) fuerit, extrema ætate D. Auguſtini. Videtur ergo fuiſſe Gilarius, Narbonenſis primæ Epiſcopus, qui tunc florebat. Nam quominus concedam eſſe Hilarium Arelatenſem Epiſcopum, ratio temporis non patitur. Data enim eſt ea Auguſtini epiſtola ſub Innocentio primo, anno Chriſti 465. ut ibi n. 5. obſervat Baronius, quo tempore Hilarius ſedi Arelatenſi nondum fuerat præfectus. Nam ſucceſſit S. Honorato, qui ſedit poſt Patroclum. At hic, teſte Poſpero in Chronico, cæſus eſt Arelatis, anno Chriſti 426. ſedente Romæ Cœleſtino, cui præiverat Innocentius, eumque ante Cœleſtinum ſubſecuti, Zozimus & Bonifacius. Ut perſpicuum ſit nondum per ea tempora, Hilarium titulo conſacerdotis & paſtoris, potuiſſe affici ab Auguſtino. At de his ſatis.

Prædictorum Semipelagianorum motus, & de Auguſtino querela.

3 Ex horum igitur Auguſtini æqualium & ſtudioſiſſimorum epiſtolis, liquet, ſub extremam D. Auguſtini ſenectutem, in Gallia Narbonenſi, maximeque Maſſiliæ, pleroſque, & inter eos non neminem *& vita & meritis ſummi ſacerdotii honore ſupereminentem*, id eſt, Epiſcopum; ægre tuliſſe, quod S. Auguſtinus, revocata priore ſua doctrina, de initio gratiæ & juſtificationis ex naturali conatu, quam juvenis & negotii gratiæ minus ſciens tradiderat, primum plane ſalutis noſtræ exordium, divinæ præventioni concedendum doceret, quas eorum querelas S. Proſper in reſponſione ad tria prima Genuenſium excepta, late refert. Et quanquam initio, fere tantum ſuſurrando, & clanculum, Auguſtino adverſabantur, ut idem Proſper epiſt. ad Ruffinum teſtatur; tamen ſenſim, quod idem in præfatione libri contra Collatorem diſerte tradit, magnis motibus in eam poſteriorem D. Auguſtini doctrinam efferbuerunt; quod putarent, ea ratione ruinam peccatoris refundi in Deum, & hominis ſalutem non ſtatui in ejus manu, contra quam antiquus Eccleſiæ ſenſus ad ea uſque tempora tulerat. Alii ex iiſdem Auguſtini æmulis, alia apponebant. *Auguſtinum*, inquit Proſper ep. ad Ruffinum, poſt præmiſſum illuſtriſſimum ejus elogium, *quidam noſtrorum infamant, dicentes*, *eum liberum arbitrium penitus ſubmovere, & ſub gratiæ nomine, neceſſitatem prædicare fatalem: Adjicientes etiam, duas illum humani generis maſſas, & duas credi velle naturas, ut ſcilicet tantæ pietatis viro Paganorum & Manichæorum adſcribatur impietas.* Alia item addebant, dura & dira, quę in Capitu-

lis

lis ipſorum, apud Proſperum extantibus, videre licet. Quantis item & quam portentoſis calumniis, ipſum Proſperum Auguſtini defenſorem onerarent habetur in præfatione ad obiectiones Vincentianas, apud eundem Proſperum.

4 Exiſtimarim autem, primam horum omnium in Auguſtinum & aſſeclas motuum originem, fuiſſe gliſcentem in ingeniis pleriſque infirmis errorem, ex male intellecta D. Auguſtini doctrina de electorum vocatione ſecundum propoſitum, ac non uniformi electione omnium ad eadem gratiæ auxilia, atque ideo neque ad gloriam. Aliquos enim Monachos, inde admodum fuiſſe turbatos, conſtat ex D. Aug. ep. 46. & 47. & ex libris de gratia & lib. de arbitrio, ac de correptione & gratia. Eodemque etiam pertinuiſſe videtur deſperatio illius Monachi in ipſo D. Auguſtini monaſterio, quam deſcribit lib. de dono perſev. cap. 15. Nam quamvis D. Auguſtinus, eam ſolam præſcientiam cauſarum refert; tamen ſunt duo illa ſatis conjuncta, & fere infirma ingenia ad utrumque illum ſcopulum alliduntur; ac cur præſciantur tales futuri, cauſam referunt in non ſuppeditata largiora illa & ſecretiora beneficia, quæ electis obtingunt. Hi ergo, aliique infirmi, ſcandalum paſſi ſunt in propoſita D. Auguſtini doctrina. Reſque eo devenit, ſi Sigebertum audimus, anno Chriſti 415. & idem habetur in Chronico Proſperi per Pithorum edito, anno Honorij 23. ut hæreſis inde conflaretur *Prædeſtinatorum*, qui ſubnervabant corda ſervorum Dei, negabantque habendam eſſe ſalutis ſollicitudinem: quod niſi quis eſſet e felici illo puſillo grege electorum, quibus Deus gloriam antecedenter decrevit, & auxilia ſpecialia, altamque & ſecretam vocationem præparavit, neceſſario perdendi eſſent: ſalvandi autem neceſſario forent, ſi ad eum numerum, & beatum Dei peculium pertinerent.

Alii tamen hæreſim Prædeſtinatianorum longe poſteriorem faciunt, & magnam partem aliter explicant. Tribuunt quippe eam Authori Goteſcalco, Monacho Sueſſionenſi, qui ſub annum Chriſti 800. vivebat. Ejus autem error his verbis refertur ab Eccleſia Lugdunenſi contra Joannem Scotum, ex ipſius Scoti libro, in quarti capitis examine. *Tertiam ponit hæreſim, prædeſtinationibus neceſſitatem & vim inferentem. Cujus ut ſibi videtur, Authorem non tacet, vocans eam Goteſcalcanam, a quodam videlicet miſerrimo & infeliciſſimo monacho, jamdudum illic, (neſcimus quo ordine) damnato, & annis jam plurimis carcerali ergaſtulo retruſo, nomine Goteſcalco.* Hunc & alios ejuſdem Goteſcalchi errores, eadem Eccleſia libro de tribus epiſtolis, *initio* ex cujuſdam (credo Hincmari) epiſtola refert: illud item addens, cum Goteſcalcus e Gallia ad extremas Germaniæ oras ob Evangelii prædicationem profectus eſſet, inde cœpiſſe prædicationis exordium, quod Deus quos voluit, ab æterno, ſive ad gloriam, ſive ad ſupplicia prædeſtinaverit, & ita quidem, ut nec electi perire, nec reprobi ſalvari poſſint: nec velit Deus omnes ſalvari, ſed eos duntaxat qui ſalutem reipſa conſequuntur pro quibus item ſolis venerit & paſſus ſit Chriſtus. Ob hæc & ſimilia in quibus obfirmate hærebat, adjudicatum flagris Goteſcalcum a Monachis & Abbatibus, & pene uſque ad obitum ſine miſeratione dilaceratum, traditur eodem libro poſt medium, adactumque ſuis manibus in flammam projicere librum quem pro prædictis propoſitionibus ſcripſerat. Videſis de Goteſcalco Pithæum in Annalibus Trithemium in Chronico Hirſaugienſi, Frodoardum lib. 3. hiſt. Eccleſ. Remenſ. cap. 14. & omnium maxime Hincmarum qui aderat, epiſtola de eo ad Nicolaum I. ubi bene advertit, Goteſcalcum non fuiſſe revera authorem primum, ſed inſtauratorem duntaxat, hæreſos Prædeſtinatianorum, quam a prima origine repetimus. Multa quoque de Goteſcalchi nequitia & pœnis ei inflictis leguntur apud Rabannum, Epiſtola ad ipſum Hincmarum, & alia ad Heberardum Comitem. Nam in alia quæ eſt ad Noringum, ita errorem Goteſcalchi repellit, ut de eo prorſus ſileat. Similiter, qui nunc lucem aſpexit Author Operis contra hæreſim Prædeſtinatianorum, & confictum Auguſtini nomine librum, adducit integrum ad hujus hæreſis penetralia educenda in publicam lucem, Goteſcalchi nuſquam meminit, & hæreſim Prædeſtinatianorum exortam ipſis D. Auguſtini temporibus agnoſcit; proximeque a Neſtoriana eam collocat ante exortam Eutychianam de qua ſilet.

Scopulus Scopulo ab iis declinatus.

5. Ab hac ergo hæreſi, tunc per eam quam dixi occaſionem gliſcente, quam maxime receſſuri nonnulli, *ut ſemper erorris eſt abrupta dementia*, juxta Novatianum de Trinit. c. 20. in alterum extremum deflexerunt; negantes ſpecialem beneficentiam Dei in electos, & vocationem eorum ſecundum propoſitum. Idem divinam electionem ad gloriam, nulla meritorum per gratiam comparatorum ratione habita, factam, repudiabant: & qui inter eos erant turbulentiores, antecedentem illam electionem, ad augendam infamiam, magna mendaciorum acceſſione cumulabant. Antecedentem quoque gratiæ excitantis præparationem, & omnem voluntatis humanæ præventionem, a Deo gratiæ Authore factam averſabantur, tanquam libertati humanæ infeſtam. Eoque conſilio, Deum communem omnium Patrem, & nullius perſonam accipientem, probaturi; ſalutis item humanæ poteſtatem in uniuſcujuſque manu repoſituri, auxilia gratiæ, voluntati naturaliter exſertæ, & auxilium per naturales vires imploranti, ac ſe ad ſalutem conanti, ſubjungebant. Cordatiores tamen ac ſedatiores, ac etiam religioſores nonnulli, ut de Caſſiano dicam, ſubjunctionem illam gratiæ excitantis ad humanam voluntatem, non fundabant in ſecutura libertatis temeratione per gratiam prævenientem, aut in defutura homini ſalutis ſuæ poteſtate ſi præveniatur, præſertim ut propoſiti divini affectantis electionem antecedentem ad gloriam: (Hæc enim omnia videntur agnoviſſe, non ſequi revera, ſive ex electione æterna ad gloriam & ſpecialem gratiam, ſive ex temporali præventione vi æterni decreti facta: propereaque in quibuſdam libere ſalvandis agnoſcebant præventionem gratuitam; ſed fundabant ſubjectionem illam gratiæ ad voluntatem, in quibuſdam Scripturæ locis male detortis, ad gratiam ſubſequentem pertinentibus, quibus Deus dicitur peccatorem expectare, & in maturitate præveniri.

Expenſa Proſperi & Hilarii delatio.

6. Ut perſpicuum teſtatumque fiat hæc ita ſe habuiſſe (nec enim deſunt qui refragentur, & errorem Maſſilienſium aliter referant,) itemque ut ea quam diximus ſententiarum & fundamentorum inter Maſſilienſes varietas perſpiciatur, adeundi & audiendi ſunt qui naſcentem eorum

errorem Auguſtino primum, tum Cœleſtino Pontifici renunciarunt Proſper & Hilarius. Ita igitur Proſper epiſtola ad Auguſtinum, poſt late expoſitas Maſſilienſium querelas adverſus ſpecialem quorumpiam electionem ab Auguſtino aſſertam, eorumque vocationem ſecundum propoſitum, non communem aliis. Ajunt *quantum ad Deum pertinet, omnibus paratam vitam æternam: Quantum autem ad arbitrii libertatem, ab his eam apprehendi, qui Deo ſponte crediderint, & auxilium gratiæ merito credulitatis acceperint. In iſtam vero talis gratiæ prædicationem, hi quorum contradictione offenditur, cum prius meliora ſentirent; ideo ſe vel maxime contulerunt, quia ſi profiterentur ab ea omnia bona merita præveniri, & ab ipſa ut poſſint eſſe donari, neceſſitate concederent Deum, ſecundum propoſitum & conſilium voluntatis ſuæ, occulto judicio & opere manifeſto, aliud vas condere in honorem, aliud in contumeliam, quia nemo niſi per gratiam juſtificetur, & nemo niſi in prævaricatione naſcatur. Sed refugiunt iſtud fateri, divinoque adſcribere operi Sanctorum merita formidant: nec acquieſcunt prædeſtinatum electorum numerum nec augeri poſſe, nec minui: nec locum apud infideles ac negligentes cohortantium incitamenta non habeant, at ſuperflua ſit induſtriæ ac laboris indictio, cujus ſtudium ceſſante electione fruſtrandum ſit. Ita demum enim poſſe unumquemque ad correctionem aut profectum vocari, ſi ſe ſciat ſui diligentia bonum eſſe poſſe, & libertatem ſuam ob hoc Dei auxilio juvandam, ſi quod Deus mandat, elegerit. Ac ſic cum in his, qui tempus acceperunt liberæ voluntatis, duo ſint quæ humanam operentur ſalutem; Dei ſcilicet gratia, & hominis obedientia, priorem volunt obedientiam eſſe quam gratiam, ut initium ſalutis ex eo qui ſalvatur, non ex eo credendum ſit ſtare qui ſalvat; & voluntas hominis, divinæ gratiæ ſibi pariat opem, non gratia ſibi humanam ſubjiciat voluntatem.* Vides initium ac progreſſum erroris, ad metam uſque barathro & voragine concluſam.

7 Similia Hilarius initio epiſtolæ ad Auguſtinum, brevius quidem quoad erroris originem, diſtinctius tamen quoad progreſſum & varia adjuncta erroris. *Ajunt*, inquit de Maſſilienſibus, *novum & inutile eſſe prædicationis, quod quidem ſecundum propoſitum eligi dicantur, ut id nec arripere valeant nec tenere, niſi credendi voluntate donati. Excludi putant omnem prædicandi vigorem, ſi nihil quod per eam excitetur, in hominibus remanſiſſe dicatur. Conſentiunt omnem hominem in Adam periſſe, nec inde quemquam poſſe proprio arbitrio liberari: ſed id conveniens aſſerunt veritati, vel congruum prædicationi, ut cum proſtratis & nunquam ſuis viribus ſurrecturis annunciatur obtinendæ ſalutis occaſio, eo merito quo voluerint & crediderint a ſuo morbo ſe poſſe ſanari, & ipſius fidei augmentum, & totius ſanitatis ſuæ conſequatur effectus. Cæterum ad nullum opus, vel incipiendum, nedum deficiendum, quemquam ſufficere ſibi poſſe conſentiunt. Neque enim alicui operi curationis eorum, annumerandum putant exterrita & ſupplici voluntate, unumquemque ægrotum velle ſanari. Quod enim dicitur, crede & ſalvus eris; unum horum exigi aſſerunt, aliud offerri, ut propter id quod exigitur ſi redditum fuerit, id quod offertur, deinceps tribuatur.* Et mox: *Non putant negari gratiam, ſi præcedere dicatur talis voluntas, quæ tantum Medicum quærat, non autem quicquam ipſa jam valeat. Nam illa teſtimonia, ut eſt illud, ſicut unicuique partitus eſt menſuram fidei, ad id volunt valere, ut adjuvetur qui cœperit velle, non ut etiam donetur ut velit; rejectus ab hoc dono, aliis pariter reis, & qui poſſint ſimiliter liberari, ſi ea quæ pariter indignis præſtatur credendi voluntas, etiam ipſis ſimiliter præſtaretur. Si autem ajunt, dicatur voluntatem omnibus remanſiſſe, qua vel contemnere quis valeat, vel obedire, de compendio putant rationem reddi electorum vel rejectorum, in eo, quod unicuique meritum propriæ voluntatis adjungitur.* Rurſuſque infra: *Quod autem dixit ſanctitas tua neminem perſeverare niſi perſeverandi virtute percepta, eatenus accipitur; ut quibus datur, meriti licet, præcedenti tamen proprio arbitrio tribuatur: quod ad hoc tantum liberum aſſerunt, ut velit vel nolit admittere medicinam: Cæterum & ipſos abominari ſe & damnare teſtantur, ſi quis quicquam virium in aliquo remanſiſſe, quoad ſanitatem progredi poſſit, exiſtimet: Nolunt autem ita hanc perſeverantiam prædicari, ut non vel ſuppliciter emereri, vel amitti contumaciter poſſit. Nec ad incertum voluntatis Dei deduci ſe volunt, ubi eis quantum putant, ad obtinendum vel amittendum, evidens eſt, qualecumque ſit, initium voluntatis.* In prædictis Hilarii verbis, ad plenam erroris de quo agimus introſpectionem, deſideratur lux aliqua quoad duo: Nempe & quoad *initium* illud *qualecunque*, quod Semipelagiani arbitrio ex ſe expectato dabant; & quoad *opus* ad quod neceſſariam gratiam eſſe fatebantur.

Quod fidei initium Semipelagiani humanæ voluntati arrogarent.

8 Et quidem *initii* nomine in ipſis erroris ſui cunabulis cujuſvis boni operis exordia deſignabant, ita ut non primi duntaxat boni actus liberi, ſive fidei; ſed quorumvis bonorum operum ad perſeverantiam neceſſariorum exordia nudo libero arbitrio adſcriberent. Poſtea tamen convicti, ut D. Auguſtinus refert lib. de prædeſt. SS. c. 2. & in ejuſdem libri calce, & lib. de bono perſever. c. 17. palinodiam cecinerunt, ſeque reſtrinxerunt ad ſolum ſalutis initium, & perſeverantiam in ea, ut bis cap. illo 17. teſtatur D. Auguſtinus. Placet ipſa verba appendere; quod recentiores aliqui ſecure pronuncient, Semipelagianos, circa ſolum ſalutis initium, non item circa perſeverantiam, aberraſſe. Ita ergo loquitur Auguſtinus, referens Semipelagianorum ſententiam. *Sed ii, qui ſolum initium fidei & uſque in finem perſeverantiam, ſic in noſtra conſtituunt poteſtate, ut Dei dona eſſe non putent, neque ad hæc habenda atque continenda Deum operari noſtras cogitationes, & voluntates, cætera vero ipſum dare concedunt, cum ab illo impetrantur credentis fide.* Et mox: *Hæc ergo ex Deo dona ſunt, id eſt, ut de aliis taceam, ſapientia & continentia. Acquieſcunt & iſti*, Semipelagiani. *Neque enim Pelagiani ſunt ut adverſus iſtam perſpicuam veritatem, dura & hæretica perverſitate contendant. Sed hæc inquiunt, ut a Deo dentur nobis, fides impetrat, quæ incipit a nobis. Quam fidem & incipere habere, & in ea uſque in finem permanere, tanquam id non a Domino incipiamus, noſtrum eſſe contendunt.* Vides in quas tandem anguſtias devenerint Semipelagiani, coacti ſolum fidei initium, & perſeverantiam in ea nudæ voluntati tribuere; eoque confugientes, ut Deum labe, hominem neceſſitate in ſalutis negotio eximerent.

Sed intutum plane fuiſſe perfugium illud, clamant Scripturæ infinities quoad perſeverantiam. Non minus item luculenta pro fidei initio ex ſupernaturalibus tantum ſuppetiis concipiendo extant teſtimonio, quam pro initio reliquorum ſupernaturalium operum, ut videre eſt in longa & inſigni diſputatione quam inſtituunt S. Auguſtinus lib. de prædeſt. SS. & inſigniter ſerm. 15. de verbis Apoſtoli, Proſper l. de vocat. gent. c. 23. & Fulgent. lib. 1.

de

da verit. prædeſt. ut probent fidem eſse donum Dei: Nec tantum *fides ſupplementum*, ut D. Auguſtinus eo libro c. 2. loquitur, ſed etiam *fidei cæptum*, de quo ſolo Semipelagiani ibi impugnati refragabantur. Et quamvis Concilium Arauſicanum quod Semipelagianiſmi fœces ſiccavit, damnet, non eos tantum qui fidei initium ſibi arrogabant, ſed etiam eos qui cæterorum bonorum exordia eodem modo vindicabant nudo arbitrio, & naturæ viribus: Tamen hoc non eo pertinet, quaſi Semipelagiani ita philoſophati ſint de cujuſvis extra fidem bonæ actionis initio; ſed cum principio ita ſenſiſsent, ne qua ſupereſset erroris ſcintilla, id quoque reprobavit. Quamquam cum fides ſit prima radix in ſalutis negotio, ſitque de ea multo potior ratio quam de ſubſequentibus actibus, ac ſic evictum fuerit initium ejus a Deo eſse de aliis quoque omnibus multo potiori jure idem evictum videri debeat: mirum non eſset, etiamſi admitteretur Semipelagianos in eodem ſemper errore de cujuſvis operis initio perſtitiſse: Divum tamen Auguſtinum incubuiſse præſertim in eam curam, ut demonſtraret fidei initium, a Deo eſse, non autem a nudo libero arbitrio.

9 Cum autem ejuſdem D. Auguſtini teſtificatione lib. de prædeſt. SS. c. 2. compertum ſit, Semipelagianos non potuiſse obſiſtere maniſeſtiſſimis Scripturæ locis, quibus fides donum Dei eſse monſtratur: perſpicuum videtur, eos nomine *initii fidei*, non intellexiſse fidem rudem adhuc & modicam; ſed nomine *initii fidei*, intellexiſse eam credendi volitionem fidei prævıam quam Concilium Arauſic. 2. can. 5. vocat *credulitatis affectum*; aperteque S. Fulgentius l. de Incar. & grat. Chriſti c. 18. Semipelagianos refellens circa voluntatem credendi quam ab homine eſse contendebant, eam nominat *initium credulitatis*. Ex quo ſequitur *quod fidem cæptam*, cui Semipelagiani ut D. Auguſtinus c. illo 2. loquitur, rependi ajebant *fidem auctam*, non eſse fidem eſsentialiter conſtitutam, tametſi intenſive imperfectam; ſed eſse affectum anteriorem, qui ſit fidei veluti præludium; quamvis moraliter unus cum ea actus computetur, & idcirco donetur plerumque eodem nomine. Similiterque ſequitur, fidem auctam quæ ibidem appellatur *incrementum fidei*, non eſse auctarium & acceſſionem aliquam ad fidem ante inchoatam in eodem genere, ſed eſse fidem ordinis ſuperioris, ſuccedentem imperfecto illi initio, ſpectanti ad laborem humanum. Provocari autem ajebant, fide illa cœpta, fidem auctam, quia exiſtimabant, hominem, exhibito initio, qualitercumque emereri internum gratiæ auxilium neceſsarium ad credendum. Et ipſum quidem hominem, ex parte ſua primum conferre volitionem: eam autem cum primum emicuiſset, foveri & promoveri a Deo. Quod ipſum aliter efferebant dicentes, *hominis initium præbere, Dei vero eſſe perficere*: Itemque ut Proſper epiſtola citata refert, iis conferri ſanctitatem qui bono naturæ, quod vocabant *gratiam initialem*, bene uſi eſsent, eoque aliquali merito divinam in ſe ſupernaturalem beneficentiam provocaſsent.

Quid apud eoſdem opera, quæ Deo adſcribebant.

10 Eo credulitatis naturali affectu ax nobis ſuppoſito, quo prolici aſserebant divinæ gratiæ adjutorium, quodque ajebant a divina vocatione expectari; addebant Semipelagiani, reliqua omnia quibus nomen *operum* dabant, ipſumque etiam fidei aſsenſum eſse a divina gratia. Idque affirmabant, cum ajebant, ad quodcumque opus humanæ curationis, & incipiendum, & perficiendum, neceſſariam eſſe gratiam. Tantum quippe excludebant ab operum ſyllabo eum quem dixi naturalem credendi affectum, diſponentem utcumque ad gratiam. Hoc enim dumtaxat voluntati nudæ ſalvum volebant in negotio ſalutis, quod ita neceſſarium cenſerent, ut ſalus in cujuſvis adulti poteſtate locaretur, & Deus liberaretur ab acceptatione perſonarum, quibus duobus incommodis poſteriorem D. Auguſtini doctrinam premi calumniabantur: a ſe autem declinari exiſtimabant, admittendo ex parte hominis qualecumque initium, ſeu tribuendo bono uſui liberi ſolius arbitrarii, meritum aliquod quantumcumque exile, ac tenue, ut in eo initio tota gratiæ ſubſtrictio fundamentum haberet. Idque initium pure naturale, noſtroque nudo arbitrio exprompum, ajebant a Deo expectari, tanquam anſulam, qua voluntatem divina auxilia prehenſantem acciperet.

Frivola interpretatio, expectati a Deo juxta eos initii humani, exploſa.

11 Ridiculi vero profuſque inſulſi ſunt, qui aliter eam expectationem interpretantur, affirmantes hoc errore ſordere, qui dixerunt, conſenſum prout libere a voluntate præſtitum gratiæ vocanti præmiſſæ, expectari a Deo tanquam rationem cur ipſe quoque eum conſenſum velit a ſe prodire. Ita ut cum duæ hæ cauſæ concurrant ad illius conſenſus productionem, prior ratione ſit voluntas ante præventa. Eam vero præſtoletur Deus, & ad ejus nutum atque adeo poſterius ratione, ſe applicet ad cooperandum, & dandum conſenſum. Quam cenſores prædicti, cenſent eſſe reprobam illam doctrinam de Deo voluntatem noſtram expectante, a Caſſiano collat. 13. cap. 12. male fundatam in illis Iſaiæ verbis cap. 30. *expectat Dominus ut miſereatur veſtri*, damnatamque in Concilio Arauſic. 2. can. 4. & a Proſpero, Fulgentio, aliiſque gratiæ contra Semipelagianos defenſoribus, confutatam.

Hoc vero eſt in erroribus antiquis referendis, & in Conciliorum contra eos definitionibus interpretandis, locari: cum exploratiſſimum ſit, Semipelagianos divinam gratiam excitantem & primum initium a Deo poſitum excluſiſſe, timentes humanæ libertati ex præventione, & divinam immunitatem a vitio acceptionis perſonarum prætexentes. Eo itaque ſenſu damnantur, quod voluntatem a Deo expectari affirmarent: cum tamen Deus non expectet voluntatem ut eam vocet; etiamſi jam vocantem vere expectet quoad conſenſus liberi productionem. Id eſt nolit eam inconſultam abripere ad cooperandum, vel adigere ad cudendum conſenſum; ſed id libertati ejus permittat: nec niſi ab ea jam præventa advocatus, accurrat ad cooperandum. Advocatus, inquam, non per actum divina cooperatione anteriorem, quem conſtat eſſe impaſſibilem, ſed per exigentiam naturæ tunc operabundæ, & in talibus circumſtantiis, ac præmiſſa divina fœcundatione præveniente, exprompturæ actionem, ſi poſſet abſque Deo ſe ad cooperandum adjungente, eam expromere. Eam enim ſuam exigentiam voluntas contuendam Deo objiciens, & objective non formaliter exhibens, advocat Deum ad cooperandum, & cum ipſa producendum conſenſum liberum. Itaque illa per

Deum expectatio humanæ voluntatis, quam Concilium Arauſicanum reprobavit, alia non eſt quam quæ ab ipſis Semipelagianis poſita fuerat, hoc eſt expectatio voluntatis ut vocetur, ita ut prius homo ex ſe & ſuis viribus, Deo nihil adhuc circa ſalutem hominis moliente expromat ſuum qualemcunque niſum, ejuſque interventu utcunque mereatur, ut Deus qui eum duntaxat niſum, languidum licet & enervem, expectabat; illico accurrat, promotor & conſummator initii noſtri, cui tanquam aliquali merito, & cauſæ moraliter moventi, exhibet ſupernaturales ſuppetias.

Quale gratiæ meritum ei humano initio tribuerent.

12 Semper dico, juxta Semipelagianos initium illud ſalutis quod eſſe a nobis affirmabant, tenue aliquid & exile fuiſſe, nec niſi aliquale meritum auxiliorum gratiæ continuiſſe. Perſpicuum namque videtur, illos non affirmaſſe competere tali initio meritum de condigno, reſpectu ſalutis ad quam ajebant illud diſponere. Ita diſertiſſime tradit Caſſianus collat. 13. c. 9. & 13. & 16. lib. 12. de inſtit. c. 11. 13. 14. Idemque ſonant verba illa Semipelagianorum, quos ſupra ex Hilario retulimus dixiſſe, initium iſtud ſeu voluntatem qua quæritur Medicus, *non valere quicquam*, id eſt, perexigui eſſe momenti ac meriti. In quo Semipelagiani a Pelagio diſſidebant, qui naturali ſalutis negotiationi, meritum ejus condignum conceſſit.

Nec placent qui Semipelagianos quod hoc Pelagio adhæſiſſe & meritum condignum invexiſſe affirmant; ut Vega lib. 8. in Conc. 5. Toletus in c. 8. ad Rom. annot. 31. & in c. 11. ad illud *ſi autem gratia, jam non ex operibus*. Non placent, inquam: Nam ſanctus Auguſtinus qui locis allegatis hoc Semipelagianum meritum improbat, tamen ibidem & epiſt. 105. ac ſæpe alibi, concedit peccatori divinitus præmoto meritum congruum remiſſionis peccatorum, negatque ſimile meritum naturalibus viribus poſſe concedi reſpectu primæ gratiæ. Ergo agnovit gratiam non tantum everti conceſſione meriti naturalis condigni (quanquam eo maxime) ſed etiam conceſſione meriti naturalis congrui, & aliqualis tantum ac perexigui, quale invexerunt Semipelagiani; qui exiguitatem hujus meriti conſiderantes eo devenerunt, ut profiterentur quod ei noſtro qualicunque initio rependitur, eſſe gratiæ donum, & initium illud non eſſe meritum, nempe perfectum & ſimpliciter dictum. Quod minus pervadentes nonnulli, inconſtantiæ damnant Caſſianum & Fauſtum apud quos locutiones illæ frequentes ſunt quaſi erroris ſui ea in parte immemores. Revera tamen perſtabant in errore, nec niſi meritum ſimpliciter dictum inficiabantur, cum tamen omnis plane naturalis ad ſalutem diſpoſitio, & vis qualiſcumque meritoria, quam illi admittebant, neganda ſit tanquam gratiæ everſiva, quod Toletus ſupra male diffitetur.

Quam vane timerent divinæ ſanctitati, & libertati humanæ circa ſalutem, negato voluntati creatæ eo initio.

13 Neque vero recte Semipelagiani, per hunc errorem proſpici a ſe putabant humanæ libertati in negotio ſalutis, & divinæ exemptioni a labe acceptionis perſonarum, quem fuiſſe illis geminum erroris ſcopulum, præmiſi: male inquam, errorem errore declinabant. Nam quamvis veriſſimum ſit, ſalutem eſſe in cujuſvis adulti poteſtate, & Deum longe abeſſe a perſonarum acceptione, eſt tamen falſiſſimum quod Deus præveniatur ab homine: ſive quod homo, ſalutis ſuæ negotium, per bonum uſum nudi liberi arbitrii auſpicetur: ſed ad locandam in manu cujuſvis adulteri ſalutem ſuam, ſatis ſuperque eſt, quod præventus a Deo, poſſit vocanti conſentire aut diſſentire, ut plane luculenter tradit Fulgent. lib. de Prædeſt. & gratia cap. 9. poſt Auguſtinum lib. de ſpir. & lit. c. 34. Et quamvis ea præventio non ſit æquale beneficium omnibus quibus impenditur, ſed in quibuſdam talis ſit, ut faciat facere (tametſi luctabiliter) eo quod ſit victrix ſuavitas atque delectatio, prout vocatur a D. Auguſtino lib. de peccat. merit. c. 27. Tamen ſemper eſt ſufficiens ad operandum, & talis ut per ſolam hominis negligentiam ac culpam non ſortiatur effectum. Quæ autem eſt ſelecta & ſpecialis, non infert Deo labem acceptionis perſonarum, quæ locum non habet in mere gratuitis, etiamſi diſtributio fiat inæqualis, nulla prorſus interpoſita cauſa ex parte recipientium.

Eſt tamen ibi ingeniis omnibus fixa crux, hærendumque eſt in divino, juſto, ſed occulto judicio, juxta illud Auguſtini de ſpir. & litera c. 34. *Si ad illam profunditatem ſcrutandam quiſquam nos coarctet, cur illi ita ſuadetur ut perſuadetur, illi autem non ita; duo ſola occurrunt interim quæ reſpondere mihi placeat. O altitudo divitiarum, Et: Nunquid iniquitas apud Deum? Cui reſponſio iſta diſplicet, quærat doctiores; ſed caveat ne inveniat præſumptores.* Cavendum item eſſe in ea quæſtione præcipitium movet ſerm. 20. de de verbis Apoſt. & pulchre ſerm. 11. *Movet me, inquit, quod ille perit, non ille: Movet tanquam hominem: ſi verum vis audire, & me movet, quia homo ſum. Sed etſi tu homo, & ego homo, audiamus dicentem: o homo, tu quis es qui reſpondeas Deo? Si poſſet loqui pecus, & dicere Deo, quare iſtum hominem feciſti, & me pecudem; non juſte ſuccenſeres, & diceres: o pecus, tu quis es qui reſpondeas Deo? Et tu homo es, ſed a Deo pecus es, & utinam ſis pecus ejus, & ovis paſcuæ ejus.* Videndus in eandem ſententiam epiſt. 105. & Proſper 2. de vocat. gent. c. 30. *in fine*, & S. Chryſoſt. hom. 26. in ep. ad Rom. *in mor.* Itaque admotæ a Semipelagianis machinæ nullo negotio ſubvertuntur. Alia ratione eas machinas disjicere ſe putant alii, ſed quæ revera non eſt ſolida, nec erroris pura. Nam non video quam commode a Semipelagianiſmi labe liberari poſſit Author operis contra Prædeſtinatianos, ſæpe concedens, toto libro tertio gratiam prævenire voluntatem, ſed hoc accipiens de præmiſſa incarnatione, & Chriſto fonte gratiæ ad ſalutem noſtram a Patre dato, qua ratione argumenta contra Semipelagianos ex neceſſaria gratiæ præventione elidere poterat. Sed non ſufficit ad illud initium quod contra Semipelagianos agnoſcendum eſt, tanquam proprium gratiæ prævenientia, intelligi enim debet de gratia actuali, quæ eſt actus nobis receptus, ac excitans nos ad operandum; qualem gratiam præire ex parte Dei, & antevertere noſtram operationem, hic Author, non videtur agnoſcere. Et idem videtur innuere Arnobius junior in Pſalmum 147. Itaque ſola Catholica & ſolida ratione evertendi Semipelagianorum machinas, ea eſt quam propoſui.

Aliæ

Aliæ vulgi Gallorum in Auguſtinum calumniæ eliſæ.

14. Illæ autem aliæ calumniæ in Auguſtinum, quas præterea memorabam Maſſiliæ & per eam Galliæ oram diſſeminatas, quod electionem ad gloriam partim per ſe evaneſcunt, ut Poſper eas referens l. ad objectiones Vincentianas recte demonſtrat: partim commodiſſime mihi videntur depellendæ, ſi dicamus D. Auguſtinum admiſiſſe quidem in Deo formalem gloriæ electorum intentionem, meritis prævisis anteriorem, a qua originem ducat præparatio vocationis congruæ, & ſecundum propoſitum (Ita enim aperte ferunt quæ diſputat lib. de corrept. & gratia cap. 7. & 12. & lib. de Prædeſt. SS. cap. 3. & l. da bono perſever. cap. 9. aliiſque locis. Et id quoque ſuadet ſpecialis illa cura & amor Dei in electos, in Scripturis ab Auguſtino expenſis, tam ſæpe celebratus) eam tamen intentionem juxta eundem D. Auguſtinum, non aliter ſtatuendam eſſe efficacem, quam per ordinem ad auxilia congrua per eam procuranda. Nam electio mediorum congruorum, & eatenus afficacium ita connectitur cum divina illa electione & intentione, ut non debear hæc intentio concipi efficax, priuſquam hæc media, & ordo ad ea cogitetur. Cum autem ea media non ſint ineloctabilia, ſed abſolute loquendo poſſint non habere effectum, ut alibi demonſtratur, & ſplendidiſſime tradit S. Macar. hom. 57. agens de gratia tradita Apoſtolis jam confirmatis in gratia ne graviter detalinquerent, quæ utique efficax fuit, recte ex his mediis conjectamus efficacitatem intentionis a D. Auguſtino invectam non eſſe firmiorem. Atque ita concidunt omnes machinæ quæ ex eo admovebantur, quod ſalus electi, juxta D. Auguſtinum, ſit plane neceſſaria & everſu impoſſibilis. Aliud enim eſt certo & infallibiliter non fore evertendam, aliud non poſſe everti, etiamſi homo vellet. Primum eſt veriſſimum, poſterius vero falſiſſimum.

Quamquam nihil quoque verſatili libertatis humanæ conditioni timendum cenſerem; etiam ſi admitterem, electionem ad gloriam juxta D. Auguſtinum eſſe plane efficacem, ſed tantum intra ordinem intentionis, eo quod Deus ob præviſam conditionaliter cooparationem voluntatis homanæ, ſi his vel illis ſuavibus mediis juvetur, noluerit de voluntate abripienda per auxilia ineluctabilia quicquam decernere, conſequenter ad ſuam illam robuſtam planeque antecedentem electionem, quam ex ſaipſo concepit, decreturus, ſi humanæ voluntatis indocilitatem, & obfirmationem adverſus illa mitiora & molliora media, prænoviſſet. Sic enim libertas humana, ejuſque circa ſalutem vartibilitas, ſalva perſtat, non obſtante ferreo illo decreto prorſus immanente, & voluntatem qualis ax ſe atat, atque adeo plane exſolutam relinquente. Salus tamen ſit indefectibilis, quia quamvis intentio divina ſit pura intentio ob præcognitam inflexionem liberam voluntatis per gratiam repudiabilem, tamen ſi voluntas alter ſe habere vellet, adigeratur ad capeſſendam hanc vel illam viam, divino decreto antecedenti quod ſupponitur, conſentaneam. Quia varo ea ſalutis indaſectabilitas, quamvis cum præſenti libertata cohærens, mihi alias ob cauſas non probatur, Idcirco propoſitam D. Auguſtini ſententiam eo quem retuli modo exponere præſtatut cavillis & calumniis minus obnoxia ſtatuatur. Hæc alibi plena diſcuſſa nunc tetigiſſe ſat eſt, ad aperiendam inanitatem querelarum a Maſſilienſibus jactatarum, de quibus hactenus.

Caſſiani error privatus in hac cauſa.

15. Vidit Caſſianus reliquorum Maſſilienſium errorem hactenus expoſitum, quo prima gratia ſtatuitur ſemper voluntati & invocationi humanæ ſubjuncta, cohærere non poſſe cum pleriſque Scripturis quibus docemur Deum palam fieri neſcientibus ipſum, & apparere iis qui illum non interrogabant. Itaque aliud aliquid commentus eſt. Nempe quod interdum quidem homo præveniat Deum, & bono liberi arbirrii uſu, promereatur utcumque gratiam Dei, petitioni ac ſtudio naturali ſuperinductam, qui fuit error Semipelagianorum, ſeu vulgi Maſſilienſium: Interdum tamen Deus præveniar nos & a nobis nondum vocatus, pulſet ad hoſtium, ac voluntatem præoccupet. Quod eſſe Caſſiani placitum notarunt Cuychius annot. 20. in Caſſianum, & Diaconius in obſervationibus ad eundem, aperteque habetur ex Proſpero lib. contra Collat. præſertim c. 5. 9. & 38. *Nec cum hæreticis* ait c. illo 5. *tibi nec cum Catholicis plena concordia eſt. Illi in omnibus juſtis hominum operibus, liberæ voluntatis tuentur exordia: Nos bonarum cogitationum ex Deo ſemper credimus prodire principia. Tu informe neſcio quid tertium, & utique parti inconveniens reperiſti, quo nec inimicorum conſenſum acquireres, nec in noſtrorum intelligentia permaneres.*

Sed quid aliunde Caſſiani mentem venamur, cum extent perſpicua ipſius Caſſiani loca, quibus ea quam dixi Caſſiani opinatio liquido deprehenditur? Illuſtriſſime collat. 13. c. 7. *Dei benignitas cum bonæ voluntatis in nobis quantulamcumque ſcintillam emicuiſſe perſpexerit; vel quam ipſe tamquam de dura ſilice noſtri cordis excuſſerit, confovet eam & exſuſcitat; ſuaque inſpiratione confirmat.* Ex cap. ſequenti. *Cum in nobis ortum quendam bonæ voluntatis inſpexerit, illuminat eam confeſtim atque confortat, incrementum tribuens ei, quam vel ipſe plantaverit, vel noſtro conatu viderit emerſiſſe.* Similibus disjunctionibus ſcatet tota illa collatio; & propterea Concilium 2. Arauſic. can. 8. peculiariter ac ſcorſim, ſupreſſo licet Caſſiani nomine, damnat ejus errorem, quo aliqui ad Deum accedere dicuntur per liberum arbitrium prævenientes Deum; alii vero, per divinam miſericordiam a Deo præventi, idem præſtare dicuntur. Quod Concilium ait exſcindi univerſali illo oraculo, *Nemo enim poteſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit eum.* Et effato Apoſtolico omnes æquæ comprehendente; *Nemo*, plane nemo, ut Concilium expendit, non aliqui dumtaxat, *poteſt dicere Dominus JESUS niſi in Spiritu ſancto.*

Quare cum Caſſianus alicubi tantum memorat præventionem Dei per voluntatem creatam cujus motum præſtoletur; alibi autem ac nominatim collat. 3. non ſemel, memorat tantum præventionem divinam, qua omnis voluntatis motus antevertitur, non eſt inconſtantiæ inſimulandus, ut aliqui hic quoqua faciunt: ſed cum ſpecialis ejus error ferat, aliquando Deum, aliquando voluntatem ponere initium juſtificationis, conſequenter quandoque unam præventionem, quandoque aliam pro inſtituto & ſubjecta materia proponit, ut Proſper etiam notavit lib. contra Collat. c. 38.

Cur tamen Semipelagianis accenſeatur.

16. Hæc licet ita ſe habeant, nihilominus paſſim Caſſiani arror Semipelagianiſmi nota ſuffigitur, ipſeque Caſſianus Semipelagianis accenſetur, quia qua

ex

Digitized by Google

ex parte voluntatem aliquando Deo præire ſtatuit in ſalutis negotio, ea ex parte Semipelagianiſmum ſectatus eſt: ſicut ipſi Semipelagiani, quia qua ex parte ſtatuebant præventionem humanam auxilium Dei antecedere, Pelagio adhærebant, Pelagianiſmi ſæpe notantur, & Pelagiani dicuntur apud Auguſtinum, Proſperum, Fulgentium, alioſque antiquos. Non laboravit tamen Caſſianus aliis erroribus, qui in aliis ejuſdem ſurfuris notati ſunt: Et quamvis Divo Auguſtino occulte obloqueretur, ut Proſper late memorat Epiſt. ad Ruffinum, temen quæ ſupra retulimus portenta calumniarum de D. Auguſtino, non confixit, aut diſſeminavit, ut indicant illa ejuſdem Proſperi lib. contra Collat. c. 2. *Ne ad obſcurandam ſcientiam doctorum, ea exagitare videamur, quæ vulgus ignobile, & procax ineptorum loquacitas intemperanter effundit; unius potiſſimum definitiones, quem non dubium eſt illis omnibus in ſanctarum ſtudio Scripturarum præſtare, referemus:* Hoc eſt Caſſiani quem rurſus paulo poſt vocat *virum ſacerdotalis ordinis, qui diſputandi uſu, inter eos quibus cum degit, excellit*: & ut vides liberet eum nota procacitatis in Auguſtinum; moxque toto opere refellit tantum in Caſſiano errorem de divina per hominem præventione, tacitis omnibus aliis ſupra memoratis, quibus gravatum ab aliquibus ea ætate & regione D. Auguſtinum præmiſimus.

Summa erroris Semipelagianorum, & cur dicti Semipelagiani, vel Pelagii reliquiæ, ac Maſſilienſes.

17. Habemus igitur quis vere fuerit error Semipelagianorum, tum quatenus maxime parti Maſſilienſium communis, tum quatenus Caſſiano peculiaris ac quorſum Semipelagianiſmus dicatur. Quia enim aſſertores erroris propoſiti, non omnino adhærebant Pelagio, ſed ex parte tantum nempe negando primum juſtificationis initium eſſe ex divina gratia, quam alioqui agnoſcebant, idcirco Semipelagiani appellantur. Et aptius vocarentur reliquiæ Pelagianorum, qua etiam ratione interdum nominantur; quia revera non amplexabantur dimidium erroris Pelagii, ſed in uno dumtaxat puncto, tam multis in quibus Pelagius præterea erraverat, rejectis, cum eo conſentiebant, *ea una parte ſuperbæ prædicationis* (id eſt Pelagianæ) *cæteris abdicatis retenta*, ut loquitur Proſper Epiſt. ad Demetriadem. Quin etiam in illo unico puncto, non omnino Pelagium ſectabantur, ſed veluti dimidia ex parte. Nam cum Pelagius, meritum condignum in naturalibus operibus reſpectu humanæ ſalutis agnoſceret, ipſi longe temperantius philoſophati, aliquale duntaxat meritum naturale admittebant, quod eſſet ſalutis noſtræ fundamentum, & gratiam homini conciliaret; quamvis illud adeo exile cenſerent, ut vix nomine meriti illud dignarentur. Quia tamen hic eorum error, erat veluti portio plenitudinis illius errorum a Pelagio invectæ, & illa gratiæ, ut cum Fauſto loquar, *voluntatis anſulam prehendentis* advocatio per humanum laborem, ſternebat viam ad renovandum præcipuum Pelagii errorem, quo divinam gratiam per naturalia merita dari contendebat, propterea dicti ſunt Pelagianorum reliquiæ; *in quorum detruncationibus* (verba ſunt Proſperi epiſt. ad Ruffinum) *hæreſis Pelagiana palpitaret*. Et in Ep. ad Aug. *In iſtis Pelagianæ pravitatis reliquiis, non mediocrem virulentiæ fibram nutritam* queritur. Et lib. contra collat. cap. 11. hujus erroris aſſertores, refovendo cineres Pelagiani dogmatis jam extincti, deficientem fumi nidorem in redivivam flammam conatos accendere.

18. A pleriſque vocantur Maſſilienſes; quia revera Proſper initio Epiſtolæ ad Auguſtinum, eos quorum errorem tota Epiſtola refert, ait in Maſſilienſi urbe fuiſſe conſtitutos, quos *claros & egregios in omni virtutum ſtudio viros* fuiſſe teſtatur; nimirum ea tunc urbe e Caſſiani diſciplina excultiſſimis in re Aſcetica & virtute Monachis inſtructiſſima: quos inter, ipſe Caſſianus, velut inter ignes luna minores, *inſignis & clarus*, ut Proſper Tyro in Chronico loquitur ad Chriſti annum 436. ſplendebat, & eruditione & ſanctimonia. Ut propterea S. Proſper epiſt. ad Ruffinum, de hoc in Maſſilienſibus *virtutum ſtudio, exortum periculum, & de morum probitate diſcrimen*, ingemiſcat; ſecuturis facile populis, quod illud tam illuſtrem gregis Chriſti portionem probaſſe perſpicerent. Hilarius tamen initio Epiſtolæ ad Auguſtinum, eadem cum Proſpero ad Auguſtinum ventilata, referens ait, *Maſſiliæ, vel aliis etiam in locis in Gallia*, fuiſſe ventilata. Nec id Proſperum latuit, qui etiam Hilarii Arelatenſis querelas, ut ſupra vidimus, ac etiam Genuenſium dubia non tacuit; ex quo patet luem illam Maſſilienſem, omnem illum tractum & Galliæ oram pervaſiſſe, ac Genuam etiam & Italiæ fauces tentaſſe.

Si tamen Maſſilienſis lues dicenda eſt, quæ primum in Africa videtur exorta, non modo quoad rixas *de vocatione, ſecundum propoſitum*, quibus ſedandis S. Auguſt. librum de corrept. & gratia ſcribere adactus eſt, ut ejus libri initio, & epiſt. 47. docet; ac etiam Proſper initio Epiſt. ad Auguſtinum: ſed etiam quoad enatum ex eo circa ſpecialem vocationem diſſidio, placitum Semipelagianum de prima gratia humanæ invocationi ſubjuncta. Aperte enim S. Auguſtin. ante delatos a Proſpero & Hilario, Gallos epiſt. 107. & lib. 2. contra duas epiſt. cap. 8. contrito jam Pelagio, refert ſubnatos, qui errorem de prima gratia humano labori expenſa tuerentur, dimiſſis reliquis Pelagii erroribus: Qui eſt Pelagianiſmus ille dilutus quem ſero ſapientibus Afris, Maſſilienſes aliique vicini Galli fere omnes, aliquandiu admiſerunt, nec ſine obſirmatione aliqua. Ita ut quamvis D. Auguſtini a Proſpero & Hilario admoniti, divinis plane libris de Prædeſtinatione Sanctorum & dono perſeverantiæ (quos D. Auguſtini cygneas voces, & Teſtamentum jure quis dixerit) videri poſſet error ille plane contritus, neceſſe tamen poſtea fuerit Cœleſtinum Romanum Pontificem ab iiſdem Proſpero & Hilario interpellatum, gravi increpatione, Auguſtino ſuperſtites in Galliani Semipelagianiſmi profeſſores, & conniventes ad eorum errorem, vel etiam ei ſtipulantes Epiſcopos coercere; non magno quoad hunc errorem pretio operæ. Nam per annos inſuper non paucos, in eo tractu viguit, quod Galli D. Auguſtini authoritate non admodum moverentur, hac in parte: in qua ipſe alias ſenſiſſet aliter: ejus vero poſteriorum ſententiam, duram & immitem eſſe calumniarentur. At Cœleſtini authoritatem declinare ſe ſatis exiſtimarent, cauſando libros de Prædeſtinatione Sanctorum & dono perſeverantiæ quibus Semipelagianiſmus convellitur, non fuiſſe a Cœleſtino approbatos, ſed tantum doctrinam anteriorum Auguſtini operum, quibus Pelagium cineravetat, fuiſſe a Cœleſtino commendatam. Id enim Gallos obtendiſſe, late refert Proſper in fine lib. contra Collatorem.

Extrema eorum per Eccleſiam contritio quando facta, & circa quid præciſe.

19. Nec prius fumans adhuc hæc Pelagii favilla, plane

plane extincta eſt, quam ſedes Apoſtolica tranſmiſſis ad tractus illius Epiſcopos capitulis, quæ Arauſicæ in Liberianæ Baſilicæ dedicatione publice propoſita, & a Patribus congregatis firmata ac denuntiata ſunt, omnem incendii illius velut ſcintillam, duloſo cineri tuendæ humanæ libertatis ac divinæ juſtitiæ ſuppoſitam, feliciter compreſſit anno Chriſti juxta noviſſimam Card. Baronii ſubductionem, 529. ſedente Felice IV. longe poſt S. Leonem Caſſiani æqualem, cui titulus a collectore gratis appoſitus, eam capitulorum Apoſtolicorum traſmiſſionem adſcribit. Et acceſſit inſignis eorumdem capitulorum confirmatio, per Boniſacium II. datis ad S. Cæſarium litteris quæ leguntur Tom. 1. Conciliorum Galliæ *pag. mihi* 223.

Conſideratione porro dignum eſt, in illis capitulis ſive canonibus, ea tantum definiri, quæ ad excludendam ſubjectionem divinæ gratiæ ad humanam voluntatem pertinerent, & ad gratiæ neceſſitatem pro toto juſtificationis progreſſu; intactis iis quæ ad electionem ad gloriam ſpectant, & pleriſque quæ in D. Auguſtini doctrina diſplicuerant. Similiterque Cæleſtinus in fine Epiſtolæ poſt conſtitutam fidem Catholicam de veritate noxæ parentalis & gratiæ neceſſitate, ac primatu, profitetur reliquas quæſtiones de quibus D. Auguſtino negotium faceſſebatur, neque a ſe negligi, neque decidi; ſed liberæ Doctorum diſputationi permitti, intra eos ſines quos Chriſtiana charitas & modeſtia præfigit. Quod ego ad quæſtionem de electione abſoluta ad gloriam, ante vel poſt præviſa merita per gratiam procreata, pertinere exiſtimarim. Quia enim in eo puncto D. Auguſtinus multos & graves contradictores ſuſtinebat, nec antiquiores Patres ea in parte perſpicue prodiderant aliquid tanquam ex fide tenendum; aliunde autem fatalitas quædam ſub nomine electionis & prædeſtinationis ad gloriam, prorſus antecedentis conſenſum humanum, induci meticuloſis videretur; ſatius duxerunt Pontifices in quæſtiones non neceſſarias non excurrere, contenti tradidiſſe quæ ſine fidei violatione negari non poterant: quoad illas autem non neceſſarias quæſtiones, indixiſſe modeſtiam; & D. Auguſtini ſugillatione, tanti viri merita, exantlatoſque pro Eccleſia labores dedecente, interdixiſſe. Quinetiam S. Proſper, quamvis Auguſtini placitorum tenaciſſimus, tamen in Epiſtola ad Auguſtinum, poſt relatas Semipelagianorum querelas in varia doctrinæ a D. Auguſtino traditæ capita, cum extremam veluti lineam placiti quod iſti e contrario ſtatuebant eſſe docuiſſet ſubjunctionem gratiæ ad nudam voluntatem humanam: hoc duntaxat videtur reprobare tanquam Pelagii virulentia imbutum, intactis cæteris: *Si principium ſalutis male in homine collocatur, ſi divinæ voluntati impie voluntas humana præfertur, ut ideo quis adjuvetur quia voluit, non ideo quia adjuvatur velit, ſi originaliter malus, receptionem boni non a ſummo bono, ſed a ſemetipſo inchoare male creditur, ſi aliunde Deo placetur, niſi ex eo quod ipſe donaverit*. Quæ liquet ad ſolum gratiæ primatum ac neceſſitatem pertinere.

Quæ falſo aliqui Semipelagianis affingant.

20. Non video autem unde aliqui incumbentes parieti inclinato & maceriæ depulſæ, plures contra fidem aperte pugnantes errores, in Semipelagianis tanto poſt tempore ſubodorati ſint, quam Pontifices, & Concilia, & illorum temporum Patres perſpexerint. Affingunt enim Semipelagianis, quod interna gratiæ auxilia veramque ſpiritus ſubminiſtrationem ſuſtulerint: itemque quod dixerint, hominem naturæ viribus, immediate ſuſtolli ad gratiam ſanctificantem, nullis interpoſitis diſputationibus liberis. Addunt alii, negatam ab eis fuiſſe gratiam ſanctificantem, & divinam cooperationem ad actiones liberas: Quæ omnia quo jure Semipelagianis affingantur, equidem non video.

Nam quod attinet ad gratiam ſanctificantem, ne ipſe quidem Pelagius eam aperte ſuſtulit, ut ex eo liquere videtur, quod Concilia & Patres Pelagium impugnantes omnino ſilent de gratia habituali: & exaggerationes virium naturæ, quas Pelagius epiſtola ad Demetriadem, & iis qui ſuperſunt Commentariis in Paulum inſeruit, prætenſa item ab eo libertatis læſio per gratiam, ut habetur ex D. Auguſtino l. 4. contra Julian. cap. 8. & ex lib. 2. contra duas epiſtol. c. 5. ad ſolam gratiam actualem ſpectabant, non autem ad habitualem. Quanto magis igitur Semipelagiani, viri & docti & probi, gratiam ſanctificantem non ſuſtuliſſe cenſendi ſunt.

Quod vero attinet ad gratiam actualem internam revelationis ac externæ propoſitionis objecto contradiſtinctam, certum eſt eam negaſſe Pelagium, primo quidem abſolute & ſimpliciter, poſtea vero tanquam neceſſariam. Contendebat enim ad ſummum eſſe utilem, & juvare ad facilius operandum quod abſolute poſſet per nudas naturæ vires effici, ut memorat D. Auguſtinus epiſt. 106. & luculenter lib. de geſtis Pelagii cap. 14. habeturque ex ipſo Pelagio epiſt. ad Demetriad. Niſi ſi quod Auguſtinus eodem lib. de geſtis Pelagii cap. 31. ſatis innuit, de hæreticorum more Pelagius cum res tulit, mendaciter admiſit quod alioqui inficiebatur. Pelagianos certe, de Magiſtri poſteriore placito minus ſollicitos, internam gratiam excitantem inficiatos eſſe, multis confirmat Bellarminus in recognit. cap. 13. lib. primi de grat. & lib. arbit. aperteque tradit S. Auguſt. lib. 1. contra duas epiſt. cap. 59. & in ſecunda reſponſ. contra Julian. lib. 1. cap. 95. ubi refert eos gratiam internam vocaſſe *neceſſitatem*. Sic igitur de internis gratiæ auxiliis ſentiebant Pelagius & Pelagiani, quocumque verborum colore hæreſim obtegerent: Semipelagiani autem non ſic: idcirco enim S. Auguſtinus lib. de prædeſt. SS. cap. 1. laudat eos, quod gratiam ſimpliciter dictam atque adeo internam admittentes, recederent a Pelagio. Quorſum ergo eis affingamus contrarium, & non jam Semipelagianos, ſed pure Pelagianos quoad gratiæ negotium eos ſtatuamus?

Idem dico de impacta iiſdem negatione divinæ nobiſcum cooperationis in actibus liberis; Nam quamvis de Pelagio, problema ſit, expunxeritne divinam cum cauſis ſecundis cooperationem, & nominatim cum voluntate libera; & non pauci partem affirmantem, plerique etiam negantem tradant, ut videre eſt apud Salam. 1. 2. tract. 5. d. 3. n. 9. & alios quod adduxi in Natur. Theo. diſt. 8. n. 338. de Semipelagianis tamen nuſquam apud antiquos legitur, quod divinæ cooperationi ſint adverſati. Nec id ſane ad ipſorum cauſam referebat, ut videtur ex dictis perſpicuum.

21. Sileo de ea inſulſitate, quam nuperi quidam in Semipelagianis damnant, quod admiſerint actus mere naturales circa objecta illa materialia quibus ſupernaturales actus diſtinentur. v. g. quod admiſerint dari poſſe naturalem aliquem aſſenſum objectorum, queis intellectus ſupernaturali fide roboratus, præſtat aſſenſum: & naturalem aliquem amorem, charitati Theologicæ in ſuo ordine proportio-

tio-

Digitized by Google

tionalem, abſque ullo tamen ordine ad gratiam & juſtificationem. Hoc Semipelagianis vitio vertere ac ſuffigere, ineptire eſt; nec vacat injuria in graviſſimos Theologos, veteres juxta ac novos qui ita ſenſerunt.

Satis de Semipelagianorum errore; ſi rei apud pleroſque implexitatem & argumenti fœcunditatem ſpectes, omnino paucis: ſi inſtitutum hoc loco noſtrum, plane multis. Nunc an hic ipſe error Valeriano jure impingatur, conſideremus, repetitis & ad examen vocatis locis illis, quæ offenſionem ingeneraſſe ſupra vidimus.

C A P U T V.

Demonſtratur directe, Valerianum a Semipelagianiſmo proxime expoſito abhorruiſſe.

ALienum omnino ab errore propoſito fuiſſe Valerianum, duplici via pandam. Nempe primo directe: hoc eſt oſtendendo quam ille gratiæ divinæ ſtudioſus aſſertor fuerit, primaſque ei ſemper detulerit: ſecundo indirecte, iis nimirum quæ Semipelagianiſmum ſapere viſa, apte conditis, & ad Catholicum ſaporem, idonea expoſitione aptatis.

Plane Catholicam apud Valerianum gratiæ divinæ aſſertionem ferunt varia loca. Sic enim loquitur homil. 3. extrema. *Servitii noſtri hæc eſt ratio, ut beneficia Chriſti noſtri, ſemper recolas; & in quo religioſæ fidei labore profeceris, auctori tuæ libertatis aſſignes.* Ex homil. 7. initio. *Hæc ipſa quæ fides in nobis operatur, quamvis humano labore proficiant, ad Dominum referenda ſunt, per quem & in quo, ſi qua ſunt bene geſta, conſiſtunt, & in poſterum quibuſque profutura ſervantur. Unde nemo ſapiens Dei beneficia ſuis virtutibus æſtimet applicanda, ne audiat illam Apoſtoli ſententiam dicentis, quid habes quod non accepiſti? Aut ſi accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Ex hoc Apoſtoli loco, Venantius Fortunatus expoſitione orat. Dom. circa tertiam petitionem, in inſigni digreſſione contra Semipelagianos, contendit perſpicue & aperte everti eorum errorem: ita ut quiſquis hoc cum Apoſtolo, quem *Eccleſiæ oculum*, ſcite nominat, humiliter profitetur, eo ipſo profiteatur, bonam quoque voluntatem, & ſalutis initium a Deo eſſe: æque ac prima incenſio lampadis ab intrinſeco eſt, quo ille exemplo egregie aperit a Deo præveniri hominem, imitatus Auguſtinum tract. 23. in Joan. Non diſſimiliter ergo ſenſit, qui locum illum in eam rem æque adhibuit Valerianus. Qui mox ibidem, enumeratis variis bonis operibus ſupernaturalibus addit. *Sed hæc omnia, una atque eadem Patris, & Filii, & Spiritus ſancti in nobis virtus operatur, quæ perfectionem juſtis laboribus præſtat, ac bonæ voluntati, quæcunque ſunt optima, ſubminiſtrat.* Alludit aperte ad illa Apoſtoli verba, quæ totius de gratia doctrinæ breviculum jure quis dixerit. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum de ſurſum eſt, deſcendens a Patre luminum.*

2. Splendidiſſime homil. 55. prope tota. Nominatim vero in ipſa homiliæ fronte, verbis illis. *Omaem profecto modam ſacrilegæ ſupeiſtitiovis excedit, qui in laboribus juſtis, partem Deo ſubtrahit, a quo ſapientiæ ſpiritum accepimus, totum hominem regit, & ad omne opus bonum, mortalium mentes accendit. Omnia itaque laborum inſignia ad Deum referenda ſunt, ne S. Spiritus dona reſcindat.* Et mox prolatis aliquot Scripturæ teſtimoniis. *Videtis ergo quod bona noſtra divinitati debemus adſeribere; mala autem humanis moribus imputare: quia ut bona procurante Deo creantur; ita mala, diabolo auctore naſcuntur.* Partem laboris juſti & ad juſtitiam promoventis, non eſſe Deo ſubtrahendam; accipi a Deo ſpiritum ſapientiæ ac veluti primum halitum vitæ ſupernaturalis; accendi a Deo mentes noſtras ad omne opus bonum, & quicquid hujuſmodi eſt, Deo procurante creari, ideoque hæc omnia eſſe illi adſcribenda; quantum abeſt a Semipelagianiſmo, quo prima radix boni operis homo ſtatuitur, & boni procuratio eidem adſcribitur!

Specialiter vero quod ait bona creari in nobis procurante Deo, mala autem naſci auctore diabolo; argumentum continet in rem noſtram efficaciſſimum, ex eo ductum; quod quemadmodum fœtus non poteſt ſibi ipſi dare primum eſſe, ſed neceſſario ſupponit patrem: ita ſpiritualis fœtus, ille, inquam, abſconditus cordis homo qui in nobis formatur, quamvis ad ſuum augmentum & conſervationem poſſit aliquid conferre, tamen quoad primum initium neceſſario aliunde prodit, hoc eſt a Deo, qui voluntarie generat nos veibo veritatis, ut ſimus initium aliquod creaturæ ejus. Hoc ipſo ſenſu Semipelagianiſmum plane exſcindente, locutum Valerianum, liquet ex illis aliis ejuſdem homiliæ verbis. *Requirat unuſquiſque initia vitæ ſuæ, & auctorem quærat generis humani: quis corpus formaverit, quis membra compoſuerit, quis terrenam materiam in humanum uſum fecerit vegetare. Noane hæc omnia, Dominus, ſapientia procaraate, conſtituit? Cam ergo non ſit noſtram quod ſumus, quomodo uſtrum eſt quod habemus? Stultitiæ genus eſt, ut cum alii debeas vitæ beneficium tibi adſcribas ornamenta virtutum?* En aperuſſimam Semipelagianiſmi profligationem, eo quod dicebam argumento ſubnixam, uſurpatam quoque a D Aug. in Pſal. 144. ad illud, *& juſtitia tua exultabunt.*

Nec dimitto indiſcuſſam vim verbi quo ut mala auctore Diabolo in nobis naſci, ita bona procuranse Deo creari ajebat Valerianus. Nam ſive verbum *creandi*, preſſe ac ſtricte, ſive laxius uſurpemus, ſuppetet quod huic rei referat nonnihil. Et ſtricta quidem acceptatio qua vox *creandi* ſignat productionem ex nihilo, recta impetit Semipelagianiſmum & quodcunque ſalutis initium ex naturæ viribus, ut propterea S. Auguſt. ad veritatem Catholicam ea in parte confirmandam, uſurpare paſſim ſoleat verba illa Pſ. *pro nihilo ſalvos facies eos*; ita luculenter in Pſal. 55. itemque illud Apoſtoli, *ipſius factura ſumus, creati in Chriſto Jeſu, in operibus bonis*, & ſimilia quæ ad hoc inſtitutum urget lib. de grat. & lib. arbit. cap. 8. Eodem ſenſu S. Baſil. in Pſ. 32. tractans illud, *ipſe dixit, & facta ſunt; mandavit, & creata ſunt*, proferens varias Scripturas, in quibus creatio, quia eſt productio ex nihilo, ſpiritualem noſtram procreationem ex nullo noſtro initio factam ſignat; addit poſſe eum Pſalmi verſum, quoad priorem partem de effectione naturali accipi, qua dicente Deo factus eſt mundus: Quoad poſteriorem vero partem, intelligi poſſe de generatione in Chriſto, quæ eſt moralis creatio, excluſo in ea morali quocunque influxu ſubjecti, quoad primam gratiam auxiliantem. Nec diſſimiliter Anaſtaſ. Sinaita l. 7. hexaem. *initio*, ait in 2. capite Geneſeos iterari narrationem creationis rerum, quæ poſſet ſuperflua videri, niſi inſtituta denuo eſſet, ad deſignandam ſecundam creationem longe ſublimiorem, quæ eſt in Chriſto & per Chriſtum. Hoc denique voluiſſe oportuit antiquos illos ſcholaſticos, qui

vel

Google

vel in 1. diſt. 26. vel in 4. diſt. 1. cenſuerunt gratiam fieri in nobis per creationem. Hoc enim in rigore phyſico loquendo, ſi de gratia habituali ſit ſermo, improbabile eſt: Nam accidenti valde præternaturale eſt, produci abſque ſubjecto, atque adeo ex nihilo phyſico. Et multo etiam improbabilius eſt agendo de gratia actuali, quæ forte nulla vi poteſt ſic effici. Senſus ergo ſcholaſticorum illorum eſſe debet, quem S. Thomas 1. 2. q. 110. art. 2. ad 2. perſpicue expreſſit: Nempe gratiam ſanctificantem moraliter creari; quia ſpectata prima radice ex mera Dei prævenientis liberalitate obtingit, quod ſimiliter dicendum eſt de gratia actuali. Atque ita primus hic ſenſus creationis noſtræ per emiſſum Dei ſpiritum, ac Deo procurante factæ, aperte evertit Semipelagianiſmum.

3. Si autem verbum *creandi* ſumatur paulo latius, ita ut dicantur procurante Deo creari bona, mala autem naſci auctore Diabolo, quia bene ſupernaturaliter operantes, non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo naſcimur, tanquam ex patre fœcundante, & primum initium totius procreationis indente, æque concidet per ea verba Semipelagianiſmus. In quam rem juvat afferre perelegantem doctrinam cui Gulielmus Pariſienſis l. de ſacram. Matrimonii cap. 5. inædificat animæ humanæ cum Deo nuptias, ad concipiendam & pariendam prolem bonorum operum, non abſque univerſo apparatu illis nuptiis comitante, per analogiam ad noſtrates nuptias. Eſt autem ea doctrina Richardi Victorini in Pſal. 28. ad illud: *Dilectus quemadmodum filius unicornium*, & Bernardi lib. de inter. domo cap. 68. qui aperte ex Richardo profecit. Obſervant hi Doctores, quamvis poſſimus patres eſſe Chriſti, cooperantes ad alienam ſalutem, cumque gignentes in alieno corde; tamen unumquemque noſtrum in quo Chriſtus formatur & generatur, non ſe habere ad Chriſtum ſic genitum ut patrem, ſed ut matrem duntaxat, quæ ex alieno feminio concipit. Proptereaque expendunt, interminatam in Scriptura maledictionem ſterili & quæ non parit; nec ſimiliter dictum, maledictus qui non gignit: quia non æque in poteſtate noſtra eſt, præveniri ſancta cogitatione qua veritas perſpiciatur, ac eſt in noſtra poteſtate, adhærere veritati intellectæ & interius guſtatæ, Domino dante ſuavitatem. Ea enim prævenio, conferens primum ſalutis initium, mere ex Deo eſt, qui proinde jure dicitur habere rationem Patris in hac ſpirituali nativitate, contra quam ſentiebant Semipelagiani, qui ſibi ipſis abſque gratia, nativitatis illius initium arrogabant. Liquet ergo quantum ab eis abſuerit Valerianus.

Inferius quoque eadem homilia 11. allegato initio Pſ. 126. *Niſi Dominus ædificaverit*, &c. ita infra: *Videtis ergo, quod nec ſine Domino quod bonum eſt ædificari, nec ædificatum ſine Domino poterit cuſtodiri. Ædificatio divinæ hujus domus, ædificatio eſt vitæ noſtræ, quam oportet divinæ majeſtatis auxilio communiri. Rogandus itaque ſemper eſt Chriſtus noſter, ut in nobis bona nutriat, & exorandus ut nutrita cuſtodiat, atque ita inteligentiæ noſtræ corda componat, ut omnia quæ bona ſunt, gloriæ cæleſtis poteſtatis aſſignet*. Expendo ædiſicationem divinæ domus, id eſt exordium & initium juſtificationis, Deo tribui æque ac ejuſdem jam ædificatæ cuſtodiam. Ex eo enim quod Dei ſit domum noſtram internam ædificare, inferri ipſum quoque juſtificationis exordium a gratia eſſe repetendum, tradit egregie Naz. orat. 35. num. 8. & Nazianzeni auditor S. Hieronymus Jerem. 18. Itemque Joannes Epiſcopus Hieroſolymitanus adductus & commendatus a S. Auguſtino lib. de de geſtis Pelagii cap. 14. ac etiam Proſper ad excerpta Genuenſ. dub. 8. Adverto inſuper gratiæ divinæ prævenientis auxilia, iiſdem a Valeriano verbis expreſſa, quibus deſignantur in Eccleſiaſtica oratione Dominicæ 6. poſt Pentecoſten, qua petitur a Deo, *ut quæ ſunt nutriat, ac pietatis ſtudio, quæ ſunt nutrita, cuſtodiat*. Præterea obſervo eodem loco Valerianum, non aliqua, ſed plane omnia quæ Chriſtiana bona ſunt, cujuſmodi etiam eſt primum juſtificationis initium, aſſignare Deo gratiæ auctori, & monere rogandum Deum, ut ita intelligentiæ noſtræ corda componat, id ut agnoſcamus & facto præſtemus. Quæ omnia ſunt a Pelagii reliquiis alieniſſima. Valet enim ex ejuſmodi dicto ea D. Auguſtini illatio quam conficit. 1. Retract. cap. 9. ubi expendens quod dixerat lib. 3. de lib. arbitr. omnia bona ex Deo eſſe, ſic concludit: *Quia omnia bona ex Deo ſunt, ſequitur ut ex Deo ſit & bonus uſus liberæ voluntatis quæ virtus eſt, & in magnis numeratur bonis*.

4. Infra quoque Valerianus ex illis Scripturæ locis, *Non eſt qui faciat bonum, & nemo bonus niſi ſolus Deus*, argumentatione ei gemina quam Proſper cap. 20. contra Collat. ex iiſdem locis conficit ad probandum noſtræ ex Deo ſalutis initium, concludit in hunc modum: *Ergo videtis quod ſi quando boni videmur, bonitatem Dei operamur*. Item addit, cum bene facimus in ordine ad ſalutem, Deum in nobis ut in templo habitare, & ſcilicet operari in nobis illud ipſum bonum, quod tametſi noſtrum ſit, tamen quia radicaliter & principaliter a Deo pendet, *bonum Dei* a Valeriano appellatur: Eo ipſo ſenſu quem egregie expreſſit S. Greg. lib. 33. mor. cap. 25. & 26. tractans illud: *Quis ante dedit mihi, ut reddam ei*; Et homil. 9. in Ezech. ad illud, *ingreſſus eſt in me ſpiritus, poſt quam locutus eſt mihi, & ſtatuit me ſuper pedes meos*. Appono partem loci illuſtriſſimi, tanquam radium quo vera & Catholica Valeriani hoc loco doctrina, colluſtrari poteſt. *Sciendum eſt, quia mala noſtra ſolummodo noſtra ſunt: bona autem noſtra, & omnipotentis Dei ſunt, & noſtra: quia ipſe aſpirando nos prævenit ut velimus, qui adiuvando ſubſequitur, ne inaniter velimus, ſed poſſimus implere quæ volumus. Præveniente ergo gratia, & bona voluntate ſubſequente; hoc quod omnipotentis Dei donum eſt, ſit meritum noſtrum. Quod bene Paulus brevi ſententia explicat dicens: Plus illis omnibus laboravi. Qui ne ſuæ videretur virtuti tribuiſſe quod fecerat, adjunxit: Non ego autem, ſed gratia Dei mecum. Quia enim cæleſti dono præventus eſt, quaſi alienum ſe a bono ſuo opere agnovit; non autem ego: ſed quia præveniens gratia, liberum in eo arbitrium fecerat in bono, quod libero arbitrio eandem gratiam eſt ſubſecutus in opere, adjunxit: ſed gratia Dei mecum. Ac ſi diceret, in bono opere laboravi, non ego, ſed & ego. In hoc enim quod ſolo Domini dono præventus ſum, non ego. In eo autem quod donum voluntate ſubſecutus, & ego*. En. S. Greg. gratiam prævenientem & ſalutis ex Deo initium, colligit & probat ex eo quod bonum opus noſtrum, dicatur *bonum Dei*, noſque dicamur alienum bonum operari, quo ipſo modo loquitur, ut vidiſtis, Valerianus. Quæ mihi videntur idonea argumenta bonæ cujuſvis voluntatis etiam primæ, ab eo adſcriptæ auxilio gratiæ, in ſalutis negotio.

In calce denique ejuſdem homiliæ 11. hæc verba habet. *Qui gloriatur ergo in Domino glorietur: omni ergo ſtudio agendum eſt, dilectiſſimi, ut vitam noſtram Domino ita fides pura commendet, ne quid extollentia humana ſibi vindicet aut ſuis laboribus donet. Totum autem perdidit quod laboravit, qui propriis virtutibus fructum ſanctitatis adſcripſerit*. Hæc plane gemina

effato S. Cypriani *in nulla gloriandum eſſe*, *quando noſtrum nihil ſit*. Ex quo teſtimonio S. Auguſtinus lib. de prædeſt. SS. c. 3. & lib. de dono perſever. c. 14. fatetur ſe adductum ut ſententiam ſuam priorem circa ſalutis initium retractaret. Quomodo ergo Valerianus, eodem modo locutus, ſalutis initium homini arrogaret? Et vero quod negat fas eſſe extollentiam humanam aliquid ſuis laboribus vendicare, videtur intortum in errorem Semipelagianorum, qui humano labori ſubjungebant gratiam, eamque adſcribebant ei labori quo voluntas petendo, pulſando, quærendo, Deum advocat. Ut ſuſpicio eſſe poſſit univerſam hanc homiliam qua Valerianus ex inſtituto reiicit eos qui Deum gratiæ Authorem ab aliquo laboris ſui conſortio in bonis operibus excludunt, non tantum in Pelagium intorqueri, qui abſolute gratiam inficiabatur; ſed etiam, & quidem multo magis in Semipelagianos, quorum poſt Pelagii cineres, ſavillæ fumabant.

6. Tandem alieniſſimum eſt a ſenſu & modo loquendi Semipelagianorum, quod habetur hom. 16. verbis illis. *Omnis igitur ſpes obtinendæ victoriæ, in fide & voluntate conſiſtit. Si enim voluntas ſequatur fidem, nunquam deſerit voluntatem.* Utique fides. Sane Semipelagiani erroris flos, vel potius fœx, eſt ſubſecutio & ſubjunctio fidei ad voluntatem bonam. At Valerianus, diſerte voluntatem bonam ſubjungit fidei: Ita ut etiam prima credendi voluntas, non ſit ex nuda facultate voluntatis; ſed divinum fidei ſeminium, ſive gratiam voluntati præviam ſubſequatur. Quæ eſt Catholica doctrina contra Semipelagianos. Idcirco enim eos ſugillans S. Petrus Chryſologus ſerm. 135. poſt commendatam S. Laurentii in vivicomburio conſtantiam, monet Auditores ut mirantes S. Laurentii fidem & patientiam, donum Dei mirentur: Dei enim donum fuiſſe, tantam fidem, tantum in tantis cruciatibus, animi robur. Tandemque concludit. *Ergo Martyrum merita, velut Dei dona laudemus; amemus, oremus, ſubinferamus voluntatem noſtram, Voluntas enim ſequitur, non prævenit. Sed tamen non deeſt charitas, ſi non deſit voluntas. Ipſa enim ardens voluntas, vocatur charitas.*

C A P U T VI.

Quæ prioribus locis Semipelagianiſmum ſubolere in Valeriano viſa demonſtrantur Catholica.

1. PErgo ad indirectam Valeriani expurgationem, quæ in locorum ſuperius propoſitorum expoſitione conſiſtit: Tractabo ſingula eo ordine quo adducta ſunt; qui idem eſt cum ordine ac ſerie homiliarum, de quarum morboſitate aut ulcere ſuſpicio fuit.

Gratiæ aut libertatis ſuppreſſio neutram excludit.

Præmittendum tamen eſt unum, quod non ad Valeriani tantum, ſed etiam ad plurimorum Patrum indemnitatem obſervare operæ pretium eſt: Nempe, non ſi aliquando Patres auxilium gratiæ in opere talis auxilii indigo reticent, cenſeri illico poſſe excluſum, cum ſæpe ſubintelligatur, nec ſemper neceſſe ſit omnia exprimi. Id quod etiam in ipſis Scripturis ſervatum a Spiritu ſancto, graviſſimi Patres notarunt. Ut S. Baſilius in cap. 6. Iſajæ tractans illud, *Ecce ego mitto*; & S. Ambroſius ad Lucæ procemium expendens illa verba, *viſum eſt, & mihi*; & obſervans, Evangeliſtam, etiam ſi tacuit loquentem in ſe Spiritum ſanctum, non idcirco tamen id negaſſe, ſimiliterque Chriſtianum ſi in opere ad ſalutem pertinente, eodem modo loquatur, & de divina cooperatione taceat, non idcirco eam diffiteri. Deſcripſit eum D. Ambroſii locum S. Auguſtinus lib. de grat. Chriſti c. 46. & lib. de dono perſever. c. 19.

Sed inſigniter idem tradit S. Anſelmus in concor. 2. p. c. 15. his præter cætera. *Cum aliquid dicit Scriptura ſacra pro gratia, non amovet omnino liberum arbitrium; neque cum loquitur pro libero arbitrio, excludit gratiam: quaſi ſola gratia aut liberum arbitrium ſolum, ſufficiat ad ſalvandum hominem, &c. Ita quippe intelligenda ſunt dicta divina, ut hoc excepto quod dixi de infantibus, nec ſola gratia, nec ſolum liberum arbitrium, ſalutem hominis operetur.* Illuſtrat hoc nonnullis Scripturis adductis; tum profert inſignem ſimilitudinem. *Sicut ergo quamvis naturalis uſus non procreet prolem ſine patre, nec niſi per matrem; non tamen removet ullus intellectus aut patrem aut matrem a generatione prolis, ita gratia & liberum arbitrium non diſcordant, ſed conveniunt ad juſtificandum & ſalvandum hominem.* Appoſitiſſime. Quid enim familiarius quam ut ſimpliciter dicamus, *hic homo eſt filius illius mulieris*, tacito, nec tamen idcirco excluſo patre? Similiter ergo, quamvis voluntas noſtra de ſpiritu Dei concipiat, nec niſi cœleſti ſemine fœcundata, ac divinæ illuminationis prægnata conceptu (ut S. Fulg. loquitur initio ſecundi ad Traſim.) eniti poſſit partum ſalutis; tamen plerumque, ſolius liberæ voluntatis opus illud fundantis fit mentio, non expreſſo, nec tamen negato divino ſeminio per quod fœcundata eſt voluntas; ſine quo non plus poſſet concipere aut parere fœtum ſalutis, quam poſſit naturaliter mulier effici mater abſque viri opera.

Itaque qui voluntatis ſolius meminerunt, exprimunt duntaxat, quid hæc cauſa in ſuo genere & ordine, ad effectum & ipſi & gratiæ communem contribuat, non negato (quamvis non expreſſo) gratiæ concurſu. Quod, ut dicebam, in Scripturis ipſis ſervatum videmus. Et longe æquiſſimum eſt eodem modo accipere ſimilia Patrum dicta, in longioribus præſertim diſputationibus, aut cum ad populum agunt: quia illa diligens & anxia utriuſque cooperariæ cauſæ expreſſio, vel nauſeam, & faſtidium pareret, vel offenſionem ex ingenerata ſuſpicione hominis de auditoris aut lectoris ingenio aut ſecuritate diffidentis. Ita plane, ſua quædam de libertatis humanæ viribus duriuſcule in ſpeciem dicta lib. 3. de lib. arbit. emollit ipſe D. Auguſtinus 1. retract. c. 9. oſtendens tacitam tunc a ſe, ſed non excluſam gratiam. Quam (ut vocat) *regulam*, Auguſtino allegato, commendat Fauſtus Rheg. lib. 1. de grat. c. 6. *Apud regeneratos*, inquit, *quando gratia ſine labore vel labor ſine gratia, in ſcripturis ponitur, ſupprimitur, non ſeparatur. Cum unum ſine alio dicitur, tacetur alterum non negatur, ſecundum illam regulam quam Antiſtes Auguſtinus inſinuat: Non omnia quæ tacentur, negantur.* Non me latet, Pelagianos hoc ipſum ſtudioſe inculcaſſe, ſic enim Critobulus partes Pelagii ſuſtinens apud Hieronymum lib. 1. contra Pelag. *fere initio*, obiicienti Attico Catholico, quod gratiæ non meminiſſet, ideoque eam inficiatus videretur, reponit; *Ex eo quod non negavi, dixiſſe exiſtimandus ſum, neque enim quicquid non dicimus, negare arbitrandi ſumus.* Et apud Paulum Oroſium in Apolog. pro arbitrar. libert. hæc adverſus ipſummet Pelagium ſcripta

haben-

habentur. *Quamlibet crebro dicas de gratia Dei, non ideo negavi, quia non dixit; ſed ideo dixiſſe accipiendus ſum, quia non negavi: Quaſi vero & Suſanna ideo de adulterio confeſſa credenda ſit, quia arguentibus aliis non negavit, aut teſtimonium falſorum teſtium, Dominus JESUS quia tacuit, approbaverit.* Hæc, inquam, a Pelagianis dicta non inficio: Neque tamen idcirco vacillat regula propoſita, quia non omni quod hæretici proferunt, illico adverſandum eſt. Poterit enim quod dicunt (ut ſane hic contingit) non eſſe fœtus eorum; ſed ab Eccleſia & probatis Doctoribus mutuo ſumptum. Itaque eum PP. hoc ſtatuant quaſi pro canone, jure ratum eſt habendum. Accedit quod plerumque Patres, ut Sanctus Auguſtinus etiam notavit lib. de Prædeſtinat. SS. cap. 14. intenti in rem quam tractant, non ſunt adeo ſollicitii de exprimendis ac diſtincte & explicite proponendis omnibus, quæ fide certum eſt ad aliquid intervenire, ſed ſecure loquentes agunt quod agunt. Atque ita ſtatim & obiter gratiæ auxilia plerumque ſupponunt, aut attingunt potius quam tractent; quamvis non idcirco ea diffiteantur, vel divinam voluntatis noſtræ præventionem inficientur; ſed quod muneris noſtri eſt, & in poteſtate noſtra locatur, potius urgeant.

2. Hoc quod generatim de Patrum ſcribendi & loquendi modo in hac re præmiſi, locum omnino habere potuit in Valeriano; ut non ſit quod rigidius auſteriuſve cum eo agamus, ſi aliquando e duabus cauſis ad ſalutis noſtræ negotium intervenientibus, alterutrius tantum meminerit, non expreſſa altera, quam non ideirco inficiatur. Hujuſmodi cautione præmiſſa, quæ ad pleraque Patrum dicta in aliis materiis commodare æque poteſt, ut ad ſuppreſſionem alicujus e divinis perſonis, in opere univerſis communi (quo eam adhibet Paſchal. Diacon. l. 2. de Spiritu ſancto c. 4. *in fine*) accedamus ad expendenda ſigillatim ſuſpecta apud Valerianum loca ſuperius propoſita.

Nihil in prima homilia non ſincerum & Semipelagianiſmo putens.

Primam homiliam ex ea cauſa ſuffigebat criminato, quod ipſa prima ejus verba hauſta ſint a Pelagio, quem ait, *ſæpius eo dicendi modo eſſe conqueſtum*. Non poſſum non ſuſpicere tantam ſagacitatem in Pelagii veſtigiis ſubolfaciendis. Nam hic eſt frons primæ illius homiliæ. *Multi qui ſanæ doctrinæ adverſantur, juſtitiam culpant, & diſciplinam imperium eſſe judicant; ac rationabilem caſtigationem, ſuperbiæ aſſignant, cum non ſit imperium, niſi ubi aliquid jubetur injuſtum; nec ſit ſuperbia, niſi ubi negligitur diſciplina.* Subjiciturque continenter, longum diſciplinæ encomium. Quid hic Pelagianum fermentum ſubolet? Vel quæ, ſaltem in ſpeciem, hujus principii cum Pelagiana impietate communitas? Extat indiculus errorum Pelagii apud Auguſtinum hær. 88. & lib. de geſtis Pelagii cap. 11. 14. & 35. Quid inter eos errores affine commendationi huic diſciplinæ regularis? Nam de ea ſermo eſt Authori eum Monachis agenti, ut ſatis liquet ex inutilitate famæ converſionis, quam religioni profeſſæ denuntiat, niſi diſciplinæ ſtudium acceſſerit. An vero S. Cyprianum initio libri de diſciplina & habitu virginum, Chryſoſtomum homilia de eruditione diſciplinæ, Hugonem Victorinum libro de inſtitutione Novitiorum a cap. 10. S. Bonaventuram in ſpeculo diſciplinæ propter Novitios, Laurentium Juſtinianum lib. de diſcipl. Monaſt. & alios qui diſciplinam non ſecus celebrant, quam hic Valerianus; & grave a diſcolis haberi jugum ejus expoſtulant, Pelagianæ fuliginis inſimulabimus ea ex cauſa?

Quam vere autem ſubdatur a criminatore, *Pelagium ſæpius eo dicendi modo eſſe conqueſtum*; intelliget qui adverterit, ex Pelagii ſcriptis præter plagulas apud Auguſtinum, ſupereſſe duntaxat Epiſtolam ad Demetriadem, male a quibuſdam, jam a Bedæ temporibus D. Hieronymo inſcriptam, & ab eodem Beda lib. 1. in Cant. Juliano Celanenſi Epiſcopo, qui cum Auguſtino conflixit, attributam. Item commentarios breves in Paulum, Hieronymo quoque inſcriptos, diſerte autem a D. Auguſtino lib. de geſtis Pelagii cap. 16. & lib. 3. de pecc. merit. cap. 1. & 12. Pelagio adſcriptos. Ac denique ſymbolum ſecundum, quod habetur tomo 9. Hieronym. incipitque: *Credimus in Deum Patrem*, deſinit autem per ea verba, *hæreticum comprobavit*. Nam hanc fidei profeſſionem S. Auguſt. l. de grat. Chriſti cap. 32. & 33. & lib. de peccato orig. cap. 5. & 21. a Pelagio ad Innocentium tranſmiſſam monſtrat. Nuſpiam vero in illis lucubrationibus comparent querelæ illæ Pelagii, de neglectu aut duritia regularis diſciplinæ, apud aliquos effrenes & jugi impatientes. Et ut extarent alicubi ex Pelagio illæ querelæ, parum omnino id referret; cum non quæcunque ab hæreticis dicta ſunt, reſecanda videri debeant, niſi eadem falce omnia prope fidei dogmata reciſa velimus, ut Ruſticus Cardin. Diaconus Dial. contra Aceph. probe monuit.

Sed neque in ſecunda.

3. Homil. 2. illud notabatur, quod agens de via Chriſtiana Valerianus dicat, acceſſum Chriſtianæ viæ facilem ſe præſtare volentibus, quæ videbantur ſubolere Semipelagianam gratiæ ſubjunctionem ad voluntatis conatum. Sed hæc eſt plane inanis criminatio. Quid enim apud Patres & morum Magiſtros decantatius, quam volenti nihil difficile? Et ſi velimus divinæ gratiæ qua prævenimur, cooperari, fore ut conſenſus ad virtutem, quantumcunque præruptus & horridus, non miteſcat modo, ſed etiam cum ſuavitate ſuperetur? At hoc unum eſt quod affirmat Valerianus.

Nec minus perſpicue, abſque nota vel erroris ſuſpicione idem tradiderunt, ut alios nunc prætercam, Clem. Alex. 2. ſtrom. cap. 7. & S. Auguſt. l. 1. de l. arbit. cap. 13. & variis locis S. Chryſoſtom. Et Clemens quidem diſputans de adoptione filiorum Dei hæc verba habet. *Velle ergo omnia antecedit. Rationales enim facultates ſunt ejus, quod eſt velle, miniſtræ. Velis*, inquit, *& poteris*. Idem quod Valerianus conceptis verbis tradidit S. Maximi de Scopo Incarnat. & qui hoc ipſum mellitiſſime ſic expreſſit Eucher. in paræn. ad Valer. n. 7. *Si hominum quiſpiam clarus ac locuples, in locum liberorum te adoptaturus accinerce, ires per oppoſitas rerum difficultates, & per quamvis longi receſſus iter vectatus accurreres. Deus, univerſitatis rerumque Dominus, te in adoptionem vocat; illud, ſi velis, tibi blandum filii nomen imperties, quo Deum noſtrum, unicum ſuum nuncupat. Et non accenſus raperis? non properus urgeris; ne conditionem tantam, celeri occurſu, mors feſtina præripiat? Atque ad hanc obtinendam, tu non invias terræ ſolitudines, nec longinqua maris incerta penetrabis. Cum volueris, hæc adoptio tui, eccum eſt.* Sed & Laurentius Novanenſis homil. de pœnitent. idem explicate ſic tradit. *Homo, noli differre, res in promptu eſt, vita in manu eſt, victoria in arbitrio eſt. Si voluiſti, viciſti; ſi nolueris, victus relin-*

queris. Qui vult vincere, conatur ut vincat; qui deſperat, amiſit victoriam. Itaque perſpicue ſtatuit cuique in manu ſua, vincere peccata; quæ victoria infert ſanctitatem. Neque tamen quiſquam idcirco notavit Laurentium, vel Semipelagianiſmi inſimulavit; quia ſuppreſſit divinam præventionem.

Sanctus vero Auguſtinus, loco allegato, longam de voluntatis vi ad chriſtiane vivendum diſputationem concludit his verbis. *Ex quo conficitur ut quiſquis honeſte recteque vult vivere, ſi id ſe velle præ fugacibus bonis velit, aſſequatur tantam rem tanta facilitate, ut nihil aliud ei quam ipſum velle ſit habere quod voluit*. Quem locum recognoſcens 2. retract. cap. 9. agnoſcit Catholicum & uſquequaque ſanum eſſe, tametſi ſolius voluntatis facta in eo ſit mentio, dimiſſa nec tamen excluſa gratia quod id loci illius non intereſſet, & nondum tunc exortis Pelagianis non videtur neceſſarium, diligentiua ac ſollicitius loqui. Non diſſimiliter ſerm. 31. ex 40. novis, hortatus ad tenendam juſtitiam & libertatem a ſecunda morte ſubdit: *Quæ ſi nolis ideo non erit, quia illud unde te ab iſta morte redimes, ſi volueris, erit. Juſtitiam voluntas impetrat a Domino, & bibit illam tanquam de fonte ſuo: ad quem fontem nullus prohibetur accedere, ſi dignus accedit*. Et mox. *Sanguis Domini tui, ſi vis, datus eſt pro te; ſi nolueris, non eſt datus pro te*. Rurſuſque paulo poſt: *Sanguis Chriſti volenti eſt ſalus, nolenti ſupplicium*. Tandem in Pſalm. 102. ad illud, *qui ſanat omnes languores ſuos*, multa præfatus de Deo medico, & animorum ſanatione, ſubdit: *Sanabit te? opus eſt ut ſanari velit. Sanat omnino ille quemlibet languidum, ſed non ſanat invitum. Quid autem te beatius, quam ut tanquam in manu tua vitam, ſic habeas in voluntate ſanitatem tuam? Si velles eſſe in aliquo ſublimi honore in hac terra, ducatum, proconſulatum, præfecturam, ſi concupiſceres, nunquid continuo poſſes quod velles? Nunquid voluntatem tuam poteſtas ſequeretur?* Hæc & alia hujuſmodi apud Auguſtinum frequentia, nemo unquam inſimulavit erroris, vel affinitatis cum Semipelagianorum fuligine. S. Chryſoſtomus eodem fere modo loquitur homil. 5. in 1. ad Theſſalon. *in ipſo fine*, inculcans, ut boni fiamus & Chriſtianas virtutes adipiſcamur, ſat eſſe ita velle, juxta illud Iſaiæ quod allegat, *ſi volueritis & audieritis me*. Alibi item multus eſt hac in parte, ſed diſertiſſime hom. 18. in ep. ad Rom. *Paulo ante partem mortalem*, ubi propoſita ſalvatione reliquiarum per electionem gratiæ, cujus (ut ait) ſunt in hominis ſalute potiores partes, opponit ſibi, cur igitur non omnes ſalventur, ſi ex gratia ſalus eſt? Reſpondet autem in hunc modum. *Quia noluiſtis. Gratia ſiquidem licet gratuita ſit, volentes tamen tantummodo ſalvat: non eos qui nolunt, qui continuo averſantur, qui contradicunt*. Nimirum, ut ait initio homiliæ 19. *potior quidem pars gratiæ eſt, non tamen totum*. Longum & pulchrum in eam rem locum legere licet apud Theodorum Studitam catecheſi 43. *ſub finem*.

4 Itaque recte omnino ac Catholice dicitur, viam ſalutis patere volentibus, eſſeque eis facilem: non enim excluditur gratiæ adjutorium voluntatem vegetans: ſed ſubintelligitur æque ac in illa D. Ambroſii locutione, ſub finem libri de viduis, *unicuique voluntas ſua proſperitatis eſt auctor. Ex voluntate enim ſapientia naſcitur*. Et perſpicue agit de ſupernaturali ſapientia. Itemque æque ac in aliis illis locutionibus, *propria voluntas eſt unicuique cauſa ſuæ ſalvationis*: &, *Bona voluntas Deum ad nos deducit, & nos in Deum dirigit. Per bonam voluntatem Deum diligimus, Deum eligimus, ad Deum currimus, ad Deum pervenimus, & eum poſſidemus. Per eam ad Dei ſimilitudinem reformamur, & ei ſimiles efficimur*. Habentur hæc omnia in Manuali quod nomine D. Auguſtini circumfertur c. 23. Et plane ſimilia habentur apud D. Bernardum lib. de interiori domo c. 8. Nec diſſimiliter ac durius etiam Nazianzenus, ob additam particulam excluſivam, & tamen ſimili ſubintellectione adhibita condiendus verbis illis orationis 40. *Ite & emite, ac vinum nullo perſoluto pretio bibite! o ingentem benignitatis celeritatem! o facilem contrahendi rationem! Hoc bonum ſola voluntate venale tibi proponitur: cupiditatem ipſam Deus ingentis pretii loco habet. Sitii ſitiri*. Particula excluſiva intelligenda tantum eſt cadere in ea quæ ex parte voluntatis conferri debent.

Eodem denique modo accipienda ſunt illa S. Juſtini in Apolog. ad Antonin. ubi recolens locum Iſaiæ de peccatoris juſtificatione & ſecunda nativitate jam antea adductum ab ipſo, *ſi volueritis & audieritis me*, ac ſecundam iſtam nativitatem cum ea quæ fit adulti Baptiſmo contraponens ſubdit, Apoſtolos docuiſſe primam quidem hominis nativitatem fuiſſe neceſſitatis opus, quod homine neque ſciente, neque volente, peracta ſit. Providiſſe tamen Deum, ut non maneremus neceſſitatis & ignorantiæ filii, quales ex prima nativitate eramus; ſed efficeremur filii voluntatis & ſcientiæ, adipiſcentes remiſſionem peccatorum & ſanctitate volentes renaſci. Ubi certum eſt ita exprimi nativitatem ex liberi arbitrii delectu quo homo volens ſcienſque formatur, & naſcitur denuo, ut tamen non excludatur divina gratia volitionem & præveniens & promovens.

Indubieque eadem mens fuit Nyſſeni homil. 6. in Eccleſ. ad illud, *tempus pariendi & tempus moriendi*: Juxta quem: *Nobis ipſis quodammodo patres ſumus, quando per bonum animi inſtitutum, liberumque arbitrium, nos ipſos formaverimus, & genuerimus, & in lucem ediderimus. Hoc autem facimus ex eo quod Deum in nos ipſos admittamur effecti filii Dei, & filii virtutis, & filii altiſſimi*. Idem optime lib. de vita Moyſis, exponens nativitatem ad gratiam. *Eſt vita humana mutationi ſemper ſuppoſita. Quare oportet cum non ſit æterna & immobilis, ſemper naſci. Sic autem naſci, non aliena fit appetitione, nec extrinſecus ut in corporali nativitate, ſed electione propria unuſquiſque naſcitur. Unde fit ut nos ipſi patres ſimus noſtri, qualeſcunque nos volumus electione gignentes & aut marem aut fœminam, vitii ac virtutes ratione fingentes*. Non poterat magnificentius bonæ voluntatis interventum in ſalutis noſtræ negotio proponere: meritoque poſſet hoc ejus dictum ſalebroſius videri quam quod Valerianus dixit, viam ſalutis patere volentibus. Hactenus tamen Nyſſenus, calumnia negatæ præventionis gratuitæ oneratus non eſt & merito. Nam ut cetera loca taccam, in orat. catech. cap. 30. diſertiſſime aſſerit gratiam prævenientem. Et cum ibid. cap. 39. accurate tradat quod ex eo aliis locis allegatis protuli, nempe hominem liberæ ſuæ voluntatis electione gigni ex Deo & filium Altiſſimi effici: perſpicuum eſſe videtur, non pugnare duo illa, nativitatem ſecundam obtingere volentibus, & a Deo vocante & præparante eſſe quod voluntas velit ut obtingat. Quod attendentes nonnulli Patres adducti c. 5. n. 3. dixerunt neminem in ſpirituali nativitate eſſe ſibi patrem, ſed matrem duntaxat, quia hæc ex aliena tantum anteriori operatione fœcundatur.

Ter-

Tertia item homilia Semipelagianiſmo libera.

5 In homilia tertia ſuſpectus primum erat locus quo aſſerebatur depoſci a Chriſtiano *voluntarium officium*. Sed perperam trepidatur timore ubi non erat timor. Vel enim ſuſpecta eſt vox *voluntarii* in negotio ſalutis, vel vox *officii*. Neutra vero jure inſimulatur. Nam David qui voluntarie ſe ſacrificaturum ſpondebat, non habetur erroris ſuſpectus. Ejuſque non inſimulatur Princeps Apoſtolorum, qui Chriſtianos ad ſervitutem voluntariam cohortatur. Non item S. Ambroſius qui lib. 1. de Jacob, c. 3. ſtudium noſtrum commendans, & in eo dicens eſſe omnia, ita ut aut culpam adjungat, aut gratiam, ſubdit. *Quid in alios derivamus? Voluntarium ſibi militem legit Chriſtus, voluntarium ſervum ſibi diabolus auctionatur*. Nec denique S. Paulinus cujus illa ſunt in epiſtola 2. ad Severum. *Quæ nobis gratia, ſi in alieno tantum fideles fuerimus, niſi de proprio ſerviamus id eſt de libero voluntatis arbitrio, ex toto corde noſtro, & ex totis animæ noſtræ viribus diligentes Deum? In quem nos affectum laceſſit Propheta qui dicit*, voluntarie ſacrificabo tibi? *Hoc enim acceptum & placitum coram Deo, ut bonum noſtrum ſit voluntarium*. Sane omne obſequium noſtrum Deo exhibitum eſſe debere voluntarium, notio ipſa obſequii fert, etiamſi divina præventio ad ſupernaturale obſequium exigatur. Immo quia præventio illa ad voluntarium obſequium ſollicitat, ſcite Iſidor. Peluſ. l. 4. epiſt. 51. tractans illud *iis qui ſecundum propoſitum vocati ſunt*, ait vocationem *non eſſe violentam & coactam, ſed voluntariam ac ſpontaneam*; ab effectu eam conſequente, ſive a propoſito noſtro voluntario, de quo verba illa Apoſtoli accipit, denominans eam *voluntariam*. Tantum abeſt ut humano conſenſui & obſequio negaturus eſſet rationem *voluntarii*.

6 Æque facile purgatur vox *officii*; quam tametſi in Eccleſiaſticis libris non tam uſitatam, ut loquitur S. Auguſtinus epiſt. 19. & ab Ethnicis uſurpatam ad deſignandum naturale decus actionum intra naturæ fines honeſtarum, tamen S. Ambroſ. 1. offic.c. 8. docet *non eſſe tantummodo Philoſophorum Scholæ aptam*, ſed Chriſtiano quoque ſenſu uſurpari poſſe, ſive officium ab efficiendo dictum velimus, quaſi *efficium*, una littera propter ſermonis decorem immutata; ſive ab eo quod ea agantur quæ nulli officiant, proſint omnibus. Utravis enim officii notatio & ſignificatio ut probetur, monet æque eam vocem in Chriſtianos & ſupernaturales actus honeſtos, ac in naturales cadere. Et idcirco idem S. Pater lib. 4. in Lucam, ad illa verba capitis quarti, *nemo eorum mundatus eſt, niſi Naaman Syrus*, vocem officii intrepide adhibuit agens de obſequio ſupernaturali. *Evidenter*, inquit, *hic ſermo nos Domini ſalutaris informat, & ad ſtudium venerandæ divinitatis hortatur, quod nemo ſanatus oſtenditur, & maculoſi morbo corporis abſolutus, niſi qui religioſo officio, ſtuduit ſanitati: Non enim dormientibus divina beneficia, ſed obſervantibus deferuntur*. Neque vero quia Caſſianus & Fauſtus voces *voluntarii officii* uſurpaverunt, damnandæ confeſtim ſunt tanquam reprobæ & Semipelagianiſmo gravidæ. *Non enim omnia quæ hæretici dicunt, figmenta ſunt aut recuſanda*, ait S. Cyrillus epiſt. 30. annuentibus Origene homil. 9. in Num. & Hieronymo epiſt. 75. & 152.

7 Calumnia quæ alteri ejuſdem homiliæ loco inædificabatur, non minus facile diſpellitur. Quod enim ait Valerianus, quando *alios commendant virtutum merita, curandum eſſe, ut nobis locum gratiæ faciant voluntariæ ſervitutis officia*, non eo pertinet quo detorquebatur. Senſus enim eſt; quando Martyrii laurea, de qua agebat, non ſemper in promptu eſt (nec erat ſane quo tempore has homilias habebat Valerianus in altiſſima tunc pace Eccleſiæ:) enitendum eſſe ut voluntaria ſervitus ſuppleat quod ſupplicium extrinſecus irrogatum & patienter exceptum præſtare poſſet, ſi inferretur: pateatque ea ratione aditus ad gratiam Dei. Quod perinde eſt, ac ſi dicetur; ſatagendum eſſe ut per bona opera acceſſio fiat ad gratiam ſanctificantem anterius partam, juxta illud S. Ambroſii ſerm. 14. in Pſalm. 118. v. 4. *Voluntarium organum uberiore ſpiritus ſui gratia Chriſtus implevit*: Vel ut per bona opera de ſancti Spiritus inſpiratione concepta, contritionem, inquam, perfectam & amorem exquiſitum, divinam gratiam ſanctificantem advocemus, depulſo peccato quo forte prius foedebat anima.

Nec non ſeptima.

8 Homilia 7. notabatur locus quo divina virtus dicitur perfectionem juſtis laboribus præſtare, & ſubminiſtrare bonæ voluntati quæcumque ſunt optima. Quod tantum abeſt ut notari debuerit, ut potius admodum pie & Catholice a Valeriano dictum ſit, ad humanum faſtum (ut fert Valeriani eo loco inſtitutum, & proxime antecedentia docent:) deprimendum, agnoſcendamque Dei in nos beneficentiam, a quo eſt omne donum perfectum & datum optimum, juxta Apoſtoli ſententiam ad quam Valerianus aperte alludit. Itaque quod ait, perfectionem præſtari a Deo laboribus juſtis, ſenſus non eſt hominem ſolum inchoare, Deum vero perficere: ſed ſenſus eſt, ipſam totam perfectionem & dignitatem operum juſtorum, ex Deo manare: eique decus juſtorum operum illibate eſſe adſcribendum. Conformiter ad S. Macarium, cujus ſunt illa plane inſignia homil. 26. *Oportet hominem dedita opera & conſulto excolere terram cordis ſui, & elaborare: Requirit enim Deus laborem, fatigationem, ac operationem ab homine. Verum niſi ſupernitus apparuerint nubes cæleſtes ac pluviæ gratiæ, nihil proderit agricolæ labor. Hoc autem eſt indicium Chriſtiani cultus, quantocumque quis labores ſuſtineat, & quantaſcunque juſtitias peregerit, ac ſi nihil effeciſſet, ita ſe gerere*: Omnia ſcilicet bene per nos ac juſte facta adſcribendo gratiæ. Nec diſſimiliter S. Leo ſerm. 2. de Epiph. cap. 3. verbis illis: *De cordibus noſtris quæ Deo ſunt digna promamus. Quamvis enim omnium bonorum ſit ipſe largitor, etiam noſtræ tamen fructum quærit induſtriæ. Non enim dormientibus provenit regnum cælorum, ſed in mandatis Dei laborantibus atque vigilantibus, ut ſi dona illius irrita non fecerimus, per ea quæ dedit, mereamur accipere quod promiſit*. Similia habet ſerm. 5. de Epiph. c. 3. Quod item ait Valerianus, ſubminiſtrari bonæ voluntati quæcunque ſunt optima, non eſt trahendum ad ſuppeditationem auxiliorum gratiæ ob præviam volitionem naturaliter bonam; quod eſſet aperte contra ſcopum Valeriani, nec humanum tumorem comprimeret, ſed augeret: Accipiendum itaque eſt de ea quam dixi, ſubminiſtratione cujuſvis dati optimi, facta a Deo voluntati ex ſe egentiſſimæ, nec unquam ad ſupernaturalia aſſurrecturæ, niſi erigeretur & præveniretur divinitus.

Item Nona.

9 Ex homilia 9. arguebatur locus quo dicitur Dominum dignum occurrere ad petitionem noſtram

Ad hæc eſt admodum inſulſa criminatio, & quæ, æque in Eſaiam, ipſumque Spiritum ſanctum poſſet cadere. Tractat enim ibi Valeriani illud Eſaiæ: *Tunc invocabit, & Dominus exaudiet: clamabit, & dicet, ecce adſum*. Inde vero infert, ineffabilem eſſe Dei dignationem, qui ad clamorem noſtrum ac petitionem dignetur occurrere, ſeque paratum ad opitulandum præſtare: quod ipſum Propheta eo loco, immo per Prophetam Spiritus ſanctus profitetur. Poſſet ſane non ſuſpectus modo, ſed etiam compertus erroris eo loco haberi Valerianus, ſi clamorem illum ex meris naturæ viribus conceptum diceret; aut ſi petitionem cui Dominus occurrit, ex naturæ nudo vigore profectam vellet, qui eſſet error gratiæ humanæ invocationi ſubjuncta in Concilio 2. Arauſicano confeſſus. Sed hujus perverſi ſenſus, non alia apud Valerianum indicia extant, quam apud Prophetam cujus verba adhibuit.

Concinunt plane alii Patres: ut S. Chryſoſtomus homil. 27. in Geneſ. tractans ſimilem ejuſdem Prophetæ locum ex c. 65. *Adhuc loquente te, dicam, ecce adſum*. Hortatus enim ad innitendum divinæ gratiæ: & ſummam Dei in nos beneficentiam exaggerans, quæ non ut inter homines aſſolet, primum obſequia exigat, tum beneficia ſua elargiatur: ſed prius benefaciat, & prioribus beneficiis excitet nos ad exhibenda ſancta obſequia: ſubjungit ad conſequendam ſanctitatem & remiſſionem peccatorum, non eſſe plurimo tempore opus: quod latronis exemplo confirmat, qui ne hora quidem eguit ad plenam emundationem. *Tanta eſt Dei erga nos miſericordia: Nam ubi viderit voluntatis noſtræ propoſitum firmum, & ferventi nos deſiderio ad ſe accedere, non retardat, neque differt, ſed accelerat, ſuamque ſolitam liberalitatem exhibens, dicit: Adhuc loquere, & dicam: Ecce adſum*. Id quod late confirmat exemplo ſervi illius qui rogatus rationem reddere, cum non eſſet ſolvendo, ſupplex Domino factus, immenſæ ſummæ remiſſionem exoravit, ac etiam ſupra quam petebat, obtinuit.

Similia illa apud Ambroſium in calce ſermonis 47. *Multi diabolici fluctus ſunt in hoc mundo, tentationum multa naufragia, a quibus ita liberari poſſumus, ſi clamantibus manum ſuam Salvator extenderit. Nos ergo clamare ad Dominum non ceſſemus, ille auxilium ſolitum non negabit*. Durius item lib. 3. de Virgin. *Didiciſti*, inquit, *ubi Chriſtum requiras, diſce etiam quemadmodum poſſit mereri ut ille te quærat. Excitat Spiritum ſanctum dicens*: Exurge Aquilo & veni Auſter, aſpira hortum meum, & perfluant aromata mea. Deſcendat frater meus in hortum ſuum, & manducet fructum pomiferarum ſuarum. *Hortus verbis animæ vernantis affectus eſt & in pomiferis virtutis eſt fructus. Veni ergo; & ſive manducet, ſive bibas, ſi Chriſtum invocas, adeſt dicens*: Venite manducate panes meos, & bibite vinum meum: *Sive etiam dormias, pulſat ad januam*. Extrema hæc verba, aperte ferunt præventionem divinam gratuitam, qua Deus ipſe homines, necdum aperientes cordis oſtium, ſollicitat & illicit ad bonum. Et tamen in anterioribus verbis docet S. Ambroſius, peccatorem invocando, mereri ut Deus illum quærat: item excitare Spiritum ſanctum. Quæ ſi crude acciperentur, non modo cum veritate Catholica, toties alibi per S. Ambroſium tradita non cohærerent, ſed neque cum extremis illis verbis quibus Deus pulſare ad januam cordis, hoc eſt prævenire hominem & præmovere ad bonum dicitur: Itaque reſtat ut S. Ambroſius dicatur tribuiſſe homini invocanti, meritum ut a Deo quæratur, & excitet Spiritum ſanctum: non agendo de invocatione humana qua primum gratiæ auxilium comparetur, ſed agendo de invocatione facta ex anterioribus gratiæ auxiliis ad promerendam ulteriorem & uberiorem. Quo ipſo modo accipi longe melliora Valeriani verba quæ nunc purgamus, eſt longe æquiſſimum.

Denique concinit S. Macarius cum alibi variis locis, nominatimque hom. 26. & 23. tum luculenter homil. 46. ubi longe etiam durius loquitur quam prædicti omnes; quamvis multus, immo plurimus variis locis ſit in aſſertione gratiæ prævenientis, ut infra monſtrabo. Locum adſcribo, ut qui in Valeriani oculo feſtucam vident, hanc primum trabem ejiciant ex S. Macarii oculo. *Quemadmodum ſi quis morbo aut febri detineatur, licet in cubile corpus projectum ſit, non valens perficere opus aliquod terrenum, non tamen quieſcit animus, ſed diſtractus & curans quæ ſuperagenda, medicum requirit, miſſis ad eum amicis ſuis: eodem quoque modo anima poſt tranſgreſſionem mandati, in infirmitatem affectionum redacta, & languidior reddita, ubi acceſſerit ad Dominum: & crediderit: auxilium ab eo conſequitur & abnegata priori peſſima vita, licet antiqua ægritudine decumbat, & nequeat opera vitæ vere peragere; nihilominus curare quæ ad vitam pertinent, ſedulo deprecari Dominum, & inquirere verum Medicum, & habet & poteſt. Et non ut ajunt quidam perverſa doctrina ſeducti, prorſus mortuus eſt homo, ut omnino non poſſit quicquam boni peragere. Etenim infans licet nihil poſſit perficere, aut propriis pedibus accedere ad matrem nequeat: nihilominus volvitur, clamat, & plorat inquirens matrem; erga quem ſumma afficitur miſericordia mater, & gaudet de infante quærente eam cum labore & clamore. Et cum non poſſit infans ad eam pervenire, nihilominus ob multam pueri inquiſitionem ipſa mater abit ad illum, amore pueri capta, & amplectitur, circumfovet, atque alimentum profert ſumma cum dilectione. Hoc ipſum benignus quoque Deus facit in anima ad eum accedente, & ejus deſiderio detenta.*

Sive de languore & ægritudine animæ ex caſu primi parentis; ſive de ægritudine & languore ex propria anteriori culpa loquatur S. Macarius, perinde eſt. Statuit enim animam in utrovis illorum ſtatuum, clamare poſſe, & inquirere medicum, & in negantes perverſa doctrina imbutos vocat: quia ſcilicet agit de anima clamante & inquirente, præmiſſa cœleſti præventione & ſollicitatione, quamvis eam hic non exprimat. Adhibet porro, ut vides, illud ipſum ægri exemplum, quo poſtea uſi ſunt Semipelagiani ad declarandum ſuum errorem, ut ex Hilarii epiſtola ad Auguſtinum diſcimus. Propterea que dixi durius aliis jam memoratis loqui S. Macarium, quamvis ei benigna interpretatio non negetur, quæ proinde neque aliis mitius locutis, ac inter eos Valeriano neganda eſt.

Tandemque undecima, omnium in ſpeciem morboſiſſima.

10 Homilia 11. maxime morboſa viſa eſt. Duo in ea notabantur loca. Prior quo dicitur: *Deum nunquam deſerere voluntatem religionis ſtudio florentem, nec deeſſe ſolatia divinitatis, ubi ſunt actus bonæ converſationis*. Hic tamen locus uſquequaque ſanus eſt. Voluntatem enim religionis ſtudio florentem a Deo deſeri, quis niſi impius, & divinæ benignitatis prorſus rudis effutiat? Cui vero ignotum illud a Trident. ſeſſ. 6. cap. 11. traditum poſt D. Auguſt. lib. de nat. & grat. cap. 26. ac Proſperum ad 7. & 13. objectionem Vincentianam, & lib. 2. de vocat. c. 12. & ad 7. capit. Gallorum: *Deus neminem deſerit, niſi prius ipſe deſeratur*. At non deſerit Deum, volun-

voluntas religionis ſtudio florens. Itaque quem ei gratiam contulerat Deus, ut religionis ſtudium conciperet, eoque floreret; eandem lubens volens prorogat, cœleſtiaque auxilia & ſolatia, bonis actibus ex divina largitate procreandis intentio homini deeſſe non ſinit. Prior ergo ille locus facilem ut dixi, explicatum habet, vel potius otioſe opponebatur. De poſteriore quia putatur deſperandus, ſeorſim pronunciandum eſt.

CAPUT VII.

Catholice omnino a Valeriano dictum eſſe, noſtrum eſſe velle, Dei autem perficere, multipliciter oſtenditur.

1 TOta adverſus Valerianum belli moles, in poſteriorem locum ex homil. 11. notatum incumbit, cum diſerte tradat eo loco Valerianus, *noſtrum eſſe bonum velle, Dei vero perficere; & boni operis voluntatem ex nobis debere deſcendere, perfectionem vero in Dei poteſtate pendere. Et habere quidem hominem gratiam laboris ſui, ſed Domino debere fructum laboris impleti.* Quod videtur eſſe ipſiſſimum virus Semipelagianum quo homo ita Deum admittit in ſubſequentibus cooperarium, ut tamen quod D. Auguſtinus l. de prædeſt. SS. cap. 2. egregie notavit, primas ſibi partes in ſalutis ſuæ negotio vendicet, Deo ſecundas tantum concedat, & *quaſi componat cum Deo, ut partem ſibi vendicet, atque illi partem relinquat. Et quod eſt elatius, primam tollit ipſe, ſequentem dat illi, & in eo quod dicit eſſe amborum, priorem ſe facit, poſteriorem Deum.* Tantum tamen abeſt, ut hic locus deſperandus ſit, ut potius commodiſſime, nec uno modo oſtendere liceat, nihil in eo affirmari cum ſana doctrina minus conſentiens.

Idque videtur agnoviſſe Eccleſia Lugdunenſis libro contra Joannem Scotum, circa propoſitionem ejus quartam in ipſo fine. Poſt longam enim rejectionem propoſitionis illius, *noſtrum eſt inchoare, Dei per gratiam perficere*, ſubdit Lugdunenſis Eccleſia, *Si iſtius verba alium ſenſum habent, oſtendit ipſe qui ſcripſit*: Quæ verba aperte innuunt, præter ſenſum aperte hæreticum, qui verbis illis in extima cruſta ſpectatis ſubeſſe poteſt, alium adinveniri poſſe, Catholicum & labis expertem: Eum nos (quicquid ſit de Joanne Scoto, qui gratiam prævenientem inficiatus videri poteſt) circa Valerianum, affinibus licet verbis uſum, exhibere conabimur, nec difficile (ut ſpero) exhibebimus, & quidem multiplicem.

Scopus Valeriani, nobis velle, Deo perficere tribuentis.

Et in primis ſpectandum eſt Valeriani inſtitutum & ſententiæ quæ in invidiam vocatur cohæſio ac textura cum antecedentibus & conſequentibus. Valet enim univerſe, quod præclare circa Scripturæ loca annotatum eſt a D. Chryſoſtomo hom. in illud Jerem. *Scio Domine, quia non eſt hominis via ejus.* Nempe nullam eſſe periculoſiorem, aut magis præpoſteram loci alicujus interpretationem, quam quæ datur uni alicujus loco, a corpore tractationis, cui commiſſus erat, avulſo, neglecta antecedentium & conſequentium cohæſione & *ἀκολουθίᾳ* ſcopoque Auctoris. Scopus ergo Valeriani eo loco erat infigere, *ſtultitiæ* ut ait *genus eſſe, ut cum alii debeas vitæ beneficium, tibi adſcribas ornamenta virtutum.* Cum, inquam, agnoſcas te a Deo habere quod ſis ſecundum naturam, inficieris tamen te ab eodem habere ut tibi bene ſit ſupra naturam, & quoad virtutes infuſas, aliaque ſupernaturalia animæ decora. Hoc ita confirmat Valerianus, ut tamen negatum nolit ornamenta religioſæ vitæ vigilantiæ ſtudio comparari; noſque ad eam animæ exornationem & mundum ſupernaturalem, aliquid conferre. Nimirum aſſenſum liberum quo admonenti Deo annuimus; cum in poteſtate noſtra ſitum eſſet refragari & divinam ſollicitationem ac motionem nos prævenientem abjicere, ut Tridentinum diſerte tradit ſeſſ. 6. cap. 4. Ne vero inde animus humanus intumeſcat, addit Valerianus, neque ex aſſenſu illo & volitione boni adhibita per voluntatem, præberi vanæ gloriationis occaſionem, cum ea ſtudii noſtri exhibitio etiamſi per gratiam exprompta, ac de voluntatis ſilice velut excuſa, imprimis Dei auxilio eguerit ut excuderetur: Deinde jam excuſa tota non ſit & periclitetur, niſi divinitus firmetur, muniaturque adverſus ſupervenientes difficultates, quæ plurimæ ſemper & graves impendent in ſupernaturalium operum exercitio.

2 Primum illud humilitatis motivum, a Valeriano propoſitum, ex eo quod conſenſus non fuerit per nos exhibitus, niſi per gratiæ auxilium & præveniens & coadjuvans; continetur verbis illis, quæ in invidiam a criminatore vocantur, cum tamen ſint Catholiciſſima, & uſquequaque ſana: *Nec nos negare poſſumus ornamenta religioſæ vitæ, vigilantiæ ſtudio comparari. Sed ibi Deus eſt, ubi integræ religionis eſt animus, ita Apoſtolo dicente: Exemplum ejus quæritis, qui in me loquitur Chriſtus?* Hæc in invidiam vocantur, & morboſa a criminatore cenſentur, qui putat ſenſum eſſe, ſtudium humanæ vigilantiæ, excluſo Dei auxilio: parare ornamenta religioſæ vitæ, eo quod Deus adveniat quo eum vocat animi religio integra, & naturæ viribus concepta. Sed hic ſenſus eſt aperte contra ſcopum Valeriani, & pugnat cum ratione ex loco Apoſtoli proxime adducto petita.

Germanus itaque Valeriani ſenſus eſt ex immediate præmiſſis repetendus. Dixerat, ſtultitiæ genus eſſe prima ſua initia naturalia Deo adſcribere, non item ſupernaturalia. Inde tacite occurrens objectioni quæ proferri a ſuperbo poterat, ex eo quod ornamenta virtutum compararentur hominis ſtudio; ſubdit, ſe quidem negare non poſſe quin humanum ſtudium conferat ad ea ornamenta comparanda; ſed hoc ſtudium non eſſe a nobis, ſed a Deo præveniente & cooperante. *Ubi enim eſt integræ religionis animus, ibi Deus eſt*; non conſequenter, ſed antecedenter. Quaſi diceret: Vere quiſquis es qui id tacite tractas, vigili ſtudio aliquid feciſti, ſed cujus ope? & unde illud ſtudium? An non a Deo, ut de ſuo in bonum animarum ſtudio pronunciavit Apoſtolus, cum dixit: *An experimentum quæritis ejus qui in me loquitur Chriſtus?* Itaque vigilantia quidem laudanda eſt, commendandusque conatus ad boni operis exercitium expromptus; ſed niſi anteceſſiſſet divina præventio, conatus ille ac niſus voluntatis, non modo languidus plane & caſſus fuiſſet, ſed prorſus nullus. Hunc ipſum ſenſum de hominis vigilantia ac juſtificatione produnt illa Auguſtini ſerm. 15. de verb. Apoſt. c. 11. *Juſtificationem & habeamus inquantum habemus, & augeamus inquantum minores ſumus, & perficiamus, &c. Sed totum ex Deo, non tamen quaſi dormientes, non quaſi ut non conemur, non quaſi ut non velimus. Sine voluntate tua, non erit in te juſtitia Dei. Voluntas quidem non eſt niſi tua; juſtitia non eſt niſi Dei. Eſſe poteſt juſtitia Dei ſine*

vo-

voluntate tua: ſed in te eſſe non poteſt, niſi per voluntatem tuam. Ex mox; *Sine te fecit te Deus; non enim adhibuiſti aliquem conſenſum ut te faceret Deus. Quomodo conſentiebas, qui non eras? Qui ergo fecit te, ſine te, non te juſtificat ſine te. Ergo fecit neſcientem, juſtificat volentem.* Satis de primo humilitatis motivo per Valerianum propoſito.

Prima dicti illius Catholica expoſitio.

Addit etiam ſecundum jam tactum humilitatis motivum, ad deprimendum tumorem, ex ea ſtudii humani libera collatione, in comparationem ornamentorum animæ. Nempe quod præter divinum auxilium præveniens atque cooperans, egemus divino auxilio ſubſequente quo firmemur & muniamur in bono ex divina inſpiratione concepto. *Satis ibi vacillat humanum ſtudium, ubi non requiritur Dei auxilium. Nam non dubie periclitatur fides ſi non muniatur patrocinio divinitatis. Noſtrum eſt igitur, bonum velle; Chriſti vero perficere. Nam ita Apoſtolus loquitur, Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio.* Denunciat Valerianus nos nobis non ſufficere, ne ad bonum quidem aſpirante Deo jam conceptum: eo quod facile ob infirmitatem ſimus vacillaturi, in tantis fluctibus & turbinibus, tantaque noſtra imbecillitate. Itaque requirendum ſive implorandum humillime eſſe Dei auxilium ſubſequens ac muniens in tot diſcriminibus. Quod ſane ad cohibendam inflationem ex bono opere, & collato libere aſſenſu voluntatis divinitus ſollicitatæ, eſt appoſitiſſimum: cum inde liqueat, nos quidem jam præventos, tantulum quid contuliſſe; conſenſum ſcilicet liberum quo Deo vocanti adhæſimus: Tamen niſi Deus beneficia anteriora præventionis & cooperationis, novo ac ſpeciali ſubſequentis gratiæ & perſeverantis beneficio cumulet, caſſum fore laborem noſtrum, & minime diuturnum. In quem ſenſum illud Apoſtoli accipit: *Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio.*

3 Quo ipſo modo eundem locum accepit Proſper lib. contra Collat. cap. 8. *Cum donatum*, inquit, *nobis fuerit bonum velle, non ſtatim invenimus & facere, niſi quærentibus, petentibus, atque pulſantibus, qui dedit deſiderium, præſtet effectum. Vox namque iſta dicentis*: Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio, *vocati eſt, ſub gratia conſtituti, qui condelectatur quidem legi Dei ſecundum interiorem hominem: ſed videt aliam legem in membris ſuis, repugnantem legi mentis ſuæ, & captivantem ſe in lege peccati. Et quamvis acceperit ſcientiam recte volendi, virtutem tamen in ſe non invenit, eorum quæ optat operandi, donec pro bona voluntate quam ſumpſit, mereatur invenire quid faciat.* Eodem modo illum Apoſtoli locum accepit S. Gregor. 29. moral. cap. 25. tractans illud, *De cujus utero egreſſa eſt glacies, & gelu de cælo qui genuit.* Oſtendit enim pleroſque poſt ſancta deſideria turbari in executione, nec poſſe concepta virtutum ſemina in fruges operum promovere, eo quod intervenientibus tentationibus reverberentur, ne de propoſito bono divinitus indito extollantur, immemores inanitatis ſuæ & egeſtatis; idque cenſet voluiſſe Apoſtolum eo quem dixi loco. *Quid aliud*, inquit, *quam de Dei vero utero glacies producitur, quando de interno ſecreto diſpenſatio egreditur: & voluntates noſtræ, etiam in bonis deſideriis frænantur? Videamus paulo (infuſa videlicet terra) quanta diſciplinæ glacie prematur, dum ait*; Velle adjacet mihi: perficere autem bonum non invenio. *Qui enim velle habere ſe aſſerit, jam per infuſionem gratiæ quæ in ſe lateant ſemina oſtendit. Sed dum perficere bonum non invenit, profecto indicat quanta illum diſpenſationis ſupernæ glacies premat.* In eundem ſenſum interpretatus eſt Apoſtolum S. Thomas Rom. 7. lect. 7. improbata illa ejuſdem loci interpretatione quam refert: ut eam etiam minus probavit D. Auguſtinus 1. retract. 23.

4 Ad eum ergo modum, locum Apoſtoli uſurpavit Valerianus, eoque ſenſu cum Apoſtolo loquens dixit, *noſtrum eſſe velle, Dei autem perficere.* Id eſt conſenſum quidem per nos præſtari Deo vocanti (conſenſum enim, præventi & divinitus adjuti, contribuimus de noſtro) ut tamen conſenſus ille ſollicitanti Deo præſtitus, irritus non ſit, nec in auras abeat, vel etiam ante executionem concepti deſiderii evaneſcat; neceſſarium inſuper eſſe ut divina protectione, jugique ſubſequentis auxilii munimine firmetur. Quod item ferunt illa alia verba ſub homiliæ finem, *habet quidem ſervus gratiam laboris ſui, ſed Domino debet fructum operis impleti.* Itaque nulla hic in Valeriano labes ſe prodit, ſed nitela & puritas undecunque.

Illuſtratio expoſitionis datæ quoad utramque dicti partem.

Id ut diſtinctius appareat, quandoquidem hic eſt potentiſſimus adverſarii aries, quo dijecto reliqua peſſum ibunt: ſecernenda ſunt duo in præſenti Valeriani ſententia. Primum quod dicat *noſtrum eſſe velle*, id eſt in ſalutis negotio hominis partes eſſe Deo prævenienti aſſenſum præſtare; Alterum quod dicat, *Dei eſſe perficere*, & difficultates ſupervenientes diſpellere. De hoc ſecundo, negotium Valeriano non faceſſitur: Quia rata eſt inter omnes, ſubſequentis gratiæ & Dei confirmantis quæ operatus eſt in nobis, non utilitas tantum, ſed etiam neceſſitas. Idque ut cætera nunc extra locum taceam, perbelle expreſſit S. Ephrem, laudum gratiæ frequens buccinator tract. de fuga pravarum conſuetudinum, qui habetur tom. 1. *Audiamus*, inquit, *ipſum Apoſtolum dicentem*: Cum metu & tremore veſtram ſalutem operemini. *Et neque ſi quis adhuc juvenis ſit hoc parvi pendat, neque ſenes negligat. Utriuſque enim incertus eſt finis. Contemplemur ergo agricolas. Hi enim terram adæquantes ſeminant; Et vireſcentibus terris, ſolerter eas ſervant, volucres & quadrupedia inde arcentes, ne dum adhuc ſemen eſt tenerum ac molle, a talibus evellatur & nullius bonæ frugis reddatur. Et quando jam ad meſſem exereverit, ne tunc quidem cura & ſollicitudine vacant; ſed anxii hærent, ne forte grandine fruges concutiantur, aut locuſtæ meſſem devorent aut ventus æſtuans fructum corrumpat. Unde & aſſidue vota Deo nuncupant, ſupplicibuſque Deum votis interpellant, ut ſalvos & innocuos ipſis Dominus ſuos fructus concedere dignetur. Tunc vero fructus in ſua recondentes horrea, magno cum gaudio feſtum celebrant. Sic quoque & eos qui ſpiritualem vitam aggrediuntur, vigilare & ſobrios eſſe, ac divini verbi ſemen cuſtodire oportet*, &c. Non poterat familiarius neceſſitatem divini auxilii perficientis quod aſpirante Deo cœptum eſt, declarare. Proptereaque paſſim alii Patres ad exponendum ſalutis negotium, eam comparationem uſurpant: & cor noſtrum, agro ac ſolo: gratiam cœleſti ſemini ac divinis nubibus: Scripturas, ligoni: ardorem ſancti Spiritus, ſtercorationi: ſtudium noſtrum, culturæ per agricolam impenſæ: denique curæ ad meſſem uſque & illationem frugum in horreum, divinam gratiam ſubſequentem componunt. Videſis nominatim eundem Ephremum in decade capitum de virtute, cap. 10. Macarium homil. 26. interrogat. ult. & penult. Paulinum optime epiſt. 30.

ſive

ſive 2. ad Aprum & Amandam, & ep. 35. *ſub finem.* Prudentium lib. 3. contra Symmachum *ſub finem.*

5. Prius autem illud dictum, ſeu quod *noſtrum ſit velle*, caſtum plane eſt, in ſenſu quem Valeriano dedi: eſſe autem ſenſum illum vere germanum, declarato & prolato inſigni loco ex homilia in illud Iſaiæ, *ſi volueritis & audieritis me*, &c. quæ Chryſoſtomo tribuitur, tametſi fortaſſis alium, & quidem latinum auctorem habeat. Ita loquitur in homiliæ initio. *Si velle aut nolle, noſtrum non eſſet, hoc eſt ſi vivendi recte, an ſecus, libertas adempta nobis fuiſſet, nec bonus unquam cœleſte munus digne perciperet, nec malus ſupplicium competens inveniret, ſed totum Deo deputaretur auctori.* Quæ fuſius mox explicat, declarat eatenus dici, *noſtrum eſſe velle*, quatenus *liberæ quis voluntatis arbitrio, præcepta aut implet, aut contemnit: unde ſibi quiſque quod meretur inſtituit, nec poteſt aliud mereri quam velit; quippe cui legis propoſitus tenor ſit, ex quo quid velit eligat, & quod nolit contemnat, ut judicio hominis, Dei judicium celebretur; & qui libertatem conceſſam, in obſequium dederit, muneretur, qui in contemptum duxerit, condemnetur.* Quod hic auctor tam explicate dicit, eatenus noſtrum eſſe velle in negotio ſalutis, quatenus libere præſtamus aſſenſum, quem negaremus ſi liberet, omnino Catholicum ac certum eſt, quia non idcirco excluditur gratia præveniens, ſed potius non obſcure inſinuatur in voce *aſſenſus*, quæ connotat antecedentum invitationem & ſollicitationem, cum qua eundem ſenſum & animum induit qui conſentit.

Igitur omnino Catholicus ſenſus ſubeſt propoſitis ex Valeriano verbis, quæ tantum fuerunt *noſtrum eſſe velle*, id eſt, ut Auctor adductus ſua hæc verba expoſuit, noſtrum eſſe conſentire, & exequi, vel detrectare divinum imperium: *In nobis namque manet*, ait Bernardus lib. de inter. domo c. 68. *ad quærendam ſalutem, arbitrii libertas; ſed admonente prius Deo & invitante ad ſalutem, ut vel eligamus, vel ſequamur. Poteſtatis noſtræ eſt, divinæ inſpirationi acquieſcere, & quæ ad ſalutem noſtram pertinent, eligere, & ſequi: Divini vero muneris eſt, ut poſſimus adipiſci, quod ſequendo cupimus conſequi:* Verba ſunt iis quæ apud Valerianum ſuſpecta habebantur, plane gemina, Deſcripſit Bernardus locum ex c. 21. de Eccleſ. dogmat. Gennadii (ſi tamen Gennadii, & non alicujus qui Gennadii librum ea additione inſerſerit; cum ipſe quidem Gennadius ex Caſſiani & Fauſti laudibus, Proſperi autem rejectione, non obſcure ſe prodat Semipelagianum.) Ut ut ſit probavit & deſcripſit eum locum Bernardus, itemque Rabanus lib. 4. de univerſo c. 10. & Auctor libri de ſpiritu & anima c. 48. Hanc primam interpretationem, dicti, toto Valeriani opere in ſpeciem difficillimi, exiſtimo planam & commodiſſimam, maximeque cum anterioribus & tota homiliæ textura cohærentem; nec dubito talem habendam ei qui animo in ſolam veritatem intento & docili ac non præoccupato, Valeriani mentem eo loco inquiſierit.

Secunda ejuſdem dicti expoſitio Catholica.

6 Subjicio ſecundam interpretationem æque Catholicam, juxta quam id unum voluit Valerianus, volitionem liberam qua Deo vocanti conſenſum præſtamus, ita ſimul a nobis & a Deo eſſe, ut tamen prius ratione a nobis profundatur, quam a Deo; & rationem cur Deus ad illam per nos libere formandam cooperarius accedat, ex eo petendam, quod nos bene utentes divina præventione, operari volimus; cum poſſemus adverſus ſtimulum calcitrare. Et nihilominus totam ſupernaturalitatem ſive perfectionem ordinis ſuperioris quæ cernitur in illo libero conſenſu cui noſtra determinatio & applicatio libera initium dedit, eſſe a Deo. Qua ratione, *perfectio*, non ſonat conſummationem rei jam inchoatæ, & eatenus imperfectæ, ſed dignitatem & eminentiam ordinis ſuperioris, quæ in actu eſt, ſecundum quam actus habet proportionem cum ulteriore gratia & gloria. Ut hæc reſponſio perſpiciatur, duo ſunt præmittenda.

7 In primis præmitto non debere mirum videri, quod noſter converſus in actum liberum, ſtatuatur ratione anterior concurſu divino ad eundem actum, ſive divina cooperatione nobiſcum: Neque enim hic ſermo eſt de divina excitatione quam Deus in nobis, abſque libera noſtra cooperatione, & eatenus ſine nobis producit, quæ excitatio perſpicue antecedit conſenſum noſtrum ſupernaturalem: ſed ſermo eſt de eo concurſu quo Deus actionem liberam nobiſcum cudit. Eam enim actionem, ſive conſenſum liberum, ponere vel omittere, eſt in poteſtate voluntatis, divino anteriori rore reſperſæ, & divino adjutorio gratiaque adjuvante ſuffultæ. Deus autem pro ea magna reverentia qua creatam voluntatem diſponit, quoad hoc eam non prævenit, ut ſæpe loquitur Sanctus Chryſoſtomus; id eſt, non adigit illam, neque vim infert, ut in hanc potius partem quam in aliam flectatur, quod faceret præoperando, & ut ita dicam prægendo ac præcurrendo, ſed voluntati gratia ſua roboratæ, permittit delectum hujus vel oppoſitæ actionis; ſive actionis & omiſſionis. Ratio autem cur ipſe Deus ſe applicet ad concurrendum nobiſcum, & coefficiendam hanc vel illam actionem, eſt, quia videt determinationem noſtram ferre, ut hic & nunc non ſit juſtitium in voluntate, ſed exercitium alicujus actionis, itemque ut hæc ſpecie non alia actio exerceatur, quomodocunque tandem videat id ferre determinationem noſtram, quod explicare alterius eſt inſtituti. Hac ipſa ratione concurſum divinum ad noſtras operationes liberas ſubſequi ratione determinationem noſtram, late alibi expoſitum eſt, recteque tradunt Scotus in 4. d. 1. qu. 1. *littera Ss.* & in 2. d. 37. quæſt. unica *litt. V.* Ocham in 1. d. 42. qu. unica *litt. F.* Gregor. in 2. diſt. 34. qu. 1. artic. 3. ad 8. Gabr. in 2. diſt. qu. 2. *litt. F. & M.* Capreol. in 4. diſt. 12. quæſt. unica ad 1. Scoti contra 2. Major in 2. diſt. 37. dub. ultimo. Almain. tract. 2. moral. cap. 10. *in fine*. Ruardus artic. 7. propoſ. 10. *ſub finem*; aliique adducti cum de divino concurſu, & libertatis humanæ cohæſione cum divinis decretis, & primæ cauſæ cooperatione nobiſcum. Et ſpecialiter in ſupernaturali cooperatione, idem non obſcure colligitur, ex eo quod Deus noſtrum ſe adjutorem & cooperatorem profitetur. At qui adjuvatur, quatenus adjuvatur, prius ſaltem ratione ſupponitur ſe accinxiſſe ad operandum, idemque eſt de eo cui Deus cooperatur, juxta illud D. Auguſtini ſerm. 15. de verbis Apoſtol. *Si non eſſes operator, ille non eſſet cooperator.* Tametſi quæſt. 15. in Deuteron. rationem habens gratiæ prævenientis, ait Deum operari, hominem vero cooperari.

8 Præmitto præterea, *perfectionem* poſſe duobus modi uſurpari. Nempe primo prout connotat anteriorem imperfectionem, quæ adjectione vel appoſitione aliqua conſummetur. Qua ratione parvulus cum creſcit, adeptione novæ molis ſupra anteriorem dicitur perfici: & gratia habitualis quoties novo aliquo auctario cumulatur, perfici dicitur. Hoc ſenſu D. Thomas 1. p. q. 4. art. 1. ad 2. ait Deum ſpectata vocis notione non poſſe dici *perfectum*. Sumitur deinde *perfectio* ſecundo, prout denotat

nobilitatem & dignitatem rei quæ perfecta affirmatur. Quo pacto minimus gradus gratiæ dicitur eſſe maximæ perfectionis præ bonis omnibus naturalibus. Et hoc modo Deus cui nihil accedere aut decedere poteſt, dicitur, *perfectus*, quamvis nulla in eo præjacuerit inchoatio boni, quæ ſuperventu alterius complenda & conſummanda ſit. Hoc item ſenſu S. Jacobus dixit omne donum perfectum, deſurſum eſſe. Neque enim mens Apoſtoli erat, ea tantum dona cœlitus dimitti, quibus nulla ulterius fieri debeat acceſſio: qua ratione omnis gratia quam hic adipiſcimur, quandiu creſcere licet, expungenda eſſet ex albo donorum perfectorum, deſcendentium a Patre luminum. Mens ergo Apoſtoli erat, omne donum ordinis ſuperioris, a Deo gratiæ Auctore proficiſci, in quibus donis magna omnino perfectio, id eſt dignitas entitativa atque nobilitas elucet.

9 His ita præmiſſis, perſpicua ſecunda illa Valeriani interpretatio quam proponebam. Cum enim ait, in negotio ſalutis, *noſtrum eſſe velle*, *Dei vero perficere*, quaſi eo ordine formetur conſenſus liber ut primum nos velimus, Deus vero perfectionem apponat: Senſus eſſe poteſt, in conſenſu libero qui a voluntate divinitus præventa & adjuta profunditur, duo eſſe; nempe & quod ſit conſenſus liber, & quod ſit talis perfectionis ac dignitatis; habeatque proportionem cum gratia ſanctificante, ad quam per eum conſenſum ſit progreſſio; ac etiam cum gloria quæ eſt meta totius ſupernaturalis progreſſus. Quod ergo ille conſenſus liber ponatur in rerum natura, habet & a noſtra voluntate divinitus præventa per gratiam excitantem, & a Deo nobiſcum cooperante. Prius tamen ratione eſt quod nos velimus agere, quam quoad Deus velit coagere. Nec Deus vult ad illum actum liberum nobiſcum procreandum ſe applicare, niſi quia divinus intellectus qua eſt perſpicacia, videt voluntatem in his circumſtantiis operabundam: id eſt, eruptam in hunc illumve certæ ſpeciei actum, ſi ſe ſola poſſet in eum erumpere. Hoc ferunt verba illa, *noſtrum eſſe velle*. Quod tamen conſenſus ille noſter ſit illius dignitatis ac perfectionis cujus revera eſt; hoc eſt quod ſit ſupernaturalis, id habet a Deo gratiæ Auctore, qui hunc actum principiat, cum ratione auxilii præimmiſſi & coadjuvantis, tum etiam ratione coefficientiæ & applicationis ſupernaturalis, qua divina potentia exequens, humanæ voluntati ſupra connaturalem ejus exigentiam cooperatur. Hoc exprimunt verba illa, *Dei vero eſt perficere*. Sicut enim determinatio ad exercitium actus liberi, tribuitur voluntati creatæ divinitus præventæ, tanquam directæ & proximæ cauſæ talis exercitii in manu ejuſdem divinitus fœcundatæ conſtituti; ita ſupernaturaliter & perfectio ordinis ſuperioris, ob quam iſte conſenſus habet proportionem cum ſanctitate & gloria hominis, reſpondet Deo ut cauſæ directæ ac proximæ. Non quod gradus quoque ſupernaturalitatis non ſit conjunctim a voluntate ſimul & a Deo; ſed quod ſi ſpectetur ratio & cauſa a qua habet quod ſit ſupernaturalis, ea non ſit alia quam Deus. Sicut intellectio ſupernaturalis, v. g. aſſenſus fidei; quod ſit objecti expreſſio habet ab intellectu; quod ſit talis expreſſio, habet a ſpecie impreſſa determinante univerſalitatem & indifferentiam potentiæ; quamvis entitative tota intellectio & ab intellectu ſit, & a ſpecie impreſſa armante, ut Philoſophus loquitur, ac determinante potentiam, ad actum talis eſſentiæ, ſive ad exhibitionem talis objecti.

Quare ut in pauca contraham hanc ſecundam Valeriani interpretationem; *Noſtrum eſt velle*, id eſt quod operatio libera exerceatur; id a nobis divinitus prævenis, tanquam a cauſa directa proficiſcitur. Quod autem ea operatio quæ ad nutum voluntatis divinitus præventæ exercetur, habeat ſupernaturalem perfectionem a Deo eſt, tanquam a cauſa directa.

Patres doctrinæ propoſitæ aſtipulari.

10 POſſumus hanc doctrinam, Patrum auctoritate communire. Luculenter eam tradit S. Macarius homil. 37. diſerte tradens a voluntate hominis eſſe, ut opus ſupernaturale exerceatur, nec Deum in eo genere quicquam operari, niſi ad voluntatis præventæ exigentiam. Locum infra dabo cap. 9. num. 3.

Auctor operis imperfecti in Matth. homil. 32. expendens verba illa capitis. 19. *Non omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt*, hæc verba habet. *Quod dicit*, quibus datum eſt, *non hoc ſignificat, quoniam quibuſdam datur, quibuſdam non datur; ſed illud oſtendit quia niſi auxilium gratiæ acceperimus, nihil ex nobis valeamus. Quoniam autem volentibus gratia non denegatur, in Evangelio Dominus dicit*: Petite & dabitur vobis; quærite & invenietis; pulſate & aperietur vobis: Omnis enim qui petit, accipit; & qui quærit, invenit; & pulſanti aperietur. *Debet autem voluntas præcedere, & ſic ſequitur gratia. Nam nec gratia ſine voluntate aliquid operatur, nec voluntas ſine gratia poteſt. Nam & terra non germinat niſi pluvias ſuſceperit, nec pluvia fructificat ſine terra*. Tradit diſerte hic Auctor individuam gratiæ & voluntatis in edendo ſupernaturali opere ſocietatem, quamvis neceſſe ſit gratiam prævenientem priuſquam de facto opus illud coefficiat, antecedere, ac veluti rigare voluntatis ariditatem, ut in exemplo pluviæ ac terræ contingit. Itaque quod ait *debere voluntatem præcedere*, ne intra unam & alteram lineam admittatur manifeſta repugnantia, ac ut ratio quæ ſubjicitur cohæreat, exponendum neceſſario eſt de anteceſſione illa rationis, qua oſtendimus voluntatem & gratiam ita ſimul coefficere actum liberum, ut præmiſſo tactu voluntatis per gratiam prævenientem, quod ad coeffectionem de facto exprompiam attinet, prius ratione agat voluntas libera: eo quod cauſa cur Deus ad illud opus cum voluntate coefficiendum ſe applicet, ſit determinatio voluntatis conditionaliter præviſa. Atque ita locus ille Auctoris operis imperfecti, diſertiſſime continet traditam Valeriani interpretationem.

Video excipi poſſe, opus illud mendoſum eſſe, & fartum erroribus. Verum ea exceptio, hoc loco non valet. Nam S. Bona. lib. 2. pharet. cap. 26. & S. Thom. in cathena Matth. 19. verba propoſita deſcribentes, nihil in eis corruptum aut putens ſuboluiſſe fecerunt. Conſtat quidem Arrianos opus illud interpolaſſe, & admiſto hæreſeos ſuæ fermento vitiaſſe. At res de qua agimus, nihil ad Arrianam impietatem fecit.

11 Nec deſunt affinia loca ex indubitatis, & ut ita dicam, azymis Chryſoſtomi operibus: Nam homil. 23. in Matth. operis perfecti, inveſtigans cauſam mundationis Manaſſis reſpondet, id factum pœnitentiæ fletu & ſtudio voluntatis Subditque. *Non eſt quippe, non eſt aliquod omnino peccatum, quod non cedat pœnitentiæ virtuti, imo gratiæ Dei. Cum ad meliora convertimur, nobis continuo cooperator efficitur. Si enim bonus eſſe malueris, qui prohibeat, nullus omnino eſt. Immo eſt quidem Diabolus prohibens, ſed profecto nihil poterit te eligente meliora; magis autem, hoc Deum tibi in adjutorium*

copu-

copulante. Perperam latina interpretatio habet *Deo copulante*, cum legendum ſit, *Deum copulante*, ut Græca ferunt, & ſenſus exigit. *Quod ſi ta certe nolueris, retroque receſſeris quinam ille te tutabitur?* *Non enim neceſſitate ac violentia, ſed cum tua te vult voluntate ſalvare.* Subjicit in eam ſententiam quamplurima quibus confirmat Deum quidem non velle nos violenter adſtringere; *Si tamen ſolam ad placendam ei oſtenderimus voluntatem*, nullo modo nos deſtituturum, ſed acceſſurum ad compugnandum, ut fert Græca vox, ſeque nobis poſcentibus adjuncturum cooperarium & protectorem. *Utinam*, inquit poſt multa, *nos ita erga illum ſervaremus affectum, ut illius viſcera noſtra charitate flammentur. Sed tantummodo occaſionem Deus iſtius ignis requirit, & ſi modicam ſcintillam ipſe præbueris, ingentem omnino flammam beneficiorum in te ejus, accendes.* Et mox præcludens vanum metum timentium Deo veluti obſtrepere, negat metuendam eſſe in eo ad Deum acceſſu inurbanam importunitatem. *Sicut enim reſpirare importune omnino nunquam eſt, ita etiam non quidem petere, ſed non petere potius, importunum eſt. Sicut enim reſpirare, hoc jugiter indigemus, ita etiam eo quod a Deo præſtatur auxilio. Quod ſi voluerimus, facile illum ad nos poterimus inflectere. Et hoc profecto declarans, atque oſtendens Deum promptum eſſe ſemper, ad beneficia largienda dicebat;* ſicut diluculum paratum inveniemus eum. *Quotieſcumque enim venire & ad illum voluerimus accedere, expectatas ab illo eſſe preces noſtras continuo ſentiemus.* Vides quam perſpicue Chriſoſtomus præceſſionem illam applicationis voluntatis divinitus præventæ expoſcat, ut Deus illi adjungatur cooperarius in pugna cum Satana, & liberi conſenſus formatione, quam hoſtis noſter intercipere ſatagit.

In eundem ſenſum ſumenda ſunt illa ex homil. 15. ejuſdem operis. *Si modo initium rei ipſe præſtiteris, habebis ſupra omnia opitulantem tibi pacis Deum, flammamque illam, primum ipſo cooperante diſcuties.* Et illa ex homil. 16. *Facilem facit Deus eſſe virtutem, cooperando nobis, noſque ſemper in bonis actibus adjuvando. Ubi enim volueris exiguum quid devotionis afferre, reliqua omnia celeriter ſubſequentur. Propterea enim vult & te aliquid laborare, ut tua quoque poſſit eſſe victoria.* Et denique illa ex lib. 2. de compunct. cordis, quæ male aliqui habent pro immedicabiliter ægris. *Non ſola Dei gratia facit unumquemque perfectum: Requiritur enim ut & nos, quod in propoſito noſtro & viribus noſtris eſt, expleamus. Idcirco venit quidem ad unumquemque gratia Dei: ſed apud eos qui digne explent ea quæ mandata ſunt, in ipſis permanet: Ab his vero qui minus digne agunt, cito diſcedit: Ad eos autem qui nec initium faciunt convertendi ad Dominum, omnino non venit. Rectas enim mentes diligit, & ſine fuco propoſitum.* Sunt ſane hæc immedicabilia, ſi ſenſus ſit, primum gratiæ auxilium, non venire ad hominem, niſi is operatione honeſta ex naturæ viribus elicita, naturali, inquam, converſione ad Deum, tanquam initio ſalutis ex parte ſua poſito, illam proliciat. At hic ſenſus eſt a Chryſoſtomo & a veritate alieniſſimus. Senſus igitur germanus eſt, gratiam compugnantem & cooperantem, quæ efficit hominem perfectum, omnino non venire ad eos qui nec initium faciunt convertendi ad Dominum. Ut enim gratia cooperans & compugnans accedat, & nobiſcum eliciat conſenſum quo diſpoſitive ultimo perficimur, neceſſe eſt ut prius ratione, faciamus converſionis initium. Idque abunde ſufficit ad obſtruendum os loquentium iniqua. Hæreticorum, inquam, adverſus quos poſtremo illo loco obiter agit Chryſoſtomus; & ignavorum Chriſtianorum,

S. Valer.

qui culpam non adeptæ perfectionis referebant in gratiam aliquos velut aſpernantem, & ad eos non venientem. Hoc perperam obtendi ait Chryſoſtomus, quod gratia compugnans & perfectioni adipiſcendæ coadjuvans; quantum eſt ex ſe, ad omnes veniat. Et his quidem qui ea uti aſſidue voluerint, prompta ſemper ſubſerviat atque conſtanter. Utentibus vero primum, ſed mox reſilientibus, & aliorſum ſtudia ſua vertentibus, ipſa quoque deſiſtat adeſſe, donec ipſi denuo illius coefficientiam exigant; eaque exigentia voluntatis operabundæ, advocent divinam illam gratiam ad compugnandum & cooperandum. Illis denique, qui inertes prorſus, ac otio marcentes, primum actum liberum converſionis ad Deum elicere renuerint, prorſus ſe neget: eo quod divina ſapientia ut tumori noſtro ſimul & honori conſuleret, ut ſapientiſſime ponderat hic ipſe S. P. homil. 83. in Matth. & 60. ad pop. *in ipſo initio*, voluerit nec totum libertatis eſſe ne ſuperbiremus; nec totum gratiæ, ut virtus eſſet aliqua ex parte bonum noſtrum, quatenus ſcilicet voluntas præventa, admiſit libere & advocavit gratiam, prout actu cooperantem & coefficientem: quia voluntas prius ratione, præmiſſo cœleſti afflatu, determinavit ſe ad agendum.

12 Addo poſtremo loco inſignem S. Bernardi locum tract. de gratia & lib. arbit. *aliquantulum a principio*; ubi late confirmat velle ineſſe nobis ex libero arbitrio, atque adeo noſtrum eſſe velle, quamvis ut velimus bene in Chriſtiana ſignificatione, id non ſit noſtrum, ſed gratiæ; *Velle*, inquit, *ineſt nobis ex libero arbitrio, non etiam poſſe quod volumus. Non dico velle bonum, aut velle malum, ſed tantum velle: Velle enim bonum profectus eſt, velle malum, defectus: Velle vero ſimpliciter, ipſum eſt, quod vel proficit vel deficit. Porro ipſum ut eſſet, creans gratia fecit: ut proficiat, ſalvans gratia facit: ut deficiat, ipſum ſe dejicit. Itaque liberum arbitrium, nos facit volentes, gratia benevolos: ex ipſo nobis eſt velle, ex ipſa bonum velle.* Declarat hæc multo pluribus, & inter alia accipit in hunc ſenſum illud Apoſtoli, *Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio*, docens Apoſtolum agnoviſſe, velle quidem ſibi ineſſe ex libero arbitrio, tamen ut illud velle, ſit velle ſupernaturaliter bonum, id habere a gratia faciente Chriſtiane benevolum, ſive bene volentem in ordine ad ſalutem. Agnoſcit ergo Bernardus, *noſtrum eſſe velle*, & quidem prius ratione, quam gratia cooperans, aſſenſum liberum nobiſcum coefficiat: Nam ratione ſaltem, prius eſt velle, quod noſtrum eſt, quam bene velle, quod eſt a gratia, Deoque ejus auctore, ſupra naturæ debitum operante.

Obſigno hanc ſecundam Valeriani interpretationem verbis Proſperi. 2. de vocat. gent. cap. 26. alias 9. quibus doctrina hactenus propoſita continetur & egregie illuſtratur. *Gratia Dei*, inquit, *in omnibus juſtificationibus principaliter præeminet, ſuadendo exhortationibus, movendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inſpirando conſilium, corque ipſum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo. Sed etiam voluntas hominis ſubjungitur ei atque conjungitur, quæ ad hoc prædictis eſt excitata præſidiis, ut divino in ſe cooperetur operi, & incipiat exercere ad meritum, quod ſuperno ſemine concepit ad ſtudium; de ſua habens mutabilitate ſi deficit, de gratiæ opitulatione ſi proficit. Quæ opitulatio per innumeros modos, ſive occultos, ſive manifeſtos, omnibus adhibetur: & quod a multis refutatur, ipſorum eſt nequitiæ; quod autem a multis ſuſcipitur, & gratiæ eſt divinæ, & voluntatis humanæ.* Quod autem ſuppoſita excitatione hominis non libera, conſenſus

liber gratiæ illi non liberæ ſubjunctus, prius ratione ſit ab homine juxta Proſperum, quam a gratia, prout actu coefficiente, declarant quæ ſubdit in calce capitis, hoc in primis agere gratiam, *ut in eo quem vocat, primam ſibi recepricem & famulam donorum ſuorum præparat voluntatem. Nam virtus nolentium nulla eſt.* Annititur, inquam, gratia præveniens, ut voluntatem exhibito conſenſu libero ad gratiæ cooperantis admiſſionem, & dona ulteriora deducat; quod ſine eo conſenſu, reliquus progreſſus in ſalutis negotio plane intercludatur, ac proinde ratione primus ſit poſt gratiam prævenientem. Non diſſimilia petere licet ex Richardo Victorino lib. 3. de contempl. c. 16.

Expoſitio tertia Catholica ejuſdem dicti.

13 Subjicio tertiam Valeriani interpretationem Catholicam, ſimulque duas hactenus traditas illuſtro ex Anſelmo, ſeu potius Hervæo in c. 1. ad Philipp. ad illud, *qui cœpit in vobis opus bonum, ipſe perficiet.* Quem locum exponit hac ecphraſi. *Deprecor Deum pro vobis, confidens hoc ipſum de bonitate ejus, quia ipſe qui per prævenientem gratiam cœpit in vobis opus bonum, per ſubſequentem & cooperantem perficiet illud, dans perſeverantiam uſque in diem Jeſu Chriſti; id eſt uſque ad extremum diem vitæ uniuſcujuſque, quando anima de corpore egrediens, præſentatur ante tribunal Chriſti judicanda. Cooperando in nobis, Deus perficit quod operando incipit, quoniam ipſe ut velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens. Nam ut velimus, ſine nobis operatur: cum autem volumus, & ſic volumus ut faciamus, nobiſcum cooperatur.* His verbis, & duæ jam propoſitæ Valeriani interpretationes continentur, & tertia ſubindicatur. Non prima quidem traditur, cum dicitur, Dei eſſe perficere quod ex ejus præventione bene volumus; perficere, inquam, dando perſeverantiam. Secunda vero, cum dicitur, Deum cum volumus, cooperari, atque adeo quia volumus, operando nobiſcum in nobis actum quo ſummopere perficimur, quia eſt datum optimum & donum perfectum, ſuperans omnia ex naturæ feracitate enaſci apta. Tertiam eruo ex eo quod dicitur Deus cooperans perficere quod operando incipit. Ubi verbum *perficiendi*, uſurpandum eſt cum connotatione anterioris imperfectionis, expletæ & conſummatæ per adjunctionem perfectionis ſupervenientis.

Quia ergo cooperatio divina, & noſter liber conſenſus ſupernaturalis, ſi comparentur cum divina præventione, ſe habent ut imperfectum & perfectum; ſive ut ſemen ac fructus, ut pulchre declarat S. Anſelmus in concor. 2 p. c. 16. idcirco quatenus Deus nos invitat & excitat ad bonum; recte dicitur, opus ejus eſſe in nobis imperfectum: Hominis autem ſic præventi eſt, volendo efficere, ut Deus quod ſe ſolo cœpit operando, perficiat cooperando. Noſtrum enim eſt velle, ac uti immiſſo divinitus gratiæ ſemine: quo ipſo Deus agnita voluntatis determinatione, adjungit ſe illi, non jam excitatorem, ſed cooperarium, perficitque quod inſpirando cœperat, & terra noſtra fructum ſuum non dante, imperfectum manebat. Deſcripſit verbatim Hervæus Auguſtinum lib. de grat. & lib. arb. cap. 17. cui proinde hæc tertia Valeriani interpretatio innititur potius quam Hervæo. Et poteſt etiam fundari in illis Fulgentii verbis lib. de prædeſt. & grat. cap. 12. quibus docet, Deum eſſe qui dicitur in nobis perficere, quod vocatio inchoaverat, *quia ad nos pertinet conari bona, quæ & velle donavit; oſtendens ſine ſe non poſſe compleri, quod & vult ad conatus hominum pertinere.*

Addita quarta interpretatio Catholica dicti propoſiti.

14 Quartam Valeriani interpretationem ſubnecto, conformem ei expoſitioni quam DD. plerique Catholici tribuunt et loco Apoſtoli quo Valerianus nititur, *velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio.* Non pauci enim nec ignobiles, ea verba accipiunt de velleitate peccatoris ex nuda natura operantis, quæ *illi adjacet*, id eſt, juxta eum languida & proſtrata jacet, quaſi infirma, niſi gratia accedat, & voluntati efficaciam ad perficiendum conferat. Ajunt ergo DD. prædicti, Apoſtolum in ſe transfiguraſſe perſonam peccatoris gratiæ robore deſtituti, atque gementis: quod naturaliter ad bonum ſuſpiret, illudque inefficaciter velit ſub ea ratione ſub qua objicitur illi, & ſpiculo naturæ lumini & voluntati appetenti commenſum eſt: ſed illud velle langueat, & jaceat, nec valeat ad bonum Chriſtianum aſſurgere, niſi gratia perficiens accedat, qua indebitus vigor voluntati immittatur, ſicque bonum perducatur ad effectum. Quam interpretationem Apoſtoli eleganter perſequitur Nicol. Gorram Rom. 7. Dici ergo ſimiliter poteſt, Valerianum in eo deprimere factum humanum, ac conari perſuadere ut qui gloriatur in Domino glorietur, quod quamvis ex naturæ viribus habeamus imperfectam aliquam & inefficacem boni volitionem, & eatenus noſtrum ſit velle, tamen Dei ſolius ſit perficere, id eſt, efficere in nobis aliquid ſicut oportet: Nam illud ſiquidem velle quod ex nobis habemus, plane nihili ducendum eſt in negotio ſalutis, ac ne remote quidem diſponit ad gratiam & juſtificationem. Divinum autem munus ſive prima gratia excitans, ac deinde cooperans, perficit quod delineatum & utcunque inchoatum fuerat, per illam naturalem & languidam boni volitionem. Non quod gratia & illa volitio pertineant ad eundem ordinem; ſed quod gratia habeat ſe ut formans ruditatem & potentialitatem illam naturalem, & eatenus dici poſſit perficere negotium ſalutis, quod imperfecta illa volitio non potuit conſummare: Quo ipſo ſenſu, gratia dicitur perficere naturam quam ſuſtollit ad ordinem diverſum. Et S. Bernardus ſermone in ramis palmarum nuper addito, cujus initium eſt, *Redemptor noſter*, fere in fine, ait, bona naturæ inchoari ex gratia creatrice; augeri vero & perfici ex gratia ſalvatrice.

15 Facit ad rem præſentem diſtinctio, quam proxime laudatus Gorram 2. Cor. 1. adhibuit tractans dubium circa illa verba ejuſdem capitis, *Non ſumus ſufficientes*, &c. Opponit enim in contrarium, Gloſſam Ezech. 3. quæ ait initium bonæ voluntatis eſſe ex nobis, quod Gloſſæ dictum ita enodat. *Duplex eſt initium quoddam naturale, ſcilicet inclinatio naturalis & actualis ad bonum, & hoc eſt ex nobis; quoddam formale, quod eſt pars boni operis, & hoc eſt a Deo.* Hoc poſterius initium præ priori cui ſupervenit, vocat *formale*, tanquam perficiens & actuans potentialitatem prioris initii, quod *materiale* idcirco appellat, Hanc ipſam diſtinctionem & interpretationem facile eſt Valeriano accommodare, dicendo, admitti ab eo volitionem naturalem ex nobis tanquam materiale boni initium, quod nullo modo ad gratiam diſponat, ac ne congrue quidem eam impetret: Perfectionem tamen boni illius initii naturalis quæ ſola con-

ſert

Digitized by Google

fert ad ſalutem, non homini, ſed Deo auctori gratiæ aſſignari. Et multo ſane crudius eſt dicere initium ſalutis eſſe ex nobis, perfectionem ex Deo, quod Gloſſa ſupra dixit, quam cum Valeriano dicere, noſtrum eſſe velle, Dei vero perficere. Ergo quam interpretationem durioribus illis verbis damus, par eſt his mollioribus non negare.

Indicatur quinta ejuſdem dicti interpretatio.

16. Potetat quinta interpretatio addi quæ inſinuatur a S. Optato lib. 2. contra Parmenianum; ubi ait, noſtrum eſſe velle & currere, Dei autem perficere, id eſt imperfectiones tollere, & homini in pleriſque ſemper deficienti ſuccurrere, quia ipſe ſolus eſt perfectus, nos autem omnes ſemiperfecti ſumus quantumvis bene & ſancte curramus. Verba Optati infra adducam, c. 9. ex quibus hæc interpretatio melius deprehendetur. Nec pauca etiam pro ea illuſtranda extant apud S. Hieronymum lib. 3. contra Pelag. ubi late proſequitur, quamvis omnes velimus bonum plenum & juſtitiam apprehendere, proprium tamen eſſe Chtiſti ſolius, eſſe perfectum.

CAPUT VIII.

Valerianus modum loquendi Scripturarum æmulatus, atque adeo male notatus.

1. SAtis ſuperque, ut exiſtimo, depulſa ſunt quæ pro Semipelagiani nota Valeriano inurenda proferri vel ſuſpicioſiſſimo poterant. Nunc ut nitela Valeriani magnis prodatur, eo præſertim poſtremo loco qui maxime lubricus cenſebatur, juvat oſtendere eum ipſum loquendi modum, qui in Valeriano offenſionem criminatori movit, alioſque plane ſimiles, in Scripturis receptos eſſe, ut proinde injuria notetur erroris, ob uſurpatam locutionem quam Spiritus ſanctus ſcriptori Canonico ſuggeſſit, niſi aliunde conſtaret detorqueri ab eo germanum Scripturæ ſenſum, de more Sectariorum omnium; quod in præſenti non habet locum, quandoquidem nihil Valeriano oppoſitum eſt, quod commode depulſum atque enodatum non fuerit.

2. Militat ergo in primis pro Valeriano locus Apoſtoli Rom. 7. quem ipſemet allegavit, *Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio.* Hujus loci variæ interpretationes paſſim apud interpretes proſtant: ſed duæ quas ibi D. Thomas retulit, ſunt maxime accommodatæ. Alteram ita Apoſtolus accipit, ut ſenſus ſit, volitionem boni, ſicut oportet, eſſe liberam homini per gratiam adjuto, quamvis ulterior gratia exigatur ad perſeverantiam a Deo expectanda, qui idcirco perficere dicatur, quod noſtra electio tametſi per gratiam concepta ad conſummationem non perduceret; eo quod difficultas ſuperveniret extrinſecus, & ut illæ deeſſent, faſtidium quod naturaliter obrepit ex jugi conflictu & niſu contra torrentem, diſturbet plerumque conſilia optima, & anterius voluntatis propoſitum frangat.

Expreſſit id egregie, uſurpans hunc ipſum locum Apoſtoli, Auctor Soliloquiorum perperam S. Auguſtino adſcriptorum, cum ſint revera S. Anſel. ſaltem maxima ex parte. Ita ergo loquitur c. 4. *Domine, ſi vis potes me ſalvare, ego autem etſi vellem, non poſſem. Magna eſt multitudo miſeriarum mearum mecum: Velle quippe mihi adiacet, perficere autem non invenio. Velle quod bonum eſt, non poſſum, niſi tu velis; nec quod volo, poſſum, niſi tua potentia me confortet: & quod poſſum aliquando nolo, niſi tua voluntas fiat ſicut in cælo & in terra. Et quod volo, & poſſum, ignoro niſi tua ſapientia me illuſtret. Etſi etiam ſciam qaandoque volens, quandoque valens, imperfecta & vacaa tranſit ſapientia mea, niſi adjuvet vera ſapientia tua:* Et mox: *Dicebam, hoc faciam, illud perficiam: nec hoc, nec illud faciebam. Aderat voluntas, non facultas. Aderat facultas, non aderat voluntas; quoniam de meis viribus confidebam. Nunc autem confiteor tibi Domine Deus meus, Pater cæli & terræ, quia non in fortitudine ſua roborabitur vir, ut non glorietur ante te ſtulta præſumptio omnis carnis. Non eſt enim hominis velle quod poſſit, aut poſſe quod velit, vel ſcire quod velit & poſſit, ſed potius a te greſſus hominis diriguntur; illorum, inquam, qui non a ſe, ſed a te, dirigi ſe confitentur.* Hæc & alia eo loco, quibus non modo infirmitas humana ad volendum bonum per nudas naturæ vires; ſed etiam ad perſeverandum cum gratiæ ſuppetiis, quæ ad volendum ſuffecerunt, perſpicue exprimitur; alludendo ad propoſitum Apoſtoli locum, eo quem protuli ſenſu, intellectum.

3. Poſterior vero interpretatio eum locum ita accipit, ut ſenſus ſit, volitionem boni naturalem a nobis eſſe: Perfectionem autem boni, ſive executionem diſpoſitionis illius qua perducendi ſumus ad ſalutem, jam inde a prima volitione ad ſupernaturale bonum quomodolibet diſponente ad verticem uſque gloriæ adeptæ, eſſe a Deo iiſque auxiliis, quibus naturam ad hujuſmodi bona ordinis ſuperioris ſuſtollit. Quæ interpretatio non caret fundamento aliquo in voce *perficiendi*, quæ in Scripturis, cum agitur de negotio ſalutis, idem ſonat quod executionem & operationem, ut notavit Adamus (vel potius ut ad Adami condiſcipulum lego in præfatione ad librum Heſſelii de facto Nectarii) Joannes Heſſels in c. 2. ad Philipp. ad illud *qui operatur*, ἐνεργῶν ἐν *nobis velle & perficere*, θέλειν καὶ ἐνεργεῖν, ubi verbum quod paulo ante interpres vulgatus vertit, *operatur*, illico vertit *perficere*. Ut proinde idem ſit juxta hanc interpretationem, ac ſi Apoſtolus dixiſſet eo loco quem verſamus; Pec naturam nudam & ex me habeo aliquam boni voluntatem prorſus inutilem ad ſalutem: ut autem bonum illud, ad quod intra inferiorem ordinem concipiendum & utcumque volendum ex me feror, exequar de facto ſicut ad ſalutem oportet, hoc non habeo niſi per gratiam.

4. Harum loci Apoſtoli interpretationum, prior mihi videtur aptior, eamque S. Thomas approbavit & Catharinus aliique recentiores; planeque videtur eam amplexus Valerianus hunc Apoſtoli locum uſurpans. Nihilominus ad Valeriani inſtitutum perinde eſt, utramvis Apoſtoli interpretationem amplectamur; & juxta utramvis, Valerianus qui locutionem Apoſtoli uſurpavit, pronunciandus eſt ab errore immunis. Propoſitum erat Valeriano oſtendere hominem in ſalutis negotio debere tumorem ponere, & in Domino non in ſe gloriari, ad quod utervis ille ſenſus, verborum Apoſtoli a Valeriano uſurpatorum, eſt accommodatiſſimus: Nam qui poteſt tumori eſſe reliquus locus, in tanta humanorum ſtudiorum, quamvis recte & ex gratiæ auxilio initorum, vacillatione & fragilitate? Quæ item ſuperbiæ materia illi ſuppetit, qui norit omnem fortitudinem ſuam eſſe favillam ſtupæ, & quicquid naturalibus ſuis viribus poteſt, nullius plane eſſe ad ſalutem momenti, atque adeo quicquid eſt in ordine gratiæ, a Deo eſſe; *Multum* ſane *per omnem modum* ait Richar. Victor. lib. 3. de contempl. cap. 23. *animus tam ad*

d.it-

Google

dilectionem Dei, quam ad ſui contemptum proficit, cum plane agnoſcit quam per ſe nihil poſſit. Quam admiranda illius gratia, per quam ita operatur in nobis omnia opera noſtra, ut ſint tam ſua quam noſtra, dona ſua & merita noſtra.

Urget inſigniter hoc humilitatis incentivum S. Gregor. 22. moral. c. 50. tractans illud, *ſi oſculatus ſum manum meam ore meo*, quod perinde eſſe ait, ac ſi dixiſſet Job: *Ego mea opera tanquam mea non profero, quia Authoris ſui gratiam negare convincitur, quiſquis ſibi tribuit quod operatur.* Et idcirco præmiſerat ſanctos eſſe ab hujuſmodi faſtu alieniſſimos, quia probe norunt quid ex ſe, quid ex Deo habeant, & *quicquid in ſe boni inſpiciunt, immortalis gratiæ cognoſcunt donum; eique de accepto munere debitores fiunt, qui & prævenienda dedit eis bonum velle, quod voluerant, & ſubſequendo conceſſit bonum poſſe quod volunt. Unde bene per Joannem dicitur: adoraverunt viventem in ſæcula ſæculorum, mittentes coronas ſuas ante thronum Domini, ut ad illum referant gloriam laudis, a quo ſe ſciunt vires accepiſſe certaminis.* Idem infinities inculcat S. Auguſtinus; nominatimque lib. de corrept. & gratia c. 12. & in Pſ. 58. *ſub finem*. Et hoc ipſum Apoſtolus verbis allegatis infigere voluit, nec aliud intendit aut dixit Valerianus. Proindeque quiſquis ei negotium ex hac parte faceſſit, videat ne eodem ariete Apoſtolum appetat.

5. Geminum huic Scripturæ loco obſervat S. Thomas Rom. 7. lect. eſſe illum alium ex c. 16. Proverb. *Cor hominis diſponit viam ſuam, ſed Domini eſt dirigere greſſus ejus.* Perinde enim eſſe cenſet D. Thomas dicere hominem viam ſuam diſponere, & ut paulo ante ibidem dicitur, præparare animam: ac dicere, hominis eſſe velle, Dei autem perficere. Sicut ergo locutio illa ſapientis, *hominis eſt viam ſuam diſponere, & animam ſuam præparare; Domini autem eſt greſſus ejus dirigere* (ſive ut legit D. Auguſtinus ſecutus Græcum textum, *a Deo autem reſponſio linguæ*, nempe internæ, ſive conſenſus conſtans & perſectus ad finem uſque) caſta omnino eſt, quippe a Spiritu ſancto ſuggeſta, abeſt a Semipelagiano errore quam longiſſime: Ita illa alia locutio; quam Valerianus uſurpavit, omnino ſana eſt & Catholica: quando quidem judice D. Thoma, utraque ſub diſſimili vocum cortice, eodem ſenſu fœta eſt. Abutebantur quidem Semipelagiani ea cordis diſpoſitione, & animæ præparatione homini per Salomonem conceſſa, indeque inferebant initium ſalutis, ſive bonam voluntatem eſſe homini a ſeipſo; perfectionem autem & conſummationem negotii ſalutis, eſſe a Deo gratiæ authore, ut refert S. Auguſt. lib. 2. contra duas epiſt. Pelag. cap. 8. Tamen ſi mens non læva fuiſſet, facile deprehendiſſent hominem quidem præparare cor, *non tamen ſine adjutorio Dei qui tangit cor*, ut D. Auguſtinus loco allegato recte diſſerit.

6. Quod Salomon eo loco tradidit, non infirmavit Jeremias c. 10. verbis illis: *Scio Domine, quia non eſt hominis via ejus, nec viri eſt, ut ambulet & dirigat greſſus ſuos.* Quam Jeremiæ ſententiam S. Chryſoſtomus, integra homilia de ea egregie diſcuſſit: præfatus, eam ſuo tempore *ubique circumferri ſolitam in domibus, in foris, in pagis, in urbibus, in terra, in mari, in inſulis, & quocumque te contuleris.* Nec paucos aconitum ex ſuaviſſimo flore legentes, intuliſſe ex ea, nihil in noſtra poteſtate ſitum eſſe. Quod S. Chryſ. idcirco ab eis factum refert, quod non inſpecta totius capitis textura ac ſerie, abreptis temere paucis verbis a reliquo contextu truncatis atque avulſis, in abſurdos & a Scriptoris mente alienos ſenſus detorquerent Prophetæ ſententiam: quod eſſe pleriſque ineptiendi & errandi originem, graviter queritur. Itaque non infirmari a Jeremia quod a Salomone traditum retulimus, ex eo confirmat S. Chryſoſt. quod eo ipſo loco Propheta ipſi homini greſſus ſuos tribuat, & eſſe ejus viam quam init, agnoſcat: quod non diceret ſi ipſa in ejus poteſtate non eſſet. Præterquam quod ſubdit illico Propheta ſupplices ad Deum preces, ut dignetur modum adhibere ſupplicio: cui locus profecto non eſſet, niſi cor hominis diſponeret viam ſuam, ut Sapiens affirmabat. Sic complanata difficultate ex eo loco nata, ejuſdem loci germanum ſenſum profert S. Chryſoſtomus his verbis. *Quod dicit, hanc ſententiam habet. Non totum eſt in noſtra poteſtate: ſed aliud quidem in noſtra, aliud vero in Dei ſitum eſt poteſtate. Nam ut optima quæque eligamus, velimus, & agere contendamus, omnemque operam exantlemus, noſtri eſt arbitrii. Ut autem ad exitum ea perducamus, neque intercidere ſinamus, utque ad finem recte factorum perveniamus, id vero cæleſtis eſt gratiæ. Partitus enim eſt nobiſcum virtutem Deus, & neque rem totam in noſtra ſitam eſſe voluit poteſtate ne in ſuperbiam efferremur: neque totum ſibi ipſe ſumpſit, ne nos inertia dedamus: ſed exiguum quid laboribus noſtris relinquens, majorem partem ipſe conficit.* Et infra. *Hoc igitur eſt quod ait Propheta, felicem exitum rerum in poteſtate noſtra ſitum non eſſe, verum ab auxilio pendere divino: ut autem eligamus, in nobis & in arbitrio noſtro ſitum eſt.* Hunc eſſe germanum Prophetæ ſenſum, pluribus reliqua homilia confirmat: eam præſertim vanam excuſationem præcludens, quæ ex eo a quibuſdam duci poſſe videbatur, quod non ſit homini vitio vertendum ſi non agat: cum ejus tantum fuerit velle & eligere, Dei autem ſit ad exitum perducere. Frivolam eſſe eam excuſationem inde demonſtrat S. Chryſoſtomus, *quod fieri non poſſit ut ſi nos voluerimus, elegerimus, ac ſtatuerimus, Deus nos derelinquat. Si enim eos qui nolunt, hortatur, & conſulit eis ut velint & ſtatuant, multo magis eos qui ultro eligent, non derelinquet.* Ex his ſatis ſuperque liquet, quomodo locus Jeremiæ & ad purgandum Valerianum conferat, & cum propoſito Sapientis loco, quem item e re præſenti eſſe oſtendimus, non collidatur.

7. In eundem ſenſum adducit ibidem S. Chryſoſtomus celebrem locum ex c. 9. ad Rom. quo item abuſos qui ſegnitiei ſuæ ſcripturas obtendebant, initio memoraverat. *Non eſt volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.* Revera tamen eum locum cum libertate cohærere, etiamſi prodat, hominis eſſe velle & currere, Dei vero miſereri atque perficere, ita demonſtrat S. Chryſoſtomus poſt diſcuſſum Jeremiæ locum allegatum. *Simile illud eſt etiam.* Non volentis neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei. *Et quam ob cauſam curro, inquis, vel quam ob cauſam volo, niſi tota res in meo ſit arbitrio ſita? Ut nimirum dum vis & dum curris: divinum auxilium & benevolentiam tibi concilies, ſic ut te adjuvet, & manum porrigat, atque ad finem uſque perducat. Si enim hoc ſuſtuleris, & currere ſimul & velle deſieris, neque manum porriget Deus, ſed & ipſe abſcedet. Unde autem id conſtat? Audi quid dicat Jeruſalem. Quoties volui congregare filios tuos & noluiſti? Ecce relinquetur domus veſtra deſerta. Vides quoniam illi noluerunt quo pacto etiam Deus abſceſſit? Propterea nobis quoque opus eſt ut velimus & curramus, quo Deum nobis etiam conciliemus.* Vult igitur homo & currit, authore Apoſtolo, idque plane hominis eſt, tametſi divinitus antea tacti atque præventi: Nihilominus enim niſi luberet, neque vellet, neque curreret, & tamen negotii felix exitus atque perfectio, expectanda eſt a Deo miſerente cujus propterea eſſe dicitur, perficere

quod

quod nos ex ejus inſpiratione voluerimus & elegerimus. Us ergo demonſtret quod ſola gratia opitulans exprimatur, ait hoc pertinere ad deſignandum, quam nihil ſis omne quod exhibemus ad ſalutem præ perfectione & conſummatione cœlitus adveniente, & promovente conatus noſtros in irritum alioqui ceſſuros. *Non ſufficit*, inquis, *ad perficiendum ſalutem ſola voluntas humana, nec idoneus eſt mortalis curſus ad conſequenda cæleſtia, & ad capiendam palmam ſupernæ vocationis Dei, niſi hac ipſa voluntas noſtra bona, promptumque propoſitum, & quacumque illa in vobis eſſe poteſt induſtria, divino vel juvetur vel muniatur auxilio. Et ideo valde convenienter dicit Apoſtolus, quia* non volentis neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei: *quemadmodum ſi dicamus de agricultura illud quod ſcriptum eſt*; ego plantavi, Apollo rigavit; ſed Deus incrementum dedis. Ita neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus. *Sicut ergo cum bonos atque uberes fructus ad perfectam maturitatem protulit ſeges, nemo pie & convenienter dicet, quia fructus iſtos agricola fecit; ſed a Deo fatebitur præſtitos: ita etiam noſtra perfectio non quidem nobis ceſſantibus & otioſis efficitur, nec tamen conſummatio ejus, nobis, ſed Deo qui eſt prima & præcipua cauſa operis, adſcribitur*. Et poſt multa concludis. *In noſtro vitæ curſu, a nobis quidem dependendus eſt labor, & ſtudium atque induſtria adhibenda: laboris vero noſtri fructus, a Deo ſperanda eſt ſalus.* Sic expenſus locus Apoſtoli belle conſenſit cum loco quem purgamus in Valeriano.

8. Attexo locum ex Pſalmo octogeſimo, quem D. Auguſtinus l. 2. contra duas Epiſtolas cap. 7. ais geminum eſſe illius quem ex cap. 16. Proverb. jam protulimus. *Cor hominis diſponit viam ſuam; ſed Domini eſt dirigere greſſus ejus.* Nempe illum Pſalmi, locum: *Dilata os tuum, & implebo illud*. Quæ verba exiſtimas idem ſignificare, ac illa quæ ex Sapiente Proverb. 16. retulimus, & vidimus in ea recidere quæ ex Apoſtolo primum propoſita, & a Valeriano uſurpata ſuns: ut proinde quia quæ eadem ſunt uni tertio, inter ſe quoque ſunt eadem, fatendum ſis omnia iſta loca eodem recidere. Eo igitur Pſalmi octogeſimi loco, tribuitur homini, oris apertio & dilatatio, Deo autem ejus impletio. Non quod Deus ipſe non aperiat os & labia cordis noſtri: (aperire enim dicitur Exodi 4. ut notavit S. Auguſt. qu. 9. in Exod. & Fulgent. l. de prædeſt. & grat. c. 11.) ſed quod nos ipſi divinitus præventi, ita inchoemus texturam negotii juſtificationis, ut Deus gratiam pro gratia reponens, & novo gratiæ beneficio anteriorem gratiam cumulans, accedat conſummator boni, quod nos pro fragilitate noſtra, & tam multis remoris, ipſaque operis ſublimitate præpediente, non adduxiſſemus ad perfectionem, niſi divinitus acceſſiſſet novæ gratiæ robur, neceſſasium ad implendum & perſeverandum. Hoc ſenſu, nos ſumus qui divinitus tacti & præventi, cor lubentes Deo aperimus: ipſe vero per conſenſum a nobis libere præſtitum ſubintrans, nobiſque ad ipſum appropinquantibus, appropinquans, ut dicitur Jacobi 4. implet os apertum: dirigit greſſus hominis qui cor ſuum diſpoſuit, ac præparavit animam, perficit atque conſummat, quæ ſenuitas noſtra recte voluit, ſed perficere nequiviſſet. Quod eſt illud plenum & perfectum gratiæ donum, quod Deus dare dicitur applicato per conſenſum arbitrio, ſicque aperto cordis ſinu, ut eleganter in hunc modum tradit author Scalæ paradiſi, c. 50. tom. 9. Auguſt. *Quid prodeſt homini, ſi per meditationes quæ agenda ſunt, videat, niſi orationis auxilio, & Dei gratia ad ea obtinenda convaleſcat? Omne* (inquit) *datum optimum & omne donum perfectum deſurſum eſt deſcendens a Deo in hominem ſine quo nihil poſſumus facere, ſed ipſe in nobis facit opera, non tamen omnino ſine nobis: cooperatores quidem Dei ſumus, ſicut dicit Apoſtolus; vult ſiquidem Deus, ut eum oremus & ut ei advenienti & præſtolanti ad oſtium, aperiamus ſinum voluntatis noſtræ, & ei conſentiamus. Hunc conſenſum exigebat a Samaritana, quando dicebat*; voca virum tuum. *Volo tibi infundere gratiam, tu applica liberum arbitrium*. Sicut tamen eam applicationem arbitrii tanquam diſpoſitionem ſubſequitur infuſio gratiæ ſanctificantis; ita cordis apertionem per conſenſum liberum, & illam noſtram ſupernaturalem aditionem ad Deum, anteceſſit præventio mere gratuita, & pulſatio homini non libera: ita velle illud noſtrum, quo veluti rudimento pec nos poſito Deus perficiens & conſummator accedis, inde ortum habet, unde perfectionem: quia niſi Deus non cogitantibus, multoque minus volentibus præſto fuiſſet, excitans & præmovens, non exſurrexiſſes velle noſtrum, quod per Deum perfici poſſet.

9. Nec aliter accipiendus eſt ille alius locus apud Pſaltem, *accedite ad Deum, & illuminamini*. Et alius apud Jacobum; *Appropinquate Deo, & ipſe appropinquabit vobis*. Appropinquare enim nobis dicitut Deus, cum præmiſſo hominis acceſſu, & diſpoſitionibus liberis, ſubjungit quod ſuum eſt, & catenus hominem in tenebris illuc uſque verſatum, illuminat, homine illuminante ſibi lumen ſcientiæ proprio arbitrio, ut eſt apud S. Hieronymum in cap. 2. Eccleſiaſtæ ad illud, *non eſt bonum homini*, &c. Quod aliter dicitur: Deum, quia homo voluit, conſummationem & perfectionem apponere & expectaſſe Dominum ut miſereretur noſtri, quæ eſt Iſajæ locutio cap. 30. aut hominem præparaſſe Domino cor ſuum, quod facere monemur 1. Reg. 3. vel denique hominem prævenire in maturitate & clamare ut dicitur Pſ. 118. Sicut ergo has locutiones, a Spiritu ſancto ſuggeſtas Canonicis ſcriptoribus, nemo erroris notaverit, aut gratiæ divinæ, illum hominis acceſſum & liberam appropinquationem prævenienti contrarias dixerit: cum certum ſit præventionem divinam iis locis non expreſſam, non ideirco in eis negari, ſed ſubintelligi: Ita locutio quam in Valeriano purgamus, quandoquidem illis affinis aut etiam genuina eſt quoad ſenſum, eadem benigna interpretatione donari ſine incommodo potuit: vel etiam debuit, non autem in invidiam vocari.

Hæc ad guſtum aliquem ex Scripturis præbendum ſufficere in præſentia exiſtimo, ut conſtet quam infirma ſit Valeriani criminatio, qua exparte maxime fervet.

C A P U T IX.

Cum Valeriano, graviſſimi Patres æque cauſa caderent.

NUlla ratione poteſt liquidius deprehendi quam vana fueris Valeriani, quoad Semipelagianiſmum, criminatio, quam ſi oſtendero graviſſimos Patres quorum doctrinæ ſinceritas ambigua non ſit, eodem plane modo citra querelam locutos eſſe: quo locutus eſt Valerianus eo loco in quo maxime ſit via ad impingendum ei Semipelagianiſmum. Nempe quo dixit, *noſtrum eſſe velle, Dei vero perficere*; nam cætera nemo non videt, quam ſint inania. Non proferam quoſcumque poſſem Patres, ſed ſelectos quoſdam: ac ne ex his quidem omnia ad hoc inſtitutum facienſia coacervabo, ſed libabo duntaxat quædam ſingularia, & ita ſimilia iis quæ in Valeriano culpantur,

sur,

tus, ut non ſit ovum ovo ſimilius, aut gutta guttæ. Quanti autem, apud prudentem quemcunque Theologum in gratiæ negotio eſſe debeat Patrum ſenſus; quamque temperate agendum ſit in iis improbandis quæ Patres uſurparint circa illud, quantumvis nonnihil lubrica aut ambigua videantur, res ipſa loquitur; & docent illa S. Fulgentii lib. 1. de verit. prædeſt. c. 55. *Dignum eſt ut in ſingulis quibuſque ſententiis in quibus nubilo cujuſquam obſcuritatis ambigimus, ſanctorum Patrum definitionibus hæreamus, quos præveniens miſericordia Dei gratis illuminavit ut crederent, & ſequens inſtruxit ſpiritualiter ut docerent.*

2. Primus in aciem prodeat Origenes cujus Catholiciſſimam de gratia ſententiam, cum ex aliis pleriſque locis petere licet, tum diſertiſſime ex l. 7. contra Celſum pag. 414. col. 1. non ſecus ac Valerianus ſcripſit hom. 12. in Num. ad illud, *profecti a puteo, venimus in Mathaniam*. Non præter cætera quæ in hanc ſententiam luculenter diſputat, ait: *A Mathaniam, venimus in Nahaliel, quod interpretatur* ex Deo. *Quid ex Deo? Poſteaquam obtulerimus nos quæ ex nobis ſunt, venimus ad hoc ut conſequamur ea quæ ex Deo ſunt. Cum enim fidem noſtram & affectum obtulerimus ei, tunc & ipſe largitur nobis diverſa dona Spiritus ſancti, de quibus dicit Apoſtolus, omnia autem ex Deo ſunt*. Fidem & affectum vocat ibi Origenes liberum voluntatis aſſenſum, ad cooperandum Deo ſollicitanti nos ad bonum; ut ex proxime antecedentibus liquet. Atque ita locus iſte Origenis plane recidit in locum qui apud Valerianum viſus eſt morboſus. Idem Orig. hom. 24. eundem librum, luculenter in eandem ſententiam diſſerit, circa illud, *homo quicunque voverit*; & præter cætera, ait; *Vult ergo a nobis prius aliquid accipere Deus, & ita nobis aliquid ipſe largiri; ut dona ſua & munera, merentibus, & non immerito largiri videatur*. Declarat autem id quod Deus per nos præmitti poſtulat, eſſe voluntariam recenſionem cum gemitu ad Deum, & converſionem ad cor, quæ converſio ita per nos præmittitur ulterioribus Dei donis, ut tamen præveniamur anterius.

Multo gravioris auctoritatis eſt S. Hilarius, *Latinæ*, ut S. Hieronymus ſcite dicit, *Eloquentiæ Rhodanus*, cujus doctrinæ ſinceriſſimæ, & undecunque erroribus liberæ, locuples teſtimonium perhibet idem Hieronymus ad Lætam ſcribens. Hilarius igitur in Pſalm. 118. *littera Nun*, ad illud, *hæreditate acquiſivi*, &c. ita loquitur. *Ne quod a multis dici ſæpe ſolet, rationis aliquam habeat auctoritatem, cum aſſerunt proprium Dei munus eſſe, ut quis in Dei rebus atque operibus verſetur, excuſantes infidelitatem ſuam quod ceſſant erga ſe Dei voluntate, maneant infideles: Eſt quidem in fide manendi a Deo munus, ſed incipiendi a nobis origo eſt. Et voluntas noſtra hoc proprium ex ſe habere debet, ut velit Deus incipienti incrementum dare; quia conſummationem per ſe infirmitas noſtra non obtinet; meritum tamen adipiſcendæ conſummationis eſt ex initio voluntatis*. Corrupte editio ab Eraſmo adornata, verba illa: *incipiendi a nobis origo eſt*, exhibet hoc modo, *impediendi a nobis origo eſt*; quod cum ſcopo Hilarii non cohærere per ſe liquet, & firmatur ex illis quæ poſt ea ſubiiciuntur, *ut velit Deus incipienti incrementum dare*. Et, *eſt ex initio voluntatis*, quæ aperte ferunt illam priorum verborum lectionem quam dixi. Ut vero leguntur priora illa verba, locus Hilarii æque Valeriano commodat, ratione horum poſteriorum, quæ ubivis leguntur eodem modo. Videntur autem excluſionem gratuitæ præventionis ſonare; revera tamen eam præventionem non excludunt; ſed tantum aperiunt, quid homo poſt divinam præmotionem debeat de ſuo ad ſalutem conferre, adjuvante Deo. Id quod egregie illuſtrant illa ejuſdem Hilarii in eundem Pſalmum *littera, He* ad illud, *Inclina cor meum in teſtimonia tua*, cum eandem verſat difficultatem, unde hominis culpa ſalutem non adipiſcentis; ſi ſalus a Deo eſt: *Omnem*, inquit, *occaſionem hujus impiæ excuſationis Propheta ſubmovit. Primum enim cum orat, conveniens infirmitati ſuæ egit officium; dehinc Dei muneribus humanæ devotionis ſtudia connexuit. Cum enim ait: legem mihi ſtatue, Domine, viam præceptorum tuorum, quid ſecundum orationis noſtræ humilitatem Dei eſſet, oſtendit. Cum autem ſubiecit, & exquiram eam ſemper, officium devotionis ſuæ promittit: & in cæteris quoque utrumque quodam complexa ſibi invicem colligavit, cum deduci ſe in ſemita poſtulavit, & eum idipſum voluit. Prius enim quæ a Deo ſunt, cum honore præpoſuit, & tunc quæ a ſe pura confeſſione ſubiecit. Orat igitur ut Deus tribuat. Eſt ergo a nobis cum oramus exordium, ut munus ab eo ſit. Dehinc quia de exordio noſtro munus eſt ejus, ex noſtro rurſum eſt ut exquiratur, & obtineatur & maneat*. En exordium a nobis, ut munus & conſummatio a Deo ſit. Sicut ergo S. Hilarius exordium illud noſtrum agnoſcens, non evertit quod immediate ante conceſſerat, dandas ſcilicet eſſe Deo primas in ſalutis negotio; ita neque quotquot ſimiliter, aut etiam mollius loquuntur (cujuſmodi revera fuit Valerianus) inſimulandi ſunt negatæ divinæ præventionis aut defenſi Semipelagiſmi.

Idem S. Hilar. can. 6. in Matth. ad illud: *Multi mihi dicent*, &c. reprehendit vanos oſtentatores operum ſuorum, *quaſi vero eorum aliquid proprium ſit, quæ loquuntur aut faciunt, & non omnia virtus Dei invocata perficiat*. Et mox: *De noſtro igitur eſt beata illa æternitas promerenda, præſtandumque eſt aliquid ex proprio, ut bonum velimus, malum omne vitemus*. Diſerte, *bonum velle ex noſtro & proprio eſſe* ait, virtutem autem Dei invocatam perficere omnia affirmat, quæ eſt ipſiſſima ſententia, Semipelagianiſmi notata in Valeriano. Quam ergo gloſſam his Hilarii verbis aptabit criminator, eandem Valeriano accommodabimus.

3. S. Macharius Ægyptius, S. Antonii diſcipulus & æqualis S. Hilarii hom. 37. diſerte, & perſpicue initium ſalutis Deo tribuit. Ait enim poſt pleraque in eam ſententiam. *Ne igitur exiſtimes te in virtute præveniſſe Dominum ſecundum eum qui dicit, ipſe eſt qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate*. Statim vero ſubdit quæſitum, & reſponſionem qua res de qua agimus luculenter exponitur. Interrogatio hæc eſt: *Quid igitur præcipit Deus homini facere?* ſequitur reſponſio: *Antea diximus, promptitudinem animi hominem habere a natura, quam quoque Deus requirit. Præcipit igitur ut primum cognoſcat; & cum cognovit diligat, & voluntate incumbat. Ut autem exerceatur mens, aut laborem toleret, aut opus aliquod perficiat, gratia Domini largitur volenti & credenti. Voluntas ergo hominis eſt velut adjutorium a natura inſitum; abſente vero voluntate, neque ipſe Deus quippiam operatur, quamvis poſſit; propter liberam nimirum arbitrii libertatem. Perfectio igitur operis ſpiritus, in voluntate hominis ſita eſt*. Et mox. *Ipſe dicit: Quoties volui congregare filios tuos, & noluiſti? Itaque ex hoc credamus, quod ipſe nos congregat, a nobis autem ſolam requirit voluntatem. Quæ vero voluntatis erit declaratio, niſi labor ſpontaneus?* Subdit illuſtriſſimam comparationem inſtrumenti artis & hominis in ſalutis ſuæ negotio, quod ſicut inſtrumentum niſi ab artifice citatus, manet immotum; ita & anima, licet laboret operans quod

bonum

bonum eſt, Deum in ipſa etiam operantem exigat. Similia ex parte habet homil. 4. *poſt medium*. In his omnia continentur quæ Valeriano vitio vertebantur. Nam & *laboris ſpontanei* ſive *voluntarii* meminit Macarius; & voluntatis quæ a nobis requiritur ut Deus in nobis operetur conſenſum liberum: eo quod Deus tanta cum reverentia libertatem noſtram diſponat, ut quamvis poſſit, tamen ad ejus jura retinenda, nolit niſi volenti largiri gratiam qua opus ſpiritus perficiatur: Nempe non primam & prævenientem; quam diſertiſſime ante paucas lineas aſtruxerat, & explicatiſſime etiam agnoſcit hom. 1. pag. 6. hom. 15. pag. 543. hom. 55. pag. 180. hom. 26. pag. 345. & 347. & hom. 29. pag. 388. Sed cooperantem ad excudendum conſenſum liberum, quem Deus nobiſcum non facit niſi quia volumus. Itaque recte concludit S. Macarius, quod quamvis nos quidem non præveniamus Deum in virtutis opere, *perfectio tamen operis ſpiritus* (ſive quod opus ſpirituale, ad quod a Deo præventi & ſollicitati ſumus, ad perfectionem ſuam conſummante & perficiente Deo pertingat) *in voluntate hominis ſita eſt*. A Deo namque præſtatur ea operis perfectio, juxta S. Macarium, ſed ad voluntatis humanæ divinitus præventæ exigentiam; quamvis ad præventionem Deus non expectaverit exigentiam voluntatis. Potuit ſanctus Macarius, a Magiſtro ſuo Antonio Magno, eam doctrinam hauſiſſe. Siquidem referente ſancto Athanaſio c. 55. vitæ n. 33. B. Antonius noſtram tantummodo voluntatem, in hoc negotio expectari confirmabat. Nihil illis, ut putabatur, apud Valerianum ſalebris, accommodatius proferri poteſt.

4 S. Optatus Milevitanus lib. 2. adverſus Parmenianum, poſt medium. *Vos ipſi qui ſancti & innocentes videri ab hominibus vultis dicite unde eſt iſta ſanctitas quam vobis licentius uſurpatis. Quam Joannes Apoſtolus profiteri non audet, qui ait*: ſi dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipſos decipimus, & veritas in nobis non eſt. *Hoc qui dixit, ſapienter ſe ad Dei gratiam reſervavit. Eſt enim Chriſtiani hominis, quod bonum eſt velle, & in Deo quod bene voluerit currere; ſed homini non eſt datum perficere, ut poſt ſpatia quæ debet homo implere, reſtet aliquid Deo, ubi deficienti ſuccurrat, quia ipſe ſolus eſt perfectio, & perfectus ſolus Dei Filius Chriſtus; cæteri omnes ſemiperfecti ſumus: Quia noſtrum eſt velle, noſtrum eſt currere, Dei perficere. Unde B. Paulus Apoſtolus ait*: Neque volentis, neque currentis, ſed ad Dei gratiam pertinentis. *Nam & a Chriſto ſalvatore noſtro, perfecta ſanctitas non eſt data, ſed promiſſa. Denique ſic ait*: Sancti eritis, quia & ego ſanctus ſum, *qui ſolus eſt ſanctus & perfectus. Non dixit ſancti eſtis, ſed ſancti eritis dixit. Unde eſt ergo quod vobis perfectam ſanctitatem de ſuperbia vindicatis?* Fruſtra anniteret demonſtrare, quam hæc conſentiant cum iis quæ in Valeriano ſuſpecta habebantur. Nec vero poteſt S. Optati auctoritas declinari, admittendo ejus lapſum: Nam S. Auguſt. lib. 1. contra Parmen. c. 3. & lib. 3. de doctr. Chriſt. cap. 4. ac Fulgent. lib. 2. ad Monim. eum cum laude allegant, tanquam ſcriptorem uſquequaque Catholicum.

5 S. Cyrillus Hieroſol. in calce præfationis ad Catecheſes: *Meum eſt dicere, tuum vero agere, Dei autem perficere*. Et catech. 1. cum præmiſiſſet apparuiſſe myſticarum plantarum flores, ac deſiderium ſuum ſubjunxiſſet, ut & fructus perficiatur (utique a Deo) ſubdit: *Liberalis namque eſt Deus, & pronus ad beneficentiam; expectat tantum cujuslibet propriam voluntatem: Propterea ſubjecit Apoſtolus*, ſecundum propoſitum vocatis ſanctis. *Propoſitum tum adeſt proprium, vocatum te facit*. Quod expectari a Deo ait propoſitum noſtrum, & voluntatem, illud ipſum eſt quod Valerianus dixit, *noſtrum eſt velle*. Quod autem Cyrillus, a Dei liberalitate & beneficentia, poſito aſſenſu noſtro atque propoſito, perfici deſiderat initia noſtra, & fructus ex floribus conſequi; agnoſcit quod Valerianus affirmavit, *Dei eſſe perficere*. Expectari porro voluntatem ait Cyrillus, non nudam aut ex ſe initium dantem humanæ ſaluti, ſed præventam; & cum gratia præoperante cooperantem. Ei enim ſic ſubſequenti divinam præventionem, uberiora auxilia & perfectio, & omnia bona rependuntur a muneratore liberaliſſimo: a quo eſſe humanæ voluntatis præventionem, ſplendidiſſime tradit idem Cyrillus catech. 16. agens de Spiritu ſancto, quem *Magnum Præſulem & gratiarum parochum* (appellatione illi gemina, qua apud S. Ambr. lib. 1. de Spiritu ſancto, vocatur *Præſul benedictionum Dei*) noſtris voluntatibus afflantem, & ad omnia pietatis opera prævenientem elegantiſſime deſcribit.

6 S. Baſilius in cap. 6. Eſaiæ, ad illud, *Quem mittam*, ita loquitur. *Obſerva & exactam diſciplinam & circumſpectam prudentiam dicendi, quæ veridicum Prophetam addecet. Duobus enim propoſitis ſermonibus, unica ſatisfacit reſponſione*. Quem mittam, & quis ibit? Ecce ego ſum, Mitte me. *Non jam adjecit*, & ego ibo. *Siquidem ſuſceptio iſtius Apoſtolicæ legationis penes nos ſita eſt & a noſtro pendet arbitrio, confirmare autem ad perfectionem, ejus eſt qui infuſione gratiæ nos corroborat Dei. Itaque Iſaias per id quod libera & electiva erat voluntatis, reſpondit*: Ecce ego ſum, mitte me. *Quod autem erat gratiæ, reliquit Domino ut qui propriæ conſcius infirmitatis non eſt auſus polliceri ſe iturum*. Hoc quid aliud, quam quod Valerianus dixit, *noſtrum eſt velle, Dei perficere?*

Gregorius Nyſſ. Baſilii magni frater, is *quem omnes Patrum patrem vocant* (ait Epiphan. Diacon. in Synodo actio. 6. partit. 5.) libello de ſcopo Chriſtiani, liberæ voluntatis & gratiæ neceſſarium nexum egregie tradens, noſtrum eſſe velle, Dei perficere, præclare docet. Multis enim adhortans ad creſcendum in ſanctitate, & collaborandum ſpiritui gratiæ adjuvanti, hæc habet præter cætera. *Corporis certe augmentum ad increſcendum non in nobis ſitum eſt; haudquaquam natura ex hominis ſententia & libidine futurum metitur, ſed ſuo ipſiuſmet impetu & neceſſitate: animi vero in ortus renovatione modus & decus, quæ ſpiritus gratia largitur, per ejus qui acceptus eſt, ſtudium, a conſilio noſtro pendent. Nam quanto magis labores pro pietate extendit, tanto etiam magis animi magnitudo ſimul extenditur; & ſempiternam vitam atque ineffabilem quæ in cœlis eſt lætitiam, ejuſdem ſpiritus gratia concedit: accipiendi vero munera & dignitatem gratia fruendi, amor per fidem laboribus obtinet. Jam vero ad idem progreſſæ, operum juſtitia & ſpiritus gratia, in qua animu concurrerunt, eam beata vita certatim complent, ſed a ſe invicem disjuncta, nullum animæ emolumentum exhibent. Etenim Dei gratia in animis qui ſalutem fugiunt non poteſt frequenter adeſſe: homines vero virtutis vis per ſe non ſufficit ad vitæ formam abſolutam extollendos*. Niſi Dominus ædificaverit domum & cuſtodierit civitatem, in vanum laboraverunt qui ædificant eam. *Hinc edocemur non eſſe in mentem inducendum, in humano ſtudio totum ſitum eſſe coronam; verum ad Dei voluntatem referendam ſpem de fine obtinendo*. Hæc Nyſſenus, admodum conſentanee Valeriano: Nam & a nobis præmotis pendere agnoſcit advocationem Dei ad nos adjuvandos, & perfectionem a Deo eſſe, diſerte ſtatuit.

7. S. Gregorius Nazianzenus, *cujus ea eſt in doctrina Chriſtiana auctoritas, ut nullus unquam ejus dictis calumniam inferre præſumpſerit* (verba ſunt D. Thomæ 1. p. q. 61. art. 3.) & quem nominatim Semipelagianis quoad ſalutis initium opponit S. Auguſt. l. de dono perſev. c. 19. ita ſcribit orat. 31. tractans illud Chriſti; *ſed quibus datum eſt*, multiplicemque hæreticum affectum, verbis illis prave detortis ſubjacentem depellens; *Aptitudinem quidem alios aliis vel majorem vel minorem habere, ipſe quoque concedo: cæterum ad perfectionem adipiſcendam, aptitudinem ſolam minime ſufficere contendo. Rationem enim eſſe quæ eam excitet, ut natura opus prodeat; quemadmodum ſilex ferro pulſatus, atque ita ferrum fiat. Cum audieris quibus datum eſt, adde volentibus datum eſt, atque iis qui ea animi propenſione ſunt: etenim cum illud audis, non eſt volentis neque currentis, ſed miſerentis Dei, idem tibi exiſtimandum cenſeo.* Quod ſalutis adeptionem ait dari a Deo volentibus, idem eſt ac ſi diceret, noſtrum eſſe velle, Dei autem perficere. Et tamen quam hæc non pugnent cum initio ſalutis ex Deo; liquet ex illis quæ ſtatim ſubjungit, probans & ex Apoſtolo Rom. 9. eruens, ipſum quoque velle noſtrum ex Deo eſſe.

8. S. Ambroſius cui in ſincera gratiæ aſſertione teſtimonium ſæpe perhibet S. Auguſt. ut epiſt. 107. & l. de grat. Chriſti c. 44. & l. de dono perſev. cap. 8. & 13. & 19. & 23. accomodatiſſime in rem noſtram loquitur ſerm. 10. in Pſal. 118. ad v. 4. *Moyſi dicit Deus: Miſerebor cujus miſertus fuero, & miſericordiam præſtabo, cui miſericordiam præſtitero. Igitur non eſt volentis, neque currentis, ſed miſerentis Dei eſt. Forte dicas, ergo non debemus vel velle vel currere. Atqui negligentes Deus deſerere conſuevit. Non ergo hoc dicit, ſed quid dicat conſideremus. Non volentis, neque currentis hominis perſeverantia eſt. Non eſt enim in hominis poteſtate, ſed miſerentis Dei eſt ut poſſit complere quæ cæperit.* Vides ab Ambroſ. *velle*, tribui poteſtati hominis, *complere* autem ſive perficere & perſeverare, adſcribi Deo. Non plus, aut aliter dicit Valerianus. Eſt & alius apud S. Ambroſium egregius locus in calce epiſtolæ ad Juſtum, (& eſt epiſt. 63. alias lib. 1. epiſt. 10.) *Incrementa* (inquit) *per naturam quæ divini habet gratiam muneris, conſummationem & perfectionem Deus dat, id eſt illa præſtantiſſima & divina Trinitatis natura & ſubſtantia.* Non ſumit *incrementa* pro augmento aut profectu rei jam conditæ, ſed pro initio & prima productione & in eum ſenſum uſurpavit paulo ante, illud Apoſtoli 1. Cor. 3. *neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus.* Hujuſmodi ergo incrementa ſanctorum operum fatetur S. Ambr. eſſe per naturam, divini habentem gratiam muneris. Ipſa enim libertas qua agere volumus, & Deum ſequi, eſt magnum plane munus Dei, tametſi nobis compertum a natura: Conſummationem autem & perfectionem Deus dat. Quia ſupra illud *quod natura ſpontaneo ingenio operatur, ut ſurgant ſemina divinitus indita* (ut paulo ante dixerat Ambroſius) id eſt ſupra id quod poteſt de ſuo conferre natura, exigitur Dei gratia præveniens, ratione cujus Deus conſummat & perficit imperfectum noſtrum: nos, inquam, promovet ad fruges operum ſupernaturalium, quas ne inchoaremus quidem per naturam nudam. Hoc ipſum eſt, quod Valerianus dixit, noſtrum eſt velle, Dei perficere. Non eſt ovum ovo ſimilius.

9. S. Chryſ. hom. 1. in ep. ad Hebr. *in mor.* ita loquitur. *Oportet nos eligere primum quæ bona ſunt, & tunc Deus quæ ſua ſunt introducit. Non antecedit noſtras voluntates, ne noſtrum lædatur arbitrium liberum. Cum autem nos elegerimus, multam tunc nobis affert auxiliationem.* Et mox: *Noſtrum eligere tantum eſt & velle, Dei autem efficere, & ad perfectionem perducere.* Idem ſonant quæ habet, hom. 17. in Joan. ad illud, *Converſus Jeſus & videns eos ſequentes*, &c. Sic enim ſcribit. *Hinc admoneri poſſumus, Deum ſuis in nos beneficiis noſtras non prævenire voluntates, ſed a nobis incipiendum eſſe. At cum nos prompto paratoque animo ad ſuſcipiendam gratiam exhibemus, tunc multas nobis offert ſalutis occaſiones.* Et hom. 42. ad pop. tractans illud. *Ne des* (ita enim legit) *in commotionem pedem tuum. Non dixis ne commovearis, ſed ne des. Igitur in nobis eſt dare, non in nullo altero. Nam ſi ſtare velimus ſtabiles & immoti, non commovebimur. Quid igitur? In Deo nihil eſt? Omnia quidem in Deo, ſed non ita ut liberum in nobis arbitrium violetur. Si igitur in Deo ſunt iniqui, cur non accuſat? Propterea dixi, ne liberum in nobis arbitrium violetur. In nobis igitur & in Deo ſunt. Oportet enim nos prius eligere bona, & ille ſua tunc inducit. Noſtras non prævenit voluntates, ne noſtram temeret libertatem. Cum vero nos elegerimus, tunc magnum nobis affert ſubſidium.* Et hinc extricat dubium ex illis Apoſtoli verbis Rom. 9. *non eſt volentis*, &c. quæ videntur falſa, ſi & in nobis eſt ſalus noſtra. Præter primam enim illorum verborum explicationem, quod ſcilicet Apoſtolus ea verba ex perſona adverſarii protulerit objiciendo ac interrogando non aſſerendo; ſubdit hanc ſecundam. *Dici & illud poteſt, quod cujus eſt amplius, totum eſſe dicit. Noſtrum enim eſt eligere & velle, Dei vero expedire & ad exitum adducere. Quoniam illius itaque plus eſt, totum illius eſſe teſtatur, ſecundum humanam locutus conſuetudinem. Nam & nos ita facimus. Quale quod dico. Domum ædificatam bene videmus, & dicimus totum eſt artificis, licet non totum ipſius ſit; verum & operariorum & Domini qui materiam ſuppeditavit, aliorumque multorum: Attamen quoniam plus contulit, illius totum eſſe dicimus; ita profecto & hic. Et rurſum in multitudine, ubi multi ſunt, omnes eſſe dicimus; ubi pauci, neminem. Ita & Paulus ait:* Non volentis neque currentis, ſed miſerentis Dei. *Dei vero magna hic facit. Unum quidem ne extollamur. Sive curras, ſive feſtines,* inquit, *ne tuum eſſe putes meritum. Niſi namque supernum aſſequaris favorem, omnia nequiequam. Tamen clarum eſt quod optatum aſſequeris, quandiu curres, quandiu voles. Non hoc itaque dixit quod in vanum currimus, ſed quod in vanum currimus, ſi totum noſtrum eſſe putemus, niſi Deo plus aſſignemus. Nec enim totum Deus ſuum eſſe voluit, ne ſine cauſa nos coronare videatur: neque rurſus noſtrum, ne in arrogantiam dilaberemur. Nam ſi minorem habentes partem altum ſapimus, quid ſi totius auctores eſſemus?* Tandem poſt multa, tractans illud, *Lavamini, mundi eſtote, & ſi fuerint peccata veſtra ſicut purpura, ſicut nivem dealbabo.* Ita enim legit; ſubdit: *Vides quod priores noſipſos oportet mundare, & tum Deus emundat. Cum enim dixiſſet prius:* Lavamini, mundi eſtote, *tunc ſubdidit:* Ego dealbabo.

Locum ex hom. 32. imperfecti, a DD. Thoma & Bonavent. allegatum tanquam Chryſoſt. ſupra jam protuli c. 7. Eſt & alius pulcherrimus locus hom. de ſeptem Machabæis; eſt n. 44. tom. 1. Græcol. Ibi Deus ita loquens inducitur. *Non talis agonotheta ego ſum, ut certaminis exitum in aliqua certantium virtute conſtituam, ſed ipſe aſſiſto luctantibus, & auxilium præbeo, & manum præbeo athletis meis. Et quod eſt proprii arbitrii libertate ſuſcipiunt de bonæ voluntatis affectu, ut pro legibus meis & nomine meo dimicent, id in victoriam ipſis procedere, mei eſt auxilii.* Similia alibi apud Chryſoſtomum non ſemel leguntur, quæ plane ſimilia ſunt iis quæ in Valeriano inſimulantur erroris.

12. Ve-

12. Vereor autem ne alicui minus provide feciſſe videar, qui ad Valerianum expurgandum, ejuſque doctrinam liberam Semipelagianiſmo præſtandam, adducam Chryſoſtomum, quem tetra hac fuligine oblitum, immo Caſſiano diſcipulo erroris auctorem fuiſſe, tentavit jam olim Thomas Braduardinus lib. 2. de cauſa Dei cap. 11. & recentiorum non nemo, ut Anianus præfat. in homil. Chryſoſt. in Matth, quem refert & approbat Sixtus Senenſ. lib. 5. Bibl. annot. 101. (quanquam apud ipſum Anianum, ego quidem nihil tale lego, ſed contrarium potius non obſcure deprehendo.) Mol. 1. p. q. 14. art. 13. d. 41. Tol. in cap. 6. Joan. annot. 20. & qui ad omnes pro Chryſoſtomo excuſationes obſurdeſcit Vaſq. 1. p. d. 89. c. 4. & d. 91. c. 8. & 9.

Mirabile tamen mihi ſemper viſum eſt, quod quam calumniam Chryſoſtomus ab ipſis Pelagianis non eſt paſſus, eam a Catholicis poſt tot ſæcula ſuſtineat; ita ut cum Pelagiani loca Chryſoſtomi pro ſuo errore de peccato originis tam ſtudioſe colligerent, & Catholicis opponerent, ut D. Auguſtinus contra Julianum teſtatur, in hac tamen parte ita cœcutiverint, ut non agnoverint errorem, qui apud eum tam creber eſt, juxta Doctores allegatos. Quid quod extant apud Chryſoſtomum tam crebræ, tamque ingeminatæ ac perſpicuæ aſſertiones initii ſalutis plane gratuiti, ut omnem plane hujus in eo erroris vel ſuſpicionem abſtergant? Omitto homiliam de Adam & Eva, quæ explicatiſſime continet Catholicam de gratia doctrinam, contra Pelagianos eorumque reliquias: Eam, inquam, homiliam omitto, quia eſt dubius Chryſoſtomi partus, & (ſaltem quoad aliqua ex Cæleſtini Epiſtola ad Epiſcopos Galliæ inſerta) ſuppoſititius.

Diſertiſſime vero & conceptis verbis expreſſam apud Chryſoſtomum præventionem gratuitam, legere licet in plerisque indubitatis ejus fœtibus, ac nominatim hom. 19. & 22. & 23. & 28. & 38. in Geneſ. quibus locis præviam & noſtras preces antevertentem gratiam aperte admittit: & pulchre hom. 12. in Cor. ad illud, *quid habes quod non accepiſti*, & hom. 13. ac 44. & 71. in Joan. & hom. 4. de laud. Pauli, & hom. 5. in 2. ad Theſſal. ac hom. 1. & 8. in ep. ad Philip. & luculenter in Pſ. 143. ad illud, *Domine quid eſt homo quia innotuiſti ei*, & homil. 70. in Matth. ad illud *exi cito in plateas*, ubi ad diligentiam noſtram pertinere ſtatuit, tantum quæ ſubſequuntur vocationem ex gratia factam & mere liberaliter collatam. Homilia quoque 24. in ep. ad Hebr. cum dixiſſet obſervationem mandatorum pluris eſſe debere Chriſtiano quam miracula, rationem reddit quod miracula quidem ſint pura Dei munera, obſervatio autem mandatorum, *poſt Dei donum, etiam noſtri ſit ſtudii*. En *poſt Dei donum*, id eſt poſt præventionem divinam. Nam de gratia comitante, eo ipſo quod comitans eſt, non diceretur proprie ac vere, quod poſt Dei donum noſtri ſit ſtudii bene agere. Egregie item hom. 28. in ep. ad Hebr. ad illud, *aſpicientes in auctorem fidei*. Plane vero divinam præventionem tradit illuſtriſſime ac explicatiſſime, hom. 83. in Matth. ad illud, *antequam gallus cantet*.

Quare merito pro Chryſoſtomo a calumnia hac in parte purgando, certant Hierem. Conſtantinop. in Cenſ. Orient Eccl. 18. Driedo c. 4. concord. *in medio*. Bellarm. lib. 6. de grat. & lib. arbit. c. 6. Fonſ. 6. Metaph. c. 2. q. 5. ſect. 10. Suar. l. 2. de prædeſt. c. 8. Juſtin. in c. 2. ad Philip. ad illud, *Deus eſt qui operatur*, & alii plerique. Immo Dominicus Soto in c. 1. ad Rom. ad illud, *qui prædeſtinatus eſt*; Chryſoſtomi in hoc puncto criminatores, *impietatis*; Driedo autem loco notato, *magnæ impudentiæ* damnat. Itaque de ſana hac in parte Chryſoſtomi doctrina, non videtur dubitandum. Ac proinde quam explicationem adductis ex eo locis concedimus, eandem uni ſimili loco apud Valerianum, negare non eſt æquum.

12. S. Iſidorus Peluſ. Chryſoſtomi diſcipulus lib. 4. epiſt. 171. ita ſcribit. *Non ſolum ea quæ non ſunt in noſtra poteſtate, ut tu vir ſapiens arbitraris; ſed ea quoque quorum nos ſumus domini, ſi non magna auxilii copia nobis a divina providentia adveniat, non poterimus ad perfectum finem exitumque perducere. Aderit autem id præſto omnino iis hominibus qui abſque tergiverſatione ac prætextu ullo ea quæ penes ſe ſunt, inferunt, nihilque eorum quæ ad illud impetrandum conducere videntur, prætermittunt*. Priora verba aperte ferunt, Dei eſſe perficere: poſteriora autem, noſtrum eſſe velle. At ne hæc volitio viribus naturæ ab eo adſcribi cenſeatur, audi quæ ſubiicit. *Nam divina providentia quæ non volentes excitat, & hortatur ut velint; profecto eos qui volunt, omniaque faciunt & ſollicite agunt, omnino in ipſum præclare factorum ſubvehet faſtigium*. Et aperiiſſime lib. 2. epiſt. 72. *Cognita præeuntis divini auxilii facultate quiſquis vult, & laborat, atque omnia movet (neque enim nuda voluntas ſufficit) tum addiſcit, tum fructum edit, tum ſalutem aſſequitur*. Videſis præterea ibid. epiſt. 266. & l. 3. epiſt. 271. 12. Hilarius diaconus, is quem S. Hieronymus dialog. adverſus Luciſer. *orbis Deucalionem* ob inductum anabaptiſmum nominavit, in Commentariis in Paulum (qui perperam Ambroſio adſcribuntur, cum ſint iſtius Hilarii, ut notavit vir eruditus in edit. Lovan. ad lib. 4. Divi Auguſtini contra duas epiſt. c. 4.) perſpicue prævit Valeriano ad illud Philip. 2. *Deus eſt qui operatur in vobis velle & operari pro bona voluntate*, ſic enim habet. *Apoſtolus Deum bonos conatus adjuvare teſtatur. Omnem enim gratiam ſemper reportat ad Deum, ut noſtrum ſit velle, perficere vero Dei*. Nec poteſt opponi ſchiſma aut etiam hæreſis hujus Hilarii. Nam quoad negotium gratiæ & quæ ad Pelagianos ſpectant, Catholice ſenſit: alioqui S. Auguſtinus lib. illor. 4. contra duas epiſt. c. item 4. non protuliſſet contra Pelagianos locum ex his commentariis in c. 5. ad Rom. in explicatione verborum illorum *in quo omnes peccaverunt*. Et cum alleget hos commentarios nomine S. Hilarii, non inanis inde deſumitur conjectura, de Hilarii hujus reſipiſcentia & revocatione ad Eccleſiam, & uſquequaque veram fidem. Quod enim S. Auguſtinus communitate nominis deceptus, adſcripſerit Hilario Pictavienſi hos commentarios, & idcirco eorum auctorem vocaverit Sanctum Hilarium, nimis pingue eſt, & Auguſtini nare ac ſolertia indignum, in tanto ſtyli & ſcriptionis diſcrimine, præſertimque cum S. Auguſtinus non ignoraret, ipſummet Commentariorum illorum auctorem in cap. 3. prioris epiſtolæ ad Timoth. ſe Damaſi Pontificis, hoc eſt ipſius prope Auguſtini æqualem prodere, quod belle cum Hilarii Diaconi ætate conſentit, non item cum ætate Hilarii Pictavienſis.

13. S. Hieronymus, cujus de gratia doctrinam contra Ruffinum de Semipelagianiſmo ſuſpectum, approbat Gelaſ. c. *ſancta Romana* & epiſtola 7. quæ eſt ad Epiſcopos Piceni: Item qui dialog. 3. adverſus Pelag. profitetur ſe doctrinæ Divi Auguſtini de gratia adhærere, & viciſſim a D. Auguſtino pro Catholica doctrina contra Pelagianos profertur lib. 1. contra Jul. c. 2. & lib. 2. *ſub finem*, ubi de falſis rumoribus a Pelagio jactatis adverſus S. Hieronymum *quaſi ei tanquam æmulo invidiſſet*: ſanctus, inquam, Hieronymus ita ſcribit dialog. 3. contra Pelag.

Hoc eſto, baptiſmum præterita donare peccata, non futuram ſervare juſtitiam, quæ labore & induſtria ac diligentia, & ſemper ſuper omnia Dei clementia cuſtoditur, ut noſtrum ſit rogare, illius tribuere quod rogatur; noſtrum incipere, illius perficere; noſtrum offerre quod poſſumus, illius implere quod non poſſumus. Rurſus infra in eodem dialogo. *Ubi miſericordia & gratia eſt, liberum ex parte ceſſat arbitrium, quod in eo tantum eſt ut velimus atque cupiamus, & placitis tribuamus aſſenſum. Jam in Domini poteſtate eſt, ut id quod cupimus, quod laboramus, ac nitimur, illius ope & auxilio implere valeamus.* Idem in c. 3. Ezech. ad illud, *& aperui os meum*, hæc habet: *Ego, inquit Propheta, aperui os meum, quia mihi dictum eſt, aperi os tuum & comede. Aperto ore Dominus largitus eſt cibos, ut initia voluntatis in nobis ſint, & perfectionem a Domino conſequamur. Non eſt enim volentis neque currentis, ſed miſerentis Dei. Attamen & velle & currere, noſtri arbitrii eſt.* Et l. 2. in Jovin. *Sicut in bonis operibus perfector eſt Deus, non eſt enim volentis, neque currentis, ſed miſerentis Dei; & adjuvantis ut pervenire valeamus ad calcem: ſic in malis atque peccatis, ſemina noſtra ſunt, incentiva & perfectio diaboli.* Idem in epiſtola ad Theodoſium & alios anachoretas, agens de ſtudio evadendi e ſeculi tenebris per ſupernaturales actus, ait: *Et ante dixeram præſens, & nunc per litteras votum indicare non ceſſo, quod mens mea omni ad id ſtudium cupiditate rapiatur. Nunc veſtrum eſt, ut voluntatem ſequatur effectus: Meum eſt, velim; obſecrationum veſtrarum eſt ut quod velim, & poſſim.* Nempe quia exorabitis mihi auxilium Dei, cujus eſt perficere. Quid locn Valeriani magis genuinum? Idem Epiſt. 8. *Non eſt volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis. Et tamen velle & nolle noſtrum eſt: Ipſumque quod noſtrum eſt, ſine Dei miſeratione noſtrum non eſt.* Nemo unquam calumniatus eſt Catholico dogmati de initio ſalutis plane gratuito adverſari, cum tam conſtanter D. Hieronym. pro gratia pugnet adverſus ejus hoſtes, perſpicueque epiſt. 8. *ſub medium*, Demetriadem doceat quomodo accipienda ſint hæc quibus dicit noſtrum eſſe velle, Dei vero perficere. *Velle*, inquit, *& nolle noſtrum eſt: ipſum quoque quod noſtrum eſt, ſine Dei miſeratione noſtrum eſt.* Et in epiſt. ad Cteſiphon. *Velle & currere meum eſt, ſed ipſum meum, ſine Dei ſemper auxilio, non erit meum: Dicit enim idem Apoſtolus, Deus eſt qui operatur in nobis & velle & perficere.*

54. S. Auguſt. l. 1. retract. c. 23. & l. de prædeſt. SS. c. 3. utrobique excutiens locum ex ea quam junior ediderat expoſitione, quarundam propoſitionum epiſtolæ ad Romanos, diſerte admittit, vere & Catholice dici, *noſtrum eſſe velle, Dei vero perficere*; quamvis corrigat quod inſuper in illis propoſitionibus dixerat, *noſtrum eſſe credere*; quia nondum (ut fatetur) bene diſcuſſis gratiæ arcanis, exiſtimabant cum eas propoſitiones exponeret, actum fidei non eſſe ex gratia, ſed eſſe naturæ fœtum. Itaque abſolute retractat quod in ea expoſitione dixerat prop. 61. *noſtrum eſſe quod credimus; quod autem bonum operamur illius eſt qui credentibus dat Spiritum ſanctum.* Admittit autem tanquam Catholicum, quod ibidem addiderat. *Noſtrum eſt credere & velle, Dei autem dare credentibus & volentibus facultatem bene operandi*; quia de volitione, tametſi ſupernaturali (qualis ea eſt quæ ad credendum intervenit) recte dicitur quod noſtra ſit, *propter arbitrium voluntatis*, ut ibidem addit: quamvis etiam Dei ſit, ratione gratiæ divinæ voluntatem præparantis, & roborantis. Quatenus autem credere, ſubſternitur volitioni noſtræ, per quam inducitur, ſic etiam ipſum credere, noſtrum eſt, quia non fit niſi volentibus nobis. Hoc ſenſu, & ut ait, hac regula ſervata, agnoſcit Auguſtinus locis allegatis veriſſime dici noſtrum eſſe velle, Dei vero, facultatem perficiendi ſive operandi tribuere.

Iiſdem locis, ratum habet valdeque commendat, quod in iiſdem propoſitionibus in 62. dixerat: *Cum poſt vocationem voluerimus, non ſufficit voluntas noſtra & curſus noſter, niſi & Deus vires currentibus præbeat, & perducat quo vocat: Ac deinde ſubjunxit: Manifeſtum eſt ergo non volentis neque currentis, ſed miſerentis Dei eſſe, quod bene operamur. Omnino veriſſimum eſt.* At hoc idem plane eſt cum ſententia quæ apud Valerianum inſimulabatur erroris. Nam & voluntatem noſtram agnoſcit Auguſtinus ſive velle noſtrum in negotio ſalutis, & huic volitioni accedere inſuper vult perfectionem a Deo gratiæ auctore & conſummatore; quod unum dixit Valerianus. Proindeque ſi Valeriani criminatio ſubſiſtat, D. Auguſt. ſi Deo placet, Semipelagianiſmi damnandus erit in eo ſuo judicio in retractationibus prodito circa propoſitionem ei plane genuinam quæ apud Valerianum arguitur, & confirmatur in lib. de prædeſt. SS. ubi maxime fervebat exagitatio Semipelagianorum, contra quos liber ille extrema D. Auguſt. ætate ex inſtituto ſcriptus eſt.

Ejuſdem D. Auguſtini locus in q. 68. & 83. luculentus admodum eſt. *Si quis*, inquit, *magno gemitu & dolore pœnitendi, miſericordia Dei dignus fuerit, non ipſius eſt; qui ſi relinqueretur, interiret; ſed miſerentis Dei, qui ejus precibus doloribuſque ſubvenit. Parum eſt enim velle, niſi Deus miſereatur; ſed Deus non miſeretur qui ad pacem vocat, niſi voluntas præceſſerit ad pacem.* Hanc præceſſionem voluntatis ad pacem Dei, non excludere miſericordiam Dei prævenientem declarat ipſe S. Auguſtinus l. 1. retract. cap. 26. locum propoſitum recognoſcens. Igitur cum voluntatem ad perfectam animæ pacem divinitus concedendam præcedere, pacem autem illam ſubſequi, idem plane ſit ac dicere, noſtrum eſſe velle, Dei vero perficere, intelligit omnino S. Auguſtinus, velle illi noſtro præire divinum donum gratuitum, idque non negari, cum dicitur a nobis ſumi exordium libere volendi, aut noſtrum eſſe velle.

Suppetit præterea inſignis locus ex D. Auguſtino quæſt. 9. in Exod. ubi tractans illud Dei ad Moyſem: *Sed nunc vade tu, & ego aperiam os tuum, & inſtruam te quæ locuturus es*, eumque locum componens cum loco Pſalmi 80. quo Deus hominem invitat ut os dilatet & aperiat, Deo ipſo os dilatatum impleturo, ita diſſerit. *Satis hic apparet non tantum inſtructionem oris, ſed ipſam etiam apertionem, ad Dei voluntatem & gratiam pertinere. Non enim ait: Tu aperi os tuum & ego inſtruam te, ſed utrumque ipſe promiſit, aperiam & inſtruam. Alibi autem dicit in Pſalmo: Dilata os tuum, & adimplebo illud. Ubi ſignificat in homine voluntatem accipiendi quod Deus donat volenti: ut ad voluntatis exordium pertineat, dilata os tuum: ad Dei autem gratiam & adimplebo illud.* En diſerte aſſignatum voluntati (utique antecedenter præventæ & concomitanter adjutæ) exordium conſenſus liberi, Deo autem adimpletionem. Quod enim ea præventio illudque adjutorium non proponatur expreſſe eo Pſalmi loco, ſicut proponitur in aliis verbis ex 4. Exodi, parum refert, quia quod ſubticetur, non idcirco negatur. Itaque voluntas, aſſerente per Pſaltem Spiritu ſancto, & interprete D. Auguſt. ſuppoſitis divinis auxiliis antecedentibus, & comitantibus ad manum poſitis, præbet exordium cudendi liberi conſenſus, quo vult accipere quod Deus donat volenti. Eo ſenſus autem exordio poſito, factaque

per

per hominem ea apertione & dilatatione oris, Deus adimplens ſive perficiens non deeſt. Videſis in eandem ſententiam, philoſophantem egregie Auguſtinum ſerm. 7. de verb. Apoſt. *ſub initium*, ubi ad accipiendam gratiam divinæ bonitatis, vult aperiri ab homine ſinum voluntatis; & hominem monet, ut Deus velit ei quod petit dare, accommodandam ipſi homini eſſe voluntatem ad accipiendum. Et libro contra epiſtolam fundamenti, cap. 1. in ipſo fine. *Noſtrum fuit velle has partes expetere: Dei eſt volentibus & petentibus donare quod bonum eſt*. Hæc tam genuina ſunt iis quæ apud Valerianum calumniæ patent, ut non videam ſit-ne gutta guttæ ſimilior.

15 Eucherius Lugdunenſis, aut quiſquis alius auctor homil. 11. de Paſchate, perperam Euſebio Emiſſeno inſcriptæ, reſpondens percontanti cur Deus ſalutem hominis, eo quo perficitur modo, ſanxerit exequendam, non autem jure ſupremi dominii hominem liberando & obſtipum jaceotemque ſubvehendo ad gloriam; hæc habet præter cætera. *Iniquiſſimum videtur, ut qui ceciderat voluntarius, erigeretur invitus. Vides quia dignantiſſimi Medici ſtudium, infirmi ſui requirit aſſenſum? Per liberum arbitrium eſt excepta captivitas; per liberum rurſus arbitrium erat reſtituenda libertas. Dominus enim qui januam reſerat, etiam ſollicitudinem pulſantis expectat. Pulſantis inquam; nam ubi labore ſtuduerit reparare quod perdidit, nec damnum rei perditæ, nec fructum ſentiet reſtitutæ. Beneficium non poteſt cuſtodire, qui neſcit deſiderare. Periclitatur munerantis donum, ſi non invenıat ſuſcipientis effectum*. Et mox: *Hoc elaborat divina providentia, ut quia conſenſus crimen intulit perdito, voluntas meritum conferat acquiſito, & devotio reparati, juſtitiam reparatoris oſtendat*. Utique dum homini pro bona ſua voluntate benigne facit, perficitque & conſummat quod homo adhibito duntaxat affectu inchoaverat, conferens quod ſuum eſt. Ita enim ferunt quæ retulimus, ſuntque, ſin minus verbis, at ſaltem ſenſu, eadem cum illis quæ apud Valerianum purgamus. Et utrorumque ſenſus eſt quem toties jam profero. Nempe hominem divinitus invitatum, præbere prius ratione aſſenſum, pulſare, & velle: Idque contuentem Deum, cooperari homini, & opus perficere ad quod voluntatem illexit: ac ne per ingruentia diſcrimina avertatur a recto, providere cœleſtes ſuppetias, quibus voluntas roboretur atque fulciatur adverſus hoſtiles impetus, & inteſtinum diſſidium.

Ne vero quis Eucherio (ſi is eſt homiliæ auctor) ob affinitatem cum Hilario Arelatenſi, Semipelagianiſmum impingat; expendat illa ex hom. 9. quibus brevius eandem doctrinam proponens, ait hominem non fuiſſe compellendum, ſed ducendum ad ſalutem: ut ſua voluntate repararetur, qui ſua voluntate ceciderat, eſſetque locus & virtuti & remunerationi, & idcirco hominem a Deo non abripi per violentiam, ſed per benevolentiam ſollicitari & erudiri in vitam: *Quia benignitas provocantis etiam meritum deſiderat acquieſcentis, & dignantiſſimi Medici ſtudium infirmi ſui requirit aſſenſum*. Non poterat concinnius & apertius, divinam præventionem teſtatam dare, ſeque Semipelagianiſmi tunc maxime vigentis, labe eximere.

Alius ex Eucherio locus in hanc rem expenſione dignus habetur homil. 3. ad Monachos *ſub finem*; ſic enim ſcribit præter cætera. *Ubi viderit Deus, devotionem animi, ardentiorem inſinuabit affectum, & quantum nos addiderimus ad ſtudium, tantum ille apponet ad adjutorium; quantum nos appoſuerimus ad diligentiam, & tantum ille addet ad gloriam. Qui habet dabitur illi, & ſuperabundabit. Et alio loco dicit*. Poſui adjutorium ſupra potentem. Hæc eidem reprehenſioni patere videri poſſunt, cui verba apud Valerianum ſuſpecta. Nam Deum adjuvare potentem, & appetere adjutorium ad ſtudium, & affectum inſinuare, ubi devotionem viderit, idem ſonare videtur quod illa Valeriani, *noſtrum eſt velle, Dei perficere*. Senſus tamen Eucherii eſt omnino Catholicus, & probe cohæret cum gratuita præventione. Nam ſcopus ejus eſt, docere, quo plus homo collaborat gratiæ Dei, eo ampliorem quæſtum facere, magiſque ſemper ac magis diteſcere: Ita tamen, ut velit initium laboris a Deo præveniente factum, cui propterea totum laboris fructum, ac quæſtum hominis vult adſcribi. Sic enim paulo ante verba propoſita loquitur. *Sanctus adhuc ſanctificetur, quotidie addamus ad merita, nec de nobis aliquid præſumamus, quia Dei eſt omne quod poſſumus*. Et ſtatim poſt verba quæ antea retulimus tanquam ſuſpecta, ita concludit, aperte eluens omnem in verbis illis ſuſpicionem. *Gratia ergo de gratia naſcitur, & profectus profectibus ſerviunt, lucra lucris, & merita meritis lucrum faciunt; ut quanto quis plus acquirere cœperit, tanto plus conetur & delectetur acquirere, ut acquiſitionis lucrum acquirendi nutriat appetitum*. Quem ergo Catholicum ſenſum poſteriora & anteriora Eucherii verba, intermediis illis quæ Valeriani loco affinia diximus, aperte ferunt, quidni verbis quoque Valeriani, cum nihil apud eum obſtet, aptare liceat?

16 S. Dorotheus divinæ gratiæ frequens aſſertor, cui S. Theodorus Studita, vir & ſanctiſſimus & doctiſſimus, ac ſuo tempore fidei in Oriente columen, in Teſtamento num. 4. teſtimonium perhibet ſinceriſſimæ ac Catholiciſſimæ doctrinæ in omnibus ſcriptis, ita loquitur doctr. 10. n. 2. *Deus illum reſpicit & libenter adjuvat, datque illi quietem, qui viriliter decertat, & ſibi ipſi vim facit. Itaque nos ipſos fratres cogamus, compellamuſque ac ſtabile fundamentum jaciamus, velimuſque tandem quod bonum eſt. Nam etſi perfecti nondum ſumus, perfectionem tamen ipſam velle, & quod bonum eſt appetere, principium & fundamentum eſt noſtræ ſalutis. Simul ac enim velle cœperimus, cœpimus auxiliante Deo & pugnare. Non deerit qui nos ad parandas virtutes adjuvet, modo ipſi decertemus. Proinde quidam ex Patribus frequenter dicere ſolebat: Da ſanguinem & accipe ſpiritum. Hoc eſt, certa, contende, enitere, & habitum proculdubio virtutis acquires*. In his verbis, ſententia quæ in Valeriano male audiebat, multipliciter continetur. Ut enim Deus hominem reſpiciat, ut Dei adjutorium accedat, ut Deus quietem det, & ad perfectionem pertingere contingat; vult Dorotheus hominem fundamentum ſuæ ſalutis jacere, & velle ac appetere quod bonum eſt, cui volitioni ſpondet non defuturum Deum; & præſtito per nos ſanguine, hoc eſt ſudore & conatu noſtro, ut ipſemet interpretatur, doctr. 11. num. conteſtatur non defore divinam gratiam ac ſpiritum, & ſubſecuturam perfectionem ad quam connitebamur. Similiterque doctr. 14. nu. 13. *Incipe* (inquit) *forti animo, & fide conſtanti erga Deum. Oſtende illi animi tui propoſitum ac ſtudium, & adeſſe tibi procul dubio ſenties auxilium illius ad recte agendum & cum virtute*.

Hæc ſi apud S. Dorotheum eadem ſeveritate acciperentur, qua criminator accipi vult apud Valerianum; & ſenſus eſſet, conatui ex mera libertatis vi naturali, humaniſque viribus concepto, ſubjungi Deum opitulatorem ea diſpoſitione pellectum, adducentemque ad perfectum; male omnino

S. Theo-

S. Theodorus Studita teſtatum Eccleſiæ moriens reliquiſſet, nihil in S. Dorothei doctrinis contineri contra rectam & ſanam fidem. Eſt enim error exploratus, & jam compertus S. Dorothei ævo (hoc eſt ſub annum Chriſti 360.) multoque magis tempore S. Theodori Studitæ (id eſt, anno Chriſti 800.) aſſerere gratiam divinam ſubjungi humano labori tanquam diſpoſitioni. Itaque ſenſus Dorothei is eſt quem Valeriano ſimiliter loquenti dedimus: Nempe homini ex gratia & per gratiam divinitus præmiſſam operanti, ac fundamentum ulteriorum & uberiorum auxiliorum per bonum uſum priorum jacienti, rependi a Deo ſpiritum: Et Deum accedere conſummatorem operis ſuppeditatione gratiæ largioris ac conceſſione perſeverantiæ, quæ homini a Deo expectanda eſt ultra vocationem.

12 S. Gregorius Papa, referente S. Zacharia Romano Pontif. epiſtola 6. ad S. Bonifacium Moguntinum (extat Tom. 2. Decret. epiſt. Sum. Pontif. & inter epiſt. S. Bonifacii poſt 137.) hæc verba habet. *Bonum opus ſit in voluntate, & cum Dei adjutoria erit in perfectione.* Non alium S. Gregorium, quam Romanum, allegari ibi a S. Zacharia, perſuaſiſſimum habeo. Neque enim Pont. Rom. ſcribens, alium Gregorium, ſine addito aliquo diſcriminante adduceret. Prætertquam quod fuit ille Pontifex S. Gregorio addictiſſimus, ejuſque dialogos Græce vertit, ut refert Photius. Ubi is locus apud S. Gregorium magnum legeretur, hæſi alias ambiguus. Nam loca duo S. Gregorii quibus ea verba contineri notat Serarius in ſcholis ad S. Bonifacii epiſtolas, nihil tale revera continent. Sed poſtea deprehendi eum locum haberi hom. 21. in Evang. *Sub initium.* Et quamvis is locus nullibi apud S. Gregorium occurreret, indubie tamen habendus eſſet germanus S. Gregorii, quia de fide S. Zachariæ Pontificis in allegando S. Gregorii loco, dubitare non licet. Et quamvis aliquis perfricte auderet diffiteri, ea verba eſſe S. Gregorii, ſola S. Zachariæ Pontificis auctoritas, ad plenam eorum indemnitatem ſatis ſuperque eſſe poſſet. Itaque locus allegatus, duorum ſanctiſſimorum Pontificum auctoritate communitur. Hinc quanta tutela accedat Valeriano, qui non aliud dixit quam hi fidei Magiſtri, nihil attinet exponere. In epiſtola 40. Hormiſdæ Papæ quæ eſt ad Anaſthaſiam & Palmatiam (eſt 34. in Tom. 5. epiſt. Decretal.) in hujus Pontificis epiſtolarum ſerie, habentur verba, loco proxime citato valde affinia. Hæc nimirum. *Bonæ voluntatis ſtudium divinæ ſemper comitatur proſperitatis effectus.*

S. Ildephonſus ſer. 1. de Aſſumpt. initio. *Sit nobis bona voluntas in affectu, erit pro certo Dei adjutorium in proventu.* Quid clarius? Quid Valeriani dicto ſimilius?

Beda in negotio gratiæ verſatiſſimus, & D. Auguſtini ſtudioſiſſimus, tantum abeſt ut vitium ullum in Valeriani verbis quæ excutimus, ſubolfecerit, ut potius q. 53. ex variis, quæ habentur tom. 8. ea proferat ex libero Sapientiæ. Sic enim ſcribit. *Deus hominem fecit perfectum, & talem ſcilicet, qui poſſet velle bonum & non velle. Et hoc eſt liberum arbitrium, velle ſcilicet & nolle abſolutum. Hoc eſt velle ſuum hominis per naturam ſic dicitur in Sapientia, noſtrum eſt velle, Dei autem perficere. Noſtrum ſcilicet per naturam: Et Apoſtolus: velle quidem adjacet mihi per naturam. Sed hoc velle & hoc bonum depravavit homo peccando, & quaſi extinxit; non tamen omnino, quia ſemper remanſit in eo aliqua ſcintilla boni. Et quando Apoſtolus dixit, Deus operatur velle, ſic non intelligimus quo modo primum ponat in eo velle, ſed voluntatem quæ in eo eſt per naturam, depravatam & quaſi extinctam ſuſcitet & reviviſcere faciat. Sic facimus convenire iſta duo, quod Scriptura dicit; noſtrum eſt velle, & quod Apoſtolus, Deus operatur velle cum libero arbitrio.* Horum quidem verborum cortex *noſtrum eſt velle, Dei autem perficere,* in libro Sapientiæ non comparet. Itaque expreſſum eſſe a Beda ſenſum neceſſe eſt; fortaſſis loci illius ex cap. 12. quo pronunciatur, Deum cum magna reverentia nos diſponere. Nempe quatenus antecedenter præventos, atque pulſatos cogitatione & ſuavitate non libera dimittit nobis ipſis, noſtrumque liberum velle, ſive noſtram ad actum elicitum conſenſus determinationem præſtolatur; perfecturus quod illa tulerit. Fortaſſis expreſſit locum illuſtriſſimum de libero arbitrio ex cap. 15. Eccleſiaſtici, qui liber cum ſit ſapientialis, interdum appellatur *Sapientia.* Quicquid vero ſit de ſcripturæ loco, quod Beda propoſitam ſententiam expreſſam cenſuit, ſufficit in præſentia eam Bedæ fuiſſe certam, & plane Catholicam, eum etiam a Spiritu ſancto dictatam exiſtimarit. Diſerte enim quod prius dixerat haberi in Sapientia, mox ſubdit haberi in ſcriptura. Ut proinde non poſſit quis exiſtimare Sapientiam a Beda primum memoratum eſſe librum ſapientis alicujus ſcriptoris, non canonici.

17 S. Damaſcenus orat. 3. de imag. tradens primum genus eorum quibus poteſt adoratio deferri, ait eo contineri ſanctos: *Qui pro virili conformes ſe reddiderunt Deo, ſummee voluntate & deſtinata propoſito per cohabitantem & cooperantem Deum; qui & vere Dii nuncupantur, ſed adoptione, non natura, &c. Hoc primum a libertate pendet propoſiti & voluntatis. Deinde omni, qui certa deliberatione & animi deſtinatione proponit bonum, Deus cooperatur in bonum.* Idem 2. fid. orthod. c. 29. *Noſſe apportet electionem agendorum in noſtra eſſe poteſtate, finem autem bonum in Dei cooperatione, juſte cooperante iis qui recta conſcientia bonum eligant, ſecundum præſcientiam ejus.* Quem interpres vertit, *finem bonorum,* æquo vertere poterat aut etiam debebat, *perfectionem.* Neque enim eo Damaſ. loco poteſt ſermo eſſe de cauſa finali, ut per ſe patet. Vox autem Græca τέλος quam ibi adhibet Damaſcenus, non cauſam tantum finalem, ſed alia etiam multa ſignificat; interque ea *perfectionem,* ut notavit qui de vocis illius polyonimia agit, Stobæus in Eclogis ethicis capite 3. *initio;* Idcirco addens, nuptias Dorice dici τέλος: vel quod juventutem perficiant, vel quod virum mulieri ſociatum perficiant; qua ratione pronubam Junonem, *perfectam* dictam obſervat. Itaque aperte Damaſcenus idipſum ait quod Valerianus, *noſtrum eſſe velle & eligere, Dei perficere.*

Marcus Eremita tractatu de Paradiſo interrogatione ultima. *Jubet Deus ut homo imprimis cognoſcat, & cum cognoverit amet, ac voluntatem depromat. Ut autem mens exerceatur, laborem perferat, aut opus aliquod perficiat, gratia Domini largitur volenti & credenti. Quare voluntas hominis eſt velut auxilium a natura inſitum, qua abſente ne Deus quidem quippiam operatur, tametſi facultate non careat, quod fit ob arbitrii humani libertatem. Igitur operis perfectio, Dei, voluntas autem hominis.* Non eſt opus Marci & Valeriani verba conferre, tam genuina ſunt, immo tam eadem. Tantum opponi poteſt, hunc quoque Marcum, admodum morboſum cenſeri. Hoc ego quoad alia nunc non excutio. In hoc tamen puncto plane ſanus eſt. Nam ubi S. Macarium homil. 37. fere exſcripſit, in verbis quæ ante poſtremam hanc interrogationem habentur, aperte tradidit gratiam prævenientem. *Nunquam,* inquit, *exiſtimes te præveniſſe*

veniſſe Dominum in virtute, ex ejus ſententia qui dicit; ipſe eſt qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate.

18 Strabus Fuldenſis in gloſſa ordinaria in capite 3. Ezech. ad illud, *& aperui os meum*, deſcribens eo loco S. Hieronymum, ita ſcribit. *Aperto ore Dominus cibos largitur: ut initia voluntatis in nobis ſint, & perfectionem beatitudinis a Domino conſequamur. Non eſt enim volentis neque currentis, ſed Dei miſerentis. Velle tamen & currere, noſtri eſt arbitrii.* Hæc aperte ſunt eadem cum illis quæ leguntur apud Valerianum: & cum Strabus ea apud Hieronymum lecta, ſua fecerit, ſatis monſtravit nullum ſe in eis errorem, ſubodoratum.

Theophylactus, qui, ut liquet ex præfatione in Evangelium Matthæi, & ex comment. in caput 22. ad illud, *multi ſunt vocati*, catholiciſſime de ſalutis initio & gratia præveniente ſenſit: Tamen in capite 9. ad Romanos, ad illud; *Non eſt volentis*, hæc verba habet. *Videtur hic liberum arbitrium tollere Apoſtolus. At illud non agit: Nam quemadmodum de domo dicimus: Totum eſt artificis, cum interim opus habeat materia, & cooperatoribus ipſum adjuvantibus; attamen quia rei conſummatio ab illo pendet, dicimus; Totum hoc illius, nimirum fabri eſt, vel eam domum iſte faber condidit. Non diſſimili ratione, & noſtra voluntate indiget Deus. Attamen quia ille conſummat & perficit, dicimus, totum hoc Dei eſt.* En Deus, juxta Theophylactum, in negotio ſalutis conſummat & perficit: non accedit tamen conſummator, quin interveniat noſtra voluntas, qua non præſuppoſita, non cooperaretur nobis, neque conſummaret aut perficeret ſalutem noſtram. Quid aliud dicit Valerianus? Recolatur locus ſupra num. 9. adductus ex Chryſoſtomi hom 42. ad pop. quam Theophylactus aperte defloravit, & eſſe quam propoſui ejus mentem, erit extra dubium.

19 Philotheus Conſtantinopol. Orat. in tertiam jejuniorum Dominicam, de crucis adorat. expendens illud Chriſti, *ſi quis vult venire*, ſatis fuse aperit divinum conſilium in relinquenda homini poteſtate ſuæ voluntatis in negotio ſalutis ſuæ, tandemque concludit; ſummam dignitatem ac pretioſitatem bonorum quæ nobis Deo obaudientibus parata ſunt, in cauſa eſſe cur vi trahendi non ſimus; præſertim cum ea quæ accipiuntur cum neceſſitate ac vi, non diu perſeverent. Tum ſubdit: *Hac de cauſa non egit Chriſtus, ſed ſi quis vult ſequi, eum vocat, eumque admittit.* Si volueritis, *inquit*, & audieritis me. *Prius eſt velle, & tum demum audire. Si non voluerimus, neque audire poterimus: Omnes enim virtutis & vitii functiones in voluntate noſtra ſitæ ſunt.* Nec aliter Joannes Xiphilinus item Conſtantinopol. Patriarcha Orat. de eodem argumento, iiſdem prope verbis locum illum Eſaiæ adducens ad propoſitorum Chriſti conſiliorum illuſtrationem. *Per Eſajam*, inquit, *dicit, ſi volueritis & audieritis me. Prius enim velle oportet ac tum audire, ut pro noſtra parte liberi ſimus. Ibi enim ex eo quod nolimus, fit ut non audiamus. Sic omnis beatitudo & pœna dolorumque perpeſſio, a noſtra libera poteſtate proficiſcitur.* Uterque aperte profecit ex Chryſoſtomo, orat. de eodem argumento.

In horum Auctorum dictis quæ retuli, non modo primo loco ſtatuitur velle liberum, quod in Valeriano vocatur in ſuſpicionem: ſed etiam quod durius eſt, vocatio videtur ſubjungi liberæ volitioni, quatenus auditio quæ vocationem affectari videtur, poſtpoſita ab illis eſt volitioni. Quaſi volitio vocationem advocet aut impetret, ut dixit etiam S. Ambroſ. lib. 1. de Cain cap. 8. agens de vocatione Zachæi, quem ait impetraſſe ut vocaretur. Quæ multo duriora ſunt iis ex parte aliqua ſimilibus, quæ tam ſevere accipiuntur apud Valerianum. In horum ergo auctorum locutionibus; *velle*, quod jacitur tanquam fundamentum primum totius ſubſtructionis ulterioris, non eſt ita primum, quin divinæ motioni anteriori ex qua productum eſt, inædificetur; ſed tantum dicitur prius, reſpectu divinæ gratiæ cooperantis & reliqui progreſſus conſequentis: eſt autem plane poſterius divina gratia excitante ad volendum, ſive vocatione quæ non impetratur prout omnino prima, ſed tantum prout expreſſior vel uberior; aut prout ſollicitat ad ulteriora opera bona, connexa cum primo, ex divina gratia mere liberaliter conceſſa, & nullis bonis operibus impetrata, prælicito. Ei autem eatenus primæ volitioni Deus adjungit quod ſuum eſt, & perfectionem noſtri illius initii; nempe gratiam cooperantem ac ſubſequentem, quibus noſtrum illud rudimentum ex divina præventione excitatum conſovetur, & ad perfectum adducitur. Quid ni longe mollius locutum Valerianum eodem modo accipere liceat, equidem non video.

20 S. Bernardus lib. de interiori domo cap. 68. *Poteſtatis noſtræ eſt, divinæ inſpirationi acquieſcere, & quæ ad ſalutem noſtram pertinent, eligere & ſequi. Divini vero muneris eſt; ut poſſimus adipiſci quod ſequendo cupimus conſequi.* Hæc cum ſententia, quam apud Valerianum male audire volunt, tam genuina ſunt, ut non ſit facienda contentio. Nec refert quod eodem capite Bernardus tam diſerte aſtruat neceſſitatem gratiæ prævenientis, doceatque *nullam eſſe humanam induſtriam ſine Dei gratia; & eſſe in nobis libertatem ut vel eligamus vel ſequamur, ſed admonente prius Deo, & invitante ad ſalutem.* Nam quod D. Bernardus explicite dixit, hoc alii Patres eodem modo locuti quoad poſteriora illa verba, non excluſerunt, ſed ſubintellexerunt, ut ſæpe oſtendimus.

Hugo Victorinus l. de ſpiritu & anima (ipſe enim cenſetur verus ejus operis parens) cap. 48. eadem verba quæ nunc ex Bernardo deſcripſimus, adhibet; ac proinde in eandem rem urgeri poteſt. Ante utrumque eodem modo locutus eſt Rabanus lib. 4. de univerſo c. 10. Omnes, ut ſupra etiam cap. 7. num. 5. notabam, profecerunt ex libro de Eccleſ. dogmat. cap. 21. cujus auctor fuit Gennadius, qui proinde æque potuiſſet adduci, ſi conſtaret illud caput non eſſe alicujus Catholici ſcriptoris, additamentum ad Gennadium vel corrigendum (eſt enim de Semipelagiana fuligine ſuſpectus) vel explendum. Video me a peritis ridendum; ſi admoneam, hunc Gennadium eſſe illum Maſſilienſem qui ſub annum Chriſti 490. floruit, non autem illum Gennadium Scholarium, qui Conſtantinopoli ſedit ante annos plus minus ducentos: ſub annum ſcilicet Chriſti 1440. & pro Eccleſiæ Romanæ ac Græcæ concordia ſtrenue egit in Concilio Florentino. Quominus tamen id obiter monere ſupervacuum non ſit, facit peritia criminatoris, apud quem mille anni tanquam dies unus: & idcirco Gennadium libri de Eccleſiaſticis dogmaticus auctorem, vocat Gennadium Scholarium.

Rupertus libro in Joſue capite 10. tractans exploratores a Joſue miſſos, ſic habet. *Non ergo quiſquam ullo in negotio tantum de cœleſtibus præſumat præſidiis, ut non etiam ipſe ſibi prior adſit vigilando pro facultate ingenii, laborando pro portione virili: Nam ſicut minima fidei eſt,*

de

Digitized by Google

de divinis dubitare promiſſis , ſic nimia temeritatis vel præſumptionis eſt , cæleſtem per miracula præſtolari opem , otioſe ſedendo manibus compoſitis. Hominis namque eſt incipere , Dei autem perficere . Quid clarius ? quid Valeriani dictis quæ in ſuſpicionem vocantur, affinius? Neque tamen Rupertus unquam Semipelagianiſmi notatus , vel utcunque inſimulatus eſt . Immo explicatiſſime ac creberrime , Catholicum dogma de perpetua gratiæ divinæ auxiliatricis præventione , apud eum eſt reperire. Locum vero in hanc rem totam ipſis Solis radiis ſcriptum legere eſt libro ejus 10. de Officiis c. 8. ubi quomodo & præventio Dei ſit neceſſaria, & tamen noſtrum ſit velle, Dei perficere, egregie aperit.

27 Laurentius Juſtinianus lib. de contemp. mundi cap. 8. cum præmiſiſſet noſcendum eſſe, tantum liberum arbitrium eſſe noſtrum proprium ; cætera autem ſive naturalia ſive gratuita, eſſe Dei munera, concludit in hunc modum: *Virtutes & meritorum cumulo, & liberi arbitrii aſſenſu creantur: Dei nihilominus cooperante virtute, qua liberum arbitrium juvat.* En liberum arbitrium ejuſque partum , electionem , Beatus hic Doctor , ait eſſe *noſtrum proprium* : Deo autem tribuit perfectionem per cooperationem gratiam adjuvantem, quod plane idem eſt ac ſi cum Valeriano dixiſſet, *noſtrum eſſe velle, Dei vero perficere*. Et tamen fuiſſe Laurentium Juſtinianum in negotio gratiæ uſquequaque ſanum & Catholicum , patet ex illo ipſo capite quod adductum eſt. Et optime etiam ex faſciculo amoris c. 8. *ſub finem*. & ex lib. de diſcipl. & perfect. cap. 23.

Non pigebit, tot ſanctis Doctoribus, ſanctam Virginem a Deo eruditam ſubtexere ; cum apud Deum, ut non Judæus aut Græcus, ſervus aut liber, ita neque mas aut fœmina ſit B. Hildegardis, quam ſanctus Bernardus, & multi magni Præſules, ipſique etiam Summi Pontifices , propter cœleſtem ſapientiam, datis ad eam litteris coluerunt, reſpondens ad quæſtiones VViberti Monachi Gemblacenſis , aperte agnoſcit Dei eſſe perficere bona opera quæ nos voluerimus . Sic enim habet ad quæſtionem, quid proprium, quid commune habeant gratia & liberum arbitrium . *Gratia Dei & liberum arbitrium hoc commune habent, quod homo in ſcientia boni & mali, utrumque & bonum & malum ad operandum eligere poteſt: & quod per proprietatem liberi arbitrii ſecundum guſtum & deſiderium carnis qua nunquam coactus dimittere poteſt, elegerit, hoc diabolo adjuvante perficit, & quod ſecundum voluntatem anima elegerit, hoc gratia Spiritus ſancti adjuvante perficit.* En, *liberum arbitrium poteſt eligere qua Deo adjuvante perficit* ; quod ipſum eſt a Valeriano dictum, *noſtrum eſt velle, Dei perficere.*

Hæc quæ retulimus, & ſimilia quæ apud Patres occurrunt, ita omnes accipiunt ut graviſſimos Patres , hoc eſt florem Eccleſiaſticæ eruditionis, Semipelagianiſmi non damnent : ſed pro argumento de quo agunt , variis viis benigne exponant. V. G. ita ut voluerint *noſtrum eſſe velle , Dei vero perficere* , quatenus divinitus vocati atque præventi libere aſſentimur, cum poſſemus non aſſentiri, eo quod etiam poſt vocationem , ut expreſſe dixit Chryſoſt. hom. 4. de laud. Pauli, ſimus domini conſenſus noſtri: Quamvis ad perficiendum & executioni plane mandandum bonum propoſitum, neceſſaria ſit gratia divinitus conferenda. Vel certe ita ut noluerint, hominem divinitus præventum præſtare libere Deo conſenſum , & ſic, ejus eſſe velle : Deum autem homini libere volenti cooperando, perficere effectum primæ vocationis. Vel præterea , ita ut tantum concedant homini ex ſe & ex nudis naturæ viribus operanti, imperfectam boni volitionem, quæ ne remote quidem diſponat ad juſtitiam ; & idcirco Dei ſit, egeſtatem noſtram honeſtando, perficere in nobis per gratiam, quod nunquam ex ſe præſtaret natura. Qui omnes ſenſus, & ſi qui ſunt alii ſupra tacti, eximunt Patres e calumnia, quamvis ſemper non meminerint gratuitæ præventionis, eo quod non id agerent, ut de ſeipſo dixit D. Auguſtinus 1. retract. cap. 9. excuſans ſuum ſilentium , aut certe parcitatem memorandi gratiam in Libris de libero arbitrio, quos ante exortam hæreſim Pelagianam conſcripſerat ; Non , inquam, id agunt Patres ut ubivis omnia dicant, ſed pro ſubjecta materia quod ad Lectoris vel Auditoris ædificationem confert, hoc proponunt: Reliqua quamvis taceant , non tamen concludunt. Ad hanc normam exigenda ſunt Patrum ſcripta, quoties Patres intenti in argumentum quod tractant, adjunctum aliquod minus explicare proponunt ; quod eſſe illis admodum frequens , notavit S. Anſelmus lib. de Sacram. altaris cap. 13. Nec poteſt ſine graviſſima in viros æque doctiſſimos & ſanctiſſimos injuria, & Eccleſiæ probro, negari illis hæc ſive reverentia ſive benignitas.

22 Quod ergo in aliis Patribus neceſſario facimus, quidni in Valeriano æque fiat? Non enim adverſus eum militat, quod contra Caſſianum & Fauſtum eſſe vidimus: ut ſcilicet reclamarint adverſus eum, Patres qui per ea tempora vivebant, eramque probe conſcii mentis ac ſenſus quo dictum aliquatenus lubricum, & in bonam malamve partem flexile, fuerat prolatum. Itaque idem de Valeriano quod de tam multis aliis Patribus, ſimiliter vel etiam durius locutis , pronunciandum eſt . Immo quamvis Valerianus non verſaretur in eadem navi cum tam multis aliis Patribus , æquum foret ſententiam quæ in verum æque ac falſum ſenſum poteſt accipi , interpretari in bonum ac Catholicum ſenſum . Ita enim poſtulat Chriſtiana charitas, & mititas. Et ut Nazianzenus orat. 8. recte cenſuit: *Non facile de alio malum ſuſpicatur , qui non facile ad malum impellitur* . Ita neque alienis dictis , præſertim quæ annoſitate incanuerint, ſubjacere falſitatem facile perſuadebitur, qui veritatis & ſinceritatis ipſe ſit amans , nec minus cum aliis agere, quam agi ſecum candide velit.

CAPUT X.

An Valerianus, Sancti titulo quo jam olim in MM. SS. potitur, exuendus.

QUod olim in ſua cauſa Madaurenſis Philoſophus , hoc in Valeriani negotio, unius & alterius voculæ immutatione dicere licet . *Ecquandone vidiſti flammam, ſtipula exortam, claro crepitu, largo fulgore , cito incremento? Sed enim materia levi, caduco incendio, nullis reliquiis. Hem tibi illa accuſatio jurgiis inita, verbis aucta, argumentis defecta, rebus flaccens, ſtrepitu vigens, nullis poſt æquorum arbitrorum ſententiam reliquiis calumnia permanſura*. Nihil a me exaggeratum , nihil oratorie aut cum veritatis vel charitatis parcitate dictum , intelligunt qui criminationis Valeriano quoad doctrinam impactæ , ortum & progreſſionem edocti ; jus ejus & eventum , inanitatem , inquam , & infirmitatem, ex hac lucubra-

tiun-

tiuncula eſtimabunt. Nunc tractandum ſupereſt alterum criminationis caput ſupra propoſitum, ſpectans ad *Sancti* prænomen. Quanquam poterimus hac in parte eſſe breviores; non modo quia criminator unicum ejus fundamentum profert, corruptam Valeriani doctrinam, quod ſatis hactenus diſiecimus: ſed etiam quia hæc criminationis pars, non tam ipſum impetit Valerianum, in quem tuendum & purgandum incumbimus, quam alios qui ei titulum illum detulerunt. Severitas tamen criminatoris, ejuſque in re quam accipere benigne licuerat, charitatis parcitas, hoc quoque criminationis caput, obiter & in tranſcurſu attingere ſuadet.

2. Inde ergo infert criminator, Valerianum perperam & cum fidei Catholicæ injuria SANCTI titulum præferre, quod Semipelagianus cum fuerit, vere ſanctitatis, quæ extra Catholicam fidem nulla eſt, expertem fuiſſe fatendum ſit. Quod enim de ſui temporis hæreticis a ſancto Irenæo ſcriptum eſt, lib. 4. c. 60. æque in omnes quoad pietatem & ſanctimoniam intorquere licet. *Putativum eſt; & non veritas, omne apud eos.* Notavit quidem Origen. homil. 7. in Ezech. nihil eſſe hæreticis familiarius, quam ut *per umbram ſanctitatis*, ſimplicibus fucum faciat, idque Auguſtinus l. 2. adverſ. litter. Petil. c. 18. diaboli, & electorum ejus organorum, proprium eſſe confirmavit: tamen qui juxta veram definitionem datam ab Epicteto c. 36. enchirido, *probitatir de ſanctimoniæ ſimuls duntaxat ſunt*; & reipſa eo nomine a Patribus inſigniuntur, nominatimque a ſancto Ignatio Epiſtol. 9. & a ſancto Cypriano, Epiſtol. ad Jubajanum, facile produnt, quæ tandem ſit illa ſanctitas, cujus larvam deformiſſimæ & omnibus modis fœdiſſimæ vitæ obtendunt. Non ſecus ac ille Alexandrinus ſimius apud Nyſſ. lib. ad Harmonium de Chriſtian. nomine, objectis nucibus poſuit perſonam, ſeque quod erat exhibuit. Quare cadit haud dubie hac cauſa Valerianus, ſi extra fidem Catholicam, quæ unica eſt vera & Chriſtiana fides, vitam & animam egit.

Qua ratione ſanctus Maximus Monachus & Martyr, Epiſtola ad Petrum illuſtrem, contendit titulum *Sancti*, Pyrrho in hæreſim prolapſo eſſe denegandum. *A cuncta enim* (ut ait) *cecidit ſanctitate, qui ab Eccleſia Catholica ſponte proſilut.* Et addit, *non niſi per piam confeſſionem & ortodoxam fidem, ſanctificationem recipit, ſanctumque vocabulum.* Liceat hic profecto dicere quod Federicus Imperator apud Tagemonem, in Expeditione Aſiatica Legatis Imperatoris Conſtantinopolitani ingeſſit. (Dominus veſter *ſanctum* ſe appellet: Mirabilis eſt ſanctitas, quæ ſanctos viros, honeſtos, religioſos, benigne, utpote fideles nuncios in oculo pacis exceptos, in quorum ore non eſt inventum mendacium nec iniquitas, ſubito conſuevit incarcerare, & fame ac nuditate uſque ad mortem macerare. Longe faciat a nobis Deus talem ſanctitatem.) Dicere, inquam, ſimiliter liceat, Valeriani Semipelagianiſmo ſuppoſito, apage ſanctitatem fœda hæreſi contaminatam, apage ſanctum hæreticum.

3. Non eſt tamen operoſum demonſtrare quantopere hæc accuſatio frigeat. Abſque vera enim fide nullum eſſe ſanctitati locum, extra controverſiam eſt, ut non ſit opus in locum communem excurrere, quo ſanctam Eccleſiam Catholicam, unam & ſolam; hæreticorum autem ſpelæa, improbitatis & nequitiæ latibula eſſe planum fiat. Illud ergo demonſtrandum fuerat, abfuiſſe Valerianum a vera fide, quæ illi, ut evici, non niſi per calumniam, & inanem plane ſuſpicionem abrogata eſt. Et ut cum parciſſimo charitatis criminatore Valeriani agam liberaliter; demus ſane convictum ab eo fuiſſe Valerianum Semipelagianiſmi, ita ut labis illius indeclinabiliter & inexcuſabiliter compertus habeatur: Equidem quod de Fauſto & Caſſiano quoad gratiæ negotium ſupra retuli; deque ſancto Cypriano quoad hæreticorum anabaptiſmum; de ſancto Chryſoſtomo quoad Deiparæ leves culpas; de ſancto Irenæo quoad Millenarium; deque aliis pleriſque viris ſanctiſſimis quoad alias materias in confeſſo eſt; de Valeriano quoque dici queat: Erraſſe nimirum materialiter & abſque pertinacia, nondum re tunc aperte per Eccleſiam definita: cum tamen hæreticum, vereque fidei exſortem non faciat aſſertio falſa, ſed contumacia & obfirmatio adverſus Eccleſiam fidei magiſtram, juxta inſignem Auguſtini doctrinam ad Vincentium Victorem, cujus multos & pingues errores retulerat l. 3. de Origine animæ c. 15. *Abſit*, inquit, *ut te arbitreris hæc opinando a fide Catholica receſſiſſe, quamvis ea fidei ſint adverſa Catholicæ, ſi coram Deo, cujus in nullius corde oculus fallitur, veraciter te dixiſſe reſipiſcis, non te tibi ipſi eſſe credulum: probari ea quæ dixeris poſſe ac ſtudere te ſemper etiam propriam ſententiam non tueri, ſi improbabilis detegatur: eo quod tibi ſit cordi, proprio damnato judicio, meliora magis, & quæ ſint veriora ſectari. Iſte quippe animus etiam in dictis per ignorantiam non Catholicis, ipſa eſt correctionis præmeditatione ac præparatione Catholicus.* Et l. de dono perſev. c. 21. idem Auguſtinus rationem reddens conſilii quoad retractanda quæ ad illud uſque tempus ſcripſerat, animum appulerat, ſibique inter ſcribendum errores aliquos excidere potuiſſe profeſſus, cujuſmodi ſane erat hic ipſe in quo verſamur de actu fidei & ſalutis initio ex naturæ viribus, quem errorem junior & rerum gratiæ rudis docuerat; *Sed intereſt*, inquit, *quantum & in quibus rebus erretur; & quam facile quiſque corrigat, vel quanta pertinacia ſuum defendere conetur errorem. Bona quippe ſpes eſt homo, ſi eum ſic proficientem dies ultimus vitæ hujus invenerit, ut adjiciantur ei quæ proficienti defuerunt, & perficiendus quam puniendus potius judicetur.* Hanc pro eo decore quod Valeriano ſalvum volumus, excuſationem, nemo inidoneam cenſuerit, qui æquus æſtimator eſſe velit humanæ ad labendum fragilitatis, divinæque in nos benignitatis, cum abeſt obduratio animi in errore quem imprudens adieris, non etiam ſciens volenſque retineas.

4. At rigidum cenſorem canæ vetuſtatis, & qui parcus charitatis, ſummo jure cum ea agere obfirmaverit in re de qua agimus, monitum velim, conſideret diligenter, ne cum ea benignitatis parcitate injuria, nec qualicunque ſed irreligioſa, & ipſi cœlo infeſta adjungatur. Quam in rem, recoli velim ex c. 1. quam non vanis conjecturis admodum veriſimile effecerimus, hunc eſſe Valerianum illum qui ex Abbate in Epiſcopum promotus, ad omnem ſanctimoniam (quod hæ homiliæ docent) commiſſum ſibi populum informavit, & communicatoriis cum ſancto Leone litteris frequenter uſus, pleriſque Conciliis Catholicis ſubſcripſit: famamque ſuam ad poſteros ſin minus ſplendidam, & quod negari non poteſt aliquatenus obſcuram: at nullo ſaltem ſiniſtro rumore aſperſam tranſmiſit. Nec enim proditur, vel

per conjecturam, qui ab omni retro ævo locutus ſit de eo verbum malum. Quinetiam ſancto fine quieviſſe, & tabulis Lyrinenſibus ac Martyrologio Monaſtico ſtata die 24. Julii inſertum tanquam cœlitem; iis indiciis aſtruximus, quibus potiora & clariora non ſunt, quæ veterum pleriſque pacificam ſervant poſſeſſionem tituli ac decoris, de quo recens Valeriano lis movetur. Sed quid perantiquum longeque firmiſſimum pro Valeriani ſanctitate ſuffragium diutius premo? Veteres MM. SS. Codices, ex Sancti Gallii aliiſque illuſtribus Bibliothecis depromti, Valerianum Cemelienſem harum homiliarum auctorem, *Sanctum* diſerte indigitant. An non igitur exemplo non bono, nec abſque temeritatis periculo, tentatum videri poteſt a Valeriani criminatore, de antiqua poſſeſſione dejicere eum, cujus nullo firmo argumento, nulla vel probabili ratione infirmaverit, ſola caligine rerum illius, quam ovum aliis tam multis & ſanctiſſimis & eruditiſſimis viris effudit, injuriæ prætenta?

5 Videt Lector, *quam nullo negotio*, ut Mamerti verbis utar, *veritatis calor frigentium verborum prunas liquefaciat*: nec neceſſarium hoc loco eſſe ad illam aliam in Valerianum machinæ declinationem confugere, quæ videri cuipiam poſſet non intuta. Nempe antiquam prænominis hujus communicationem, non eſſe ad præſentem Eccleſiæ uſum admittendam. Nunc enim non niſi plane *vindicati*, ut cum Sancto Cypriano loquar, hoc titulo decorantur: ita ut ne illi ipſi quidem quos Eccleſia cœleſtibus honoribus cum aliqua reſtrictione proſequitur, *Sancti* nominentur, ſed *Beati* dumtaxat, quamdiu ea reſtrictio non amovetur, eaque comperendinatione, plenæ ac omnimodæ ſanctitatis eorum illuſtrationi precluditur.

Alium vero olim ad uſum eam appellationem impertiendi viguiſſe, nemo tam hoſpes eſt in Patrum libris aut in Eccleſiaſtica Hiſtoria ut ignoret. In ipſis enim Eccleſiæ cunabulis, Chriſtiani omnes hoc nomine condecorabantur, ut ex Apoſtolo ſæpe liquet, & ex cap. 9. Actorum, ac ex illius ævi Scriptoribus, Ignatio præſertim, qui epiſtol. ad Magneſianos graviſſime adhortatus Chriſtianos, ut ſe dignos exhibeant cognomento quod acceperunt, adducit in eam rem illud Iſaiæ 62. quod de Chriſtiano populo accipit, *vocabitur nomine novo, quo Dominus nuncupabit eum, & erit populus ſanctus*. Immo Philo Judæus Apoſtolorum æqualis, communem *Sanctorum* nomenclaturam Chriſtianis omnibus aptatam eo tempore vulgo fuiſſe, confirmare videtur, deſcribens Chriſtianorum inſtituta ac mores ſub nomine Eſſenorum lib. de vita ſupplicium, ut Euſebius ac Hieronymus auctores, aliique permulti apud Baronium anno Chriſti 64. contendunt: Atque Eſſeni nomen, cum Sancti nomine idem eſſe, habetur ex ipſomet Philone lib. quod omnis probus liber, & ex Chryſoſt. homil. 44. in Acta. Itaque omnes olim Chriſtiani, ſancti audiebant; quippe inſtitutis, profeſſione, ac capite Chriſto, ſancti, & ad omnem ſanctitatem aſpirare obſtricti, & divino obſequio ac cultui tam multis nominibus mancipati; hoc enim proprie eſt ſanctum eſſe juxta modum loquendi in Scripturis frequentiſſimum, ut advertit Origenes homil. 11. in Levit. qui notat: *Eam ob rem, etiam muta animalia & vaſa miniſterii ſancta vocitata; & veſtimenta ſancta dici, & loca item quæ in urbibus vel ſub urbibus poſita ſunt, & Sacerdotibus deputatæ. Ex mutis quidem animalibus, primogenita boum vel pecorum, ſanctificari per legem Domino jubentur, & dicitur*, ne faciatis in eis opus ullum, quia Domino ſancta ſunt: *Super vaſis vero, cum in tabernaculo teſtimonii, vaſa miniſterii thuribula, vel phialæ, vel cætera hujuſmodi vaſa, ſancta appellantur. Super veſtimentis etiam, Stola Pontificis Aaron, & tunica linea, & cætera hujuſmodi veſtimenta, ſancta dicuntur.* Hæc & alia bene multa eo loco Origenes, late inferens, totidem modis Chriſtianum poſſe dici *Sanctum*, & teneri ad ſanctitatem aſpirare, quot ſunt genera rerum inanimatarum quibus ob ſpecialem aliquem nexum cum divino cultu, nomen *Sanctæ* tribuitur. Ut plane videas longe altius repetendam eſſe eam *Sanctorum* appellationem omnibus olim Chriſtianis tributam, quam unde eam duxit Pamelius ad lib. 1. Tertulliani ad Uxorem cap. 1. num. 3. qui cenſet eam primum petitam ex loco Apoſtoli 1. Corinth. 7. quo filii Chriſtianorum, dicuntur *Sancti*. Omnes ergo Chriſtiani *Sancti* audiebant: quamvis certum ſit non omnes tunc vitam exegiſſe ad ſolidæ ſanctitatis amuſſim. Neque tamen idcirco quiſquam jure contendat nunc expungendam, quod ſeverius in ea appellatione tribuenda agatur hoc tempore.

Quin etiam nemo ſanctos Patres criminatur, aut inducta ſpongia delendam contendit, delatam quandoque apud eos, hæreticis aut ſuſpectæ fidei hominibus, ſancti appellationem, ſive ratione muneris quod obibant, ſive ob gloriam confeſſionis, tametſi labe ſubſequente velut infuſcatam. Certe Divus Auguſtinus Hilarium Diaconum, Luciferianum, nominat *Sanctum Hilarium*, quamvis non conſtet reſipuiſſe, & ad Eccleſiam reveniſſe. Frequentiſſime item *Sanctitatis* titulum, honoris ergo, impendit alloquens Epiſcopos fidei oblæſæ, aut vitiatæ, quandiu eorum cauſa deſperata non erat. Sanctus Gregorius lib. 6. regiſt. epiſt. 6. Joannem jejunatorem quem Baron. anno 596. in peccatis ſuis mortuum opinatur, vocat *ſanctæ memoriæ Joannem*. Titulus Imperatoris apud Luitprandum lib. 1. cap. 3. eſt, *δεσποτεία σοῦ ἁγία, dominatio tua ſancta*. S. Cyrillus l. 2. in Neſtorium cap. 4. agnoſcit quod Neſtorius ibi adductus dixerat, Medos ac Perſas, Iſaiæ 13. Sanctos appellari, tametſi impios & idololatras; Nihilominus enim agnoſcit dici ſanctos, quia ſicut *ſegregatum Deo ſacrificium, ſive ille vitulus eſſet fortaſſe, ſive ovis, ſanctum appellabatur; ea ratione etiam prophetica voce, ipſi quoque ſancti ſunt vocati, quod divino numine ſegregati dicatique eſſent ad Babyloniam capiendam*. Conſtat etiam Alexandrum III. in reſcripto ad Regem Æthiopum hæreticum, quod refert Baron. anno Chriſti 1177. in inſcriptione, impendiſſe ei titulum *Sanctiſſimi*, quo inſigniri ab omnibus ex regionis uſu ſolebat. In quibuſdam Manuſcriptis Codicibus ſexti Concilii Conſtantinopolitani teſtatur Alemanius ad Photii hiſtoriam arcanam *pag.* 73. legi Juſtinianum *ἐν ἁγίοις*. Sicut in præfatione ad Canones Trullanos dicitur, ὁ θείως λήξεως: id quod etiam de Theodora Auguſta habent PP. Sexti Conc. CP. Propudioſam tamen hujus Alectus vitam, & Juſtiniani enormia probro a vera ſanctitate remotiora, quam cœlum a terra diſtet, Procopius prodidit in ea hiſtoria. Item Concilium Romanum *Palmare* dictum, Theodorico Gothorum Regi Arriano, titulum *Sancti*, (quidam Codices legunt *piiſſimi*;) tribuiſſe, non adulandi ſtudio, ſed pro more honeſtandi eo magnifico titulo ævi illius Principes. Auctius etiam Dionyſius Alexandrinus apud Euſeb. 7. hi-

ſtor.

ſtor. cap. 10. Valerianum & Gallienum, Ethnicos Imperatores Chriſtiano nomini infenſiſſimos, nominavit *Sanctiſſimos*. Apoſtoli haud dubie exemplo, qui hominem peſſimum quod præfectura fugeretur, vulgari titulo appellavit. *Optimum*. Contra quam hæreticos jam olim factitaſſe habetur ex ſancto Chryſoſtomo ad illud Pſalmi 13. *Non eſt Deus*. Sic enim ſcribit. *Quilibet hæreticus vehementiſſimus in tempore perſecutionis, loquens cum Pontifice, nec eum vocat Pontificem, nec Archiepiſcopum, nec religioſiſſimum, nec Sanctum. Sed quid? Reverentia tua, ſapientia tua, prudentia tua, juſtitia tua, & nomina illi addicit communia ejus negans auctoritatem*. Nimirum quia cum aliis, tum ea maxime quæ nunc ad Epiſcopum Epiſcoporum reſtricta eſt *Sanctitatis* appellatione, auctoritas Eccleſiaſtica Hæreticis inviſa deſignabatur. Tandem defunctos quoque, *Sanctos* veteribus dictos. Docet illud Martialis lib. 11. Epigr. 30. alias 54.

Dic bene quod ſancto peperit fœcunda marito. Ubi Raderus, (ſancti erant veteribus defuncti.) Virgilius.

Salve ſancte parens, cineres ſalvete recepti. Et 12. Tabulæ. *Hos letho datos, divos habento*.

6. Hanc igitur defenſionem pro retinendo *Sancti* titulo, Valeriani nomini præfixo, ex uſu antiquo quo ſuis Epiſcopos ea appellatione cohoneſtandi, qui uſurparet, non eſſet profecto quod a ſpongia criminatoris metueret. Nam ſi criminatur de præſenti Eccleſiæ uſu rem æſtimans, obducі omnes illos quos dixi titulos in Patrum ſcriptis, vel Conciliorum actis contenderet, quoties non perſpicue vindicatis hominibus tribuuntur; næ ille ridendum ſe ac exſibilandum prudentibus propinaret, non etiam intentum aſſequeretur. Atque ita non incommode aliquis tituli de quo agitur in demnitati a ſe proſpectum arbitretur.

Non habent ſane potiora pro titulis *Sanctorum & Beatorum* quibus pleroſque non vindicatos condecorarunt, nomine obſtrepente, Joannes Abbas Ciſtercienſis, in compendio SS. ſui inſtituti, Chryſoſtomus Vander Sterre in Natalibus SS. Præmonſtratenſium, Molanus in Indiculo SS. Belgii, & in ejus auctario Arnoldus de Raiſſe, Auguſtinus de Vuitte in Genealogia Sancti Franciſci, Hiacyinthus Coquetus libro de SS. Belgii, Ordinis Prædicatorum, Chryſoſtomus Henriquez in Menologio Ciſterſienſi.

Ego, ut præmiſi, eam defenſionem tanquam non neceſſariam dimitto: ſatis ſuperque factum æquo cujvis ac prudenti exiſtimans, ſi nulla novandi occaſione ſuppetente; cum non agatur de eo in tabulas Eccleſiaſticas referendo nec de ullo novo honore eidem decernendo, ſed de rebus eo quo jampridem ſunt loco permittendis: qualem antiquiores voluerunt eſſe ac nominari, quam auctorem illum, quem nulla accuſatio noxium probavit, & pro quo faciunt urgentes conjecturæ quas initio dedi, frequens præſertim communicatio cum Eccleſiæ capite; in pleriſque Conciliis catholicis ſubſcriptio; tabularum Lyrinenſium & monaſtici Martyrologii ſuffragium; inolita in Codicum vetuſtiſſimorum epigraphis, tituli nunc recens controverſi poſſeſſio; cui nullus longiſſimi temporis præſcriptionem reveritus; negotium hactenus faceſſivit poſt tam mulias, tam variis locis factas Valeriani editiones, præter unicum Valeriano in doctrina iam parum æquum, & charitatis in eum, adeo parcum. Quare quandiu per Eccleſiam, & ſapientes licebit. Qui tenet teneat, poſſeſſio valet.

INDEX
RERUM, ET VERBORUM
NOTABILIUM
In Sermones D. Petri Chryſologi locupletiſſimus.

In quo primus numerus Sermonem, ſecundus vero numerum in Sermone ſignatum indicat, & ubi numerus unicus eſt, ſignatum demonſtrat in proximo antecedenti Sermone.

Aaron. Primus Pontifex in Lege fuit Sacerdotii origo. Serm. LXXXIX. num, 9
Filii Aaron puniuntur. CIX. 11
Abacuc. Cur expaverit iſte. LXVIII. 4
Abel. Portans agnum ad Dei ſacrificium, ſicut agnus aſſumitur. CIX. 7
Vox ejus in ſuo effuſa ſanguine magis ſonat. CLXXIV. 13.
Abraham. Se mactabat in filio Sacerdos, & Sacrificium, 8. 9
Victima erat illius dilectio, 10
Princeps cœleſtis convivii ob humanitatem. XLII. 10. Deo patri obediens. LV. 6. Ejus encomia. LXVI. 4
Deum, & favores illius recipit. LXIX. 6
Ablactato Iſaac facit epulum. LXXIII. 5
Decrepitus generat Iſaac. XC. 2
Se immolabat in filio. CVIII. 12
Epulonem divitem reprobat. CXXI. 5
Innocens, & dives. CXXI. 6. Peregrinus, & hoſpes adjuvat peregrinos. VIII. 9. Hoſpitatur Deum. 10
In gloria eſt diſpenſator. 11
Menſa illius egenis præparata. 18
Epuloni non miſeretur. CXXII. 4
Epulonem filium appellat. CXXIII. 2
Deum vidit in humana forma. CXXI. 4
Moritur, ſed non in æternum. 13
Diem natalis Chriſti vidit. XVII. 18
Mortuus corpore, vivit animo. ibid.
Ex quibus non timeat, ſed diligat Deum. CXLVII. 9. Nomen illi mutatur. CLIV. 1. Manus pauperis eſt ſinus Abrahæ. VIII. 17. Filium offerens ligat. X. 14. Fidem ſuſcipit. XIV. 8
Abſceſſus. Mente, & loco dicitur. I. 8. A patre quæ mala producat. III. 18. Redeat fidenter ad patrem, qui ab eo receſſit. III. 19. Filius recedens a patre dives, nec calceatus redit. III. 24
Abſcondere. Virtutes bonum eſt. VII. 7
Facultates in ſinu pauperum utile. 17
Abſcondere ſua, nec accepta largiri, crimen eſt. CXXIII. 5. Jeſus cur ſe abſcondat a Judæis. CXXXI. 21
Abſentia. Corporis non obeſt, ubi fuerint corda ſociata per fidem. XXXII. 2
Abſolutio. Peccatorum datur amore. XCIV. 11. & 12. Juſtis, non injuſtis datur apud inferos a Chriſto. CXXIII. 15
Abſtinentia. Eſt prima hominis medicina, ſi ſit cum eleemoſyna. XLI. 8. Sanat, quod voracitas sauciavit. 8. Iter abſtinentiæ ingredieos, quid agat. VIII. 2
Abſtrahere. Quos peccatores debeamus a peccatis, ni volumus peccare. CLV. 14
Abundantia. Ad impietatem efficit. CXXIV. 3
Accipere. Accipimus ea, quæ ante non habebamus. CXLIV. 11
Acquieſcere. In adverſis neceſſitatis eſt, velle virtutis. CX. 10
Accuſare. Beatus, qui ſe coram Deo accuſat etiam de non cognitis delictis. CXXIII. 8
Inſontem accuſare eſt crimina facere. CLXXV. 10. Convictum, velut ſolum accuſatum Deus convenit. CXV. 7
Actus. Membrorum in corpore myſtico qui. CXX. 9
Adam. Jejunio ſervatus in Paradiſo, gula extractus. XII. 14. Veſtitur ex tonſione agni Chriſti. XXIII. 4. Patria donatus a Chriſto. XLIX. 3. & 4. Adamatico ex arbore Zachæus jubetur deſcendere. LIV. 11 Soporatus, ut de viro ſumeretur Virgo. LVII. 12. Puteus mortis. LXXIII. 15. Cito cecidit, quia cito credidit. LXXIX. 7. Deducitur a ſcientiæ ad ſinapis arborem. XCIX. 8. Inventus a Chriſto ad ficum. CVI. 11. Culpa Adæ omnes obnoxii morti. CX. 4
Ex illius prævaricatione vita amiſſa. 5
Lamentandus Adæ lapſus, qui fuit cunctorum ruina. CXI. 2. Et quomodo. ibid. uſq. ad 9. Hæreditatem Adæ nec libuit adipiſci, nec licuit renuntiare. ibid. 9. In Adam omnes peccaverunt. 10. & 11. Mors ab Adam, vita a Chriſto. 14
Peccatum per Adam regnavit in mortem. CXII. 6. Adam, & Chriſtus humano generi dedere principium CXVII. 1. Primus Adam factus a Chriſto noviſſimo Adam, & ipſo auctore figuratus. 2. Plaſmatus ex limo, mutatus in cinerem. 2, Chriſti figura, primus, ſed habet initium. 3
Adam terra, Chriſtus fructus. 4
Chirographum debiti Adæ ſolvitur a Chriſto CXXIII. 12. Naturæ, & ſucceſſoribus quid fecerit. CLVI. 5
In Adam totus grex generis humani. CLXVIII. 12 De manu mulieris accepit mortem. XVIII. 6. Invidia excluſus Paradiſo. LV. 4. In ætate perfecta creatus, & recreatus quomodo CLI. 14
Adelphus. Epiſcopus laudatur. XXXIX. 14. & CXXXVI. per tot.
Adjutorium. Alienum a Deo inutile. XLVI. 8. Alienum adjutorium requirit, qui hoſtem intus habet. CLXXI. 10
Adoleſcens. Senſu, & ætate dicitur. I. 8
Juniorem non tempora faciunt, ſed mores V. 5. 10
Adorator. Vacuus indevotus eſt. CIII. 10
Adhortatio. Viri probi, ac magni non recuſanda CVII. 2
Ut ſit adorator in inferno. XIII. 15
Adverſa. Cum vertuntur in proſpera, Dominus verſat ſtratum noſtrum. XIV. 25
De adverſis non queratur, qui ſibi proſpera non precatur. XLIII. 10. In adverſis neceſſitas voluntati non comparatur. CX. 10. Fortes non proſternunt adverſa. CXXIV. 4. Adverſa qui non ſentit, proſpera ſervare neſcit. CXXXI. 15
Adverſis non miſcenda proſpera. CLXXV. 4
Adverſa omnia nituntur viribus ſuis. VII. 2. In adverſis homo habet Chriſtum conſortem. LXX. 4
Adverſitas. Adverſitatis mucrone proſternitur in Evangelio CXIV. 10
Adulatio. Eſt dæmonis quarta, & poſtrema tentatio. XVII. 10
Adultera. Fuit Synagoga. CXV. 4
Adulter Veneri deſcivit. CLV. 7
Adulteros arguit Joannes. CLXXIV. 17. ubi plura habentur de materia.
Advocatus. Noſter eſt Chriſtus. LXX. 16
In Cœlo ſit oratio, jejunium, & miſericordia. XLIII. 3. Effectus hujus advocationis. 4. Paupertatis advocatio in Judicio. XIV. 10. *l. Patronus*.
Ægritudo. Fragilitatis ſanatur abſtinentia, & eleemoſyna. XLI. 5. Juſſu curatur a Deo. XLIX. 6. Mulieris incurvæ cui duodeviginti annorum. CV. 10
De ægritudine non ſic congratulandum, ut permaneamus in vulnere. CXIII. 4. Recidiva ſæpius lethalis. 5
Quid agendum, ſi nos commoneat ad reddendam rationem. CXXV. 18, *l. infirmitas*.
Ægrotus. Implorat, ut curetur, non quemadmodum. XXXIII. 5. Cur recipiat curam XXXV. 5. Aegrotus ex cholera deſcribitur, XXXVIII. 10. Cura illius e medico deſcribitur. 11. Medico pareat ſpirituali. XLI. 3. Ejus voluntas non reſpicitur a Medico, quare L. 8. Aegri duo uno medicamine curati. XCIV. 6 Aegrotus per phreneſim ſe neſcit inſanum, ibid.
Cur non omnes a Chriſto ſanati. CII. 1. Salutaria reſpuit ex infirmitate, non voluntate. CVIII. 8. Infelix, ſi poſt curam non curat tormentum. CXIV. 4

Ae-

. Aegrotus ex febre, & augamento ejus. 5. Petit ſibi noxia. 5. Ingratus Deo Medico. cxxxi. 15. Lædens proximum ægrotat febre, & furore. cxxxix. 8. Non recipiat antidotum morborum præter artem medicam, & tempus. clvi. 2. Pœnitentiæ medicina ſuccurrat ægris, quomodo. clxvii. 13. qui pro ſuo curatus arbitrio ſanitatem non recipit. clxxiii. 5. *l. Infirmus.*

Ægyptus. Recipit Chriſtum fugientem. cl. 4
Cur illuc fugiat. cli. 3. & 15

Æquitas. Sine bonitate, ſenſu cœleſti, ſævitia eſt. clv. 2

Aer. Turbatur ventis. xxxiv. 5

Æſtus. Inſultatur ab eo, qui artificioſa nuditate indutus eſt. cxii. 12. Æſtus corporis neſcit, qui umbra divinæ virtutis protegitur. cxlii. 16

Ætas. Noſtra ni paſſionibus perturbetur ad lapſum. cxv. 11. Vixit, non deſecit in Sanctis. lxxxix. 16. Ætates hominum quibus vitiis ſubjiciantur. cxviii. 5

Æternitas, *Æterna*. Excludit tempus. xxxiv. 18. Dolet æternum malum. xxii. 8. Æterna caducis emenda. cxxiv. 17. Homines æternos Dæmon nec temporales eſſe permittit. cxxxi. 12. Orandum, ut bona æterna credere poſſimus. cxxxix. 10. Homines nolunt æterna. cxliv. 18
Quomodo hic æterna deſignentur. 19

Æthiops. Spado rapuit baptiſmum in tranſitu. xl. 1. Fides illum ante rapuit ad gratiam, quam currus ad Indiam. lxi. 1

Affectio. Non recipit falſitatem. lv. 2. Violat affectum. clxxiii. 14. Quid incurras affectionis deſertor. i. 12.

Affectus. Deſperatus quibus probetur. xxxiii. 4
Violatur affectione. clxxiii. 14. carni naturaliter inſertus a Dæmone commutatur in parricidium. xcvi. 6. *l. paſſiones.*

Africa. Habet martyres Diaboli. xiii. 20

Ager. Humanus in humanum Dominum ſuſtinuit. cvi. 1. Ager æternus erit in Cœlo. cxxxix. 19. Cur igne purgetur exuſtis ſentibus. clxiv. 4

Agon. A quibus abſtinendum in agone terreno, ut vincamus. cxix. 7. In ſpirituali quid agendum. 8. In eo quæ fiant ibid. uſque ad n. 12. *l. Certamen.*

Agnus. Dei tondetur, ut veſtiatur Adam. xxiii. 4. Ut a Paſtore Agni colligantur ad caulas. lx. 1. In Paſcha carnes Agnorum non reſervantur in craſtinum. lxxiii. 1. Abel portat Agnum ad ſacrificium Dei. cix. 7. Agnus Dei cur in prædicatione percutiat. clxiv. 2. per Agnum Dei non penetrat invidia cœlum. clxviii. 13. Ut Agnum Dei immolent manducantes. clxxii. 11

Agricola. Quis ſit, qui colens agrum, ſe deſerat. lv. 2. Male colens, ſibi, non terræ cauſat malum. vii. 12. Gaudet in fructa, quod deflet in ſulco. xl. 12. Serens, fructum ſperat. lxxi. 14. Cantat uberes fructus ad levandam vomeris laborem. cxviii. 3. Induſtria reducit ſylveſtria ad cultum. cxxxii. 2

Aliena. Prorogare, eſt plus diripere dando, quam furando. lxv. 20. *l. eleemoſyna.* Aliena invadere, & ſuis incubare criminoſum eſt. cxxiii. 5. Aliena qui non reſtituit, ad inferos cum Epulone deſcendet. 5. Alienis nihil intendere, quam ſit damnoſum. cxxxix. 3

Altum. Ab alto cadit, qui in altum tendit. clii. 4

Altare. Corporis Chriſti recipiat eleemoſynas. ciii. 12. Dei repleatur, ut horrea noſtra abundent. 13

Ambitio. Cæca ſemper. clii. 5

Amicitia. Ad amicitiam Dei ſublimamur, cum mortem deſpicimus. propter eum. cl. 2. amicitiam ſubruunt pecuniæ. cxxvi. 10

Amicus. Habetur ex morum ſimilitudine. cl. 3. Dei ſit amicus homo. *l. amicitia. l. Sancti. l. Martyres. l. Juſti.*

Amor. Occultat delicta. iii. 15. Ea non videt 21. Filium licet contumacem recognoſcit. iv. 16. Ex donis cognoſcitur amor. x. 5. Probatur paſſionibus. xiv. 6. Omnia vincit, & alia operatur, ut xl. 5. Oculus amoris acutius intuetur, & vivacius ſentit, qui diligitur. lxxviii. 11. Poſſidet honos. lxxx. 3. Quomodo ſit inter debitorem, & creditorem contractus amoris. lxxxviii. 1. Nemo nolens amat. cxxxv. 10. Amare non poteſt, qui ſatia timet. cxlvii. 4
Eo revocatur Mundus. 7. Jus amoris non reſpicit, quid erit 13. Ubi plura de natura Amoris. Amor niſi ad deſiderata pervaſerit, necat amantem. 14. Quod amat non poteſt non videre. 15. Dilectio amplectendæ. liii. 5
Amore trahitur filius ad rigorem diſciplinæ. cviii. 3

Amor Dei. Eſt novus, & tollit onus peccatorum. iii. 12. In nos. xxiii. 6. Reducit, quem Judicium repulerat. xlviii. 2. Cognoſcitur ex generationibus animalium. lv. 3. & 4. Quomodo redegit Virum in parvulum. lxii. 1. Amore aguntur omnia inter Deum Patrem, & Filium. lxv. 11. Non capitur ab homine. lxix. 1. Amor Dei omne debitum remittit homini. xciv. 9. Plus amari, quam timeri vult Deus cviii. 5. Amor noſter erga Deum qualis eſſe debeat. cxlvii. 12. Amatores Dei cœperunt velle videre Deum. 13
Cupiens videre Deum habet ſtudium pietatis. 16. Natos ad Dei amorem timere non poteſt. clx. 11. Amor Dei in genus humanum ex correptione, & blanditiis. clxiii. 14. Erga homines varie monſtratur. clxx. 2

Andreas. Apoſtolus ſatis ad gloriam habet prærogativam Apoſtolatus, & martyrii. cxxii. 1. naſcitur in morte pro Chriſto. cxxxiii. 1. Laudatur per tot. cxxxiii.

Angelus. Peccavit invidia. iv. 4. Datur ad noſtram defenſionem. xlii. 5. Coram Deo peccans mutatur in Diabolum. xxvi. 4
Conſilium impietatis Angelum perduxit ad inferna. xliv. 7. In conſummatione ſæculi Angeli parebunt Sanctis. xlvii. 13. Angelus dialogat cum Tartaro. lxv. 15. Pro nobis excubias facit. lxix. 3. Laborem, & laſſitudinem neſcit. lxxv. 10. Blanditur, & terret. 11
Ignorat unde loquatur cum Deo. lxxxvi. 15. In Angelis nil ſiniſtrum. lxxxvii. 10
In Judicio erit timor carni. lxxxviii. 2
Fugat a Zacharia timorem. iv. Cur illi de ſolo filio impetrando reſpondeat. 6. Chriſtum demonſtrat. 14. Angelus in terra v. *Jo. Baptiſta.*
Deus inviſus Angelis xc. 7. loquitur virtutes Jo. xci. 16. Præſul ſynagogæ impetrat inducias. cvi. 12. Ab Angelis certantes ſpectamur. cxix. 9. Juſtus ſupergreditur Angelos merito. cxx. 11. Angeli pauperem ad ſepulturam portant. cxxi. 2. & cxxiv. 7. Angelia altitudo ſuperius deputata. cxxiii. in Chriſto miniſtrarunt. cxxv. 2. Dolent de peccato publico. 4
Eſt diverſa ſubſtantia, & imago a Deo. cxxxi. 19. Angelus ad Mariam Virg. cxl. 3. Metatur dicitur, & alia de illo. 8. Angelis inviſibile Sacramentum Incarnationis. cxli. 3. Loquitur ad Mariam. cxlii. 1. Miratur, & quare. 5. Cum metu diſcutit metum Virginis. ibid. Angelia cognata virginitas. cxliii. 4. Majus eſt Angelicam acquirere gloriam, quam habere. ibid. Angelus nobis dubia exponit. cxlv. 4. Loquitur ad Joſeph. 9. Proſtrati Angeli in cœlo a Divino ſplendore. cxlvii. 2. Ad terras nimio pavore fugati. 3. Angelus inter primos invidit homini. cxlviii. 12. Maluit commutari in Diabolum, quam hominem plenum gloria videre. ibid. Cur Angelus ad Mariam. 14. Gaudium annuntiant in Adventu Salvatoris. cxlix. 2. Illis exultantibus Dæmones ſunt in confuſione. 2. Quando volitante pulvere turbentur Angeli. cl. 3. Natum Dominum nuntiant paſtoribus. clix. 2. Congratulantur Chriſto de reditu ovis Dominicæ; nec ſibi præſidere eum indignantur. clxviii. 13. Fit Diabolus ob ſcandalum. xxvii. 10

Angelus Reſurrectionis. Sedet ſuper lapidem ad ſepulcrum, ut Doctor Reſurrectionis. lxxiv. 14. Ejus gloria refert ſplendorem noſtræ reſur. 15. Cur revolvit lapidem. lxxv. 8
Sedet, ut illam doceat. 10. & 13. Cur ei fulgur, & alba veſtis. 11. Poſt ſepulcrum Dominum agnoſcit. lxxvi. 2
Eccleſiam duabus in fœminis mittit ad ſponſum. 4. Revolvit lapidem ad noſtram fidem. lxxvii. 11. Et contra Phariſæorum perfidiam. 12. Rationes aliquæ cur ſedeat ſuper lapidem. 13.
Nunquam recedit a Chriſti ſepulcro. ibid. Veſtitus noſtram formam in reſurrectione figurat. 15. Cur vocat mulieres ad videndum ſepulcrum. 18. & lxxx. 6. Eum fatetur Dominum, qui fuit crucifixus 8. Cur ſedeat in monumento. lxxxi. 12

Anguſtiæ. Proximorum ſublevandæ, ut a propriis liberemur anguſtiis. ciii. 13

Anima. Animarum ſalus quærenda etiam ad propriam utilitatem x. 11. uſque ad fine Salus animarum eſuries Chriſti. xi. 25. Animæ detur aliquid. xii. 2. Ja-

2. Jacet in corpore, ut in lecto doloris. xiv. 14. Deſcribitur mortua ſine Chriſto. xix. 13. Ab excelſis cœli non demergenda in ſepulchrum auri: xxii. 11. Cur Deo offerenda cum jejunio. xliii. 11. Ut turbetur ſtans inter vitia, ac virtutes. xlv. 7. Deſtituta virtutibus jacet in ſtratis vitiorum. l. 9.
Symbolum fidei dicat. lxii. 15. Diu ante vocabat Deum, quem ignorabat. ibid. Animæ tempore paſſionis Chriſti nunciabant reſurrectionem mortuorum. lxxviii. 2. Penetrat muros. lxxxi. 6. Animarum demigrationes reprobatæ. lxxxviii. 19. Anima de cœlo eſt, corpori dominatur, illud vivificat, ſempiterna, immortalis. cix. 2
Quibus corporis cruciatibus aggravetur. 4. eſt Dei ſacrificium. ibid. non exibat de Tartaro ante Chriſti reſurrectionem. cxxiii. 11. 16. & 17
Animam hic perdunt Sancti, ut inveniant in cœlo. cxviii. 8. Pabulum animæ temperandum. clxvi. 16. a Chriſto eductæ animæ a fovea peccati ad ſui triumphi gloriam. clxx. 8. Innovatur baptiſmate Chriſti. clxxi. 3
Mortificat corpus, cum ab eo recedit. viii. 7. Cupiens repetere cœlum, premitur corporis terra. xiv. 14. Ut convivii lædatur. xli. 4. Habet arcam, & bibliothecam. lviii. 3. Anima dominante corpus ſervit. cii. 3
Animalia. Duo in Præſepio, quomodo Judæum, ac Gentilem ſignificent. clia. 3. Accedant ad Præſepe Domini pro cibo vitæ. 4. Sed integrum ſumant. 5
Animus. In cœleſti ſpecula perſeveret. xii. 7. Animus incumbens parvis magna perdit. xxii. 4. Turbatur ancipiti cogitatione. lxxxviii. 4. Animus auditorum non diu ſuſpendendus. 7. Suſpenſus a Chriſto in Regni ſimilitudine invenienda. acix. 4. Animus ea gratia tranſcendit corporis anguſtias, & conculcat delicta. cxvi. 3. A vitiis ſemel tactus ardet. 4. Ducit gratos ad præmium, ingratos ad pœnam. cxxiv. 4. Devotus ex beneficiis creſcit ad obſequium. cxlii. 19. Eſt ſervilis, qui fœtentia perquirit, cum Regia poſſit habere obſonia. clxiii. 2. Animo peregrinamur. v. 10
Anna. Samuele ablactato ſacrificat, & lætatur. lxxii. 4. ejus lachrymæ. ibid.
Annus. Domini perficitur temporibus, non ſeneſcit, currit in circulo, ut nos deducat ad diem retributionis. lxxiii. 2. Qui ſint tres anni, in quibus Chriſtus fructum quærebat in Synagoga. cvi. 13
Antidota. Contra morbos quomodo recipienda. clvi. 1
Antichriſtus. Subruetur a Chriſto. clvi. 9
Antiqui. Dicuntur Judæi plus malitia, quam vetuſtate. axviii. 4. Et cur refrenati ad vindictæ viciſſitudinem. ibid. Antiqui durum veniens a Deo libenter recipiebant. lv. 6. Eorum dignitas ut ad honorem præſentium accedat. lxxxix. 7. Antiquiora perſcrutari temerarium. clxvi. 15
Anus. Fœta erubeſcit, abſcondit puerperam, viſui ſubtacet. acii. 8. & cliv. 3
Apollinaris. Primus martyr Epiſcoporum Ravennatum. cxxviii. 1. Cur ita appellatus, & alia de eo uſque ad finem Serm.
Apoſtoli. Offerunt Gentes Deo. aviii. 13. Cur pauperes electi. xxviii. 2. Deſcribitur ipſorum paupertas, ac divitiæ ſpirituales. xxviii. 2. & 3. De labore tranſeunt ad laborem. 4. Occiſi cum Chriſto occiſo reſurgent in gloria. al. 10
Cur piſcatores electi. xlvii. 5. Cur fœminæ Apoſtolos præcedant ad ſepulchrum lxxv. 5. Dicuntur pueri a timiditate. lxxviii. 6. Non crederent corpus ſurrexiſſe, niſi manducantem Dominum vidiſſent. 7. Revocantur ad dexteram. 9. Ut pueri non poterant trahere rete. 20
Apoſtolus, qui diligitur, primus Dominum videt. 11. Cur piſces captos navigio trahant. 16. Quomodo longi a terra. 17. Fœminis non poſtpoſiti, ſed ad majora reſervati, & quæ. lxxix. 5. Chriſto victoriam referunt. 5
Defenſi, non credentes reſurrectionem mulieribus. 6. Eam diſcipulis credunt. 8. Tarde credunt ob magnitudinem myſteriorum. 9. Illis non præjudicat mulierum annuntiatio reſurrectionis. lxxx. 1. & 9. An ad menſam, vel ad mœrorem recumberent, quando Dominus eis apparuit ſate. lxxxiii. 1. ad 7. Deſperati, & ſine fide. 6
Ad Mundum invitati, ut ſpes omnibus eſſent. 7. Habentur aliis in mortem, aliis in vitam. lxxxix. 4. Apoſtolico vomere ſynagoga fodienda ad fructum. cvi. 14. Sunt ſal terræ. cxx. 5
Apoſtolorum vox fuit Jo. cxxvii. 2
Ad quod electi a Chriſto. cli. 7. Ab eo recipiunt virtutem curationum. clxi. 11
Exemplo ad humilitatem revocati. 12
Sibi utiles credebantur, verum inutiles apparent. 13. Dominum relinquunt, quare. ibid. quanto tempore miniſtraverunt diſcumbenti. 14. Moniti de futura beatitudine. ibid. cur ignis imbre perfuſi. clxiv. 6. Sunt duodecim horæ diei Chriſti. clxx. 7. Ubi duodecim ſint figurati. 10
Aqua. Frigida febrem auget. cxiv. 5. Aquæ poculum ſitim non extinguit viatori. cxii. 8
Cœleſtis gratiæ vitiorum extinguit incendium. cxvi. 4. Aqua ab Epulone Lazaro negatur. cxxii. 16. lateris Chriſti temperat viam Paradiſi, & extinguit ignem inferni. cxaiii. 14. Diluit chirographum debiti. ibid. Aqua eſt pœnitentium potus. cxxxvii. 4. Jordanis aquam Chriſtus intrat, ut lavet peccatum mundi. clx. 6. Quomodo vox Domini ſuper aquas. 7. & 9. Cur aquis ſupernatat Spiritus Sanctus in ſpecie Columbæ. 8. Cur in ſanguinis myſterium convertenda. clx. 14. Urget ignem, & flamma multiplicat undam. claiv. 7
Offertur manibus hoſpitis venientis ad menſam. clxxi. 2. Aqua exterior ut poſſit mundare corda. 5. Aqua ardens fluentis inflammatur, & bibentis auget incendium. clxxii. 9
Aquila. Divina protegit nos pennis ſapientiæ. claa. 4
Aquilo. Quando fecerit totius orbis naufragium. xx. 4. & 11.
Arbitrarium. Hominis quomodo teneatur a peccato captivum. caiv. 7. & 9. Cum Evangelio obaudit, eſt beneficium vocantis. ibid. 9. Noſtrum ut a Deo moderetur, orandum. lxvii. 12
Arbor. Illecebroſa arbor aperiendo clauſit oculos. acia. 8. Guſtus arboris infecerat ora. 8. Sinapis arbor ut ſanet. 8. Infructuoſa ut ſuccedatur. cvi. 2. Infœcunda palmitibus fœcundis inimica. 4
Poſt Evangelium infructuoſa exciditur. 16. Eſt tota in ſemine. cai. 15. Seminis vitium eſt totius arboris vitium. ibid. non dat fructum, quæ vernali tempore tota candeſcit in flore. clxii. 4
Noxia radicibus diſſipat nexa monumenta majorum. clxii. 16. Ut arbores ambulantes viſi ſunt homines a cæco illuminato. clxxvi. 12. Arbores naſcuntur in tempore, & cum tempore evaneſcunt. 14. *L. Radix. L. Aſpectus*.
Archiſynagogus. Cur petat Chriſtum imponere manum ſuper filiam. xxxiii. 5. & 6. Dedit viam Hæmorrhoiſſæ perveniendi ad Chriſtum. axaiv. 13. Quid ex illa diſcere poſſit. 14. Stultus cur. 15. Domino occurrit, & quid agat. axxvi. 2. Eſt pater ſynagogæ. 11. Et quomodo, ſeq.
Cur annos duodecim ejus filia haberet. 16. Filia quando ſuſcitetur a Chriſto. lxiii. 2. Indignatur, quod Chriſtus Sabbatis curet. cv. 12
Arguere. Criminoſos eſt odium incurrere. cxxvii. 9
Arma. Verſa in luxum. xxvii. 6
Arrogantia. In divite, & potente dum ceſſat, eſt ipſe beatus. cxxxvi. 3
Ars. Succurrit naturæ in opere perfectionando. cxxxi. 1. Etiam in homine non nato. 3. Arte non quærenda, quæ arte inveniri non poſſunt. clx. 3. Ubi curat, ibi infirmitatis reſidet laſſitudo. avii. 7. Ars nautica. *L. Nauta*.
Aſcendere. Quanto altius quis aſcendit, tanto altius cadit. xxvi. 3. Chriſtus aſcendit Crucem lviii. 7. & cxliv. 13
Aſpectus. Illecebroſus proſtravit mulierem, ſalutaris levavit. lxxiv. 7. Fumo obſcuratur. 10. Arboris maculavit oculos mulieris, ſepulchri Chriſti mundat. lxxvii. 18
Aſpectus ſolus rerum non facit judicium eſſe ſecurum. caiv. 4. Humanus Deum capere non poteſt. cxlvii. 13
Aſtrologia. Nutat conjecturis, fallit arte, fatum ponit, colligit numeros, & alias &c. clvi. 3. Aſtrologus cœli Regem non inveniſſet, niſi revelaſſet Deus. 10. Errat cum aſtris errantibus. cla. 3. Arguitur, quod ſtellis intendens, ſalutem negligat. clxiv. 14 Vide Notat. in Serm. clvii. 4
Attendere. Sibi, quis dicatur. cxxxix. 2. Sibi attendit, qui alii attendit. 6. qui ſibi, & proximo attendit, beatus. clv. 14
Avaritia. Vitatur eleemoſynis. vii. 17. naſcitur de divitiis. ibid. ejus ſimulachrum eſt jejunium ſine miſericordia. viii. 12. Suadetur a Dæmone in quadrageſima. aiii. 27. Per eam gravius fit aurum.

Google

rum. aaia. 2. Calcanda. LIV. 7. Ejus rabies mitigatur. CIV. 1. Ejus tenebris ſe mancipat, qui lucem miſericordiæ fugit. 10
Generat peouriam. 13. Coguoſcitur per aurum. CSVI. 5. Ea ea homo multa aliis recondit ad ſui cruciatum. caaII. 15
Parentes negat &c. eſt radia omnium malorum, & qoomodo. CLaII. 16
Eſt ſchola impietatis. XXX. 1
Avarus. Eſt iovidus. IV. 15. Computat perdidiſſe, quod alter habet. ibid. Quomodo ſervans ſubſtantiam perdat. VII. 16. & 17
Eſt dives pœna, non cenſu. aXII. 6. Coſtos alienorum. 8. puoitur in alio ſæculo. 9
Ejus cupiditati ſit ſatis a Chriſto, quomodo. XXV. 8. Largitas illi quid ſit. XXVIII. 13
Ejus mala, XXX. 4. Cuſtos alienorum, non Dominus ſuorum. XLII. 1. In ipſum ſacculum ſa redigit avarus. ibidem. Servus divitiarum, & quomodo conculcare poſſit avaritiam. LIV. 5. Derelinquit, quæ ſunt futuræ vitæ. CXIV. 11. Accuſat aurum. caVI. 6. Quærens ſemper non haber ſemper. CIV. 6
Auctor. Mali ſi eatinguatur, malum nil valet. aI. 8. Deſpicit inimicitias, qui illarum calcat auctorem. aIV. 13
Auctoritas. Jubentis tollit præſumptionem dicentis. LXX. 2. Auctoritas dicentis contumeliis evacuatur. CXXaI. 11
Auditor Accipit a Doctore, quod meretur. LXaaVI. 5
Non diu ſuſpendendus animus auditoris. LXXSVIII. 7. Poſtulet a Deo deſidertum audiendi. XCVI. 17. Audi corum animi a Chriſto ſuſpenſi. XCIX. 4. Cauſæ ſæculi tacentur quia debito modo non audimus eas. CI. 9. Faſtidium accipit ex frequentata lectione. CXa. 15. Ea laſſitudine. caaIt. 2. Debite audit, cum animi vires ſuot reparatæ. ibid. Qui decrevit errare, audit, quod vult, oon quod eſt. CXaXI. 10
Ad quid hortetur, ut audiat cum fructu. caaaVS. 7. Temerarius auditor verbi Dei quid faciat. CLVI. 2. Malo auditori quid eveniat. CLVIII. 12. Ubi non eſt, vacat clamor. CLXVII. 16. Verbi Dei ut ſe accommodet prædicatori. CLXaIII. 3
Auditus. Noſter longo ſermone oneratur. aCVS. 1
Ut ſit perfectus, animi ſit, & corporis. LXI. 3. Malus tollit bonam viſionem. LXXVIaI. 12. Piiſſimo auditu temperanda intelligeotia ſcripturarum. CXXVI. 2. Cur Deus cognita, velut audita imputat. CSXV. 7
Audita neſcire cruciatus eſt. caXXII. 5
Aves. Sordidæ innumeræ ad columbam unam. CLSaI. 9. Criminum crucis haſta a cordibus pellendæ. 12. Aves ſunt dæmooe io aera volitantes. XIa. 8
Aurum. De terræ profundo ad animæ ſedem deferatur. aXII. 11. Habet ſepulchrum. ibid.
Eſt grava, ſed per avaritiam ſit gravius. XXIa. 3. Natura, malique effectus auri late 3. Una ſalus mittere aurum ad cœlum per manuv pauperum. 4. Auri mala ab eſemplis. 6. Perdit mores homioum, naturam, Deum. 7. Ubi dives auri vena, ibi tota ars, pro habendo impenditur. aCI. 5. Aurum ooo eſt avaritia, ſed per illud cognoſcitur ipſa. caVI. 5
Latet in terra. CXXXIa. 1. Debetur Regi. CLVII. 8
Auſtera. Et fortia ſunt amica virtutibus. LaSIV. 10
Baculus. Paſtoralis contra lupum furentem arripiendus. CLXXIII. 6
Bajulus. Noſter Chriſtus eſt. aV. 8. Noſtrorum bonorum eſt pauper. aaV. 6. Miſericordiæ neſcit laſſeſcere. CLXX. 9
Balaam. Quod ſcandalum objecerit populo Iſraelitico. XXVII. 6. Ut maledico benedicat ore aLIX. 9. Non fuit Propheta. CLIa. 2
Baptiſmus. Cur datur poſt exorciſmos. LSI. 8
Baptiaati ante catechiſmum. LVIII. 5. Ea eo nil remanet veteris delicti. LS. 22
Ejus anima eſt fides. LaaaIII. 9. Novum baptiſma Magdaleoæ. SCIII. 16. Figura eſt triduanæ ſepulturæ Domini. CXIII. 8
In eo reſurgit homo, vitæ novitate. ibid.
Poteſt lavare ſordes Judæorum. CXXXVII. 4
Qualis fuerit Bapt. Joanis. 5. Qualis Chriſti. 6. In Jordane tota Trinitas, & cur. CLVII. 12. Ejus effectus a baptiſmate Chriſti qui. 11. Chriſtum Jo. baptizavit accepturus veniam. CLa. 6. Suo baptizanti Chriſtus non ſervit, ſed imperat ſacramentis. 9. Cur Chriſtus baptizatur in ſuo ſanguine. CLXIV. 8
Ejus forma ea diluvio univerſali. CLXVI. 6
Fontem baptiſmatis aperit quadragesima. 7. Domini baptiſma unum eſt lavandis animabus, & corporibus. CLXaI. 3. & 5. Diluit conſcientiam ad ſalutem. 3. Oculi peccatoris baptizati gutta roris ſancti. CLXaVI. 7. Forma baptiſmatis ea Chriſto, & cur talis. LXaX. 19. & 20. Filius rediens figura hominis baptizati. CXXXVII. 7. Baptiſmata peccatorum lacrimæ. XCIII. 16. Lacrimæ fuere baptiſmata Matrum Innoceotium occiſorum. CLII. 15.
De illius virtute. XXaIV. 20
Beatitudo. Ejus qualitas docte eaplicata. aaIV. 11. Præmittitur a David in pſalmis, ut homines ad victoriam provocet. SLIV. 4. Perfectæ beatitudinis eſt panis euchariſticus. LXaII. 14. Æterna eſt tactus Chriſti in cœleſtibus. LXSVI. 9
Perfruuntur ea viatores, & qui. LXaaIS. 12
In ipſa beati non ceſſant ab officiis hic ſancte actis. CSaI. 21
Cur ſcientes illam per fidem non quærunt habere poſt mortem. CXaIV. 17
Promiſſa ſervientibus Deum 4 CLaI. 14
Eſt vere vita. aI. 25. *l. gloria*, *l. æterna*, *l. Regnum*.
Beatus. Qui vigilat. aaII. 17. Qui anticipat dolos hoſtium. SaVII. 3. Beati facti a Chriſto municipes ſanctæ Civitatis. L. 4
Beati qui expectant Dominum in ſpe, LXXI. 15. Et quos culpa non percutit, nec querela tetigit. XCI. 7. Beatus, qui ſe a Deo accipere bona, mala recipere credit. CXXIII. 8. Beatus, qui ſibi, & aliis providit. CLV. 14. Beati, curis præſentibus liberati. CLXIII. 5. Beati æterna vident, &c. CLXaVI. 14
Bellum. Indicendum peccatis, in quadrageſima. aII. 15. & XIII. 1. Habet præmium pro æqualitate certaminis. XXII. 1. Bellum Balaam quale. XXVII. 6. Bella ſoperata a multis, qui carnis pugnas perdiderunt, XLI. 1. Bella cogitatioonm diſcipulorum, & pax. LXXXIV. 7. Ubi oon eſt pax miſericordiæ, ibi inteſtinum eſt Bellum. CIV. 4. Bella mortis quæ. CSVIII. 8
Bellum ea pecunia. CXXVS. 10. In bello pro Rege mori virtus, ſed major pro eo conſummare certamina. CXaVIII. 2. Bellicoſus fugit arte non timore. CL. 9
Bella mundi proſternens cupit Chriſtum ad ſe venire. CLVIII. 8. Bellandi oovus ordo, cum de homine contra hominem gentes exeuot bellaturæ, & quæ. CLXaI. 11. Tuba magiſtri bellorum. aIV. 1
Beneficia. Devotum animum augeot ad obſequium, non ad arrogaotiam. CaLII. 19. Pro beoeficiis quomodo quis reddet obſequium, ſi non videat largitorem? CaLVII. 15
Beſtia. Dimicaturo cum beſtiis ante pronuntiantur præmia. XLIV. 4. Juſſæ a Deo ſubjacere humanæ poteſtati, non arti. CXLVIII. 11. Tota beſtiarum feritas ad unam ovem laniandum. CLXXI. 9. crudeliores cum nequeunt prædam capere, ibid. Beſtiæ fuit puella ſaltatria. CXXVII. 12. CLXaIV. 5. Qui ſint, qui in beſtiam traoſeunt. II. X. & aXIII. 2
Bethlehem. Dicitur domus panis, & cur Dominus naſcatur in ea. CLVI. 7
Biga. Bigam aſcendit Trinitas. CLXX. 12
Quid ibi egerit. 13
Blandimenta. Serviunt vitiis. LXaIV. 10. Illis ducitur animus puerilis ad prudentiam. CVIII. 3
Homini peccanti blanditur Dominus. CLaI. 9
Blaſphemia. Judæorum contra Chriſtum docentem. CXXXI. 11
Bona opera. Figurantur in lucernis ardentibus. XaII. 13
Offendunt malos. XXXII. 5. Celanda. XaaIa. 5
Habeot fructus ſui laboris. aCVSI. 4. Sunt facienda. CLVIII. 9. Facienda ea debito. CLXI. 9
In eis habemus adjutorem Deum. aI. 4
Boni. Bonos poſſidet amor. LXXX. 3. Eis vita paratur. LXVI. 17. Confuſio bonorum, & malorum non turbat bonos ſed facit. aLVII. 10
Bonitas. Mater virtutum. aSaS. 1. Bonitate Dei ſuſcipitur. LXXaI. 5. Malis eſoſa. CXXaI. 9
Bonitas ſine æquitate apud Deum non habetur e converſo. CXLV. 2
Bonum. Pauperis in alio ſæculo extrahet lacrymas ab his, qui hic de ſuo gaviſi ſunt malo. XLVII. 14. Bona creatoris præcedunt, poſt ſequuntur mala Diaboli. aCVI. 13

Quan.

Quando, & quomodo ſumatur malum ex bono. cxiii. 1. Bona pro malis recipere indigne, malum eſt. cxxiii. 7. Bona a Deo accipere, mala recipere credidit fidelis. 8
Obſuerunt Diviti bona. cxxie. 3. Diſſipata a Villico, cxxv. 4. Bona non agnoſcuntur, niſi malorum cognitione cxxxi. 15. Boni creator Deus. xi. 4
Brevitas. Unica ſermonis. cxxxii. 14. Brevitas humani corporis deformem reddit. clxiii. 12
Brevitas temporis ad pœnitendum non timenda quare. clxeii. 10
Byſſus. Extulit Divitem ad luxum. cxxiv. 3. *l. purpura, l. epulo*.
Cadaver. Sepultum in limo neſcit vermium morſus. cxxi. 3. Vivum quale. 2. 12
Cadere. Cito cadit humana fragilitas, quæ ſocios deſpicit. clxx. 11. Elevati caſidius præcipitantur in ruinam. xiii. 10
Cæcus Juxta eiam Juſſione ſanatur. clxxvi. 2
Natus caro luto, & quare. 5. Tertius cæcus extra eieum, & xlix 3. Natus tenebris, non lumini. 8. Cæco ante fides, quam oculi dantur. 4. Cur interrogatus an videat. 10. Videbat Auroram, non lumen. 11. Iterata cura vidit. 12
Iſte cæcus fuit Judæus. 13
Cæleſtes. Ut veſtiantur, lxxxii. 11. Cœleſtia Regio peccatorem non capit. lxxxiii. 12. Terrenas homines ut cœleſtes fiant. cxvii. 7
Auguſte audire cœleſtia deſideramus. cxxiv. 17. In cœleſtibus quis non erubeſcit mendicare. cxxv. 15. Cœleſtia cupientes irretiri non valens laqueis terrenorum, cxxix. 7. Ad cœleſtium habitationem dirigamus deſiderium. 8. Ex verbis Domini cœleſtia intelliguntur. cxxxix. 5. Homines cœleſtia ſpernunt, terrena comparant. cxliv. 18. Cœleſtia qui dederit, non amittit, & accipiens ſibi ſingulariter non recondit. clxii. 7. Non deſpicienda. clxiii. 2. Ea cogitanti non deſunt carnalia. 8. Cœleſtem apparatum habebit homo. 18. Cœleſtia quæramus apprehendere. cxxiii. 16. In cœleſtibus ſtabilis homo, qui erat nutabundus in terra. lvii. 15
Cœlum. Cœlo tuentes cœnum petunt. xvi. 18
Cœlum qui poſſidet, quid illi cum terra? xxv. 5. In eo non neceſſarii ſacculi. 10
De cœlo cadit, in cœleſtibus qui deliquit. xxvi. 3. Divites cœlum reſpicientes conculcant terrena. liv. 5. Cœlum ſit poſſeſſio terrenorum. lxxi. 1. Cœlum pulſat homo, ſed ejus pondera non ſuſtinet. xc. 3. Cœlum aere toto firmatum portat aquas, nec portatur. ci. 11. Quid pulcherius cœlo? 16. Fuſe loquendum de eo, quod non tranſmittit ad cœlum. cxvii. 11. Neceſſitate movetur, ibidem. Cœlo mutanda terra. cxxiv. 17. Clamat de peccato publico. cxxv. 4. Suſcipere, tenereque divites poteſt. 15. Stellis fulget luminibus. cxxx. 2. A cœlo per Adam ejecti ad illud per Chriſtum reducti. clix. 4. In cœlo clara oculis humanis, obſcurantur. clx. 3
Ad cœlum pervolat pœnitens. clxvii. 18
Ab eo cum Diabolo fugata invidia. clxviii. 13. Invidia tentatum. clxxii. 5. Cœlo jungitur, qui a terra ſeparatur. clxiv. 9
Cœlum caligant tetræ nubes. xli. 4
Regnum noſtrum in cœlo quale. cxliv. 17
Cæna. Pone infra. *Cœna*. Divitis deſcripta. clxi. 5. Domini cœnam præpararunt Apoſtoli ſuper menſas Eccleſiæ. 14. Cœna Petri quomodo inſtructa. clxiii. 7. Herodiana. *l. Herodes*.
Cain. Fratricida ob invidiam. iv. 8. & clxxii. 5. Mortis dedicator. xcvi. 7. Pontifex ingratus. Quid egerit. cix. 6. Stipulam geſtans ſibi fomentum invenit, per quod crematur. 7. Ex terrore mortem petiit. cxleii. 4. Livore Zeli voluit eſſe ſolus. ic. 8
Caiphas. Cur prophetat ore prophano. xlix. 9
Calor. Quando calor reſtinguitur in febriente. cxiv. 5. Frigore nutritur incendium. ibid.
Calor Divitis in inferno. cxxii. 10
Calumniari. Qui præterita calumniari nititur, præſentia videre non meretur. xcvi. 4. Verus miles calumniam non ingerit, ſed repellit. cxxxvii. 18
Camelus. Deſcribitur clxvii. 17
Cananea. Repentina fide habuit, quod petebat. lx. 1. De illa Ser. c.
Canis. Prodit extraneum, turbat furem, & relevat curam ſervulorum. c. 7. In hominem commutatur, qui ſe canem fatetur, & in canes, qui ſe filios eſſe nolunt. 9
Canes divitis Lazari carnibus paſcebantur. cxxi. 17. & 18. & cxxiv. 2. In canibus pietas vicit famem. cxxi. 18. Lambendo ſemper curant vulnera ſua. ibid. Canes Lazaro objecti, ne ad divitis puteum haberet aquam. cxxii. 16. Gentilis dicitur canis, cur. c. 8. Rabidus pane non veſcitur, ſed carnibus humanis. clxxiv. 5
Extraneus murdet. xl. 6
Cantica Divina. Cum aliis ſumenda in reditu peccatoris. vi. 1. Jungenda quadrageſimali jejunio. x. 2. Bona ex cantu David. 2. Cur dicantur. xie. 5. Ad levandum mœrorem. xlvi. 1
Cantilena. Ad laborem ſublevandum varie. x. 1. Mercenaria eſt, ubi non eſt planctus. xix. 14. Natalis Domini ſanctitas in organo reſonanda. xci. 20. Animos defeſſos relaxat. cxv. 2. Miſta, ſed voce conſona, eſt jucunda. cxvi. 1. Agricolæ, Nautæ, Militis cur. cxviii. 3. Reſurrectio cantanda, ut mortis formido ceſſet. 3
Cantores. Suot Lænocinia. cxxvii. 14
Captivus. De ſuo Tyranno triumphans magnum illi dolorem ingerit. cxiii. 13. Criminum captivo ſpiritualiter odioſa libertas. cxxvii. 8. Captivum Dæmonem trahit homo ad Dei præſentiam. xvi. 9
Caput. Chriſti unguento linitur, quia in capite Chriſti Deus eſt. xciii. 18. Caput Joannis a ſaltatrice devoratur. cxxeii. 12
Honor capitis ad membra pertendit. clxxiii. 12. Caput viri eſt Chriſtus. clxxie. 9. Serpentis caput homini addictum. clxxiii. 19. Vir in capite Chriſti. lxxx. 14
Carnifex. Ex ſe nihil facit, ideo miſer, qui illius favorem requirit. xvii. 19. Invidia eſt carnifex ſuorum. clxxii. 2. Carnifices hominis vermes. cxviii. 7. *L. tortor*.
Caro. Quomodo verſatur, & verſat. xiv. 15
Non retardat ob occurſu Dei, ſi ſarcinæ componantur. xxiv. 6. Conſtringenda continentiæ cingulo. 7. Carnis pugna haud ſuperata a fortibus. xli. 1. Expavit, quando Deus deſcendit in eam. lxviii. 5. Quomodo mutetur in Spiritum. lxxi. 2. Reſurget ad præmium laborantis, & pœnam peccatoris. lxxxiii. 13. Nunquam de ſua conſcientia eſt ſecura. lxxxviii. 3
Quis illius negotia peragit. lxxxix. 14
Quomodo nimis de ſe præſumat. xc. 3
Ejus ꝑ demergunt in lutum. xciv. 10
Caro peccati erit in reſurrectione caro ſanctitatis. xcv. 11. Affectus carni inſertus ut mutatus a Diabolo. xcvi. 6
Mutatur Deo volente in Spiritum. cii. 15
Non inſurgat in Spiritum. cx. 6. Homo carni deditus eſt gloriæ immemor. cxie. 11. In carne poſiti cur expoſiti dicantur. cxv. 10. In reſurrectione poſſidebitur a Spiritu. cxvii. 10. Parvis eget. cxxii. 15. Natum de ea caro eſt. cxlii. 15. In carne præter carnem vivere, eſt vita cœleſtis. cxliii. 4. Caro hominis promovetur in gloriam Dei ab Incarnatione. cxle. 15. Cur ſumpſit carnem, qui lutum ſumpſerat. cxlviii. 3
Caro pretioſior luto. 4. Quod caro ſentire non poteſt, eſt opus ſuperni Spiritus clv. 1. Laxata per indulgentiam deficit a Deo. clxi. 8. Humorum varietate concreta. clxiii. 6. Non credit expleri per ſolum manna. 6. In luto carnis verſatur homo. clxi. 13. Tumeſcit ex crimine. clxvii. 13. Ad luxuriam inflammata quomodo ruat. clxxiv. 6. Sibi ſufficit ad ruinam, non coarctanda cuneis. 7. In Herode quid egerit. ibid. ejus molities veſtium aſperitate calcatur. xiii. 11
Caſſianus Martyr. eide Notat. in Serm. clxv.
Caſtitas. Inſigne militiæ Chriſtianæ. xxii. 12
Amplectenda. xxiv. 5. Sacrificanda Deo, ut libido moriatur. cviii. 13
Jo: Baptiſta caſtitatis exemplum. cxxvii. 2
Inimica impudicis. 8
Catechumenus. Nondum natus per baptiſma vocat patrem. lxix. 17. & lxx. 6. & lxxi. 3. Vocat patrem antequam videat matrem. lxxii. 3
In utero adoptatus in filium, ut liber naſcatur. lxxii. 5. Ante regnat, quam exeat. 6. In utero fatetur ſe ſuperni germinis eſſe. Ad baptiſmum ab Nero adducendus. x. 13. *L. Eccleſia. L. Serm. in Symbol. & Dominicam orationem*.
Catena. Horreorum divitis quid egerint. civ. 8
Cathedra. Quomodo Philoſophus, Phariſæus, Hæreticus ponant cathedram peſtilentiæ. xliv. 15. Cathedra Doctrinæ cœleſtis fuit lapis ſepulchri Chriſti. lxxe. 10.
Cauſa. Suam facit cauſam, qui pro altero vult cavere. cli. 9. Cauſæ rerum ut poſſint inveſtigari. ci. 7.

Fa-

Facile deviat a juſtitia, qai in cauſis ooa Deam, ſed homines pertimeſcit. exxvii. 10

Cellaria. Vilia deſpicienda, et manduceemus omnia quomodo. clxiii. 8

Centeſimus. Numeras quid. clxviii. 11. Centeſimus fructus debetur Deo. cxxvi. 16. Ad centeſimum fructum, qui pervenire avet, Centurionem imitetur. xv. 19. Hic deſideratur ab auditoribus Divini verbi. cxxxvi. 6

Centurio. De illo vide xv. & etc. per tot.

Certamen. Poponitur magnitado præmii juxta certaminis magnitudinem. xxii. 8

Graviſſima certamina ſubituro prius coronæ pronuntiantur. xliv. 4

Certare voleas a quibus abſtiaeat. cxix. 7. Hic certandum pro corona cæleſti. cxliv. 9. *L. Agon.*, *L. Bellum*, *L. Luctari*, *L. Miles*, *L. Premium*.

Chaldæi. Syderum ſerutatores. clvi. 3. Aſtrologi aaum Deum liae Deo non adorant. x. Tot Diis ſerviane in cælo, quot ſideribus. ibid. *L. Magus*, *L. Aſtrologia.*

Charitas. Nos Deo jungit. iv. 6. Sine Deo eſt, qui charitatem noa habet. liii. 4. Servetur. vi. Dolam non habet. lv. 2. Dei erga hominem. lxix. per tot. Charitate portamur. lxxxi. 5. Per illam debitum Deo compenſatur. xciv. 9. De præteritis ſubvenit: cuſtos ſanctitatis. xiv. Divinæ nil ſimile redhibet homo. cx. 11. Chriſti charitatem non habet, qui ei noa credit. cxcx. 5. Donum Dei. cxxxv. 8. Mixta ſit libertati in correptione fratrum. cxsxix. 8

Erga Deum quid egerit. cxlvii. 13

Significata in auro. clix. 6. Si eſt charitas non perit. clxii. 3. Eſt hæreditas major, meliorque cii. Creſcit morte. clxiv. c3

Violatur ab invidia. clxxii. 5

Muneribus probatur. x. 5

Chirographum. Neceſſarium uſque ad debiti reſtitutiooem. lxii. 5c. Paterni debiti Adæ quale ante Chriſtam. cxxiii. 12. Illud aperuit, delevit Chriſtus num. ſeqq. Chirographa Dominicorum debitorum ſaltem media ſolvanda. cxxv. 18. Moderanda pio aſſenſu. cxxvi. 1. Cur villicus laudatur de chirographis Domini ſui evacuatis. cxxvi. 5. & 18. Olei chirographum ad Gentes pervenit. vor. 13

Chorus. Quid ſit, lege iv. 3. *L. Symphonia.*

Chriſma. *L. oleum*, *L. Unguentum.*

Chriſtianus. Principatus militiæ Chriſtianæ eſt jejuniam. viii. 8. Supplex reditua Chriſtiani oſteaditur in figura filii prodigi. i. 1. Quos arietuoi filios ad Chriſtum ducat. x. 11. Non timeat dæmones. xvii. 16. Eorum traaquillitas. xx. 6. Glorioſus vocatur. xxii. 3. Dicuntur utres novi. xxxi. 13. Particeps gloriæ ſub jugo pietatis. xxxii. 16. Eorum pueritia animatur levioribus mandatis. xxxviii. 3.

Virtutibus ſuperet vitia. v. Eorum primordia cur inſtituantur injuriis. xxxviii. 7

Oratione, jejunio, ac miſericordia munitus non timet. xliii. 8. Diſcat ab exemplo Hebræorum. xlvi. 13. Navigatione perducitur ad patriam. l. 4

Non moretur in viis Judaicæ perfidiæ. c3. Sua tranſmittat ad Cælum. liv. 19

Doctrina Chriſtiana, *L. Doctrina.* Chriſtianus ſanctificet nomen Chriſti actu ſuo. lxix. 15. Quaado Gentilis deroget nomiai Chriſtiano. ibid. Eſt deſigaatus, noa promotus ad divinum germen. lxxi. 13. Expectet Dei hæreditatem. 15

Scit creaturas addictas ſuæ ſuæ ſervituti. lxxxix. 2. Manducat de Chriſto. xcv. 2. Vocat, & perducit ad Chriſtum. cii. 4

Gentem Hebræam diligit, cum Chriſtum ex ipſa fuiſſe fatetur. 6. Verbo tantum, non corporali præſentia ſenſit Domini virtutes. 18. Crudeles Chriſtiani in pauperes, & captivos. ciii. 12

Chriſtiani fiunt per manus impoſitionem. cv. 11. Pontifex, & hoſtia ordinatus a Paulo. cviii. 8. Quomodo ambulet in novitate vitæ. cxiii. 10. Quomodo portet ſui auctoris imaginem. cxvii. 8

Ut reſurgat. 10. Ne mortem timeat reſurrectionem meditetur. cxviii. 3

Accipit coronam gloriæ. cxix. 3

Non poluatur Gentilium ſpectacalis. clv. 8. Abſtrahat erraates a peccatis. clv. 14. Diabolo renantiat. clviii. 14

Ut per aliam viam redeat ad Cælum. clix. 7. Certus de vita, Regno, immortalitate, non ſit anxius de veſtitu. clxiii. 17. & per tot ſer. Fidelis ſimpliciter, & doctus de fide diſſeruot. clxvi. 3. Judæis duriores Chriſtiani, qui mundum ſequuntur, & noſſent venire Judæam. clxvii. 7. Lucernam matris Eccleſiæ ſequatur. clxix. 11. Pœnitudo Chriſtiani populi elaruit in uno peccatore pœaitentiam agente. 12. Se filium Dei eredens, generi reſpondeat. x. 3. Ex quo dicamur Chriſtiani. lx. 9 Moritur legi, ut vivat gratiæ. cxv. 8. Inſigne militiæ Chriſtianæ eſt balteam caſtitatis. xxii. 12. Ut Chriſtianorum membra debeant operari. cxx. 9. Ut Chriſtianorum primitivæ Eccleſiæ fuerit nativitas dedicata. clxxv. 8

Chryſologus. Suo tempore fuit magna tempeſtas in Eccleſia Dei, & quæ. xx. 11. & xxi. 14

Ei prædicanti vox defuit. xxxv. In fin. Sermonis brevitate utebatur. xxxvi. c

Diluculo cum fratribus ſtabat ante Dominum. xxxix. 10. Scientiam ſcripturarum a Deo petebat. 13. Ut ſe excuſet cum S. Adelpho Epiſcopo. 14. & Sermone. cxxxvi.

Quid pro ſalute infidelium faceret. xl. 2

Suo tempore fuit peſtilentia, & fames. xlv. 13

Suo tempore piſcabantur Gentes toto orbe pro Chriſto. xlvii. 6. Auditores illius ſe comprimebant. li. 2. Parvulos in fide Symbolum docebat. lvi. 4. Senes ad fidem adducebat. lxi. 1. Baptizabat Gentes etiam ante abſolutum Catechiſmum. lviii. 1. Gentes vocabat ad fidem. lix. 1. Ut ſilereat Auditores Symboli. lix. 12. Vetat myſteria fidei dari libris, ſed memoriæ tradi jubet, habetur in Ser. de Symb. lvi. ad lxii. Docendo parvulos totus redigebatur in parvulum. lxii. 3. Docebat Catechamenos orationem Dominicam. lxxi. 3. Labore vigiliarum, & laſſitudine jejunii ſiluit a prædicatione. lxxiv. 1. Peregrinatus a ſuis rediens conciones reſumit. lxxv. 1. Fatigatus ex itinere 14. Ex compaſſione non valuit Paſſionem Domini explicare. lxxvii. 1. & 2. Scripturas Deo revelante exponit. lxxxii. 16. Rationes illius cur ſiluerit in prædicatione. lxxxvi. 1. ad 19

Lacrymatur populus in dicto ſilentio. c7

Auditores ſuos paſſim vocat fratres. lxxxvcii. & alibi. Unguentum Domini eſſe cupit. xciii. 19. Sacramenta Evangelii Deo auctore exponit. aciv. 15. Revelante Spiritu Sancto. xcv. 2. & xcvii. 1. & cix. 1

Scripturam non exponit ob faſtidium Auditorum. ci. 9. Dolet noa dari pecunias Altari pro redemptione captivorum, & pro pauperibus. ciii. 12

Ejus concio ad horæ ſpatium producebatur, & ultra. cxii. 1. & 2. In eo erat Chriſtus. cxvi. 12. Quem dicat compendioſam ſermonem. cxx. 15. Differebat ad audientiam alteram, quod uno ſermone explicare non poterat. cxxii. 19

Sobrie Evangelium exponebat. cxxv. 1

Deum orabat, ut ſcientiam infunderet mentibus auditorum. cxxvi 20

Concuſſa illius viſcera ex Herodis impietate. cxxvii. 2. x. Prædicat, dum Ravennæ conſecratur Archiepiſcopus. cxxx. In eo Sermone agit de officio Epiſcopi 3. & 4. Laudat Imperatricem: rogat Sacerdotes orare pro Principibus 7. ad fin. Fratres Sanctos appellat Auditores. cxli. 8. Vitam, ſalutem, gloriam ſuam Auditores appellat. cxlvii.

Arguit Gentilium corruptelam. clv.

Prædicat ante Sacrum. cla. c6

Brevi Sermone res amplas concludit. ibid. Sermone latino prædicat: colligitur ex clix. 5. Conſecrat D. Projectum in Epiſcopatum Fori Cornelii. clxv. per tot. Sacris initiatus a S. Cornelio. ibid. Conſecrat Marcellinum in Vicohaventiæ Epiſcopum. clxxv. per tot. Corripit jejunium varium, & intemperatum. clxvi. 16. Prædicat ante diem primum Quadrageſimæ. ibid. 4

Quid ovibus ſuis circa ſuam prædicationem ſuadeat. clxxiii. 3. Prædicat e gradu, & a Sede Sacerdotali. 4. Non niſi per Deum ſe aptum agnoſcebat ad intelligentiam ſcripturarum. v. 2

Hortatur catechumenos ad Baptiſmum cito ſuſcipiendum. 10. & Ser. lix. *L. Petrus Epiſcopus.*

Cibus. Cruditas ciborum quos generet morbos, & illorum reſecatio. xli. 2. Cibi parantur relaxandis mentibus poſt laborem. xciii. 4. Ut ſumendus a convivantibus. cxxvii. 14 Dominus edit multiplices cibos, ſervus autem ſemicoctam cenulam. clxi. 5. Homo non credit ſibi ſatis eſſe unicum cibum. clxiii. 6. Salutaris cibus eſt febrientibus amarus. clxiv. 1

Cibus animæ temperandus. clxvi. 16

S. Petr. Chryſ.

INDEX RERUM

Noſter cibus ut in crapulam deducatur a Diabolo. xii. 9. Agreſtis cibo frenatur Luxuria, arti. 11
Cibus datus mortuis. xvii. 3
Cilicia. Fiunt ex pilis capratum. clxvii. 17
Detergunt immunditiam corporis. 13
Cingulum. Judicium ſervitutis. xxiv. 4. Caſtitatis ſumendum. 5. Eo conſtringenda cat. 7
Cinis. Terram ſaginat. clxiv. 5
Circumſpicere. Chriſtum circumſpicere quid ſit. xxxii. 9
Civitas. Civis. Splendor Civitatis Principem ad habitandum invitat. clxxi. 13. Civis civem a peccato abſtrahere debet. clv. 14
Civis ſolvit cenſum, miles ſtipendium percipit. clxvi. 2. Civium invidia. xlviii. 14
Civitas perfidiæ deſcripta. xcv. 6
Clamor. Ad Dominum habendus, ubi noſtra, vel fratrum pericula videmus. xx. 12
Clamor ceſſat, ubi non eſt auditor. clxvii. 16
Clavis. Regalis Aulæ ut primam aperit januam, ceteras quoque manſiones penetrales reddit. xliv. 3. Quare Phariſeus acceperat claves ſcientiæ. clxxii. 1
Cœna. *Eſt ſupra cœna, ſed pone hic.*
Cogitatio. Peccata cogitationis non vitantur. xxx, 9
Cogitationes humanæ myſteria Dei non penetrant, ſine Deo. lxxxi. 9 Extra ſe nemo poteſt cogitare. civ. 3. Vana hominis cogitatio. 9. Divitis diſſipata. 12
Ante reſponſionem eſt maturi judicii. cxl. 9. Quæ debeat homo cogitare, ut utile Deo, inutile ſibi tribuat clxi. 10
Deus humanas cogitationes exponit. clxiii. 11. Per cogitationem non pervenit homo ad quod per fidem pervenit. ibid.
Malæ cogitationes de homine contra hominem exeunt. clxxi. 11. Ut nomine Domini, ac Crucis ſigno vincantur. 12
Cogitationum familia confuſa verſatur in tecto conſcientiæ. xv. 9
Cognitio. Malorum præſtat cognitionem bonorum. cxxxi. 15.
Columba. Alæ columbæ ſumendæ ad aerias poteſtates vitandas. xcviii. 11. Columba Noe nuntiat diſceſſiſſe Diluvium, & Columba Spiritus Sancti mundi ceſſaſſe naufragium. clx. 8. Ad Columbam innumeræ aves ſordidæ. clxxi. 9
Columna. Ignea columna ad expellendas ignorantiæ tenebras. clxx. 3. Nubis Columna ad temperandos animorum æſtus. Ser. eod.
Communio. Cum fratre in præſenti, erit etiam in futuro. iv. 19. Communio compellanda ſermone communi. xliii. 1. Communionem Dei ſacrilegus ſpernit. xxx. 8. *l. Unio.*
Compaſſio. Erga proximos nulla. xx. 11. Cauſat dolorem. ibid. Compaſſio Chriſti patientis quid in auctore noſtro cauſaverit. lxxvii. 1. & 2. Chriſti erga prodigium redeuntem. iii. 11
Compenſatio. Poſſibilium, & uſitatorum pro maximus ſi non fiat, nulla eſt excuſatio. cxiv. 13
Conceſſa. Perdit, qui captat inconceſſa. clii. 5
Concionator. Ceſſat a concione ob nimium æſtum exemplo auctoris. li. 1. Benigne audiatur. lxxvi. 1. Sine Chriſto non habet quod auditoribus reddat. lxxvii. 2. Faſtidio auditorum ſcripturam, ut tenetur, non exponit. ci. 9. Prædicet ad fructum. cxxxvi. 6
Tacet dicenda, ne contumaces fiant contemptores. cxxxvii. 15. Dicit ut facturus faciat, & ipſe non offendat. ibid
Jubeat auditores orare pro verbo Dei ſuſcipiendo. cxliv. 2. Silet, ſtupidus magnitudine myſterii. cxlvi. 2. Dicendo breviter laborem relevat. xcvi. 17. Deo ſibi gratiam dicendi, auditoribus deſiderium audiendi poſtulet. ibid. Quomodo ſit piſcator, & acceps. cvii. 5 & 6. Servit interdum feſtinationi, & tempori. cxii. 1. Libentius auditor, cum doctrinam vario modo declarat. cxvi. 1
Ante cælos conſcendat, quam alios conſcendere doceat. cxx. 12. Ut audiatur cum fructu. cxxxvi. 7. Se excuſat. cxxxviii. 1. & 2. Ex tempore prædicet. cxxxix. 1. Faciat, quæ docet clxvii. 2. Sit & ipſe in habitu pœnitentis. 17. Quid populo ſuadeat circa prædicationem audiendam. clxxiii. 3. Facta Dei tantum liberaliter non exponat. xcv. 1. Ut auditores in prædicatione percutiat exemplo Chriſti. clxiv. 2. *l. Sermo. l. Doctor, l. Magiſter.*
Concordia. Eſt, dum per unius Domini ordinem familia diverſa voluntate fit una. lxviii. 10
Concordia orantium omnia impetrat. cxxxii. 8. *l. Unio* depicta concordia in tabulis Regum, vel fratrum ad quid. cxlix. 6. Dæmon illam ſcindere quærit. 12.
Concordia Cæli, & terræ nexa quæ cxlviii. 6
Concupiſcentia. Ad illam perducit formæ decus cxvi. 5
Concupiſcentiæ famulari, eſt vivere peccato. cxiii. 7. *l. Fragilitas.* Nati de concupiſcentia, *l. Natus.*
Condemnatio. Ab Adventu Chriſti condemnationis humanæ ſententia ceſſavit. xc. 7
Illa manente condemnatus non juſtificatur. cx. 4. Per Chriſtum ſoluta mortis condemnatio. 4. Aeterna condemnatio eſt ira Dei. cxxxvii. 14
Confeſſio. Fidei, & peccatorum. Nos per januam fidei introducit. vi. 19
Spreta mortem meretur. xxiii. 12
Cur, & quomodo confitendum. 13. & xxx. 1. a confuſione, & pudore prohibetur. xxxiv. 2. Peccatorum confeſſio ut ad Chriſti pedes facienda. xciv. 15. Ut peccatum remittatur ſine confeſſione. xxxiv. 10. Quomodo confeſſio Deum præveniat. xlvi. 6. E ſpecula confeſſionis veniæ largitor videtur. liv. 7
Eſt ingreſſus vitæ ſalutaris lvi. 7
Fit ore. 8. Sit inflammata. lvii. 4
Quæ ſalutem dat, unde ſit. lx. 4. Fidei confeſſio fit ore ad ſalutem. lxi. 5
Ad quid valeat. lxxi. 2. Fructibus confeſſionum odore agri. lxxiii. 8
In exitu vitæ convertendum ad confeſſionis advocationem. cxxv. 18
Confeſſio ſignificata in Myrrha. clix. 6. *l. Peccator.*
Confeſſor, Sanctus quotidie moritur pro Domino, cum vincit hoſtes. cxxviii. 1. In eo perfectior virtus, quam in Martyre, 2
Optat Chriſtum ad ſuam palmam venire. clviii. 8. *l. Sancti. l. Juſti.*
Conſiſtus. Divitis, & pauperis in terra ſpectatur in Cælo. cxxiv. 5
Confuſio. Inhæret vitiis. xxxi. 1. Bonorum, & malorum in hoc ſæculo non turbat bonos. xlvii. 10
Mixtura bonorum, & malorum penſabitur ſeparatione. 13. Confuſio futuri Judicii timenda. cxxv. 13. Criminum, *l. Crimen.*
Congregatio. Seu Cœtus. Et concilia Sanctorum omnia impetrant. cxxxii. 9. in oratione negligens Sanctorum cætum diſſipat corpus Chriſti. 10
Ex unitate membrorum ſalus, ex ſeparatione pernicies. 11. In congregatione bona, in ſeparatione mala. 17. *l. concordia. l. Unio. l. Charitas.*
Conjuges. Sit unus ſpiritus, in eis, & una virtus act. 3.
A Deo junguntur & quomodo. xcix. 6
Mors conjux Diaboli. clviii. 4
Conjugium. Singulare eſt, quando in duobus una mens eſt. lxxxix. 10. Non requiritur ab eo, qui hic vult errare. cxix. 7. Cur permiſſum ſacerdotibus in veteri lege, acti. 4
Connubio peccatorum tota mundi figura diſſoluta. cxx. 6. *l. Matrimonium.*
Conſcientia. Expulit hominem a Dei conſpectu. vi. 13
Mala impellit ad ruinam. lxxv. 12. Caro haud ſecura de ſua conſcientia. lxxxviii. 3. Ex arbore ſcientiæ frigida, ex arbore ſinapis calida fit. xcix. 8. Humanis conſcientiis aptantur illecebræ temporales. cxiv. 11.
Calor conſcientiæ Epulonis in tormentis. cxxii 10. In Inferno anhelat flamma ſui criminis. 11. Per Evangelium Chriſtus conſcientiam pandit. cxxv. 6. Reus in judicio de conſcientia plus erubeſcet, quam de incendio gehennæ. 14. Quando conventa a Villico. cxxvi. 6. Ex bona conſcientia nullum eſt ſupplicium damnati. cxxxv. 6. Doloſa nil palam audet. clviii. 10. Diluitur Chriſti baptiſmate. clxxi. 1
Timor, & tremor conſcientiæ. xxxvi. 9
Conſenſus. Factis ſemper eſt æquale, & quomodo. clv. 8
Conſilium. Ex conſiliis proditur Diabolus. xiii. 19
Scandaloſum Balaam. xxvii. 6. Conſilium impietatis quid fecerit. xliv. 7. *l. impius.*
Conſilio impietatis recepto nil pietatis remanet. civ. 3. Quis ſecum conſulat. 3. Cui deeſt humanum conſilium, non ſubvenit Divinum. clxxv. 1
Conſolator. Non deeſt ei, cui imminet perſecutor. lxxxvi. 10. Malus conſolator Diabolus. xiii. 13
Conſuetudo. Deficit, cum miracula geruntur. cliii. 2
Conſummatio. Sæculi ut futura ſit. xlvii. 12
Contagio. Gentilis quando ſæculi contagionem vitaverit. xxiii. 2. Dicitur peccatum carnale. lix. 3. Oves rabidæ contagione Luporum laniarunt paſtorem Chriſtum c. 5
Contemptus. Dei facit nobis tempora mala. xliii. 11
Contemptus provehit ad patientiam. cxxiv. 3. Contemptores legis, ut contumaces fiant. cxxxvii. 15

Con-

Digitized by Google

Contentio. Mater diſſenſionum, cx. 5. Furioſa contentio elongaverat a nobis vitam. ibid.
Ne ſit in hæreditate contentio, tollatur avaritia. clxii. 15
Contentus. Quiſque debet eſſe doni ſibi a Deo dati. cxx. 9
Contritio. Ut procuranda, cxxv. 13. Ad eam convertatur homo, dum ad rationem vocatur. 18. Ut gradatim acquiratur. clxvii. 13
Controverſia. Inter quos geratur. cxxii. 5
Contumax. Et rebellis fit peccator, dum contra legem prævaricatur. cxvi. 10. Ex contemptore fit contumax. cxcxvii. 15. Pietas eſt, de lege non inſtruere contumacem. ibid.
Converſio. Peccatoris in Matthæo publicano. Lege xviii. & 30. Homo peccat, & Deus convertitur. xlv. 9. Converſio ſenſuum, adverſa depellit. xlvi. 2. Hodie fiat converſio. 13. Converſio ſubita ad fidem. lx. 1. & lxi. 1. Peccatoris converſio aliquando debetur ſacro Magiſtro. cvii. 7
Converſio peccatoris a Chriſto rogata, cviii. 7. Converſo a peccatis Chriſtus veniam promittit. cxxv. 6. Dominus judicium moratur, ut peccator convertatur. clxvii. 9. *L. Pœnitentia. L. Timor.*
Convictus. Penes Deum ut accuſatus convenitur ad veniam habendam. cxxv. 7
Convivium. Peccatorum cur Jeſus adiret. xxix. 10. & 11. & xxx. 7. Convivis ſunt noxia animæ. xli. 4. Secretum convivii non præſumit intrare non invitatus, actis. 4
Convivium pœnitentiæ Magdalenæ mirabile. 7. Semper vivit, qui Chriſto convivit. xcv. 2. in Chriſti convivio datur quicquid continetur in creatura 4
Qualiter faciendum convivium. cxxvii. 14. Natalea Sanctorum non celebrantur in profuſioribus convivijs. cxxix. 3
Deſcribitur divitis convivium. clxi. 5
Convivio quærimus ſuperare pondus operis, & laboris. clxx. 25. Omnia polluta in convivio Phariſæorum. clxxi. 4
Convivia longa quid mali parturiant. clxxiv. 6. In domo Petri Chriſtus non quærebat convivium. xviii. 2. Convivium Herodis. *L. Herodes. L. Cibus. L. Ebrietas. L. Euchariſtia.*
Coquinæ. Squallores perquirens, cum Reginm habeat apparatum, totus eſt animi ſervilis. clxiii. 2
Cor. Ex ventre onerato deponitur ad vitia. ii. 4. Corde intramus ad Deum. vi. 13
Cor penetratur a ſolo Deo. l. ii. Inter cor, & linguam eſt ſalutis negotium. lvi. 8. Satiatur igne cœleſti. lvii. 5
Cor arca, & bibliotheca fidei. lviii. 3
Tollendum cor lapideum perfidiæ. lxv. 6. Cor eſt cœlum, in quo regnat Chriſtus. lxxv. 9. Nec corde peccare, maximum eſt. lxxxix. 11. Deceſt patefacere cordis arcanum. xciv. 7. Corde loquimur ad Deum. xcvii. 9. Corde, non corpore jungimur Deo. cii. 8. Quomodo tumultuationibus diſſolvantur corda. cxvi. 3. Ut ſulcata, & ſata germinent corda. cxix. 12. Ut Deus tentaverit aperire cor Divitis. cxxi. 16. Cor ſimulatur a peccatore, ut pœnitentiam a ſe extorqueat. cxxv. 13. Corda illuminanda a Deo. cxxvi. 20. Franguntur lacrymis parvulorum. cxxviii. 8. Corda non verba judicat Deus. cxlii. 13. Corda hominum innumera crimina patiuntur. clxxi. 8
Qua aqua corda mundentur. 5. Ut peccata cordis vincantur. 12. Deus invitatur ad habitandum in corde mundato. 13. Deus de cordibus facta metitur. ix. 13. Quid habitet in corde. xv. 9. Aula cordis non eſt ſine vitiorum ſtrepitu. ibid. Cordibus per fidem ſociatis non officit abſentia corporis. xxxii. 2. *L. Animus. L. Mens. L. Senſus.*
Cornelius. Centurio habuit Spiritum ſanctum ante baptiſma. lx. 1. Cornelienſis Eccleſia a Chryſologo ſpecialiter dilecta. clxv. 2. & 3. Cornelius Epiſcopus Fori Cornelii Pater ſpiritualis Chryſologi. ibid. 2. Vid. Notat. in eo.
Corona. Subituro graviſſima certamina pronuntiantur coronæ. xliv. 4. Eremitis coronæ debentur, & certantibus in mundo. cvii. 9. Ad coronam gloriæ hortati ab Apoſtolo. cxix. 1. Multi currunt, ſed Catholicus accipit coronam. 2. & 3. pro corona ot currendum. 3. ad fin. Tot coronas accipimus, quot vitia ſuperamus. 9. Vincenti reſervata corona. cxxviii. 5. Militantibus in terra dantur coronæ cæleſtes. cxliv. 19. *L. Miles. L. Triumphus.*
Corpus. Noſtrum eſt myſtica navis. viii. 2. Mortificatur cum anima recedit ab eo. 7
In quid reducatur a Dæmone per crapulam, & ebrietatem. xii. 9. Quid ſit. ibid. Eſt lectus doloris noſtri. xiv. 14. Mortuum ſine anima. xix. 13. Humana corpora vinum novum accipiunt. xxxi. 13. corporis præſentia nil prodeſt dum mens abeſt. xxxii. 2. Corpus breve nemini doleat. liv. 6. Lavandum, ut Domino appropinquemus. lix. 3. Corporis reſolutio ad melius promovet. ci. 4. Corporum occiſores non timendi quare. 17. Corpus eſt ſervus, pretioſius. cii. 3. Infirmatur ad mortem. 3
Eſt tecum. *L. tecum.* Quando corpus ſine corpore Deo offeratur. cviii. 8
Eſt hoſtia, ſi ſit ſine peccato. 13. Vivit quando. 14. Corpus e terra regitur ab anima. cix. 2. Corpus capiunt peccata, & alia. 3. Corpus committetur animam ad Cælum. ibid. corpus febrientis deſcribitur. cxi. 6. Corporales licentiæ a luxurioſo contemnendæ. cxiii. 10.
Corpus peccati. *L. peccatum.* Quibus magis torqueatur corpus in febre cxiv. 5
Corpus Chriſti liberavit nos a crimine. cxv. 8. Corpus & anguſtia animi. cxvi. 3. A corrupto corpore ſcelera ſcatent. cxx. 6. Corpus myſticum reformatum a Deo, ut eſſe debeat. 9
Corpus noſtrum ad quid ornetur virtutibus. 10. Pauperis corpus cur plenum vulneribus. cxxi. 16. Pecunia dominatur corporibus. cxxvi. 10. Corporis diviſa conjunctio, & conjuncta diviſio quid nos doceat. cxxxii. 12 In uno corpore Deus homoque miſcetur quomodo. cxlii. 1. Frena corpori non laxanda. clxi. 8. Corpus diverſis conſtat membris. clxiii. 6. Corpus pulchrum ſi ſit procerum, ad quod fide pervenitur, non cogitatione. clxiii. 11. Ejus incremento nil majus. 13. In limo corporis verſatur homo. clxi. 13. Corporum curationes a Deo fiunt cur, & quomodo. clxxvi. 1. *L. Membra. L. Chriſtus homo.*
Correctio. Secreta dum non prodeſt, ſuccedit publica confuſio. cxvii. 6. Correctio criminoſi parit odium. 9. Joannes corrigit a ſimili. cxxxvii. 6. Fraterna eſt, increpare ut Judex; remittere, ut frater. cxxxix. 8. In ea charitas ſit libertati mixta ibid. Et quomodo facienda n. ſeqq. Qui nil de correctione cogitat, de venia nil ſperat. clviii. 7 a Deo correptus mox ſolatus. clxiii. 14. Quomodo corripiatur ſervus Dei ab ipſo Deo in Phariſeos intonante. clxxi. 2
Corruptio. Deperit in Reſurrectione, non caro. cxvii. 10. Corruptio germana mortis quid homini ſuadeat. cxviii. 7. Eſt rerum ſemper noverca. cxlvi. 6. Fragilitatis humanæ corruptio ex ſanie vitiorum. clxvii. 13. Corruptum corpus. *L. corpus.*
Corvus. Avis deſcribitur. clxiii. 9
Crapula. Et ebrietas quæ mala faciant. ii. 4. Cibus noſter a Dæmone in crapulam deducitur. xii. 9. Diabolus dominatur crapulæ. xiii. 9. Ut vicit fortes. alt. 1. Avarus indigeriem crapulæ ructat ad cælum. cxxi. 15. Mens oppreſſa crapulis male judicat. clxxiii. 18. *L. ebrietas. L. cibus.*
Creata. Omnia creata a Deo ſunt bona valde. lxxxi. 1. Bona a principio, mala facta a Diabolo. xcvi. 6. Solo juſſu facta, iterum ſola juſſione ſolvenda. ci. 14. creata perire dolor eſt. 15. Quid creatis pulchrius? 16. Eorum deſcriptio. ciii. 4
Per ſe non ſunt mala, ſed per ea datur occaſio delinquendi. cxvi. 5. Res creatæ, fuerunt tanquam Deus ab homine adoratæ. 17
Creatio. Ex nihilo. xlviii. 8. Creatio, & recreatio ex una, eademque poteſtate. lxxx. 20. Creatio, & noſtra recreatio a Trinitate tota. clvii. 12
Creator. Cognoſcitur per contemplationem creaturæ. lxxxix. 1. Creator omnium Chriſtus Fidelibus in ſalutem, infidelibus eſt in ruinam. 3. Non conſtringitur legibus naturæ. xc. 1. A principio fecit omnia valde bona. xcvi. 6. Creatori non perit creatura, ſed vetuſtas perit tempori. ci. 14. Creatori ſimus devoti, ut nobis ſit creatura devota. ciii. 13. Creator ab humana ratione non capitur. cxxxi. 1
Creatura. Neſcit, an potiſſimum miretur, quod Deus homo, vel quod homo Deus ſit. lxxii. 5. Tempore paſſionis Chriſti tota ei compatitur. lxxvii. 1. Fugit injuriam Creatoris, & quomodo. lxxviii. 2. Non obſiſtit, ſed deſervit Creatori. lxxxiv. 5. Stat, inter vitia, & virtutes. lxxxix. 3. Tentata arte Dæmonis. xcvi. 11. Hominis creatura juncta Deo in uno corpore. cxl. 3. Tota non capit Deum. 8. & cxlii. 5. In ortu Chriſti non eſt deleta creatura. cxliv. 6. Terror Creaturæ, quæ Deum videre non poterat. cxlvi. 2. Mala ibid. 3. & 4. Tota concurrit ad prandium Creatoris. clxiii. 7. Omnes creaturæ pavent ad Dei conſpectum. vs. 15. L. ſup. *Creator.*
Credere. Corde creditur ad juſtitiam. lvi. 8. Totum habet homo, qui credit, Deum auctorem. 9. Credenda divina myſteria. lix. 6. Quomodo credimus in Deum. lix. 4.

Fides unde. LX. 4. Quod credendum eſt, cordi, non chartæ mandandum. LXI. 3
Quod corde credimus, ore fateamur. 5
Credenda remiſſio peccatorum, & carnis reſurrectio quare. LXI. 15. Interrogatio quomodo non conveniat credenti. LXII. 14
Credendo nobis veniam damus, deſperando labimur in peccata. 21. Nolunt referri viſa, qui volunt audita non credi. LXVI. 18. Credens ſe filium Dei genari reſpondeat. LXVIII. 7. Quid valeat credere oſtenditur. LXXI. 2. Dementia hominis nolle credere, quod ſibi deſiderat evenire. LXXIV. 17. Alte dubitat, qui altius credit. Nec decipitur, qui difficile credit. LXXIX. 6. Cito credere, aſt cito cadere. 7. Mundus credidit non viſo Chriſto LXXXIII. 7. Cautelæ eſt, tarde humilia de Deo credere. XC. 11. Zacharias in ſe habuit regulam credendi. XC. 14. In pace multi credunt in Chriſto; at in perſecutione pauci martyres. XCVII. 8. Jeſus ſe Deum obſcure manifeſtat ad credulitatem noſtram. CII. 1. Priores futura, poſteri præterita credunt, & quomodo. CX. 2. Sine cauſa credit, qui ſe natum, ut periret, credit. CXVIII. 11. Reſurrectio credenda monſtratur exemplis. ibid. 12. *l. reſurrectio*. Chriſto fideliter credendum. CXIX. 5. Credere non meretur revertenti ab inferis, qui Chriſto non credidit. CXXIII. 24. Credulitas ſentit Deum. CXXXI. 1. Magi principes credulitatis Gentium CLIX 7. Quæ Chriſtianus credere habeat, & quomodo late. LXXXIII. 10. Chriſto noluerunt credere Judæi CXXIII. 25. Et ne ab aliis ei credatur tentant. CXXXI. 11. Eleemoſynarius credit æternam in alio ſæculo vitam. LIV. 18
Creditor. Quando ſit debitor, & e converſo. LXXXVIII. 1
Cæleſtis totum debitum charitate compenſat. XCIV. 9. Cœleſtis præſens, ubique, & ſemper eſt. CXXVI. 7. Nec fraude prævenitur. ibid.
Creditum. Quanto majus eſt; tanto majus debitum. XXVI. 3. Differre eſt inverecundi debitoris, mox ſolvere honeſti. CXXIII. 1
Credita Dei diſſipans quid. CXXV. 17. & 18
Creditum innocentiæ ſervans, uſuram pœnæ non ſolvit. CLXVII. 14. Divinum creditum humana cautione non eget. LXII. 6
Crimen. Crimina filii ſuſtinet pater, qui nuditatem non ſuſtinet. III. 20. Amatores criminum virtutes accuſant. XXXII. 6. Crimen conſcientiam vitiat. LXII. 5 Beati quos crimen non tangit. XCI. 7. Criminum ſuffragia ex mala Divini verbi interpretatione. CXIII. 1. Criminibus ſuccumbere, eſt vivere peccato. 7. Exempti ab omni crimine per corpus Chriſti CXV. 8. Increſcunt crimina, dum ſucciduntur. CXVI. 9
Crimen per peccatum dominatur. ibid.
Origo criminum eſt furor. CXVII. 9
Criminum confuſio quid agat mali. CXX. 6 Crimen, non perſona perit in reſurrectione. CXVII. 10 Criminum magnitudo perdit virtutum magnitudinem. CXXVII. 1. Aves criminum haſta Crucis pellendæ. CLXXI. 12. Teſtes criminis Herodis qui. CLXXIV 3. Quod eſt criminis, non putetur eſſe naturæ. 21. 6. Criminis magnitudo ex loco, perſona, & officio probatur. LIV 4
Cruciatus. Non eſt parvus, quando. CXXXII. 5. *l. afflictio*.
Crudelitas. Furit, quando ſe dilatam videt. CLII. 1
Semper poſſidetur a phreneſi. CLXXIII. 10
Cur Marti ſe adjiciat crudelis. CLV. 7
Crudelibus miſericordia non ferenda. CXXVII. 8. Crudelis in pauperem, fit ſævior in ſe. CXXIII. 1
Crux. Portanda poſt Deum, non ante. LIV. 11
Eſt lignum vitale. ibid. Per crucem majora reddita, quam amiſerimus per arborem paradiſi. LX. 14. Ardenter accepta ab Andrea, & Petro. CXXXIII. 4. Eam nobis volebat auferre Diabolus. CI. 13
Crucis haſta pellendæ ſunt aves criminum. CLXXI. 12. In Arbore Crucis vela mentis tendenda. VIII. 2.
Culpa. Et ultra omnia auferebant. XLII. 8. Ex culpa quid acciderit naturæ. LXXXVII. 12
Ex culpa perdimus fiduciam vultus. XCIII. 6
Culpa unius defluxit ad omnium pœnam. CXI. 2. In reſurrectione culpa perit, non homo. CXVII. 10. Culpa damnata in ortu Chriſti. CXLIV. 6
Cultus. Divinus ratione præſtandus. CIX. 10
Cunabula. Materna ſuſcipiunt hominem vagientem. CXXIII. 1
Cunei. Sunt agmina vitiorum. XLIII. 8. Haud neceſſarii ad carnem arctandam. CLXXIV. 7
Cunei hoſtium. CLII. 3
Cupiditas. Præceps ad cenſum quid faciat. I. 7
Acquiritur de quæſtu, de habendo. VII. 16
Eſt mors, vel nox. VIII. 6. Ei jejunat, qui pauperi non jejunat. 15 Satisfacit avarorum cupiditati Chriſtus quomodo. XXV. 8
Opprimit cupiditas. XXIX. 1. & XXX. 3. Manum aridam facit. XXXII. 13. Quis incendia cupiditatum non læſus a fumo tranſire poteſt? LXXXIX. 14. Cupiditas divitiarum. CIV. per tot. Humana illudit mentem. CXVII. 9. Quomodo fiat humana mendicitas, ut inhumana cupiditas prodatur. CXXI. 17. Præceps, & inſana quid faciat. CLXII. 11. *l. Avaritia*, *l. Divitiæ*.
Cura. Terrenorum deſpicienda. CLXIII. 1. & 2
Nulla cura eſt dura, cui vita eſt chara. CLXVII. 14
Curatio. Mulieris incurvæ quæ. CV Per tot. Curæ inimicus, qui curam, nec ſanari deſiderat. CXIII. 5. Sanatus, ſi non permanet in cura, peccat: item ſi relinquat ignem, ferrum, medicamenta. CXIV. 4. Non curat, qui infirmantis expectat arbitrium. ibid. Peccatum facit curam eſſe languidiorem. CXVI. 11
Curioſi. Stellarum, & Orbis, ſed propriæ ſalutis ignavi a Domino arguuntur. CLXIV. 14
Nimia curioſitas improbata, & damnoſa. 15. *l. Aſtrologus*.
Currere. Qui ſcit melius, coronam accipit. CXIX. 2
Ut hic currant Judæi, Philoſophi, Hæretici, & Chriſtiani pro corona gloriæ. 3. currere debemus fideli curſu pro corona quomodo. 6
Cyprianus. Martyr de Diabolo triumphans virtutum nobis reliquit exemplum. CXXIX. 1
In die mortis illius adſtabat turba malorum, in feſtivitate multitudo fidelium lætatur. 4
Damnatus. Damnati noviſſimo judicio inhabiles ſunt ad cœleſtia. CXXII. 10. Damnatus cur filius vocetur ab Abraham. CXXII. 2
Nil habent cum miſericordia. CXXIV. 10
Sunt in ira Dei. CXXXVII. 14. De felicitate beatorum magis torquentur, quam de gehenna. LXVI. 14. *l. Infernus*.
Daniel. Vidit Deum patrem judicare, & Chriſtum, quomodo. CXXI. 7
Dapes. Variæ ex hominum ſententia debent enutrire corpus. CLXIII. 6. *l. Epulæ*.
Dare. Deo debemus, quod vult, ut, quod volumus, recipiamus ab eo. XLI. 13. Qui non dat, non queratur, ſi non accipit. CIII. 13. Da Deo, quod potes, & eris acceptus CX. 21. Noſtra dare debemus in eleemoſynam, alienaque celeriter reddere. CXXIII 5
David. Propheta agit medicum peccatorum in primo Pſalmo. XLIV. 2. Ut oret pro venturo Meſſia. XLV. 8. Et pro ſe, licet Sanctus. 12. Pſalmi dicuntur Davidica cithara. CXV. 1. Prophetica melodia. CXVI. 1. David, perſequente Saul, recipit viaticum. CL. 4. Davidica cithara perſonanda in reditu peccatoris. VI. 1. Quid egerit David fiſtula, & cantu. X. 2. Pater Joſeph vigeſima octava generatione. CXLV. 6
Dæmoniacus. Ut curetur a Chriſto. LI. Cur debeat afferri ad Chriſtum. 8. In eo patiebatur Dæmon. 9. Cur Chriſtus requirat in eo tempus paſſionis 11. Quomodo patiatur. XVII. 5. *l. Obſeſſi*.
Dæmon. *L. Diabolus*
Debita. Deo reddenda, vel orandum, ut dimittantur, etiam non intellecta. CXXIII. 8. Debita remiſſa a Chriſto in paſſione 14
Priora pro nobis Chriſtus ſolvit. CXXV. 11.
Debita ſolvere vix ſufficienti non ſunt augenda indebita. CXXXVII. 17. Petere plus debito, eſt exigere fraudem, non tributum. ibid.
Debitor. Non ſolvens pacta callidus eſt. V. 2
Verecundia utitur, dum ejus credita diffamantur. IX. 15. Verecundus mox promiſſa ſolvit. XXXVI. 1. Semper debere anxium eſt. LXXXVIII. 1. Ubi creditor eſt debitor, & e contra, ibi contractus eſt amoris. ibid.
Debitoribus dilatio creſcit ad gratiam creditoris. LXXXIX. 17. Ejus promiſſio expectanda. ibid. Debitum Deo charitate compenſatur. XCIV. 9. Quantum debeat homo Deo. 10. Debitoris inverecundi eſt, aut differre credita, aut promiſſa denegare. CXXIII. 1. Honeſti vero mox utraque ſolvere. ibid. Homo ſe accuſet debitorem Deo. 8. Si debitoris auferatur pudor, violatur innocentia. CXXVI. 5. Humanum eſt, quod debitor quærat compendia fraudulenta. 8. Debitor noſter, & debiti executor eſt Deus, quomodo. XXV. 12. Debitorum modos ſolvere, lucroſum. CXXVI. 1
Decalogus Ejus præcepta ſi non obſerventur, quid mali eveniat. CLXIX. 7. 11

In

In eo latebat Chriſtus. ibid. 6

Defenſor, Legis ſit ejus inimicus quomodo. xcvi. 9

Defenſor debet eſſe miles, non concuſſor. cxxxvii. 18. *l. miles.*

Deformitas. Invitati eſt injuria invitantis xsiii. 18.

Deformitas hominis ex brevitate corporis. clxiii. 12

Deicidæ, Fuere Judæi quomodo. clxxii. 6. Cum notat.

Delicta. Qui delicta diſcutit, prodit. iii. 25. Ea non videt vis amoris. xxi. Compenſantur dolore. xxx. 4.

In delictis habetur homo voluntarius. xxsv. 5. In judicio de delictis miſericordes non judicabuntur. xlii. 11. Dulcia lenocinantur delictis, lxxiv. 10. Qui in delictis perambulat. in verticem habet Diabolum. cv. 7

Noſtra delicta morte Chriſti deleta. ca. 4. Præveniendа delicta, ut conculceotur. cxvi. 3. Quomodo decipiant nos. ibid. Non poterant ante ſuperari, quam peccatum per Chriſtum extingueretur 9. Delicta habent lethalia blandimenta. cxvii. 9. Delicta finiuntur in reſurrectione carnis. cxvii. 10. Delictorum morbis ablata eſt imago conditoris. cxx. 6. Delicta remiſſa a Chriſto patiente. cxxiii. 14. Proximo dimittenda. cxxxia. 7. Utile ex ante delicta ſibi veniam providere. 11. Quomodo effuganda de cordibus noſtris. clxxi. 12. *L. peccatum. L. vitium. L. crimen. L. debitum.*

Deſcendere. Jubetur Zachæus, ut aſcendat. liv. 12

Deſerta. Diſciplinarum, non hominum, non locorum erant, ad quæ Joannes prædicabat. clxvii. 16

Deſiderium. Chriſtianorum dirigendum ad cœleſtem habitationem. cxxix. 8. Malum eſt propriis deſideriis mancipari. cxxxii. 10. Eſt filius amoris. cxlvii. 14. *l. Amor.*

Deſperare. Qui deſperat, ad omnia peccata dilabitur. lxis. 12. Deſperato poteſt Deus reddere, quod promittit. xc. 15. Ad eorum curam ibat Chriſtus. xvi. 2. Deus deſperatus dat ſalutem. lxv. 9

Deſperatio. Inter omnia mala pejor in adverſis venit ſemper extrema. lxxxiii. 5. Exprobrata Apoſtolis. 6. Procul ſit a peccatore. xciv. 11

Deſperatio ſerva mortis quid perſuadeat homini. cxviii. 5. Proſternit hominem. lxxi. 8

Deſtructio. Ab ea ſemper incipit Diabolus. civ. 7

Deſtructio corporis peccati qualiter fiat. cxiii. 12

Devotio. Cauta remuneratur, ſervitus præſumptrix punitur. cix. 9. Penes Deum ſit magis cauta, quam penes homines. 10

Perfecta devotio hoc debet imagini, quod Regi. cxlvii. 18.

Devotus. Animus inſulis beneficiorum ereſcit ad obſequium, non ad ſuperbiam. cxlii. 19

Deus. Dicitur homo. v. 3. Ejus nomen, & miſericordia vi. ar. Vita animæ. xix. 13

Executor, & debitor. xxv. 11. & 12

Soli, & Medico æquiparatus. axav. 3. & 4

Juſſu omnia facere poteſt. xxxiv 14. Eſt ubique præſens ſemper totus. xsxiv. 14. Mors apud illum eſt ſomnus. 17. Deus, qui ubique eſt, quo ſe ipſum fugiat, non eſt. assvii. 3

Magnus Dominus vel in corpore noſtro. xlvi. 7. Ex nihilo cuncta perficit. 9

Curat juſſu. xlix. 6. Cruciat Dæmones. lii. 4 Ejus providentia. avııı 15. Ut iram habere dicatur. xlv. 1. Noſtrorum non indiget xxii. 7. Quomodo miniſtrat gloriam beatis. xxiv. 10. Ad ejus conſpectum omnia pavent. vi. 15. Poſt jejunium non quærit panem. xii. 13. Eſt Dominus Sanitatis. xv. 5. Quomodo dicitur uti paſſionibus. xxxii. 10. Non inquinatur ſenſibus, vel humanis cogitationibus. xxxv. 3.

Vulnera peccatorum, non corporum Dei conſpectum offendunt. xxxv. 4. Audit tacentes, videt abſconditos. 6. Non minoratur in homine. 7. Non poteſt ſordidari ad tactum creaturæ ſuæ. axxv2. 5

Ubi Deus, nullum eſt peccatum. xliv. 13

Non manducat neque eſurit. xi. 13. Dei bonitas. xxiii. 6. Videt cor hominis. l. 11

Creator boni. xi. 4. Dat poſſe, quod jubet, & facit, quæ percipit. 5. Hominem manu, cetera verbo creavit. xxxiii. 5. Dat, & tollit temporalia. xlvi. 8. Deus ſolus, ſed non ſolitarius. lvii. 6. Deus pater habet filium, & quomodo. 7. & 8. Multos filios habet per gratiam, unum tantum per naturam. 10. Filius Dei coæternus patri. lviii. 4. Filius eſt germen permanens in æternum intra æternum genitorem. lix. 5. Deo nil addi poteſt. lviii. 4. Deus unus eſt, ſed Trinitate. lx. 5. Deus pater ut generet filium. lx. 6. Omnipotens. 8. & Ser. lxii. 14. & 90. & 17. Eſt omnipotens; in ſe, ex ſe, & ſemper ſecum habet filium. lxi. 7. Deus nec fraudat, nec fraudatur. lxii. 7. Furata tenet, negata poſſidet. 7. Deo ſalva eſt ratio ſua ſemper. 7. Filius Dei ſemper fuit. lxii. 14. Deus pater filium generat, nobis dum revelat. lxii. 15. Deum nec abſentant loca, nec tempora repræſentant. lxiii. 11. Ex ſe dat, non a ſe petit. 13. Deo non ſætet, quod homini ſætet. lxv. 7. Auctor temporum. 9. Inter patrem, & filium omnia geruntur amore. 11. Dei promiſſio certa. lxviii. 6. Inacceſſus mente ſe communicavit homini. lxia. 4. Deus homo factus patitur adverſa. 9. Moritur. 10. Docuit orare. 11. Ut Deus ſit panis. lxxi. 9. Deus homo eſt pavor Sanctorum. lxaii. 1

Deus eſt Regnum, & totam in ſe Regni continet poteſtatem. lxaii. 11. Non minoratur in carne. lxxvi. 1. Non videtur in loco perfidiæ. lxxs. 18. Dei filius contulit humanitati, quod ſemper cum patre poſſedit, & Spiritu. 19. Recreat ad ſalutem, qui creavit ad vitam. 20. Deus Trinitatis nomen eſt. lxxxiii 10. Deus omnipotens, quia omnia peccata donare poteſt. 12

Deus eſt, qui vivit ex morte, reſurgit ex vulnere. lxxxiv. 21. Non diſcit litteras, ſed docet. lxxxv. 8. Dat loqui, & tacere. lxxxvi. 5

Deus quis ſit, abſque quo non eſt alius, quomodo. lxxxviii. 16. Omnia a Deo creata ſunt bona. lxsxix. 1 Deſideratus, incognitus, & Angelis inviſus, cognoſcitur ex Joanne. xc. 7. Claudit, & aperit ora hominum; facit ex ſterili fœcundam, & e contra. 14. Poteſt facere, quod vult, & deſperato reddere, quod promittit. 25. Deo velle, eſt facere; dare, promittere. 27. Apud Deum nullus reatus, ubi nulla culpa. xcii. 11. Cum ſtat, corripit, cum ſedet judicat; proſtratis conjacet, cum decumbit. xciii. 10. Deus eſt in capite Chriſti, & in pedibus evangelizantium pacem. 18

Omnia bona a principio fecit; quidque fecerit homini. xcvi. 6. Deo non perit, quod ipſe cuſtodit. xcvii. 3. Teſtis fraudis, & laboris 4. Dei infirmum fortius eſt hominibus; ſtultum ſapientius; minimum tota magnitudine mundi magnificentius. xcviii. 5. Quod vult poteſt, c. 1

Auctor vitæ, non mortis. ci. 6. Ut valeant cognoſci ejus profunda myſteria. ci. 7. Cur mortem cum auctore non extinxit a principio. 7. & 11. Ejus juſſio firmat aquas ſuper cælum, &c. nu. ſeqq. in carne ſe manifeſtavit obſcure, ut fidei daret locum cii. 2. Verbo fecit omnia, & refecit, ea nihilo creavit, ex aliquo reparat. 17

Deus eſt via, veritas, & vita. cviii. 14. Non eſt auctor mortis. cxii. 4. Deus fraude non prævenitur. cxxvi. 7. Corporeis oculis non videtur. cxxxi. 1 Nec quantus eſt, ſed quia eſt. 1. Eſt diverſa ſubſtantia, & imago ab Angelo. 19. Deus pater loquitur ad filium, cum dicit. *Faciamus hominem ad imaginem noſtram.* 19. Ante humana in corpore ſuſcepit obſequia, quam beneficia homini divina concederet. cxxxvi. 3. Deus eſt Verbum cxxxvii. 2. Deus ſuper Joannem, &c. cxxxvii. 5. Intra thalamum ſuum ſolam Virginem capit. cxli, 2. Totum eſt poſſibile Deo. 4. Attendit corda non verba. cxlii. 13. Teneri locis non poteſt, qui totus ubique eſt. cxlii. 9. Non eſt ejus injuria incarnatio verbi, & quomodo, 13. In utero plaſmator hominis. 15

Deum cepit Virginalis uteri magnitudo. cxliv. 5. Deus verus de Deo vero, homo verus de Maria. 6. Deo radiante, aſpectus animorum ſauciatur. cxlvi. 1. Deus in carne honor creaturæ, non injuria creatoris. cxlviii. 3. Deus fugit homine perſequente. cl. 3. Finiri non poteſt. clviii. 13. Deus pater teſtis ſui filii cur. cla. 7. Eſt nobis Rex, Dominus, & Pater. clxiii. 4. Neſcit arctari tempore. clxvii. 10. Cur magna relinquens amat minora. clxviii. 9. Sic ſequitur perdita, ut teneat, quæ reliquit. ibid. Amiſſa ſic invenit, ut quæ ſervata ſunt, non amittat. ibid. Capit omnia, nec ab ulla creatura ipſe capitur: ſe coarctat in noſtro corpore. clxx. 2. Immenſus circuit, apparet, videtur in locis. 2. Cur appareat in rubo, columna, nube. 4. Humanum cum vult Deus, facit eſſe Divinum. cix. 15. Profuſus in largiendo, non erit in reddendo durus. xsv. 11. Deus non poteſt mentiri. ibid. Cur claudit, vel aperit oculos. xxi. 21. *L. Pater cæleſtis. L. Trinitas.*

Deus Erga Homines. Dei patris amor in filios. v. *Pater cæleſtis.*

Dei affectus in malos filios ad eum redeuntes. v. 16.

Pie-

Digitized by Google

INDEX RERUM

Pietas miſcuit hominem, & Deum. v. 3. Paſtoris inducit perſonam ad ovium utilitatem. vi. 2. Miſeretur ſalva juſtitia. 23. Quid det pro humana miſericordia. viii. 22. & ſeqq. Agit nobiſcum ne quid pereat in alio ſæculo. ix. 1. Corda metitur, non manus, nec loca. 13. Gratis dat omnia, quæ habemus. 16

Parva poſcit, maxima redditurus. ix. 14

Adjuvat nos in bonis. xi. 4. & 5. In nos jejunat. 13. Ad nos deſcendit diaboli milites ſuperaturus. xii. 12. E cælis ad inferos deſcendit, ut eſſet reſurrectio mortuorum. xiii. 21. Qualis amor Dei in pauperes 14. Per totum. Quod pauperi injuria eſſe, Dei eſt honor. xiv. 6

Cibus pauperis ſaginatio Dei. 7. Ejus bonitas eſt circa malos. xv. 6. Quare in homine ad hominem venerit. 8. Homines quærit, non humana. xviii. 3. Mittit flagella ob culpas noſtras. xx. 13. Dormit quando nos invadunt tempeſtates. 20. & 21. per tot. Sibi immutabilis nobis mutatur. xxiii. 5. Eleemoſynariis centeſimam uſuram promittit. xxv. 11. & 12. Suſcipit pauperes, & divites non repellit. xxviii. 6. Veſtitus humano corpore, nos ne terreat. xxix. 10. Abſterget humana vulnera. xxxii. 5. Amore pauperis vendit Regnum fragmento panis. xli. 15. Tantum petit ab homine, quantum ſcit illum habere. ibid. Dei miſericordia differt judicium ad mortem. xlii. 9

Eſt debitor miſericordi. 12. Homo peccat, Deus convertitur quomodo. xlv. 9. 10. Nobis militat ad ſalutem. xlvi. 13

In humanitate charitatem oſtendit. xlvii. 1

Humanis ſe aptat anguſtiis, ut ſalvet nos. xlviii. 2. Quos odit, declinat. 19. Parens per ſæcula. xlix. 4. Ex gratia ſubvenit infimo ad alterius fidem. l. 7. Deus revertitur ad peccatores, ſi ipſi convertantur ad eum. lii. 14. Deus, quem videt, ad gloriam vult videre. liv. 10. quærens peccatorem, non peccata, ſed hominem quærit. 14. Hominem inter peccata quærit, & pro ipſo Tartara penetrat. 16. Oblationes, ex rebus alienis non acceptat. 20. Amor Dei cognoſcitur ex generatione humana. lv. 3

Deus pater dat totum ad ſalutem. 5

Vocat populos per ora ſacerdotum. lxii. 4

Deus quærit Symbolum a nobis, ut nos credamus. 8. Dat nos ſe non videndo videre. 13. Amari ab homine perquirit. 18. Dat vitam mortuis, deſperatis ſalutem, fœtentibus vigorem. lxv. 9

Fecit creaturas ad ſervitutem hominis. lxix. 2. Etiam Angelos. 3. Se communicavit homini. 4. & ſeqq. Tentat nos, cum ſinit ire ad laqueos tentationem. lxx. 13. Commodavit Chriſtum terris, ut diabolum vinceret. 14. Ut ſit panis lxxi. 9. Amore Dei in utero adoptati, ut liberi naſcamur. lxxii. 5. Dat hominem ſentire Divina. lxxix. 10. Et cogitare divina. lxxxi. 9. Gratius adoratur Sanctitatem cordis, quam incenſum Arabiæ. lxxxvii. 9

Currit per veniam hominum. xc. 7

Delinquentium gemitus eſurit, ſitit lacrimas peccatorum. xciii. 1. Delictum noſtrum charitate compenſat. xciv. 9

Majora tribuit, quam rogatur. xcv. 3

Quid homini fecerit a principio. xcvi. 6

Refert ad meſſem collectionem zizaniorum, & tritici quomodo. xcvii. 16

Vocat omnes abſque diſcretione perſonarum. xcix. 3

Martyribus amicus. ci. 2

Creavit omnia propter hominem. ciii. 7

Repetit animas Sanctorum. civ. 11

Per Paulum rogat hominem per miſericordiam cur. cviii. 5. Per miſericordiam dilatat viſcera, & alia facit. 6. Fidem, non mortem quærit. Placatur voluntate, non nece. 11. Deo placet homo, ſi bene vivat: placatur hoſtia Deus ſi ſancte offeratur, & ſit immaculata, alias exacerbatur. cix. 5. Acceptat ab homine id, quod ipſe dare poteſt. cx. 11

Naturam fecerat, ut homines crearet ad vitam. cxi. 12. Pro magnitudine vulneris adhibuit magnitudinem medicinæ. cxiii. 4. Homini, non peccato largitus eſt gratiam. 4. Infundit pietatis imbrem ad delenda peccata, ibid. hominem perquirit hominis tantum amore. cxiv. 13. Avidus inquiſitor humanæ ſalutis quomodo. cxxi. 14. In paupere clamat ad divitem. 15. Spretus in paupere, non ſubvenit, ut pater. cxxii. 4. Omnibus pro ſuo munere proſpexit ad ſalutem. cxxiii. 23. Pauperem, & divitem e conſpectu ponit, ut viciſſim cuientur. cxxiv. 6

Morienti Deus apparet ad judicium. cxxv. 10. Hominibus formam hominis demonſtrat, ut videatur. cxxxi. 3. & ſeqq.

Dat munera divina. 5. cum fugit peccatorem parcit. xxi. Deo unitas accepta non ſingularitas. cxxxii. 15. Merita Martyrum Dei dona ſunt. cxxxv. 9. Hominem reſumpſit ex utero mulieris. cxliii. 26. Naſcitur, ut reficiat naturam. 17

In ambiguis aperit veritatem. cxlv. 4

Amore mundum invitat timore labentem. cxlvii. 7. & ſeqq. Cur humanam aſſumpſerit naturam, non Angelicam. 17. & 18. Voluit ſe videri in homine cur cxlviii. 8. Deus adeſt, cui non eſt homo, qui adſit. clvi. 8. Quæ beneficia dederit homini, & quæ reparaverit amiſſa. clxi. 2. & 3. Deus requirit noſtram ſervitutem, humano more cur. 4. Redarguit dubitantes de ſuis promiſſis. clxiii. 8

Dubium in fide mittit ad corvum, cur. 9

Quos corripit, mox ſolatur. 14. Quantum ſe deponat hominis amore. 15. Pater noſter curam ſumit de nobis. 18. Mori non poteſt, cui vita Deus eſt. clxvi. 11.

Recipit peccatores, quos ſanctificat, cum propinquat, clxviii. 5. Deus non eſt erroris receptor, ſed hominis. 6. Gaudet de reditu peccatoris. 7. Amor in nos oſtenditur ex quo. clxx. 2. Cur protegat ſicut Aquila, & Gallina. 4. Errantem ovem quærit, ut paſtor. 5. mutat, & commutat ſua officia, ut nos mutet in melius. ibid. operariis ſuis præmia promittit. 15. & 16. Dedit nobis omnia. 16. Beatis oſtendit æterna, & glorioſa. clxxvi. 14

Homines erga Deum. Ad Dei conſpectum intramus corde, & per gratiam. vi. 13. Ad ejus conſpectum omnia pavent, ſed homo exultat, & cur. 15. & 16. Deo debemus quod naſcimur, & ſumus. 17. Deo negare quod vult, eſt velle ſibi Deum negare, quod deſiderat. viii. 21. Deo filii arietum afferendi, & qui. x. 7. Ad Deum ducendus eſt proximus, etiam trahendo illum. x. 12. Deo aliquid dandum. xii. 2. Iter ad Deum impeditur a Dæmone. xvi. 10. Ad Deum per Deum pervenitur. 11. Deo conſignandæ opes in paupere, ut ſerventur. xxiii. 15. Non movendus loco. xxxiv. 14. Tactus a creatura non ſordidatur. xxxvi. 5. Publice laudandus ob gratias acceptas. 9. Fugitur Deus a peccatoribus. xxxviii. 8. Qui audit ſupplicantem, Dei auditum ſibi aperit. xliii. 2. Quod non placet aſtare Deo, eſt ſurreptio Diaboli. 9. Dei contemptus facit nobis tempora mala. 11. Deo vero cognito gaudendum. xlvi. 10. & 11. Dei lumine opus eſt in opere Dei. li. 10. Revertitur ad peccatores, ſi ipſi convertantur ad eum. lii. 14. Oblationes ex alienis rebus Deus non acceptat. liv. 20. Amor Dei cognoſcitur ex generatione humana. lv. 3. Dolor non poſſe de Deo loqui, quod ſentitur. lvii. 1. 2. & 3. Munera Dei eum redduntur, non amittuntur. lix. 2. Accedentes ad Deum ſint mundi corpore, & animo. 3. Quod ſit Deus, credendum. lxi. 6. Qui Deum videre cupit, viſionis ejus teneat menſuram. ibid. Humana quæ Dei ſunt homo non capit. lxii. 16. Terribilius, quod homo detur cælo, quam quod Deus detur terris. lxvii. 3. Sed amantius, quod judicem mutaverit in patrem. 4. Dei nomen aut honoratur ex noſtro actu, aut blaſphematur. lxvii. 6. Divina beneficia nos expavent. lxviii. 2. Cum timore cuſtodienda. 3. Qui ſe filium Dei credit, generi reſpondeat. 7. Ejus amorem non capit homo. lxix. 1. Omnia divinitus geſta ſunt pavenda. lxx. 1. Timor cum Deo loqui. lxxxvi. 15. Coram Deo magnus, quantus erit pecces homines? lxxxviii. 10. Apud Deum eſſe juſtum muneris eſt divini. lxxxix. 11. Cauteiæ eſt tarde de Deo humilia credere, & tardius contumelias ſentire. xc. 11. Amore deletur debitum cum Deo. xciv. 20. Deus inhonoratur ſi ejus facta humano modo tantum exponantur. xcv. 1. Miratur homo, quod Deus vexetur humano in corpore. cii. 13. Apud Deum ſit cauta devotio, & cur. cix. 10. Divinæ charitati non poteſt homo ſimile redhibere. cx. 11

Homo ſit peccator, ut Deus ſit juſtus. cxii. 8. Deo quis tantum famulatur, quantum Mundo ſervivit. cxiv. 11

Homo eſt debitor Deo cur. 13. Coram Deo non glorietur homo de juſtitia, merito &c. cxxiii. 8. Qui in cauſis hominem, non Deum timet facile a juſtitia deviat. cxxvii. 10. Homo ſequatur Deum, non præcedat quomodo. cxxxi. 2. Exaſperatur Judæus videns Chriſtum Deum, cur. cxxxi. 8. Quæ a Deo petenda. cxxxii. 8. Deum timent omnia, quæ timen-

mentur. cxliv. 4. Triſtabatur creatura non valens Deum videre quomodo. cxlvii. 2. Amor erga Deum qualis eſſe debeat. 12. Amans cupit videre Deum. 13. Homo in terrenis eſt Dei Vicarius. cxlviii. 7. In ſe vadit, qui in Deum vadit. clii. 4. Vero Deo contradicit, qui ſe Deum facit. clv. 12. Dei imaginem portare recuſat, qui Idoli portat perſonam clv. 12. Deum quærere, & neſcire quærere, magis neceſſitas eſt, quam reatus. clvii. 6. Paulus Dei amore peccabat in Deum ex ignorantia. 7. Deum naſci non vult Prophanus. clviii. 5. Soli Deo tenetur homo ſervire. avi. 3. & 4. Dubitans de præſentibus, cum futura jam ſentiat, deputatur ignibus gehennæ. clxiii. 17

Cum Deo commorantibus vitæ ſubſidia non deſunt. clxvi. 10. Deum non violat peccator propinquans. clxviii. 5. Peram, panem, & æs, quod portare debemus, Deo jubente. clxx. 18. Invitatur ad habitandum ſplendore Civitatis, Templi, & cordis. clxxi. 13. Dei filium dum Joannes revelat, ſuſcipit mortem. clxxiv. 17. Servi Dei ſtant, non jacent. xv. 3. Mala patiuntur ad coronas. 4

Dextera. Domini eſt Chriſtus. xxxiii. 7. Virtus eſt opus dexteræ quomodo. ix. 18. Chriſtus revocat Apoſtolos ad dexteram. lxxviii. 9. Fugiamus, quæ a ſiniſtris ſunt; ſi a dextris aſtare deſideramus. ix. 19.

De dextera ad ſiniſtram tranſire quid ſit. clxviii. 10. *l. ſiniſtra.*

Diabolus, ſeu Dæmon. Auctor deſperationis. Quid deſperato faciat, & mercenario ſuo. ii. 18. Vellet homines criminoſos fieri, criminumque magiſtros. ii. 19. Nec ſinit eos exſatiari quare. ibid. Diabolus eſt mendax, & porcus, & quibus paſcatur. v. 12. ad 15. Saginatur vitiis. 17. Non tollit famem. 19. Auctor mali, & quæ mala agat. xi. 2. & ſeqq. tentat primordia virtutum. 10. extinguit bona in ipſo orta. 11. Nequam per ſe, nequior provocatus. xii. 8. Saturatur ex culpis. 9. & 10. Cibum in crapulam vertit. ibid.

Qui ſint ejus milites, & quid agant. 11

Dolis pugnat, ubi non ſuppetunt vires. xiii. 8. Dominatur crapulationi. 9. Elevat, ut præcipitet. 18. Lapſus quærit. 20

Sæpe victus non cedit. 22. promittit ut fallat. 23. Dum petit adorari, quæ faciat mala. 24 a Domino repercuſſus contra nos ſævit. 26. Etiam tempore quadrageſimali, & quomodo. 27. Eſt inimicitiarum Princeps. xiv. 13. In monumentis habitat. xvi. 4. Geſtit homines ſepelire vivos. ibid. Mala patitur, ut homines intereant. 5. Quibus fraudibus utatur, ubi aperte non poteſt expugnare. 6

Curat, ne homo redeat ad Deum. xvi. 10

Non poſſidet hominem, niſi a divina ſervitute ſubductum. ibid. injuſte lamentatus de tempore. xvi. 15. Mutat fœtores. 17. Cœnum petit. 18. Mittitur in gregem porcorum. 19. Cur porci moriantur. 20. Omnia perdere cupit. 21. Cruciatur de vita hominis, vivos ingerit ſepulchris, mortuis cibos apponit. xvii. 3

Culpa diaboli ad hominis pœnam redundat, & quomodo. 5 Cur Regna promittit, habitetque ipſe in ſepulchris xvii. 8. Promittit ſuperna, ut ad inferna protrahat. 9. Adulatione utitur. 10

Timet, & ſimulat. 13. Et cum legione ad unum 14. Eſt miles deſidioſus. 15

Sordibus, & cœno delectatur. 17. Ejus odor nec ſuſtinetur a porcis. 18. Avis cæli nidificat, & fructificat. xix. 8

Ex Angelo effectus diabolus. xxvi. 4. Ejus laqueus eſt ſuperbia. ibid. Abſtulit humana, dum divina promiſit. xxvii. 4

Ejus ſcandalum. 5. Scandalum fecit diabolum. 10. Deſcribitur ut ſpiritus. lii. 2

Quomodo humanis anguſtetur ſenſibus, ſurdus, mutuſque dicatur. 2

Antiquus refuga, ſenſus hominum obſceſſit. lii. 5. Fallit homines, ut mala obſeſſi credantur naturalia, incurabilia, lunatica. 5. & 6. Pacem penitus evellit liii. 4. Diaboli latrocinium collocavit hominem in ſpeluncam. lxv 4. Ab eo eſt omne malum. lxvii 13. diabolus dicitur malum, quare lxx. 14 Ut nos decipiat, & trahat in peccata. lxxi. 8. Tentatio diaboli eſt prævia miniſtra ejus. lxxii. 17. Mundum reddidit immundum; hominem traxit ad mortem; & affectum commutavit in parricidium. xcvi. 6. 7. Bonis mala ſuperſeminavit ad noſtram ruinam, & quæ 8. ad 11. Fraude contendit, ne creatura in ſuo ſtatu conſiſtat. xcvi. 11. Seminat hæreſes inter fideles, inter ſanctos peccatum, inter pacificos lites, dolos inter ſimplices, inter innocentes nequitiam, cur. xcvi. 13. Laborat juſtos capere, non poſſidere peccatores. 14. Ad ruinam hominem impellens derelinquit, ut intereat. 15. Gaudet noſtris malis, & alia. 16. Hominem non vult habere, ſed perdere; cur. 17. Servit dormientibus ſuperſeminat zizania. xcvii 3. Infamat Dei ſervos, ut pœnam vice præmii reportent. 5. Noſtrum damnum ſuum computat lucrum. 5. Dæmones dicuntur aves rapaces, voraces, aeriæ. xcviii. 12. Machinatus eſt in vitam. ci. 6. Incipit a deſtructione. civ. 7. Ejus deſcriptio in muliere incurvata. cv. 2

Obſecundat malis voluntatibus, & turpiſſima ſervitute dominatur. 3. Arte decipit. 4. Oneribus peccatorum deprimit homines ad terram. 5. Equitat in verticem eorum, qui perambulant in delictis 7. Ad pejora impellit, qui ſuo ſtudio vadunt ad mala. ibid. Quomodo honoret ſervitutem ſibi ab homine factam. cxiv. 15. Conturbat paſſiones hominum ad lapſum. cxv. 11. Habet pro conjuge Mortem. cxviii. 4. Quid contra D. Apollinarem fecerit. cxxviii. 3. Promittit mala, non bona, homines nec æternos vult, nec temporales. cxxxi. 12

Angelus commutari maluit in diabolum, ne hominem plenum gloria videret. cxlviii 12. Fœminam Evam dolis aggreditur & 12. Inſtat ad firmitatem fidei, & tentat ſcindere concordiam. cxlix. 12

Volebat nobis auferre Crucis vexillum. cl. 13. Quid ſentiret de virtutibus Chriſti vir facti. 14. Nato Salvatore, genuit numeroſa portenta, & cur. clv. 2. Diaboli locumtenens ſuit Herodes. clv. 14. Circuit, ut devoret. clxx. 6

Mentitus fuerat ſe Deum, 14. Invidia fecit diabolum ex Angelo. clxxii. 5. Chriſti paſſionem deguſtabat in capite Joannis, ſitiens. clxxiv. 9. Quomodo ſit ſuperſatus. xcvi. 13. Dæmonis ſurreptio, quod oraturi mane non intramus Eccleſiam. xliii. 10.

Chriſtus, & Homo erga *Diabolum*. Diabolo qui ſe jungit, eſt Dæmon unus. v. 18. Diabolo ignota ſint noſtra bona. vii 6. Eo victo vitia nil valent. xi. 8

Impugnandus dimicante Chriſto. 7 Chriſto vincitur, ut cedat Chriſtianis. 11. Capitur ſuo laqueo, quando primis tentationibus reſiſtitur. ibid. Coram Chriſto perdit artes. xvi. 21. Signa ſunt diabolo ad ruinam. 24. Non prævalet vigilantibus, & ſobriis. xii. 7. Jejunantibus nobis eſurit. 9. & 10. Deus deſcendit, ut diabolus vinceretur. 11. Reprimitur a Chriſto ejus auſus. xii. 26. Ex conſiliis proditur. xiii. 18. Cavendi dæmones, non timendi. xvi. 6. Fugantur ſolo nomine Chriſti. 7. Ab homine trahuntur ad Chriſti præſentiam. 9. Dæmones non cedunt, niſi victi; non lædunt, niſi juſſi. 12. Ex vitiis noſtris habent poteſtatem nocendi, quam ex virtutibus perdunt. ibid. Chriſti transfretatio liberavit nos a Dæmone. xvii. 6. Ad nutum Chriſti torquetur dæmon, homo liberatur. 7 Ab obſeſſis patitur mala *L. Obſeſſi. L. dæmoniacus*. Timet inermem, fugit armatum. xvii. 16. Niſi Deo permittente, nec prevalet contingere porcos. 19. Quando homo cæperit ſequi dæmones. xxxviii. 8. Non eſt Dæmon, qui Chriſto non cedat. li. 4. Dæmon torquetur in obſeſſo. 9 Diabolus confunditur a Chriſto. lii. 6 Fugatur, & vincula ſolvuntur. 8 Diabolo non detur locus. liii. 7. Statim paret Chriſto, ne mora ſibi ſit damnoſa. lxv. 20

In terra ſit diaboli voluntas. lxx. 10

Dæmonis inſidiæ a Domino vigilante panduntur. xcvii. 3. Quomodo mala Dæmonum vitentur. xcviii. 12. Nil poteſt in homines cautiores, cv. 3. Chriſto regnante diabolus perit. cxxxix. 20

Superatur a Chriſto in publico conflictu, cur. clii. 7. Qui jocatur cum Diabolo, non gaudebit cum Chriſto. clv. 12. Diabolo renuntiant, qui feſtinant ad Chriſtum pervenire. clviii. 14

Miſis bellator expugnat Diabolum. clxx. 8. Vincitur a ſuis olim victis. 14

Quid valeat ad Deum. clxxii. 7. Divinæ virtutis eſt Dæmonem proprio truncare mucrone. lvii. 13. Dæmon captivus hominis ab adventu Chriſti. xviii. 14.

Dicere. Ex ordine propoſito ſæpe non poſſumus religioſa neceſſitate. cxiv. 1. Auctoritas dicentis contumeliis vacuatur. cxxi. 11. Dicere timet concionator, ne auditoribus contemptoribus obſit. cxxxvi. 15

Dics.

INDEX RERUM,

Dies, Qua Jeſus locutus eſt da ſero, quæ fuerit. xxi. 2. Dies gratus, ſed gratior ſerenus. xli. 12. Dies Dominicus a Chriſtiano ſervandus. cv. 13. Dies moritur, & reſurgit. cxviii. ix. Die non tenetur conditor dierum. cxxxi. 17. Chriſtus propter nos diem ſuſcepit, & tempus. ibid. Dies illuſtratur corona martyris. cxxxv. 1. Dies verus illuxit, quando Dominus natus eſt. clix. 1. Dies ſalutis agnoſcendus. clxiv. 15. Chriſtus æternus dies. clxx. 7.

Dignitas. Dignitatem non invadit, qui ſua inſulis dignitatis eſt. cix. 10. *L. Domus*.

Dii. Gentium criminoſi. lvii. 6. Ignorentur ab eo, qui vult ſeire Deum. lxi. 6. Captivitas multis diis ſervire. 6. Dii fecerant non videre Deum, quem homines videbant. lxis. 13. Ut infamarentur in Kal. Januarii late clv. Dii multi a Dæmone figurati, ut unus, veruſque Deus neſciretur. xvi. 6. Gentes diis innumeris ſerviebant, quia verum Deum ignorabant. xvii. 13

Dilabi. Dei nutu cuncta dilabuntur. clxxvi. 3

Dilatio. Debitoribus dilatio creſcit ad gratiam creditoris. lxxxix. 17. Differtur Sermo, cum tempus dicendi elapſum eſt. cxxi. 18

Dilectio. *L. amor*. *L. pax*. *L. inimicus*.

Diluvium. Ad expiationem mundi. lxia. 5. & clxvi. 6.

Ab eo tempore aperitur ſacramentum jejunii quadrageſimalis, & non ultra cur. 15

Dimittere. Peccata in nos dimittere debemus ex Dei mandato. cxxxix. 7. Alias nobis non dimittentur. ibid. Quomodo dimittenda ibid. 7. Dimittendum proximo. lxviii. 12. *L. oratio Dominica*.

Diſcere. Humana ut poſſimus, tota vita brevis eſt? quanto magis divina; cxii. 2. Ut diſcatur. ci. 7

Diſceſſus. Dei ab anima cauſat ei mortem. xia. 13

Diſciplina. Aſpera ſenſibus immaturis recipitur amore. cviii. 3. Diſciplina opifex ſuccurrit naturæ imperfectis. cxxxii. 1. Diſciplina quadratæ fidei eſt in quadrageſima. xi. ix

Diſcipuli. Chriſti confugiunt ad eum in tempeſtate. xx. 3. Suſcitant Chriſtum. 7. Quare ad dormientem confugiant. xxi. 9

Cur Chriſtum ſequantur ad ſuam patriam redeuntem. xlix. 5. Eorum impotentia in curando Dæmoniacum Magiſtro attribuitur. li. 3. & 4. Ut fugent Dæmones a Gentibus. 6. Non ſanant Dæmoniacum, cur. lii. 7. De reſurrectione Chriſti nutantes revocantur ad fidem. lxxvi. 7. Pueri vocantur, quia erant parvuli in fide. ibid. Diſcipuli Domini in tenebris paſſionis relicti. lxxviii. 1

Dicuntur fratres Domini. lxxx. 15

Magiſtrum fide ſuſtulerunt vivum. 18

Conflictus fidei, perfidiæque diſcipulorum. lxxxi. 2. Pace confirmati a Domino. 3

Confortati. 5. Chriſtum a mortuis rediiſſe credebant in anima cum ſola imagine carnis. 7. Bella cogitationum diſcipulorum. 8. & 9. Verba Chriſti ad diſcipulos: *Videte manus meas & pedes*: Declarata per diſcurſum aureum. lxxxi. 10. Invitantur ad renovanda vulnera, ibid. Tardius credidere ex amore. 13

Et ex magnitudine cauſæ. 14. Pœna dominicæ paſſionis tranſierat ad diſcipulos late lxxxiii. 5. In orbem miſſi, ut ſint ſpes omnibus, qui ſibi deſperationis cauſa fuere. 7. Eorum in credendo mora eſt firmamentum nobis. 8. Terror ex Judæis, & facinus mortis Chriſti concluſerat domum, & corda diſcipulorum. lxxxiv. 3. Conflicti Chriſto ablato, ſed reddito pacifici. 7. Internam, æternamque pacem illis offert Chriſtus. 9

Miſſi a charitate Chriſti ad patienda mala 10. & 11. Etiam ad remittenda peccata. 12. Diſcipulus eſt injuria magiſtro, ſi illius non ſequatur inſtitutum. xciv. 8

Et Diſcipuli probitas laus eſt magiſtri. ibid. Diſcipuli credebant, Domini tactum eſſe ſolo corpore. c. 3. Diſcipulorum labor, & pœna in diſcendo litteras. ci. 8. Diſcipuli Chriſti armantur ad Synagogæ interitum cur, & quomodo. cxxxvii. 13. Eorum fuga excuſatur a Chriſti fuga in Ægyptum. cl. 5

An culpabilis fuerit. cxxxiii. 3. Diſcipulis Chriſti beatitudo promiſſa. clxi. 14

Cur bini a Chriſto miſſi. clxx. 11

Cur prohibentur tollere quicquam in via. ibid. 15. Quomodo ederent non lotis manibus. clxxi. 2. Diſcipulus ſcientiam non obtinet, ſi pro ſua voluntate doceri contendit. cxxxiii. 5

Diſcordia. Concors inter ignem, & aquam. clxiv. 7

Diſcordias Gentium pacificus prælator aufert. clxx. 8. Diſcordias, & lites ſuſcitat Diabolus in quadrageſima. xiii. 27

Diſcretio. Inter fidelem, & infidelem ex quo ſumatur. xcvi. 3. *L. ſeparatio*.

Diſcutere. Delicta, prodeta eſt. lxi. 2x. Diſcutere aliquid eſt illud ampliare. cxv. 11. Diſcuſſio ſevera dicentem audientemque onerat. cxxvi. 2

Diſpenſator. Parabola de fideli diſpenſatore omnes tangit. xxvi. per tot. *L. Dux*. *L. Eccleſiaſtici*. *L. Pater familias*. *L. Pauper*. *L. Servus*.

Diſpenſator bonorum non incubator eſt dives. cxxi. 8.

Dives. Pœna, non cenſu, qui cuſtos eſt auri. xxii. 6. Confundetur in alio ſæculo. 9

Cor habet vel in cælo, vel in terra. 10

Quanto plus habet, tanto amplius debet. xxvi. 15. Divites Sancti, quomodo divitias poſſiderunt. xxviii. 7. Dives ſemper vult dare, cum declinat ad pauperem. xxxix. 14. Dives malus ut puniatur. xlvii. 14.

Dives miſericors tot ſervos habet, quot nummos. liv. 5. Inhumanus, ex filio Abrahæ fit filius gehennæ. liv. 21

Dives det pauperi, & Deo. lvi. 9

Deſpiciendo pauperem quid habeat. 11

De eo civ. Deſcribitur dives congregans divitias. 2. Quomodo intra ſe cogitet, ſe uſus conſiliario. 3. A divite interrogatur diabolus, qui erat in corde ipſius. 5. Dives avidus non habet ſemper. 6. Ignarus de præſentibus, diſputat de futuris. civ. 7. Claudens horrea pauperi, ſibi claudit. 8. Cur ſtultus. 9.

Cogitata perdit. 12. Vigilet in opere bono. 13. Sit dives in miſericordia, ut ſpiritualiter ſit dives. ibid. Divitem deglutit infernus. cxxi. x. Eſt diſpenſator, non incubator divitiarum. cxxi. 8. Servus eſt opum. 13. Ignobile ſepulchrum pompæ. ibid. Durint adamante. 14. Semper eget avarus. 18. Ejus cum paupere conflictus. cxxiv. 5. Dives pauperem videat, & a converſo. 6. Diviti perit, quod pauperi negatur, vel ſpargitur ad pompam. 13

Homo dives erat Chriſtus, & quomodo. cxxv. x. Dives in tempore, mendicus in ſempiternum erit dives malus. 15

Divitis virtus in humilitate. cxxxvi. x

Dives ſerviens Chriſto quam peram, panem, & pretium habere debeat. clxx. 8. *L. Avaritia*. *L. Avarus*. *L. Epulo*.

Divina. Contraria ſunt humanis, & e converſo. xxi. 4. Cur humanis inſinuentur exemplis. xxxix. 1. Largitas divina fuſe per tot. xxxia. Divina ſcire, Dei munus eſt. lxxvi. 10. Item ſentire. lxxix. 10. Quando ſe miſcuerunt humanis. lxxxix. 6. Quod tempus ſufficiat ad divina intelligenda. cxii. 2

Divinus ſenſus verbis celatur humanis. cxxxix. 1. Divina verba modis humanis non penſanda. cxlvi. 3. Bonis divina ſuccurrunt, cum deſunt humana. clvi. 8

Divina generatio teſtem neſcit. clx. 7

Divina beneficia homini data naturalia, & ſupernaturalia. clxi. 2. & 3. Divina hæreditas quare dari, nec dividi poteſt. clxis. 9. Lex docuit penetrare ſecretum ſenſus divini. clxviii. 1. Mancipata divinis Officiis miniſteriis purificanda. clxxi. 6

Divina ſervitus præponenda humanis affectibus. xia. 11. Divinum humano auditu non accipiendum. lxxiv. 1. *L. Trinitas*.

Divinatio. Fugienda quare. xviii. 15. *L. Aſtrologus*.

Divinitas. Nec initium capit, nec recipit finem. lvii. 7. Nil ſiniſtrum recipit. 16. & lia. 14. Nec Trinitate dividitur, nec unitate confunditur. lx. 5. Deitas una in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto. lxi. 13. Non eſt humano modo æſtimanda. lxvii. 14

Divinitatis, & humanitatis cognatio ſempiterna pavenda. lxxii. 1. & 4. An mirabilius, quod Deus homo, an quod homo Deus. lxxii. 5. Deitas Trinitate diſtincta, non eſt unitate confuſa. lxxxiii. 10. Neſcit exteriora. 10. Uterum Marianum ingreſſa abſque Virginitatis detrimento. lxxxiv. 5. Deitas non clauditur mente carnali. cxxxi. 1. Nota per Chriſtum. cli. 7. Externam non recipit nationem. clx. 7. Deitatis plenitudo ubi habitet. vi. xo Divinitas craſſata myſterio quomodo. lxxxiv. 5. *L. Trinitas*. *L. Deus*.

Diviſio. Cain ex mala diviſione Deum offendit in ſacrificio. cix. 6 & 7. Cupiditas vellet facere Chriſtum auctorem diviſionis. clxii. 5. Bonorum cæleſtium non petenda diviſio. clxii. 8. Ut tres in duo, &

duo

duo in tres dividantur ex Chriſti doctrina myſtice. CLXIV. 11

Divitiæ. Quæ mala agant. 1. 6. Et eorum cupiditas. 7. Quomodo ſerventur. XXIII. 14. & 15
Quomodo poſſideri debeant. XXVIII. 7
Divitiæ quid Matthæo publicano fecerint. 8. Ut proſint reſpicientibus cælum. LIV. 5. Relinquendæ a ſervire Deo. CLXX. 15. Sunt onera gravantia. ibid. Earum fallax illecebra quando fugatur. CIV. 1. Illarum finis. CXXI. Per tot. Num ſint criminoſæ per ſe. 4
Cur in Abraham, & Epulone diverſos operatæ ſint effectus. 6. Divitiæ pereunt homini, non crimini in inferno. CXXII. 13. Animus, non divitiæ ducit ingratos ad pœnam. CXXIV. 4. Ex eis tumor mentium. CXXXVI. 2. Non ſequuntur morientem. CLXX. 17. Hic ſomus earum prorogatores. CXXV. 16

Docere. Non debent mulieres, ſed diſcere. LXXXII. 13
Quomodo Paulus docuerit. CI. 9
Labor eſt docere. CLXIII. 15

Doctor. Docens omnibus profutura loquatur. XLIII. 2. Diſputat lectæ, ut optime intelligantur. LII. 8. Doctori præſtandus benignus auditus. LXXVI. 1. Hoc accipit doctor, quod meretur auditor. LXXXVI. 5. Ut fiat deprecator. XCVI. 9. Supplicat diſcipulum, ut velit ſcire. CI. 8. Quando poſſit obſcurare ſacram Scripturam. CXII. 3. & 7
Doctor verbi Dei ante cælos conſcendat, quam homines doceat penetrare cælos. CXX. 12. Teneat ſenſus moderatos ſcripturæ, & cur. CXXV. 1. Malus, ſi obedientes non doceat, pius non docendo contemptores. CXXXVII. 15. Doctor noſter ſit Chriſtus in inſinuandis præceptis. CLXIII. 15. Doctor faciat, quæ docet. CLXVII. 2. *L. Concionator*, *L. Scriptura ſacra*, *L. Evangelium*, *L. Magiſter*.

Doctrina. Chriſtianæ prius ad verbum diſcenda, ut deinde myſteria intelligantur. LVI. 5
Cur Chriſti doctrina ſit obſcura myſteriis. XCVI. 1. ad 4. Sit varia in docendo rudem. CVI. 1. Quomodo variis delectanda. CXII. 1. Ejus ordo moderandus, ut aliud non impediatur ex alio. CXIV. 1
Evangelica tripartito ordine ſermonis ſalutifere præbetur. CXV. 1. Cæleſtis vario modo, deprompta ſuavius aperit ſacramentum Eccleſiaſticæ ſcientiæ. CXVI. 1
Moderata ſumatur ex ſenſibus Scripturæ. CXXV. 1. & CXXVI. 2. Cæleſtis a Scribis corrupta. CLVIII. 6. Doctrinæ familiaris a Chriſto tradita. CLXI. 5. Eſt filia humilitatis. 12. Doctrina fidei eſt utilior ſimplicitate. CLXVI. 3. Doctrinæ in dictis ſcientia eſt, in factis virtus. CLXVII. 2. *L. Verbum Dei*, *L. Concio*, *L. Scriptura Sacra*, *L. Evangelium*.

Dolor. Compenſat, & delet peccata. XXX. 4
Vis doloris in arduis languoribus ſæpe dat conſilium. XXXV. 2. Revocat dolor, quod blandimenta depulerunt. LXIV. 6
Dolor eſt perire cælum, &c. CI. 15
Dolor major eſt habita perdidiſſe, quam non habuiſſe. CXXIII. 3. Dolor provehit ad virtutem. CXXIV. 3. Revocat interdum diruptum a ſerie electionis. 15. Dolor quando nos compellit ad reddendam rationem quid agendum. CXXV. 18. Quæ moverint auctori noſtro dolorem. CLXXV. 4
Dolor ſuperhumanus eſt, cum eſt propter Deum. LVII. 1. *L. Afflictio*, *L. Mæror*.

Dolus. Polluit labia. LXII. 5. Doloſitas fremit ſe deceptam CLII. 2

Dominari. Omnibus dominatur, qui propriis non tenetur. XXII. 4. Chriſtianus dominetur elementis. CXIII. 10. Dominatio ſempiterna ex ſervitute Chriſti. CXIV. 15
Vera dominatio eſt famulatus Dominicæ ſanctitatis. CXV. 14. Patris, & filii una eſt nobis dominatio. LXI. 8. *L. Præſidere.*

Dominus. Cum domi occiſus eſt ſcelere ſervorum, ad totam domum vindicta pertendit. LXXVIII. 2. Manumittens ſervos. XCVI. 5
Terrenus exigit ſolicitam ſervitutem. CIX. 9. Non Dominum, ſed Villicum hic quiſq; ſe agnoſcat. CXXV. 16. Eſt ſuper ſervum. CXXXVII. 2. Abſtrahat ſervum a peccatis, ne peccet & ipſe. CLV. 14
Domino naſcenti parantur laquei a ſervo contumace. CLVIII. 11. Dominus cænans, & ſervus miniſtrans deſcribuntur. CLXI. 5. Quicquid egerit circa ſervum, juſtitia eſt. 6. Ex ſibi præſtita ſervitute intelligat quomodo debeat ſervire Deo. 7. Fidelibus ſervis juſta cibaria miniſtrat. CLXIII. 4. Eſt nobis Deus. 4
Non quare, ſed quid fieri velit Dominus inquirendum. CLXVI. 15. Ad dominum pertinet peculium ſervi. XV. 3

Domus. A una duos non capit ex invidia germanos. IV. 8. *S. Petr. Chryſ.*
Domum patria habiteot filii ubi multa bona. 1. 14. Terrenam domum cur Dominus cæli intret, & quando latet. XVIII. per tot. Domum noſtram intret Chriſtus. LIV. 12. Ex apparatu manſionis dignitas Hoſpitis innoteſcit. XCII. 5
Eliſabeth domus myſtica ut reparetur. ibid. Clauſtra domus non prorumpit extraneus. XCIII. 4. Domus propria gratior poſt tempus. CXIV. 1. Domui Mariani uteri quæ penſione fuerit a Deo ſatisfactum. CXL. 10. Ad eam nullus pervenit præter viam. CXLII. 7. Domus mundi pro homine facta. CXLVIII. 5. Quid ſit ſua domus ſapit, qui ſentit alienam. CLI. 4
Ejus ornatus invitat auctorem ad habitandum. CLXXI. 13. Domus penetralia tripudiare, & lætari dicuntur. CLXXV. 6. In domo ſua cur eſt Propheta ſine honore. XLVIII. 14. *L. habitaculum. L. hoſpitium.*

Donatio. Chriſti perpetua. CXXV. 12. Dono Dei largientis unuſquiſque ſit contentus. CXX. 9. Nec alterius donum velit occupare. ibid. *L. Munera.*

Dormiens. Eſt homo, cum male facit. XXII. 12. Profunde dormit, qui non excitatur ad ſonum cæleſtium nuptiarum. 16. Dormire dicitur peccator. XXXIV. 9. Profunde dormientes tota nocte, quid perdant. XXXIX. 9
Dormientibus ſolent imagines corporeæ apparere. LXXXI. 7. Irruere in dormientes ſignum debilitatis. XCVII. 2. Cum ſervi dormirent, Dominus vigilabat quando. 3. & 15.

Drachma. Perdita, & inventa deſcribitur. CLXIX. 1
Multa dubia circa illam ſolvuntur. n. ſeqq.

Dubia. Firmanda ſunt. CXII. 2. In dubiis vitandum judicium, & Deo remittendum. CXLV. 4

Dubitans. De divinis promiſſis arguitur. CLXIII. 8. Cur ad corvum mittatur. 9. Invectiva contra illum. 10. Deputatur ignibus mortis, & gehennæ, & quare. 17

Duodenarius. Numerus Apoſtolorum per quaternarium format tripartitam quadrigam, & ad quid. CLXX. 8. & 9. Duodecim Patriarchæ diſtincti in duodecim tribus, & alia figura ſunt Apoſtolici numeri. CLXX. 10

Dux. Militum quam redditurus ſit Deo rationem XXVI. 10. Dux vitiorum *L. Mercenarius.*

Ebrietas. Vires enervat. XII. 3. Potus noſter in ebrietatem diffunditur a Dæmone. XII. 9
Ebrietas mundum demerſit, & alia mala fecit. 14. Ebriis dominatur Diabolus. XLII. 9. Eſt ebrietas ſacrilegium in Sacerdote. XXVI. 7. Ebrietas quid ſit & effectus. XXVI. 8. Demergit corpus. XLI. 4. Ex vino eſt, & in ea non eſt Spiritus Sanctus. LXXXVIII. 11. & 12. Filios noctis facit. CIV. 10. Cognoſcitur per vinum. CXVI. 5
Ebrius vinum accuſat. 6. Ebrietatis incendia in Epulone CXXIV. 12. Ebrietas calicis Domini ſobria abolet lamenta peccatorum. CXXXVI. 7. Ebrietas terrena deformis, decora cæleſtis. 8. Divini amoris quid egerit. CXLVII. 13. Mens ebria ut male judices. CLXXIII. 18

Eccleſia. Rogat pro eleemoſynario. XIV. 11. & 13
Navem Eccleſiæ ingreſſus Chriſtus, mare ſæculi turbatur. XX. 4. Placatur. 5
Eccleſiæ tranquillitas. 6. Tempeſtas. 11
Sponſa Chriſti, & thalamus ornatus quomodo. XXII. 16. Eccleſia quando a Chriſto deſponſata. XXXI. 9. Figuratur in Hæmorrhoiſſa. XXXV. 9. Dum Chriſtus ad ſynagogam tendit, Eccleſia fundebat ſanguinem humanum. XXXVI. 12. Eccleſia acceſſit retro ad Chriſtum, quomodo. 13
Quale veſtimentum tetigit. 14. Eccleſiæ dum Chriſtus attendit, moritur ſynagoga. 15. Mane ad orandum Eccleſiam intrare debemus. XLIII. 9. Et quare id non fiat. 10. Ut ex Templis Idolorum fiat Eccleſia. LI. 6. Eccleſia eſt in Deum. LVII. 19. Conjuncta Chriſto. LVIII. 12
Gloria Chriſti. LIX. 17. Conſors divinitatis Chriſti. LX. 21. Perpetua ſponſa Chriſti. LXI. 14. Eſt in Chriſto, & Chriſtus in ea. LXII. 21. Si generat eſt cæleſte myſterium. LXVII. 14. In partu ipſo quantam det filii gloriam. LXVIII. 15. Mater Virgo generat nos beatos, & quomodo. LXXII. 6
Figuræ illius. 7. Ablactat filios in paſcha. LXXIII. 4. Ejus filii diverſarum ætatum quomodo nutriantur. 6. & 7. Nos hortatur ad pœnitentiam. 8. In Eccleſia clareſcit Sabbatum in die Dominico. LXXV. 4. Duæ Mariæ deferunt typum eccleſiarum ad dominicum ſepulchrum. LXXV. 5. Eccleſia ex duobus populis veniens una eſt. ibid. Sponſa cur ſalutata a Chriſto. LXXVI. 6. Reducta a Chriſto ad fidem ſuæ fidei ſtationem. LXXVIII. 5
In fœmina figurata loquitur. LXXXII. 13
Eccleſia una figurata in duabus fœminis, & diſcipulis duobus. 14. Habet corpus Chriſti ad manducandum. XCV. 5

Digitized by Google

INDEX RERUM

Figurata in Magdalena peccatrice. xcv. 6. & 7. Lacrymatur, quia Chriſtum abeuntem non vidit. xcv. 8. In judicio Chriſtus ad Eccleſiam revertitur ſynagogam increpans. 9. & 10. Semper recipit redeuntes. xcvIII. 7. Sponſa, & hortus, in ea ſatum granum ſinapis. xcvIII. 10. Accipit a Domino fermentum xcIx. 1. & 14. Eccleſiæ lacrymæ impetrabunt reſurrectionem mortuorum. cIII. 9. Figurata in muliere inclinata. cv. 8. Eccleſia curat per impoſitionem manus. 11, Ut pariat Chriſto filios. cxvII. 8. Ejus interceſſio ut liberavit animas ex inferioribus locis. cxxIII. 16. Quid pro Apollinari conſecuta ſit a Chriſto. cxxvIII. 5. & 9. Exultavit in conſecratione Chryſologi, & quare, & quomodo. cxxx. 2. & ſeqq. Ejus conventus non contemnendus. cxxxII. 9. In ea quiſque maneat, ut ſit aliquid. 14. Præter Eccleſiam vitam quærere, quæ mala. 17

Illuminata incenſo heptaliſmi S. Felicitatis. cxxxIv. 2. Eccleſia ſponſa figurata in Maria Virg. cxLvI. 9. Eccleſiæ pax, & Hæreticorum ira late. cxLIx. 1

Ejus figura, quod anteponenda erat ſynagogæ. cLI. 15. Ex fuga Chriſti habet Innocentes Martyres. cLIII. 5. Habet menſas, ſuper quas cœnam Domini Apoſtoli præpararunt. cLxI. 14. Eccleſia, & Chriſtus diviſi ab Hæreticis, & a ſynagoga uno ſpiritu junguntur. cLxIv. 11

Eccleſia filia Synagogæ. 13 Illius nurus. ibid. Ex reſurrectione Chriſti tota in ejus conjugio. 13. Cornelienſis chara Chryſologo cur. cLxv. 1. Eccleſia erat mulier Drachmarum quomodo. cLxIx. 4. Eſt lucerna ardens, qua Chriſtum invenimus. 11. Eccleſia in principio ſui partus iter fecit. cLxxv. 1. ad 3. Vicohaventina, ut lætabunda genuerit Marcellinum Epiſcopum. cLxxv. 5. Virginitatis coronam parturiendo magis conquirit. 13. In ea Judæus lucem fidei videt per libertatem gratiæ. cLxxvI. 14. Ante eccleſiaſticam adminiſtrationem mundentur a ſanguine manus. xvIII. 11. Eccleſia Ravennas. *l. Ravenn. l. templum. l. Feſtivitas.*

Eccleſiaſtici. Ut verbum Dei, & doctrinam cæleſtem diſpenſare teneantur. xxvI. a principio circa cæleſtia peccantes quodnam periculum ſubeant. xxvI. 3. & 4. Inde crimen ſumunt peccantes, unde aliis veniam impetrant. 5. & 6. Tangunt Chriſti corpus, nec curantur ob fidei carentiam. xxxIII. 15. *l. Concionator, l. Chriſtianus, l. Sacerdos, l. Lectio.*

Edictum. Cæſaris edicto, & pagani obtemperaturus occurrit Dominus. cLxxv. 4

Eleemoſyna. Sit comes jejunii, & maxima inde bona. vIII. per tot. Impetrat divinam miſericordiam. 22. ad fin. Publicata eſt hoſtilis &c. Ix. 7. Venditur, non donatur. 8. Ubique facienda, dummodo non terræ; ſed Deo ſit nota. 10. & 14

Sit ſecreta ob pauperis verecundiam. 17

In ea dextera neſciat ſiniſtram, & quomodo. 18. & 19. Eleemoſyna in quadrageſima diſſuadetur a diabolo. xIII. 17. De ea optime toto Ser. xIv. Eleemoſyna prima tractatur in cælis. xIv. 8

Facit beatum. 8. Eſt auxilium adverſus ſæculi mala. 9. Tota Eccleſia rogat pro eleemoſynario. 11. Eleemoſyna ditat, & quomodo. xxII. 5. Secura noſtra ſervat. 6. Nobis ſervatur a Deo 7. & xxII. 15. Eleemoſyna libenter a paupere ponatur in cælum. xxv. 6. Erogata reconditur. 7. Sanat manum aridam. xxxII. 13. Eleemoſyna cum jejunio quas afficiat virtutes, & bona late. xLI. 8. Semper ſit cum oratione, & jejunio. 43. per tot. Ubi dicuntur effectus late. Quomodo credat vivere poſt mortem eleemoſynarius. LIv. 18. Facta de toto, vel parte quid. ibid. Offerenti damnoſa, cum ſit de fraudibus, vel bonis alienis. LIv. 20. Eleemoſynam quærit Deus ex eo tantum quod habes. cIII. 13. Quid nobis proſit. 13. Eleemoſynam qui de ſuis non facit, criminoſus eſt. cxxIII. 5. Noſtra danda, aliena vitanda. 5. Facienda eſt eleemoſyna ab eo, qui jejunare non poteſt, & cur. cLxvI. 17

Facienda in gaudiis natalium. cxxvII. 15

Supplicat pro delictis. cvII. 4

Elementa. Peccatorum finientur quando. xLvII. 12

Elementa mundi peritura. cI. 11. ad 15. Prædicant jugiter reſurrectionem hominum. cxvIII. 11. Serviebant Chriſto. cxxv. 1. Deus auctor elementorum. cLx. 12. Ventorum turbines elementa confundunt. xLI. 4

Elias. Quid egerit ſuffragio orationis, jejunii, & eleemoſynæ. xLIII. 6. Currus æthereus eum vexit ad cælum. xcII. 1. Ejus lingua clavis cæli. cxxvII 11. Tanquam reus fugit a facie mulieris. ibid. occurrit in monte ad videndum Chriſtum promiſſum. cxxxI. 18. Eſurit victum Viduæ; ut ſaturet. cxxxvI. 4. Ex timore mortem repetebat, quam prius fugerat. cxLvII. 5

Ad latebras illi domus ſatis eſt unius viduæ. cL. 4. Miſſos contra ſe igne cæleſti conſumit. cLI. 4. Ad cælum levatus Quadrageſimali jejunio. cLxvI. 11. xII. 18. 11. 4. Cur ei non obſit igneus currus. cLxvI. 12

Eliſabeth. Sterilis, & decrepita cur pariat. LxxxvII. 7

Sterilitas illius aperitur hora incenſi. 16. Ejus laudes. Lxxxix. 7. Dicitur filia Aaron, & cur. 9. In ea ſervata generoſitas ſtemmatis Sacerdotalis. xcI. 1

Ambo juſti. Declaratur varie. 3. Corpore ſterilis, virtutibus fœcunda. xcI. 10. Cur partus ejus dilatus optime. 12. concipit. 13. Ejus virtutes, & Zachariæ narrantur ad gloriam Joannis. xcI. 14

Ut præparetur ad conceptum. xcII. 5. Totum Domino tribuit, & ſe occultat. 7. Tacet ea verecundia. 9. Ex illius taciturnitate vox naſcitur. 9. Cur Maria mittatur ad eam. cxLII. 18. *L. Zacharias. L. Jo. Baptiſta.*

Eloquentia. Voluptas eloquentiæ deponenda, quando poſcitur fortitudo ſcientiæ. xvIII. 8. Eloquentia ſæcularis ſuperſtitionem invenit, & ſubſtantiam naturalem, & Dei notitiam amiſit. v. 7. uſque ad fin.

Eloquium. Imperitum prodere præſtantius, quam officioſum negare ſermonem. cvII. 1

Emere. Servanda, non perdenda ſolemus. Lxxx. 16

Homo emptus eſt a Deo. cLxI. 3

Epiphania. Dicitur, quia trino modo Deitas Chriſti illuxit in ea. cLvII. 2. In ea Magi Deum muneribus confitentur. 3. In ea Chriſtus in nuptiis aquas ſaporavit in vinum. 9. Et baptizatur in Jordane cur. 11.

Eſt ſolemnitas una de trina oſtenſione Chriſti. 12. Revelat multis modis Deum humanatum cur. cLx. 1. Tribus modis revelat. 15. *L. Magus.*

Epiſcopus. Dum conſecratur Chryſologus facit ſermonem hic in ordine. cxxx. Ubi & officium Epiſcopi deſcribit, & virtutes. Lege totum Ser. Epiſcopus ait, ſubditos eſſe vitam, ſalutem, gloriam ſuam & eos debet docere, quæ ſcit. cxLvII. 1. Epiſcopus ſponſus, & filius ſuæ Eccleſiæ ſponſæ, & matris quomodo. cLxxv. 5. Zachæus Epiſcopus. LIv. 21. Cornelius, Projectus, Marcellinus. *L. ſuis locis.*

Epiſtola. Dulcis uſque dum veniat, qui miſit. LxI. 12

Epulæ. Diaboli quæ. xII. 9. & 10. Nunquid per ſe damnandæ. cxxI. 4. Epulæ divitis, & pauperis. cxxIv. 2. Epulis noſtris interſit Chriſtus. cxvII. 14. Feſta Sanctorum non ſolemnizantur in epulis. cxxIx. 3. Dantur operario ad laborem levandum. cLxx. 15. Epulæ cruentæ Herodianæ cœnæ. cLxxIv. 1. *L. convivium. L. ebrietas. L. cœna. L. potus.*

Epulo dives. Ejus cum Lazaro ſtupendæ vices. LxvI. 1

Surſum Lazarum gratis reſpicit. 2. Pungitur a pœna. 3. Cur clamat. 5. Negatam miſericordiam petit. 6. Sitis aquam. 7. Cur magis cruciatur in lingua 8. & cxxIv. 14. pro malis a Deo recepit bona. LxvI. 9. At nunc pro bonis mala. 11. Stultus putans apud inferos mutare locum. 13. Lazari felicitate torquebatur. 14. Fruſtra petebat mitti ad ſuos. 15. Abraham dicitur ſuus non pater. 16. In Epulone petimus omnes, oh ſi quis veniret a mortuis! ſed id eſſet gratis. 17. & 18. Dives Epulo ab inferno deglutitur. cxxI. 2. Illius mors, & vita a vita & morte Lazari devicta. ibid. Funera divitis, & Lazari deſcribuntur 3. Ejus culpa. 4 Cur divitiæ hunc fecerunt criminoſum. 5. Divitiarum captivus. 13. Ad ferrea viſcera ejus projecit Deus conflatorium pauperis. 14. Pauperis vocem audire contemnit. 16. Canes Epulone mitiores, & alia de hoc deſcriptive. 17. & 18. Oculos ſurſum levat, ſed contra ſe. cxxII. 3. Abraham patrem vocat, ſed fruſtra. Iv. 5. Controverſia inter eum, & Lazarum e diverſis loco, & ſitu. 5. Quare non poſſit ex Abraham miſericordiam conſequi. 6

Adhuc crudelis in Lazarum, & cur. 7. & cxxIII. 19. Lazaro invidet. cxxII. 8

Cur ad ſtratum ejus non mittatur Lazarus. 9. Qua torqueretur flamma. 10

Non erat damnatus noviſſimo judicio. 10. Lingua magis uritur, quæ inſultavit pauperi, & hic guſtum habuit. 11

Temporalia illi periere, non crimini. 12. & 13. Gutta, & mica illum reddidit immiſericordem. 14. Aquam putei ſui Lazaro negavit. 16. Vinctas habet manus, ne aquam ſumat, cur. 17. In Lazarum immitis, in ſe magis crudelis fuit. cxxIII. 1. Cur filius dicitur ab Abraham. 2. Criminoſus, quia recepit bona. 5. Deum ſibi debitorem credidit. 6. Impius, quia pius non fuit in alium. 7. Pro malis bona recepit indigaus. ibid.

pa-

patrem vocat, quem amiſit, mentitur in pœna. 18. Fratribus ſuis non ſufficeret Lazarus ad profectum. 22. Hi fratres ſigurant Hebræos. 25. Deſcriptiva contrapoſitio divitis cum Lazaro. cxxiv. 2. & ſeqq. Accepit ante animæ, quam corporis ſepulturam. 8. Semper vivit pœnæ, ibid. ejus cum Lazaro immutatio. 9
Stulte petit miſericordiam a patre, quam negaverat fratri. 10. Cur petit Lazarum mitti. 11. Putat ſtilla extinguere ignem Inferni, qui vinis multis incendia ebrietatis non extinxit. 12

Eremus. Eremi cultores Petrum Epiſcopum videntes quid diſcant. cvii. 8. eremi dicuntur ſquallentes. xiii. 10.

Errare. Qui decrevit, audit ſemper, quod vult, non quod eſt. cxxxi. 10

Error. Erroris materia per Chriſtum fit occaſio ſalutis. clvis. 5. Errori ſuccurritur a Deo judicio pietatis ab exemplis. 6. & 7

Eſuriens. Eſurientes vitia plus delinquunt. 11. 19. Eſuriem ſentire, & vincere eſt laboris humani, eam non habere divinæ virtutis eſt. xi. 14. Eſurientem tentat Diabolus. 16

Eva. Scandalum accepit ab oculo. xxvii. 9
Melius illi, ſi fuiſſet ſine oculo, & manu, quam ſine juſtitia originali. ibid. Item ſi in Paradiſo fuiſſet impedita. lxxiv. 10. Quæ vidit arborem ſcientiæ, videat arborem ſinapis, ut ſanetur. xcix. 8
Mors ad omnes per eam. 13. Eva maledicta fuit per naturam mater morientium. cxl. 6

Evangelium. Dicitur pannus rudis, & principium texturæ ex vellere agni Dei. xxxi. 11. Pannus tinctus ſanguine Chriſti. ibid.
Hinc pannus non immittitur Judaicæ vetuſtati. 12. Evangelicæ lectiones commoda præſentis, futuræque vitæ largiuntur. xxxiv. 1. A diſcipulis prædicandum omnibus. lxxxiii. 7. Ejus aurora quando. lxxxvi. 13
Ejus lectiones ſunt bonis intelligentiæ ſalutaris, at malis occaſio erroris. lxxxix. 4
Ejus ſenſim promovet ad altiora. xcii. 5
Quadriga Evangeliorum homines tranſmittit ad cælum. ibid. Evangelicam ſegetem cum hæretica zizania inimicus confundit. xcvi. 11. In eo celatur ſenſus divinus. xcix. 14. Quod Evangelio obediamus eſt ex vocante Deo. cxiv. 9
Servitus Evangelii quid operetur in nobis. 10. Mira pietas ex Evangelica Doctrina, & cur. 11. Ejus metuenda principia intonantur ad ſuſcitandos hominum ſenſus. cxv. 1. Illius auctoritas mentes reparat ad laborem. cxv. 2
Libentius auditur, cum vario modo, declaratur. cxvi. 1. Declarandum cum moderato ſenſu, & cur. cxxv. 1. Quid agat in homines Evangelium. 6. In eo plurimæ quæſtiones velantur, nec faciles, quæ ab homine ſolvantur. cxxvi. 4. Ejus ſanctio fuit Joannes. cxxvii. 2. Vilis non habeatur Evangelicus ſermo ſimplicitate ſua. cxxxii. 6. Gentibus præparatum a Joanne. cxxxvii. 1. Ex eo coronæ æternæ. cxliv. 19
Ejus apices literæ, ſyllabæ, verbum, nomina, perſonæ plenæ divinis figuris. cxlvi. 9
Quæ loquatur, & non loquatur, Evangelium. clvi. 3. Mulieres typus Evangelicæ prædicationis. lxxvi. 8. Totum plenum myſticis ſenſibus. clxix. 1

Evangeliſta. Utuntur myſtico ſermone. lxxix. 1
Evangeliorum profunditas nos promovit in altum. clxxiii. 20

Evangelizantes. Pacem ſunt pedes Chriſti. xcv. 8. & 93. 18. & veſtigia ipſius. lxxvi. 8

Eucharistia. Cum humilitate, & pavore ſumenda. xv. 9
Cur quotidie ſumpta non ſanet nos a peccatis. xxxiii. 15. Ut det medicinam peccatis. xxxiv. 8. Indigne ſumpta dat vulnus. 9
De illa guſtum hic, & in patria ſatietatem capiemus, nam eſt prælibatio menſæ beatæ, & viaticum. lxviii. 11. Hic ſumitur in altari, & de ea in æternitate vivitur. lxx. 11. Eſt corporis, mentiſque virtus. ibid.
Euchariſticus panis ut fuerit factus. lxxi. 9
Et effectus. ibid. Dicitur panis quotidianus, quia jugis. lxxii. 14. Perfectæ beatitudinis panis eſt. ibid. Si Chriſtus ſe manducandum dedit hic, quid faciet in gloria? xcv. 3. Eſt Viaticum. 3. Eſt Regale convivium. 4. Datur in Eccleſia ad ſalutem. 5. Quomodo caro Chriſti manducetur, ſcit Chriſtianus pius. ibid.
Fuit præparata per Apoſtolos Domini ſuper menſas Eccleſiæ. clxi. 14. Eam novit tantum fidelis. ibid. Ut ſumenda ſit. clxxii. 11. Mundities noſtra in ea ſumenda innuitur. xci. 11. *L. panis*, *l. Oratio Dominica*.

Evector. Pietatis neſcit laſſeſcere. clxx. 9

Eunuchus. Voluntaria caſtitate transfertur in obſequium Chriſti, & mutat Palatii inſulas. lvi. 3
S. Petr. Chryſ.

Euphemia. Plus ſolvit in fructu, quam promiſit in flore, quæ manente Virginitatis flore ad fructum martyrii pervenit. xcvii. 8

Exactor. Avidus de ſolutionis tarditate conqueritur. lxxvii. x. *l. Publicanus.*

Excelſa. Contueri ne præſumas, & cur. clxiv. 15

Excubia. Deputatæ cunabulis Chriſti fuerunt Innocentes. clii. ix. *L. Vigiliæ.*

Excuſatio. Non eſt, ubi uſitata præcepta ſunt pro maximis repenſanda. cxiv. 13. Excuſatio dicentis in principio orationis. cxxxviii. 1. & 2. Excuſatio non relicta Herodi. clii. 11. Ea caret, qui facinus ipſo Judice teſte committit. xxvi. 3

Exemplum. Bonum prodeſt. xxxiv. 13. Vernaculis exemplis Dominus nos informat ad capienda Divina. xxxix. 3. & 4. xlvii. 1. Chriſtus exemplo hominem reformat. xlviii. x. Exemplis inſinuatur Dei affectus. lv. 1. Dat ſpem. lxxiv. 17. Exemplo confirmamur. cviii. 12. Singularitas non admittit exemplum. clii. 2. Cur Deus det exempla externa, & vilia. clxiii. 8
Cur Chriſtus deſcendat ab exemplo fœdiſſimæ avis ad exemplum floris odorati. clxiii. 14. Exempla roborant præcepta. clxvi. 14. Comprobant factum. clxxv. 9. Judæus ſit exemplum utile Chriſtianis. xlvi. 13. Exempla multa generant faſtidium. xxix. 7

Expectare. Servus hic Dominus expectans in gloria talionem habebit. xxiv. 11. Longa expectatio magnæ promiſſionis fatigat mentem. cxxx. 5

Experientia. Vires naturæ demonſtrat, & hominis. xc. 3.

Explorator. Exploratores terram quadraginta diebus circumeuntes quid ſignificent myſtice. clxvi. 9

Exponere. Facta Chriſti literaliter, & myſtice debemus. xcv. 5

Expugnator. Suus eſſe non poteſt, cui eſt intus inimicus. clxxi. 10

Extraneus. Extraneus non intercedit apud patrem. 11. 6. Qui ſe negat patri, & extraneo ſe committit, quid inveniat. 1. 12

Exultatio. Qui intrat exultans ad Deum, eſt liber a reatu. vi. 14. Et cur id audeat. 15. & 16. Qui poſſint exultare Domino. xlvi. 3. & quomodo 3. Exultatio fit communis in Natalitiis Sanctorum. cxxix. 2

Ezechiel. Eximius Prophetarum. 40. Diebus jacens latere uno captivitatem futuram dum præfigurat, abſolvit, & ratio. clxvi. 13

Faber. Fabri filius dicebatur Chriſtus cur. xlviii. 7
Et cujus fabri eſſet filius. 8. Item xlix. 10

Facere. Debemus, quæ a Domino juſſa audivimus. cli. 20. Fecit Chriſtus, quæ mandavit. cli. 7. *l. Facta Chriſti.*

Facies. Ex facie tantum non ſunt res judicandæ. cxlv. 4. Simulata facies excluſa in jejunio a Deo, & cur. vii. 10

Facultates. *L. divitiæ.*

Falſitas. Exemplum falſitatis in Villico cur dicatur pium. cxxvi. 8. Inter nuntia falſitatum Judex animus non invenit verum. cxxxi. 10. Falſitas ex obſtinatione. 13
Falſitas ſola ſemper veritatem impugnat. clxix. 10

Fama. Famæ Chriſtus non credit, ſed inquirit, cum terra accuſat. cxxv. 4. Si fama vetſæ ſubſtantiæ nos præcedat ad patrem ante tempus moriemur. 17. Famæ carpitur ob pecuniam. cxxvi. 10. Quis famam quærat de hominis ruina? clxxi. 11. Eleemoſyna ad famam data eſt hypocriſis. ix. 9. Fama virtutum reſpondet ad nominis gloriam. lxix. 15. Ex turpitudine, & infamia ſepelitur fama, perit gloria. 2. 10

Fames. Eſt tortor gulæ, & luxuriæ. 1. 11
Reducit filium ad Patrem. 11. 3. & v. 23
Simulacrum famis eſt jejunium ſine miſericordia. viii. 11. Eſuriem non habuit Chriſtus per quadraginta dies. 21. 14
Eſuriem vincere humanum eſt, non habere divinum. 15. Ex fame diabolus judicat poſſe tentare. 17. Fames tempore Chryſologi. xlv. 13. Fames Chriſti non eſt pro cibo, ſed pro ſuorum charitate. lxxviii. 7. Provehit ad jejunium. cxxiv. 3

Faſtidium. Sumitur ex frequentato ſermone. cxx. 15
Ex laſſitudine tam dicentis, quam audientis. cxxii. 2

Febris. Ut ex frigido humore ſuccendatur. cxiv. 5
Quid agendum, cum febris a villicatione nos excludit. cxxv. 18. Febre æſtuat frater, qui fratrem lædit. cxxxix. 8. Febricitantibus cibus ſalutaris amarus. clxiv. 1
Febris æſtuabat in domo Petri. xviii. 2. *l. Phreneſis*, *l. ægrotus*, *l. infirmus*, arefacta membra longa febre ut curentur. xli. 8

Felicitas Sancta. Tot habuit filios, quot mundus dies. cxxxiv. 5. Mater luminum, fons dierum, & alia de illa per tot. cxxxiv. cum notat.

Felicitas. Prima eſt non peccaſſe, ſecunda peccatis veniam in-

inveniſſe. aaatv. 3. Unica felicitas juſtum io omnibus eſſe. act. 8. Prima felicitas eſt perpetua innoccntia. cLxvii. 12

Felicitas aliena eſt invido cruciatus cLxxii. 3

Felix. Ea felicitate aliena livor. cxxi. 8

Dolor eſt felicem videre illum, quem aliquando putavimus infelicem. cxxiii. 20

Ferculum. Crudelitas fuit caput Joannis Baptiſtæ. cLxxxiv. 10.

Fera. Innumeræ ad unam ovem, crudeliores, quod capere oequeunt, & vorare. cLxxi. 9

Feritas. Leonate mitigatur. vi. 4

Fermentum. Eſt ſimilitudo Regni Dei. xcix. per tot & cur dicatur granum accipi ab homine, fermentum a muliere. xcix. 5. In eo tres farinæ menſuræ ut Trinitati applicentur. 11. Fermentum habent fides, perfidia, & Reſurrectio. 12. Eſt ſacramentum cæleſtis doctrinæ. 14. Non eſt moles magnitudinis, ſed rumoris. cLxxii. 8

Ferrum, Duratum in teneris uberibus quando. cLii. 2

Fertilitas. Erit ei, qui fuerit largus in pauperes, civ. 13

Fervor, Et obſequium rationabile. cix. 11

Feſtivitas, Eccleſiaſtica non eſt infructuoſa, Lxxxv. 1

Non conſecranda pro noſtris voluntatibus, ſed pro ſuis virtutibus. ibid. Diem feſtum e cælo nobis præſtat Deus. 4

Natalitia Domini a ſole revocata. Lxxxvii. 6

Feſtivitatis gaudium habeat miſericordiam in egenos. ciii. 11. Feſtivitates cæleſtes Judæus decimis honoravit, Chriſtianus vel centeſimis honoret. ibid. earum pompa reddidit obſtinatos Judæos. cxiv. 2 In feſtivitatibus Sanctorum eorum laudes referendæ in quantum ſufficit. cxxi. 1. Gaudia feſtivitatum hominum fiot cauta quomodo. cxxvii. 14. Feſtivitates Sanctorum non celebrantur io epulis profuſionibus, ſed in imitatione Sanctorum. cxxix. 3. Annuæ celebrantur ad noſtram recordationem. 5. Eccleſia lætatur in ſui filii feſtivitate. cxxx. 6

Feſtivitas Martyris ut celebretur. cxxxv. 12

Feſtivitas ſeptimi menſis. cxxxix. 16

Feſtivitates Domini ſuis vocabulis cauſas ſuas eloquuntur. cLvii. 1. Epiphaniæ fit quot annis ad hominum memoriam. cLx. 1. In feſtivitatibus procurandum, ut omnes ad Dei gratiam recurrant. 2. 15. *L. ſolemnitas*, *L. Sabbatum*, *L. Epiphania*.

Ficus. Quomodo texit Adam, & Zachæum. Liv. 8. Arbor pro ſimilitudine data. cvi. 2

Producit groſſos in florem, ſed proicit. cvi. 5. Symbolum Synagogæ. 6. Non ſignat præſentia, ſed indicat futura. 10

Ad eam currit poſt culpam Adam, & ſub ea quærit illum Chriſtus. 11 Non tegebat, ſed nudabat verecunda, & ſtimulabat pudorem. ibid. Sterilis ſtercoratur. 15

Fiducia. Impetrandi poſtulata tunc eſt, quando Oratori Rex dictat ſupplicationem. Lxx. 16. Fiducia noſtra ea familiaritate Chriſti. cxLiv. 16. Fiducia data credituris ex fuga Chriſti. cL. 17

Fidelis. Chriſtus fidelibus miniſtrabit epulas, infidelibus ſententiam. xxiv. 13. Eis Veſper luceſcit. Lxxv. 3. Gaudeat inveniſſe Chriſtum verum Deum. Lxxxviii. 14. Illum non latet divinus ſenſus celatos in verbo Dei. xcix. 14. Dignus dicitur Dei auxilio. cii. 5. Fidelibus ſemper notus Chriſtus. cxxxi. 7. Cum fideli Deus eſt, cum infideli homo, quomodo. cxLv. 15.

Fideliter currentibus occurrit Chriſtus. Lxxx. 12. Fidelia clarior Sole. xxxvi. 9

Fides. Pater divinus fide quæſitus ſtatim adeſt. iii. 5. Fides non requirit arbitros. 12. 15

Ad fidem ducendi ſunt infideles. x. 12

Et qui, & a quibus. 13. Quibus, & quomodo danda ſint fidei ſigna. xi. 23. Per fidem ſalus Gentium. xviii. 14. Dæmonumque debellatio. ibid. Cur modica fides diſcipulorum Chriſti. xxi 9. Fides ſubito curat, quod ars diu non curat. xxxiii. 14

Dat ſalutem. xxxiv. 10. & 12. Nebulæ fidei mulieris Hæmorrohiſſæ fugantur. xxxvi. 8. Fides ſtat per orationem, jejunium, & eleemoſynam. xLiii. 2. Cur a Chriſto reſpiciatur fides offerentium paralyticum. L. 6. Fides patris filio prodeſt, infidelitas obeſt. Li. 15. & 14. Fides, & confeſſio, ſalutis Sacramentum. Lvi. 8 In corde, non in chartis ponenda. 10. Auditu capitur. 10. Fidei compendium eſt corde credere, & ore confiteri. Lvi. 8

Fidei ſacramentum purgat labia immunda, & alia facit. Lvii. 4. Non committenda chartis. 11. & Lviii. 3. Qui fidem quærit, rationem non quærit. Lviii. 1. Compenſatur a Deo. 2. Unde fides colligat argumentum reſurrectionis Chriſti. 7. Fides ex auditu, auditur ex verbo. Lix. 2. Res ſequitur in fructu, ſi fides præceſſit in ſemine. Lx. 4. Fides tradenda memoriæ non libro. 25. Perfidis fidei ſacramentum pernicioſum. 26

Radicata fides in profundo pectoris extollitur in cacumen credulitatis. Lxi. 4

Fidei confeſſio fit ore ad ſalutem. 5

Fide homo deſignatur incola cœli, &c. Lxii. 11. Reverenter amplectenda. 16

Fidei confeſſio cito remunerata. Lxviii. 6. & 15. Quid valeat fides. Lxxi. 2. Fides mulieris de ſepulchro. Lxxiv. 4. & Lxxvii. 8. Fidei fundamenta ſuper petram. Lxxiv. 14. Docuit reſurrectionem Chriſti. Lxxvi. 12 Recepit Chriſtum ab inferis. Lxxvii. 7. Fides mulierum turbata in paſſione Chriſti. 16

Stabilita. xviii. Fides diſcipulorum Chriſti altius requiſita. Lxxxi. 13. Mulierum cæca. Lxxxii. 3. & 6. Fidem ſuſcepturos a terra divitos, Magos, Græcos, Romanos, prophetatum. Lxxxiii. 8. Moritur, qui ſine fide eſt, & quomodo. 9. Fides curat morbos. Lxxxiii. 15. Paulatim perfidis infundenda. Lxxxvii. 2. Fides primum ex credulitate. 8. Fides dat verbum, infidelitas negat. xc. 17

Fidei mentitur, ſi quod facit Magos, non facit Chriſtianos. xci. 20. Fides requiritur in conceptu, & partu Virginis. xcii. 12. In fide putati pares, aliquando ſunt diſpares. xcvii. 7. Fide accedimus ad Deum. 9. Fides habet ſuum fermentum. xcix. 12

Inclinat Dei voluntatem, ad revelanda ſecreta. c. 2. Ea jungimur Deo. 3. Fides Gentium rapuit, quod ſprevit perfidia Judæorum. 4. Et fecit vim, ut raperet patris hæreditatem. 6. Chriſtus ſe Deum ita manifeſtat, ut etiam ſit locus fidei. cii. 8. Fides ſervos promovet in amicos. 11. Vivit, & viget in Gentibus. 11. Fidem quærit Deus, non mortem. cviii. 11

Fides offerenda Deo ad perfidiæ deſtructionem. 13. Vexillum fidei erectum ad Judæorum, & Gentium ſalutem. cx. 1

Salus tota in fide. 2. Fides eſt Dua viæ Chriſti, in qua ſtamus. 6. Fides unde tota eſſet periculis plena, lex aperuit. cxvi. 9. Tota ſpes fidei eſt in reſurrectione mortuorum. cxviii. 1. Accipienda fides, quia datur gratis 14. Fides, & devotio martyrem facit. cxxviii. 2. Fides ſola attingit Deum. cxxxi. 1. Fidelis agnoſcit, quod neſcit infidelis. 13. Fides non arſit in Laurentio, ſed ardentem conſolata eſt. cxxxv 7. Fidelem tenet promittentem. 8

Orandum, ut augeatur ad æterna bona credenda. cxxxix. 20. Fide cognoſcitur Verbi Incarnatio. cxLi. 4. Sine fide ne minima operum Dei alloqui poſſumus. 4

Fides ratione Dei ſubſiſtit, non hominis. 5. De fide Evangelii codicilli ſumendi ad coronas æternas. cxLiv. 19. Fidei promiſſionis factæ David, impletur in Joſeph. cxLv. 6 Corda mortalium ad fidem excitata per Chriſtum. cLi. 7. Significata in Thure. cLii. 6

Fides Gentium dedicata ex credulitate Magorum. cLx. 5. Eo pervenit fides, quo non perveniunt cogitationes humanæ. cLxiii. 11. Auget nos ad menſuram Chriſti. cLxiii. 11. Chriſtus ad fidem promiſſi auditores perducit exemplo. 15. Differentia inter ſimpliciter fidelem, & ſcienter fidelem. cLxvi. 3

Ad firmitatem fidei Dæmon inſanit. cxLix. 12. *l. perfidia*, *l. confeſſio*. Qui auditu fidei ſecretum conſcendit, ad totam rem pervenit cxLii. 20. Ne fidei germina necarentur, tempora partita ſunt in ſtillicidia. cxLiii. 8. Chriſtum non tangit manu, qui fide prius non tangit. Lxxvi. 8. Flumine linguæ bibitur fidei auditus. Lxxix. 8

Figura ſeu Parabola. Filii prodigi tribus de cauſis profertur. 1. 1. Figuræ dicuntur a Domino ad noſtram correctionem. 11. 18

Prodigi figura quomodo applicetur nobis. ibid Quomodo Hebræo, & Gentili attribuatur. Ser. v. per tot. Figura de fideli diſpenſatore omnes tangit. xxvi. 2

Paralyticus figura Judæorum, Publicanus Gentium. xxx. 5. Manum aridam habens cujus figura ſit. Ser. xxxii Hæmorrohiſſa figura Eccleſiæ. xxxv. 9. Figuris præſentibus futura myſteria naſcenda. xxxvi. 10.

Joannes figura Chriſti. 37

Jacob figura Chriſtianorum. Lxxiii. 8

Chriſtus loquitur in parabolis, & obſcure cur. xcvi. 2. Figura de grano ſinapis. xcviii. De fermento. xcix.

Pa-

Parabolæ traduntur de rebus notis omnibus, & cur acix. 3. Dicuntur ad inſtruendos populorum animos: cvt. 1. Adam figura Chriſti. cxvii. 1. Figuræ Villici iniqui pertinet ad populum. cxxv. 16
Eſt figura populi Gentilis. cxxvi. 9
Filii redeuntis ad patrem ſignificat hominem baptizanim. cxxxvii. 7. Figura Eccleſiæ ſponſæ eſt Maria Virgo. calvs. 9
Chriſti eſt Joſeph. 10. Figura Chriſti fugientis in Ægyptum quid ſignificet. cli. 15. Duo animalia præſepii ſuat figura duorum populorum. clix. 3
Populi Judaici figura Rubus. clxiv. 6
Figuræ adimplendæ. clxvi. 14
Figura ovit perditæ explicatur. clxviii.
Drachmæ perditæ. clxix.
Fratres Epulonis figura Hebræorum. cxxiii. 25. Dæmoniacus figura populi Gentilis. lii. 7. *l. forma*.
Filius. Iodignus prærogativa filii, quando non poſſidet bona cum patre. 1. 2
Prodigus quo auſu petierit portionem a patre. 3. Beatus, ſi pater ſubſtantiam ejus teneat. 5. & 9. Infelix, & quomodo ſi ſine patre poſſideat. 7. & ſeqq.
Coovivens parentibus, & propinquis, quæ bona. 14. Patri ingratus tranſit in beſtiam. 11. 2. Apud patrem interceſſore non eget. 6. Cur dicit: *non ſum dignus vocari filius*. 13. In libertate, ad quæ mala tendat. 15. Ut caveat Diabolum, maneat cum patre. 20
Et ut fruatur ſemper paternis bonis. ibid.
Filiorum peccata redimuntur oſculo. iii. 15
Filii peccatores redeant ad patrem 18. Filius abſcedens dives a patre, redit diſcalciatus. 24. Senior filius ob invidiam perdidit bonum frugilitatis. iv. 1
Ignarus filius judicans patris pietatem. iv. 9. Filius eſt ſubſtantia patris. 14
Filius ſenior eſt Judæus; junior Gentilis quomodo. v. 5. Filius cæleſtis patris veniam petat, & panem. 23
Filius non generatur abſque Dei auctoritate. vi. 7. Patri non credens neſcit ſe filium. vii. 15
Eſt patri ingratus, ſi illum non honoret muneribus. 2. 6
Filii ſint grati erga parentes. xxxiii. 3
Fabri filius, *l. Faber*, Filius Dei nil requirat præter cæleſtem patriam. xlix. 12
Filius quando repleatur Dæmone. li. 11. & 12. Filius ſuſpectus de largitate patris quid agat. lv. 2
Filius Dei probatus, qui non obſcuratur vitiis, &c. lxvii. 5
Filius generi reſpondeat. lxviii. 7
Impetrat a patre, quæ ſancta ſunt. lxx. 16
Multa prece non laboret. lxxi. 8
Filius petit ex neceſſitate, pater dat ex charitate. ibid. Placet juſta petens, diſplicet ſtulta requirens lxxi. 1
Filii degeneres puniuntur. 3
Dura tempora dominationis paternæ, propter ſpem hæreditatis. lxxi. 14
Filii Dei hæreditatem vivente patre poſſidebunt. 15
Filii militant Deo, antequam parentibus naſcantur. lxxii. 7
Filius non eſt uni tantum genitus, qui cunctorum eſt creatus ad gaudium. lxxxviii. 9
Filius decrepiti vinum neſcit. 11
Laudatur ex gloria patris. lxxxix. 7
Filius dicitur illius, cujus vitia, ſeu virtutes habet. 9. Quod parentes de filiorum meritis judicent, a cælo eſt. cvii. 2
Filius magis impius ex pietate patris. cxxiii. 2. Vocatus ſub nomine filii, & damnatus graviter dolet. 3
Filius quod patitur Judicii eſt, non furoris. 3. Qui genitoris opera non facit, negat genus. 4
Filios ditat, qui pleniſſimam charitatem relinquit. clxii. 6. Pro ſe ſolicitus filius culpat ſuperſtitem patrem. clxiii. 5
Prodigum non paſſus eſt eſſe in ſecundis pater. iii. 21. *l. Pater*.
Fimbria. Veſtimenti Chriſti, quam tetigit Hemorrohiſſa, *l. Hemorrohiſſa*. Quæ ſit hæc fimbria myſtice. xxxiv. 7. in not.
Finis. Quem juſto dat Chriſtus in morte non ſuſcipit finem, nec interficit, ſe perficit. cxiv. 15. Finis delictorum erit in reſurrectione carnis. cxvii. 10
Flagellum. Dei eſt propter culpas noſtras. xx. 13
Super nos inundat, Deus dormire dicitur, ideo excitandus quomodo. 20., & 21. Homines a Deo flagellati penuria, peſtilentiaque, peccatis tamen inhærebant. xlv. 14
Ex contemptu Dei venit. alii. 11
Flagella Dei ceſſabunt, ſi convertamur ad Deum. xx. 14
Fletus. Flendum eſt, quod unius delicto totus mundus fuerit condemnatus. cxi. 1. & 9. *l. lacrima*, *l. planctus*.
Flores. Camporum grati, ſed gratior panis. xviii 8
Grati ſunt flores, ſed uſque dum perveniatur ad poma cur. lxii. 11. Multi flores multitudinem fructuum pollicentur: ſed ventorum flabris examinati, pauciſſimi ad fructum perſeverant. acvii. 8
Quando aliud appareat habeatur in ſpecie. 15. Hortus Eccleſiæ flagrat ſempiternis floribus. xcviii. 10
Flores adorati ſumuntur a Chriſto ad noſtrum exemplum. claiii. 14. *l. Lilium*, *l. Roſa*.
Floſculi. Verborum non quærendi, ſed fructus in explicatione ſacræ Scripturæ. xviii. 8
In frutice horrenti floſculi miri odoris germinantur. xlii 9. Floſculi legales deceperunt Judæos. cvi. 9.
Fœmina. Fœminæ Apoſtolos præcedunt ad miniſterium, quæ ordine ſequuntur diſcipulos. lxxv. 5. Deſerunt typum Eccleſiarum ad Dominicum ſepulchrum. lxxv. 5
Cur venerunt videre ſepulchrum, non Dominum. lxxv. 7 Fœmina generat nobis Chriſtum ex ſepulchro. 5. & 6
Fœminæ duæ figura Eccleſiæ. lxxvi. 1. & 7
Tenent typum Evangelicæ prædicationis. 8. Fide tangunt veſtigia Salvatoris. ibid. Fœmina mortis interpres fit nuntia reſurrectionis, & alia. lxxix. 3
Non præponuntur Apoſtolis. 5. Per Virum, & fœminam cauſa mundi finitur. xcix. 7
Per Fœminam vitam meruimus. cxlii. 5
Fœmina Virgo ſeducta maritum virginem inducit ad eſum cibi. cxlviii 11. Fit materia totius ruinæ, quæ facta fuerat ad ſolatium ſingulare. 15. Hincq; primum hominis peccatum. 13. Fœminarum pericula ſi Joannes non evaſit, quis inter eas vivens ſecurus evadet? clxxiv. 19. *l. Mulier*.
Fœnus. Triſte eſt, ſemper vinculis fœnoris alligari. lxxxviii. 1. Chriſtus dedit, non accipit in fœnore, & promittit ſe exacturum. cxxiii. 6. *l. Uſura*.
Fœtor. Quod alienis operis everſori fœtet, non fœtet ſui operis auctori. lxv. 7. Fœtor Lazari adultendendum divinum miraculum. 8
Deus fœtentibus dat vigorem. 9. *l. Lazarus*, *l. Martha*.
Fons. Frigidus ſitienti lætus. xlvi. 1. Ore anguſto manans magis fluviorum lateribus amplexus. lxi. 4. Ut ſenſim creſcat. xxxix. 1
Fons Solymæ abundat, cum impellit Angelus, non cum litit hauritor. lxxxvi. 7
Fons non ſitit. cx. 3. Fontes natura grati, ſalſedine ingrati. cxi. 7. Fluvius deſervit fonti. ai. 7. Si ejus vena ditatur ſuo irriguo, felix. cxxxvi. 6. Siticuloſus fons in pectore phariſæorum. clxxii. 9. Fons veniæ, *l. Veniæ*. Chriſtus fons voluit dilui. xc. 8
Forma. Seu figura ſæculi ab Apoſtolo correpta. cxx. 4
Quæ ſit, declaretur ab eodem. 5
Ad formam Chriſti nos revocat Apoſtolus, & quomodo 7. Variæ formæ a Regibus Perſarum ſumptæ ridiculæ. cxx. 3. Formam paſſionis Chriſti Petrus, & Andreas in ſe ipſis exprimebant. cxxxiii. 5. Cur formæ variantur a Deo. clix. 3. Imperfectis oculis grandeſcunt formæ. clxxvi. 11
Fortis. Malis non turbatur. xlvii. 9. Fortis miles provocat palam ſpectantibus omnibus. xcvii. 2. Fortes non proſternunt adverſa. cxxiv. 4. Fortium ſudor ſuperetur a lacrymis parvulorum. cxxviii. 8
Fragilitas. Eſt febris, quæ erumpit in phreneſim vitiorum. xli. 5. Quæ ſit, & multa de illa. xli. 5. Mala, quæ veniunt ex ea. 6
Ut curetur. 7
Fragilitas ſemper tendit ad lapſum. xlii. 8
Humana quos effectus producat. xlv. 1
Ejus deſcriptio. lxviii. 1
Ut ſuccumbat in conflictu. lxviii. 13
Humana erea Divina quanta ſit. xc. 3
Humana jubetur tantum dare Deo, quantum dedit mundo. cxiv. 11
Humana ut paſſionibus in qualibet ætate perturbetur ad lapſum. cxv. 11. Humana ſuccumbit portatura Deum. cxlii. 15
Corrumpitur ſanie vitiorum. clxvii. 13
Cito cadit, quæ ſocios deſpicit. clxx. 11

INDEX RERUM,

Innata cogis nos peccare. xxxiv. 2. *l. Infirmitas*, *l. Paſſiones*.

Frater. Oratione, jejunio, & lacrymis juvandus. xx. 12. Fratri qui ſubvenit, ſibi ſubvenit. ibid. Quis frater dicatur apud Hebræos. xlix. 10. Cur diſcipuli a Domino fratres dicantur. lxxx. 15. Fratres Epulonis figura Hebræorum. cxxiii. 25. Frater eſt in febre, & furore, fratrem cum lædit. cxxxix. 8 Chriſtus frater noſter factus eſt. clxii. 6. Invidus animus fratri, patri gratus non eſt. iv. 11. Invidus credit damnum, dum conſpicis cohæredem. 15. Fratrem vult perdere Hebræus per invidiam. v. 34. Fratrum pictura cum concordia quid ſignifices. cxlix. 6

Fraterna Charitas. Orat Dominum in periculis fratrum. xx. 12. Per eam abſtrahendi ſunt peccatores a perditione. clv. 13. Ubi non eſt, nec gratitudo erga patrem. iv. 11. *l. unio*, *l. concordia l. amor*, *l. proximus*.

Fraus. Lædit homines. lxii. 6. Fraudis manent pœnæ. xcvii. 4. Fraudes timere non poteſt, cui deperire nil poteſt. xcvii. 12. Quando fraus ſit pia cxxv. 18. Fraus Villici. cxxvi. 6

Ex ea tota perditur fides. 6. Creditor ſupernus frauda non prævenitur. 7

Villici quare probata a Domino. cxxvi. 8

Fraus in ſe reverſa colliditur in Herode. clii. 2. Felix quæ. xxxv. 2

Fremere. Cur Chriſtus in reſurrectione Lazari fremat variæ rationes. lxv. 2. & 3.

Fructus. Factus poſt terram, dat vitam, & ſubſtantiam. cxvii. 4. Centeſimus quando debeatur ab homine ſuo auctori. cxxvi. 16

Fructus a terra non habet homo ante laborem. cxlii. 7. Fructum copioſum quando Villicus habet, Dominum venire ad lucrum ſuum cupit. clviii. 8. Interpretantis myſticas ſcripturas. xcvi. 3

Frugalitas. Summum bonum eſt. iv. 1

Fuga. Sumenda de hypocriſi, alias cademus. vii. 6

Fugiendum a facie mulieris. cxxvi. 11

Noſtra fuga excuſatur ex fuga Chriſti. cl. 5. Fuga bellicoſi ars eſt, non pavor. 9. Fuga potentis ſe ſubducentis infimo cur. 9. In perſecutione melius eſt fugere, quam negare. cl. 17. Fuga utilis. cli. 8. Fuga martyris non comprehenſi neceſſaria. 11. De invidia ſtatim fugienda. clxxii. 3. Devoti militis non eſt, ſui Ducis deſcribere fugam. cl. 7

Fuga Diſcipulorum Chriſti, dum ipſe capitur, non culpabilis. cxxxiii. 3

Fugientes. Ut revocet, Chriſtus fugit. cl. 1. Fugientes homines excuſantur fuga Chriſti. 5. Domino fugiente non eſt indignum fugere ſervum. cli. 13. Fugiens Deus peccatorem, parcit. cxxxi. 21

Fulgur. Non illuminat, ſed dat pavorem. lxiv. 1

Fulgur Angeli Reſurrectionis Chriſti. lxxiv. 15. Fulgura cum aliquid diſſolvunt, ſenſus, menteſque hominum corripiunt. clxxi. 1

Funus. Divitis, & pauperis deſcribitur. cxxi. 2

Fures. De neceſſitate naſcuntur. vii. 16. Sua largiantur, qui furabantur aliena. cxiii. 10

Qui ſemel cœpit furari, nec deſinet in oculis Domini. cxxvi. 7. Fur amat noctem. clviii. 10

Furor. Eſt irrationabile obſequium cix. 11

Furor eſt fratris, proximo cum ipſe deliquit. cxxxix. 8. Furor fratris in fratrem ægritudini adſcribendus. 9. Furor neſcit carere dementia, & quomodo. clxxiii. 10.

Furtum. Hemorrohiſſæ nullum dedit furato detrimentum. xxxiii. 12. Fuit pium, quia fide attahente commiſſum. 13. Fuit felix. xxxv. 2

Furtum tota celeritate reddatur. cxxiii. 5. *l. latro*.

Futurum. Datur intelligi ex præſentibus. xlvii. 2

Futura non accipit Judæus, quia de præſentibus eſt ingratus. xlviii. 9

Futura jam facta ſunt Deo. lxx. 6

Gabriel Angelus. Apparuit, locutuſque fuit Zachariæ; & eſt ſervus Dei. xc. 12. *l. Maria Virgo*. *l. Angelus*.

Galla placida. Mater Valentiniani Imperatoris interfuit conſecrationi Chryſologi Archiepiſcopi. cxxx. 7. Poſsedit Auguſtam Trinitatem, & quam, & cur. 8. Sacerdotes rogantur orare pro illa, & filio Auguſto. 9

Gallina, *Gallus*. Deus ſicut gallina nos educat, ducit, vocat, & deſcriptive, & cur. clxx. 4

Gallus quid impendat hoſpiti. xxi. 16

Gaudium. Habet pater plus de venia in filium, quam de juſtitia. iii. 21. Gaudendum, cum cæteri gaudent. vi. 8. Ad gaudium cur terra vocetur. 2. Gaudium David cum agnt Chriſtiani nutriretur lacte. vi. 9 Gaudium noſtrum eſt cooperari Deo in ſalutem animarum. x. 15

Socius in labore etiam in gaudiis habendus eſt. xl. 3. Ut gaudium conveniat cum lacrymis. xlvi. 10. Gaudium de malo pauperis luctu compenſabitur. xlvii. 14. Gaudium poſt lacrymas. lxv. 1

Ex reſurrectione Lazari. 1. Gaudia deſiderata vix creduntur, & dant ſtuporem. lxxxi. 13. Gaudium gratius poſt mœrorem. lxxxiv. 8. Gaudium feſtivitatis ſit cum miſericordia in egenos. ciii. 11. Gaudia cauta ſint, in feſtivitatibus. cxxvii. 14

Sumendum gaudium ex victoria, & exemplo ſanctorum. cxxix. 1. Gaudium cum Eccleſia eſt in pace, Hæretici in ira. cxlix. 2. Gaudiis non miſcenda triſtia. clxxv. 4

Gazophilatium. Chriſti eſt manus pauperis. viii. 19

Gehenna. Quæ exurit reos, innocuis deſervit. clxvi. 12. Ejus ignibus qui deputentur. clxiii. 17. *l. Infernus*.

Gemitus. Noſter non neceſſarius quando. clxvi. 17

Generatio Hominum, & animalium oſtendit Divinum amorem. lv. 3. & 4. Duplex, qua naſcimur, & qua renaſcimur. cxxvi. 19

Generatio Divina teſtem neſcit. clx. 7

Primordia generantis ſunt omnibus duriora. clxxv. 1. Via generatur in via quomodo. 3. Hominis non fit ſine Deo. vi. 17. Generatio Verbi Divina. *l. Trinitas*. *l. Divina*.

Generoſus. Animus facile contemnit, quæ magna putat. xxix. 9. Ut delicta præveniat, & conculcet. cxvi. 3

Gentilis. Populus dicitur filius junior. v 5

Beneficia quinque naturalia fuerunt ei portio ſubſtantiæ. 7. Hæc poterant illum ducere ad cognitionem patris cæleſtis. 9. Fuit in principio mundi Idololatra. 10. A Deo peregrinus non loco, ſed animo. ibid. Sæculari ſcientia diſſipavit patris ſubſtantiam. v. 11

Dæmonis idololatra. 13. Nec veritatem didicit. 14. Ejus ſtultitia. 15. Receſſus a Deo ad gulam. 16. Gentilis a Deo permiſſus, ut ex malo fieret bonum. 20

Redit ad patrem. 21. Peccavit in cælum idololatrando. 22. Ad congregandas diſperſas Gentes, Deus induit perſonam paſtoris. vi. 2. Gentilis ſanatur in Veſpere. xviii. 12. Eſt idololatra. 13

Ad Gentes Chriſtus venit non carne, ſed Verbo. 14. Gentilis extra quatit Domini navem. xxi. 12. Ut inſurgat contra Fideles. xl. 6. In Dæmoniaco figuratus non ſanatur, niſi a Chriſto. lii. 7

Gentilis veniens ad Chriſti fidem prius exorciſmis purgatur. 8. Lætatur Gentilis ſe Deos fugiſſe profanos. lvii. 6

Derogat nomini chriſtiano. lxix. 15

Cæcitas in parte facta in Iſrael, donec plenitudo Gentium intraret. lxxiii. 8

Salus Gentium, & Judæorum a Chriſto inacta. lxxviii. 17. Gentilis credit non viſo Chriſto. lxxxiii 7. Gentes exteræ, quæ ſuſceperunt fidem. 8. Gentilis fecit ſibi creaturas eſſe Deos. lxxxix. 2. Fides Gentium rapuit, quod Judæorum perfidia ſprevit. c. 4. Et viam fecit Chriſto. 6. Canis quomodo lambat Chriſtum panem. c. 8. Gentilis, ideſt Chriſtianus alios ducit ad Chriſtum. ci. 4. Diligit gentem Hebræorum. 6. Tantum Gentili Chriſtus eſt junctus, quantum ab Judæo disjunctus. 9. Gentilis laudatur ex fide. 12. & 18. Gentium vocatio, & obedientia. 19. Gentilis ſacrilegus. cv. 9

Deorum monſtris obſequens Deum verum ignorat. cix. 12. Cur per naturam ſuperbire non debeat. cx. 5. Gentilis figuratus in Villico iniquitatis. cxxvi. 9. Convenitur ad reddendam naturalis boni rationem. 18. Gentilis jam Chriſtianus Judæum interrogat. 12

Gentiles Chriſtiani effecti, quomodo Judæis prudentiores ſint. 17. Gentes a Joanne præparantur ad Evangelium, & pœnitentiam. cxxxvii. 1. Cur ſimulacra finxerunt. cxlvii. 16. Chriſtus veneral, ut Gentes introduceret ad fidem. cli. 7

Gentes anteponendæ Hebræis. cli. 15

Gentiles ſuos Deos fœditatibus trahunt videndos. clv. 2. & ſeqq. Gentiles vindices injuriarum Dei, & quomodo. 4

Gentilis Aſinus agnovit Dominum ſuum, & quomodo. clix. 3. Gentium credulitas dedicata ex fide Magorum. clx. 5

Sata Gentium a Chriſto purgata igne artifici. clxiv. 5. & 6. Gentilium converſio operata ab Apoſtolis, qualis. li. 6

Fuit beſtia quomodo. xxiii. 2

Genus. Tentatus eſt, qui diſcutit de genere. lxxxi. 15.

Ge-

Google

Genus negat, qui genitoris opera non facit. cxxiii. 4

Gladius. Vitalis quando occidit, non dat mortem. cviii. 14.

Gloria. Comitatur virtutes, xxxi. 1. Chriſti reſurgentis ſepelivit injuriam morientis. lxxv. 14. Gloria filii laus eſt patris. lxxxix. 7

Major eſt innata, quam quæſita. lxxxix. 7

Ad gloriam naſcitur, qui liber eſt. ci. 2

Gloriæ tantum ſubjiciatur homo, quantum fuit ſubjectus turpitudini. cxiv. 11

Ad coronam gloriæ hortamur ab Apoſtolo. cxix. 1. Pro ea currunt Hebræus, Philoſophus, Hæreticus, & Chriſtianus, ſed hic unus illam accipit. 2. & 3.

Pro æterna gloria certandum, & contra quos. 8. In gloria ut ſancti exerceant officia pia, hic ab eis præſtita. cxxi. 11

In gloria Sancti vident cruciatus malorum. cxxii. 9. Gloriam æternam laboremus poſſidere. cxxiv. 17. Gloria æterna hic paratur quomodo. cxliv. 19. Noſtra ut ſepeliatur. 1. 10. In ea ſancti vidant, quicquid eſt divini luminis, honoris, & gloriæ. clxxvi. 14. *l. Beatitudo*, *l. Æterna*. In gloria non erit tempus. lxxxii. 9

Glorificare. Deum debemus publice poſt gratias acceptas. xxxvi. 9

Gratia. Dei nos ducit ad illius conſpectum. vi. 13. Ut infirmis detur a Deo. l. 7. Quomodo juſtificat peccatorem abortivum. lvi. 2. Gratia Dei audimus, & reſpondemus de fide. lviii. 2. Gratiæ agendæ de præſtito. lxv. 11. Gratia facit hominem terrenum eſſe cœleſtem. lxxii. 9. Gratia vocamur. lxxxi. 5. Intromittit in Templum, quod lex deduxit ad januam. lxxxvi. 14

Joannes Baptiſta, ut pervenit ad gratiam. lxxxviii. 13. Gratia referatur ad gloriam nominis Dei. 20. Per eam juſtificamur. xci. 5. Gratiæ ſingularis eſt, eſſe in omnibus juſtum. 8. Præveniens, & efficax, ut ducat ad Chriſtum. xciii. 5. Gratiam agnoſcere indignus eſt, qui legem abſcondit. xcvi. 4. Gratiam habere juſti fatentur, per quam ſtant, & ſine qua pereunt. xcvii. 10. Gratiam etiam reprobis offertur. c. 8. Gratia a Domino ſpreta, datur ſervo. ibid. Gratia vocat ad Deum. cii. 16. Gratia Chriſti redimus ad vitam. cxii. 11. Ut gratia abundet, non permanendum in peccato. cxiii. 2

Data eſt a Deo homini, non data peccato. 4. Gratia manumittente liberantur a ſervitute peccati, qui ſub leges ſunt. cxiv. 7. Gratia vocat hominem ſervum, qui eſt vere liber. 14. Adoptat hominem in Dei filium. 14. Per gratiam ſolvendum, quod per naturam non poteſt. cxxvi. 17

Gratiæ baptiſmatis effectus. cxxxvii. 7. Qui gratiam invenit, timere neſcit. cxlii. 4

Gratia Spiritus Sancti docet myſticos ſenſus in Evangeliis latere. clxix. 1. Lavat unicum gratiæ lavacrum. clxxi. 3

Gratiæ libertas. clxxvi. 14. Ad Dei gratiam quilibet ducatur. x. 15

Mariæ gratia. *L. Maria Virgo*. De illius liberali gratia, fuſe. 39. per tot. Gratiæ magnitudo cognoſcitur ex magnitudine reatus. liv. 4. Gratia perſeverans quando. lxviii. 10

Gratus. Deo ſit Dives, quando pauper in malis eſt gratus. cxxiv. 7. Gratiora ſunt accepta, quam poſſeſſa; & inventa magis, quam ſubjecta. xcvi. 3. Reſurrecturus homo ſit gratus Deo. ci. 18

Grex. Dæmonum mittitur in gregem porcorum cur. xvi. 19. Quare Chriſtiani vocantur puſillus grex. xxii. 3. Grex mitis quomodo vicit varia genera beſtiarum. xxiii. 2. Imitatur Chriſtum. 3. Vincit cum perdit. ibid.

Gula. Ducit ad famem. i. 11. Epicurus de gula auctor deſperationis. v. 16. Gulæ complacere noli, dum jejunas. xii. 3. Adam e Paradiſo gula extraxit. xii. 14. Gulæ pretio mulier emit mortem. lxiii. 11

Gutta. Quam petit Epulo ad quid, & quid egerit. cxxiv. 12. Gutta, & mica ſufficit ad refrigerium pauperis. 12. Gutta roris Sancti Chriſtus oculos peccatoris baptizat. clxxvi. 7. Ea ea reſurrectio credibilis oſtenditur. 8. *L. Mica.*

Habita. Perdidiſſe major eſt dolor, quam nunquam habuiſſe. cxxiii. 3

Habitaculum. Innocens torquetur ſedere habitatoris. xvii. 4. *L. Domus.*

Habitus. Ad quid mutetur a Deo. clxx. 3. ad 5

Hæmorrhoiſſa. Occulto vulneri ut remedium quærat. xxxiii. 8. Ancipitibus cogitationibus cumulata. 9. Fide curatur. 10. & 15. Cur ſtabat a longe, nec loquebatur. 11

Cur furatur ſanitatem. 12. Ad fidem, furtumque confugit. xxxiv. 4. Ut agebatur procellis cogitationum. 5. De ſummitate fimbriæ ad ſummum Deitatis pervenit. 5. Quomodo acceſſit retro. 6

Fides illius. 7. & xxxv. 7. Docuit, quantum ſit corpus Chriſti tangere. 8. & xxxv. 1

Ut habeat veniam tacita confeſſione. xxxiv. 10. Ut Chriſtus ad illam converſus ſit. 11. Media inter vulnus, pudoremque quid fecerit. xxxv. 2. Conſcia doloris, non peccati acceſſit retro. 6. Cur tetigit fimbriam. 7. Scientia, Sacramento, & fide magna. 8. Eſt figura Eccleſiæ. 9

Dominus non quæſitus illi occurrit. xxxvi. 2. Inter ipſam, & Dominum eſt commercium furtivæ ſalutis. 3. In multitudine eſt ſola cum Chriſto. 4. Cur quærit Chriſtus, quis tetigit veſtimenta ſua. xxxvi. 6. 7. & 9. Deus laudatur in ea. 9

Ante curam latet ex verecundia, poſt venit in medium, ut gloriam Deo referat. 9. Cur annos duodecim infirmitatis haberet. 16. Ejus pudor celatus etiam a Chryſologi ſilentio. lxxxvi. 6. Tangens Domini fimbriam non eam polluit, ſed ipſamet ſanatur. xciv. 4. De ea. c. 2

Hæreditas. Filiorum, ideſt, Judæorum tranſlata ad Gentes. c. 6. Adæ parentis noſtri crudelis, quam nec placuit adipiſci, nec licuit renuntiare. cxi. 9. Hæreditas melior non eſt vinculo divinæ charitatis. clxii. 3. & 6. Mundana quæ ſecum mala teneat. 5. Eſt pugna, eſt noverca filiorum. 5. Divina hæreditas dari, ſed dividi non poteſt. 7. & 11. In hæreditate non eſt contentio, ſi removeatur avaritia. 15

Hæres. Erit Chriſtianus beatus patre ſemper vivente. lxxi. 15. Homines hæredes Adæ ſui, & neceſſarii. cxi. 9. Bona collata amiſerunt, mala adepti ſunt. ibid. Bonorum mundanorum hæres quid petierit a Domino. clxii. 1. Hæredes ditat, qui illis pleniſſimam charitatem relinquit. 6. Chriſto per gratiam cohæredes ſumus 6. Hæres impatiens eſt, qui patris fatigatur ad vitam. 1. 2

Hæreſes. Tot pene Eccleſia patiebatur, quot Divinæ legis erant quæſtiones. xxi. 13. Ad quid hæretica zizania a Dæmone ſuperſeminata eſt Evangelio. xcvi. 11

Hæreſes Arii, & Photini. cix. 12. Omnes Deum blaſphemarunt. ibid. Hæreſis eſt dicere, Chriſtum corpus aerium aſſumpſiſſe. cxliv. 6. Item quod Pater ſit major filio. 12. Hæreſes ſunt circa nativitatem Chriſti. cxlv. 11. & 16

Hæreticus. Intra, Gentilia extra Dominicam navem quatit. xxi. 11. Blaſphemat Chriſtum. xxiv. 13. Quaſi canes extranei dente rabido carpunt Chriſtianos. xl. 6. Sedit in cathedra peſtilentiæ. xliv. 15. Eſt contra generationem filii æternam lx. 6. & 7. Poſt ſepulturam Chriſti dicit: expectet. lxii. 19. Paſcitur injuriis Chriſti. 19

Chriſtum eſſe Deum credat, & qua ratione. lxxxviii. 14. Redeat ad Eccleſiam. xcviii. 7. Cognoſcat Dominum veniſſe ad ſervos. 7. Perdit Deum per naturam, inveniet per fidem. 7. Currit pro corona gloriæ, ſed eam non accipit. cxix. 3. & 4. Aſſertio fidei Hæreticorum eſt venenata, jejunant, dant eleemoſynas, ſed fruſtra. 4. Hæreticus non credit poſt cauſam. cxlii. 20. Ubi generet perfidiæ ſuæ nebulas. cxliv. 11. Quomodo in ira ſunt, cum Eccleſia eſt in pace. cxlix. 2

Hebræus, ſeu Judæus. Ejus invidia oſtenditur in figura filii prodigi. i. 1. item. iv. per tot. Judæus fuit filius ſenior. v. 5. Ejus portio ſubſtantiæ fuit lex Divina. v. 8. Non ingreditur Eccleſiam ob invidiam. 31. Gentilem judicans ex priſtinis moribus ſe privat gaudiis paternis. v. xxi. Loquitur, ſed non facit. 32. Eſt cum patre per Sanctos Hebræos 33. Habet omnia, quæ patris ſunt, etiam Chriſtum. 34. Sed per invidiam omnia perdit. ibid. Chriſtus manibus Judaicæ gentis operatur ſalutem. xviii. 10. Ejus manus immunda a Chriſto mundatur. 11. Miratur, cur Jeſus miſceatur conviviis peccatorum. xxix. 12. Figuratur in Paralytico. xxx. 6. Judæi ſunt germen Viperinum. xxxi. 2. Eorum inſidiæ, & doli erga Chriſtum, 3. & 4. Sunt utres veteres. 13. Vinum novum Evangelii non habebunt niſi Chriſtiani fiant. xxxi. 14. Hebræus non recipit Chriſtum Synagogam intrantem. xxxii. 8. Hebræus jungitur Herodianis, ut Chriſtianos invadat. 14. Error Hebræorum pravior fluctibus maris. 15. Infamat Judæus reſurrectionem Chriſti. xxxvii.

Digitized by Google

xxxvii. 10. Ut quærat Chriſtum. 12. Condemnabitur a Ninivitis, & Regina Auſtri. 10. & 13. Quomodo faceret vindictam. xxxviii. 4. Sit utile exemplum Chriſtianis. xlvi. 13. Lux ſpiritualis Judæorum quomodo amiſſa. xliv. 15. De Chriſto miratur ex indignatione. xlviii. 4. Tentat obſcurare Virginitatem Mariæ. 11. Nequitia Hebræorum contra Chriſtum late. xlix. 6. Fatetur veritatem invito. 9. Quid dicat de Chriſto, & diſcipulis ejus Dæmoniacum curare non valentibus. li. 3. Diabolo nequiores. 8. Converſi ex hominibus in canes. lv. 8. Vident Chriſtum petram, ſerpentem, ſcorpionem. 9. & 10. Ultra ſepulturam nil aliud dant Chriſto. lxii. 19. Ad Lazari reſuſcitatum, non convertuntur. lxiv. 14. Judæorum Paſcha non conjungitur cum noſtro. lxxiii. 5. Dies illis vertitur in noctem. lxxv. 3. Cæcus peccata taxat pretio, emit ſanguinem Redemptoris, & perfidiam reſurrectionis Chriſti. lxxvi. 11. At pecuniam perdidit, ſe & poſteros occidit. 12

Dolet Chriſtum reſurrexiſſe, non illum occidiſſe. lxxx. 4 Emit, ut perdat. 16. vult Chriſti reſurrectionem eſſe furtum. ibid. Diſcipulos perdere quærit 17

Quid cauſaverit in morte Chriſti. lxxxi. 2

Quare Chriſtum ſcire miratur, cum non didicerit. lxxxv. 6. 7. Hebræorum ſanctitas uſque ad tempus Herodis. lxxxvi. 11

Cur illis a Chriſto in Parabolis prædicatur. xcvi. 1. ad 4. Laniat paſtorem. c. 5. Rogant pro Gentili, non pro ſe, nec pro filiis. cii. 5. Odit gentem ſuam. 6. Judæus amatus, laudatus a Chriſtiano. 6. Ibat corpore, non mente cum Chriſto. 8. Hebræus quantum ſe a Chriſto ſejungebat, tantum Chriſtus jungebatur Gentili. cii. 9. Inimicus Chriſtiano. 10. Hebræorum repulſa. 19. In eis ſigna, & virtutes nil proficiunt. 21. Cæleſtes ſenſus terrena intelligentia pervolvit. cv. 12. Præter rationem quærens Deum, amiſit. cix. 11. Excolens legem ſine ratione legis, auctorem legis interemit. 11. Non debet excoli, per legem. cx. 5. Perdidit Templum, Sacerdotium, ſacrificium, roceoſum, purificationes, devotionem ſolemnitatum. cxiv. 3. Circumciditur, quia præſentis bonis abſciſſus eſt. ibid. Maledictus nota in omnibus oſtendit. 3. Per legem currit pro corona gloriæ. cxix. 3. Sed eam non accipit. 4. Chriſto credere de bonis Cœli, & malis inferi noluit. cxxiii. 25. Interrogatur a Gentili facto Chriſtiano. cxxvi. 12. Cui deberet centum cados olei 13. ad 15. Relictus in filium ſæculi, & eſt minus prudens Gentili Chriſtiano. 19. Exaſperatur videns Deum hominem. cxxxi. 8. Hebræos omnes perfidia excepit. 9. Livor ejus, & blaſphemiæ erga Chriſtum docentem. 11. Lapides tulerunt, ut ſe, non Deum occiderent. 20. Sordes illorum, flumen lavare poteſt. cxxxvii. 4. Nuncupantur genimina Viperarum. cxxxvii. 12. Judæi a diverſoriis Dominum excluſerunt, quem jumenta ſua in præſepibus ſuſceperunt. cxli. 8. Pavet Judæus, quod Chriſtus naſcatur. cxlvi. 13. Partus Virginis Judæo celatur, ne occidatur. 14. & 15

Venit Chriſtus, ut de contemptu legis veniret Judæus. cli. 7. Caſtigatur illorum perfidia fide Gentium. 15. Judæus fugavit Dominum, Ægyptus recepit. 15

Gentes anteponendæ Judæis in fide. cli. 15. Turbatur infantia Chriſti. clviii. 4. De venia non ſperant, nec de correctione. 7. Nuntius ſalutis Judæo male audienti converſus in ruinam. 15.

Domino naſcenti parat mortem. 13. Bos Hebræus Dominum ſuum agnovit, quomodo. clix. 4. Crudelitas Judæorum notata ex fide Magorum. clx 5

Ceſpes Judaicus pro tritico lolium, pro vitibus ſpinas dedit. clxiv. 5. Ut dividatur pater in filium, & filius in patrem allegorice. 12. Gloria Chriſti eſt illi pœna. 12. Judæus pater Chriſti a filio per invidiam ſeparatur. 15. Judææ prædicatur a Joanne. clxvii. 16. Judaica domus cæca. clxix. 5 Fuit prius homicida legis, quam Chriſti. 7. Decalogi corpus retorſit in Chriſtum. 7. Judæi ſi Dominum Deum crediddiſſent, ad ruinarum barathrum non veniſſent 10. Lavat ad purificationem vaſa, non ſe ipſum. clxxi. 6

Deicidæ fuerunt ex invidia, non facto, ſed voluntate. clxxii. 6. Judæus eſt cæcus a Chriſto ſanatus quomodo. clxxvi. 14. *L. Phariſæus. L. Scriba. L. Lex.*

Herodes. Similis Vulpi. xix. 6. Inimicus Chriſto. 7. Mala, quæ fecit Hebræis. lxxxvi. 11

Sacrum morem Sacerdotii violavit. lxxxix. 8. Non eſt auſus in Zachariam. ibid. Rex nefandus. 8. Ejus opprobria viginti enuntiantur. cxxvii. 3. Sanguinem Joannis abſorbuit. 3. Judex perverſus, & quomodo. 5. Furit, quia arguitur. 9. Ejus puella ſaltatrix. v. infr. v. ſaltatrices. De natali ſuo mortuus eſt. 15. Occidit infantes. cxlvi. 14. Per Herodem Diabolus quærebat Chriſtum ad mortem, & cur. cl. 12. Pro temporali Regno quærit extinguere æternum. clii. 1. Dolet ſe illuſum, innocentes necat. 2. Ejus vitia. 3. Fugitur a Chriſto. 3. Mala, in quæ cadit. 5. quærit Chriſtum gladiis. 7. Rector populi quid mali agat. 8

Omnia paravit ad accuſationem, & pœnam, nil ad excuſationem. 11. Herodes Tyrannus quid fecerit Judæis. clvi. 8

Infantia Chriſti turbatus deſcriptive. clviii. 4. Cur occulte vocat Magos. 20. Timet Regnum, non Deum. 10. Cur dicit *renuntiate mihi*. 14. Erat locumtenens Diaboli. 14. Ad quid vellet ire ad puerum. 15. Significat Diabolum. clix. 7

Ex invidia ſævit in pueros. clxxii. 5. Ignorans confitetur, quia in Chriſto reſurgit occiſus. clxxiii. 7 Cur Joannem reſurrecturum occidit? 9. & 10. Teſtis criminis ſui. 11. Laudatur ironice. 13. Cur tacet, quare decollaverit Joannem. 13

Herodes, & Herodias nomine, & vita conſimiles. 14. Quid illa fecerit & ob eam quid Herodes. 15

Judicat ſecundum crapulam. 18. Herodianæ cœnæ cruentas epulas terra, & cælum horruit. clxxiv. 2. Filius noctis, non diei. 5. Vocat omnes poteſtates in ſocios convivii, in teſtes criminis. 3

Suam credit Herodes filiam ſaltantem cum impudicam vidit. 4 Caro in Herode oppreſſa crapula, quid promitteret, & cur. 7. Ejus convivium quid cauſaverit. 6. Dum honeſtatem abjurat, virtutem jurat. 8. Interemit pœnitentiam in morte Joannis. 12. Herodes, & Herodias nomina ſociata crimine, vocem occidere credunt: eorum contrapoſitiones cum Janne 16. Herodiani juncti Hebræi. xxxii. 14. *l. Saltatrices, l. Ebrietas, l. Jejunium, l. Jo. Baptiſta. Hiſtoria.* Relatio hiſtorica ad altiorem intelligentiam ſublimanda eſt. xxxvi. 10. Qui puræ hiſtoriæ tantum adhæret, dictione Deum inhonorat. xcv. 1

Homicida. Nil habet amoris. clii. 6. Homicidium damnavit Joannes occiſus. clxxiv. 11

Homo. Videlicet Bona Hominis. Filius Dei appellatur. x. 3. Quod naſcitur, quod eſt, debet Deo totum. vi. 17

Reſpondeat generi. x. 4. Lapides ut convertantur in homines. xiii. 15. Ad Chriſti præſentiam liberatur a pœna. xvi. 9. & xvii. 7. Diu noctuque vigilet, & ad quid. xxi. 16. Sua in cælo reponat. xxii. 8

Sibi parcat. xxiii. 8. Obligatur exigua cartula. xxv. 12. Habet, quod dat pauperi. xli. 17. Ad Deum confugiat. xlv. 2

Ad vocem Dei convertatur. xlvi. 12

Illi ſalus ab egreſſu, & ingreſſu Domini. xlix. 2. Per generationem naſcitur, ut Divinum agnoſcat amorem. lv. 3

Sæpe naſcitur in ſeptimo menſe. lvi. 2

Habet ex Chriſto novum ortum. lvii. 15

Acceſſurus ad Deum mundetur. lix. 3

In obſcuritate noctis lucernam verbi Chriſti petat. lxiv. 2. Quod homo detur cælo, terribilius eſt quam, quod Deus detur terris. lxvii. 3. Filius Dei per gratiam, & ſervus. lxvii. 14. Omnia creata propter hominem. lxix. 1. Redeat ad Deum amantem. lxx. 5. Clamet ad Deum: libera nos a malo. 14. Deum vocat patrem, poſtquam Deus juſſit. lxxi. 4. Vitam cæleſtem oſtendat. 5. Filius Dei deſignatus in habitu ſervitutis. 13. Quod homo Deus, creatura miratur. lxxii. 5. De matris utero patrem fatetur in cælis. 8. Semper parcens crimina non timeat. 16

Humanæ cogitationes, *l. cogitatio.* Homo ſibi ſit Medicus per fidem. lxxxiii. 15

Quantum debeat Deo. xciv. 10. Abſolvitur amore. 11. Homini comparatur Regnum cælorum. xcvi. 5. Quæritur in vocatione Dei, non perſona diſcernitur. xcix. 3

Homo mundo jucundius, ſed non utilius, & quare. ci. 17. Ut agere debeat gratias. 18. Initio ſuſcitatus ex limo, in fine reſuſcitabitur ex pulvere. ciii. 3

Omnes homines, ut ſint hoſtia, & Sacerdotes. cviii. 8. & 11. Veniat ad placitum Deo ſacrificium. cix. 4. Placet Deo, ex eo, quod bene vivit. 5. Fit hoſtia, ſi ſancte ſe offerat. ibid. Si dat, quod poteſt, acceptus eſt. cx. 11. Moriatur pro Chriſto. 9. & 11.

Sit

Sit peccator, ut Deus ſit juſtus. cxis. 8. Per gratiam conditoris redit ad vitam, 11. In baptiſmate ſit domicilium virtutum. cxiii. 8

Homo novus commutet vitia ro virtutes. 10. Hominem Deus perquirit ſolo hominis amore. cxiv. 13. Homo moritur legi. cxv. 7. Deo, non terræ, fructum deſerat. 9. Ut præveniat, & conculcet delicta. cxvs. 3. Per Chriſtum cœpit libertatem quærere. 9. Doctus a lege, unde eſſet virtus ardua, &c. & debcta multiplicia. ibid. Duo homines Adam ſcilicet, & Chriſtus humano generi dedere principium. cxvii. 1. Homo terrenus ut fiat cæleſtis. vii. Imaginem Creatoris portet. 8. Homo juſtus major cælo, & Angelis. cxx. 11. Si non habet nummum, det pauperi manum. cxxii. 19. Accuſet ſe debitorem Deo, & oret, ut dimittat. cxxiii. 8. Coram homine gloriatur de juſtitia, &c. coram Deo non. 9

Eſt Villicus Chriſti ad colendum Mundum. cxxv. 3. Cupit bona facere, quaodo mors tempus adimit faciendi. 12. Homines ſe villicos, non Dominos agnoſcaot. 16. Sequatur Deum, non quærat præcedere. cxxxi. 1. Deus in forma hominis demooſtratur, ut poſſit videri. 3

Hominis pietas, & ars hominem perficiunt. cxaars. 3. Ejus induſtria ut honoretur a Deo. 4. Eiſdem curſibus redit ad vitam, quibus dilapſus fuerat ad mortem. cxlii. 1. Factus ea limo intacto. cxlviii. 3

Deo pretioſus. 4. Ad quid factus ſit. 5

Domus mundi pro eo facta. 5. Factus de terra, us eſſet Dominus terrenorum, & de cæleſtibus participaret quomodo. 6

Imago Dei, Vicarius Dei in terrenis. 7

Homo proprietas Dei, qui aote erat ſimilitudo. 8. Creatus cum imperio terræ, ut delicias poſſideret. 11. Sine homine non poterat ſalvari homo. clx. 9

Perfectus ad vitam factus, reparatus in vitam perfectam. 14. Abſtrahat homines a peccatis. clv. 14. Magis debet Deo, quam homini. clxi. 2. Quid homini fecerit Deus in naturalibus. ibid.

Quid in ſupernaturalibus. 3. Liber a ſervitute omnium, ſoli Deo ſerviat. clxi. 3. Ei peccanti blanditur Domious. 9

Per gratiam cohæredes Dei. clxii. 6. Diviſiooem cæleſtium oon petat. 8

Quomodo debeat habere hæreditatem cum Chriſto. 11. Et omnia manducet, quid faciat. clxiii. 8. Deus tendit homioem in formam Chriſti, ut ſit decorus. 12. a Deo correptus mox ſolatium accipit. 14. Habet Deum patrem, apparatumque cæleſte. 18. Aote productus ad mortem, jam productus ad vitam. clxvi. 6. Dei beneficia io homioes ex variis formis, & habitibus Dei, late. clxx. 2. Quid det invitatis ad opera. 15

Ut triumphet de diabolo. 14. Homo oon horreat hominem. clxxvi. 5. Duce manu cæcum lucis faciat neſcire orbitatem. 5. Homo ſemper vivit cæleſti verbo, terreno pane non ſemper. xl. 15. Ex quibus fiat Angelus, ac Deitatis habeat honorem. xliii. 4

Hominis mala. Peccavit invidia in Paradiſo. iv. 4. Servus Domioorum crudelium. vi. 10. & 11

Poſt jejunium quærit panem. xii. 23

Facilis ad lapſum, difficilis ad aſſenſum. 24. Cadit, & Deus aſcendit. xiii. 17

Servi hominis jacent, & mala patiuntur ad pœnam. xv. 3. & 4. Homo nequit in deſperatione ſuis ſubvenire ſervis. ibid. Vivus ſepelitur a Dæmone. xvi. 4

Ab eo impeditur, ne ad Deum eat. 10

Obſeſſus quomodo torqueatur a Diabolo. xvii. 4. Miratur de poteſtate Chriſti. xx. 8. Propter peccata flagellatur a Deo. xx. 13. Quando eſt ignavus, & dormiens, dicitur Chriſtus dormire in ſua navi. xxi. 1. & 15. Beſtia, & quomodo xxiii. 2. Callidus generat ſcandalum. xxvii. 6. Figuratus in eo, qui habebat manum aridam. xxxii. 3. Ejus dura conditio quæ. xxxiv. 1. Voluntarius in delictis, invitus in pœnis. xxxv. 5. Solitus horrere magis, quam curare vulnera. xxxvi. 4

Impietatis conſilio e Paradiſo pulſus. xliv. 7. Homine quid infirmius? & quomodo. xlv. 4. Peccat, & Deus coovertitur quomodo xlv. 9. Eſt in obſcuritate noctis. lxiv. 2. Non capit natura gratiam orationis Dominicæ. *L. oratio Dominica*. Surſum per gratiam levatus, jacet ſubtus per naturam. lxviii. 4. Noo capit magnitudioem divinæ charitatis. lxxx. 1. Propriis viribus non liberatur a Diabolo. lxx. 14. Dolet ſe mori, & ne reſurgere poſſit, oppugnat. lxxiv. 17

Homo timuit, Angelum cum reſpexit. lxxxvii. 2. Nunquam ſecurus de ſua conſcientia. lxxxvii. 3. *S. Petr. Cryſ.*

Ejus natura imbecilla ad divinas virtutes. xc. 3. Nimis de ſe præſumit ante experimentum. ibid. Naſcitur ad labores, gemitus, pericula: vult bona, & non facit, & alia ejus mala. xc. 5. Noſcit culpas corporum, vitia mentis ignorat. xci. 4. Corde peccat, cogitatione, dubitatione, trepidatione. xci. 4

Quod ſupra homines eſt, homo referre non ſufficit. 15. Vacat homiois Sermo, ubi adeſt præconium Angelicum. 17. a Paradiſo deliciarum ad mortem huc detractus. xcvi. 6. Cur pereat morte. ci. 7. Creaturas ſibi Deos fecit. 17

Ex pulvere factus naturæ totam, ſe ſibi, Deo nil dedit, & cur Deus permittit illum in pulverem revocari. ci. 18

Sterilis, vel ingratus homo e vita, meretur excidi. cvi. 3 Homo igoavus ſi populis præſit, ſibi, & multis fit noxius. 4

Homo via moritur pro juſto, quia neceſſitate ducitur ad mortem. cx. 9. Per hominem peccatum intravit in mundum & per peccatum mors late. cxi. per tot. Salvari non poterat ſine Chriſto, cur. cxi. 14. Homines participes culpæ Adæ, & ſocii pœnæ. cxii. 8. & 11.

Prius receptaculum vitiorum. cxiii. 8

Nil habet ſuum. 9. Non prævalet obedire legalibus maodatis. cxiv. 6. Carni deditur, & muodo nil in ſe, quod futuræ vitæ eſt, relinquit, 11. Paſſionibus tota vita cooturbatus. cxv. 11. Homo vetus, totam perdidit diſcipliaam. cxv. 14

Homo ſine Chriſto, peccata cognoſcebat non ut vinceret, ſed faceret. cxvi. 1. Hominis robur ab incendio vitiorum in favillam redigitur. 4. Ut cæpit velle virtutes, ſed vitia ſequi. 8. Captivus, & ſervus ſub lege. 8. Ut naſcatur io peccatis. cxvii. 8. In vitiis ſepultus. cxx. 6. Homo hominis eſt ſepulchrum. ibid.

Homo hominem negligit. cxxi. 18

Idem homo, & filius, qui diſſipavit ſubſtantiam. cxxv. 5. Homines ſe villicos agnoſcant, non Dominos. 16. Qui homines, non Deum in cauſis timet, facile a juſtitia deviat. cxxvii. 10. Homo non intuetur, quantus eſt Deus, ſed quia eſt. cxxxi. 1. Dæmon non vult homines æternos, immo nec temporales. 12. Cur homo moriatur. 15. Io cunabulis homo latet in homine, eſt corpus, & noo eſt. cxxxii. 3. Ex timore homines tracti ad Idola. cxlvii. 3. Eſt ſibi vilis, qui Deo pretioſus eſt. cxlviii. 4. Ex iovidia Diaboli quæ bona perdidit. 12. Ejus mala ex peccato originali. 13. Obſcuritatibus ignorantiæ involutus. clx. 1. Cur magis debeat Deo, quam homini. clxi. 2. Deo nullam dependit ſervitutem. 4. Inutilis ad Divina, & humana. 10. Verſatur in loto carnis, in limo corporis. 13. Partem ſubſtantiæ perdidit, unde Paradiſi exul factus eſt. clxii. 9. Homo ingratiſſimus omnium. 10. Erat cum Chriſto in Paradiſo, & extra Chriſtum perit. ibid. Dubitans de divinis promiſſis arguitur. clxiii. 9. & 10. & 17. Antediluvium oati producti ad mortem. clxvi. 6. Mentes, & ſenſus hominum correpti a malo fulguris, clxxi. 1. De homine contra homines gentea exeunt bellaturæ. 11

Quærunt famam hominis de ruina. 11

Homines ſunt, ut arbores ambulaates. clxxvi. 12

Hora. Dicitur punctum, & momentum temporis. cxii. 2. Horæ duodecim diei Chriſti, ſunt Duodecim Apoſtoli. clxx. 7

Hortus. Eccleſiæ quomodo cultus, & ſatus myſtice. xcviii. 10. Producit germina ſua. cxxa. 2

Hoſpes In Hoſpite ſuſcipitur Chriſtus. xxxix. 8. Hoſpite ſuſcepto Chriſtus ſubvenire tenetur ſuſcipienti. ibid. Hoſpitis meritum ex apparatu manſionis innoteſcit. xcii. 5. In hoſpitis figura Deus apparuit Abrahæ. cxxxi. 4. Fuit hoſpes Chryſologus cxxxviii. per tot. mundanus hoſpes receptus quid agere ſoleat. xviii. 4. Qui e propriis ſedibus injuſte expellunt hoſpites, ut puniantur. xlvii. 14

Hoſpitium. Humanitatis fit Templum Deitatis. cxliv. 5. Ejus iodignitas in hoſpitis manet injuriam. xv. 19. Hoſpitium noſtræ carnis Deus intravit. 11. & 13. *L. habitaculum. L. Domus.*

Hoſtia. Et Sacerdos eſt homo, quæ mactatur, & vivit, & quomodo. cviii. 8. Hoſtia viva eſt Chriſtus quomodo. 9. Totus homo fit Hoſtia placens Deo. cix. 4. Et erit, ſi ſe Deo ſancte offerat. 5. Immaculata Deum placat, exaſperat maculata. ibid. Hoſtia viva, & rationabile obſequium quomodo Deo offerendum. 13

Hoſtia Jejunii quomodo offerenda. xiii. 28. Quam hoſtiam offerre Deo debeamus, quæ & nobis maneat. xliii. 12

INDEX RERUM

Hoſtis. Terrenus non prævalet cæleſtibus. XII. 6
Repentinus pernicioſus. XXVII. 1. Magis Ducem, quam militem petit, nec obſidet mortuos, ſed viventes. XCVI. 14
Melius eſt ſæpe Regi ſuo de hoſtibus referre victoriam, quam ſemel mori. CXXVIII. 1. Hoſtem proprio mucrone turbare, inſigne virtutis. CLVII. 5. Tolerabilior eſt hoſtis, cum muros arietat extrinſecus. CLXXI. 10. Qui hoſtem intus habet, per ſe liberari non valet, ibid. Iniqui in alios ut puniantur. LXVII. 8
Humana. Cum ſapimus, cæcamur ex nobis. LXXVI. 10. Salus humana reparatur iiſdem lineis, quibus perierat, LXXVII. 10. Humanum, Deo volente, fit Divinum. CII. 15
Ad humana perdiſcenda brevis eſt tota vita hominis. CXII. 2. Quæ Dei ſunt, non capiuntur a nobis. LXII. 16
Humanitas. Chriſti oſtendit charitatem. XLVII. 1. Ubi non eſt humanitatis indicium; ibi Deitatis eſt ſignum. CLIII. 1. Humanus ſenſus non eſt in eo, qui fratri ſuo peccata non dimittit. CXXXIX. 8
Humilitas. Centurionis. XV. 9. Hominum ex noſtra imbecillitate ſumenda. LXXXVIII. 3. Elevat nos ad menſam cæleſtem. C. 9. Voluntaria magna virtus. CXXXVI. 2. Quæ excuſat a dicendo, coeit ad obediendum, CXXXVIII. 2. Eſt mater doctrinæ. CLXI. 12
Aquiſivit, quod ſuperbia amiſit. XXXII. 2
Hydrops. Bibendo ſitit. VII. 3
Hypocriſis. Quid ſit, effectus, nomina, & mala. VII. 2. & 3. Laborat fruſtra. 4. Naufragat in portu. 4. Hypocrita eſt uſurarius. 5. De remediis creat morbos. 6. Sibi damnum, non Deo cauſat. 13. Hypocriſis eſt jejunium ſine miſericordia. VIII. 14. Quid agat hypocriſis. IX. 4. Cæca eſt, & cæcat oculos. ibid. Fugienda, & cur. 12. 9. Eſt ſpecies arte compoſita, quæ aliud in re agit, aliud promit vultu. CLXXII. 9. Hypocriſis cum invidia quid agat. 10. In ſecreto hypocrita facit nil ſecretum. IX. 11
Jacere. Hominum ſervi jacent, & cur. XV. 3. Jacemus in vitiis, & jacemus oppreſſi. LXV. 17
Jacob. Plus myſticus, quam doloſos nos figurabat ſub pellibus hircorum. LXXIII. 8. Ei vianti occurrit Deus conviator, & luctat cum eo. CXXXI. 5. Quid agat Deus cum eo, ut ametur, non timeatur. CXLVII. 11
Cur illi mutatum nomen. CLIV. 4. Jacob ante triumphat, quam vivat. LXX. 6
Jacobo. Apoſtolo quare non commendata Beata Virgo. XLIX. 11
Janua. Clauſa non denegat ingreſſum, egreſſumque ſuo creatori. LXXXIV. 5. Janua mortis fuit homo, per quem peccatum intravit. CXI. 8. Janua Inferni. *L. Infernus*. Januæ inferi confractæ ſunt ariete Crucis Domini. CXXIII. 14
Idolum. Graviora pondera Synagogæ ſarcinis idolorum, CV. 9. Ad idolorum Lupanaria confugit ſynagoga, CXV. 4. Idola periere ad Apoſtolorum Prædicationem. CLXX. 13. De Idolatria. V. 7. ad fin.
Jejunium. Quid poſſit facere, oſtenditur ex fame prodigi, II. 3. Et ex aliis, 4. Eſt prima virtus nobis. VII. 8. In jejunio quid ſit, ungere caput, lavare faciem. 9. & 10
Jejunium ſine miſericordia eſurit, alget. VIII. 3. Miſericordia eſt ver terræ jejunii, & alia. 4. Variæ deffinitiones, ſeu epitheta jejunii. VIII. 8. Vincit duce miſericordia. 9. Ejus alæ ſunt miſericordia, & pietas. 10. Sine miſericordia eſt ſimulacrum famis, & avaritiæ, & hypocriſis 10. ad 15. Jejunium ſublevatur cæleſti ſymphonia. X. 2. Arma jejunii ſumenda contra Diabolum. XI. 7
Tempore jejunii quid agendum, XII. per tot. Jejunium noſtrum eſt eſuries diaboli. 12. Eſſentia, & virtus. 13. Vivit Diabolum. XII. 27. & XIII. 9. Jejunans creditur Deus. XIII. 10. Cunctis virtutibus anteponitur. 11. Timetur a Diabolo. 13. Diaboli tentationes tempore jejunii quæ. 27. Hoſtia jejunii quomodo Deo offerenda. 28. Sit voluntarium. XXXI. 6. Eſt aratrum ſanctitatis. 7. Cur diſcipuli Chriſti non jejunant, &c. late per tot. XXXI. Jejunium purgat corpora a ſqualore carnalium delictorum. XXXI. 13. Verum jejunium non admiſceatur fraudulento. 14. Jejunandum Chriſti præcepto. XLI. 3. Sit cum miſericordia. 8. Et ita multas habebit virtutes. 9. ſeqq. Fuſe jejunium ſine pietate jejunat. XLII. 1. Sine miſericordia eſt fames avaritiæ, & alia. 1. Semina jejunii jactanda in pauperum lacrymas. XLII. 5. Vacillat ſine miſericordia. 10. Sit cum miſericordia, & oratione. XLIII. per tot. Jejunium habet laſſitudinem. 74. Deo offerendum, ut voracitas ceſſet. CVIII. 13. Quadrageſimale cur inſtitutum, & ut debeat fieri late. CLXVI. 4. *L. abſtinentia. L. quadrageſima.*
Jephtæ, Filia moritur gaudens LV. 6
Jerico. Cur per eam ambulat Chriſtus. LIV. 3
Jeroboam. Scandalum fecit in populo. XXVII. 7
Jeroſolyma. Quare turbatur Chriſto nato. CLVIII. 4
Jeſus. Cur Fabri, & Mariæ filius appellatus XLVIII. 7. Dicitur Jeſus a ſalute. LVII. 9. & LIX. 8. Filius unicus per naturam. 8
Jeſus hebraice, Salvator latine. LX. 11
De Maria natus Dei filius eſt. 11. Nomen Jeſu Cælum, & Infernum ſubmiſſe confitetur, LXI. 8. Dicitur Salvator. CXLII. 12. & CXLIV. 7. In eo omnine tota majeſtas Deitatis adoratur, & ab omnibus. CXLIV. 8. Virtus, & poteſtas. 9. Quis ſit Jeſus natus ex Virgine. CXLV. 13. Jacet in ſtabulo. CLII. 10. Natalis Jeſus quis, & ad quid. CLVI. 4
Ignarus. Stulte loquitur. XIX. 2. Decipitur a graſſis fici. CVI. 5. Ignari non recipiunt Chriſtum. 9
Ignavia. Hominum dicitur ſomnus. XXI. 1. & 15
Ignavus nimis eſt, qui poſt exemplum invenitur inexutus. LXXIX. 6. Ignavus dicta, & facta obſcura Chriſti non intelligit. XCVI. 1. Ignavos proſpera non erigunt. CXXIV. 4. Ut obſit ignavus aliis præſideos. CVI. 4
Ignis. Divinus neſcit exurere miſericordem. XLII. 10. Anhelat incluſus in carne, & alia mala facit, LVII. 2. Cæleſtis mundat labia. 4. Satiat cor. 5. Friget in lapide, latet in ferro. XCVI. 2. Et eorum colliſione flammatur. ibid. Ignes terreni non admovendi divinis. CIX. 11. Febrilis ex humine frigido ſuccenditur in corpore. CXIV. 5. Quod eſt ignis ſegeti, hoc vitia ſunt humano corpori. CXVI. 4. Epulonis qualis fuerit. CXXII. 10. Inferni ex parte ſanctorum a Chriſto extinctus. CXXIII. 14. Inferni ſtilla aquæ non extinguitur. CXXIV. 12. Ignis a Chriſto ſpargitur verbis. CLXIV. 2. Cultor igne purgat agrum. 4. Eo purgantur ſata Gentium. 5. Cur ſuper Apoſtolos. 6. Ignem urget aqua, & ignis multiplicat undam. 7. Ignis gehennæ reos exuriens innocuis deſerviit. CLXVI. 12. Ignis in rubo, in columna. CLXX. 3. Ignis ſpiritus Sancti, *L. Spiritus Sanctus.*
Ignorantia. Peccans ex ignorantia illius plagas non vitabit. XXVI. 17. Peccata ignorantiæ non vitantur. XXX. 9. Secum habet faſtidium XCVIII. 5. Ignorantia hominum quid fecerit. CXII. 11. Vitia necantur ignorantia. CXVI. 4. Hominis ignorantia ſublata a lege. CXVI. 9. In noſtra ignorantia peccatum ſepultum. 10. Ignorantiæ Deus ſubvenit ex pietate. CLVII. 6. & 7. Obſcuritatibus ignorantiæ involuta mortalitas. CLX. X
Illecebræ. Temporalis vim humanis conſcientiis Apoſtolus aptavit. CXIV. 12. Contra illecebras peccatorum certandum pro cæleſti gloria. CXIX. 8. Ab illecebris ſuperatus non vult Chriſtum venire. CLVIII. 8
Eas quare homo ſuſtinere cogatur. CXVII. 8
Illuminatio. Eſt a Deo. CXXVI. 10. Illuminatio Eccleſiæ facta a filiis Sanctæ Felicitatis. CXXXIV. 2
Magorum illuminatio. *L. Magus.*
Imago. Chriſti portanda a nobis, quomodo, CXVII. 8. & 9. Perfecta devotio hoc dat imagini, quod Regi, CXLVII. 18. Imago Dei eſt homo. CXLVIII. 7. Regum, vel fratrum depictæ imagines cum concordia cur. CXLIX. 6. Imaginem Dei portare noluit, qui idoli portat perſonam. CLV. 12. *L. Magus.*
Immolare. Deo debemus viſcera virtutum, & quomodo CVIII. 12. & 13. Vita virtutum Deo immolatur morte vitiorum. 14.
Deo optima immolanda. CIX. *L. oblatio. L. ſacrificium*,
Imperans. Imperantis ira ſubdito jus eſt. CLXI. 6
Impetrare. Alius pœnitentiam impudenter præſumit, qui ſibi ad veniam nil providit. CXXIII. 18
Impietas. Quid homini creato jam fecerit. CXXXVII. 9
Semper febrit. CLXXIII. 10. Incauta aſſumit criminis teſtes, arbitros facinoris. CLXXIV. 3. Ut doceat. XLIV. 14. & de ea per tot. Ser.
Impius. Recedens a Deo a ſe obiit, nec ſtat in conſilio. XLIV. 6. Fertur modo ad cælum, modo ad terras, ſe neſcit. ibid. Quid fecerit conſilium impietatis. 7. Saporem trahit de pinguedine peccatorum, 12. a Deo recedit, cum delinquit. ibid. & 13. Impio graſſante, pius turbatur. XLVII. 8. Declinatur a Deo. XLVIII. 10. Interdum loquitur invito veritatem. XLIX. 9
Impium vult Deus redire, non perire. LI. 7. Impiis imputandum, ſi gratiam non recipiunt charitatis. LV. 11. Impius ruit, deſtruitur, ſtare non poteſt. LXXV. 12
Poſſeſſus a terra, & morte in reſurrectione juſtorum. LXXVII. 14. Terret impium timor. LXXX. 3. Certior factus a Thoma de Chriſti reſurrectione. LXXXIV. 17. Timebit ſuperuam poteſtatem. LXXXVIII. 2. Stat in

tri-

trivijs. LXXXIX. 12. Sui ipſius conſiliarius. *L. conſilium*. Eorum animæ repetuntur a miniſtris Tartari. CIV. CI. Ex pietate patris magis proditur impietas filii. CXXIII. 2. Impius plus eſt, qui in alium pius non eſt. 7. Impius, & juſtus apud inferos ante Christi Reſurrectionem erant. CXXIII. 10. Qui ſibi impius, cui pius? 11. Impiis non ferenda pietas. CXXVII. 8. Proprietate quam det mercedem. 9. Impius ſi aſt contra juſtum, ſibi lethalis eſt. CLXXIII. 10. *L. peccator*.
Impudicus. Impudicis inimica caſtitas. CXXVII. 8. Impudica ex impudico nata. CLXXIV. 4
Incedere. Qui non ſtat in trivijs peccatorum, incedit, & alia facit, LXXXIX. 12. Incedunt, qui virtutibus currunt, & ad mandatorum plenitudinem perveniunt. 12. 6
Incenſum. Arabicum non tam libentes odoratur a Deo, quam ſanctitas cordis ſinceri. LXXXVII. 9. Incenſum eſt Thuris, & puræ ſupplicationis. ibid. Incenſum Eccleſiam illuminans myſtice quale. CXXXIV. 2. Debetur Deo. CLVII. 8
Incendium. Febrile extinguitur calore, nutritur frigore. CXIV. 5. Inextinguibile ex ardore vitiorum. CXVI. 4 Incendia cupiditatum quis ſumi ocſcius tranſit. LXXXIX. 14.
Incredulitas. Filia mortis, quid perſuadeat homini. CXVIII. 6
Indigna. Non petenda a Deo, & cur. CXXXII. 8
Promiſſio non redditur indigno. C. 4
Indocilis. Ad excelſa contendens mergitur in profundum. XIX. 1. Vitatur a Christo ad illius ſalutem. ibid. Fatigat ingenium Magiſtri. CVI. 1
Indulgentia. Tempore indulgentiæ pœnitendum. XLVI. 6
Indulgentia legis antiquæ erga Sacerdotes. XCII. 4. & 5. Indulgentia magna ex magno reatu. XCIII. 8. *L. Venia. L. Remiſſio. L. pænitentia*. Indulgentia decubit, ut peccatores levaret ad veniam, XXX. 7. Jus Indulgentiæ eſt penes hominem, qui proximo debita dimittit. LXXI. 10. Quæ res petant juſtorum indulgentiam. XLIII. 4
Induſtria. Hominis ut honoretur, Deus occultat Divinum in humano ſermone Myſterium. CXXXII. 4. & alia &c. XCVI. a principio.
Infantia, infans. Filiorum ut fuerit olim tradita Diabolo. LI. 11. Infans Dæmone repletur, quando a parentibus offertur Diabolo, ut curetur. 12. Gloria Christianæ infantiæ. LXVIII. 15. Infantia Eccleſiæ tempore S. Apollinaris. CXXVIII. 7. Infantia totum obtinet, plus lacrymis, quam virium ratione 7. Homo in infantia latet in homine, & hominis labore proficitur. CXXXII. 3. Habet vagitum ex verbo Dei. CXLIV. 1. Infantes non condemnantur deſcriptive. CLII. 9. Infans lætus moriens deſcribitur. 17. Infans omnem hominem non hoſtem reſpicit, ſed parentem. ibid. Paſſionis ignara rapuit martirii palmas. CLIII. 4. Infans lacrymis uberum nutrimenta diſquirit. CLVIII. 1. Vincit barbariem, poteſtatem, &c. & amorem expoſtulat. 2. Infantia Christi turbat Jeroſolymam. 4
Infernus. Devorando Christum, jejunium incurrit. XXXVII. 8. Christum Judæis ablatum dat Gentibus. 9. Præparat manſionem Christo. ibid. Dirumpitur vita deglutita. LVII. 13
Ejus tremenda ſervitus. XXV. 20. In eo non eſt venia. LXVI. 5. Mala ejus docemur a Christo. 19. Reſurgente Domino inferna ſiſtuntur. LXXIV. 9. Amiſit carceratos Domino ad illum deſcendente. LXXVIII. 2. Carcer illius deſtruitor. LXXXII. 2
In eo peccatores vivant pœnæ, pereunt vitæ. XCVI. 12. Ejus flamma non tam linguæ, quam mentis & conſcientiæ. CXXII. 10. Membra, quæ hic magis peccarunt, magis in inferno torquentur. 11. Ei non reſiſtit purpura, & nudus in eo ſudat. 12. Ante Christi reſurrectionem tenebat impios, & juſtos. CXXIII. 10
Ejus portæ æris januis, & ferreis vectibus claudebantur animabus. 11
Christus illam aperuit. LX. Porta inferni eſt mors. CXVIII. 4. In eo damnati mentiuntur. CXXIII. 18. Non crederemus ab inferis reverenti. 24. Ejus mala vitare conemur. 26. & CXXIV. 16
Eſt fovea peccati. CLXX. 8. Rapit peccatores nudos ad pœnam. 17. In eo gemitus, & ſtridor. CLXXIV. 16. *L. damnati. L. gehenna. L. ignis. L. Tartarus*.
Infideles. Illis perniciofum fidei ſacramentum ſine fide. LX. 26. Sacramentum fidei non divulgandum ſcripto inter infideles. LXI. 16. Illis tenebreſcit dies. LXXV. 3
Eſt indignus. CII. 5. Se ipſum demergit in obſcurum incredulitatis. CXXXI. 13
Nec audit, nec videt, quod fidelis audit &c. ibid. *Ex S. Petr. Chryſ.*
rum pœna redundat ad gloriam fidelium. CXXXII. 4. Baptizati, & inſtructi a Chryſologo. LVIII. 1. LVII. per tot. & Serm. de ſymbolo, & oratione Dominica. *L. Perfidus*.
Infidelitas. Cavenda, ne nos reducat ſub poteſtate Diaboli. XVIII. 15. Incredulitate Hebræorum nec unus Dæmon captivo fugatur ex corpore. LI. 5. Patris obeſt filio. 14. Callida non habet excuſationem. CII. 1. *l. perfidia*.
Infirmo. Cum recitantur, animos deponunt. CL. 6
Infirmitas Non ſtat ibi, ubi Christus eſt. XVIII. 5. Homine nil infirmius, & cur. XLV. 4. Infirmus recurrat ad medicum cæleſtem. 5. Infirmitati nullus locus eſt, ubi virtus eſt ſociata victuti. LVII. 12. Ubi infirmitas eſt ignota, Christus illuc primum curam vertit. XCIV. 6. Infirmitas humana vult, & non poteſt. C. 1 Ineutabat mulierem. CV. per tot. Oculorum non ſuſtinet magnitudinem lucis. CXII. 10
Infirmitas culpanda, ut fratri detur venia. CXXXIX. 9. Alia corporis, alia mentis. CLXIV. 1. Cui eadem varie curata ſit a Domino. CLXXVI. 1. Nutu Christi pereunt infirmitates. 3. Familiaris dum fit publica, dolorem affert, & pudorem. XV. 17
Ejus laſſitudo remanet, ubi ars curat, non virtus. XVIII. 7. *l. Ægritudo. l. Fragilitas. l. Febris*.
Infirmus. Turbatur malis. XLVII. 9. Infirmum non curat, qui illius arbitrium quærit, & expectat. CXIV. 4. Verſatur in ſtrato. XIV. 15
Similia ſunt illius deſideria. L. 7
Infula. Qui dignitatis infulam non habet, nomen dignitatis non invadit. CIX. 10. Mors quando infulas ſuæ poteſtatis amiſit. X. 4. Infulas divinæ poteſtatis in ſe perdit, qui proximo peccata non dimittit. CXXIX. 7. Æternas infulas quis habeat. CXLIV. 19. Eunuchus infulas palatii mutavit. LVI. 3
Ingenium. Peciti Magiſtri ut fatigetur in docendo rudes diſcipulos. CVI. 1. Depravatur dolis. CXVI. 3
Ingratitudo. Hominis ægroti erga Deum medicum quid cauſaverit. CXXXI. 15
Ingratus. Ad pœnam ducitur, non divitiis, vel paupertate, ſed animo. CXXIV. 4. Homo eſt omnium ingratiſſimus. CLXII. 10
Ut merito puniatur. LXVI. 3
Inimicus. Inimico parcendum late. XXXVIII. etiam exemplo Christi. 13. Ei dimittere proficuum. LXVII. 11. Illi dimittenda peccata, alias &c. LXVIII. 12. Inimico qui totum dimittit, nihil de ſuis delictis Domino debet. LXX. 12. & LXXI. 10. *l. venia. l. Diabolus*. Inimico dimittenda peccata late. CXXIX. 7. Inimicus extraneus, & internus quæ mala faciat. CLXXI. 10
Iniquitas. Condita ab Herode evaginatur. CLII. 2
Illi ſemper eſt amica iniquitas, cui eſt æquitas odioſa. 6. Eſt in plateis. XCV. 6
Injuria. Æquo animo toleranda. per tot Ser. XXXVIII. Eſt divina Philoſophia tolerare injuriam. 7
Injuria proximum afficientes phrenetici ſunt, ideo pietate curandi. XXXVIII. 12. Christus indignatur, dum pro homine ſibi fertur injuria, XLVIII. 15. Injuria Creatoris fugitur a tota creatura. LXXVIII. 2. Injuria humani corporis ſublata in Nativitate Christi. CXLIV. 6. Sine humanis injuriis humanæ injuriæ non poterant amputari. CL. 9
Innocens. Sine Christo non habetur in terris. XIX. 12. Innocuum reſurrectio erit terror impiis. LXVII. 24. Quis innocens inter gurgites vitiorum, & vitæ lubricum? LXXXIX. 14. Innocens vocatus ad reatum, dum purgari æſtuat, ſtimulat cognitorem. XCVI. 6. Dum innocens punitur, reatus redundat ad Judicem. CXII. 8. Innocente reum accuſante, gratis Judex pro miſericordia rogatur. CXXII. 6. Innocens non facile condemnatur a Reo. CLXXIII. 15. Si accuſetur, quid. CLXXV. 10. Innocens ab initio, qualis erit in fine? XCI. 8
Innocentes Martyres. Ab Herode occiſi. CXLVI. 14. Quare. 14. & CLII. per tot. optime. Solum, quod nati ſunt fuit illis crimen. CLII. 10. Sunt milites innocentiæ Christi, excubiæ cunabulorum. 12. Nati martyrio, non ſæculo. 14. Mœrores in gaudium commutarunt. ibid. Ipſi in ſanguine baptizati, matres eorum in lacrymis. 15. Moriuntur lætantes, 17. Præmori Regi ſuo, quam commori geſtiunt deſcriptive. CLIII. 3. Martyres gratiæ quomodo. 4
Eorum Martyrium Virginitati comparatum. ibid Christus fugit, ut illos habeat, non ſynagoga teneat, 5. Occiſi ob Christi infantiam. CLVIII. 4
Innocentia. Noſtra non ex nobis, ſed ex patris cæleſtis venis. IV. 10. Intromittit nos ad Dei conſpectum. VI. 13. Nunquam nuda. LXXVIII. 13. de innocentia maleſe glorians homo ducitur in debitum, & pœnam pa-

rentis. cxii. 11. Pro ea moriatur, qui haċtenus illam extinguere molitus eſt. cxiii. 10. Chriſti reſurgentis ampleċtanda. 11. Unde eſſet innocentia difficilis, diu ignoravit homo. cavi. 9. Auferetur a pecunia. cxxvi. 10. Ejus inimica ſit odioſa libertas cxxvii. 8. Innocentia prima felicitas, & quomodo. clxvii. 12
Qui creditum innocentiæ ſervat, pœnitentiæ non ſolvit uſuram. 14. *l. juſtus. l. integritas.*
Inſidiator. Latitat in noċtibus, appetit dormientes, fugit vigilantes. xcvii. 2
Inſipientia. Interdum fallitur, ſed affeċtus non decipitur. xxv. 9
Inſtrumentum. Quod fuit perditionis, poteſt eſſe occaſio ſalutis. cxxvi. 11
Intelligentia. Eſt de occultis, non de viſis. xxv. 3. Ejus vis in videndo pauperis nuditatem. ibid. In paupere intelligitur adeſſe Chriſtus. 4
Minor intelligentia ſcripturarum generat perniciem. xii. 1. Hominis acuitur ab oſculis Domini Verbis. xcvi. 1. Eſt magna arbor. xcviii. 5. Altitudine ſenſus tota levatus ad Cælum. ibid. Humanarum, & divinarum rerum non habetur perfeċte in tota hominis vita. cxii. 2
Chriſtianus ſe ſe intelligat. cxiii. 20. Intelligentia poteſt benigne revelare quos onerat ſevera diſcuſſio. cxxvi. 2. Humana non facile capit ſenſus Evangelicos. 4
Intentio. Ea ea judicat Deus, non ex operibus. ix. 12
Interna. Peccata ut emundentur, & propellantur. clxxi. 11.
Interpres. Litteræ quid agat. xxxi. 6. Verbi Dei. *l. Verbum Dei.*
Integritas. Eſt pœna corruptis. cxxvii. 8. Integritas teſtis innocentiæ fugat timorem. cxliv. 4
Integritas Mariæ V. *l. Maria Virgo.*
Interceſſio. Eccleſiæ *l. Eccleſia.*
Intrare. Poſſumus ad Dei conſpeċtum, ſi non loco, vel corde. vi. 13
Invenire. Qui, quod amiſit, invenit, donat culpas, iram vertit in gaudium, dolorem mutat in gratiam. clxviii. 4. Jucundius nobis perdita inveniſſe, quam non perdidiſſe ſervata. 8. Magis deleċtant inventa, quam ſubieċta. xcvi. 3
Invidia. Hebræorum in Chriſtianos. iv. per tot. Non admittit pietatem, nec charitatem. 3. Diſſipat rationem naturæ: malum antiquum, & alia 4. Malam Angeli, & hominis, ac Hebræi, arma contra Chriſtum quatit cor, & animam. 5. Vitanda. 6. Pellit gaudium. 7. Non patitur ſocium. 8. Simulat: mentitur. 11. Dolet de bono alterius, non de ſuo proprio damno. 13. Invidus eſt avarus, 15. Invidia perdit omnia bona. v. 34
Invidet ſibi, qui elevatus ad ſumma, ſe ad humilia dejicit. xxv. 2. Ut jungat, conſueta diſiungere. xxxi. 5. Cæcat, & tenebrat mentem, xlviii. 1. Mala illius ab exemplis. xlviii. 12. Malum incurabile. 13
Et alia multa de ea. ibid. Et 14. Fuga vitatur. ibid. Invidia Hebræorum in Chriſtum. xlix. 8. Diabolus invidiæ ſpiritus quid agat. xcvii. 5. Invidia Judæorum privavit illos lege, & gratia. cii. 10
Invidia Epulonis in Lazarum. cxxii. 8
Grave eſt malis, eos videre felices, quos aliquando habuere contemptui. 8. Invidia claudit oculos. cxxxi. 9. Quo feratur, apparet ea immanitate Herodis. clii. 1. Invidus quid mali agat. clxviii. 2. De cæleſtibus cum Diabolo fugata. clxviii. 13. Invidia Phariſæorum. clxxii. 1. Invidia carnifex ſuorum quid mali agat. 2. Qui hanc recipit, ſua ſuſtinet ſupplica. 2. Bonum alterius invido eſt pœna; eſt malum multiplex; ſtatim fugienda. ibid. 3. & 4. eſt morbus 4. Quid ſuaſerit peritis in lege. 4
Mala quæ fecit invidia, lata ab exemplis. 5. Spoliata a Chriſto ſuis commodis. 7. In Phariſæis quid egerit. 9. Invidia cum hypocriſi ſuis propinat. 10 Fax invidiæ, *l. Livor, l. Zelus.*
Eſt oculus nequam. cxxxix. 4
Joannes Baptiſta. Quid egerit virtute jejunii, & orationis. xliii. 7. Ejus Epitheta. lxxxvi. 9. Erat lucerna ſenſim demonſtrans Dominum. lxxxvii. 4. Dicitur Angelus quando. 11
Exultat in Utero. 15. In utero Propheta. 16. Filius ſacramenti, & alia ejus epitheta. lxxxviii. 7. Gaudium cunċtorum, magnus coram Domino. 9. & 10
Cur non ſit potaturus vinum. 12
Ejus privilegia. 13. Præcurſor Chriſti. 18
Habuit ſpiritum Eliæ. 19. Eliam, & Chriſtum virtutibus repræſentat. 22
Aſtriċtus vinculis, extinċtus adulteriis, lxxxix. 5. Cur non moritur communi morte. 6. Angelus in terris Deo obſequium præſtitit. 6. Laudatus ab originali gloria parentum. 7. Eſt totus ſanċtitas. lxxxix. 14. Omnia prima debeantur ei, etiam primogenita. 15. Ut Angelus naſcatur, quid factum ſit. 16. Ejus encomia ex Angelo. xc. 7. Quid fecerit Chriſto, & cur. xc. 8. Naſcitur ex ſterili cur. xc. 8. ad 11. Prius dedit patri veniam, quam dilueret peccata populorum. 16. Dicitur filius ex ſingularitate. xci. 9. Major homine, par Angelis, & alia. xci. 13
Lucifer, Præco, Tuba, Angelus. 15. & alia quæ antelucanus fecit. xci. 18. Optime. Miratur ſe peregrinus in utero. xcii. 6. Vox, Tuba, Præco naſcitur ex ſilentio. xcii. 9. Ejus encomia. clxvii. 2. & 12. Traditur Adulteræ. 2. Alligatur, ut veniæ locus non ſit. 4. Herodem corrupit, ne periret. 7. Offendit, quia arguit. 9
Ejus decollatio optime deſcripta. 13
De Morte ſua natus eſt. cxxvii. 15. Gentibus præparat novalia Evangelii. cxxxvii. 1. Quare verbum Domini ſuper Joannem, non ad Joannem. 2. Quare vox, non verbum. 3. Cur venit ad Jordanem. 4. Ejus baptiſma quale. 5. Corripit exemplo, ut mores naturamque poſſit immutare. 9. Appellat Hebræos genimina Viperarum. 11. & 12. Chriſtum in Jordane tenet, veniam accepturis. clx. 4. Intrepidus inter cæleſtia. 11
Natus ad Dei amorem. 11. Doċtor, & Magiſter pœnitentiæ. clxvii. 1. & 15
Pœnitentiam ſuadet. 2. Per quæ deſerta prædicaret. 16. Accepit veſtimentum de pilis Camelorum. 17. Cur veſceretur Locuſtis, & melle. 18. Lucerna ardens Chriſtum drachmam invenit. clxix. 7. Quomodo ex diċto Herodis reſurrexerit. clxxiii. 8. & 9. Venit ad omnium medicinam. 10. Effuſione ſui ſanguinis extinxit germina tota ſerpentis antiqui. 20. Ejus caput in diſco pretioſe fertur. clxxiv. 10.
Erat, ut lucerna ſuper candelabrum, ut Judex in Tribunali. 11. Occiſus damnavit homicidiam. 11. Toto orbe clamat occiſus. 13. Naſcitur, quando perit Herodes. 14. Contrapoſitiones Joannis, & Herodis. 16. In multis ſuperſtat Joſeph. 17. Major inter natos, quis arguit adulteras; & licita mulierum conſortia calcavit. 18. Pericula fœminarum non evaſit. 19. Major in natis mulierum ex jejunio. xii. 14
In utero Deum agnoſcens oſtris refert. lxx. 6. *l. Herodes.*
Joannes Evangeliſta. Ne Chriſtum abnegaret aufugit. cl. 17. Quare ei fuerit commendata Beata Virgo, non Jacobo ejus fratri. xlix. 11
In paſſione fugit nudus, ſed fuga coopertus eſt. lxxviii. 13. Fugit in paſſione quare. clxx. 11
Jonas. Propheta fuit figura Domini. xxxvii. per totum.
Jordanis. Cur alveum Jordanis intrat Chriſtus. clx. 6. Et quæ facta ſint in eo. 0. ſeqq. ſi fugit ad præſentiam legalis Arcæ, cur non fugit ad præſentiam Trinitatis. 10
Joſeph. An amittat Virginitatem Incarnatione Verbi. cxl. 3. Quomodo juſtus, ſi conceptum ſponſæ noluit diſcutere. cxlv. 1. Fuit pius, & juſtus. 2. Deſcribitur ejus animus æſtuans. 3. In eo tota Davidis proſapia nuncupatur. cxlv. 5
Vigeſima oċtava generatione a David natus. 6. In eo fides promiſſionis impletur. 6. Sponſæ cauſas ne timeat, admonetur. 8. Erat ſecurus de conſcientia Mariæ. ibid. Angeli locutio cum Joſeph circa Virginis conceptum. 9
Sponſus figura Chriſti ſponſi Eccleſiæ quomodo impleat figuram paſſionis Chriſti in altero Joſeph adumbratam. cxlvi. 10. Joſeph maritus nomine, conſcientia ſponſus, anxius de ſponſa pregnante deſcriptive. clxxv. 10. Mox ei Angelus occurrit, & cur. 11. Timebat, quia erat in cauſa maximus pavor. clxxv. 11.
Joſeph. Patriarca comparatur Jo. Baptiſtæ. clxxiv. 17
Ira. Extinguenda in ipſis ſcintillis. xxxviii. 5
Alias ſanguine non ſedatur. ibid. Ut vincatur. 6. Quomodo ſit in Deo. xlv. 1. Cur David petat argui a Deo, ſed non in ira. 3. Ira ventura eſt æterna damnatio ad Tartara. cxxxvii. 14. Ira imperantis ſubdito jus eſt. clxi. 6. Nutritur a Dæmone quomodo. xvi. 6.
Iſaac. Gaudet cum ſit hoſtia. lv. 6
Iſaias. Evangeliſta non minus, quam propheta. lvii. 1.

Ta-

Digitized by Google

Tactus dolore, quia, quod ſenſit de Deo, non poteſt annuntiare. ibid.
Purgatur a Seraphim. ibid. Cur Deum habitu Regio viderit. cxxxi. 6. Prædixit Virginem Deum parituram. cxlvi. 13
Iter. Ad Deum fit non pedum greſſu, ſed meatis inceſſu. iii. 4. Iter ad Deum patrem eſt compendium viæ ſalutaris. ibid.
Iter Gentium a Deo ad Diabolum fuit animo, non loco. v. 10. Iter Jejunii ingrediens ceteras curas deponat. viii. 2
Iter Chriſti ad mortem, & gloriam. xix. 3. Itineris terreni homo incaſſum diu ſudores pertulit, & labores. clxxv. 3
Iter præbuiſſe pauperi plus eſt, quam panis dediſſe fragmentum. clxxxi. 6
Jubilatio. Dulcia oves ad paſcua ducit. vi. 3. & 18
Ut Deo jubilandum. xlvi. 4. & ſeqq. qualis jubilatio, ad quam David invitat. vi. 2
Paſtoralis inclinat oves ad paſcua. xxiii. 8
Jubileus. Adducit ad totam plenitudinem veniæ, & remiſſionis, & quomodo. cxxxix. 18
Judas. Fecit ſcandalum ſcandalorum. xxvii. 11. & 13. Lapidem Chriſtum traxit ad ſcandalum puſillorum, ut non panem vitæ, ſed doloris conficeret. ibid. Quid illi fecerit aurum. xxix. 7. Ut quæſiit navem Chriſti. xxxvii. 5. In ejus animo Diabolus doli fructum concipiens crimen peperit proditoris. xix. 8
Judæus. *L. Hebræus*.
Judex. Facit ex arbitrio proprio, carnifex ex alieno. xvii. 19. Judex ſuſtinebit judicii ſui ſupernum Judicem. xxvi. 12. Cum vult ignoſcere, hominem reſpicit, non culpam. liv. 15. Cur Deus Judex noxiorum perſonam ſuſcepit. xc. 7. a Reo ſupplicante tactus non maculatur. xciv. 4. Ad Judicem non intrat non vocatus. cii. 16. Ad illum redundat reatus, ſi pœna percellit innoxium. cxii. 8
Eum gratis ille rogat, quem innocens confeſſor accuſat. cxxii. 6. Judex Deus viſus a Daniele. cxxxi. 7. Judex quos arguat, & judicet. clii. 9. Judex in tribunali reſplendens fuit caput Joannis in diſco. clxxiv. 11
Judicium. In finali judicio Deus cetera tacens de miſericordia in pauperes clamabit. xiv. 8. Pauper erit advocatus in die Judicii. 10. Et Judex debitor eſt illi, qui fœneratus pauperi. 16. Per judicium omnia deperierant, ſed miſericordia ſuccurrit. xlii. 9. Servatum in die mortis, ut pœnitentiam agamus. ibid. De crimine non judicatur, qui facit miſericordiam. 11. Vicinum Judicium quid ſit operatum in homines. xlvii. 8. Separatio in judicio conſolatur ſanctos. xlvii. 11. Quare Chriſtus judicatus ab Hebræis. xlix. 7. Fiet judicium de vivis, & mortuis quomodo. lvii. 16. Judicium non credit, qui male vivit. lix. 15
Ex eo contremiſcit terra. lxxvii. 9. Eſt terror impiorum. 14. Judicium manifeſtabit, quis fuerit quiſque xcvii. 7
Judicium Dei tempus meſſis hominum. 16. Profunda judicia Dei quomodo poſſint cognoſci. ci. 7. Ejus ſecuris arbores ſteriles ſuccidet, & cremabit. cvi. 16. Miſer, cui in Judicio non miſeretur genitor. cxii. 4. Geſtit Deus venia prævenire judicium. cxiv 7
Ad judicium vocamur tempore mortis. 10. In judicio non eſt tempus pœnitentiæ, ſed pœnarum. 14. Judicium Herodis perverſum. cxxvii. 5. Ira ventura erit judicium impii. cxxxvii. 14. Judicium evadit, qui ante delictum veniam ſibi prævidit. cxxxix 11. Judicium ut cuſtodiatur, cauſa temperanda eſt. cxlv. 2. In dubiis judicium fugiendum, & Deo remittendum. 4. Judicium præveniendum pœnitentia. clxvii. 5. Chriſtiani noſſent venire judicium. 7. Quia adhuc non venit, eſt, quia Dominus nos ad ſe ire deſiderat. 9. Ne judicemus, judices noſtri ſimus. 11. Judicium crapulæ, & vini quale. clxxiii. 18. Confuſio impiorum in Judicio ex quibus cauſis erit. xxii. 9.
Jumenta. Chriſtum natum fatentur. cxli. 8. Et ſuis ſuſcipiunt in præſepibus. ibid. & clvi. 16
Juſſio. Superioris temeritatem tollit dicentis. xxx. 2. Juſſio Dei appendit cælum. ci. 11. Sic terram, Mare. n. ſeqq. Juſſa ſolo omnia creata, & ſola juſſione ſolvenda. 14. Juſſio, & ſanctitas imperantis cogit loqui etiam ſermone ſterilem. cvii. 1. Ad jubentis arbitrium timor obedientis invigilat. cix. 9. Juſſioni parere eſt virtus. cxxxviii. 2. *L. præceptum*.
Juſti. Spernunt auram popularem. xli. 4
Juſti nomine tantum, ſed facto injuſti a Chriſto repelluntur. xxviii. 13. & xxix. 13. Chriſtus non vocat juſtos, quia omnes reperit peccatores. xxx. 13. Juſti Domino exultant. xlvi. 3. Dent inducias malis. xlvii. 13. Juſtus turbatur ex apparitione Angeli. lxxxviii. 8. Eſſe juſtum apud homines eſt virtus humana, apud Deum eſt muneris divini lxxxix. 11. & xci. 4. & 5. & 8. Ex quibus dicantur juſti Zacharias, & Uxor. 3. Juſtus roboratur in perfectum Virum tribulatione, patientia, probatione, ſpe. cx. 7. Juſtis dabit Chriſtus vitam, regnum, gloriam. 8
Quomodo dicat juſtus: ego moriar pro Chriſto. 9. Juſti in morte illudunt mortem, & ad vitam transferuntur. cxiv. 15. Juſti cœlo majores, pares Angelis, immo meritis ſuperiores. cxx. 11. Juſtum patiuntur aliquem paupertate, & miſeriis cruciari ad pietatem malorum. cxxii. 4. Accuſant ſe ipſos apud Deum, ut ipſos Deus excuſet. cxiii. 8
Juſti, & impii ante Chriſti reſurrectionem erant apud inferos, licet diverſis in locis. 10. A Chriſto deſcendente ad inferos abſoluti. 15. Eorum mors pretioſa coram Domino. clxxiv. 10. Et eſt mors eorum vita. 15. Cupiunt Chriſtum ad palmam eorum venire. clviii. 8. *l. ſancti*, *l. confeſſor*, *l. innocens*.
Juſtificatio. Montes juſtificationis ſunt a nobis aſcendendi, ut beatitudine perfruamur. lxxxix. 12. Pauci incedunt in omnibus juſtificationibus. 13. Manente condemnatione juſtificari non poteſt condemnatus. cx. 4. Juſtificati ſumus per Chriſti reſurrectionem. 4
Juſtitia. Noſtra ne fiat coram hominibus quomodo intelligatur. ix. 2
Per ſe ſibi abundat ad gloriam. 3
A Deo genita cælum expectat. 3
An occultari poſſit. 2. Hypocriſis non eſt juſtitia. 4. Se locans humanis oculis non expectet mercedem divini patris. 6. Juſtitiæ tantum ſervatur, quantum hactenus iniquitati. cxiv. 11
Laborioſa eſt. cxvi. 9. Non ferenda ab injuſtis. cxxvii. 8. A juſtitia deviat, qui in cauſis hominem, non Deum pertimeſcit. 10. Injuſtis inimica. cxxxi. 9
Sine pietate eſt crudelitas apud Deum. cxlv. 2. Juſtitia eſt, quicquid fecerit Dominus erga ſervum. clxi. 6
Juſto ſi deſit humanum conſilium, ſubvenit mox divinum. clxxv. 11. Salva juſtitia miſeretur Deus. vi. 23
Juvenis. Inſipiens dicitur juvenis, quamvis ſit ætate ſenex. v. 5. *l. Adoleſcens*.
Labia. Immunda habebat Iſaias. lvii. 1. Talia nos habere deflendum. 4. Labiis mundatis paſſionem, & reſurrectionem Chriſti referamus. 5. Labia a dolo polluta. lxii. 5
Labor. Philoſophorum *l. Philoſophia*. Cantilena levatur. x. 1. Ubi non eſt labor, ibi nec fructus adeſt. xii. 3. Vincitur uſu, & exercitatione. xcviii. 4. Humanus labor Apoſtolorum profuit divino labori. ib. Ex labore fructus. 5. Ad labores deſcendit Jo. per gratiæ dignationem. lxxxviii. 13. Gloria ex labore ſuperatur a gloria ex origine lxxxix. 7. Labor communis habeat commune lucrum. xci. 1
Labor illius, qui ſcripturas myſtice interpretatur xcvi. 3. *l. Judex*, Labore acquiſita magis delectant. 3. Labor requiritur ad agnoſcenda profunda judiciorum. ci. 7
Labor, & pœna in diſcendo litteras. 8
Labor ex quiete, & e converſo. ciii. 3
Labor ſuſceptus a certantibus in agone pro corona, cxix. 7. & 8. Labor Doctoris ſumitur a Chriſto pro nobis. clxiii. 15. Labor itineris viatoris hominis diu incaſſus. clxxv. 3. Deus in noſtro labore ſocius cur. cxlvii. 8
Labori proprio nemo invidet. xcvii. 10
Lacrymæ. Pauperum jejunium rigant. xlii. 4. & 5
Cælum rigant. 5. Qui Deum verbis non orat, nec lacrymis orabit. xliii. 11
Beati, qui lugent mundo. xlvi. 3
Lacrymæ a gaudio, & dolore producuntur. xlvi. 10. & lxiv. 9. Cordis affectum teſtantur. xlvi. 10. Iniquus lacrymabitur in alio ſæculo de bono paupe_ris_. xlvii. 14
Reparant perdita ex cibo. xlvi. 6
Lacrymæ Magdalenæ Judæorum, & Chriſti ex diverſo capite. lxiv. 8
Pro peccatis Deo lacrymandum. lxv. 5
Lacrymæ impetrant filios. lxxiii. 4. Lacrymæ mulierum potentiſſimæ. lxxix. 3. & 4

Eo-

Digitized by Google

INDEX RERUM,

Eorum ſunt arma. 3. Filiorum lacrymæ ex natura. LXXXIX. 14. Deus ſitit lacrymas peccatorum. XCIII. 1. Peccatorum lacrymæ rigant Cælum, terram diluunt, extinguunt Gehennam, & delent divinam ſententiam. 14. Sunt baptiſmata peccatorum. 16. Lacrymæ Viduæ impetrant reſurrectionem ejus filii. CIII. 9

Sunt jucundæ, quæ emunt gaudium immortalitatis, CVII. 5. Lacrymæ parvulorum ſunt arma potentiſſima, & cur. CXXVIII. 7. & 8. Lacrymæ ſunt potus pœnitentium. CXXXVII. 4. Lacrymæ fuere baptiſmata Matrum Innocentium occiſorum. CLII. 15. Martyrii gaudio non caret, lacrymas martyrii qui fudit. 17

Infans lacrymis uberum nutrimenta diſquirit. CLVIII. 5. Lacrymæ abluunt ulcera reatus. CLXVII. 13. Domi Petri non vina fundebantur, ſed lacrymæ. XVIII. x

Lædens. Lædentem proprio mucrone truncare, eſt inſigne Divinæ virtutis. LVII. 13

Læſus. Læſis quod longum eſt, breve eſt ad lædentes. XVI. 16. Læſus dimittat fratri. CXXXIX. 7

Lamentari. Non poteſt de morte, qui voluntarie recipit illam. XXIII. 3. Parturiens lamentatur ex dolore, natus ex natura. LXXXIX. 14

Lancea. Doloris fixa in cordibus diſcipulorum Chriſti, LXXXIII. 5

Lapis. Sepulchro Chriſti advolutus mortem, revolutus reſurrectionem probavit. LXXIV. 11. Lapidis ſepulchri encomia. ibid. Revolutus ab Angelo ad fidem reſurrectionis. LXXXIV. 6. & LXXV. 8. & ad alia, LXXV. 8. A Judæis conſtitutus ad januam mortis, fit Cathedra vitæ. 10. Revolvitur ab Angelo ad ſalutem, fidem, ad evolutionem mortis. LXXVII. 11. Et Angelus inſidet, ut Præſes, & ob alia. 13. Lapis claudebat oſtium cordis mulierum. LXXXII. 6. Lapis magnus plus merito, quam forma. 7. Non poteſt obſiſtere Chriſto reſurgenti. LXXXIV. 5. Ædificantes Turrim providerunt ſibi lapides, ut altius caderent. CXXXI. 10

Judæi lapides attulerunt, ut ſe occiderent, non Deum. 10.

Laqueus. Herodes cecidit in laqueum, quem tetenderat. CLII. 2. laqueus Diaboli. XI. 18

Laſcivus. Formam accuſat in ejus lapſu. CXVI. 6. *l. Luxuria.*

Laſſitudo. Generat faſtidium & dicenti, & audienti. CXXII. 2. Laſſari neſcit, cui panis Deus eſt. CLXVI. 11. Nec bajulos miſericordiæ laſſatur. CLXX. 9

Latro. Evangelicus in ipſo momento mortis paradiſum invaſit. LX. 1. Rapuit veniam. CLXVI. 10. Quando ſolvebat pœnas latrocinii. LXI. 1. Latro in occulto tendit inſidias. CLVIII. 10. Latro callidus dicitur. CLXXIII. 1

Lavare. Ante menſam lavandæ ſunt manus. CLXXI. 2

Multa lavacra legis lavant, & non lavant, ſed lavacrum gratiæ lavat. 3. Et quomodo. 5. Lavandæ ſunt quæ divinis mancipantur myſteriis. ibid. 6

Corda lavanda a peccatis quomodo. 11

Laurentius. Martyr paſſione inſignis. CXXXV. per tot.

Laus. Patrum redundat ad gloriam filiorum. LXXXIX. 7. Viros illuſtres laudare quomodo debeat orator. ibid. *l. ſacrificium Laudis.*

Lazarus. A Bethania forma vincendæ mortis, exemplum reſurrectionis. LXIII. 1. Ejus reſurrectio eſt ſignum ſignorum. LXIII. 1. Reſuſcitatur quatriduanus, os ſervus, & cur. 4. 8. Ejus infirmitas tantum ſignificatur Chriſto amanti. 5. Chriſtus in eo dat locum morti. 6. Cur gaudeat Chriſtus in morte Lazari. 7. Si mulier non fuiſſet in Paradiſo, Lazarus non moreretur. 11. Lacrymatus Lazarus a tribus diverſo modo. LXIV. 8. Ejus mors ad Dei gloriam. 13. Gaudium ex reſurrectione illius. LXV. 1. Cur Chriſtus fremat. 2. & 3. Spelunca quid LXV. 4. Cur tolli lapidem juſſit. 6. Martha dixit, quod fœtet. 7

Quod quatriduanus. 9. In Lazari reſurrectione Dialogus Tartari cum Angelo, & alia fuſe. LXV. 14. ad fin.

Cur ligatis manibus, & pedibus ſurgit pulchre. 10. Lazarus propinavit nobis guſtum reſurrectionis. 11

Eſt argumentum reſurrectionis Chriſti. LXXXI. 12

Lazarus Pauper. Stupendæ vices illius cum divite. LXVI. 1

Pro malis recepit bona. 10. Vulnera Deo in hoſtiam offerebat. 10. Ut jacuit ad divitis januam. 14. Ejus mors, & funus cum funere divitis. CXXI. x

Ponitur pro conſiſtorio divitis, & alia mire, & deſcriptive XXV. ad finem.

Pectus Judicis, & arcana poſſidebat. CXXII. 6. & CXXIV. 10. Non fecit bona; ſed recepit mala. CXXIII. 8. Cur beatus, 16. Mortalium miſeria cognoſcitur ex Lazaro, & divite. CXXIV. 1. Contrapoſitio Lazari, & Epulonis. 2. Non fractus malis. 3. Curari ab Epulone debeat. 6. *l. Epulo Dives.*

Lectio. Eccleſiaſticæ peritia, & ſimplicibus prodeſt. XX. 2. Quod pandit verbo, tempus commendavit exemplo. XX. 11. & XXI. 14. Evangelica bonis eſt ſalutaris intelligentiæ, malis occaſio erroris. LXXXIX. 4

Sedula, & iterata profundam ſcientiam præſtat CXX. 2. Frequentata faſtidium generat audienti. 15. Pars alius differtur, ne longitudo faſtidium generet auditoribus. CXXII. 2. Lectio prolixa trahit in longum. CLXXII. 10

Legere vel aurem legentibus præbere idem eſt. CLIX. 1

Lectus. Doloris noſtri eſt corpus noſtrum. XIV. 14

Lectus paralytici jubetur portari in teſtimonium ſanitatis. L. 13

Lex. Naturæ quæ. V. 7 Lex Dei quæ in principio mundi. ibid. Divina docuit, quod humana ſapientia ignorabat. XI. 2

Prodidit Diabolum mali auctorem. 2

Legis antiquæ ſupellex ſtudiis Judaicis attrita. XXXI. 10. Lex Evangelii pannus rudis dicitur, & eſt principium texturæ quomodo. 11. Præcepta legis non ſufficerunt commendare nobis divinum amorem. LV. 1. Lex adducit ad januam, quos gratia intromittit in Templum. LXXXVI. 14. Legalibus in tabulis Deus deſcripſit normam diſciplinæ. LXXXVIII. 15

Lex antiqua illicita prohibuit, licita non negavit, ſupra naturam nil potuit. XCII. 4

Lex fidei janua, gratiæ nuntia, Evangelii prævia, &c. ibidem. Legem ſacram veracibus præceptis cur Dæmon mendacibus fucavit inventis. XCVI. 9. Cur in lege celatur ſenſus divinus. XCIX. 14

Qui ſine lege erat, in lege poſitis demonſtrat legis auctorem. CI. 4

Floſculis comparata. CVI. 9. Lex cum ipſo homine cæpit; ſed Adam mox prævaricatus eſt, ut accepit: Moyſes prævaricatoribus promulgavit acceptam. CXI. 13. Per legem mors regnavit, quia gravius prævaricatores, quam peccatores devoravit. 18. Fecit copiam, non diminutionem delictorum. CXII. 9. & 10.

Vulnus hominis prodit, & ſupernum Medicum venire denuntiat. 12. Attrahit in cutem internum vulnus, & gladio præceptorum apoſtema aperit antiquum. 13. Nec vulnus claudere, nec perfectam dare ſanitatem per ſe valebat. 14. Ampliavit vulnus, & quomodo. 15. Ægrotantem levavit, fovit, & ad Medicum perduxit. 17. Lege excluſa cultores illius arguuntur. CXIV. x

Lex ſpectans hominis voluntatem cultorem ſuum non ſolvit a peccato; ſed crimine prævaricationes obligat quomodo. 6. Qui ſub lege ſunt, peccato incurvantur. 7. Lex non obtinuit cum ſynagoga ſpeciale conſortium. CXV. 3

Lex deſpexit ſynagogam. 4. Legem non deſerit, qui ad ejus auctorem recurrit. 6. Non lex homini; ſed homo moritur legi. 7. Lex reum aſtringit, punit criminoſum. 8. Per legem paſſiones peccatorum notiores dominantur membris humanis. CXV. 11. Lex non proficit, ſed ducit ad mortem. 12. Homo ſine Chriſto, lege armabatur ad crimina, non victurus ſed facturus. CXVI. 2. Lex data a Deo ad ſalutem, per hominem facta eſt ad ſui ipſius ruinam. 6. Prodit, quod hoſtiliter latebat in humano corpore quomodo. 7. Ex ea cæpit homo velle virtutes; ſed ſequi vitia. 8. Sub lege homo ſervus, & captivus. ibid. Lex pervenit ad Gentes cur. CXXVI. 13. Summa legis fuit Joannes. CXXVII. 2. Data non uni, ſed omnibus. CXXXII. 15. Per legem legis ſcientia quærenda. CXLVIII. 11. Quid per eam Chriſtus promiſerit. CL. 15. Chriſtus fugit in Ægyptum, ut ſtaret legis veritas. 16. Lex impugnabatur a Paulo per zelum legis. CLVI. 7. Lex divina docuit penetrare ſecretum ſenſus Divini. CLXVIII. 1. In lege Decalogo latebat Chriſtus. CLXIX. 6. Multa legis lavacra non mundant, quod unicum gratiæ lavacrum lavat. CLXXI. 3. Occultata a Phariſæo ob invidiam. CLXXIX. 4. Sub legis velamine nil videbat Judæus. CLXXVI. 14. Ejus umbra tranſit. 14. *l. Synagoga, l. Hebræus.*

Liberalitas. Dei ample oſtenditur XXXIX. x

Libertas. Eſt ſerva penes extraneum. 11. 16

Libertas hominis a ſervitutibus inimicorum decantanda. VI. 12. Probatur libertas a virtute. LI. 1.

Li-

Digitized by Google

Liber naſcitur ad gloriam. ibid. Libertas naturæ recepta per Chriſtum, dum tollit peccatum mundi, cxi. 13. & 14. Præſumpta, & vagæ poſtponitur devotæ famulationi. cxiv. 9. Libertas mentitur in peccato. 14. Libertas peccati pro fructu dat pœnam, & confuſionem. 15. Libertas quando, & quomodo quæſita ab homine. cxvi. 9. Odioſa libertas captivis criminum, inimicis innocentiæ. cxxvii. 8

Libertas miſceatur charitati in corrigendo fratre, cxxxix. 8. Libertas ſine fine in cœlo. 19. Libertas incerta hominem perdidit. clxi. 3

Libido. L. Luxuria.

Licita. Qui requirit, multiplici coruſcat in lumine. axti. 14

Ligare. Qui ligat veniam, locum veniæ non relinquit. cxxvii. 4

Lignum. Ex ligno pendit vita credentium, ubi mors pependerat perfidorum. lvii. 13. Per lignum mors, & vita. lix. 11. Per lignum mors venit, & mortificatur. lx. 14

Ligno redempti, ligno conſummantur ad palmam Petrus, & Andreas. cxxxiii. 5

Lilium. Ejus gloria, & præcellentia. clxiii. 16

In craſtinum perit. 17. Ariditati, & incendio clibani deputant. ibid.

Epitheton virginitatis, & caſtitatis. xxii. 16. & xcviii. 10.

Limites. Limitibus affixi tituli indicant Dominum prædiorum. cliv. 1

Lingua. Naturalis chara ſimplicibus, & doctis dulcis. xliii. 1. Suſurronis, & bilinguis eſt laqueus mortis. liii. 8. Inter cor, & linguam verſatur ſalutis ſacramentum. lvi. 8. Si lingua interpres mentis non poteſt evaporare ſermonem, dolore cruciamur. lvii. 2. Lingua maledicta contaminat. lxii. 5. Cur Lingua divitis magis crucietur in inferno. lxvi. viii. & cxxii. 11. Lingua in capite caput mali. cxxiv. 14. Lingua flumen fidei. lxxix. 8. *L. Epulo.*

Lites. Procul ſint a nobis, ut ſervemus charitatem. liii. 8. Præſcribuntur triginta annorum ſpatio. cxlv. 16. Cupiditas credit Dominum arbitrum litium. clxii. 1. Ad litigatoris arbitrium Chriſtus arbiter eſſe non poterat. clxii. 14

Litea non ſunt, ubi avaritia non eſt. 15

Litteræ. Epiſtolares dulces: ſed uſque dum veniat ipſe, qui miſit. lxii. 11. Ut labore, & pœna litteræ diſcantur a diſcipulis. ci. 8. Littera vetus totam perdidit diſciplinam. cxv. 14. Cur ſenſus lateat in littera. cxxxii. 4. Interpres tantum litteræ quid agat. axxii. 6

Livor. L. invidia. L. Zelus.

Locus. Non de locis, ſed de ſenſu Deus operum colligit qualitatem. ia. 13. Locorum mutatio inutilis, ubi non eſt converſio ſenſuum. xlvi. 2. Deus loci capacitate non clauditur. lxxvii. 17

Locuſtæ. Paſtus figura pœnitentiæ cur. clxvii. 18

Ut locuſta debemus a loco peccati in locum pœnitentiæ exilire. ibid.

Longinqua. Ne ambias conſpicere, & cur. clxiv. 15

Longinqua mundi, & peregrina quæ. ii. 18

Loqui. Debemus ſecundum tempus. lvii. 4. Loqui in Eccleſia non datur mulieribus. lxxxii. 13. Cum Deo loqui expaveſcimus. lxxxvi. 15. Loqui debemus imperiti licet, quando adeſt juſſio, imperantis. cvii. 8

De eo, quod nos æternat, loqui longo ſermone debemus. cxvii. 11

Lorica. Impenetrabilis eſt amor. xl. 5. Lorica Lazari pauperis qualis. cxxiv. 5

Loth. Fugit ignem ex miſericordia. axii. 10

Per manus Angelorum extractus a flammis. x. 14. Per jejunium extinxit incendium, qui per ebrietatem inceſti eſt adustus incendio. xii. 14

Lucerna. Ardens ſignificat opera bona alios ædificantia. xxiv. 13. Habeatur in manibus. xxiv. 3. Teſtimonium innocentiæ. 8

Eſt bonum exemplum. 9. Lucerna verbi Chriſti oſtendit myſteria cæleſtia. lxiv. 2. Furem prodit. lxv. 20. Lucerna erat Joannes. lxxxvii. 4. & cxxvii. 2. & clxix. 7

Lucerna templi illis non eſt neceſſaria quibus ſydus cœli perlucet. clvi. 15

Lucerna cordis accendenda, ut drachmam ſcientiæ ſalutaris quæramus. clxix. 3

Non lucebat Eccleſiæ ſine igne divino. 5. Lucerna eſt mater Eccleſia. 11

Caput Joannis in diſco erat lucerna ardens ſuper candelabrum. clxxiv. 11

Lumen lucernæ ſuccendit olei pinguedo, ut ad noctis ſolatium perluceat. viii. 5

Luctari. Mundo præſente difficilius; ſed glorioſius. cvii. 9. Quomodo ſpiritualiter luctandum in quadrageſima. xiii. 1

Luctus. Prophanus eſt adhibere extranea lamenta ſuper cadaver. aix. 14. Beati, qui lugent mundo. xlvi. 3

Ludus. Præſentis vitæ dignoſcitur ex mutatis vicibus Lazari, & Epulonis. cxxiv. 2

Non eſt de impietate ludus ſumendus, nec de ſacrilegio. clv. 1. Cum ſerpente nemo ſecurus ludit. 12

Lumbi. A ſervis vigilantibus præcingendi cum lucernis in manibus. axiv. 3. Et cur lumbi præcingendi. 4

Lumen. Lumine Dei opus eſt in opere Dei. li. 10. Lumen tenerum oculis teneris. lxiv. 2. Lumina a Chriſto ſupplentur cæco nato. clxxvi. 2. *L. oculi.*

Luna. A Diabolo infamata. lii. 6. Non læditur, ſed ſervit homini. ibid. Cur Lunæ incrementis obſeſſi torquentur. ibid.

Quid Luna gratius? ci. 16. Luna lumine ſuppari ſoli. ciii. 5. Sanctus erit lucidior Luna, & quomodo deſcriptive. cxx. 13

Lupus. Luporum feritas, dicitur aſtuta. clxxiii. 1

Eorum contagio. c. 5

Lutum. Quo factus eſt homo, ſupplet lumina Celidonio. clxxvi. 2. Limo intacto factus homo; Chriſtus natus corpore intacto. cxlviii. 3

Lux. Multiplex perquiritur ab eo, qui licita facit, fugitur ab eo, qui illicita peragit. axii. 14. Luce recedente, redeunt tenebræ. xliv. 12. Lux in nocte reſurrectionis. lxxvii. 4. Gratior poſt tenebras. lxxxiv. 8

Luminibus obſcuratis ſenſim refundenda: eſt oculis condita. lxxxvii. 1. & 4. & cxii. 10

Lux miſericordiæ. civ. 10. Lucent in cælis Martyres, qui in terris putabantur extincti. cviii. 10. Ejus magnitudo oculos non hebetat, verum infirmitas luminum claritatem ferre non poteſt. cxii. 10. Lucis auctor Deus, denſis in tenebris invenitur a Magis. clvii. 3

Luxuria. Quæ mala parturiat, quæque protrahat. xxi. 15. & 18. & 19. Deſperationi ſimilis. v. 16. Dicitur contagio. lra. 3

Totam prophanat ſanctitatem. xxvii. 6

Luxurioſus contemnat etiam licentias corporales. cxiii. 10. Qui luxuria ardet, mavult cum ea perire, quam redire. cxxvii. 7. Luxurioſis adverſa frugalitas. 8. Ex ea naſcitur impietas. 11. Homo luxurioſus, ideſt immodice profundens helluo patrem principalem ſubſtantiæ perdidit. clxii. 9. Luxuria petit caſtitatis interitum, pudicitiæ necem, mortem ſanctitatis. clxxiv. 8. Titillabat in Herode. 7. Luxurioſi dicuntur porci Diaboli. ri. 18. Qui ad luxuriam alios inducit dicitur mercenarius Diaboli. ibid. & 19. Luxurioſi non ſatiantur, & quare. ibid. Agreſti cibo mundi frenatur luxuria. xiii. 11

Magiſter. Dicitur Chriſtus, quia factor, & rector elementorum eſt. axi. 18. Magiſtro addicitur, & ſcholæ affigitur, qui ſcire cupit. ci. 8. Paulus quomodo docuerit, *l. Paulus*, peritus, ut rudes diſcipulos doceat. cvi. 1. Magiſtro reſeranti ſcripturæ quæſtiones, qui convertitur, debet abſolutionem. cvii. 7. Magiſterium ſtat de ſcientia; ſed ejus auctoritas conſtat ex vita. clxvii. 2. *l. Doctor*, *l. Concionator*, *l. Præceptor.* Magiſter criminum, *l. Mercenarius*, ne Magiſtro faciat injuriam diſcipulus. xciv. 8. *l. Diſcipulus.*

Magnus. Dicitur quis animo, licet corpore ſit puſillus. liv. 6. Magnus coram Deo, quantus erit penes homines? lxxxviii. 10

Magna relinquere, amare minora, Dei poteſtatis eſt, non cupiditatis humanæ. clxviii. 9

Magus. Cur oculos committat ſtellæ. lxiv. 2

Incola noctis ducitur a ſtella ad lumen. lxxxvii. 5. Rigat auro cunabula Chriſti. ciii. 12. Munere, & adoratione Deum naſci fatetur. cxvii. 6. Claritatem Dominici ortus habuit a ſtella. cxliv. 2

Deum adoravit in terris. cxlv. 16

Ex Magorum nuntio Herodes molitur perdere Chriſtum. cxlvi. 14. Magus ſignifer Diaboli, fit Dux Chriſti. cl. 12. Errat per aſtra. clvi. 3. Ortum Chriſti ſtella duce non cognovit. 3

Venit ab Oriente ad Orientem, juſſus a Deo venire. 10. Plus cæleſte de Magis, quam de ſtella ſignum eſt, & quare. 11. Cognovit ſtellam ſervam, & conſervam. 13. Inſultat Judæis. 14. a Mago non quærunt Judæi de Chriſto. 15. Expoſitio verborum.

Ubi

Ubi eſt, qui natus eſt Rex Judæorum. 16. Ex ſtella juſſa oolens cognoſcit Magus Chriſtum. 17. & 18. Deum ſe inveniſſe in humanam carne miratur. 19. Chriſtum Deum muneribus confitetur. clvii. 3. Cultor ſyderum, noctis incola Chriſtum lucis auctorem ex gratia, invenit. 3. Ducitur per ſtellam, ut materia erroris fiat per Chriſtum occaſio ſalutis. 5. Apud eum ignorantia, & error erant in culpa, non voluntas. 6 Erant Magi de genere Noe, & per Deum Chriſtum naſci didicerant. 8. Juſſus Magus adorare, teſtari, & videre clviii. 11. Ei pie interroganti datur reſponſum impium. 12

In ſereno Chriſtianæ fidei ad dominum pervenerunt. 15. Dant munera Domino credituriſque ſcientiæ Theſauros. 16. Per viam innocentiæ ad ſua redeunt, ib. Magus Gentilis a ſtella Dominum natum cognovit. clix. 2. Inter duo animalia Chriſtum inveniunt. 3. Duces fidei noſtræ, & Principes credulitatis. 7. Ut quærat, & Deum inveniat Magus. clx. 2. Carnem lucidiorem ſole, luna, ſtellis in terris contemplatur. ibid. Non diſcurit, ſed credit Deum Regem, moriturum, & gaudet inveniſſe, 3. & 4. Judæum prævenit confitendo Deum manibus. 5. Ex fide Magorum credulitas Gentium dedicata. ibid.

Mala. Propria eum dolore, externa feſtinanter audiuntur. ii. 17. Permittuntur a Deo, ut inde bona ſequantur. v. 20. Quæ mala a Diabolo ſint. xi. 2. & 3. Malum eſt accidens, non creatum, & quomodo. 4. Mala a Deo propter noſtras culpas. ix. 13. Mala temporalia ſi dolent, quid æterna? xxii. 8. Quibus mala videantur gratiora bonis. xxv. 5. Mala ex morbis peccatorum. xxxviii. 8. Mala tempora facit nobis Dei contemptus. xliii. 15. Mala temperantur. lxxxvi. 10.

Mala inducta in mundum a Diabolo. xcvi. 6. Malum eſt accidens, non naturale. 13. Paſſiones peccatorum a lege ampliatæ quomodo. cxv. 1. Mala recipere, bona accipere a Deo credit fidelis, & qualiter. cxiii. 8. Et quam bonum mala recipere. 8. Mala pauperis ei profuerunt. cxxiv. 3. Mala dinumerat Chriſtus, & pœnam minatur, & veniam permittit quomodo. cxxv. 6. Mala, non bona promittit Dæmon. cxxxi. 11. Malorum cognitione agnoſcimus bona, quam ſint bona. 15. Mala a Deo non petenda cur. cxxxii. 8. Mala declinanda clviii. 9.

A malo liberati omnes. v. *Oratio Dominica*.

Maledictio. Si maledictus eſt, qui in uno offendit, quoties maledictus eſt, qui in omnibus? cxiv. 3

Mali. De bono quærunt malum, & alia &c. xxxii. 5. Quam manſionem ſibi eligant. xlvii. 14. Eis tormenta parantur. lxvi. 19

Semper ſtulti. xcvii. 3. Invident bono illorum, quos ſpreverunt. cxiii. 8. Torquentur videre felicem, quem aliquando miſerum putaverunt. cxiii. 20

Malos qui monet, offendit. cxxvii. 9

Illis bonitas exoſa. cxxxi. 9. Herodes malus omnibus, ſuis pejor, peſſimus ſibi. clii. 3. *l. Oratio Dominica*.

Malignus. Ut omnia in malum interpretetur. cxxviii. 2

Malitia. Origo vitiorum. xxxi. 1. Non relinquitur vel in pœnis. cxxii. 9. Convertit homines in Viperas. cxxxvii. 9. Mammona id eſt pecunia quomodo dominetur optime. cxxvi. 9

Mandata Dei. Colles ipſorum intrepide aſcendendi, ut gloria perfruamur. lxxxix. 12. Nemo, vel pauci incedunt in omnibus mandatis, & juſtificationibus. 13. Mandatum non præterit, ſed ille deficit mandato, qui a mandato labitur. cxv. 7. Ex illis peccator accipit occaſionem, ut ſit etiam contumax, & prævaricator. cxvi. 10. *l. lex*, *l. Præceptum*.

Manna. Pavit Hebræos. 40. Annis. clxvi. 8.

Manſio. *l. Domus*, *l. habitaculum*.

Manus. Arida hominis curati a Chriſto figurat genus humanum late. xxxii. 3

Tetigerat vetita. ibid. Ariditas noſtræ manus quando diſſolvatur. 4

Et alia multa. ibid. Quomodo, & quando aruerit manus. d. 3. & 4. Cur ſurgat in medium, qui manum aridam habet. 7. Juſſione ſolvitur aridas manus, quæ fuerat juſſione devicta. 11. Manus arida in Eccleſia quæ ſit, & quomodo curanda. 13. Manu Dei homo creatus, & recreatus. xxxiii. 5. & 6 Manus dextera Domini Chriſtus eſt. 7. Manus impoſitio curat in Eccleſia Gentilem. cv. 11. Expandere manus eſt habitu rogare. cviii. 5. Cur manus Epulonis ligatæ. cxxii. 17. Manum ad menſam det pauperi, qui nummum dare non poteſt. 19. & clxxvi. 6. Manus Dei aſſumpſit carnem in noſtram reparationem. cxlviii. 3

In Magis loquuntur manus quomodo. cla. 5. Lavandæ manus pro menſa. clxxi. 1. Manus Domini in faciendo, reparando, componendo hominem. clxxvi. 9

Deus non de manibus, ſed de cordibus facta metitur. ia. 13. Cur Chriſtus tenuerit manum febrientis varie. xviii. 5. & 6. Manus ſanctificantur in operibus bonis, in malis polluuntur. ibid. 11.

Dominus manufecit hominem, & manu homini ſupplet lumina. clxxvi. 2

Marcellinus. Epiſcopus Vicohaventiæ Eccleſiæ laudatus. clxxv. 5

Mare Jejunii qui ingrediuntur, quid agant. viii. 2

Mare Criſto fit via deſcriptive. xx. 2

Cur ſævit uſque ad periculum Chriſti. ibid.

Ea ſedata maris tempeſtate Jeſus creditur Deus. 3. Mare ſæculi turbatur, cum illud intrat Chriſtus, & placatur. 4. & 5. Mare ſanguinis humani in terris quando. xx. 12. Mare quando mater. cxlvi. 11. Maris procella facta eſt ad fidem. xxi. 8. Judæorum error pravior fluctibus Maris. xxxii. 15. Mare ſæculi quid ſit myſtice. xlvii. 6. Maris deſcriptio cum Aegyptios ſubmerſit. 69. 7

Mare diluit ſordes Petri. lxxviii. 14. Habet iter molle. xc. 4. Frænatur ob Dei præceptum a tenuibus arenis. ci. 13

Mare quid utilius? 16. Mare Evangelicum ut navigetur. clxviii. 1. *l. Mundus*, *l. ſæculum*.

Margarita. Evangelicæ quæ ſint. 47. 3. Margarita etiam perquiritur inter ſtercora. xlv. 16

Maria Magdalena. Fuit bajula nominis matris Chriſti. lxxiv. 5. & lxxiv. 7. Ejus lacrymæ pro morte Lazari. lxxiv. 8. Cur venit ad monumentum. lxxiv. 5. Venit ipſa, ſed altera; eadem mutata. 6. Prohibetur tangere Chriſtum, quia non credebat eſſe Deum. lxxvi. 9. Quod Maria tangat, & non tangat, diſtinguitur. lxxvi. 10. Venit Maria, & altera Maria declaratur. lxxvii. 6

Venit mulier, redit Maria. 7. Quid quærit in domo pharisæi non vocata? xciii. 4

Juſſa a Domino venit. 5. Venit retro pro venia. 6. Menſam pœnitentiæ cum ſymphoniis parat quomodo. 7. In ea reatus magnus, & indulgentia magna. 8.

Erat peccatum civitatis ex mala fama. 9

Cur ad decumbentem accedat. 10

Credit ſibi Chriſtum propitium, quia cum phariſæo manducat. 11. Oleum portat, quia medicinam requirit. 12

Cur ſtetit ſecus pedes. 13. Illos lacrymis rigat. 14. Suis lacrymis baptizata quomodo, & capilli ſanctificati. 16

Lacrymæ illius ſunt documentum ſatisfactionis. 17. Ungit ex ſacramento humanitatis. 18. Proprium vulnus agnoſcens medicum perquirebat. 6

Cur Chriſtus ad Magdalenam converſus Simoni loquatur. xciv. 13. Imitanda Magdalena a peccatore in pœnitentia. 15. Magdalena eſt figura Eccleſiæ. xcv. 6.

Maria Virgo. Ejus virginitas a Judæo obſcurata; ſed declaratur, quos fratres habuerit Chriſtus. xlviii. 11. & xlix. 10. Si Maria filios habuiſſet, non fuiſſet a Chriſto commendata Joanni, & cur ei, & non Jacobo. xi.

Maria ſtupuit, ut Vir repararetur ex Virgine. lviii. 12 Virgo, & Mater non potuit eſſe, niſi per Deum. lviii. 6

Deum Virgineo portabat in Templo. lix 10. Virgo genuit. lx. 13. Salus mulierum, quia prima recepit Chriſtum. lxiv. 5

Maria ante per gratiam a Chriſto ſuſceptam, quam homo liberarus a peccato. ibid. 4. Anhelat viro refferre vitam. ibid. Sine Maria mors non fugatur, nec vita reparatur. lxiv. 9

Uterum Virginis habitavit Chriſtus, ut mortui reſurgant quomodo. ibid.

Concepit integra virginitate. lxxxiv. 5

Ut partus ex Virgine credatur, conceptus ſterilis præmittitur. lxxxvii. 3. & 6

Ut ad Virginis conceptum, & partum perveniamus, removeatur carnis intelligentia. xcii. 12. Per Mariam redijt omnibus vita. xcix. 13. Fermenti Evangelici implet typum. ibid.

Mariæ Virginis conceptus, & partus non exequandi mulierum partibus cur. cxvii. 5. Virgo ante, in, & poſt partum quomodo. 6. Ejus uterum ſpiritus Sanctus arcana luminis ſui admixtione fœcundat.

7. Cur

7. Cur ſalvatur ab Angelo aligero. cxl. 3. In ſalutatione offertur ei plenitudo gratiæ. 4. In ea Dominus eſt. 5
Mater viventium per gratiam. 6
Turbatur de ſermone, non de aſpectu Angeli. 8. Cogitat ex prudentia, 9. Quam penſionem domus, & uteri mercedem exigat a Deo intra ſe ſuſcepto. 10
Animus Mariæ mirabilis. ib. Quæ homini ſint neceſſaria ad Mariæ ſecretum pectus penetrandum. cxli. 1
In ejus pectore tota Divinitatis requieſcit majeſtas. 3. Conceptus Virginis credendus, non diſcutiendus. 4
Angelus Mariæ fugat metum duabus ex cauſis ortum. cxlii. 2. Maria hebraice, latine Domina, & cur, 3. Fuit gratia plena, ut largo imbre totam infundat creaturam. 4. Angelus miratur, & timet cur 5. Chriſtum genuit præter faſtidia materni doloris. 7. Virgo concipit, & parturit, 8. & 9. Ejus virginitas ſolidata in conceptu, & partu. 10
Genuit Salvatorem. 11. Cur interrogando non incurrat, uti Zacharias. 13
Ex ea factus eſt vir. 14. Virginitatem vovit. ibid. in not. cur Dei virtus illam obumbret. 15. & 16. Quem ſanctum ſit partura. 17. Mittitur ad Eliſabeth. 18. Se confitetur ancillam. 19
Credit verbo, & concipit Verbum. 20
Cum mittitur ad illam Angelus, homo aliud non quærat. cxliii. 2. Virginitas quanta. 4. Gratia qualis. 5. Plenitudo gratiæ. 6. Verbum deſcendit, ſicut pluvia in vellus. 7. Ante præcurſorem Dominus erat cum ea. 9. Benedicta, quia Virgo, & Mater. 10. Major cœlo, fortior terra, orbe latior. 11. Turbatur, quia ſenſit Deitatis ingreſſum. 12
Deus injuriam non afficitur in Incarnatione, & quomodo a 13. Concipiendo invenit gratiam, & patiendo non amiſit Virginitatem. cxliv. 3
Cur timere non debent. 3. & 4. Recepit intra ſe Verbum. 5. Magnum erat templum Deitatis. 5. Concepit in Utero, ut conceptus ſit veritas, non figura. 6
Et ſalva omnia, quia omnium genuit Salvatorem. 7. Virgo concipit, & parit cœleſte germen. 10. Chriſtus vocatur Mariani uteri fructus ob illius virginitatem perpetuam. cxlv. 7. Dicitur Mater virginitate manente, & conjux permanente pudore. 10. Parit hominem, Chriſtum, Deum. 11. Concipit de ſpiritu, parturit Emanuel. 12. Ex ejus utero Chriſtus nos ſuſcepit. cxlvi. 5. Virginitate ſponſa, fœcunditate mater. 6. Mater ante conceptum, poſt partum virgo manet. 6
Quid fecerit, cum ſit Virgo. 7
Cur Chriſtus naſcitur ex deſponſata 8. & 13. Maria figurat Eccleſiam ſponſam. 9
Cur naſcitur Chriſtus ex matre Maria. 11. Maria ſemper Mater, & prævia ſalutis humanæ quomodo. 11
Mariæ nomen quid ſit ſuſe. 12. Quid ſit Virgo concipit, parturit &c. cxlviii. 1
Ut Chriſtus naſcatur ex Virgine. 3
Quia ex Virgine eſt conceptus, ceſſat humanus pudor. 9. Cur Angelus ad Mariam mittitur. 14. Myſterium Virginei partus aperire non eſt humani ſenſus. cliii. 1. Quod Virgo concipiat, parit que Divinum eſt. 2. In utero Marino Chriſtus ovem amiſſam invenit. clxviii. 12
Ut pareret primogenitum totius creaturæ viam totius patriæ percurrit. clxxv. 2. *l. partus*, *l. Chriſti nativitas*, *l. Chriſti incarnatio*, *l. Virginitas*.
Martha. Quid dixerit Chriſto in Morte Lazari, & ejus reſponſio. lxiii. 10. lxiv. 3. Quam utile fuerit, Marthæ occurrere Chriſto, culpas fateri, & ab eo expectari. lxiv. 3. ad 7. Cur dixit: *Lazarus fœtet*. lxv. 7
Martyres. Voluntarie mortem obeunt. xxiii. 3
Sanant morbos peccatorum. xxxviii. 8. & 9.
Quid patiantur pro Chriſto. lxxix. 5
Martyres pauci in perſecutione. xcvii. 8
Eorum gloria conquiritur effuſione ſanguinis. xcviii. 4. Sunt roſæ. 10. Scripti in catalogo amicorum Dei. ci. 1
Morte naſcuntur, ſine inchoant, & in cœlis lucent. cviii. 10. In agone certaminis vitia, mortemque vicerunt. cix. 10
Eorum felicitas ex ſævitia perſecutoris. cxxvii. 14. De morte naſcuntur. 15
Non tam mors, quam fides & devotio facit martyrem. cxxviii. 2. In morte martyris adſtat turba, ſicut & in annua feſtivitate; ſed modo diverſo cxxix. 4
Natales martyrum non in lætitia celebrantur ad memoriam facti. 5. Natalis illi eſt dies, cum pro Rege fundit ſanguinem. cxxxiii. 1. Crudelitas perſecutoris illuſa multiplicat martyrum cumulavit triumphos. cxxxiv. 1. Eorum merita ſunt Dei dona. cxxxv. 9. Feſta illorum celebrentur oratione ferventi, & imitentur. 10. Martyr comprehenſus teneat conſtantiam, non comprehenſus fugiat perſequentem, & cur. cli. 11. & 12
De patientia ſubeat palmam, non de temeritate diſcrimen. 12. Martyres fugientes Paulum martyrem Paulum fecerunt. ibid.
Vere vivunt, qui pro Chriſto merentur occidi. clii. 14. Martyrium venit per gratiam, non ex merito. 18. Eſt munus divinum. 19. Non habet coronam per Chriſtum, qui ſua virtute currit ad martyrium. 20. Innocentes Martyres gratiæ. cliii. 4. Ex fuga Chriſti. 5
Martyr inchoat vivere, dum pro Chriſto meretur occidi. clxxiv. 15. Martyres Diaboli in Africa qui. xiii. 20
S. Petr. Chryſ.
Mater. Laborat in vanum, cum non adeſt in germine auctoritas Conditoris. vi. 17
Currit præceps poſt filium. liv. 16
Data matris diſcutere non licet. lv. 5
Vera non eſt, quæ filios amare neſcit, ut fecit ſupra felicitas. cxxxiv. 6. Maria ſemper mater quomodo. cxlvi. 11
Caſtra ad ſinus matrum; ferrum ductum in uberibus; lac fuſus ante ſanguinem. clii. 2. Matres Innocentium baptizatæ in lacrymis ſuis. 15
Paſſæ in martyrio filiorum debent eſſe conſortes præmii. 16. & 17. *l. innocentes*, *l. pater*, *l. filius*.
Matrimonium. Ejus dignitas eſt procreatio filiorum, alias grave carere virginitate, & filiis; onera matrimonii ſuſtinere, & ad fructum ejus non venire. xcii. 10
Matthæus. Quomodo vocatus a Domino in diſcipulum. 28. per tot. Cur vocatus, cum eſſet dives 6. ad fin. Quare ſedebat. xxix. 10
Non relinquit, ſed mutat telonium. 8
Uſurarius per ignorantiam. 9
Mirabilius illius converſio. xxx. 1
Comparantur paralytico, 4. Figura Gentilium. 5
Medicina. Vigor medicinæ pro magnitudine vulneris. cxiii. 4 Medicina pauperis eſt dives, & e converſo. cxxiv. 6. Sera non eſt ſine dolore. cxxxi. 15. Sit pro modo vulneris. clxvii. 7. Medicina pœnitentiæ ſuccurrit ægris. 13
Medicus. Ex tactu vulnerum non comparat injuriam, ſed honorem. xxxv. 4. Ejus cura circa phreneticum. xxxviii. 11. Corporali, & ſpirituali medico parendum. xli. 3
Cura Medici in ſanando ægrum. xliv. 1
Medicus, qui non affert ſanitatem, & cum infirmo non infirmatur, neſcit curare. l. 3. Vadit ad ægrum. liv. 16.
Sine medico poculum vitæ ſit lethale. lx. 26. Homo eſt ſibi medicus per fidem. lxxxiii. 15. Tangens vulnera non polluitur a putredine. civ. 4. Rogat, non compellit ægros nullera recipere remedia. cviii. 2. Non vulneri, ſed curæ proficit, & ſaluti. cxiii. 3. Congaudet ſanitati, non putredini. 3. Medico ingratus, qui ſemper curam æſtuat, nec ſanari. 5
Non expectat in cura arbitrium infirmi. cxiv. 5
Anticipat, Gratior medicus, qui morbos quam qui morbis ingerit feram medicinam. cxxxi. 15. Non ſit ingratus, qui per dolorem revocat ad ſalutem. clxvii. 14. *l. ægrotus*, *l. morbus*, *l. vulnus*.
Membra. Non ſeparantur a capite. lviii. 19
Quæ ſervierunt Dæmoni, ſerviant Deo. xciii. 16. Infirma vario paſſionum genere vexantur. cxvi. 3. Invicem conſentiant, nec unum occupet alterius officium. cxx. 9. Omnia membra credant ſuum eſſe, quod fecerit unum. ibid.
Membra vitiorum, & virtutum ab Apoſtolo declarantur. 10. Homo ſua membra debilibus impertiatur. cxxii. 18
Singula membra habent proprium officium. cxxiii. 11. In eorum ſeparatione pernicies, in unitate ſpecies. 12
Illorum pœna ad dolorem, injuriamque capitis redundat. clxxiii. 15. *l. corpus*.
Mendaces. Quo caſu repellantur a Chriſto. xxviii. 13. & xxix. 13. Nequeunt cognoſcere veritatem. cxxxi. 10.
Mendicitas. Fit humana, ut prodatur inhumana cupiditas quomodo. cxxx. 17. Dives in tempore, mendicus ſempiterne, eſt miſer. cxxv. 15
Mens. Noſtra quomodo fiat amens. xii. 9
Imbecillis neſcit diſpenſare myſteria corporis Domini. xlix. 1. Mentem tollit peccatum. lxxviii. 10. Mentis auditus lætior ſit poſt mœrorem. lxxix. 8. Migrat a ſe nimio pavoris exceſſu. lxxxviii. 4. Mens una in duobus quando. lxxxix. 10. Acuitur ex verbis obſcuris. xcvi. 1. Deſcriptio mentis intelligentiæ acviii. 5. Ad Deum pervenimus mente, non corpore. xcvii. 9. & c. 3. Mente nundem cum Jeſu. cii. 8
Mentibus inique dominatur pecunia. cxvi. 10. Fatigatur a longa expectatione magnæ promiſſionis. cxix. 1
Mens ſimulata palam nil audet. clviii. 10
Jaculo peccati configitur. clxvii. 13

INDEX RERUM

Hominum corripitur a malo fulguris. cxxxi. 1. Mens ebria, ut male judicet. clxxiii. 18. In mentis domo familia cogitationum incondita verſatur. xv. 9.
Nihil eſt præſentia corporalis, ubi eſt mentis ſeparatio. xxxii. 2. *l. animus*, *l. ſenſus*.
Menſa. Ad menſam noſtram ſedeat Chriſtus. liv. 12. Menſa acquirit nobis debitorem. 13. Si Lazarus fuiſſet ad Epulonis menſam, ille non eſſet in tormentis. lxvi. 6
Menſis ſedere, mortuo Domino, non eſt fidelium ſervorum. lxxxiii. 1. Menſa Regis. *l. Rex*. Ad menſam divitis non admiſſus Lazarus, nec ad ſtatum cruciatus ejus admittitur. cxxii. 9. Ad menſam ducendus eſt pauper debilis data manu. 19 Menſa pauperis, & divitis per contrapoſitionem. cxxiv. 2
Noſtra ut præparanda cxxvii. 4. Ante menſam lavandæ manus. clxxi. 2. *l. convivium l. prandium*, *l. cibus*, *l. vinum*, *l. Gloria*, *l. Beatitudo*.
Mercenarius. Dura ſervitus Mercenarii. ii. 15
Qui ſint, qui fiunt Dæmonis mercenarii, & quæ agant. 18. Cur Dæmon ſuos mercenarios mittat ad porcos. 19.
Mercenario debita pro labore merces. v. 23. *l. Operarius*,
Merces. Quæ ab impiis pro pietate recipiatur. cxxvii. 9. Operarius recepturus mercedem optat adventum patris familias. clviii. 8
Serviendo Deo merces tua ſit tibi in pretium. clxx. 18
Meretrix. Facta eſt Synagoga quomodo. cxv. 4
Quando ſpem ſalutis, & vitæ amiſit, fit meretrix Diaboli, & quæ mala agat. ii. 18. *l. Maria Magdalena*.
Meritum. Noſtrum non ſalvat nos, ſed divina miſericordia. xlv. 11. Joannes Baptiſta meritum conquiſivit, antequam illud ſciret quærere. lxxxviii. 13. Meritum hoſpitis innoteſcit ex apparato manſionis. xcii. 5
Nemo de meritis, nec de operibus glorietur. cx. 5. Ex collectis manipulis meritorum ad centeſimum fructum pervenitur. cxix. 12
Metator, Domini fuit Joannes Baptiſta. cxxvii. 2. xci. 12. Fuit Angelus ad Mariam. cxl. 8. Deus metitur cunis. xxviii. 2
Metus. Suſcitat ſenſus noſtros. cxv. 1. *l. timor*.
Mica. Accipit totum, qui micam dat pauperi. viii. 10. *l. Gutta*, *l. nummus*.
Miles. A tuba dicitur ad bellum. vi. 3. Commilitandum hic pauperi. ix. 10. Præliantes cantu incitantur. x. 1. Miles in vere procedit ad campum. xiii. 1. Miles peritur recipit diſciplinam a tuba. xiv. 1
Deſidia militis quando ſit. xvii. 25
Expeditus a curis divitiarum Chriſto militare poteſt, ut regnet. xxii. 22
Quam rationem reddat. xxvi. 18
Miles Chriſti, *l. Chriſtianus*, mittit acquiſitum ad patriam. liv. 19. Fidelis, qui Regis ſui præſentiam ſitit. lxviii. 9. Sperat honores in ſenectute. lxxi. 14. Juventutem in periculis agit. ibid. Milites ſepulchri Chriſti eur exterriti. lxxv. 12
Miles Chriſtianus orat, ne in tentationem inducatur. lxviii. 13
Miles rudis ad aciem curſit, veteranus ſenſim incedit. lxxix. 6
Chriſtus hortatus ſuos milites, non timere interfectores corporis. ci. 1
Penes militem quando fuerit ſtipendium gratiæ. cxi. 12
Non audet ſe militem profiteri, qui eſt ſine titulo militari. xix. 10
Chriſtus dignatus eſt nobis militare. cxv. 14. Miles ne vulnera timeat, prædas perſonat, & triumphos. cxviii. 3
Quid agat, ut ſalvetur. cxxxvii. 18. Devotus tacet fugam Regis ſui, & refert conſtantiam. cl. 7. Innocentes fuere milites coætanei Chriſti. clii. 12
Cur poſt victoriam optet Regis præſentiam. clviii. 8. Militans ſtipendiis ſuis derogat Regi. clxiii. 5. Percipit ſtipendia, quando civis ſolvit cenſum. clxvi. 2
Differentia inter civem, & militem. ib.
Militum cohors ſuo Regi geſtit præmori, non commovet. cliii. 3. *l. inſidiator*, *l. fortis*, *l. Centurio*.
Militia. Chriſtiana quantæ virtutis ſit. xxxviii. 2
Teneræ militiæ eſt de omnibus criminibus ſolo amore reportare victoriam. xciv. 12. Qualis ſit cum armis Chriſti. cxliv. 19. Militiæ Chriſtianæ invictus principatus eſt jejunium. viii. 8. Inſigne vere eſt balteum caſtitatis. xxii. 12
Militia ſine ſucceſſore eſt in Regno Chriſti. cxliv. 27
Miniſter. Eſt homo quilibet bonorum ſuorum, non poſſeſſor, quomodo. cxxv. 16. *l. Divitiæ*.
Miraculum. Ejus virtutes ſunt a Deo. xlviii. 6. Miraculum ſingulare viſa non videre, ſcita neſcire, credita non credere. lxxxi. 14
Indicium credulitas ex miraculis diſcipulorum Chriſti. lxxxiii. 14. Oſtendunt Chriſtum eſſe Deum. c. 3. Miracula laſſant, nec proficiunt in Judæis. cii 21. Quid fecerit miraculum Chriſti. cv. 1. Cum miracula gerunt, conſuetudo deficit. cliii. 2. Signa, ſeu miracula quibus præſtanda. xi. 23. *l. ſignum*.
Miſericordia Dei, *& Hominum*. Per eam ablata eſt amariſſima mundi ſententia. vi. 2x. Dei miſericordia non eſt ſine juſtitia. 23. Eſt comes jejunii. 8. per tot. Ala jejunii. viii. 10. Per terrenam miſericordiam pervenitur ad divinam 22. Revocat ſententiam condemnatoriam. 23. & 24. Liberat peccatores, & ſanctos reſtituit. 25. Divina emitur per miſericordias pauperum. 26
Eam vendunt, non donant hypocritæ. ix. 8
Facienda omni loco, & tempore quomodo. 10. Teſtis, & remunerator miſericordiæ Deus. 14. Miſericordia fidenter petitur a miſericorde. xiv. 26
Miſericordiam volo, quomodo interpretetur. xxviii. 12 quomodo proſit juncta jejunio. xli. 8. Eſt anima jejunii. 10
Eam vult Deus. 13. Pro ea dabit Regnum. 14. Sit cum oratione, jejunioque late. 42. Qui non dat alteri, ſibi tollit: qui pauperi ſeminat, ſibi metit. xlii. 4
Ipſa arat cœli campos. 6. Eſt maxima operum Dei. 7. Ni ſubveniſſet miſericordia, opus Dei periſſet. 8. Differt judicium ad mortem, ut pœnitentiam agamus. xlii. 9. Per miſericordiam reddit Deus, quod per judicium deperierat. 10
In judicio ante Chriſtus de miſericordia diſputat, quam de reatu judicet. 11
Nil nocet in terra, cum eſt in cœlis patrona miſericordia. 12. Facienda cum oratione, & jejunio late. xliii. Quomodo ſit ſibi forma miſericordiæ homo. xliii. 3 Miſericore tot ſervos, quot nummos habet. liv. 5. Dum perditur pax miſericordiæ, adeſt bellum inteſtinum. civ. 4. Miſericordiæ lucem fugiens, ſe mancipat tenebris avaritiæ. cxv. 10
Cur Paulus obſecrat nos per Dei miſericordiam. cviii. 4. Per illam crimen evadens Paulus factus eſt Apoſtolus. ibid.
Per eam rogat Deus homines, ne vindicet per rigorem. 5. Ipſa aſſumenda, ut avaritia deleatur. 13. Ab Epulone deſpecta. cxxi. 13. Non eſt pro reo, qui accuſatur ab innocente. cxxii. 6. Miſericordia eſt partiri membra propria debilibus. 18. Major dare manus pauperi ad menſam, quam nummum. 19
Fratri negata ſtulte petitur a patre. cxxiv. 10. Ad ſuffragium miſericordiæ recurrendum in vitæ extremo. cxxv. 18
Non ferenda crudelibus. cxxvii. 8. Dulcis temperat amara pœnitentiæ. clxvii. 18. Ejus bajulus non laſſeſcit. clxx. 9. *l. Venia*, *l. indulgentia*, *l. pietas*, *l. eleemoſyna*, *l. charitas*.
Miſſa. *L. Eucharistia*, *l. Sacrificium*.
Miſta. Plus eſt diſcernere miſta, quam prohibere miſturam. xcvii. 12
Moderator. Pius adſcribit cauſæ, non homini, quicquid accidit. xlviii. 9
Mæror. Summo mœroris conſternati diſcipuli. lxxxi. 6. Sed mœror vertitur in gaudium. lxxxiv. 1. Ea mœrore fit ſero. 2. Caligini mœroris nullæ tenebræ noctis comparentur. 4. In mœrore adeſt ſolatium. lxxxvi. 10
Monere, Malos, offendere eſt. cxxvii. 9. *l. corrigere*.
Monumenta. Majorum ſolvuntur, ac diſſipantur a noxiis arborum radicibus, quomodo. clxii. 16
Mora. Triſtem facit expectantem; at grandis promiſſio relevat onus expectationis. xxiv. 10. Mora ſolventis compenſatur uſura. lxxvii. 2
De mora expectationis. cxxx. 1
Moralia. Magis explicanda populis, quam doctrinalia. ii. 20
Morbus. Peccatorum quæ mala fecerit hominibus, & quomodo ſanetur. xxxviii. 8
Morbo ſanato tamen in cura permanendum. civ. 4. *l. infirmitas*, *l. ægritudo*, *l. Medicus*, *l. cura*.
Mores. Juniorem, vel ſeniorem faciunt, non ætates. v. 5 Ex priſtinis malis moribus ſi quem judicamus, horremur. v. 31
Mali hominum mores tempore Chryſologi. xlvii. 8. Diverſi ſexus moribus redducuntur in unum. lxxxix. 10. Morum imitatio facit amicos, & conjungit. xc. 3
Quot mores homini, tot Paulo fuere paſſiones. 9. Mores arguuntur per Evangelium. cxxv. 6
Mors. Vituli vita filii eſt, & totius familiæ ſagina. iii. 27. Mors ex Diabolo. xi. 2
Auctor mortis incubat mortis manſiones. xvii. 2. Mors non accedit, ubi eſt Chriſtus. xviii. 5. Mors animæ eſt diſceſſus Dei ab ea. xix 13. Mors juſti libens, injuſti non. xxii. 17. Voluntarie morientes non conqueri-

queritur. xxiii. 3. Voluntaria mors poteſtatis eſt, coactæ neceſſitatis. 4. Apud Deum mors ſomnus eſt. xxxiv. 17. Mors unius pro ſalute multorum. xxxvii. 6. Mors paſtoris utrum commoda gregi. xl. 6 Quomodo innocens moriatur, qui vixit in crimine. xlii. 9
Mors moritur morte. lvii. 13. Mortificata per lignum. lx. 14. Mors ad gloriam reſuſcitantis non lamentanda. lxiii. 12
Ad pœnam peccati data. 12. Mors a muliere, a qua & vitæ. lxiv. 6 Plus conturbat exemplo 8. De morte non poteſt non dolere mortalis. 8. Eſt ea delicto hominis. 12. Mors dura, ſed durior janua ejus &c. lxv. v. Mortis capacitas Dei plaſma in ſpeluncam includebat. lxv. 4
Mors quid perdiderit in reſurrectione Chriſti lxxiv. 9. Quo pacto non fuiſſent incrementa mortis. 10. Quæ deceat ſervos agere in morte Domini. lxxxiii. 1. Secunda mors non eſt in æterna vita. 13. Qui ex morte vivit, Deus eſt. lxxxiv. 21. Regnavit ex culpa hominis. xc. 5. Mors natat diſcordiæ humanam ſcindit charitatem. xcvi. 7. Mors Sanctorum ſomnus eſt, peccatorum mors eſt. 12. Mors ad omnes per Evam. xcix. 3
Deſpiciens mortem, fit Dei amicus. ci. x. Mors ſanctorum, *l. Sancti*, *l. martyres*, *l. juſti*, antiqui de bono mortis ſcribentes ſcopum non attigerunt. ci. 5 Diabolus mortis auctor. 6
Cur Deus mox mortem cum auctore non extinxerit. 7. & 10. Moritur homo, ut quid fuerit, ſic videat. 18.
Mors corporum facit vitam de temporali ſempiternam. 19
Mors permiſſa a Deo, quia ſuſcitare poteſt. ibid. Corpus noſtrum ad mortem infirmatur. cii. 3. In morte deponimus paleas vetuſtatis. ciii. 8. Ea inſtante non congregandum. civ. 9. Mors expenditur, & punitur in ſacrificio Chriſti. cviii. 9. Morte naſcuntur martyres. 10. Non poteſt mori, qui vitali gladio meretur occidi. cviii. 14
Ex culpa Adæ nos habet obnoxios. cx. 4
Mors pœna peccati, ut inſulas amittat. ibid. Homo vix moritur pro juſto; quia ad mortem non tam voluntas quam neceſſitas ducit. 9. Eſt volenti ſubjecta, dominatur nolenti. 10. Mors inter homines reparatio pietatis ſit per Chriſtum commendatio divinæ charitatis. 12. Mortem nolens generat natura. cxi. 12. Quod moritur homo, id debet Adæ. cxii. Hominee eſt acquiſita poſteris, non a Deo facta. cxii. 4
Mors penes homines eſt etiam criminum pœna. 5. Ex peccato eſt hominis. 18
Moritur homo peccato, non Deo. cxiii. 12
Quo caſu mors moritur morte. cxiv. 10
Mors peccatorum vitam finit, inchoat pœnam. 15. Juſtorum non interficit, ſed perficit. ibid. Mors per Chriſtum moritur. cxvi. 12. Mors nunquam libet. cxviii. 2. Formido mortis reſurrectione calcatur. 3. Mors deſperationis Domina, mater incredulitatis, germana corruptionis, inferni parens, Diaboli conjux, omnium malorum Regina, impugnans omne genus hominum, & quo ordine ſuſe. 4. Ejus bellæ optime. 8. Ipſa invincibilis. 8. Inflexibilis. 8
Cur ſcribentes de bono mortis erraverint. 9. Mors provehit ad vitam. cxxiv. 3
Ejus tempore apparitio ſuprema conſtringit, judicium vocat. cxxv. 10. In morte benefacere cupit homo. 12. Quos præoccupet. cxxv. 17. Immatura ex quo procedat. ibid. In periculo mortis ad pœnitentiam convertamur. 18. De morte ſua naſcitur Martyr. cxxvii. 25. Semel mori pro Rege quid. cxxviii. 2. Mors ex Dæmonis ſuaſione. cxxxi. 12. Omnis, qui naſcitur de conditione mortali, moritur. 14. Per mortem vult Deus hominem tranſire ob ſuam ingratitudinem. 25. Mors occiſa a bellatore cœleſtis militiæ. cxxxiii. 2. Mortem non meretur illa quæ vitam parturit. cxlv. 9. Mors abſtuliſſet nobis bonum, ſi Chriſtus occiſus fuiſſet in utero. cxlvi. 16
Mors ipſa pavore levior. cxlvii. 4. Mortem ſentiunt. Innocentes ante vitam. clii. 2. *L. Innocentes*. mortis cauſa facta eſt per Chriſtum cauſa vitæ. clvii. 5. Morte non ſeparatur charitas, ſed creſcit. clxiv. 13
Cui Deus vita eſt, mori non poteſt. clxvi. 11. In ejus articulo etiam locus pœnitentiæ. clxvii. 10. Juſtorum eſt coram Domino pretioſa. clxxiv. 10
Eorum mors eſt vita. 15
Mors nutu Dei finitur. clxxvi. 3
Mors philoſophanda. liv. 21
Mortalis. Cur vita noſtra mortalis dicatur. 8. 10
Mortui. Plangendi, non cantandi. xix. 14. Mortui *S. Petr. Chryſ.*
quomodo mortuos ſepeliant. 23
Mortuus citius reſuſcitatur a Deo, quam dormiens ab homine. xxxiv. 17. Mortui judicandi reſurgent. lxii. 21
Mortui non plangendi cum Gentibus. lxv. 5
Habent vitam a Deo. 9. Mortui reſurgendo peccatoribus non prodeſſent lxvi. 15. Reſuſcitati a Chriſto ſunt argumentum reſurrectionis ejus. lxxxi. 11
Plangit mortuos qui neſcit illos erectos ex pulvere. ci. 18. Cur a Chriſto in vita non omnes reſuſcitati ent. 2
Quomodo ſimus mortui peccato, non peccatum mortuum ſit. cxiii. 6
In mortuos ſævit corvus crudelior ferro. clxiii. 9. Cur Chriſtus diſcipulo non permiſerit ſepelire mortuos. xix. 10. Gentes cibos apponebant defunctis. xvii. 3.
Moyſes. Fit Deus ſuffragio orationis, eleemoſynæ, & jejunii, & quæ mirabilia faciat. xliii. 5. Iterum ejus mirabilia. lxvi. 15
Moyſi ſe communicat Deus. lxix. 7
Honor funeris illius. lxxxiii. 2
Cur non faciem, ſed poſteriora Dei tantum videat. cxxxi. 2. Occurrit in monte, ut promiſſum conſpiciat Chriſtum. 19. Ut amet Deum, & alios doceat amare, quid a Deo recipiat. cxlvii. 11. Jejunio quadraginta dierum totus mutatur in gloriam Divinitatis. cxxvi. 10. Meruit ſancire legem cur. 11. Jejunium Moyſem divini ſervoris fecit lumine perlucere. ibid. 14
Mulier. Taceat in Eccleſia, domi diſcet a viro. xxvi. 13 Laſcivæ mulieres quod bellum egerint. xxvii. 6. Mulier dedit formam delendi peccatum tacita confeſſione. xxxiv. 10. Conſilium impietatis qualem pœnam dedit mulieri. xliv. 7. Si mulier non fuiſſet in Paradiſo, non moreretur Lazarus. lxiii. 11. Lacrymas quæſivit, & pretio gulæ mortem comparavit. ib.
Currit pro morte, quæ cucurrerat ad mortem. lxiv. 3. Quæ prima peccaverat, prima curatur. ibid. Mater viventium per Deum, mater mortuorum per Diabolum. ibid. Periiſſet mulier, ſi ante Chriſtus ad viſum perveniſſet, & quomodo. lxiv. 5. Suſcitat virum de ſepulchro veneris ſui. 6. Increpatur a Chriſto. 12. Fraus mulieris collocavit virum in ſpeluncam. lxv. 4. Mulier ad ſepulchrum fœtorem ſcotat cur. 7
Sero currit ad veniam, quæ mature cucurrerat ad culpam. lxxiv. 3. Veſpere quærit Chriſtum, quæ perdiderat Adam in matutinis. 3. E paradiſo perfidiam ſumpſerat, fidem vere de ſepulchro ſumit: rapuit de morte vitam, quæ de vita rapuerat mortem. 4. Ut fiat mater viventium. lxxiv. 5. Eſt reſurrectionis nuntia, quæ fuerat ruinæ. 6. Decepta ex viſione arboris, reparetur videndo ſepulchrum. 7. Utinam impedimentum peccati habuiſſet in Paradiſo. 10
Vitale colloquium habet cum Angelo. 12
Venit ad ſepulchrum, ſed redit Maria, quare. lxxvii. 7. Adam duxit ad inferos, Chriſtum recepit ab inferis. ib.
Sepulchrum eſt mulieris opprobrium. lxxvii. 8. Ex eo fidem recepit. ibid. Prima ad perfidiam, ad mortis auctorem, ad Diabolum, & prima ad fidem, ad Salvatorem, ad Angelum. lxxvii. 10. Sepulchrum Chriſti ingreditur, ut conſurgat ad fidem. 18. Mala, quæ ex muliere fuerunt, & cur ad lacrymas paratæ, optime. lxxix. 3. Cur ad ſepulchrum lacrymantes. 4
Ferunt pro Chriſto lacrymas. 5
Quomodo non derogat Apoſtolis præcurrens ad reſurrectionem. lxxx. 2
In ſepulchro vident effectum peccati. 7
Abſolvitur a reatu. 9. Non præponitur Apoſtolis. 9. Fit ſocia paſſionis, & fide reſurgit. 10. timet, & gaudet. 11
Mulieres ſalutantur a Chriſto, tenent pedes ejus. 13. & 14. Mulier eſt in pedibus Chriſti. 14. Sequitur, non præit virum. 14. Devotæ erga mortuos lxxxii. 2
Dubiam lucem corporis, & animi ſuſtinent. 3 & 6 Cur fugiant de monumento. 12. Tacent, quia audire, non loqui; diſcere, non docere datum eſt eis, & quando loquitur mulier Eccleſiam repræſentat. lxxxii. 13.
Tactus malæ mulieris urit male conſcium, parem polluit, ſuſpectum notat, hominem malæ voluntatis infamat. xciv. 3
Mulier peccatrix fit bona, ſi dominum tangit. ibid. Neque mulier ſine viro, neque vir ſine muliere in domino. xcix. 5
Mulierem domeſtica cura domi conſtringit. xcix. 10. Accipit a Deo fermentum fidei, quæ a Diabolo acceperat perfidiæ; & cur abſcondit in farinæ ſatis

tribus. 12. Muliec, quæ ſermentum accepit, eſt Eccleſia. 14. Deſcribitur mulier, quæ ſpiritum habebat infirmitatis. cv. 2. Figura eſt Eccleſiæ. 8. Cur incurva in Synagoga. 19. Ejus malitiu quæ, & mala quæ fecit Adæ, & poſteris. cxxvii. 11. Abſtulit vitam mundo ob uoius athoris pomum; ſugiendæ ab Eliæ exemplo. ibid. Mulier nova belua, ut caput Joonnis truncat. 12. Reddat ad ſe virum, quem perdidit per ſe. cxlii. 14

Mulier habens drachmas decem declaratur. clxix. per tot, *l. fæmina*, *l. ſepulchrum*, *l. Hæmorrohiſſa*.

Mundus. Ejus latitudo tota ex livore eſt duobus tratribus anguſta. iv. 8. Eſt belli campus cum diabolo, & vitijs, xiv. 2. Ejus naufragium quando. xx. 4. & 11.

Converſus ad obedientiam Chriſti. ax. 8

Finis illius. xlvii. 8. Peccatores nollent mundum tranſire. lxvi. 19. Fabrica mundi elementis diſſonis conſonat. lxviii. 3

In arca Noe fuit ſemen mundi. lxix. 5

Veſpere mundi. *l. Veſpere*. Mundus contandit vitare necem ſui Domini. lxxviii. a

Tota mundi compego ſe devolutum credebat ad primum chaos in morte Chriſti. lxxviii. 3. & 81. 1. Sed Dominus ſuſcitat ad gloriam. lxxviii. 4. Diſcipuli, mittuntur in muodum ad Evangelium prædieundum. lxxxiii 7. Credidit auditui tantum. 1b. Quem Deus faciens vocavit mundum, inimicus inficiens reddidit immundum. 96. 6. Sterilis fæcundatus lcix. 11. Juſſione factus juſſione ſolvetur. ci, 14. Mundo præſente luctari difficilius eſt, ſed glorioſius. cvii. 9

Eius figuru, & reformatio lare. cxx.

Mundus principum eſt ludus. cxxiv. 1

Mundus eſt ager hominis. cxxv. 3

In mundo petit Deus rationem a nobis, ne petat in judicio, 9. Mundo dominatur pecunia. cxxvi. 9. Glorioſum eſt mundum cum ſuo Principe contemnere. cxxviii. 4. Septem accepit dies. cxxxiv. a

Erit vere mundus, quando mors non erit. cxxxix. 20. In mundo parantur, quæ in cœlis habere debemus. cxliv. 19

Chriſtum naſci triſte mundanis eſt. cxlvi. 13. Petire maluit, quam timere. cxlvii. 4

Vanis ertoribus occupatus ex timore. 3

Amore reducitur. 7. Pro homine factus. cxlviii. 5. Quod de mundo non eſt, non poteſt ſobiacere mundano intellectui. cliii. 1. Columba io Jordane indicat mundi naufragium ceſsaſe. clx. 8

Sordeſcens ſquallore vitiorum lavatur diluvio. clxvi. 6. Moritur diluvio, & tali renaſcitor baptiſmate, 6. Totus aperitur fonte baptiſmatis Geutibus inoovandis numero quadragenario. 7

Jam puer ounc ſenex, & interitui proximus. clxvii. 6. Chriſtiaoi ſequuntur mundum fugientem. 7. Ejus ſuperbia inclinatur a manſueto victore. clxx. 8

In ſecundo adventu Chriſti ſemper viſionem ſui auctoris habebit. lxxxiii. 11

Munera. Probant amorem. x. 5. Qui patrem muneribus non honorat, et eſt ingratus. 6

Divina hominem expavent, pro quibus cautior eſse debet. lxvii. 3. Zacharias munera ſuſpiciens divina, condemnatur. lxxxviii. 3. Divina qui seddit, oon amittit. lix. 2

Murmuratio. Phariſæorum, & ſcribarum ſuperbam Domino compreſsa, ex quibus virus augeatur. clxviii. 1. & 3

Muſica. Ad funera non conducenda. aix. 14

Mutatio. In hac vita poteſt eſse de hæretico in fidelem, de peccatore in juſtum, & e contra. xcvii. 15. Lamentanda in divite, & paupere. cxxi. 2. Epulonis, & Lazari. cxxiv. 1. Mutatio officiorum Dei fit ad mutandum hominem in melius. clxs. 5

Myrra. Morituro offertur. clvii. 8

Myſterium. Cæleſte non ſemper debet publicari cum ſcitur. 86. 4. Pretioſum in vilitate jacet. xcix. 7. Evangelicæ lectiones ſunt divinis myſterijs obſcuratæ. cxxvi. 4

Cur divinum myſterium occultatur in humano. cxxxii. 4. Ejus magnitudo, & altitudo cogit comperendinare cxliv. 1. Quæ humanis oculis clara videntur in cœlo, ſunt profundis obſcurata myſterijs. clx. 3

Myſteria Chriſtianæ fidei ſcientici inveſtigata quid poſſint. clxvi. 1 Cæleſtis myſterij declaratio a Deo oranda, & quomodo facienda. lxiv. 2

Myſtica. Dicta, & facta Chriſti, quare ſint talia. xcvi. 3. Myſticu expoſitio divinæ ſcripturæ facienda. 95. 1

Natalis. Dies hominis lacrymis, & querelis abundat. 89. 14. Sanctorum dies natalis eſt, cum de terra transferuntur io cælum. cxxix. 2. Iſte dies non celebratur epulis, ſed imitatione. 3. Celebratur quot annis ud noſtiam recordationem, 5. Natalis Sanctorum eſt ex martyrio, vel morte. cxxxii. 1. Natalium ſolemnitas teneat in saultatione menſuram. cxxvii. 14.

Nationes, Feræ a Chriſto paſtore ad lenitatem reductæ. vi. 2

Nativitas. Regis feſtivitate, & ſymphonia honoratur. xci. 20. Abortu Joannis ad ortum Salvatoris accedimus ex Evangelio. acii. 1. & lxxxviii. 4. *l. Chriſti nativitas*, *l. Maria Virgo*. Io nativitate Chriſti cur auctor taceat. cxlvi. 1. Naſcimur ad dolores, cum dolore, &c. lxxxvii. 12. *l. filius*.

Natus. Quomodo nondum natus vocat patrem. lxvii. 6. *l. Cathecumenus*. Natus lacrymatur ex naturu. 89 14 Nati ex terreno Adam, ut fiant cœleſtes. cxvii. 7. Nati de concupiſcentia, ut per Chriſtum renaſcamur. 8. Natus de carne caro, de ſpiritu ſpiritus eſt. cxlii 15. Cur Joannes major in natis mulierum. clxxiv. 18. Nati in diverſis menſibus. lvi. 1

Natura. Portio naturalis, & lex naturæ data homini a Deo quæ, & qualis. v. 7

Miratur de partu Virginis. lvii. 12. Natura inſuns ad virtutes, creſcit per Deum, lxxav. 15. Longo uſu natura aut producitur, aut obtunditur. 87. 2. Felix Deum, concipiens, & cur, varie, 12. Generat ad dolores, devorat partus ſuos. ibid. cur ſterilitate paſceretur, 13. Liberata a ſervitute mortis per nativitatem Domini. 14. Natura hominis imbecilla ſupernam poteſtatem ſentiens trepidabat. lxxxviii. 2. Natura lege conſtringitur, non auctor. xc. 2. Trepida ad Deum, imbecilla ad divinas virtutes. 3. Altu de ſe præſumit, priuſquam ſe rebus probet, ibid. Ei imperat Deus, 14. Miratur in conceptu Eliſabeth. xcı. 5

Sibi ſufficit ad obſequium creatoris. xciii. 15. Quid ſit peccatum ipſi naturæ. cxi. 4. & 5. a Deo facta, ut homines crearet ad vitam: generat mortem obnoxia peccato, 12. Nollet ſuos partus extingui. 13. Dum condolet, amiſſam ſuſpirat libertatem. 13. Sed illam recepit dum Chriſtus peccatum mundi ſuſtulit. 14. Sibi per ſe ſubvenire non potuit, ideo auctor illam io ſe ſuſcipit reparandam, 15. Naturæ peccata tribuere, eſt vivere peccato. cxiii. 7. Natura humana ex peccato prona ad lupſum. cxvi. 7

Potter ex gratia imaginem Chriſti. cxvii. 8. Paucis contenta. cxxir. 15. Non perficit omnia, ut arti aliquid relinquat. cxxxii. 1. Decoratur ex arte. 3. In rebus præſentibus infirmata. 4

Joanoes optat naturam venenoſi germinis immutare. cxxxvii. 9 Humana natura roboratur ad portandum Deitatis gloriam. cxlii. 1. Ejus incrementum præter naturam quis non ſuſcipit. cxlii. 7

Vulnerata, lethaliter cœpit eſſe origo mortis, quæ erat oſtium vitæ. cxliii 17

Curatur nativitate Chriſti, & fit vivificatio filiorum. cxliii. 17. Naturu virgo rerum mater. cxlvi. 6. Quod natura non habet, eſt auctoris. cliii. 1. Docet, quid valeat ſolutia. clviii. 2. Naturum fecit Deus. clx. 12. Quomodo hebetudo naturæ noſtræ proficiat in vigorem divinitatis. ib.

Naufragium. Mundi ceſſare indicavit ſpiritus Sanctus in forma columbæ. clx. 8

Navis. Eccleſiæ navem dum Chriſtus intrat, mare ſæculi quomodo perturbetur. xx. 4

Sedatur tamen a Chriſto. 5. Navis Chriſti quando fluctuabat. 11. Quoties Chriſtus noſtru dormit in navi, ſurgit procella. xxi. 1. Dominica navis extra quatitur a Gentili, intra ab hæretico. ib. 12. Navis Eccleſiæ indiget Chriſto. l. 4. Cur illam aſcendat ipſe. ibid. Navis corporis noſtri ut armanda in quadrageſima. viii. 1. Fluctus navem demergit: 41 4

Nauta. Intrans mare ceteras curas deponit, viii. 1. Peritus regit navem in tempeſtata, in ſereno quilibet. xx. 3. Intrat mare lucra ſperans. lxxi. 14. Cantat portus, & lucra, ne pertimeſcat tamas. cxviii. 3

Artem navigandi inveuit. clxviii. 1. Cantu ſuperat marina diſcrimina. x. 1. Vigilat, & cur. axiv. a

Neceſſaria. Providet Deus ſuis operarijs. clxx. 15

Neceſſitas. Facit furem. vii. 16. In cauſis deſperatis eſt ſæpe magiſtra. xxxv. a. In adverſis voluntati non poteſt comparari. cx. 10

Neceſſitatis eſt acquieſcere, velle virtutis. ibid. Religioſa neceſſitas compellit oratorem diſcedere ab ordine propoſito dicendi. caiv. 1. Neceſſitas naturæ quid fecerit homini, & quid gratia. cxvii. 8

Provehit ad voluntatem. cxxiv. 3. Peccandi abolebitur in gloria. cxxxix. 20. Neceſſitas magis eſt, quam reatus, quærere Deum, & neſcire quærere. clvii. 6

Fra-

Fragilitas jus neceſſitatis imponit. xli. 6

Negare. Deo, quod vult, eſt ſibi negare, quod deſideratur. viii. 21. & xxxviii. 14. Gratias petentibus non negat Deus. xxxix. 4. Improbus petitor eſt, qui, quod aliis negat, ſibi poſtulat. xliii. 2. Nequeunt negari promiſſa, quando negata ſolvuntur, quomodo. lxxxii. 17

Negligentia. Peccata negligentiæ vitari non poſſunt. xxx. 9

Negotiator. Ex margaritis eſt Dominus, & quomodo. xlvii. 3

Nequitia. Spiritalis deſcripta. lii. 2. Perditorum ligat manus Chriſto. c. 5. Cordis confundit judicium. cxxxi. 9. Cui nequitia ſodalis eſt, ille fas, nefaſque confundit. clii. 6. Gentes nequitiarum Chriſto propugnante vincendæ. clxxi. 12

Ninivitæ. Quare ſurrecturi ſunt in judicio contra Judæos. xxxvii. 10. Salvati ex miſericordia. viii. 13

Noe. Parens novi ſæculi habet in arca totius ſæculi partum, & cur. cxlvii. 8. Ejus columba quid indicaverit. clx. 8. Vector novi ſæculi. clxiii. 7. Servata a Noe apponuntur cœnæ Petri. ibid. In arca cuſtoditus a jejunio. xii. 14. Servavit mundum. xiv. 8. Semen ſæculi. lxia. 5

Nomen. Imponitur Regibus a triumphis. lvii. 9

Dei nomen quomodo ſanctificandum in nobis. *l. oratio Dominica.* Nominum mutatio poteſt eſſe, ubi non eſt varietas perſonarum. cxlv. 5. Diverſa nomina poſſunt imponi eiſdem perſonis. ibid.

Nomina ſanctorum ſæpe indicant merita, & inſignia. xliv. 1. Gloria, & injuria nominis ex bona, & mala fama. lxix. 15

Nonageſimus nonus. Numerus in ſiniſtra latet clauſus, addito uno mox tranſit ad palmam dexteræ quomodo. clxviii. 11. Cum Notat.

Noſtra. Largienda, licet non ſint noſtra, ſed putentur, quomodo. cxxii. 5

Novalia. Ut purgeotur. clxsv. 5

Novitas. Vitæ qualis eſſe debeat. cxiii. 8. In novitate ſpiritus ſerviamus Domino. lxv. 14

Nox. Quare de nocte vult Dominus e cubili ſinquietari a nobis. xxxix. 4. Ut oratio facta in media nocte proſit. 6. & ſeqq. quod malum ſit tota nocte dormire. 9

Nox mutatur in lucem reſurgente Domino, & lætatur a ſervitute tenebrarum liberata. lxxvii. 4. Dicitur terra. clxx. 7

Tenebrat diem. lxxiv. 10

Noxia. Specie noxiorum ſæpe dantur filiis ſalutaria. xxv. 9. Arbor noxia quid faciat monumentis majorum. lxxii. 16

Nubes. Speciem rerum obſcurant. lxxiv. 10

Nuditas. Filii non ſuſtinetur a patre. iii. 20. Nec in pede. 25. Hominis tegitur venia, ealet veſtita fide. xcix. 9. Epulo indutus erat artificioſa nuditate. cxxii. 12. Nudus erit in Tartaro, qui dives eſſe noluit in cælo. cxxv. 15. Alget nuditas Adæ tecta a Chriſto. cvi. 11

Numerus. Centeſimus, octogeſimus, quinquageſimus, quadrageſimus, ſeptenarius, nonageſimus nonus, duodenarius. *l. ſuis locis.* Numerare per dexteram, & ſiniſtram manum. clxviii. 10. Cum Notat.

Nuntius. Sponſalium Dei dat arrham, dotem ſuſcipit. cxl. 3. Duobus Chriſti nuntiis duorum populorum monſtratur vocatio. clxx. 12. Joannes Baptiſta nuntius ſervens. xii. 19

Nuptiæ. Facibus ſunt amicæ. xxii. 14. Caſtitas earum. ibid. Chriſti cum Eccleſia quomodo decorentur. 16. Ad clamorem harum nuptiarum Chriſtiani ſuſcitentur. ibid. Cur nuptiis interfuerit Chriſtus varie. clvii. 9. Felices, quibus Chriſtus eſt præſens. 10

Nutritor. Pueri optime deſcribitur. lxii. 1. Totus redactus in parvulum habet mendacium pro pietate, &c. ibid. S. Paulus factus nutritor quomodo. 2. Pater non errdere nutritorem parvuli imitatorem. 1. Chryſologus ſpiritualis nutritor parvulorum quomodo. 3

Obediens. Invigilat timore ad arbitrium jubentis. cix. 9 Obedienti dicenda dicantur, ne Doctor offendat. cxxxvii. 15. Eſt manſuetus, diſcutiens vero immanſuetus. cxliii. 3

Obedientia. Præſtita Deo facit, ut nobis Dominus ſuccurrat in neceſſitatibus. xxxia. 8

Præſtanda Deo circa jejunia. xli. 3. Creaturarum Deo præſtita. *l. creata omnia, l. juſſio.* Obedientia cogit ad orandum. cxxxviii. 2. Obedientia fidelium eſt gratia Dei. lviii. 2

Oblatio. Facta Deo de rebus alienis damnoſa. liv. 20. Publica oblatio Regi naſcenti paratur. ciii. 10. De divitiis Deo facienda. lxvi. 9

Obſcurum. Fidei quid operetur. cii. 1. Facta, dictaque Chriſti obſcura noſtrum acuunt intellectum. xcvi. 1. Obſcura lucidanda. cxii. 2. Mortalitas obſcuritatibus involuta clx. 2

Obſecratio. Facta a Paulo per miſericordiam Dei cur. cviii. 4

Obſequium. Rationabile placat Deum, irrationabile exacerbat. cix. 8. Ad obſequium Regis militaris ſtatio contremiſcit. 9

Rationabile eſt fervor, irrationabile furor. 11. Deo præſtandum cum virtutibus, & humilitate, quomodo. 10. & 13

Obſeſſi. A Dæmone quæ ei mala faciant. xvii. 12

Torquentur, & torquent. li. 9. Ut invadantur a Dæmone. lii. 2. Lunatibus ſtrementis vexantur. 6. Cur ab hominibus liberantur. clxx. *l. Dæmoniacus.*

Obſtinatio. Dure amputat rationem. cxxxi. 9. Judæorum quærit dicere falſitatem. 13

Occaſio. Dicitur fumans, & ardore, ac ſanguinibus incenditur. cxxvi. 3. Ni tollatur, peccata non vincuntur. 4. Delinquendi occaſio data hominibus ex creatis rebus. 5. Occaſio accepta quæ. 9. Occaſio ſalutis fit interdum inſtrumentum perditionis. lxxvi. 11. Quod eſt occaſio erroris hæretico, Chriſtiano argumentum fidei fit. cxliv. 11. Occaſio perditionis quando fiat materia vitæ. clvi. 1. Occaſio induxit in peccatum. xiii. 13. illative. Ad occaſionem peccatorum contumaciter vadens deſeritur a Deo. lxx. 13. *l. oratio Dominica.* Occaſiones peccatorum ut faciant charitatem deſeri. clxii. 4

Occidere. Non vivificare ſolet Dæmon. cxxxi. 12

Tulerunt Judæi lapides ad ſe ipſos, non Deum occidendum. 20. Non meretur occidi illa, quæ vitam parturit. cxlv. 9

Occiſus. Pro Chriſto reſurget in Chriſto. lxxxiii. 7

Occiſo nemo providere poterat, niſi Chriſtus, qui vitam reparavit occiſus. cxvi. 11. Hic cadunt verba. *Occultum, Occurrere,* quæ ſunt infra.

Octogeſimus. Numerus totam fidem præfigurat, & gratiam. cxxvi. 17

Oculus. Oculi parentum, & propinquorum lucernæ ſunt filiis. i. 18. Oculi Dei vident peccatorem, licet peregre profectum. ii. 10. Illuſtrant viſum peccatoris. iii. 8. Levant oculorum caliginem. 10. Hypocriſis oculis capitur. vii. 3. Oculi Dei clauduntur, ne puniant, aperiuntur ut adjuvent. xxi. 11. Oculi fuere ſcandalum Evæ. xxvii. 9. Dei liberant peccatorem. xxviii. 11. a Deo viſus malis caret, bonis donatur. xxxiv. 11. Sine lumine Dei falluntur oculi humani in Dei opere. li. 10. Oculus impius Deum videre non poteſt. lv. 9. Teneri oculi lumine tenero committendi. lxiv. 2

In ſupplicatione ſurſum elevandi. lxv. 10

Maculati aſpectu arboris mundantur viſione ſepulchri. lxxvii. 18. Diſcipulorum cæcati a tenebris paſſionis Domini. lxxviii. 1. Amoris intuentur acutius. 11.

Mulierum clauſi incredulitatis obſcuro. lxxxi. 6. Obſcuratis oculis ſenſum lua refundenda. lxxxvii. 12 & 4. Arbor oculos aperiendo clauſit. xcix. 8. Sinapis granum claudendo aperit oculos. ibid. Oculis negata ſalus, ut tota eſſet in fide. cx. 2

Oculus purus conturbatur fumo. cxi. 5

Oculi non hebetantur magnitudine lucis, ſed propria infirmitate. cxii. 10

Oculus miniſterium pedis non offendat. cxx. 9. Epulonis ſurſum levati malum ei cauſant. cxxii. 3. Oculorum vices mutatæ in Lazaro, & Epulone. 9. Oculi hominum non intuentur, quantus ſit Deus; ſed quia eſt. cxxxi. 1. Oculus eſt pretioſus, ſi perſeverat in corpore. cxxxii. 13. Cæcus ad ſua crimina, lucidus ad aliena, & alia. cxxxix. 3. Oculus auctor prævaricationis, & alia mala oculorum. 4. Eſt Dei, quod oculus arctatur in pupillam, & cur. 5. Vix ſuffert jubar naſcentis ſolis. cxl. 1. Effuſus perdit lumen. clxiv. 15. Anguſtus oculus non capit multa, excelſa, longinqua. ibid.

Oculi ſanati a Chriſto tribus cæcis varie. clxxvi. 1. Cur ſputo Dominico ſanantur. clxxvi. 7. Oculi peccatoris baptizati gutta roris ſancti. ibid. Oculis imperfectis grandeſcunt formæ, turbantur ſpecies, res falluntur cur. 11. Venia oculos aperit, quos clauſerat culpa. eod. Ser. clxxvi. 7. *l. aſpectus, l. viſio.*

Occurrere. Debemus Domino noſtro venienti. xxii. 15. Occurſus patris ad filium miſericordiam oſtendit. iii. 1. Dominus occurrit Gentili, dum eſſet peccator. v. 24.

Oc-

Occurrit in filio per Incarnationem. ibid. Occurſus Dei non retardatur a carne. xxiv. 6

Occultum. Aliqua videntur occulta ex profunditate ſui myſteriis. lxxxv. 2. Occultum in herba manifeſtatur in ſpica. xcvii. 7. Per Evangelium Chriſtus nudat occulta. cxxv. 6

Odium. Ex diabolo. liii. 4. Incurrit odium, criminoſos qui arguit. cxxvii. 9. Senſus humanus perverſus audire non poteſt, quod ſemel ſtatuit odiſſe. cxxxi 9

Officium. Terrena officia ſe miſcuerunt cæleſtibus, cum natus eſt Chriſtus, & Joannes. lxxxix. 6. Officia a Deo commutata, ut nos mutet in melius. clxx. 5. Membrorum non confundantur. cxx. 9

Oleum. Cur debebat Judæus. cxxvi. 13. & 15. Quando ſit figura Chriſtiani chriſmatis. 13

Oliva a Judæo ſiccata reviviſcit Chriſtiano. 15 Oleum in caput Chriſti quando. clx. 8. Quod oleum eſt lucernæ hoc jejunio eſt pietas. viii. 5. Ut fiat chriſma. xciii. 19

Omnia. Poſt Deum ſunt omnia. cxxxi. 2. *l. Creatura*. Omnia contulit nobis Deus. xxiii. 15

Onus. Onere levatur. iii. 14. Onuſtus non poteſt per anguſtam viam ad opus dominicæ meſſis pervenire. clxx. 17. Onuſtus aut tardior incendit ad opus. 15

Opera. De operibus nemo glorietur in juſtificatione. cx. 5. Opera genitoris, qui non facit, negat genus. cxiii. 4. Operum qualitatem de ſenſu, non de loco colligit Deus. ix. 13. *l. facta*.

Operarius. Diligens mercedem recepturus adventum patris familias deſiderat. clviii. 8

Habet ab homine invitante neceſſaria victus; immo epulas ad ſuperandum laborem. clxx. 15. Quanto magis habebit a Deo? ibid. *l. Mercenarius*.

Opes. *L. Divitiæ*.

Opifex. Habet honorem ex reſtauratione operis. cxliii. 13.

Ora. Guſtu arboris venenoſæ infecta. xcix. 8

Guſtu ſalutaris arboris ſanata. ibid. Tot ora pauperis, quot vulnera quando. cxxi. 16

Oratio. Fidelium adhibenda, ut Paſtores idonei fiant ad explicandam ſcripturam. v. 2

Orantes timet Diabolus. xiii 9. Orationis perſeverantia xxxix. per tot. Affectus, & deſiderium Dei erga orantes, ut det gratias late. xxxix. 4. Bona oratio, etiam facta ex neceſſitate. 5. Pulſat oratio faſtidiendo moras donec. 11

Optima cum jejunio, & eleemoſyna. xlii. 1. Hæc tria conjunctim eſſe debent per tot. xliii. Mane orandum, vel humano timore, ſi non amore divino. xliii. 11

Deus orandus dum flagellat. xlv. 15

Revocat nobis bona temporalia deperdita. xlvi. 8. Oratio plurium unitorum quantum valeat. cxxxii. 7. Communionis neglecta quid mali afferat. 10

Ferveat oratio in feſtis Sanctorum. cxxxv. 10. Orandum, ut æterna bona credere, videre, & tenere poſſimus cxxxix. 20

Chriſtus docuit nos breviter orare, quia cito dare vult. lxvii. 2. Oratione a Chriſto ante liberati, quam paſſione redempti. xxiv. 2

Oratio Dominica. Explicatur late. lxvii. ad Ser. lxxii. incluſive ut infra.

Eſt ſtupor Cæli, pavor terræ. lxvii. 2. lxx. 1. & 2. lxxii. 1. ad 8

Non capitur ab homine. lxviii. 3

Eſt forma orandi data a Deo. lxix. 11. lxx. 15

Cur Deus vocetur Pater. lxviii. 2. ad 7. lxix. 13. & 14. lxx. 5. lxxi. 4

Cur in Cælis eſſe dicatur. lxvii. 5. lxx. 7

Ut nomen Dei ſanctificetur. lxvii. 6. lxviii. 8. lxix. 15. lxx. 8. lxxi. 6. lxxii. 10

Regnum advenire quale, & quomodo. lxvii. 7. lxviii. 9. lxix. 16. lxx. 8. & ſeq. lxxi. 7. & ſeq. lxxii. 11

Voluntas Dei ut facienda. lxvii. 8. lxviii. 10. lxx. 10. lxxi. 8. lxxii. 13

Panis, quem petimus, qualis. lxvii. 9. lxviii. 11. lxx. 11. lxxi. 9. lxxii. 14

Quomodo peccata dimitti oremus. lxvii. 11. lxviii. 12. lxx. 12. lxxi. 10. lxxii. 15

Ne nos inducat in tentationem quomodo. lxvii. 12. lxviii. 13. lxx. 13. lxxi. 11. lxxii. 17

Ut liberet nos a malo, & a quo. lxvii. 13. lxx. 14. lxxi. 12. lxxii. 17

Oratores. Magni viros laudantes Avos, Atavoſque commemorant. lxxxix. 7. Eorum excuſatio in principio orationis. cxxxvi. per tot. cxxxviii. 1. & 2. Finis orationis. 6. *l. Concionator*, *l. Doctor*, *l. Præceptor*.

Orbis. *L. Mundus*.

Ordo. Quæ per ordinem non aguntur, ordinem tenere non poſſunt. lxiv. 5

Humana convaleſcunt ordine. cix. 10

Ab ordine diecodi ſæpe compellit diſcedere religioſa. cxcv. 1. Ordo doctrinæ ſic moderandus eſt, ut aliud non impediatur ex alio. ibid.

Originale peccatum. *L. peccatum mundi*.

Origo. Gloria ab origine præcedit gloriam ex labore. lxxxix. 7. Origines cauſarum interdum non neceſſarium perſcrutari: ſed temerarium. clxvi. 15

Oſcula. Redimunt peccata filiorum. iii. 15

Salus ex oſculo confeſſionis. lx. 4

Sunt reconciliationis indicium. xciii. 17

Oſcula cruenta Judæ. cxxxvii. 13

Oſſa. Conturbata a quibus, & quomodo. xlv. 6

Oſſa Chriſti aſtruunt carnis veritatem. lxxxi 10

Otium. Corporis, & animæ tollendum in quadrageſima. xii. 2. & xiii. 1. Quid perdat otioſus. 3

Oves. Sunt Gentes a Chriſto paſtore reductæ ad caulam, & alia de ovibus ſuis. vi. 2. ad 10. Eas dulcedo jubilationis ducit ad caulam. 3. Filii ovium quales Deo portandi, & quomodo. x. 7. Fœtus ovium a Paſtore perducuntur ad caulas. xl. 5. Ovibus Chriſti utrum fuerit commoda mors Paſtoris ſui. xl. 6. Ut jubilent paſtori. xlvi. 5

Ut ei pareant. lii. 5. Oves Judæorum rabidæ Paſtorem ſuum laniarunt. c. 5

Sunt vita, ſalus, gloria Paſtoris, ideo docendæ, quæ Paſtor ſeit. cxlvii. 1

Oves Domini cum ſunt in tuto, inſaniunt Lupi. cxlix. 2. Chriſtus Paſtor ovis amiſſæ. clxviii. 9. Una perdita totum diſſipaverat centenarium numerum, & de dextera redegerat in ſiniſtram, quomodo. 10. In una omnes inveniuntur, & quomodo. 11. Ovis hæc fuit Adam. 12. Ad unam ovem tota feritas beſtiarum. clxxi. 9. Bona ut vocem audiat Paſtoris. clxxiii. 2. Oves ſuas alloquitur auctor 3. Si pro ſuo libito pervagetur, non pervenit ad caulas. 5. Noſtri domus eſt ovile Dei, ſi ibi balat pecus Dei. 2. 15

Ovum. Eſt Verbum Dei quomodo. lv. 10

Palatium. Vilis, & indignus ad fores Palatii non propinquat. cxli. 2. *l. Domus*.

Palmæ. Sunt verbera parvulorum, non virorum. xxxviii. 2. A Chriſtiano tolerandæ cur. ibid.

Palmis faciem non negavit Chriſtus. 13

Palma reportatur de patientia. cli. 12

Panis. De cælo eſt Chriſtus Judæis converſus in petram. xv. 8. Panis Euchariſticus quomodo confectus. lxxi. 9. Panis humana ratione datus canibus. c. 7

Gentilis lambere feſtinavit panem, quem conculcavit Hebræus. 8. Gentilis micas ex toto pane epulatur. 9. Panis non eſurit. cx. 3 Panem quærit Deus in paupere. cxxi. 15. & xlii. 12

Mica, & gutta ſufficiant ad pauperis refrigerium. cxxiv. 12. Dandus pauperi. cxxxvii. 16. Quinque panes ampliati quomodo. clx. 13. De cælo delapſus quadraginta annis pavit Hebræos. clxvi. 8

Panem dabit Deus ſervientibus ſe. clxx. 15. Panis noſter ſit Chriſtus. 18

Terreſtris præparatus a Joſeph, cæleſtis a Jonone oſteoſus quid cauſavarit. clxxiv. 17. De cælo deſcendens eſt Chriſtus. xiii. 14. Panis non indiget pane. 15. *l. Euchariſtia*, *l. Pauper*, *l. Eleemoſyna*.

Pannus. Novus, & rudis. xxxi. 9

Parabolæ. *L. figuræ*.

Paradiſus. Si in Paradiſo impedimenta peccati fuiſſent, mors, & injuria Creatoris non fuiſſent. lxxiv. 10. Ante Chriſti aſcenſionem flammea rhomphæa in paradiſi janua erat, ne illuc homini pateret acceſſus. cxxiii. 11. Ignea paradiſi via temperata ex aqua lateris Chriſti. 14

Ejus amœna flammeo cuſtode ſeclaſa. clxxii. 5

Paralyticus. Deſcriptive Matthæo publicano comparatus. xxx 4. Figura populi Judaici. 6

Corporis, non animæ tendebat ad curam. l. 6. Jeſus cognoſcitur Deus in ſanatione paralytici. 10. Cur lectum portare jubetur. 15

Parcere. Sibi jubetur homo. xxiii. 8. Tenemur parcere injuriantibus. xxxviii. per tot.

Qui ſemper parcit, crimina non timet. lxxii. 16. Peccantibus in nos parcendum, ut nobis dimittamur. cxxxix. 7. *l. dimittere*, *l. inimicus*, *l. oratio Dominica*, *l. venia*.

Parcus. *L. abſtinentia*, *l. ſobrietas*.

Pares. Redduntur a virtute, quos natura fecit impares. lxxxix. 10

Partus. Sæpe acerbi ſunt, veluti hominis in ſeptimo menſe. lvi. 1. Talis eſt partus cæleſtis gratiæ. 2. Ut

par-

Digitized by Google

partus Virginis irradiaret oculis perfidorum, præmiſit Deus conceptum annoſæ ſterilitatis. LXXXVII. 3. Virginis partus eſt ſine partu. 6
Virginis nobis ignotus. LXXXVII. 14
Partus ſterilis dat documentum reſurrectionis, & ſalutis. XC. 6. Cur partus Eliſabeth dilatus. act. 12. Evangelium de partu ſterilis ad Virginis partum nos conducit. XCII. 1. Partus Virgineus in via quære. CLXXV. 2
Paſchalis Solemnitas. Novis vetera non connectit: ſed novæ regenerationis ablactat infantiam, & alia. LXXIII. 1. Ablactat nos a lacte, ut ſolidiorem cibum ſumamus. 11. & ſeqq.
Non conjungitur cum vetuſtate Judaica paſchalis ſolemnitas. 5. Parvuli Eccleſiæ filii, ut in Paſcha nutriantur, & ablactentur. 6. & 7. Paſcha Domini ut celebrandum ex Apoſtolo. CLXXII. 10
Quomodo in eo immolatur agnus Dei. 11. In eo Chriſtus natus, & immutatus ad totam lætitiam, & gloriam. ibid.
Paſchali tempore ſacramenta ſymboli explicabantur. LVI. 5. Eſt portus, luctum vitæ, & gaudium reſurrectionis. VIII. 2
Paſcua. Terrena morſus luporum habent. CLXX. 5
Porcorum paſcua ſunt lutulenta. I. 13
Paſſiones. In arduis languoribus paſſio ſibi medicinam invenit. XXXV. 2. Paſſionum particeps, erit & gloriæ. XL. 10. Paſſionis procella fidem mulierum turbaverat. LXXVII. 16. Tot paſſiones recepit Paulus docens, quot homini ſunt mores. CI. 9
Dejiciunt corpus. CIX. 3. Peccatorum dominantur membris humanis quomodo. CXV. 11. Ut urgeant homines in quavis ætate; & lex faciat illas notiores. ibid. Reſecatæ per legem magis pullulant. 12. Legem vitiæ inſtrumentum, faciunt eſſe mortis inſtrumentum. 13
Ut triumphemus de paſſionibus, quæ extrinſecus excluſæ tentant. CXV. 13
Eas amputare haud poteſt, qui non compatitur. CLI. 9. Noſtras pertulit Chriſtus, ut tolleret. 10. In paſſione tacet Chriſtus. CLXIV. 2. Paſſionibus probatus verus amor. XLV. 6. Centurio non videbat in Chriſto paſſiones. XV. 12
Paſtor. Paſtoris perſonam induit Deus ad variam Ovium utilitatem. VI. 7. Chriſtus paſtor animarum quærit ſocios. 5
Oves committit Petro. 6. Paſtor portet agnos tenues. 7. Scit fæcunditatem gregis ſui, & oves, & fœtus commendat. 8. e Cælis pro ſalute ovium deſcendit. VI. 18. In oves affectio. XLIII. 6. Fœtus ovium colligit, & ad caulas perducit. XL. 2. Mors Chriſti Paſtoris utrum commoda ovibus ſuis. Late. XL. 6
Mavult mori, quam de ſuis ovibus mala videre. 7. Paſtor Chriſtus moriendo viam vincendæ mortis aperuit ovibus ſuis. 9. Ut gregem paſcat. XLVI. 4
Officium in plebe. LIII. 5. Anhelus it ad ovem perditam. LIV. 16. Oves a Deo vocantur per ora Paſtorum. LXII. 4
Cogitur ex officio prædicare. LXXVII. 2. Eſt myſticus canis. c. 7. Sancti Paſtores etiam poſt mortem ſuo gregi aſſiſtunt in ſpiritu. CXXVIII. 9. Animarum Paſtor ut vocet ſuas oves. CXLVII. 1. Eas doceat, quæ ipſe ſcit. 1. Paſtor animarum beatus, qui ſe cuſtodiens ſaluti alienæ providet. CLV. 14. Paſtores Iſrael ab Angelis cognoſcunt Dominum natum. CLIX. 2
Ad eos ſæpius miſſi ſunt Prophetæ. 2
Paſtor ovis perditæ non eſt terrenus, ſed cæleſtis. CLXVIII. 9. Cur ex centenario numero unam amiſerit, & alia. 10
Chriſtus ut nos in montibus requirat, & ſuis humeris perducat ad caulas cæleſtes. CLXX. 5. Paſtor bonus ut gregi pervigilet. CLXXIII. 1. Paſtor animarum duobus ex locis prædicare poteſt. 4
Paſtoralis baculus arripitur contra furentem Lupum. 6. Paſtor vigilat cur. XXIV. 2
Pater Cæleſtis & terrenus. Cæleſti tempore non eladitur, nec ſolvitur morte. I. 3. Tenet filiorum ſubſtantiam ex vi amoris, & providentiæ. 4
Filio convivens bona affert. 14. Non eget interceſſore ad dandam veniam filii. II. 6. Cooperit filii reatum. 7. Filium cupit redire, non perire. ibid. Pater cæleſtis eſt, cui in cælo peccatur. II. 9
Videt longinqua. 10. Filio occurrens veniam largitur. III. 1. Divinus pater fide quæſitus ſtatim adeſt. 4. Illuminat filium peccatorem. 3. Miſericordia movetur, qui loco non movetur. 11
Ex miſericordia ſuper nos cadit, 12. Cadens jacentes erigit. 12. Tollit onus peccatorum. ibid. Peccanti filio dat oſcula. 15. Curat vulnera filiorum. III. 16
Patris aſpectus quid agat in filium. 17
Filii nuditatem non ſuſtinet, licet crimina ſuſtineat. 20. Plus de venia, quam de juſtitia gaudet. 21. Cito miſericors. 22. Reſtituit innocentiam, & honorem. 23. Charitas ejus in filium redeuntem. 26. Moribus filiorum turbatur. IV. 7
Stultus, qui judicat pietatem patris. 9
Charitas tegit filii delicta. 11. Patri non gratus filius, qui invidet fratri. ibid. Patris ſubſtantia eſt filius. 14. Filium licet contumacem recognoſcit. 16. Solus pater quærendus. 17. Nova & futura quærit filio pauperi. 18. Pater cæleſtis duos habet filios, Gentilem, & Hebræum. V. 4. Occurrit nobis in incarnatione filii, & cecidit, &c. V. 24. & 25. Oſculatur nos. 26. Dedit ſtolam gloriam immortalitatis. 27. Qualis annulus eo jubente datus eſt. 28. Calciamenta dedit in prædicatione Evangelii. 29. Vitulum ideſt filium occidit. 30. Pater terrenus ſine Deo in generatione nil operatur. VI. 17. Poſiti in domo patris cæleſtis ſymphoniam aſſumant. 20. Servat noſtra bona in cælis. VII. 14. Patri non credens neſcit quid ſit, neſcit ſe filium. 15
Sentit amorem ex donis cæleſtis pater. X. 5. Et afferendi filii arietum, ideſt homines. 7. Terreno cæleſtis præponendus. XIX. 10. Regnum ſervis ſuis promittit. XXV. 3. Ditare vult ſervos, non nudare. 7. Pater dat ſalutaria pueris ſub ſpecie noxiorum. 9. Parentum paſſiones ex affectibus, & amore filiorum. XXXIII. 2
Deus compenſat opera parentum in filiis. 3. Reatus Patris aggravat filium. LI. 13. Pœna filii redundat in patrem. ibid.
Dum vult miſereri filio, affectum cogitat, non delictum. LIV. 15. Amat filium, dat illi bona. LV. 2. Mortem non refugit pro filiis. ibid. Deus voluit hominem eſſe patrem, ut divinum amorem agnoſceret. LV. 3. Quod a Deo patre, licet durum veniebat, libenter recipiebant antiqui. 6. Pater dat filio breviter petenti. LXXI. 1. Sponte præſtat illud. Culpas non videt, cum filium recipit. LXXXI. 5. Ejus laus redundat in gloriam filii. LXXXIX. 7
Amore, non poteſtate trahit filium ad diſciplinam. CVIII. 3. Pater vult eſſe Dominus. 5. Filium a peccatis abſtrahat. CLV. 14. Ditat filios, dum pleniſſimam charitatem relinquit. CLXII. 6. Dat filius panem. CLXIII. 4. Eſt nobis Deus. 4
Ut dividatur in filium, & e contra myſtice. CLXIV. 12.
Pater familias. Quid agere debeat, & quam rationem Deo reddat. XXVI. 13. Caveamus ne ad patrem nos fama præcedat verſæ ſubſtantiæ. CXXV. 16
Pati. Dignum duxit Dominus, ergo ſervum pati non eſt indignum. XXXVIII. 13. Patiendo Chriſtus remiſit, quod ipſe intulerat imperando. CXXIII. 14. Patitur Chriſtus in ſuis. CLXXIII. 11. Patitur ſepulchrum. LVIII. 7
Patientia. Malis eſt brevis; ultio tarda bonis. XVI. 16. Chriſti erga peccatores. XIX. 1. Præmia patientiæ. XXXVIII. 2. & 13. Habeatur in petendo bona a Deo. XXXIX. 11. Dei erga nos LI. 7. Per patientiam expectamus ea, quæ ſpei ſunt. LXXI. 13. Dei ſubvenit peccatoribus, & quæ alia bona veniant ex ea. XCVI. 17. Probat juvenem aptum virtutibus. CX. 7. Ipſa curat lædentem. CXXXIX. 8. De patientia venit palma. CLI. 12
Patria. Cur Propheta eſt in ea, & in domo ſua ſine honore. XLVIII. 14. Redditur Adæ, quam perdiderat. XLIX. 3. Eam Chriſtus habebat ut homo. 4. Noſtra cœlum eſt, a quo per Adam ejecti, per Chriſtum reducti ad illud. CLIX. 7
Patronus. Miſericordia patrona in Judicio quid operetur. VIII. *l. Advocatus*.
Paulus Apoſtolus. Collega Petri in grege paſcendo. VI. 8
Notitiam Chriſti per orbem diffudit. XXXIV. 10. Quomodo fuit abortivus, & maturus. LVI. 2. & XVIII. 1. Subita converſio ejus. LXI. 1. Spiritualis nutritor parvulorum. LXII. 2. Vidit inviſibiliter arcanum Dei, & prodidit non prodendo. LXXII. 2. Paulum eradicare volebat Ananias. XCVII. 17. Cur vapulando docuit. CI. 8. Medicus, & pater quid egerit. CVIII. 3. Crimen evadens effectus eſt Apoſtolus. 4. Quomodo imperitis ſe participet. CXIII. 1. Quid nobis proſit ſua doctrina rigoroſa. CXV. 2
Ejus ſermo communiter lectus quid operetur. CXX. 2. Cur tertium cælum conſcendit. 12. Martyres fugiendo Saulum, fecerunt illum eſſe Paulum. CLI. 13

De

INDEX RERUM,

De perſecutore Prædicator factus ex pietate: per zelum legis legem impugnabat; & in Deum Dei amore peccabat. clvii. 7. Cur ſe verberaret. clxi. 8

Miſſus perſecutor, redit Prædicator. clxviii. 6. Judæus cecidit, ut reſurgeret Chriſtianus; cæcatus in lege, ut videret in gratia. clxxvi. 15

Pavor. l. Timor.

Pauper. Bona noſtra portat ad cælum, de hoc habet Deum fidejuſſorem. vii. 17. Servat nobis, quod venter diſperdiſſet. viii. 16

Eſt ſinus Abrahæ, eſt Theſaurus cæli, gazophilacium Chriſti. xvi. 10

Miſericordia pauperis emit divinam miſericordiam. 16. Pauperi datum noſtrum eſt, non datum ei, alterius eſt. 20. & Ser. ix. 10. & xxiii. 15. & xxxii. 17.

Verecunda paupertas in pavore. ix. 17

Auxilium in conflictu a paupere cibato. xii. 4. Quod eſt erubeſcentia pauperis, Dei gloria eſt. xiv. 6. Cibo pauperis ſaginatur Deus. 7. Peccata pauper excuſat. 11. Fert noſtra in cælum libens, quia non deprimitur pondere, ſed levatur. xxv. 6. Pro uno pauperi dato, Deus dat tibi centum. xxv. 10. Pauper quid agere debeat. xxvi. 16. Pauperiori det; at ſi non habet, ſit illi animus dandi. ibid. Pauper terra: dives in cælo. xxviii. 13. Pauperi qui fœnerari neſcit, ſanari neſcit. xxxii. 13. Prandium noſtrum ſit pauperis cœna. 16. Qui dat pauperi, ſegetem colligit in cælo. xlii. 6

Manducat Deus panem datum pauperi. 11. Quid proſit dare pauperi. xlvii. 13. Stridebit in alio ſæculo, qui nunc gaudet de malis pauperum. xlvii. 14.

Non fraudandus; nec de fraude alicujus danda eſt eleemoſyna. liv. 10. In pauperis hoſpitio invenitur ſimilitudo Regni Dei. xcix. 4. De eo quod habet, faciat eleemoſynam. ciii. 13. Ejus ſepultura late. cxxi. 2. Cum ſuſcipitur, & hoſpitatur, quæ bona. 12

In paupere Deus quærit panem. 15. Ejus caro compoſita in ſcenam pietatis quando. 18. Pauperum oppreſſores ut ſibi obſint. cxxi. 17. Ejus victus, & vita in gutta, & mica conſiſtit. cxxii. 14. & cxxiv. 12. Debili danda manus ad menſam. cxxii. 19. Pauperis, & divitis conflictus. cxxiv. 5. Divitem videat, ut videatur, ac viciſſim curetur. 6. Gutta negata pauperi fruſtra petitur ad refrigerium. 12. Perit, quod pauperi negatum ſpargitur ad pompam 13. Illis dandus Theſaurus noſter, ut cæleſtia congeremus. cxxix. 8. Dives, qui apud pauperem diverſatur, ante humanitatis debitor eſt, quam largitor. cxxxvi. 3. Pauperi danda veſtis, & eſca. cxxxvii. 16. Pauper communis eſt ſemper, patet omnibus ſolitarius. clxiv. 3. Qui pauperum gemitus eleemoſynis redimit, a Domino non requiritur illius gemitus. clxvi. 17. Ei danda manus ab homine. clxxvi. 6. Pauper egenus deſcribitur. xiv. 3. *l. eleemoſyna, l. Miſericordia l. pietas.*

Paupertas. Cognata virtutibus; exemplum eſt athleta, nauta, miles, philoſophus. xxviii. 1

Temporalis vix fertur, quanto magis æterna? xiv. 18. Vacat ab excuſatione in divino obſequio. xciii. 15. Chriſti appetenda, quæ divitias ſempiternas poſſidet in cæleſtibus. cxvii. 9. Ejus finis. cxxi. 1. & per tot. Provehit pauperem ad philoſophiam. cxxiv. 3. Ad Regnum. ibid. Non paupertas, ſed animus ducit gratos ad præmium, aut ad pœnam deducit ingratos. 4. Divina ſufficit. clxx. 17

Eſt amplum habitaculum Deo. xiv. 4

Pax. Chriſtiana facit nos appellari filios Dei liii. 1. Quid ſit, & effectus pacis. 2

Omnia a Deo obtinet. 2. Conſervanda ex præcepto noſtri Regis. 3. Dei eſt illam plantare. 4. Plebis eſt gloria Paſtoris. 5. Cuſtodienda quare. liii. 6

Amanda. 8. Pax ubi plures ſunt voluntate concordes. lxviii. 10. Terris ablata quando. lxxxi. 1. Cur repetita diſcipulis. lxxxiv. 9

Ejus bona interna, & externa. ibid. Divina reddidit nobis vitam. cx. 5

Quomodo pacem habeamus per Deum. 6. Pax mundi quæritur pro commodis, vel ſervatur pro timore. cxxxviii. 3

Pax Chriſti oranda, & quæ ſit. 4. & 5

Oratur a Deo. 7 Fulgor pacis Eccleſiam illuminat. cxlix. 3. Nomen pacis deſiderabile. 4. Eſt nomen ipſius Chriſti. ibid. Pax Chriſti nos omnes amplectitur. 6. Deo occurrendum cum muneribus pacis. 7. Eſt exultatio Angelorum, Dæmonum lamentatio. 8. Laudatur a Sanctis. 9. Cæleſtes, & terreſtres ſibi invicem mittunt munera pacis. 10

Pro pace ſecuta laudandus eſt Deus. 11

Peccata. Jejunio vincuntur. xii. 5. Pauper excuſat peccata. xiv. 11. Ea arguit Chriſtus quando. xxi. 10. Quanto majus peccatum, tanto abundantior gratia. xxx. 5

Eſt peccatum, qui ſe peccatorem negat. 9. In hac vita non poſſumus vitare peccata cogitationum, negligentiæ, & ignorantiæ. ibid. Pudet peccata confiteri. xxxiv. 2. Prima felicitas non peccare, ſecunda veniam inveniſſe peccatis. 3. Morbus peccatorum quæ mala fecit. xxxviii. 8. De peccato non judicabitur miſericors. xlii. 11. Ubi peccatum, non ibi Deus. xliv. 13. In remiſſione peccatorum Deus cognoſcitur Deus. l. 10. Nemo ſine peccato. liv. 14

Peccata per Chriſtum remittuntur. lvii. 20. & lix. 18. Alienis peccatis ignoſcere utile ſibi. lxviii. 12. Non timenda peccata ab eo, qui ſemper parcit. lxxii. 16

Ut peccato moriamur. lxxii. 8. Non capitur peccatum in latiſſima regione cæleſti. lxxiii. 12. De peccatorum magnitudine non deſperandum. ibid. Hominibus per homines remittuntur. lxxxiv. 13. Peccatum Civitatis a ſolo Chriſto aboletur. xciii. 9. Peccata amore vincuntur. xciv. 12. Non peccandum ſatis, ut major charitas comparetur. xciv. 14. Quando erit peccatorum remiſſio. xcv. 11. In peccato non permanendum, ut gratia abundet. cxiii. 2. & 5. Nos mortui peccato: ſed peccatum non eſt omnino in nobis mortuum. cxiii. 6. Eſt aculeus mortis. ibid. Quis ſit, qui peccato vivit. 7. Corpus peccati, ut debeat deſtrui. 12. Peccatum non regnet, immo conculcetur. 13

Peccatum morietur in alio ſæculo. 6

Tribuere peccata naturæ, eſt vivere peccato. 7. Eſt accidens peccatum, non creatum a Deo. ibid. Habet crudele imperium in peccatores. cxiv. 7. & 8

Mentitur hominem eſſe liberum. 14. Peccatum non cognovi, niſi per legem, declaratur. cxxvi. 5. Peccatum intulit mortem, & pronam fecit naturam ad lapſus. 7. Peccatum auctor delictorum ſublatum a Chriſto. 9. Erat mortuum, & ſepultum in ignorantia noſtra. cxvi. 10. Per mandatum revixit, dum peccatorem fecit prævaricatorem. 10

Tyrannus crudelis quid egerit. 11

Inſtrumentum ſuæ pœnæ ſecum portat. cix. 7. Peccatorum connubio tota mundi figura diſſoluta. cxx. 6. Publicum ut puniatur a Deo tolerante privatum. cxxv. 3. Commiſſum punitur a Chriſto per Evangelium. 6. Peccata remittenda fratri. cxxxix. 7

Peccatum qui dimittit Deus eſt. cxlv. 14

Peccata vendere, eſt convertere veniam in quæſtum. clviii. 6. Peccatum ſordeſcit, fœtet, & obſcurat. clxvi. 6

Qui nullum peccatum facit, Deum in ſuo corpore portat. clxviii. 14. Peccati fovea eſt Infernus. clxx. 8. Peccatis bellum indicendum in quadrageſima. xiii. 5

Peccatum eſt paralyſis. xv. 18. Deus peccanti homini blanditur. clxi. 9

Triviæ peccatorum. lxxxix. 12

Peccator A ſe recedit, antequam a Deo. ii. 2

Impius dat, non accipit pretium ſuæ ſervitutis. 2. 8. Surgit, dum ſe jacentem agnoſcit. ii. 5. Tranſit in beſtiam. 5

Peregre profectus non refugit accuſatores, & Dei oculos. ii. 10

Peccator pœnitens quomodo cupiat eſſe mercenarius. 15. Deſperatus de ſalute, quæ mala agat. 18. Cadit in ruinam mentis, & corporis, & in Infernum. iii. 2. Eſt cæcus. 9. Illuminatur ab oculis Dei. iii. 8. Eſt confuſus caligine. 10

Ad Deum recurrat. 19. Eſt coram Deo, & ſine Deo, in ſe, & non ſecum. v. 10

Multæ ſervitutes peccatoris. vi. 10

Rediens ad Deum exultandum eſt. vi. 1

Ejus malum ſub prædictis ſervitutibus. 11. Fugitur a Chriſto propter ipſius ſalutem. xix. 1. Licet corpore vivat, mortuus eſt in anima. 13. Ad Deum converſus flagella ceſſabunt. xx. 14

Gravius punitur ſcienter peccans, quam ignoranter. xxvi. 17. Illi ſalus ex facto Matthæi. xxix. 1. Mortem meretur, cum ſe peccatorem negat. 12. Et peccatorum magiſter fit, immo peccatum. xxx. 9

Peccatum cognoſcat, ac fateatur. 11

Peccator virtutes accuſat. xxxii. 5

Eſt ea fragilitate innata. xxxiv. 2. Pudet, non mala facere, ſed confiteri. ibid. Ubi ſit prima, & ſecunda felicitas. 3

Cur

Cur pœnam recipiat. aaav. 5. Morbus peccatorum ſanabatur patientia, ac morte Chriſtianorum. axxviii. 9. Peccatoe ſaltem deſerat rearum, quando illum jam eclinquerit reatus. xlii. 9. Peccatori omnia ſuut perverſa. aliv. 5. Deus peccatores contemnit. 12. Deus quærens peccatorem, hominem quærit, non peccata. liv. 14. Zachæus peccator ut convertatue. Late Ser. liv. Peccatoc ſibi dat veniam confidens per Chriſtum peccata emitti. lvii. 10. Præterita ſibi emiſſa non credens, dubitat percipere futura bona. lix. 18. Dicit ſe pœnitentiam acturum, ſi ex mortuis quis reſurgeret, ſed ficte. lxvi. 17. Peccatores Judicium reſugiunt, & mundum præterire dolent. lxvi. 19. Magous homo, qui carne non peccat, maximus, qui nec corde. lxxxix. 11

Curruos ad perditionem peccatores, & alia mala. clav. 13. Dei amore Paulus peccabat in Deum. clvii. 7. Peccator cupidus non corrigitur. clviii. 7. Illecebris ſuperatus Chriſtum venire non valt. 8. Deſinat peccare, & ſufficit quomodo. cxxv. 11. Hujuſmodi peccaoti blanditur Deus quomodo. clxi. 9

Quæ mala faciat peccator, de quibus pœnitendum ſit. clxvii. 4. Joannes volebat ſalvos eſſe peccatores. 5. A Domino promota ſpes peccatorum. clxviii. 2

Peccatores recipiens Deus ſanctificat. clxviii. 5. & 6. De reditu peccatoris gaudet Deus. 7. Peccatores dono vocantis, non proprio arbitrio ſanantur. clxxvi. 14

Peccatum Mundi. Lavatum a Chriſto ſuo ſanguine. clxiv. 8

Adæ peccatum intravit in mundum per culpam, per hominem. cxi. 3. & 8

Non eſt natura, neque ſubſtantia; ſed accidens; & nobis adverſatur. 4. Peccatum eſt naturæ, quod iſt fumus oculis, febris corpori, dulciſſimis fontibus amara ſalſedo. v. 6. & 7. Eſt janua mortis. 8

Fera crudelis trino ore devorans. ibid.

Hæreditas parentis Adæ. 9. Per unum in omnes tranſiit. 10. In Adam, ſeu ejus peccato omnes peccaverunt. 11. & cxis. 8. Peccatum non eſt verſum in naturam; ſed per mortem exigit pœnam ſibi debitam per naturam. cxi. 12

Mors pœna peccati ſublata a Chriſto. 14. Omnes in Adæ peccato eramus, ſicut arbor tota in ſemine. 15. Mors pœna peccati mundi devocabat, noxios, & innoxios. 19

Peccatum vivit, & deſævit in noſtram mortem. 6. Ortum ex diabolo, & fœmina peccatum mundi, quomodo. cxlviii. 11

Per hoc homo ante Dominus omnium, in omnium dejectus eſt ſervitutem. 13

Pectus. Illud ſepulchrum eſt, in quo Chriſtus adhuc habetur mortuus, & ſepultus. lxxv. 9

Pecunia. Poſſeſſi a pecunia liberantur in Matthæo. xxviii. 11. Hebræi pecunia compenſant delicta. lxxvi. 11. Fidem reſurrectionis Chriſti negat. 12. Datur pro emptione ſervandorum, non perdendorum. lxxx. 16. Mundo, mundaniſque dominatur. cxxvi. 9. Eſt crudele pondus. 9. Quid mali agat in omnes homines. 10. Inique humanis dominatur corporibus, & mentibus. 10. Claudit oculos recipientis illam. xxxvii. 10. Corda corrumpit; redimit mendacium; tollit veritatem. ibid. *l. Divitiæ.*

Penſio. Quam penſionem uteri ſui exegerit a Deo Virgo. cxi. 10

Penuria. Fructuum venit nobis, quia non ſubvenimus egeno. ciii. 13

Pera. Noſtra ſit conſcientia noſtra. cxxx. 18

Perdere. Habita perdere gravius eſt, quam non habuiſſe. cxxiii. 3. Perditionis Inſtrumentum ſit occaſio ſalutis. cxxvi. 11

Perdita inveniſſe jucundius eſt nobis, quam non perdidiſſe ſervata. clxviii. 8

Peregrinus. Eſt homo in hoc ſæculo. lxxxix. 12. Gratum habet reditum ad propria. cxiv. 8

Qui eum hoſpitatue meretur Deum cum Angelis ſuſcipere. cxxi. 11

Peregrinatio dura, etiam inter Cives, & fratres. cli. 4. *l. Viator.*

Perfectio. Semper eſt quadrata. xi. 12. Noſtra venit ex gratia Dei. aci. 4. ad 9. Perfectus eſt, qui de toto facit eleemoſynam. liv. 18. Socius vero virtutum, qui de dimidio facit. ibid. Perfectæ beatitudinis eſt panis Euchariſticus. lxxii. 14

Perfidia. Extirpanda de cordibus. lxi. 4. Contractibus ſemper inimica. lxii. 6. Perdidit vitam. lxiii. 12. Optat aliquem ex mortuis reſurgere, qui narret. &c. lxvi. 17. Nec mortuis, nec Chriſto credit. 19. De paradiſo ſumpta. lxxiv. 4. Duxit Adam ad Inferos. lxxvii. 7. Volvit lapidem, quem fides revolvit a Chriſti ſepulchro. 12. In reſurrectione Chriſti emit mendacium. lxxx. 4. Ubi eſt, Deus non videtur, 18

Longa paulatim tollenda fidei claritate. lxxxvii. 2. Habet ſuum fermentum. acia. 12

Nos reddit indignos gratia. c. 4. Redigit filios in pœnalem ſervitutem. cii. 11. Quando axcepit omnes Hebræos. cxlxi. 9. Ejus arma de fide ſumpta. clii. 2

Ejus morbus quid cauſet. xciv. 6. Civitas perfidiæ deſcripta. xcv. 6. *l. infidelitas, l. incredulitas.*

Perfidus. Ante Chriſtus perfidis ignotus. cxxat. 7. Illis obſcurata, quæ fidelibus patent. cxxxii. 4. Ex fuga Chriſti perfidis ſublata eſt materia excuſationis. cl. 17. Non vult naſci cognitorem. clviii. 5. Perfida Bethſaida. clxxvi. 4. Cadaver perfidiæ quomodo perfidis agebatur obſequiis. xia. 14. *l. infidelis. l. fides.*

Periculum. Deſpicit, qui tendit ad Regnum. xxii. 2

Peritia. Gubernatoris Navis non in ſereno, ſed in tempeſtate probatur. xx. 3. *l. Nauta.*

Perſecutio. In ea melius eſt fugere, quam negare; exemplum in Petro, & Joanne. cl. 17

Perſecutor. Ubi imminet, non deeſt conſolator. lxxxvi. 10

Occubuit in morte D. Apollinaris. cxxviii. 10

Perſecutorem facit, qui provocat: corrigit, qui declinat. cli. 12. Pro illis orandum, ut ſanentur. 12

Perſeverantia. In oratione. Vide Ser. xxxia. per tot.

Peſtilentia. Dicitur anhelans, ideſt ardens nos devorare. xviii. 15. Fuit tempore Chryſologi. xlv. 13. Saltatrices peſtis ſunt. cxxvii. 14

Cavenda, quæ de remediis creat morbos. vii. 6. Cathedra peſtilentiæ quæ ſit. xliv. per tot. *l. Contagio.*

Petere. Quid debeamus a Deo, ut ſit proficuum. lxxia. per tot. Cur media nocte. 6

Utile eſt petere ex neceſſitate. 5. Obediens Chriſto petat ſibi neceſſaria. 8. Supplex petitor moras expectat patientiſſime. 11. Deus juxta vires hominis petit ab eo. xli. 15. Cur petitioni panis opponitur lapis, &c. lv. 8. Suum petere eſt amoris, non neceſſitatis. lxv. 12. Quæ ſint a Deo petenda. cxxxii. 8. Petere plus debiti, eſt exigere fraudem, non tributum. cxxxvii. 17

Petra. Sono accuſaruot facinus mortis Chriſti. lxxviii. 2. *l. lapis.*

Petrus Apoſtolus. A Chriſto habet omnes, etiam Agnos commendatos. vi. 7. Cinctus virtute Dei, ut iret ad martyrium. a. 14. Cur Chriſtum a ſe exire rogat xv. 9. In verbo Dei retia laxat. 16. In domo Petri non vina, ſed lacrymæ fundebantur. xviii. 3

Cur, & quando domum Petri intrat Chriſtus. xviii. 2. & 9. Quid egerit Chriſtum ſequendo. xxix. 3. Negat ante victoriam Domino, quam Dominum, ideo poſt ipſum vadit. xxvii. 5. Una cum Paulo dat notitiam Chriſti. axxiv. 10. Tardius vidit Dominum, quia facile audivit ancillæ vocem. lxxviii. 12. Nudus ex negatione ſe demeſit in mare indutus, cur. lxxviii. 13. Se præcinxit præcingendus. 15. Ut veteranus miles tarde credit, ut puer iuvenis. lxxia. 7

Ei non præjudicatur, quod reſurrectio primo a mulieribus nuntietur. lxxx. 2

Niſi pacem a Chriſto habuiſſet, putatus eſſet aliis inferior. lxxxiv. 9. Per pœnitentiam redit, & poteſtatem dimittendi aliena peccata recepit. lxxxiv. 14. In mari ante ſupplicat de lapſu, quam de donato gaudeat. xc. 4. Neceſſitate magis, quam voluntate moritur. cx. 9. Frater ejus Andreas illi ſimilis. cxxxiii. 2. Venia illos æquavit. 3. Conſcendit crucem. 5

Ex timore abſceſſum Domini petebat. cxlvii. 6. Quia noluit fugere, abnegavit. cl. 17. Dicitur a petra. cliv. 5. Princeps Apoſtolum quid agat. 6. Ei manducaturo apponuntur genera totius creaturæ. clxiii. 7. Ejus decreto ſervus adhuc obſiſtit? clxav. 4. Geſtivit habere collegam Marcellinum piſcatorem. 14. Crucem reſupinus aſcendit. aiv. 8. Negavit in paſſione Chriſtum. clxxi. 11

Petrus Epiſcopus. E cœlo habuit vocabulum Apoſtolicum, & privilegium ſummi ſacerdotis. cvii. 2

Laudatur per tot. ſerm.

Phariſæus. Arguit Chriſtum euntem ad prandium peccatorum. xxx. 8. Exhortatur ad ſalutem. 10. Eorum invidia. xxxi. 5. Ut impie Chriſtum accuſet xxxii. 5. Et quia ſanat in Sabbato. 8. Sedens in cathedra peſtilentiæ humanas traditiones decretis cœleſtibus anteponit. xliv. 15. Confitetur, & negat Chriſtum eſſe Deum. l. 11

Cur ad illius prandium iverit Chriſtus. xciii. 1. Convivium Phariſæi. 6. Chriſti pietas arguitur ex manducatione cum Phariſæo. 11. Phariſæus arguitur, & docetur. xciv. 2. Dominum prophetam non credit. 5. Se ægrum non agnoſcit. 6

Inſtruitur. 8. Cur dicatur catholicus Judæorum. xcv. 2. Ructans juſtitias ſuas eſt publicano deterior. cxxiii. 9. Murmur eorum a Domino cooperitur. clxviii. 2

Ut ſemper redderentur pejores. 3. In diſcipulos Domini lavacia ſuperſtitionis ſuæ perquirebant. CLXXI. 3. Neſciebant unum eſſe Domini baptiſma. ibid Credit aqua exteriori mundari, 4. Habuit claves ſcientiæ legis, ſed ne alter intraret, ipſe foris permanere maluit per livorem CLXXII. 1. & 4. Hypocriſis penes Phariſæos tumeſcebat per ſcientiam. 9

Philoſophus. Ut Dei cognitionem, & ſubſtantiam ſibi divinitus datam amiſerit. V. 7. Labor ejus. 15. Sedit in Cathedra peſtilentiæ. XLIV. 15. Ut detumeſcat ab opinionibus ſuis. CX. 5. Pro corona gloriæ currit per inanem ſapientiam. CXIX. 3. Sed non accipit bravium. 4. Ejus labor vanus circa Chriſti nativitatem. CXLVIII. 2

Philoſophia cur a Dæmone ficta. XVI. 6

Phreneſis. Phreneſi laborans ſe inſanum neſcit. XCIV. 6

Phreneſis vitiorum unde oriatur. XLI. 5

Phreneſis impietatis quid egerit. XXXVIII, 8

Synagogæ. XVIII. 10

Pietas. Domini oſtenditur in figura filii prodigi. 1. 8

Refuga pietatis quæ mala incurrat. 1. 12

Patris cœleſtis innocentiam reſtituit, & honorem. III. 23. Eſt ala jejunii. VIII. 10. Fraudem non habet. LV. 2. Pietas, eum quis exuat, ut precetur. CVIII. 1. Aſſumenda ad impietatis deſtructionem. 13. Dei eſt ad delenda, non multiplicanda delicta. CXIII. 4

Divina pietate tantum ſanctitati dare jubemur, quantum dedimus iniquitati XXIV. 11. Pauper eſt pietatis conflatorium. CXXI. 14. Sub ſpecie pietatis aliquando revocamur ad mala. CXXIII. 19. Pietas Chriſti velat hominum peccata. CXXV. 4. Ad ejus patrocinium confugimus in vitæ extremo. 18. Cur dicatur, quod falſitatia præſtet exemplum. CXXVI. 8. Ad lacrymas parvulorum inclinata. CXXVIII. 8. Pietas eſt non docere contemptorem. CXXXVII. 15. Non eſt pietas ſine juſtitia apud Deum. CXLV. 2

Pius animus dum comparitur, plus paveſcit. 8. Pietatis arcem inter ubera oppugnat Herodes. CLII. 2. Eam perſequitur tota impietate. 5. Qui pietati obſequitur, incipit non eſſe timori. CLX. 10. Piis filiis Deus non denegabit, quod impiis avibus ſubminiſtrat. CLXIII. 9. Pietas Chriſti perquirit nos. CLXX. 1. Pietatis exactio non laſſeſcit. 9. Pietas iram vincit. XXXVIII. 6

Occultatur a Deo. XXXIX. 5. Non videtur ab impio. LV. 9. Pietate ſuſtinemur. LXXXI. 5

Patris maxima ex filii impietate. CXXIII. 2

Cur pius erit, qui ſibi impius eſt? 21

Ut violetur. XVI. 6

Piſcatores. A Chriſto mittuntur ad mare hujus ſeculi. XLVII. 6. Eorum retia. 7. Eccleſiaſticus piſcator quid faciat. CVII. 5. Marcellinus Epiſcopus primum fuit piſcator. CLXXVI. 14

Piſces. Confuſi capiuntur; ſed diſcretione eliguntur. XLVII. 5. & cito. 10. Chriſtus erat piſcis. LV. 9. Capiuntur ad vitam hominis. CLXXV. 14

Planctus. Ubi non eſt, adeſt mercenaria cantilena. XIX. 14. Diaboli cur. LII. 8. Deo pro peccatis, non pro defunctis faciendus. LXV. 5. *l. fletus, l. lacrymæ.*

Planta. Quis poma ante induſtriam non carpit ex planta. CXLII. 7. *l. Arbor.*

Plebs. Ejus officium, ac Paſtoris. LIII. 5. *l. Oves, l. Populus, l. Concionator.*

Pluvia. Quod eſt ſemini pluvia, hoc eſt reſurrecturis dominicus imber. CLXXVI. 8

Poculum. Frigido poculo ardor propinatur ab hypocriſi. VII. 2. Sanguinem Joannis abſorbuit Herodes poculo crudelitatis. CXXVII. 3. *l. Sitis l. Aqua.*

Pœna. Ibi ſævit, ubi pœnalis reatus exarſerat. I. 11. Ordo pœnarum convertitur ad nutum Chriſti. XVII. 7. Sumitur a culpa. XXVII. 12. Redimitur inde, unde comparata culpa. XXVIII. 12. In pœnis homo tenetur invitus. XXXV 5. Pœnam patitur Medicus, ut ægrotum liberet ab ea. XXXVIII. 11

Alienam pœnam ſuum computare ſolatium, eſt phrenetici. 12. Pœna eorum, qui abierunt in conſilium impietatis. XLIV. 7. Diaboli pœna apparet in cruciatu humani corporis. LI. 9. Filii redundat in patrem. 13. Pœna pungit, quem pœnitudo non punxit. LXVI. 3. Tota pœna paſſionis Domini tranſiit ad diſcipulos. LXXXIII. 5. Pœna diſcentis litteras. CI. 8. Quam pœnam olim infans luerit. CXI. 19. In ea non deſeritur malitia. CXXII. 9. Datur in membro, quod peccavit. 17. Inferorum pœna ut Chriſti gratia, & Eccleſiæ interceſſione ſolvatur. CXXIII. 17. Pœnæ flendæ. 22

Ad præmium duxit pauperem. CXXIV. 3

Animus, non divitiæ, ducit ad pœnam. 4

Ei ſemper vivit, qui ſemel moritur vitæ. CXXIV. 8. Pœnas inferni æternas evadere quæramus. 16. Pœnam minatur Chriſtus perſiſtenti in peccatis. CXXV. 6

Pœnarum tempus ſatisfactionis tempus excludit. 9. Pœnarum tempus in Judicio. 14. Ubi non eſt pœna peccati, nullum eſt ſupplicium damnati. CXXXV. 6

Evaditur, ſi ante delictum ſibi provideatur de venia. CXXXIX. 11. Eam timens peccator, nollet Chriſtum ad ſe venire. CLVIII. 8. Ad pœnam trahitur, qui noluit in obſequium venire. 13

Pœnitens. Ante in ſe, quam ad patrem redit. II. 2

Cognoſcit Deo patere omnia. 18

Agnoſcit, quam malum ſit in Dei oculis peccare. 12. Naturalibus amiſſis non judicat mereri, quod eſt gratiæ. 14

Ut cupiat fieri mercenarius. II. 15. Surgit de mentis, ac corporis ruina, & de inferno. III. 2. Plus de venia ſurgit, quam corruit de reatu. ibid. Eſt longe, cum tantum eſt attritus. 6. Ei ſufficit pater. IV. 17. De innocente lætatur. 19

Pœnitenti nova perquiruntur. 18. Petit non gloriam, ſed veniam. V. 13

Petit argui a Deo; ſed non in ira. XLV. 3

Deum medicum adit. 4. & 5. & Ser. XCIV. 6

Pœnitentes recipiuntur a Petro, & ſolvuntur a peccatis. LXXXIV. 14. Cum pœnitens reſpicitur a Chriſto, arguitur oblatrans. XCIV. 13. Pœnitens triumphat de ſuo Tyranno. CXIII. 13. Saltem det tantum Deo, quantum carni, vitiiſque conceſſit. CXIV. 11. Impudenter aliis pœnitentiam impetrare præſumit, qui ſibi nil ad veniam providit. CXXIII. 21. Pœnitentes aquam bibant. CXXXVII. 4. Qui pœnitentiam facere debeant. CLXVII. 4. Chriſtianus agat pœnitentiam pro modo vulneris. 7

Pœnitens pennis veniæ pervolat ad cœlum. 18. Curvet genua ad pondera pœnitentiæ. ibid. Ut triumphent de Diabolo pœnitentes. CLXX. 14. Redeat calciatus ad curſum anterioris vitæ. III. 24. Pœnitenti venia permittitur. XXXV. 6. Ei ſufficit, ut deſinat diſſipare, cetera Chriſtus ſolvit. 11

Pœnitentia. Peccatoris verbis lætis deſcribatur. II. 2

Pandit patrem. 8. Poteſt fieri in tota vita. XLII. 9. Etiam in ſenecta, & quando amplius peccari non poteſt. ibid. Confitendum tempore pœnitentiæ XLVI. 6

Fiat ſtatim. 13. Ad eam hortatur Eccleſia. LXXIII. 8. Ac Petrus ſe mittens in mare. XXXVIII. 14. Pœnitentia erat Joannes Baptiſta. LXXXVIII. 7. Convivium pœnitentiæ a Magdalena Chriſto exhibitum. XCIII. 7. Ad tempus pœnitentiæ referatur meſſis noſtra cur. XCVII. 16. Sera inutilis in divite. CXXII. 3. Cito facienda. CXXV. 8. Ut ex corde procuranda. 13

In judicio non eſt tempus pœnitentiæ, ſed pœnarum. 14. Moribundi convertantur ad pœnitentiam. 18. Cur pœnitentiæ uſura ſolvenda ſit a Judæo. CXXVI. 13. Ejus via fuit Joannes. CXXVII. 2

Cur temperanda. CLXVI. 16. Cur agenda cum propinquat Regnum cælorum. CLXVII. 3

Ea præveniendum Judicium. 5. Pœnitendum cito, quia judicium venit. 8

Si adhuc judicium non venit, eſt, quia Dominus nos expectat. 9. Facienda etiam in arctu temporis. 10. & 11. Ægrotis ſuccurrit, non ſanis. 13. Quomodo facienda. ibid. & 14. Eſt uſura non ſervatæ innocentiæ. 14. Ad eam per Joannem revocamur. 15. ad fin.

Ejus amara temperantur dulci miſericordia. 18. Pœnitentia populi Chriſtiani claruit in uno peccatore pœnitente. CLXIX. 12. Fuit interempta in morte Jo. CLXXIV. 12. Ut ſatisfactione fieri debeat ab exemplo. LXIV. 4

Pompa. Sæcularis obſcurat ſenſus. CXVII. 9. *l. Dives l. Epulo.*

Pontifex. Ejus officium non coarctandum inter domeſticas tantum curas. LXXXVIII. 5. Primus Pontifex legis fuit Aaron. LXXXIX. 9. Fuit Zacharias. *l. Zacharias, l. Abel. l. Cain, l. Homo, l. Sacerdos, l. Epiſcopus, l. Præſules.*

Populus. Populis populariter eſt loquendum. XLIII. 1. Auditurus Dei legem veſtes lavabat & corpora LIX. 3. Chriſtus vitam, ſalutemque junxit duorum populorum. LXXVIII. 17. Invitatur ad auditum Evangelicum. CVI. 1. Quilibet de populo aptet ſibi figuram villici iniqui. CXXV. 16

Vocatio duorum populorum figurata in duobus nuntiis Chriſti. CLXX. 12

Populos vaſtat invidia. CLXXII. 6

Porcus. Eſt pecus cœnoſum. 1. 7. Grex inquietus habet paſcua lutulenta. 12. Cur Dæmonum grex rogat ſe mitti in porcos. XVI. 16. Grex porcorum non valuit ſufferre Dæmones. 19. Cur porci perdantur a Dæmonibus. ibid. XVI. 20. 12. Qui porcorum tradatur ſervituti. 1. 12. Qui ſint porci Diaboli miſtice. 11. 13. Porcos paſcit, qui alios inducit ad peccandum. ibid. & 19.

Dæmon dicitur porcus, & quomodo paſcatur a Gentili. V. 15

Portare. Deum tota ſanctitate debemus in noſtro corpore. CLXVIII. 14

Ps-

Poteſtas Eadem recreat ad ſalutem, quæ crearat ad vitam. LXXX. 20
Præcedere. Dupliciter præcedere poſſumus. CXXXVII. 3
Præceptor. Cum docenda facit, audita inſtruit, & informat exemplo. CLXVII. 1. *l. Doctor*, *l. Magiſter*, *l. Concionator*.
Præceptum. Domini obſervandum, ſi volumus promiſſa ab eo. XXXVIII. 14. Servanda Dei præcepta. LIII. 6. Dicuntur ſumenta, & gladius. CXII. 13. Chriſtus, quos docuit præceptis, firmavit exemplis. CLI. 7
Sua præcepta Deus inſinuat labore Doctoris. CLXIII. 15
Præceptis inſtituta exemplo ſunt roboranda. CLXVI. 14. *l. juſſio*, *l. mandata Dei*.
Præcingere. Ibi præcingenda virtus, ubi voluntas eſt comprimenda. XXII. 12. Petrus præcinxit ſe. *l. Petrus Apoſtolus*.
Præda. Miles verus non quærit civium prædam, ſed ſtipendium Regis. CXXXVII. 18
Prædones innumeri ad unam ovem, vel Columbam. CLXXI. 9
Prædeſtinati. Chriſtum ſequuntur. XLIX. 5. Cum ſibi adhuc non ſunt, ſunt Deo. LXX. 6
Præmium. Statuitur certare debentibus; & pro magnitudine certaminis. XXII. 1. & 2. Ad præmium animus gratus ducit. CXXIV. 4
Quando ſumitur ex corona, unde reatus jam ſumptus fuerat. CXXXIII. 4. Quis ſecurus exigat præmium a Chriſto. CLXX. 18
Præſcriptio. Legalis dirimit quæſtiones litigioſas intra annos triginta. CXLV. 16
Præſens. Præſentia non meretur videre, qui præterita calumniatur. XCVI. 4. Homo præſentibus ſic occupatur, ut nil in ſe relinquat, quod vitæ futuræ deſerviat. CXIV. 21
Præſidere. Aliis, cum ſit ipſe ignavus, ſibi, & multis eſt noxius. CVI. 4. *l. Epiſcopus*.
Præſules. Eccleſiæ ſint diſpenſatores fideles divini verbi. XXVI. 1. & ſeqq. Angelus Præſul Synagogæ. CVI. 12. *l. Epiſcopus*.
Præſumptio. Dicentis non eſt, ubi eſt auctoritas jubentis, LXX. 2. Ad divinas virtutes ante probationem magna eſt. XC. 3. Impudens præſumptio aliis velle impetrare pœnitentiam, & ſibi nil ad veniam providere. CXXIII. 21. Eſt ſemper peſſima. LXVIII. 13. & CLII. 5. Præſumptio ſcribæ dicentis, ſe velle Chriſtum ſequi, repudiatur. 2. ad 6
Prævaricatio. Lex poſita eſt prævaricationis cauſa. CXI. 17. Quomodo lex obliget crimina prævaricationis. CXIV. 6. Peccator factus eſt ex mandato prævaricator; ideſt rebellis, & contumax in mandatum. CAVI. 10. *l. Contumax*.
Prævenire. Quomodo debeamus Deum in confeſſione. XLVI. 6
Prandium. Noſtrum ſit in facie Auctoris. CXXVII. 14
Regium prandium habere, ac fœtentia obſonia perquiſere, eſt animi ſervilis. CLXIII. 2. Noſtri prandii ſemper Deus præparator aſſiſtat. 3. Ad prandium Creatoris tota advolat creatura. 7. *l. Cœna*, *l. convivium*.
Preces. Si preces dictantur a ſupplicando, eſt impetrandi fiducia. LXX. 16. Quid proſint ægrotis, & filio. CVIII. 2. & 3. Solitariæ preces non præponendæ congregationi. CXXXII. 9
Primordium. Cum primordia bonorum tentantur a Diabolo. XL. 10. Si ſit malum, qualis erit finis? XLIV. 8. Bonum ſi ſit, qualis futurus eſt finis? XCI. 8. Sunt dura primordia rerum, ſed duriora primordia generantis. CLXXV. 1
Primus. Qui eſt, poſt alterum non eſt: noviſſimus poſt ſe alterum non relinquit. LVII. 8
Primus eſt ille, quem generat gratia cæleſtis, non natura mortalis. LXXIII. 8
Princeps. Primus redeat ad Chriſtum. LXXVIII. 14
Invictus militiæ Chriſtianæ principatus eſt jejunium. VIII. 8. Ad Principis thalamum non accedit extraneus, immundus, infidelis. CXLI. 1. Et quomodo quis accedat. ibid. *l. Rex*, *l. Archiſynagogus*.
Profanus. Naſci non vult Deum. CLVIII. 5
Luctus profani qui. XIX. 14
Prohibere. Aliquid, eſt de illo admonere. CXV. 11
Chriſti ſequela prohibita ſcribæ cur. XIX. 2
Projectus. Epiſcopus Cornelienſis conſecratus. CLXV. 3. Laudatur. ibid. cum Notis.
Promiſſa. Divinis promiſſis fidendum. CLXIII. 8. & 9
Et qui non credit, tota infelicitate digniſſimus eſt. 10. Promiſſa negari nequeunt ab eo, cui negata ſolvuntur. C. 4
Indigno non redditur de Jure. 4
Promiſſa denegare, inverecundi debitoris eſt; mox ſolvere, honeſti. CXXIII. 1
Promiſſio dum expectatur, accendit animum, dum datur, ſuſcitat ſenſus. CXXX. 2
Dat, non accipit, qui promittit. LXXXVIII. 2
Prophetæ. Eorum pavor in ſacramento, quod Deus homo fiat. LXXII. 2. Scit tantum, quantum dederit Deus. XCIV. 2. Deus auctor prophetiæ. 7. In eis celatur divinus ſenſus. XCIX. 14. Lamentavere unius populi, & hominis diſcrimen. CXI. 2. Silentium prophetarum fuit Joannes. CXXVII. 2
Mortui ſunt; ſed non in æternum. CXXXI. 13
Quid per eos Chriſtus promiſerit. CL. 15
Fugit Chriſtus, ut ſtaret fides prophetiæ. 16. Eorum veritas impienda. CLVI. 7
Sæpius miſſis ad paſtores Iſrael. CLIX. 2
Prophetizat Chriſtus quomodo. XIV. 7
Propinare. Lazarus nobis propinavit guſtum reſurrectionis. LXV. 21. Mera pocula de vaſe corporis ſui Chriſtus bibentibus propinavit. CLX. 14. Hypocriti miniſtrante quid ſuis invidia propinet. CLXXII. 10
Ardorem frigido poculo propinat hypocriſis. VII. 2
Propinquus. Si honorem debeat propinquo, computat ſervitutem. XLVIII. 14
Ut male honoret. XLIX. 12
Proprietas. Ea detenta, cum quid conceditur, parva, vel nulla exigit concedens. XIV. 13
Proprium non cuſtodit, ſed alienum, qui relinquenda ſervat. XXII. 8
Proſpera. Neque ignavos erigunt, neque fortes averſa proſternunt. CXXIV. 4
Non ſervantur ab eo, qui non ſenſit adverſa. CXXXI. 15. Quot hominum proſperitates, tot invidorum tormenta. CLXXII. 3
Adverſis non miſcenda. CLXXV. 4
In proſperis, & adverſis conſors hominis eſt Chriſtus. LXX. 4. *l. adverſa*.
Providentia. Cæleſtis attendit, quid auditor capere poſſit. XXXIX. 1. Beati, qui divinæ providentiæ credunt. CLXIII. 1. & per tot. Serm. De ea erga ſervos ſuos. CLXX. 15
Dei providentia. XVIII. 15. Divina providentia occultavit Deitatis pavorem in habitum humanitatis. VI. 16
Proviſor. Alienæ ſalutis, & cuſtos propriæ vitæ eſt beatus. CLV. 14. Proviſorem fugiens indulgentem, incidit in ſeverum Judicem. 1. 12
Proximus. Adjuvandus in ſpiritualibus. X. 12. & XX. 12. Quomodo proximo dimittenda peccata. CXXXIX. 7. Non judicandus ex dubiis, vel apparentibus tantum. CXLV. 4. Qui proximum liberat a peccatis præmium, qui negligit, acquirit offenſam. CLV. 14
Prudentiores. Filii ſæculi qui ſint; & quomodo intelligatur. CXXVI. 19
Pſalmus. David primus eſt princeps pſalmorum. XLIV. 3. Clavis aliorum. ibid. Cur in eo dicat, abire in conſilio, & in via ſtare. 5
Pſalendum ad provectum ſalutis. XLVI. 7
Publicanus. Vocatus ſcandalum fecit. XXVIII. 9
Zachæus princeps publicanorum, *l. Zachæus*, Publicanus preſſus a Diabolo, ne oculos levaret ad cælum. CV. 6
Reus eſt, cum plus debito petit. CXXXVII. 17
Exactor crudeliſſimus. LIV. 11. & per tot. *l. exactor*.
Publicum. Quomodo ſecreto factum dicatur, quod publice factum eſt. IX. 1. Peccatum publicum a Deo punitur, quare. CXXV. 4
Puer. Parvulus ut a natura nutriatur. XXXIX. 3
Non niſi bona recipit a patre. LV. 7
Cum parvulis, ſeu incipientibus in Dei ſervitio ut agere debeamus. XXV. 9
Pueris dantur ſalutaria, ſub ſpecie noxiorum. ibid. Pro armis utitur lacrymis ad corda ſtangenda. CXXVIII. 8. Deſcribitur Chriſtus parvulus, & mitis. CLXIV. 3. *l. Infantia*.
Pueritia. Chriſtianorum animatur levibus mandatis, ut juventus ad gravia accedat. XXXVIII. 3
Pulchritudo. Corporis non eſt concupiſcentia; ſed ducit ad lapſum concupiſcentiæ. CXVI. 5
Corporis pulchritudinem concupiſcens procerum ſe eſſe exoptat. CLXIII. 11
Ut homo ſit pulcher, quid faciat Dominus. 12
Pulſare. Dicimus cæleſte ſecretum preces iterando, & moras ſubſtinendo. XXXIX. 11
Pulvis. Ex ea factus homo in pulverem cur redigatur: fuſe. CI. 7. ad fin.
Purificanda. Sunt mancipata divinis miniſteriis. CLXXI. 6
Purpura. Divitem ad ſuperbiam extulit. CXXIV. 3
Eam perdidit Herodes. CLXXIV. 16. Martyrum ſanguine tincta. 16. *l. Epulo Dives*, *l. Martyr*.
Puſillus. Corpore, magnus animo eſſe poteſt. LIV. 6

Solet petere ovum a patre. xv. 10

Quit ſit grea puſillus. axii. 2

Quadrageſimarius numerus. Sacratus, myſticus, in maximis Dei negotiis adhibitus. cxxvi. 5. Et de eo per tot. Serm.

Quadrageſima. Ejus pelagus ingrediens quid debeat agere, viii. 2. Annonam portet. 3. Et hæc ſit eleemoſyna, & miſericordia. 4

Quid ſit miſericordia jejunii quadrageſimali. ibid. uſque ad 7. Quadrageſimali jejunio cantica divina jungenda. x. 2

Divinum inſtitutum continet quadratam fidei diſciplinam. xi. 12, Eſt tempus ſpiritualium bellorum. xii. 5

Quid agendum in ea x. Eſt in procinctu mundi hoc jejunium. 12. Diaboli inſidias oſtendit. xx. In ea virtutes pugnant cum vitiis. xiii, 2. Eſt tempus deponendæ ignaviæ. xiii. 1. Quid in ea perdat otioſus 3. In ea a Chriſto promiſſa victoria. 4

In ea Angeli dantur ad noſtam defenſionem. 5. Jejunium quadrageſimale inimicus vincit. 7, In ea quales ſint dæmonum tentationes. 27, In ea a Paſtoribus recipiuntur partus Eccleſiæ ad Baptiſmum. xl. 2

Jejunium quadrageſimale curat navigia corporum noſtrorum. lx. 3. Quare traditum. clxvi. 4. Per eam currimus ad fontem baptiſmatis, & ſalutis. 7. Et evocamur ad cælum. 9. Et alia multa de ea. ibid. per tot. clxvi. *l. jejunium, l. abſtinentia.*

Quadriga. Eſt Evangelium. xcii. 1. Cur ejus ſeſſionem conſcendimus. 2. Tripartita quæ ſit, & ad quid. clxx. 8

Quærere. Ad quid Chriſtus quæreretur a Judæo. xxxvii. 12. Quid quærere debeamus a Deo xxxix. 12. Anima diu ante Deum quærebat per lapides, & ligna, lxii. 12

Non habet ſemper, qui quærit ſemper. civ. 6. Deum quærere, & neſcire, neceſſitas magis eſt, quam reatus. clvii. 6

Arte quærere non debemus, quæ arte inveniri non poſſunt. clx. 3

Quæſtio. De Matthæo publicano cur electus ſit a Domino. xxviii. 6. ad fin. De Chriſto a Judæis facta malitioſe. xlix. 6

Quæſtus. Publicani non perditur; ſed mutatur. liv. 13. & xxix. 8. Qualis quæſtus ſit de peccatis. clviii. 6

Qualitas. Operum a Deo colligitur, non de locis, ſed de ſenſu. ix. 13

Querela. Sunt beati, quos querela non tetigit. xci. 7. Pueritia, adoleſcentia, juventuſque eſt tota querela. 8. Quis incedat ſine querela. l. Ser. lxxxix. 11

Quies. Non eſt, ubi ſervatur aurum. xxii. 6. Quies ex labore, & e contra. ciii. 5

Quinquageſimus. Numerus ad miſericordiam pertinet, exemplum ex David, & ex Jubileo. cxxvi. 14

Quomodo. Eſt ſermo dubitantis, non credentis. xxii. 14. & 16.

Rabidus. Panam non veſcitur. clxxiv. 5. Fera rabies in convivio Harodis. 10

Radix. Alte fixa in excelſum germen ſe protendit. lxi. 4. *l. Arbor.*

Ratio. Dat quietem feſſis ſenſibus. ci. 15

Cum ratione divina, & humana facienda. cix. 8. Rationem reddere cito petit Deus, ut debita relaxet. cxxv. 9. Componenda de noſtris, ne aliena reddamus. 11. Amara dicitur vocatio ad reddendas rationes. 17

Ratio humana rerum non capit conditorem. cxlxi. 1. Alia eſt ratio Dei, alia hominis. cxli. 5. Terrena ratione Chriſti myſterium non judicandum. cxlviii. 10

Qui teneantur rationem reddere Deo. xxvi. 9

Ravennas. Eccleſia, ut primum pateret, ſenſit dolores, & cur. clxxv. 2. *l. Appollinaris.*

Reatus. Semper refugit ad velamen. lxxviii. 13. Reatus, non reus perit in morte, & reſurrectione Chriſti. cx 4. Unde ſumitur reatus, inde ſumi poteſt præmium. cxxxiii. 4

Senſu carentia per naturam naſcitur reatum. clxxi. 6. Ejecit homines e Dei conſpectu. vi. 13. Reatus relinquatur a nobis ſaltem, quando nos ipſe relinquit. xlii. 9. *l. peccatum, l. crimen*

Rebellis. Rebellis cum a Deo declinatur, ei bonum eſt. cxxxi. 11. Non vult Principem naſci. clviii. 5

Recidiva. Ægritudo ſæpius lethalis eſt. cxlxi. 9. Et per tot. ſer.

Rector. Populi qualis; & ejus mala. clii. 8

Quam rationem reddat Deo. xxvi 9. Ignavus ut ſibi, & populis obſit. cvi. 4

Reddere. Divinum munus, non eſt amittere, ſed habere. lia. 2. Reddendum, ſi quid ſuſtulimus alienum etiam, & cur. cxxiii. 5

Ut debeamus reddere rationem villicationis. cxxv. 8. Ad eam reddendam dicitur amara vocatio. 17. Qui teneantur Deo reddere rationem. xxvi. 9

Redemptio. Per Chriſti corpus facta. cxv. 9. Hominis a Deo facta eſt. clxi. 3. *l. Reparatio.*

Reditus. Filii prodigi ad patrem habetur iii. per tot.

Regia. Aula deſcribitur xlii. 3. Regios ortus feſtivitas honorat, & ſymphonia. xci, 20

Ad Regiam ſervitutem quis non proripit non vocatus. cxix. 10. Regia veſtimenta nos deſerunt in inferno. cxxii. 12

Quando adeſt Princeps, quæ reverentia, & quod obſequium Regiæ. clii. 1

Regium apparatum habens, & ſqualores coquinæ perquirens, degenerem animum habet. clxiii. 2. *l. Rex.*

Regina. Auſtri contra Hebræos in Judicio. xxxvii. 13

Regina omnium malorum eſt mors, & cur. cxviii. 4

Regnum. Cæleſte promittitur fidelibus certantibus. xxii. 2. Regnaturus propria dimittat. 4

Servum velle Regnum adire, non timere, quid ſit. axiii. 7. Regnaturus vilia abjiciat. 10. Ad regnum adſcitus proprium, & privatum diſtribuit indigentibus. 13. Regno promiſſo excluditur timor. xav. 1. Certus de Regno mundana deſpiciat. 2, Quale ſit, quod pater cæleſtis promittit. 4. Regnaturi ſua præmittant per manus pauperum. 6

Deus vendit Regnum fragmento panis. xli. 15. Cælorum margaritis comparatur. xlvii. 4. Invadendum, lvi. 6. Qui olim regnarint in nobis. lxvii. 7. Quando ſit Regnum Dei lxvii. 8. Regnum Dei eſt ſemper. lxix. 16. Eſt intra nos in ſpe. lxx. 9. Mors, & peccatum regnavit in nos. ibid. Diabolus ut regnum Dei a nobis elonget. lxxi. 8. Regnum eſt Deus pater, & totam Regni in ſe continet poteſtatem. lxxii. 11. Ad promiſſum Regnum qui non anhelat, ignavus. 11

Cælorum grano ſinapis comparatum late. xcviii. 2 ptine. Quale ſit Regnum cælorum. 3. & 4. Quomodo veniat in nos. 6. Ejus ſimilitudines variæ, & uſitatæ, ut ad omnes perveniat. xcix. 2. Etiam ad diverſum ſexum. 6. Regnum peccati in nobis non permittendum. cxiii. 13

Ut Deus ſibi dederit Regnum in Chriſto. cxliv. 12, Regnum non ambiunt homines. cxliv. 18. Pro temporali quærit Herodes æternum extinguere. clii. 1. & 5. Regnum cælorum præmium juſtorum, judicium peccatorum, impiorum pœna. clxvii. 5. Cælorum vicinum eſſe dixit Joannes, quando mundus adhuc puer erat, quid nunc? 6. Quomodo Chriſtiani Regnum Domino differant. 7

Relatio. Veritas relationis comprobatur indiciis loci, temporis, & perſonæ. cxl. 2

Religio. De Religione Diabolus tentavit componere ridiculum. clv. 1. Religionis ſocietas, & ſacramenti cura inter Joannem, & Mariam Virginem. xlix. 11

Relinquere. Propria ad ſerviendum Deo, eſt præmium exigere ſecurum a Chriſto. clxx. 18

Relinquenda ſervare, non ſuorum, ſed alienorum cuſtos eſt. aaii. 8

Remiſſio. Peccatorum credenda. lviii. 13. Facultas remiſſionis peccatorum tradita Petro, & Sacerdotibus. lxxxiv. 14. Peccatorum remiſſio tunc erit, quando tolletur materia tota peccandi. xcv. 11. Ejus magnitudo ex magnitudine reatus agnoſcitur. liv. 4

Renovatio. Creaturæ fiet de vetuſtate in novitatem. ci. 14.

Reparatio. Salutis humanæ fit iiſdem lineis, quibus perierat. lxxvii. 10. Majus eſt reparare perdita, quam illæſa ſervare. xcvii. 12. Per mulierem fit hominum reparatio. xcix. 13

Ex reparatione creaturum rerum demonſtrabitur, illas non eſſe Deos. ci. 17

Quomodo noſtra reparatio facta fuerit a tota Trinitate. clvii. 12

Reprobi. Eorum nequitia ligant manus Chriſto. c. 5. Non arguant Chriſtum, quod gratiam non obtulerit eis. 8. In Judicio confuſi ex quibus. xxii. 9

Requies. Ipſa non laſſeſcit. cx. 3. Laboris hominum ea Sabbato. cxxxix. 14. Quies ea Jeſu. liv. 2. *l. Quies.*

Res Familiares. Dimittenda ab eo, qui vocatur ad Regnum, xxii. 4. & xxiii. 13. Dicitur res anguſta lxxxviii. 5

Reſpondere. Cito, eſt facilitatis humanæ. cat. 9

At cogitare, eſt judicii permaturi. ibid.

Re-

Reſurrectio. Mortuorum fuit Chriſtus quomodo. XIII. 21. cujus reſuſcitatur defunctus a Deo, quam dormiens ab homine. XXXIV. 17
Ejus velocitas exemplis declaratur. 18
Sancti reſurgent ex reſurrectione Chriſti. XL. 20. Et hoc certo. 11. Hominis reſurrectio fit per Deum. LVII. 21
Carnis cur credenda. LVIII. 14. Corporum ex ſepultura Chriſti. LIX. 12. Credenda ob multa exempla. LIX. 19. Reſurgens vivet in æternum. 20. Caro reſurget, ut ſumus, & cur. LX. 23. Poſt eam nec finis bonorum, nec malorum. 24. Chriſti reſurrectio eſt noſtri corporis reſurrectio eſt. LXII. 20. Caro putrefacta per Deum reſurget. 23. Reſurgit Vir de ſepulchro uteri mulieris cur. LXIV. 6. Duplex reſurrectio, ex morte corporis, & ex perfidia animi. LXV. 3. Guſtum reſurrectionis Lazaro propinante ſuſcipimus. LXV. 21
In Chriſto reſurget occiſus pro eo. CLXXIII. 7
Qui reſurgant in Chriſto. 12. Caro reſurget per Chriſtum. LXII. 23. A gloria Angeli refertur ſpecies noſtræ reſurrectionis. LXXIV. 15. Etiam a veſtitu, & forma. LXXVII. 15. Dementia illam non credere. LXXIV. 17. Homo in ſua carne reſurget. LXXVI. 3. Innocuis reſurgentibus, terror & mors impios poſſidebunt. LXXVII. 14
Homo reſtituetur ipſa ſui corporis claritate. 15. Habet noſtra reſurrectio formam ex geſtis reſurrectionis Chriſti. LXXX. 1. Dies ejus æterna. LXXIX. 2. Ætas in ea juvenia, & a dextris. LXXXII. 8. Orandum, ut æternitati reſurgamus. 10. Veſtes reſurrectionis perpetuæ. 11. In ea tolletur tota materia peccandi, & alia. XCV. 11. Habet ſuum fermentum. XCIX. 12
Reſurrectio filii Viduæ non miranda iis, qui univerſalem credunt. CIII. 8
Ex pulvere ſuſcitabitur homo. 3
Arguitur reſurrectio ex temporibus, & ſeminibus. 6. & ſeqq. In Baptiſmo reſurgimus cum Chriſto, vitæ novitate. CXIII. 8. Homo per Chriſtum illam factam agnoſcat. 9. In reſurrectione caro poſſidebitur a Spiritu: ubi deperit corruptio, culpa, crimen. CXVII. 10. De ea tranſcurſim non eſt loquendum. 11
Eſt tota ſpes fidei Chriſtianæ. CXVIII. 1
Probat eam Apoſtolus. ibid. Semper de illa loquendum, ut mortis terror effugetur. 2. Perſuadetur ex viciſſitudinario ortu, & occaſu diei, ſolis, temporum: ex ſemine tritici deſcriptive. 12. & 13. Credenda, quia ſine pretio promittitur. 14. Promittitur ex verbis Chriſti. CXXXI. 13. Mortuorum reſurrectio eſt penſio debita utero Mariano. CXL. 10
Reſurrectio Joannis Baptiſtæ dicta ab Herode quomodo. CLXXIII. 8. Mors morte ſuccumbit in ea. 8. Per legem promiſſa. 9. Credibilis monſtratur ex illuminatione Cæci. CLXXVI. 8. Quod eſt pluvia ſemini, hoc reſurrecturis Dominicus imber. 8. Sepultum in morte ſurget in vita. 15. Reſurgens videbit æterna, & glorioſa. 14. *l. Gloria.*
Reus. Animus poſt tergum ſtat ad veniam. XCIII. 6
Reus convinctus penes Chriſtum, velut accuſatus convenitur. CXXV. 7. Chriſtus factus reus ſui rei. 11. Judicem naſci non vult. CLVIII. 8. Facile non poteſt dictare ſententiam contra innocentem. CLXXIII. 15. Reus ut ruat. LXXV. 12
Rex. Non admittit cultum plebejum. 11
Quare juſſit ligari non indutum veſte digna. 13. Quam rationem reddet Deo de ſua diſpenſatione. XXVI. 9. Rex cœli ubi non ſubvenit, vacant aliena præſidia. XLVI. 8. Hoſtibus ſe immiſcet, cum vult liberare captivum. LIV. 16
Reges triumphorum ſuorum titulis nominantur. LVII. 9. In menſa Regis manducatur quicquid dominatio poſſidet, & poteſtas. XCV. 4. Ad eum non vocatus non intrat. CII. 16. Regi naſcenti publica paratur oblatio. CIII. 10. Ad ejus obſequium militaris ſtatio contremiſcit. CIX. 9. Nobilis, & fortis hoſtibus longius occurrit. CXVI. 3. Reges Perſarum ut formas ſumant ridiculas. CXX. 3
Pro Rege ſuccumbere in acie viros; perfecta tamen eſt conſummare certamina. CXXVIII. 2. Non poſſunt regere, niſi a Deo regantur. CXXXI. 6. Miles currit ad Regis ſtipendia. CXXXVII. 18. Eis terribile Chriſtum naſci. CXLVI. 13. Aviditate regnandi quid faciat Rex ab Herodis exemplo 13. ad 16. Quod Regi, hoc imagini debet perfecta devotio. CXLVII. 18. Rege procedente omnia mundantur, & ornantur. CXLIX. 5. Devotis militibus procurat annonam. CLXIII. 4. Rex nobis eſt Deus. 4. Cunctos excellit ſpecie, gloria. 16. Reges urget invidia. CLXXII. 5
Eorum pictura cum concordia quid ſignificet. CXLIX. 6. Rex prævigil in caſtris. XXIV. 2. *l. Regia.*
Riſus. Væ qui rident mundo. XLVI. 3
Roma. Ejus exercitus ultor fuit ſanguinis Chriſti. XLII. 8. Penes Romanum eſt fidei doctrina. CII. 12. Romani olim perſecutores, nunc executores verbi Chriſtianæ fidei. 22. 5
Ros. De cœlo, *l. Manna*. Roris ſancti gutta oculi peccatoris baptizantur. CLXXVI. 7
Roſa. Eſt in ſpinis. XLIX. 9. *l. Flores.*
Rubigo. A rebus ſervatis nutrita. VII. 16. Epitheton verecundiæ. XXII. 16. Martirii. XCVIII. 10
Rubus. Portavit, non concepit divinum incendium. CXXIV. 6. Figura populi Judaici. 6. Igneus Deus reſplendet, cur. CLXX. 3. in rubo igneus Deus glomeratur ad Moyſen. LXIX. 7
Rudis. Et tardus ingenio ut magiſtrum fatiget. CVI. 2
Ruſticus. Audit parabolam a Domino vulgatam de arbore fici. CVI. 2. *l. Agricola*, *l. Villicus.*
Sabbatum. Cur Sacerdotes Chriſtum obſervarent, ſi curaret in Sabbato. XXXII. 6. Pro ſalute proviſum, ideo debet ægrotus in eo curari. ib. Chriſtus quietem mortalibus feſſis dedit in Sabbato. ibid. Illuminatur per Chriſtum, non deletur; ut in die Dominico luceat in Eccleſia. LXXV. 4. Sabbatum primarium eſt dies Dominicus, ſecundarium eſt Judaicus, & ad quid deputatum. LXXVII. 5. Ut male ſervetur a Judæo. CV. 12. Benedictum ad requiem laboris humani, & divini operis deputatum. CXXXIX. 14. *l. feſtivitas.*
Sacculus. Cur paratur in cœlo. XXV. 10. Avarus vel ſacculos ſequatur. ib. Sacculi Matthæi non requiruntur a Chriſto. XXVIII. 11. Sacculo jejunare eſt ultio, non devotio. XLII. 1. ipſum ſe redigit in ſacculum avarus. ibid.
Sacerdos. Ut peccet in cœleſtibus. XXVI. 2. Ex homine in Angelum ſubſtitutus. 5
Cur pœnam de ſacrificio ſumant Nabad, & Abiud Sacerdotes. XXVI. 6. Ebrietas Sacerdotum damnatur. 7. Quomodo Sacerdotes Hebræorum obſervarent Chriſtum. XXXII. 6. Sumit quotidie corpus Domini, nec ſanatur ex defectu fidei. XXXIII. 15. Sacerdotis gloria eſt pax plebis, & officium amborum. LIII. 5
Prolaturus gratiam, quid dicere debeat. LX. 2. Deus vocat populum per ora Sacerdotum. LXII. 4. Sacerdotibus tradita a Chriſto facultas remittendi peccata hominibus. LXXXIV. 14. Ejus ſermo datur cum Deus vult, non Sacerdos. LXXXVI. 7. Primus fuit Aaron. LXXXIX. 9. Cur legis antiquæ Sacerdos jus conjugii haberet. XCII. 4. Quomodo fiat perſecutor legis. XCVI. 9. Omnis homo ex Paulo eſt Sacerdos, & hoſtia. CVIII. 8. Ad hoc hortatur. 11. Saul audens Sacerdotium amittit Regnum. XIX. 11. Sacerdotes prophanaverunt ſancta, & in quæſtum veniam converterunt. CLVIII. 6. Cur nolent naſci Chriſtum. 7. Judæorum ſanctus uſque ad Herodis tempora. LXXXVI. 11. Sunt pedes Chriſti. XCV. 8. & XCIII. 18. *l. Eccleſiaſtici*, *l. Concionator.*
Sacramentum. Pietatis nobis aperitur a Chriſto, ne fiat erroris occaſio. CLX. 1. Sacramentis imperat Chriſtus. 9. Sacramenti cura fuit inter Joannem, & Mariam Virginem. XLIX. 11
Sacrificium. Deo immolandum, præcipue tempore paſchali, & cur. LXXIII. 4. Hominis mirabile, & cur. CVIII. VIII. & 11. Iſtud deſcendit a forma ſacrificii Chriſti. 9
Optima Deo ſacrificanda. CIX. 6. & 7
Sine ratione quando mutetur in ſupplicium. CIX. 11. De divitiis Deo offerendum. XXVI. 9. Laudis non perſolvit Adam creatus. CI. 18
Sæculum. Ejus conſummatio, *l. Conſummatio*, *l. Mundus*. Figuram ſæculi corripit Apoſtolus, videlicet, vitam, mores, inſtitutum, vanitates, luxuriam, pompam. CXX. 4. Mare ſæculi deſæviens. XX. 4
Contagium ſæculi qui vitaverint. XXIII. 1
Sal. Terræ ſunt Apoſtoli. CXX. 1. Grana ſalis incorrupta ſaliunt, ſi in medullas deſcendant. 2. Sal ciborum ſalubre condimentum, ſi menſura non deſit. CXXV. 1
Nimietas ſalis amarat cibum. ibid.
Salomon. Probat, unde, ſit ſapientia. XLVIII. 5. Inter omnes Reges ſingulari gloria, & ornatu ſpecioſus effulſit. CLXIII. 16. Fit Rex adhuc parvulus, & populum virtute, non faſtu regit XLVIII. 5
Saltatrices. Sunt peſtes. CXXVII. 14. De illis toto ſer. Saltatrix

tatrix puella deſcribitur. CLXXIV. 4 In eu latebat ſerpens, & ad quid. 5. Erat bellua. CXXVII 12

Salutaria. Cum reſpuit æger, infirmitatis eſt, non voluntatis. CVIII. 2. Fiunt cauſa periculi, ſi male ſumantur. CLVI. 8. Velut noxia declinare ſalutifera, uſtitio eſt. CXXXIV. 5

Salus. Salutem animarum quærere proficuum. X. 12. ad fin. & cito. ibid. Salutem hominum eſurit Chriſtus. XI. 25

Quid, cum multorum ſalus petit unius mortem. XXXVII. 6. Deus eſt deſperatis ſalus. LXV. 9. Humanu ſalus iiſdem lineis reparatur, quibus perierat. LXXVII. 10. & LXXIX. 4. Quomodo ſperatur, cum ſterilis parit. XC. 6. Salus antecedentium, & ſequentium oculis negata, ut eſſet tota in fide. CX. 2. Salus non eſt ſine Chriſto. CXI. 14. Ejus occaſio fit inſtrumentum perditionis. CXXVI. 11. Perditorum ſalus a Deo, eſt merces uteri Mariæ. CXL. 10. Noſtra ſalus cluſa, ſi Chriſtus occiſus fuiſſet parvulus. CLI. 6

Salutis alienæ proviſor, beatus. CLV. 14

Ex materiu erroris facta eſt occaſio ſalutis per Chriſtum. CLVI. 5. Salus perire non poteſt. CLVIII. 13. Arguuntur u Chriſto, qui tempus ſalutis agnoſcere nolunt. CLXIV. 14. Salus proximi infirmi ante omnia quærenda. XVIII. 4. Nemo per ſe ſalvari præſumit. LXVIII. 14

Sancti. Eorum geſtu ſunt myſterioſu. XXXVII. 1

Separabuntur u malis in Judicio. XLVI. 10. Pavor ſanctorum, quod Deus homo factus eſt. LXXII. 2. In eis ætas vixit, & proceſſit. LXXXIX. 16. Eorum lapſibus erigimur; trepidatione fundamur. XC. 1. & 17. Tantum ſciunt, quantum Deus indulſit. XCVII. 14. Eis fit mors pretioſu, quare. CI. 4. Eorum animas repetit Deus. CIV. 11. Gaviſi ſunt de adventu Chriſti. CVI. 7. Inter peccatores eſſe ſanctum difficile; ſed glorioſum. CVII. 9. Ut tres inimicos vincant. CXX. 10

Majores cœlo, Angelis æquati. 10. Clariores Sole, Luna lucidiores, & ſtellis quomodo. CXX. 13. Tot virtutibus eluceſcant, quot cœlum ſtellis. 14

Permanebunt in claritate Dei, non tranſibunt cum cœlo &c. 14. In gloriu ut officia exerceant, quæ hic functu exercuere. CXXI. 11. Virtutes ſanctorum in feſtis eorum ſobrie referendæ. CXXII. 1

Eis ſufficit ſua prærogativa ad gloriam. ibid. Poſt Chriſti triumphum u cuſtodia inferni diſſoluti. CXXIII. 15. Poſt labores quieſcunt. 22. Hic perdunt animam, ut illam inveniant in vitam ſempiternam. CXXVIII. 1. Morientes præcedunt viventes ad tempus. CXXVIII. 9. Mortui ut uſſiſtant ſuo gregi. 9. Eorum natalis eſt cum de terru naſcuntur in cœlum. CXXIX. 2. In natali Sanctorum imitandu vita eorum proponitur, non epulis indulgere. 3. Eorum virtutes u Deo petendæ. 6. Sanctorum congregatio, hic omnia impetrat. CXXXII. 9. Eorum feſtivitates rite celebrantur oratione, & imitatione. CXXXV. 10. Omnia, quæ meruerunt, parva duxerunt, ſi Dominum non viderent. CXLVII. 15. Sanctorum nomina ſæpe indicant meritu, inſigniaque illorum. CLIV. 1. Humanu cum deſint, divina ſuccurrunt ſanctis. CLVI. 8. In eorum morte perit infirmitas, non perſona. CLXXIII. 8

In cœleſti menſa veſcuntur cum Angelorum choris. CLXXIV. 16. Audiunt ſemper cœleſtem ſymphoniam. ib. Quicquid non aſſequuntur, expaveſcunt. CLXXV. 11. Eis ſemper Diabolus inimicus. XI. 2. Stant, & ſubeunt mala ad coronas. XV. 3. & 4. *l. Confeſſor*, *l. Martyres*, *l. Beatitudo*.

Sanctitas. Totu prophanatur a luxuriu. XXVII. 6

Immolanda, ut conſummetur ſtultitia. CVIII. 13. Sanctitati tantum impendatur, quantum immunditiæ. CXIV. 11. Anxia CXVI. 9. Animæ, & corporis cuſtodienda, CXVII. 9. Membra Sanctitatis donis largitoris ſint contentu. CXX. 9

Ejus formu fuit Joannes. CXXVII. 2. Sacrilegis exoſu. 8. A Diabolo verſa in ſacrilegium. CLV. 1. Semper contrariu luxuriæ. CLXXIV. 8

Sanguis. Humanus quando fecit mare in terra. XX. 12. Quando offeratur ſine ſanguine. CVIII. 8. Stephani primus fuſus in Martyrio. CLIV. 5. Primus effuſus in terram fuit Abel juſti. CLXXII. 5. *l. Martyres*.

Sanitas. Neſcit ſanari, qui pauperi neſcit fœnerari. XXXIV. 13. Superefluſu ubi dilatatum eſt vulnus. CXII. 17. Ingratus Medico, qui illam non deſiderat. CXIII. 5. Redit juſſu Dei. CLXXVI. 3

Sapiens. Ex creatis rebus ſumit doctrinæ materiam; ſtultus erroris cauſam. LXXXIX. 1. Unde ex contemplatione creaturæ cognovit Creatorem. ibid. Sapientes ſæculi a Dæmone ſtulti facti. XCVI. 9. Mundi ſapientes unde ſe magnos æſtiment. CXVIII. 9

Sapientia. Facit Virum, e contra inſipientia. V 5

Mundana neſcivit, quod lex Divina docuit. XL. 1 Chriſti ignoratur ubeo, qui Deum ignorat. XLVIII. 4. Eſt u Deo 5

Sapientia humana cæcitas eſt nobis. LXXVI. 10. Domini infinita. XC. 13. Vera Dei ſapientia Chriſtus eſt, quæ fide cordis agnoſcitur. CXIX. 4

Sara. Sterilis, & unus præparat tres ſubcinericios panes Dominicæ hoſpitalitati myſtice. XCIX. 11. Cur illi mutatum nomen. CLIV. 3. Cur filium vocat Iſaac. ibid.

Satisfactio. Tempus illius durat uſque ad mortem. CXXV. 9. *l. Pœnitentia*.

Saul. Sibi Sacerdotium arrogans, Regnum amittit. CIX. 11

Scandalum. Triplex. XXVII. 4. & ſeqq. Scandalum, & hoſtis idem. 3. Activum, & paſſivum, & ejus effectus. 10. & 11. Scandalum ſcandalorum fuit Judas proditor. 11

Cur lapis molaris alligetur collo ſcandalizantis pulchre 12. Scandalum Balaam objectum populo. XXVII. 6. publicum ut puniatur u Deo. CXXV. 3

Scena. Pietatis erat cato pauperis ulcerati. CXXI. 16. Tragedia, & Comœdia, habentur. ſer. CLXXIII. 17. cum not.

Scientia. Humana quid egerit, V. 7. Ejus fames quid egerit. 19. Capit res latas in anguſto ſermone. V. 35. Dat alimentum ſalutis. XVIII. 8. Humanu ſcientia excæcamur ex nobis. LXXVI. 10. Chriſti merito a Judæo miratur. LXXXV. 6. Habet ramos. XCVIII. V. Sanctorum quanta. CXX. 14

Divina hic ex parte eſt, in cœlo erit plena. 15 Scientiu fecit paſſiones eſſe notiores. CXV. 18. Eſt a Deo. CXXVI. 10. Scire meretur ille, qui ſcire timet. CXLIII. 3

Scientia legis per legem quæratur. CXLVIII. 11. Per Deum quæſita, ab hominibus non quærenda. CLVI. 15. Scientiu Dei credituris data a Magis. CLVIII. 16.

Fidei habet palmam, magis quam ſimplicitas illius. CLXVI. 1. ad 3. Vera eſt, quæ eſt mixta virtuti. CLXVII. 2. Ad quid Phariſæus accipiat claves ſcientiæ. CLXXIV. 8. Ex phariſæorum ſcientia quæ mala. 9. Eam non acquirit diſcipulus, qui vult pro ſua voluntate doceri. CLXXIII. 5

Scire interrogata ut poſſumus. CI. 7

Scribæ. Jeruſalem quid fecerint de cœleſti doctrinu. CLVIII. 6. Scriba præſumens quid audierit u Chriſto. XIX. 5. & per tot. *l. Phariſæus*.

Scriptura, Sacra doctis confert, & indoctis. XX. 8

Ejus myſteria innumera ſi ſingula verba ſingulis libris eſſent mandata, nec ad plenum paterent. LXIV. 1. Sacra ſæpe non exponitur in longum ob faſtidium auditorum. CI. 9. Æmulis caute declaranda, filiis ſecure, credentibus confidenter, incredulis conſtanter. CXII. 2

Dum eſt clara, illi innitendum tota ſimplicitate. 3. Sacra Evangelii tota myſteriis plenu. CXLVI. 9. Sacra, cavendum, ne per audientis imperitiam veniat ad animarum detrimentum. CLVI. 2

Melius per Deum explicatur, orantibus ad hoc fidelibus. V. 8. ut manifeſtetur. XCVI. 2. *l. Evangelium*, *l. Doctor*, *l. Concionator*,

Secretum. Quomodo dicatur ſecretum, quod coram hominibus fit. IX. 2. Secretum poteſt eſſe publicum, & e contra. 11. Sciri non poteſt. LXI. 9. Aperietur, ſi homo diligentius attenderet. CI. 7. u Chriſto declaratum cur. CLX. 1

Segetes. Aridæ igne conſumuntur, cum eis adjungitur. CXVI. 4

Semina. Deſcribuntur; de corruptione ſuſcitantur in propria forma. CIII. 6. In ſemine tota arbor, & vitium ſeminis eſt vitium totius arboris. CXI. 15. Semini fructus deſervit. CXII. 7. Docent noſtram reſurrectionem. CXVIII. 12. Boni certaminis quæ. CXIX. 12. Eis dat incrementum Deus. 12

Sempiterna. Deſeruntur ab iis, qui temporalibus inhiant. XXII. 4. Pro illis laborandum. CXXIV. 17

Senex. Dicitur extraneus eſſe conjugi. LXXXVIII. 8

Sibi mortuus, & ſoboli negatus. ibid.

Cur ſenis filius neſcit vinum. 11. Senectus defæcata vitiis, & incendiis juvenilibus exempta. 11. Longa ſenectus ſpem poſteritatis amittit. XC. 2. Senectutis Sacramentum eſt procedere in virtutibus. XCI. 11. Habet membra arida, & rugis exarata.

ſa. xcii. 5. Senectus prægnans eſt omnibus riſui. acti. 8. Senex dicitur moribus, & ſapientia, non tempore, vel ætate v. 5. Dicitur ſenectus ætas occidua. lxxxvii. 3. *l. Annus*.

Senſus. Senſus noſtri quomodo faciant nobis ſcandalum. xxvii. 8. Dati ad vitam. 21

Senſus ſpirituales in avibus cœli. xcviii. 6

Divinus celatur in lege, Prophetis, & Evangelio. xcix. 14. Senſus noſtri ſuſcitantur ex metuenda intonatione Vangelii. cxv. 1. Atrimentur Apoſtolico vigore. 2. Fucis decipiuntur. cxvi. 3

Cur modum tenere debeant ſenſus ſacræ Scripturæ. cxxv. 1. Ille melleus, qui ore profert nil amarum. ibid. Humani perturbantur ex virtute Joannis, & feritate Herodis. cxxvii. 1. Senſus perverſus audire non poteſt, quod ſemel ſtatuit odiſſe. cxxxi. 9. Cur lateat in littera cxxxii. 4. Divinus verbis celatur humanis. cxxxix. 1. Humani ab innumeris vitiis rapiuntur. clxxi. 8. Senſus, licet malevolus, poteſt eſſe verax. clxxiii. 11

Sententia. Condemnationis humanæ ceſſavit ab Adventu Chriſti in mundum. xc. 7

Eam accelerare in reum non vult Chriſtus. cxxv. 7. Eam fugit, qui accuſatorem refugit. cxlv. 2. Ad eam rapitur, qui noluit pervenire ad gratiam. clviii. 13

Cognitoris decepta, quæ intetemptum non perdidit, ſed promovit. clxxiii. 8

Mundi amariſſima per miſericordiam ſublata. vi. 22

Separatio. Bonorum, & malorum in Judicio ſanctos conſolatur. xlvii. 11. & 13. Vitia ſeparatione vincuntur. cxvi. 4. In ſeparatione membrorum fœda pernicies. cxxxii. 11. Separatio dat mala conſa congregatio vitam. 17. Separatio terrena eſt conjunctio cœleſtis. clxiv. 9. *l. diſcretio*.

Septimus. Numerus ampliſſimus ſacramentis, & quomodo. cxxxix. 14. Natus ſeptimo menſe. lvi. in Sebul.

Sepulchrum. Habet januam duræ mortis duriorem, & clauditur duriſſimo lapide. lxv. 5

Ejus viſus elevat mulierem viſu arboris proſtratam. lxxiv. 7. Domus mortis fit manſio vitalis. 13. Ex ſepulchro fidei naſcitur Chriſtus. lxxv. 6. Lapis ejus quomodo titulus vitæ & mortis. 8. Sepulchrum eſt pectus, in quo Chriſtus adhuc habetur mortuus. 9. Eſt opprobrium prævaricationis mulieris. lxxvii. 8.

Titulus reatus illius, & alia. ibid. Mulieres ſepulchrum ingrediuntur, ut conſepultæ Domino totam fidei reſurgerent in ſalutem. 18. Et Chriſto conſurgerent. lxxxii. 8. Qui mori non poteſt, ſepulchrum timere neſcit. 12. Sepulchrum erat domus, ubi recumbebant Diſcipuli propter metum Judæorum. lxxxiii. 4. Sepulchrum carcer cadaverum deſcribitur. cxviii. 7. Homo eſt ſepulchrum hominis. cxx. 6. In naturali limo cadaver vermium morſus neſcit, prævenit putredines, & fœtores. cxxi. 3

Se ſe ſepulchris Dæmones mandant, ut homines adhuc vivos redigant in ſepulchra. xvi. 5. Ad Chriſti præſentiam de ſepulchro exeunt homines. xvi. 9.

Epulo erat pompæ ſepulchrum. cxxi. 13. *l. Dæmon*, *l. Angelus*.

Serenitas. Gratior poſt tempeſtatis obſcura. lxxxiv. 8

Sero. Declaratur hoc adverbium, quando Dominus diſcipulis apparuit. lxxxiv. 2. *l. Veſpere*.

Sermo. Anguſto ſermone latæ res non bene aperiuntur. v. 35. Sermo ornatus eſt auribus, ſicut naribus odor. xviii. 8. Accommodetur tempori. xx. 11. & 22. 14

Conceptus ſermo, dum evaporari non poteſt, quid faciat. lvii. 2. Brevis, & ſubitus, antequam illuſtret oculos, jam refugit: nec dat lucem, ſed pavorem. lxiv. 2. Divinus ſermo ſine Deo populis non redditur. lxxvii. 2. Feſtinus & fugit, & tranſvolat quæſtiones. lxxxii. 16

Mundanus ſervit humanis ingeniis; divinus eſt in poteſtate dantis, non dicentis. lxxxvi. 1. Divinus dominatur, non ſervit. 5. Cum venit audiendus; cum non venit ſuſtinendum. ibid. Sacerdotis ſi differtur, non auferatur. 4. Exuberat, cum dat Deus. lxxxvi. 7. Brevis non poteſt concludere omnia. lxxxvii. 17. Totus occupandus in utilioribus. xci. 1. Humanus vocat, ubi eſt Angelicus. 17. Auditor longum faſtidit ſermonem. ci. 9. Juſſu imperantis profertur ſecure. cvii. 1. Officioſus non negatur; licet eloquium ſit imperitum. 2. Feſtinus non revelat divinæ ſcientiæ ſecretum. cxi. 1. Tripartitus ordo ſermonis quid faciat. cxv. 1. Sermo Apoſtoli comuniter lectus quid agat. cxx. 2. Frequentatus generat faſtidium. 15. Differendus, cum tempus dicendi tranſactum eſt. cxxi. 18. Melius auditur, cum vires animi ſunt reparatæ. cxxii. 2. Cur Angeli ſermo Mariam turbaverit. cxl. 7. De die in diem differtur ex magnitudine myſterii. cxlv. 1 Sermone brevi interdum res amplæ concluduntur. clx. 16. Dominicus ſermo imperitis contrarius, & quomodo. clxiv. 1. Differendus potius, quam feſtinandus. clxxiii. 20. Sermo Angelicus divina loquitur. clvi. 3. *l. Evangelium*, *l. Concionator*, *l. Doctor*.

Serpens. Habet caput addictum homini. clxxiii. 19

Fuit puella ſaltatrix. ibid. Germina ſerpentis antiqui extincta ab effuſione ſanguinis Joannis. 20. Serpens latebat in Saltatrice. clxxiv. 5. Tunc tendebat ad mortem Chriſti, 9. *l. Diabolus*, *l. Herodes*.

Servare. Servans relinquenda, alienorum cuſtos eſt, non ſuorum. xxii. 8. Ex avaritia homo multa ſervat, non ſibi, ſed aliis; & ad ſuum cruciatum. cxxii. 15

Servire. Deo non poſſunt, qui ſerviunt pecuniæ. xxviii. 21. Uni Deo ſervire libertas; pluribus captivitas. xxi. 6. Quam utile ſervire pauperi debili. cxxii. 19. Domino debemus ſervire, & quomodo. clxi. 2. & 1. Et ſoli, non aliis, & cur. Attamen totam homini, Deo nullam impendimus ſervitutem. 4. Ut ſerviendum Domino ex debito. 9

Servitus. Eſt libera peoes patrem. 1 11. & 12. 16

Hominis ante incarnationem Chriſti. vi. 10. Noſtra ſit Deo; ne poteſtatibus iniquis ſit. xx. 14. In habitu ſervitutis manent hic filii Dei deſignati. lxxi. 13

Metus indicat ſervitutem. ci. 2. In tota ſervitute ſæculi fuit notitia Domini quando. cii. 12. Præſumptria punitur, cauta remuneratur. cix. 9. Turpiſſima peccati. cxiv. 7. In Evangelio non eſt amiſſa, ſed mutata. 9. Melior devota ſervitus, quam vaga, & præſumpta libertas. ibid. Evangelica maculam abſtergit ſervitutis. 10. Servitus ſervitute pellitur. ib. Evangelica tantum Deo date jubet, quantum olim mundo. cxiv. 11. Servitus peccati tollitur, & ſuccedit ſervitus Dei. 14. Diaboli habet pro præmio finem vitæ, & inchoationem pœnæ. 15. Servitus Dei eſt vera dominatio. cxv. 14. Tota ſervitutis conditio abolebitur in cœlo. cxxxix. 19. Sæculi tota tolletur poſt Antichriſtum. clvi. 9. Præſtita hero cœnanti deſcribitur. clxi. 5. Facit magnificum Dominum. clxx. 14. Divina præponenda humanis affectibus. 212. 10

Servus. Dei ſtat, hominis jacet. 15. 3. Servus Dei mala patitur ad coronam, hominis ad pœnam. 4. Servus ventris dicitur Jumentum. xxii. 15. vult Regnum cum timore. xxiii. 7. Quid agat erga Dominum. xxvi. 14. Servus Dei injuriantibus parcit. xxxviii. 13. Erit cum Deo in gloria. xl. 12

Tot ſervos habet miſericors, quot nummos. xlv. 5. Domi occiſo Domino ſervorum ſcelere, ad totam domum vindicta pertendit. lxxviii. 2. Nulla charitas ſervorum, quando epulantur recenti adhuc funere Domini. lxxxiii. 2. Servi Domini ipſum præveniunt, ne de ſilentio reatum ſuſtineant. xcvii. 6. Servi Domini, ut ad Deum accedant, & illi loquantur, & quid. xcvii. 9. Non patiuntur videre fœditatem Dominicæ meſſis. 13

Dei quantam habeant ſcientiam. 14. Servus rapit gratiam a Domino ſpretam. c. 8. Servus eſt, qui pretio taxatur. cii. 3. Anima dominante, corpus eſt ſervus pretioſus. 3. Devotus juſſa facit, contumax non facit. 20. Nemo ſervus fit ex ſe, ſed vocatus. cix. 10. Servus, & captivus fuit homo ſub lege quomodo. cxvi. 8. Sed gratia Dei liberatur. ibid. Non vult naſci Dominum. clviii. 5. Illi mortem præparat, ut careat ſervitute. clviii. 12

Servus Dei eſt homo, qui creatus, redemptus, & emptus eſt. clxi. 3. Servus cœnæ Domini aſſiſtens deſcriptus. clxi. 5

Ni vigilet, in craſtinum manicabit ad verbera. 6. Ei lex eſt, quicquid circa illum fecerit Dominus. 6. Ut cognoſcat homo, quomodo Deo ſerviat. 7. Suis ſumptibus vivens accuſat Dominum. clxiii. 5

Inquirat, non quare velit, ſed quid fieri velit Dominus. clxvi. 15. Servus Deo famulans vacet a terrenis. clxx. 15

Quam peram, panem, & æs portare debeant. 18.

Servi

INDEX RERUM,

Servi peculium pertinet ad Dominum. xv. 3. Manumiſſus a Domino induto ſervitutis habitu xcvi. 5.

Sibi. Attendere quis dicatur, & quomodo. *l. Attendere*.

Signa. Indicxat rem inveniendam. clix. 2. Signa, ſeu miracula cui præſtanda, & ad quid. xi. 23. *l. Miraculum*. Signa Diabolo obſuat. xi. 24

Silentium. Per quod peccator pervenit ad veniam quale. xxxiv. 1. Cur ſileat Chryſologus tempore paſſionis Chriſti. lxxvii. 2. Dominus auget, & repenſat pii ſilentii uſuram. ibid. Chryſologi ſilentium. lxxxvi. 3. & 16. & 17. Silentium, & verbum a Deo. 5. Ne ſimus de eo ingrati Deo. 8. Culpa tacentis non eſt, ſi jubetur ſilentium. lxxxvi. 16. Ex ſilentio naſcitur vox, quomodo. xcii. 9. Arguit reatum. xcvii. 6

Ex ſterilitate ſuadi inducitur ſilentium. cvii. 1. Silere virtutes, eſt opus dexteræ; propalare, ſiniſtræ. ix. 18

Simeon. Sanctus Dominum videt, antequam moriatur. cvi. 8

Similitudines. Cur vernaculæ tradantur. xxxix. 3. Cur datæ a Chriſto. xlvii. 2 Ad docendum ignaros cvi. 1. *l. exemplum*, *l. figuræ*, *l. vulgaria*.

Simplicitas. Habet gratiam innocentiæ, fructum fidei; non ſcientiæ, & virtutum præmium. clxvi. 1. Civem bonum facit: non facit militem fortem. x. Hypocriſim prorſus ignorat. clxxii. 11. Cum ea, & cum veritate Agnum Dei immolamus, & cur. ibid.

Simulacra. Idolorum ſemetipſos ſcientes Dei imaginem amittunt. clv. 9. Nec ſunt hæc ludicra, ſed crimina. 10

Sinapis. Granum ſimile Regno cœlorum: late ſer. xcviii. a princ. & cur 4. & 5. Cur ſeminandum in noſtris mentibus. 5. In integritate ejus grani virtus occulta apparet, ſi teratur. 8. Sinapis arbor, dum claudit oculos, aperit. xcix. 8

Singulare. Non refertur exemplo. lxi. 9. Singularitas Deo non eſt accepta, ſed unitas. cxxxii. 15. Illa non admittit exemplum. cliii. 2. Eſt mala ſingularitas. clxx. 11. a Dæmone cur. xvi. 6

Siniſtra. In ea eſt nobis pars vitiorum, & quæ. ix. 18. Mala ſiniſtræ. 19. Siniſtrum non recipit divinitas in Angelis nil ſiniſtrum. lxxxvii. 10. Ut ovis Dominica ceciderit de dextera in ſiniſtram. clxviii. 10. Ubi in aot. habetur numeratio ſiniſtræ, & dexteræ manus. *l. Dextera*.

Sitis. Ut curetur frigido fonte. xlvi. 1. & lxxia. 8

Poculum aquæ frigidæ viatori penitus ſitim non extinguit. cxii. 8. Ad tolerantiam provehit. cxxiv. 3. Unda ardenti non extinguitur, ſed augetur. clxxiii. 9.

Draconis erga Dominum. clxxiv. 9. *l. Poculum*.

Sobrietas. Cautiſſima ſervanda in ſenſibus Evangelicis, & cur. cxxv. 1. Sobrietas in cibo nullis. xli. 2

Societas. Bona, & cur. clxx. 11. A divina ſocietate ſubducti poſſideatur a Dæmone. xvi. 10. Societatis amor timorem ſervitutis aufert quomodo. cxlvii. 8. *l. Unio*.

Socrus. Dividitur a ſponſo, & ſponſa quomodo. clxiv. 10. Socrus ſynagoga occidit filium, ne videret conſortium nurus. 13. Socrus Petri infirma 18

Sol. Jubar ſolis clariorem perficit diem. viii. 6

Ejus radii occultari non poſſunt. ix. 2

Tangit ſtercora, nec inquinatur. xciv. 4. & xxxv. 3

Hemorrohiſſa non minor ſole. xxxvi. 9. Fraudatores accuſat. liv. 10

Oculis lippientibus dat tenebras. lx. 26

Importunum tenebrat aſpectum. lxi. 6

Eo fugiente, ad noctis ſolatium, quid de ſplendore lunæ, & ſtellarum poteſt remanere? lxxviii. 1. In reſurrectione Domini ante tempus occurrit. lxxxi. 4. Totius anni metas temporum percurrit. lxxxvii. 6. Revocat feſta natalitia. ibid. Quid ſplendidius Sole? ci. 16. Habet lucem geminatam. ciii. 5. Non indiget luce. cx. 3. Quotidie naſcitur, & moritur. cxviii. 12. Sole Sancti clariores. cxx. 13. Solis radiis erumpentibus viſus hebetatur humanus. cxlvi. 2. Ejus ſplendor illuminat Cœlum. cxlix. 3.

Solatium. Eſt in pœnis, cum ſunt generales. ci. 15

Solemnitas. *L. Feſtivitas*.

Solitarius. Patet omnibus ſemper. clxiv. 3. Solus ut poſſit eſſe in multitudine. xxxvi. 4

Solvere. Juſſione ſolvitur manus, quæ juſſione fuerat ligata. xxxii. 21. Quomodo tarditas ſolutionis a Deo compenſetur. lxxvi. 2

Solvere indebita coactus, maxime deprimitur. cxxxvii. 17. Solutio cautionem rupit. lxii. 12. Solvetur mundus quomodo. ci. 14

Somnia. Revelata a Joſeph illi vitam ſervarunt. clxxiv. 17

Somnus. Chriſti in navi periclitante cur. xxi. 9

Somnus ſæculi eſt inſomnis. xxii. 12. Cur ſomno indulgendum. xxiv. 1. Mors apud Deum ſomnus eſt. xxxiv. 17. Dominus adhibet ſomnum in muneribus dandis, ut pietatem velet. xxxix. 5. Et ad alia aa. ſeqq. Eſt etiam ſomnus mœroris. lxxxi. 6

Spectaculum. Eſt in cælo, ubi in terra eſt conflictus divitis, & pauperis. cxxiv. 5. Mala ſpectacula bonos polluunt. clv. 8. *l. ſcena*.

Specula. Cæleſtis oſtendit Mammonam dominari Mundo. cxxvi. 9. De ſpecula confeſſionis Zachæus vidit veniæ largitorem. liv. 7

Spelunca. Cur memorata in ſepultura Lazari. lxv. 4

Spes. Speramus, quod non videmus. lxii. 10

Expectemus, quod ſperamus: cum advenit ſpes ceſſat. a. 11. Spe, non re homo deſignatus, non promotus ad cælum. lxii. 12. & lxxi. 13. Spes non videtur, & per patientiam expectatur. ibid. omne genus hominum ſpe ſubſiſtit. 14

In ſpe gloriamur. cx. 6. Spes ad menſuram plenitudinis Chriſti perducit. 7

Perfectæ virtutis eſt, quod in re non teneas, ſpei robore poſſidere. ibid. Spes tota fidei Chriſtianæ eſt in reſurrectione mortuorum. cxviii. 2. Eſt donum Dei. cxxxv. 8. Spes peccatorum promota ad veniam a Domino. clxviii. 2

Spina. Per falcem dum ſucciduntur, magis accreſcunt. cxv. 12. Spinæ camporum uruntur. clxiv. 4

Spiritus Sanctus. Quomodo faciat interdum partus acerbos. lvi. 2. Ubi generat, Virgo parturit. lvii. 12. Unius ſubſtantiæ cum patre, & filio. lviii. 11. Deus eſt cooperator patris, & filii. lx. 20. Negatus ab homine, negatur pater, & filius. lxii. 22. Non eſt in ebrio. lxxxviii. 12. Vitiorum victor intrinſecus ſeceptus paſſiones forinſecus concideat. cxv. 13. Mariam fecundat. cxvii. 7. Unitus illabitur Apoſtolis. cxxxii. 16. In Pentecoſte ſignificatus per numerum ſeptenarium quomodo. cxxxii. 15. De ſpiritu natus ſpiritus eſt. cxlii. 15. Cur adfuerit cum Patre in baptiſmo Chriſti. clvii. 12. Cur aquis ſupernatat in ſpecie columbæ. clx. 8. Cur in igne ſuper Apoſtolos. clxiv. 6. Ejus ignis mortalium frigida corda ſuccendit. clxix. 5. Una cum Patre, & Filio cuncta ſæcula diſponit per omnia ævi ſpatia. clxxiv. 19. *l. Anima*, *l. Trinitas*, *l. Deus*, *v. ſerm. in ſymbolum Apoſtolorum*.

Splendor. Ad cæcitatem ducit. cxxiv. 3. Splendor ſupernus eſt velamentatum. cxlii. 16

Sponſa. Chriſti eſt Eccleſia, quomodo. xxii. 16

Non ſeparatur a ſponſo. lvii. 19. Sponſam ſuam M. Virginem recipit Chriſtus, non præripit alienam. cxl. 3. Conjux ſponſa vocatur ex divina lege. cxlv. 10

Mater, & ſponſa Paſtoris eſt ejus Eccleſia. clxxv. 5

Sponſalia. A quo bene tractentur, & quomodo. cxl. 3

Sponſus. Quærens ſponſam, jejunia deponit, & totus datur gaudiis. xxxi. 8. Facit, quod vult ſponſa, ib. Chriſtus Eccleſiam ſponſam ſalutat cur. lxxvi. 6. Ad ſponſi thalamum quis admittatur. cxli. 2

Sponſus Joſeph cur. cxlvi. 10

Sputum. Sputo Domini ſanatur cæcus. clxxvi. 7

Stare. Stant omnia Dei nutu. clxxvi. 3. Stamus cum bonis operibus erigimur ad profectum. liv. 17. *l. ſervus*.

Stella. Quid ſtellis ornatius? ci. 16. Illæ ſignant tempora noctibus; & viantibus dant ducatum. ciii. 5. Quot cælum ſtellis, tot virtutibus Sancti eluceſcunt. cxx. 14. Unam cœpit habere Chriſtus. clvi. 12. Servit Magis. 13. Magis apparuit non arte, ſed a Deo, deſcriptive. clvi. 17. Stella ducens Magos erat Chriſti; non Chriſtus ſtellæ, & quomodo varie. clvi. 13. & clvii. 4. Et cur per ſtellam ducatur Magus. 5. Cui militant ſydera terreno imperio non tenetur. clviii. 10

Eſt lingua cælorum. cl9. 2

Stephanus. Sic dictus a Corona, & cur. cliv. 5. Martyrum primus. 6. Et alia de eo. ibid.

Sterilitas. Naturæ cur. lxxxvii. 13. Partus mulieris ſterilis dicitur intempeſtivus. lxxxviii. 5. Abrahæ, Saræ, Rebeccæ, & Annæ fœcundata. xc. 2

Cum parit, dat documentum vitæ mortuorum, & ſalutis deſperatorum. 6. Eſt opprobrium xcii. 8. Miſera apud homines; non apud Deum. xcii. 11. Saræ. xcix. 11. Mundi fœcundata. ib. Sterilitas ſandi ſilentium indicit. cvii. 1. *l. Eliſabeth*.

Stil-

Stillicidia. Rigant, non necant germina. CXLIII. 8

Stimulus. Stimulis peccati inſervire, eſt vivere peccato. CXIII. 7

Stipula. Caim in ſacrificio fuit ejus incendii fomentum. CIX. 7

Stultus. Ex creatis rebus cauſam invenit erroris. LXXXIX. 5. Creaturas exiſtimat Deos. ibid. Dives congregans. CIV. 9. Qui turpitudini, vitiiſque ſervit. CXIV. 15

Sublimitas. Ducit ad ruinam. CXXIV. 3

Subſidia. Vitæ non deſunt commorantibus coram Deo, & cum Deo. CLXVI. 10

Subſtantia. Data filio facit eum egere, negata divitem ſervat. I. 11. Patris eſt tota in filio. IV. 14. Hominis ſunt beneficia naturalia. V. 7. Ac libri legia, V. 8. Servata generat tineam. VII. 16. Direptioni exponitur. 17. Eccleſiæ ſubſtantia quæ fuerit. XXXVI. 13. Cæleſtis neſcit includi terrenis ergaſtulis. LXXXI. 6. Subſtantiæ verſæ, caveamus, ne fama ad patrem familias nos præcedat. CXXV. 16

Quam ſubſtantiam acceperit homo, & perdiderit. CLXII. 9. Subſtantia eſcæ, & potus quando portanda. VIII. 3

Succurrere. Succurrunt genti ſanctæ divina, quando deſunt humana. CLVI. 8

Sudare. Qui ſudat in interpretatione verborum Chriſti, habet fructum. XCVI. 3. *l. labor.*

Superbia. Perdit, quod labor acquiſierat. CLXI. 12

Ut de bono quærat facere malum. CLXVIII. 2. Mundi a manſueto victore inclinatur. CLXX. 8. Murmurantium a Domino compreſſa. CLXVIII. 2. Quod ſuperbia amiſit, acquiſivit humilitas. XXIII. 2

Flamma ſuperbiæ quid cauſet. XCIV. 6. Ex pompa quare. XVI. 6

Supplicare. Forma ſupplicandi eſt oculos ſurſum levare. LXV. 10. Inter Deum Patrem, & Filium non eſt neceſſitas ſupplicandi. 11. Pura ſupplicatio eſt incenſum Deo gratum. LXXXVII. 9

Supplicium. De eo Dominus perficit argumentum fidei. XC. 13. Damnati nullum eſt, ubi non eſt pœna peccati. CXXXV. 6

Superſtitio. Gentilium irridenda quæ mala fecerit. V. 12. Ab omni ſuperſtitione cavendum. XVIII. 15. Gentilium in Kal. Januarii. CLV. Phariſæorum in lavando manibus. CLXXI. 3

Surgere. Peccator per pœnitentiam ſurgit de ruina, de inferno, & plus ſurgit, quam corruit. III. 2. Item II. 5. Surgit Martha prius in fide, quam Lazarus in carne. LXIII. 16. Mulier proſtrata viſu arboris, ſurgit viſu ſepulchri. LXXIV. 7

Surſum. Quod ſurſum eſt, ſuper omnes eſt. CXXXVII. 2. *l. ſupplicare.*

Symbolum. Eſt pactum vitæ, ſalutis placitum. LVIII. 3

In corde ponendum. ibid. Debet audiri, & reddi. LIX. 2. Corpore, & animo ejus auditores mundentur. 3. Menti, non chartis mandandum. LIX. 21. & LX. 26. & LXI. 2. Brevitas illius dat meatus latiſſimos credulitati. LXI. 4. Humano more quid ſit. LXII. 6. Illud quærit Deus a nobis non per ſe; ſed propter nos. 8

Quiſque illud memoriæ mandet. 9

Explicatio illius in parte a morte Chriſti. LXXXIII. 11. Explicatur a Chryſologo a Ser. LVI. ad LXII. Incluſive. *v. ipſos ſermones.*

Symphonia. Ex variis inſtrumentis, quam auribus Chriſti Magdalena exhibet. XCIII. 7. Citharæ Davidicæ ad permulgendos animos ex intelligentia. CXV. 1. Fit ex diverſo genere; ſed voce conſona. CXVI. 1. Cæleſtis jugiter auditur a ſanctis. CLXXIV. 16. Cæleſtis cantata in reditu peccatoris. VI. 5. Quando aſſumenda ſymphonia ſpiritualis. VI. XII. Cæleſtis quid agat. 2. 2. Pietatis fugat invidum. IV. 3

Synagoga. Figurata in ſocru Petri febrientis. XVIII. 10

Habet manum aridam. Ser. XXXII. Proruit ante Chriſtum. XXXIII. 1. Figurata in filia Archiſynagogi. XXXVI. 1. Dum ad eam Chriſtus tendit, Eccleſia Gentium ſanguinem fundebat. 11. Moritur, dum Chriſtus Eccleſiæ ſubvenit. 15

Cur ſit Hebræorum, non Chriſti. XLVIII. 3

In ea accubuit Chriſtus, quando occubuit. XCV. 5. Ut perdiderit Chriſtum ab Eccleſia inventum. XCV. 6. in Judicio arguetur a Chriſto. 9. & 10. Semper diruta, nec ſurgit in fabricam cæleſtem; niſi Chriſtianus eam in culmen Eccleſiæ appararerit. CII. 7

Ejus pondera graviora ſarcinis Idolorum. CV. 9. Optime comparata arbori fici. CVI. 6. & ſeqq. In ea Chriſtus nullum fidei fructum reperit. 10. Stercoratur miſeratione Gentium. 15. Accepta lege ad multa fuit fornicaria, & adultera deſcriptive. CXV. 3. Deſpicitur a lege. 4. Adulterii accuſata. 5

Eam ad Chriſtum nititur Apoſtolus revocare. 6. Ipſa mortua, non lex. 7

Ejus filii progenies Viperarum. CXXXVII. 13

Haberet Innocentes filios, ſi Chriſtus non fugiſſet. CLIII. 5. Suo marito diviſa myſtice. CLXIV. 10. Hæres diviſa de conſortio Eccleſiæ, & Chriſti. 11. Mater Eccleſiæ & ſocrus occidit filium, ut illius in nurum extinguat amorem. ibid. Chriſtum habebat, & non videbat. CLXIX. 6. Verbum unum, ideſt Chriſtum ex decem verbis legis perdiderat, & quomodo. 7. Repulit Chriſtum juncta Diis Gentium. 8. Furata eſt Dominicam reſurrectionem; teſtes falſos conquiſivit. 9. *l. lex*, *l. Hebræus.*

Talentum. Mulctur ante tempus homo, qui Dei talentum ſibi creditum diſſipat. CXXV. 17

Tartarus. Tartareus odor nec ſuſtinetur a porcis. XVII. 18. Cauſa ejus cum Chriſto in reſurrectione Lazari diſcurſive. LXV. 14. ad fin. Juſſus capere reos tenebat, & innocuos. 16. Deo, dicit, ſervare præcepta ſua. 17. Reſtituit Lazarum ſubito, ne eo moram agente omnes reſurgerent mortui. 20. Ante Domini Adventum juſtos, injuſtoſque tenebat. LXVI. 12. Domino reſurgente corripitur. LXXIV. 9. Ejus lex ſolvitur. LXXXII. 2. Ejus miniſtri impiorum animas repetunt. CIV. 11. Januæ illius confractæ ariete Crucis. CXXIII. 14. Cum ſit carcer Tartari, quare non curamus a malis evadere? CXXIV. 16. Divites recipit nudos. CXXV. 15. In eo Herodes mercedem habuit. CLXXIV. 16

Tectum. Centurionis quare negat Chriſtus intrare. XV. 11. Corpus eſt Tectum repellens divinum acceſſum quomodo. CII. 14 Illud Dominus intrat. 15

Temeritas. De ea ſubimus crimen. CLI. 12. Eſt, tacita loqui; diu repoſita proferre; origines cauſarum aliquando perſcrutari. CLXVI. 15

Tempeſtas. Gravis, & quæ tempore Chryſologi. XX. 11. & XXI. 14. Dum adeſt, dicitur Chriſtus dormire in noſtra Navi. 15

Magna commutatur in maximam tranquillitatem quando. XXI. 18

Templum. Dei eſt Chriſtianus. XXXV. 3. In quod Dominus aſcendit, ut diem feſtum e cælo præſtet perfectum. 4. Et ne aſcendat, homo cum Chriſto in cælum non aſcendet. 15. Dei mundandum. XCI. 12

Ut ſervirent Sacerdotes templo Salamonico. XCII. 3. Factum maſſa ſanctitatis. XCIX. 1. Templum Deo factum de limo carnis noſtræ. CXLII. 1. Eſt corpus humanum. CXLIII. 12. Maria eſt magnum Deitatis Templum. CXLIV. 5. Ejus ſanctitas Deum invitat ad habitandum. CLXXI. 13. Dei eſt corpus noſtrum. XII. 9. Humana pectora per quæ conſurgant in Templum Dei. XLIII. 4. Dei virginis uterus. LIX. 10.

Temporalia. Illis inhians deſerit ſempiterna. XXII. 4

Si temporalia mala dolent, quanto magis æterna? 8. Bona deperdita revocantur oratione ad Deum. XLVI. 8

Tempus. Dæmon non obſervans tempus, de tempore queritur. XVI. 15. Excluſum ab æternitate. XXXIV. 18. Tempus attulit temporalitatem. ibid. Tempora mala facit nobis Dei contemptus. XLIII. 11. Tempore indulgentiæ confitendum. XLVI. 6

De præteritis pœnitendum, de præſentibus gaudendum, de futuris metuendum quare. XLVI. 10. Tempus aliquando impedit explicationem myſteriorum Dei. LVI. 5. Ad tempus loquendum. LVII. 4. Tempora in articulo non negatur gratia. LX. 1. & LXI. 1

Brevitas temporis expers prædicationis longæ. LXI. 2. Deus auctor temporum. LXV. 9. Non ſinit morari in aliqua re. LXXII. 3. Zacharias offendit. LXXXVIII. 3. Præſcribit homini, non creatori leges. XC. 2

Quomodo revocatur. XCII. 5. Ad tempus noſtræ pœnitentiæ reſervatur Meſſis. XCVII. 26. In miraculis Chriſtus tempori ſervivit. CII. 1. Tempora cuncta veniunt. CIII. 6. Legem excluſit. CXIV. 2

Elapſo tempore dicendi ſermo differtur. CXXI. 18. Pœnarum excludit tempus ſatisfactionis. CXXV. 9. Cito pœnitendum, ne perdamus tempus ſatisfactionis. 10. Quod excluſit tempus villicationis, includat perpetuitas donationis Chriſti. 11. Adempto tempore benefaciendi, homo cupit benefacere. 12

Tempora deficiunt ad laborem. 13. Villicationis qui amittit, cito moritur. 17. Tempora neſcit auctor temporis; at Chriſtus propter hominem diem ſuſcepit, & tempus. CXXXI. 17. Cum non patitur omnia diei, dicantur aliqua. CXXXIV. 1. Ex tempore loquendum. CXL. 11. Reſipiſcendi dandum pec-

peccatori. CLI. 11. Salutis non agnoſcentes arguuntur a Chriſto. CLXIV. 14. Nunquam eſt breve ad pœnitentiam. CLXVII. 10
Tempus non erit in gloria. LXXXII. 9
Tenebræ. Vitiis amicæ. XXIV. 8. Lucem fugant, redeunt luce diſcendente. XLIV. 15. Fugatæ in nocte reſurrectionis Chriſti. LXXVII. 3. & 2. Occupaverunt diſcipulos in paſſione Domini. LXXVIII. 1. Mœroris, & formidinis quales. LXXXIV. 4. Avaritiæ. CIV. 10
Tentatio. In eam vadit, qui ad orationem non vadit. XLIII. 10. Eſt vita hominis. LXVII. 12
Quid ſit. LXXI. 11. Eſt prævia miniſtra diaboli. LXXII. 17. Ejus pondus incurvat. LXXVII. 16. Utilis dum ſuperatur. CXIII. 13
Quando dicatur Deus inducere in tentationem. LXX. 13. & LXXI. 11. *l. Oratio Dominica.*
Terra. Cur vocatur a Davide ad tribunal. VI. 2
Tremuit, quando dominator ab inferis aſcendit. LXXIV. 8. & 9. Supernatat liquido elemento juſſu Dei, non natura. CI. 15. Quid ea ſalubrius? 16
Prius facta, quam fructus; ſed ille pretioſior cur. CXVII. 4. Provehit ad Cælum, CXXIV. 3. Cum peccatorem accuſat, tunc Deus inquirit. CXXV. 4. Vernat floribus ſuis. CXXX. 5. Ab ipſa producta ſylveſcunt deficiente Agricolæ ſolertia. CXXXII. 2. Non fructuum ante laborem. CXLII. 7. In terris a nobis parantur, quæ habeamus in cælis. CXLIV. 19
Diluvio abluta. CXLVII. 8. Juſſa a Deo proferre fructus ſpontanea ſervitute. CXLVIII. 11. Terra ſæviente quomodo trepidet Cælum. CL. 3. Suo cinere ſaginatur. CLXIV. 5. Purgatur igne, ut reddat fructum. ibid. In terra calore germinant omnia, humore nutriuntur. 7. Noſtri corporis origo. CLXVI. 6. Prælibavit noſtri baptiſmatis formam. ibid. Natos homines ante producebat ad mortem, hos ad vitam producit jam renatos. ibid. Terram urit Invidia. CLXXII. 5. In terra fit ſæpe voluntas noſtrorum hoſtium. LXX. 10. Præſervat cadaver noſtrum a vermibus, & putredine. CXXI. 3
Terræmotus. In Chriſti reſurrectione. LXXIV. 9. Utinam levis turbo fuiſſet in Paradiſo. 10
Maximus erit in Judicio. LXXVII 9. Si conſervi præſentiam terra non ſuſtinet, quomodo Judicem ſuſtinebit? ibid.
Terrena. Velantur terrenis indumentis. LXXXII. 11
Renati cæleſtes imaginem Dei portent. CXVII. 8. In terrenis rebus Vicarius Domini eſt homo. CXLVIII. 7. Herodes terrenis inhians, irruit in Divina. CLII. 5
Ubi nil eſt terreni uſus, ibi totum eſt cæleſtis ordinis. CLIII. 1. Terrena deſpicienda. CLXIII. 1. Terrena habere dubitant, cum ſentiat jam ſibi dari cæleſtia, punitus incendio. CLXIII. 17
Terror. Noxios proſternens, mox ad conſcios recurrit. LXXVII. 14
Thalamus. Ad ſponſi Thalamum quis admittatur. CXLI. 2
Intra thalamum Deus ſolam Virginem capit. 2
Theſaurus. Noſter in cælo repoſitus conſervatur. VII. 14.
Vectores Theſauri noſtri in cælum ſunt pauperes. 17
Theſaurus eſt cælis manus pauperis. VIII. 18. Regalibus Theſauris numulum anteponens animum plebejum habet. XXII. 4
Ad ſecuritatem pone Theſaurum, ubi Chriſtus eſt. 7. Elevat, & demergit cor hominis; & quomodo. 10. Præmittendus in cælum. XI. & XXV. 10
Theſaurus bonorum omnium Chriſtus eſt. CXXIX. 9. Noſter pauperibus dandus. 8. Theſaurus ſcientiæ Dei a Magis datus credituris. CLVIII. 16. Exhauriri non poteſt ille, de quo ſufficit nummus. XIV. 9. Temporalis Theſaurizatio arguitur a Domino, æterna vero jubetur. XXV. 8
Thomas. Cur vulnera tangere avet: late. LXXXIV. 15. Ejus curioſitas quid potuiſſet parere. 16
Omnium hominum incertum curavit. 17. Spiritu prophetico cognovit Dominum retinuiſſe vulnera. 18. Ceteris præſtat ſponte, quod ille tardius implorat. 18. Neceſſaria illi vulnerum Chriſti oſtenſio, quia putabatur ſpiritus. 19. Ex vulneribus effudit fidem. 20
Timor. Cum timore, & humilitate communicandum ex Centurione. XV. 9. Ceſſat, ubi eſt cupiditas victoriæ. XXII. 5. Ad eum venit, qui vult vitam. LXII. 4. Ejus caligo ſuperat tenebras noctis. LXXXIV. 4. Timor eſt cum Deo loqui. LXXXVI. 15. Nimius a ſe meorum expellit. LXXXVIII. 4. Indicat ſervitutem. CI. 5. Timor priſtini lapſus non debet noſtram tardare converſionem. CXV. 16. In cauſis homines, non Deum timere, facile a juſtitia deviatur. CXXVII. 10. Nemo volens timet. CXXXV. 9. Timet dicens interdum, ne obſit audientibus. CXXXVI. 15. Timorem non habet, qui invenit gratiam. CXLII. 4. Non eſt timor, ubi Divinum eſt negotium. CXLIV. 4
Timor ex majeſtate Dei inviſibilis quid fecerit toti creaturæ. CXLVII. 2. & 3
Amare non poteſt, qui ſatis timet. 4. Pavore mora ipſa levior. ibid. Timor non temperatus amore devotam ſervitutem efficit contumacem. 6. Timori non eſt, qui pietati obſequitur. CLX. 10
Timere non poteſt natus ad Dei amorem. 11. Salutari timore quomodo concipiamur a Domino. CLXXI. 1. Timet, qui perdit, non qui invenit. CXLIV. 3. Quis eſt, qui non timeat? 4. Timere neſcit infans. CL. 10. Timor magiſter noſter. XV. 9
Timor conſcientiæ. XXXVI. 9. Timens ſcire, quæ mereatur ſcire. CXLIII. 3. *l. pavor.*
Tinea. Clauſtris clauditur, non excluditur. VII. 16
Tituli. Affixi liminibus dominum prædiorum proloquuntur. CLIV. 1. Tituli ſervitutis D. Pauli, qui. CLXI. 7. Inhumanitatis Epulonis. LXVI. 14
Torques. Joſeph fuit ex auro. CLXXIV. 18. Ioannis ex cruore. ibid.
Tortor. Domeſticum Tortorem in ſe habere ſemper diligit invidus. CLXXII. 2. Tortor gulæ, ventris, & luxuriæ eſt fames. 2. 11. *L. Carnifex.*
Traditiones. Patrum temporibus roboratæ a Chriſtiano non diſputantur, ſed venerantur. LXXXV. 2
Trahere. Proximum ad Deum, licet invitum, debemus, & quomodo, X. 12. Dæmones trahuntur ab hominibus ad Chriſti præſentiam pro ſententia recipienda. XVI. 9
Quomodo trahamur a Chriſto inviti. L. 8. & 9
Tranquillitas. Maris Chriſtiani eſt a Chriſto. XX. 8. & 9 Quando ſit ex tempeſtate. XXI. 18
Transfretare. Quid ſit myſtica maris transfretatio Chriſti. XVII. 6. Cur, quando turba eſt circa Chriſtum, ipſe transfretat. XIX. 1
Trepidatio. Aliorum cautela, & munimen noſtrum eſt. CLXXV. 9
Tria. Exempla, protulit Dominus in commendationem ſuæ pietatis LV. 11
Tribus teſtibus pii animantur, impii confutantur. ibid. Chriſtus cur tribus diebus mortuus. LIX. 13. Tres menſuræ ut Trinitati applicentur. XCIX. 11
Tria tempora, per quæ Chriſtus a Synagoga fructum quæſivit. CVI. 13
Tribulatio. Permiſſa a Deo, ut ad ipſum redeamus. V. 10. Tribulatio eſt prima, quæ juſti viri conturbat infantiam: ſed patientem majorem erudit. CX. 7. *l. adverſa. l. mala.*
Tributa. Non citra juſtum exigenda. CXXXVII. 17
Trinitas. Ei placet, quod filio placet. XXIII. 9
Tres vigiliæ, & quæ in expectatione ejus. XXIV. 14. Quis ad ejus beatitudinem mereatur pervenire. XLIV. 16. Divina filii generatio ut ſit. LVII. 7. Gratia Trinitatis in triduo ſepulturæ Chriſti declarata. 14. Æqua in omnibus. 18. Una Deitas, virtus, gloria in Trinitate. LIX. 16
Aperta in Credo in Deum &c. quomodo. LX. 5. Trinitas in perſonis, unitas in Divinitate, diſtincta perſonis, non diviſa ſubſtantiis. ibid. Divinitas nec Trinitate dividitur, nec confunditur unitate. ibid. Perſonæ ſunt unius majeſtatis, & gloriæ. 8. Quid valeat Trinitatis confeſſio, oſtenditur. LXXI. 5
Deus pater homines dignatur hæredes, Deus filius non dedignatur ſervulos cohæredes; Deus ſpiritus ſanctus carnem conſortem divinitatis aſſumit. LXXI. 5. Deus unus eſt, in omnibus æqualis majeſtas. LXXXIII. 10. Et alia de Trinitate. ibid. Pater eſt alius perſona, ſed ipſe ſubſtantia, & alia de trinitate. LXXXVIII. 17. Figurata in tribus farinæ ſatis. XCIX. 11. Medius, ex quo Trinitas tota cognoſcitur, fuit Joannes. CXXVII. 2. Remunerat ferventes in ſui amore. CXXX. 8. Cur tota in Chriſti baptiſmate. CLVII. 12. Cur ad ejus præſentiam non refugit Jordanis, ut ad Arcæ præſentiam. CLX. 10. Ut curru, ſeu quadriga toto orbe feratur, & ad quid. CLXX. 8
Aſcendit bigam, duos populos vocaturus. 12. & 13.
Tripartitus. Ordo ſermonis præbet ſalutiferam eccleſiaſticæ doctrinæ diſciplinam. CXV. 1
Tripudiare. Dicuntur penetralia domus in exultatione. CLXIV. 6
Triſtia. Non miſcenda gaudiis. CLXXV. 4
Triticum. Ex Apoſtolo docet noſtram reſurrectionem, deſcriptive. CXVIII. 13. Docet non tam manducare, quam ſapere; cogit non tam laborare, quam credere. ibid. Granum tritici eſt Chriſtus. CXXVI. 16. Judæus pro tritico lolium dedit. CLXIV. 5
Triumphare. De ſuo Tyranno, ideſt peccato, ut homo poſ-

poſſit. cxiii. 13. De paſſionibus gratia Chriſti poſſumus. cxv. 13. Sæculis qui vult mandare triumphum, occultum conflictum non patitur inire. cl. 9
Triumphi ſingularis trophæum quale. clxx. 14
Tuba. Ducit militem ad bellum. vi. 3. Militaris quid agat. xiv. 1. Spiritualis quid. 2
Cœleſtis mentes ovium inclinatas tollit ad divina. xxiii. 1. Quæ mortuos revocabit ad vitam, erit voa Divina. ciii. 2
Tubæ materialis deſcriptio. ibid. Quæ in principio mundum vocavit ea nihilo; in noviſſimo mundum revocabit ex perdito. 3. Tuba Divinæ vocis creavit omnia: vide deſcriptionem. 4
Turba. Dimittitur, cum a juſtis auræ populari renuntiatur, & virtutibus ſtudetur. xxi. 5 Indocilis ad excelſa contendens mergitur in profundum. xix. 1
Turbatio. Anima ſtans inter Dei præcepta, & Cordis paſſiones turbatur. xlv. 7. Mariæ Virginis ſalutatæ turbatio. cxl. 7. *l. Maria V.*
Tyrannus. Illo extincto acies ejus ſunt ſolutæ. ai. 8
Crudelis eſt peccatum, ingemiſcit, cum ſubjectus pedibus jam ſuorum captivorum. cxiii. 13. & ſer cxvi. 11. Tyrannus eſt, qui Tyranni habitum præſumit. clv. 11
Vanagloria. In juſtitia facienda eſt vitanda, & cur. ix. 2. & 3.
Vellus. Cum ſit de corpore, neſcit corporis paſſiones. cxiii. 7. Ex vellere Agni Chriſti quid factum ſit. xxxi. 9 & ſerm. xxii. 4. Vellus ovium Chriſti. xl. 9
Velle. Et non poſſe, eſt humanæ infirmitatis. c. 1. Velle virtutis, acquieſcere neceſſitatis eſt. cx. 10. Mors ſubjecta volenti, dominatur nolenti. ibid.
Vendere. Deus Regnum vendit fragmento panis. xli. 15. Peccator non accepto, ſed dato pretio miſeræ ſe vendit ſervituti. s. 8. *l. Emptor.*
Venia. Fidenter petitur a peccatore, qui peccanti libenter ignoſcit. lxviii. 12. & lxxii. 15
Alias minime. lxxi. 10. Veniam habens in pectore, crimina non timet. lxxii. 16
Tanta Venia, quanta injuria Domini. lxxx. 7. Arguitur ex dignatione Chriſti exhibita aliis peccatoribus. xciii. 11
Peccatorum datur ſolo amore in Deum xciv. 11. & 12. Tegit hominem. xcix. 9
Repromittitur converſo per Evangelium. cxxv. 6. Chriſtus venia geſſit præire judicium. 7. Venia victa locus veniæ non relinquitur. cxxvii. 4. Fratri data noſtrum redundet ad præmium. cxxxix. p
Bona ſemper, ſed dulciſſima cum debetur. 11. Utile veniam ſibi providere ante delictum. ibid. Quare lege conſtringatur. ix. Venia relinquitur arbitrio Sacerdotis pœnitenti danda. cxxxix. 13. Septimus numerus veniæ deputatus. 14. Illam non ſperat, qui de correctione nil cogitat. clviii. 7. & 8. Aperuit oculos, quos clauſerat culpa. clxxvi. 7. *l. Miſericordia*, *l. pietas*, *l. Indulgentia*, *l. remiſſio*, *l. pœnitentia*.
Venire. Cur venerit ad nos Deus: late. xxx. 7
Venit ad timorem, qui vult vitam. lxii. 4
Venter. Oneratus ad vitia cor deponit, premit mentem, ne ſupernam valeat ſentire pietatem. si. 4. Vacuandus jejunio. ibid. *l. Crapula*. Venter accipitur pro interiori cordis. lxviii. 4. Ex utero materno effundimur ad præſentem vitam. cxxxiii. 5
Ventus. *L. elementa*.
Ver. Flatus Veris tota facit germina florere camporum. viii. 4. Eſt tempus, quo miles procedit ad Campum, Chriſtianus recurrit ad Dei jejunia. aiii. 1
Verbum Dei. In quadrageſima audiendum. xii. 3
Omnia Dei verbo facta ſunt. xv. 14
Aliud loquendi, aliud faciendi. xv. 15
In eo ſunt omnes virtutes. 16. Dimiſſum a Chryſologo ob nimium calorem. li. 1. Dicitur ovum. lv. 10. *l. ſerma*. Eſt in poteſtate dantis, non dicentis. lxxxvi. 1
Dominatur, non ſervit. lxxxvi. 5. Obſcure prolatum ingenti acuit noſtram intelligentiam. xcvi. 1. & 2. In Verbo Dei divinus ſenſus celatur, cur. xcix. 14. Quam varie variis explicandum. cxii. 5. Verbo Dei ſanatur homo ægrotus. cxii. · 16
Qui illud ſua interpretatione corrumpunt, increpantur a Paulo. cxiii. 1. Ex eo male interpretato concipiuntur ſuffragia criminum. ibid. Debito auditu capitur, dum vires animorum ſunt reparatæ. cxxii. 2. Quare ſuper, non ad Joannem. cxxxvii. 2. Cur attendendum. cxxxix. 1
Dat infantiæ vagitum. cxliv. 1. Divina verba modis non penſanda humanis. cxlvi. 3. Si præter dogma fidei auditur, ſit perditionis occaſio. clvi. 2. Contrarium imperium, & quomodo. clxiv. 1
Ut audiendum. clxxiii. 4. & 5. Dei verbum vivit in in Verbo Dei. xiii. 15. *l. Scriptura*, *l. Evangelium*, *l. Lex*, *l. Trinitas*, *l. Divina*, *l. Doctor*, *l. Concionator*.
Verbum. Obſcurum collatione verbi, ac ſenſus reſplendet. xcvi. 2. Verbum ſuper vocem. cxxxvii. 1. Verbum judicat, vox prætonat. 3. Corda, non verba judicat Deus. cxlii. 13
Veritas. Interdum dicitur a peſſimo invito ob Dei impulſum. xlix. 9. Violatur a pecunia. cxxvi. 10. Amara auget odium. cxxxv. 4
A ſola falſitate impugnatur. clxix. 10
Neſcit tumorem. clxxii. 11. Cum veritate Chriſtum manducamus, cur. ibid.
Veraci ſenſu licet malevolo dici poteſt aliquid. clxxiii. 11. Veritas relationis, *l. Relatio*. Verum non invenitur ab animo Judice inter falſitatum nuntia. cxxxi. 10
Vermes. Carnifices corporis humani. cxviii. 7
Cadaver in limo neſcit vermes. cxxi. 3
Veſpere. Eſt cum finitur dies ſæculi. xviii. 12
Sero quando ſit. axi. 3. Sæculi finis, non inchoat diem; ſed mutat ordinem, dum agnoſcit auctorem. lxxiv. 2. & lxxv. 2
Luceſcit fidelibus; infidelibus tenebreſcit reſurgente Chriſto. lxxv. 3. Luceſcit, quod ſolet eſſe noctis principium. lxxvii. 3. Veſper Judaicæ doctrinæ. lxxxvi. 13
Veſtimentum. Corporis mortificati induendum. lxxiii. 5
Angeli veſtimentum noſtram formam præfigurat in reſurrectione. lxxvii. 15
Terrena indumenta ſplendent novitate, vetuſtate ſordeſcunt. lxxaii. 11
Cœleſtia vetuſtate non fœdantur. ibid.
Nunquid per ſe damnanda? cxxi. 4
Veſtitur quis artificioſa nuditate. cxxii. 12
Lazari, & Epulonis. cxxiv. 2. Tunicas carcerans in damnum pauperis frigore conſumitur. cxxxvii. 16. Veſtimenti Lilii gloria. clxiii. 16. & 17. Quid veſtimento minus? 13. Nobis præſtatur a Deo. ibid. Dabit veſtimentum Deus ſervientibus ſe. clxx. 15. Aſperum mollitiem carnis calcat. xiii. 11. Indumentum carnis ſumitur a Verbo. cxvii. 5. *l. Pannus*.
Vetuſtas. Non eſt in creatis rebus, quæ perſeverant ſicut natæ, vel factæ ſunt. ci. 16
Vetuſtas perit tempori, non creatura ſuo Creatori. ib. 14
Vexillum. Fidei erectum ad ſalutem quid faciat. ex. 1. Crucis, *l. Crux*.
Via. Peccatorum, non vitæ carpitur ab homine, vel ex utero. xliv. 8. Eſt lata, & ſpatioſa, quæ ducit ad mortem. 9
Via eſt vita præſens, in quam venit, & vadit homo. 9. Omnes in viam peccatorum venimus, in ea ſtat, qui permanet in peccatis. 10. Viam pertranſit, qui mala patiens vicit. 11. Cur viis peccatorum præmiſſum impietatis conſilium. xliv. 12. Quomodo gravius in via peccatorum labitur homo. 13
Via Paradiſi inflammata temperatur aqua lateris Chriſti. cxxiii 14. Per ſe moleſta ſemper ſit, moleſtior per timorem. cl. 8. Quomodo, & cur Chriſtus generatur in via. clxxv. 3. Triviæ peccatorum. lxxxix. 12
Viator. Fatigatur, quia credit ad deſtinata pervenire. lxxi. 14. Sitim penitus non extinguit poculo aquæ frigidæ. cxii. 1
Viator Chriſto invento petit Cœlum. clxxv. 3. Viaticum viæ Eccleſiaſticæ eſt Jejunium. viii. 8. Viator cantilena calles arduos tranſcendit. a. 1. Cur vigilat. xxiv. 2. *l. Peregrinus*.
Vicarius. Domini in terrenis eſt homo. cxlviii. 7
Victima. *L. Hoſtia*.
Victoria. Melius eſt ſæpe de hoſtibus ſuo Regi referre victoriam, quam ſemel pro illo mori. cxxviii 2. Glorioſa, ſi in aperto hoſtis vincatur. cl. 9. Secreta exemplum poſteris non relinquit. 9. Cupidus victoriæ timere neſcit xxii. 2. Victoria multorum de Gentibus reportata, qui victi ſunt a vitiis. xli. 1
Videre. Chriſtum qui quærit, Cœlum intueatur. liv. 5. Quantum alteri videt homo, videbit alter ipſi. cxxxa. 6. Multa ne ſtudeas videre, ut te ipſum videas: videt nihil, qui totum exiſtimat videre. clxiv. 15
Viduæ. Filius quando reſuſcitatus. lxiii. 3. Omnibus ſtupor fuit. ciii. 1. Ad lacrymas viduæ ſuſcitatus filius deſcriptive. 9
Vigilare. Debet homo pro ſalute propria. xai. 15. & 16. In nocte ut Gallus. 16. in die ier. 17. Et Dominum excitare, ut procella fugiat. 18. Pro beatitudine vigilandum. xxii. 17. Plus vigilare, plus vivere eſt. xxiv. 1. Vigiliæ ad omnia ſalutares. 2. Optimum media

noċte vigilare ad orandum Dominum. xxxix. 6. & 7. Diluculo vigilandum. 10. Qui vigilat factum videt. xcvii. 11. Vigilat bonus Paſtor pro ovibus ſuis. clxxiii. 2

Vigiliæ. Tres tantum vigilias novit expectatio Trinitatis, & quas. xxiv. 14. Militam. xxvii. 1. Chriſtianorum quæ. 2. ſemper ſalutares. xxiv. 1. & ſeqq. in oratione utiles. ib. Vigiliæ Chryſologi. xxxiv. 1

Vigilare in noċte jubemur ad orandum Dominum. xxxi. 15

Vilia. Cur non ſint a Deo petenda. cxxxii. 8

Villa. Diaboli quæ ſit. ii. 18

Villicus. Chriſti eſt homo poſitus ad colendum Mundum. cxxv. 3. Idem villicus, & filius appellatur ex diverſitate cauſarum. 5. Diſſipavit ſubſtantiam, & bona. ibid. ut rationem reddat villicationis a n. 8. Erubeſcit mendicare, 15. Villicum ſe quiſque agnoſcat, non Dominum: miniſtrum temporalem, non perpetuum poſſeſſorem. 16. Qui villicationis amittit tempus, non pervenit ad ſtatutum vitæ terminum. 17. Vocatus ad rationes quid agere debeat myſtice. 18

Cur laudatur de iniquitate t late. cxxvi. a n. 5. Non fraudem, ſed pœnitentiam ſuadet Judæo. 13. Quando optet Dominum ad ſuum lucrum venire. clviii. 8

Vincula. Peccatorum ſolverat Joannes, & vinculis peccatoris alligatur, cur. cxxvii. 4

Vindiċta. Antiquorum Judæorum. xxxviii. 4. Ad totam domum pertendit, in qua fuerit Dominator ſcelere ſervorum occiſus. lxxviii. 2. Non ſumenda de fratre lædente, ſed parcendum. cxxxix. 7. Vindiċtam differre, eſt evadere crimen. cxlv. 2. *l. Ultio*.

Vinum. Novum Evangelii mittitur in utres novos, qui ſunt Chriſtiani. xxxi. 14. Quid mali fecerit. xli. 1. Febrientium vires enervat, non reparat. lx. 26. Parit ebrietatem, & vitia. lxxxviii. 11. Vinum non eſt ebrietas, ſed per illud cognoſcitur ipſa. cxvi. 5. Ex aqua factum a Chriſto fuit oſtenſio Deitatis. clvii. 9. Cur ex aqua factum vinum. clx. 13 & 14. Vina mutantur in cœnis divitum clxi. 5. Vinum, quod cum menſura emitur, & ſine menſura bibitur, quid pariat. clxxiv. 6. *l. ebrietas*. Vinum appoſitum mortuis. *l. cibus*.

Vipera. Quomodo homines peccatores ſint germina Viperarum. cxxxvii. 9 Soboles ingrata naturæ oritur morte genitorum. 4n Viperæ conceptus, & parentum mors deſcribitur. 11. Vipera fuit Synagoga cum filiis erga Chriſtum. 13

Vir. Reſurgit in Chriſto. lxxx. 2. Quantum præcellit Dominus Angelum, tantum Vir mulierem præcedit in honore. ibid.

Eſt in capite Chriſti; mulier in pedibus. lxxx. 14. Eum ſequitur mulier. ibid.

Per virum, & feminam mundi cauſa finitur. xcix. 7. Virum foris expectat labor. 10. Quomodo mulier reddat Virum myſtice. cxlii. 14

Vires. Animi cum ſunt reparatæ, delato modo ſermo auditur. cxxii. 2. Vires febrientium enervantur a vino. lx. 26

Virga. Portatura fructum humani generis Maria eſt, cui metus fugatur ab Angelo, ne frangatur. cxlii. 2

Virginitas. Neſcit recuſare partum ſuo Creatori. lxxxiv. 5. Præmittitur a Deo conceptus ſterilis, ut partus Virginis credatur. lxxxvii. 3

Virginis conceptus, & partus ignotus. 14

Grave eſt Virginitate carere, & filiis. xcii. 10. Laboribus continentiæ comparatur xcviii. Liliis comparata. 10

Parit filium Dei. cxlii. 11. Quod Virgo pariat, ſecretum eſt non diſcutiendum; ſed credendum. cxliii. 1. Virginitas ſemper cognata Angelis: & major illis cur. 4. Cum ſit in carne, vitia carnis ignorat. 7. Sicuti velius eſt. ibid. Corruptionis neſcia contulit honorem Mariæ. clxiii. 4. Ejus amore quid fecerit Joannes. clxxiv. 18. *l. Maria Virgo*.

Virtus. Pœna facientis de virtute vitium. vii. 12

Eſt in dextera parte. ix. 18. De dæmone triumphat. xvi. 22. Cingulum ejus deponens, neſcit vincere vitia corporis. xxii. 12. ut coruſcat multiplici in lumine. xxii. 14 Illuſtratur libertate. xxxi. 1

Eam horret peccator. xxxviii. 8. De neceſſitate fit virtus. xlii. 9. Omnes virtutes ſine miſericordia vacillant. 11. Chriſtianæ virtutes vireſcunt in pacifico. liii. 2

Auſtera, & fortia ſunt amica virtutibus. lxxiv. 10. Creata nobis a Deo ſtant media inter vitia, & virtutes. lxxxix. 1

Bonorum virtutibus mali opprimuntur. 8. Virtus reddit pares, impares quos dedit natura. 10. Ejus manſiones aſperæ. 12. Probat libertatem. ci. 1

Virtutum viſcera immolanda Deo, ut artes vitiorum moriantur. cviii. 12

Et quomodo id fiat. 13. perfectæ virtutis eſt, quod in re non teneas, ſpei robore poſſidere. cx. 7. Iter arduum virtutum ab homini bus amplectendum. cxiii. 2

Virtutes expellant vitia, & quæ. 10

Virtuti det tantum homo, quantum dedit vitiis. cxiv. 11. Cœpit homo velle virtutes; ſed non attigit. cxvi. 8

Eſt ardua. 9. Deficiunt virtutes, dum coluntur. ibid. Per Deum in humana mente, ac ſenſibus dominantur. ibid.

Ejus præmium accipimus in cœleſtibus. cxix. 10

Virtutes ſanctorum, *l. Sancti*, Virtutum magnitudinem perdit criminum magnitudo. cxxvi. 1. Virtus contraria vitioſis. 8. Virtus pro Rege mori in acie; ſed perfectior conſumare certamina. cxxxviii. 2. Afflictio eſt, virtutes, quaſi vitia, cavere. cxxxii. 5. Virtutes cum leguntur, animos erigunt ad profectum. cl. 6. Virtus latens poſteris exemplum non relinquit. 9. Singularis eſt, hoſtem proprio turbare mucrone. clvii. 5

Vera eſt ſcientia, quæ eſt mista virtuti. clvii. 2. De neceſſitate acquirenda. 12

Virtutes proditæ non manebunt. vii. 7

Bellum virtutum, & vitiorum eſt Jejunium quadrageſimale. xiii. 1. Virtus ubi ſanat, ibi languor veſtigium non relinquit. xviii. 7. In virtutibus currendum. xci. 6

Ubi virtus ſociatur virtuti, nullus reſtat infirmitati locus. lvii. 12

Virtutes ſupernæ. Ceteros regunt, ſed illæ a Chriſto reguntur. xlvi. 7. Virtutes ſanctorum imitandæ. cxxix. 6

Vis. Facta Chriſto a fide Gentium. c. 6

Viſa. Non cernere, cruciatus eſt. cxxxii. 5

Chryſologo concuſſa ex impietate Herodis in Joannem. cxxvii. 1. & 2. Humana teſtantur, quid valeat infantia. clviii. 3

Viſibile. Facit cognoſcere inviſibile. xlvii. 2

Viſio. Viſus arboris decepit mulierem, viſio ſepulchri reparavit. lxxiv. 7. Ejus ſinceritas in cognoſcenda nativitate Chriſti. cxl. 1. Viſio Dei in cœlo. *l. Gloria*, *l. aſpectus*, *l. oculi*.

Vita. Noſtra mortalis dicitur; & cur. x. 10

Miſer, vivens porcis, cum non poſſit convivere illis. 13. Cum parentibus, & propinquis vivendum. 14.

Vita hominis incerta. x. 16. Vera eſt impaſſibilis, & æterna. xi. 25. Viam vitæ non carpit homo, ſed peccatorum. xliv. 8. Vita præſens eſt via. *l. Via*, præſens vita gratior paralytico, quam futura. l. 6

Morte moriente ſuccedit æterna vita. lviii. 15. Fide quærenda. lxiii. 12. Æterna ſecundam mortem non habet. lxxxiii. 13

Eſt lubrica vita, & in ea lapſus. lxxxix. 14

Redit omnibus per Mariam. xcix. 13

Temporalis vita fit ſempiterna per mortem. ci. 19. Non poteſt mori, qui vitali occiditur gladio. cviii. 14. Vita ab alio, quam a ſe vivificari non poteſt. cx. 3. Vita mori non poteſt. 4

Reſtituta nobis per Deum. 5. Qui vita vivit, Chriſto, non ſibi debet. cxi. 10

Vita hominis brevis ad intelligentiam humanarum, divinarumque rerum. cxii. 2

Reddita per Chriſtum. 28. In novitate vitæ quomodo ambulandum. cxiii. 12

Chriſti reſurgentis imitanda Vita. 14

Futura derelinquitur ab homine. cxiv. 11

Hominis paſſionibus conturbata. cxv. 11

Converſa in lethale gladium a peccato, cxvi. vi. A Chriſto occiſo reparata. 12

Quæ ad vitam perpetuam nos tranſmittunt, longo ſermone tractentur. cxvii. 11. Parum eſt, quod ſufficit vitæ. cxxii. 15. Quomodo ſit Judas præſens vita. cxxiv. 1. Ad vitæ ſtatutum terminum non pervenit, qui villicationis amittit tempus. cxxv. 17. In periculo vitæ convertendum ad pœnitentiam. 18.

Præſentem vitam pro Domino contemnere ſummum lucrum. cxxviii. 4. Vitam redonat Chriſtus & æternam. cxxxi. 12

Vita redeunte mors non erit. cxxxix. 10

Ad vitam redit homo iiſdem curſibus, quibus dilapſus fuerat ad mortem. cxlii. 1. Vita cœleſtis eſt, in carne præter carnem vivere. cxliii. 4. Beatus, qui vitæ cuſtos eſt. & proviſor ſalutis alienæ. clv. 14. Vitæ materia quando fiat perditionis occaſio. clvi. 2. Cauſa mortis per Chriſtum facta eſt cauſa vitæ. clvii. 5. Vita interire non poteſt. clviii. 13. Præſens ſomno ſimilis. clix. 7

Vitæ

Digitized by Google

Vitæ ſubſidia non deſunt cum Deo commorantibus. CLXVI. 10. Cum vita chara, nulla cura eſt dura. CLXVII. 14. Vita oritur nutu Dei. CLXXVI. 3. Vita corporis eſt anima; animæ vero eſt Deus. XIX. 13

In hac vita ſumus peregrini, & dolet eſſe miſerum, quid fiet in alia? XXII. 9

Vitis. Arbori infœcundæ ſubjecta recipit mortiferam umbram. CVI. 4

Vitium. Moritur virtutibus, qui vivit vitiis. I. 10

Eſurientes vitia plus delinquunt. II. 19

Vitiorum pars in ſiniſtra. IX. 18. Non obſequendum vitiis, quaſi concreatis naturæ. XI. 6. Contra vitia ſumenda ſunt arma. 7. Diabolo victo vitia nil valent. 8. Jejunio vincuntur. XII. 5. Bellum illis in quadrageſima indicendum, & quomodo. XIII. 1. Vitiorum ſtrepitus in aula cordis noſtri. XV. 9. Vitia dant poteſtatem Dæmonibus nocendi. XVI. 22

Vitiis cibatur Dæmon. XVII. 17

Vincuntur virtutibus. XXII, 12. Vitium ſecandum, non membrum. XXVII. 9

Tegitur dolis. XXXI. 1. Superanda vitia virtutibus. XXXVIII. 5. & 6. Vitia captivarunt victores Gentium. XLI. 1. Vitia ætatum hominis. XLII. 9. Vitia præterire grave eſt peccatoribus. LXVI. 19. Illis blandimenta ſerviunt. LXXIV. 10. Orandum, ut vitiis moriamur. LXXXII. 10. Creata a Deo ſtant media inter vitia, & virtutes. LXXXIX. 1

Per vitiorum gurgites quis impollutus incedit? LXXXIX. 14. Artes vitiorum toties moriuntur, quoties Deo immolantur viſcera virtutum. CVIII. 12. Corrumpunt vitia corpus. CIX. 3. In virtutes commutanda. CXIII. 10. Obſecundare vitiis, eſt vivere peccato. 7. Vitia non noſſe felicitatis eſt: noſſe periculi: viciſſe virtutis. CXVI. 2. Sunt corpori humano, ut ignis aridæ ſegeti. 4. Securius ſeparatione vincuntur. ibid. Gignunt incendium ardens robur humanum. 4

Data lege cœpit homo non deteſtari, ſed ſequi vitia &c. CXVI 8. Dum vitia ſucciduntur, increſcunt. 9. Ceſſent vitia, ut imago Creatoris portetur a nobis. CXVII. 9. Habent peſtiferum pruritum. ibid.

Vitiorum membra. CXX. 10. Sanie vitiorum humana corrumpitur fragilitas. CLXVII. 13. Quot vitia rapiant humanos ſenſus. CLXXI. 8. Illuc vitia redire nequeunt, ubi Chriſtus commoratur. CLXXI. 13

Vitia omnia ad ſuorum intendunt læſionem. CLXXII. 2. Vitiis nos obſidet Dæmon. LXXI. 8. *l. crimen, l. error, l. peccatum, l. delictum.*

Vitulus. Moritur pro filio, & totam ſaginat familiam. III. 27. Eſt Chriſtus pro nobis occiſus, & quotidie immolatus. V. 30

Vivere. In verbo Dei, ut vivamus. XIII. 15

Peccatis mortui vivunt in Chriſto. XXXVI. 17

Poſt mortem credit vivere eleemoſynarius. LIV. 18. Vivunt Deo per Chriſtum, qui per Adam mortui erant inferno. LXV. 18. Vivere peccato qui dicantur. CXIII. 7. Vivere ſemper delectat. CXVIII. 2

Vixit ſine cauſa, qui credidit ſe natum ſolum, ut periret. CXVIII. 11. Vivit Deo ſemper, qui neſcit ſibi vivere in mundo. CXXIV. 7. Semper vivit pœnæ, qui ſemel moritur vitæ. 8. Vivit æterne omnis, qui renaſcitur de generatione vitali. CXXXI. 14. Vivit homo unus in multis, & ex multis quomodo. CXXXII. 12

Aliud eſt vivere otio, & ſecuritati ſuæ; aliud pro omnibus ferre labores. CLXVI. 1

Inter fœminas vivere, non ſecurum eſt. CLXXIV. 19. Homo vivit ſemper cæleſti verbo, pane non ſemper. XI. 25

Ultio. Bonis eſt tarda. XVI. 16. Ultio, & culpa auferebant quicquid in mundum venerat; ſed miſericordia ſuccurrit. XLII. 8

Romanus exercitus ultor ſanguinis Chriſti. ibid. Chriſtus de ultione confirmat nutantem. XC. 13. *l. Vindicta.*

Umbra. Neſcit æſtus corporis, quem protegit umbra Divinæ virtutis. CXLII. 16

Unguentum. Cum offertur, eſt oblatio; chriſma, cum redundat de Dominicis veſtigiis. XCIII. 19. Exuit divitem ad mœrorem. CXXIV. 3

Unio. Fraterna ſubvenit fratribus in periculo corporis, & animæ. XX. 12

Omnes unum, & unus omnes ſunt, quando Dei ſpiritus in omnibus vivit unus. LXXII. 13. Unio conjugium quæ. LXXXIX. 10

Plurium in oratione quantum valeat. CXXXII. 7. In Eccleſiæ unio dat vitam, ſeparatio dat mala, & quæ. 17

Unitas. Patris, & filii oſtenſa. XXIII. 9. Et divinitatis. ibid. Deo accepta unitas, non ſingularitas. CXXXII. 15. Chriſtus venerat ad reſtituendam unitatem generis humani. CLXII. 1. Unitas Mundi, ac diſcretio rerum. CIII. 4

Vocatio. Vocari pertinet ad gratiam, eſſe ad naturam. II. 13. Vocatio Chriſtiana bonos, maloſque congregat; ſed electio Divina diſcernit. XLVII. 5. Vocat Deus populum per ora Sacerdotum. LXII. 4. Divina vocatio eſt ad omnes abſque diſcretione perſonarum. XCIX. 3. Chriſtiana virum non ſeparat a muliere. 6. Ad Deum non imus, niſi vocati. CII. 16. Deus vocat Judæos, & Gentes. CV. 9. Dei vocatio eſt, quod ſuo obediamus Evangelio. CXIV. 9. Vocatio noſtra facta a Chriſto per Evangelium. CXXV. 6. Ad reddendas rationes vocatio dicitur amara. 17

Quid agendum, cum ad id vocamur. 18

Vocatio duorum populorum figurata in duobus nuntiis Chriſti. CLXX. 11. Vocantis dono curantur peccatores. CLXXVI. 14

Voluntas. Prima in nobis bona, malave reportat a Deo. V. 6. Voluntas, non neceſſitas facit peccatum. XCII. XI. Quæ non eſt libera, & abſoluta ſuccumbit neceſſitati. C. 1. Voluntate, non nece placatur Deus. CVIII. 11. In adverſis neceſſitas non poteſt voluntati comparari. CX. 10

Peccandi voluntas non tollitur timore hominum. CXXVII. 10. Voluntas ardens vocatur charitas. CXXXV. 10. Qui de voluntate meritum non quæſivit, acquirat vel de neceſſitate virtutem. CLXVII. 11. Noſtra ut conſtringatur a Deo, orandum. LXVII. 11. Quomodo in familia fit una, eſt fida pax. LXVIII. 10. Voluntas noſtrorum inimicorum fit ſæpe in terra. LXX. 10. Dei in cælo. ibid. Cum Dei ſit voluntas, quid ſit. LXXII. 13. *l. Oratio Dominica, l. Velle, l. Arbitrium.*

Voluptas. Neſcit expleri. II. 19. Voluptas, & deſperatio ſociæ ſunt. V. 16. Exigua voluptas divitiarum ignem ſuccendit. XLVII. 14

Ex ea naſcitur crudelitas. CXXVII. 12. Cum voluptatibus ſuis viveret homo, Deus non negavit victus neceſſaria. CLXX. 16. *l. divitiæ, l. luxuria.*

Vox. Bajula fidei. LXII. 5. Oranda Concionatori a populo ut poſſint audire ſermonem. LXXXVI 8. Eam Zacharias amittit, cum vocem percipit. LXXXVIII. 3. Naſcitur ex ſilentio myſtice. XCII. 9. Vox unius tantum interdum nil valet. CXXI. 16. Quomodo vox præcedit, non præcellit Verbum. CXXXVII. 3. Verbum judicat, vox prætonat. 3. Quomodo vox Domini ſuper aquas. CLX. 7. Occidi non poteſt; ſed magis clamat anguſtiis corporis abſoluta. CLXXIV. 13. Vox ad tempus amittitur. XC. 14

Urbs. Habet delicias. XIII. 11. *l. Civitas.*

Uſura. Mundi centum ad unum; Deus unum accipit ad centum. XXV. 11. In Matthæo videbatur tolli ad cælum, & Deo grata. XXVIII. 9. In ipſo curata. 12. Quomodo uſura temporis rependitur a Deo. LXXVII. 2. *l. fœnus.* Uſura honoris quæ ſit. LXXXVIII. 1. Peccati quæ. XCIV. 10. Temporum ad ſobolis noxam ex peccato Adæ. CXXIII. 12. Uſurarii duri ut ſilices. XCV. 6

Innocens non ſolvit uſuram pœnitentiæ. CLXVII. 14

Uſus. Adimit laborem. XXVIII. 4. Longus vitæ dat doctrinam. XC. 2. De uſu res agendæ. XCIX. 10

Utile. Docere legem obedientem; alias doctos offendit. CXXXVII. 15. Utilitas noſtra Chriſtus. CLXI. 13. Ab eo tota eſt. 10. ad fin.

Utres. Veteres Judæi, novi Chriſtiani, ut purgentur, & alia. XXXI. 13

Vulgaria. Non ignorantur ab eo, qui docet profunda. XV. 3. Cur vulgares Chriſti parabolæ. XCIX. 1. & 3

Vulgus. Indocilis intrans naufragia ſcientiarum mergitur, & Chriſtus illum deſerit. XIX. 1. Aura vulgi deſeritur a juſtis, qui virtutibus ſtudent. XXI. 5

Vulnus. Dominus de vulnere curat infirmantem. XC. 13.

Vulnus hominis internum aperitur a lege, ſanatur a Chriſto. CXII. 12. Hominis ampliatum a lege. 15

Ubi dilatatum eſt, ſuperefuſa eſt ſanitas. 17. Medicina adhibita pro magnitudine vulneris. CXIII. 4. In eo non permanendum. 4. Tot ora pauperis, quot vulnera. CXXI. 16. Vulnus totius corporis Lazari erat Lorica. CXXIV. 5.

Vulpis. Deſcribitur. XIX. 5. Eſt ſimilis Herodi. 6

Uxor. Felix, quando ei eſt cum Viro mens una. LXXXIX. 10. *l. unio, l. Conjuges.*

Zachæus. Ex humanitate illius, ac fide provehimur ad gaudium. LIV. 1

Princeps Publicanorum, & alia de eo ibid. uſque ad fin.

Zacharias. Dum exorat obmutuit, licet fuerit genitor clamoris. LXXXVI. 2. Nutu imperat, ne quis ejus ſilen-

Digitized by Google

lentii cauſas inquirat. 4
Propheta populis, tacet ſibi. 8
Recepit verbum a filio 8
Tacens conſolatur Chryſologum. 9
Sanctus inter impios, 11. Ejus meritum, & vita ſuperavit iniquitatem temporis. 12. Exorat, ut populus intromittatur in Templum, 14. Turbatur, & tacet. 15. Silentium ejus vis jubentis. 16
Erat templum Dei. LXXXVII. 9. Offerebat incenſum ſupplicationis. ibid. Videt Angelum a dextris. 10. Turbatur. LXXXVIII. 2
Tempore placationis uffendit, & quomodo. 3. Antiſtes pro communi ſalute orat. LXXXVIII. 5. Laudatur. LXXXIX. 7
Ab Herode non fuit læſus in Sacerdotio. 8. Erat in ſancto conjugio. 10
Incedebat in omnibus mandatis, & juſtificationibus. LXXXIX. 12. In eo amputata cauſatio lamentandi. 14. Caſtigatus perfidia & cur. XC. 1. & 2. Orat Deum pro humana ſalute. 5. Cur Deus permittat filium ex ſterili ſenectute. XC. 6
Ex quibus dubitaverit. 9
Expoſitio verborum: *Unde hoc ſciam* &c. 10. Peccavit venialiter non credendo. 12. Ex ſe, & in ſe habuit credendi regulam. 14. Egrediens de Templo geſtabat in ore ſterilitatis indicium, & in pectore conceptionis figuram. 16
In eo cæleſtis Theſaurus latet. XCI. 1
Explicantur verba: *Erant ambo juſti*. 3. & ſeqq. tacet pœna. XCII. 9
Ex ſilentio ejus vox naſcitur. 9
Cur dum interrogat incurrit, & Maria Virgo non. XIV. 13. *l. Eliſabeth.*
Zelus. Conſuetus disjungere junxit Phariſæos, ac diſcipulos Joannis. XXXI. 5. *l. Invidia*.
Zizania. De zizaniis per tot. Ser. XCVI. & XCVII.

F I N I S.

INDICULUS
ALPHABETICUS SERMONUM
S. PETRI CHRYSOLOGI.

De

A Dam primo, & noviſſimo. ſer. CXVII.
S. Adelpho Epiſcopo CXXXVI.
S. Andrea Apoſtolo CXXXIII.
S. Apollinare Epiſcopo, & mart. CXXVIII.
Apoſtolorum convocatione, virtute, & paupertate CLXX.
Archiſynagogi filia XXXIII. XXXIV. XXXVI.
Auro XXIX.

De

Cæco CLXXVI.
Calendis Januariis ſuperſtitione pollutis CLV.
Cananæa C.
Cathedra peſtilentiæ XLIV.
Centurione XV. CII.
Charitate paterna in filios LV.

De Chriſto.

Apoſtolos pauperes eligente XXVIII. XXIX. XXX.
Apoſtolos curatum morbos mittente CLXX.
Fabri filio XLVIII. XLIX.
Formas varias ſuſcipiente CLXX.
Fugiente in Ægiptum CL. CLI.
Generato, ſeu generatione ejus CXLV. CXLVI.
Jejunante XI. XII. XIII.
Incarnato, ſeu Incarnat. CXLI.CXLVII.CXLVIII.
Magdalenam defendente XCIV.
Manducante eum publicanis. XXVIII.XXI.XXX.
Matthæum vocante ibidem.
Nato, ſeu Nativitate CXLIX.
Reſurgente, ſeu Reſurrectione LXXIV.LXXV. LXXVI. LXXVII LXXVIII. LXXIX. LXXX. LXXXII.
Reſurrectionem ſuam manifeſtante.
1. Mulieribus e monumento regredientibus LXXVI. LXXX.
4. Duobus euntibus in Caſtellum LXXXII.
5. Diſcipulis abſente Thoma LXXXI.LXXXIV.
6. preſente Thoma LXXXIV.
7. Ad mare Tiberiadis LXXVIII.
9. Apoſtolis recumbentibus LXXXIII.
Templum ingrediente LXXXV.
Tentato XI. XII. XIII.

De

Confeſſione peccatorum XLVI.
Conſecratione Epiſcopi. *L. Epiſcopi.*
Conſilio impiorum XLIV.
Curſu pro corona gloriæ CXIX.
S. Cypriano martyre CXX.

De

Dæmoniaco XVII.
Dæmoniacis duobus XVI.
Dæmoniaco ſurdo, & muto. LI.LII.
Dei paterna in nos dilectione LV.
Deo, ut videatur CXXXI.
Delicti abundantia propter legem CXII.
Delicto fratri remittenda CXXXIX.
Dilectione Dei. *L. Dei.*
Diſcipulis illotis manibus prandentibus CLXXI.
Diſpenſatore fideli XXVI.
Divinæ Eccleſiæ, & ſynagogæ CLXIV.
Diviſionem hæreditatis petente CLXII.
Divite, & Lazaro LXVI. CXXI. CXXII. CXXIII. CXXIV.
Divite agrum feracem habente CIV.
Drachma perdita CLXIX.

De

Eccleſiæ, & ſynagogæ diviſione CLXIV.
Eleemoſyna VII. VIII. IX. XLI. XLII. XLIII.
Eleemoſynæ fructibus XIV.
Epiphan. & Magis CLVI. CLVII. CLVIII. CLIX. CLX.
Epiſcopi conſecratione CXXX. CLXV. CLXXV.
Exultatione ſpirituali, & peccatorum confeſſione XLVI.

De

S. Felicitate CXXXIV.
Fermenti parabola XCIX.
Ficu infructuoſa CVI.
Fide ſub qua repoſita eſt ſalus CX.
Fidelium unitate CXXXII.
Figura ſæculi vitanda, & forma Salvatoris aſſumenda CXX.
Filiis duobus Prodigo, & Frugi, ſcilicet Prodigi Abſceſſus a patre I.
Reditus ad patrem II.
Patris occurſus ad filium III.
Livor ſeniorſis in prodigum redeuntem IV.
Judæus, & Gentilis in his figurati V.
Filio Viduæ a mortuis excitato CIII.
Fuga Chriſti. *L. de Chriſto.*

De

Gentili populo. V.
Gentium vocationis lætitia VI.
Gentium ſuperſtitione in Kal. Jan. CLV.
Gratia per Chriſtum habita CXII.
Gratia legem abrogante CXV.
Gratiæ ſervis, ac legis CXIV.
Gratitudine hominis in Deum CLXI.

De

Hæmorrhoiſſa XXXIII.XXXIV.XXXV.XXXVI.
Hæreditatis diviſionem petente CLXII.
Herode, & D. Joann. Baptiſta CLXXIII.
Homine, ut ſit hoſtia, & Sacerdos Deo. CVIII.
Homine orante Deum, ne arguat in ira XLV.
Hominis gratitudine in Deum CLXI.
Hoſtia corporis, & animæ Deo rationabiliter offerenda. CIX.
Hypocriſi VII. IX. CLXXII.

De

Jejunio VIII. XLI. XLII. XLIII.

Jeju-

Jejunio quadrageſimali XII.XIII.CLXVI.
Jejunio, & tentat. Chriſti. *L. de Chriſto*
Jejunio Phariſæorum, & Diſcipulorum Joan. XXXI.
Igne cœleſti CLXIV.
Impiorum conſilio XLIV.
Infantium nece CLII. CLIII.
Infidelibus ducendis ad baptiſmum X.
Infirmitatis ſpiritum habente CV.
Injuria æquo animo toleranda XXXVIII.
Invidia IV.XLVIII.XLIX.CLXXII.
Joannis Baptiſtæ annunt. & conceptione a ſermone LXXXVI. ad XCII.
Jo. Bapt. Prædicatione CXXXVII. CLXVII.
Jo. Bapt. Decollatione CXXVII.CLXXIV.
Jo. Bapt. & Herode CLXXIII.
Jonæ prophetæ ſigno XXXVII.
Joſeph ſponſo CXLVI.
Joſeph volente dimittere Mariam CXLV.
Judaico populo V.
Judæorum admiratione LXXXV.
Judæorum livore, & obſtinatione CXXXI.
Judæorum pœna LV.
Juſtificatione ex Deo per Chriſtum CX.

De

Lætitia ſpirituali XLVI.
Lætitia vocationis Gentium VI.
S. Laurentio Martyre CXXXV.
Lazaro a mortuis ſuſcitato LXIII. LXIV. LXV.
Lazaro, & Divite LXVI. CXXI. CXXII. CXXIII. CXXIV.
Lege abrogata per gratiam CXV.
Legis, & gratiæ ſervis CXIV.
Lege per quam cognoſcitur peccatum. CXVI.
Lege, per quam abundavit delictum CXII.

De

Magdalenæ converſione XCIII. XCIV. XCV.
Magis. *L. Epiphania*.
Manibus illotis in prandio. *L. de Diſcipulis*.
Manum aridam habente XXXII.
Manifeſtato Chriſto in reſur. *L. de Chriſto*.
Marcellino Epiſcopo CLXXV.
Margarita inventa XLVII.
MARIÆ Virginis annuntiatione CXL. CXLII. CXLIII. CXLIV.
Mariæ Virg. partu CLXXV.
Maria ſponſa matre CXLVI.
Maris tempeſtate ſedata XX. XXI.
Matthæi public. & divitis vocatione XXVIII. XXIX. XXX.
Morte CXVIII. CXXXI.
Morte habita per Hominem CXII.
Morte a fidelibus contemnenda, & quare illam permiſerit Deus CI.
Morte pro Chriſto ſumenda CX.
Muliere ſpiritum infirmit. habente CV.
Muto, & ſurdo LI. LII.

De

Oratione XLIII.
Orationis perſeverantia XXXIX.
Oratione hominis fragilis XLV.
Oratione Dominica a ſer. LXVII. ad LXXII.
Originali peccato CXI.
Ovium centum parabola. CLXVIII.

De

Pace LIII. CXXXVIII. CXLIX.
Paralytico L.
Paſchali ſolemnitate LXXIII.
Paſtore bono XL.
Paterna Dei in nos dilectione. LV.
Paterna in filios charitate LV.
Paupertate Apoſtolis præcepta CLXX.
Peccato per legem cognito CXVI.
Peccato per legem abundante CXII.
Peccato confitendo XLVI.
Peccato non inhærendo, ut gratia CXIII.
Peſtilentiæ cathedra XLIV.
S. Petro Epiſcopo CVII.
Phariſæo murmurante XCIV.
Pœnitentia agenda CLXVII.
Prodigo. *L. de filiis*.
S. Projecto Epiſcopo Corneliano CLXV.

De

Quadrageſimali jejunio. XII. XIII. CLXVI.

De

Reductione infidelium ad baptiſmum X.
Regni Dei promiſſione XXIII. XXV.
Regni Dei felicitate XXIV.
Remittendo fratri delicto CXXXIX.
Reſurrectione carnis CXVIII.
Reſurrectione corporum. CXIII.
Reſurrect. Chriſti. *L. de Chriſto*.

De

Sagena miſſa in mare. LXVII.
Salvatoris aſſumenda figura CXX.
Salute ſub fide repoſita CX.
Scandalo tollendo XXVII.
Scribæ Chriſtum ſequi non permiſſo XIX.
Sæculi vitanda figura CXX.
Separatione facta a Chriſto CLXIV.
Servo regreſſo ab agro CLXI.
Servo vigili XXII. XXIV.
Servis legis, & gratiæ CXIV.
Socru Petri infirma XVIII.
Sinapis grano XCVIII.
S. Stephano Protomartyre CLIV.
Superſtitione in kal. Januariis CLV.
Surdo, & muto LI. LII.
Symbolo Apoſtolorum a ſer. LVI. ad LXII.
Synagogæ, & Eccleſiæ diviſione CLXIV.
Syrophœniſſa. *L. Cananæa*.

De

Tempeſtate maris ſedata XX. XXI.
Tentatione, & jejunio Chriſti, *L. de Chriſto*.
Terrenorum cura deſpicienda XXII. XXIII. XXV. CLXIII.

De

Via peccatorum XLIV.
Viduæ filio excitato CIII
Villico iniquo CXXV. CXXVI.
Virtutibus inferviendo CXIII.
Vita per Chriſtum habita CXII.
Unitate Fidelium CXXXII.

De

Zachæo LIV.
Zizaniis XCVI. XCVII.

F I N I S.

VA1 1521867